

UYGHURCHE-TÜRKCHE
LUGHET

UYGURCA-TÜRKÇE SÖZLÜK

ŞANGHAY
2016

UYGHURCHE-TÜRKCHE LUGHET

UYGURCA-TÜRKÇE SÖZLÜK

E.N. NECİP'in "YENİ UYGUR TÜRKÇESİ SÖZLÜĞÜN" yeni baskısı.

Ruşadan çeviren Yrd.Doç.Dr. İKLİK KURBAN

ŞANGHAY

2016

ئۇيغۇرچە - تۈركچە لۇغەت

كتابخانە شىخى
مىترىم مەھدى أبوأصل

Yazan : EMİR NECİPOVIÇ NECİP

Çeviren : Yrd. Dog.Dr. İKLİK KURBAN

Hazırlayan: M. TYULEMISSOV

Bedava e-kitap, parasız yayılır.

İÇİNDEKİLER

A.....	1
B.....	31
Ch.....	66
D.....	97
E.....	118
É.....	133
F.....	144
G.....	146
Gh.....	157
H.....	169
X.....	186
I.....	200
J.....	215
Zh.....	228
K.....	229
Q.....	262
L.....	311
M.....	320
N.....	353
O.....	366
Ö.....	379
P.....	389
R.....	413
S.....	421
Sh.....	467
T.....	483
U.....	545
Ü.....	557
W.....	564
Y.....	570
Z.....	604

UYGUR ALFABESİ

<i>Arap</i>	<i>Latin</i>	<i>Arap</i>	<i>Latin</i>
ئا	A a	ق	Q q
ئە	E e	ك	K k
ب	B b	ڭ	ng
پ	P p	گ	G g
ت	T t	ل	L l
ج	J j	م	M m
چ	Ch ch	ن	N n
خ	X x	ھ	H h
د	D d	ئو	O o
ر	R r	ئۇ	U u
ز	Z z	ئۆ	Ö ö
ژ	Zh zh	ئۈ	Ü ü
س	S s	ۋ	W w
ش	Sh sh	ئې	É é
غ	Gh gh	ئى	I i
ف	F f	ي	Y y

KISALTMALAR

a. – Arapça

ağ. – Ağız

anat. – Anatomi

ask. – Askerlik

astr. – Astronomi

ata. – Atasözü

bk. – Bakınız

bot. – Botanik

ç. – Çince

d. – Deyim

dil. – Dilcilik

din. – Dinî

ed. – Edat

efs. – Efsane

elektr. – Elektrik

f. – Farsça

fels. – Felsefe

folk. – Folklor

gr. – Gramer

i.h. – İyelik hali

kim. – Kimya

kit. – Kitabı

küf. – Küfür

mahk. – Mahkeme

mat. – Matematik

mec. – Mecazi

mec.ol. – Mecazi olarak

müz. – Müzik

r. – Rusca

s. – Sayı

t. – Tıp

t.i. – Toplayıcı isim

takl. – Taklidî ses

tar. – Tarihî

tekn. – Teknik

u. – Uygurca

ünl. – Ünlem

y.d. – Yazı dili

y.f. – Yardımcı fiil

z. – Zamir

zool. – Zooloji

A ئا

-a 【ئا-】 Seslenme edatı; pekiştirme edatı.
Xudaya! – Ey Tanrım! *Éytqına dostum!* – Söylesene dostum! *Way balimey, anangni tola xijil qilmighina!* – Ey çocuğum anneni fazla mahcup etmesene! *Bek uzun kocha ékena!* – Çok uzun cadde imiş ya! *Daima ademning yaminigha yoluquwatimena* – Daima insanın kötüsü ile karşılaşıyorum. *Chapsanraq sözlep béringa!* – Çabuk söylesene!
ab 【ئاب】 f. *Abi hawa* – Abı hava. *Abi hayat* – Abı hayat.
abad 【ئاباد】 f. bk. awat.
abadan 【ئابادان】 f. bk. awadan.
abarot 【ئاباروت】 r. Dolanım, ticarî muamelme, alış veriş. *Soda abaroti* – Ticarî dolanım.
abaylimaq 【ئابايلىماق】 bk. awaylimaq.
abdal 【ئابدال】 a. Abdal, derviş.
abdalliq 【ئابداللىق】 a.u. Ahmak, deri yüzücü, zalim.
abdan 【ئابدان】 f. bk. obdan.
abdeste 【ئابدەستە】 f. Su kabı ile yıkanma; taharet alma.
Abxaz 【ئابخاز】 Abhaz. *Abxaz xelqi* – Abhaz halkı.

Abxazilik 【ئابخازىلىك】 Abhaziyelik.
abide 【ئابىدە】 a. Abide; bir olayı gelecek kuşaklara hatırlatmak için inşa edilen yapı; heykel; anıt.
abit 【ئابىت】 a. Abid; takva ehli; zahit.
ablaq 【ئابلاق】 a. bk. eblex.
abligatsiye 【ئابلىگاتسىيە】 r. Tahvil.
abromen 【ئابرومەن】 f. 1. İtibarlı; saygın; nüfuz sahibi. 2. Namuslu.
abroy 【ئابروي】 f. İtibar, saygınlık, otorite, prestij, iyi nam. *Abroyi yoq adem* – İtibarsız insan. *Abroyigha tegmek* – Birinin saygınlığına dokunmak. *Abroyini tökmek* – Birinin saygınlığını düşürmek; küçük düşürmek; baltalamak. *Abroy qazanmaq* – Nüfuz kazanmak. *Abroyini kötermek* – Nüfuzunu yükseltmek.
abroyluq 【ئابرويلىق】 f.u. İtibarlı, saygın, nüfuzlu.
abroymen 【ئابرويمەن】 f.u. bk. abromen.
abroysiz 【ئابرويىسىز】 f.u. İtibarsız, nüfuzsuz, otoritesiz.
abroysizlandurmaq 【ئابرويىسىزلاندۇرماق】 f.u. İtibarsızlandırmak.
abroysizlanmaq 【ئابرويىسىزلانماق】 f.u.

İtibarsızlanmak.

absérwatoriye 【ئابسېرۋاتورىيە】 r. Gözlem evi, rasathane.

absolyut 【ئابسولۇت】 r. Mutlak, salt, büsbütün. *Absolyut miqtar* – Salt miktar.

absolyutizm 【ئابسولۇتizm】 r. Mutlakiyet, saltçılık, mutlakiyet yanlısı.

abstrakt 【ئابستراكت】 r. Soyut, mücerret.

abstraktlash 【ئابستراكتلاش】 r.u. bk. abstraktlimaq.

abstraktlimaq 【ئابستراكتلىماق】 r.u. Soyutlamak.

abstraktsiye 【ئابستراكتسىيە】 r. Soyutlama.

abune 【ئابۇنە】 a. Abone.

ach 【ئاچ】 I Aç. *Qarnim ach* – Karnım aç. *Ach qéringha veya ach qorsaqqá* – Aç karına. *Ach qalmaq* – Aç kalmak. *Achtin ach* – Açtan aç. *Achtin öltürmek* – Açlıktan öldürmek.

ach 【ئاچ】 II. *Ach hawa reng* – Mavimsi; açık gök renk. *Ach kök* – Açık mavi; mavimsi. *Ach qizil* – Kırmızımsı; açık kırmızı.

ach-toq 【ئاچ-توق】 Aç ve tok. *Ach-toq yashimáq* – Yarı aç, yarı tok yaşamak.

ach-toqluq 【ئاچ-توقلۇق】 Açlık ve tokluk.

ach-yalingach 【ئاچ-يالغاج】 Aç ve çıplak.

ach-yalingachliq 【ئاچ-يالغاجلىق】 Açlık ve çıplaklık.

acha 【ئاچا】 I Abla. *Ögey acha* – Üvey abla. *Qéyin acha* – Görümce; baldız. *Achisi* – Ablası.

acha 【ئاچا】 II Çatal. *Acha ériqlar* – Çatallı kanallar. *Acha yol* – Çatal yol. *Tömür yol achisi* – Demir yolu dahı. *Derya achisi* – Nehir kolu. *Acha ay* – İki yıl arasındaki ay, aralık ayı.

acha-singil 【ئاچا-سىڭىل】 Kız kardeşler; abla ve küçük kız kardeşler.

acharchiliq 【ئاچارچىلىق】 Açlık. *Acharchiliq yilliri* – Açlık yılları.

achchighlandurmaq 【ئاچچىغلاندۇرماق】 Kızdırmak; öfkelenmek.

achchighlanmaq 【ئاچچىغلانماق】 Kızmak; öfkelenmek.

achchighlash 【ئاچچىغلاش】 bk. achchighlimaq.

achchighliq 【ئاچچىغلىق】 Öfkeli; hiddetli; dargın.

achchighlimaq 【ئاچچىغلىماق】 I bk. achchighlanmaq.

achchighlimaq 【ئاچچىغلىماق】 II Darılmak, küsmek, kızmak.

achchighlinishmaq 【ئاچچىغلىنىشماق】 Gerginlik; aralarının açık olması.

achchiq 【ئاچچىق】 I Acı. *Achchiq alma* – Acı elma. *Achchiq anar* – Acı nar. *Achchiq tash* – Şap. *Achchiq chay* – Koyu çay; demli çay. *Achchiq su* – Sirke. *Achchiq laza* – Acı biber. *Achchiq söz* – Acı söz; sert söz. *Achchiq sughuq* – Sert suğuk; acı ayaz.

achchiq 【ئاچچىق】 II Sinirlilik, dargınlık, öfke, hiddet, kızgınlık. *Achchighim keldi* – Kızdım, öfkelenim. *Achchighingiz kelmisun* – Kızmayın; kusura bakmayın. *Achchighim chiqti* – Öfkem dağıldı. *Achchighimni basalmidim* – Hiddetime dayanamadım. *U méning achchighimni keltürdi* – O beni kızdırdı. *Achchighini almaq* – Öfkesini çıkarmak. *Achchighi téz* – Çabuk öfkelenen. *Achchighi yaman* – Fazla hiddetli; sinirli. *Achchiq til* – Acı dil; zehir dil. *Jan achchighi veya jan achchighida* – Ölüm tehlikesi önündeki hiddet.

achchiqliq 【ئاچچىقلىق】 bk. achchighliq.

achilanmaq 【ئاچىلانماق】 Dallanmak, çatallanmak.

achilimaq 【ئاجىلىماق】 Dallandırmak, çatallaştırmak.

achköz 【ئاچكۆز】 Aç gözlü.

achközlük 【ئاچكۆزلۈك】 Aç gözlülük.
Achközlük qilmaq – Aç gözlülük etmek.

achqi 【ئاچقى】 bk. achquch.

achqu 【ئاچقۇ】 bk. achquch.

achquch 【ئاچقۇچ】 Anahtar.

achliq 【ئاچلىق】 Açlık.

achmaq 【ئاچماق】 Açmak. **Échip bermek** – Açıvermek. **Échip tashlimaq** – Açıvermek. **Pal achmaq** – Fal açmak. **Söz achmaq** – Söz açmak, söylemek. **Su achmaq** – Su açmak; sulamak. **Qan achmaq** – Maden kuyusu açmak. **Échip éytmaq** – Açık söylemek. **Sawat achmaq** – Okuma yazma öğrenmek.

achsériq 【ئاچسېرىق】 Açık sarı, sarımsı.

achti 【ئاچتى】 Açtı. **Köngül achti** – Neşelendi, keyiflendi, eğlendi. **Uning közini ach!** – Onu uyar! Onun gözünü aç! **Uyqungni ach!** – Uykunu aç; uyan! **Qorsaghim achti** – Karnım açtı.

ada 【ئادا】 Yerine getirmek; gerçekleştirmek; bitirmek. **Ada qilmaq** – Yerine getirmek; becermek. **Ada bolmaq** – Gerçekleşmek. **Su ada boldi** – Suyu çekildi; soğuldu.

adak 【ئاداك】 Son. **Adighida** – Sonunda. **Adighiche** – Sonuna kadar.

adalet 【ئادالەت】 a. Adalet, hakikat.

adaletsiz 【ئادالەتسىز】 a.u. Adaletsiz, hakikatsiz.

adaletsizlik 【ئادالەتسىزلىك】 a.u. Adaletsizlik.
Adaletsizlik qilmaq – Adaletsizlik etmek.

adalettik 【ئادالەتلىك】 a.u. Adaletli.

adap 【ئاداپ】 Kepek haşlaması (hayvan yemi).

adasqa 【ئاداسقا】 Pılı pırtı. **U yamalghan adasqilarni kiyetti** – O yamalı elbise giyerdi.

adawet 【ئاداۋەت】 a. Kin, nefret, öç. **Adawet qilmaq** – Kin beslemek.

adawetkarliq 【ئاداۋەتكارلىق】 a.f.u. Kin besleyicilik.

adawetlik 【ئاداۋەتلىك】 a.u. Kinli, kin tutan.

adawetsiz 【ئاداۋەتسىز】 a.u. Kinsiz, kin tutmayan.

adawetsizlik 【ئاداۋەتسىزلىك】 a.u. Kinsizlik, kin taşımama.

adawétkar 【ئاداۋەتكار】 a.f. Kin besleyici.

adash 【ئاداش】 Dost, arkadaş.

adashqaq 【ئاداشقاق】 Çok şaşırان kimse.

adashqan 【ئاداشقان】 Şaşırان.

adashqanliq 【ئاداشقانلىق】 Şaşırma hali.

adashliq 【ئاداشلىق】 Arkadaşlık. **Adashliqtin paydilanmaq** – Arkadaşlıktan faydalanmak. **Adashliq qilmaq** – Arkadaşlık etmek.

adashmaq 【ئاداشماق】 Şaşırانmak, azmak. **Men adiship kettim** – Şaşırđım; Azđım. **Yoldin adashmaq** – Yolu şaşırانmak. **Adiship yürmek** – Şaşırıp yürüme; sersem halde gezmek. **Hésapta adashmaq** – Hesapta şaşırانmak, hesapta yanılmak. **Ékildin adashmaq** – Akıldan azmak; aklını kaybetmek.

adashturmaq 【ئاداشتۇرماق】 Şaşırانmak, azdırmak.

adashturush 【ئاداشتۇرۇش】 bk. adashturmaq.

addaqki 【ئادداقكى】 En son. **Adaqqi chekkiche** – Son sınırına kadar. **Addaqqi künliride** – Son günlerinde. **Adaqqi jeng** – Son cenk; son savaş.

addilashurmaq 【ئاددىنلاشتۇرماق】 a.u. Sadeleştirmek, basitleştirmek.

addiliq 【ئادىللىق】 a.u. Sadelik, basitlik.

addiy 【ئاددىي】 a. Sade, basit, her zamanki gibi. *Addiy köpçülük* – Basit çoğunluk, avam.

adem 【ئادەم】 a. Adam, insan, kişi. *Adem qilmaq* – Büyütmek; eğitmek. *Adem bolmaq* – Büyütmek; ergin hale gelmek. *Ademdek* – İnsan gibi. *Adem éytqusiz* – Olağanüstü, son derece, fevkalâde.

ademchilik 【ئادەمچىلىك】 a.u. İnsanlık, kişilik.

ademgerchilik 【ئادەمگەرچىلىك】 İnsanlık; insanlık sevgisi, kişilik. *Ademgerchiligi bar* – Kişilikli; kişiliği var. *Ademgerchilik qilmaq* – İnsanlık sevgisi göstermek.

ademxor 【ئادەمخور】 a.f. Kan içici, vahşi.

ademxorluq 【ئادەمخورلۇق】 a.f.u. Kan içicilik, vahşilik, vahşet.

ademsitmaq 【ئادەمسىتماق】 İnsan saymak. *Uni néme munchiliq ademsitisen!* – Onu neden bu kadar yüceltiyorsun (şımartıyorsun)?!

ademsuman 【ئادەمسۇمان】 İnsansı, insana benzer. *Ademsuman maymun* – İnsansı maymun.

ademzat 【ئادەمزات】 a.f. İnsanlık, insanoğlu.

adet 【ئادەت】 a. Adet, anane, töre, gelenek. *Kona adet* – Eski âdet. *Adetke qarshi* – âdete aykırı. *Adette* – Genel olarak; her zamanki gibi. *Adettin tashqiri* – Olağanüstü, anormal. *Adetikiche* – Normal. *Adet bolup ketken* – Alışkanlık haline gelmiş. *Adetiki boyucha* – Normal halde. *Adette* – Normal halde. *Adetiki* – Her zamanki gibi.

adetlendürmek 【ئادەتلەندۈرمەك】 Alıştırmak.

adetlenmek 【ئادەتلەنمەك】 Alışmak.

adetlenmigen 【ئادەتلەنمىگەن】 Alışmamış.

adil 【ئادىل】 a. Adil.

adilane 【ئادىلانە】 a.f. Âdilâne; âdil olarak.

adillik 【ئادىللىك】 a.u. Adillik. *Adillik qilmaq* – âdillik etmek.

adimetchilik 【ئادىمەتچىلىك】 a.u. İnsanseverlik, insanlık, kişilik. *Adimetchiligi yaxshi kishi* – Kişilikli insan.

adishish 【ئادىشىش】 bk. adashmaq.

admiral 【ئادمىرال】 r. Amiral.

admiralliq 【ئادمىراللىق】 r.u. Amirallik.

adrés 【ئادرېس】 r. Adres. *Adrés surash orni* – Danışma yeri.

adwukat 【ئادۋۇكات】 r. Avukat.

adwukatliq 【ئادۋۇكاتلىق】 r.u. Avukatlık. *Adwukatliq qilmaq* – Avukatlık yapmak. *Adwukatliq ishliri* – Avukatlık işleri.

Afghan 【ئافغان】 Afgan. *Afghan tili* – Afgan dili.

Afghaniy 【ئافغانىي】 Afganlı; Afgan'a ait.

Afriqiliq 【ئافرىقىلىق】 Afrikalı.

agah 【ئاگاھ】 f. Uyan, dikkat etme. *Agah bolmaq* – Dikkat etmek.

agahlandurmaq 【ئاگاھلاندۇرماق】 f.u. Uyarmak.

agahname 【ئاگاھنامە】 f. Uyan mektubu.

agahsiz 【ئاگاھسىز】 f.u. Dikkatsiz, uyansız.

agalandurmaq 【ئاگاھلاندۇرماق】 bk. agahlandurmaq.

agént 【ئاگېنت】 r. Acenta, ajan, casus.

agéntliq 【ئاگېنتلىق】 r.u. Ajanlık.

agronom 【ئاگرونوم】 r. Tarım uzmanı.

agronomluq 【ئاگرونوملۇق】 r.u. Tarım uzmanlığı.

agh 【ئاغ】 Peş. *Ish tanning éghi* – Pantolonun peşi.

agha 【ئاغا】 Ağabey.

agha-ini 【ئاغا-ئىنى】 Ağabey ve küçük erkek kardeşler; erkek kardeşler.

aghamcha 【ئاغامچا】 Halat, urgan.

aghayne 【ئاغايىنە】 bk. aghine.

aghdurmaq 【ئاغدۇرماق】 Çevirmek, döndürmek, devir mek, altüst etmek. *Aghdurulup chüshmek* – Devrilip düşmek.

aghichem 【ئاغىچەم】 1. Abla 2. Bayan.

aghil 【ئاغىل】 bk. éghil.

aghili 【ئاغىلى】 Almaya; almak için.

aghinaq 【ئاغىناق】 Küpe.

aghine 【ئاغىنە】 Arkadaş, dost. *Aghine bolmaq* – Arkadaş olmak.

aghinichiliq 【ئاغىنىچىلىق】 Arkadaşlık, dostluk. *Aghinichiliq qiliwetti* – Arkadaşlarca davrandı.

aghma 【ئاغما】 Tutumsuz; zayıf karakterli; istikrarsız.

aghmaq 【ئاغماق】 Sapmak, konudan uzaklaşmak, kaymak.

aghmichi 【ئاغمىچى】 Tutumsuz, çıkarıcı.

aghmixan 【ئاغمىخان】 zool. Kokarca, hamster.

aghnatmaq 【ئاغناتماق】 Ağnatmak.

aghnimaq 【ئاغناماق】 Ağnamak.

aghriq 【ئاغرىق】 Hasta. *Yuqumluq aghriq* – Bulaşıcı hastalık. *Bash aghrighi* – Baş ağrısı. *Alma yep aghriq bolgiche, örük yep ölüwal* – Elma yeyip hastalanmaktansa, erik yeyip ölüver.

aghriq-silaq 【ئاغرىق-سلاق】 Hastalık ve salgın.

aghriqchan 【ئاغرىقچان】 Hastalıklı, zayıf, cılız.

aghriqxana 【ئاغرىقخانا】 Hastahane.

aghriqliq 【ئاغرىقلىق】 Hastalık, hasta olma

hali.

aghriqsunmaq 【ئاغرىقسۇنماق】 1. Kendinde hastalık hissetmek 2. Zorluk hissetmek.

aghrimaq 【ئاغرىماق】 Hastalanmak. *Aghrip qaldim* – Hastalandım. *Sanga ichim aghriydu* – Sana acıyorum. *Yüregim aghriydu* – Yürekten acıyorum.

aghritmaq 【ئاغرىتماق】 (aghrimaq'tan) Ağrıtmak. *Aghritip éytmaq* – Ağrıtip söylemek. *Uning könglini aghritmaq!* – Onun gönlünü ağrıtmayın! *Béshimni aghritmaq* – Başımı ağrıtmayın.

aghu 【ئاغۇ】 Ağı, zehir.

aghziki 【ئاغزىكى】 Sözlü.

ah 【ئاھ】 Ah. *Ah urmaq* – Ah demek; iç çekmek. *Ah çekmek* – Ah çekmek; iç çekmek.

ah-uhlmaq 【ئاھ-ئۇھلىماق】 Hasret çekmek.

ahaq 【ئاھاق】 a. Kehribar.

ahali 【ئاھالى】 a. Ahali.

ahaliliq 【ئاھالىلىق】 a.u. Ahalilik. *Köp ahaliliq* – Çok ahalilik, çok kalabalık.

ahalisiz 【ئاھالىسىز】 a.u. Ahalisiz. *Ahalisiz jay* – Ahalisiz yer; ahalisiz mekan.

ahbap 【ئاھباب】 a. Ahbap, dost.

aheng 【ئاھەنگ】 f. Ahenk, melodi. *Ahenggha salmaq* – Ahenge çekmek.

ahengdar 【ئاھەنگدار】 f. Ahenkli, melodili.

ahengdash 【ئاھەنگداش】 f.u. Ahenktaş, benzer ahenkli.

ahengli 【ئاھەنگلى】 f.u. Ahenkli, uyumlu.

ahengsiz 【ئاھەنگسىز】 f.u. Ahenksiz, uyumsuz.

ahengsizliq 【ئاھەنگسىزلىق】 f.u. Ahenksizlik, uyumsuzluk.

ahmaq 【ئاھماق】 a. bk. axmaq.

ahu 【ئاھۇ】 f. Antilop.
 ahu-wah 【ئاھۇ-ۋاھ】 bk. ahu-zar.
 ahu-zar 【ئاھۇ-زار】 u.f. İnilti, feryat.
 ahwal 【ئاھۋال】 a. Ahval, durum, vaziyet.
Ahwalingiz qandaq? – Durumunuz nasıl?
Ahwal oqumaq – Durumdan şikayet etmek.
Hal-ahwal sorashmaq – Hal-hatır sormak.
 ahwalat 【ئاھۋالات】 a. Durum, vaziyet.
 axbarat 【ئاخبارات】 a. Ajans.
 axbaratchi 【ئاخباراتچى】 a.u. Ajan, haberci.
 axcha 【ئاخچا】 Para, akçe. **Kümüsh axcha** – Gümüş para. **Tilla axcha** – Altın para. **Meyde axcha** – Bozuk para.
 axchiliq 【ئاخچىلىق】 1. Paralı, zengin; 2. Paralı, ücretli, bedava olmayan.
 axchisiz 【ئاخچىسىز】 1. Parasız; 2. Bedava.
 axchisizliq 【ئاخچىسىزلىق】 Parasızlık.
 axir 【ئاخىر】 a. Ahır, son, nihayet. **Axiri kelgusi sanda** – Sonu gelecek sayıda. **Axirighiche** – Sonuna kadar. **Axirigha yetküzmek** – Sona erdirmek. **Axirini bersun** – Sonu hayırlı olsun. **Eng axirda** – En sonunda. **Axir zaman** – Kıyamet. **Axir zaman peyghembiri** – Ahır zaman peygamberi.
 axiret 【ئاخىرەت】 a. Ahret.
 axiretlik 【ئاخىرەتلىك】 a.u. Kefin. **Axiretlik dost** – Ahret dostu. **Méning axiretligim** – Ahret dostum; eşim.
 axirqi 【ئاخىرقى】 a.u. Sonuncu. **Axirqi söz** – Son söz.
 axirsiz 【ئاخىرسىز】 a.u. Sonsuz.
 axirsizliq 【ئاخىرسىزلىق】 a.u. Sonsuzluk.
 axlaq 【ئاخلاق】 a. Ahlâk. **Axlaqi yaman adem** – Ahlakı kötü kişi.
 axlaqiy 【ئاخلاقىي】 a. Ahlâki. **Axlaqiy jihettin**

– Ahlâk bakımından.
axlaqliq 【ئاخلاقلىق】 a.u. Ahlâklı.
axlaqsiz 【ئاخلاقسىز】 a.u. Ahlâksız.
axlaqsizliq 【ئاخلاقسىزلىق】 a.u. Ahlaksızlık.
axlash 【ئاخلاش】 bk. axlimaq.
axlimaq 【ئاخلىماق】 Ayıklamak, kabuğunu soymak. **Shal axlimaq** – Prinç ayıklamak.
axmaq 【ئاخماق】 a. Ahmak, budala. **Axmaq bolmaq** – Ahmak olmak. **Axmaq qilmaq** – Ahmak etmek. **Axmaqqa chiqarmaq** – Ahmak saymak. **U axmaq emes** – O ahmak değil.
axmaqliq 【ئاخماقلىق】 a.u. Ahmaklık.
axta 【ئاختا】 f. Enemek, iğdiş etmek. **Axta at** – İğdiş edilen at. **Axta qilmaq** – İğdiş etmek, enemek. Axta qilish — bk. axta qilmaq.
axtam 【ئاختام】 Sürülüp dinlendirilen toprak.
axtarma 【ئاختارما】 Sürülüp dinlendiren toprak; bk. axtam.
axtarmaq 【ئاختارماق】 Aramak, arama.
axtash 【ئاختاش】 Albatır, kaymak taşı.
axtikan 【ئاختىكان】 Ardıç.
axtikanliq 【ئاختىكانلىق】 Ardıçlık, ardıçlı yer.
axtilash 【ئاختىلاش】 bk. axtilimaq.
axtilimaq 【ئاختىلىماق】 Enemek, iğdiş etmek.
axturulmaq 【ئاختۇرۇلماق】 Aranılmak.
axturush 【ئاختۇرۇش】 Arama. **Jinayi axturush** – Suç aranması. **Axturush bölümü** – Arama bölümü. **Uzun axturushlar netijesinde tömür qani tépildi** – Uzun aramalar neticesinde demir madeni bulundu.
axun 【ئاخۇن】 f. 1. Manevî sima, din adamı, molla; 2. Bey yerine bazı erkek adlarına eklenir. Semetaxun, Memetaxun gibi.
axur 【ئاخۇر】 f. Yemlik, ahır yemliği.

aile 【ئائىلە】 a. Aile. *Aile ayali* – Ev kadını.

aile-tawabi 【ئائىلە-تاۋابى】 Ev halkı, çoluk çocuk.

ailewiy 【ئائىلەۋىي】 a. Aileye ait. *Ailewiy turmush* – Aile hayatı.

ailichilik 【ئائىلىچىلىك】 a.u. Aileye bağlılık.

aililik 【ئائىللىك】 a.u. Aileli, evli.

ailisiz 【ئائىلسىز】 a.u. Ailesiz.

ailisizlik 【ئائىلسىزلىك】 a.u. Ailesizlik.

Ajar 【ئاجار】 Acar. *Ajar ayili* – Acar kadını. *Ajar xelqi* – Acar halkı.

ajayip 【ئاجايىپ】 a. Acayip, garip, tuhaf, şaşılacak. *Ajayip yaxshi* – Şaşılacak kadar iyi.

ajayipxana 【ئاجايىپخانا】 Müze, hayvanat bahçesi.

ajire 【ئاجىرە】 a. ağ. bk. ijare.

ajiz 【ئاجىز】 a. Güçsüz, zayıf, dayanıksız, yardımcısız. *Ajiz bolmaq* – Zayıf olmak; yardımcısız kalmak. *Ajizmen* – Zayıfım; güçsüzüm. *Ajiz qilmaq* – Zayıf düşürmek; güçsüzleştirmek.

ajizane 【ئاجىزانە】 a. Garip halde; hafifçe; gevşekçe.

ajizlatmaq 【ئاجىزلاتماق】 a.u. Zayıflatmak; güçsüzleştirmek.

ajizlik 【ئاجىزلىك】 a.u. Zayıflık; güçsüzlük.

ajralghu 【ئاجرالغۇ】 Ayrılık.

ajralghusiz 【ئاجرالغۇسىز】 Ayrılmaz.

ajralmaq 【ئاجرالماق】 Ayrılmak, açılmak, çatlamaq.

ajralmas 【ئاجرالماس】 Ayrılmaz. *Ajralmas dostlar* – Ayrılmaz dostlar.

ajrashmaq 【ئاجراشماق】 (ajrimaq'tan) Ayrılmak; boşanmak; veda etmek.

ajratmaq 【ئاجراتماق】 (ajrimaq'tan) Ayırmak, elden çıkarmak, boşamak. *Sharait kona dostlarni Bir-biridin ajritip qoydi* – Şartlar eski dostları birbirinden ayırdı. *Öz öyimdin jay ajritip berdim* – Kendi evimden yer ayırıp verdim. *Pul ajritip qoydum* – Para ayırdım.

ajrimaq 【ئاجرىماق】 Ayrılmak, elden çıkarmak, kaybetmek, yitirmek, boşanmak.

aka 【ئاكا】 Ağabey. *Chong aka* – Büyük ağabey.

aka-ini 【ئاكا-ئىنى】 Ağabey ve küçük erkek kardeş.

aka-singil 【ئاكا-سىڭىل】 Ağabey ve kız kardeş.

aka-uka 【ئاكا-ئۇكا】 Büyük ve küçük erkek kardeşler.

akadémik 【ئاكادېمىك】 r. Akademi üyesi.

akadémiye 【ئاكادېمىيە】 r. Akademi. *Penler akadémisi* – Fenler akademisi. *Herbiy akadémi* – Askeri akademi.

akiliq 【ئاكىلىق】 Ağabeylik. *Akiliq qilmaq* – Ağabeylik etmek.

Aklar 【ئاكلار】 Aklar; komünist aleyhtarı Ak Ordu yandaşları.

akop 【ئاكوپ】 r. Siper.

aktif 【ئاكتىنى】 r. bk. aktip.

aktip 【ئاكتىپ】 Aktif, faal. *Aktip sürette* – Aktif halde.

aktipchanliq 【ئاكتىپچانلىق】 r.u. Aktiflik, faal olma durumu.

aktiw 【ئاكتىۋ】 bk. aktip.

aktiwlashmaq 【ئاكتىۋلاشماق】 r.u. Faalleşmek.

aktiwliq 【ئاكتىۋلىق】 r.u. Aktiflik, faal olma durumu. *Aktiwlik körsetmek* – Aktiflik göstermek.

akushérka 【ئاكۇشېركا】 r. Ebe.

aq 【ئاق】 Ak, beyaz. *Aq béliq* – Ak balık. *Aq chachliq* – Ak saçlı. *Aq dilliğ veya aq yürek* – Temiz yürekli. *Aq nanchi* – Çalışmadan geçinen kimse. *Aq chige* – Ak kendir. *Aq qushqach* – Beyaz serçe. *Aq qunaq* – Beyaz mısır. *Tuxumning éqi* – Yumurtanın akı. *Közümge aq tüshiti* – Gözüme ak düştü. *Aqqa chiqarmaq* – Haklı çıkarmak; temize çıkarmak. *Aq süngék* – Soylu, asilzade. *Aq aydung kéche* – Beyaz aydın gece. *Aq sériq* – Beyaz sarı. *Aq yer* – İşlenmemiş tarla. *Aq yol* – Ak yol. *Aq yol tilimek* – Hayırlı yol dilemek. *Aq yol bolsun* – Hayırlı yolculuk olsun. *Közimning aq-qarisi* – Gözbebeğim. *Aq-qarini ajratmaq* – Ak ile karayı fark etmek. *Aq-karini tunughan* – Doğru ve yanlış fark eden (ayırır). *Aq qalghan yerler* – Sürülmemiş topraklar.

aqar 【ئاقار】 Akar. *Aqar su* – Akar su.

aqartmaq 【ئاقارتماق】 1. Badana yapmak; 2. Kültür ve bilgi sahibi yapmak.

aqaymaq 【ئاقایماق】 Gözünü dikmek.

aqboz 【ئاقبوز】 Gri, kül rengi, boz.

aqbur 【ئاقبۇر】 Tebeşir.

aqche 【ئاقچه】 Beyazımsı. *Aqche yüzlük qiz* – Beyaz yüzlü kız.

aqchéček 【ئاقچېچەك】 Kardelen (çiçeği).

aqdil 【ئاقدىل】 u.f. Samimi, garezsiz, namuslu, dürüst. *Aqdil kishi* – Namuslu kişi; dürüst kişi.

aqdilliğ 【ئاقدىللىق】 u.f.u. Namusluluk, dürüstlük. *Aqdilliğ bolmaq* – Namuslu ve dürüst olmak.

aqgül 【ئاقگۈل】 u.f. Beyaz gül.

aqxesse 【ئاقخەسسە】 Dokuma, yerli dokuma.

aqibet 【ئاقبەت】 a. bk. aqiwet.

aqilane 【ئاقىلانى】 Akıllıca. *U aqilane*

meslixtelerge qulaq salmidi – O akıllıca söylenmiş öğütleri dinlemedi.

aqilliq 【ئاقىللىق】 a.u. bk. éqilliq.

aqin 【ئاقىن】 Şair (Kazak Türkçesinde).

aqinliq 【ئاقىنلىق】 Şairlik.

aqiwet 【ئاقىۋەت】 a. Akıbet, son. *Aqiwiti xeyr bolsun* – Sonu hayırlı olsun.

aqiwetsiz 【ئاقىۋەتسىز】 a.u. Akıbetsiz. *Aqiwetsiz qaldurmaq* – Sonuçsuz bırakmak.

aqiwetsizlik 【ئاقىۋەتسىزلىك】 a.u. Akıbetsizlik.

aqiyish 【ئاقىيىش】 bk. aqaymaq.

aqqashka 【ئاققاشكا】 Beyaz benekli.

aqqen 【ئاققەن】 Kesme şeker; bk. chaqmaq kent.

aqqu 【ئاققۇ】 Kuğu; bk. aqquş.

aqqunaq 【ئاققۇنانا】 Beyaz mısır.

aqquş 【ئاققۇش】 Kuğu. *Aqquş mamughi* – Kuğu tüyü.

aqquşqach 【ئاققۇشقاچ】 Serçe; İli (Gulca) serçesi.

aqqlanmaq 【ئاققلانماق】 (aqqlimaq'tan) 1. Badanalanmak; 2. Aklanmak, temizlenmek. *U sotta aqqlinip chiqti* – O mahkemede aklandı.

aqqlash 【ئاققلاش】 bk. aqqlimaq.

aqqlighuchi 【ئاققلىغۇچى】 Avukat.

aqqliq 【ئاققلىق】 1. Aklık, beyazlık; 2. Haklı olmak, masumluk, suçsuzluk. *Aqliq siyir* – Sağılan inek.

aqqlimaq 【ئاققلىماق】 Aklamak, temizlemek.

aqmaq 【ئاقماق】 Akmak, sızmak. *Éqip kelmek* – Akarak gelmek. *Éqip ketmek* – Akarak gitmek. *Qan aqmaq* – Kan akmak.

aqmuch 【ئاقمۇچ】 Beyaz biber.

aqnan 【ئاقنان】 u.f. Buğday unu ekmeği.

aqnanchi 【ئاقنانچى】 u.f.u. Çalışmadan geçinen kimse; serseri; sefil.

aqnanchiliq 【ئاقنانچىلىق】 u.f.u. Aptallık; serserilik.

aqnawat 【ئاقناۋات】 Kristal şeker.

aqraba 【ئاقرابا】 Akriba.

aqrap 【ئاقراپ】 Akrep, kuyruklu.

aqsaq 【ئاقساق】 Aksak, topal. *Axsaq Tömür* – Aksak Timur.

aqsaq-tuka 【ئاقساق-تۇكا】 Topal, sakat.

aqsaqal 【ئاقساقال】 1. Ak sakal, yaşlı; 2. Yaşça büyükler, çavuş; muhtar. *Aksaqallar kəngishi* – Büyüklerin danışmanlığı.

aqsaqalliq 【ئاقساقاللىق】 1. Ak sakallı olma durumu; 2. Büyüklük. *Aqsaqalliqqa saylanmaq* – Muhtarlığa seçilmek.

aqsaqlimaq 【ئاقساقلىماق】 Aksamak.

aqshash 【ئاقشاش】 bk. aqsimaq.

aqsatmaq 【ئاقساتماق】 Aksatmak.

aqsil 【ئاقسىل】 Ak, beyazımsı. *Aqsil sériq* – Beyazımsı sarı. *Aqsil kök* – Beyazımsı mavi. *Aqsil madde* – Albüminli madde.

aqsimaq 【ئاقسىماق】 Aksamak. *Aqsap mangmaq* – Aksayıp yürümek.

aqsul 【ئاقسۇل】 Kula, aft.

aqşüngelik 【ئاقسۇنۇڭەكلىك】 Soyluluk; asilzadelik.

aqşüngék 【ئاقسۇنۇڭەك】 Soylu, asilzade, aristokrat. *Aqşüngékler* – Soylular.

aqşürü 【ئاقسۇرۇ】 Keten bezi.

aqsham 【ئاقشام】 f. Akşam.

aqshorpa 【ئاقشورپا】 Etsiz çorba. *Köktatliq aqshorpa* – Sebzeli etsiz çorba.

aqtérek 【ئاقتېرەك】 Beyaz kavak.

aqtomur 【ئاقتومۇر】 Sinir.

aqush 【ئاقۇش】 Beyazımsı.

aqyer 【ئاقیەر】 Sürülmemiş yer.

al 【ئال】 I Hile.

al 【ئال】 II ağ. Kötü ruh.

al 【ئال】 III Kuru karanfil.

ala 【ئالا】 Alaca, bulacalı, aynı renkten olmayan. *Ala qarchigha* – Aladoğan. *Ala qargha* – Alakarga. *Ala at* – Ala at. *Ala ayaq at* – Ala ayak at. *Haywanning alisi téshida, ademning alisi ichide* – Hayvanın alası dışında, insanın alası içinde.

ala-bula 【ئالا-بۇلا】 Alaca, benekli, çeşitli renkli.

ala-buliliq 【ئالا-بۇللىق】 1. Karışık renkler halitası; 2. İhtilâf, ayrılık, anlaşmazlık.

ala-chipar 【ئالا-چىپار】 bk. ala-taghil.

ala-qula 【ئالا-قۇلا】 Alaca, benekli, değişik, farklı.

ala-taghil 【ئالا-تاغىل】 Abraş, benekli.

ala-tayin 【ئالا-تايىن】 Belirsizlik, şüpheli. *Uning kélişhi ala-tayin gep* – Onun gelmesi belirsiz. *Ala-tayinliqtin yaman nerse yoq* – Belirsizlikten kötü şey yok.

ala-yéshil 【ئالا-يېشىل】 Alaca yeşil, çeşitli renk, benekli.

ala-yéshilliq 【ئالا-يېشىللىق】 Renk karışıklığı, beneklilik.

alabugha 【ئالابۇغا】 Perki, tatlı su levreği.

alaghaz 【ئالاعاز】 Yaban ördeği; bk. saralaghaz.

alahide 【ئالاهىدە】 a.u. Özel, ayrı, fevkalâde, Olağanüstü. *Alahide xususiyet* – Olağanüstü özellik.

alahidilik 【ئالاهىدىلىك】 a.u. Özellik.

alaq 【ئالاق】 Sayıklama, saçmalama, uydurma.

alaq-jalak 【ئالاق-جالاق】 Korkuyla, korka korka, ürkerek, sakına sakına.

alaqe 【ئالاقە】 a. Alâka, ilgi, temas, bağlantı.

Alaqini üzme – Teması kesmek. **Alaqide bolmaq** – Temasta bulunmak. **Alaqe baghlmaq** – İlişki kurmak. **Xelqara alaqe** – Uluslararası ilişki. **Méning bu ishqa alaqem yoq** – Benim bu işle ilişkim yok.

alaqichi 【ئالاقچى】 a.u. Haberci, bağlayıcı, ajan.

alaqidar 【ئالاقدار】 a.f. İlgili, ilişkisi bulunan, münasebetli. **Alaqidar organlar** – İlgili organlar (kurumlar).

alaqidarlıq 【ئالاقدارلىق】 a.f.u. İlgili olma hali.

alaqilashmaq 【ئالاقىلاشماق】 Haberleşmek, ilişki kurmak.

alaqiliq 【ئالاقىلىق】 İlgili.

alaqisiz 【ئالاقسىز】 İlgisiz, münasebetsiz.

alaqisizliq 【ئالاقسىزلىق】 İlgisizlik, münasebetsizlik.

alaqlimaq 【ئالاقلىماق】 Korkuyla.

alamet 【ئالامەت】 a. 1. Alâmet, işaret, belge, marka, nişan ve madalyalar. 2. Olağanüstü büyük veya olağanüstü zor.

alang 【ئالانق】 Tereddüt, duraksama, kararsızlık, endişe, telâş, alârm, tehlike.

alanglimaq 【ئالانقلىماق】 Tereddüt etmek, telâşa düşmek.

alapachaq 【ئالاپاچاق】 Alaca bacak, benekli ayak (hay vanlar için).

alape 【ئالاپە】 u.f. Kuş.

alaputa 【ئالاپۇتا】 Kara pazı, kazayağı.

alaymaq 【ئالايماق】 Sert bakmak.

alayten 【ئالايتهن】 a. Özel olarak, ayrıca.

alaytenlik 【ئالايتهنلىك】 a.u. Ayrıcalık.

alaytmaq 【ئالايتماق】 (alaymaq'tan) Sert bakmak. **Közüngni alaytma** – Sert bakma.

Alban 【ئالبان】 Arnavut. **Alban ayili** – Arnavut kadını. **Alban xelqi** – Arnavut halkı.

Albaniyeliq 【ئالبانىيەلىق】 Amavutluklu, Arnavut.

albom 【ئالبوم】 r. Albüm.

alcha 【ئالچا】 Vişne.

alchanglima 【ئالچانقلىماق】 Aksamak, topallamak.

alchi 【ئالچى】 Aşığın dört tarafından biri. Aşık utuş oyununda, aşığın "alçı" tarafı utuş simgesi sayılır. **Uning oshuqi alchi kéliwatidu** – Onun aşığı "alçı" olmakta (onun işleri iyiye gidiyor).

alchizar 【ئالچىزار】 Vişnelik.

alchizarlıq 【ئالچىزارلىق】 Vişne bahçesi.

ald 【ئالد】 Ön, ön kısım. **Ishik aldi** – Kapı önü. **Öy aldi** – Ev önü. **Aldimda** – Önümde. **Aldimgha** – Önüme. **Aldimizdiki küzde** – Önümüzdeki günde. **Aldini-ala** – Önceden. **Aldi bilen** – Önceden. **Eng aldi bilen** – En önceden, en önce.

aldaqchi 【ئالداقچى】 Aldatıcı.

aldaqchiliq 【ئالداقچىلىق】 Aldatıcılık.

aldamchi 【ئالدامچى】 Aldatıcı.

aldamchiliq 【ئالدامچىلىق】 Aldatıcılık.

aldanmaq 【ئالدانماق】 Aldanmak.

aldash 【ئالداش】 bk. aldimaq.

aldi 【ئالدى】 Önü.

aldi-berdi 【ئالدى-بەردى】 Alış veriş. **Uning bilen biz aldi-berdini keskenmiz** – Onun ile biz alış verişi kesmişdik.

aldi-qachti 【ئالدى-قاچتى】 *Aldi-qachti xewer* – Doğru olmayan haber.

aldi-satti 【ئالدى-ساتتى】 Alış satış; alış veriş, ticari işler. *Aldi-sattisi yoq sheher* – Ticari işleri olmayan şehir.

aldida 【ئالدىدا】 Önünde. *Köz aldida* – Göz önümde. *Aldida éytmaq* – Önünde söylemek.

aldidin 【ئالدىدىن】 Önünden. *Uning aldidin öttim* – Onun önünden geçtim; ondan izin aldım. *Uning aldidin ötüsh kérek* – Ondan izin istemek lazım. *Aldidin ötmek* – İzin istemek; ricada bulunmak. *Ata-anamning aldidin ötsingiz obdan bolur* – Ata anamdan ricada bulunsanız iyi olur. *U aldiddin chiqti* – O önüne çıktı.

aldigha 【ئالدىغا】 Önüne. *Uning aldigha béríp kel* – Onun önüne gidip gel. *Hökümet aldigha qoymaq* – Hükümet önüne koymak. *Aldigha qarap* – Önüne bakarak. *U aldigha qarap jönewedi* – O önüne bakarak gideverdi. *Öz aldigha* – Kendi başına. *Öz aldigha ishleymen* – Kendi başıma çalışacağım; yalnız çalışacağım.

aldimaq 【ئالدىماق】 Aldatmak, kandırmak. *Hésaptin aldimaq* – Hesapta aldatmak. *Aldap kirgüzmek* – Aldatıp girdirmek.

aldin 【ئالدىن】 Önceden, ilk olarak, önce. *Aldin sen barghin* – Önce sen git. *Aldin ala* – Önceden. *Aldin éytmaq* – Önceden söylemek. *Aldin bolmaq* – Öncü olmak. *Aldin sezmek* – Önceden duymak. *Aldin körüşh* – Önceden görmek. *Aldin hazirlap qoymaq* – Önceden hazırlamak.

aldin-ala 【ئالدىن-ئالا】 Önceden.

aldin-keyin 【ئالدىن-كەينىن】 İleri geri.

aldinarliq 【ئالدىنارلىق】 Aldatılacak derecede.

aldingha 【ئالدىنغا】 Önüne. *Aldingha chiqmaq* – Önüne çıkmak.

aldinqi 【ئالدىنقى】 Önceki, ön sıradaki, önündeki. *Aldinqi öy* – Girişteki oda (ev). *Aldinqi sép* – Ön cephe, savaş cephesi. *Aldinqi yılgha qarighanda* – Önceki yıla nazaran. *Buni biz aldinqi derste körümüz* – Bunu biz önümüzdeki derste göreceğiz.

aldiraqşan 【ئالدىراقشان】 (aldırmaq'tan) Aceleci.

aldiraqşanliq 【ئالدىراقشانلىق】 Acelecilik. *Aldiraqşanliq keypiyetliri* – Acelecilik halleri. *Aldirighan qalar, burighan alar* – Acele eden kalar, nasibi olan alar.

aldirap-tinép 【ئالدىراپ-تىنەپ】 Acele olarak; şaşkın bir halde.

aldirashliq 【ئالدىراشلىق】 Acelecilik. *Aldirashliq bilen* – Acelece; acele ile.

aldiratmaq 【ئالدىراتماق】 Acele ettirmek.

aldirimaq 【ئالدىرماق】 Acele etmek.

aldirimay 【ئالدىرماي】 Acele etmeden.

aldurmaq 【ئالدىرماق】 (almaq'tan) Aldırmak. *Sirimni aldurup qoydum* – Sırrımın gizliliği kayboldu; sırrımı çaldırdım. *Aghzidin aldurghan böridék* – Ağzından yakalanmış kurt gibi.

aldyapquch 【ئالدىياپقۇچ】 Önlük, göğüslük, peştamal.

alem 【ئالەم】 a. Alem, dünya, cihan. *Alem kéngligi* – âlem genişliği.

alet 【ئالەت】 a. Âlet, takım, cihaz.

algha 【ئالغا】 İleri. *Algha qarap* – İleriye doğru. *Algha basturmaq* – İlerletmek; geliştirmek. *Algha chiqish* – Öne çıkma. *Algha sürmek* – İleri sürmek.

alghabasar 【ئالغاباسار】 İlerici; öncü.

alghu-bergü 【ئالغۇ-بەرگۈ】 Alış veriş.

alghuch 【ئالغۇچ】 İyi tutan; iyi yakalayabilen;

kuvvetli; keskin hafıza; sebatlı. **Alghuch lachin**
– Kuvvetli şahin; iyi şahin.

alghur 【ئالغۇر】 bk. alghuch.

alghurluq 【ئالغۇرلۇق】 Keskin zekâlılık;
kuvvetlilik; hafıza kuvvetinin yüksekliği.

alxasil 【ئالxاسیل】 a. Velhasıl, sonuç.

alicha 【ئاليجا】 Kilim.

aligeden 【ئالگهدهمن】 Aptal, ahmak.

aligedenlik 【ئالگهدهمنلىك】 Aptallık, ahmaklık.

alighan 【ئالغان】 İyi tutan, kuvvetli. **Alighan bürküt** – Kuvvetli kartal; iyi kartal.

alighay 【ئالغاي】 Şaşı. **Alighay qarimaq** – Şaşı bakmak.

alighayliq 【ئالغايلىق】 Şaşılık.

alijanap 【ئالجاناپ】 a. Âlicenap. **Alijanap irq**
– Üstün ırk.

alijanapliq 【ئالجاناپلىق】 a.u. Âlicanaplık.

aliqan 【ئالقان】 El ayası, avuç. **Qur aliqan kelme**
– Avucu boş gelmek. **Qoyghan qedemliring aliqan üstige** – Başımın üstünde yerin var. **Aliqangha selip kötermek** – Şımartmak; gereğinden fazla değer vermek. **Aliqinim** – Avucum.

aliqandek 【ئالقاندەك】 Avuç içi kadar; fazla küçük; dar. **Aliqandek yérim bar** – Avuç içi kadar yerim var.

alilanmaq 【ئاللانماق】 Hor görülme; küçük düşürülmek.

alilik 【ئاللىك】 a.u. Yücelik, büyüklük.

aliliq 【ئاللىق】 Karışık renkler halitesi; beneklilik.

alilimaq 【ئاللىماق】 Hor görmek; küçük düşürmek.

alim 【ئالىم】 a. Âlim, bilgin.

aliman 【ئالىمان】 1. Kalabalık, sürü. 2. Çapul,

yağma, soygun.

alime 【ئالىمه】 a. Kadın bilgin.

alimlik 【ئالىملىك】 a.u. Âlimlik, bilginlik.

alipte 【ئالىپتە】 Şık. **Alipte kiyinmek** – Şık giyinmek.

alis 【ئالىس】 Uzak. **Alis yerde** – Uzak yerde.

alista 【ئالىستا】 Uzakta. **U alistan keldi** – O uzaktan geldi.

alishi 【ئالىشى】 Alacağı. **Uningda méning alishim bar** – Onda benim alacağım var.

aliy 【ئالى】 a. Yüksek, yüce. **Aliy mektep** – Yüksek okul, üniversite.

aljimaq 【ئالجىماق】 Aklını kaybetmek, çıldırmak. **Aljip qaldim** – Aklımı kaybettim.

alqin 【ئالقىن】 Boğaz. **U alqinimdin aldi** – O boğazımdan sıktı. **Jéni alqinigha keldi** – Canı boğazına geldi.

alqinmaq 【ئالقىنماق】 Soluğu kesilmek, nefes nefese.

alqish 【ئالقىش】 Âlkış. **Qizghin alqish** – Gürültülü alkış. **Gülduras alqish** – Gürültülü alkış. **Alqishlar éytmaq** – Övgüler söylemek, övmek.

alqitmaq 【ئالقىتماق】 Atlatmak; aşırnak.

Alla 【ئاللا】 a. Allah, Tanır. **Allahu ekber** – Allahu ekber. **Inshaalla** – İnşaallah. **Mashaalla** – Maşaallah.

alla 【ئاللا】 Ninni, ninni yavrum ninni.

Allayarim 【ئاللايارىم】 Eski Uygur halk türküsü.

allikim 【ئاللىكىم】 Kimdir. **Allikim kélip turuptu** – Kimdir biri gelmiş duruyor.

alliqachan 【ئاللىقاچان】 Çoktan. **Alliqachandin béri** – Çoktan beri.

alliqachanqi 【ئاللىقاچانقى】 Eski zamanki;

uzak geçmiştir.

alliqanche 【ئاللىقانچە】 Birçok. *Alliqanchidin biri* – Çoklardan biri.

alliqanchigha 【ئاللىقانچىغا】 Birçok paraya; pahalıya. *Alliqanchigha aldim* – Birçok paraya aldım.

alliqandaq 【ئاللىقانداق】 Nasıldır. *U alliqandaq yerge ketti* – O nasıldır bir yere gitti.

alliqayaqqa 【ئاللىقاياققا】 Nereye. *Alliqayaqqa ketti* – Nereye gitti.

alliqayaqta 【ئاللىقاياقتا】 Nerededir.

alliqaydin 【ئاللىقايدين】 Neredendir. *Alliqaydin kelduq* – Çok uzaklardan geldik.

alliqaysi 【ئاللىقايىسى】 Hangisidir. *Alliqaysi zamanlardin béri* – Uzak zamanlardan beri; Bilinmeyen zamanlardan beri.

alliqeyerde 【ئاللىقەيەردە】 Nerelerdedir. *U alliqeyerde yürğendur* – O nerelerde geziyor kim bilsin.

alliqeyerdin 【ئاللىقەيەردىن】 Neredendir.

alliqeyerge 【ئاللىقەيەرگە】 Nereyedir.

allinechche 【ئاللىنەچچە】 Birçok. *Allinechche yillar ötüp ketti* – Birçok yıllar geçti gitti.

allinede 【ئاللىنەدە】 Nerededir.

allinedin 【ئاللىنەدىن】 Neredendir.

allinege 【ئاللىنەگە】 Nereyedir.

allinurse 【ئاللىنەرسە】 Nedir; bir şeyler.

allinéchük 【ئاللىنەچۈك】 Nasıldır.

allinime 【ئاللىنمە】 Nedir; bir şeyler. *Allinimiler dep turuptu* – Bir şeyler söylüyordu.

allinimige 【ئاللىنمىگە】 Niye; kim bilir niçin.

alma 【ئالما】 Elma. *Alma derexti* – Elma ağacı. *Almisi* – Elması.

almaq 【ئالماق】 Almak. *Élip barmaq* – Götürmek. *Élip kelmek* – Getirmek. *Élip ketmek* – Götürmek. *Élip chiqmaq* – Getirmek. *Élip yürmek* – Beraberinde götürmek. *Öch almaq* – Öç almak. *Bet almaq* – Yüzünü doğrulamak. *Tüs almaq* – Belirti. *Til almaq* – Söze uymak; emre boyun eğmek. *Xotun almaq* – Evlenmek. *Boyungha almaq* – Yüklenmek; itiraf etmek. *Közni almay qarimaq* – Gözü kırpmadan bakmak. *Qarshi almaq* – Karşılamaq. *Uning könglini élip keldim* – Onun gönlünü aldım. *Könglümni chirayliq qiz aldi* – Gönlümü bir güzel kıza kaptırdım.

alman-talman 【ئالمان-تالمان】 Acele, hızla. *Alman-talman yémek* – Acele yemek.

almas 【ئالماس】 1. Elmas, pırlanta. 2. Çelik marka. *Almas xenjer* – Çelik hançer.

almash 【ئالماش】 1. Nöbet, sıra, değişme. 2. gr. zamir. *Égilik almash* – İyelik zamiri.

almashmaq 【ئالماشماق】 Nöbetleşmek, değişmek. *Almiship* – Nöbetleşip. *Maddilarning almishishi* – Maddelerin dolanımı. *Soda almishish* – Ticarî dolanım.

almashturmaq 【ئالماشتۇرماق】 Değiştirmek. *Almashturup qoymaq* – Değiştirivermek. *Almashturup ashliq térish tertivi* – Değiştirip tahıl ekme düzeni.

almiliq 【ئالمىلىق】 Elmalık; elma bahçesi; elmalı yer.

almishish 【ئالمىشىش】 bk. almashmaq.

alp 【ئالپ】 Büyük, olağanüstü, bahadır, kahraman.

altatar 【ئالتاتار】 Altıpatlar; revolver.

alte 【ئالته】 Altı.

alteylen 【ئالتەيلەن】 Altımız, altı kişi.

altinchi 【ئالتىنچى】 Altıncı. *Altinchi ay* – Haziran.

altmish 【ئالتىنچى】 bk. atmiş.

altun 【ئالتۇن】 Altın. *Aq altun* – Ak altın, plâtin. *Altun xénim* – Eski bir Kâşgar türküsünün adı. *Altun qéziq* – Kutup yıldızı. *Altun renglik* – Altın renkli, altın yıldız.

altundek 【ئالتۇندەك】 Altın gibi.

altunlatmaq 【ئالتۇنلانماق】 Altınlatmak; altın yıldız kaplatmak.

altunluq 【ئالتۇنلۇق】 Altınlı yer; altınlık. *Altun qum* – Altın kum.

alwan-alwan 【ئالۋان-ئالۋان】 a. Çeşit çeşit; türlü türlü; ayrı ayrı; değişik. *Alwan-alwan taam* – Türlü türlü yemek.

alwang 【ئالۋانگ】 Vergi.

alwang-yasaq 【ئالۋانگ-ياساق】 Haraç; para cezası, vergi.

alwangchi 【ئالۋانچى】 Vergi memuru; vergi toplayan kimse.

alwasti 【ئالۋاستى】 Kötü ruh.

alürük 【ئالۋرۈك】 Ham erik; olgunlaşmamış erik.

alyapquch 【ئالياپقۇچ】 Göğüslük, önlük, peştamal.

alyumin 【ئاليۇمىن】 Alümin.

amal 【ئامال】 a. Çare, usul, tedbir, metot. *Amal tapmaq* – Çare bulmak. *Amal yoq* – Çare yok. *Amal yoqluqtin* – Çare yokluğundan. *Amal qanche* – Ne çare. *Amal barmu?* – Çare var mı? *Amili* – Çaresi.

amalsiz 【ئامالسىز】 Çaresiz.

amalsizliq 【ئامالسىزلىق】 Çaresizlik.

amalsizliqtin 【ئامالسىزلىقتىن】 Çaresizlikten.

aman 【ئامان】 a. Esen, sağlam, sıhhatli. *Amanmu?* – Esen mi? *Aman bolung* – Esenlikte kalın. *Aman qoymaq* – Sağ koymak.

Aman qalmaq – Esen kalmak. *Bi aman* – Sıhatsız, sağlıksız.

aman-ésen 【ئامان-ئېسەن】 a.u. Esenlik, sağ salım. *Aman-ésen bolung* – Esen olun.

aman-ésenliq 【ئامان-ئېسەنلىق】 a.u. Esenlik, sağlık. *Aman-ésenlik tileymen* – Esenlik dilerim.

amanchiliq 【ئامانچىلىق】 a.u. Esenlik, sağlık.

amanet 【ئامانەت】 a. Emanet. *Amanet kassisi* – Emanet kasası. *Xudaygha amanet* – Allaha emanet. *Amanitim* – Emanetim.

amanetdar 【ئامانەتدار】 a.f. Vasi.

amanetdarliq 【ئامانەتدارلىق】 a.f.u. Vasilik.

amanlashmaq 【ئامانلاشماق】 a.u. Hal hatır sormak.

amanliq 【ئامانلىق】 a.u. Esenlik, sağlık.

amansiz 【ئامانسىز】 a.u. Amansız, acımadan, hunhar. *Amansiz düşmen* – Hunhar düşman.

amansizliq 【ئامانسىزلىق】 a.u. Amansızlık.

ambal 【ئامبال】 ç. Başkan, âmir, idareci.

ambar 【ئامبار】 f. Ambar, depo. *Su ambiri* – Su ambarı.

ambulatoriye 【ئامبۇلاتورىيە】 r. Dispanser, bakım evi.

ambur 【ئامبۇر】 Maşa, kısıkaç, pens.

amet 【ئامەت】 f. Şans, talih. *Amitim ketti* – Şansım kayboldu.

ametlik 【ئامەتلىك】 f.u. Şanslı, talihli.

Amérikán 【ئامېرىكان】 r. Amerikan.

Amérikiliq 【ئامېرىكىلىق】 r.u. Amerikalı.

amil 【ئامىل】 a. Âmil, faktör, sebep.

amin 【ئامىن】 a. Amin; ilahi amin ilâhi amin.

amma 【ئامما】 a. Amme, halk, kamu. *Emgekchiler ammisi* – Emekçiler topluluğu.

ammabap 【ئامباباپ】 a.f. Ammeye has, kamuya uygun. *Ammabap edebiyat* – Kamu edebiyatı.

ammabapliq 【ئامباباپلىق】 Kamuya özgü; ammeye özgü.

ammiwiylashmaq 【ئاممىۋىيلاشماق】 a.u. Kamulaşmak.

ammiwiylashturmaq 【ئاممىۋىيلاشتۇرماق】 a.u. Kamulaştırmak.

amraq 【ئامراق】 f. Sevgi, sevmek. *Amraq körmek* – Sevmek. *Biz Bir-birimizge tola amraqmiz* – Biz birbirimizi çok seviyoruz.

amraqliq 【ئامراقلىق】 f.u. 1. Dostluk, yakınlık. 2. Sevgi. *Amraqliq körsetmek* – Sevgi göstermek.

amut 【ئامۇت】 Armut. *Hoten amuti* – Hoten armudu.

an 【ئان】 a. An, vakit, fırsat. *Bir anda* – Bir anda. *Bir anda yoq boldi* – Bir anda yok oldu. *Shu anda* – Şu anda. *Kelgen an* – Geldiği an.

ana 【ئانا】 I Ana, anne. *Ata-ana* – Ata-ana. *Ögey ata-ana* – Üvey ata-ana. *Ana jan* – Anneciğim. *Béqim ana* – Bakım ana. *Qéyin ana* – Kayın ana. *Chong ana* – Büyük anne. *Kichik ana* – Hala; teyze. *Ana tili* – Ana dili. *Ana weten* – Ana vatan. *Kindik ana* – Ebe. *Ana yurt* – Ana yurt. *Su anisi* – Deniz kızı.

ana 【ئانا】 II İşte; O.

analitik 【ئانالىتىك】 r. Tahlil. *Analitik usul* – Tahlil usulu.

analiz 【ئانالىز】 r. Çözümleme, tahlil. *Analiz qilmaq* – Tahlil etmek; çözümlemek.

anar 【ئانار】 f. Nar. *Anar derexti* – Nar ağacı. *Anar yüz* – Gül yüz.

anargül 【ئانارگۈل】 f. Nar çiçeği.

anarxist 【ئانارخىست】 r. Anarşist.

anarxiye 【ئانارخىيە】 r. Anarşi.

anarxizm 【ئانارخىزم】 r. Anarşizm.

anarliq 【ئانارلىق】 f.u. Nar bahçesi; nar ağaçlığı.

anatom 【ئاناتوم】 r. Anatomi uzmanı.

anatomiye 【ئاناتومىيە】 r. Anatomi.

anche 【ئانچە】 Çok, birçok, o kadar. *Anche ötmey* – Çok geçmeden. *Anchidin béri* – Çoktan bu yana.

anchi-munche 【ئانچى-مۇنچە】 Biraz, çok değil.

anchiqi 【ئانچىقى】 Önemli edğil.

anchila 【ئانچىلا】 O kadar. *Uninggha men anchila ishinip yetmeymen* – Ona ben o kadar inanamıyorum.

anchilik 【ئانچىلىك】 O kadar.

anchiwila 【ئانچىۋىلا】 O kadar. *Néme anchiwila zirzewirigiche sürüştürüp ketting* – Niye o kadar ıçığıcı cıçığıcı çıkanyorsun.

anchiyin 【ئانچىيىن】 Önemsiz; bayağı. *Anchiyin bir gep* – Önemsiz bir söz. *Anchiyin keldim* – Sıradan bir gelmiştim.

anda 【ئاندا】 Orada.

anda-munda 【ئاندا-مۇندا】 Orada burada.

anda-sanda 【ئاندا-ساندا】 Ara sıra.

andaq 【ئانداق】 Öyle. *Andaq bolsa* – Öyle olsa. *Andaq yerge barghandin kéyin* – Öyle bir yere vardıktan sonra.

andaqche 【ئانداقچە】 Öylesine.

andaze 【ئاندازه】 f. Model, örnek. *Andazisi kélisshken* – Endamlı.

andin 【ئاندىن】 Ondan. *Andin kéyin* – Ondan sonra. *Andin qalsa* – Ondan kalsa. *Andin burun* – Ondan önce.

ang 【ئاڭ】 I Akıl, anlayış, fikir. *Éngi yoq* –

Anlayışsız, akılsız, akli yok.

ang 【ئاڭ】 II Av. **Ang olimaq** – Avlanmak; avcılık yapmak. **Ang térisi** – Av hayvanının derisi.

ang-sézim 【ئاڭ-سېزىم】 Düşünce, duygu. **Ang-sézimi yoq adem** – Düşüncesiz, duygusuz adam.

ang-sézimsiz 【ئاڭ-سېزىمسىز】 Düşüncesiz, duygusuz.

ang-tang 【ئاڭ-تاڭ】 Hayret, dalgınlık. **Ang-tang bolup qaldim** – Hayrete daldım.

angchi 【ئاڭچى】 Avcı.

angchiliq 【ئاڭچىلىق】 Avcılık.

angdimaq 【ئاڭدىماق】 İzlemek, gözetlemek.

angghiche 【ئاڭغىچە】 O arada.

angqarmaq 【ئاڭقارماق】 Dili tutulmak, keçeleşmek, uyuşmak.

angqaw 【ئاڭقاۋ】 Duygusuz, ahmak, akılsız, budala, aptal.

angqimaq 【ئاڭقىماق】 Kokmak.

anglanmaq 【ئاڭلانماق】 Duyulmak, işitilmek.

anglashma 【ئاڭلاشما】 Anlaşma.

anglashmasliq 【ئاڭلاشماسلىق】 Anlaşmazlık. **Arimizda bir anglashmasliq chiqti** – Aramızda bir anlaşmazlık çıktı. **Anglashmasliq derijide** – Anlaşabilecek derecede değil.

anglatqusiz 【ئاڭلاتقۇسىز】 Tarifi imkânsız; dile sığmaz, olağanüstü. **Anglatqusiz ish bolup ötti** – Tarifi imkânsız bir olay oluvermişti.

anglatmaq 【ئاڭلاتماق】 Duyurma, yayınlamak, ilan etmek. **Radio anglatmisi** – Radyo neşriyatı.

angliguchi 【ئاڭلىگۈچى】 Dinleyen, duyan, işiten.

angliq 【ئاڭلىق】 Bilgili, kültürlü, anlayışlı, bilinçli, şuurlu. **Angliq rewishte** – Bilinçli

halde.

anglimaq 【ئاڭلىماق】 Duymak, işitmek, dinlemek.

anglishimche 【ئاڭلىشىمچە】 Duyduğuma göre.

anglishimliq 【ئاڭلىشىملىق】 Anlaşılır.

angraymaq 【ئاڭرايماق】 Hayret içinde bakmak; dalgınlık. **Néme angriyip qalding?** – Niye hayrete düştün?

angsiz 【ئاڭسىز】 Cahil, fikirsiz, duygusuz.

angsizda 【ئاڭسىزدا】 Ansızın, birdenbire.

angsizliq 【ئاڭسىزلىق】 Cahillik, bilinçsizlik.

anghiche 【ئاڭغىچە】 O ana kadar.

ani 【ئاڭنى】 Hakaret etme; gönlünü kırma; incitme; dokunma.

aniliq 【ئاڭىلىق】 I Dişi, dölyatağı.

aniliq 【ئاڭىلىق】 II Analık. **Aniliq heqqi** – Analık hakkı. **Aniliq méhri** – Analık sevgisi.

ankéta 【ئاڭكىتتا】 r. Anket.

anonim 【ئاڭونىم】 r. Anonim.

ant 【ئاڭنت】 a. Ant, yemin. **Ant ichmek** – Ant içmek, yemin etmek. **Ant su ichmek** – Ant içmek. **U antigha yetmidi** – O sözünde durmadı. **Ant urghan** – Allah çarpmış, çarpılmış.

anténna 【ئاڭتېننا】 r. Anten.

antxor 【ئاڭتخور】 a.f. Yerli yersiz ant içen.

anti 【ئاڭنتى】 r. And, aksi, karşı. **Antimatérialistik** – Antimateryalist.

antlashmaq 【ئاڭتلاشماق】 Ant içmek (karşılıklı olarak).

antonim 【ئاڭتونىم】 r. Karşıt anlamlı; ters anlamlı.

apa 【ئاپا】 Anne. **Chong apa** – Hala, teyze. **Kichik apa** – Hala, teyze.

apa-singil 【ئاپا-سئىل】 Kız kardeşler.

apaq-chapaq 【ئاپاق-چاپاق】 Aşırı yakın muamele; senli benli; teklifsiz tekellüfsüz.

aparmaq 【ئاپارماق】 (élip barmaq) Götürmek. *Apirip bermek* – Götürüp teslim etmek. *Pulni apirip berdim* – Parayı teslim ettim. *Apirip kelmek* – Götürmek ve beraber dönmek. *Iningni baqqa apirip kel* – Küçük kardeşini bahçeye götür. *Bu yol sheherge apiridu* – Bu yol şehire ulaştırır.

apchiqmaq 【ئاپچىقماق】 (élip chiqmaq) Dışarıya götürmek. *Mana bu nersilerning hemmisini achiq* – İşte bu nesnelere hepsini dışarıya götür. *U meni taghning töpüsige apchiqti* – O beni dağın tepesine götürdü.

apixan 【ئاپىخان】 Yulaf.

apijan 【ئاپىجان】 Anneciğim.

apijénim 【ئاپىجېنىم】 bk. apijan.

apiliq 【ئاپىلىق】 Annelik. *Apiliq qilmaq* – Annelik etmek.

apirin 【ئاپىرىن】 f. Aferin.

apiti 【ئاپىتى】 Afeti.

apiyet 【ئاپىيەت】 a. Afiyet, selâmettik, esenlik.

apkesh 【ئاپكەش】 bk. epkesh; Saka, sucu.

apqachmaq 【ئاپقاچماق】 (élip qachmaq) Alıp kaçmak.

apqalmaq 【ئاپقالماق】 (élip qalmaq) Alıp kalmak.

apqéchish 【ئاپقېچىش】 bk. apqachmaq.

apqélish 【ئاپقېلىش】 bk. apqalmaq.

apquja 【ئاپقۇجا】 Pelin, harmani.

apqur 【ئاپقۇر】 f. *Apkur chini* – Büyük kâse. *Uning sewir apquri tolup ashqan* – Onun sabır bardağı dolup taşmış.

apqut 【ئاپقۇت】 bk. pashna; Ökçe.

appaq 【ئاپپاق】 Bembeyaz, apak. *Appaq saqalliq* – Bembeyaz sakallı. *Appaq béshing bilen uyalmaysenmu?* – Bembeyaz saçın ile utanmıyor musun?

apparat 【ئاپپارات】 r. Cihaz, makine, müessese, kurum. *Radio appiriti* – Radyo cihazı. *Dölet appiriti* – Devlet müessesesi.

appighim 【ئاپپىغىم】 Canım, sevgilim.

Aprél 【ئاپرىل】 r. Nisan.

aptal 【ئاپتال】 a. bk. abdal.

aptalliq 【ئاپتاللىق】 a.u. bk. abdalliq.

aptap 【ئاپتاپ】 f. Güneş. *Aptap bermek* – Güneşlendirmek. *Aptap urush* – Güneş çarpması. *Aptapta oturmaq* – Güneşte oturmak.

aptapliq 【ئاپتاپلىق】 f.u. Güneşli. *Aptapliq kün* – Güneşli gün. *Aptapliq yer* – Güneşli yer.

aptapperest 【ئاپتاپپەرەست】 bk. aptappilez.

aptapperestlik 【ئاپتاپپەرەستلىك】 bk. aptappilezlik.

aptappilez 【ئاپتاپپىلەز】 f. Ayçiçeği.

aptappilezlik 【ئاپتاپپىلەزلىك】 f.u. mec. Tutumsuz; duruma göre, çıkara göre yön değiştiren; rahatına düşkün; kaypaklık.

aptawa 【ئاپتاۋا】 f. İbrik.

aptawichi 【ئاپتاۋىچى】 f.u. tar. Doğu Türkistan hanı Yakup Bey ve Türkistan'daki başka han saraylarındaki saray memuru.

aptashlash 【ئاپتاشلاش】 bk. aptashlimaq.

aptashlimaq 【ئاپتاشلىماق】 (élip tashlimaq) bırakmak; alıp bırakmak.

aptéka 【ئاپتېكا】 r. Eczahane.

aptékachi 【ئاپتېكاچى】 r.u. Eczacı.

aptik 【ئاپتىك】 bk. aptéka.

aptuwa 【ئاپتۇۋا】 f. bk. aptawa.

ar 【ئار】 a. Ar, utanma. *Ar almaq* – Utanmak, mahcup olmak. *Ari yoq* – Utanmaz, arsız. *Ari qachqan* – Utanmak bilmeyen. *Ar körmek* – Utanmak. *Bu ishni men özemge ar körümen* – Bu iş ben için ayıptır. *Ari ketken kishi* – Namussuz bir kişi.

ar-nomus 【ئار-نومۇس】 a. Ar ve namus. *Ar-nomusi yoq adem* – Şerefsiz insan.

ara 【ئارا】 Ara, fasıla, iki şey arasında bulunan yer. *Ara yiraqlighi* – Ara uzaklığı. *Katar arisi* – Sıra arası. *Yéqin arigha chiqip ketti* – Yakın bir yere gitti. *Kün ara* – Gün arası. *Ara éyi* – Ramazan ve Kurban bayramı arasındaki zaman. *Öz ara* – Kendi arası. *Bizning arimizda* – Bizim aramızda. *Arigha kirmek* – Araya girmek. *Arini üzmek* – Arayı açmak. *Arigha kishi qoymaq* – Araya kişi salmak. *Arigha kishi salmaq* – Araya kişi salmak. *Arigha chüshmek* – Araya girmek. *Ara buzghuchi* – Arayı bozan. *Öz arimizda bolsun* – Kendi aramızda olsun. *Arimiz yaxshi* – Aramız iyi. *Arini achmaq* – Arayı açmak. *Öz-ara urush* – Kendi aralarında savaş (dövüş). *Yéqin arida* – Yakın arada. *Téz arida* – Şu arada; hemen; alelacele. *Téz arining ichide* – Şu anda. *Aridin besh kün ötkendin kiyin* – Aradan beş gün geçtikten sonra. *Aridin bir yıl ötti* – Aradan bir yıl geçti. *Dunya ara dangqi ketken* – Dünyaca ünlü. *Ara yolda qalmaq* – Ara yolda kalmak.

ara-sira 【ئارا-سیرا】 Ara sıra.

ara-tura 【ئارا-تۇرا】 Ara sıra.

arach 【ئاراج】 Seyrek, aralığı açık.

araq 【ئاراق】 a. Rakı, alkol.

araqxur 【ئاراقخۇر】 a.f. Alkolik.

araqxurluk 【ئاراقخۇرلۇك】 a.f.u. Çetin içicilik; alkoliklik.

araqı 【ئاراقی】 bk. araq.

aral 【ئارال】 Ada. *Yérim aral* – Yarım ada. *Téqim aralliri* – Takım adaları.

aram 【ئارام】 f. Dinlenme. *Aram almaq* – Dinlenmek; rahatlamak. *Aram éling* – Dinlenin. *Aram bermek* – Dinlendirmek. *Aram tapmaq* – Dinlenmek, emin olmak.

aramliq 【ئاراملىق】 f.u. Rahatlık.

aramsiz 【ئارامسىز】 f.u. Endişeli, kaygılı, telâşlı.

aramsizliq 【ئارامسىزلىق】 f.u. Endişelilik, telâşlılık.

aramu-taqet 【ئارامۇ-تاقتە】 f.a. Rahat ve takat.

aran 【ئاران】 Zor, güç. *Aran digende* – Zorla, güçlükle. *Aran keldim* – Zorla geldim.

aranla 【ئارانلا】 Zorla, güçlükle.

arar 【ئارار】 Meşe (ağacı).

araz 【ئاراز】 a. Bozuşukluk; kavgalı, arası açık.

arazlash 【ئارازلاش】 a.u. Bozuşma.

arazlashmaq 【ئارازلاشماق】 a.u. Bozuşmak; aralarının açılması.

arazliq 【ئارازلىق】 a.u. Kavgalı.

arazlimaq 【ئارازلىماق】 a.u. Bozuşmak; küsmek.

archa 【ئارچا】 Ak çam, köknar (ağacı). *Archa derexti* – Ak çam ağacı. *Archa ghozighi* – Ak çam kozalağı.

archimaq 【ئارچىماق】 Kabuğundan arındırmak, temizlemek.

archizar 【ئارچىزار】 u.f. Ak çam ormanı.

archizarliq 【ئارچىزارلىق】 u.f.u. Ak çam ormanlığı.

ardaqlimaq 【ئارداقلىماق】 Sevmek; yüceltmek; şımartmak.

arghumaq 【ئارغۇماق】 Soylu at.

arghun 【ئارغۇن】 Melez.

arghunlashturmaq 【ئارغۇنلاشتۇرماق】
Melezleştirmek.

arxar 【ئارخار】 Yaban koyunu.

arxayik 【ئارخايىك】 Arkaik (eskiye ait; eski kelime).

arxéolog 【ئارخېولوگ】 r. Arkeolog, arkeoloji uzmanı.

arxéologiyé 【ئارخېولوگىيە】 r. Arkeoloji.

arxitéktor 【ئارخىتېكتور】 r. Mimar.

arxitéktura 【ئارخىتېكتورا】 r. Mimarlık.
Arxitéktura instituti – Mimarlık enstitüsü.

arxitékturilik 【ئارخىتېكتورلىك】 r.u. Mimarlık.

arxiw 【ئارخىۋ】 r. Arşiv, belgelik, evrak hâzinesi.

arxiwchi 【ئارخىۋچى】 r.u. Arşivci; evrak hâzinesine bakan kimse.

aridin 【ئارىدىن】 Aradan. *Aridin bir yil ötti* – Aradan bir yıl geçti.

arilap 【ئارىلاپ】 Ara sıra. *Arilap-arilap uchqun körünüdu* – Ara sıra kıvılcım görünüyor.

arilash 【ئارىلاش】 Karışık. *Qizil arilash aq* – Kırmızı karışık beyaz.

arilash-kurulash 【ئارىلاش-كۈرۈلاش】 Karışık; bir cinsten olmayan; türlü türlü.

arilashmaq 【ئارىلاشماق】 Karışmak.
Bashqining ishgha arilashma – Başkasının işine karışma.

arilashturmaq 【ئارىلاشتۇرماق】 Karıştırmak.

ariliq 【ئارىلىق】 Aralık. *Tagh arillighi* – Dag aralığı. *Ariliqta qaldim* – Arada kaldım.

arilimaq 【ئارىلىماق】 Gezme; arasından geçmek. *U baghni arilap yürüdu* – O bahçe

çinde geziyor.

arisalda 【ئارىسالدا】 Kararsızlık, tereddüt.
Arisalda qalmaq – Tereddüt etmek. *Arisalda bolmaq* – Kararsız olmak.

aristokrat 【ئارىستوكرات】 r. Aristokrat, asilzade.

arishang 【ئارىشاڭ】 Şifalı su, kaynarca.

ariyet 【ئارىيەت】 a. Bir şeyin geçici olarak alınması (kullanılması). *Ariyetke almaq* – Bir şeyi geçici olarak almak.

arkigha 【ئاركىغا】 Arkaya, geriye. *Arkigha sozmaq* – Geriye bırakmak.

Arktika 【ئاركتىكا】 r. Arktika. *Arktika hawasi* – Arktika havası.

Arktikiliq 【ئاركتىكىلىق】 Arktik. *Arktikiliq ékspéditsiye* – Arktik araştırma gezi ekibi.

arqa 【ئارقا】 Arka. *Arqisidin qalmay* – Peşini bırakmadan. *U méning arqamdin keldi* – O benim peşimden geldi. *Arqamda* – Arkamda. *Arqida qalmaq* – Arkada kalmak. *U arqamgha chüshti* – O peşime düştü. *Arqigha qaytmaq* – Arkaya dönmek. *Arqa yaqta* – Arka tarafta. *Xoylining arqisi* – Avlunun arkası. *Arqa kocha* – Arka sokak. *Arqa ishik* – Arka kapı. *Arqisi kelgüsi sanda* – Devamı gelecek sayıda. *Arqa tirek* – Arka direk. *Arqisidin sözlimek* – Arkasından söylemek.

arqa-arqidin 【ئارقا-ئارقىدىن】 Ardarda, şuasıyla.

arqan 【ئارقان】 Halat, urgan; bk. aghamcha. *Qil arqan* – Kıl halat.

arqanlimaq 【ئارقانلىماق】 Urgan ile bağlamak; kenetlemek.

arqar 【ئارقار】 bk. arxar.

arqida 【ئارقىدا】 Arkada, geride.

arqidin 【ئارقىدىن】 Arkadan, geriden.

arqilatmaq 【ئارقىلاتماق】 (arqilimaq'tan)

Sırtına yükletmek.

arqiliq 【ئارقىلىق】 Üzerinden, vasıtası ile, aracılığı ile. **Sor arqiliq** – Mahkeme aracılığı ile. **Pochta arqiliq** – Posta ile.

arqilimaq 【ئارقىلىماق】 Yükü sırtına almak; yüklenmek.

arqimu-arqa 【ئارقىمۇ-ئارقا】 Arka arkaya.

arqisida 【ئارقىسىدا】 Arkasında.

arqisidin 【ئارقىسىدىن】 Arkasından.

arlanmaq 【ئارلانماق】 a.u. Utanmak; gururun kırılması. **Arlinip yighlidim** – Namusum için ağladım.

arlıq 【ئارلىق】 1. Namuslu, şerefli. 2. Yüzkarası, rezalet, yüz kızartıcı.

arman 【ئارمان】 f. Ülkü, gaye, arzu, istek. **Arminim** – Gayem. **Armanda qalmaq** – Gerçekleşmeyen arzu üzerindeki üzüntü. **Arminim yoq** – Bütün arzularım gerçekleşti, üzüntüm yok. **Ösem arminim yoq** – Ölüme razıyım. **Uning könglide armini bar** – Onun gönlü arzudur. **Arminingha yetmidim** – Gayeme ulaşamadım. **Körgenmu armanda, körmigenmu armanda** – Gören de, görmeyen de görmek arzusunda.

armanlıq 【ئارمانلىق】 f.u. Arzulu, istekli. **Besh künlük armanlıq dunya** – Beş günlük arzulu dünya.

armanısız 【ئارمانسىز】 f.u. Arzu ettiği gibi, umduğu gibi, hoşnut, memnun.

armanısızlıq 【ئارمانسىزلىق】 f.u. Gayesizlik, isteksizlik.

armiye 【ئارمىيە】 r. Ordu.

armut 【ئارمۇت】 f. Armut.

Arnawut 【ئارناۋۇت】 Arnavut. **Arnawut ayili** – Arnavut kadını. **Arnawut tili** – Arnavut dili.

Arnawutluk 【ئارناۋۇتلىك】 Arnavut.

arnash 【ئارناش】 bk. arnimaq.

arnimaq 【ئارنىماق】 Armağan, hasretmek, başışlamak.

arpa 【ئارپا】 Arpa.

arpa-bédiyan 【ئارپا-بېدىيان】 Anason. **Arpa-bédiyan almisi** – Anason elması.

arpichi 【ئارپىچى】 Arpacı (arpa satan kimse).

arpidiyan 【ئارپىدىيان】 Anason.

arpixan 【ئارپىخان】 Yaban arpası.

arsız 【ئارسىز】 a.u. Arsız, utanmaz.

arsızlıq 【ئارسىزلىق】 a.u. Arsızlık.

arslan 【ئارسلان】 I Aslan. **Arslan yürek** – Aslan yüreği. **Arslan yüreklik** – Aslan yürekli.

arslan 【ئارسلان】 II Aslan. **Chishi arslan** – Dişi aslan.

artél 【ئارتېل】 r. Çalışma birliği.

artillériye 【ئارتىللىرىيە】 r. Topçu. **Artillériye polki** – Topçu alayı.

artillériyechi 【ئارتىللىرىيەچى】 r.u. Topçu.

artist 【ئارتىست】 r. Artist. **Xelq artisti** – Halk artisti.

artistka 【ئارتىستكا】 r. Kadın artist.

artistlik 【ئارتىستلىك】 r.u. Artistlik.

artmaq 【ئارتماق】 Artmak, çoğalmak.

artturmaq 【ئارتتۇرماق】 (artmaq'tan) Arttırmak. **Plan artturulup orunlandi** – Plan artırılıp becerildi; Plan fazlasıyla gerçekleşti.

artuq 【ئارتۇق】 Fazla, çok. **Yüzdin artuq** – Yüzden fazla. **Artuq derijide** – Aşırı derecede. **Uningdin artuq** – Ondan daha iyi. **Uning sendin artuq yeri yoq** – O senin kadar değil. **Artuq bolmaq** – Fazla olmak. **Artuq körmek** – 1) üstün tutmak, 2) fazlasıyla sevmek. **Artughini manga ber** – Fazlasını bana ver. **Artughi bilen** – Fazlasıyla. **Artughraq** – Biraz fazla. **Artughraq**

ishlimək – Biraz fazla çalışmak. **Artughraq tölimek** – Biraz fazla ödemek. **Artuq sorimaq** – Fazla istemek.

artuqche 【ئارتۇقچە】 Fazlasıyla. **Artuqche issiq** – Fazlasıyla sıcak. **Artuqche payda** – Fazla fayda (kâr).

artuqchilik 【ئارتۇقچىلىك】 Üstünlük, meziyet, ayrıcalık, avantaj.

artuqluq 【ئارتۇقلىق】 Üstünlük. **Uning artuqlighimu shuningda** – Onun avantajı da işte onda. **Uning héch qandaq artuqlughu yoq** – Onun hiçbir avantajı yok.

arzang 【ئارزىڭ】 Bira veya rakı yapımında kullanılmış arpa posası. **Haraq chiqirishda artip qalghan arzang** – Rakı imalinden artmış posa.

arzu 【ئارزۇ】 f. Arzu. **Arzu qilmaq** – Arzu etmek. **Arzu qilinghan** – Arzu edilen.

arzu-arman 【ئارزۇ-ئارمان】 f. Arzu ve gaye.

arzulash 【ئارزۇلاش】 f.u. Arzu etme.

arzulimaq 【ئارزۇلىماق】 f.u. Arzu etmek, istemek. **Arzulap seni söydüm** – İsteyerek séni sevdim.

arzuluq 【ئارزۇلۇق】 f.u. Arzu edilen; aranan, istenilen. **Arzuluq yigit** – Arzu edilen delikanlı.

arzumen 【ئارزۇمەن】 f. Arzu eden, seven.

asan 【ئاسان】 f. Kolay, basit. **Asan ish** – Kolay iş. **Asan qilmaq** – Kolaylaştırmak. **Asan bolmaq** – Kolay olmak.

asanlashturmaq 【ئاسانلاشتۇرماق】
Kolaylaştırmak.

asanliq 【ئاسانلىق】 Kolaylık. **Asanliq tughdurmaq** – Kolaylık yaratmak.

asaret 【ئاسارەت】 a. Esaret, esirlik, kölelik. **Asarette yashimaq** – Esarette yaşamak.

asas 【ئاساس】 a. Esas. **Asas salghuchi** – Esasını yaratan kimse; temelini atan kimse.

Asas salmaq – Temel atmak.

asaschi 【ئاساسچى】 a.u. Temelini atan; esasını yaratan; kurucu.

asasen 【ئاساسەن】 a. Esasen.

asasiy 【ئاساسىي】 a. Asıl ve temele ait. **Asasiy qanun** – Anayasa. **Asasiy mesile** – Temel mesel.

asasliq 【ئاساسلىق】 Esaslı, temele ait.

asaw 【ئاساۋ】 Dizginsiz, alışmamış. **Asaw at** – Alışmamış at.

asawliq 【ئاساۋلىق】 Dizginsizlik.

asayish 【ئاسايش】 f. Asayiş, emin, rahat. **Asayishte turmush** – Rahat geçim.

asfalt 【ئاسفالت】 r. Asfalt. **Asfalt yépilghan** – Asfalt döşenmiş. **Asfaltliq kocha** – Asfaltlı sokak.

asil 【ئاسىل】 a. Asil, soylu. **Esli nusxisigha toghri** – Asıl nüshasına uygun. **Asil tash** – Mücevherat; değerli taş.

asilliq 【ئاسىللىق】 a.u. Asillik, soyluluk.

asiy 【ئاسىي】 a. Asî.

asqa 【ئاسقا】 Arpacık. **Yingne asqa** – Arpacık. **Közümge yingne asqa chiqti** – Gözüme arpacık çıktı.

asqaq 【ئاسقاق】 Aksak, topal.

asqitish 【ئاسقىتىش】 Aksatma. **U ong putidin aqsaydu** – O sağ ayağından aksıyor. **Asqap mangmaq** – Aksayıp yürümek.

aslan 【ئاسلان】 Kedi yavrusu; kedi eniği.

asmaq 【ئاسماق】 Asmak. **Qazan asmaq** – Yemek pişirmek için kazanın altına ateş yakmak. **Dargha asmaq** – Dar ağacına asmak.

asman 【ئاسمان】 f. Gök. **Béshi asmangha yetti** – Çok gururlandı. **Uni u asmangha kötürüp maxtidi** – Onu o göklere yükselterek övdü.

asmaniy 【ئاسمانىي】 Göklere has. **Asmaniy jisimler** – Gök cisimleri.

aspirin 【ئاسپىرىن】 r. Aspirin.

asrandi 【ئاسراندى】 1. Evlâtlık. 2. Öğrenci.

asrash 【ئاسراش】 bk. asrimaq.

asrimaq 【ئاسرىماق】 Korumak, himaye etmek, beslemek.

ast 【ئاست】 Alt, temel, taban. **Suning astida** – Suyun altında. **Ayaq asti qilmaq** – Çiğnemek; ayaklar altına almak; küçük düşürmek.

ast-üst 【ئاست-ئۈست】 Alt üst. **Ast-üst bolmaq** – Alt üst olmak. **Ast-üst qilmaq** – Alt üst etmek.

asta 【ئاستا】 f. Sakin, yavaş.

asta-asta 【ئاستا-ئاستا】 Yavaş yavaş.

astane 【ئاستانه】 f. 1. Başkent, merkez. 2. Eşik. 3. Kapı tabanı, kapı.

astida 【ئاستىدا】 Altında. **Öyning astida** – Evin altında.

astilatmaq 【ئاستىلاتماق】 f.u. Yavaşlatmak.

astiliq 【ئاستىلىق】 Yavaşlık.

astilimaq 【ئاستىلىماق】 Yavaşlamak.

astin 【ئاستىن】 Temelinden. **Mesilini astin chüshünmek kérek** – Meseleyi temelinden anlamak gerekir.

astin-üstün 【ئاستىن-ئۈستۈن】 Alt-üst.

astinqi 【ئاستىنقى】 Alt. **Astinqi qewet** – Alt kat.

astirtin 【ئاستىرتىن】 Gizli, duyurmadan, sinsî.

astronom 【ئاسترونوم】 r. Astronom.

at 【ئات】 I Ad, isim. **At qoymaq** – Ad koymak, isim vermek. **Éting kim?** – Adın ne? **Étingiz néme?** – Adınız ne? **Eti qurghur kim édi?** – Kahrolsun, adı ne idi onun? **Eti bar, jismi yoq** – Adı var cismi yok. **Yaman at** – Kötü nam.

Yaman atqa qalmaq – Küfüre uğramak. **At chiqarmaq** – Ün kazanmak. **Éti chiqqan** – Ünlü, namdar. **Ataghliq at** – Ünlü isim. **Xas at** – Özel isim. **Türdesh at** – Aynı türe mensup isimler. **Éti** – Adı, ismi. **Eti bir** – Adı aynı. **Eti bir tuqqan** – Akraba isimler.

at 【ئات】 II At. **At férmisi** – At çiftliği, hara. **At qorisi** – At ağılı. **At yügürtüş meydanı** – At koşturma alanı. **At göshi** – At eti. **At oghrisi** – At hırsızı. **At-chapan kesmek** – Atım alıp, paltosunu çıkartmaya benzer para cezası. **At chapmaq** – At koşturmak. **Attin chüshmek** – Attan inmek. **At salmaq veya at qoymaq** – Doludizgin ileri at sürmek veya at ile saldırmak. **At yili** – At yılı. **At küchü** – At gücü. **At quyrughi** – At kuyruğu. **At üstü** – Sathilik, özensizlik, üstünkörü. **Ishqa at üstü qarimaq** – Baştan savmak; işe özensizlik etmek. **Minglerche yigitning töpisi at oynatqan yigit** – Cesur ve gururlu delikanlı.

at-jön 【ئات-جۆن】 Kimlik, hüveyt. **U at-jönünü sözlep berdi** – O kimliğini anlattı.

at-ulaq 【ئات-ئۇلاق】 At ve onun gibi çalışma hayvanlan.

ata 【ئاتا】 I Ata, baba. **Atisi bashka** – Atası başka. **Chong ata** – Büyük ata, büyük baba. **Qéyin ata** – Kaynata, kayınpeder. **Qéyin ata méli** – Kayınata malı. **Özeng mal tapmisan, qéyin ata méli néme boludu** – Kendin mal kazanmadıkça kaynata malı ne olur. **Ata kesip** – Baba mesleği. **Atilirimiz** – Atalarımız. **Atam zamanida** – Nuh u Nebi zamanında. **Ata yurt** – Asıl yurt; ata mekan. **Yetti ata** – Yedi ata. **Chopan ata** – Çoban ata (efsaneye göre, himayeci hami baba). **Ata sheytan** – Şeytanların atası. **Ata balisi** – Yararlı genç; aferin delikanlı. **Ata-bowa körmigen** – Hiç görülmemiş; nadir.

ata 【ئاتا】 II Hediye, armağan.

ata 【ئاتا】 III Ada. **Yerim ata** – Yarım ada.

Atilar déngizi – Adalar Denizi; Egey denizi.
Téqim atilar – Takım adaları. *Atisi* – Adası.

ata-ana 【ئاتا-ئانا】 Ata ana, ana baba, anne baba.

ata-aniliq 【ئاتا-ئانلىق】 Ata analı, ana babalı, ata analık, ana babalık. *Ata-aniliq qerizdin qutulmaq* – Ata analık görevini yerine getirmek.

ata-baba 【ئاتا-بابا】 bk. ata-bowa.

ata-bowa 【ئاتا-بوۋا】 Baba ve dede; dedeler.
Ata-bowisi – Dedeleri, ataları. *Ata-bowidin qalghan* – Eski, atalardan kalmış.

ataghliq 【ئاتاغلىق】 Ünlü, tanınmış. *Ataghliq kishi* – Tanınmış kişi. *Ataghliq jemaet erbabi* – Tanınmış cemaet erbabı. *Ataghliq alim* – Ünlü bilgin. *Ataghliq bolmaq* – Ün kazanmak. *Ataghliq at* – Ünlü isim.

ataq 【ئاتاق】 Şan, ün, şöhret, şan ve şeref.
Ataq almaq – Ün kazanmak. *Ataq chiqarmaq* – Ün kazanmak. *Atighi chiqqan* – Ünlü, meşhur. *Atighi yer yarghan* – Şöhreti dünyayı titretmiş.

ataqliq 【ئاتاقللىق】 bk. ataghliq.

atalghu 【ئاتالغۇ】 Terim, ıstılah. *Atalghular sözlighi* – Terimler sözlüğü.

Ataliq 【ئاتالىق】 *Yaqubbek Ataliq* – Yakup Bey Atalık (Doğu Türkistan'ın 19. yüzyıldaki hükümdarı Yakup Bey'in takma adı).

atalma 【ئاتالما】 Terim, ıstılah. *Fizik atalmilar* – Fizik terimler.

atalmaq 【ئاتالماق】 (atimaq'tan) Adı geçmek.
Yuqurida atalghan – Yukarıda adı geçen.

atan 【ئاتان】 İğdiş edilen deve.

atanmaq 【ئاتانماق】 bk. atalmaq.

ataylap 【ئاتايلاپ】 (ataylimağ'tan) 1. Özel olarak, mahsus. 2. İnat olsun diye. *Ataylap keldim* – İnat olsun diye geldim.

ataylimağ 【ئاتايلىماق】 bk. ataylap.

atbaqar 【ئاتباقار】 Ata bakan hademe, ispir, uşak. *Atbaqarlıq qilmaq* – At uşaklığı yapmak.

atchi 【ئاتچى】 Atçı; ata bakan uşak.

atchiliq 【ئاتچىلىق】 Atçılık.

atchishlik 【ئاتچىشلىك】 At dişli. *Atchishliq qonaq* – Bir çeşit koçanı büyük mısır.

atesh 【ئاتەش】 f. Ateş, od, sıcak.

ateshkede 【ئاتەشكەدە】 f. Ateşe tapanların tapınağı.

ateshperest 【ئاتەشپەرەست】 f. Ateşe tapan kimse.

ateshperestlik 【ئاتەشپەرەستلىك】 f.u. Ateşe tapma hali.

atéyi 【ئاتىيى】 Özel olarak, bile bile, bilerek.

atéyin 【ئاتىيىن】 bk. atéyi.

atéylap 【ئاتىيلاپ】 bk. atéyi.

atxana 【ئاتخانا】 u.f. At ağılı.

atar 【ئاتدار】 u.f. Şef, başkan, ata yerinde.

atidarchiliq 【ئاتىدارچىلىق】 u.f.u. Ata yerinde yardımcı olma hali.

atararliq 【ئاتىدارلىق】 u.f.u. bk. atidarchiliq.

atijan 【ئاتىجان】 Babacığım.

atijéni 【ئاتىجىنى】 Babacığı; başkalarının babası.

atikacha 【ئاتىكاچا】 Ukalâ.

atikachiliq 【ئاتىكاچىلىق】 Ukalâlık.

atila 【ئاتىلا】 1. Sulu çorba, 2. Sulu kepek, sulu un.

atilarcha 【ئاتىلارچا】 Baba gibi.

atiliq 【ئاتىلىق】 Atalık. *Atiliq qilmaq* – Atalık etmek. *Atiliq heqqim bar* – Atalık hakkım var. *Atiliq Dewri* – Atalık Devri.

atima 【ئاتىما】 Terim, istilah. *Atimlar sözlügi* – Terimler sözlüğü.

atımaq 【ئاتىماق】 1. Adı geçmek, zikretmek, anmak, dile getirmek. 2. Hasretmek, bağışlamak. *Bu öyni oghlumgha atap aldım* – Bu evi oğlum için aldım.

atishin 【ئاتىشىن】 Ateşli, istekli. *Atishin salam* – Ateşli selam. *Atishin nutuq* – Ateşli nutuk.

atqarmaq 【ئاتقارماق】 Becermek, yerine getirmek.

atqu 【ئاتقۇ】 Atış, atış talimi. *Atqum kélidu* – Atmak isterim.

atquch 【ئاتقۇچ】 Pamuk veya yünü ditene makine.

atquchi 【ئاتقۇچى】 Pamuk veya yünü tokmakla vurarak ditene kimse. *Atquchi dukini* – Pamuk veya yünü vurarak ditene iş yeri. *Paxta atquchi* – Pamuk veya yünü vurarak ditene usta.

atquchiliq 【ئاتقۇچىلىق】 Pamuk veya yünü ditene işçiliği.

atqulaq 【ئاتقۇلاق】 Mantar.

atqura 【ئاتقۇرا】 At ahır.

atqurmaq 【ئاتقۇرماق】 bk. atqarmaq.

atqurulmaq 【ئاتقۇرۇلماق】 Becerilmek, icra edilmek.

atqurulush 【ئاتقۇرۇلۇش】 bk. atqurulmaq.

atqurush 【ئاتقۇرۇش】 bk. atqurmaq.

atquzmaq 【ئاتقۇزماق】 (atmaq'tan) Vurdurmak, attırmak.

atquzush 【ئاتقۇزۇش】 bk. atquzmaq.

atlam 【ئاتلام】 Adım. *Ikki atlam yerde* – İki adımlık yerde.

atlandurmaq 【ئاتلاندىرماق】 Ata bindirmek. *Atlandurup qoymaq* – Ata bindirivermek.

atlandurush 【ئاتلاندىرۇش】 bk. atlandurmaq.

atlanmaq 【ئاتلانماق】 Ata binmek.

Atlantik 【ئاتلانتىك】 Atlantik. *Atlantik ehdamisi* – Atlantik antlaşması.

atlas 【ئاتلاس】 I Yüzü parlak ipekli kumaş.

atlas 【ئاتلاس】 II Atlas, coğrafya haritaları derlemesi.

atlash 【ئاتلاش】 bk. atlımaq.

atlatmaq 【ئاتلاتماق】 (atlımaq'tan) Atlatmak.

atlima 【ئاتلىما】 Atlama.

atlımaq 【ئاتلىماق】 Atlamak. *Adap ötmek* – Atlayıp geçmek. *Ilgiri atlımaq* – İleri atlamak. *Ilgiri atlıghansiri* – İleri atladıkça. *Atlap ölmek* – Atlayıp ölçmek; adımlayıp ölçmek. *Altмышni atlıghan adem* – Altmışı geçmiş kişi.

atmaq 【ئاتماق】 Fırlatmak, ateş açmak, bırakmak, vurmak. *Miltiq atmaq* – Tüfikle ateş açmak. *Étip öltürmek* – Vurarak öldürmek. *U özini özi étip öltürdi* – O kendi kendini vurarak öldürdü. *Étip tashlımaq* – Vurmak. *Étip chiqirish* – Püskürüş, savuruş. *Put atmaq* – Tepmek. *Tang atmaq* – Tan atmak. *Tang atti* – Şafak söktü. *Tomur atmaq* – Nabız atmak. *Chéček atmaq* – Çiçek açmak. *Chéček atti* – Çiçek açtı. *Ghulach atmaq* – Kulaç atmak. *Köz atmaq* – Göz atmak.

atmiş 【ئاتمىش】 Altmış.

atmişinchi 【ئاتمىشىنچى】 Altmışıncı.

atnali 【ئاتنالى】 u.a. At nalısı.

atom 【ئاتوم】 Atom. *Atom küchi* – Atom gücü, atom enerjisi.

atsiz 【ئاتسىز】 I Adsız, isimsiz.

atsiz 【ئاتسىز】 II Atsız. *Atsiz barmaq* – Atsız gitmek.

atsizliq 【ئاتسىزلىق】 I İsimsizlik, namsızlık.

- atsizliq** 【ئاتسىزلىق】 II Atsızlık.
- attar** 【ئاتتار】 a. Tuhafiye mağazası.
- atturmaq** 【ئاتتۇرماق】 (atmaq'tan) Attırmak, vurdurmak, bıraktırmak. *U miltiq atturup meshiq qildurdi* – O tüfekle vurdurarak manevra yaptırdı.
- atuch** 【ئاتۇچ】 bk. archa.
- awadan** 【ئاۋادان】 f. 1. Bayındır, mamur. 2. Çiçekli, çiçeklenmiş. 3. Toprağın işlenmiş olması.
- awam** 【ئاۋام】 a. Avam, basit.
- awamliq** 【ئاۋاملىق】 a.u. Avamlık, basitlik.
- awan'gard** 【ئاۋانگارد】 r. Öncü.
- awan'gardliq** 【ئاۋانگاردلىق】 r.u. Öncülük.
- awantyura** 【ئاۋانتیورا】 r. Macera, serüven.
- awantyurist** 【ئاۋانتیورست】 r. Maceracı, serüvenci.
- awantyurizm** 【ئاۋانتیوریزم】 r. Maceracılık.
- Awar** 【ئاۋار】 Avar. *Awar xelqi* – Avar halkı. *Awar tili* – Avar dili.
- aware** 【ئاۋاره】 f. Zahmet, meşakkat, sersemlik. *Aware bolmaq* – Zahmet etmek. *Aware bolmang* – Zahmet etmeyin. *Aware bolup qaldim* – Zahmet çektim. *Aware qilmaq* – Zahmetlendirmek.
- awat** 【ئاۋات】 f. 1. Bayındır, mamur. *Awat sheher* – Mamur şehir. *Awat memliket* – Mamur memleket. *Awat qilmaq* – Mamur etmek. *Awat bolmaq* – Mamur olmak. 2. İşlek; kalabalık.
- awatchiliq** 【ئاۋاتچىلىق】 f.u. 1. Mamurluk. 2. Meskün olma hali.
- away** 【ئاۋاي】 Yavaş, dikkat.
- awaylap** 【ئاۋايلاپ】 Yavaşça, dikkatli. *Awaylap yür* – Dikkatli yürü.
- awaylash** 【ئاۋايلاش】 bk. awaylimağ.
- awaylimağ** 【ئاۋايلىماق】 Dikkat etmek.
- awaysiz** 【ئاۋايسىز】 Dikkatsiz, özensiz.
- awaysizda** 【ئاۋايسىزدا】 Dikkatsizlikte, umulmadığı bir halde.
- awaysizdin** 【ئاۋايسىزدىن】 Dikkatsizlikten.
- awaysizliq** 【ئاۋايسىزلىق】 Dikkatsizlik.
- awaysizliqta** 【ئاۋايسىزلىقتا】 Dikkatsizlikte.
- awaz** 【ئاۋاز】 f. Ses; oy, rey. *Awazingni chiqarma* – Sesini çıkarma. *Yoshurun awaz bilen* – Gizli oy ile. *Awazgha qoymaq* – Oya sunmak. *Qayta awaz bermek* – Tekrar oy vermek.
- awazliq** 【ئاۋازلىق】 f.u. Sesli. *Awazliq kino* – Sesli film (sinema).
- awazsiz** 【ئاۋازسىز】 f.u. Sessiz.
- Awgust** 【ئاۋگۇست】 r. Ağustos, sekizinci ay.
- Awghan** 【ئاۋغان】 bk. Afghan.
- awiatsiye** 【ئاۋىاتسىيە】 r. Havacılık; hava kuvvetleri. *Herbiy awiatsiye* – Askeri hava kuvvetleri.
- awqat** 【ئاۋقات】 a. bk. oqet.
- Awrupa** 【ئاۋرۇپا】 Avrupa.
- Awrupiliq** 【ئاۋرۇپىلىق】 Avrupalı.
- Awstraliye** 【ئاۋستىرالىيە】 Avustralya.
- Awstraliyiliq** 【ئاۋستىرالىيىلىق】 Avustralyalı.
- awtobus** 【ئاۋتوبۇس】 r. Otobüs.
- awtomat** 【ئاۋتومات】 r. Otomat.
- awtomatchi** 【ئاۋتوماتچى】 r.u. Otomatik silah kullanan er.
- awtomatik** 【ئاۋتوماتىك】 r. Otomatik.
- awtomatlashturmağ** 【ئاۋتوماتلاشتۇرماق】 r.u. Otomatlaştırmak.

awtomobil 【ئاۆتوموبىل】 r. Otomobil, araba.
Yük awtomobili – Yük otomobili. **Yénik awtomobil** – Hafif, küçük otomobil. **Zirixliq awtomobil** – Zirhli otomobil.
awtonom 【ئاۆتونوم】 r. Otonom, özerk, muhtar. **Awtonom oblast** – Özerk bölge.
awtonomiye 【ئاۆتونومىيە】 r. Otonomi, özerklik, muhtariyet.
awtonomiyiliq 【ئاۆتونومىيىلىق】 r.u. Özerklik, muhtariyet. **Awtonomiyiliq jümhuriyet** – Özerk cumhuriyet.
awtor 【ئاۆتور】 r. Yazar.
awtorluq 【ئاۆتورلۇق】 r.u. Yazarlık, müelliflik. **Awtorluq hoquqi** – Yazarlık hukuku, telif hukuku.
awu 【ئاۋۇ】 O, işte o; bk. ana II.
awul 【ئاۋۇل】 Köy.
awumaq 【ئاۋۇماق】 1. Teselli olmak. 2. Çoğalmak.
awun 【ئاۋۇن】 Çok.
awunchuq 【ئاۋۇنچۇق】 Eğlence; oyuncak.
awuningki 【ئاۋۇنىڭكى】 Onunki.
awunmaq 【ئاۋۇنماق】 Avunmak, sevinmek, teselli olmak.
awunush 【ئاۋۇنۇش】 bk. awunmaq.
awutmaq 【ئاۋۇتماق】 (awumaq'tan) 1. Avutmak, teselli etmek. 2. Çoğaltmak.
awutush 【ئاۋۇتۇش】 bk. awutmaq.
awwal 【ئاۋۋال】 a. Evvel, önce. **Hemmidin awwal** – Hepsinden önce. **Awwaldin** – Önceden. **Awwal zamanda** – İlk zamanda. **Awwal bahar** – İlkbahar.
awwala 【ئاۋۋالا】 a. Evvel, önce, ilk.
awwalqi 【ئاۋۋالقى】 a.u. Önceki.
ash 【ئاش】 Aş, yemek. **Ash suyi** – Aş suyu.

Suyuq ash – Çorba. **Ash tartmaq** – Yemek dağıtmak.
ash-ghiza 【ئاش-غىزا】 u.f. Aş, yemek.
ashari 【ئاشارى】 **Ashari etiqe** – Asare atika, tarihî kalıntılar.
ashchamghur 【ئاشچامغۇر】 Maydanoz.
ashxana 【ئاشخانا】 u.f. Aşhane, lokanta.
ashiq 【ئاشىق】 a. Âşık. **Ashiq bolmaq** – Aşık olmak.
ashiq-meshuq 【ئاشىق-مەشۇق】 Âşık maşuk.
ashiqliq 【ئاشىقلىق】 a.u. Âşıklık.
ashkara 【ئاشكارا】 f. Aşıkâr, açık seçik, açık. **Ashkara düşmen** – Açık düşman. **Ashkara bolmaq** – Faş olmak, ortaya çıkmak. **Ashkara qilmaq** – Açmak, ifşa etmek.
ashkarilimaq 【ئاشكارىلىماق】 İfşa etmek, açmak, bildirmek.
ashköki 【ئاشكۆكى】 Yeşillik, göveri.
ashqawaq 【ئاشقاۋاق】 Kabak.
ashqazan 【ئاشقازان】 Mide.
ashliq 【ئاشلىق】 Tahıl, hububat, ekin. **Küzgi ashliq** – Son bahar ekini. **Yazghi ashliq** – Yaz ekini. **Ashliq mashinisi** – Ekin makinesi. **Danliq ashliq** – İri başaklı tahıl. **Ashliq ormaq** – Ekin biçmek. **Ashliq tepmek** – Ekin dövmek. **Ashliq tazilimaq** – Hububat temizlemek. **Bu yıl ashliq obdan boldi** – Bu yıl ekin iyi oldu.
ashliqchi 【ئاشلىقچى】 Levazımcı.
ashlimaq 【ئاشلىماق】 Tabaklamak, sepilemek, sepi yapmak.
ashmaq 【ئاشماق】 Aşmak. **Éship qalghini mana shu** – Aşıp kalanı işte şu. **Tagh ashmaq** – Dağı aşmak. **Elliktin ashtim** – Elliyi geçtim. **Éship ketmek** – Geçmek. **Éship-téship ketmek** – Aşıp taşmak. **Heddidin ashmaq** – Haddinden aşmak.

ashna 【ئاشنا】 f. Aşına, dost, yar, tanıdık.
Ashna bolmaq – Dost olmak; sevgilisi olmak.
Ashnisi – Sevgilisi.

ashpez 【ئاشپەز】 u.f. Aşçı. **Ashpez xotun** – Aşçı kadın.

ashpezxana 【ئاشپەزخانا】 u.f. Aşhane, lokanta.

ashpezlik 【ئاشپەزلىك】 u.f.u. Aşçılık.

ashpichaq 【ئاشپىچاق】 Aşhane bıçağı.

ashpuzul 【ئاشپۇزۇل】 u.f. Lokanta; bk. ashxana.

ashtaxta 【ئاشتاختا】 Hamur işleri için kullanılan tahta.

ashu 【ئاشۇ】 Şu, işte şu; bk. ana II.

ashundaq 【ئاشۇنداق】 İşte şöyle.

ay 【ئاي】 Ay. **Ay chiqti** – Ay çıktı, ay doğdu.
Ay patti – Ay battı. **Toluq ay** – Dolu ay. **Ay tutulush** – Ay tutulması. **Yérim ay** – Yarım ay.
Ay béshi – Ay başı. **Ay ayighi** – Ay sonu. **May éyi** – Mayıs ayı. **Öktebr éyida** – Ekim ayında.
Ayda-yilda – Seyrek, ara sıra, ayda yılda.
Ay-küni yetkende – Vakti, saati geldiğinde. **Éyi yetmigen bala** – Ayma dolmamış çocuk (henüz bir aylık olmamış çocuk). **Ay chiray** – Ay yüzü.
Tolghan aydek – Dolun ay gibi. **Ay uning ongidin chiqti** – O şanslı oldu. **Ay körmek** – 1) Yeni ay görmek 2) Adet, aybaşı. **Ayni étek bilen yépip bolmaydu** – d. Ay etekle kapatılmaz. **Éyi** – Ayı i.h.

ayagh 【ئاياغ】 bk. ayaq.

ayaghlmaq 【ئاياغلىماق】 Sona ermek; sona erdirmek. **Ashliq tapshurushni mezgildin burun ayaghlmaq** – Hububat teslimini zamanından önce bitirmek.

ayaq 【ئاياق】 I Ayak. **Ayaq oyunu** – Dansı. **Ayaq üstide** – Ayakta, ayakta kalmak. **Ayaq basmaq** – Ayak basmak. **Ayaq tepmek** – Tepinmek, ayağını yere vurmak. **Bashtin-ayaq**

kiyindürmek – Baştan ayağa kadar giyindirmek.
Mayning ayighida – Mayıs'ın sonunda.
Ayighighiche – Sonuna kadar. **Béshidin ayighighiche** – Başından sonuna kadar.
Ayighigha yetküzmek – Sonuna yetiştirmek.
Ayaqqa yetküzmek – Sonuna yetiştirmek.
Ayighida – Sonunda. **Ayighi bar** – Sonu var.
Ayighi néme boldi? – Sonu ne oldu?
Bashtin-ayaq oqup chiqtim – Baştan sonuna kadar okuyup bitirdim. **Deryaning ayighi** – Nehrin sonu. **Bir kishilik ayaq** – Bir kişilik ayak kabı. **Yaghach ayaq** – Ağaç ayak. **Éghir ayaq** – Hamile, yüklü. **Yalghuz ayaq yol** – Patika, keçi yolu. **Ayaq kiyim** – Ayak kabı. **Shum yol** – Uğursuz yol. **Ayaq-qolluq adem** – Muktedir, gücü olan, iş görebilen, kabiliyetli. **Ayaq yetken yer** – Ayak değilen yer. **Éghir ayaq bolmaq** – Gebe olmak, hamile olma. **Ayighi köygen toxudek** – Ayağı yanmış tavuk gibi. **Ayaq üzme** – Ayak çekmek. **Ayighi üzümey** – Ayağı kesilmeden. **Ayaq asti qilmaq** – 1) Çiğnemek 2) İhlal etmek. **Ayaq-qolsiz qalmaq** – Yardımcısız kalmak. **Ayighi asmandin keldi** – Ayağını göklere kaldırarak yıkıldı. **Ayighi xeyirlik bolsun** – Sonu hayırlı olsun. **Ayighigha yiqilmaq** – Af dilemek, elini öpmek. **Bu yer ayaq asti bolup ketti** – Burası çok kalabalıklaştı. **Ayighimdin ayaq qalmidi** – Ayağım çok yoruldu. **Ayaq astidin** – Aniden, tesadüf.

ayaq 【ئاياق】 II N. Çanak, kase, büyük bardak. **Idish-ayaq** – Mutfak takımları.

ayaqqi 【ئاياققى】 Sonuncu, nihai.

ayaqlashqan 【ئاياقلاشقان】 Sona eren. **Ayaqlashqan oy-pikir** – Sona eren düşünce-fikir.

ayaqliq 【ئاياقلىق】 Ayaklı. **Égir ayaqliq** – Hamile, gebe.

ayaqsiz 【ئاياقسىز】 Ayaksız. **Ayaqsiz yoqulup ketti** – Bir iz bırakmadan kayboldu.

ayaqsizliq 【ئاياقسىزلىق】 Sonsuzluk, bitmezlik.

ayal 【ئايال】 a. Kadın, hanım, bayan, karı.

Er-ayal – Karı koca. *Aile ayili* – Ev kadını.

Ayili – Karısı, eşi.

ayallic 【ئاياللىق】 a.u. Kadınlık.

ayalmend 【ئايالمەند】 a.f. Evli.

ayalmendlik 【ئايالمەندلىك】 a.f.u. Evlilik.

ayalsiz 【ئايالسىز】 a.u. Bekâr.

ayalsizliq 【ئايالسىزلىق】 a.u. Bekârlık.

ayan 【ئايان】 I Açık, görülür. *Ayan bolmaq* – Görülmek. *Bolushi ayan* – Olması açık.

ayan 【ئايان】 II Gelir, kazanç.

ayang 【ئايانك】 1. Gecikme, geciktirme. 2. Yavaş yavaş atlı yürümek.

ayanglimaq 【ئايانگلىماق】 Ağır ağır yürümek.

ayanmaq 【ئايانماق】 Acımak; esirgemek.

Ayanmastin – Esirgemenen. *Ishqa ayanmastin*

kirishinglar – Kendinize acımadan çalışın.

Ayanmastin yardım qildim – Hiçbir şeyimi esirgemenen yardım ettim.

ayaz 【ئاياز】 1. Temiz. 2. Soğuk, ayaz.

aydung 【ئايىدۇنگ】 1. Açık. 2. Mehtap, ay ışığı, 3. Anlaşılır, görülebilir.

aydunglashmaq 【ئايىدۇنگلاشماق】 Açıklanmak, belli olmak. *Mesile anche aydungliship qaldi* – Mesele bir dereceye kadar açıklanmıştır.

ayem 【ئايەم】 a. ağ. Bayram.

ayet 【ئايەت】 a. Ayet.

ayghaq 【ئايغاق】 Uyanık, kuşku. *Ayghaq bolmaq* – Uyanık olmak.

ayghaqchi 【ئايغاقچى】 1. Casus. 2. Muhbir.

ayghir 【ئايغىر】 Aygır.

ayhay 【ئايھاي】 Ay hay.

ayhaylash 【ئايھايلاش】 bk. ayhaylima.

ayhaylima 【ئايھايلىماق】 Bağırıp çağırarak, haykırmak.

ayi 【ئايى】 Ana, anne.

ayighi 【ئايىغى】 Ayağı.

ayighida 【ئايىغىدا】 Sonunda.

ayile 【ئايىلە】 a. bk. aile.

ayim 【ئايىم】 1. Abla. 2. Hanım, bayan.

ayimaq 【ئايىماق】 Acımak, esirgemek.

ayimay 【ئايىماي】 Acımadan; esirgemenen.

Ayimay urdi – Acımadan dövdü. *Ayimay yedim* – Esirgemenen yedim.

ayinich 【ئايىنىچ】 Acıklı, acınacak, zavallı, miskin.

ayinichliq 【ئايىنىچلىق】 Acıklı, miskin.

ayirmaq 【ئايىرماق】 Ayırmak.

ayit 【ئايىت】 a. Ait. *Tarixi ilimgha ayit* – Tarih ilmine ait.

ayqulaq 【ئايغۇلاق】 Solungaçlar, galsameler.

ayla 【ئايلا】 I a. Abla.

ayla 【ئايلا】 II bk. ayli.

aylana 【ئايلانا】 Çevre, yöre.

aylandurmaq 【ئايلاندىرماق】 (aylanmaq'tan) Döndürmek, çevirmek, dolaştırmak. *Uni sheher aylandurup keldim* – Onu şehiri dolaştırıp geldim. *Béshimni aylandurma* – Kafamı karıştırdım.

aylanmaq 【ئايلانماق】 Dolaşmak, dönmek, gezmek, seyretmek. *Aylinip ötmek* – Dolaşıp geçmek. *Aylinip chiqmaq* – Dolaşıp çıkmak. *Béshim ayliniwatidu* – Başım dönüyor. *Könglüm ayliniwatidu* – Midem bulanıyor. *Pul sizdin aylansun* – Para siz için esirgenmez. *Uning közide yash aylandi* – Onun gözü yaşardı. *Aylinip qalmaq* – Uğraşıp kalmak; meşgul oluvermek.

aylantghuch 【ئايلانتغۇچ】 Döndüren. *Bash aylantghuch* – Baş döndüren.

aylem 【ئايلىم】 a.u. Abla.

ayli 【ئايلى】 Önü; bk. ald. *Aylimda* – Önümde.

ayliq 【ئايلىق】 1. Aylık; bir aylık gösteriler. 2. Maaş, aylık gelir.

aylimek 【ئايلىمەك】 Tabaklamak, sepilemek.

aymaq 【ئايماق】 Aymak, kabile.

ayna 【ئايىنا】 I Ayna. *Aynayi jihan* – Cihan aynası. *Aynisi* – Aynası.

ayna 【ئايىنا】 II İşte o.

aynek 【ئايىنەك】 bk. eynek.

ayniqsa 【ئايىنقىسا】 Özel olarak, ayrıca.

aynimaq 【ئايىنماق】 1. Vazgeçmek. 2. Olgunlaşmak. 3. Bulanmak. *Könglüm aynip turuptu* – Midem bulanıyor.

aynimay 【ئايىنماي】 Caymadan; metanetle.

aynitmaq 【ئايىنتماق】 (aynimaq'tan) 1. Olgunlaştırmak, iyileştirmek, yetiştirmek. 2. Vazgeçirmek, caydırmak.

aypalta 【ئايپالتا】 Aybalta.

ayran 【ئايىران】 Ayran.

ayri 【ئايىرى】 Yaba.

ayriq 【ئايىرىق】 Yarık, çatlak.

ayriqche 【ئايىرىقچە】 Ayrıca, özel, özel olarak. *Ayriqche ehmiyet bermek* – Ayrıca önem vermek.

ayriqchiliq 【ئايىرىقچىلىق】 Ayrıcalık, özellik. *Mesilining ayriqchilighi hem mana shuningda* – Meselenin ayrıcalığı işte şunda.

ayrilish 【ئايىرىلىش】 bk. ayrilmaq.

ayrilmaq 【ئايىرىلماق】 Ayrılmak, boşanmak, kaybetmek.

ayrilmas 【ئايىرىلماس】 Ayrılmaz. *Ayрилmas dostlar* – Ayrılmaz dostlar.

ayrim 【ئايىرىم】 Ayırım, ayrı, özel. *Bu ayrim mesile* – Bu ayrı mesele.

ayrim-ayrim 【ئايىرىم-ئايىرىم】 Ayrı ayrı.

ayrima 【ئايىرىما】 Fark.

ayrimaq 【ئايىرىماق】 Ayırt etmek, farketmek. *Ayrip bolmaydu* – Farkedilemez.

ayrimche 【ئايىرىمچە】 Ayrıca, özel halde.

ayrimchiliq 【ئايىرىمچىلىق】 Ayrıcalık, özellik.

ayrimliq 【ئايىرىملىق】 Özellik, ayrıcalık.

ayriwash 【ئايىرىۋاش】 Mübadele, değiştirme. *Ayriwash qilmaq* – Değiştirmek.

ayrish 【ئايىرىش】 Ayırma, arıtma. *Neft ayrish zawodi* – Petrol tasfiye hanesi; rafiner. *Chigit ayrish mashinisi* – Pamuk arıtma makinesi.

ayrodrom 【ئايىرىدروم】 r. Hava alanı.

ayropilansazliq 【ئايىرىپىلانساڧلىق】 Uçak sanayi fabrikası.

ayroport 【ئايىرىپورت】 r. Hava limanı.

ayrostat 【ئايىرىستات】 r. Balon.

aywan 【ئايۋان】 f. Eyvan, balkon.

aywanliq 【ئايۋانلىق】 Eyvanlı, balkonlu.

ayyam 【ئايىيام】 a. bk. bayram.

ayyar 【ئايىيار】 a. Hilekâr.

ayyargerchilik 【ئايىيارگەرچىلىك】 a.f.u. Hilecilik, sahtekârlık.

ayyarliq 【ئايىيارلىق】 a.u. bk. ayyargerchilik.

az 【ئاز】 Az. *Azdin keyin* – Biraz sonra. *Azdin az* – Daha az. *Az deghende* – En azından. *Az sandiki* – Az sayıdaki. *Az sanliq* – Azınlık. *Az sanliq millet* – Azınlık millet. *Az kem on kün* – Az eksik on gün. *Ölüşhke az qaldim* – Ölmeye az kaldım; kılpayı öleyazdım.

az-azdin 【ئاز-ئازدىن】 Azar azardan.

az-azlap 【ئاز-ئازلاپ】 bk. az-azdin.

az-köp 【ئاز-كۆپ】 Az çok.

az-munche 【ئاز-مۇنچە】 Biraz.

az-paz 【ئاز-پاز】 Biraz.

aza 【ئازا】 a. Yas, matem. *Aza tutmaq* – Yas tutmak.

azade 【ئازادە】 f. Temiz, düzgün, derli toplu, geniş, sakin. *Azade kiyim* – Tertemiz, rahat elbise.

azalmaq 【ئازالماق】 Azalmak.

azap 【ئازاپ】 a. Azap, çile. *Azap çekmek* – Çile çekmek. *Wiydan aziwi* – Vicdan azabı. *Azap-oqubet, azap-külpet* – Azap ve külfet.

azapliq 【ئازاپلىق】 Azaplı, çileli.

azaplimaq 【ئازاپلىماق】 Azaplamak, çile çekirmek.

azar 【ئازار】 f. Cefa, eziyet, cebir, çile. *Azar bermek* – Cebretmek. *Azar tartmaq* – Eziyet çekmek.

Azərbaycanlıq 【ئازاربايجانلىق】 Azerbaycanlı.

azat 【ئازات】 f. Hür, serbest, kurtuluş. *Azat qilghuchi* – Kurtaran, kurtarıcı.

azatliq 【ئازاتلىق】 Azatlık, hürriyet, kurtuluş.

azdur-toludur 【ئازدۇر-تولۇدۇر】 Azdır çoktur.

azdurguchi 【ئازدۇرگۇچى】 Azdıran, saptıran, baştan çıkaran, ayartan, kandıran, kışkırtan. *Yoldin azdurmaq* – Yoldan azdırmak (çıkarmak).

azgal 【ئازگال】 Çukur.

azghaq 【ئازغاق】 Çok yanılan. *Azghaq adem* – Çok yanılan insan.

azghan 【ئازغان】 Yaban gülü.

azghin 【ئازغىن】 Sapık, azgın.

azghuzmaq 【ئازغۇزماق】 (azmaq'tan) Yanıltmak, azdırmak, yoldan çıkarmak.

azlap 【ئازلاپ】 Azar azar.

azlatmaq 【ئازلاتماق】 Azaltmak.

azliq 【ئازلىق】 Azlık.

azlimaq 【ئازلىماق】 Azalmak.

azmaq 【ئازماق】 Azmak, yanılmak, sapmak, yoldan çıkmak.

azot 【ئازوت】 Azot, nitroyen.

azraq 【ئازراق】 Biraz.

azsunmaq 【ئازسۇنماق】 Az bilmek, az görmek, azımsamak. *Az-tola* – Az çok. *Az-tola charwa méli bar dixanlar* – Az çok hayvancılığı var çiftçiler.

B

ب

badam 【بادام】 f. Badem, badem ağacı.

Badam doppa – Badem takke (bu takke, beyaz ip ile badem şeklinin işlendiği siyah renkli yazlık baş giysi ki, Fergane Vadisi ve Kaşgar'da imal edilir. Erkekleri giyer).

badamzar 【بادامزار】 f. Badem bahçesi, bademlik.

badamzarliq 【بادامزارلىق】 f.u. Bademlik; badem ağaçlarının bulunduğu yer.

badang 【بادالك】 Badem.

badashqan 【باداشقان】 **Badashqan kurup olturmaq** – Bağdaş kurup oturmak.

badrang 【بادراك】 **Badrang köz** – Lokma gözlü, gözleri fırlak.

bagh 【باغ】 I f. Bağ; bahçe.

bagh 【باغ】 II Bağ. **Saet béghi** – Saat bağı. **Bir bagh ot** – Bir bağ ot.

bagh-bostan 【باغ-بوستان】 I f. Bağ bostan.

bagh-bostan 【باغ-بوستان】 II Bağ bostan.

bagh-érem 【باغ-ئېرەم】 f.a. Cennet bahçesi, İrem.

baghaq 【باغاق】 Davetiye, kart.

baghir 【باغىر】 bk. béghir.

baghlaghliq 【باغلاغلىق】 Bağlanmış.

Baghlaghliq tutmaq – Bağlanmış halde tutmak.

baghlaq 【باغلاق】 **Baghlaqta** – Bağlanmış halde.

baghlaqliq 【باغلاقلىق】 Bağlanmış.

baghlam 【باغلام】 Bağlam, deste, demet, bir kucak.

baghlan 【باغلان】 Kuzu.

baghlanmaq 【باغلانماق】 Bağlanmak. **Ching baghlanmaq** – Sıkı bağlanmak. **Köz baghlanghan waxt** – Karanlığın bastığı vakit. **Tilim baghlinip qaldı** – Dilim tutuldu.

baghlash 【باغلاش】 Bağlama, düğümleme.

baghlatmaq 【باغلاتماق】 (baghlimaq'tan) Bağlatmak.

baghlighuchi 【باغلىغۇچى】 gr. Bağlaç, edat.

baghliq 【باغلىق】 Bağlı, bitişik.

baghlimaq 【باغلىماق】 Bağlamak. **Ching baghlimaq** – Sıkı bağlamak. **Munasiwet baghlimaq** – İlişki kurmak. **Baqqa su baghlimaq** – Bahçeyi sulamak. **Shu ishke bélimni baghlimaq** – Şu işi yapmaya karar verdim. **Muhebbet baghlimaq** – Sevmek. **Köz baghlimaq** – Büyülemek. **Ümit baghlimaq** – Ümit bağlamak. **Qol baghlap hürmet qilmaq** – El bağlayıp saygı göstermek.

baghlinishliq 【باغلينشلىق】 Münasebetti, ilişki.

baghlinishsiz 【باغلينشسىز】 Münasebetsiz, ilişkisiz.

baghlinishsizliq 【باغلينشسىزلىق】 Düzensizlik, yanlışlık, aykırılık.

baghrilimaq 【باغرلىماق】 Bağrını yere vermek. *Qushlar yer baghrilap uchmaqta* – Kuşlar yere yakın uçmakta.

baghwen 【باغۋەن】 f.u. Bahçıvan.

baghwenchilik 【باغۋەنچىلىك】 f.u. Meyvecilik.

baghwenlik 【باغۋەنلىك】 f.u. Bahçıvanlık.

baghche 【باغچە】 Bahçe.

baghchi 【باغچى】 Bahçıvan.

baghchiliq 【باغچىلىق】 f.u. Meyvecilik.

baha 【باھا】 f. Fiyat. *Yuquri baha* – Yüksek fiyat. *Bahasini chüshermek* – Fiyatını indirmek. *Bahasi qanche?* – Fiyatı ne kadar? *Baha bermek* – Fiyat biçmek.

bahadur 【باھادۇر】 Bahadır, kahraman.

bahadurane 【باھادۇرئانە】 f. Kahramanca, kahramancasına.

bahadurlarche 【باھادۇرلارچە】 Kahramanca, kahramancasına.

bahadurluq 【باھادۇرلۇق】 Kahramanlık.

bahaliq 【باھالىق】 a.u. Pahalı, değerli.

bahalimaq 【باھالىماق】 a.u. Fiyat biçmek, fiyat ayarlamak.

bahane 【باھانە】 f. Bahane. *Quruq bahane* – Asılsız özür, sahte itiraz.

bahar 【باھار】 f. Bahar, ilkbahar.

bahasiz 【باھاسىز】 a.u. 1. Değersiz, kıymeti az. 2. Paha biçilmez.

bahasizliq 【باھاسىزلىق】 a.u. Değersizlik.

baxshi 【باخشى】 1. Divane, kaçık, hekim, otacı. 2. Yazıcı, tahsildar. 3. Aşık, ozan, meddah. 4. Meraklı, hevesli.

baxshiliq 【باخشىلىق】 Otçuluk, üfürükçülük, efsunculuk.

baj 【باچ】 Vergi, gümrük. *Baj idarisi* – Vergi idarisi, vergi daresi.

baja 【باجا】 Bacanak.

bajgir 【باچگىر】 f. Gümrük memuru.

bajxana 【باچخانا】 f. Vergi daresi.

bajlimaq 【باچلىماق】 Vergi almak.

bajsiz 【باجسىز】 f.u. Vergisiz, gümrüksüz.

baka 【باكا】 f. bk. bikar.

bakar 【باكار】 f. bk. bikar.

bakarchiliq 【باكارچىلىق】 bk. bikarchiliq.

baktériologiyе 【باكتېرىولوگىيە】 r. Bakteriyoloji.

baktériologiyilik 【باكتېرىولوگىيىلىك】 r. u. Bakteriyolojik.

baktériye 【باكتېرىيە】 r. Bakteri.

baqa 【باقا】 bk. paqa; kurbağa.

baqarma 【باقارما】 İdare, yönetme, yönetim.

baqiy 【باقىي】 a. Baki, ebedi. *Baqiy dunya* – Baki dünya.

baqqal 【باققال】 a. Bakkal. *Baqqal dükini* – Bakkal dükkanı.

baqqalchiliq 【باققالچىلىق】 a.u. Bakkallık işi.

baqqalliq 【باققاللىق】 a.u. Bakkallık.

baqquchi 【باققۇچى】 Çoban. *Mal baqquchi* – Hayvan sürüsüne bakan; çoban. *Bala baqquchi ayal* – Dadı, çocuk bakıcı.

baqquzmaq 【باققۇزماق】 (baqmaq'tan) Baktırmak.

baqmaq 【باقماق】 Bakmak, beslemek, itibar

etmek, hizmetini germek. *Közingge baq* – Önüne bak. *Ashqa baqsile!* – Yemeye buyurun! *Aghriq béqip künüm ötti* – Hasta bakmakla günlerim geçti. *U atni obdan baqidu* – O atı iyi besler. *Beqip östermek* – Besleyip büyütme. *Oynap baqmaq* – Oynamayı denemek. *Jan baqmaq* – Geçinmek. *Elge baqqan xor emes* – Halkı düşünen hor olmaz.

baqshi 【باقشى】 bk. baxshi.

baqturmaq 【باقتۇرماق】 bk. baqquzmaq.

baquwet 【باقۇۋەت】 f.a. Güçlü, sağlam.

bal 【بال】 I Bal. *Bal qoshuq* – Bal kaşığı. *Uning aghzidin söz emes, bal tamidu* – Onun ağzından söz değil bal damlar.

bal 【بال】 II Derece. *Ikki bal shamal* – İki dereceli rüzgar.

bala 【بالا】 I Çocuk. *Balilar* – Çocuklar. *Balilar baghchisi* – Çocuk parkı. *Balilar öyi* – Çocuk evi. *Oghul bala* – Erkek çocuk. *Qush balisi* – Kuş yavrusu. *Mektep balisi* – Okul çocuğu. *Bala qilip almaq* – Çocuk edinmek. *Bala körmek* – Çocuklu olmak. *Bala körmigen* – Çocuklu olmamış. *Bala chaghlımaq* – Çocuk zannetmek. *Bala tapmaq* – Çocuk doğurmak. *Börining balisi* – Kurt yavrusu. *Qarghining balisi* – Karga yavrusu. *Adem balisi* – İnsan oğlu. *Mektep yéshidiki bala* – Okul yaşındaki çocuk. *Men uni bala chaghlighandim* – Ben onu çocuk zannetmiştim. *Bala yatqu* – Rahim, döl yatağı. *Bala tashlımaq* – Çocuk düşürmek. *Bala tughmaq* – Çocuk doğurmak.

bala 【بالا】 II a. Belâ. *Balayi ezim* – Büyük bela. *Balayi apet* – Kaza, bela, afet. *Balagha uchrımaq* – Belaya uğramak. *Balagha kalmaq* – Belâya tutulmak.

bala-chaqa 【بالا-چاقا】 1. Çoluk çocuk 2. Ev halkı, aile.

bala-chaqiliq 【بالا-چاقىلىق】 Çoluk çocuklu; aileli.

bala-qaza 【بالا-قازا】 a. Belâ kaza.

balaghet 【بالاغەت】 a. Olgunluk, erginlik, kemal. *Balaghetke yetmek* – Kemale ermek, yetişmek.

balaxor 【بالاخور】 a.f. Kavgacı, yaygaracı.

balaxorluq 【بالاخورلۇق】 a.f.u. Rezalet, maskaralık.

balan 【بالان】 bot. Kar topu.

balans 【بالانس】 r. Denge, muvazene, bilânço, balans.

balayatqu 【بالايانقۇ】 Rahim, döl yatağı.

balayu-apet 【بالايۇ-ئاپەت】 bk. bala II: balayi apet.

balchiliq 【بالچىلىق】 Arıcılık. *Balchiliq bilen kün köchürmek* – Arıcılık ile geçinmek.

balchukluq 【بالچۇكلۇق】 Balçıklı, çamurlu.

balchuq 【بالچۇق】 Balçık, çamur.

baldaq 【بالداق】 1. Sürgü. 2. Basamak, kadem, merhale, derece, aşama. *Shotining baldighi* – Merdivenin basamağı.

baldaqliq 【بالداقلىق】 1. Sürgülü. 2. Aşamalı.

baldur 【بالدۇر】 Önce, ilk, evvel, birinci. *Qarning baldur yéghishi* – Karın önce yağması.

baldurqi 【بالدۇرقى】 Önceki. *Baldurqi éti bilen "Sayram" dep ataydu* – Önceki adı ile "Sayram" diyorlar.

balét 【بالەت】 r. Bale. *Opéra hem balét téatri* – Opera ve bale tiyatrosu.

balghun 【بالغۇن】 bot. Yaban gülü meyvesi, yaban gülü.

baliwéshi 【بالىۋېشى】 Ev yapmak üzere hazırlanmış duvarın üst kuşağı.

balichuq 【بالىچۇق】 1. Sütun, 2. Değnek, sopa. 3. Taş, 4. Süt çocuğu, 5. Kukla.

baligh 【بالىغ】 a. Olgun, ergin, yetişkin.

balighlik 【بالغلىك】 Olgunluk, erginlik, yetişkinlik.

balixana 【بالىخانا】 f. 1. İkinci kat. 2. Balkon.

balıjan 【بالىجان】 u.a. 1. Yavrum, çocuğum.
2. Çocuk canlı.

balıjanlıq 【بالىجانلىق】 Çocuk canlı olma hali.

baliliq 【بالىلىق】 1. Çocukluk. **Baliliq chagh** – Çocukluk devri. **Baliliq chéghimda** – Çocukluk devrimde. 2. Çocukluk, çocukça. **Baliliq qilmaq** – Çocukluk yapmak. 3. Saflık, safdil. 4. Çocuklu. **Köp baliliq** – Çok çocuklu. **Baliliq öy bazar, balisiz öy mazar** – Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar.

balilimaq 【بالىلىماق】 Yavrulamak. **Möshügimiz balilidi** – Kediğimiz yavruladı.

baliman 【بالىمان】 Flüt.

balisinmaq 【بالىسىنماق】 Çocuk saymak.

balisiz 【بالىسىز】 Çocuksuz.

balisizliq 【بالىسىزلىق】 Çocuksuzluk.

baliyaghach 【بالىياغاج】 Kiriş.

balta 【بالتا】 bk. palta.

bam 【بام】 f. Tamburun teli.

bamdat 【بامدات】 f. **Bamdat namazi** – Sabah namazı.

bameslihet 【بامەسلىھەت】 f.a. Anlaşarak, uyum içinde, mutabık. **Bameslihet ishlimək** – Anlaşarak çalışmak; el birliğiyle çalışmak.

bana 【بانا】 f. ağ. bk. bahane.

bandit 【باندىت】 r. Haydut, eşkiya, yol kesen.

banditliq 【باندىتلىق】 r.u. Eşkiyalık, haydutluk.

banka 【بانكا】 r. Banka. **Dölet bankisi** – Devlet bankası.

bankrot 【بانكروت】 r. Batkınlık, iflâs.

banu 【بانۇ】 f. Bayan, hanım efendi, madam. **Méhr-banu** – Mihriban (kadın adı).

bap 【باپ】 I a. Bap, bölüm. **Kitapning birinchi babi** – Kitabın birinci babı.

bap 【باب】 II Yararlı, uygun. **Bu kiyim bap keldi** – Bu giysi uygun geldi. **Amma bap mal** – Herkese uygun mal.

bap-barawer 【باپ-باراۋەر】 Tamı tamına denk. **U bap-barawer qilip bölüp berdi** – O tam tanıma denk haledе bölüverdi.

bapkar 【باپكار】 f. Dokumacı. **Bapkar ayal** – Dokumacı kadın.

bapkarliq 【باپكارلىق】 f.u. Dokumacılık. **Bapkarlik dükini** – Dokumacılık dükkanı.

baplimağ 【باپلىماق】 Uygun hale getirmek; iyi yapmak; uygun yapmak.

bar 【بار】 Var. **Puling barmu?** – Paran var mı? **Bargha oxshaydu** – Var gibi. **Barini ber** – Var olanı ver. **Bar pulumni berdim** – Var olan paramın hepsini verdim. **Küchining bériche** – Bütün gücü ile. **U bar bilimini shu ishke béghishlidi** – O bütün bilgisini şu işe hasretti. **Néme bilgining bar?** – Bildiklerin var mı? **Imqaniyetning bériche** – İmkan olduğu kadar. **Bar-yoki shu** – Hepsi bu kadar. **Bar-yoqi melum emes** – Varlığı yokluğu belli değil. **Bar iken, yok iken** – Bir varmış, bir yokmuş.

bara-bara 【بارا-بارا】 Gitgide. **Bara-bara zérimtim** – Gitgide bıktım. **Bara-bara ögünüp kétidu** – Gitgide alışır.

baraq 【باراق】 Uzun tüylü; saçına tarak girmemiş; tüylü. **Baraq isht** – Tüylü köpek.

baraqsan 【باراقسان】 Gür olma. **Baraqsan bolup yermu kökerdi** – Bitkiler gürleşince yer de yeşillendi.

baraqsanliq 【باراقسانلىق】 Bitkilerin gür olma hali. **Baraqsanliq gül shéxida** – Gürleşen gül dalında.

barang 【باراك】 1. Alaçık, kulübe, pavyon. 2. Bağ.

barangliq 【بارانلىق】 bk. barang.

barawer 【باراۋەر】 f. Eşit, denk, aynı. **Barawer bolmaq** – Eşit olmak. **Barawer qilmaq** – Eşit yapmak. **Barawer bölmek** – Eşit bölmek. **Ikki barawer** – İki kat, iki misli. **On barawer yaxshi** – On kat iyi, on misli iyi.

barawerchilik 【باراۋەرچىلىك】 f.u. Eşitlik.

barawerleshmek 【باراۋەرلەشمەك】 f.u. Eşit olmak, denk olmak.

barawerlik 【باراۋەرلىك】 f.u. Eşitlik.

barawersizlik 【باراۋەرسىزلىك】 f.u. Eşitsizlik.

barche 【بارچە】 Hepsi, bütün, hep, tüm, tamamı. **Barche küchüm bilen** – Bütün gücüm ile.

barghanche 【بارغانچە】 Gittikçe.

barghanséri 【بارغانسېرى】 Gittikçe.

barghuzmaq 【بارغۇزماق】 Göndermek, ulaştırmak.

barxut 【بارخۇت】 r. Kadife.

bari-yoqi 【بارى-يوقى】 Hepsi, tamamı.

barikalla 【بارىكالا】 a. Aferin, mükemmel.

barlighi 【بارلىغى】 Hepsi, tamamı. **Barlighi bolup** – Hepsi olarak.

barliq 【بارلىق】 I Hepsi, bütün. **Barliq xelq** – Bütün halk. **Barliq tawushi** – Bütün sesi.

barliq 【بارلىق】 II Varlık, mevcudiyet, zenginlik, servet.

barmaq 【بارماق】 I Parmak. **Bash barmaq** – Baş parmak. **Besh barmighimdek bilimen** – Beş parmağım gibi biliyorum.

barmaq 【بارماق】 II Varmak. **Bérip kelmek** – Gidip gelmek. **Bérip yetmek** – Ulaşmak. **Bérip yanay** – Gidip döneyim. **Yéqin barmaq** – Yakın

varmak. **Élip barmaq** – Götürmek. **Yürüp barmaq** – Yürüyerek varmak. **U yetmiş yashlarga bérip qaldi** – O yetmiş yaşına yaklaştı. **Herxil xiyallargha barmaq** – Çeşitli hayallara dalmak. **Yézip barmaq** – Devamlı yazmak. **Küzütüp barmaq** – Takip etmek; gözetlemek. **Uxlap barmaq** – Uyuyarak varmak. **Köchüp barmaq** – Taşınmak; göç ederek ulaşmak. **Urushqa qolum barmaydu** – Dövmek istemem. **Étishqa tilim barmaydu** – Söylemek istemem; söyleyemem.

barométr 【بارومېتر】 r. Barometre.

bars 【بارس】 Pars. **Bars yili** – Pars yılı.

bas-bas 【باس-باس】 Sıkma, kalabalık, izdiham, sıkı-şıklık, kargaşalık.

baskébol 【باسكېتبول】 r. Basketbol.

basquch 【باسقۇچ】 Merdiven, aşama, basamak, kademe, merhale, derece. **Yuquri basquchqa kötermek** – Yüksek merhaleye (aşamaya) kaldumak.

basquchi 【باسقۇچى】 Matbaacı, basımcı, basım evi işçisi.

basquchluq 【باسقۇچلۇق】 Merdivenli, aşamalı.

basqun 【باسقۇن】 Baskın, akın. **Basqun qilmaq** – Baskın yapmak; akın yapmak.

basqunchi 【باسقۇنچى】 Yağmacı, çapulcu, soyguncu, haydut, eşkıya.

basqunchiliq 【باسقۇنچىلىق】 Yağmacılık, soygunculuk, haydutluk.

basma 【باسما】 Matbaacılık, basım. **Basma xatasi** – Basım hatası.

basmaq 【باسماق】 Basmak. **Adem ayaq basmighan orman** – İnsan ayağı basmamış orman. **Bésip ötüngen yol** – Geride kalan yol. **Ilgiri basmaq** – İlerlemek. **Bésip ötmek** – Basarak geçmek. **U öpkisini basalmay yighlidi** – O öfkesini basmadan ağladı. **Méni ghem basti** – Beni efkar bastı; hüznünlendim.

Achchighimni ararla bastim – Öfkemi zorla bastım. *Gheplet basmaq* – Gaflet basmak. *Bésip almaq* – Ele geçirmek, zaptetmek, zorla almak, işgal etmek. *Pima basmaq* – Keçe çizme yapmak. *Sheherni su basti* – Şehiri su bastı. *Kigiz basmaq* – Keçe yapmak. *U bu ishni bésip qoydi* – O bu işi basıp koydu. *Sakilini qiro bashqan chal* – Sakalı ağarmış yaşlı. *Pütün dunyani qarangghuluk basti* – Bütün dünyayı karanlık bastı. *Uning ornini oghli basti* – Onun yerine oğlu geçti. *Ornumni basar kishi yoq* – Yerime geçer kişi yok. *Bésip ötken yol* – Geride kalan yol. *Bésip kirmek* – Ansızın girmek; kapıyı zorlayarak girmek, baskın yapmak. *Tamgha basmaq* – Danga basmak. *Balamni baghringha bastim* – Çocuğumu bağrıma bastım.

basnich 【باسمچی】 Haydut, eşkıya, yol kesen.

basnichilik 【باسمچىلىق】 Haydutluk, eşkıyalık, yol kesicilik.

basnixana 【باسمخانا】 u.f. Basım ewi, matbaa.

basturmaq 【باستورماق】 (basmaq'tan) Bastırmak; ayakta durdurmak. *Kitap basturmaq* – Kitap bastırmak. *Basturup kirmek* – Zorla girmek. *Algha basturmaq* – İleri götürmek; ilerletmek; geliştirmek.

bash 【باش】 Baş. *Bash süngigi* – Baş kemiği. *Bash aghriq* – Baş ağrısı. *Béshim aghriwatidu* – Başım ağrıyor. *Bash éghitmaq* – Baş sallamak. *Bughday bash aldi* – Buğday başak çıkardı. *Bashting ayaq* – Baştan aşağı. *Béshimni aylandurma* – Kafamı karıştırdı. *U öz béshini yedi* – O kendi başını yedi. *Béshimdin korqimen* – Hayatımdan endişe duyacağım. *Béshi kökke yetti* – Çok sevindi; çok gururlandı. *Béshi ketti* – Baş gitti; idam edildi. *Béshi baghlaghliq qiz* – Baş örtülü kız, mec. Sözlü kız. *Béshi bosh* – Hür, serbest. *Béshingha eghir bir ish chüshti* – Başıma ağır

bir iş geldi. *Bash tartmaq* – Red etmek, istememek. *Bash tiqmaq* – Baş sokmak. *Bash qatmaq* – Körlenmek, şaşır kalmak. *Bash qaturmaq* – Zihnini karıştırmak. *Bas kötermek* – Başkaldırmak. *Bastin köchürmek* – Denemek, tecrübe etmek. *Béshimdin ötken künler* – Geçirdiğim günler. *Kök béshi* – Sulama işlerinden sorumlu olan kişi. Farsça olarak 'mirab' da denilmektedir. *Yar beshi* – Yar, uçurum. *Qapaq bash* – Topuz, aptal, ahmak. *Qizil bash* – Kızıl baş (Farslar için kullanılmış tarihî bir ad). *Tupraq béshi* – Mezar, kabir. *Bash egmek* – Baş eğmek. *Bash ministir* – Başbakan. *Bash katip* – Genel sekreter. *Bash herp* – Büyük harf. *Bash yol* – Anayol. *On béshi* – Onbaşı. *Yüz beshi* – Yüzbaşı. *Esker beshi* – Komutan. *Söz beshi* – Söz başı, kelime başı. *Deryaning bash teripi* – Nehrin baş tarafı. *Taghning béshida* – Dağın başında. *On bash mal* – On baş hayvan. *Kochining bu béshida* – Caddenin bu başında. *Bash komandan* – Başkumandan, başkomutan. *Béshingni yeydighan!* – Başını yiyenin!

bash-ayaq 【باش-اياق】 Giysi, elbise, üst. *Bash-ayaq qilmaq* – Giysi yapmak, giysi almak, giysi vermek. *Bash-ayighi yoq* – Başı sonu yok; tam değil; karı sık; belirsiz.

bash-köz 【باش-كۆز】 *Bash-köz bolmaq* – Göz kulak olmak. *Balilargha bash-köz bolup turung* – Çocuklara göz kulak olun.

bash-uch 【باش-ئۈچ】 *Bash-uchi yoq étizliqlar* – Uçsuz bucaksız tarlalar.

bashak 【باشاك】 Başak.

bashbashtaq 【باشباشتاق】 Düzensiz, anarşik.

bashbashtaqliq 【باشباشتاقلىق】 Başsızlık, düzensizlik, kargaşalık. *Bashbashtaqliq qilmaq* – Keyfi, izinsizlik.

bashchi 【باشچى】 Yönetmen, şef, başkan, komutan, amir, lider.

bashchiliq 【باشچىلىق】 Yönetmelik, başkanlık, liderlik. **Bashchiliq qilmaq** – Yönetmelik yapmak; liderlik etmek.

bashkésér 【باشكېسېر】 Haydut, şaki, katil.

Bashkurt 【باشكورت】 Başkurt. **Bashkurt xelqi** – Başkurt halkı. **Bashkurt tili** – Başkurt dili.

bashqa 【باشقا】 Başka. **Bashqilar** – Başkaları.

bashqa-bashqa 【باشقا-باشقا】 Ayrı ayrı, tek tek.

bashqarghuchi 【باشقارغۇچى】 bk. bashqurghuchi.

bashqarmaq 【باشقارماق】 bk. bashqurmaq.

bashqiche 【باشقىچە】 Başkaca, ayrıca.

bashqichila 【باشقىچىلا】 Başka, değişik, ayrı. **Bashqichila bolup qetmek** – Çok değişmek.

bashqichiliq 【باشقىچىلىق】 Değişiklik, ayrıcalık.

bashqiliq 【باشقىلىق】 1. Fark, ayrıntı, ayrılık. 2. Değişme, başkalaşma.

bashqurghuchi 【باشقۇرغۇچى】 Yöneten, idareci, şef.

bashqurmaq 【باشقۇرماق】 Yönetmek, idare etmek.

bashlamchi 【باشلامچى】 Öncü, yenilikçi, önyak olan.

bashlamchilik 【باشلامچىلىك】 Öncülük, rehberlik, kılavuzluk.

bashlanghuch 【باشلانغۇچ】 Başlangıç, ilk. **Bashlanghuch mektep** – İlkokul.

bashlighuchi 【باشلىغۇچى】 Öncü, önyak olan, rehber, lider.

bashliq 【باشلىق】 Başkan, lider, şef, reis. **Ishtap bashlighi** – Karargah komutanı.

bashliqliq 【باشلىقلىق】 Başkanlık, idarecilik.

bashlima 【باشلىماق】 Başlamak. **Tünügündin**

bashlap – Dünden başlayarak. **Bashlap aparmaq** – Götürmek. **Eskerni kim bashlap baridu?** – Askeri kim götürecektir?

bashmaq 【باشماق】 Terlik, yazlık ayakkabı.

bashmaltaq 【باشمالتاق】 Baş parmak.

bashpana 【باشپانا】 u.f. Sığınak, sığınacak yer, sığınma hakkı.

bashsiz 【باشسىز】 1. Başsız, kafasız. 2. Başkansız, yöneticisiz. **Bashsiz qalmaq** – Başkansız kalmak.

bashsizliq 【باشسىزلىق】 1. Anarşi, başsızlık. 2. Düzensizlik, karışıklık.

bashta 【باشتا】 Başta. **Bashtila shundaq qilghan édim** – Başından beri şöyle yapmıştım.

bashtiki 【باشتىكى】 Başındaki, öndeki.

batalyon 【باتالىيون】 r. Tabur.

bataréye 【باتارىيە】 Batarya.

batil 【باتىل】 I Cesur, gözü pek, yürekli.

batil 【باتىل】 II a. Boş, faydasız, beyhude.

batilliq 【باتىللىق】 a.u. Manasızlık, anlamsızlık.

batraq 【باتىراق】 r. Irgat.

batraqliq 【باتىراقلىق】 r.u. Irgatlık.

batur 【باتۇر】 Kahraman, bahadır.

baturchiliq 【باتۇرچىلىق】 Kahramanlık.

baturlanmaq 【باتۇرلانماق】 Kabadayılık satmak; kendi kendini yüreklendirmek.

baturlarche 【باتۇرلارچە】 Kahramanca, kahramancasına.

baturluq 【باتۇرلۇق】 Kahramanlık.

batursinmaq 【باتۇرسىنماق】 bk. baturlanmaq.

bay 【باي】 Zengin. **Baylarche** – Zenginler gibi. **Bay qilmaq** – Zengin etmek. **Bay turmush** – Müreffeh. **Béyip ketmek** – Zenginleşmek.

baya 【بايا】 Demin. *Baya éytqiningiz keldi* – Demin söylediğiniz geldi (oldu).

baya-shayet 【بايا-شايهت】 bk. bayashat.

bayan 【بايان】 a. Beyan, söyleme, bildirme. *Bayan qilmaq* – Beyan etmek.

byanat 【بايانات】 a. Beyanat, demeç, bildiri.

byanatchi 【باياناتچى】 a.u. Sözcü. *Birleshken Döletler Teshkilati bash katiwining resmii byanatchisi* – Birleşmiş Milletler Teşkilati genel sekreterliğinin resmî sözcüsü.

byanchi 【بايانچى】 a.u. Sözcü.

byanname 【باياننامه】 a.f. Beyanname, bildirge.

bayashat 【باياشات】 1. Sevinçli, neşeli. 2. Bolluk, bereket, müreffeh.

bayatin 【باياتىن】 Deminden beri.

bayawan 【باياوان】 f. Çöl, sahra, تنها yer.

baychéchek 【بايچېچەك】 Unutmabeni çiçeği.

bayiqi 【بايقى】 Deminki.

bayiqida 【بايقىدا】 Geçmişte.

bayiqidek 【بايقىدەك】 Deminki gibi.

bayitin 【بايتىن】 Deminden beri. *Bayitin qayaqtisen?* – Deminden beri nerdesin?

baykimas 【بايكىماس】 Dikkatsiz.

bayqalmasliq 【بايقالماسلىق】 İhtiyatsız; ihtiyatsızlıkla; önüne arkasına bakmadan.

bayqash 【بايقاش】 bk. bayqimaq.

bayqimaq 【بايقماق】 Dikkat etmek, denemek, gözlemek, gözden geçirmek. *Bayqisam qolidin ish kelmigidek* – Denediğime göre elinden bir iş gelmeyecek gibi. *Bayqimay qaldim* – Dikkat edemedim; fark edemedim. *Baykap yür* – Dikkatli ol; dikkat et.

bayqimasliq 【بايقىماسلىق】 Dikkatsizlik.

bayqimighanda 【بايقىمىغاندا】 Ansızın; birdenbire.

bayqush 【بايقۇش】 I Baykuş.

bayqush 【بايقۇش】 II Zavallı, çaresiz, talihsiz, şanssız.

baylighuch 【بايلىغۇچ】 Bağlama.

bayliq 【بايلىق】 1. Zenginlik. *Bayliq bayliq emes, birlik baylik* – Zenginlik zenginlik değil, birlik zenginlik. 2. Hayır, yarar, nimet.

bayraq 【بايراق】 Bayrak.

bayraqchi 【بايراقچى】 bk. bayraqdar.

bayraqdar 【بايراقدار】 u.f. Bayraktar.

bayram 【بايرام】 Bayram. *Bayram qilmaq* – Bayram yapmak.

bayramlima 【بايراملماق】 Bayramlaşmak.

baysinmaq 【بايسىنماق】 Kendini zengin saymak.

baytal 【بايتال】 Kısarak; doğurmamış kısarak. *Boghaz baytal* – Gebe kısarak.

baywechche 【بايوۋەچچە】 u.f. Zengin ve mert oğlan.

baz 【باز】 I f. Yine, tekrar, bir daha.

baz 【باز】 II f. Ala doğan.

baz 【باز】 III Buzul.

baza 【بازا】 r. Askerî üs. *Herbiy-déngiz bazisi* – Askerî deniz üssü. *Herbiy-hawa bazisi* – Askeri hava üssü.

bazar 【بازار】 f. Pazar, borsa. *Bazar küni* – Pazar günü. *Karangghu bazar* – Kara borsa.

bazarliq 【بازارلىق】 f.u. Hediye, armağan, tatlı (uzaktaki alış veriş yerinden getirilen hediye).

bazghan 【بازغان】 Büyük çekiç (demirci çekici), balyoz.

bazghanchi 【بازغانچى】 Demir dövücü,

demirci.

BDT 【بدت】 (Birleshken Döletler Teshkilati)
BM (Birleşmiş Milletler).

bechchigher 【بهچچيغەر】 Pis herif, alçak herif.

bechchigherlik 【بهچچيغەرلىك】 Tiksinti.

bedbext 【بەدبەخت】 f.a. Bedbaht.

bedbextlik 【بەدبەختلىك】 f.a.u. Bedbahtlık.

bedbeshire 【بەدبەشىرە】 f.a. Çirkin, yakışsız.

bedbeshirilik 【بەدبەشىرلىك】 f.a.u. Çirkinlik.

bedbin 【بەدبىن】 f. Bedbin, karamsar.

bedbinlik 【بەدبىنلىك】 f.u. Bedbinlik,
karamsarlık.

bedboy 【بەدبوي】 f. Pis kokan.

bedboylik 【بەدبويلۇك】 f.u. Pis kokulu.

bedchéhre 【بەدچېھرە】 f. Çirkin, yakışsız.

bedexlaq 【بەدەخلاق】 f.a. Bozuk, ahlak
bozukluğu.

bedexlaqliq 【بەدەخلاقلىق】 f.a.u. Ahlâksızlık.

bedel 【بەدەل】 a. Bedel, yerine kullanma.

beden 【بەدەن】 a. Beden, gövde, vücut.
Beden terbiyisi – Beden terbiyesi (eğitimi).
Nazuk beden – İnce vücut.

bedeshqan 【بەدەشقان】 *Bedeshqan qurmaq* –
Bağdaş kurmak. *Supida u bedeshqan qurup
oltardi* – Sedirde o bağdaş kurup oturdu.

bedxuy 【بەدخوي】 f. Huysuz.

bedxuyluq 【بەدخويلۇق】 Huysuzluk.

bediiy 【بەدئىي】 a. Bediî, estetik. *Bediiy
edibiyat* – Bediî edebiyat.

bediiylik 【بەدئىيلىك】 a.u. Bediî, sanat değeri.

bediwilik 【بەدئويللىك】 a.u. Göçebe hayatı.

bedqiliq 【بەدقلىق】 f.u. Edepsiz, uygunsuz.

bedqiliqliq 【بەدقلىقلىق】 Edepsizlik,

uygunsuzluk.

bednam 【بەدنام】 f. Kötü nam. *U méni
bednam qildi* – O benim itibarımı düşürdü (O
benim şerefimi lekeledi).

bednamliq 【بەدناملىق】 f.u. Yüz karası, rezalet,
ayıp.

bedniyet 【بەدنىيەت】 f.a. Kötü kalpli, gönlü
kara.

bedniyetlik 【بەدنىيەتلىك】 f.a. Kötü yüreklilik,
zararlılık.

bedpéil 【بەدپېئىل】 f.a. Huysuz.

bedpéillik 【بەدپېئىللىك】 f.a.u. Huysuzluk.

bedpikir 【بەدپىكىر】 f.a.u. Kötü fikir.

bedwex 【بەدۋەخ】 bk. bedbext.

bedölet 【بەدۆلەت】 f.a. 1. Zengin. 2. Talihli.

bedpikirlik 【بەدپىكىرلىك】 f.a.u. Kötü fikirli.

beeyni 【بەئەينى】 a. Tam, aynı.

beg 【بەگ】 Bey.

beglik 【بەگلىك】 Beylik.

begzade 【بەگزادە】 u.f. Beyefendi, oğlan.

behissiz 【بەھىسسز】 a.u. Bahissiz; bahse
girişmemiş.

behr 【بەھر】 Kâr, kazanç.

behs 【بەھس】 a. Bahis.

behsleshmek 【بەھسلەشمەك】 a.u. Bahis
tutuşmak, bahse girmek.

behslishish 【بەھسلشش】 a.u. Bahis tutuşma.

behuzur 【بەھۇزۇر】 f.a. Rahatça, sakin sakin,
telaşsız. *Süt we qimiz bilen behuzur
teminlenduq* – Süt ve kıymık ile rahatça temin
edildik.

bexsh 【بەخش】 f. *Bexsh etmek* – Bağışlamak,
ihsan etmek.

bext 【بەخت】 a. Baht, talih. *Bextke qarshi* –

Talihsizlik eseri, şanssızlık. **Bexti kara** – Bahtı kara.

bext-seadet 【بهخت-سهادت】 a. Baht ve saadet.

bextiyar 【بهختيار】 a.f. Bahtiyar.

bextiyarlik 【بهختيارلىق】 a.f.u. Bahtiyarlık.

bextlik 【بهختلىك】 a.u. Bahtlı.

bextsiz 【بهختسىز】 a.u. Bahtsız.

bextsizlik 【بهختسىزلىك】 a.u. Bahtsızlık.

bexuduk 【بهخۇدۇك】 Emin. **Bexuduk ishlimek** – Emin işlemek.

beja 【بهجا】 f. Yerine getirme; gerçekleştirmek. **Beja qilmaq** – Yerine getirmek.

bejanudil 【بهجانۇدىل】 f.a.f. Can ve gönülden yerine getirmek.

bek 【بهك】 Pek. **Bu yıl bugday bek boldi** – Bu yıl bağday çok iyi oldu.

bekmu 【بهكمۇ】 Çok, pek, gayet.

bekrek 【بهكرهك】 Daha da, daha sıkı, daha çok. **Suni teximu bekrek ixtisat qilish kérek** – Suyu yine de daha çok tasarruf etmek lazım.

beqisem 【بهقىسەم】 bk. béquesem.

bequwet 【بهقۇۋەت】 f.a. bk. baquwet.

bel 【بهل】 Bel. **Atning béli** – Atın beli. **Bel baghlimaq** – 1) Kuşanmak, 2) Girişmek, koyulmak, başlamak. **Bel kötermistin ishlimek** – Durmadan çalışmak. **Béli aghrimas** – Tembel. **Taghning bélide** – Dağın üstünde. **Bel ashmaq** – Dağ geçidini geçmek.

bela 【بهلا】 a. bk. bala II.

belbagh 【بهلباغ】 u.f. 1. bk. belwagh. 2. Ekvator.

belche 【بهلچە】 1. Kazağı. 2. Demir kürek.

belchi 【بهلچى】 Kunduracı bıçağı.

beldem 【بهلدەم】 Kertik.

beldesh 【بهلدەش】 Kertik, kertmek.

beldimek 【بهلدەمەك】 Kertmek.

belend 【بهلەند】 f. Yüksek. **Belend awaz** – Yüksek ses.

belendlik 【بهلەندلىك】 f.u. Yükseklik.

belge 【بهلگە】 Belge, işaret. **Belge qoymaq** – Belge koymak, belgelemek.

belgilesh 【بهلگىلەش】 bk. belgilimek.

belgiliguchi 【بهلگىلىگۈچى】 Tayin eden, belirten.

belgilik 【بهلگىلىك】 Belli, tanıdık, bilinen. **Belgilik emes** – Belli değil. **Öz-özidin belgilik** – Kendiliğinden belli.

belgilime 【بهلگىلىمە】 Tayin, teşhis, belirleme.

belgilimek 【بهلگىلىمەك】 1. İşaretlemek. 2. Tayin etmek.

belgisiz 【بهلگىسىز】 1. Belgesiz 2. Meçhul, belirsiz.

belgisizlik 【بهلگىسىزلىك】 Meçhul, belirsizlik.

belgüjek 【بهلگۈجەك】 Demir kürek.

belwagh 【بهلۋاغ】 Kemer, kuşak. **Belwagh baghlimaq** – Kuşak kuşanmak, kemer bağlamak.

belghem 【بهلغەم】 Balgam.

belki 【بهلكى】 a.f. Belki, ihtimal.

belkim 【بهلكىم】 a.u. bk. belki.

belli 【بهللى】 f. Evet, anlaşılacak.

belnis 【بهلنىس】 r. Hastahane.

bemeni 【بهمەنى】 f.a. Akıllı, zeki.

bend 【بهند】 f. Meşgul. **Men bendmen** – Meşgulüm.

bende 【بهندە】 f. Bende, bağlı, esir, kul.

bendichilik 【بەندىچىلىك】 f.u. Bendelik hali.
bendilik 【بەندىلىك】 f.u. Bendelik.
benepshe 【بەنەپشە】 f. Menekşe.
benggi 【بەڭگى】 f. Afyon tiryakisi.
benggixane 【بەڭگىخانىە】 f. Tiryakilerin bulunduğu ev.
benggilik 【بەڭگىلىك】 f.u. Tiryakilik.
bengwash 【بەڭۋاش】 f.u. Yaramaz, afacan.
bengwashliq 【بەڭۋاشلىق】 f.u. Yaramazlık, disiplinsizlik.
bengwashtaq 【بەڭۋاشتاق】 f.u. Disiplinsiz.
bent 【بەنت】 f. bk. bend.
bep-barawer 【بەپ-باراۋەر】 u.f. Tam, tam eşit.
beraber 【بەرابەر】 f. bk. barawer.
berbat 【بەربات】 f. Harap, berbat, viran, yıkım.
berbatliq 【بەرباتلىق】 f.u. Berbatlık, perişanlık, yıkım.
berdash 【بەرداش】 f. Sebat, metanet, dayanık. *Berdash bermek* – Dayanmak. *U berdash bérelmeydu* – O dayanamaz.
berdashliq 【بەرداشلىق】 f.u. Dayanıklı, sebatlı, kuvvetli.
berdashsiz 【بەرداشسىز】 f.u. Dayanıksız, metanetsiz, gevşek.
berdem 【بەردەم】 f.u. Dinç, çevik, sağlam, canlı. *Berdem bolmaq* – Dinç olmak.
berdémlik 【بەردىملىك】 Canlılık.
berdürmek 【بەردۈرمەك】 Verdirmek.
berdürüş 【بەردۈرۈش】 bk. berdürmek.
bergek 【بەرگەك】 f. Kayısı kakı, çekirdeksiz kak.
berheq 【بەرهەق】 f.a. Mutlaka, muhakkak.

berhem 【بەرهەم】 f. *Berhem bermek* – Son vermek, kesmek, bitirmek.
beri 【بەرى】 Hepsi. *Manga beri bir* – Benim için fark etmez; benim için hepsi aynı.
berikalla 【بەرىكالا】 a. Çok iyi, aferin, bravo.
berike 【بەرىكە】 Bereket.
beriket 【بەرىكەت】 a. bk. berike.
beriketlik 【بەرىكەتلىك】 a.u. Bereketli.
berikilik 【بەرىكىلىك】 a.u. Bereketli.
berikisiz 【بەرىكىسىز】 a.u. Bereketsiz.
berk 【بەرك】 I f. Yaprak.
berk 【بەرك】 II 1. Kilitli. 2. Sağlam. *Aghzinggha berk bol* – Ağzını sıkı tut.
berq 【بەرق】 a. Parlıtı, parlaklık, parlak. *Berq urmaq* – Parlamağa başlamak; ışıdamaya başlamak.
berqarar 【بەرقارار】 f.a. Daima, istikrarlı, aralıksız.
berqararliq 【بەرقارارلىق】 f.a.u. Sebatlılık.
berqut 【بەرقۇت】 Kadife.
bermek 【بەرمەك】 Vermek. *Pul bermek* – Para vermek. *Doklad bermek* – Konuşma yapmak. *Xewer bermek* – Haber vermek. *Salam bermek* – Selam vermek. *Raziliq bermek* – Rıza göstermek. *Télégram bermek* – Telgraf çekmek. *Yol bermek* – Yol vermek. *Erge bermek* – Kocaya vermek. *Téléfon bermek* – Telefon etmek. *Apirip bermek* – Götmek, taşımak. *Ekélip bermek* – Getirmek. *Echiqip bermek* – Getirmek. *Jawap bermek* – Cevap vermek. *Meslihet bermek* – Akıl vermek. *Emchek bermek* – Meme vermek. *Qerzgha bermek* – Borç vermek. *Qayturup bermek* – Geri vermek. *Sétip bermek* – Satmak; satışa yardım etmek. *Shu qoyni sétip ber* – Şu koyunu satmada bana yardım et. *Élip bermek* – 1) Vermek, 2) Birisi için satın almak. *Xotun*

élip bermek – Evlendirmek. *Qoyup bermek* – Salıvermek, serbest bırakmak, azat etmek, bırakmak. *U meni qoyup berdi* – O beni salıverdi. *Yüz bermek* – Yüz vermek. *Töwendiki weçe yüz berdi* – Aşağıdaki olay meydana geldi. *Yézip bermek* – Yazıvermek. *Paxtigha suni öz waxtida bermek* – Pamuk tarlasını zamanında sulamak. *Bérimen digen quligha, chiqirip koyar yoligha* – d. Tanrı sevdiği kulunun yardımcısıdır. *Waxtni qoldin bermey* – Zamanı kaçırmadan.

bermes 【به،مهس】 Cimri. *Bermesning éshi pishmas* – d. Cimrinin yemeği pişmez.

berna 【به،رنا】 f. Genç, güzel, sevimli.

berpa 【به،رپا】 f. Dikmek, kurmak, tesis, teşkil.

berre 【به،رره】 Kuzu kürkü.

berterep 【به،رترهپ】 f.a. Bertaraf. *Berterep qilmaq* – Bertaraf etmek.

berya 【به،ریا】 Çöl, sahra. *Yürgen derya, yatkan berya* – Yürüyen nehir, yatan sahra.

bes 【به،س】 I f. Yeter, kafi.

bes 【به،س】 II a. Tartışma, çekişme, münakaşa.

bes-bes 【به،س-به،س】 Yarışma, rekabet. *Bulbullar bes-bes bilen sayrishidu* – Bülbüller yarışarcasına ötüşüyorlar.

bes-beschi 【به،س-به،سچی】 a.u. Rakip, rekabeti seven.

bes-beslik 【به،س-به،سلیک】 a.u. Rekabet hali.

beseý 【به،سهی】 ç. Lâhana. *Beseý showisi* – Lahana çorbası.

besleshmek 【به،سله،شمهک】 a.u. Tartışmak, çekişmek, münakaşa etmek. *Bulbullar besliship sayrashmaqta* – Bülbüller yarışarcasına ötüşmekte.

beslishish 【به،سلیشش】 bk. besleshmek.

best 【به،ست】 f. Bünye, beden, yapı.

beshtin bir – Beşte bir. *Bu ishni besh qoldek bilimen* – Bu işi beş parmağımı bildiğim gibi biliyorum. *Besh qol birdek emes* – Beş parmak aynı değil. *Besh künlük dünya* – Beş günlük dünya.

besharet 【به،شارهت】 a. Beşaret, müjde, bir iyi haber tebliği.

beshatar 【به،شاتار】 Beş kurşun alabilen tüfek.

besher 【به،شهر】 a. Beşer, insan cinsi.

besheriyet 【به،شهریهت】 a. Beşeriyet, insanlık.

besheylen 【به،شهیلهن】 Beş kişi, beşi ile beraber.

beshinchi 【به،شینچی】 Beşinci.

beshire 【به،شیره】 a. Görünüş, dış, dış görünüş.

beshleý 【به،شلهپ】 Beşleyip.

beshlik 【به،شلیک】 Beşlik.

beshtash 【به،شتاش】 Beş taş. *Beshtash oynimaq* – Beştaş oynamak.

bet 【بهت】 1. Sayfa. *Kitapning birinchi betide* – Kitabın birinci sayfasında. 2. Yüz. *Béting barmu?* – Yüzün var mı?

betbext 【بهتبهخت】 f. bk. bedbext.

betxeylik 【بهتخهیللیک】 f.a.u. İsrâf, savurma, tutumsuz kullanma. *Betxeylik qilmaq* – İsrâf etmek.

betinke 【بهتینکه】 r. Potin, botin.

betis 【بهتیس】 r. Patiska. *Betis köynek* – Patiska gömlek.

betqiliq 【بهتقلیق】 f.u. bk. bedqiliq.

betleglik 【بهتلهگلیک】 Kurulu. *Miltighing betleglikmu?* – Tüfeğin kurulu mu? (Tüfeğin ateşe hazır mı?). *Betleglik tapancha* – Kurulu tabanca.

betles 【بەتلەس】 bk. betlimek.

betlimek 【بەتلیمەك】 1. Kurmak; ateşe hazır hale getirmek. 2. Yükleme, tahmil.

better 【بەتتەر】 f. Beter, daha fena, daha kötü. *Undin better* – Ondan beter; ondan daha kötü.

bey-mu 【بەي-مۇ】 ç. Ağaç mantarı.

beyge 【بەيگە】 At koşusu, at yarışı. *Beygidin kelgen at* – Yarışı kazanmış at.

beygilik 【بەيگیلىك】 Koşu atı.

beynelmilel 【بەينەلمىلەل】 a. Uluslararası.

beynelmilelchi 【بەينەلمىلەلچى】 a.u. Enternasyonalizm tarafı.

beynelmilelchilik 【بەينەلمىلەلچىلىك】 Enternasyonalizm.

Beytulla 【بەيتۇللا】 a. Beytullah.

beytulmuqeddes 【بەيتۇلمۇقەددەس】 Beytul-mukaddes.

bez 【بەز】 I anat. Bez.

bez 【بەز】 II Amerikan bezi.

bezbet 【بەزبەت】 Yüzsüz, küstah, hayasız.

bezbetlik 【بەزبەتلىك】 Yüzsüzlük, küstahlık, haddini bilmezlik.

bezen 【بەزەن】 a. Bazen.

bezgek 【بەزگەك】 Sıtma, malarya. *Bezgek tutmaq* – Sıtmanın yükselmesi. *Bezgek pashisi* – Sıtma sineği.

bezgeklük 【بەزگەكلىك】 Hummalı.

bezi 【بەزى】 a. Bazı. *Bezi ademler* – Bazı insanlar. *Bezi birliri* – Bazı birileri. *Bezi waxta* – Bazı zaman.

bezibirawlar 【بەزىبىراۋلار】 a.u. Bazı kimseler.

bezide 【بەزىدە】 a.u. Bazen.

beziler 【بەزىلەر】 Bazıları.

bezilerde 【بەزىلەردە】 a.u. Zaman zaman; kimi zaman.

bezlimek 【بەزلىمەك】 Teskin etmek, yatıştırmak, dindirmek.

bezm 【بەزم】 f. bk. bezme.

bezme 【بەزمە】 f. Ziyafet, şölen, içki meclisi.

bezmek 【بەزمەك】 1. Soğumak, 2. Bezmek, bıkmak, usanmak.

béabruy 【بەئابروى】 Otoritesiz, itibarsız.

béaram 【بەئارام】 *Béaram qilmaq* – Rahatsız etmek, huzursuz etmek.

bébéri 【بەبېرى】 Böbür, leopar.

béde 【بەدە】 Yonca. *Qashqa béde veya yawa béde* – Yabanî yonca. *Béde köki* – Manti için kullanılan, yoncanın ilk yaprakları.

bédilik 【بەدىلىك】 Yoncalık; yonca tarlası.

bédiyan 【بەدىيان】 bk. arpa.

bégen 【بەگەن】 Kabarcıklı düzeç.

bégiz 【بەگىز】 Biz.

béghir 【بەغىر】 1. anat. Ciğer. 2. mec. Yürek, bağır. *Béghirgha basmaq* – Bağıra basmak. *Tagh baghri* – Dag yamacı. *Baghrim* – Canım. *Tash béghir* – Taş yürek. *Baghri qattiq* – Taş yürekli. *Oghlumni baghringha bastim* – Oğlum bağırına bastım. *Öpke-béghir* – Akciğer ve ciğer. *Béghir reng* – Kahverengi. *Sus béghir reng* – Açık kahverengi.

béghirlash 【بەغىرلاش】 bk. béghirlimaq.

béghirlimaq 【بەغىرلىماق】 Sürünmek, sürüklenmek, ilerlemek. *Yer béghirlap mangmaq* – Yerde sürüklenerek ilerlemek. *Yer béghirlap uchmaq* – Yere değercesine uçmak.

béghirtaq 【بەغىرتاق】 Kır tavuğu.

béghishlash 【بەغىشلاش】 bk. béghishlimaq.

béghishlimaq 【بەغىشلىماق】 Armağan etmek,

hediye etmək.

béhi 【بېھى】 Ayva.

béhisht 【بېھىش】 Cennet.

béhishtlik 【بېھىشلىك】 bk. béhisht.

béhishtlik 【بېھىشلىك】 f.u. Cennetli.

béhzade 【بېھزادە】 Kavunun bir türü.

béhzar 【بېھزار】 f. Ayva bahçesi.

béxewer 【بېخەۋەر】 f.a. Habersiz. *Hemmidin béxewer* – Her şeyden habersiz.

béxi 【بېخى】 Kunduracı iğnesi, biz, çuvaldız.

béxil 【بېخىل】 a. Cimri, hasis.

béxillenmek 【بېخىللىنمەك】 a.u. Cimrilenmek, hasislenmek.

béxilliq 【بېخىللىق】 a.u. Cimrilik, hasislik. *Béxilliq qilmaq* – Cimrilik etmek.

béxillinish 【بېخىللىنىش】 bk. béxillenmek.

béjanidil 【بېجانىدىل】 f. Candan, isteyerek, canıgönülden.

Béjin 【بېجىن】 Pekin. *Béjin güli* – Pat.

béjirilmek 【بېجىرىلمەك】 Becerilmek.

béjirim 【بېجىرىم】 Sağlam, tam, bütün.

béjirish 【بېجىرىش】 bk. béjirmek.

béjirmek 【بېجىرمەك】 Becermek.

béket 【بېكەت】 Yolculukta gece kalacak yer; konak; durak.

béketchi 【بېكەتچى】 Konağa bakan kimse.

békimsizliq 【بېكىمسىزلىق】 Bakımsızlık.

békinish 【بېكىنىش】 bk. békinmek.

békinmek 【بېكىنمەك】 1. Kilitlenmek; kapıyı kilitlemek. 2. Tespit etmek, saptamak.

békitish 【بېكىتىش】 bk. békitmek.

békitküch 【بېكىتكۈچ】 Bağlaç, sürgü.

békitmek 【بېكىتمەك】 1. Kilitlemek 2. Bağlamak; tasdik etmek. *Qararni békitmek* – Kararı tasdik etmek, onaylamak.

béqesem 【بېقەسەم】 İpekli düz kumaştan yapılmış cüppe.

béqim 【بېقىم】 Bakım, hizmet.

béqimsiz 【بېقىمسىز】 Bakımsız.

béqin 【بېقىن】 bk. biqin.

béqindi 【بېقىندى】 1. Bağımlı 2. Evlâtlık.

béqindiliq 【بېقىندىلىق】 Bağımlılık, tabilik.

béqinish 【بېقىنىش】 bk. béqinmaq.

béqinmaq 【بېقىنماق】 1. Bakınmak, etrafına bakınmak 2. Boyun eğmek, tabi olmak, itaat etmek.

béqinmas 【بېقىنماس】 Boyun eğmez, itaatsiz, dik başlı.

béqinmasliq 【بېقىنماسلىق】 Boyun eğmezlik, itaatsizlik, harınlık.

béqish 【بېقىش】 bk. baqmaq.

bélet 【بېلەت】 r. Bilet.

béletchi 【بېلەتچى】 Biletçi.

béletsiz 【بېلەتسىز】 Biletsiz.

béliq 【بېلىق】 Balık. *Aq béliq* – Yayın (balığı).

Yılan béliq – Yılan balığı. *Béliq tutush* – Balık tutma.

Béliq showisi – Balık çorbası. *Béliq tutmaq* – Balık tutmak, balık avlamak.

Béliq meyi – Balık yağı. *Béliq sodisi* – Balık ticareti.

Béliq béqish – Balık üretme. *Bélik yili* – Balık yılı.

Xan béliq – Hanbalık (Pekin'in tarihî adı, balık – Eski Türkçede şehir anlamındadır).

Béliqaghuch 【بېلىقاغۇچ】 Martı (kuşu).

Béliqchi 【بېلىقچى】 Balıkçı.

Béliqchiliq 【بېلىقچىلىق】 Balıkçılık.

Béliqchiliq qélish – Balıkçılık yapma.

Béliqliq 【بېلىقلىق】 Balıklı. *Béliqliq köl* –

Balıklı göl.

béliqtek 【بېلىقتەك】 Balık gibi.

bénzin 【بېنزىن】 r. Benzin. *Bénzin ambari* – Benzin deposu.

béri 【بېرى】 Beri, bu yana. *Béri yaqta* – Bu yanda. *Almutidin béri* – Almatı'dan beride. *Uzundin béri* – Çoktan beri. *Bir qanche kúndin béri* – Birkaç günden beri. *Bériraq* – Biraz beri. *On kúndin béri* – On günden beri. *Béri kéling* – Beri gelin. *Ye néri emes, ye béri emes* – Ne orada, ne burada. *Béri qarang* – Buraya bakın. *Shuningdin béri* – Şundan bu yana.

bériqi 【بېرىقى】 Bu taraftaki. *Bériqi yaqta* – Bu tarafta.

bérilgenlik 【بېرىلگەنلىك】 Sadık olma hali, sadakat, candan bağlılık.

bérilish 【بېرىلىش】 bk. bérilmek.

bérilmek 【بېرىلمەك】 1. Verilmek. *Yol bérilmek* – Yol verilmek. 2. Dalmak, içtenlik. *Xiyalgha bérilmek* – Hayala dalmak. *Bérilip ishlimek* – İçtenlikle çalışmak.

bérip-bérip 【بېرىپ-بېرىپ】 Gitgide, gittikçe.

bériwetmek 【بېرىۋەتمەك】 Verivermek.

bériwitish 【بېرىۋىتىش】 bk. bériwetmek.

bériche 【بېرىچە】 Olduğu kadar. *Imqaniyetning bériche* – İmkan olduğu kadar.

bérish 【بېرىش】 I Varma. *Bérishim kérek* – Varman gerek. *Bérishtin yénishliri téz* – Varmanızdan dönmeniz çabuk. *Ishning bérishi* – İşin gidişi. *Bérish kélish* – Gidiş dönüş.

bérish 【بېرىش】 II Vermek, verme. *Ayliq bérish* – Aylık verme. *Otpuska bérish* – İzin verme. *Unwan bérish* – Ünvan verme. *Qesem bérish* – Kasem etme; yemin etme.

bérish-kélish 【بېرىش-كېلىش】 1. Gidiş dönüş; ilişki. *Bérish-kélishimiz yoq* – İlişkimiz yok. 2. gr. Yönelme hali.

bésiq 【بېسىق】 1. İç bükey, obruk. 2. Ezilmiş, yılgin, sindirilmiş 3. Mütevazi, ağırbaşlı. *Eghir-bésiq* – Ağırbaşlı.

bésiqish 【بېسىقىش】 bk. bésiqmaq.

bésiqliq 【بېسىقلىق】 1. İç bükeylik 2. Yılginlık, ezilmişlik 3 İtidalli, ılımlı.

bésiqmaq 【بېسىقماق】 Susmak, sakinleşmek. *El ayighi bésiqqan chaghda* – Milletın gidiş dönüşü kesildiği zaman.

bésiqturmaq 【بېسىقتۇرماق】 (bésiqmaq'tan) Bastırmak, susturmak.

bésiqturulmaq 【بېسىقتۇرۇلماق】 Bastırılmak, susturulmak.

bésilish 【بېسىلىش】 bk. bésilmaq.

bésilmaq 【بېسىلماق】 Basılmak. *Qayta bésilmaq* – Tekrar basılmak. *Chang bésildi* – Toz indi. *Mal bésilghan kéme* – Mal yüklenmiş gemi. *Shamal bésildi* – Rüzgar kesildi. *Üni bésildi* – Sesi kesildi. *Yanghun bésildi* – Yangın söndürüldü. *Aghrighi bésildi* – Ağrısı kesildi. *El ayighi bésilghan mezgilde* – Milletın gidiş dönüşü durduğu zaman.

bésim 【بېسىم】 1. Adım. 2. Basınç. *Hawaning bésimi* – Hava basıncı. 3. gr. Vurgu. 4. Üstün, büyük. *Besim köpchülük* – Büyük çoğunluk; ezici çoğunluk.

bésimdarliq 【بېسىمدارلىق】 Üstünlük, hakimlik.

bésiwaldi 【بېسىۋالدى】 Kavunun bir türü.

bésiwalghuchi 【بېسىۋالغۇچى】 İstilâcı, müstevli, gasp.

bésiwalmaq 【بېسىۋالماق】 Ele geçirmek, zaptetmek, zorla almak.

bésiwélish 【بېسىۋېلىش】 bk. bésiwalmaq.

bésish 【بېسىش】 (basmaq'tan) 1. Yürüme, adım atmak. 2. Basma, baskı yapma. 3. Yerini tutmak, vekillik. *Orun bésish* – Yerini tutma. 4.

Basma, yayımlama, neşretme. **Bésish bölümi** – Başkı odası. **Shehermi básish** – Şehiri ele geçirme. **Ash básish** – Pilâvı dinlendirme. **Aghriqni básish** – Ağrı kesme. **Kigiz básish** – Keçe yapma. **Qara básish** – Karabasan, kabus. **Tuxum básish** – Tavuğun kuluçkaya yatması.

béter 【بېتەر】 f. Beter, daha kötü. **Undin béter** – Ondan beter; ondan daha kötü.

béton 【بېتون】 r. Beton.

bétonluq 【بېتونلۇق】 Betonlu. **Tömür bétonluq** – Demir betonlu.

béwil 【بېۋىل】 f. İdrar, sidik.

béshi 【بېشى】 bk. bash.

béyimaq 【بېيىماق】 Zenginleşmek.

béyish 【بېيىش】 bk. béyimaq.

béyt 【بېيت】 Beyit.

bézek 【بېزەك】 Nakış, desen, resim. **Bézek salmaq** – Nakış yapmak.

bézeklenmek 【بېزەكلەنمەك】 Süslenmek, güzelleşmek.

bézeklik 【بېزەكلىك】 Nakışlı, desenli, resimli, süslü.

bézeklimek 【بېزەكلیمەك】 Bezemek, süslemek.

bézelmek 【بېزەلمەك】 Süslü olmak.

bézeng 【بېزەنگ】 İnatçı, direngen, arsız.

bézenglik 【بېزەنگلىك】 İnatçılık, arsızlık. **Bézenglik qilmaq** – İnatçılık etmek.

bézenmek 【بېزەنمەك】 Süslenmek.

bézermek 【بېزەرمەك】 1. Öfkeli bakmak. 2. İsrar etmek.

bézesh 【بېزەش】 Bezemek, süslemek.

bézilish 【بېزىلىش】 bk. bézelmek.

bézimek 【بېزىمەك】 Bezemek, süslemek.

bézinish 【بېزىنىش】 bk. bézenmek.

béziyemek 【بېزىرەيمەك】 bk. bézermek.

bézirish 【بېزىرىش】 bk. béziyemek.

bézish 【بېزىش】 bk. bezmek.

bézishmek 【بېزىشمەك】 Dargınlık; aralarının açılması; birbirinden uzaklaşmak. **Biz Bir-birimizdin béziship kettuq** – Biz birbirimizden uzaklaştık.

biaman 【بىئامان】 f. Amansız.

biar 【بىئار】 f.u. Arsız.

biaram 【بىئارام】 f. Endişeli, telâşlı, telâşla, rahatsız. **Biaram bolmaq** – Rahatsız olmak; endişeli olmak.

biarlıq 【بىئارلىق】 f.u. Arsızlık.

biarman 【بىئارمان】 f. İsteklerin kusursuz yerine getirilmesi; çok memnuniyet.

biazar 【بىئازار】 f. Masum, zararsız. **Biazar adem** – Masum adam.

biazarlıq 【بىئازارلىق】 f.u. Masumluk.

bibaha 【بىباھا】 Paha biçilmez; çok değerli.

bichare 【بىچارە】 f. 1. Çaresiz. 2. Biçare, zavallı.

bicharichiliq 【بىچارىچىلىق】 1. Çaresizlik. 2. Biçarelik, zavallılık.

bichariliq 【بىچارىلىق】 f.u. 1. Çaresizlik. 2. Biçarelik, zavallılık.

bicherim 【بىچەرىم】 f. Tam, bütün, sağlam, zedelenmemiş.

bidad 【بىداد】 f. Adaletsiz, kanunsuz.

bidadlıq 【بىدادلىق】 f.u. Terbiyesizlik, canavarlık.

bidar 【بىدار】 f. Uyanık, ayık.

bidari 【بىدارى】 f. Uyumamak, uyanık bulunmak, bütün gece uyumamak. **Ta seher bidaridurmen sen üçün** – Ta sabaha kadar sen için uyumadım.

bidawa 【بداؤا】 f. Tedavisi imkânsız, iyi olmaz, onulmaz, tamiri imkânsız.

bidawilik 【بداؤىلىك】 f.u. Onulmazlık, şifası imkânsız olma, tamiri imkânsız olma.

biderek 【بىدەرەك】 Meçhul, bilinmez. *U biderek yoqulup ketti* – O habersiz kayboldu.

biderman 【بىدەرمان】 f. Kuvvetsiz, dermansız, bitkin.

bidermanliq 【بىدەرمانلىق】 f.u. Kuvvetsizlik, dermansızlık, bitkinlik.

bidert 【بىدەرت】 f. Kaygısız. *Bidert bolmaq* – Kaygısız olmak.

bidet 【بىدەت】 a. Zararlı yenilik, bid'ât.

bidimagh 【بىدىماغ】 Üzüntülü, kederli. *Bidimagh bolmaq* – Üzüntülü olmak; kederli olmak.

bidimaghliq 【بىدىماغلىق】 Üzüntülü olmak, keyifsiz olmak.

biedep 【بىئەدەپ】 f.a. Edepsiz.

biedeplik 【بىئەدەپلىك】 Edepsizlik.

biexlaq 【بىئەخلاق】 f.a. Ahlâksız.

biexlaqliq 【بىئەخلاقلىق】 f.a.u. Ahlâksızlık.

bieqilliq 【بىئەقىللىق】 f.a.u. Akılsızlık, ahmaklık, aptallık.

bieql 【بىئەقل】 f.a. Akılsız, ahmak, aptal.

biétiwar 【بىئىتىۋار】 f.a. İtibarsız.

bigane 【بىگانە】 f. Yabancı. *Bigane bolmaq* – Uzaklaşmak.

biganilashmaq 【بىگانىلاشماق】 f.u. Uzaklaşmak; yabancılaşmak.

biganiliq 【بىگانىلىق】 f.u. Yabancılık.

biganilishish 【بىگانىلىشىش】 bk.

biganilashmaq.

bigizqol 【بىگىزقول】 İşaret parmağı.

biguman 【بىگۇمان】 f. Şüphesiz, kuşkusuz.

bigumanliq 【بىگۇمانلىق】 f.u. Şüphesizlik.

biguna 【بىگۇنا】 f. Günahsız, suçsuz.

bigunaliq 【بىگۇناللىق】 f.u. Günahsızlık, suçsuzluk.

bighem 【بىغەم】 f.a. Kaygısız, düşüncesiz. *Bighem bolmaq* – Kaygısız olmak.

bighemlik 【بىغەملىك】 f.a.u. Kaygısızlık.

bigherez 【بىغەرەز】 f.a. 1. Garazsız, kişisel çıkarını unutan, kişisel çıkarını aramayan, 2. Bitaraf, tarafsız, yansız.

bihaya 【بىھايىا】 f.a. Utanmaz, hayasız.

bihayaliq 【بىھايالىق】 f.a.u. Utanmazlık, hayasızlık.

bihet 【بىھەت】 f.a. Sonsuz, hudutsuz, uçsuz bucaksız.

bihésap 【بىھېساب】 f.a. Hesapsız, sayısız. *Bihésap köp* – Hesapsız çok.

bihude 【بىھۇدە】 f. Beyhude, boşuna.

bihurmetlik 【بىھۇرمەتلىك】 Saygısızlık.

bihush 【بىھۇش】 f. Şuursuz olarak, bilinçsizce, farkında olmadan. *Bihush bolmaq* – Şuurunu kaybetmek.

bihushluq 【بىھۇشلۇق】 f.u. Şuursuzluk, bilinçsizlik.

bix 【بىخ】 bot. Tomurcuk, filiz.

bixawatir 【بىخاۋاتىر】 f.a. Tehlikesiz, emniyetli, güvenli. *Bixawatir bolmaq* – Emin olmak.

bixawatirliq 【بىخاۋاتىرلىق】 f.a.u. Tehlikesizlik, güvenli olma durumu.

bixeter 【بىخەتەر】 f.a. Tehlikesiz.

bixeterlik 【بىخەتەرلىك】 f.a.u. Tehlikesizlik, güvenlik.

bixewer 【بخهؤەر】 f.a. Habersiz. *Men bixewer men* – Habersizim. *Bixewer qalmaq* – Habersiz kalmak.

bixewerlik 【بخهؤەرلىك】 f.a.u. Habersizlik.

bixlanmaq 【بىخلانماق】 Filizlenmek. *Del-derepler bixlanip qaldi* – Ağaclar filizlendi; ağaclar filizlenmeye başladı.

bixlashmaq 【بىخلاشماق】 Filizlenmek.

bixut 【بخوت】 f. Şuursuz, bilinçsiz. *Bixut yéiptu* – Şuursuz yatmakta.

bixutluq 【بخوتلۇق】 f.u. Şuursuzluk, bilinçsizlik.

bihtiyar 【بىھتىيار】 Gayri ihtiyarî, istemeyerek.

biijazet 【بىئىجازەت】 f.a. İcazetsiz, izinsiz, ruhsatsız.

biintizam 【بىئىنتىزام】 f.a. İntizamsız, düzensiz.

bijan 【بىجان】 f. Cansız, ölü.

bijédel 【بىجېدەل】 f. Şüphesiz, kuşkusuz.

bikar 【بىكار】 f. 1. Boş, işsiz. *Bikar yürmek* – Boş gezmek. *Bikar turmaq* – Boş durmak. *Bikar qilmaq* – Boşaltmak, kaldırmak, feshetmek. *Bütün ishim bikargha ketti* – Bütün işim boşa çıktı. *Séning baturlighing bikar iken* – Senin kahramanlığın boşunaymış. 2. Bedava, parasız.

bikarchi 【بىكارچى】 f.u. Tembel, avare.

bikarchiliq 【بىكارچىلىق】 f.u. 1. Tembellik, avarelik. 2. Zamanın boşa geçmesi. *Bikarchiliqtin* – İşsizlikten.

bikardin-bikar 【بىكاردىن-بىكار】 f.u.f. 1. Boşuna, boş yere. 2. Sebepsiz, durup dururken.

bikargha 【بىكارغا】 f.u. Boşuna, bedava. *Bikargha bermek* – Bedava vermek; parasız vermek.

bikarlıq 【بىكارلىق】 f.u. Boş; boş vakit

geçirmek.

bikartelep 【بىكارتەلەپ】 f.a. Tembel, avare.

biq-biq 【بىق-بىق】 Fokur fokur. *Biq-biq qaynimaq* – Fokur fokur kaynamak.

biqarar 【بىقارار】 f.a. Kararsız.

biqararlıq 【بىقارارلىق】 f.a.u. Kararsızlık.

biqesem 【بىقەسەم】 bk. béqesem.

biqildimaq 【بىقىلدىماق】 Fokurdamak.

biqin 【بىقىن】 1. Böğür, yan. 2. Fileto.

biqinlash 【بىقىنلاش】 bk. biqinlima.

biqinlima 【بىقىنلىماق】 Böğüre vurmak, böğürüne dokunmak.

biqismaq 【بىقىسماق】 Pis kokmak. *Biqsip köymek* – Dumanlanıp yanmak.

biqwet 【بىقۇۋەت】 f.a. Kuvvetsiz, güçsüz, zayıf.

bildürmestin 【بىلدۈرمەستىن】 Belirtmeden, duyurmadan.

bilek 【بىلەك】 Elle kolun birleştiği bölüm, bilek.

bileks 【بىلەكس】 a. Bilakis, tersine, aksine.

bilen 【بىلەن】 İle. *Men bilen sen* – Ben ile sen. *Muellim bilen birge* – Öğretmen ile beraber. *Shuning bilen* – Böylece, öylece. *At bilen* – At ile. *Téléfon bilen sözleshmek* – Telefonda konuşmak. *Qandaq sewep bilen?* – Nasıl bir sebep ile? *Ashning témi tuz bilen* – Yemeğin tadı tuz ile. *Baturluq bilen* – Kahramanlık ile. *Az sanliq bilen* – Az bir sayı ile. *Öz ejili bilen öldi* – Kendi eceli ile öldü. *Öz qolum bilen* – Kendi elim ile. *Künning ötişi bilen* – Günün geçmesiyle. *Küni bilen* – Günün boyu. *Tüni bilen* – Gece boyu. *Yézining ichin bile* – Köyün içi ile. *Shundaq bolghan bilen* – Şöyle olsa bile. *Kirishim bilenla* – Girmem ile beraber.

biler-bilinmes 【بلەر-بىلىنمەس】 Belirli belirsiz.

bilermen 【بىلەرمەن】 Bilgili, bilgiç.

bilermenlik 【بىلەرمەنلىك】 Bilgiçlik.
Bilermenlik qilmaq – Bilgiçlik etmek.

bilesh 【بىلەش】 bk. bilinmek.

biley 【بىلەي】 Bileği taşı. *Biley tash* – Bileği taşı.

bilik 【بىلىك】 *Qutadghu bilik* – Kutadgu bilig.

bilim 【بىلىم】 Bilim, ilim. *Bilim yurti* – Bilim yurdu. *Bilim almaq* – Bilim öğrenmek.

bilimchan 【بىلىمچان】 Ehil, bilgiç.

bilimchanliq 【بىلىمچانلىق】 Bilgililik.

bilimdan 【بىلىمدان】 u.f. Ehil, bilgiç.

bilimdanliq 【بىلىمدانلىق】 Bilgililik.

bilimdar 【بىلىمدار】 u.f. Bilgili.

bilimdarlik 【بىلىمدارلىك】 u.f.u. Bilgililik.

bilimlik 【بىلىملىك】 Okumuş, bilgili.

bilimsiz 【بىلىمسىز】 Bilimsiz, tahsil görmemiş, cahil, bilgisiz.

bilimsizlik 【بىلىمسىزلىك】 Cahillik, bilgisizlik.

biliner-bilinmes 【بىلىنەر-بىلىنمەس】 Bilinir bilinmez.

bilinish 【بىلىنىش】 bk. bilinmek.

bilinmek 【بىلىنمەك】 Bilinmek. *Ötken kün bilinmeydu* – Geçip giden günler bilinmez. *Bilinmey* – Bilinmeden.

bilinmes 【بىلىنمەس】 Bilinmez.

bilinmeslik 【بىلىنمەسلىك】 Bilinmezlik.

bilivalmaq 【بىلىۋالماق】 Bilmek, öğrenmek. *Men Türk tilini obdan bilivaldim* – Ben Türk dilini iyi öğrendim.

bilish 【بىلىش】 bk. bilmek.

biljirlimaq 【بىلجىرلىماق】 Çene çalmak, gevezelik yapmak.

bille 【بىللە】 Birlikte, beraber. *Buning bilen bille* – Bunun ile beraber.

billür 【بىللۇر】 a. Billür.

bilmek 【بىلمەك】 Bilmek. *Aldin bilmek* – Önceden bilmek. *Uni kim bilsun* – Onu kim bilsin. *Uni kim bilidu?* – Onu kim bilir? *Xuda bilidu* – Allah bilir. *Néme qilishimni bilmeymen* – Ne yapacağımı bilemem. *Bilmey turup* – Bilmeden. *Körge-bilgenler* – Gören ve bilenler. *Bilip turup* – Bilerek, bildiği halde. *Késel özini bilmeydu* – Hasta kendini kaybetmiş. *Men Türk tilini bilimen* – Ben Türk dilini bilirim. *Men séni bilmey qaldim* – Ben seni bilemedim. *Kérek dep bilmek* – Gerekli olarak bilmek. *Men séni yaxshi adem dep bilimen* – Ben seni iyi bir insan olarak bilirim. *U oqushni bilmeydu* – O okumayı bilmiyor. *Yézishni bilmeymen* – Yazmayı bilmem.

bilmeslik 【بىلمەسلىك】 Bilmezlik. *Bilmeslikke salmaq* – Bilmezlikten gelmek.

bilmigenlik 【بىلىمگەنلىك】 Bilmezlik. *Hécherse bilmigenlik* – Hiçbir şey bilmezlik.

bilyart 【بىليارت】 r. Bilardo.

bimalal 【بىمالال】 f.a. Hür, serbest. *Bimalal kiriwéring* – Çekinmeden girebilirsiniz.

bimar 【بىمار】 f. Hasta.

bimarliq 【بىمارلىق】 f.u. Hastalık.

bimehel 【بىمەھەل】 f.a. 1. Vakitsiz, zamansız. 2. Yersiz.

bimena 【بىمەنا】 f.a. bk. bimeni.

bimeni 【بىمەنى】 f.a. Manasız, anlamsız, saçma, akıl almaz.

bimenilik 【بىمەنلىك】 f.a.u. Saçmalık.

bimeze 【بىمەزە】 f. Tatsız.
bimezigerchilik 【بىمەزىگەرچىلىك】 f.u. Tatsızlık.
bimezilik 【بىمەزىلىك】 f.u. Tatsızlık.
bina 【بىنا】 a. Bina. **Bina qilmaq** – İnşa etmek; kurmak; dikmek; meydana getirmek.
binaen 【بىنائەن】 a. Binaen, dayanarak, -den dolayı.
binakar 【بىناكار】 a.f. Mimar, inşaatçı.
binakarlıq 【بىناكارلىق】 Mimarlık.
binam 【بىنام】 f. Namsız, atsız, isimsiz.
binamaz 【بىناماز】 f. Namaz kılmayan.
binawa 【بىناۋا】 f. Beceriksiz, aciz.
binem 【بىنەم】 f. Sulama istemeyen toprak.
binezer 【بىنەزەر】 f.a. Bakımsız.
binezir 【بىنەزىر】 f.a. Emsalsiz, eşsiz, benzeri olmayan.
binésip 【بىنەسىپ】 f.a. Nasipsiz, nasibi yok, geçim vasıtasından yoksun.
bingisi 【بىڭىسى】 ç. Güç, kuvvet, kabiliyet. **Bingsing bolsa bu yaqqa chiq** – Gücün yetiyorsa çık ortaya.
bingtuen 【بىڭتۇئەن】 ç. Askerî kısım, birlik.
binihayet 【بىننەھایەت】 f.a. Sonsuz, sınırsız, uçsuz bucaksız.
binobet 【بىنوبەت】 f.a. Sırasız.
binomus 【بىنومۇس】 f.a. Namussuz.
binomusluq 【بىنومۇسلىق】 f.a.u. Namussuzluk, arsızlık.
biolog 【بىولوگ】 r. Biyolog.
biologiyiye 【بىولوگىيە】 r. Biyoloji.
bipana 【بىپانا】 f. Sığınacak yeri olmayan, evsiz barksız.

bipanalıq 【بىپانالىق】 f.u. Evsizlik, sığınaksızlık.
bipayan 【بىپايان】 f. Engin, uçsuz bucaksız.
bipayda 【بىپايدا】 f.a. Faydasız, yararsız.
bipehm 【بىپەھم】 f.a. Anlayışsız, idraksiz.
bipehmlik 【بىپەھملىك】 f.a.u. Anlayışsızlık, idraksizlik.
biperaset 【بىپەرەسەت】 f.a. Anlayışsız, idraksiz.
biperasetlik 【بىپەرەسەتلىك】 f.a.u. Anlayışsızlık, idraksizlik.
biperwa 【بىپەرۋا】 f. Kaygısız, ihmalkâr, özensiz.
biperwaliq 【بىپەرۋالىق】 f.u. Kaygısızlık, ihmalkârlık. **Biperwaliq qilmaq** – Vazifesini ihmal etmek.
biperzend 【بىپەرزەند】 f. Çocuksuz.
biperzendlik 【بىپەرزەندلىك】 f.u. Çocuksuzluk.
bipul 【بىپۇل】 f. Bedava, parasız.
bipulluq 【بىپۇللىق】 f.u. Parasızlık.
bir 【بىر】 Bir. **Bir qilmaq** – Bir etmek. **Bir bolmaq** – Bir olmak. **Bir dil, bir jan bolup** – Tek gönül, tek vücut olarak. **Bir jinslik** – Aynı cinsten. **Bir xil** – Aynı, aynı türden. **Birmu bir** – Birebir. **Birdin-bir** – 1) Bir tek, biricik 2) Ancak, yalnız. **Biri qalmaq** – Biri bile kalmadan. **Bir éghizdin** – Tek sesle. **Héçbiri** – Hiçbiri. **Ikkining biri** – İkisinden biri. **Künlerde bir kün** – Günlerden bir gün. **Köz qarashlarning bir ikenligi** – Görüşlerin bir olduğu. **Her bir** – Her bir. **Birining keynidin biri** – Birinin arkasından biri. **Bir-biri bilen** – Birbiri ile. **Bir-birige** – Birbirine. **Bir-birimizni** – Birbirimizi. **Beri bir** – Hepsi aynı. **Bir yaqta** – Bir tarafta. **Bir yaqta qalmaq** – Bir tarafta kalmak. **Bir waxt veya bir waxtta** – Aynı zamanda. **Bir waxtlarda** – Bir zamanlarda. **Bir kün** – Bir gün. **Bir zamanda** – Bir zamanda. **Bir chaghda** – Bir zamanda. **Bir**

az – Biraz. **Bir azdin** – Birazdan. **Bir qanche** – Birkaç. **Bir tuqqan** – Kardeş, akraba. **Bir türlü** – Aynı, aynı türden. **Bir talay** – Birçok. **Bir yaq qilmaq** – Bertaraf etmek. **Bir adem** – Bir adam. **Bir keder** – Biraz daha. **Birla waxt ichide** – Aynı zamanda. **Bir nechche** – Birkaç.

bir-birdin 【بىر-بىردىن】 Tek tek. **Bir-birdin kiringlar** – Tek tek giriniz.

bir-birlep 【بىر-بىرلەپ】 Tek tek, ayrı ayrı.

bir-ikki 【بىر-ئىككى】 Bir iki. **Bir yoli** – Bir defa.

бирақ 【بىراق】 Fakat, ama.

бирақла 【بىراقلا】 Hemen, birden, tamamiyle.

biran 【بىران】 Birisi.

biraw 【بىراۋ】 Birisi, bir kimse. **Birawlar** – Bir kimseler. **Uning birawgha ziyini tegmidi** – Onun birisine zararı dokunmadı.

biraz 【بىراز】 Biraz.

birde 【بىردە】 **Birde körünüdu, birde yoq bolup kétidu** – Bazen görünür, bazen kayıplara karışır.

birdek 【بىردەك】 Aynen, eşit. **Birdek ishlimek** – Eşit çalışmak. **Birdek qilmaq** – Eşit yapmak.

birdeklik 【بىردەكلىك】 Eşitlik.

birdem 【بىردەم】 u.f. Bir an, bazen, hemen. **Birdem kélidu, birdem kétidu** – Bazen gelir, bazen gider. **Birdemning ichide** – Bir an içinde. **Birdemdin keyin** – Hemen sonra.

birdendik 【بىردەندىك】 Bir anlık.

birdilliq 【بىردىللىق】 u.f.u. Gönül birliği.

birdin 【بىردىن】 Birdenbire, ansızın, anî olarak.

birdin-bir 【بىردىن-بىر】 Tek yegane.

birdinige 【بىردىنىگە】 Ansızın, birdenbire.

birdinla 【بىردىنلا】 Ansızın, anî olarak. **Birdinla yoq bolup ketti** – Aniden kayıboluverdi.

birehimlik 【بىرەھىملىك】 f.a.u. Rahimsizlik, acımasızlık.

birehm 【بىرەھىم】 f.a. Rahimsiz, acımasız, merhametsiz.

biren-seren 【بىرەن-سەرەن】 Ara sıra, seyrek.

birer 【بىرەر】 Bir, herhangi bir. **Birer sewep bilen** – Herhangi bir sebep ile. **Birer kishi** – Herhangi bir kişi.

birer-birer 【بىرەر-بىرەر】 Birer. **U birer-birer körünüp qalidu** – O ara sıra görünür.

birge 【بىرگە】 Birlikte, beraber.

birgileshmek 【بىرگىلەشمەك】 Birlikte olmak, beraber olmak. **Birgileship barmaq** – Beraber varmak.

birgilik 【بىرگىلىك】 Birlik.

birgine 【بىرگىنە】 Sadece bir, tek bir.

birghazan 【بىرغازان】 Kaşıkçı kuşu.

birxil 【بىرخىل】 u.f. Aynı, aynı türden. **Jümlining birxil müchiliri** – Cümlenin aynı türden üyeleri.

birxilliq 【بىرخىللىق】 u.f.u. Benzerlik.

birikish 【بىرىكىش】 bk. birikmek.

birikken 【بىرىككەن】 Birleşmiş, toplanmış, birleşik. **Birikken söz** – gr. birleşik kelime.

birikme 【بىرىكمە】 1. kim. Birikmiş, birikme. 2. gr. Birleşik, birleşme.

birikmek 【بىرىكمەك】 Birikmek.

birinchi 【بىرىنچى】 Birinci.

birinchidin 【بىرىنچىدىن】 Birinci olarak.

birinchilik 【بىرىنچىلىك】 Birincilik. **Birinchilikni almaq** – Birinciliği almak.

birkemde 【بىر كەمدە】 Bir aralık, bir defa, günlerden bir gün.

birqanche 【بىر قانچە】 Birkaç. **Birqanchidin keyin** – Bir süre sonra.

birqétim 【بىر قېتىم】 Bir defa. **Uni men birqétim körgendim** – Onu ben bir defa görmüştüm.

birqisma 【بىر قىسىما】 u.a.u. Bir türlü.

birla 【بىرلا】 Sadece bir. **Ishim birla kitap oqush** – İşim sadece kitap okuma.

birlep 【بىرلەپ】 Birer birer, teker teker.

birleshken 【بىرلەشكەن】 Birleşmiş. **Birleshken Milletler Teshkilati** – Birleşmiş Milletler.

birleshme 【بىرلەشمە】 Birleşme. **Ayallar birleshmisi** – Kadınlar demegi.

birleshmek 【بىرلەشمەك】 Birleşmek.

birleshtürmek 【بىرلەشتۈرمەك】 Birleştirmek.

birlik 【بىرلىك】 Birlik. **Küch birlikte** – Güç birlik ile olur. **Birlikke keltürmek** – Birleştirmek.

birliksiz 【بىرلىكسىز】 Birliği olmayan. **Birliksiz küch bolmas** – Birlik olmadan güç olmaz.

birlikte 【بىرلىكتە】 Birlikte, ortaklaşa, el birliği ile. **Birlikte yashash** – Birlikte yaşama.

birlishish 【بىرلىشىش】 bk. birleshmek.

birmunche 【بىر مۇنچە】 Birçok.

birmunchilighan 【بىر مۇنچىلىغان】 Birçok.

birnechche 【بىر نەچچە】 Birkaç.

birnerse 【بىر نەرسە】 Bir şey. **U nimidu, birnerse dégendü** – O nedir, bir şey demişti. **Héç bir nerse élip bolmidi** – Hiçbir şey alınmadı.

birnime 【بىر نىمە】 bk. birnerse.

biro 【بىرو】 bk. biraw.

birpes 【بىر پەس】 u.f. Bir dakika, biraz. **Birpes turup tur** – Biraz bekle. **Birpeste** – Bir anda. **Birpestin keyin** – Biraz sonra.

birtalay 【بىرتالاي】 Birçok. **Birtalay adem keldi** – Birçok adam geldi. **Bizdin birtalay yer** – Bizden epey uzak.

birterep 【بىرتەرەپ】 u.a. **Bu ishni birterep qilish kérek** – Bu işi bertaraf etmek lazım.

birtereplime 【بىرتەرەپلىمە】 u.a. Tek taraflı, tek yanlı.

birtola 【بىرتولا】 Birden, bir hamlede.

birtughram 【بىرتۇغرام】 1. Serçe, 2. Çayır kuşu, toygar.

birtutash 【بىرتۇتاش】 Tek, yekpare, tam, tüm, bütün, kapsamlı. **Birtutash plan** – Geniş kapsamlı plan.

birtürlük 【بىرتۈرلۈك】 Aynı.

birwax 【بىرۋاخ】 u.a. Bir zaman, bir sefer. **Birwaxta** – Aynı zamanda. **Birwaxtin keyin** – Bir zamandan sonra.

birwaxqiche 【بىرۋاخقىچە】 Bir zamana kadar.

biryaqliq 【بىرىياقلىق】 **Biryaqliq qilmaq** – Bertaraf etmek.

biryola 【بىرىيولا】 Birden, bir hamlede.

biryolila 【بىرىيوللا】 Birden, bir hamlede, hepsi birden.

bis 【بىس】 Bıçak, jilet. **Bisi qaytmaq** – Körlenmek, körleşmek.

bisaqal 【بىساقال】 f.u. Sakalsız.

bisat 【بىسات】 a. Döşeme, eşya. **Yéngi bisatlar sélinghan öy** – Yeni eşyalarla döşenmiş ev.

bisawat 【بىساۋات】 f.a. Okuma yazma bilmeyen adam; cahil.

bisawatliq 【بىساۋاتلىق】 f.a.u. Okuma yazma bilgisizliği; cahillik.

biseremjan 【بىسەرەمجان】 f. 1. Düzensiz, intizamsız. 2. Telaşlı.

biseremjanlıq 【بىسەرەمجانلىق】 f.u. 1. Düzensizlik 2. Telaşlılık.

bisewep 【بىسەۋەپ】 f.a. Sebepsiz.

bisinggide 【بىسىڭىدە】 Sinsi sinsi, istihza ile, alaylı. *U bisinggide bir külüp qoydi* – O alaylı bir şekilde güldü.

bislik 【بىسلىك】 *Ikki bislik* – İki taraflı; iki yüzlü; çift ağızlı; iki tarafı keskin.

bislimaq 【بىسلىماق】 Bilemek, yontmak.

bismilla 【بىسىمىللا】 a. Besmele.

bit 【بىت】 bk. pit.

bit-chit 【بىت-چىت】 Darmadağın, paramparça. *Düşmanning bit-chitini chiqarmaq* – Düşmanı darmadağın etmek.

bitaqet 【بىتاقەت】 f.a. Takatsiz.

bitaqetlik 【بىتاقەتلىك】 f.a.u. Takatsizlik.

bitap 【بىتاپ】 f. Hasta. *Bitap bolmaq* – Hasta olmak.

bitaplanmaq 【بىتاپلانماق】 f.u. Hastalanmak.

bitaplıq 【بىتاپلىق】 f.u. Hastalık.

bitayin 【بىتايىن】 f.a. Belirsiz.

bitayinliq 【بىتايىنلىق】 f.a.u. Belirsizlik.

bitejribe 【بىتەجربە】 f.a. Tecrübesiz.

bitekellüp 【بىتەكەللۇپ】 f.a. Teklifsiz. *Bitekellüp kiriwéring* – Çekinmeden girebilirsiniz.

bitekellüplük 【بىتەكەللۇپلۇك】 f.u. Teklifsizlik.

biterep 【بىتەرەپ】 f.a. Tarafsız, yansız. *Biterep bolmaq* – Tarafsız olmak, yansız olmak.

bitereplik 【بىتەرەپلىك】 f.a.u. Tarafsızlık, yansızlık.

bitik 【بىتىك】 tar. Mektup, kitap.

bitildimaq 【بىتىلدىماق】 bk. pitildimaq.

bitmek 【بىتمەك】 bk. pütmek.

biwaxt 【بىۋاخت】 f.a. Zamansız, vakitsiz.

biwaxtliq 【بىۋاختلىق】 f.a.u. Zamansızlık, vakitsizlik.

biwapa 【بىۋاپا】 f.a. Vefasız. *Biwapa nadan yarim* – Vefasız cahil yarım.

biwapalıq 【بىۋاپالىق】 f.a.u. Vefasızlık. *Biwapalıq qilmaq* – Vefasızlık etmek.

biwaste 【بىۋاستە】 f.a. Vasıtasız, doğrudan doğruya.

biwesiqe 【بىۋەسىقە】 f.a. Vesikasız, belgesiz, delilsiz.

biyawan 【بىياۋان】 f. Çöl, sahra.

biye 【بىيە】 bk. baytal.

biz 【بىز】 Biz. *Bizler* – Bizler. *Bizning* – Bizim. *Bizni* – Bizi. *Bizge* – Bize. *Bizdin* – Bizden. *Bizning bilen* – Bizimle. *Bizningki* – Bizimki. *Bizningkide* – Bizimkinde. *Bizningche* – Bize göre.

bizar 【بىزار】 f. Bıkmış, usanmış, bezmiş. *U jénimdin bizar qildi* – O beni canımdan bezdirdi. *Jénimdin bizar boldum* – Canımdan bezdim.

bizariliq 【بىزارىلىق】 f.u. Terbiyesizlik, küstahlık.

bizep 【بىزەپ】 Müsrif, israfçı, tutumsuz, savurgan. *Bizep qilmaq* – Savurmak.

bizeplik 【بىزەپلىك】 Tutumsuzluk, savurganlık.

bizmalıqqa 【بىزمالىققا】 ağ. Sonra.

bizmaraq 【بىزماراق】 ağ. Sonra.

bizningki 【بىزنىڭكى】 Bizimki. *Bu öy bizningki* – Bu ev bizimki.

blok 【بىلوك】 r. Blok, grup, birlik. *Tajawuzchi*

blok – Mfitecaviz blok.

bobi 【بوبي】 ç. Değerli, aziz, güzel, sevimli.

Vli – bek ejep bobi sher – Gulca çok da güzel şehin.

bodaq 【بوداق】 I Besili, semiz. *Bodaq qoy* – Beslenmiş koyun.

bodaq 【بوداق】 II Farz, tahmin, tasavvur. *Öydiki bodaq bazargha tughri kelmeptu* – Evdeki hesap çarşıya uymamış.

bodash 【بوداش】 I bk. bodimaq.

bodash 【بوداش】 II Farz, tasavvur, tahmin.

bodimaq 【بودىماق】 Semirtmek, beslemek.

bodruq 【بودرۇق】 Şişman, yağlı.

bodushqaq 【بودۇشقاق】 Dikenli, iğneli.

bogha 【بوغا】 Boğa.

bogha-yoma 【بوغا-يوما】 Ceviz.

boghaltir 【بوغالتىر】 r. Muhasebeci.

boghaltirliq 【بوغالتىرلىق】 r.u. Muhasebecilik.

boghaz 【بوغاز】 I Gebe, yüklü, hamile. *Boghaz bolmaq* – Gebe kalmak.

boghaz 【بوغاز】 II Boğaz. *Dardanil boghizi* – Çanakkale boğazı.

boghazliq 【بوغازلىق】 Aç gözlülük, oburluk.

boghdurmaq 【بوغدۇرماق】 Boğdurmak.

boghdurush 【بوغدۇرۇش】 bk. boghdurmaq.

boghma 【بوغما】 Anjin, boğak. *Boghma késel* – Boğak hastalığı.

boghmaq 【بوغماق】 Boğmak. *Boghup öttürmek* – Boğup öldürmek.

boghra 【بوغرا】 Buğra.

boghuch 【بوغۇچ】 Bağ, çene bağı.

boghuq 【بوغۇق】 Boğuk. *Boghuq avaz* – Boğuk ses.

boghuqluq 【بوغۇقلىق】 Boğulmuş, boğulu.

boghuqsiz 【بوغۇقسىز】 Boğulmamış.

boghulmaq 【بوغۇلماق】 Boğulmak.

boghulush 【بوغۇلۇش】 bk. boghulmaq.

boghum 【بوغۇم】 1. Nesil, kuşak. *Yash boghum* – Genç kuşak. 2. Bağlantı, eklem. 3. gr. hece. *Uzun boghum* – Uzun hece. *Kalte boghum* – Kısa hece. *Yépiq boghum* – Kapalı hece. *Ochuq boghum* – Açık hece. *Boghum yasighuchi* – Hece yapan (türeten). *Boghum yasash* – Hece yapma.

boghum-boghum 【بوغۇم-بوغۇم】 Boğum boğum.

boghumluq 【بوغۇملۇق】 Boğumlu. *Bir boghumluq* – Bir boğumlu. *Köp boghumluq* – Çok boğumlu.

boghun 【بوغۇن】 Dügüm, kavşak. *Tömür yol boghuni* – Demir yol kavşağı.

boghunaq 【بوغۇناتاق】 Tozlu hava.

boghursaq 【بوغۇرساق】 Yağda pişirilmiş hamur; lokma.

boghusa 【بوغۇسا】 Kara saban.

boghusaq 【بوغۇساق】 bk. boghursaq.

boghush 【بوغۇش】 bk. boghmaq.

boghushmaq 【بوغۇشماق】 Boğuşmak; ölüm kalım mücadelesi.

boghuz 【بوغۇز】 I Boğaz.

boghuz 【بوغۇز】 II Yem. *Küchlük boghuz* – Besleyici yem.

boghuzlash 【بوغۇزلاش】 Boğazını kesme.

boghuzlimaq 【بوغۇزلىماق】 Boğazını keserek öldürmek.

boxcha 【بوخچا】 Çanta.

boja 【بوچا】 I r. Dizgin.

boja 【بوجا】 II. *Boja qilmaq* – Kurutmak.

boqapaq 【بوفاپاق】 Maske.

boqcha 【بوچقا】 bk. boxcha.

boqquch 【بوققۇچ】 Bağlama, çorap bağı.

boquch 【بوقۇچ】 bk. boqquch.

boqush 【بوقۇش】 Bağ, kaytan.

bola 【بولا】 Ardından, yüzünden, göre. *Sizge bola* – Size göre.

bolmaq 【بولماق】 ç.u. Paketlenmiş eşya.

bolamdu? 【بولامدۇ؟】 Olur mu? Barsam bolamdu? Varsam olur mu?

bolangxuy 【بولانغۇي】 ç. Garanti, garantili.

bolaptu 【بولاپتۇ】 ağ. İyi, olur, peki, kabul.

bolar-bolmas 【بولار-بولماس】 Küçük, ufak, cüz'î. *Bolar-bolmas pulum qaldi* – Cüz'î bir param kaldı.

bolawalmaq 【بولاولماق】 ç.u. Parça başına işçilik.

bolash 【بولاش】 I ç.u. Ambalaj, paketleme.

bolash 【بولاش】 II ç.u. İltizam, kesenek.

boldi 【بولدى】 Oldu, yeter, kâfidir. *Boldimu?* – Oldu mu? Yeter mi?

boldurmaq 【بولدۇرماق】 I 1. Gerçekleştirmek, tahakkuk etmek. 2. Mayalamak. *Boldurghan xémir* – Mayalanmış hamur.

boldurmaq 【بولدۇرماق】 II Yorulmak; atın yolda yorulması.

bolghanliq 【بولغانلىق】 Varlık, oluş, dirim, olmak. *Men yoq bolghanliqtin* – Ben olmadığım için.

bolghashqa 【بولغاشقا】 Olduğu için. *Pulum yoq bolghashqa* – Param yok olduğu için.

bolja 【بولجا】 Tahmin, faraziye, var sayım.

boljal 【بولجال】 Tahmin, faraziye, var sayım.

boljash 【بولجاش】 bk. boljimaq.

boljilimaq 【بولجىلماق】 Tahminde bulunmak, farz etmek.

boljimaq 【بولجىماق】 Tahmin etmek, farz etmek.

bolqa 【بولقا】 Çekiç.

bolqilimaq 【بولقىلماق】 Cekiçlemek.

bolmaq 【بولماق】 Olmak. *Néme boluwatidu?* – Ne oluyor? *Meyli, néme bolsa bolsun* – Boşver, ne olursa olsun. *Bolsa bolsun* – Olursa olsun. *Her néme bolsimu* – Her ne olsa bile. *Bolsichu?* – Ya olursa? *Öyde yoq bolsichu* – Ya evinde yok olursa? *Bolmisa* – Olmazsa. *Bolmisa men kettim* – Oysa ben gittim. *Bolmisichu!* – Ya olmazsa! *Undaq bolsa* – Öyleyse, öyle olsa. *Shundaq bolsimu* – Öyle olsa bile. *Néme boldi?* – Ne oldu? *Kirishke bolamdu?* – Girilir mi? *Bolmaydu* – Olmaz. *Bolaptu* – Olsun, iyi. *Bolung!* – Acele edin! *Bolung, kech qalimiz* – Acele edin gecikiriz. *Téxi hepte bolmay* – Daha bir hafta olmadan. *Bolidighan bolsa* – Olacaktır. *Tamaq qilip qoymisam bolmas* – Yemeği pişirip kotarmazsam olmaz. *Bolup ötkén* – Olmuş bitmiş. *Qish boldi* – Kış oldu. *Saq bol* – Uyanık ol. *Shu waxtqiche biz peqetla dixanchiliq ishliri bilen bolduq* – Günümüze kadar biz sadece çiftçilik işleri ile meşgul olduk. *Shundaq hallarmu bollati* – Öyle durumlar da olurdu. *Qayerdila bolmisun* – Nerede olursa olsun. *Kirishke bolmaydu* – Girilmez, girmek yasak. *Ondaq bolghan teqdirdé* – Öyle olduğu halde. *Saat nechche boldi?* – Saat kaç oldu? *Bulbul sayrimas boldi* – Bülbül ötmez oldu. *Ölkimiz azat bolghichiliq* – Eyaletimiz kurtarılanaya kadar. *Öy ishi bilen boldum* – Ev işi ile meşgul oldum. *Bu yil hosul obdan boldi* – Bu yıl ürün iyi oldu. *Boldi* – Memnuniyetle, kafi, yeter, tamam. *Boldi endi, sözni toxtat* – Yeter artık, konuşmayı durdur. *Boludu* – Olur, makul, iyi. *Yene béreyimu, ye boldimu?* – Yine vereyim mi,

veya tamam mı? *Men Qeshqerde bir ay boldum* – Ben Kaşgar da bir ay kaldım. *Oqup boldi* – Okuyup bitirdi. *Xapa boldi* – Kızdı, gücendi, öfkeleni. *Injénér, téxník we ishchiler bolup hemmisi* – Mühendis, teknisyen ve işçiler olarak hepsi. *Héché bolmighanda* – Hiç olmazsa. *Éng bolmighanda* – Hiç olmazsa. *Bolushiche* – Olduğu halde. *Atni bolushiche qoyuwetti* – Atı doludizgin koşturdu. *Men bolsam* – Ben olsam. *O bolsa* – O olsa. *Bir bolmighan nerse* – Önemsiz, işe yaramaz.

bolmighan 【بولمىغان】 Beceriksiz, yaramaz. *Bolmighan adem* – Beceriksiz adam.

bolmighur 【بولمىغۇر】 Beceriksiz, yaramaz.

bolmisa 【بولمىسا】 Olmazsa.

bolmisichu 【بولمىسىچۇ】 Ya olmazsa.

boludu 【بولۇدۇ】 Olur, mümkün. *Barsam boludu* – İken Varsam olurmuş.

boluq 【بولۇق】 I Bol, bolluk. *Bu yıl boluq ashliq östürduq* – Bu yıl bol tahıl ürettik.

boluq 【بولۇق】 II ç.u. Garanti, teminat. *Boluq qilmaq* – Garanti altına almak, teminat vermek, teminat almak.

bolumsiz 【بولۇمسىز】 Beceriksiz, aptal, yaramaz.

bolumsizliq 【بولۇمسىزلىق】 Beceriksizlik, aptallık, yaramazlık, akılsızlık, budalalık.

bolunmaq 【بولۇنماق】 Olmak, bulunmak.

bolupmu 【بولۇپمۇ】 Bilhassa, özellikle.

bolus 【بولۇس】 r. 1. Nahiye, bucak, 2. Kaymakam.

bolush 【بولۇش】 Olma. *Bolushi mümkin bolghan* – Muhtemel, olma ihtimali olan. *Bolushi mümkin* – Olabilir, muhtemel. *Tün bolushi bilen* – Gece olması ile. *Bolushiche chaptim* – Koşabildiğim kadar koştum.

bolushluq 【بولۇشلۇق】 Olumlu. *Bolushluq péil* – gr. olumlu fiil.

bolushsiz 【بولۇشسىز】 Olumsuz. *Bolushsiz péil* – gr. olumsuz fiil.

bolushsizliq 【بولۇشسىزلىق】 gr. Olumsuzluk. *Bolushsizliq ulanmisi* – Olumsuzluk eki.

bomba 【بومبا】 r. Bomba. *Atom bombisi* – Atom bombası. *Bombigha tutmaq* – Bombalamak.

bombardiman 【بومباردىمان】 Bombardıman.

bombardimanchi 【بومباردىمانچى】 Bombacı.

bombilash 【بومبىلاش】 Bombalama.

bombilimaq 【بومبىلىماق】 Bombalamak.

bong-bong 【بوك-بوك】 *Bong-bong qongghuz* – Mayıs böceği.

bop 【بوپ】 (bolup) Olup. *Saat besh bop qaldi* – Saat beşe geliyor.

bopa 【بوپا】 ç. Bagaj, yol eşyası.

boptu 【بوپتۇ】 İyi, olur, peki, kabul.

bor 【بور】 Tebeşir.

bora 【بورا】 Kamıştan yapılmış hasır. *Bora toqumaq* – Hasır örmek.

boran 【بوران】 Borağan, fırtına, şiddetli rüzgâr.

boran-chapqun 【بوران-چاپقۇن】 Tipi, kar fırtınası.

boran-chapqunluq 【بوران-چاپقۇنلۇق】 Fırtınalı.

boranliq 【بورانلىق】 Fırtınalı.

boranlimaq 【بورانلىماق】 Fırtına çıkması.

borch 【بورچ】 Vazife, ödev, görev, borç.

borchlanmaq 【بورچلانماق】 Borçlanmak.

borchliq 【بورچلىق】 Borçlu.

bordaq 【بورداق】 bk. bodaq.

bordash 【بورداش】 bk. bordimaq.
bordimaq 【بوردىماق】 bk. bodimaq.
borimaq 【بورىماق】 Kar fırtınası.
borsimaq 【بورسىماق】 Pis kokmak, sası kokma.
borsuq 【بورشۇق】 zool. Porsuk.
bosaq 【بوساق】 bk. boghursaq.
boso 【بوسو】 ç. Kıymalı makarna.
bostan 【بوستان】 f. Bostan.
bosugha 【بوسۇغا】 Eşik. *Bérlin bosughilirida* – Berlin kapılarında.
bosut 【بوسۇت】 1. Çeyiz. 2. Hediye, armağan.
bowa 【بوۋا】 Dede. *Bowilirimiz* – Dedelerimiz. *Chong bowa* – Büyük dede.
bowaq 【بوۋاق】 bk. böwek.
boway 【بوۋاي】 1. Dede, dedecik 2. İhtiyar, yaşlı.
bosh 【بوش】 Boş. *Bosh idish* – Boş kutu. *Bosh xiyal* – Boş hayal. *Bosh qol kelmek* – Eli boş gelmek. *Bosh turmaq* – Boş durmak. *Bosh orungha oltur* – Bos yere otur. *Bosh tamaka* – Gevşek sigara, gevşek tütün. *Bos yer* – Yumuşak yer (toprak). *Bos chish* – Boşamış (sallanmış) diş. *Bosh baghlimaq* – Gevşek bağlamak. *Bosh awazda* – Alçak sesle. *Bu iigitmu bosh kelmidi* – Bu delikanlı da ondan aşağı kalmadı. *Qolum bosh emes* – Elim boş değil. *Aghzi bosh* – Ağzı boş. *Bosh adem* – Gevşek adam. *Bosh söz* – Boş söz. *Bosh qalmaq* – Boş kalmak.
boshang 【بوشانگ】 Gevşek, cansız, soluk, uyuşuk.
boshanglashmaq 【بوشانغلاشماق】 Gevşemek, solmak, uyuşmak.
boshanglimaq 【بوشانغلىماق】 Gevşemek, solmak, uyuşmak.

boshanglishish 【بوشانغلىشىش】 bk. boshanglimaq.
boshanmaq 【بوشانماق】 1. Ayrılmak. *Herbiy xizmettin boshanmaq* – Askerî hizmetten ayrılmak. 2. Doğurmak. *Xotunum bugün boshandi* – Eşim bugün doğurdu.
boshashmaq 【بوشاشماق】 Gevşemek.
boshatmaq 【بوشاتماق】 Boşaltmak. *Idishni boshatmaq* – Kutuyu boşaltmak. *Xizmettin boshatmaq* – İisine son vermek.
boshqa 【بوشقا】 1. Bosuna. *Boshqa ketmek* – Boşuna gitmek, hebaya gitmek. *Boshqa chiqmaq* – Heba olmak. 2. Bedava, parasız. *Boshqa bermek* – Bedava vermek.
boshluq 【بوشلۇق】 I Boşluk. *Eghiz boshlughi* – Ağız boşluğu. *Öz öyümning xoshlughi put qolumning boshlughi* – d. Kendi evimin rahatlığı, elimin ayağımın serbestliği.
boshluq 【بوشلۇق】 II Gevşeklik. *U boshluq qildi* – O gevşeklik etti.
boshumaq 【بوشۇماق】 1. Boşalmak 2. Gevşemek 3. Ayrılmak. çıkmak. *O türmidin boshudi* – O hapishaneden çıktı.
boshunush 【بوشۇنۇش】 Ayrılmak. *Herbiy xizmettin boshunush* – Terhis olunma.
boshutush 【بوشۇتۇش】 1. Çıkarma. 2. Boşaltma. 3. Zayıflatma, gevşetme, bağların gevşemesi. 4. Yumuşatma.
bota 【بوتا】 Köşek, deve yavrusu.
botaköz 【بوتاكۆز】 Ceylan göz.
botanik 【بوتانىك】 r. Botanikçi.
botanika 【بوتانىكا】 r. Bitki bilimi, botanik.
botilaq 【بوتىلاق】 bk. bota.
botinka 【بوتىنكا】 r. Potin.
botqa 【بوتقا】 Lapa, bulamaç.

botulka 【بوتۇلكا】 r. Şişe.

botung 【بوتۇڭ】 ç. Müteahhit.

botungluq 【بوتۇڭلۇق】 ç.u. Müteahhitlik.

boy 【بوي】 1. Gövde, vücut, boy. *Boy tartmaq* – Boy atmak. *Boyum yetmeydu* – Boyum yetmez. *Boyi qisqa* – Boyu kısa. *Boyi uzun* – Boyu uzun. *Bou-turqi kélîshken* – Vücut yapısı yakışıklı (güzel). *Boy tartip ösüwatqan ziraetler* – Büyüyen gelişen ekinler. *Boygha tartmaq* – Boy atmak, boy sürmek. *Asman boyi dugulanghan samanlar* – Boyu göklere değercesine toplanmış samanlar. 2. Kenar, kıyı. *Derya boyi* – Nehir kıyısı. *Kün boyi* – Gün boyu, bütün gün. *Yil boyi* – Yıl boyu, bütün yıl boyu, bütün yıl. *Tün boyi* – Gece boyu, bütün gece. *Yol boyi* – Yol boyu. *Ömür boyi* – Ömür boyu. *Shu boyi* – Tamamiyle, baştan başa. *Shu boyi yoq bolup ketti* – Tamamıyla kayıplara karıştı. *Shu boyi élip qoydi* – Tamamıyla alıp bir kenara koydu. *Alghan boyi* – Aldığı halde. *Boyida bar* – O gebe, gebedir. *U boyidin ajraptu* – O düşük yapmış. *Boygha yetken* – Ergenlik yaşına gelen kız. *Yamandin yar boyigha qach* – Kötüden yar (uçurum) kıyısına kaç. *Boygha yetmek* – Erginleşmek. *Boy shürkünüş* – Tüylerin ürpermesi, tiksınmek. *Boy bermek* – Etkisi altına düşmek.

boyaq 【بوياق】 Boya. *Aq boyaq* – Beyaz boya.

boyaqchi 【بوياقچى】 Boyacı.

boyaqchiliq 【بوياقچىلىق】 Boyacılık.

boyalmaq 【بويالماق】 Boyanmak.

boyanmaq 【بويانماق】 Boyanmak.

boyash 【بوياش】 Boyama. *Köz boyash üçün* – Göz boyamak için; aldatmak için.

boydaq 【بويداق】 Bekâr.

boyida 【بوييدا】 Boyunda, kenarında, kıyısında. *Derya boyida* – Nehir boyunda.

boyiwetmek 【بويىۋەتمەك】 Boyayıvermek.

boyiwétish 【بويىۋەتىش】 bk. boyiwetmek.

boyiche 【بويىچە】 Boyunca. *Pütün dunya boyiche* – Bütün dünya boyunca. *Soraqlar boyiche* – Sorgular boyunca. *Düm chüshken boyiche* – Yüzü koyun yattığı halde. *Yügürgen boyiche* – Koştuğu halde.

boylimaq 【بويلىماق】 Kenarından gitmek. *U su boylap ketti* – O su kenarından gitti.

boyluq 【بويلىق】 I Boylu. *Égiz boyluq* – Uzun boylu. *Uzun boyluq* – Uzun boylu. *Qisqa boyluq* – Kısa boylu.

boyluq 【بويلىق】 II Gebe. *Éghir boyluq* – Gebe.

boytaq 【بويىتاق】 bk. boydaq.

boyturuq 【بويىتۇرۇق】 Boy, vücut yapısı. *Uning boyturughi kishini özige qaritidu* – Onun vücut yapısı insanı kendine çekiyor.

boyuma 【بويۇما】 1. Boyanmış 2. mec. Sahte, yalan.

boyumaq 【بويۇماق】 Boyamak. *Qangha boyumaq* – Kana boyamak. *Üzüngni boya* – Yüzünü boya.

boyumichiliq 【بويۇمىچىلىق】 1. Boyacılık 2. mec. Aldatma, hile, yalancılık.

boyun 【بويۇن】 Boyun. *Boyungha almaq* – İkrar etmek, itiraf etmek, tanımak, üstlenmek. *Boyun tolghimaq* – İtaat etmemek, kafa tutmak. *Pütün gunani méning boynumgha artti* – Bütün suçun benim omzuma yükledi.

boyunbagh 【بويۇنباغ】 u.f. Atkı, eşarp.

boyunchaq 【بويۇنچاق】 Tasma.

boyunche 【بويۇنچە】 Hamut.

boyunturuq 【بويۇنتۇرۇق】 1. Boyunduruk 2. mec. Tahakküm, esaret.

boyunush 【بويۇنۇش】 bk. boyanmaq.

boz 【بوز】 1. Boz. *Boz at* – Boz at. 2. Sürülmemiş toprak. *Boz bala* – Delikanlı.

boza 【بوزا】 Boza.

bozarmaq 【بوزارماق】 Benzi uçma, rengi kaçmak, solmak. *Bozurup ketmek* – Rengi kaçmak.

bozlimağ 【بوزلماق】 Bağırmaq; hıçkırmak; ıztıraplı, hüzünlü ses.

boztoghay 【بوزتوغاي】 Çayır kuşu, toygar.

bozyer 【بوزيه】 Boz yer; sürülmemiş toprak. *Bozyer achmaq* – Sürülmemiş toprağı tarla haline getirmek.

bödüne 【بۆدونه】 Bildircin.

bödünivaz 【بۆدونسۆز】 u.f. Bildircin dövüştürmeyi seven (kişi).

bödünivazliq 【بۆدونسۆزلىق】 u.f.u. Bildircin dövüştürmeyi sevme.

bögen 【بۆگەن】 Obur, pisboğaz.

bögenlik 【بۆگەنلىك】 Oburluk.

böhtan 【بۆھتان】 a. Bühtan, iftira, töhmet. *Böhtan qilmaq* – İftira etmek.

böhtanchi 【بۆھتانچى】 a.u. Bühtancı, iftiracı.

böjesh 【بۆجەش】 Bezeme.

böjimek 【بۆجىمەك】 Bezemek.

bökchan 【بۆكچان】 Kamburlaşmış.

böke 【بۆكە】 I At sineği, üvez.

böke 【بۆكە】 II Güreşçi, pehlivan.

böken 【بۆكەن】 Antilop.

böktermek 【بۆكتەرمەك】 Eyerin arkasına yük bağlamak.

böktürüş 【بۆكتۈرۈش】 bk. böktermek.

bökül 【بۆكۈل】 Otlakçı, asalak.

bökürimek 【بۆكۈرمەك】 Böğürmek.

bölek 【بۆلەك】 1. Başka. *Mundin bölek* – Bundan başka. 2. Ayrı. *U bizdin bölek turudu* – O bizden ayrı oturur.

bölek-bölek 【بۆلەك-بۆلەك】 Ayrı ayrı; başka başka.

bölekche 【بۆلەكچە】 Ayrıca, başkaca.

bölekchilik 【بۆلەكچىلىك】 Ayrıcalık. *Uning bölekchilighi nimide?* – Onun ayrıcalığı nedir?

böleklilik 【بۆلەكلىك】 Ayrıcalık. *Böleklilik qilmaq* – Ayrıcalık tanımak.

bölenmek 【بۆلەنمەك】 Sarılmak. *Gülge bölenmek* – Çiçek ile sarılmak.

bölesh 【بۆلەش】 bk. bölüme.

bölgüchi 【بۆلگۈچى】 Bölücü.

bölgüchilik 【بۆلگۈنچىلىك】 Bölücülük.

böljürgen 【بۆلجۈرگەن】 Böğürtlen. *Qara böljürgen* – Kara böğürtlen. *Qizil böljürgen* – Kızıl böğürtlen.

bölme 【بۆلمە】 Oda.

bölmek 【بۆلمەك】 Bölmek, taksim etmek, paylaşmak. *Bölüp chiqirish* – Ayırmak. *Könglünglerni uyaq-buyaqaqa bölmenglar* – Dikkatinizi dağıtmayın.

bölmilik 【بۆلمىلىك】 *İkki bölmilik öy* – İki odalı ev.

bölüm 【بۆلۈم】 Bölüm, bölük. *Eskeriy bölüm* – Askeri bölük.

bölümche 【بۆلۈمچە】 Bölüm.

bölümek 【بۆلۈمەك】 Belemek, kundaklamak.

bölün'güchi 【بۆلۈنگۈچى】 mat. Bölünen.

bölüندی 【بۆلۈندى】 mat. Bölüm.

bölünmek 【بۆلۈنمەك】 Bölünmek. Bölün'*genni böri yer* – Ayrılanı kurt yer. *Bölünüp chiqmaq* – Ayrılıp çıkmak.

bölünmes 【بۆلۈنمەس】 Bölünmez, ayrılmaz.

bölinmeslik 【بۆلۈنمەسلىك】 Bölünmezlik, ayrılmazlık.

bölüntüsh 【بۆلۈنۈش】 bk. bölünmek.

bölitish 【بۆلۈش】 Bölmek. **Qaytidin bölüş** – Tekrar bölmek.

bölüşmek 【بۆلۈشمەك】 Bölüşmek, paylaşmak.

bölüşhüwalmaq 【بۆلۈشۈۋالماق】 Bölüşmek, paylaşmak.

bölüşhüwélish 【بۆلۈشۈۋېلىش】 bk. bölüşhüwalmaq.

bölüşhüsh 【بۆلۈشۈش】 bk. bölüşmek.

bönek 【بۆنەك】 Avans, pey. **Bönek bermek** – Avans vermek.

börek 【بۆرەك】 anat. Böbrek.

böri 【بۆرى】 Kurt. **Chil böri** – Çakal. **Böri isht** – Kurt köpeği.

böriseg 【بۆرسەگ】 Kurt köpeği.

börk 【بۆرك】 Kalpak, şapka.

börtegen 【بۆرتەگەن】 bot. Diken.

börtme 【بۆرتمە】 Ondüle, katlanmış, bükük. **Börtme rumal** – İpek şal.

börtmek 【بۆرتمەك】 Şişmek, kabarmak.

börütme 【بۆرۈتمە】 Yumru, şiş.

böte 【بۆتە】 Pota.

böwek 【بۆۋەك】 Çocuk, yavru.

böweklik 【بۆۋەكلىك】 Çocukluk. **Böweklik qilmaq** – Çocukluk yapmak.

böshük 【بۆشۈك】 Beşik.

böz 【بۆز】 Amerikan bezi.

bözchi 【بۆزچى】 Dokumacı.

bözek 【بۆزەك】 1. Uslu, yavaş, sakin 2. Himayesiz, arkasız, kimsesiz. **Bözek bolmaq** – Ezik düşmek. **Bözek qilmaq** – Ezmek, hor

görmek.

braxman 【براخمان】 f. Brehmen.

brak 【براك】 r. Iskarta, bozuk mamul. **Brakqa chiqarmaq** – Bozuk mal saymak.

brigada 【برىگادا】 r. Ekip, grup.

brigadir 【برىگادىر】 r. Ekipbaşı, grup şefi.

brigadirlik 【برىگادىرلىك】 r.u. Ekipbaşı olma hali.

brilliant 【برىللىئات】 r. Pırlanta.

bronewik 【برونەۋىك】 r. Zırhlı araba.

bu 【بۇ】 Bu. **Bu kishi** – Bu kişi. **Bu xotun** – Bu kadın. **Bu dérizé** – Bu pencere. **Bu yaqta** – Bu tarafta. **Bu yaqtin** – Bu taraftan. **Bu yerde** – Bu yerde. **Bu yerdin** – Bu yerden, buradan. **Buni néme qilay?** – Bunu ne yapayım? **Buning bilen** – Bunun ile. **Buning yénida** – Bunun yanında. **Buning sirtida** – Bunun dışında. **Buning üstige** – Bunun üstüne. **Buning kitabi** – Bunun kitabı. **Buning üstide** – Bunun üstünde. **Ish buningda emes** – İş bunda değil. **Buninggha qarighanda** – Bu halde, buna göre. **Buningdin** – Bundan. **Buningdin burun** – Bundan önce. **Buningdin keyin** – Bundan sonra. **Buningdin bashqa** – Bundan başka. **Buningdinmu köp** – Bundan daha çok. **U yaq bu yaqni qaridi** – O tarafı bu tarafı aradı. **U yaq bu yaqtin kelgenler** – O taraf, bu taraftan gelenler. **Bu kemgiche** – Bu zamana kadar.

budda 【بۇددا】 Buda. **Budda dini** – Buda dini, Budizm.

budruq 【بۇدرۇق】 Sevimli, hoş, tatlı. **Budruqqina bir qiz** – Sevimli bir kız.

budu 【بۇدۇ】 Bu defa. **Budu kétimen** – Bu defa gideceğim.

budur-choqur 【بۇدۇر-چوقۇر】 Çiçek bozukları olan; benekli.

budushqaq 【بۇدۇشقاق】 bot. 1. Dulavratotu 2.

Yapışkan.

bugh 【بۇغ】 Buhar.

bugha 【بۇغا】 Geyik. *Shimal bughisi* – Kuzey geyiği.

bughday 【بۇغداي】 Buğday. *Yazliq bughday* – Yazlık buğday. *Küzlük bughday* – Güzlük buğday. *Bughday uni* – Buğday unu. *Qara qiltiriq bughday* – Siyah kılıçlıklı buğday. *Bughday ünglük* – Buğday tenli; esmer; yağız.

bughdayliq 【بۇغدايلىق】 Buğday ekini. *Küzgi bughday oghutlandi* – Güzlük buğday gübrelendi.

bughlimaq 【بۇغلىماق】 Kaynatmak, buharla pişirmek, buhara vermek.

bughma 【بۇغما】 t. bk. boghma.

bughuldimaq 【بۇغۇلدىماق】 Kuğurmak; güvercinin ötmesi. *Bu kepter etigendin beri bughuldaydu* – Bu güvercin sabahtan beri ötüyor.

bughursa 【بۇغۇرسا】 ağ. Karasaban.

buhran 【بۇھران】 a. Buhran, kriz. *Ixtisadiy buhran* – İktisadi buhran.

buxgaltér 【بۇخگالتېر】 r. Muhasebeci.

buxgaltérlík 【بۇخگالتېرلىك】 r.u. Muhasebecilik.

buxturma 【بۇختۇرما】 ask. Sır, gizli tutma.

bujang 【بۇجاڭ】 ç. Bakan.

bujangliq 【بۇجاڭلىق】 ç.u. Bakanlık.

bul 【بۇل】 Poyra.

bulaq 【بۇلاق】 Kaynak, memba, pınar. *Qaynar bulaq* – Kaynarca. *Bilim bulighi* – Bilim kaynağı. *Bulaqtek köz* – Nurlu göz (gözü nurlu).

bulang 【بۇلاڭ】 Yağma, çapulculuk, soygunculuk. *Bulang qilmaq* – Yağmalamak.

bulang-talang 【بۇلاڭ-تالاڭ】 Yağma, soygun.

bulang-talangchi 【بۇلاڭ-تالاڭچى】 Yağmacı, soyguncu.

bulang-talangchiliq 【بۇلاڭ-تالاڭچىلىق】 Yağmacılık, soygunculuk.

bulangchi 【بۇلاڭچى】 Yağmacı.

bulangchiliq 【بۇلاڭچىلىق】 Yağmacılık.

bulash 【بۇلاش】 Yağma, soygun.

bulbul 【بۇلبۇل】 f. Bülbül.

bulduqlimaq 【بۇلدۇقلىماق】 Dökülen veya akan suyun taklidî sesi.

bulghan 【بۇلغان】 Samur.

bulghari 【بۇلغارى】 Kösele, gön, meşin.

bulghash 【بۇلغاش】 1. Sallamak 2. Kirletmek.

bulghatmaq 【بۇلغاتماق】 1. Çalkalamak 2. Kirletmek 3. Bulandırmak 4. Sallamak.

bulghimaq 【بۇلغىماق】 1. Sallamak 2. Kirletmek. *Qol bulghimaq* – El sallamak.

bulghivalmaq 【بۇلغىۋالماق】 Kirletmek.

bulimaq 【بۇلىماق】 Yağma etmek, soymak.

buljar 【بۇلجار】 İkametgah.

buljumaq 【بۇلجۇماق】 Kımıldanmak, kımıldamak.

buljung 【بۇلجۇڭ】 Kas, adale. *Buljung gösh* – Kas eti.

bulmaq 【بۇلماق】 Lapa, bulamaç.

bultuq 【بۇلتۇق】 Şır şır akma, şırıtlı.

bultuqlimaq 【بۇلتۇقلىماق】 Şır şır etmek, şır şır akmak.

bultur 【بۇلتۇر】 Geçen yıl, bildir.

bulturqi 【بۇلتۇرقى】 Geçen yılki, bildirki.

buluq 【بۇلۇق】 bk. bultuq.

bulung 【بۇلۇڭ】 Köşe, aç. *Nurghun bulung*

– Çok köşe. *Tik bulung* – Dik açı. *Keng bulung*
– Geniş açı.

bulung-pushqaq 【بۇلۇڭ-پۇشقاڭ】 Dibi köşe;
çevre köşe.

bulungluq 【بۇلۇڭلۇق】 Köşeli. *Nurghun
bulungluq* – Çok köşeli.

bulut 【بۇلۇت】 Bulut. *Aq bulut* – Ak bulut.
Qara bulut – Kara bulut.

bulutluq 【بۇلۇتلۇق】 Bulutlu. *Bulutluq hawa*
– Bulutlu hava. *Bulutluq kün* – Bulutlu gün.

bulutsiz 【بۇلۇتسىز】 Bulutsuz. *Bulutsiz hawa*
– Bulutsuz hava.

bunchilik 【بۇنچىلىك】 Bu kadar.

bunda 【بۇندا】 bk. munda.

bundaq 【بۇنداق】 Böyle.

bundin 【بۇندىن】 bk. mundin.

buni 【بۇنى】 bk. muni.

buningidek 【بۇنىقىدەك】 Önceki gibi, eskisi
gibi.

burader 【بۇرادەر】 f. Birader, kardeş, dost.

buraderane 【بۇرادەرانه】 f. Kardeşçe, dostça.

buraderlik 【بۇرادەرلىك】 f.u. Kardeşlik,
dostluk.

buralma 【بۇرالما】 Helezon, sarmal.

burash 【بۇراش】 Burma, bükme. *Saatni
burash* – Saati kurma.

burchaq 【بۇرچاق】 bk. purchaq.

burgha 【بۇرغا】 Burgu. *Burgha bilen teshmek*
– Burgulamak; matkapla delmek.

burghay 【بۇرغاي】 Kıvrık; kıvrıcık. *Burghay
chach* – Kıvrıcık saç. *Burghay chachliq* –
Kıvrıcık saçlı.

burghuch 【بۇرغۇچ】 Tornavida.

burghuchi 【بۇرغۇچى】 Sondajcı.

burghuchiliq 【بۇرغۇچىلىق】 Sondaj işi.
Burghuchiliq qilmaq – Sondaj işçiliği yapmak.

burghulimaq 【بۇرغۇلىماق】 Burgulamak.

burghuy 【بۇرغۇي】 Burgu.

burghuychi 【بۇرغۇچى】 Matkapçı, delici.

burjek 【بۇرجهك】 Köşe. *Töt burjek* – Dört
köşe.

burjeklik 【بۇرجهكلىك】 Köşeli. *Töt burjeklik*
– Dört köşeli.

burzhua 【بۇرژۇئا】 r. Burjuva. *Burzhua
inqilap* – Burjuva devrimi.

burzhuaziye 【بۇرژۇئاىزىيە】 r. Burjuvazi.

burma 【بۇرما】 Burgu. *Burma mix* – Vida.

burmaq 【بۇرماق】 1. Çevirmek. *Atning
béshini burdi* – Atın başını çevirdi. 2. Dolamak;
sarmak.

burmichi 【بۇرمىچى】 1. Matkapçı, delici 2.
mec. Dönek, kaçamak eden.

burmilash 【بۇرمىلاش】 Kaçamak hale getirme.

burmilighanliq 【بۇرمىلىغانلىق】 Kaçamak
etmeklik. *Bu faktni qesten burmilighanliq
buludu* – Bu delili kastlı halde kaçamak hale
getirmek olur.

burmilimaq 【بۇرمىلىماق】 Kaçamak etmek;
kaçamak hale getirmek.

burna 【بۇرنا】 Daha önce; daha erken.

burnadin 【بۇرنادىن】 Eskiden beri, çoktan.

burnaqi 【بۇرناقى】 Evvelki, önceki, bundan
önceki. *Burnaqi kim* – Geçen gün; evvelki gün.

buruch 【بۇرۇچ】 bk. burush.

buruxtun 【بۇرۇختۇن】 *Buruxtun bolmaq* –
Bunalmak; nefesi kesilmek. *Buruxtun qilmaq* –
Boğmak.

burul 【بۇرۇل】 Demir kın donlu.

burulma 【بۇرۇلما】 Dönme, dönüş, çevirme.

burulma-burulma 【بۇرۇلما-بۇرۇلما】 Çok dönüşlü. *Burulma-burulma yol* – Çok dönüşlü yol.

burulush 【بۇرۇلۇش】 Dönüm, dönüş.

burumaq 【بۇرۇماق】 1. Burgulamak, matkapla delmek 2. Çevirmek, döndürmek.

burun 【بۇرۇن】 I Evvel, önce, geçen. *Burun zamanda* – Evvel zamanda. *Xéli waqit burun* – Epey zaman önce. *Burundin tartip* – Evvelden beri. *Inqilaptin burun* – Devrimden önce. *Mundin burun* – Bundan önce.

burun 【بۇرۇن】 II 1. Burun. *Burun tüşügi* – Burun deliği. *Puchuq burun* – Kısa ve kalkık burun. 2. coğr. Burun. *Ikki qolumni burnumgha tiqip keldim* – İki elim bomboş geldim. *Qoghunning burni körünüp qaldi* – Kavun olgunlaşmaya başladı.

burundin 【بۇرۇندىن】 Önceden, eskiden. *Uni burundin bilimen* – Onu önceden bilirim.

burunqi 【بۇرۇنقى】 Önceki, eski, kadimki.

burush 【بۇرۇش】 I Kesinti, kırıntı, parça.

burush 【بۇرۇش】 II Çevirme.

burut 【بۇرۇت】 Bıyık. *Burut qoymaq* – Bıyık bırakmak. *Shap burut* – Uzun bıyık.

burutluq 【بۇرۇتلۇق】 Bıyıklı.

bus 【بۇس】 Duman, tütsü, pus.

buslashmaq 【بۇسلاشماق】 Dumanlı hale gelmek; duman ile kirlenmek; dumanlanmak.

busluk 【بۇسلۇك】 Dumanlı, puslu.

bushang 【بۇشاڭ】 bk. boshang.

but 【بۇت】 1. Put 2. İkona.

butxana 【بۇتخانا】 u.f. Mabet, tapınak.

butnash 【بۇتناش】 Kapris yapma.

butnimaq 【بۇتنىماق】 Kapris yapmak.

butperest 【بۇتپەرەست】 u.f. Putperest, puta tapan.

butperestlik 【بۇتپەرەستلىك】 u.f.u. Putperestlik.

buwaq 【بۇۋاق】 bk. böwek.

buwrul 【بۇۋرۇل】 Demir kırık donlu. *Buwrul at* – Demir kırık donlu at.

buy 【بۇي】 Tarantu (örümceği).

buya 【بۇيا】 Yabanî otlar. *Shum buya* – Zararlı ot.

buyaqqa 【بۇياققا】 Bu yana.

buyaқта 【بۇياقتا】 Bu yanda.

buyaqtin 【بۇياقتىن】 Bu yandan.

buyan 【بۇيان】 Bu yana, beri. *Buningdin buyan* – Bundan beri. *Köptin buyan* – Çoktan bu yana. *Bir yildin buyan* – Bir yıldan beri. *Yéqindin buyan* – Yakın zamandan beri.

buyanqi 【بۇيانقى】 Bu yandaki. *Bir yildin buyanqi* – Bir yıldan beriki.

buyla 【بۇيلا】 1. Kama çivi 2. Ağaç değnek.

buyruq 【بۇيرۇق】 Buyruk, emir, ferman. *Buyruq bermek* – Emretmek. *Buyruq chüshürmek* – Buyurmak. *Buyruq péil* – Emir fiil.

buyruqwazliq 【بۇيرۇقۋازلىق】 u.f.u. Kırtasi usullerle idare etme hali.

buyruqchiliq 【بۇيرۇقچىلىق】 Kırtasi usullerle idare etmek.

buyrumaq 【بۇيرۇماق】 1. Emretmek 2. Ismarlamak. *Buyrisila!* – Buyrun! *Buyrughanni körerme* – Kısmetim neyse o olur. *Xuda buyrusa* – İnşallah, Allah isterse. *Buyrumaptu* – Nasip olmamış. *Buyrumisun* – Allah korusun.

buyrush 【بۇيرۇش】 1. Emretme 2. Ismarlama 3. Teşrif buyurma.

buyrutma 【بۇيرۇتما】 Sipariş etme, ısmarlama.

buyrutmaq 【بۇيرۇتماق】 Sipariş etmek, ısmarlamak.

buyuldash 【بۇيۇلداش】 1. Köpüklenme, köpürme 2. Kaynama.

buyuldimaq 【بۇيۇلدىماق】 1. Köpüklenmek 2. Kaynamak.

buzdi-chachti 【بۇزدى-چاچتى】 Savurma. *Mélini az künde buzdi-chachti qiliwetti* – Malını az bir zamanda saçıp savurdu.

buzdurmaq 【بۇزدۇرماق】 Bozdurmak.

buzdurush 【بۇزدۇرۇش】 bk. buzdurmaq.

buzghuchi 【بۇزغۇچى】 Bozan, bozguncu. *Tertip buzghuchi* – Tertibi bozan; intizamsız kimse.

buzghun 【بۇزغۇن】 Yıkılma, bozgun.

buzghunchi 【بۇزغۇنچى】 Bozguncu, asalak, baltalayıcı entrikacı.

buzghunchiliq 【بۇزغۇنچىلىق】 Bozgunculuk. *Buzghunchiliq qilmaq* – Yıkıcı eylemde bulunmak.

buzghunluq 【بۇزغۇنلۇق】 Yıkım perişanlık.

buzmaq 【بۇزماق】 Bozmak. *Buzup achmaq* – Bozup açmak. *Buzup ketmek* – Bozup gitmek. *Su tosmini buzup ketti* – Su barajı bozuverdi. *U bizning arimizni buzdi* – O bizim aramızı bozdu. *Sen pütün ishni buzding* – Sen bütün işi bozdun. *U méning keypimni buzdi* – O benim moralimi bozdu. *Könglüngni buzma* – Canını sıkma. *U bergen yedisini buzdi* – O sözünü yerine getirmedi.

buzuq 【بۇزۇق】 Bozuk. *Buzuq saat* – Bozuk saat. *Buzuq imaret* – Bozuk imaret. *Buzuq til* – Bozuk dil. *Buzuq adem* – Bozuk adam. *Buzuq niyetlik* – Bozuk niyetli.

buzuqchiliq 【بۇزۇقچىلىق】 Bozukluk; ahlak bozukluğu; sefahat. *Buzuqchiliq qilmaq* –

Kendini sefahata vermek.

buzuqluq 【بۇزۇقلۇق】 1. Ahlaksızlık 2. Orospuluk.

buzulghanliq 【بۇزۇلغانلىق】 Anza, aksaklık, özensizlik.

buzulmaq 【بۇزۇلماق】 Bozulmak. *Plan buzuldi* – Plan bozuldu. *Hawa buzuldi* – Hava bozuldu. *Arimiz buzulup ketti* – Aramız bozuldu. *Ashqazim buzuldi* – Midem bozuldu.

buzulmas 【بۇزۇلماس】 Bozulmaz. *Buzulmas dosluq* – Bozulmaz dostluk.

buzulush 【بۇزۇلۇش】 Bozulma. *Bu öy buzulushqa belgidendi* – Bu ev bozulmaya belgelendi.

buzuwetmek 【بۇزۇۋەتمەك】 Bozuvermek.

buzush 【بۇزۇش】 Bozuş, bozma, bozmak.

büdür 【بۇدۇر】 Pürtüklü, pürüzlü, kıvrıkcık.

büdür-büdür 【بۇدۇر-بۇدۇر】 Pürtüklü pürtüklü, kıvrıkcık.

büdürlësh 【بۇدۇرلەش】 bk. büdürlimek.

büdürlimek 【بۇدۇرلەمەك】 Kıvrıkcık hale getirmek.

bügün 【بۈگۈن】 Bu gün. *Bügündin bашlap* – Bu günden başlayarak. *Bügün bolmisa ete* – Bu gün olmazsa yarın. Ta bugün'giche – Ta bu güne kadar.

bügün-ete 【بۈگۈن-ئەتە】 Bu gün veya yarın.

bügünki 【بۈگۈنكى】 Bugünkü. *Bügünki künlükte* – Günümüzde.

bügünkidek 【بۈگۈنكىدەك】 Bugünkü gibi.

büjek 【بۈجەك】 Köşe. *Üch büjek* – Üçköşe, üçgen.

büjeklik 【بۈجەكلىك】 Köşeli. *Üch büjeklik* – Üç köşeli.

büjri 【بۈجىرى】 Büksül, dolambaçlı.

büjriklik 【بۇجرىكلىك】 Büksüllük, dolambaçlı olma hali.
bük 【بوك】 Sıkı, sıkı; gür. *Bük janggallik* – Gür orman.
bükkide 【بۇككىده】 Pek gür, çok gür. *Bükkide bostan* – Pek gür bostan.
bürge 【بۇرگه】 Pire.
bürkes 【بۇركهس】 Örtme; kaplama.
bürkimek 【بۇركمهك】 Örtmek; kaplamak.
bürküt 【بۇركۇت】 Kartal, altın kartal.
bütünley 【بۇتۇنلەي】 bk. pütünley.
büwi 【بۇۋى】 1. Yaşlı kadın, hanım, nine. 2. Hanım adlarına eklenir; Taşbüvi.
büyma 【بۇيما】 Kırma, kıvrım.
büyük 【بۇيۇك】 Büyük. *Büyük alimlar* –

Büyük bil ginler.

büyüklük 【بۇيۇكلۇك】 Büyüklük.

büyüm 【بۇيۇم】 Nesne, eşya. *Keng istimal bü yümliri* – Bol tüketim nesneleri. *Soda bü yümliri* – Ticari eşyalar.

büzülmes 【بۇزۇلمەس】 Kopmaz.

byudjet 【بىيۇدجەت】 r. Bütçe.

byuro 【بىيۇرو】 Büro. *Partiye byurosi* – Parti bürosu.

byurokrat 【بىيۇروكرات】 r. Bürokrat. *Byurokratlar* – Bürokratlar.

byurokratchiliq 【بىيۇروكراتچىلىق】 r.u. Bürokrasi, kırtasiyecilik.

Ch

چ

cha 【چا】 I Ağarmış. *Cha saqalliq* – Ağarmış sakalli. *Cha toxu* – Alaca tavuk.

cha 【چا】 II Başak kalıntısı; kesmik.

chach 【چاچ】 Saç. *Örüm chach* – Örülmüş saç. *Manglay chéchi* – Alın saçı. *Aq chach* – Ak saç. *Chach almaq* – Saç kestirmek. *Chach örmek* – Saç örmek. *Chach tókülmek* – Saç dökülmek. *Chéchim aqardi* – Saçım ağardı. *Chachliri aqarghan adem* – Saçları ağarmış adam. *Agharghan chach* – Ağarmış saç.

chachbagh 【چاچباغ】 Gelinin baş örtüsü. *Kélinni kelgende körüng, chachbaghni salghanda körüng* – Gelini geldiğinde gör, başörtüyü örttüğünde gör.

chachqan 【چاچقان】 ağ. bk. chashqan.

chachquch 【چاچقۇچ】 Mibzer, ekme makinesi.

chachqun 【چاچقۇن】 Dağınık.

chachliq 【چاچلىق】 Saçlı. *Aq chachliq* – Ak saçlı.

chachma 【چاچما】 Taneli. *Chachma oq* – Misket.

chachmaq 【چاچماق】 Saçmak, serpmek. *Aptap özining nurini chachti* – Güneş nurunu saçtı.

chachrandi 【چاچراندی】 Serpenti.

chachratquch 【چاچراتقۇچ】 Püskürteç, pülverizatör.

chachratquzmaq 【چاچراتقۇزماق】 (chachratmaq'tan) Sıçratturmak, serptirmek, püskürttürmek.

chachratmaq 【چاچراتماق】 (chachrimaq'tan) Sıçratmak, püskürtmek.

chachrimaq 【چاچرىماق】 Sıçramak.

chachtarash 【چاچتاراش】 u.f. Berber; bk. satrash.

chachtengge 【چاچتهنگه】 Örülmüş saçın ucuna takılan madeni para.

chachturmaq 【چاچتۇرماق】 (chachmaq'tan) Dağıtturmak, serptirmek.

chadir 【چادىر】 bk. chédir.

chagh 【چاغ】 I Çağ, zaman, vakit, devir. *Öz chéghida* – Kendi zamanında. *Shu chaghda* – Şu zamanda. *Bezi chaghlarda* – Bazı zamanlarda. *Kichik chéghimda* – Küçük vaktimda.

chagh 【چاغ】 II Az.

chagh 【چاغ】 III Hoşnut, memnun. *U könglimizni chagh etti* – O gönlümüzü sevindirdi.

chagh 【چاغ】 IV Boyuna göre, denge,

duruma göre, ayar, ölçü. *Bu otup putumgha taza chagh keldi* – Bu çizme ayağıma tam geldi.

chagh 【چاغ】 V Kuvvet, güç, kudret. *Chéghingni chaghlap ishle* – Gücünü ayarında kullan; dengeli çalış.

Chaghan 【چاغان】 Budistlerin yeni yıl bayramı (şu batta).

chaghlam 【چاغلالم】 Varsayım. *Köz chaghlimi* – Gözle yapılan varsayım.

chaghlash 【چاغللاش】 bk. chaghlımaq.

chaghliq 【چاغللىق】 I Az. *Chaghliq pulum bar* – Az param var.

chaghliq 【چاغللىق】 II Geçici, muvakkat.

chaghlımaq 【چاغللىماق】 Tahmin etmek, ölçmek, ayarlamak. *Chaghlap kördüm* – Tahmin ettim. *Qandaq chaghlaysen?* – Nasıl buluyorsun? *U chaghlımay sözleydu* – O dengersiz konuşuyor. *Chaghlap höküm qılmaq* – Dengeli hükmetmek. *Bu méni töwen chaghlihanlighingmu?* – Bu beni aşağıladığın mı?

chahgsiz 【چاھسىز】 Zamansız. *Chahgsiz kelding* – Zamansız geldin.

chah 【چاھ】 ağ. Kuyu.

chaharyar 【چاھارىار】 f. bk. Charyar.

chaxcha 【چاخچا】 Tabak, kutu.

chaxchaq 【چاخچاق】 Şaka. *Chaxchak qılmaq* – Şaka yapmak. *Chaxchaq bilen qutulmaq* – Şaka ile kurtulmak.

chaxchaqchi 【چاخچاقچى】 bk. chaqchaqchi.

chaxchaqlashmaq 【چاخچاقلاشماق】 Şakalaşmak.

chaxmaq 【چاخماق】 bk. chaqmaq.

chak 【چاك】 I bk. chek.

chak 【چاك】 II f. Tekerlek. *Chishliq chaq* – Dişli tekerlek. *Harwuning chaqi* – Arabanın tekerleği. *Bir chaq yip* – Bir makara ip. *Chaq*

égirmek – İp eğirmek.

chak-chak 【چاك-چاك】 f. *Chak-chak qılmaq* – Çekmek.

chaka 【چاكا】 *Bala-chaqa* – Çoluk çocuk.

chakang 【چاكانگ】 ağ. bk. keshte.

chakar 【چاكار】 f. İşçi. *Chakar bolmaq* – İşçi olmak.

chakarchiliq 【چاكارچىلىق】 f.u. bk. chakarlıq.

chakarlıq 【چاكارلىق】 f.u. İşçilik. *Chakarlıq qılmaq* – İşçilik etmek.

chakine 【چاكىنە】 Küçük. *Chakine soda* – Küçük ticaret.

chakkush 【چاككوش】 Çekiç.

chakush 【چاكوش】 Pide yapmada kullanılan bir tür çivili çekiç.

chakushka 【چاكوشكا】 Kama çivi.

chaq 【چاق】 I bk. chagh I.

chaq 【چاق】 II bk. chagh IV.

chaq-chuq 【چاق-چوق】 Ses taklidi.

chaq-pachaq 【چاق-پاچاق】 *Chaq-pachaq bolmaq* – Kırılmak; parçalanmak.

chaqa 【چاقا】 Para, kuruş. *Bir chaqam yoq* – Bir kuruşum yok.

chaqash 【چاقاش】 Silkme, karıştırma, sarsıntı, titreme.

chaqchaq 【چاقچاق】 Şaka. *Chaqchaq qılmaq* – Şaka etmek, şakalaşmak.

chaqchaqchi 【چاقچاقچى】 Şakacı.

chaqchaqlashmaq 【چاقچاقلاشماق】 Şakalaşmak.

chaqchi 【چاقچى】 f.u. Tekerlek ustası.

chaqiliq 【چاقىلىق】 I Paralı.

chaqiliq 【چاقىلىق】 II. *Bala-chaqiliq* – Çoluk çocuklu.

chaqiriq 【چاقىرىق】 Çağırma, davet.
 chaqirilmighan 【چاقىرىلمىغان】 Davet edilmemiş. *Chaqirilmighan méhman* – Davet edilmemiş misafir.
 chaqirish 【چاقىرىش】 bk. chaqirmaq.
 chaqirmaq 【چاقىرماق】 Çağırmaq. *Herbiy xizmetke chaqirmaq* – Askeri hizmete çağırmaq.
 chaqirtmaq 【چاقىرتماق】 (chaqirmaq'tan) Çağirtmak.
 chaqqaq 【چاققاق】 1. Sokan, sokucu, dikenli 2. Jurnalcı.
 chaqqan 【چاققان】 Çevik. *Chaqqan heriket qil* – Çevik hareket et. *Chaqqan bala* – Çevik çocuk. *Chaqqan bérip kel* – Hemen git gel.
 chaqqanlatmaq 【چاققانلاتماق】 Hızlandırmak.
 chaqqanliq 【چاققانلىق】 Çeviklik, hızlılık, çabukluk.
 chaqquch 【چاققۇچ】 Ateşleyen.
 chaqliq 【چاقلىق】 f.u. Tekerlekli. *Ikki chaqliq harwa* – İki tekerlekli araba.
 chaqlimaq 【چاقلىماق】 Bilemek. *Pichaq chaqlimaq* – Bıçak bilemek.
 chaqmaq 【چاقماق】 I 1. Kırmak, bozmak. *Zorluq kishenlirini chaqmaq* – Baskı işkencelerini kırmak. *Chakmaq qent* – Kesme şeker. 2. Sokmak, ısırmaq. *Ayighimni ilan chaqti* – Ayağımı yılan soktu. *Chéqip almaq* – Sokmak, ısırmaq. 3. Yakmak. *Serengge chaqmaq* – Kibrit yakmak. *Chaqmaq chaqti* – Kıvılcım çıktı. *Aptap ademning közini chaqidu* – Güneş insanın gözünü kamaştırır. *Paqirap turghan qar közimni chéqip ketti* – Parlayan kar gözümü kamaştırdı. *Bahagha chaq* – Fiyatım kestir.
 chaqmaq 【چاقماق】 II Yıldırım, şimşek.
 chaqmaq 【چاقماق】 III Kare, dörtgen.

chaqmaq 【چاقماق】 IV Sokmak, ısırmaq.
 chaqmaq 【چاقماق】 V ağ. Dörtgen. *Chaqmaq qent* – Kesme şeker.
 chaqmaqlimağ 【چاقماقلىماق】 Kare hale getirmek.
 chaqmaqdash 【چاقماقتاش】 Çakmaktaş.
 chaqmaqtek 【چاقماقتەك】 Kıvılcım gibi, yıldırım gibi, cin gibi.
 chaqnimaq 【چاقنىماق】 Parlamak. *Chaqnap turghan yultuzlar* – Parlayan yıldızlar. *Közimdin ot chaqnidi* – Gözümde ateş alevlendi.
 chaqpilek 【چاقپىلەك】 f. İğ, iğ biçiminde.
 chaqturmaq 【چاققۇرماق】 (chaqmaq'tan IV) Sektirmek.
 chaqturush 【چاققۇرۇش】 bk. chaqturmaq.
 chaqu 【چاقۇ】 Curnal, ihbar; bk. chéqim.
 chal 【چال】 I 1. İhtiyar, yaşlı (erkekler için). 2. Ağarmış, ak saçlı.
 chal 【چال】 II Tam değil, yarı, bitmemiş, yarım yamalak. *Chala uyqu* – İmızganma uyuklama. *Ishni chala tügettım* – İşi yarıda bıraktım; İşi yarım yamalak bitirdim. *Chala anglimaq* – Yarım yamalak işitmek. *Men uni chala bilimem* – Ben onu yarım yamalak bilirim. *Uni chala kördüm* – Onu yarım , yalamak gördüm. *Chala qazaq* – Babası veya annesi Kazak olan. *Chala ölüğ* – Yarı ölü.
 chala-puchuq 【چالا-پۇچۇق】 Yarım yamalak, biraz, tam değil.
 chala-pula 【چالا-پۇلا】 Tam değil, biraz, karışık, az çok, yarım yamalak. *Chala-pula ishlep qoydım* – Biraz çalışmış oldum.
 chalamolla 【چالاموللا】 Yarım yamalak molla, bilgisiz molla.
 chalasawat 【چالاساۋات】 u.f. Yarım yamalak

okuma yazması olan; bilgisiz, cahil.

Chalasawatlar kursı – Okuma yazma kursu.

chalasawatliq 【چالاساۋاتلىق】 u.f.u. Yarım yamalak okuma yazma hali; bilgisizlik; cahillik.

chalduurmaq 【چالدۇرماق】 (chalmaq'tan III) Çaldırmak; müzik aletini çaldırmak.

chalgha 【چالغا】 Tırpan.

chalghichi 【چالغىچى】 Tırpan kullanan kimse, tırpancı.

chalghu 【چالغۇ】 Müzik aletleri.

chalghuch 【چالغۇچ】 Çalan alet, karmaç.

chalghuchi 【چالغۇچى】 Çalgıcı, müzisyen.

chaliliq 【چاللىق】 Eksiklik, yarım yamalıklık.

Chaliliq qilmaq – Eksiklik yapmak; yetersiz olmak; beceriksiz olmak. **Mushu ishte men chaliliq qildim** – Bu işte ben beceriksizlik ettim. **Chaliliq bizdin ötti** – Beceriksizlik ettik.

chalqa 【چالقا】 ağ. Sırt. **U chalqisigha chüshiti** – O sırtüstü düştü.

chalqaymaq 【چالقايماق】 Arkaya çekilmek; arka tarafına eğilmek, arkaya yaslanmak.

chalqiyish 【چالقبىش】 bk. chalqaymaq.

challiq 【چاللىق】 İhtiyarlık, yaşlılık (erkekler için).

chalma 【چالما】 Kurumuş çamur veya kerpiç parçası.

chalmaq 【چالماق】 I Karıştırmak.

chalmaq 【چالماق】 II Ayak dayamak, ayakla vurmak.

chalmaq 【چالماق】 III Çalmak; müzik aletini çalmak. **Chalmaq chalmaq** – Alkışlamak.

chalmashmaq 【چالماشماق】 Dolaşmak. **Ayighim chalmiship kėtiwatidu** – Ayağım dolaşıyor.

chalputlimağ 【چالپۇتلىماق】 Ayağına tepmek;

ayağına vurmak; yıkmaya çalışmak.

chalwaqash 【چالۋاقاش】 bk. chalwaqimaq.

chalwaqimağ 【چالۋاقىماق】 İhtiyarlamak, yaşlanmak.

chalwash 【چالۋاش】 İyi traş edilmemiş baş; kötü traş edilmiş baş.

cham 【چام】 bk. chamdam.

chama 【چاما】 Varsayım, tahmin, ölçü. **Kérek chamida** – Belli ölçüde. **Chamidin tashqiri** – Varsayımın dışında. **Chamang yetse** – Gücün yetse. **Nimige chamang yetidu?** – Neye gücün yeter? **Chamisigha qarap yükle** – Gücüne göre yükle. **Saat ikkiler chamisida** – Saat iki civanında. **Méning chamamgha qarighanda** – Benim tahminime göre. **Chamam yetmeydu** – Gücüm yetmiyor.

chamadan 【چامادان】 r. Bavul, valiz.

chamaghur 【چاماغۇر】 bot. Turp.

chamdam 【چامدام】 Adım. **Her chamdamda qiyinchiliqlar kélip chiqidu** – Her adımda zorluklar çıkacak.

chamdan 【چامدان】 r. Bavul, valiz.

chamdash 【چامداش】 bk. chamdimağ.

chamdatmaq 【چامداتماق】 (chamdimağ'tan) Adımlatmak.

chamdimağ 【چامدىماق】 Adımlamak. **Chamdap mangmaq** – Adım adım yürümek. **U bir qedem ilgiri chamdidi** – O bir adım ileri adımladı.

chamghur 【چامغۇر】 bk. chamaghur.

chamiliq 【چامىلىق】 Ölçülü. **Chamiliq pulum bar** – Ölçülü param var.

chamilimağ 【چامىلىماق】 Ölçmek, tahmin etmek, kıyaslamak.

chana 【چانا】 Kızak.

chanağ 【چاناغ】 Kabuk(ğu), kavkı. **Köz**

chanighi – Göz çukuru. *Uning közi chanighidin chiqqidek édi* – Onun gözü göz çukurundan çıkar gibi idi.

chanash 【چاناش】 bk. chanimaq.

chandır 【چاندر】 Kiriş, sinir. *Chandır gösh* – Kirişli et.

chandirliq 【چاندرلىق】 Kirişli. *Chandirliq gösh* – Kirişli et.

chandurmaq 【چاندۇرماق】 (chanmaq'tan) Yanılmak. *Gepte chandurmaq* – Sözde yanılmak. *Chandurmay sözleydu* – Yanlızsız konuşur.

chandurush 【چاندۇرۇش】 bk. chandurmaq.

chang 【چاڭ】 I Toz. *Chang basmaq* – Toz basmak.

chang 【چاڭ】 II Gürültü, yüksek ses.

chang 【چاڭ】 III. *Chang salmaq* – Karmak, pençelemek.

chang 【چاڭ】 IV zool. Sariasma.

chang-topa 【چاڭ-توپا】 Toz duman, toz toprak.

changchi 【چاڭچى】 f.u. Sazcı.

changga 【چاڭگا】 Ağaçtaki kuş yuvası.

changgaq 【چاڭگاڭاق】 Çengel, örgü iğnesi, tığ.

changgal 【چاڭگال】 I f. Avuç.

changgal 【چاڭگال】 II Salkım söğüt.

changgallimaq 【چاڭگاللىماق】 Karmak, yapışmak, avuca almak, pençelemek.

changghiriq 【چاڭغىرىق】 Keçe çadırın üstünü kuran ayrı bir yuvarlak kısmının adı. *Kara öyniq changghirighi* – Keçe çadırın üst kısmı.

changildatmaq 【چاڭگىلداتماق】 (changildimaq'tan) Çıngırdatmak.

changildimaq 【چاڭگىلدىماق】 Çıngırdamak.

changjang 【چاڭجاڭ】 ç. Müdür, başkan. *Zawodning changjingi* – Fabrika müdürü.

changqaq 【چاڭقاڭاق】 Susuzluk, susama.

changqaqliq 【چاڭقاڭلىق】 Susuzluk.

changqargha 【چاڭقارغا】 Alaca karga.

changqash 【چاڭقاش】 bk. changqimaq.

changqay 【چاڭقاي】 zool. Yaban horozu, çalı horozu.

changqimaq 【چاڭقىماق】 Susamak.

changlandurmaq 【چاڭلاندىرماق】 1. Tozutmak 2. bot. Polenlemek.

changlandurush 【چاڭلاندىرۇش】 bk. changlandurmaq.

changlanmaq 【چاڭلانماق】 1. Tozutmak 2. Polenlenmek.

changlashturmaq 【چاڭلاشتۇرماق】 Tozutmak.

changlatmaq 【چاڭلاتماق】 Tozutmak.

changliq 【چاڭلىق】 Tozlu. *Changliq yol* – Tozlu yol.

changsiman 【چاڭسىمان】 Toz gibi.

changsiz 【چاڭسىز】 Tozsuz.

chaniche 【چانچە】 u.f. Küçük kızak.

chanimaq 【چانماق】 Kazmak, kesmek, baltalamak, açmak. *Ériq chanimaq* – Kanal açmak. *Yaghach chanimaq* – Ağaç kesmek.

chanmaq 【چانماق】 Yanılmak, kusurlu olmak, kusurun başkalarca bilinmesi. *U changmay sözleydu* – O kusursuz söylüyor.

chap 【چاپ】 anat. Kasık (-ğı).

chapaq 【چاپاق】 Çapak.

chapaqa 【چاپاقا】 Kara kurbağası.

chapaqlashmaq 【چاپاڭلاشماق】 Çapak olmak.

chapaqliq 【چاپاڭلىق】 Çapaklı.

chapaqlimaq 【چاپاقلىماق】 Çapak olmak.

chapan 【چاپان】 Cüppe, palto. *Paxtiliq chapan* – Kışlık palto. *chekmen chapan* – Palto.

chapanliq 【چاپانلىق】 Palto kumaşı.

chapar 【چاپار】 tar. Emireri, posta, kuriye, ayakçı.

chaparmen 【چاپارمەن】 tar. bk. chapar.

chapcha 【چاپچا】 Kürek.

chapchan 【چاپچان】 ağ. bk. chapsan.

chapchimaq 【چاپچىماق】 Atılmak, fırlamak, sıçramak.

chapchish 【چاپچىش】 bk. chapchimaq.

chapi 【چاپى】 ağ. Karyola, kerevet.

chapighan 【چاپىغان】 Koşan, koşucu.

chapqaq 【چاپقاغ】 1. Hızlı, ayağı hızlı 2. Kalleş.

chapqu 【چاپقۇ】 Keser.

chapqun 【چاپقۇن】 1. Tipi 2. Akın, baskın.

chapqur 【چاپقۇر】 Hızlı koşan. *Chapqur at* – Hızlı koşan at.

chapqurluq 【چاپقۇرلۇق】 Çeviklik, canlılık.

chapquzmaq 【چاپقۇزماق】 I (chapmaq'tan III) Kazdırmak, açtırmak, oydurmak.

chapquzmaq 【چاپقۇزماق】 II (chapmaq'tan) Koşturmak. *At chapquzmaq* – At koşturmak.

chaplanmaq 【چاپلانماق】 Yapışmak.

chplash 【چاپلاش】 bk. chaplimağ.

chplashqaq 【چاپلاشقاغ】 Yapışkan, usandırıcı, yorucu.

chplashqaqliq 【چاپلاشقاغلىق】 Yapışkanlık, usandırıcılık.

chplashmaq 【چاپلاشماق】 Yapışmak, sarılmak, usandırmak. *U yerge chapliship*

yétiwaldi – O yere sarılmış halde yatıverdi.

chplashturmaq 【چاپلاشتۇرماق】 (chaplashmaq'tan) Yapıştırmak.

chplashturush 【چاپلاشتۇرۇش】 bk. chaplashturmaq.

chaplatquzmaq 【چاپلاتقۇزماق】 (chaplatmaq'tan) Yapıştırtmak.

chaplatmaq 【چاپلاتماق】 (chaplimağ'tan) Yapıştırtmak.

chaplimağ 【چاپلىماق】 Yapıştırmak.

chaplishish 【چاپلىشىش】 bk. chaplashmaq.

chaplitish 【چاپلىتىش】 bk. chaplatmaq.

chapliwetmek 【چاپلىۋەتمەك】 Sıvamak, macunlamak, ya pıştırmak.

chapmaq 【چاپماق】 I Koşmak. *Chépip kelmek* – Koşarak gelmek.

chapmaq 【چاپماق】 II Çiftleşmek.

chapmaq 【چاپماق】 III Kazmak, açmak, oymak. *Ketmen chapmaq* – Çapa ile yer kazmak.

chapmaq 【چاپماق】 IV Kakmalarla süslemek. *Sépigha kümüş chapqan qilich* – Sapı gümüş ile süslenmiş kılıç.

chapmu-chap 【چاپمۇ-چاپ】 Yüz yüze karşılaşmak, yüz yüze rastlamak.

chaprash 【چاپراش】 Çapraz.

chapsan 【چاپسان】 Çabuk, hızlı. *Chapsan poyiz* – Hızlı tren. *Chapsan bérip kel* – Çabuk git gel.

chapsanlash 【چاپسانلاش】 bk. chapsanlimağ.

chapsanlatmaq 【چاپسانلاتماق】 (chapsanlimağ'tan) Hızlandırmak.

chapsanliq 【چاپسانلىق】 Çabukluk.

chapsanlimağ 【چاپسانلىماق】 Hızlanmak.

chapsanraq 【چاپسانراق】 Biraz hızlı, biraz çabuk.

chapturmaq 【چاپتورماق】 I (chapmaq'tan I) Koşturmak. *Chapturup kelmek* – Koşturup gelmek. *At chapturmaq* – At koşturmak.

chapturmaq 【چاپتورماق】 II (chapmaq'tan II) Çiftleştirmek.

chapturmaq 【چاپتورماق】 III (chapmaq'tan III) Kazdırmak, oydurmak, açtırmak. *Östeng chapturmaq* – Kanal açtırmak.

chapturush 【چاپتورۇش】 bk. chapturmaq.

char 【چار】 Alaca. *Char toxu* – Alaca tavuk.

Char 【چار】 Çar, kral, sultan.

charaqlash 【چاراqlash】 bk. charaqlımaq.

charaqlımaq 【چاراqlımaq】 Görünüp kaybolmak, parlamak. *Yultuzdek charaqlaydu* – Yıldız gibi parlar.

charanglımaq 【چارانqlımaq】 Yaygara etmek.

charas 【چاراس】 Kara üzüm türü.

charbagh 【چارباغ】 f. Çit.

charchap 【چارچاپ】 f. Çarşaf.

charchash 【چارچاش】 bk. charchımaq.

charchashlıq 【چارچاشلىق】 Yorgunluk.

charchatmaq 【چارچاتماق】 (charchımaq'tan) Yormak.

charchay 【چارچاي】 bot. Bektaşî üzümü.

charchighanlıq 【چارچيغانلىق】 Yorgunluk. *Charchighanlıqni sezmetin* – Yorgunluğu duymadan.

charchımaq 【چارچىماق】 Yorulmak. *Charchımaştin* – Yorulmadan. *Charchap ketmek* – Yoruluvermek.

charchımas 【چارچىماس】 Yorulmaz.

charchitish 【چارچىتىش】 bk. charchatmaq.

chare 【چاره】 f. Çare, tedbir. *Chare körmek* – Çare bulmak. *Chare yoq* – Çare yok. *Jaza charisi* – Ceza çaresi.

chare-tedbir 【چاره-تهدبىر】 f.a. Çare ve tedbir.

charek 【چارهك】 1. Çeyrek 2. Ölçü birimi 8.96 kg. *Bir charek gürüş* – 9 kg pirinç.

charipay 【چارىپاي】 f. Hayvan.

charısız 【چارىسىز】 f.u. Çaresiz. *Charısız qalmaq* – Çaresiz kalmak.

charısızlıq 【چارىسىزلىق】 f.u. Çaresizlik.

Charizm 【چارىزم】 r. Çarlık, Çarlık rejimi.

charq 【چارق】 bk. chaq I.

charqchi 【چارقىچى】 f.u. 1. Tornacı 2. Bileyci.

charlaqchi 【چارلاقچى】 bk. charlamchi.

charlamchi 【چارلامچى】 Müfettiş, gözetici, gözetmen.

charlamchılıq 【چارلامچىلىق】 Müfettişlik, gözetmenlik.

charlash 【چارلاش】 bk. charlımaq.

charlıghuchi 【چارلىغۇچى】 bk. charlamchi.

charlımaq 【چارلىماق】 Müfettişlik etmek, gözetmek.

charsa 【چارسا】 f. Dörtgen, kare. *Charsa métr* – Kare metre.

charsildatmaq 【چارسىلداتماق】 Çatırdatmak.

charsildımaq 【چارسىلدىماق】 Çatırdamak.

charwa 【چارۋا】 f. 1. Hayvan, mal, davar. *Charwa mal* – Hayvan, davar. 2. Ekonomi.

charwichi 【چارۋىچى】 f.u. Hayvan yetiştiricisi.

charwichılıq 【چارۋىچىلىق】 Hayvancılık. *Charwichılıq igiligi* – Hayvancılık ekonomisi. *Charwichılıq mutexessisi* – Hayvancılık uzmanı.

charwıdar 【چارۋىدار】 f. Hayvan yetiştiricisi.

charshembe 【چارشەمبە】 f. Çarşamba.

Charyar 【چاريار】 din. Peygamber Muhammed'in halefleri: Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali.

chas 【چاس】 I f. Dörtgen.

chas 【چاس】 II Hızlı, çabuk. *Achchighi chas* – Çabuk kızan.

chasaqal 【چاساقال】 Ağarmış sakal.

chashka 【چاشكا】 f. Sabah.

chashqan 【چاشقان】 Sıçan, fare. *Dala chashqini* – Bozkır faresi. *Chashqan yili* – Sıçan yılı (12 hayvan takviminin birincisi, 1900, 1912, 1924, 1936, 1948 yılları sıçan yılıdır). *Qarghu chashqan* – Köstebek (-ği). *Ak chashqan* – Kakım. *Chashqan késil* – (tıb) polip (-pi).

chashmaq 【چاشماق】 ağ. bk. chachmaq.

chat 【چات】 I Kasık; bk. chap.

chat 【چات】 II 1. Dağ boğazı 2. Yarık, aralık.

chataq 【چاتاق】 Aksilik, karışıklık, düzensizlik, macera. *Chataq adem* – Aksi adam; maceracı. *Arimizda chataq chiqti* – Aramızda karışıklık çıktı. *Chataq qilmaq* – Güçleştirmek; zorluk çıkarmak; karışıklık yaratmak. *Chataq ish* – Karışık iş. *Chataq chiqarmaq* – Karışıklık yaratmak; kavga çıkarmak. *Kishining ishi bilen chatighing bolmisun* – Başkaların işine karışma. *Mesile chataqqa aylinip ketti* – Mesele karışıklığa dönüştü.

chataqchi 【چاتاقچى】 İşi karıştıran; kavgacı; yaramaz.

chataqlashturmaq 【چاتاقلاشتۇرماق】 Karıştırmak, zorluk çıkarmak.

chataqlashturush 【چاتاقلاشتۇرۇش】 bk. chataqlashturmaq.

chataqliq 【چاتاقلىق】 1. Karışıklık, aksilik 2. münakaşa 3. Belirsizlik, muğlak olma.

chataliq 【چاتالىق】 ağ. bk. chatra.

chatashmaq 【چاتاشماق】 Dolaşmak, karışmak.

chatashturmaq 【چاتاشتۇرماق】 Dolaştırmak, karıştırmak.

chataylaq 【چاتايلاق】 ağ. bk. chatra.

chatqal 【چاتقال】 Boğaz, dağ boğazı.

chatqalliq 【چاتقاللىق】 bk. chatqanliq.

chatqan 【چاتقان】 1. Çalılık, fundalık 2. Diken 3. bk. boran-chapqun.

chatqanliq 【چاتقانلىق】 Çalılık, fundalık, ormanın sık yeri.

chatma 【چاتما】 Koşulan, takılan, bağlanan. *Chatma harwa* – Takılan araba.

chatmaq 【چاتماق】 Takmak, bağlamak.

chatra 【چاترا】 bk. chat I.

chatraq 【چاتراق】 bk. chatra ve chat I.

chawa 【چاۋا】 I Çalı çırpı.

chawa 【چاۋا】 II İç yağ. *Qoyning chawa yéghi* – Koyunun iç yağ.

chawak 【چاۋاك】 Alkış. *Chawak chalmaq* – Alkışlamak.

chawarmaq 【چاۋارماق】 Kızarmak.

chawat 【چاۋات】 İnce pide.

chawirish 【چاۋىرىش】 bk. chawarmaq.

Chawshyen 【چاۋشىيەن】 ç. Kore. *Chawshyen tili* – Kore dili.

Chawshyenlik 【چاۋشىيەنلىك】 ç.u. Koreli. *Chawshyenlik ayal* – Koreli kadın.

chay 【چاي】 Çay. *Ak chay* – Ak çay. *Tash chay* – Kalıba vurularak katılaştırılmış çay. *Kök chay* – Mavi çay. *Achchiq* – Çay demli çay. *Sütlük chay* – Sütlü çay. *Qara chay* – Kara çay (bir tür Çin çayı). *Qaymaq chay* – Kaymaklı çay. *Chay quta* – Çay kutusu. *Chay qoshuq* –

Çay kaşığı. *Chay demlimək* – Çay demlemek.
Ettigenlik chay – Kahvaltı. *Chay ichish* – Çay içme. *Chay qoymaq* – (bermek) çay vermek.

chay-pay 【چاي-پاي】 Çay ve çay gibi bir şeyler. *Chay-pay ichiwalmaq* – Çay ve çay gibi bir şeyler içmek.

chayan 【چايان】 Çiyan, akrep. *Ilan-chayan* – Yılan ve çiyan.

chayap 【چاياب】 f. İpek halı.

chaychiliq 【چايچىلىق】 Çaycılık.

chayxana 【چايخانا】 u.f. Çayhane.

chayxanichi 【چايخانچى】 u.f.u. Çayhaneci, çayhane sahibi.

chayxor 【چايخور】 u.f. Çay tiryakisi.

chayxorluq 【چايخورلۇق】 u.f.u. Çay tiryakiliği.

chayqalmaq 【چايقالماق】 Sallanmak, ırgalanmak, çalkalanmak.

chayqanmaq 【چايقانماق】 Yıkanmak.

chayqash 【چايقاش】 bk. chayqimaq.

chayqatmaq 【چايقاتماق】 (chayqimaq'tan) Sallatmak, ırgalatmak, yalpalandırmak, çalkalatmak, durulattmak.

chayqimaq 【چايقىماق】 1. Sallamak, ırgalamak, yalpalandırmak, çalkalamak. *Bash chayqimaq* – Başıyla hayır işareti vermek. 2. Yıkamak, çalkalamak, durulamak. *Kir chayqimaq* – Çamaşır durulamak.

chayqinish 【چايقىنىش】 bk. chayqanmaq.

chaynash 【چايىناش】 bk. chaynimaq.

chaynimaq 【چايىنماق】 Çiğnemek. *Séghiz chaynimaq* – Sakız çiğnemek.

chaypurush 【چايپۇرۇش】 u.f. Çay satıcı.

chayzar 【چايزار】 u.f. Çay tarlası, çay bitkisinin bulunduğu alan (saha).

chaza 【چازا】 I ç. İleri karakol.

chaza 【چازا】 II ç. Firkete.

-che 【-چه】 (İsimden isim yapma eki. Türkiye Türkçesindeki '-ca, -ce, -ça, -çe' eklerini karşılar ve bir de kadar anlamını da verir). *Minglerche* – Binlerce. *Qiriq yılche* – Kırk yıl kadar. *Artuqche* – Biraz fazla. *Fransuzche* – Fransızca. *Uyghurchigha terjüme* – Uygurcaya çevri. *Yoshurunche* – (hal eki) gizli halde. *Kitapche* – (küçültme eki) kitapça.

chebdes 【چهبدەس】 Çevik, faal.

chebdeslik 【چهبدەسلىك】 Çeviklik, faallik.

chechke 【چهچكە】 ağ. Öğle vakti.

chechmek 【چهچمەك】 ağ. Çözmek, açmak.

chehre 【چههرە】 f. Çehre, yüz, surat.

chek 【چەك】 I Hudut, sınır. *Chek qoymaq* – Sınırlandırmak. *Chektin chiqmaq* – Sınırı geçmek. *Chektin ashqan* – Sınırı aşan.

chek 【چەك】 II 1. Çek 2. Kur'a. *Chek tashlimaq* – Kur'a çekmek. *Chek sanduqi* – Kur'a sandığı.

chek 【چەك】 III 1. Dikiş yeri 2. Çatlak. *Chek ketmek* – Çatlamak.

chek 【چەك】 IV r. Çek.

chekchek 【چهچكەك】 Öfkeli, kin dolu.

chekcheymek 【چهچكەيمەك】 Gözlerini fal taşı gibi açmak.

chekcheytish 【چهچكەيتىش】 bk. chekcheytmek.

chekcheytmek 【چهچكەيتەك】 Gözlerini fal taşı gibi açtırmak. *Közlirini chekcheytip* – Gözlerini fal taşı gibi açıp.

chekchiyish 【چهچكەيش】 bk. chekcheymek.

cheke 【چەكە】 Şakak. *Qizil yaghliqni chékilep tangghan qiz* – Kızıl başörtüyü şakağından bağlamış kız.

chekke 【چەككە】 Damla.

chekkillesh 【چەككىلەش】 bk. chekkilimek.

chekkilimek 【چەككىلىمەك】 Yapım, üretim, istihlal.

chekküzmek 【چەككüzمەك】 bk. chektürmek.

chekküzüsh 【چەككüzüş】 bk. chekküzmek.

cheklem 【چەكلەم】 Tehdit, sınırlama, kısma.

cheklen'gen 【چەكلەنگەن】 Tehdit edilen, sınırlanmış.

cheklen'genlik 【چەكلەنگەنلىك】 Tehdit edilmişlik, sınırlanmışlık.

cheklesh 【چەكلەش】 bk. cheklimek.

cheklik 【چەكلىك】 Sınırlı.

cheklime 【چەكلیمە】 Sınırlama, yasaklama.

cheklimek 【چەكلیمەك】 Sınırlamak, yasaklamak.

chekmek 【چەكمەك】 I İçmek (sigara içmek).

chekmek 【چەكمەك】 II Çekmek. *Azap çekmek* – Azap çekmek. *Ah çekmek* – Ah çekmek. *Chéček çekmek* – Çiçek aşısı yapmak.

chekmek 【چەكمەك】 III Koşmak. *Harwigha at çekmek* – Arabaya at koşmak.

chekmen 【چەكمەن】 Asya modası bir tür kışlık pamuklu palto ve bu palto için kullanılan pamuk kumaş. Kaşgar, el tezgahı ile dokulan bu kumaşı ve bu paltosu ile ünlüdür.

chekmenlik 【چەكمەنلىك】 Asya modası palto için kullanılan kumaş.

chekmes 【چەكمەس】 Tutmaz, yapışmaz. *Kush çekmes lachin* – Kuş tutmaz doğan.

cheksiz 【چەكسىز】 Sınırsız, uçsuz bucaksız. *Cheksiz dala* – Uçsuz bucaksız bozkır.

cheksizlik 【چەكسىزلىك】 Sınırsızlık, uçsuz bucaksızlık.

chektürmek 【چەكتۈرمەك】 I Sigara içirmek.

chektürmek 【چەكتۈرمەك】 II Çektirmek.

chektürmek 【چەكتۈرمەك】 III Koşturmak (araba, sapan gibi aletlere iş hayvanı bağlattırmak).

chelish 【چەلىش】 I (chalmaq'tan III) Çalmak, oynamak.

chelish 【چەلىش】 II (chalmaq'tan I) Karıştırmak, eritmek.

chelle 【چەللە】 Kamış. *Chelle éghil* – Kamış ağul.

chelpek 【چەلپەك】 Yağda pişirilen çörek; bk. poshkal.

chem 【چەم】 f. Kösele, ayakkabının altı.

chember 【چەمبەر】 f. Çember. *Yerim chember* – Yarım çember.

chemberches 【چەمبەرچەس】 f. Koparılmaz, bozulmaz, herşeye hazır.

chemberlimek 【چەمبەرلىمەك】 Çemberlemek, çerçevelemek.

chemek 【چەمەك】 I ağ. Parmak; bk. barmaq.

chemek 【چەمەك】 II İğri ayaklı.

chemen 【چەمەن】 I f. bk. chimen.

chemen 【چەمەن】 II ç. Erişte, makama.

chemlimek 【چەملىمەك】 Taban koymak, kundura tabanı.

chen 【چەن】 I ç. Apolet.

chen 【چەن】 II ç. Oran, ölçü.

chendan 【چەندان】 f. Bir defa, misli. *Yüz chendan artuq* – Yüz misli fazla.

chengze 【چەڭزە】 ç. Kullanmak için kesilmiş ince çam ağaçları.

chenlesh 【چەنلەش】 bk. chenlimek.

chenlimek 【چەنلىمەك】 Kıyaslamak, yerini

göstermek.

chep 【چەپ】 f. Sol. *Chep tamangha* – Sol tarafa.

chepe 【چەپە】 ağ. Solak; bk. solxay.

chertmek 【چەرتمەك】 ağ. Şaklamak, şakırdamak.

chet 【چەت】 Kıyı, kenar, yan. *Bir chette* – Bir kıyıda. *Chet at* – Arabanın yanma koşulan at. *Chet barmaq* – Serçe parmak. *Chettin qarighanda* – Kıyıdan bakıldığında. *Yéza chétide* – Köy kıyısında. *Chette qalmaq* – Dışarıda kalmak. *Chetke chiqmaq* – Dışarı çıkmak. *Chetke qaqqmaq* – Dışlamak. *U özini chetke aldi* – O kendisini bir kenara aldı. *Chet kishi* – Yabancı kişi. *Chet dölet* – Kişisi yabancı devlet kişisi. *Chet yurt* – Yabancı ülke. *Chet el* – Yabancı ülke, yabancı devlet.

chetel 【چەتەل】 Yabancı ülke. *Chetel tili* – Yabancı dil. *Chetel méli* – Yabancı mal.

chetellik 【چەتەللىك】 Yabancı. *Chetellik méhmanlar* – Yabancı konuklar.

chetlesh 【چەتلەش】 bk. chetlimek.

chetleshmek 【چەتلەشمەك】 Uzaklaşmak.

chetleshtürmek 【چەتلەشتۈرمەك】 (çetleşmekben) Uzaklaştırmak.

chetlik 【چەتلىك】 Savulmak, bir yana çekilmek. *Chetlik qilmaq* – Bir yana çekmek.

chetlimek 【چەتلىمەك】 Savulmak, bir yana çekilmek.

chetmek 【چەتمەك】 İlmikli kapan.

chetnimek 【چەتنىمەك】 Kaçınmak, çekilmek.

chewendaz 【چەۋەنداز】 f. Atlı.

chewre 【چەۋرە】 Torun çocuğu, torunun oğlu.

cheydu 【چەيدۇ】 I ç. Kıyma satın.

cheydu 【چەيدۇ】 II ç. Satır (büyük bıçak).

cheyek 【چەيەك】 ağ. Uzun. *Cheyek chachliq* – Uzun saçlı.

cheyletmek 【چەيلەتمەك】 (cheylimek'ten) Çiğnetmek, yoğurtmak.

cheylimek 【چەيلىمەك】 Çiğnemek, yoğurmak.

cheyliwetmek 【چەيلۈۋەتمەك】 Çiğneyivermek, yoğuruvermek.

cheynek 【چەينەك】 Çaydan, demlik.

cheypu 【چەيپۇ】 ç. Küçük top.

cheyze 【چەيزە】 ç. Patlıcan.

chéček 【چېچەك】 I Çiçek. *Ak chéček* – Beyaz çiçek. *Dillar béghida chéčekler atti* – Gönül bahçesinde çiçekler açıldı.

chéček 【چېچەك】 II t. Çiçek (hastalığı). *Chéček chekmek* – Çiçek aşısı yapmak.

chéčekchi 【چېچەكچى】 Çiçek aşısı yapan.

chéčekklenmek 【چېچەكلەنمەك】 Çiçeklenmek, çiçek açmak.

chéčeklesh 【چېچەكلەش】 bk. chéčeklimek.

chéčekklik 【چېچەكلىك】 Çiçekli. *Chéčekklik yaghach* – Çiçekli ağaç.

chéčeklimek 【چېچەكلىمەك】 Çiçeklemek. *Gül chéčekliidi* – Gül çiçekledi.

chéchen 【چېچەن】 I 1. Zihni çevik, hazırcevap 2. Hatip.

chéchen 【چېچەن】 II Temiz, temizlik seven.

Chéchen 【چېچەن】 Çeçen. *Chéchen tili* – Çeçençe, Çeçen dili.

chéchen-pakize 【چېچەن-پاكىزە】 u.f. Temiz, temizlik seven.

chéchen-pakizlik 【چېچەن-پاكىزلىك】 Temizlik, temizlik sevme hali.

chéchenlik 【چېچەنلىك】 I 1. Hatiplik 2. Zihin çevikliği, hazırcevaplık.

chéchenlik 【چېچەنلىك】 II Temizlik, temizlik sevmeye hali.

chéchilangghu 【چېچىلانغۇ】 Dikkatsiz, dalgın, dağımık.

chéchilangghuluq 【چېچىلانغۇلۇق】 Dikkatsizlik, dalgınlık, dağımıklık.

chéchilghaq 【چېچىلغاق】 Kızgın, ateşli, sinirli, öfkeli, hiddetli.

chéchilghaqliq 【چېچىلغاقلىق】 Kızgınlık, ateşlilik, sinirlilik, hiddetlilik.

chéchilish 【چېچىلىش】 bk. chéchilmaq.

chéchilma 【چېچىلما】 Dağımık, ayrı ayrı, birbirinden ayrı.

chéchilmaq 【چېچىلماق】 1. Dağılmak. 2. Sinirlenmek, kızmak.

chéchindi 【چېچىندى】 Ot kırıntısı, saman kırıntısı.

chéchiwetmek 【چېچىۋەتمەك】 Dökmek, saçmak, serpmek, yaymak.

chéchiwétish 【چېچىۋەتتىش】 bk. chéchiwetmek.

chéchish 【چېچىش】 I bk. chachmaq.

chéchish 【چېچىش】 II bk. chechmek.

chédir 【چېدىر】 Çadır. *Chédir tikmek* – Çadır dikmek.

chégara 【چېگارا】 ağ. bk. chégira.

chégarichi 【چېگارىچى】 ağ. Sınır muhafızı, sınır eri. *Chégarichi eskerler* – Sınır muhafız askerleri.

chégaridash 【چېگارىدەش】 ağ. bk. chégiridash.

chégira 【چېگىرا】 Sınır, hudut.

chégirichi 【چېگىرىچى】 Sınır muhafızı.

chégiridash 【چېگىرىدەش】 Sınırdaş, ortak sınırı olan.

chégiridashliq 【چېگىرىدەشلىق】 Sınırdaşlık, ortak sınırlara sahip olma hali.

chégirilimaq 【چېگىرىلسماق】 Sınırlamak.

chégra 【چېگىرا】 bk. chégira.

chégrin 【چېگىرىن】 r. Kumlu sahtiyan, şagren.

chéghi 【چېغى】 bk. chaq.

chéghirik 【چېغىرىك】 mat. Trapez.

Chéx 【چېخ】 Çek. *Chéx tili* – Çek dili.

chékermen 【چېكەرمەن】 u.f. İçici (sigara içici).

chéketke 【چېكەتكە】 Çekirge.

chékim 【چېكىم】 *Bir chékim tamaqa* – Bir defa içilen sigara (tütün).

chékimlik 【چېكىملىك】 Sigara gibi içilen şeyler.

chékindi 【چېكىندى】 Topluluktan kopmuş, toplumca merdut.

chékindürgenlik 【چېكىندۈرگەنلىك】 Caydırmışlık.

chékindürmek 【چېكىندۈرمەك】 Caydırmak.

chékindürülmek 【چېكىندۈرۈلمەك】 Caydırılmak.

chékindürüş 【چېكىندۈرۈش】 bk. chékindürmek.

chékinish 【چېكىنىش】 bk. chékinmek.

chékinmek 【چېكىنمەك】 Caymak.

chékinmes 【چېكىنمەس】 Caymaz.

chékish 【چېكىش】 bk. chekmek.

chékit 【چېكىت】 Nokta. *Qosh chékit* – Çift nokta, ast üst iki nokta. *Jiq chékitler* – Çok noktalar.

chékitlik 【چېكىتلىك】 Noktalı. *Chékitlik pesh* – Noktalı virgöl.

chéqil 【چېقىل】 ağ. bk. édir.

chéqildaq 【چىقىلداق】 Nara atan, çığılıklar atan.

chéqildash 【چىقىلداش】 bk. chéqildimaq.

chéqildimaq 【چىقىلدىماق】 Gürültü çıkarmak, gürüldemek, çağıldamak.

chéqildurmaq 【چىقىلدۇرماق】 Çaprazlama kavşuturmak, çiftleştirmek.

chéqilghan 【چىقىلغان】 Yıldırım, şimşek; bk. chéqin. *Chéqilghan chüshti* – Yıldırım düştü.

chéqilish 【چىقىلىش】 bk. chéqilmaq.

chéqilmaq 【چىقىلماق】 Kırılmak, parçalanmak. *Qacha chéqildi* – Mutfak takımı kırıldı. *Chaqlamaq chéqildi* – Şimşek çakıldı.

chéqim 【چىقىم】 İftira, bühitan.

chéqimchi 【چىقىمچى】 İftiracı.

chéqimchiliq 【چىقىمچىلىق】 İftiracılık.

chéqin 【چىقىن】 Yıldırım, şimşek; bk. chéqilghan. *Chéqin chaqti* – Şimşek çaktı.

chéqindi 【چىقىندى】 Döküntü, süprüntü, çöp.

chéqir 【چىقىر】 Gri-yeşil. *Chéqir üzüm* – Dut ağacı meyvesi. *Chéqir üzüm derixi* – Dut ağacı.

chéqiwalmaq 【چىقىۋالماق】 Sokmak, ısırmaq, iğnesini batırmak.

chéqiwélish 【چىقىۋىلىش】 bk. chéqiwalmaq.

chéqish 【چىقىش】 bk. chaqlamaq I ve IV.

chéqishmaq 【چىقىشماق】 Şakalaşmak, şaka etmek.

chéqishturmaq 【چىقىشتۇرماق】 Prova yapmak, karşılaştırmak.

chélek 【چىلەك】 Kova. *Yaghach chélek* – Ağaç kova.

chéleklesh 【چىلەكلەش】 bk. chéleklimek.

chéleklimek 【چىلەكلىمەك】 Kova ile. *Chéleklep yamghur yaghidu* – Kovadan

dökülür gibi yağmur yağar.

chéliqish 【چىلىقىش】 bk. chéliqmaq.

chéliqmaq 【چىلىقماق】 Yansıtmak, aksetmek, görünmek, ele geçmek. *Közge cheliqmuydu* – Göze görünmüyor.

chéliqturmaq 【چىلىقتۇرماق】 (chéliqmaq'tan) Görmek, dikkat etmek, rastlamak. *Unung kökrigide töt dane midalning turghanlighini chéliqturdum* – Onun göksünde dört tane nişanın bulunduğuna dikkat ettim.

chélinmaq 【چىلىنماق】 *Qongghuraq chélindi* – Zil çalındı. *Közge chélinmaq* – Göze yansıtmak.

chélish 【چىلىش】 (chalmaq'tan II) Mücadele, savaş, çarpışma, kavga. *Chelish élip barmaq* – Mücadeleyi sürdürmek.

chélishchan 【چىلىشچان】 Mücadeleci, direşken, sebatkar, gayretli, çalışkan.

chélishchanliq 【چىلىشچانلىق】 Sebatkarlık, direşkenlik, gayretlilik, çabşkanlık.

chélishchi 【چىلىشچى】 1. Savaşçı, mücadeleci 2. Güreşçi, pehlivan.

chélishish 【چىلىشش】 bk. chélishmaq.

chélishmaq 【چىلىشماق】 1. Savaşmak, mücadele etmek 2. Güreşmek.

chélesh 【چىلەش】 bk. chénimek.

chéngimaq 【چىڭىماق】 Tozumak.

chéngitish 【چىڭىتىش】 bk. chéngitmaq.

chéngitmaq 【چىڭىتماق】 Toz koparmak, toz çıkarmak.

chéniqish 【چىنىقىش】 bk. chéniqmaq.

chéniqmaq 【چىنىقماق】 Çelikleşmek, sağlamlaşmak, da yanıklı olmak.

chéniqturmaq 【چىنىقتۇرماق】 (chéniqmaq'tan) Çelikleştirmek, sağlamlaştırmak, dayanıklı hale getirmek.

chéniqturush 【چىنىقتۇرۇش】 bk. chéniqturmaq.
chénimek 【چىنىمەك】 bk. chenlimek.
chénish 【چىنىش】 bk. chanmaq.
chépiq 【چىپىق】 1. Çapalama, çapalamak. 2. Ot biçimi. *Chépiq mashinisi* – Ot biçer (biçer makine).
chépiqchi 【چىپىقىچى】 Çapalayan, biçen.
chépilghaq 【چىپىلغاق】 Sebepsiz yere çıqışan; takılan, kafa tutan, müşkülpesent.
chépindi 【چىپىندى】 Yonga.
chépish 【چىپىش】 bk. chapmaq.
chépishish 【چىپىشىش】 bk. chépishmaq.
chépishliq 【چىپىشلىق】 *Chépishliq ot* – İyi kesilen ot; biçilmesi kolay bitki.
chépishmaq 【چىپىشماق】 Koşuşmak.
chériq 【چىرىق】 Asker, savaşçı.
Chérkes 【چىركەس】 Çerkez. *Chérkes tili* – Çerkez dili, Çerkezce.
chérko 【چىركو】 Kilise.
chértish 【چىرتىش】 bk. chértmek.
chértmek 【چىرتمەك】 Şaklatmak, şakırdatmak.
chétilish 【چىتىلىش】 bk. chétilmaq.
chétilmaq 【چىتىلماق】 Bağlanmak, takılmak.
chétin 【چىتىن】 Üvez ağacı.
chétish 【چىتىش】 bk. chatmaq I.
chétishmaq 【چىتىشماق】 Çapraşmak, takılmak, takılıp kalmak.
chétishturmaq 【چىتىشتۇرماق】 (chétishmaq'tan) Koşmak, bağlamak, takmak, iliştmek.
chétishturush 【چىتىشتۇرۇش】 bk. chétishturmaq.

chéwer 【چىۋەر】 Usta, çevik. *Bizde chéwer paxta térimchiliri bar* – Bizde usta pamuk ekincileri var. *Chéwer yétekchilik* – Ma hir liderlik.
chéwerliq 【چىۋەرلىق】 Ustalık, çeviklik.
chéwik 【چىۋىك】 Çubuk.
chiberqut 【چىبىرقۇت】 Kadife.
chibilimek 【چىبىلمەك】 ağ. Sarmak, kucaklamak, bağına basmak.
chichish 【چىچىش】 bk. chichmaq.
chichmaq 【چىچماق】 Dışkısını salmak.
chidam 【چىدام】 Tahammül, dayanma gücü. *Chidam bermek* – Dayanmak.
chidamliq 【چىداملىق】 Dayanıklı, tahammüllü. *Soghuqqa chidamliq* – Soğuğa dayanıklı.
chidamliqliq 【چىداملىقلىق】 Dayanıklılık, tahammüllülük.
chidamsiz 【چىدامسىز】 Dayanıksız, tahammülsüz. *Soghuqqa chidamsiz* – Soğuğa dayanıksız.
chidamsizliq 【چىدامسىزلىق】 Dayanıksızlık, tahammülsüzlük.
chidarliq 【چىدارلىق】 Tahammül edilebilir, dayanılabilir. *Chidarliq halim qalmidi* – Dayanılabılır halim kalmadı.
chidash 【چىداش】 bk. chidimaq. *Chidash bermek* – Dayanmak.
chidashliq 【چىداشلىق】 Dayanıklı. *Chidashliq bermek* – Dayanmak. *Ademning wüjüdi chidashliq bérelmeydu* – Adamın vücudu dayanamaz.
chide 【چىدە】 ağ. Bukağı; köstek (-ği).
chidighusiz 【چىدىغۇسىز】 Dayanılmaz, tahammül edilmez.

chidimaq 【چىدىماق】 Dayanmak, tahammül etmek. **Chidap bermek** – Dayanmak. **Bu chidap bolmaydighan ish** – Bu dayanılmaz iş. **Chidap turalghusiz** – Dayanılmaz. **Chidap turalmaydighan** – Dayanılmaz. **U achchighigha chidalmaydu** – O kızarsa sinirlerine hakim olamıyor.

chidimas 【چىدىماس】 Dayanaksız, tahammülsüz, sabırsız.

chidimasliq 【چىدىماسلىق】 Dayanaksızlık, tahammülsüzlük, sabırsızlık. **Chidimasliq hal** – Dayanılmaz durum.

chig 【چىگ】 I ağ. bk. chigh.

chig 【چىگ】 II Dügüm; bk. chigik ve chigich.

chigdürmek 【چىگدۈرمەك】 Dügümletmek.

chigdürüş 【چىگدۈرۈش】 bk. chigdürmek.

chige 【چىگە】 1. Kınnar 2. Kenevir, kendir.

chigich 【چىگىچ】 Dügüm. **Chigich kirmek** – Dügümlenmek.

chigichi 【چىگىچى】 Zanaatçı, esnaf.

chigichlik 【چىگىچلىك】 Dügümlü.

chigichlimek 【چىگىچلىمەك】 Dügümlemek; bk. chishlimek.

chigik 【چىگىك】 Dügüm.

chigiklik 【چىگىكلىك】 Dügümlü.

chigilik 【چىگىلىك】 Çekirdekli. **Chigilik ösümlük** – Çekirdekli bitki.

chigilmek 【چىگىلمەك】 Bağlanmak, düğümlenmek.

chigish 【چىگىش】 bk. chigmek. **Chigish kirgüzmek** – Dügümlendirmek; iş sarpa sarmak; karışık bir hale getirmek. **Alla qandaq chigish oylar** – Acayip bir karışık düşünceler. **Nurghun chigish mesililer** – Çok karışık meseleler.

chigishlendürmek 【چىگىشلەندۈرمەك】

Dügümlendirmek, karıştırmak, sarpa sardırmak.

chigishlenmek 【چىگىشلەنمەك】 Dügümlenmek, karışmak, sarpa sarmak.

chigishleshmek 【چىگىشلەشمەك】 bk. chigishlenmek.

chigishleshtürmek 【چىگىشلەشتۈرمەك】 bk. chigishtürmek.

chigishlimek 【چىگىشلىمەك】 Dügümlemek, karıştırmak, sarpa sardırmak.

chigishmek 【چىگىشمەك】 Dügümlenmek, bağlanmak.

chigishtürmek 【چىگىشتۈرمەك】 Dügümlendirmek, karıştırmak, sarpa sardırmak.

chigit 【چىگىت】 Pamuk çekirdeği (pamuk tohumu). **Chigit yéghi** – Pamuk çekirdeği yağı.

chigitlik 【چىگىتلىك】 Çekirdekli. **Chigitlik paxta** – Çekirdekli pamuk.

chigiy 【چىگىي】 ağ. Dar patika, çığır, keçiyolu.

chigmek 【چىگمەك】 Dügümlemek, bağlamak. **Yaghliq chigmek** – Örtü bağlamak (örtmek).

chigh 【چىغ】 bot. Genelde bozkırlarda toplu olarak bir kökten dal dal olup çıkan uzun ve ince bitki ki, bu bitkiden bağ ve avlu süpürgesi yapılır. **Chigh sakili** – Bu 'chigh' bitkisinin ucundaki sakala benzeyen çiçeği.

chighan 【چىغان】 Bir tür dikenli siyah ağaç.

chighanliq 【چىغانلىق】 'chighan' ağacının bulunduğu saha.

Chighatay 【چىغاتاي】 Çağatay. Cengiz'in ikinci oğlu. Cengiz İmparatorluğunun Türkistan kısmı Çağatay'a verilmiştir. **Chighatay edibiyati** – Çağatay edebiyatı.

chighdan 【چىغدان】 Hasır.

chighdan'gül 【چىغدانگۈل】 Çalılık, fundalar.
chighdimaq 【چىغدىماق】 bot. Çayır otu; süsen çiçeği.
chigher 【چىغەر】 Levha, tabela.
chighir 【چىغىر】 Çıkrık. *Chighir yol* – Çığır, dar patika.
chighiriq 【چىغىرىق】 Tekerlek, çark. *Su chighirighi* – Su tekerleği; dümen tekerleği.
chighliq 【چىغلىق】 'chigh' Bitkisinin bulunduğu saha.
chijiq 【چىجىق】 ağ. bk. siziq.
chike 【چىكە】 ağ. bk. chekke.
chiketke 【چىكەتكە】 Çikirge. *Kara chiketke* – Kara çikirge.
chikildek 【چىكىلدەك】 ağ. Ayçiçeği, günebakan. *Chikildek yéghi* – Ayçiçek yağı.
chikildesh 【چىكىلدەش】 bk. chikildimek.
chikildimek 【چىكىلدىمەك】 Tiktak yapmak.
chikirish 【چىكىرىش】 bk. chiqarmaq.
chikke 【چىككە】 Şakak.
chiq-chiq 【چىق-چىق】 takl. *Chiq-chiq qilmaq* – Tik-tak yapmak.
chiqan 【چىقان】 t. Çıban.
chiqarmaq 【چىقارماق】 Çıkarmak. *Öydin chiqarmaq* – Evden çıkarmak. *Chiqirip tashlima* – Çıkarıvermek. *Chet memliketke chiqarmaq* – Yurt dışına çıkarmak. *Qaptiki nanni chiqar* – Turbadaki ekmeği çıkar. *Béshingni chiqarma* – Başını çıkarma. *Bayraq chiqarmaq* – Bayrak çıkarmak. *May chiqarmaq* – Yağ üretmek. *Mekteptin chiqarmaq* – Okuldan atmak. *Xizmettin chiqarmaq* – İşine son vermek. *Gézit chiqarmaq* – Gazete çıkarmak. *Qanun chiqarmaq* – Kanun çıkarmak. *Idarimiz yolyoruq chiqardi* – Kurumumuz önerge çıkardı. *Balini emchektin*

chiqarmaq – Çocuğu memeden ayırmak. *Pul chiqarmaq* – Para çıkarmak. *Ishtin chiqarmaq* – İşten çıkarmak. *Qoldin chiqarmaq* – Elden çıkarmak. *Bash chiqarmaq* – Başaklanmak. *Atni harwidin chiqarmaq* – Atı arabadan çıkarmak. *Chiqirip qoymaq* – Geçirmek; uğurlamak. *Nam chiqarmaq* – Ün kazanmak. *Oylap chiqarmaq* – Düşünerek bulmak. *Ullarning chiqarghan béyitliri* – Onların çıkardığı beyitler; onların keşfettiği beyitler. *Yuquri chiqarmaq* – Yukarı çıkarmak. *Ayaq chikarmaq* – Yürümeye başlamak. *Charwa mallarni qishtin aman chiqarmaq* – Hayvanları kıştan sağ salim çıkarmak. *Yoldin chiqarmaq* – Azdırmak; baştan çıkarmak; yoldan çıkarmak; saptırmak. *Estin chiqarmaq* – Hatırdan çıkarmak. *Jidel chiqarmaq* – Kavga çıkarmak. *Topulang chiqarmaq* – Ayaklanmak. *Küch chiqarmaq* – Güç çıkarmak; çalışmak; yardım etmek. *Payda chiqarmaq* – Fayda çıkarmak; kazanmak, kâr edinmek. *Berginini burnimdin chiqardi* – Verdiğini burnumdan çıkardı. *Haydap chiqarmaq* – Kovmak, defetmek, kapı dışarı etmek.

chiqartmaq 【چىقارتماق】 (chiqarmaq'tan) Çıkartmak. *Chishimni chiqarttim* – Dışımı çıkarttim.

chiqartturmaq 【چىقارتتۇرماق】 (chiqartmaq'tan) Çıkarttırmak.

chiqildash 【چىقىلداش】 bk. chiqildimaq.

chiqildatmaq 【چىقىلداتماق】 Şaklatmak, şakırdatmak.

chiqildimaq 【چىقىلدىماق】 Şaklamak, şakırdamak.

chiqim 【چىقىم】 Gider, masraf. *Chiqim qilmaq* – Masraf etmek. *Malning qarni toq bolsila soghuqtin chiqimgha uchrımaydu* – Hayvanın karnı tok olursa soğuktan ölmez. *Kirim-chiqim* – Gelir gider.

chiqimdar 【چىقىمدار】 u.f. Masraflı.

Chiqimdar bolmaq – Masraflı olmak.

chiqimliq 【چىقىملىق】 Masraflı. *Chiqimliq ish* – Masraflı iş. *Chiqimliq chay* – Demli çay.

chiqimsiz 【چىقىمسىز】 Masrafsız, gidersiz.

chiqindi 【چىقىندى】 Artıklar, kırintılar.

chiqirilmaq 【چىقىرىلماق】 (chiqarmaq'tan) Çıkarılmak. *Aridin chiqirilmaq* – Aradan çıkarılmak. *Koghlap chiqirilmaq* – Kovalanmak. *Ishlep chiqirilmaq* – Üretilmek. *Bésip chiqirilmaq* – Basılmak. *Yuquri chiqirilmaq* – Yukarı çıkarılmak.

chiqiriwalmaq 【چىقىرىۋالماق】 Çıkarmak.

chiqiriwetmek 【چىقىرىۋەتمەك】 Çıkarıvermek. *Atni harwidin chiqiriwettim* – Atı arabadan çıkarıverdim.

chiqiriwétish 【چىقىرىۋېتىش】 bk. *chiqiriwetmek*.

chiqirishmaq 【چىقىرىشماق】 Çıkarışmak, beraber çıkarmak.

chiqish 【چىقىش】 bk. *chiqmaq*.

chiqishalmasliq 【چىقىشالماسلىق】 Anlaşmazlık; geçinemelik.

chiqishiwalmaq 【چىقىشىۋالماق】 Geçinivermek, anlaşıvermek. *Biz uning bilen chiqishiwalduq* – Biz onunla geçineverdik.

chiqishiwélish 【چىقىشىۋېلىش】 bk. *chiqishiwalmaq*.

chiqishish 【چىقىشىش】 bk. *chiqishmaq*. *Birge turghandin keyin chiqishi kérek* – Beraber yaşadıktan sonra geçinmek gerek.

chiqishmaq 【چىقىشماق】 1. Anlaşmak, geçinmek. *U héchkim bilen chiqishalmaydighan adem* – O hiç kimse ile geçinemeyen adam. *Biz uning bilen zadila chiqishalmaymiz* – Biz onunla hiç geçinemeyiz. *U hemme bilen chiqiship kétidu* – O herkes ile geçinir. 2. Beraber çıkmak. *Hemmisi seperge*

chiqishti – Hepsi yolculuğa çıktılar.

chiqishturmaq 【چىقىشتۇرماق】 (chiqishmaq'tan) Barıştırmak.

chiqquzmaq 【چىققۇزماق】 bk. *chiqartmaq*.

chiqmaq 【چىقماق】 Çıkmak. *Öydin chiqmaq* – Evden çıkmak. *Chiqip ketmek* – Çıkıp gitmek. *Élip chiqmaq* – Alıp çıkmak. *Chiqip kelmek* – Çıkıp gelmek. *Tepip chiqmaq* – Bulmak. *Ishlep chiqmaq* – İşlemek. *Kün chiqti* – Güneş çıktı. *Ay chiqti* – Ay doğdu. *Chiqip turmaq* – Çıkıp durmak. *Yadin chiqqan oq yanmas* – Yaydan çıkan ok dönmez. *Yolgha chiqmaq* – Yola çıkmak. *Törge chiqmaq* – Evin misafir yerine geçmek. *Men yaghachqa chiqtim* – Ben ağaca çıktım. *Yuquri chiqmaq* – Yukarı çıkmak. *U buruti chiqmastin turup jengge ketken* – O bıyığı çıkmadan savaşa gitmiş. *Boynumgha chipqan chiqti* – Boynuma çiban çıktı. *Jangjal chiqti* – Kavga çıktı. *Shamal chiqti* – Rüzgar çıktı. *Xizmettin chiqti* – İşten ayrıldı. *U Nayman urighidin chiqqan* – O Nayman soyundan çıkmış. *Sözüng yalghan bolup chiqti* – Sözü yalanmış. *Erge chiqmaq* – Kocaya gitmek. *Balining tili chiqti* – Çocuk konuşmaya başladı. *Chay emdi chiqti* – Çay yeni demlendi. *Sözge chiqmaq* – Konuşmaya çıkmak. *Qarshi chiqmaq* – Karşı çıkmak. *Qolgha chiqidighan nerse* – Ele geçebilecek şey. *Izdin chiqmaq* – İzden çıkmak; raydan çıkmak. *Ishten chiqmaq* – İşten ayrılmak. *Bu ishning höddisidin chiqalmaymen* – Bu işin üstesinden gelemem. *Héch néme chiqmaydu* – Hiçbir şey çıkmaz. *Haraq béshingha chiqti* – Rakı etkiledi. *Üstün chiqmaq* – Üstün olmak. *Qolum chiqti* – Elim çıktı. *Tamaqa otaqtin chiqti* – Tütün bitkilerinin yabancı otlardan ayıklanması tamamlandı. *Chetke chiqmaq* – Kıyıya çekilmek. *Chühümdin chiqmaydu* – Rüyamdan çıkmıyor.

chil 【چىل】 I Çil. *Chil böri* – Çakal.

chil 【چیل】 II t. Ekzama.

chilan 【چیلان】 I İğdegillerden, koyu kahve renkli bir meyve ki, Kaşgar'ın çilanı ünlüdür. *Chilan derixi* – Çilan ağacı.

chilan 【چیلان】 II Koyu kahve rengi. *Chilan toruq at* – Koyu doru at.

chilanmaq 【چیلانماق】 (chilimaq'tan) Islanmak, sulanmak. *Qangha chilinip yattim* – Kana batıp yattım; Kanla islanıp yattım.

chilapcha 【چیلایچا】 ç. Leğen.

chilapchin 【چیلایچین】 Tekne, leğen.

chilash 【چیلاش】 bk. chilimaq.

chilashmaq 【چیلاشماق】 Islanmak, sulanmak.

chilatquzmaq 【چیلانقوزماق】 (chilimaq'tan) Islattırmak, suya batırtmak.

chilawalmaq 【چیلالماق】 Islatmak, suya batırmak, sulatmak.

chilböri 【چیلبۆری】 Çakal.

chile 【چیلە】 Gübre; mayıs, hayvan pisliği. *Ayighide chile qoymay tazilidi* – Ayağını hayvan pisliğinden temizledi.

chiley 【چیلەي】 Taze hayvan pisliği.

chilge 【چیلگە】 Önce olgunlaşan bir kavun türü. *Chilge shaptul* – Önce olgunlaşan bir seftali türü.

chiliq 【چیلیق】 Çok, büsbütün, tamamıyla. *Chiliq qara terge chö müldüm* – Büsbütün ter içinde kaldım. *Köynigim chiliq ter* – Gömleğim ter içinde.

chiliq-chiliq 【چیلیق-چیلیق】 İliklerine kadar islanmak; sırsıklam olmak.

chilim 【چیلیم】 Pipo ile içilen tütün. *Chilim chekmek* – Pipo ile tütün içmek.

chilimaq 【چیلماق】 Batırmak, banmak, islatmak, nemletmek. *U sugha nan chilap yedi*

– O ekmeği ıslatarak yedi. *Idishqa chilighan sey* – Salata.

chilimkesh 【چیلیمکەش】 u.f. Tütün tiryakisi.

chiliwalmaq 【چیلوالماق】 bk. chilimaq.

chillaq 【چیللاق】 Düğün sonrası, akrabalar arasındaki karşılıklı konukluk.

chillash 【چیللاش】 Tavuğun ötmesi. *Toxular chillashqa bashlidi* – Tavuklar ötmeye başladı.

chille 【چیللە】 Sıraca. *Chille késili* – Sıraca hastalığı.

chillimaq 【چیللماق】 Davet etmek, çağırmak. *Chillaydu bizni her seher sirdash shamallar* – Çağırır bizi her sabah sırdaş yeller.

chilpiz 【چیلپیز】 ağ. Kuzu kürkü; bk. eltire.

chim 【چیم】 Çim, çimen, çimenlik. *Chim tézek* – Turba.

chimaq 【چىماق】 Çelme. *Chimaq salmaq* – Çelme takmak.

chimche 【چىمچە】 ağ. bk. könchi.

chimchiq 【چىمچىق】 Gözlerini kıpırtıran.

chimchiqlatmaq 【چىمچىقلاتماق】 Gözlerini kıpırtırmak.

chimchiqlitish 【چىمچىقلىتىش】 bk. chimchiqlatmaq.

chimchilash 【چىمچىلاش】 bk. chimchilimaq.

chimchilimaq 【چىمچىلىماق】 Çimdiklemek, çimdik atmak.

chimchimaq 【چىمچىماق】 bk. chimchilimaq.

chimdash 【چىمداش】 bk. chimdimaq.

chimdilimaq 【چىمدىلىماق】 bk. chimchilimaq.

chimdim 【چىمدىم】 (Üç parmak ucu ile tutulan miktar) Çitmik, fiske.

chimdimaq 【چىمدىماق】 Çimdiklemek, çimdik atmak.

chimdiwalmay 【چىمدىۋالماق】 Çimdikleme, çimdik atmak.

chimeltek 【چىمىلەتكە】 Küçük parmak, serçe parmak.

chimen 【چىمەن】 Çayır, çayırılık.

chimen'gül 【چىمەنگۈل】 Bir çiçek adı.

chimenli 【چىمەنلى】 f.u. Çayırılık.

chimentaz 【چىمەنتاز】 f.u. Balıkcıl kuşu.

chimenzar 【چىمەنزار】 Çayırılık.

chimge 【چىمگە】 ağ. bk. qonchi.

chimildiq 【چىمىلدىق】 Perde.

chimildimaq 【چىمىلدىماق】 1. Gözlerini kıpırtırmak 2. Utanmak, çekinmek. *Yüzi chimildimay shundak deydu* – Utanmadan şöyle diyor.

chimir 【چىمىر】 *Imir-chimir* – Göz kararması.

chimqash 【چىمقاش】 bk. chimqımaq.

chimqımaq 【چىمقىماق】 Çimdikleme.

chimlash 【چىملاش】 bk. chimlimağ.

chimliq 【چىملىق】 Çimenlik, otluk.

chimlimağ 【چىملىماق】 Çimenli hale getirmek.

chimpede 【چىمپەدە】 f.u. ağ. bk. chümperde.

chin 【چىن】 Gerçek, doğru, hakikî. *Sözning chini* – Sözün gerçeği. *Chin dost* – Hakikî dost. *Chin muhebbet* – Hakikî sevgi. *Chin dil bilen* – Gönülden, candan.

chinar 【چىنار】 Çınar (ağacı). *Chinar derexti* – Çınar ağacı.

chinarliq 【چىنارلىق】 Çınarlık.

chindiliqqa 【چىندىلىققا】 Dördüncü gün; dört gün sonra.

chine 【چىنە】 Çini; porselen.

chine-cheynek 【چىنە-چەينەك】 Çay takınılan.

chine-chöçek 【چىنە-چۆچەك】 Mutfak takınılan.

chine-qacha 【چىنە-قاچا】 Mutfak takınılan.

ching 【چىڭ】 Sağlam, berk, sıkı, sabit. *U qolumni ching siqti* – O elimi iyice sıkı. *Ching irade* – Sabit irade. *U öz sözide ching turdi* – O sözünden caymadı. *Ching uyushmaq* – Sıkı birleşmek. *Ching baghlinish* – Sıkı bağlanma. *Ching sual* – Zor soru. *Yadingda ching sakla* – Aklında iyi tut. *Özge yaring bolmisa, ching yaring bolay, yarim* – Başka yarın olmazsa, sabit yarın olayım, yarım (sevgilim).

chingaymaq 【چىڭايماق】 Sıkılaşmak, sabitleşmek, sağlamlaşmak.

chingaytmaq 【چىڭايتماق】 (chingaymaq'tan) Sıkılaştırmak, sabitleştirmek, sağlamlaştırmak.

chingdalmaq 【چىڭدالماق】 Sıkıştırılmak; basarak sıkılaştırmak. *Chingdalghan yol* – Sıkıştırılmış yol.

chingdash 【چىڭداش】 bk. chingdimağ.

chingdilish 【چىڭدىلىش】 bk. chingdalmaq.

chingdimağ 【چىڭدىماق】 Basarak sıkıştırılmak.

chinggeytmek 【چىڭگەيتمەك】 Dişlerini göstermek. *U chishlirini chinggeytti* – O dişlerini gösterdi.

chinggilek 【چىڭگىلەك】 bot. Yaban keteni, şeytan saçı, aktimon.

chingımaq 【چىڭىماق】 Sağlamlaşmak, sabitleşmek, sıkı hale gelmek.

chingitilish 【چىڭىتىلىش】 bk. chingitilmaq.

chingitilmaq 【چىڭىتىلماق】 Sağlamlaştırılmak, sabitleştirilmek, sıkıştırılmak.

chingitish 【چىڭىتىش】 bk. chingitmaq.

chingitmaq 【چىڭىتماق】 Sıkılaştırmak, sağlamlaştırmak.

chingqalmaq 【چىڭقالماق】 Sıkışmak.

chingqash 【چىڭقاش】 bk. chingqimaq.

chingqi 【چىڭقى】 *Chingqi chüsh* – Tam öğle zamanı.

chingqilish 【چىڭقىلىش】 bk. chingqalmaq.

chingqimaq 【چىڭقىماق】 Sıkıştırmak, zorlamak. *Waxt chingqap keldi* – Vakit sıkıştırdı; süre az kaldı. *Chingqap aghrimaq* – Şiddetli ağrı hissetmek; çok ağırmak.

chingliq 【چىڭلىق】 1. Dayanıklılık 2. Sağlamlık, sıkılık 3. Zorluk, çetinlik.

chingsey 【چىڭسەي】 ç. Maydanoz.

chinigül 【چىنىڭگۈل】 Karanfil (çiçeği).

chinqadaq 【چىنىقاداق】 Usta, kırılan çinileri yamamak.

chinqish 【چىنىقىش】 bk. chinqimaq.

chinqimaq 【چىنىقىماق】 Sağlamlaşmak, çelikleşmek, da yanıklı hale gelmek.

chinqiturmaq 【چىنىقتۇرماق】 (chinqimaq'tan) Sağlamlaştırmak, çelikleştirmek.

chinqiturush 【چىنىقتۇرۇش】 bk. chinqiturmaq.

chinitexse 【چىنىنتەخسە】 Mutfak takımları.

chinliq 【چىنىلىق】 Gerçeklik, doğruluk.

chip-chip 【چىپ-چىپ】 Taklidî ses (buzun çözülmesi, karın erimesi gibi sıvı şeyler için kullanılır).

chipar 【چىپار】 Benekli, alaca. *Chipar at* – Benekli at. *Ala chipar* – Alaca, alacalı bulacalı.

chiparliq 【چىپارلىق】 Beneklilik, karışık renkler halita sı.

chipchiq 【چىپچىق】 ağ. serçe.

chiperchi 【چىپەرچى】 ağ. Postacı; bk. pochtikesh.

chipexana 【چىپەرخانا】 u.f. Postahane.

chipildash 【چىپىلداش】 bk. chipildimaq.

chipildimaq 【چىپىلدىماق】 Taklidî ses (dalga ve damlaların çırpıntısı). *Uning yuzidin ter chipildap éqiwatidu* – Onun yüzünden ter şıyrıdap akıyor.

chipleshtürmek 【چىپىلەشتۈرمەك】 ağ. Lehimlemek.

chipta 【چىپتا】 1. Hasır 2. Lif, kese.

chiptan 【چىپتان】 bk. chipta.

chipturghuch 【چىپتۇرغۇچ】 ağ. Boyunduruk.

chiragh 【چىراغ】 f. ağ. bk. chiraq.

chiraghdan 【چىراغدان】 f. Şamdan.

chiraq 【چىراق】 Kandil, yağ lambası. *Bilim-éqilning chirighidur* – Bilim aklın ışığıdır.

chiray 【چىراي】 f. Yüz, sima, çehre, surat. *Ay chiray* – Ay yüzlü. *Ochuq chiray* – Güler yüzlü. *Issiq chiray* – Sıcak yüzlü. *Chiray bermek* – Yüz vermek. *Sürün chiray* – Asık suratlı. *Uning chirayi sürün* – Onun suratı asık. *Chirayingni türme* – Suratını asma. *Uning chirayidin nur yéghip turudu* – Onun simasından nur yağıyor. Chirayingiz kimdin kü'n'ge *saghirip kétiwatidu* – Yüzünüz günden güne sararmaktadır. *U chirayini buzdi* – Onun suratı asıldı. *Uning chirayi échilip ketti* – Onun yüzü güldü.

chirayliq 【چىرايلىق】 f.u. Güzel. *Ochuq chirayliq* – Güler yüzlü. *Sürün chirayliq* – Asık suratlı.

chiraysiz 【چىرايسىز】 f.u. Çirkin.

chiraysizliq 【چىرايسىزلىق】 f.u. Çirkinlik.

chirghan 【چىرغان】 Bir tür dikenli siyah ağaç.

chirik 【چىرىك】 Çürük, çürümüş.

chiriklash 【چىرىكلاش】 bk. chiriklimağ.

chiriklik 【چىرىكلىك】 Çürüklük.

chiriklimaq 【چىرىكلىماق】 Cırcır etmek, cıvıdamak.

chiriq 【چىرىق】 **Chiriq etmek** – Cırcır etmek, cıvıdamak.

chirildaq 【چىرىلداق】 Çığırkan.

chirildaqliq 【چىرىلداقلىق】 Çığırkanlık.

chirildash 【چىرىلداش】 bk. chirildimaq.

chirildashmaq 【چىرىلداشماق】 Cıvıldaşmak, cıvıldaşmak.

chirildatmaq 【چىرىلداتماق】 (chirildimaq'tan) Cırcır ettirmek, cıvıldatmak.

chirildimaq 【چىرىلدىماق】 Cıvıldamak, cıvıdamak.

chirimek 【چىرىمەك】 Çürümek.

chirindi 【چىرىندى】 1. Çürümüş şey, çürük mürük, bozuk şey. 2. Bitkilerin çürümesinden hasil olan toprak gübre.

chirishlash 【چىرىشلاش】 bk. chirislimaq.

chirislimaq 【چىرىسلىماق】 1. çatırdamak, şakırdamak 2. Cızırdamak, gıcırdamak.

chirish 【چىرىش】 bk. chirimek.

chiritilmek 【چىرىتىلمەك】 Çürütülmek.

chiritish 【چىرىتىش】 bk. chiritmek.

chiritmek 【چىرىتمەك】 (chirimek'ten) Çürütmek.

chirko 【چىركو】 r. Kilisse.

chirmaq 【چىرماق】 Pençe, elin içi, elin beş parmağı.

chirmalmaq 【چىرالماق】 Karışmak, sarılmak. iç içe olmak.

chirmash 【چىرماش】 bk. chirmimaq.

chirmashquch 【چىرماشقۇچ】 Sarmaşıcı, sarmaşan.

chirmashmaq 【چىرماشماق】 Karışmak,

dolaşmak, çetrefil bir hale gelmek, sarılmak, dolanmak.

chirmatmaq 【چىرمتماق】 (chirmimaq'tan) Ördürmek, sardırmak.

chirmek 【چىرمەك】 ağ. bk. kirmek.

chirmimaq 【چىرمىماق】 Sarmak, dolaşmak.

chirmiwalmaq 【چىرمىۋالماق】 **Qirlarni chirmiwalghin yawa otlar** – Kırılan sarmış yabanî otlar.

chirmishish 【چىرمىشىش】 bk. chirmashmaq.

chirmitish 【چىرىمتىش】 bk. chirmatmaq.

chirmux 【چىرمۇخ】 bot. Serbetçiotu.

chirsildash 【چىرىسلداش】 Cıvıldama.

chisla 【چىسلا】 r. 1. Tarih 2. Takvim. **Onunchi chisla** – Tarihin onu.

chish 【چىش】 Diş. **Éziq chish** – Azı dişi. **Süt chishi** – Süt dişi; çocuk dişi. **Udul chish** – Ön diş. **Chishning göshi** – Dişin eti. **Chish aghrighi** – Diş ağrısı. **Chish doxturi** – Diş doktoru. **Chish shotkisi** – Diş fırçası. **Chishqa tegmek** – Kızdırmak; rahatsız etmek, sinirlendirmek. **Chish yamimaq** – Dolgu yapmak. **Sapanning chishi** – Saban dişi. **Chish paturmaq** – Sızlatmak, üzme, zarar vermek. **Chish patmas** – Çok sert, sıkı. **U chish tirnighi bilen yépushiwaldi** – O bütün gücü ile sarıldı; dişi ile tırnağı ile sarıldı. **U chish tirnighi bilen qarshi boldi** – O bütün gücü ile karşı çıktı. **Chishimni bülep turuptimen** – Niyetindeyim; kastındayım. **Chishim ötmeydu** – Onu yapamam; ona cüret edemem.

chishang 【چىشاڭ】 İri dişli, dişli, dişli tırnaklı; öndeki dişlerin çıkıntılı olması.

chishangliq 【چىشاڭلىق】 Küstahlık, edepsizlik, zehirlilik, kinlilik.

chishi 【چىشى】 Dişi. **Chishim ötmeydu** – Onu yapamam; Ona cüret edemem.

chishlem 【چشلەم】 Parça. *Bir chishlem nan* – Bir parça ekmek.

chishlesh 【چشلەش】 bk. chishlimek.

chishletmek 【چشلەتمەك】 (chishlimek'ten) Dişletmek.

chishlettürmek 【چشلەتتۈرمەك】 (chishletmek'ten) Dişlettirmek.

chishliq 【چشلىق】 1. Dişli. *Chishliq chaq* – Dişli tekerlek. 2. Dişli; dişli tırnaklı.

chishlimek 【چشلىمەك】 Dişlemek. *Tilimni chishliwaldim* – Dilimi dişledim. *Uni böri chishlep öltürdi* – Onu kurt dişleyerek öldürdü. *Ishliseng chishteysen* – Çalışsan kazanırsın. *Ishlimigen chishlimeydu* – Çalışmayan kazanamaz.

chishliwalmaq 【چشلىۋالماق】 Dişlemek, dişleyevermek.

chishsiz 【چشسىز】 Dişsiz.

chishsizliq 【چشسىزلىق】 Dişsizlik.

chit 【چىت】 I r. Basma, çit köynek basma gömlek.

chit 【چىت】 II Çakal eriği çalıları, çiten Çit.

chitlaghliq 【چىتلاغلىق】 Çitlanmış.

chitlanmaq 【چىتلانماق】 Çılanmak.

chitlash 【چىتلاش】 bk. chitlimaq.

chitlatmaq 【چىتلانماق】 (chitlimaq'tan). *Qoghunluqni chitlattim* – Kavun tarlasını çitlattım.

chitliq 【چىتلىق】 bk. chitlaghliq.

chitlimaq 【چىتلىماق】 Çitlamak.

chiwe 【چىۋە】 Kasık; bk. chatra.

chiwich 【چىۋىچ】 Bir yaşındaki keçi.

chiwiq 【چىۋىق】 Çubuk. *Polat chiwighi* – Çelik çubuğu.

chiwiqlash 【چىۋىقلاش】 bk. chiwiqlimaq.

chiwiqlimaq 【چىۋىقلىماق】 Çubuk ile vurmak; kamçılamaq.

chiwildimaq 【چىۋىلدىماق】 Cırcır etmek, cıvıldamak.

chiwin 【چىۋىن】 Sinek.

chiyghan 【چىيغان】 Doru.

chiyqirash 【چىيقىراش】 bk. chiyqirimaq.

chiyqiratmaq 【چىيقىراتماق】 (chiyqirimaq'tan) Bağirtmak, ağlatmak. *Balilarni néme munche chiyqiritisen* – Çocuklan niye bu kadar ağlatırsın.

chiyqirighaq 【چىيقىرىغاق】 Yaygaracı, kavgacı.

chiyqirimaq 【چىيقىرىماق】 Bağırmak, gürültü etmek.

chiyqiritish 【چىيقىرىتىش】 bk. chiyqiratmaq.

chiza 【چىزا】 ç. 1. Çin uzunluk ölçü birimi (30 cm) 2. Çizgi, cetvel.

chochaq 【چوچاق】 anat. erkeklerin cinsel organı.

chochqa 【چوچقا】 Domuz. *Yawayi chochqa* – Yabanî domuz. *Chochqa göshi* – Domuz eti. *Chochqa éghili* – Domuz ağılı. *Chochqa asrash* – Domuz besleme. *Chochqa yéghi* – Domuz yağı. *Déngiz chochqisi* – Deniz domuzu. *Chochqa yangighi* – Palamut (tanesi).

chochqichi 【چوچقىچى】 Domuz çobanı.

chochqichiliq 【چوچقىچىلىق】 Domuz besleme işi.

chochqiliq 【چوچقىلىق】 Domuz gibi, domuzluk. *Chochqiliq qilmaq* – Domuzluk etmek; kötülük etmek; aksilik yapmak.

choga 【چوگا】 ağ. Çöp, süprüntü.

chogh 【چوغ】 Kor.

chogha 【چوغا】 ağ. Musluk; bk. jümek.

choghal 【چومال】 tar. Polis karakolu.

choghun 【چوغۇن】 ağ. bk. chögün.

choxchaymaq 【چوخچایماق】 Dimdik durmak, çıkıntılı olmak. *Köz aldida choxchuyup turmaq* – Göz önünde dimdik durmak.

choxchaytmaq 【چوخچایتماق】 (choxchaymaq'tan) Dimdik durdurmak, çıkıntı yapmak.

choxchuyush 【چوخچۇیۇش】 bk. choxchaymaq.

choxmaq 【چوخماق】 bk. choqmaq.

choka 【چوکا】 I Yemek çubuğu (çatal yerine kullanılan Çin mutfak aleti).

choka 【چوکا】 II ağ. Dirsek.

chokan 【چوکان】 I ağ. Küpe.

chokan 【چوکان】 II bot. Söğüt.

chokan 【چوکان】 III Evlenmiş genç bayan.

choq 【چوق】 bk. chogh.

choqa 【چوقا】 Tepe. *Tagh choqisi* – Dağ tepesi.

choqan 【چوقان】 I Sepetçi söğütü.

choqan 【چوقان】 II Gürültü, uğultu, bağırma, bağırta, çağırta.

choqcha 【چوقچا】 Tepe.

choqchaymaq 【چوقچایماق】 Dimdik durmak, ucu çıkmak.

choqchimaq 【چوقچىماق】 Karıştırmak (ocağı).

choqqa 【چوققا】 Tepe. *Taghning choqisi* – Dağın tepesi.

choqmaq 【چوقماق】 Topuz, çomak.

choqu 【چوقۇ】 ağ. Boyunduruk.

choqulash 【چوقۇلاش】 bk. choqulimaq.

choqulimaq 【چوقۇلماق】 Gagalamak, gagasıyla vurmak.

choquluq 【چوقۇلۇق】 Tepe.

choqum 【چوقۇم】 Kesin, kesinlikle, kararlı olarak. *Choqum péshwa* – Kesin darbe; kesin tepki.

choqumaq 【چوقۇماق】 Gagalamak, gagasıyla vurmak. *Choqup öltürmek* – Gagalayarak öldürmek.

choqundurmaq 【چوقۇندۇرماق】 (choqunmaq'tan) Vaftiz etmek, tapındırmak.

choqunmaq 【چوقۇنماق】 Puta tapmak, tapınmak.

choqunush 【چوقۇنۇش】 bk. choqunmaq.

choqur 【چوقۇر】 Çiçek bozuğu.

choquraq 【چوقۇراق】 Dörtal.

choqush 【چوقۇش】 bk. choqumaq.

chola 【چولا】 Boş vakit, serbest zaman, müsait zaman. *Cholam tegmidi* – Vaktim olmadı. *Bikarning cholisi yoq* – İşsiz vakti yok.

cholaq 【چولاق】 I Çolak.

cholaq 【چولاق】 II anat. Kadınların cinsel organı.

cholghash 【چولغاش】 bk. cholghimaq.

cholghimaq 【چولغىماق】 Etrafını almak, kuşatmak, çevrelemek.

Cholpan 【چولپان】 Zühre yıldızı, Çoban yıldızı.

cholta 【چولتا】 Eksik, kısa, tam değil. *Ishni cholta qilmaq* – İş eksik yapmak.

choltiqqida 【چولتىققىدا】 Pat, şırak. *U sugha choltiqqida qilip chüshüp ketti* – O suya pat diye düşüverdi.

choltiliq 【چولتىلىق】 Eksiklik, yetersizlik, kısalık, kalitesizlik.

chom 【چوم】 Eşek eyeri, deve eyeri.

- chomaq** 【چوماق】 Çomak.
- chonaq** 【چوناق】 Kulaksız.
- chong** 【چوڭ】 Büyük. *Chong yer égisi* – Büyük toprak ağası. *Chong aka* – Büyük ağabey. *Chong apa* – Teyze, hala, nine, büyük anne. *Chong dada* – Amca, dayı. *Chong xotun* – Kocanın büyük karısı. *Chonglar* – Büyükler. *Chonglar öyde yoq* – Büyükler evde yok. *Yéshi chong* – Yaşı büyük. *Chong bolmaq* – Büyümek. *Chong qilmaq* – Büyütmek. *Tughup chong qilghan anam* – Doğurup büyüten annem. *U chong bolup qaldi* – O artık büyüdü. *Chonglar bilidu* – Büyükler bilir. *Yurt chongliri* – Yurt (memleket) büyükleri. *Chong sözleydighan adem* – Lafi çok büyük adam.
- chong-kichik** 【چوڭ-كچىك】 Büyük küçük. *Chong-kichik hemmisi* – Büyük küçük hepsi.
- chong-kichiklik** 【چوڭ-كچىكلىك】 Büyük ve küçüklük.
- chongaymaq** 【چوڭايماق】 Büyümek. *Qizim chonguyup qaldi* – Kızım büyüdü (olgunlaştı).
- chongaytiwetmek** 【چوڭايىتىۋەتمەك】 Büyütüvermek.
- chongaytish** 【چوڭايىتىش】 bk. chongaytmaq.
- chongaytmaq** 【چوڭايىتماق】 (chongaymaq'tan) Büyütmek.
- chongchi** 【چوڭچى】 Kibirli, kurumlu.
- chongchiliq** 【چوڭچىلىق】 Kibirlilik.
- chongqur** 【چوڭقۇر】 Derin. *Chongqur derya* – Derin nehir. *Chongqur qilmaq* – Derin yapmak. *Mesilige chongqur kirmek* – Meselenin derinliğine inmek. *Chonqur menilik* – Derin manalı.
- chongqurlash** 【چوڭقۇرلاش】 bk. chongqurlimaq.
- chongqurlashmaq** 【چوڭقۇرلاشماق】 Derinleşmek.
- chongqurlashturmaq** 【چوڭقۇرلاشتۇرماق】 Derinleştirmek.
- chongqurlashturush** 【چوڭقۇرلاشتۇرۇش】 bk. chongqurlashturmaq.
- chongqurlatmaq** 【چوڭقۇرلاتماق】 (chongqurlimaq'tan) Derinletmek.
- chongqurlimaq** 【چوڭقۇرلىماق】 Derinlemek.
- chongqurluq** 【چوڭقۇرلۇق】 Derinlik.
- chonglatmaq** 【چوڭلاتماق】 Büyütmek.
- chonglima** 【چوڭلىماق】 Büyümek.
- chongluq** 【چوڭلۇق】 Büyüklük, kibirlilik. *Qara, bu qérining sözining chonglighini* – Bak, bu yaşlının sözünün büyüklüğüne.
- chongsinish** 【چوڭسىنىش】 bk. chongsinmaq.
- chongsinmaq** 【چوڭسىنماق】 Kurulmak, çalımlı tavırlar almak, azamet taslamak.
- chonguyush** 【چوڭۇيۇش】 bk. chongaymaq.
- chopan** 【چوپان】 Çoban; bk. padichi.
- chor** 【چور】 Çamurdan yapılmış düdük.
- chort** 【چورت】 1. Kesin olarak, kesinlikle, büsbütün 2. Bir anda, şıp diye. *Zenjir chort üzildi* – Zincir tamamıyla koptu. *Chort kesmek* – Tam kesmek, büsbütün kesmek. *Chort sinmaq* – Büsbütün kırılmak.
- chortan** 【چورتان】 Turna balığı.
- choruq** 【چورۇق】 Çarık (sığır derisinden yapılmış köylülerin ayakkabı).
- chos** 【چوس】 r. Padavra.
- choshqa** 【چوشقا】 bk. chochqa.
- chot** 【چوت】 I ç. Bir tür küçük balta. *Chot chapmaq* – Küçük balta ile kesmek.
- chot** 【چوت】 II r. Çörkü. *Chotqa salmaq* – Hesaplamak. *Chotni xata soqmaq* – Hata hesaplamak.

chota 【چوتا】 I El tezgâhi ile dokunmuş pamuklu kumaş; bk. mata.

chota 【چوتا】 II ç. Hisse, pay.

chotka 【چونكا】 r. Fırça. **Chish chotkisi** – Diş fırçası.

chotkılanmaq 【چوتكىلانماق】 Fırçalanmak.

chotkilash 【چوتكىلاش】 Fırçalama, fırçalaş.

chotkilatmaq 【چوتكىلاتماق】 (chotkilimaq'tan) Fırçalatmak.

chotkilimaq 【چوتكىلماق】 Fırçalamak.

chotkilinish 【چوتكىلىنىش】 Fırçalanma.

chotkilitish 【چوتكىلىتىش】 Fırçalatma.

chotuchi 【چوتۇچى】 I Dokumacı.

chotuchi 【چوتۇچى】 II Payıcı, hisseci (kumar oyunundan hisse alan).

chotur 【چوتۇر】 bk. chota II.

chowuq 【چوۋۇق】 ağ. bk. chiwiq.

choyek 【چويەك】 ağ. Kurdele, şerit.

choyla 【چويلا】 ç. Süzgeç, kevgir (telden örülmüş mutfak aleti ki, bu aletle mantı, makarna gibi yemekler kazandaki kaynamış sudan çıkarılır).

choyun 【چويۇن】 Font, dökme demir.

chöcek 【چۆچەك】 I Hikâye.

chöcek 【چۆچەك】 II Ağaç çanak.

chöcekchi 【چۆچەكچى】 Hikâyeci.

chöchümek 【چۆچۈمەك】 Ürkemek, korkmak.

chöchün 【چۆچۈن】 ç. Tahtakurusu, tahtabiti.

chöchüre 【چۆچۈرە】 Manti.

chöchütmek 【چۆچۈتۈمەك】 Ürkütmek, korkutmak.

chöchütüwetmek 【چۆچۈتۈۋەتۈمەك】 Ürkütüvermek, korkutuvermek.

chöchütüş 【چۆچۈتۈش】 bk. chöchütmek.

chögületmek 【چۆگۈلەتمەك】 (chögülemek'ten) Döndürmek, çevirmek.

chögülemek 【چۆگۈلەسمەك】 Dönmek, dönüp durmak.

chögümech 【چۆگۈمەچ】 Tepe, doruk.

chögümek 【چۆگۈمەك】 ağ. 1. Döndürmek 2. Etraf.

chögün 【چۆگۈن】 Font, ibrik.

chöje 【چۆجە】 Cıvciv. **Chöje chiqarmaq** – Cıvciv çıkarmak. **Chöjini küzlükke sanaydu** – Cıvciv güzün sayılır.

chöjek 【چۆچەك】 Cıvciv.

chökermek 【چۆكەرمەك】 Batırmak. **U karmaqlirini yene sugha chökerti** – O oltalarını yine suya batırdı. **Tiz chökermek** – Diz çöktürmek.

chökkide 【چۆككىدە】 Ansızın, birden bire.

chökmek 【چۆكمەك】 Çökmek, dalmak, batmak. **Oygha chökmek** – Fikre dalmak. **Sugha chöküp ketmek** – Suya batmak. **Qayghugha chökmek** – Kaygılanmak. **Xiyalgha chökmek** – Hayala dalmak. **Tiz chökmek** – Diz çökmek.

chöktürmek 【چۆكتۈرمەك】 (chökmek'ten) Çöktürmek.

chöktürüş 【چۆكتۈرۈش】 bk. chöktürmek.

chöküldesh 【چۆكۈلدەش】 bk. chöküldimek.

chöküldimek 【چۆكۈلدەسمەك】 Cırcır etmek, cıvıdamak.

chökürmek 【چۆكۈرمەك】 bk. chökermek.

chökürüş 【چۆكۈرۈش】 bk. chökermek.

chöküş 【چۆكۈش】 bk. chökmek.

chöl 【چۆل】 Çöl. **Yerim chöl** – Yarım çöl; sahra.

chöl-bayawan 【چۆل-باياۋان】 Çöl, sahra.
chölderesh 【چۆلدەرەش】 bk. chölderimek.
chölderimek 【چۆلدەریمەك】 Terkedilmiş olmak, insansız kalmak, ahalisi dağılıp ıssızlaşmak.
chölistan 【چۆلیستان】 u.f. Çöl, sahra.
chöllesh 【چۆللەش】 bk. chöllimek.
chöllimek 【چۆللیمەك】 Susamak.
chöllük 【چۆللۈك】 Çöllük. *Kumluk we chöllükler* – Kumluk ve çöllükler.
chölmek 【چۆلمەك】 Çömlük, saksı.
chölpaqa 【چۆلپاقا】 Kara kurbağası.
chöltexte 【چۆلنەختە】 Tabak (-ğı), kap (-bı).
chömchek 【چۆمچەك】 Dal budak ağaç.
chömdürmek 【چۆمدۈرمەك】 (chömmek'ten) Batırmak, çökmek, suya indirmek.
chömdürüş 【چۆمدۈرۈش】 bk. chömdürmek.
chömmek 【چۆممەك】 Suya girmek, denize girmek, yıkanmak.
chömmüch 【چۆمۈچ】 Kepçe.
chömlüdmek 【چۆمۈلدۈرمەك】 (chömlüdmek'ten) Yıkandırmak, suya girdirmek.
chömlüdrüş 【چۆمۈلدۈرۈش】 bk. chömlüdmek.
chömmüle 【چۆمۈلە】 I Karınca.
chömmüle 【چۆمۈلە】 II Tınaz, dokurcun.
chömlüidek 【چۆمۈلیدەك】 Karınca gibi. *Chömlüidek ümleshken adem* – Karınca gibi bir araya gelen adam.
chömlümek 【چۆمۈلمەك】 Yıkanmak, suya girmek, denize girmek. *Chiliq qara terge chömlüdüm* – Ter içinde kaldım.
chömlüwalmaq 【چۆمۈلۈۋالماق】 Yıkanı

vermek.
chömlüş 【چۆمۈلۈش】 bk. chömlümek.
chömmüş 【چۆمۈش】 I bk. chömmek.
chömmüş 【چۆمۈش】 II bk. chömmüch.
chönek 【چۆنەك】 Evlek, sıra. *Ushshaq chönek* – Ufak evlek. *Chönek tartmaq* – Evlek yapmak.
chöneklik 【چۆنەكلىك】 Evleklik.
chöneklimek 【چۆنەكلىمەك】 Evlek yapmak.
chöngesh 【چۆڭەش】 bk. chöngimek.
chöngimek 【چۆڭىمەك】 Kapamak, kapatmak.
chöntek 【چۆنتەك】 ağ. Cep, kese.
chöp 【چۆپ】 1. Ot, bitki. *Köp yilliq chöp* – Çok yıllık ot. *Chöp basmaq* – Ot basmak. *Haram chöp* – Yabanî ot. 2. Erişte.
chöpxana 【چۆپخانا】 u.f. Ot ambarı.
chöplük 【چۆپلۈك】 Çayırılık.
chöre 【چۆرە】 Çevre, saha. *Sheher chörisi* – Şehir çevresi.
chöri 【چۆرى】 Kadın köle.
chöridimek 【چۆرىدىمەك】 Bir şeyin etrafını kuşatmak; bir şeyin etrafını dolaşmak. *Chöridep tam soqmaq* – Çevresini duvarla kuşatmak. *Chöridep orunlashmaq* – Çevresine yerleşmek.
chörilesh 【چۆرىلەش】 bk. chörilimek.
chörilimek 【چۆرىلىمەك】 bk. chöridimek.
chörimek 【چۆرىمەك】 Atmak, fırlatmak.
chöriwetmek 【چۆرىۋەتمەك】 Atıvermek, fırlatıvermek.
chörüdevalmaq 【چۆرۈدەۋالماق】 Kuşatmak, etrafını almak.
chörüdewélish 【چۆرۈدەۋېلىش】 bk. chörüdevalmaq.

chörüdimek 【چۆرۈدۈمەك】 Kuşatmak, çevirmek, etrafını sarmak.

chörülmeK 【چۆرۈلمەك】 Dönmek, dönüp durmak.

chörülüşh 【چۆرۈلۈش】 bk. chörülmeK.

chörüşh 【چۆرۈش】 bk. chörimeK.

chöyze 【چۆيزە】 ç. Damga. *Chöyze basmaq* – Damga basmak.

-chu 【چۈ-】 Yeni Uygur Türkçesine mahsus soru ve rica eki. *Kelsengchu* – Gelsene.

chudun-chapqun 【چۈدۈن-چاپقۇن】 Tipi, yağışlı hava.

chugalmaq 【چۈگالماق】 Dağılmak, çözۈlmek, karışmak, açılmak. *Qizning chéchi chugulup ketti* – Kızın saçını dağılıverdi (açılıverdi).

chugalturmaq 【چۈگالتۇرماق】 (chugalmaq'tan) 1. Karıştırmak, dağıtmak 2. Çözmek, açmak, örgüyü çözmek, saçlarını açmak.

chugaz 【چۈگاز】 f. ağ. bk. juwaz.

chugdurmaq 【چۈگدۇرماق】 (chugumaq tan) Dağıttırmak, çözdürmek, açtırmak, karıştırmak. *U chachlirini chugdurdy* – O saçlarını dağıttırdı.

chugdurusH 【چۈگدۇرۇش】 bk. chugdurmaq.

chuguq 【چۈگۈق】 Karışık, dağınık.

chugulush 【چۈگۈلۈش】 bk. chugalmaq.

chugumaq 【چۈگۇماق】 ağ. 1. Dolastırmak, karıştırmak 2. Örgüyü çözmek. *Chéchingni chugap alghin* – Saçını dolastırır.

chugun 【چۈگۈن】 I Dağınık, çözۈlmüş. *Chéchi chugun qiz* – Saçını dağınık kız.

chugun 【چۈگۈن】 II bk. qonaq.

chuguwetmek 【چۈگۈۈتەمەك】 Dağıtmak, çözmek, karıştırmak.

chugush 【چۈگۈش】 bk. chugumaq.

chugh 【چۇغ】 Kırmızı, kıpkırmızı, koyu kırmızı.

chughlash 【چۇغلاش】 bk. chughlimaq.

chughlimaq 【چۇغلىماق】 ağ. Toplamak, bir araya ge tirmek.

chughluq 【چۇغلۇق】 Kıpkırmızı çiçek.

chughuldek 【چۇغۇلدەك】 ağ. bk. qarghuyapilaq.

chuhe 【چۇهە】 Atı mahmuzlamak.

chuxbörü 【چۇخبۆرۈ】 ağ. bk. chilböri.

chuke 【چۇكە】 bk. choka I.

chuqan 【چۇقان】 Bağırta, bağırma, gürültü, yaygara. *Chuqan salmaq* – Bağırmaq; yaygara yapmak. *Chuqan chiqarmaq* – Yaygara yapmak.

chuqan-süren 【چۇقان-سۈرەن】 Bağırta, gürültü. *Kochini xoshalliq chuqan-sürini toldurdi* – Sokağı sevinç sesleriyle doldurdu.

chuqansiz 【چۇقانسىز】 Sessiz, gürültüsüz.

chuqu 【چۇقۇ】 ağ. bk. chungqur.

chuqur 【چۇقۇر】 Çukur; bk. chungqur.

chuqush 【چۇقۇش】 ağ. bk. noqush.

chulash 【چۇلاش】 bk. chulimaq.

chulashmaq 【چۇلاشماق】 Bağırmaq.

chulatmaq 【چۇلاتماق】 (chulimaq'tan) Bağırta, gürültü yaptırmak.

chulda 【چۇلدا】 Dövdü, balta tersi.

chulghatmaq 【چۇلغاتماق】 (chulghimaq'tan) Sardırmak, büründürmek.

chulghimaq 【چۇلغىماق】 1. Bürümek, sarmak 2. Etrafını sarmak, çevrelemek.

chulimaq 【چۇلىماق】 Bağırmaq, gürültü yapmak, yaygara etmek.

chulwa 【چۇلۋا】 ağ. bk. chulwur.

chulwur 【چۇلۋۇر】 Dizgin.
chulghanmaq 【چۇلغانماق】 Sarınmak, bürünmek.
chulghash 【چۇلغاش】 bk. chulghimaq.
chuma 【چۇما】 r. Veba, taun. *Chuma késilî* – Veba hastalığı.
chungqur 【چۇڭقۇر】 bk. chongqur.
chunguldaq 【چۇڭۇلداق】 Çınlayan. *Chunguldaq awaz* – Çınlayan ses.
chungza 【چۇڭزا】 ç. Eteklik, etek.
churquldashmaq 【چۇرۇقۇلداشماق】 (churquldimaq'tan) Kuş sesleri.
churquldimaq 【چۇرۇقۇلدىماق】 Kuş sesi.
churuq 【چۇرۇق】 Cırldamak, cıvıltı, cıvıldamak.
churuq-churuq 【چۇرۇق-چۇرۇق】 Cırldamak, cıvıldamak. *Churuq-churuq qilmaq* – Cırldamak, cıvıldamak.
churuqlash 【چۇرۇقلاش】 bk. churuqlimaq.
churuqlimaq 【چۇرۇقلىماق】 Cırldamak, cıvıldamak.
churuldash 【چۇرۇلداش】 bk. churuldimaq.
churuldimaq 【چۇرۇلدىماق】 Cırldamak, cıvıldamak.
churung 【چۇرۇڭ】 *Warang-churung* – Gürültü, bağırıtı, yüksek sesle konuşma.
chuw-chuwlimağ 【چۇۋ-چۇۋلىماق】 Dehlemek, acele ettirmek.
chuwalchang 【چۇۋالچاڭ】 Solucan, kurt.
chuwalduz 【چۇۋالدۇز】 ağ. Büyük iğne. *Yaxshigha ishare, yamangha chuwalduz* – d. İyiye işaret, kötüye iğne (iyiye işaret yeter, kötüye iğne batırmak lazım).
chuwalmaq 【چۇۋالماق】 bk. chugalmaq.

Chuwash 【چۇۋاش】 Çuvaş (bir Türk boyunun adı).
chuwuq 【چۇۋۇق】 ağ. bk. chuguq.
chuwulmaq 【چۇۋۇلماق】 bk. chugalmaq.
chushqunlimağ 【چۇشۇقۇنلىماق】 Coşmak, coşkunlaşmak.
chushluq 【چۇشلۇق】 Uygun, makul, münasip, gereken. *Özimizge chushluq ishimiz bar* – Kendimize uygun işimiz var. *Terge chushluq husul aldi* – Dökülen tere uygun ürün aldı.
chüchkürmek 【چۇچكۈرمەك】 Hapşırmaq.
chüchkürüş 【چۇچكۈرۈش】 bk. chüchkürmek.
chüchük 【چۇچۈك】 Tatlı, şekerli.
chüchüla 【چۇچۇلا】 Öksü.
chüchümek 【چۇچۈمەك】 Ekşimek.
chüchümel 【چۇچۈمەل】 Ekşi. *Chüchümel sherap* – Ekşi şarap. *Chüchümel adem* – Tutumsuz adam.
chüchümellik 【چۇچۈمەللىك】 1. Ekşilik 2. mec. Tutumsuzluk, beyinsizlik.
chüchün 【چۇچۈن】 ç. Tahtakurusu, tahtabiti.
chüchüre 【چۇچۈرە】 bk. chöchüre.
chüchüş 【چۇچۈش】 bk. chüchümek.
chüchütmeğ 【چۇچۈتمەك】 Ürkütmeğ, korkutmak.
chüchütüş 【چۇچۈتۈش】 bk. chüchütmeğ.
chüje 【چۇجە】 Cıvciv. *Chüjini küzde sanaydu* – d. Cıvciv güzde sayılır.
chüjülemeğ 【چۇجۈلمەك】 Cıvcivlemeğ, cıvciv çıkarmak.
chümbel 【چۇمبەل】 bk. chümbet ve chümperde.
chümbet 【چۇمبەت】 f. Örtü, peçe.
chümkesh 【چۇمكەش】 bk. chümkimeğ.

chümkimek 【چۈمكىمەك】 Örtmek, kapatmak, sarmak.

chümperde 【چۈمپەردە】 u.f. Perde, örtü, peçe.

chümüle 【چۈمۈلە】 Karınca. **Chümüle uwisi** – Karınca yuvası.

chünbel 【چۈنبەل】 bk. chümbet ve chümperde.

chünek 【چۈنەك】 İz, evlek; bk. chönek.

chüngkesh 【چۈنگەش】 bk. chüngküsh ve chümkesh.

chüngkümek 【چۈنگۈمەك】 Kapatmak, örtmek.

chüngkünmek 【چۈنگۈنمەك】 Kapanmak, örtünmek.

chüngkünüsh 【چۈنگۈنۈش】 bk. chüngkünmek.

chüngküsh 【چۈنگۈش】 bk. chüngkünmek.

chünki 【چۈنكى】 f. Çünkü.

chünpütmek 【چۈنپۈتمەك】 Güvenmek, itimat etmek, inanmak.

chünpütüsh 【چۈنپۈتۈش】 bk. chünpütmek.

chüpürendi 【چۈپۈرەندى】 Çöp, süprüntü.

chüpürendilik 【چۈپۈرەندىلىك】 Çöplük, süprüntülük.

chürüch 【چۈرۈچ】 Yaş, nemli, rutubetli. **Chürüch qonaq** – Yaş mısır.

chürümek 【چۈرۈمەك】 bk. chirimek.

chürüşh 【چۈرۈش】 bk. chirish.

chüsh 【چۈش】 I Düş, rüya. **Chüsh körmek** – Düş görmek. **U chüshümge kirdi** – O düşüme girdi. **Chüshte körmek** – Düşte görmek. **Men uni chüshümde kördüm** – Ben onu düşümde gördüm. **Yaxshi chüsh körün** – İyi düş görün. **Chüshimizge kirip baqmighan** – Düşümüze bile girmemiş.

chüsh 【چۈش】 II Öğle. **Chüshkiche** – Öğlene

kadar. **Chüsh waxti** – Öğle zamanı. **Chüshtin keyin** – Öğleden sonra.

chüşhek 【چۈشەك】 Yatak (takımı). **Mamuq chüşhek** – Kuş tüyünden döşek.

chüşhekesh 【چۈشەكەش】 bk. chüşhekimek.

chüşhekimek 【چۈشەكىمەك】 Sayıklamak.

chüşhen'genlik 【چۈشەنگەنلىك】 Anlamışlık.

chüşhenche 【چۈشەنچە】 Düşünce, fikir.

Chüşhenche bermek – Fikir vermek, bilgi vermek. **Matériyalistik chüşhenche** – Materyalist düşünce.

chüşhendürmek 【چۈشەندۈرمەك】 (chüşhenmek'ten) Anlatmak.

chüşhendürülmek 【چۈشەندۈرۈلمەك】 Anlatılmak.

chüşhendürüşh 【چۈشەندۈرۈش】 bk. chüşhendürmek.

chüşhenmek 【چۈشەنمەك】 Anlamak. **Sualimgha chüşhendingmu?** – Sorumu anladın mı? **Chüşhünelmaymen** – Anlayamam.

chüşhenmes 【چۈشەنمەس】 Anlamaz.

chüşhenmeslik 【چۈشەنمەسلىك】 Anlamazlık.

chüşhergüzmet 【چۈشەرگۈزمەك】 (chüşhermek'ten) İndirtmek.

chüşhermek 【چۈشەرمەك】 (chüşmek'ten) İndirmek. **Chüşhürüp qoymaq** – İndirmek; kaybetmek. **Eske chüşhermek** – Hatırlamak. **Bala chüşhermek** – Düşük yapmak. **Chach chüşhermek** – Saç kesmek. **Suret chüşhermek** – Resim çekmek.

chüşhesh 【چۈشەش】 bk. chüşhimek.

chüşhimek 【چۈشىمەك】 I 1. Kösteklemek. **Atni chüşhimek** – Atı kösteklemek.

chüşhimek 【چۈشىمەك】 II Düş görmek.

chüşhkermek 【چۈشكەرمەك】 Aksırmak, hapşırarak.

chüshkün 【چۈشكۈن】 Kederli, mahzun, hüznü, üzüntülü, düşünceli. *Ruhi chüshkün köründi* – Üzüntülü göründü.

chüshkünleshmek 【چۈشكۈنلەشمەك】 Kederlenmek, üzüntülü olmak, cesaretini kaybetmek.

chüshkünlük 【چۈشكۈنلۈك】 Moral bozukluğu, can sıkıntısı. *Ruhiy chüshkünlük* – Can sıkıntısı.

chüshkünlüshüsh 【چۈشكۈنلۈشۈش】 bk. chüshkünleshmek.

chüshkürüş 【چۈشكۈرۈش】 bk. chüshkermek.

chüshlük 【چۈشلۈك】 Öğlen; öğle zamanına ait. *Chüshlük dem élish* – Öğlen dinlenme zamanı. *Chüshlük tamaq* – Öğle yemeği.

chüshmek 【چۈشمەك】 İnmek, düşmek. *Attin chüshmek* – Attan inmek. *Pestke chüshmek* – Aşağı inmek. *Yiqilip chüshmek* – Yıkılmak, düşmek. *Yénishingizda biznikige chüshüng* – Dönüşünüzde bize gelin. *Omigha chüshmek* – Ekin biçimine başlamak. *Oyungha chüshmek* – Oyuna başlamak. *Ishqa chüshmek* – İşe başlamak. *Poyizgha chüshmek* – Trene binmek. *Almutidin Bishkekke ayropilangha chüshüp bérishqa boludu* – Almatı'dan Bişkek'e uçakla gidilebilir. *Izgha chüshmek* – İzlemek, takip etmek. *Bendke chüshmek* – Esir olmak. *Qolgha chüshmek* – Ele geçmek. *Qolgha chüshmes* – Ele geçmez. *Yamulgha chüshmek* – Hapse girmek. *Chüshmek* – Savaşa girmek. *Salqin chüshti* – Serin oldu. *Soghuq chüshti* – Soğuk oldu. *Soghuq chüshkiche* – Soğuk olana kadar. *Soghuq chüshmey* – Soğuk olmadan. *Qar chüshti* – Kar yağdı. *Qarangghu chüshti* – Karanlık oldu. *Sugha chüshti* – Suya girdi. *Monchigha chüshti* – Banyo yaptı. *Manga chüshken séliq* – Bana aitvergi. *Saye chüshidighan yer* – Gölge olabilecek yer. *Kün chüshken yer* – Güneşli yer. *Baha chüshmekte* – Fiyat inmekte. *Bazar nerxi chüshti* – Mal

fiyatı indi. *Nuraxunni istep tapmaq manga asan chüshmidi* – Nurahun'u arayıp bulmak bana kolay olmadı. *Bu pul manga san chüshmidi* – Bu para bana kolay olmadı. *U uni öltürüşning gestige chüshüptu* – O onu öldürme peşindedir. *U uni tutush herikitige chüshti* – O onu yakalama peşinde. *Arigha chüshti* – Araya girdi. *Men emdi mantigha chüshimen* – Ben şimdi mantı yapacağım. *Aldigha chüshti* – Önüne geçti. *Algha chüsh* – Öne geç. *Kéwezligimizge qurt chüshti* – Pamuk tarlamıza kurt düştü. *Kokatlargha sheldem chüshti* – Bitkilere çiy düştü. *Palwanlar otturigha chüshti* – Pehlivanlar ortaya çıktı. *Yolgha chüshti* – Yola çıktı. *Egher qolgha pul chüshse* – Eğer ele para geçse. *Suretké chüshti* – Resime çekildi. *Ongay chüshmidi* – Kolay olmadı. *Ornidin chüshti* – Yerinden indi. *Béshinggha qandaq ghem chüshti?* – Başına nasıl bir keder geldi? *Terge chüshti* – Tere battı. *Közge chüshti* – Göze çarptı. *Közüm chüshti* – Gözüm düştü. *Démi ichige chüshti* – Sustu; sinesine çekti. *Aq chüshken qara chach* – Ağarmaya başlamış siyah saç. *Uning béshigha kün chüshüptu* – Onun başına iş gelmiş. *U méning keyinimge chüshüptu* – O benim peşimdeymiş. *Tilimge chüshmey turuptu* – Aklıma gelmiyor. *Kishining aghzigha chüshüshtin saqlining* – Kişinin şikayetinden sakının (korunun). *Béshimgha éghir kün chüshti* – Başıma ağır iş geldi. *Eske chüshti* – Akla geldi. *Xatirge chüshti* – Akla geldi. *Yadimgha chüshti* – Aklıma geldi.

chüshüm 【چۈشۈم】 I 1. Gelir, kazanç, verim. 2. gr. Akuzatif hali. *Chüshüm kélish* – Akuzatif hali (Belirtme hali).

chüshüm 【چۈشۈم】 II. *Chüshüm tereptin* – Her taraftan.

chüshündürmek 【چۈشۈندۈرمەك】
(chüshünmek'ten) Anlatmak; bk.
chüshendürmek.

chüshünmek 【چۈشۈنمەك】 bk. chüshenmek.
chüshünmes 【چۈشۈنمەس】 bk. chüshenmes.
chüshünmeslik 【چۈشۈنمەسلىك】 bk. chüshenmeslik.
chüshünük 【چۈشۈنۈك】 İzah, aydınlatma.
chüshünüklük 【چۈشۈنۈكلۈك】 Anlaşılır.
chüshünüksiz 【چۈشۈنۈكسىز】 Anlaşılmaz.
chüshünülmek 【چۈشۈنۈلمەك】 Anlaşılmak.
chüshünüwalmaq 【چۈشۈنۈۋالماق】 Anlamak.
Emdi chüshünüwaldim – Şimdi anladım.
chüshünüwélîsh 【چۈشۈنۈۋېلىش】 bk. chüshünüwalmaq.
chüshünüsh 【چۈشۈنۈش】 bk. chüshünmek.
chüshünüshlük 【چۈشۈنۈشلۈك】 Anlaşılır.
chüshürmek 【چۈشۈرمەك】 İndirmek, düşürmek. **Bayraqni chüshürmek** – Bayrağı indirmek. **Urup chüshürmek** – Düşürmek, devirmek, vurarak düşürmek. **Étip**

chüshürmek – Vurarak düşürmek. **Chüshürüp qoymaq** – İndirmek; düşürmek; kaybetmek. **Xizmettin chüshürmek** – İşten almak; işten atmak, görevden almak; görevsizlendirmek. **Texttin chüshürmek** – Tahttan indirmek. **Bazar bahalirini chüshürmek** – Borsa fiyatlarını indirmek. **Qolgha chüshürmek** – Ele geçirmek. **Qulluqqa chüshürmek** – Köle hale getirmek; köle yapmak. **Suretké chüshürmek** – Resme çekmek. **Abroyini chüshürmek** – İtibarını alçaltmak; şahsiyetini zedelemek. **Eske chüshürmek** – Akla getirmek. **Bala chüshürmek** – Düşük yapmak. **Yadqa chüshürmek** – Akla getirmek.

chüshürtmek 【چۈشۈرتمەك】 (chüshürmek'ten) İndirtmek, kestirmek. **Chéchimni chüshürttim** – Saçımı kestirdim.

chüshürtüş 【چۈشۈرتۈش】 bk. chüshürtmek.

chüshürülmek 【چۈشۈرۈلمەك】 İndirilmek.

chüshürüş 【چۈشۈرۈش】 bk. chüshürmek.

D

د

-da 【-دا】 -da (bulunma eki). *Tamda* – Damda, duvarda.

dachen 【داچەن】 ç. tar. Madeni para.

dachin 【داچىن】 f. bk. darchin.

dad 【داد】 f. bk. dat.

dada 【دادا】 Baba. *Ögey dada* – Üvey baba. *Chong dada* – Dede.

dadxa 【دادخا】 f. ağ.tar. Vali.

dadika 【دادىكا】 Babacığım. *Dadikam* – Babacığım.

dadil 【دادىل】 f. Cesaretli, cesur, gözü pek. *Dadil qoshun* – Cesur ordu.

dadilliq 【دادىللىق】 f.u. Cesurluk.

dadu 【دادۇ】 ç. bk. dadur.

dadur 【دادۇر】 ç. bot. Bir tür fasulye.

dagaza 【داگازا】 ç. Yüksek, dalyan gibi, boylu boslu.

dagh 【داغ】 I f. Leke, benek. *Dagh tekküzmek* – Lekelemek. *Qara bir dagh köründi* – Kara bir benek göründü.

dagh 【داغ】 II Kızdırmak, yakmak. *Yaghnı dagh qılmaq* – Yağı kızdırmak.

dagh-dugha 【داغ-دۇغا】 Tören, merasim,

bayram, şenlik, zafer, sevinç. *Dagh-dughilar bilen* – Törenle. *Toyni chong daghdughilar bilen ötküzduq* – Düğünü büyük şenliklerle geçirdik.

dagh-dughiliq 【داغ-دۇغىلىق】 Şenlikli, sevinçli. *Dagh-dughiliq toy* – Şenlikli düğün. *Dagh-dughiliq sözler* – Sevinçli sözler.

daghal 【داغال】 Nasırlaşmış, sert, pütür pütür.

daghallashmaq 【داغاللاشماق】 Sertleşmek.

daghalliq 【داغاللىق】 Sertlik.

daghdam 【داغدام】 Geniş, açık, dosdoğru.

daghdirimaq 【داغدىرىماق】 Yitirmek, kaybetmek, yoksun kalmak, şaşırarak, sersemlemek.

daghlash 【داغلاش】 bk. daghlımaq.

daghliq 【داغلىق】 Yanık. *Daghliq yürek* – Yanık yürek.

daghlımaq 【داغلىماق】 f.u. Kızdırmak, yakmak, dağlamak. *U yürek-baghrimni daghlidi* – O yürek-bağırımı yaktı.

daghul 【داغۇل】 Kurnaz; anasının gözü; cin.

dahi 【داهى】 a. Dâhi.

dahilik 【داھىلىك】 a.u. Dâhiyane, dâhilik.

daxan 【داخان】 f. Otçu, üfürükçü, efsuncu.

daxil 【داخل】 a. Dahil.
daxili 【داخلي】 a. Dahili.
daim 【دائم】 a. bk. dayim.
daimen 【دائمه】 a. Daima, her vakit.
dair 【دائر】 a. Dair, ait. *Shaylam xizmitige dair* – Seçim hizmetine dair.
daire 【دائره】 a. Daire, halka, gevre. *Hökümet dairilride* – Hükümet kurumlarında.
dairiwi 【دائريوي】 a. Dairevi.
dajjal 【داججال】 bk. dejjal.
daka 【داكا】 f. Gaz bezi. *Daka romal* – Gaz bezi örtüsü.
daq 【داق】 Çıplak yer. *Gilem sélinmighan daq yer* – Halı serilmemiş çıplak yer. *Dalida daq yerde qonduq* – Dışarıda çıplak yerde konakladık.
dal 【دال】 a. Bükük, eğik.
dala 【دالا】 bk. tala.
dalalet 【دالاهت】 a. Delil, kanıt. *Dalalet qilmaq* – Göstermek, tanıtmak, ispat etmek.
dalan 【دالان】 f. Dış oda, bekleme odası.
dalda 【دالدا】 Siper, sığınak. *Ular özlirini daldigha aldi* – Onlar kendilerini sakladılar.
daldilimaq 【دالديلماق】 Siper etmek.
daljimaq 【دالجماق】 Çekilmek, uzaklaşmak. *U keynige daljidi* – O geriye çekildi.
daljish 【دالجيش】 bk. daljimaq.
dambixo 【دامبخو】 ağ. bk. dambulxo ve maxtançaq.
dambulxo 【دامبولخو】 ağ. Kendini öven, kendini pohpohlayan; bk. maxtançaq.
damchi 【دامچي】 ç.u. bk. dambixo.
damka 【دامكا】 r. Dama taşı. *Damka oynimaq* – Dama oynamak.

damulla 【داموللا】 f. Öğretmen, mollaların büyüğü.
dan 【دان】 Tane, tohum. *Bughday déni* – Buğday tanesi.
dana 【دانا】 I f. bk. dane.
dana 【دانا】 II Akıllı, hikmetli, bilge.
danaliq 【دانالىق】 f.u. Akıllılık, bilgelik.
danchiliq 【دانچىلىق】 f.u. Hububat, tahıl.
dane 【دانه】 Tane.
dane-dane 【دانه-دانه】 f. Tane tane. *Dane-dane gep qilmaq* – Tane tane konuşmak.
dang 【داڭ】 I bk. dangq.
dang 【داڭ】 II ç. Rehin; rehine koymak.
dangdar 【داڭدار】 u.f. Meşhur, ünlü, tanınmış.
dangdarliq 【داڭدارلىق】 u.f.u. Meşhurluk, ünlülük, tanınmışlık.
danggal 【داڭغال】 Kesek; kurumuş çamur parçası.
dangildash 【داڭىلداش】 bk. dangildimaq.
dangildatmaq 【داڭىلداتماق】 (dangildimaq'tan) Tıkırdatmak, gürüldetmek.
dangildimaq 【داڭىلدىماق】 Tıkırdamak, gürüldemek.
dangja 【داڭجا】 ç. bk. dengchi.
dangq 【داڭق】 Ün, şöhret, şan. *Dangqi ketken* – Ünlü, şöhretli, tanınmış. *Pütün dunyagha dangqi chiqti* – Bütün dünyada ün kazandı.
dangqal 【داڭقال】 Dökme çanak; dökme çömlek.
danglash 【داڭلاش】 bk. danglimağ.
dangliq 【داڭلىق】 I Ünlü, şanlı, şöhretli.
dangliq 【داڭلىق】 II ç.u. Rehine, tutak.

danglimaq 【دانگلىماق】 I Övmek, methetmek.

danglimaq 【دانگلىماق】 II ç.u. Rehine koymak, tutuya koymak, rehine etmek.

dangrimaq 【دانگرىماق】 Çingirdamak.

dangza 【دانگازا】 ç. Sayma, hesap. *Dangzigha yézip qoyung* – Hesaba yazıverin.

danixorek 【دانىخورهك】 Sivilce. *Yüzini danixorek bésip ketken* – Yüzünü sivilce basmış.

danikar 【دانىكار】 f. Lehimci.

danikarlash 【دانىكارلاش】 f.u. bk. danikarlimaq.

danikarlatmaq 【دانىكارلاتماق】 f.u. Lehimletmek.

danikarlimaq 【دانىكارلىماق】 f.u. Lehimlemek.

danilap 【دانىلاپ】 f.u. Tane ile; tane tane.

daniliq 【دانىلىق】 f.u. Taneli.

danishmen 【دانىشمەن】 f. Akıllı, bilge.

danishmend 【دانىشمەند】 f. bk. danishmen.

danishmenlik 【دانىشمەنلىك】 f.u. Akıllılık, bilgelik.

danliq 【دانلىق】 f.u. Taneli, toxumlu. *Danliq ösümlükler* – Buğdaygiller.

danliqliq 【دانلىقلىق】 f.u. Tanelilik, toxumluluk. *Bughdayning danliqlighigha karang!* – Buğdayın taneliliğine bakın!

danlimaq 【دانلىماق】 f.u. Toxumlamak, başaklamak.

dansiz 【دانسىز】 f.u. Tanesiz, tohumuz.

dap 【داپ】 I Def. *Dap-dummaq awazliri* – Def ve davul sesleri. *Dap-dummaq chalmaq* – Def ve davul çalmak.

dap 【داپ】 II Övünme, atıp tutma.

dapchi 【داپچى】 Çalgıcı.

dapende 【داپەندە】 f. Çalgıcı; bk. dapchi.

dapqut 【داپقۇت】 Kırsal kesimlerdeki karşılıklı yardımlaşma; bk. lapqut.

dapqutlashmaq 【داپقۇتلاشماق】 Yardımlaşmak.

daplash 【داپلاش】 bk. daplmaq.

daplmaq 【داپلىماق】 Basarak düzeltmek.

dar 【دار】 I Darağacı, idam sehpaşı.

dar 【دار】 II Halat, çıma, palamar.

daraqatmaq 【داراقاتماق】 ağ. Deri yumşatmak.

daramet 【دارامەت】 f. Gelir. *Milliy daramet* – Milli gelir.

darametlik 【دارامەتلىك】 f.u. Gelirli.

darametsiz 【دارامەتسىز】 f.u. Gelersiz.

darametsizlik 【دارامەتسىزلىك】 f.u. Gellersizlik.

darang-durung 【داراڭ-دۇرۇڭ】 takl. Davul ve metal sesleri.

daranglash 【داراڭلاش】 bk. daranglimaq.

daranglatmaq 【داراڭلاتماق】 (daranglimaq'tan) Tıkırdatmak, çıtırdatmak, gümbürdetmek.

daranglimaq 【داراڭلىماق】 Tıkırdamak, çıtırdamak, gümbürdemek.

daras 【داراس】 f. Yüksek, yüce.

darbaz 【دارباز】 f. bk. dawaz.

darchin 【دارچىن】 f. bot. Tarçın.

dardang 【دارداڭ】 *Dardang qulaq* – Kepçe kulak.

dardaymaq 【داردايماق】 Çıkmak, ilerlemek, taşmak, dimdik durmak.

dardiyish 【داردييش】 bk. dardaymaq.

darichi 【دارىچى】 bk. dariger.

dariger 【دارىگەر】 Eczacı.

darixana 【دارىخانا】 f. Eczahane.

darilitam 【داريلتام】 a. Yetimhane, yetim yurdu.

darilmuallimin 【دارلموئەللىمىن】 a. Öğretmen okulu.

darilpünun 【داريلپۈنۈن】 a. Üniversite. **Dölet darilpünuni** – Devlet üniversitesi.

daritish 【داريتش】 bk. daritmaq.

daritmaq 【داريتماق】 Başa kakmak. **Daritmaq söz** – Sitem etmek, kınamak.

daritmay 【داريتماي】 Fazla laf kullanmadan.

darman 【دارمان】 f. bk. derman.

darmansiz 【دارمانسىز】 f.u. bk. dermansiz.

darwaza 【دارۋازا】 f. bk. derwaza.

das 【داس】 f. Leğen, tas.

daska 【داسكا】 r. Sınıf tahtası.

dasqan 【داسقان】 f. ağ. bk. dasturxan.

dastan 【داستان】 f. Destan.

dastanchi 【داستانچى】 f.u. Destancı.

dastanchilik 【داستانچىلىق】 f.u. Destancılık.

dastughan 【داستۇغان】 ağ. bk. dasturxan.

dasturxan 【داستۇرخان】 f. Masa örtüsü; sofra örtüsü.

dash 【داش】 Büyük kazan.

dashqal 【داشقال】 Cürüf, dışık.

dashue 【داشۋە】 ç. Üniversite.

dat 【دات】 I f. İmdat. **Dat salmaq** – İmdat bağrısı. **Dat démek** – İmdat çağırmaq.

dat 【دات】 II Pas. **Dat bashqan** – Paslanmış. **Dat basmaq** – Paslanmak. **Dat basmaydighan polat** – Paslanmaz çelik.

dat-peryat 【دات-پەريات】 İmdat bağrısı, imdat feryadı.

datxor 【داتخور】 f. Şikâyetçi.

datlanmaq 【داتلانماق】 Paslanmak.

datlash 【داتلاش】 f.u. bk. datlimaq.

datlashqan 【داتلاشقان】 Paslanmış.

datlashmaq 【داتلاشماق】 Paslanmak.

datlimaq 【داتلىماق】 1. İmdat bağırmaq 2. Şikayet etmek.

dawa 【داۋا】 I a. Deva. **Derdimge dawa taptim** – Dardime deva buldum.

dawa 【داۋا】 II Dava.

dawager 【داۋاگەر】 a.f. bk. dewager.

dawaghan 【داۋاغان】 ağ. bk. sughur.

dawalanmaq 【داۋالانماق】 a.u. Tedavi olmak.

dawalash 【داۋالاش】 a.u. bk. dawalimaq.

dawalatmaq 【داۋالاتماق】 a.u. Tedavi ettirmek.

dawalghimaq 【داۋالغىماق】 Dalgalanmak, çalkalanmak, sarsılmak, sallanmak. **Dawalghip aqqan deryalar** – Dalgalanıp akan nehirler.

dawalghitmaq 【داۋالغىتماق】 (dawalghimaq'tan) Sallamak, sarsmak, çalkalamak, dalgalandırmak.

dawalimaq 【داۋالىماق】 a.u. Tedavi etmek.

dawam 【داۋام】 a. Devam. **Dawam etmek** – Devam etmek. **Ishni dawam ettürmek** – İşi devam ettirmek. **On yil dawamida** – On yıl içinde. **Dawami bar** – Devamı var. **Dawam qilmaq** – Devam etmek. **Urush heriketliri besh kün dawam qildi** – Savaş faaliyetleri beş gün sürdü.

dawamlashmaq 【داۋاملاشماق】 a.u. Devam etmek.

dawamlashturghuchi 【داۋاملاشتۇرغۇچى】 a.u. Devam ettiren.

dawamlashturmaq 【داۋاملاشتۇرماق】 a.u. Devam ettirmek.

dawamlashturush 【داۋاملاشتۇرۇش】 a.u. bk.

dawamlashturmaq.

dawamliq 【داۋاملىق】 a.u. Devamlı. *Dawamliq söhbet* – Devamlı sohbet. *Dawamliq jeng* – Devamlı cenk (savaş).

dawan 【داۋان】 f. Dağ boğazı, yokuş. *Dawan ashmaq* – Dağ boğazını geçmek; yokuşu geçmek.

dawaz 【داۋاز】 f. İp cambazı.

dawxan 【داۋخان】 Samur.

dawrang 【داۋرانگ】 Çok övmek veya övünmek; aşırı gürültülü konuşmalar; yaygara; velvele. *Dawrang qilmaq* – Başkalar duysun diye isteyerek gürültülü övünmek veya övmek. *Tinchliq dawringi* – Sulh çağrısı; barış sesi. *Dawrang salmaq* – Buyurmak; çağırmaq; isteyerek sesli konuşmak; isteyerek sesli övünmek.

dawruq 【داۋرۇق】 Ün. *Dawruqi alemge ketken* – Ünlü; dünya çapında bilinmiş ünlü.

dawul 【داۋۇل】 I f. Davul. *Dawul urmaq* – Davul vurmak (çalmak).

dawul 【داۋۇل】 II Kasırga, uragan.

dawza 【داۋزا】 f. bk. derwaza.

dayim 【دايىم】 a. Daim, sürekli, her vakit. *Her dayim* – Sürekli, her vakit.

dayima 【دايىما】 a. Daima, her vakit.

dayimi 【دايىمى】 a. Daimî, sürekli.

dayimiyliq 【دايىمىيلىق】 a.u. Süreklilik, devamlılık.

dayimliq 【دايىملىق】 a.u. Devamlı, sürekli, her vakit.

de 【ده】 Ki; ne de olsa; ise; ama, fakat, ve, için bağlaçlarını karşılar. Uygur Türkçesindeki bu edatın kalın şekli (da) yoktur, yani tek şekillidir. Ayrı yazılır. Şekil cihetinden Türkiye türkçesindeki dahi edatı 'da, de'

edatlarına benzese bile vurguladığı anlam farklıdır. *Özeng kelmeysen de* – Kendin gelmedin ki. *Waxtim bolmidi de* – Vaktim olmadı ki. *Pah, taza chirayliq iken de!* – Vay, çok da güzelmiş! *Almilar rasa boptu de!* – Elmalar çok daha iyi tutmuş. *U keldi de ishni bashlidi* – O geldi ve hemen işe başladı. *Zeynep akisini kördi de xoshal boldi* – Zeynep ağabeyini gördü ve sevindi.

-de 【-ده】 Bulunma eki; bk. -da. *Mende* – Bende. *Sheherde* – Şehirde.

debdebe 【دهبدهبه】 a. Debdebe, tantana.

debdebilik 【دهبدهبىلىك】 a.u. Debdebeli, tantanalı.

dehri 【دههرى】 a. Dehri, dinsiz.

dehriilik 【دههرىلىك】 a.u. Dehriilik, dinsizlik.

dehshet 【دههشەت】 a. Dehşet; korkunç. *Dehshet salmaq* – Dehşet salmak.

dehshetlik 【دههشەتلىك】 a.u. Dehşetli. *Dehshetlik hujum* – Dehşetli saldırı.

dexl 【دەخل】 a. İlgi, ilinti, alaka. *Dexlim yoq* – İlgim yok.

dexldar 【دەخلدار】 a.f. İlişikte, alakası olan.

dexldarliq 【دەخلدارلىق】 a.f.u. İlgi, alaka, ilişik.

dexli 【دەخلى】 a.u. Engel, mania, güçlük. *Dexli bermek* – Engellemek; rahatsız etmek; güçlük çıkarmak.

dexlsiz 【دەخلسىز】 a.u. Alakası yok; ilgisiz, dokunulmaz.

dexlsizlik 【دەخلسىزلىك】 a.u. Dokunulmazlık; ilgisizlik. *Térritoriyilerning dexlsizligi* – Toprak bütünlüğünün dokunulmazlığı.

dexme 【دەخمە】 f. Kabir, mezar, türbe.

dexmize 【دەخمىزە】 f. Ağır yük, külfet. *Dexmize bolmaq* – Yük olma.

dejjal 【دەججال】 a. Deccal. Kıyamette çıkacak

yalancı ve zarar verici bir şahıs ki, Hazreti İsa tarafından öldürüleceğine inanılır.

dekke 【دهككه】 f. Azar, darbe. **Dekke yémek** – Azarlanmak. **Düşmenni ayighan dekkisini ver** – Düşmana acıyan darbe yer. **Men uning dekkisin bérey** – Ben onun cezasını vereyim. **Dekke bermek** – Azarlamak.

dekke-dükkilik 【دهككه-دؤككلك】 **Köngül dekke-dükkiligide** – Endişe içinde.

deqemde 【دهقهمده】 **Deqemde bolmaq** – Bakmak; göz kulak olmak; gözetmek.

deqiçe 【دهقحه】 a. Dakika.

deqiçilik 【دهقحلىق】 a.u. Dakikalık.

del 【دل】 I Tam, aynen, uygun. **Saet del toqquz bolghanda** – Saat tam dokuz olduğunda. **Ötü del keldi** – Çizme tam geldi. **Del shundaq** – Aynen şöyle. **Del shu chaghda** – Tam o zaman. **Del waxtida** – Tam zamanında. **Del sen kérek éding** – Tam sen lazımdın. **Del ene shundaq qilghandila** – Aynen şöyle yapıldığında.

del 【دل】 II Uyuşuk.

del-dereh 【دل-دهرهخ】 Ağaçlar.

delalet 【دلالت】 a. bk. dalalet.

deldeng 【دلدنگ】 Sallanma, dengesiz.

deldenglesh 【دلدنگلش】 bk. deldenglimek.

deldenglimek 【دلدنگلمهك】 Sallanmak. **Deldenglep yürmek** – Sallanarak yürümek.

deldengshimek 【دلدنگشمهك】 Sallanmak.

deldengshish 【دلدنگشش】 bk. deldengshimek.

deldüng 【دلدؤنگ】 Beceriksiz.

deldünglük 【دلدؤنگلؤك】 Beceriksizlik.

delil 【دللىل】 a. bk. dézil.

dellal 【دللال】 a. Tellal, simsar.

dellalliq 【دللاللىق】 Tellallık, simsarlık.

delle 【دهلله】 a. Muhabbet tellalı.

delli 【دهللى】 Deli, çılgın.

dellilik 【دهللىلك】 a.u. Muhabbet tellallığı. **Dellilik qilmaq** – Muhabbet tellallığı yapmak.

delling 【دهللىنگ】 ç. Tek, yalnız. **Nurghun leshkerler bilen delling jeng qildi** – Çok askerler ile yalnız savaştı.

dellingma-delling 【دهللىغما-دهللىنگ】 ç.u.ç. Yalnız; başbaşa.

delmu-del 【دهلمؤ-دهل】 Tam, tam tamına.

dem 【دهم】 I f. Dinlenme, istirahat. **Dem aldurmaq** – Dinlendirmek. **Etinggha dem aldur** – Atını dinlendir. **Dem élish** – Dinlenme. **Dem élish öyi** – Dinlenme evi. **Dem élish küni** – Dinlenme günü; tatil günü. **Dem élish waxtida** – Dinlenme vaktinde. **Dem almaq** – Dinlenmek. **Dem élish ezaliri** – Nefes alma organları. **Dem tutulush** – Nefes darlığı. **Dem shiqilish** – Nefes darlığı. **Dem élishqa bashlmaq** – Dinlenmeye başlamak. **Dem almay** – Dinlenmeden. **Ichke dem tartmaq** – İçte nefes çekmek. **Demi chiqmaydu** – Nefesi yok. **Dem bermek** – Nefes vermek.

dem 【دهم】 II f. An, lahza, esna. **Bir dem** – Biraz, biran. **Qëshimda turmiding bir dem** – Yanımda biran bile kalmadın. **Bir demdin béri** – Şu andan itibaren. **Bir dem turup turung** – Biraz bekleyin. **Bir demmu tinmaydu** – Biran bile dinlenmiyor. **Bir demning ichide** – Birdenbire. **Dem algliche** – Aniden, biranda.

dem ... dem 【دهم ... دهم】 Kâh. **Dem miltiqtin, dem awtomattin atti** – Kâh tüfekle, kâh makineli tüfekle attı. **Bir dem undaq deydu, bir dem mundaq deydu** – Kâh öyle diyor, kâh böyle diyor.

dembidem 【دهمبدهم】 f. Sık, sık sık.

demde 【دهمده】 f. Hemen. **Demde bérip kel**

– Hemen git gel. *Demde yétip keldi* – Hemen geldi.

demek 【دمەك】 Demek, söylemek. *Déwidıngghu* – Demıştin ya. *Kishilerning déyishiche* – Kişilerin söylediğine göre. *Kéche-kündüz démey ishlimek* – Gece gündüz demeden çalışmak. *Yoq dése boludu* – Yok denilebilir. *Démidimmu?!* – Demedim mi?! *Dégili bolmaydu* – Denilmez. *He néme deyli?* – Evet ne diyorsunuz? *Shuni démemla* – Şunu deseniza. *Geyriting bolsa, dégenni qilghili boludu* – Gücün olsa denileni yapılabilir. *Uxmidingizghu deymen* – Duymadınız herhalde. *Shundaq boldi deyli* – Şöyle oldu diyelim. *Démek, bérish kérek* – Evet, gidelim. *Hesh-pesh dégiche* – Hemen; çarçabuk.

demlenmek 【دملەنمەك】 Demlenmek. *Chayni demlep qoydum* – Çayı demledim. *Chay demliniptu* – Çay iyi demlenmiş.

demlesh 【دملەش】 bk. demlimek.

demletmek 【دملەتمەك】 (demlimek'ten) Demletmek. *Ashni demliting emdi* – Şimdi yemeği demletin.

demlimek 【دملیمەك】 Demlemek. *Ashni demlep qoydum* – Yemeği demledim.

demsigha 【دمسغۇ】 Astma.

dendesh 【دەندەش】 bk. dendimek.

dendetmek 【دەندەتمەك】 (dendimek'ten) Alıştırmak. *Denditip almaq* – Alıştırmak.

dendimek 【دەندیمەك】 Alışmak. *Dendep qalmaq* – Alışverişmek.

deng 【دەك】 I ç. Tahıl vergisi.

deng 【دەك】 II ç. Konuk yeri; kervansaray, otel.

dengchi 【دەڭچى】 ç.u. Otele bakan; kervansaraya bakan kimse.

denggirek 【دەڭگىرەك】 Kendini öven.

dengsesh 【دەڭسەش】 ç.u. bk. dengsimək.

dengsimək 【دەڭسىمەك】 ç.u. Tartmak; ölçüp biçmek. *Her bir tagharni dengsep körüp chiqmaq* – Her çuval ağırlığım tartmak.

dep 【دەپ】 I Diye. *Yoq dep jawab berdi* – Yok diye cevap verdi. *Bu yerge séni dep keldim* – Buraya seni diye geldim. *Séni dep* – Seni diye. *U bizni dep shéyit boldi* – O bizi diye şehit oldu. *Néme dep keldin* – Ne diye geldin. *Qeshqer sen qeyerde dep kétiwerdi* – Kaşgar sen nerede diye yürümeye devam etti. *Qaraqashni dep yürüp qarqha qaldi aslighim* – Kara kaşlıyı diye koşarak, sonunda tahılıımı kar bastı (Zamanımı sevgilimin peşinden koşarak yitirip, sonunda tahılıımı kar bastı). *He dep* – Aralıksız, durmadan. *Hushidin kétey dep qaldi* – Bayıla yazdı.

dep 【دەپ】 II a. tar. Uzaklaştırma, çıkarma.

depne 【دەپنە】 f. Defin, gömme. *Depne murasimi* – Defin töreni. *Depne qilmaq* – Gömmek.

depselmək 【دەپسەلمەك】 Çiğnenmek.

depsen 【دەپسەن】 *Depsen qilmaq* – Ayakları altında ezmek; çiğnemek.

depsende 【دەپسەندە】 *Depsende qilmaq* – Çiğnemek, aşağılamak.

depsesh 【دەپسەش】 bk. depsimek.

depsetmek 【دەپسەتمەك】 (depsimek'ten) Çiğnetmek.

depsilish 【دەپسىلىش】 bk. depselmək.

depsimek 【دەپسىمەك】 Çiğnemek.

depter 【دەپتەر】 f. Defter. *Xatire deptiri* – Hatıra defteri.

depterche 【دەپتەرچە】 f. Küçük defter.

derbider 【دەربىدەر】 f. Serseri, avare, sefil.

derbiderlik 【دەربىدەرلىك】 f.u. Serserilik,

avarelik, sefillik.

derdiser 【دەردىسەر】 f. Ağırılık, çetinlik, zorluk. *Manga bir derdiser boldinghu* – Bana bir yük oldun ya.

derdiserlik 【دەردىسەرلىك】 f.u. Yük olma hali; dert olma hali.

deregdesh 【دەرىگەدەش】 bk. deregdimek.

deregdimek 【دەرىگەدەمەك】 Sormak, soruşturmak.

dere 【دەرىخ】 f. Ağaç. *Méwilik dere* – Meyveli ağaç.

derext 【دەرىخت】 f. bk. dere.

derezzar 【دەرىخزار】 f. Ağaçlık, orman.

derezzarlıq 【دەرىخزارلىق】 f.u. Ağaçlık, ormanlık.

derek 【دەرىك】 İşaret, belge. *Derek bermek* – İşaret etmek. *Hich dériği yoq* – Hiç belirtisi yok.

dereksiz 【دەرىكسىز】 f.u. Belirtisiz. *U dereksiz yoqaldi* – O belirtisiz kayboldu.

dereksizlik 【دەرىكسىزلىك】 f.u. Belirtisizlik.

derenge 【دەرىگە】 Topuz, çomak, sopa.

dergah 【دەرىگاھ】 f. Saray; hükümdar sarayı.

derguman 【دەرىگۇمان】 f. Şüphe, tereddüt. *Dergumanmen* – Şüpheliyim.

derghezep 【دەرىغەزەپ】 f.a. Öfkeli, kızgın, hiddetli. *Derghezep bolmaq* – Öfkelenmek, hiddetlenmek.

derhal 【دەرىھال】 f.a. Derhal, hemen. *Derhal bérip kel* – Hemen git gel.

derheqiqet 【دەرىھەقىقەت】 f.a. Gerçekten, sahih.

derigh 【دەرىغ】 Arzuyu veya üzüntüyü ifade eden bir ünlem. *Wa derigh!* – Heyhat! Ne çare! *Wa derigh bir körüp qanalmidim* – Heyhat bir

görmeye nasip olmadı. *Derigh ötti ömrüm* – Ne çare geçti ömrüm.

derije 【دەرىجە】 a. Derece. *Yuquri derijige kötermek* – Yüksek dereceye kaldırmak. *Artuq derijide* – Fazlasıyla. *Bilim derijisini ashurush üçhün* – Bilim seviyesini yükseltmek için. *Xelqning bilim derijisi* – Halkın bilim seviyesi. *Yoq derijide* – Yok derecede. *Ilmiy derije* – İlmî ünvan. *Filologiyeye penliri qandidati derijisini aldı* – Filoloji bilimlerinin adaylık ünvanını aldı. *Issiqliq derijisi ottuzdin ashti* – Sıcaklık derecesi otuzu geçti. *Uning issiqliq derijisi kötürölüp ketti* – Onun ateşi yükseliverdi.

derijilik 【دەرىجىلىك】 a.u. Dereceli. *Ilmiy derijilik ademler* – İlim adamları. *Yuquri derijilik melumatqa ége bolghanlar* – Yüksek bilgi sahipleri. *Her derijilik hökümet orunliri* – Çeşitli derecedeki hükümet kurumları. *Köp derijilik* – Çok dereceli.

derkar 【دەرىكار】 f. tar. Gerekli, lüzumlu, lazım.

derkarlıq 【دەرىكارلىق】 f.u. Gereklilik, lüzumluluk.

derman 【دەرىمان】 1. İlaç, em, deva 2. Kuvvet, güç, kudret. *Dermanim yoq* – Gücüm yok.

dermansiz 【دەرىمانسىز】 f.u. Güçsüz, kuvvetsiz.

dermansizlandurmaq 【دەرىمانسىزلاندۇرماق】 f.u. Güçsüzlendirmek, zayıflatmak.

dermansizlanmaq 【دەرىمانسىزلانماق】 Güçsüzlenmek.

dermansizliq 【دەرىمانسىزلىق】 f.u. Güçsüzlük, zayıflık.

derperde 【دەرىپەردە】 f. Kapı veya pencere perdesi.

derre 【دەرىرە】 f. tar. Çubuk. *Derre urmaq* – Çubukla dövmek.

derrilimek 【دەرىرىلمەك】 Çubukla dövmek;

cezalandırmak.

derro 【دهررو】 f. Derhal, hemen, acil.

ders 【دهرس】 a. Ders. *Ders almaq* – Ders almak. *Ders bermek* – Ders vermek.

dersxana 【دهرسخانا】 a.f. Dershane.

derslik 【دهرسلىك】 a.u. Ders kitabı. *Derslik kitapliri* – Ders kitapları.

dert 【دهرت】 f. Dert, keder, acı. *Dert tartmaq* – Acı çekmek. *Shuning derdini tarttim* – Şunun acısını çektim.

dertkesh 【دهرتكەش】 a.f. Dertli.

dertlendürmek 【دهرتلەندۈرمەك】
Dertlendirmek.

dertlenmek 【دهرتلەنمەك】 f.u. Dertlenmek.

dertleshmek 【دهرتلەشمەك】 f.u. Dertleşmek.

dertlishish 【دهرتلىشىش】 bk. dertleshmek.

dertmen 【دهرتمەن】 f. Dertli, acı çeken.

derwaza 【دهرۋازا】 f. Kapı.

derwaziwen 【دهرۋازىۋەن】 f. Kapıcı.

derwazichi 【دهرۋازىچى】 f.u. Kapıcı.

derweqe 【دهرۋەقە】 f.u. Gerçekten, sahil.

derwish 【دهرۋىش】 f. Derviş.

derwishlik 【دهرۋىشلىك】 f.u. Dervişlik.

derya 【دهريا】 f. Nehir.

deryalap 【دهريالاب】 f.u. *Deryalap aqqan qan yashlar* – Nehir gibi akan kanlı göz yaşları.

des 【دهسى】 f. Sıkı, sabit. *Des turmaq* – Sıkı durmak. *Des qopmaq* – Ayağa kalkmak. *Orunliridin des turushti* – Yerlerinden ayağa kalktı.

deslep 【دهسلەپ】 u. bk. destlep.

deslepki 【دهسلەپكى】 bk. destlepki.

deslepte 【دهسلەپتە】 f.u. bk. destlep.

desliwide 【دەسلىۋىدە】 f.u. Öncesinde, evvelinde.

desmal 【دەسمال】 f.a. Peçete, peşkir.

desmallimaq 【دەسماللىماق】 f.a.u. Masayı silmek.

desmaye 【دەسمايە】 f. Sermaye.

desmi 【دەسمى】 f. ağ. bk. desmaye.

desmiye 【دەسميە】 f. bk. desmaye.

desrumal 【دەسرۇمال】 f. Mendil.

desselmek 【دەسسەلەمەك】 bk. depselmek.

dessesh 【دەسسەش】 bk. dessimek.

desside 【دەسسەدە】 bk. des. *Des turmaq* – Ayağa kalkmak; dimdik durmak.

dessilish 【دەسسلىش】 bk. depsilish. /.

dessimek 【دەسسەمەك】 bk. depsimek.

dest 【دەست】 f. 1. Kol 2. Sap (sapı). *Kamcha desti* – Kamçı sapı. *Acharchiliq destidin* – Açlık vesilesiyle.

destar 【دەستار】 f. Sofra örtüsü.

deste 【دەستە】 f. Tutam. *Bir deste gül* – Bir tutam çiçek. *Xaltisidin bir deste xetni chiqardi* – Torbasından bir tutam mektubu çıkardı.

destek 【دەستەك】 f. 1. Kabza 2. Sap 3. Manivela.

destewwel 【دەستەۋۋەل】 f.a. Önce, başlangıçta.

destewwelki 【دەستەۋۋەلكى】 f.a.u. Önceki.

destigah 【دەستىگاھ】 f. Tezgah.

destigahsaz 【دەستىگاھساز】 Tezgah yapımı.

destigahsazliq 【دەستىگاھسازلىق】 Tezgah yapım işi.

destilimek 【دەستىلىمەك】 Yığmak, toplamak, biriktirmek.

destlep 【دەستلەپ】 f.u. Evvel, önce, ilk.

destlepki 【دەستلەپكى】 f.u. Önceki, evvelki, ilki.

destlepte 【دەستلەپتە】 f.u. bk. destlep.

desturxan 【دەستۇرخان】 f. bk. dasturxan.

destür 【دەستۇر】 f. Destur.

dewa 【دەۋا】 a. Dava. *Dewa qilmaq* – Dava açmak.

dewachi 【دەۋاچى】 a.u. Davacı; bk. dewager.

dewager 【دەۋاگەر】 a.f. Davacı.

dewagerlik 【دەۋاگەرلىك】 a.f.u. Davacılık.

dewalashmaq 【دەۋالاشماق】 a.u. Dava açışmak.

dewalishish 【دەۋالاشش】 a.u. bk. dewalashmaq.

dewam 【دەۋام】 a. bk. dawam.

dewet 【دەۋەت】 a. Davet. *Dewet qilmaq* – Davet etmek.

dewetname 【دەۋەتنامە】 Davetname.

dewir 【دەۋىر】 a. bk. dewr.

dewr 【دەۋر】 a. Devir, çağ, zaman.

deshkül 【دەشكۈل】 İtiş, neden, hamle.

deshnem 【دەشنەم】 f. Serzeniş, başa kakma, tekdir, azarlama. *Deshnem bermek* – Azarlamak. *Deshnem yémek* – Azarlanmak. *Momaydin deshnem yedim* – Nineden azarlandım.

desht 【دەشت】 f. Çöl, bozkır. *Deshti qipchaq* – Kıpçak bozkırı.

desht-sehra 【دەشت-سەھرا】 f.a. Bozkır ve sahra.

deshti-yawan 【دەشتى-ياۋان】 f. Bozkır, çöl.

deshtlik 【دەشتلىك】 Çöllü.

det 【دەت】 Sitem, kınama. *Det qilmaq* – Sitem etmek.

dettalash 【دەتتالاش】 a.u. Ağız kavgası; çatışma; münakaşa etmek; tartışmak.

dettikam 【دەتتىكام】 Aşık kumar oyununda aşığı atarken söylenen söz; aşığa seslenmiş ünlem.

deydey 【دەيدەي】 Ayartma. *Deydeyge salmaq* – Ayartmak; kışkırtmak.

deydeychi 【دەيدەيچى】 Ayartan; kışkırtan; kandırıp baştan çıkarıcı.

deydi 【دەيدى】 Serseri, avare, sefil, ipsiz. *Deydi oq* – Gezen ok.

deydilik 【دەيدىلىك】 Serserilik, avarelik.

deydimek 【دەيدىمەك】 Serseri olmak; avare olmak.

deyfu 【دەيفۇ】 ç. Doktor.

deyuz 【دەيۇز】 a. Deyyus. Karısının veya kendisine çok yakın olan bir kadının iffetsizliğine göz yuman kimse.

deyuzlik 【دەيۇزلىك】 Muhabbet tellallığı.

deyyuz 【دەيىۇز】 a. bk. deyuz.

dez 【دەز】 Çatlak. *Dez ketmek* – Çatlamak. *Dez ketküzmek* – Çatlatmak. *Sanga neme dez ketti!* – Sana ne!

dezmal 【دەزمال】 f. Ütü.

dezmallanmaq 【دەزماللانماق】 f.u. Ütülenmek.

dezmallatmaq 【دەزماللاتماق】 f.u. (dezmallimaq'tan) Ütületmek.

dezmallimaq 【دەزماللىماق】 f.u. Ütülemek.

dédi-dédi 【دەدى-دەدى】 Dedikodu; lakırdı. *Bular hemmisi dédi-dédi gepler* – Bunlar hepsi dedikodu sözler.

dégen 【دەگەن】 Demiş, dediği. *Méning dégenlirim yadingdin chiqmisun* – Benim dediklerim aklından çıkmasın. *Exmet dégen kishi* – Ahmet denilen kişi. *Qeshqer dégen*

sheher – Kaşgar denilen şehir. *Deghinimge yettim* – Dediğime ulaştım. *Arzumgha yettim* – Dileğime eriştim. *Az dégende* – En azından. *Eng köp dégende* – En çok denildiğinde. *Dégen bilen* – Mamafih, bununla beraber. *Perzent dégen bilen ata-ana üçhün bext* – Çocuk bununla beraber ata-ana için baht. *Néme déginging u?* – O ne dediğin? *Dégendikidek ter tökti* – Denildiği gibi ter döktü. *Su ekeley dégen bolup kétip qaldı* – Su getireyim demiş gibi gitiverdi.

dégende 【دیگه‌نده】 Denildiğinde, anda. *İkki yıl dégende* – İki yıl denildiğinde. *Qoghlap yétey dégende* – Kovalayıp yettiği anda. *He digende* – Hemen, ilk önce, zamanında.

dégendek 【دیگه‌ندهك】 İstenildiği gibi, pürüzsüz, eksiksiz, tam, iyi. *U bu ishqa dégendek diqet qilmighan* – O bu işe istenildiği gibi dikkat etmemiş. *Dégendek yardım körsetti* – İyi yardım etti. *Dégendek nétije bermidi* – İstenildiği gibi netice vermedi. *Dégendekla* – Denildiği gibi.

dégendikidek 【دیگه‌ندیکدهك】 Denildiği gibi, söylendiği gibi.

dégenlik 【دیگه‌نلیك】 Demiş olmak; söylemiş olmak. *Bu héchnime bilmeydu dégenlik emes* – Bu hiçbir şey bilmiyor anlamına gelmez.

déger 【دیگه‌ر】 f. *Déger namazi* – İkinci namazı.

dégidek 【دیگیدهك】 1. Çok, pek. *Dégidek yaxshi* – Çok iyi. 2. Hemen hemen, her zaman. *Dayim dégidek* – Her zaman. *Her yıl dégidek* – Hemen hemen her yıl. *U künde dégidek kélidu* – O hemen hemen her gün geliyor.

dégidekla 【دیگیده‌کلا】 1. Söylenebilecek halde 2. Hemen; hemen hemen. *Dégidekla hemmisi* – Hemen hemen hepsi.

dégilik 【دیگیلیك】 Aktif, faal, etki. *Siyasi dégilik körsetmek* – Siyasî etkinlik göstermek.

déhqan 【دېهقان】 f. bk. dixan.

déhqanchiliq 【دېهقانچىلىق】 f. bk. dixanchiliq.

déxan 【دېخان】 f. bk. dixan.

dékabr 【دېكابىر】 r. Aralık. *Dékabr éyi* – Aralık ayı.

dékaratsiye 【دېكاراتسىيە】 r. Dekor.

dékret 【دېكرەت】 r. Kararname, kanun.

délighur 【دېلىغۇر】 Ahmak, akılsız, sersem, budala.

délighurluq 【دېلىغۇرلۇق】 Ahmaklık, akılsızlık, budalalık.

délil 【دېلىل】 a. Delil, kanıt. *Délil keltürmek* – Delil getirmek (göstermek).

déllillesh 【دېلىللىش】 bk. déllilimek.

déllilik 【دېلىللىك】 a.u. Delilli.

déllilimek 【دېلىللىمەك】 a.u. Kanıtlamak.

déllilsiz 【دېلىلسىز】 a.u. Delilsiz.

démekki 【دېمەككى】 u.f. Demek ki.

démiqish 【دېمىقىش】 ağ. bk. tunchuqush.

démiqmaq 【دېمىقماق】 bk. tunchuqmaq.

démokrat 【دېموكرات】 r. Demokrat.

démokratik 【دېموكراتىك】 r. Demokratik.

démokratiye 【دېموكراتىيە】 r. Demokrasi.

démokratizm 【دېموكراتىزم】 r. Demokratizm.

démokratizmliq 【دېموكراتىزملىق】 r.u. Demokratlık.

démokratlashmaq 【دېموكراتلاشماق】 r.u. Demokratlaşmak.

déngiz 【دېڭىز】 Deniz. *Déngiz eskiri* – Deniz askeri. *Déngiz boyidiki* – Deniz kıyısındaki; sahildeki. *Déngiz boyliri* – Deniz kıyıları; sahiller.

déngizchi 【دېڭىزچى】 Denizci.

députat 【دېپۇتات】 r. Vekil.
 députatlıq 【دېپۇتاتلىق】 r.u. Vekillik.
 dèrek 【دېرەك】 I bk. derek.
 dèrek 【دېرەك】 II ağ. bk. térek.
 dèrize 【دېرېزە】 f. Pencere. *Dèrize perdisi* – Pencere perdesi. *Dèrize qapqisi* – Pencere kapağı.
 dèrizilik 【دېرېزىلىك】 f.u. Pencere. *Dèrizilik öy* – Pencere ev.
 désant 【دېسانت】 r. Çıkarma birlikleri.
 déweylesh 【دېۋەيلەش】 bk. déweylimek.
 déweylimek 【دېۋەيلىمەك】 Tehdit etmek.
 déwınmek 【دېۋىنمەك】 Şatlanmak, ırgalanmak, sendelemek.
 déwirqay 【دېۋىرقاي】 Katran, sakız, akıntı.
 déwirqaylıq 【دېۋىرقايلىق】 Reçineli, çıralı.
 déwitish 【دېۋىتىش】 bk. déwitmek.
 déwitmek 【دېۋىتمەك】 Dehlemek.
 déyilish 【دېيىلىش】 bk. déyilmek.
 déyilmek 【دېيىلمەك】 Denilmek. *Shundaq déyildimu?* – Şöyle denildi mi?
 déyish 【دېيىش】 bk. demek.
 déyishish 【دېيىشىش】 bk. déyishmek.
 déyishmek 【دېيىشمەك】 Konuşmak; kara karşı söyleşmek; birbirine demek. *Silerni chaqirishqa kishi éweteyli déyishiwatattuq* – Sizleri çağırmağa kişi gönderelim diye konuşuyorduk.
 dézinféksiye 【دېزىنڧېكسىيە】 r. Dezinfeksyon. *Dézinféksiye qilmaq* – Dezinfekte etmek.
 dialéktik 【دئالېكتىك】 r. Diyalektik. *Dialéktik matérializm* – Diyalektik materyalizm.
 diben 【دېبەن】 ç. Negatif.

didar 【دىدار】 f. Yüz, surat. *Didar körüşmek* – Görüşmek; birbirini görmek.
 dixan 【دىخان】 f. Çiftçi. *Dixan-ormanchilik nazariti* – Tarım ve Ormanlık Bakanlığı.
 dixanchiliq 【دىخانچىلىق】 f.u. Çiftçilik.
 dixmaq 【دىخماق】 Kör, küt.
 dijorni 【دىجورنى】 r. Nöbetçi, nöbet bekleyen.
 dijorniliq 【دىجورنىلىق】 r.u. Nöbetçilik. *Dijorniliq qilmaq* – Nöbetçilik yapmak.
 dik 【دىك】 *Dik etmek* – İrkilmek.
 dikildash 【دىكىلداش】 bk. dikildimaq.
 dikildek 【دىكىلدەك】 Yerinde durmaz; kurtlu peynir.
 dikildimaq 【دىكىلدىماق】 Tıtır tıtır yürüme.
 diktatura 【دىكتاتور】 r. Diktatörlük, diktatör, mutlak salahiyet.
 diq 【دىق】 Ağrı, sızı, acı, ıstırap, azap, işkence, sıkıntı.
 diqqatsizlik 【دىققەتسىزلىك】 a.u. Dikkatsizlik.
 diqet 【دىققەت】 a. Dikkat. *Diqet qilmaq* – Dikkat etmek. *Diqqitimni jelp qildi* – Dikkatimi çekti.
 diqetlik 【دىققەتلىك】 a.u. Dikkatli.
 diqetsiz 【دىققەتسىز】 a.u. Dikkatsiz.
 dil 【دىل】 f. Gönül. *Dilimda tolghan xoshalliq* – Gönüm sevinçle dolu. *Bu söz hemmining tilida we dilida* – Bu söz herkesin dilinde ve gönlünde. *Dilde bolsa, tilgha kélidu* – Gönülde olsa dile gelir. *Janu-dilim bilen* – Can ve gönlüm ile. *Dili bahar* – Sevecen.
 dilazar 【دىلازار】 f. Gönül kıran, hakaret eden. *Dilazar bolmaq* – Gönlü kırılmak.
 dilazarliq 【دىلازارلىق】 Gönlün kırılma hali.
 dilber 【دىلبەر】 f. Dilber, güzel, sevilen.

dildar 【دلدار】 Sevgili, yar, dost.
dildarlıq 【دیلدارلیق】 f.u. Can ve yürekten.
dildash 【دیلداش】 f.u. Yakın, sırdaş.
dilgusha 【دیلگوشا】 f. Cazibeli, büyüleyici, gönül avlayan.
dilgushaliq 【دیلگوشالیک】 f.u. Cazibelilik, büyüleyicilik, gönül avlayanlık.
dilkesh 【دیلکەش】 f.u. Şen, neşeli.
dilkeshlik 【دیلکەشلیک】 f.u. Neşelilik.
dilliq 【دیللیق】 *Sap dilliq* – Temiz kalpli.
dilnawaz 【دیلناواز】 f. Sevgili, yar, dost.
dilraba 【دیلرەبە】 f. Sevgili, yar, dost.
dilshat 【دیلشات】 f. Şen, neşeli, şakrak.
dilshatlıq 【دیلشاتلیق】 f.u. Neşelilik.
dimagh 【دیمەغ】 a. bk. dimaq.
dimaq 【دیمەق】 a. 1. Beyin, dimağ 2. Burun.
Is dimighimgha urdi – Duman burnuma dokundu.
dimiq 【دیمیق】 Boğucu, bunaltıcı.
dimiqish 【دیمیقیش】 bk. dimiqmaq.
dimiqmaq 【دیمیقماق】 Boğulmak. *U sugha dimiqip öldi* – O suya boğularak öldü.
dimiqturmaq 【دیمیقتۇرماق】 (dimiqmaq'tan) Boğmak.
dimiqturush 【دیمیقتۇرۇش】 bk. dimiqturmaq.
din 【دین】 Din. *Islam dini* – İslam dini.
Budda dini – Buda dini; Budizm.
dinar 【دینار】 f. Dinar.
dinchi 【دینچی】 a.u. Dinci, dine düşkün.
dinchilik 【دینچىلىك】 a.u. Dine düşkünlük.
dindar 【دیندار】 a.f. Dindar.
dindarlıq 【دیندارلىق】 a.f.u. Dindarlık.

ding 【دینگ】 I Hassas, duyarlı. *Ding qulaq* – Duyarlı kulak. *Qulaqlirini ding qilip* – Kulaklarını duymaya hazır bir hale getirip.
ding 【دینگ】 II Keskin, sivri. *Ding pichaq* – Keskin bıçak.
ding-ding 【دینگ-دینگ】 Tıpır tıpır. *Ding-ding* – Etmek tıpır tıpır etmek.
dinggak 【دینگگەك】 Topal, aksak.
dinggaklıq 【دینگگەكلىق】 Topallık, aksaklık.
dinggaymaq 【دینگگایماق】 Dimdik durmak, çıkmak, ucu çıkmak.
dinggaytish 【دینگگاییتیش】 bk. dinggaytmaq.
dinggaytmaq 【دینگگاییتماق】 (dinggaymaq'tan) Yukarı kaldırmak. *Tay quyrughini dinggaytti* – Tay kuyruğunu yukarı kaldırdı.
dingxulu 【دینگخۇلۇ】 ç. Maden lambası.
dingildimaq 【دینگىلدىماق】 Küçük adımlarla koşmak.
dingliq 【دینگلىق】 Keskinlik, sivrilik.
diniy 【دینىي】 Dini. *Diniye nazariti* – Diyanet İşleri Başkanlığı.
dinsiz 【دینسىز】 Dinsiz.
dinsizlik 【دینسىزلىك】 Dinsizlik.
diplom 【دېپلوم】 r. Diploma.
diplomat 【دېپلومات】 r. Diplomat.
diplomatik 【دېپلوماتىك】 r. Diplomatik.
Diplomatik wekil – Diplomatik vekil.
diplomatiye 【دېپلوماتىيە】 r. Diplomasi.
diplomluq 【دېپلوملۇق】 Diplomalı.
dir-dich 【دېر-دېچ】 Titreme, titreyiş. *Dir-dir etmek* – Titremek.
dirijabil 【دېرىجەبىل】 r. Dirijabl, balon.
dirildesh 【دېرىلدەش】 bk. dirildemek.

dirildetmek 【دیرلدەتەمەك】 (dirildimek'ten)

Titretmek.

dirildimek 【دیرلدەمەك】 Titremek.

diat 【دیسەت】 Ökçe. *Dishti égiz petinke* – Ökçesi yüksek ayakkabı.

dit 【دەت】 Anlayış, kavrayış.

ditlash 【دەتلاش】 bk. ditlimaq.

ditlimaq 【دەتلىماق】 Kavramak, anlamak.

diwan 【دیوان】 f. Divan.

diwane 【دیوانە】 f. Dilenci. *U diwane bolup qalghan* – O dilenci oluvermiştir. *Benggi diwane* – bot. benç (ci); mec.ol. Aklını oynatmış.

diwe 【دیوہ】 f. Dev.

diwiziye 【دیویزییە】 r. Tümen. *Atliq diwiziye* – Atlı tümeni. *Piyade diwiziye* – Piyade tümeni.

diyanet 【دییانەت】 a. Diyanet, sofuluk, dindarlık.

diyanetlik 【دییانەتلىك】 a.u. Sofuluk, dindarlık.

diyanetsiz 【دییانەتسىز】 a.u. Sofu olmayan, dindar olmayan.

diyanetsizlik 【دییانەتسىزلىك】 a.u. Sofu olmama hali, dindar olmama hali.

diyar 【دیيار】 f. Diyar, ülke, memleket.

diyerlik 【دییهلىك】 Yeterince, yeterli kadar, yeterli halde. *Diyerlik étiwar bermek* – Yeterince önem vermek.

dizél 【دیزیل】 Dizel.

do 【دو】 *Do tutturmaq* – İştah çağırarak.

doda 【دودا】 Kapris. *Dodisi tutup qaptu* – Kapris yapıyor; hırçınlaşıyor.

doga 【دوگا】 bk. dowa.

dogilimaq 【دوگىلىماق】 ç.u. bk. dowilimaq.

dogma 【دوگما】 r. Dogma.

dogmichilliq 【دوگمىچىللىق】 r.u. Dogmatizm.

dogowor 【دوگووور】 r. Antlaşma, muahede, pakt, anlaşma, mukavele.

dogoworlashmaq 【دوگووورلاشماق】 r.u. Mukavele yapmak, anlaşmak.

dok 【دوك】 Kambur, tümsek, kabarık. *Dok adem* – Kamburlu adam. *Dok bolmaq* – Kamburlu olmak.

dokaymaq 【دوكايماق】 Eğilmek, bükülmek.

dokiyish 【دوكيىش】 bk. dokaymaq.

doklat 【دوكلات】 r. Konferans.

doklatchi 【دوكلاتچى】 r.u. Konuşmacı.

doktor 【دوكتور】 r. Doktor. *Filologiyeye penliri doktori* – Dil bilimi doktoru.

doq 【دوق】 Tehdit, gözdağı. *Doq qilmaq* – Tehdit etmek; gözdağı vermek.

doq-doq 【دوق-دوق】 Yerde durmaz; kurtlu peynir.

doqa 【دوقا】 Uzunca. *Doqa bash* – Uzunca baş.

doqal 【دوقال】 ağ. bk. doq.

doqaslatmaq 【دوقاسلاتماق】 ağ. Tehdit etmek.

doqchi 【دوقچى】 Korkutan; tehdit eden.

doqmush 【دوقموش】 Köşe. *Doqmushtiki öy* – Köşedeki ev. *Kocha doqmushliri* – Sokak köşeleri.

doquldash 【دوقۇلداش】 bk. doquldimaq.

doquldimaq 【دوقۇلدىماق】 Yerde durmamak; ele avuca sığmamak.

doqurushmaq 【دوقۇرۇشماق】 Çarpışmak; karşılaşmak; çatışmak. *Ular ishikte doqurushup qaldi* – Onlar kapıda çarpışiverdiler.

doqurushush 【دوقۇرۇشۇش】 bk. doqurushmaq.

dola 【دولا】 Omuz. *Dola söngək* – Omuz kemiği.

Dolan 【دولان】 Dolan. (Tarim nehri civarında yaşayan göçebe Uygurların adı. Dolan, Moğolca "yedi, 7" anlamındadır. Bu toplumun 18. yüzyıldaki Kalmuk istilası sırasında gelmiş Kalmuklar olup, Türkleştiği bilinir).

dolana 【دولانا】 bot. Akdiken. *Dolana képinigi* – Akdiken sineği.

dolqun 【دولقۇن】 Dalga.

dolqunlanmaq 【دولقۇنلانماق】 Dalgalanmak.

dolqunlash 【دولقۇنلاش】 bk. dolqunlimağ.

dolqunlatmaq 【دولقۇنلاتماق】 (dolqunlimağ'tan) Dalgalandırmak.

dolqunlimağ 【دولقۇنلىماق】 Dalgalanmak.

dolqunluğ 【دولقۇنلۇق】 Dalgalı.

dolqunlunush 【دولقۇنلۇنۇش】 bk. dolqunlanmaq.

dolqunlutush 【دولقۇنلۇتۇش】 bk. dolqunlatmaq.

dolqunsiman 【دولقۇنسىمان】 Dalgalı; dalga şeklinde.

dollar 【دوللار】 Dolar.

dolway 【دولۋاي】 Tokmak.

dombağ 【دومباق】 Kozalak, yumru, şiş, ur.

dombağlıq 【دومباقلىق】 Çıkıntı hali, kabartı hali, tümseklik.

dombaymaq 【دومبايماق】 Şişmek, kabarmak.

dombaytmaq 【دومبايتماق】 (dombaymaq'tan) Şişirmek, kabartmak.

dombura 【دومبۇرا】 Kazak Türklerinin milli çalgı aleti.

domburichi 【دومبۇرىچى】 Domburayı çalan kimse; çalgıcı.

domchağ 【دومچاق】 İri parça, kütle, yığın.

dominion 【دومىنون】 r. Dominyon.

domlağ 【دوملاق】 bk. domulağ.

domna 【دومنا】 r. Maden fırını. *Domna mesh* – Maden fırını.

domsağ 【دومساق】 Asık çehreli; somurtkan.

domsağlıq 【دومساقلىق】 Asık çehrelilik; somurtkanlık.

domsarash 【دومساراش】 bk. domsarimağ.

domsarimağ 【دومسارىماق】 bk. domsaymaq.

domsayğhan 【دومسايغان】 Somurtkan, asık suratlı, yüzü gülmez.

domsayğhanlıq 【دومسايغانلىق】 Somurtkanlık, yüzü gülmezlik.

domsaymaq 【دومسايماق】 Somurtmak, suratını asmak.

domsaytish 【دومساييتىش】 bk. domsaytmaq.

domsaytmaq 【دومساييتماق】 Çatmak, kırıştırmak, surat asmak, somurtmak. *U tumshughini domsaytti* – O yüzünü kırıştırdı; O ağız burnunu kırıştırdı.

domulağ 【دومۇلاق】 Yuvarlak. *Bir domulağ yip* – Bir yumak ip. *Domulağ qılmaq* – Yuvarlak yapmak.

domulağlash 【دومۇلاقلاش】 bk. domulağlimağ.

domulağlimağ 【دومۇلاقلىماق】 Yuvarlaklaştırmak.

domulanmaq 【دومۇلانماق】 Yuvarlanmak.

domulash 【دومۇلاش】 bk. domulimağ.

domulatmaq 【دومۇلاتماق】 (domulimağ'tan) Yuvarlatmak.

domulimağ 【دومۇلىماق】 Yuvarlamak.

Domulap ketmek – Yuvarlanıvermek.

domulanush 【دومولۇنۇش】 bk. domulanmaq.

domulutush 【دومولۇتۇش】 bk. domulatmaq.

dong-dong 【دوڭ-دوڭ】 Yerinde durmaz;
kurtlu peynir.

dongghaq 【دوڭغاق】 Kamburlaşmış; beli
çökük.

dongghaqdash 【دوڭغاقداش】 bk.
dongghaqlima.

dongghaqliq 【دوڭغاقلىق】 Kamburlaşmışlık;
beli çöküklük.

dongghaqlima 【دوڭغاقلىما】 İğilmek,
bükülmek. *Dongghaqlap yürmek* – Beli çökük
halde yürümek.

dongghashash 【دوڭغاشاش】 bk.
dongghashlima.

dongghashlima 【دوڭغاشلىما】 Büyük
adımlarla hızlı hızlı yürümek (gezmek).

dongghaymaq 【دوڭغايماق】 Elleriyle dizleri
üstünde durmak.

dongghaytmaq 【دوڭغايتماق】
(dongghaymaq'tan) Elleriyle dizleri üstünde
durdurmak.

dongghuyush 【دوڭغۇيۇش】 bk. dongghaymaq.

dop 【دوپ】 Top. *Dop oynimaq* – Top
oynamak.

doppa 【دوپپا】 Takke. *Badam doppa* – Badem
takke (dört yanına badem çiçeğine benzer
şekilde, beyaz iple işlendiği siyah takke; Kaşgar
badem takkesi ünlüdür).

dora 【دورا】 İlaç, em, deva. *Dora ichmek* –
İlaç içmek. *Yumulaq dora* – Hap. *Dora qeghizi*
– Reçete. *Yazning qeqi qishqa dora* – d. Yazın
kakı kışa ilaç. *Miltiq dorisi* – Barut.

dora-derman 【دورا-دەرمان】 bk. dora-dermek.

dora-dermek 【دورا-دەرمەك】 İlaç ve haplar.

doram 【دورام】 Taklit; taklit etme.

doramchi 【دورامچى】 Taklitçi.

doramchiliq 【دورامچىلىق】 Taklitçilik.

Doramchiliq qilmaq – Taklit etmek.

dorash 【دوراش】 bk. dorimaq.

dorgha 【دورغا】 f. Amirleri; üstler.

doriger 【دورىگەر】 f. Eczacı.

dorigerlik 【دورىگەرلىك】 f.u. Eczacılık.

dorixana 【دورىخانا】 f. Eczahane.

dorilanmaq 【دوريلانماق】 f.u. İlaçlanmak.

dorilash 【دورىلاش】 f.u. bk. dorilimaq.

doriliq 【دورىلىق】 f.u. İlaç.

dorilimaq 【دورىلىماق】 f.u. İlaçlamak.

dorimaq 【دورىماق】 Taklit etmek.

dos 【دوس】 f. bk. dost.

dosaq 【دوساق】 bk. dowsaq.

doschaq 【دوسچاق】 Küçük dost.

doska 【دوسكا】 r. Sınıf tahtası.

dost 【دوست】 f. Dost. *Dostlarche* – Dostlar
gibi. *Dost bolmaq* – Dost olmak. *Dost tutmaq* –
Dost tutmak. *Dost körmek* – Dost görmek.
Méhnetni dost tutung – Emeği dost tutun.
Dostlarey – Dostlar. *Dost tartmaq* – "ya dost
illallah" diye zikretmek.

dostane 【دوستانه】 f. Dostane. *Dostane
yashimaq* – Dostça geçinmek.

dostlashmaq 【دوستلاشماق】 Dost olmak.

dostlashturmaq 【دوستلاشتۇرماق】 Tanıştırmak;
barıştırmak.

dostlishish 【دوستلىشىش】 bk. dostlashmaq.

dostluk 【دوستلۇك】 f.u. Dostluk.

dosun 【دوسۇن】 bk. dowsun ve dowsaq.

dotey 【دوتەي】 ç. tar. Vali.

dotsént 【دوتسېنت】 r. Doçent.
dotséntliq 【دوتسېنتلىق】 r.u. Doçentlik.
dowa 【دوۋا】 Dokurcun, tınaz, yığın. *Exlet dowisi* – Çöp yığını. *Qum dowiliri* – Kum yığınları.
dowilaghliq 【دوۋىلاغلىق】 Yığılmış, toplanmış.
dowılanmaq 【دوۋىلانماق】 ç.u. Yığılmak, toplanma.
dowilatmaq 【دوۋىلاتماق】 (dowilimaq'tan) Yığdırmak, toplatmak, yığın haline getirtmek.
dowilimaq 【دوۋىلىماق】 ç.u. Yığmak, toplamak. *Qoghunlarni bir yerge dowilap qoyduq* – Kavunları bir yere topladık.
dowsaq 【دوۋساق】 anat. Sidik torbası, kavuk.
dowsun 【دوۋسۇن】 bk. dowsaq.
dogha 【دوغا】 r. Boyunduruk.
doghap 【دوغاپ】 Ayran. *Muzdek doghap* – Buz gibi ayran.
doghapchi 【دوغاپچى】 Ayran satan kimse.
doghapchiliq 【دوغاپچىلىق】 Ayran satma işi.
doghdaq 【دوغداق】 Çalı horozu, yaban horozu.
doghdaymaq 【دوغدايماق】 Dimdik durmak.
doghlang 【دوغلاڭ】 Bodur, alçak.
doghlangliq 【دوغلاڭلىق】 Bodurluk, alçaklık.
doxmush 【دوخمۇش】 bk. doqmush.
doxtur 【دوختۇر】 r. Doktor. *Mal doxturi* – Veteriner, baytar.
doxturxana 【دوختۇرخانا】 r.f. Hastahane.
doxturluq 【دوختۇرلۇق】 r.u. Doktorluk. *Mal doxturluq ponkiti* – Veteriner merkezi.
dozhna 【دوژنا】 r. Düzine.
dosh 【دوش】 f. Kabarık, tümsek.

doyba 【دويبا】 Dama. *Doyba oynimaq* – Dama oynamak.
dozax 【دوزاخ】 f. Cehennem. *Yarsiz ömrüm méning ming yashisam bir künche yoq, ishiq otingning aldida dozax oti uchqunche yoq* – Yarsiz ömrüm benim bin yaşasam bir gün kadar yok, aşk ateşinin önünde cehennem ateşi kıvılcım kadar yok.
dozaq 【دوزاق】 f. bk. dozax.
dö 【دۆ】 I Falanj.
dö 【دۆ】 II f. bk. diwe.
döget 【دۆگەت】 f. bk. düget.
dögilimek 【دۆگىلىمەك】 bk. düglimek.
döglek 【دۆگىلەك】 bk. düglek.
dögletmek 【دۆگىلەتمەك】 (döglimek'ten); bk. dügletmek.
döglimek 【دۆگىلىمەك】 bk. düglimek.
dökcheymek 【دۆكچەيمەك】 bk. dükcheymek.
dölet 【دۆلەت】 a. Devlet. *Gerp döletliri* – Batı devletleri. *Dölet tüzülüshi* – Devlet yapısı (düzeni). *Dölet tili* – Devlet dili. *U döletke gherq boldi* – O zengin oldu. *Dölet qushi* – Devlet kuşu.
döletchilik 【دۆلەتچىلىك】 a.u. Devletçilik. *Ulugh döletchilik* – Büyük devlet iddiası.
döletxana 【دۆلەتخانا】 a.f. Zengin ev.
döletlik 【دۆلەتلىك】 a.u. 1. devletli, devleti olan 2. Zengin, varlıklı.
döletmen 【دۆلەتمەن】 a.f. Zengin.
döley 【دۆلەي】 Beyinsiz, kalın kafalı, et kafalı.
dönen 【دۆنەن】 Dört yaş; dört yaşlı (hayvanlar için). *Dönen qoy* – Dört yaşlı koyun.
döng 【دۆڭ】 Tepe, sırt. *Éghiz döng* – Yüksek

tepe. *Qum dōngliri* – Kum tepeleri.
dōng-qir 【دۆڭ-قىر】 Yükseklik; tepelik bozkır.
dōng-oyman 【دۆڭ-ئويمان】 Tepe ve çukur.
dōnggesh 【دۆڭگەش】 bk. dōnggimek.
dōnggi-daras 【دۆڭگى-داراس】 Muhteşem, parlak.
dōnggimek 【دۆڭگىمەك】 Yükleme; başkasının üstüne atmak; suçunu başkalarının üstüne atmak. *U eypni bashqilargha dōnggeydu* – O suçu başkalarına yüklüyor.
dōnglük 【دۆڭلۈك】 Tepelik. *Dōnglük jay* – Tepelik yer.
dōrem 【دۆرەم】 f. Sıra, nöbet, defa; bk. qétim. *Men bu dōremdimu bek xoshal boldum* – Ben bu defada da çok sevindim.
dōshe 【دۆشە】 Et tahtası.
dōshkelimek 【دۆشكەلمەك】 İtmek, dışlamak.
döt 【دۆت】 Küçük (-gü); inek.
drama 【دراما】 r. Dram.
dramaturg 【دراMATYURG】 r. Dramaturg; dram yazarı.
dramaturgiye 【دراMATYURGىيە】 r. Dramaturji.
-du 【-دۇ】 Üçüncü şahıs eki. *Belki ishleydighandu* – Belki çalışacaktır. *Kelse kelgendu* – Gelecekse gelmiştir.
dua 【دۇئا】 a. Dua. *Aq dua* – İyi dua. *Bed dua* – Kötü dua.
duagöy 【دۇئاگۆي】 a.f. Hayırhah, hayırhahlık.
duaxan 【دۇئاخان】 a.f. Otçu, üfürükçü, efsuncu.
duben 【دۇبەن】 ç. tar. Hudut bölgelerindeki askeri saha komutanı.
duch 【دۇچ】 f. *Duch bolmaq* – Karşılaşmak. *Duch kelmeK* – Karşılaşmak.

duchar 【دۇچار】 f. Duçar. *Duchar bolmaq* – Duçar olmak; uğramak; yakalanmak. *Bextsizlikke duchar boldum* – Mutsuzluğa uğradım; şanssızlık.
duduq 【دۇدۇق】 Keke.
duduqlanmaq 【دۇدۇقلاتماق】 Kekelenmek.
duduqlash 【دۇدۇقلاش】 bk. duduqlimaq.
duduqlatmaq 【دۇدۇقلاتماق】 (duduqlimaq'tan) Kekeletmek.
duduqlimaq 【دۇدۇقلىماق】 Kekelemek. *Duduqlap sözlimek* – Kekeleyerek söylemek.
duduqluq 【دۇدۇقلىق】 Kekelik.
duduqmaq 【دۇدۇقماق】 bk. duduqlimaq.
duga 【دۇگا】 I ç. bk. dowa.
duga 【دۇگا】 II a. ağ. bk. dua.
duglaqliq 【دۇغلاقلىق】 ç.u. Yığılmış, toplanmış.
dughdaq 【دۇغداق】 bk. doghdaq.
dughlaqliq 【دۇغلاقلىق】 bk. duglaqliq.
duxawa 【دۇخاۋا】 f. Kadife.
dujna 【دۇجنا】 r. bk. dozhna.
dukan 【دۇكان】 f. Dükkan, kantin. *Saet dukini* – Saat dükkanı.
dukanche 【دۇكانچە】 f. Küçük dükkan.
dukanchi 【دۇكانچى】 f.u. Dükkançı, tezgahlar.
dukanchiliq 【دۇكانچىلىق】 f.u. Ticaret mesleği.
dukandar 【دۇكاندار】 f. Dükkançı, tezgahlar.
dukandarchiliq 【دۇكاندارچىلىق】 bk. dukanchiliq.
dukandarliq 【دۇكاندارلىق】 bk. dukanchiliq.
duqunush 【دۇقۇنۇش】 ağ. bk. toqunush.
dum-dum 【دۇم-دۇم】 Taklidî ses. *Dum-dum* – Güm güm. *Dum-dum sokmaq* – Güm güm

çalmak.

dumba 【دۇمبا】 *Dumba yemek* – Dayak yemek.

dumbaq 【دۇمباق】 Davul. *Dumbaq chalmaq* – Davul çalmak.

dumbaqchi 【دۇمباقچی】 Davulcu.

dumbalanmaq 【دۇمبالانماق】 Dayaklanmak.

dumbalash 【دۇمبالاش】 bk. dumbalimaq.

dumbalatmaq 【دۇمبالاتماق】 (dumbalimaq'tan) Dayakla vurdurmak.

dumbalimaq 【دۇمبالىماق】 Dayaklamak, dövme.

dumbaymaq 【دۇمبايماق】 Çıkmak, şişmek, göze çarpmak. *Üzidiki üstixanliri dumbuyup chiqqan* – Yüz kemikleri çıkıntılı.

dumbaytmaq 【دۇمبايتماق】 (dumbaymaq'tan) Şişirmek, çıkarmak, göze çarpturmak.

dumulaq 【دۇمۇلاق】 bk. domulaq.

Dun'gan 【دۇنگان】 Döngen, Çin Müslümanları. Dun'gan *xelqi* – Döngen halkı.

dung 【دۇڭ】 I Ufak, küçük.

dung 【دۇڭ】 II ç. Toptan. *Dung sétish* – Toptan satış. *Dung soda* – Toptan satış. *Ishni dung alghuchi* – Toplu iş sözleşmesi sahibi.

dunya 【دۇنيا】 a. Dünya. *İkki dunya* – İki dünya. *İkki dunyada xor bolmaq* – İki dünyada hor olmak. *Dunya tinchligi* – Dünya barışı. *Dunya qarash* – Dünya görüşü; görüş açısı. *Pütün dunyagha melüm* – Bütün dünyaya belli. *Dunyagha kelmek* – Dünyaya gelmek. *Dunyadin ötmek* – Dünyadan göçmek (giçmek). *Dünyasining hemmisini dégidek xeshlep tügetti* – Bütün servetini harcayip bitirdi. *Pütün dunyasini qaldurup ketti* – Bütün servetini bırakıp gitti.

dunya-alem 【دۇنيا-ئالەم】 a. Dünya-alem;

dünya ve alem.

dunyadar 【دۇنيادار】 a.f. Zengin, varlıklı. *Dunyadar bolmaq* – Zengin olmak.

dunyawiy 【دۇنياۋىي】 a. Dünyevî.

dunyaxor 【دۇنياخور】 a.f. Haris, tamahkarlık, çıkarıcı.

dunyaxorluq 【دۇنياخورلۇق】 a.f.u. Tamahkarlık, çıkarıcılık, menfaatperestlik.

dunyaliq 【دۇنيالىق】 a.u. Dünyevî.

dunyashumul 【دۇنياشۇمۇل】 a. Alemşümül.

dupu 【دۇپۇ】 ç. Bakla, bakliyegiller.

dupyaghach 【دۇپياغاج】 r.u. bot. Meşe (ağacı).

durichi 【دۇرىچى】 bk. doriger.

dut 【دۇت】 f. 1. Kömür kokusu 2. Duman.

dutar 【دۇتار】 f. Tambur gibi bir çalgı aleti.

dutarchi 【دۇتارچى】 f.u. Çalgıcı, sazıcı, saz sanatçısı.

dutey 【دۇتەي】 ç. Vali.

duwa 【دۇۋا】 I a. ağ. bk. dua.

duwa 【دۇۋا】 II bk. dowa.

duwilimaq 【دۇۋىلىماق】 bk. dowilimaq.

duwsaq 【دۇۋساق】 bk. dowsaq.

duwsun 【دۇۋسۇن】 ağ. bk. dosun.

duyjang 【دۇيچاڭ】 ç. Ekipbaşı, grup şefi.

duyjangliq 【دۇيچاڭلىق】 Ekipbaşkanlığı.

duyulgha 【دۇيۇلغا】 Miğfer, başlık, tolga.

dwigatéel 【دۇيگاتەيل】 r. Motor. *Par dwigatéeli* – Buhar motoru; buhar makinesi.

dü-dük 【دۇ-دۇك】 takl. Güm güm.

dügdek 【دۇگدەك】 Kambur.

dügdeymek 【دۇگدەيمەك】 Kasılmak.

düget 【دۇگەت】 f. Mürekkep hokkası.

düglek 【دۈگلەك】 Yuvarlak, daire.
dügleklenmek 【دۈگلەكلەنمەك】 Yuvarlaklanmak.
düglesh 【دۈگلەش】 bk. düglimek.
dügletmek 【دۈگلەتمەك】 (düglimek'ten) Yuvarlatmak, yuvarlandırmak.
düglimek 【دۈگلیمەك】 Yuvarlanmak.
düglütüwetmek 【دۈگلۈتۈۋەتمەك】 Yuvarlandırmak.
düglütüş 【دۈگلۈتۈش】 bk. dügletmek.
dük 【دۈك】 İğ, iğ şeklinde.
dükcheymek 【دۈكچەيمەك】 İğilmek, bükülmek, kamburlaşmak.
dükchi 【دۈكچى】 Usta.
dükchüyüş 【دۈكچۈيۈش】 bk. dükcheymek.
düküldetmek 【دۈكۈلدەتمەك】 (düküldimek'ten) Takırdatmak; güm güm ettirmek.
düküldimek 【دۈكۈلدىمەك】 Güm güm etmek.
dükür 【دۈكۈر】 Taklidî ses.
dükür-dükür 【دۈكۈر-دۈكۈر】 Taklidî ses.
dükürletmek 【دۈكۈرلەتمەك】 (dükürlimek'ten) Takırdatmak.
dükürlimek 【دۈكۈرلىمەك】 Takırdamak.
düldül 【دۈلدۈل】 f. Düldül.
düm 【دۈم】 Yüzükoyun; yüzükoyun yere kapanmak. *Düm kömürmek* – Devirmek; döndürmek. *Düm yatmaq* – Yüzükoyun yatmak.
dümbe 【دۈمبە】 f. Arka, sırt.
dümchek 【دۈمچەك】 Kambur, tümsek, kabarık.
dümcheklik 【دۈمچەكلىك】 Tümseklik, kamburluk.

dümcheymek 【دۈمچەيمەك】 İğilmek, bükülmek, kamburlaşmak.
dümcheytmek 【دۈمچەيتمەك】 (dümcheymek'ten) Eğmek, bükmek.
dümchüyüş 【دۈمچۈيۈش】 bk. dümcheymek.
dümkömürmek 【دۈمكۆمۈرمەك】 Ters çevirmek.
dümkömürülmek 【دۈمكۆمۈرۈلمەك】 Ters çevirilmek.
dümkömürüş 【دۈمكۆمۈرۈش】 bk. dümkömürmek.
dümlesh 【دۈملەش】 bk. dümlimek.
dümlimek 【دۈملىمەك】 Söndürmek.
düp 【دۈپ】 Çalı, fonda.
düpüldimek 【دۈپۈلدىمەك】 Takırdamak, atmak, çarpmak. *Yürügüm düpüldeydu* – Kalbim atıyor.
düpür 【دۈپۈر】 Gürültü.
düpür-düpür 【دۈپۈر-دۈپۈر】 Gürültülü.
düpürletmek 【دۈپۈرلەتمەك】 (düpürlimek'ten) Gürültü çıkarmak.
düpürlimek 【دۈپۈرلىمەك】 Takırdamak.
dür 【دۈر】 Coşkulu. *Xelq dür chawak chaldi* – Halk coşkuyla alkışladı.
dürbün 【دۈربۈن】 f. Dürbün.
dürdün 【دۈردۈن】 ç. İpek kumaş.
dürride 【دۈررىدە】 Ani gürültü, ayak sesi. *Balilar dürride yügürüşüp kélishti* – Çocuklar gürültü ile koşturup geldiler.
dürüs 【دۈرۈس】 f. Dürüst.
dürüslük 【دۈرۈسلۈك】 f.u. Dürüslük.
dürüst 【دۈرۈست】 bk. dürüs.
dürüslük 【دۈرۈستلۈك】 bk. dürüslük.
düwe 【دۈۋە】 bk. dowa.

düshenbe 【دۈشەنبە】 f. Pazartesi.
düşkelesh 【دۈشكەلەش】 bk. düşkelimek.
düşkelimek 【دۈشكەلمەك】 bk. döshkelimek.
düşmen 【دۈشمەن】 f. Düşman.
düşmenchilik 【دۈشمەنچىلىك】 f.u.
Düşmanlık.
düşmenleshmek 【دۈشمەنلەشمەك】 f.u.
Düşmanlaşmak.

düşmenleshtürmek 【دۈشمەنلەشتۈرمەك】 f.u.
Düşmanlaştırmak.
düşmenleshtürüş 【دۈشمەنلەشتۈرۈش】 f.u. bk.
düşmenleshtürmek.
düşmenlik 【دۈشمەنلىك】 f.u. Düşmanlık.
Düşmenlik qilmaq – Düşmanlık yapmak.
düşmenlishish 【دۈشمەنلىشىش】 f.u. bk.
düşmenleshmek.

E

ئە

e 【ئە】 *E, közliri shunche nurluq* – Evet, gözleri o kadar nurlu.
ebeden 【ئەبەدەن】 a. y.d. 1. Ebedî 2. Bitmez 3. Hiçbir zaman, asla.
ebedilik 【ئەبەدىلىك】 İlelebet.
ebet 【ئەبەت】 a. Ebedî, sonsuz.
ebgar 【ئەبگار】 f. 1. Dilenci 2. Bakımsız, serseri, öksüz.
ebidiyet 【ئەبىدىيەت】 a. Ebediyet.
ebiyarger 【ئەبىيارگەر】 a.f. Özenli.
eblex 【ئەبلەخ】 a. 1. Aptal, ahmak 2. Alçak herif, namussuz.
eblexliq 【ئەبلەخلىق】 a.u. Aptallık, alçaklık.
ebrez 【ئەبرەز】 bk. ewrez.
ebrishim 【ئەبرىشىم】 bk. ewrishim.
ebzel 【ئەبزەل】 a. bk. ewzel.
echiqmaq 【ئەچىقماق】 (élip chikmaq) Alıp çıkmak; getirmek.
echki 【ئەچكى】 bk. echkü.
echkü 【ئەچكۈ】 Keçi. *Echkü térisi* – Keçi derisi.
eda 【ئەدا】 a. bk. ada.
edalet 【ئەدالەت】 a. bk. adalet.

edawet 【ئەداۋەت】 a. bk. adawet.
edep 【ئەدەپ】 a. Edep. *Ediwini yédi* – Tenbih edildi. *Ediwini berdim* – Cezalandırdım.
edeplik 【ئەدەپلىك】 a.u. Edepli.
edepsiz 【ئەدەپسىز】 a.u. Edepsiz.
edepsizlenmek 【ئەدەپسىزلەنمەك】 Edepsizlenmek.
edepsizlik 【ئەدەپسىزلىك】 a.u. Edepsizlik.
edibiy 【ئەدىبىي】 a. Edebî. *Edibiy til* – Yazı dili.
edibiyat 【ئەدىبىيات】 a. Edebiyat. *Bediyy edibiyat* – Bediî edebiyat; estetik edebiyat. *Edibiyat mejmuisi* – Edebiyat mecmuası. *Xelq edibiyati* – Halk edebiyatı. *Éghiz edibiyati* – Folklor.
edibiyatchi 【ئەدىبىياتچى】 a.u. Edebiyatçı, yazar.
edibiyatchiliq 【ئەدىبىياتچىلىق】 a.u. Edebiyat işleri.
edibiyatshunas 【ئەدىبىياتشۇناس】 Edebiyatçı.
edibiyatshunasliq 【ئەدىبىياتشۇناسلىق】 Edebiyat işleri.
edip 【ئەدىپ】 I a. Yazar, edebiyatçı.

edip 【ئەدىپ】 II Elbisenin dikiş hattı.

ediplik 【ئەدىپلىك】 I a.u. Yazarlık, edebiyatçılık.

ediplik 【ئەدىپلىك】 II Elbisedeki dikiş hattının olma hali.

edliye 【ئەدلىيە】 a. Adliye, adalet. *Edliye wezirlihi* – Adalet bakanlığı.

edliyichi 【ئەدلىيىچى】 a.u. Hakim, avukat; hukuk işleriyle meşgul olan kimseler.

edliyichilik 【ئەدلىيىچىلىك】 a.u. Hukuk işleri.

egah 【ئەگاھ】 f. bk. agah.

egdürmek 【ئەگدۈرمەك】 (egmek'ten) Eğdirmek.

eger 【ئەگەر】 f. Eğer.

egerchende 【ئەگەرچەندە】 f. bk. eger.

egerde 【ئەگەردە】 f.u. bk. eger.

egeshme 【ئەگەشمە】 Takıntı. *Egeshme jümle* – Takıntı cümle. *Egeshme gep* – Takıntı söz.

egeshmek 【ئەگەشمەك】 Peşinden gitmek; arkasına takılmak. *Mayni egiship yaz keldi* – Mayıs'ı takip ederek yaz geldi.

egeshtürmek 【ئەگەشتۈرمەك】 (egeshmek'ten) Beraberinde götürmek.

egini 【ئەگىنى】 bk. kiyim.

egitmek 【ئەگىتمەك】 (egmek'ten) Eğdirmek. *Shaxni egitmek* – Dalı eğdirmek.

eglek 【ئەگلكەك】 Elek.

eglekchi 【ئەگلكەكچى】 Elekçi.

eglekchilik 【ئەگلكەكچىلىك】 Elekçilik.

eglenmek 【ئەگلىنمەك】 Elenmek, elekten geçirilmek, kalburlanmak.

egme 【ئەگمە】 Eğme.

egmek 【ئەگمەك】 Eğmek, iğmek. *Boyun egmek* – Boyun eğmek. *Bash egmek* – Baş

eğmek.

egmesh 【ئەگمەش】 Eğri, iğri.

egri-bügri 【ئەگرى-بۈگرى】 Çarpık, eğri.

egri-donaq 【ئەگرى-دوناق】 Çarpık, engebeli.

egri-donay 【ئەگرى-دوناي】 bk. egri-donaq.

egri-megri 【ئەگرى-مەگرى】 Çarpık, engebeli.

egri-toqay 【ئەگرى-توقاي】 Çarpık, engebeli. *Egri-tokay yollar* – Çarpık ve engebeli yollar.

egrilik 【ئەگرىلىك】 1. Eğrilik 2. Namussuzluk, samimiyetsizlik.

egüz 【ئەگۈز】 Su birikintisi.

ehali 【ئەھالى】 a. bk. ahali.

ehd 【ئەھد】 a. Ahd. *Ehd qilmaq* – Ehd etmek; söz vermek. *Ehdimiz buzuldi* – Ahdimiz bozuldu. *U ehdiye yetti* – O ahdine erişti.

ehdleshmek 【ئەھدلەشمەك】 Anlaşma yapmak.

ehdname 【ئەھدنامە】 Pakt, antlaşma.

ehe 【ئەھە】 ün. Vay canına!

ehemiyet 【ئەھەمىيەت】 a. bk. ehmiyet.

ehl 【ئەھل】 a. Oturan, halk, yerli. Sen'*et ehli* – Sanatçılar. *Pen ehli* – İlim adamları; bilginler. *Kesip ehli* – Meslek sahipleri. *Ehli kelem* – Yazarlar. *Ehli ishiq* – âşıklar. *Ehli din* – Din adamları. *Ehli Islam* – Müslümanlar.

ehmiyet 【ئەھمىيەت】 a. Ehemmiyet, önem. *Ehmiyet bermek* – Önem vermek. *Ehmiyiti yoq* – Önemi yok. *Hich qandaq ehmiyetke ége emes* – Hiçbir önemi yok.

ehmiyetlik 【ئەھمىيەتلىك】 Önemli.

ehmiyetsiz 【ئەھمىيەتسىز】 Önemsiz.

ehmiyetsizlik 【ئەھمىيەتسىزلىك】 Önemsizlik.

ehram 【ئەھرام】 a. Ehram, piramit.

ehwal 【ئەھۋال】 a. Ehval, durum. *Hazirqi*

ehwal – Şimdiki durum. *Xelqara ehwal* – Halkara durumu. *Ehwalingiz qandaq?* – Durumunuz nasıl? *Ehwali ruhiye* – Manavi durumu, keyfi.

ehwalat 【ئەھۋالات】 Durum, vaziyet.

ehwallashmaq 【ئەھۋاللاشماق】 a.u. Halhatır sormak. *Biz ular bilen ehwalliship turduk* – Biz onlarla halhatır soruşup durduk; Biz onlarla ilgilenerek yaşadık.

exbarat 【ئەخبارات】 bk. axbarat.

exiri 【ئەخىرى】 a.u. Son, sonu, sonunda.

exlaq 【ئەخلاق】 a. Ahlâk. *Exliqi yaman* – Ahlakı kötü. *Exlak derslighi* – Ahlâk dersi kitabı.

exlaqiy 【ئەخلاقىي】 a. Ahlâkî.

exlaqliq 【ئەخلاقلىق】 a.u. Ahlâklı.

exlaqsiz 【ئەخلاقسىز】 a.u. Ahlâksız.

exlaqsizliq 【ئەخلاقسىزلىق】 a.u. Ahlâksızlık.

exlet 【ئەخلەت】 a. Çöp. *Exlet oymini* – Çöp çukuru.

exlet-chawa 【ئەخلەت-چاۋا】 Çöp.

exletchi 【ئەخلەتچى】 a.u. Çöpçü.

exletxana 【ئەخلەتخانا】 a.f. Çöplük; çöp atılan yer.

exletlik 【ئەخلەتلىك】 a.u. Çöplük; çöplenenmiş yer.

ejayip 【ئەجايىپ】 a. Ecayip.

ejayip-gharayip 【ئەجايىپ-غارايىپ】 1. Sihirli, büyüdü 2. Olağanüstü 3. Şahane, harikulade.

ejayipxana 【ئەجايىپخانا】 a.f. bk. ajayipxana.

ejayipliq 【ئەجايىپلىق】 a.u. Harikulade, olağanüstü, sihirli.

ejdat 【ئەجدات】 a. Ecdat, atalar.

ejder 【ئەجدەر】 f. Ejderha.

ejdiha 【ئەجدىھا】 f. Ejderha.

ejeba 【ئەجەبا】 a. Garip, acayip, tuhaf.

ejel 【ئەجەل】 a. Ecel. *Ejili yetti* – Eceli gelmiş. *Öz ejilidin öldi* – Kendi eceli ile öldü. *Ejellik zerbe* – Öldürücü darbe.

ejem 【ئەجەم】 1. Acem, Fars, İranlı 2. Klasik bir Uygur şarkısı.

ejep 【ئەجەپ】 a. Hayret, şaşırtıcı. *Ejepke qalmaq* – Başkalarının hayret etmesine maruz kalmak. *Ejepke qaldurmaq* – Başkalarını şaşırtmak. *Ejep yaxshi* – Çok iyi; şaşırtacak derecede iyi. *Ejep boptu* – İyi olmuş; öyle olması gerekirdi, ecepsinmek hayretetmek.

ejir 【ئەجىر】 a. y.d. Mükafat, emeğin karşılığı. *Ejrini Xuda bersun* – Allah ecir ve sabır versin. *Ejrini Xudadin körüng* – Ecrini Allah versin.

ejnibiy 【ئەجنىبىي】 a. Yabancı. *Ejnibiy perest* – Yabancı hayranı. *Ejnibiy perestlik* – Yabancı hayranlığı.

ekber 【ئەكبەر】 a. Ekber. *Allahu ekber* – Allahu ekber.

ekchimek 【ئەكچىمەك】 Kurumak.

ekchitmek 【ئەكچىتمەك】 (ekchimek'ten) Kurutmak.

eke 【ئەكە】 I (élip kel) Getir, alıp gel.

eke 【ئەكە】 II Şımarık, mahallebici, nazenin.

ekek 【ئەكەك】 bk. erkek.

ekelmek 【ئەكەلمەك】 (élip kelmek) Alıp gelmek; getirmek.

ekiletmek 【ئەكەلمەك】 (ekilimek'ten) Okşamak, şımartmak.

ekilimek 【ئەكەلمەك】 Şıarmak, ekkelmek; bk. ekelmek.

ekketmek 【ئەكەتمەك】 (élip ketmek) Alıp gitmek; götürmek.

ekkirmek 【ئەككىرمەك】 (élip kirmek) Alıp girmek; getirmek.

eks 【ئەكس】 a. Aks, yansıma. *Eks etmek* – Yansımak. *Eksi sada* – Şes yansıması. *Eksi halda* – Aksi halde. *Eksige keltürmek* – Aslına getirmek.

ekser 【ئەكسەر】 a. Ekser, en çok.

ekseriyet 【ئەكسەرىيەت】 a. bk. eksiriyet.

eksi 【ئەكسى】 a. Aksi, ters.

eksiche 【ئەكسىچە】 a.u. Aksi halde.

eksil 【ئەكسىل】 a. Aksilik, gericilik.

eksilheriket 【ئەكسىلھەرەكەت】 a. Geri devrim.

eksilheriketchi 【ئەكسىلھەرەكەتچى】 a.u. Geri devrimci.

eksilheriketchilik 【ئەكسىلھەرەكەتچىلىك】 a.u. Geri devrimcilik.

eksilik 【ئەكسىلىك】 a.u. Aksilik, terslik, gerilik.

eksilinqilap 【ئەكسىلىنقىلاپ】 bk. eksilheriket.

eksilinqilapchi 【ئەكسىلىنقىلاپچى】 bk. eksilheriketchi.

eksilinqilapchiliq 【ئەكسىلىنقىلاپچىلىق】 bk. eksilheriketchilik.

eksilinqilawiy 【ئەكسىلىنقىلاۋىي】 Geri devrimcilik. *Eksilinqilawiy heriket* – Geri devrimcilik hareketi (eylemi).

eksinche 【ئەكسىنچە】 a.u. Aksi halde. *Eksinche boldi* – Aksi halde oldu.

eksiri 【ئەكسىرى】 a. En çoğu.

eksiriyet 【ئەكسىرىيەت】 a. En çoğu.

eksiyetchi 【ئەكسىيەتچى】 a.u. Gerici.

eksiyetchilik 【ئەكسىيەتچىلىك】 a.u. Gericilik.

eqd 【ئەقد】 a. Ahd, anlaşma. *Eqdi nikah* – Nikah anlaşması.

eqide 【ئەقىدە】 Akide.

eqli-parasat 【ئەقلى-پاراسات】 a. Akıl ve feraset.

eqliy 【ئەقلىي】 Aklı, zihinsel. *Eqliy méhnet* – Aklı emek; zihinsel çalışma.

eqriba 【ئەقربا】 a. Akraba.

el 【ئەل】 I Vatan, memleket, il, ülke. *Chet ellik* – Yabancı. *El kezmek* – Seyahat etmek. *El bolmaq* – Vatandaş olmak. *El edibiyati* – Vatan edebiyatı. *Anam ellerning nénini yéqiwatidu* – Anam (annem) başkalarının ekmeğini pişiriyor.

el 【ئەل】 II El, kol.

el-aghine 【ئەل-ئاغىنە】 Akraba ve dost; akraba ve arkadaş.

el-yurt 【ئەل-يۇرت】 Vatan ve millet.

ela 【ئەلا】 a. Peki, pek iyi, çok iyi. *Ela körmek* – Pek iyi saymak. *Yüz anglighandin bir körgen ela* – Yüz dinlemekten bir görmek daha iyi.

elachi 【ئەلاچى】 a.u. Üstün başarılı öğrenci.

elachiliq 【ئەلاچىلىق】 a.u. Üstün başarılı öğrenci olma hali. *Elachiliq üçhün küreshmek* – Üstün başanlı öğrenci olabilmek için mücadele etmek.

elan 【ئەلان】 a. bk. élan.

elbet 【ئەلبەت】 a. bk. elwette.

elbette 【ئەلبەتتە】 a. bk. elwette.

elem 【ئەلەم】 a. Elem, ıstırap, azap. *Elem chekmek* – Azap çekmek; ıstırap çekmek. *Elimige chidalmidim* – ıstırapına dayanamadım. *Elem qıllarlıq* – ıstıraplı. *U elimini mendin alidu* – O öcünü benden çıkıyor.

elemdar 【ئەلەمدار】 a.f. Elemdar, bayraktar.

elemlik 【ئەلەملىك】 a.u. Elemli, ıstıraplı.

elengge 【ئەلەنگە】 Alev.
eles 【ئەلەس】 I Yüksek, yüce. *Eles taghlar* – Yüksek dağlar.
eles 【ئەلەسى】 II İğri, şaşı, yanbakış.
eleyhissalam 【ئەلەيھىسسالام】 a. din. Eleyhissalam. *Musa eleyhissalam* – Musa eleyhissalam.
elhemdu 【ئەلھەمدۇ】 a. din. Elhemdu. *Elhemdu oqumaq* – Elhemdu okumak.
elippe 【ئەلپپە】 a. bk. élipbe.
elkézer 【ئەلكېزەر】 u.f. Memleket memleket gezen.
elqim 【ئەلقىم】 Boğaz.
elqisse 【ئەلقىسسە】 a. Kısacası, hasıl, velhasıl.
elle 【ئەللە】 Ninni.
elley 【ئەللەي】 Ninni.
elleylesh 【ئەللەيلەش】 bk. elleylimek.
elleylimek 【ئەللەيلىمەك】 Ninni söylemek.
ellik 【ئەللىك】 Elli. *Yüz ellik* – Yüz elli.
ellikim 【ئەللىكىم】 Kimdir. *Ellikim keldi* – Kimdir geldi; Kimdir biri geldi.
ellikwéshi 【ئەللىكۋېشى】 Ellibaşı; elli ailenin başkanı.
eltire 【ئەلتىرە】 Kuzu derisi.
elwan 【ئەلۋان】 a. Muhtelif, çeşitli, türlü.
elwan-elwan 【ئەلۋان-ئەلۋان】 a. Türlü türlü, çeşit çeşit.
elwan-türlü 【ئەلۋان-تۈرلۈ】 a.u. Muhtelif, türlü türlü.
elwette 【ئەلۋەتتە】 a. Elbette, şüphesiz. *Elwette kélimen* – Elbette geleceğim.
elwida 【ئەلۋىدا】 a. Elveda. *Elwida éytmaq* – Elveda söylemek.

elchi 【ئەلچى】 Elçi; dünürcü.
elchixana 【ئەلچىخانا】 u.f. Büyükelçilik; sefaret.
elchilik 【ئەلچىلىك】 1. Temsilcilik 2. Büyükelçilik.
embegül 【ئەمبەگۈل】 a.f. Peygamber çiçeği, mavi kantaron, belemir.
emchek 【ئەمچەك】 Meme. *Emchek balisi* – Süt çocuğu. *Bir emchek emgen* – Aynı memeyi emen.
emchilik 【ئەمچىلىك】 Tedavi etme hali.
emdi 【ئەمدى】 Şimdi. *Emdi boldi* – Şimdi oldu.
emdigiche 【ئەمدىگىچە】 Şimdiye kadar.
emdigine 【ئەمدىگىنە】 Daha şimdi. *Emdigine keldi* – Daha şimdi geldi.
emdiki 【ئەمدىكى】 Şimdiki. *Emdiki wezipe* – Şimdiki vazife.
emdila 【ئەمدىلا】 Daha yeni. *Shundila* – Sadece şu halde. *Menla emes* – Sadece ben değil.
emdilik 【ئەمدىلىك】 Şimdilik.
emdilikte 【ئەمدىلىكتە】 Şimdilikte.
emel 【ئەمەل】 a. İş, meşgale, görev, emel. *Emel qilmaq* – Yerine getirmek. *Emelge ashmaq* – Gerçekleşmek, becerilmek. *Emelge ashmaydighan xiyal* – Gerçekleşmeyecek hayal; ham hayal.
emeldar 【ئەمەلدار】 a.f. Memur, bürokrat.
emeldarlıq 【ئەمەلدارلىق】 a.f.u. Bürokratiklik.
emeldiki 【ئەمەلدىكى】 a.u. Yürürlükteki. *Emeldiki qanunlar* – Yürürlükteki kanunlar (yasalar).
emelileshmek 【ئەمەللىلەشمەك】 a.u. Gerçekleşmek.

emeliyet 【ئەمەلىيەت】 a. Pratik, gerçek. *Bu xewer emeliyetke uyghun emes* – Bu haber gerçeğe uygun değil.

emeliyetchi 【ئەمەلىيەتچى】 Gerçekçi.

emellimek 【ئەمەللىمەك】 a.u. Yoluna koymak, uygulamak.

emelperest 【ئەمەلپەرەست】 a.f. Karyerist; mevki düşkünü.

emelperestlik 【ئەمەلپەرەستلىك】 a.f.u. Mevki düşkünlüğü.

emen 【ئەمەن】 I Pelin, akpelin.

emen 【ئەمەن】 II Yani, sanki, adeta.

emes 【ئەمەس】 Değil. *Andaq emes* – Öyle değil. *Mümkün emes* – Mümkün değil. *Men emes* – Ben değil. *Shundaq emesmu?* – Şöyle değil mi? *Yaxshi emes* – İyi değil.

emgekchan 【ئەمگەكچان】 Çalışkan.

emgekchanliq 【ئەمگەكچانلىق】 Çalışkanlık.

emgekchi 【ئەمگەكچى】 Emekçi, çalışan.

emgekchiler 【ئەمگەكچىلەر】 Çalışanlar. *Emgekchi ayal* – Çalışan kadın.

emgekdar 【ئەمگەكدار】 u.f. Emekçi, çalışan.

emgüzge 【ئەمگۈزگە】 Emzik.

emgüzmek 【ئەمگۈزمەك】 (emmek'ten) Emzirmek.

emilileshtürmek 【ئەمىللىشەشتۈرمەك】 a.u. Gerçekleştirmek.

emiliy 【ئەمىلىي】 a. Pratik. *Emiliy yosunda* – Pratik halde.

emiliyet 【ئەمىلىيەت】 bk. emeliyet.

emiliyetchan 【ئەمىلىيەتچان】 a.u. Gerçekçi.

emiliyetchanliq 【ئەمىلىيەتچانلىق】 a.u. Gerçekçilik.

emin 【ئەمىن】 a. Emin, tehlikesiz. *Emin*

bolmaq – Emin olmak. *Eminmisen?* – Emin misin? *Eminmen* – Eminim.

emir 【ئەمىر】 I a. Emir, buyruk. *Öz emrige aldi* – Kendi emrine aldı. *Emir qilmaq* – Emretmek, buyurmak.

emir 【ئەمىر】 II a. Amir, yönetici, hükümdar, emreden.

emise 【ئەمىسە】 (ya bolmisa) Ya ise, yada, veya. *Mana emise* – İşte, işte sana, işte böyle.

emizek 【ئەمىزەك】 Emzik.

emlak 【ئەملاك】 a. Menkul mallar, emlak.

emlakdar 【ئەملاكدار】 a.f. Emlakçı.

emlimek 【ئەملىمەك】 Tedavi etmek.

emma 【ئەمما】 a. bk. amma.

emmek 【ئەممەك】 Emmek.

emniyet 【ئەمىنىيەت】 a. Emniyet.

emrū-perman 【ئەمرۇ-پەرمان】 a.f. Emir ve ferman.

en 【ئەن】 I En. (hayvanın kulağını keserek yapılan damga, belge). *En salmaq* – En vurmak (yapmak). *Atning qulughida en bar* – Atın kulağında en var.

en 【ئەن】 II ç. Dava, iş, arşiv. *En depter* – Arşiv defter.

en 【ئەن】 III En. *Eni besh métir* – Eni beş metre.

en'ene 【ئەننەنە】 a. Anane, gelenek. En'*ene boyiche* – Geleneğe göre.

en'gize 【ئەنگىزە】 Sonra.

en'güshter 【ئەنگۈشتەر】 f. Yüzük (-ğü).

en'iniwi 【ئەننىنىۋىي】 a. Ananevi, geleneksel.

enchi 【ئەنچى】 Ülüş, pay, miras. *Bu balamning enchi* – Bu çocuğumun payı. *Enchingge tekkini* – Payına çıktıği.

endaze 【ئەندازە】 f. Ölçü, miqyas.
endi 【ئەندى】 bk. emdi.
endigine 【ئەندىگىنە】 Şimdi, daha şimdi.
Endigine keldim – Daha şimdi geldim.
endikmek 【ئەندىكىمەك】 Titremek, tiksinek, nefesi boğulmak, hayacanlanmak, içler çekmek.
endiktürmek 【ئەندىكتۈرمەك】 (endikmek'ten) Titretmek, tiksindirmek, hayacanlandırmak.
endilik 【ئەندىلىك】 Şimdilik.
endilikte 【ئەندىلىكتە】 Şimdilikte.
endishe 【ئەندىشە】 f. Endişe. *Endishe qilmaq* – Endişe etmek. *Endishe salmaq* – Endişelendirmek.
endishisiz 【ئەندىشىسىز】 f.u. Endişesiz.
enduwa 【ئەندۇۋا】 a. Mala, sürgü.
ene 【ئەنە】 bk. ana II.
eng 【ئەنگ】 I En. *Eng ewwel* – En evvel. *Eng yaxshi* – En iyi. *Eng chong* – En büyük. *Eng bolmighanda* – Hiç olmazsa. *Eng aldın* – İlk önce.
eng 【ئەنگ】 II bk. en III.
eng 【ئەنگ】 III Renk. *Engi öchmek* – Rengi silinmek, rengi solmak.
enggiz 【ئەنگىز】 Kapris, şımarık, nazlı, geçici arzu.
englik 【ئەنگلىك】 I Enli, geniş. *Englik chit* – Enli basma.
englik 【ئەنگلىك】 II Ruj. *Englik sürmek* – Ruj sürmek.
engsiz 【ئەنگسىز】 Rensiz.
enhar 【ئەنھار】 a. Büyük, bol. *Enhar bolup éqip yatqan sular* – Gür sulu nehirler.
enighu 【ئەنىغۇ】 İşte o.

Enjanliq 【ئەنجانلىق】 Andicanlı, Andican şehrinden olan kimse.
enjir 【ئەنجىر】 a. İncir.
enjirzar 【ئەنجىرزار】 a.f. İncirli.
enjirzarliq 【ئەنجىرزارلىق】 a.f.u. bk. enjirzar.
enjü 【ئەنجۈ】 Demet, bağlam.
enjür 【ئەنجۈر】 a. bk. enjir.
enlik 【ئەنلىك】 I Geniş, engin, enli.
enlik 【ئەنلىك】 II Nişanlı, markalı, işaretilenmiş, en vurulmuş.
ensiz 【ئەنسىز】 I Dar, ensiz.
ensiz 【ئەنسىز】 II Ensiz, damgasız, belgesiz.
ensiz 【ئەنسىز】 III Endişeli, telaşlı.
ensizchilik 【ئەنسىزچىلىك】 Endişeli olma hali.
ensizlik 【ئەنسىزلىك】 bk. ensizchilik.
ent 【ئەنت】 Öç, intikam, kana kan isteme. *Ent almaq* – Öç almak, intikam almak.
entiqe 【ئەنتىقە】 a. Antika.
enzar 【ئەنزار】 a. Görme, gözden geçirme, özet, icmal.
enzarchi 【ئەنزارچى】 a.u. Gözlemci, müşahit.
enze 【ئەنزە】 ç. İş, arşiv, dosya. *Mexpi enze ashkarilandi* – Gizli dosya belli oldu.
ep 【ئەپ】 Rahat, uygun, kolay. *Épini tapmaq* – Kolayını bulmak.
epchiqmaq 【ئەپچىقماق】 (élip chiqmaq) Alıp çıkmak, getirmek, çıkarmak.
epchil 【ئەپچىل】 Becerikli, mahir.
epchilik 【ئەپچىلىك】 Beceriklilik, mahirlik.
ependi 【ئەپەندى】 Efendi, cenabı.
ependilik 【ئەپەندىلىك】 Tuhaflık, gariplik.
epghan 【ئەپغان】 a. y.d. Feryat, çığlık.

epidiyan 【ئەپىدىيان】 İlaç.

epkar 【ئەپكار】 a. Fikir, düşünce.

epkech 【ئەپكەچ】 f. İki ucunda askısı olan, iki kova ile su taşımak için kullanılan alet.

epkesh 【ئەپكەش】 bk. epkech.

eplep 【ئەپلەپ】 Sakin ve titizlikle; uygun bir halde.

eplep-seplep 【ئەپلەپ-سەپلەپ】 Bir şeyler yapıp, karıştırıp çaresini bulmak.

epleshmek 【ئەپلەشمەك】 Yaklaşmak, anlaşmak, barışmak.

eplik 【ئەپلىك】 Becerikli, mahir, usta. *Eplik adem* – Becerikli adam. *Eplep ishle* – Yavaşça ve ikkatli çalış.

eplimek 【ئەپلىمەك】 Düzeltmek, ayarlamak, tanzim etmek. *Eplep sözle* – Dikkatli söyle. *Pulni eplep serp qil* – Parayı tasarruflu harca. *Epliwirek qarisam* – Dikkatle bakarsam. *Ayighingni eplep bas* – Ayacağını dikkatli bas.

epperilmaq 【ئەپپەرلىماق】 (élip bérilmaq) Alıp varmak; götürmek.

eppermek 【ئەپپەرمەك】 (élip bermek) Alıp vermek. *Awu kitapni eppering* – O kitabı alıp verin. *Balamgha kitap epperdim* – Çocuğuma kitap alıp verdim.

epsane 【ئەپسانە】 f. Efsane. *Epsane toqumaq* – Efsane oydurmak.

epsaniwiyy 【ئەپسانىۋىي】 f. Efsanevi. *Epsaniwiyy xelq qehrimani* – Efsanevî halk kahramanı.

epsanichi 【ئەپسانىچى】 f.u. Efsaneci.

epsaniliq 【ئەپسانىلىق】 Fu. Efsanelik.

epsiz 【ئەپسىز】 1. Kolaysız, zor, sıkıntılı, güç, müşkül 2. Beceriksiz, rahatsız.

epsun 【ئەپسۇن】 f. Büyü, üfürükçülük.

epsun-tupsun 【ئەپسۇن-تۇپسۇن】 Üfürükçülük.

epsunchi 【ئەپسۇنچى】 f.u. Büyücü.

epsus 【ئەپسۇس】 f. Maalesef, ne yazık ki.

epsuslanmaq 【ئەپسۇسلانماق】 Pişman olmak.

ept 【ئەپت】 f. Yapı, sima. *Epti yaman* – Siması kötü. *Epting qurghur* – Kahretsin.

eptidin 【ئەپتىدىن】 Simasından, tavından.

Eptidin könglige endishe chühüptu – Simasından endişelenmiş.

epu 【ئەپۇ】 a. Af. *Epu etmek* – Affetmek. *Epu sorumaq* – Af dilemek. *Epu qilish* – Affetme.

epyün 【ئەپيۇن】 f. Afyon. *Epyün urushliri* – Afyon savaşları.

epyünkesh 【ئەپيۇنكەش】 f. Afyonkeş, afyon tiryakisi.

epyünkeshlik 【ئەپيۇنكەشلىك】 f.u. Afyonkeşlik, afyon tiryakiliği.

er-xotun 【ئەر-خوتۇن】 Karı-koca. *Er-xotun bolup barduq* – Karı-koca olarak vardık.

ergeshmek 【ئەرگەشمەك】 Peşinden gitmek; takılmak. *U dadisigha ergiship ketti* – O babasının peşinden gitti.

ergeshtürmek 【ئەرگەشتۈرمەك】 (ergeshmek'ten) Beraberinde götürmek. *Uni Mamut özige ergeshtürüp ketti* – Onu Mahmut kendisiyle beraber götürdü.

ergetmek 【ئەرگەتمەك】 (ergimek'ten) Peşine takmak, beraberinde göçtürmek. *Ishtni özenge ergetme* – Köpeği peşine takma.

ergimek 【ئەرگىمەك】 1. Takip etmek, izlemek. 2. Dönmek, dolaşmak, birinin başını döndürmek. *Lachin bolup ergiyman* – Şahin olarak dolaşıyorum.

Eribiy 【ئەربىي】 Arabî, Arapça.

eriksiz 【ئەرىكسىز】 Esir. *Eriksiz bolmaq* – Esir

olmak. **Eriksiz emgek** – Esir emeği. **Eriksiz heriket** – Özgürlükten yoksun hareket.

eriksizdin 【ئەرىكسىزدىن】 İstemeyerek. **Eriksizdin razi boldum** – İstemeyerek razı oldum.

eriksizlik 【ئەرىكسىزلىك】 Esirlik. **Bu ishqa meni eriksizlik mejbür qildi** – Bu işe beni esirlik mecbur etti.

eripe 【ئەرىپە】 a. Arafa. **Bayram eripiside** – Bayram arafasında. **Yengi yil eripiside** – Yeni yıl arafasında.

eriz 【ئەرىز】 a. Arz. **Eriz qilmaq** – Arz etmek.

erize 【ئەرىزە】 a. Dilekçe.

erk 【ئەرك】 Hürriyet, azatlık, özgürlük. **Erk bermek** – Hürriyetini vermek. **Erki özide** – Serbest; hürdür, özgürdür. **Erking özengde** – Özgürsün. **Öz erkige qoydum** – Özgür bıraktım.

erkan 【ئەركان】 a. Erkan.

erke 【ئەركە】 Sevimli, şmarık.

erkek 【ئەركەك】 Erkek. **Erkek qoy** – Erkek koyun. **Erkek gül** – Erkek çiçek.

erkekchilik 【ئەركەكچىلىك】 Erkeklik, yiğitlik.

erkeklik 【ئەركەكلىك】 Erkeklik. **Erkeklik qiliwiting** – Bir yiğitlik edin. **Erkekligingni mana shu yerde körset** – Yiğitliğini işte şurada göster.

erkeksiz 【ئەركەكسىز】 Erkeksiz. **Erkeksiz öy** – Erkeksiz ev. **Öyning erkeksiz bolushi yaman** – Evin erkeksiz olması kötü.

erkeksizlik 【ئەركەكسىزلىك】 Erkeksizlik.

erkilesh 【ئەركىلەش】 bk. erkilimek.

erkiletmek 【ئەركىلەتمەك】 (erkilimek'ten) Şımartmak, okşamak.

erkilik 【ئەركىلىك】 Şımarıklık.

erkilimek 【ئەركىلىمەك】 Şıarmak.

erkin 【ئەركىن】 Hür, serbest, özgür.

erkinchilik 【ئەركىنچىلىك】 Özgürlük, serbestlik. **Söz erkinchilighi** – Söz hürriyeti. **Erkinchilikte yashimaq** – Özgür olarak yaşamak.

erkinlesh 【ئەركىنلەش】 bk. erkinlimesek.

erkinlik 【ئەركىنلىك】 Özgürlük, hürriyet. **Erkinlikke chiqmaq** – Özgürlüğe kavuşmak.

erkinlimesek 【ئەركىنلىمەك】 Özgürlük hissetmek; rahatlamak.

erklik 【ئەركلىك】 Özgürlük, serbestlik. **Erklik xelq** – Özgür halk.

erlik 【ئەرلىك】 Evli kadın. **Erlik xotun** – Evli kadın. **Köp erlik** – Çok erkeklik; çok erkekli.

erman 【ئەرمان】 bk. arman.

ermek 【ئەرمەك】 Eğlence, oyuncak.

ermen 【ئەرمن】 Pelin, akpelin.

Ermen 【ئەرمن】 Ermeni. **Ermen qizi** – Ermeni kızı. **Ermen tili** – Ermeni dili. **Erminiler** – Ermeniler.

erre 【ئەررە】 Testere.

errikesh 【ئەررىكەش】 u.f. Testereci.

errilesh 【ئەررىلەش】 bk. errilimesek.

errilimesek 【ئەررىلىمەك】 Testere ile kesmek.

ersirimesek 【ئەرسىرىمەك】 Kadınların koca (erkek) isteği.

erte 【ئەرته】 1. İlk, erken, sabah seheri. **Erte köklem** – İlkbahar. **Erte köklemde** – İlkbaharda.

erte-kech 【ئەرته-كەچ】 Sabah-akşam.

ertek 【ئەرتەك】 Hikaye (Kazak lehçesi).

ertekchi 【ئەرتەكچى】 Hikayeci (Kazak lehçesi).

ertigen 【ئەرتىگەن】 bk. ettigen.

ertiyaz 【ئەرتىياز】 İlkbahar.

eruz 【ئەرزۇز】 a. Aruz. *Eruz wezni* – Aruz vezni. *Eruz qaldisi* – Aruz kaidesi.

erwah 【ئەرۋاھ】 a. 1. Hayal, görüntü 2. Ruh, akıl, can, iç alem. *Erwayi uchup ketti* – Ödü patladı; Ölü gibi bembeyaz kesiliverdi. *Erwah ursun* – Ruh vursun. *Erwah urghur* – Ruh vursun.

erweze 【ئەرۋەزە】 Çöplük.

erzen 【ئەرزەن】 f. Ucuz. *Erzen baha* – Ucuz fiyat. *Erzen qılmaq* – Ucuzlatmak.

erzenchilik 【ئەرزەنچىلىك】 f.u. Ucuzluk.

erzenlesh 【ئەرزەنلەش】 bk. erzenlimek.

erzenletmek 【ئەرزەنلەتمەك】 (erzenlimek'ten) Ucuzlatmak.

erzenlik 【ئەرزەنلىك】 f.u. Ucuzluk.

erzenlimek 【ئەرزەنلىمەك】 f.u. Ucuzlamak.

erzensimek 【ئەرزەنسېمەك】 Ucuz görmek; ucuz hissetmek.

erzensinish 【ئەرزەنسېنىش】 bk. erzensimek.

erzigudek 【ئەرزىگۈدەك】 Dikkate değer; zahmete değer. *Erzigudek héchnéme yoq* – Dikkate değer hiçbir şey yok.

erzihal 【ئەرزىھال】 a. Dilekçe, iltimas. *Erzihal bayan qılmaq* – Arzu ve durumunu belirtmek.

erzimek 【ئەرزىمەك】 bk. erzigudek. *Hich bir nimige erzimeydu* – Hiçbir şeye yararı yok.

erzimes 【ئەرزىمەس】 Önemsiz, değmez. *Erzimes pul* – Önemsiz para.

erzimeslik 【ئەرزىمەسلىك】 Önemsizlik.

es 【ئەس】 I Hafıza. *Eske almaq* – Hatırlamak. *Ésigha keldi* – Ayıldı; kendine geldi. *Ésigha kelmey ölüp ketti* – Kendine gelmeden ölüverdi. *Eske chüshmek* – Hatırlamak. *Estin chiqmaq* – Unutulmak. *Estin chiqarmaq* –

Unutmak. *Eske élish kéchisi* – Anma gecesi. *Ésimde bar* – Aklımda var. *Ésimde yoq* – Aklımda yok. *Ésimdin chiqmighan bolsa* – Aklımdan çıkmamış olsa. *Ésimdin chiqip kétiptu* – Aklımdan çıkıvermiş. *Este qalmaq* – Hafızada kalmak. *Este tutmaq* – Akılda tutmak. *Eske salmaq* – Akla salmak. *Eske élish* – Hatırlamak. *Ésingdimu?* – Aklında mı? *Ésimde* – Aklımda. *Ésing barmu?* – Hafızan yerinde mi? *U es-hushidin ketti* – O şaşırıldı. *Ésingni yighiwall!* – Aklımı topla! *Ési kirip qaldı* – Olgunlaştı, büyüdü. *Uning esi yoq* – Onun hafızası zayıf.

es 【ئەس】 II Koku, ıtır. *Yaman es* – Kötü koku.

esaret 【ئەسارەت】 a. bk. asaret.

esas 【ئەساس】 a. bk. asas.

esbap 【ئەسباب】 a. bk. eswap.

esebiy 【ئەسەبىي】 a. bk. esewiy.

esel 【ئەسەل】 a. Bal. *Esel eri* – Bal arısı.

eselchilik 【ئەسەلچىلىك】 a.u. Bal üreticiliği.

esen 【ئەسەن】 Gelecek, yakın gelecek.

esen'ge 【ئەسەنگە】 Gelecek yıl.

esep 【ئەسەپ】 a. Asab, sinir.

eserlenmek 【ئەسەرلەنمەك】 Etkilenmek, tesirlenmek.

esersiz 【ئەسەرسىز】 a.u. Etkisiz, tesirsiz, belirtisiz. *U héchqandaq esersiz yoqulup ketti* – O hiçbir eser bırakmadan kayboldu.

esewiy 【ئەسەۋىي】 a. Sinirli.

esibiyet 【ئەسەبىيەت】 a. y.d. Sinirsiz.

esil 【ئەسىل】 I a. Asıl. *Esil nüsxe* – Asıl nüsha. *Eslige tughri* – Aslına uygun. *Ishning esli* – İşin aslı. *Mesilining esli* – Meselenin aslı. *Eslide* – Aslında.

esil 【ئەسىل】 II a. Başka, değerli, kıymetli,

önemli. *Esil tash* – Kıymetli taş. *Esil zatlıq at* – Nesilli at. *Esli yaman* – Aslı kötü; soysuz.

esillik 【ئەسلىلىك】 a.u. Aslına uygun olma hali; doğruluk, gerçeklik, aslı.

esilsiz 【ئەسلسىز】 a.u. Asılsız, temelsiz.

esilsizliq 【ئەسلسىزلىق】 a.u. Asılsızlık.

esilzade 【ئەسلىزادە】 a.f. Asilzade, soylu, aristokrat.

esilzadiliq 【ئەسلىزادىلىق】 a.f.u. Asilzadelik, soyluluk, aristokratlık.

esir 【ئەسىر】 I a. Esir, tutsak, mahkum. *Herbiy esir* – Savaş esiri. *Esir almaq* – Esir almak. *Esir qilmaq* – Esir etmek. *Esir chüshmek* – Esir düşmek.

esir 【ئەسىر】 II a. Asır, yüzyıl; çağ. *Ottura esir* – Orta çağ. *Ottura esir tarihi* – Orta çağ tarihi.

esir 【ئەسىر】 III a. din. Asır namazı.

esirdash 【ئەسىرداش】 a.u. Çağdaş.

esirlik 【ئەسىرلىك】 I a.u. Esirlik, mahkumlük.

esirlik 【ئەسىرلىك】 II a.u. Asırlık, yüzyıllık. *Bir esirlik ömür* – Yüzyıllık ömür.

esirlik 【ئەسىرلىك】 III a.u. Esirlik, kölelik, tutsaklık, mahkumlük. *Esirlikte yashamaq* – Esirlikte yaşamak.

esiwiy 【ئەسىۋىي】 a. Sinirli, asabî.

esiwiyleshmek 【ئەسىۋىيەشمەك】 Asabîleşmek, sinirlenmek.

esker 【ئەسكەر】 a. Asker, cenkçi. *Atlıq esker* – Atlı asker, süvari. *Hawa eskiri* – Hava askeri. *Dengiz eskiri* – Deniz askeri. *Yallanma esker* – Paralı asker.

eskertme 【ئەسكەرتمە】 İzahat, oyan, ikaz.

eskertmek 【ئەسكەرتمەك】 Oyarmak. *Axırqı qétim eskertimiz* – Son defa oyanırız.

eski 【ئەسكى】 Eski, kötü. *Eski öy* – Eski ev.

Biz eski jayimizda turumiz – Biz eski yerimizde oturuyoruz. *Eski-eski zamanlarda* – Çok eski zamanlarda. *Eski kitaplarda* – Eski kitaplarda. *Eski adem* – Kötü adam.

eski-tüski 【ئەسكى-تۈسكى】 Eski.

eskichi 【ئەسكىچى】 Eskici.

eskichilik 【ئەسكىچىلىك】 Eskicilik.

eskilik 【ئەسكىلىك】 Eskilik, gerilik, kadim. *Eskilikke qarshi küresh* – Gericiliğe karşı savaş.

eskimek 【ئەسكىمەك】 1. Eskimek, yıpranmak. 2. Yaşlanmak, ihtiyarlamak.

eskiri 【ئەسكىرى】 a. Askerî. *Eskiri xizmet* – Askerlik hizmeti.

eskirmek 【ئەسكىرمەك】 bk. eskimek.

eskirtmek 【ئەسكىرتمەك】 (eskirmek'ten); bk. eskitmek.

eskirmek 【ئەسكىتمەك】 Eskitmek, yıpratmak.

esqatmaq 【ئەسقاتماق】 Yardımcı olmak.

Atam-anamgimu xilila esqitip qaldim – Ata-anam için epey yardımcı olabildim. *Béshingha éghir kün chüshkende esqitarmen* – Başına ağır günler geldiğinde yardımcı olurum.

esla 【ئەسلا】 a. Esla, hiç. *Esla körginim yoq* – Hiç görmedim.

esletme 【ئەسلەتمە】 Hatırlatma, uyarma.

esletmek 【ئەسلەتمەك】 Hatırlatmak, uyarmak, aklına salmak.

esli 【ئەسلى】 a. bk. esil.

eslide 【ئەسلىدە】 a.u. Aslında.

eslihe 【ئەسلىهە】 a. Silah. *Herbiy eslihe* – Askeri silah. *Qural-eslihe* – Silah.

eslihilik 【ئەسلىهەلىك】 a.u. Silahlı.

eslik 【ئەسلىك】 1. Akıllı 2. Hafızalı.

eslimek 【ئەسلىمەك】 Hatırlamak, düşünmek.

esna 【ئەسنە】 a. Zaman. *Shu esnada* – Şu esnada.

esnek 【ئەسنەك】 Esneyiş, esneme.

esnesh 【ئەسنەش】 bk. esnemek.

esnetmek 【ئەسنەتمەك】 (esnemek'ten) Esnetmek.

esnemek 【ئەسنەمەك】 Esnemek.

essalam 【ئەسسەلام】 a. Selam.

essalamueleykum 【ئەسسەلامۇئەلەيكۇم】 a. Selameleyküm. *Weeleykum essalam* – Vealeyküm essalam.

essiz 【ئەسسەز】 I Hafızasız, akılsız, kaba, çabuk unutan. *Qandaq essizsen özeng* – Nasıl bir unutkansın.

essiz 【ئەسسەز】 II Kokusuz. *Essiz gül* – Kokusuz çiçek.

essizlik 【ئەسسەزلىك】 Hafızasızlık, akılsızlık. *Bu qandaq essizlik* – Bu nasıl akılsızlık.

esteghpurulla 【ئەستەغپۇرۇللا】 a. Estağfirullah.

estelik 【ئەستەلىك】 Hatıra, anma, abide. *U buni manga estetik qilip berdi* – O bunu bana bir anma şeyi olarak verdi.

ester 【ئەستەر】 f. Astar.

esterletmek 【ئەستەرلەتمەك】 Fu. (esterlilmek'ten) Astarlatmak.

esterlik 【ئەستەرلىك】 Astarlık.

esterlimek 【ئېستەرلىمەك】 Astarlamak.

esteyidil 【ئەستەيدىل】 f. Candan, içtenlikle, canu gönülden.

eswap 【ئەسۋاپ】 a. Alet. *Dixanchiliq eswapliri* – Çiftçilik aletleri. *Muzika eswapliri* – Çalgı aletleri.

eswap-üsküne 【ئەسۋاپ-ئۈسكۈنە】 a.f. Alet-takım.

eshap 【ئەشاپ】 *Eshabi kehef* – Eshabi kehef (Yedi evliyanın öldüğü kutsal mağara).

esheddi 【ئەشەددى】 a. Kızgın, gazaplı, öfkeli, sert, şiddetli, aşırı. *Esheddi düşmen* – Aşırı düşman. *Esheddi yaman* – Aşırı kötü.

esheddileshmek 【ئەشەددىلەشمەك】 Aşırı öfkelenmek.

eshmek 【ئەشمەك】 Döndürmek, çevirmek; burmak.

eshshaptul 【ئەششاپتۇل】 Şeftalin bir türü.

eshu 【ئەشۇ】 (ana shu) Şu, işte şu.

eshundaq 【ئەشۇنداق】 (ana shundaq) Şöyle, işte böyle.

Eshure 【ئەشۇرە】 a. Aşure (Arapça Muharrem ayının 10 una rastlayan günün adı).

eshya 【ئەشیا】 a. Eşya, nesne. *Xam eshya* – Ham eşya.

et 【ئەت】 Et. *Tinige et qonup qaldi* – Bedeni şişmanladı. *Et élish* – Şişmanlamak.

ete 【ئەتە】 Yarın. *Bügün-ete* – Bugün-yarın. *Etidin axshamghiche* – Sabahtan akşama kadar.

ete-ügün 【ئەتە-ئۈگۈن】 Yarın-öbürün.

etey 【ئەتەي】 İsteyerek. *Bu etey qilinghan ish* – Bu isteyerek yapılan iş.

eteylep 【ئەتەيلەپ】 bk. etey.

etidin 【ئەتدىن】 Yarından. *Awwalqi etidin* – Önceki yarından.

etige 【ئەتىگە】 Yarına.

etigen 【ئەتىگەن】 1. Yarın 2. Erken, sabah.

etigenki 【ئەتىگەنكى】 Sabahki. *Etigenki chay* – Sabah kahvaltısı.

etigenligi 【ئەتىگەنلىگى】 Yarın.

etigenlik 【ئەتىگەنلىك】 Sabahki, sabahleyin. *Etigenlik owqet* – Sabah kahvaltısı.

etigenlikteki 【ئەتىگە ئىلىكتىكى】 Sabahki.
 etigenrek 【ئەتىگە ئەركەك】 Biraz erken.
 etigi 【ئەتىگى】 Yarın.
 etigini 【ئەتىگىنى】 Yarın, başka gün.
 etilik 【ئەتىلىك】 Yarın. *Etilikke kéling* – Yarın gelin. *Etilik chay* – Sabah kahvaltısı.
 etilikkiche 【ئەتىلىككىچە】 Yanna kadar.
 etimalim 【ئەتىمالىم】 a.f. İhtimal.
 etir 【ئەتىر】 a. İtir. *Etir sepme* – İtir saçmak. *Etir gül* – İtir kokulu çiçek. *Etir suyu* – İtir kokulu su; lâvanta, parfüm, esans.
 etirsopun 【ئەتىرسوپۇن】 İtir kokulu sabun.
 etisi 【ئەتىسى】 Yarını.
 etisige 【ئەتىسىگە】 Yarınına.
 etiwari 【ئەتىۋارى】 a. Otorite, prestij, değer. *Etiwari yoq adem* – Değeri yok insan. *Uning etiwari ketti* – O prestijini kaybetti. *Etiwardin chüshmek* – Otoritesini kaybetmek. *Etiwar tapmaq* – Otorite kazanmak. *Etiwar bermek* – Önem vermek. *Etiwargha almaq* – Değer vermek.
 etiwaren 【ئەتىۋارەن】 a. İtibaren. *Shu künden etiwaren* – Şu günden itibaren.
 etiwarlıq 【ئەتىۋارلىق】 a.u. Otoriteli, itibarlı, değerli.
 etiwarlımaq 【ئەتىۋارلىماق】 a.u. Saygı göstermek, hürmet etmek, değer vermek.
 etiwarsız 【ئەتىۋارسىز】 a.u. İtibarsız, değersiz, önemsiz. *Etiwarsız qarımaq* – Önemsememek. *Ishqa etiwarsız qarash* – İşe üstünkörü bakmak.
 etiwarsızlıq 【ئەتىۋارسىزلىق】 a.u. İtibarsızlık, değersizlik, önemsizlik. *Etiwarsızlıq bilen* – Alçakça.
 etiyaz 【ئەتىياز】 İlkbahar.
 etiyazda 【ئەتىيازدا】 İlkbaharda.

etiyazghi 【ئەتىيازغى】 İlkbaharki. *Etiyazghi gül* – İlkbahar çiçeği.
 etiyazlighi 【ئەتىيازلىغى】 İlkbahar.
 etiyazlıq 【ئەتىيازلىق】 İlkbahar vakti. *Etiyazlıq ish* – İlkbahar işi.
 etles 【ئەتلەس】 a. Atlas, harita atlası.
 etlik 【ئەتلىك】 Semiz, şişman, sağlam. *Etlik qoy* – Semiz koyun. *Etlik adem* – Şişman adam.
 etmek 【ئەتمەك】 I Etmek, kılmak, yapmak. *Teshkil etmek* – Teşkil etmek. *U tamaqni yaxshi étidu* – O yemeği iyi yapar. *Dawam etmek* – Devam etmek.
 etmek 【ئەتمەك】 II Kapatmak, kilitlemek.
 etrap 【ئەتراپ】 a. Etraf. *Etrapigha yaman ademler tolup ketken* – Etrafını kötü adamlar sarmış. *Etrapini oriwalduq* – Etrafını sardık. *Etraptikilér* – Etraftakiler.
 etrapide 【ئەتراپىدە】 Etrafında. *Etrapimde héchkim yoq* – Etrafımda hiç kimse yok.
 etrapliche 【ئەتراپلىچە】 a.u. Etraflı halde.
 etraplıq 【ئەتراپلىق】 a.u. Etraflı. *Etraplıq muzakirilerdin kiyin* – Etraflı müzakirelerden sonra. *Etraplıq türde* – Etraflı halde.
 etraptiki 【ئەتراپتىكى】 a.u. Etraftaki.
 etret 【ئەترەت】 r. Ekip, takım, müfreze, kol.
 etsiz 【ئەتسىز】 Zayıf, arık, kuru.
 etteng 【ئەتتەنگ】 Eyvah, yazık. *Etteng kelmidi* – Yazık gelmedi. *Etteng dédim* – Eyvah dedim. *Etteng dédim de qaldim* – Eyvah diyebildim o kadar.
 ettengine 【ئەتتەنگىنە】 Yazık.
 ettigen 【ئەتتىگەن】 Sabah, erken. *Ettigen keldim* – Sabah geldim.
 ettigende 【ئەتتىگەندە】 Sabahtan, erkenden.
 ettigenki 【ئەتتىگەنكى】 Sabahki. *Ettigenki*

owqet – Kahvaltı.

ettigenligi 【ئەتتەنگەنلىگى】 Sabahleyin.

ettiginey 【ئەتتەنگەنەي】 Eyvah, yazık.

ewet 【ئەۋەت】 a. Ebedî, sonsuz.

ewetke 【ئەۋەتكە】 a.u. Ebediyete, sonsuza.

ewetlik 【ئەۋەتلىك】 a.u. Ebedilik.

ewetmek 【ئەۋەتمەك】 Göndermek. *Ewetip turmaq* – Zaman zaman göndermek.

ewj 【ئەۋج】 a. Tepe, doruk, zirve, en üst derece. *Ewjige chiqmaq* – Doruğuna erişmek. *Issiq taza ewjighe chiqqan künler* – Isımın tam doruğuna ulaştığı günler.

ewlat 【ئەۋلات】 a. Evlat. *Yash ewlat* – Genç evlat. *U ewlat körmey ötti* – Onun ömrü evlatsız geçti.

ewlatsız 【ئەۋلاتسىز】 a.u. Evlatsız.

ewlatsızlıq 【ئەۋلاتسىزلىق】 a.u. Evlatsızlık.

ewliya 【ئەۋلىيا】 a. Evliya.

ewliyalıq 【ئەۋلىيالىق】 a.u. Evliyalık. *Ewliyalıq qilmaq* – Evliyalık etmek.

ewre 【ئەۋرە】 a. İki nesil aşağıdaki torun.

ewret 【ئەۋرەت】 a. Çıplaklık.

ewrez 【ئەۋرەز】 f. Kirli suların döküldüğü çukur.

ewrishim 【ئەۋرىشىم】 Esnek, elastiki.

ewrishimlik 【ئەۋرىشىملىك】 Esneklik, elastiklik, kıvraklık, çeviklik.

ewu 【ئەۋۋۇ】 O, işte o. *Ewu kishi* – O kişi.

ewwel 【ئەۋۋەل】 a. Evvel. *Hemmidin ewwel* – Hepsinden evvel. *Eng ewwel* – En evvel. *Ewwel zamanlarda* – İlk çağlarda. *Ewwelliri* – Önceleri. *Ewweldin axirighiche* – Öncesinden sonuna değin.

ewwela 【ئەۋۋەلا】 a. İlk önce.

ewweliy 【ئەۋۋەلىي】 Daha önce, en evvel, önceleri, eskiden.

ewwelqi 【ئەۋۋەلئىي】 a.u. Evvelki, önceki. *Yilin ewwelqi yérimida* – Yılın ilk yarımında.

ewwelqidek 【ئەۋۋەلئىيگەدەك】 a.u. Evvelki gibi.

ewzel 【ئەۋزەل】 a. Daha iyi, daha güzel. *Ewzel körmek* – Daha iyi saymak. *Bu undin ewzelrek* – Bu ondan biraz daha iyi.

ewzellig 【ئەۋزەللىك】 a.u. Üstünlük, avantaj, meziyet, şeref, onur.

ey 【ئەي】 I ünl. Hey, be.

ey 【ئەي】 II İyileşme, sıhhatli olma. *Ey bolmaq* – Sıhhatli olarak sıraya katılmak. Yüz qozidin 95 *qoza ey boldi* – Yüz kuzudan 95 kuzu büyüyüp sıraya katıldı. *Bu bala bizge ey bolmaydighan körüdüdu* – Bu çocuk bize alışmaz gibi görünüyor.

eyil 【ئەيىل】 Kolan.

eylemek 【ئەيىلەمەك】 I Etmek, kılmak, yapmak, işlemek.

eylemek 【ئەيىلەمەك】 II Tabaklamak. *Tire eylemek* – Deri tabaklamak.

eymenmek 【ئەيىمەنمەك】 Çekinmek. *U étishqa eyminetti* – O söylemekten çekiniyordu.

eymenmey 【ئەيىمەنمەي】 Çekinmeden.

eyna 【ئەينا】 bk. ana II.

eyne 【ئەينە】 a. Aynı. *Eyne zamanda* – Aynı zamanda.

eynek 【ئەينەك】 f. Cam. *Köz eynek* – Gözlük. *Eynek taxta* – Cam tahtası. *Eynek zavodi* – Cam fabrikası. *Eynek salmaq* – Cam takmak.

eynekchi 【ئەينەكچى】 f.u. Camcı.

eyneklik 【ئەينەكلىك】 f.u. Camlı.

eynen 【ئەينەن】 a. Aynen, tam.

eyni 【ئەينى】 a. Aynı. *Eyni özi* – Aynı

kendisi. *Eyni zamanda* – Aynı zamanda.

Eynige qaytarmaq – Eski haline getirmek.

Eynige kelmek – Eskişi gibi olmak.

eynula 【ئەينۇلا】 Erikgillerden, siyah renkli tatlı erik.

eyp 【ئەيپ】 a. bk. éyip.

eysh 【ئەيش】 a. Zevk, lezzet. *Eysh qilmaq* – Zevklenemek.

eysh-ishret 【ئەيش-ئىشرەت】 a. Zevk, lezzet, tadını çıkarmak.

eytewur 【ئەيتەۋۇر】 Kısacası, hasılı, velhasıl.

eytmaq 【ئەيتماق】 Silmek, kurulamak.

eywan 【ئەيۋان】 f. bk. aywan.

eywez 【ئەيۋەز】 ağ. bk. ewrez.

eyyar 【ئەييار】 a. Hileci, sahtakar.

eyyarliq 【ئەييارلىق】 a.u. Sahtakarlık.

eza 【ئەزا】 I bk. aza.

eza 【ئەزا】 II a. Eza, üye, organ. *Anglash ezasi* – Duygu organı. *Hezm qilish ezasi* – Hezmetme organı. *Jins ezasi* – Cinsel organ. *Partiye ezasi* – Parti üyesi. *Muxbir ezasi* – Muhabir üyesi.

ezaliq 【ئەزالىق】 a.u. Üyelik. *Ezaliq béleti* – Üyelik bileti.

ezap 【ئەزاپ】 a. bk. azap.

ezayi-beden 【ئەزايى-بەدەن】 a.f. Bütün vücut.

ezbirayi 【ئەزبىرايى】 f. Allah rızasına. *Ezbirayi Xuda* – Allah rızasına.

ezel 【ئەزەل】 a. Baki, sonsuz.

ezelde 【ئەزەلدە】 a.u. Ezelde.

ezeldin 【ئەزەلدىن】 a.u. Ezelden, eskiden. *Bu ezeldin shundaq* – Bu ezelden şöyle. *Uni ezeldin bilmeymen* – Onu ezelden bilmiyorum.

ezelgi 【ئەزەلگى】 a.u. Eski, ezeldeki.

ezen 【ئەزەن】 a. Ezan. *Ezen éytmaq* – Ezan okumak.

ezgü 【ئەزگۇ】 Mukaddes, mübarek. *Ezgülning ruhigha dua qildim* – Azizlerin ruhuna dua ettim.

ezgüchi 【ئەزگۇچى】 Ezen, zulüm eden, istibdat, zalim.

ezgüchilik 【ئەزگۇچىلىك】 Zalimlik, ezicilik. *Müstemlike ezgüchiligi* – Sömürge zalimliği.

ezgülik 【ئەزگۇلىك】 İyilik, hayır, azizlik. *Ezgülik qilmaq* – İyilik yapmak.

ezimet 【ئەزىمەت】 a. Yiğit.

ezimetlik 【ئەزىمەتلىك】 a.u. Azimlilik, yiğitlik.

eziz 【ئەزىز】 a. Aziz. *Eziz dost* – Aziz dost.

ezme 【ئەزىمە】 Geveze, boşboğaz.

ezmek 【ئەزىمەك】 Ezmek, mıncıklamak, çığnemek. *Xapaliq uni qattiq ézetti* – Üzüntü onu çok eziyordu.

Ezrail 【ئەزرائىل】 a. Ezrail. *U sendin Ezraildin qorqqandek qorqudu* – O senden Ezrail'den korkmuş gibi korkuyor.

É

ئەي

ébaytin 【ئەبايتىن】 *Ébaytin beri* – Deminden beri.

échiq 【ئەچىق】 Arık ağızı; su yolu.

échiqash 【ئەچىقاش】 bk. échiqmaq.

échiqmaq 【ئەچىقماق】 Acıkmak.

éçilish 【ئەچىلىش】 Açılış, açılmak. *Güllerning éçilish waxti yetti* – Çiçeklerin açılma zamanı geldi.

éçilmaq 【ئەچىلماق】 Açılmak. *Güller éçildi* – Çiçekler açıldı. *Paxta éçildi* – Pamuk açıldı. *Hawa éçildi* – Hava açıldı. *Uning siri éçilip qaldı* – Onun sırrı açılıverdi. *Yüzi éçilip ketti* – Yüzü güldü. *Uni körip éçilip qaldım* – Onu görüp ferahladım. *Könglüm éçildi* – Gönüm ferahladı. *Éçilip sözlimek* – Serbest konuşmak. *Nurghun boz yer éçildi* – Çok bozkırlar tarla haline getirildi. *Kir yaxshi éçiliptu* – Çamaşır temiz yıkanmış.

éçimaq 【ئەچىماق】 Ekşimek, mayalanmak. *Éçip ketmek* – Ekşimek. *Éçip qalmaq* – Ekşimek. *Bazarda qoghun éçip yétiptu* – Pazarda kavun ekşiyor (Pazarda kavun çokluğundan dolayı ekşiyor, alıcı yok).

éçinarliq 【ئەچىنارلىق】 Acıklı. *Éçinarliq halde* – Acıklı halde. *Éçinarliq bolup ketmek* – Acıklı bir hale düşüvermek.

éçindurmaq 【ئەچىندۇرماق】 (échinmaq'tan) Acındırmak.

échinmaq 【ئەچىنماق】 Acınmak.

éçish 【ئەچىش】 I (achmaq'tan) 1. Açış, açma 2. Gösterme, meydana çıkarma. *Pal éçish* – Fal açma.

éçish 【ئەچىش】 II (éçimaq'tan) Acıtmak, ekşimek. *Dora yaramni éçishturuwatidu* – İlaç yararı acıtıyor.

éçitiwetmek 【ئەچىتىۋەتمەك】 Mayalandınvermek, ekşitivermek. *Tamaq meydenni éçitiwetti* – Yemek midemi acıtıverdi.

éçitish 【ئەچىتىش】 bk. éçitmaq.

éçitqu 【ئەچىتقۇ】 Maya.

éçitmaq 【ئەچىتماق】 (éçimaq'tan) 1. Mayalamak, ekşitmek 2. Acıtmak. *Dost éçitip éytur, düşmen küldürüp* – Dost acıtarak söyler, düşman güldürüp. *Jénimni éçitma* – Canımı yakma.

édi 【ئەدى】 İdi y.f.

édır 【ئەدىر】 Tepe ve kır.

édirlıq 【ئەدىرلىق】 Engebeli kır.

éduq 【ئەدۇق】 İdik (çokluk üçüncü şahıs eki; bu ek daima kalın ve yuvarlaktır).

ége 【ئىگە】 1. İye, sahip. *Ége bolmaq* – Sahip olmak. *Aghzingha ége bol* – Ağzına hakim ol.
2. Allah. *Égem bilidu* – Allah bilir.

éger 【ئىگەر】 Eyer. *Égerning qéshi* – Eyerin kaşı.

éger-jabduq 【ئىگەر-جابدۇق】 Eyer ve takımları.

éger-toqum 【ئىگەر-توقۇم】 bk. éger-jabduq.

éger-toqumluq 【ئىگەر-توقۇملۇق】 Eyerli.

égerchi 【ئىگەرچى】 Eyerci, eyer yapan usta.

égerchilik 【ئىگەرچىلىك】 Eyercilik.

égerletmek 【ئىگەرلەتمەك】 (égerlimek'ten) Eyerletmek.

égerlimek 【ئىگەرلەسمەك】 Eyerlemek.

égermek 【ئىگەرمەك】 Eğirmek.

égiche 【ئىگىچە】 Abla.

égiche-singil 【ئىگىچە-سىڭىل】 Abla ve küçük kız kardeş; kız kardeşler.

égidar 【ئىگىدار】 u.f. Sahip.

égidarchiliq 【ئىگىدارچىلىق】 u.f.u. Sahip olma hali. *Égidarchiliq qilmaq* – Sahip çıkmak.

égidarliq 【ئىگىدارلىق】 u.f.u. Sahiplik.

égilgek 【ئىگىلگەك】 Eğilmeye meyilli, esnek.

égilgenlik 【ئىگىلگەنلىك】 Eğilmeye meyillilik, esneklik.

égilgüch 【ئىگىلگۈچ】 bk. égilgek.

égilik 【ئىگىلىك】 Ekonomi. *Yéza égiligi* – Köy ekonomisi. *Égilik almash* – gr. iyelik eki. *Égilik qoshumchisi* – İyelik eki.

égilmek 【ئىگىلىمەك】 Ele geçirmek, zaptetmek, hakim olmak.

égilmek 【ئىگىلىمەك】 Eğilmek.

égilmes 【ئىگىلىمەس】 Eğilmez, sert, sabit.

égirmek 【ئىگەرمەك】 Eğirmek.

égersinmaq 【ئىگەرسىنماق】 Ağır almak, ağır görmek, rahatsız olmak, sıkıntı duymak.

égisiz 【ئىگىسىز】 Sahipsiz. *Égisiz mal* – Sahipsiz mal. *Égisiz qaldurmaq* – Sahipsiz bırakmak. *Égisiz jümle* – Öznesiz cümle.

égisizlik 【ئىگىسىزلىك】 Sahipsizlik.

égiwetmek 【ئىگەۋەتمەك】 Eğmek, eğiltmek.

égish 【ئىگىش】 (egmek'ten). *Bash égish* – Baş eğmek.

égiz 【ئىگىز】 Yüksek. *Égiz boyluq* – Yüksek boylu. *Égiz yer* – Yüksek yer. *Attin égiz, ittin pest* – Attan yüksek, köpekten alçak (bilmece, eyer). *Égiz* – İkiz.

égiz-pest 【ئىگىز-پەست】 Düz olmayan; tepe ve dere; kabarık ve çukur.

égiz-pestlik 【ئىگىز-پەستلىك】 Kabarık ve çukurluk; düzgün olmama hali. *Égiz-pestligi köp* – Kabarık ve çukurluğu yok.

égizlik 【ئىگىزلىك】 Yükseklik.

égizsiz 【ئىگىزسىز】 Ağızsız, konuşmaz, sessiz.

égri 【ئىگىرى】 Eğri, çarpık.

éghanglash 【ئىغاڭلاش】 Sallanma, ırgalanma.

éghanglimaq 【ئىغاڭلىماق】 Sallanmak, ırgalanmak. *Shamal chiqmisa derexning béshi iganglimaydu* – Rüzgar olmazsa ağaç başı sallanmaz.

éghatmaq 【ئىغاتماق】 (éghitmaq'tan) Sallamak, çalkalamak, ırgalamak.

éghil 【ئىغىل】 Ahır. *Muzay éghili* – Buzağı ahır. *Kala éghili* – İnek ahır.

éghimaq 【ئىغىماق】 Sallanmak, çalkalanmak, ırgalanmak.

éghinimaq 【ئىغىنىماق】 Ağnamak.

éghir 【ئىغىر】 Ağır, çetin, güç, zahmet. *Éghir*

sanaet – Ağır endüstri. *Éghir tartmaq* – Ağır tartmak. *Éghir ehwal* – Ağır durum. *Éghir künler* – Ağır günler. *Éghir kayghu* – Ağır kaygı. *Manga éghir keldi* – Bana ağır geldi. *Éghir yara* – Ağır yara. *Éghir ayaq* – Gebe, hamile. *Éghir ayaq bolmaq* – Hamile olmak. *Boyi éghir* – Gebe. *Uning qulighi éghir* – Onun kulağı ağır. *Könglünge éghir alma* – Gönlün kırılmasın; Kalbin kırılmasın. *Éghir tebietlik adem* – Ağır tabiatlı adam; sakin karakterli adam. *Éghir bolung* – Ağır olun. *Ayighini éghir bésip* – Ayağını ağır ağır basıp.

éghir-bésiq 【ئېغىر-بېسىق】 Ağır, temkinli.

éghir-bésikliq 【ئېغىر-بېسىقلىق】 Temkinlilik, ağırbaşlılık.

éghirayaq 【ئېغىراياق】 Gebe, hamile. *Éghir ayaq bolup qalmaq* – Gebe olmak.

éghirchiliq 【ئېغىرچىلىق】 Zorluk, güç, zor. *Éghirchiliq yilliri* – Zor yıllar.

éghirlashmaq 【ئېغىرلاشماق】 Ağırlaşmak.

éghirliq 【ئېغىرلىق】 Ağırlık, güçlük, zorluk, sıkıntı.

éghish 【ئېغىش】 (aghmaq'tan) Meyil, iniş, sapma, eğilim, sağcılık, solculuk. *Onggha éghish* – Sağ eğilim.

éghitish 【ئېغىتىش】 I (éghitmaq'tan) 1. Çözme, açma 2. Salıverme.

éghitish 【ئېغىتىش】 II (éghatmaq'tan) Sallama, ırgalama, çalkalama.

éghitmaq 【ئېغىتماق】 Çözmek, açmak, salıvermek. *Atni éghitiwettim* – Atı salıverdim.

éghiz 【ئېغىز】 Ağız. *Éghizdin éghizgha* – Ağızdan ağıza. *Néme aghzingni échip qalding?* – Neden böyle şaşırdın? *Aghzingni mehkem tut* – Ağzına hakim ol. *Aghzimgha kelginini éyttim* – Ağzıma ne gelirse söyledim. *Éghiz tegmek* – Tadına bakmak. *Éghiz achmaq* – Söylemek, başlangıç. *Kochining aghzi* – Sokak

ağzı; sokağın başlangıcı. *Besh éghiz öy* – Beş odalı ev. *Zembirekning aghzi* – Topun ağzı. *Qosh éghiz multiq* – Çifte namlulu tüfek; av tüfeği. *Xetning aghzi échilip qalghan* – Zarfın ağzı açılmış. *Sanduqning aghzini ach* – Sandığın kapağını aç. *Yanar taghning aghzi* – Yanardağın deliği. *Aghzi tinmas* – Çenesi düşük. *Aghzi yaman* – Ağzı bozuk. *Aghzi chong* – Ağızla kuş tutan. *Aghzi buzuq* – Ağzı bozuk. *Éghiz buzmaq* – Ağız bozmak. *Aghzingni yighip al* – Ağzına hakim ol. *Aghzingga qarap sözle* – Dikkatli konuş. *Xéjil bolmay, qaysi aghzing bilen étiwatisen?* – Otanmadan neler söylüyorsun? *Aghzing gepke tegse* – Söylemeye başladın mı. *Uning aghzi échilipla ketse* – O söylemeye başladı mı. *Bu sözni aghzinggha alma* – Bu sözü ağzına alma. *U aghzida uning könglini kötergen boludu* – O sözde onu avutmuş gibi oluyor. *Aghzimdin chiqip ketti* – Ağzımdan kaçırdım. *Étishqa éghiz barmaydu* – Söylemek zor. *Aghzi baghlandi* – Ağzı kapandı. *Ikki éghiz gep* – Biraz söz. *Aghzidin söz emes bal tamidu* – Ağzından söz yerine bal damlıyor; tatlı dilli. *Égizgha almaq* – Ağza almak, bahsetmek, anmak, söz açmak. *Aghzidiki gépini tartiwélip* – Konuşmasına fırsat vermeden. *Hemmining aghzigha chüshmek* – Herkes için söylenti olmak. *Aghzimiz aqirip qaldi* – İneğimiz buzağıladı. *Aghzim qulughimgha yetti* – Ağzım kulağıma yetti; çok memnun oldum. *Bir éghizdin* – Oybirliğiyle; hep beraber. *Éghizda* – Sözde. *Hemme uning aghzigha qaraydu* – Herkes onun sözünü dinler. *Bir nechche éghiz söz* – Biraz konuşma. *Ikki éghiz xet* – Kısacık bir mektup. *Éghiz edibiyati* – Folklor.

éghizche 【ئېغىزچە】 Sözlü. *Éghizche jawap* – Sözlü cevap. *Éghizche uxturmaq* – Sözlü duyurmak.

éghizduruq 【ئېغىزدۇرۇق】 Gem. *Éghizduruq salmaq* – Gem vurmak; ağza gem vurmak.

éghizlandurmaq 【ئېغىزلاندۇرماق】 (éghizlanmaq'tan) Yeni doğmuş çocuğun veya buzağın ilk defa emdirilmesi.

éghizlanmaq 【ئېغىزلانماق】 Yeni doğmuş çocuğun veya buzağın ilk defa emmesi.

éghizliq 【ئېغىزلىق】 1. Gem 2. Namlulu, odalı. **Bir éghizliq miltiq** – Bir namlulu tüfek. **Besh éghiz öy** – Beş odalı ev.

éghwa 【ئېغۇا】 a. bk. ighwa.

éhtimal 【ئېھتىمال】 a. İhtimal. **Éhtimali yoq** – İhtimali yok.

éhtiram 【ئېھتىرام】 a. İhtiram.

éhtiyaj 【ئېھتىياج】 a. İhtiyaç.

éhtiyajliq 【ئېھتىياجلىق】 a.u. İhtiyaçlı, lüzumlu. **Turmushta éhtiyajliq nersiler** – Geçim için lüzumlu nesnelere.

éhtiyat 【ئېھتىيات】 a. İhtiyat. **Éhtiyat qılmaq** – İhtiyat etmek. **Éhtiyat küchler** – Rezerv (yedek) güçler.

éhtiyatchan 【ئېھتىياتچان】 a.u. İhtiyatlı, dikkatli.

éhtiyatsiz 【ئېھتىياتسىز】 a.u. İhtiyatsız, dikkatsiz.

éxtiqat 【ئېختىقات】 a. ağ. bk. étiqat.

ékek 【ئېكەك】 Türpü.

ékeklimek 【ئېكەكلىمەك】 Türpülemek.

éken 【ئېكەن】 Birleşik çekimlerin rivayet şeklini hasıl eden yardımcı fiil. **Kiler ékensen** – Geliyormuşsun. **Bar éken, yoq éken** – Bir varmış bir yokmuş. **U kelgen éken** – O gelmişmiş. **Yadimdin chiqqan éken** – Aklımdan çıkmışmış. **U yoq éken** – O yokmuşmuş.

ékin 【ئېكىن】 Ekin. **Ékin meydani** – Ekin alanı, tarla.

ékin-tékin 【ئېكىن-تېكىن】 Ekin işleri.

Ékin-tékin waxti yétip qaldi – Ekin işlerinin zamanı geldi.

ékinlik 【ئېكىنلىك】 Ekinlik.

ékinzar 【ئېكىنزار】 u.f. Ekinlik, ekin alanı. **Ékinzar yerler** – Ekinlik yerler.

ékinzarliq 【ئېكىنزارلىق】 u.f.u. Ekinlik.

ékmek 【ئېكمەك】 Ekmek, tohum serpmek.

ékonomist 【ئېكونومىست】 r. İktisatçı.

ékonomizm 【ئېكونومىزم】 r. İktisat işleri.

ékran 【ئېكران】 r. Ekran.

ékskursiye 【ئېكسكۇرسيە】 r. Gezi, ziyaret.

ékspluatatsiye 【ئېكسپلۇئاتاتسىيە】 r. Sömürge ülkelerde, sömürgeci ülkeler tarafından gerçekleştirilen eylem; istismar.

ékspluatatsiyechi 【ئېكسپلۇئاتاتسىيەچى】 r.u. Sömürgeci; istismar eden.

éksport 【ئېكسپورت】 r. İhraç.

éqbal 【ئېقبال】 a. y.d. İkbal, talih.

éqbalsiz 【ئېقبالسىز】 a.u. İkbalsiz, talihsiz.

éqi 【ئېقى】 bk. aq I.

éqide 【ئېقىدە】 a. Akide, itikat, iman.

éqidichi 【ئېقىدچى】 a.u. İnatçı, dogmatik.

éqidichilik 【ئېقىدچىلىك】 a.u. İnatçılık, dogmatizm.

éqil 【ئېقىل】 a. Akıl. **Eqli kem adem** – Akıl az adam. **Eqli qisqa adem** – Akıl kısa adam. **Éqil körsetmek** – Akıl göstermek. **Eqling jayidimu?** – Akılın yerinde mi? **Eqlim qachti** – Akılın kaçtı. **Éqilgha sighthmaydighan ish boldi** – Akıl almaz iş oldu. **Muninggha zadila eqlim yetmeydu** – Buna hiç de akıl ermiyor. **Éqil yetmeydu** – Akıl ermiyor. **Éqil ügetme** – Akıl öğretme. **Eqildin adashqan** – Akılını kaybetmiş. **Eqildin adishish** – Akılını kaybetme. **Eqildin ézish** – Akılını kaybetme. **U qizning xüsni**

éqlimni aldi – O kızın güzelliğinden aklım başımdan gitti. *Éqil ögetmek* – Akıl öğretmek. *Éqilgha kirgüzmek* – Akıl öğretip makula getirmek. *Eqlinggha kel* – Aklını başına toplama. *U emdi éqilgha keldi* – O şimdi aklını başına topladı. *Éqilgha yetmek* – Aklını başına almak.

éqil-hush 【ئېقىل-ھوش】 a.u. Akıl ve şuur. *Eqli-hushingni yighip al* – Akıl ve şuurunu toplama. *Batilar eqli-hushigha yetip qaldi* – Çocuklar olgunlaştılar.

éqilliq 【ئېقىللىق】 a.u. Akıllı.

éqilsiz 【ئېقىلسىز】 a.u. Akılsız.

éqilsizlanmaq 【ئېقىلسىزلانماق】 Akılsızlanmak.

éqilsizliq 【ئېقىلسىزلىق】 a.u. Akılsızlık. *Éqilsizliq qilmaq* – Akılsızlık etmek.

éqim 【ئېقىم】 Akma, geçme, gidiş, akın, cereyan. *Su éqimi* – Su akımı. *Éqimgha qarshi* – Akıma karşı, gıdaşata karşı. *Éqimdiki mesililer* – Güncel olaylar; yürürlükteki meseleler. *Siyasi éqim* – Siyasî gidişat. *Éléktr éqimi* – Elektrik, cereyan.

éqin 【ئېقىن】 Akın, cereyan. *Éqini yaman su* – Hızlı akan nehir.

éqish 【ئېقىش】 I Akımsı, biraz ak.

éqish 【ئېقىش】 II Akış, akmak. *Qan éqishi* – Kan akması; kan dolanımı. *Yiring éqishi* – İrin akması.

éqish 【ئېقىش】 III Dönüş, dolanım, devrî. *Pullarning éqishi* – Para dolanımı.

éqitish 【ئېقىتىش】 (éqitmaq'tan) Akıtma, suya verme.

éqitmaq 【ئېقىتماق】 (aqmaq'tan) Akıtmaq. *Éqitip eketmek* – Su götürmek; suya gitmek. *Sal éqitmaq* – Sal akıtmaq. *Yéshingni éqitma* – Yaşını akıtma, ağlama.

éqrar 【ئېقىرار】 a. İkrar. *Éqrar qilmaq* – İkrar etmek. *Éqrar bolmaq* – İkrar olmak.

élan 【ئېلان】 a. İlan, duyuru. *Élan qilmaq* – İlan etmek; duyurmak. *Urush élan kilindi* – Savaş ilan edildi.

éléktr 【ئېلېكتر】 r. Elektrik, cereyan. *Éléktr lampisi* – Elektrik lambası. *Éléktr yorughi* – Elektrik ışığı. *Éléktr quwiti* – Elektrik kuvveti. *Éléktr eswabi* – Elektrik aleti. *Éléktr istansisi* – Elektrik istasyonu (elektrik üretilen alan). *Müsbet éléktr* – Müspet elektrik.

éléktrlesh 【ئېلېكترلەش】 Elektrikleş.

éléktrleshtürmek 【ئېلېكترلەشتۈرمەك】 r.u. Elektrikleştirmek.

éléktron 【ئېلېكترون】 r. Elektron.

élément 【ئېلېمېنت】 r. Unsur, eleman, parça, öge, herif.

élik 【ئېلىك】 *Ikki élik xet* – Pusula.

éliq-séliq 【ئېلىق-سېلىق】 Vergi.

éliq-sétiq 【ئېلىق-سېتىق】 Alış veriş.

élim 【ئېلىم】 Alım.

élim-sétim 【ئېلىم-سېتىم】 Alım satım.

éling 【ئېلىنگ】 (almaq'tan) Alın. *Élingla!* – Alınız!

élinghuchi 【ئېلىنغۇچى】 mat. Çıkan.

élip 【ئېلىپ】 a. Alfabe sırasındaki ilk harf.

élipbe 【ئېلىپبە】 a. Alfabe. *Erep élipbesi* – Arap alfabesi. *Qédimki Uyghur élipbesi* – Eski Uygur alfabesi. *Élipbe kitabi* – Alfabe kitabı.

élipsatar 【ئېلىپساتار】 Tüccar, ticaretçi. *Ushshaq élipsatarlar* – Küçük tüccarlar.

élipsatarliq 【ئېلىپساتارلىق】 Tüccarlik. *Élipsatarliq qilmaq* – Tüccarlık yapmak.

éliwalmaq 【ئېلىۋالماق】 Almak. *Hakimiyetni qolgha éliwalmaq* – Hakimiyeti ele geçirmek.

éliwe-éliwe 【ئېلىۋە-ئېلىۋە】 *Éliwe-éliwe éytip bérimen* – Teferruatıyla söyleyeceğim.

éλιwetmek 【ئېلىۋەتمەك】 Kaldurmak.

élish 【ئېلىش】 (almaq'tan) Alış, alma.

Élishning bermigi bar – Almanın vermesi var.

Ala qarghida élishing bolsun – d. Alaca kargada alacak şeyin olsun; Kimde olursa olsun ki, alacak şeyin olsun, bir gün alırsın. *Oqushqa élish* – Okula öğrenci alma. *Ishtin élish* – İştin alma. *Xotun élish* – Kadın alma; evlenme.

élish-bérish 【ئېلىش-بېرىش】 Alış veriş.

Bizning öz-ara élish-bérishimiz bar – Bizim kendi aramızda karşılıklı alış verişimiz var.

élishqanliq 【ئېلىشقانلىق】 Kaldırma, toplama.

élishmaq 【ئېلىشماق】 (almaq'tan) Karşılıklı almak.

Xet élishmaq – Karşılıklı mektup almak.

Qol élishmaq – El sıkışmak. *Qol éliship*

körüştuq – El sıkışarak görüştük. *Aghriq bilen*

élishmaq – Hastalık ile mücadele etmek. *Uning*

bilen éliship qaldim – Onunla çatışmaya girdim.

élishturmaq 【ئېلىشتۇرماق】 (élishmaq'tan)

Değiştirmek. *Élishturup almaq* –

Değiştirivermek.

émchek 【ئېمچەك】 bk. emchek.

émen 【ئېمەن】 Meşe (ağacı).

émenlik 【ئېمەنلىك】 Meşe ormanı.

émgek 【ئېمگەك】 Emek. *Emgek nemünichisi*

– Emek nümuncesi; emek önderi. *Ilmiy emgek*

– Bilimsel çalışma. *Jismaniy emgek* – Bedensel

çalışma.

émish 【ئېمىش】 *Körgen émish* – Görmüşmüş

(birleşik çekimlerin rivayet şeklini hasil eden

yardımcı fiil).

émitküchi 【ئېمىتكۈچى】 Emzirdiren, süt nine,

süt ana.

émitmek 【ئېمىتمەك】 Emzirmek, meme

vermek.

émizge 【ئېمىزگە】 Emzik.

émizlik 【ئېمىزلىك】 bk. émizge.

émtihan 【ئېمىتھان】 İmtihan, sınav.

ének 【ئېنەك】 İnek.

éngək 【ئېنەك】 Çene. *Éngiging ajrighur* – küf. Çenen kopsun.

éngi 【ئېنچى】 bk. ang I.

éngil 【ئېنچىل】 Üniforma, ilbas etmek.

éngishmek 【ئېنچىشمەك】 İğilmek, bükülmek.

éngishtürmek 【ئېنچىشتۇرمەك】 (éngishmek'ten) Eğiltmek.

éngiz 【ئېنچىز】 1. Tarla, kır. *Bughday éngizi* – Buğday tarlası. 2. Mera, otlak, yayla.

éngizliq 【ئېنچىزلىق】 Tarla yeri, ekin yeri.

énike 【ئېنىكە】 Enneciğim.

éniq 【ئېنىق】 Açık, açık seçik, net. *Énighraq*

yaz – Biraz açık yaz. *Éniq xewerlerge*

qarighanda – Net haberlere göre. *Énighigha*

yetmek – Açığa kavuşturmak.

éniqlanghuchi 【ئېنىقلىغۇچى】 gr. Belirtilen

(açıklanması gereken unsur).

éniqlanmaq 【ئېنىقلىنماق】 Açıklanmak.

éniqlash 【ئېنىقلاش】 bk. éniqlimaq.

éniqlighuchi 【ئېنىقلىغۇچى】 gr. Tanımlayan,

belirten, açıklayan.

éniqliq 【ئېنىقلىق】 Netlik, açıklık.

éniqlima 【ئېنىقلىما】 Tanımlama, belirleme.

éniqlimaq 【ئېنىقلىماق】 Açıklamak.

éniqsiz 【ئېنىقسىز】 Net değil, açık olmayan,

belirsiz.

éniqsizliq 【ئېنىقسىزلىق】 Belirsizlik, açık

olmama hali.

éning 【ئېنىڭ】 Onun; bk. uning. *Éning*

üchün – Onun için.

ép 【ئېپ】 (élip) Alıp. *Épqachmaq (élip qachmaq)* – alıp kaçmak. *Épqachti parang* – Dedikodu, boş söz. *Épqachti paranglargha qarighanda* – Dedikodulara göre.

épil-tépil 【ئېپىل-تېپىل】 Aceleyle, çarçabuk. *Épil-tépil chiqip kettuq* – Acele çıkıverdık.

épkelmek 【ئېپكەلمەك】 Getirmek. *Munu soghilarni épkelduq* – İşte bu hediyeleri getirdik.

épqalmaq 【ئېپقالماق】 Alıkoymak.

érđi 【ئېردى】 y.f. *At bolsa körer erđim, bérıp kara qéshimni* – Atım olursa kara kaşımı (sevgilimi) gidip görürdüm.

éren 【ئېرەن】 I Dişbudak ağacı, akçaagacı.

éren 【ئېرەن】 II Dikkat. *U éren qılmaydu* – O dikkat etmiyor.

éreng 【ئېرەك】 Mahcubiyet.

érensiz 【ئېرەنسز】 Dikkatsiz.

érensizlik 【ئېرەنسزلىك】 Dikkatsizlik. *Érensizlik qılmaq* – Dikkatsizlik etmek.

érigeshmek 【ئېرېگەشمەك】 Münakaşa etmek, tartışmak, çekişmek.

érighuch 【ئېرېغۇچ】 Erir, eriyen, eriyebilir.

érik-östeng 【ئېرىك-ئۆستەك】 Arık-kenal.

ériq 【ئېرىق】 I Arık, kenal.

ériq 【ئېرىق】 II 1. Temiz, pak. 2. Masum, suçsuz, günahsız.

ériq-oyman 【ئېرىق-ئويمان】 Engebeli; düzgün olmayan yer.

ériqla 【ئېرىقلا】 Ancak, olsa olsa, en çok, yalnız, tek.

ériqlatmaq 【ئېرىقلاتماق】 (ériqlimaq'tan) Temizletmek.

ériqlimaq 【ئېرىقلىماق】 Temizlemek.

érimek 【ئېرىمەك】 Erimek.

érimés 【ئېرىمەس】 Erimez.

ériméslik 【ئېرىمەسلىك】 Erimezlik.

érin 【ئېرىن】 ağ. Dudak.

érinçek 【ئېرىنچەك】 Erincek, üşenen, tembel, utangaç, mahcup. *Érinçekning etisi tola* – Tembelin yarını çok.

érinçeklik 【ئېرىنچەكلىك】 Tembellik. *Érinçeklik qılmaq* – Tembellik etmek.

érinmek 【ئېرىنمەك】 Üşenmek.

érishish 【ئېرىشىش】 Erişiş, erişme.

érishkenlik 【ئېرىشكەنلىك】 Erişme hali. *Ular parlaq muweppeqiyetlerge érishkenligi üçhün tartuqlandı* – Onlar parlak muvaffakiyetlere erişdiğı için mükafatlandı.

érishmek 【ئېرىشمەك】 Erişmek. *Ghelibige érishmek* – Galibiyete erişmek.

érishtürmek 【ئېرىشتۈرمەك】 (érishtmek'ten) Eriştirmek.

érishtürüş 【ئېرىشتۈرۈش】 bk. érishtürmek.

éritish 【ئېرىتىش】 Eritiş, eritme. *Polat éritish zawodi* – Çelik eritme fabrikası.

éritküch 【ئېرىتكۈچ】 Eritme aleti.

éritküchi 【ئېرىتكۈچى】 Eriten. *Polat éritküchi* – Çelik eriten.

éritme 【ئېرىتمە】 Eritme.

éritmek 【ئېرىتمەك】 Eritmek. *Yagh éritmek* – Yağ eritmek. *Sözıng bilen méni éritiwetting* – Sözün ile beni meylettin.

érmek 【ئېرىمەك】 Eğlence, oyuncak. *Érmek qılmaq* – Eğlence etmek; eğlenmek.

érmén 【ئېرىمەن】 bk. emen.

ésedimek 【ئېسەدمەك】 Hıçkırık, hıçkırık, ıklamak.

ésén 【ئېسەن】 Esen, selamet.

ésen-aman 【ئىسەن-ئامان】 Sağ-selim.
ésen-amanlıq 【ئىسەن-ئامانلىق】 Sağ-selimlik.
Ésen-amanlıq surashmaq – Karşılıklı hal-hatır sormak.
ésenggiretmek 【ئېسەڭگىرەتمەك】
(ésenggirmek'ten) Döndürmek, başım döndürmek, batumak.
ésenggirimek 【ئېسەڭگىرىمەك】 Baş dönmesi, kendini kaybetmek, batmak.
ésenleshmek 【ئېسەنلەشمەك】 Hal-hatır sormak.
ésighliq 【ئېسىغلىق】 Asılı. *Ésighliq turmaq* – Asılı durmak.
ésiq 【ئېسىق】 Asılı.
ésil 【ئېسىل】 a. bk. esil.
ésilmaq 【ئېسىلماق】 Asılmak. *Ésilip turmaq* – Asılı durmak. *Ésilip qalmaq* – Asılı kalmak. *Ésilip ölmek* – Asılarak ölmek.
ésish 【ئېسىش】 I Esmek, esinti.
ésish 【ئېسىش】 II (asmaq'tan) Asmak. *Ésishqa höküm etildi* – Asmaya hüküm edildi.
ésit 【ئېست】 Yazık.
ésitkine 【ئېستىگىنە】 bk. ésit.
Éston 【ئېستون】 Eston. *Éston ayili* – Eston kadını. *Éston xelqi* – Eston halkı. *Éston tili* – Eston dili.
ét 【ئېت】 ağ. bk. et.
étek 【ئېتەك】 Etek. *Kün nurini étek bilen yépip bolmaydu* – Güneş şığı etekle örtülemez. *Yéza étigi* – Köy kıyısı. *Bir étek kök téridim* – Bir etek yeşil (sebze yerine kullanılan yonca yaprağı) topladım. *Tagh étigi* – Dağ eteği. *Étek astidin* – Etek altından. *Étek yaymaq* – Etek yaymak. *Étek kiri* – âdet, aybaşı görmek, kirlenmek.
éteklik 【ئېتەكلىك】 Eteklik. *Éteklik kiyim* –

Eteklik giyim.
étibar 【ئېتىبار】 a. bk. étiwar.
étibaren 【ئېتىبارەن】 a. bk. étiwaren.
étik 【ئېتىك】 Kapalı, kilidi.
étiklik 【ئېتىكلىك】 Kapalı, kilitli. *Penjiriliri étiklik édi* – Pencereleeri kapalı idi.
étiq 【ئېتىق】 bk. étik.
étiqat 【ئېتىقات】 İtikat, inanış. *Étiqat qilmaq* – İtikat etmek. *Uning sözini barliq étiqatim bilen tingshidim* – Onun sözünü can ve gönülden dinledim.
étiqliq 【ئېتىقلىق】 bk. étiklik.
étilmaq 【ئېتىلماق】 (atmaq'tan) Atılmak, vurulmak. *Étilip ölmek* – Vurularak ölmek. *Étilghan oq yénip kelmes* – Atılmış ok geri dönmez. *Eskerlerimiz düşmen'ge qarshi étildi* – Askerlerimiz düşmana karşı atıldı. *Étilip turmaq* – Sıçrayıp kalkmak. *U ornidin étilip turdi* – O yerinden sıçrayıp kalktı. *Étilip chiqmaq* – Sıçrayıp çıkmak; hızla çıkmak. *Étilip kirmek* – Sıçrayıp girmek, hızla girmek.
étilmek 【ئېتىلمەك】 Edilmek. *Ölüm jazasigha höküm étilmek* – Ölüm cezası hükümü gidililmek.
étim 【ئېتىم】 Doz, belli miktar. *Bir etim dora* – Bir el ateşleyebilecek miktarda barut.
étirap 【ئېتىراپ】 a. İtiraf. *Étirap qilmaq* – İtiraf etmek. *Gunayini étirap qildi* – Suçunu itiraf etti.
étiraz 【ئېتىراز】 a. İtiraz. Qet *iy étiraz* – Katî itiraz; kesin itiraz. *Étiraz qilmaq* – İtiraz etmek.
étirazsiz 【ئېتىرازسىز】 a.u. İtirazsız.
étirazsizliq 【ئېتىرازسىزلىق】 a.u. Birazsızlık.
étiwar 【ئېتىوار】 a. bk. etiwar.
étiwaren 【ئېتىوارەن】 a. bk. etiwaren.
étiwetmek 【ئېتىۋەتمەك】 I Vurmak, atmak.

étiwetmek 【ئېتۈۋەتمەك】 II Silmek.

étiwétish 【ئېتۈۋېتىش】 bk. étiwetmek.

étish 【ئېتىش】 I (étmaq'tan) Silme.

étish 【ئېتىش】 II (atmaq'tan) Atma, vurma, korşun sıkma. *Étish meydanı* – Savaş alanı; atış sahası. *Top étish* – Top atış. *Tang étishi bilen* – Tan ağarmasıyla; şafak sökmesiyle; tan atmasıyla. *Ghulach étish* – Kulaç atış (atmak).

étish 【ئېتىش】 III (etmek'ten I) Etme, yapma, işleme.

étish 【ئېتىش】 IV (etmek'ten II) Kapatma, kilitleme.

étishmaq 【ئېتىشماق】 I (étmaq'tan) Beraber silmek, silişmek.

étishmaq 【ئېتىشماق】 II (atmaq'tan) Karşılıklı atmak; atışmak. *Top étiship oynimaq* – Top atarak oynamak.

étishturmaq 【ئېتىشتۇرماق】 (étishmaq'tan I) Atıştırmak.

étiyoq 【ئېتىيوق】 Atsız parmak.

étiz 【ئېتىز】 Tarla, kır, ekin alanı. *Étiz-ériq ishliri* – Tarla işleri.

étizliq 【ئېتىزلىق】 Ekinlik.

étmaq 【ئېتماق】 Silmek. *Étip tazilimaq* – Silerek temizlemek.

étmek 【ئېتمەك】 İliştirmek, düğmelemek.

étnograf 【ئېتنوگراف】 r. Etnograf.

éwetish 【ئېۋەتىش】 bk. éwetmek.

éwetmek 【ئېۋەتمەك】 Göndermek.

éwitmek 【ئېۋىتمەك】 Yumuşatmak, namlendirmek.

ésh 【ئېش】 1. Eş 2. Çift.

éshan 【ئېشان】 f. 1. Din adamlarının başkanı; hocalar 2. Çileri, dünya zevklerinden çekilmiş kimse.

éshanliq 【ئېشانلىق】 f.u. 1. Din işlerinin başkanlığına ait durum 2. Çilecilik.

éshék 【ئېشەك】 Eşek. *Éshékning özi haram, küchi halal* – Eşeğin kendisi haram gücü helal. *Éshék qurti* – Tespih böceği. *Sériq éshék* – Akrep. *Éshék yémi* – Ürtiker, ısırğan, ısırğançiller.

éshéklik 【ئېشەكلىك】 Duygusuzluk, akılca zayıflık, dar kafalılık, hamakatlık.

éshinmaq 【ئېشىنماق】 Aşınmak. *Éshinghan ashliqni hökümetke sétip bérish* – Aşınmış (fazla) hububatı hükümete satmak.

éshish 【ئېشىش】 (ashmaq'tan) Aşma, geçme. *Dawan éshish* – Dağı aşma (geçme).

éshkek 【ئېشكەك】 Kayık küreği.

éyi 【ئېيى】 bk. ay. *Taziliq herikiti éyi* – Temizlik yapma ayı.

éyiq 【ئېيىق】 Ayı. *Aq éyiq* – Ak ayı. *Küreng éyiq* – Gri ayı. *Chishi éyiq* – Dişi ayı. *Éyiq uwisi* – Ayı yuvası.

éyil 【ئېيىل】 Kolan. *Atning éyilini tart* – Atın kolanını çek.

éyip 【ئېيىپ】 a. Ayıp, kusur, suç. *Muning néme éywi bar?* – Bunun ne ayıbı var? *Mening néme éywim bar?* – Benim ne gibi suçum var? *Eyip mende* – Suç bende. *Eyipke buyurmang* – Kusura bakmayın.

éyipkar 【ئېيىپكار】 a.f. Suçlu, sanık.

éyipkarliq 【ئېيىپكارلىق】 a.f.u. Suçluluk.

éyiplanmaq 【ئېيىپلانماق】 Suçlanmak.

éyiplash 【ئېيىپلاش】 bk. éyiplimaq.

éyiplen'güchi 【ئېيىپلەنگۈچى】 a.u. Sanık.

éyiplighuchi 【ئېيىپلىغۇچى】 a.u. mahk. Davacı, itham eden.

éyiplik 【ئېيىپلىك】 a.u. Suçlu, kusurlu, davalı.

éyiplimaq 【ئىيىلماق】 a.u. Suçlamak.
 éyipname 【ئىيىپنامە】 a.f. Mahkumiyet kararı,
 iddianame.
 éyipsiz 【ئىيىپسىز】 a.u. Suçsuz, kusursuz.
 éyipsizlik 【ئىيىپسىزلىك】 a.u. Suçsuzluk,
 kusursuzluk.
 éyne 【ئىينە】 bk. ene.
 éypdar 【ئىيىدار】 a.f. Suçlu, sanık.
 éytarlıq 【ئىيتارلىق】 Söylemeye değer.
Éytarlıq héchnéme bolmıdı – Söylemeye değer
 hiçbir şey olmadı.
 éytilmaq 【ئىيتىلماق】 (éytmaq'tan)
 Söylenmek. **Yuqurida éytilip ótken** – Yukarıda
 söylenmiş (anılmış).
 éytish 【ئىيتىش】 I (éytmaq'tan I) Söyleme,
 deme. **Éytishlirigha qarighanda** –
 Söylediklerine göre. **Unimu éytish kérek** – Onu
 da söylemek gerekir.
 éytish 【ئىيتىش】 II (éytmaq'tan II) Silme.
 éytishmaq 【ئىيتىشماق】 (éytmaq'tan I) 1.
 Küfür, ağız kavgası 2. Toplu şarkı söylemek.
 éytqandek 【ئىيتقاندهك】 Söylediği gibi.
 éytqusiz 【ئىيتقۇسىز】 Akıl almaz, akla hayale
 gelmez. **Éytqusiz köp** – Tasavvur edilemeyecek
 kadar çok. **Éytqusiz éghirliq** – Akıl almaz
 derecede güç.
 éytquzmaq 【ئىيتقۇزماق】 (éytmaq'tan I)
 Söyletmek, davet ettirmek; bk. éytturmaq. **U**
xelqni toygha éytquzdı – O halkı düğüne davet
 ettirdi.
 éytmaq 【ئىيتماق】 I Söylemek, demek. **U**
rastini éytıdu – O gerçeği söyler. **Bashqiche**
éytqanda – Başka bir deyişle. **Éytip bermek** –
 Söyleyivermek. **Umumen éytqanda** –
 Genellemek gerekiyorsa. **Éytip qoymaq** –
 Söylemek. **Éytywéring** – Söyleyin. **Éytmaslighi**
mümkin – Söyleyebilir. **Éytmay yürmek** –

Söylememek. **Éytip ótmek** – Anmak, ima
 etmek, bahsetmek, söz açmak, zikretmek, ağıza
 almak. **Méning paydamgha bir söz éytip**
qoyung – Benim lehime bir söz söyleyin. **U**
éytqan yeridin manga pulni chiqirip berdi – O
 söylediği yerinden bana parayı çıkarıp verdi.
Éytip tügetküsiz – Pek çok, tükenmez. **Éytip**
anglatqusiz – Anlatmak güç. **Éyqtining kelsun**
 – Söylediğin olsun; Dediğin olsun. **Éytayluq** –
 Deyelim, söyleyelim. **Éytmisa** – Söylemezse.
Mamutni tamaqqa éytip kel – Git Mahmut'u
 yemeye davetet. **Yaman éytmay yaxshi yoq** –
 Olabilecek kötülükleri söylemekte yarar var.
 éytmaq 【ئىيتماق】 II Silmek, temizlemek,
 yağlamak.
 éytmaqchi 【ئىيتماقچى】 Söyleyim de, aklıma
 geldi, evet, bir de. **Éytmqchi tünügünki**
kitapni ber – Bir de dünkü kitabı ver.
 éytturmaq 【ئىيتتۇرماق】 (éytmaq'tan I); bk.
 éytquzmaq.
 ézik 【ئىيزىك】 Ezik, buruşuk, kırışık.
 éziq 【ئىيزىق】 Köpek dişi, fil dişi, azı dişi.
 éziqliq 【ئىيزىقلىق】 Dişli.
 ézilenggülük 【ئىيزىلەنگۈلۈك】 Gevşeklik.
Ézilenggülük qilmaq – Gevşeklik etmek.
 ézilgüchi 【ئىيزىلگۈچى】 Ezilen. **Ézilgüchi**
xelqler – Ezilen halklar.
 ézilmek 【ئىيزىلمەك】 Ezilmek.
 ézish 【ئىيزىش】 I (ezmek'ten) Eziş, ezme.
 ézish 【ئىيزىش】 II (azmaq'tan) Azma, sapma.
 ézitqu 【ئىيزىتقۇ】 Baştan çıkarıcı, iblis, şeytan,
 cin.
 ézitquluq 【ئىيزىتقۇلۇق】 Baştan çıkarma hali.
Ézitquluq qilmaq – Azdırmak; yoldan
 çıkarmak, kışkırtmak, saptırmak.
 ézitmaq 【ئىيزىتماق】 Azdırmak, saptırmak,
 yoldan çıkarmak.

éiz 【ئېزىز】 a. Aziz.

éizlash 【ئېزىزلاش】 a.u. bk. éizlimaq.

éizlimaq 【ئېزىزلىماق】 Hürmet etmek, saygı göstermek, yüceltmek.

ézen'gu 【ئېزىلەنگۇ】 bk. ézlengü.

ézlengü 【ئېزىلەنگۇ】 Gevşek, cansız. **Qandaq ézlengü sen özen?!** – Sen nasıl bir gevşek insansın?!

F

ف

fabrika 【فابرىكا】 r. Fabrika. *Yipekchilik fabrikisi* – İpek fabrikası. *Paxta toqumichiliq fabrikisi* – Dokuma fabrikası.

fabrikichi 【فابرىكىچى】 Fabrikacı.

fakt 【فاكت】 r. Delil, kanıt.

fakultét 【فاكۇلتېت】 r. Fakülte. *Filologiyeye fakultéti* – Filoloji fakültesi.

famile 【فامىلە】 r. Soyad.

farfor 【فارفور】 a. Porselen.

fashist 【فاشىست】 r. Faşist.

fashistlashmaq 【فاشىستلاشماق】 Faşistlaşmak.

fédératip 【فېدېراتىپ】 r. Federasyon.

fédératipliқ 【فېدېراتىپلىق】 r.u. Birleşik, müşterek.

fédératsiye 【فېدېراتسىيە】 r. Federasyon.

féldshér 【فېلدشېر】 r. Sağlık memuru.

féodal 【فېودال】 r. Feodal, derebeylik.

féodalizm 【فېودالىزم】 r. Feodalizm, derebeylik.

féodalliq 【فېوداللىق】 Derebeylik.

férma 【فېرما】 r. Firma.

féstiwal 【فېستىۋال】 r. Festival.

féwral 【فېۋرال】 Şubat, ikinci ay.

film 【فېلم】 r. Film.

filolog 【فېلولوگ】 r. Filolog.

filosofiye 【فېلوسوفىيە】 r. Felsefe.

Fin-Ugor 【فىن-ئۇگور】 Fin-Uğor. *Fin-Ugor tilliri* – Fin-Uğor dilleri.

Finlandiyelik 【فىنلاندىيەلىك】 r.u. Finlandiyeli.

firewn 【فىرەۋن】 a. tar. 1. Firavun 2. mec. Aç gözlü zengin 3. Tiran, zorba, müstebit hükümdar.

fizik 【فىزىك】 r. Fizikçi, fizik bilgini.

fizika 【فىزىكا】 r. Fizik. *Fizika derslighi* – Fizik kitabı.

fizikilik 【فىزىكىلىك】 r.u. Fiziki, bedence.

fiziolog 【فىزىولوگ】 r. Fizyoloji bilgini.

fiziologiye 【فىزىئولوگىيە】 r. Fizyoloji.

fizkultura 【فىزىكۇلتۇرا】 r. Beden eğitimi.

flot 【فلوت】 r. Filo. *Herbiy-déngiz floti* – Askerî deniz filosu. *Herbiy-hawa floti* – Askerî hava filosu.

fond 【فوند】 r. Fon, stok.
fonétika 【فونېتىكا】 r. Fonetik, sesbilgisi.
fonétikichi 【فونېتىكىچى】 r.u. Sesbilimcisi, fonetikçi.
fontan 【فونتان】 r. Fiskiye, fişkırik, havuz fiskiyesi.
formula 【فورمۇلا】 r. Formül.
fosfat 【فوسفات】 r. Fosfat.
foto 【فوتو】 r. Foto. *Fotogha élish* – Foto çekme.
fotoapparat 【فوتوئاپپارات】 r. Fotoğraf makinesi.
fotograf 【فوتوگراف】 r. Fotoğraf.

fotografiye 【فوتوگرافىيە】 r. Fotografya.
fotografiyilik 【فوتوگرافىيىلىك】 r.u. Fotoğraftık.
fotonusxa 【فوتونۇسخا】 r.a. Fotokopi.
frank 【فرانك】 r. Frank. *Shwéytsariye frankisi* – İsveçre Franki.
Fransuz 【فرانسۇز】 Fransız. *Fransuz tili* – Fransız dili.
Fransuzche 【فرانسۇزچە】 Fransızca.
front 【فرونت】 r. Cephe.
fung 【فۇڭ】 ç. Alan ölçü birimi.
funt 【فۇنت】 r. Funt. *Misir funti* – Mısır funtu.

G گ

gach 【گاج】 Taklidî ses (çubukla vurarken).

gacha 【گاجا】 I Orta derecede; şöyle böyle.

gacha 【گاجا】 II Dilsiz.

gachcha 【گاجچا】 Kör. *Gachcha adem* – Dar kafalı adam.

gachchida 【گاجچىدا】 Çıtırdatarak. *Ualmini gachchida qilip chaynidi* – O elmayı çıtırdatarak çiğnedi.

gachildatmaq 【گاجىلدىتاماق】 Çıtırdatmak.

gachildimaq 【گاجىلدىتماق】 Çıtırdamak.

gachiliq 【گاجىلىق】 Orta derecede olma hali.

gaday 【گاداي】 f. Yoksul, fakir.

gadaychiliq 【گادايچىلىق】 Fu. Yoksulluk, fakirlik.

gadaylanmaq 【گادايلىنماق】 bk. gadaylashmaq.

gadaylashmaq 【گادايلاشماق】 f.u. Yoksullaşmak, fakirleşmek.

gadaylashturmaq 【گادايلاشتۇرماق】 f.u. (gadaylashmaq'tan) Yoksullaştırmak, fakirleştirmek.

gadaylashturush 【گادايلاشتۇرۇش】 f.u. bk. gadaylashturmaq.

gadayliq 【گادايلىق】 f.u. Yoksulluk, fakirlik.

gadirmash 【گادىرماش】 Karışıklık, düzensizlik. *Gadirmash qilmaq* – Karıştırmak.

gadirmashlashturuwetmek

【گادىرماشلاشتۇرۇۋەتمەك】 Karıştırmak; düzensiz hale getirmek.

gaga 【گاگا】 ağ. bk. walley.

gagar 【گاگار】 ağ. bk. walley.

gah 【گاھ】 f. Kâh, bazen. *Gah kélidu, gah kelmeydu* – Bazen gelir, bazen gelmez.

gazh-guzh 【گاژ-گۇژ】 Taklidî ses. *Gazh-guzh qilmaq* – Cızırdamak.

gazhildash 【گاژىلداش】 bk. gazhildimaq.

gazhildatmaq 【گاژىلدىتاماق】 (gazhildimaq'tan) Cızırdatmak.

gazhildimaq 【گاژىلدىتماق】 Cızırdamak.

gal 【گال】 Boğaz. *Gélimdin tamaq ötmeydu* – Boğazımdan yemek geçmiyor; İştahsızım; Rahatsızım; Canım sıkılıyor.

galdi-guldung 【گالدى-گۈلدۈنگ】 Tutarsız, boşboğaz.

galdi-guldungluk 【گالدى-گۈلدۈنگلۈك】 Tutarsızlık, boşboğazlık.

galmusluq 【گالمۇسلۇق】 Dar kafalılık.

galmush 【گالمۇش】 K r, k t, dar kafalı.

galstuk 【گالستۇك】 r. Kıravat, boyunbağı.

galstukluq 【گالستۇكلۇق】 r.u. Kıravatlı.

galwang 【گالۋاڭ】 K r, k t, ahmak. *Galwang bolmaq* – Ahmak olmak, aldanmak.

galwangliq 【گالۋانلىق】 K tl k, duygusuzluk, akılca zayıflık, dar kafalılık.

galzang 【گالزاڭ】 Akıl zayıf. *Galzang bolmaq* – Akıl zayıflığı.

galzangliq 【گالزاڭلىق】 Akıl zayıflığı.

gang 【گاڭ】 I  .  elik. *Gang xenjer* –  elik hançer. *Gang beden* –  elik beden.

gang 【گاڭ】 II  . ağ. bk. wang II.

ganggirash 【گاڭگىراش】 bk. ganggirimaq.

ganggiratmaq 【گاڭگىراتماق】 (ganggirimaq'tan) Sersemletmek, zihnini bulandırmak, aklını  aşırtmak.

ganggirimaq 【گاڭگىرېماق】 Sersemlemek, aklını  aşırmak. *B shim ganggirap qaldi* – Ne yapacağımı bilemeden  aşıırıp kaldım.

ganggiritish 【گاڭگىرىتىش】 bk. ganggiratmaq.

ganggung 【گاڭگۈڭ】  . Bahadır, pehlivan.

ganggungluq 【گاڭگۈڭلۈق】  .u. Bahadırlik, pehlivanlık. *Ganggungluq qilmaq* – Pehlivan olmak.

gangza 【گاڭزا】 I  . Büyük bardak.

gangza 【گاڭزا】 II  . Pipo.

garang 【گاراڭ】 f. 1. Beyinsiz, kaim kafalı, et kafalı, ahmak. 2. İntizamsız, allak bullak.

garang-gurung 【گاراڭ-گۈرۈڭ】 Karışık ses taklidi.

garanglashmaq 【گاراڭلاشماق】 f.u. Körleşmek, beyni k rleşmek.

garangliq 【گاراڭلىق】 Körlük, beyin durgunluğu.

garanglishish 【گاراڭلىشىش】 bk. garanglashmaq.

garay 【گاراى】 Koyu.

garayliq 【گاراىلىق】 Koyuluk.

garis 【گارىسى】 a. ağ. bk. waris.

garisliq 【گارىسلىق】 a.u. ağ. bk. warisliq.

garki 【گاركى】 f. efs. Vücudu at, kafasının ortasında da bir boynuz olarak tasavvur edilen bir hayvan.

garmon 【گارمون】 r. Garmunika.

garmonchi 【گارمونچى】 r.u. Garmunik i.

garnizon 【گارنىزون】 r. Garnizon, muhafız kuvvet.

gas 【گاس】 Sağır, işitmez. *Gas adem* – Sağır adam. *Gas bolup qalmaq* – Sağır oluvermek.

gaslashmaq 【گاسلاشماق】 Sağırlaşmak.

gasliq 【گاسلىق】 Sağırlık.

gastrol 【گاسترول】 r. Turne.

gay-gayida 【گاي-گایدا】 f.u. Bazen, seyrek, ara sıra.

gaybir 【گایبىر】 f.u. Bazı bir. *Gaybir ademler* – Bazı bir insanlar.

gayi 【گایى】 f. Bazı, ara sıra. *Gayi chaghda* – Bazı zaman.

gayida 【گایدا】 f.u. Bazen, bazı zaman.

gayisi 【گایىسى】 f.u. Bazısı. *Ularning gayisi kelmidi* – Onların bazısı gelmedi.

gaz 【گاز】 r. Gaz. *Buqquchi gaz* – Boğan gaz. *Yash aqquzidighan gaz* – G z yaşartan gaz.

gazir 【گازىر】  . Ayçiçeği  ekirdeği. *Gazir y ghi* – Ayçiçeği  ekirdeği yağı.

gazlash 【گازلاش】 bk. gazlamaq.

gazlashmaq 【گازلاشماق】 r.u. Gazlaşmak.
gazlashedurmaq 【گازلاشتۇرماق】 r.u.
(gazlashmaq'tan) Gaz haline getirmek.
gazlıq 【گازلىق】 r.u. Gazlı. **Gazlıq bomba** –
Gazlı bomba; gaz bombası.
gazlımaq 【گازلماق】 r.u. Gazlamak.
gazesiman 【گازسىمان】 r.u. Gaz gibi, gaza
benzer.
-ge 【-گه】 Yön eki. **Kimge** – Kime. **Öyge** –
Eve. **Sheherge** – Şehir.
gechgey 【گهچگه‌ي】 ağ. bk. gerden.
geden 【گه‌دهن】 bk. gerden.
gedeng 【گه‌دهنگ】 Hareketsiz, kıvıldamaz.
gedenglik 【گه‌دهنگلىك】 Hareketsizlik,
kıvıldamazlık.
gedenkesh 【گه‌دهنگه‌ش】 f. İnatçı, direngen,
harın.
gedenkeshlik 【گه‌دهنگه‌شلىك】 f.u. İnatçılık,
direngenlik, harınlık.
gegechük 【گه‌گه‌چوك】 ağ. bk. walley.
gej 【گه‌ج】 I ağ. Mal, var yok, varlık.
gej 【گه‌ج】 II f. Albatr, kaymak taşı.
gejge 【گه‌جگه】 ağ. bk. ghol I.
gezh-pezh 【گه‌ژ-په‌ژ】 Yaygara, gürlüti.
gezhge 【گه‌ژگه】 Ense, artkafa.
geme 【گه‌مه】 1. Bodrum 2. Zeminlik, toprak
dam.
gemlenmek 【گه‌مله‌نمەك】 Gamlı olmak; dert
çekmek.
gemlik 【گه‌ملىك】 Gamlı, hüznü, dertli,
üzüntülü.
gemliwélish 【گه‌ملىۋېلىش】 a.u. Tedarik etme,
stoklama.

gende 【گه‌نده】 Gübre, mayıs.
gendi 【گه‌ندى】 bk. gende.
gengze 【گه‌نگزه】 ç. Lokanta; bk. ashxana.
genj 【گه‌نج】 f. tar. Servet, zenginlik.
genjing 【گه‌نجىنگ】 Candan, samimi olarak,
açık yürekle, dürüst. **Genjing gep qilmaq** –
Dürüst söylemek.
gep 【گه‌پ】 f. Söz, kelime. **Béhude gep** –
Saçma, laf, palavra. **Quruq gep** – Boş laf. **Gep
tarqidi** – Söz dağıldı. **Héché gep emes** – Birşey
değil. **Hemme gep shuningda** – Bütün mesele
şunda. **Néme gep?** – Nedir? **Héché gep yoq** –
Hiçbir şey yok. **Gep tushughuchi** – Söz taşıyıcı;
dedikoducu. **Gep toqumaq** – Dedikodu yapmak.
Xewer gep – Haber söz. **Ündesh gep** – Ünlem
söz. **Soraq gep** – Soru söz. **Gep qayturmaq** –
İtiraz etmek; karşı söylemek. **U gep qilmay
qaldi** – O sustu; O konuşmadı. **U kishige héché
gep kelmeydu** – O kişiye hiç söz gelmez. **Gep
sanjimaq** – Kinaye etmek. **Geptin gep chiqti** –
Sözden söz çıkı. **Gepke kirmeydighan adem** –
Söz dinlemez adam. **Gep tingshimaq** – Söz
dinlemek. **Gep tegiship ketmek** – Ağız kavgası
yapmak. **Gep satmaq** – Laf satmak. **Gepke
salmaq** – Konuşturmak.
gep-söz 【گه‌پ-سۆز】 f.u. Konuşma. **Ular
gep-söz qilmay olturushatti** – Onlar
konuşmadan oturuyorlardı.
gepchan 【گه‌پچان】 f.u. Hatip, konuşkan; bk.
sözchan.
gepchil 【گه‌پچىل】 f.u. bk. gepchan.
gepchilik 【گه‌پچىللىك】 f.u. Konuşkanlık.
gepdan 【گه‌پدان】 f. bk. gepchan.
gepdanlik 【گه‌پدانلىك】 f.u. Hatiplik.
Gepdanliq qilmaq – Hatiplik yapmak.
gepleshmek 【گه‌پله‌شمەك】 f.u. Konuşmak.
geplishish 【گه‌پلىشىش】 bk. gepleshmek.

gepsatar 【گه پساتار】 f.u. Geveze, boşboğaz, çenebaz.

ger 【گەر】 I f. bk. eger.

ger 【گەر】 II f. Çapkın.

ger 【گەر】 III a. ağ. bk. gherq.

-ger 【گەر-】 f. Farsça ek, Türkçedeki meslek eki '-çi' ekini karşılar. **Sodiger** – Tüccar. **Zerger** – Kuyumcu.

gerbi-shimal 【گه ربى-شمال】 a. Kuzey batı.

gerche 【گه رچه】 f. Gerçi.

gerden 【گه ردهن】 Ense, artkafa. Gerden'**ge almaq** – Üstlenmek; sorumluluğu üstlenmek.

gerdesh 【گه ردهش】 f. Dönüm, dönüş, cilve. **Pelekning gerdishi** – Kaderin cilvesi.

gerepshe 【گه ره پشه】 ağ. bk. bégiz.

gesiyet 【گه سیهت】 a. ağ. bk. wesiyet.

gewde 【گه وده】 f. Gövde, vücut.

gewdilendürmek 【گه ودىلەندۈرمەك】 Cisimlendirmek, canlandırmak, tahakkuk ettirmek.

gewdilenmek 【گه ودىلەنمەك】 Cisimlenmek, tahakkuk etmek.

gesht 【گه شت】 f. Zevk, lezzet, haz.

geyjang 【گه يچاڭ】 ç. Muhtar.

gez 【گه ز】 I Kez, an. **Bir gezde** – Bir anda. **Gez bolmaq** – Rastlanmak, uğramak. **Gez kelgen yerde** – Karşılaştığı yerde.

gez 【گه ز】 II f. Arşın (71 santimetre).

gezende 【گه زەندە】 f. 1. Söz dinlemez, itaatsiz 2. Zararlı, muzır 3. mec. Alçak, namussuz.

gezlime 【گه زلىمە】 f.u. Kumaş.

gezlimək 【گه زلىمەك】 f.u. Arşın ile ölçümeç.

gezmal 【گه زمال】 f.a. Kumaş.

géchildatmaq 【گه چىلداتماق】 Çıtırdatmak, kıtırdatmak.

géchildimaq 【گه چىلدىماق】 Çıtırdamak, kıtırdamak.

gédenggür 【گه دىدەڭگۈر】 Kibirli, kurumlu.

gédenggürlük 【گه دىدەڭگۈرلۈك】 Kibirlilik, kurumluluk.

gédesh 【گه دىدەش】 f. ağ. bk. gérdesht.

gédeygen 【گه دىدەيگەن】 Kibirli, kurumlu.

gédeymek 【گه دىدەيمەك】 Kibirilenmek, gururlanmak.

gékirtek 【گه كىرتەك】 Boğaz. **Gékirtektin almaq** – Boğazından yakalamak.

général 【گه نېرال】 r. General.

généralissimus 【گه نېرالسىسمۇس】 r. Başkumandan.

généralliq 【گه نېراللىق】 r.u. Generallik.

géolog 【گه بولوگ】 r. Jeolog, jeoloji uzmanı.

géologiyə 【گه بولوگىيە】 r. Jeoloji.

géométriye 【گه بومېترىيە】 r. Geometri, hendese.

géométriyilik 【گه بومېترىيىلىك】 r.u. Geometrik, hendesi.

gérb 【گه رب】 r. Arma, damga.

gérdesht 【گه ردهش】 Kenar, çerçeve.

gérem 【گه رەم】 ağ. bk. geme.

géshter 【گه شتەر】 Bir tür çalgı aleti.

gézek 【گه زەك】 I ağ. Kez, defa, kere. **Künige ikki gézek** – Gününe iki kere.

gézek 【گه زەك】 II İkiz, iki çocuk. **İkki gézek** – İkiz. **Xotuni gézek tughdi** – Eşi ikiz doğurdu.

gézekchi 【گه زەكچى】 I Bekçi, koruyucu, karakol.

gézekchi 【گه زەكچى】 II Nakış takkesi.

gézekchilik 【گېزەكچىلىك】 Bekçilik.

gézekleshmek 【گېزەكەشمەك】 Nöbetleşmek, sırayla. **Gézekliship ishleshmek** – Nöbetleşerek çalışmak.

gézekmu-gézek 【گېزەكمۇ-گېزەك】
Nöbetleşerek.

gézektiki 【گېزەكتىكى】 Sıradaki.

gézendichilik 【گېزەندىچىلىك】 f.u. 1. İtaatsizlik 2. Zararlılık, 3. Alçaklık, namussuzluk.

gézendilik 【گېزەندىلىك】 f.u. bk. gézendichilik.

gézerimek 【گېزەرىمەك】 İnat, direngelik, harınlık.

gézit 【گېزىت】 r. Gazete. **Tam géziti** – Duvar gazetesi. **Kündilik gézit** – Günlük gazete.

gézitchi 【گېزىتچى】 r.u. Gazeteci.

gézquyruq 【گېزقۇرۇق】 Akbaba; bk. tazqara.

gijing 【گىجىك】 Can sıkıcı.

gijingliq 【گىجىكلىق】 Can sıkıcı bir tarzda.

gizhde 【گىزەدە】 ağ. bk. girde II.

gilas 【گىلاس】 f. Vişne.

gildinglash 【گىلدىڭلاش】 bk. gildinglimaq.

gildinglatmaq 【گىلدىڭلاتماق】
(gildinglimaq'tan) Titretmek, sallandırmak.

gildinglimaq 【گىلدىڭلىماق】 Titretmek, sallanmak.

gildingwash 【گىلدىڭۋاش】 Başı devamlı titreyen kimse.

gilem 【گىلەم】 f. Kilim, halı.

gilemche 【گىلەمچە】 f. Küçük halı; küçük kilim.

gilemchi 【گىلەمچى】 f.u. Halıcı, kilimci.

gilemchilik 【گىلەمچىلىك】 f.u. Halıcılık,

kilimcilik.

gimm 【گىمىن】 r. Millî marş, devlet marşı.

gimnastika 【گىمناستىكا】 r. Jimnastik.

gimnastikchi 【گىمناستىكچى】 r.u. Jimnastikçi.

gimnaziye 【گىمنازىيە】 r. Lise.

gir 【گىر】 r. Terazi, tartı, kantar.

girchi 【گىرچى】 r.u. Kantar katibi.

girdap 【گىرداپ】 f. Dalga, girdap, su çevrisi. **Urush girdawigha tartmaq** – Savaş içine çekmek.

girde 【گىردە】 I Dağ koyunu.

girde 【گىردە】 II bk. girdenan.

girdenan 【گىردەنان】 Kaim tandır ekmeği (normal tandır ekmeğinden farklı olarak, girdenanm hamuru sert yoğundur).

gire 【گىرە】 f. Kısaç. **Ikki front girishi ichide** – İki cephe arasında.

gireleshmek 【گىرەلەشمەك】 Birbirinin içine girmek; iç içe olmak.

gireshtürmek 【گىرەلەشتۈرمەك】
(gireleshmek'ten) Birbirine girişirmek; iç içe olmasını sağlamak.

giren 【گىرەن】 Çevre.

griptar 【گىرىپتار】 f. Karşılaşmak, yakalanmak. **Bir balagha griptar boldum** – Bir belaya yakalandım.

griptarliq 【گىرىپتارلىق】 f.u. Karşılaşma hali; yakalanma hali.

girt-girt 【گىرت-گىرت】 Çıtırtı, kıtırdı. **Girt-girt qilip chaynimaq** – Kıtırdatıp çiğnemek.

girtash 【گىرتاش】 r.u. Terazi taşı; kantar taşı.

girtildimaq 【گىرتىلدىماق】 Çıtırdamak, kıtırdamak.

girwek 【گرۋەك】 Kıyı, kenar.
gixana 【گىرخانا】 Uncu dükkanı.
girmsen 【گىرىمىسەن】 Donuk, sönük, renksiz.
gitar 【گىتار】 r. Gitara, kitara.
gitarchi 【گىتارچى】 r.u. Gitarıcı, kitarıcı.
gitaz 【گىتاز】 ağ. bk. qorultaz.
giya 【گىيا】 f. Yabanî ot.
giyde 【گىيدە】 ağ. bk. girde.
giye 【گىيە】 1. Efsanevî kuş 2. Kağıt ejderha.
gobi 【گوبى】 ç. Çöl, bozkır.
godung 【گودۇڭ】 Gürültü.
godunglashmaq 【گودۇڭلاشماق】 Gürültülü konuşmak.
gojun 【گوجۇن】 Heybe.
gokey 【گوكەي】 ç. Pide, çörek.
gol 【گول】 f. Kalın kafalı, ahmak, aptal.
goleng 【گولهك】 ç. 1. Kaolin 2. Hint dansı.
golluq 【گوللۇق】 f.u. Kalın kafalılık, ahmaklık, aptallık.
golmush 【گولمۇش】 Saflık, safdil.
Gomindang 【گومىنداڭ】 ç. Milliyetçi Çin Partisi.
Gomindangchi 【گومىنداڭچى】 ç.u. Milliyetçi Çin Partisi'nin taraftan (üyesi).
gopat 【گوپات】 a. ağ. bk. wapat.
Gowuyüen 【گوۋۇيۈەن】 ç. Çin Halk Cumhuriyeti'nin devlet şurası.
goshchi 【گوشچى】 f.u. Kasap.
goshungluq 【گوشۇڭلۇق】 Gurur, iftihar.
goto 【گوتو】 ç. Lagar beygir.
goya 【گويا】 I f. Sanki. *Goya men bilmigendek* – Sanki ben bilmiyormuşum gibi.

goya 【گويا】 II ç. Yara yakısı.
goyaki 【گوياكى】 f. bk. goya.
gödek 【گۆدەك】 f. Ufak, küçük.
gödeklik 【گۆدەكلىك】 Ufaklık, küçüklük.
göher 【گۆھەر】 İnci, halis inci. *Köz göhəri* – Göz bebeği.
göjey 【گۆجەي】 ç. Sarma, sargı.
gör 【گۆر】 f. Kabir, mezar. *Bir ayıghı yerde, bir ayıghı görde* – Bir ayağı yerde, bir ayağı mezarda (yaşlı insanlar için).
görchi 【گۆرچى】 f.u. Mezarıcı, mezar kazıcı.
göre 【گۆرە】 f. bk. görü.
Görxan 【گۆرخان】 Görhan (12. yüzyılda Orta Asya'yı, istila eden Karahitaylar'ın hanı).
görka 【گۆرکا】 f. bk. görkaw.
görkar 【گۆرکار】 f. bk. görkaw.
görkaw 【گۆرکاۋ】 f. Mezarıcı, mezar kazıcı.
görkawliq 【گۆرکاۋلىق】 f.u. Mezarlılık, mezar kazıcılığı.
görü 【گۆرۈ】 f. Rehin, rehine koymak. *Görüge almaq* – Rehin almak.
görüxana 【گۆرۈخانا】 f. Rehin sandığı.
görüxet 【گۆرۈخەت】 f. Makbuz, senet.
görükeshe 【گۆرۈكەش】 f. Murabahacı, tefeci.
görükeshehlik 【گۆرۈكەشلىك】 f.u. Murabahacılık, tefecilik.
görüstan 【گۆرۈستان】 f. Mezar.
görüstanliq 【گۆرۈستانلىق】 f.u. bk. görüstan.
gösh 【گۆش】 f. Et. *Pishiğ gösh* – Pişmiş et. *Xam gösh* – Ham et. *Loğ gösh* – Kemiksiz et. *Qoy göshi* – Koyun eti. *At göshi* – At eti. *Toxu göshi* – Tavuk eti. *Gösh nan* – Etli pide.
göshdar 【گۆشدار】 f. Etli.

göshdarliq 【گۆشدارلىق】 f.u. Etililik.
göshgirde 【گۆشگىردە】 f.u. Etili börek.
göshlük 【گۆشلۈك】 f.u. Etili. **Göshlük qoy** – Etili koyun. **Göshlük ash** – Etili yemek.
gösht 【گۆشت】 f. bk. gösh.
gradus 【گرادۇس】 r. Derece, grado.
grazhdan 【گراژدان】 r. Vatandaş. **Grazhdanlar urushi** – İÇ savaş.
grazhdanliq 【گراژدانلىق】 r.u. Vatandaşlık. **Grazhdanliqni qobul qilmaq** – Vatandaşlığı kabul etmek.
gram 【گرام】 r. Gram.
grammatika 【گرامماتىكا】 r. Gramer.
grammatikiliq 【گرامماتىكىلىق】 r.u. Gramere ait.
granat 【گرانات】 r. El bombası. **Granat atmaq** – El bombası atmak.
grim 【گىرىم】 r. Makyaj, yüz boyası. **Grim qiliwalmaq** – Makyaj yapmak.
grimchi 【گىرىمچى】 r.u. Makyajcı.
grimlenmek 【گىرىملەنمەك】 r.u. Makyaj yapmak.
grimlimek 【گىرىملىمەك】 r.u. Makyaj yapmak.
grindik 【گىرىندىك】 r.u. Makyajlı.
grip 【گىرىپ】 r. t. Grip, grip hastalığı. **Grip bilen aghrimaq** – Grip ile hastalanmak.
gruppa 【گروپپا】 r. bk. guruppa.
gruppiwaz 【گروپپىۋاز】 r.f. bk. guruppiwaz.
Gruzin 【گروزىن】 Gürcü. **Gruzin ayili** – Gürcü kadını. **Gruzin xelqi** – Gürcü halkı.
gudung 【گۇدۇڭ】 bk. godung.
gudunglashmaq 【گۇدۇڭلاشماق】 bk. godunglashmaq.

gum 【گۇم】 Girdap.
guman 【گۇمان】 f. Şüphe. **Guman qilmaq** – Şüphe etmek. **Gumanda bolmaq** – Şüphelenmek.
gumanlanmaq 【گۇمانلانماق】 f.u. Şüphelenmek.
gumanliq 【گۇمانلىق】 f.u. Şüpheli.
gumansirash 【گۇمانسىراش】 f.u. bk. gumansirimaq.
gumansirimaq 【گۇمانسىرئماق】 f.u. Şüphelenmek.
gumansiz 【گۇمانسىز】 f.u. Şüphesiz.
gumansizliq 【گۇمانسىزلىق】 f.u. Şüphesizlik.
gumbilimaq 【گۇمبىلئماق】 Dövmek, pataklamak.
gumran 【گۇمران】 f. Yıkma, yıkılma, tahrip, yıkım. **Gumran bolmaq** – Yıkılmak, çökmek, tahrip olmak.
gumranliq 【گۇمرانلىق】 f.u. Yıkım, inkıraz, düşme.
guna 【گۇنا】 bk. gunah.
gunah 【گۇناھ】 f. 1. Günah 2. Suç.
gunahkar 【گۇناھكار】 f. Suçlu, günahlı.
gunahkarliq 【گۇناھكارلىق】 f.u. Suçluluk, gunahhhk.
gunahliq 【گۇناھلىق】 f.u. 1. Suçlu 2. Günahlı.
gunahlimaq 【گۇناھلىماق】 f.u. Suçlamak.
gunahsiz 【گۇناھسىز】 f.u. 1. Günahsız 2. Suçsuz. **Gunahsiz ademning qeni töküldi** – Masum insanın kanı aktı.
gunahsizliq 【گۇناھسىزلىق】 1. Günahsızlık 2. Suçsuzluk.
gunawaz 【گۇناۋاز】 Bahçe nilüferi; zambak.
gundan 【گۇندان】 ç. Pazar, çarşı.

gundipay 【گۇندىپاي】 f. Gardiyan.

gundu 【گۇندۇ】 ç. Pranga, kelepçe.

gungchandang 【گۇڭچەنداك】 ç. Komünist partisi.

gungdupay 【گۇڭدۇپاي】 ç. bk. gundipay.

gungga 【گۇڭگا】 Sessiz, suskun.

gunggu 【گۇڭگۇ】 bk. gungga.

gungguluq 【گۇڭگۇلۇق】 Sessizlik, suskunluk.

gunggurash 【گۇڭگۇراش】 bk. gunggurimaq.

gunggurimaq 【گۇڭگۇرماق】 Cıvıldamak.

gunggurmen 【گۇڭگۇرمەن】 ç. Kalın makama.

gunguldash 【گۇڭگۇلداش】 bk. gunguldimaq.

gunguldimaq 【گۇڭگۇلدىماق】 Uğuldamak, vızıldamak.

gup 【گۇپ】 Taklidî ses. *Ugup étip chüshti* – O pat diye düştü.

gupa 【گۇپا】 ağ. bk. wapa.

gupat 【گۇپات】 a. ağ. bk. wapat.

guruh 【گۇرۇھ】 f. Grup, ekip, sürü. *Guruh guruh* – Grup grup.

guruhwaz 【گۇرۇھواز】 f. Hizipçi.

guruhwazliq 【گۇرۇھوازلىق】 f.u. Hizipçilik. *Guruhwazliq qilmaq* – Hizipçilik yapmak.

guruppa 【گۇرۇپپا】 r. Grup.

gurupplash 【گۇرۇپپىلاش】 r.u. bk. guruppilimaq.

gurupplashmaq 【گۇرۇپپىلاشماق】 Grup haline gelmek. *Gurupplashmaq ishlimek* – Grup halinde çalışmak.

guruppilimaq 【گۇرۇپپىلىماق】 Grup haline getirmek.

guruppiwaz 【گۇرۇپپىواز】 r.f. Hizipçi.

guruppiwazliq 【گۇرۇپپىوازلىق】 Hizipçilik.

Guruppiwazliq qilmaq – Hizipçilik yapmak.

gutu 【گۇتۇ】 ç. Kemik.

guw 【گۇۋۇ】 Işık, gürültü. *Xelq guw kéliwatidu* – Halk gürültülü bir şekilde geliyor.

guwah 【گۇۋاھ】 f. Şahit. *Guwah bolmaq* – Şahit olmak.

guwahchi 【گۇۋاھچى】 f.u. Şahit.

guwahchiliq 【گۇۋاھچىلىق】 f.u. Şahitlik.

guwahlandurmaq 【گۇۋاھلاندىرماق】 f.u. İfade etmek, delalet etmek.

guwahliq 【گۇۋاھلىق】 f.u. Şahitlik. *Guwahliq bermek* – Şahitlik etmek.

guwahname 【گۇۋاھنامە】 f. Belge, kart.

guy 【گۇي】 ç. Şeytan.

gwardiye 【گۇۋاردىيە】 r. Hassa.

gwardiyichi 【گۇۋاردىيىچى】 r.u. Muhafız subayı.

güdük 【گۇدۇك】 r. Düdük, siren. *Güdük chalmaq* – Düdük çalmak.

gügüm 【گۇگۇم】 Alaca karanlık, yarı karanlık. *Gügüm chüshmek* – Alaca karanlık olmak.

gügüt 【گۇگۇت】 f. Kibrit, kükürt.

gügütluq 【گۇگۇتلۇق】 f.u. Kükürtlü.

güjek 【گۇجەك】 Kürek. *Tomur güjek* – Demir kürek. *Güjek chish* – Ön diş.

güjekche 【گۇجەكچە】 Küçük kürek.

güjelmek 【گۇجەلمەك】 Küretmek.

güjesh 【گۇجەش】 bk. güjimek.

güjetmek 【گۇجەتمەك】 (güjimek'ten) Küretmek; kürekle toplatmak.

güjimek 【گۇجىمەك】 Küremek.

güjütüş 【گۇجۇتۇش】 bk. güjetmek.

güküresh 【گۇكۇرەش】 bk. gükürimek.

gükürimek 【گۇكۇرىمەك】 Gürüldemek. *Hawa*

gükürewatidu – Gök gürüldedi.

gül 【گۈل】 f. Gül, çiçek. *Aq gül* – Beyaz çiçek. *Anar gül* – Nar çiçeği. *Embe gül* – Peygamber çiçeği. *Ushshaq gül* – ağ. bk. talgül. *Binepshe gül* – Menekşe. *Pilpil gül* – Karanfil çiçeği. *Piyaz gül* – Zambak, nilüfer. *Toxu köz gül* – Tavukkarası. *Tügme gül* – Ebegümeçi. *Téke saqili gül* – Teke sakal çiçeği. *Juxa gül* – Kasımpatı. *Chine gül* – Karanfil çiçeği. *Xan gül* – Han çiçeği. *Qara gül* – Ebegümeçi. *Xitay gül* – Pat (-tı). *Xine gül* – Kınaçiçeği. *Dester gül* – Koyungözü. *Güli rena* – Şakayık (çiçeği). *Güli sepsen* – Süsen çiçeği. *Sanbar gül* – Aynısafa. *Söget gül* – Zakkum (ağacı). *Sériq gül* – San çiçek. *Sebde gül* – Sebde çiçeği. *Sériq sebde* – San sebde. *Qamchi gül* – Kamçı çiçeği. *Qongguraq gül* – Çançiçeği. *Qizil gül* – Gül, çay gülü. *Leyli gül* – Haşhaş. *Leyli qazaq güli* – Yabanî haşhaş. *Maymun gül* – Maymun çiçeği. *Mexmel gül* – Yıldız çiçeği. *Merwayit gül* – İnci çiçeği. *Güli meryem* – Meryem çiçeği. *Nafadan gül* – Nafadan çiçeği. *Namazsham gül* – Akşam çiçeği. *Hesret güli* – Kardelen çiçeği. *Yögimesh gül* – Sarma çiçek. *Gül qéti* – Taçyaprağı. *Gül yüzlük* – Gül yüzlü. *Qacha gül* – Ev çiçeği. *Gül chember* – Çelenk (-ği). *Erkek gül* – Kısır çiçek. *Gül tögmek* – Solmak. *Gül chekmek* – Nakış işlemek. *Gül basmaq* – Nakış işlemek;; bk. keshte.

güláb 【گۈلاب】 f. Gül suyu.

gülbagh 【گۈلباغ】 f. Çiçek bahçesi.

gülbahar 【گۈلبهار】 f. Herdemtaze, çuha çiçeği.

gülchi 【گۈلچى】 f.u. Çiçekçi.

gülchilik 【گۈلچىلىك】 f.u. Çiçekçilik.

gülchiray 【گۈلچىراي】 f. Güzel, çiçek yüzülü.

güldan 【گۈلدان】 f. Vazo, çiçeklik.

güldeste 【گۈلدەستە】 f. Çiçek demeti.

güldür 【گۈلدۈر】 Gürültü. *Hawaning güldüri bar, yamghuri yoq* – Havanın gürültüsü var yağmuru yok.

güldür-güldür 【گۈلدۈر-گۈلدۈر】 Gürültü, gümbürtü.

güldür-ghalap 【گۈلدۈر-غالاپ】 Acele acele.

güldüras 【گۈلدۈراس】 Gürültülü, parlak, debdebeli. *Güldüras alqishlar* – Gürültülü alkışlar.

güldürletmek 【گۈلدۈرلەتمەك】 (güldürlimek'ten) Gürültü yapmak; gümbürdetmek.

güldürlimek 【گۈلدۈرلىمەك】 Gürlemek, gürlüdemek, gümbürdemek. *Hawa güldürüldi* – Gök gürlüdü.

güldürmama 【گۈلدۈرماما】 Gökgürültüsü.

güldüs 【گۈلدۈس】 Çırpıntı, şırpıntı, ses; dalgaların çırpıntısı.

güldüslesh 【گۈلدۈسلەش】 bk. güldüslimek.

güldüsletmek 【گۈلدۈسلەتمەك】 (güldüslimek'ten) Suda ellerini çırparak ses çıkartmak.

güldüslimek 【گۈلدۈسلىمەك】 Suda ellerini çırpamak.

güle 【گۈلە】 Kuru kayısı.

gülenber 【گۈلەنبەر】 f. Peygamber çiçeği, belemir.

gülenggüch 【گۈلەنگۈچ】 Salıncak.

gülxan 【گۈلخان】 I f. Çiçek bahçesi.

gülxan 【گۈلخان】 II f. Alev alev yanan ateş. *Gülxan yaqmaq* – Ateş yakmak.

gülxana 【گۈلخانا】 f. Çiçek bahçesi.

gülxeyri 【گۈلخەيرى】 f. bot. Ebegümeçi.

güli 【گۈلى】 f. Kuru üzüm türü.

gülqaq 【گۈلقاق】 Kurutulmuş kayısı.

gölqen 【گۈلqەن】 f. Tatlı uyutucu kocakarı ilacı.

güllendürmek 【گۈللەندۈرمەك】 f.u. Çiçeklendirmek.

güllendürüş 【گۈللەندۈرۈش】 f.u. bk. güllendürmek.

güllenmek 【گۈللەنمەك】 f.u. Çiçeklenmek. *Baghlar güllendi* – Bahçeler çiçeklendi.

güllesh 【گۈللەش】 f.u. bk. güllimek.

gülletmek 【گۈللەتمەك】 f.u. (güllimek'ten) Çiçeklendirmek.

güllimek 【گۈللیمەك】 f.u. Çiçeklemek. *Alma köchetliri chirayliq güllidi* – Elma ağaçları güzel çiçekledi. *Güllep yashnimaq* – Gelişmek; inkişaf etmek.

güllük 【گۈللۈك】 1. Çiçekli 2. Alacalı bulacalı; renkli; desenli. *Güllük chit* – Desenli basma.

güllünüş 【گۈللۈنۈش】 f.u. bk. güllenmek.

güllütüş 【گۈللۈتۈش】 bk. gülletmek.

gülnepshe 【گۈلنەپشە】 f. Menekşe. *Gülnepshe reng* – Mor.

gülrang 【گۈلرەڭ】 f. Gülrang, pembe.

gülpeser 【گۈلسەپسەر】 f. bot. Süsen çiçeği.

gülsopun 【گۈلسوپۇن】 f.a. Kokulu sabun; bk. etirsopun.

gültaji 【گۈلتاجى】 f. Taç, çiçek tacı.

gülwadan 【گۈلۈۋادان】 f. Alacalı, alabulaca. *Gülwadan chipar* – Alacalı.

gülshen 【گۈلشەن】 f. Çiçek bahçesi.

gülüstan 【گۈلۈستان】 f. 1. Çiçek bahçesi 2. Gülistan (klasik destan).

Gülyar 【گۈلبار】 Gülyar (bir Uygur şarkısının adı).

gülyüz 【گۈلیۈز】 f.u. 1. Güle benzer yüz; gül gibi yüz 2. güzel.

gülzar 【گۈلزار】 I f.a. kit. Çiçek bahçesi.

gülzar 【گۈلزار】 II f. Gül bahçesi.

güm 【گۈم】 f. Yok olmak, inkıraz, batmak, sönmek. *Güm bolmaq* – Yok olmak.

gümbez 【گۈمبەز】 f. Kubbe. *Méçitning gümbizi* – Mescidin kubbesi.

gümbezlik 【گۈمبەزلىك】 f.u. Kubbeli.

gündixana 【گۈندىخانا】 f. Hapishane. *U gündixanida* – O hapishanede.

günggürt 【گۈڭگۈرت】 bk. güngüt.

günggüt 【گۈڭگۈت】 Kükürt, kibrit; bk. gügüt.

günje 【گۈنچە】 ağ. bk. güriich.

günjüt 【گۈنچۈت】 bot. Susam.

günsiz 【گۈنسز】 f.u. 1. Renksiz 2. Donuk, sönük.

güpla 【گۈپلا】 Pat diye. *Güpla qilip jiqilip chüshti* – Pat diye düştü.

güppide 【گۈپپىدە】 Pat diye. *Güppide ésimge chüshti* – Hemen aklıma geldi.

güpüldesh 【گۈپۈلدەش】 bk. güpüldimek.

güpüldetmek 【گۈپۈلدەتمەك】 (güpüldimek'ten) Vurarak boğuk bir ses çıkartmak.

güpüldimek 【گۈپۈلدیمەك】 Güngüm etmek; küt küt etmek.

güpüldütüş 【گۈپۈلدۈتۈش】 bk. güpüldetmek.

güreykesh 【گۈرەيکش】 f. ağ. bk. görükesh.

gürjek 【گۈرچەك】 bk. güjek.

gürkiretmek 【گۈرکىرەتمەك】 (gürkirmek'ten) Suyun güriil güriil akıtılması.

gürkirmek 【گۈرکىرىمەك】 Suyun güriil güriil akması.

gürkürütüş 【گۈرکۈرۈتۈش】 bk. gürkiretmek.

gürrek 【گۈررەك】 bk. torulgha.

gürsside 【گۈرسىدە】 Taklidî ses. *Gürsside*
qilip ji qilip chüshü – Pat diye düştü.

gürsüldesh 【گۈرسۈلدەش】 bk. gürsüldimek.

gürsüldimek 【گۈرسۈلدىمەك】 Gürültü patırtı,
gümbürtü.

gürüch 【گۈرۈچ】 Pirinç.

gürüchchi 【گۈرۈچچى】 Pirinççi.

gürüchchilik 【گۈرۈچچىلىك】 Pirinççilik.

gürüldesh 【گۈرۈلدەش】 bk. gürüldimek.

gürüldi 【گۈرۈلدى】 Gürültü.

gürüldimek 【گۈرۈلدىمەك】 Gürültü yapmak;
alevlenmek. *Ot gürüldep yéniwatidu* – Ateş
cayır cayır yanyor.

gürüllimek 【گۈرۈللىمەك】 bk. gürüldimek.

gürünj 【گۈرۈنچ】 bk. gürüch.

gürüldesh 【گۈرۈلدەش】 bk. gürüldimek.

gürüldeshmek 【گۈرۈلدەشمەك】 Beraber
gürültü yapmak.

gürüldimek 【گۈرۈلدىمەك】 Gürüldemek,
vızıldamak. *Ot gürüldep yéniwatidu* – Ateş
cayır cayır yanyor.

güye 【گۈيە】 Murabaha, murabahacılık.

güyikesh 【گۈيىكەش】 Murahabacı, tefeci.

güzel 【گۈزەل】 Güzel.

güzelleş 【گۈزەللەش】 bk. güzellimek.

güzelleşmek 【گۈزەللەشمەك】 Güzelleşmek.

güzelleshtürmek 【گۈزەللەشتۈرمەك】
Güzelleştirmek.

güzellik 【گۈزەللىك】 Güzellik.

güzellimek 【گۈزەللىمەك】 Güzelleştirmek.

Gh غ

gha-gha 【غا-غا】 Taklidî ses; Karga sesi.

-gha 【-غا】 Yönelme eki, datif eki. *Bazargha* – Pazara. *On somgha aldim* – On liraya aldım.

ghach 【غاچ】 I Taklidî ses. *Ishik ghach qilip échildi* – Kapı gıçırdayıp açıldı.

ghach 【غاچ】 II. *Yangyu ghach bolup kétiptu* – Patates çok yatkın olmuş.

ghach-ghach 【غاچ-غاچ】 Taklidî ses, gaç-guç.

ghachildash 【غاچلداش】 bk. ghachildimaq.

ghachildatmaq 【غاچلداتماق】 Gıcırdatmak, çatırdatmak.

ghachildimaq 【غاچلدىماق】 Gıcırdamak, çatırdamak. *Ghachildap turghan soghuq* – Keskin soğuk.

ghachilditish 【غاچلدىتىش】 bk. ghachildatmaq.

ghachiliq 【غاچلىق】 Dilsizlik.

ghachir-ghuchur 【غاچىر-غۇچۇر】 Gıcırdamak.

ghachirlash 【غاچىرلاش】 Gıcırdamak.

ghachirlatmaq 【غاچىرلاتماق】 (ghachirlimaq'tan) Gıcırdatmak.

ghachirlimaq 【غاچىرلىماق】 Gıcırdamak, çatırdamak, şakırdamak. *Qishning ghachirlap*

turghan küni – Kışın sert soğuk günü.

ghachirlitish 【غاچىرلىتىش】 bk. ghachirlatmaq.

ghadaymaq 【غادايماق】 bk. ghodaymaq.

ghadiyish 【غادىيىش】 bk. ghadaymaq.

ghajash 【غاجاش】 Kemirme; bk. ghajimaq ve ghajilash.

ghajék 【غاجىك】 ağ. bk. ghijek.

ghajilanmaq 【غاجىلانماق】 Yıpranmak, kemirilmek.

ghajilash 【غاجىلاش】 bk. ghajilimaq.

ghajildashmaq 【غاجىلداشماق】 Ağız kavgası yapmak; tartışmak, çekişmek, çatışmak.

ghajildishish 【غاجىلدىشىش】 bk. ghajildashmaq.

ghajilimaq 【غاجىلىماق】 Kemirmek, yıpratmak.

ghajilinish 【غاجىلىنىش】 bk. ghajilanmaq.

ghajilish 【غاجىلىش】 bk. ghajilimaq.

ghajimaq 【غاجىماق】 Kemirmek, yıpratmak, yontmak.

ghaqildimaq 【غاقىلدىماق】 Bağırmak, vaklamak.

ghaqirash 【غاقيراش】 bk. ghaqirimaq.
ghaqiratmaq 【غاقيراتماق】 (ghaqirimaq'tan)
Gürültü çıkartmaq, uğuldatmaq.
ghaqirimaq 【غاقيرماق】 Gürlemek, gürültü
çıkarmak, uğuldamak.
ghal-ghal 【غال-غال】 *Téshi pal-pal, ichi*
ghal-ghal – Gösterişli fakat içi boş.
ghalibane 【غالبانه】 a.f. Muzafferane.
ghalibiyet 【غالبية】 a. Galibiyet, zafer,
başarı.
ghalibiyetlik 【غالبية تىلىك】 a.u. Başarılı.
Ghalibiyetlik urush – Başarılı savaş.
ghaliq 【غالىق】 ağ. Boğaz, gırtlak.
ghalildatmaq 【غالىلداق】 (ghalildimaq'tan)
Titretmek.
ghalildimaq 【غالىلدىماق】 Titretmek.
ghalip 【غالىپ】 a. Galip, yenen. *Ghalip*
bolmaq – Galip olmak, yenmek.
ghalis 【غالىس】 Çok. *Ghalis keldi* – Çok oldu.
ghaljir 【غالىجر】 Kuduz, kudurmuş. *Ghaljir it*
– Kuduz köpek.
ghaljirane 【غالىجرانه】 u.f. Kudurmuşçasına,
gözü kararmış.
ghaljirlanghan 【غالىجرلانغان】 Kudurmuş,
gözü kararmış.
ghaljirlanmaq 【غالىجرلانماق】 Kudurmak, gözü
kararmak.
ghaljirlashmaq 【غالىجرلاشماق】 Kudurmak,
gözü kararmak.
ghaljirliq 【غالىجرلىق】 Kudurmuştuk,
kuduzluk, kızgınlık, çılgınlık.
ghaljirlishish 【غالىجرلىشىش】 bk.
ghaljirlashmaq.
ghaltek 【غالىتەك】 f. 1. Tekerlek 2. El arabası.

ghalwirimaq 【غالويرماق】 Homurdanmak.
ghalwur 【غالوور】 bk. ghelwir.
ghalcha 【غالچا】 Suç ortağı, uşak, yaltak.
ghalchi 【غالچى】 bk. ghalcha.
ghalchiliq 【غالچىلىق】 Yaltaklık, yağcılık.
ghang 【غانك】 Çıplak, şallak, kurumak,
çırçıplak. *Ghang bolup qalmaq* – Kurumak.
ghangza 【غانزا】 I ç. İdman için sabit yatay
çubuk (-ğu).
ghangza 【غانزا】 II ç. Pipo.
ghanjugha 【غانجوغا】 Yük bağlamak amacıyla
eyerin arkasına takılan çift tasma.
Ghanjughigha baghlimaq – Eyer tasmaına
bağlamak.
ghapil 【غاپىل】 a. Gafil. *Ghapil bolmaq* –
Gafil olmak. *Ghapil qalmaq* – Gafil olmak.
ghapilane 【غاپىلانه】 a.f. Gafilane.
ghapilliq 【غاپىللىق】 Gafillik, gafil olma hali.
Ghapilliqta qaldim – Gafil oldum.
ghar 【غار】 a. Mağara. *Tash ghar* – Taş
mağara.
gharam 【غارام】 Dokurcun, tınaz, ot yığını.
gharamlash 【غاراملاش】 bk. gharamlimaq.
gharamlimaq 【غاراملىماق】 Dokurcun yapmak.
gharang-ghurung 【غارانك-غورونك】 Hırıltı,
hırıldama. *Gharang-ghurung ün* – Hırıltılı ses.
gharanglimaq 【غارانكلىماق】 Hırıldamak.
gharas-ghurus 【غاراس-غوروس】 Çatırdamak.
Gharas-ghurus qilip yiqilmaq – Çatırdarak
düşmek.
gharaslash 【غاراسلاش】 bk. gharaslimaq.
gharaslatmaq 【غاراسلاتماق】 (gharaslimaq'tan)
Çatırdatmak.
gharaslimaq 【غاراسلىماق】 Çatırdamak.

gharaybat 【غارایبات】 a. Hayretimiz, hayrete değer.

gharayip 【غارایپ】 a. Hayret, oldukça, gayet. *Gharayip we ajayip nersiler* – Hayret verici nesnelər.

gharet 【غارەت】 a. kit. Akım, baskın. *Gharet qilmaq* – Akın yapmak.

gharghira 【غارغیرا】 1. Ölümden önceki hırıltı
2. Gargara.

gharghur 【غارغۇر】 Köpeğin dalaşırken çıkardığı ses. *Isht ghar-ghur qiliwatidu* – Köpek ürüyor.

gharildimaq 【غاریلدماق】 Gürüldemek, uğuldamak.

ghars-ghurs 【غارس-غۇرس】 Taklidî ses. *Ghars-ghurs etmek* – Çatırdamak, çatırdamak.

gharsildash 【غارسلداش】 bk. gharsildimaq.

gharsildatmaq 【غارسلداتماق】
(gharsildimaq'tan) Çatırdatmak.

gharsildimaq 【غارسلدماق】 Çatırdamak.

gharslaqilmaq 【غارسلاقلىماق】 Çatırdamak.

ghart-ghart 【غارت-غارت】 Taklidî ses. *Ghart-ghart qilmaq* – Gıcırdamak.

ghartash 【غارتاش】 Kaya, kayalık.

ghas-ghas 【غاس-غاس】 Taklidî ses. *Ghas-ghas qilmaq* – Gıcırdamak, cayırdamak.

ghasildash 【غاسلداش】 bk. gharsildash.

ghasildimaq 【غاسلدماق】 bk. gharsildimaq.

ghatildash 【غاتلداش】 bk. ghatildimaq.

ghatildatmaq 【غاتلدماق】 (ghatildimaq'tan)
Uğuldatmak, homurdattmak.

ghatildimaq 【غاتلدماق】 Uğuldamak, homurdamak.

ghaye 【غايە】 a. Gaye, amaç. *Méning ghayem shu* – Benim gayem budur.

ghayet 【غايەت】 a. Gayet, pek, çok. *Ghayet chirayliq* – Çok güzel.

ghayibane 【غايىبانه】 a. Giyabî.

ghayip 【غايىپ】 a. Kayıtsız, hazır bulunmayan, kayıp. *Ghayip bolmaq* – Kaybolmak.

ghayipliq 【غايىپلىق】 a.u. Bilinmeyen, meçhul.

ghayisiz 【غايىسىز】 a.u. Gayesiz, ülküstüz.

ghayisizliq 【غايىسىزلىق】 a.u. Gayesizlik, ülküsüzlük.

ghayiwı 【غايىۋى】 a. Gayevî.

ghaz 【غاز】 f. Kaz. *Erkek ghaz* – Erkek kaz. *Chishi ghaz* – Dişi kaz.

ghazan 【غازان】 ağ. bk. ghazang.

ghazang 【غازاڭ】 Yere düşen sonbahar yaprağı. *Ghazang bolmaq* – Sararmak.

ghazanglashmaq 【غازاڭلاشماق】 Sararmak, san olmak, solup sararmak. *Étizlar küz küni ghazanglishidu* – Tarlalar sonbaharda solup sararır.

ghazanglishish 【غازاڭلىشىش】 bk. ghazanglashmaq.

ghazat 【غازات】 Cihat. *Ghazatqa atlanmaq* – Cihad savaşına girişmek.

ghazi 【غازى】 a. Gazi.

gheddar 【غەددار】 a. Haince, hainlik.

gheddarliq 【غەددارلىق】 a.u. Hainlik.

ghele-paraq 【غەلە-پارات】 Tahıl vergisi.

ghelet 【غەلەت】 a. Yanlış, sehven, hata.

ghelibe 【غەلبە】 a. Galebe, başarı.

ghelibilik 【غەلبىلىك】 a.u. Galebe çalan, başarılı. *Ghelibilik jeng* – Başarılı savaş.

gheliti 【غەلىتى】 a. Tuhaf, garip.

gheltilik 【غەلتىلىك】 a.u. Tuhaflik, gariplik.

ghelle 【غەللە】 f. Ekmek, tahıl.

gheltek 【غەلتەك】 1. Çomak 2. Makara 3. Blok.

ghelwe 【غەلۋە】 f. Bağırma, bağirtı, macera, kavga, kargaşa, iskandal.

ghelwe-ghogha 【غەلۋە-غوغا】 Kavga, iskandal.

ghelwichi 【غەلۋىچى】 f.u. Kavgacı, maceracı.

ghelwilik 【غەلۋىلىك】 f.u. Kavgalı, maceralı.

ghelwir 【غەلۋىر】 f. Kalbur; elek.

ghelwirchi 【غەلۋىرچى】 f.u. Kalbur yapan, usta.

ghem 【غەم】 a. Dert, acı, keder, gam, üzüntü.
Ghem yémek – Kederlenmek. *Ghem basmaq* – Yese kapılmak.

ghem-ghusse 【غەم-غۇسسە】 a. Dert, acı, keder, gam, üzüntü.

ghem-qayghu 【غەم-قايغۇ】 Gam ve kaygı.

ghemgüzer 【غەمگۈزەر】 a.f. Teselli veren, avutan, sevindiren. *Ghemgüzer ana* – Sevindiren ana.

ghemxor 【غەمخور】 a.f. Özenle, özenişli, merhametli, acıyan.

ghemxorluq 【غەمخورلۇق】 a.f.u. Tasa, kaygı.
Gemxorluq qilmaq – Merak etmek, düşünmek.

ghemkin 【غەمكىن】 f. Gamlı, üzüntülü, hüznü.

ghemkinlik 【غەمكىنلىك】 f.u. Gamlılık, hüznü.

ghemlesh 【غەملەش】 Tasarlama, merak etme.

ghemlimək 【غەملىمەك】 Tasarlamak, merak etmek.

ghemliwalmaq 【غەملىۋالماق】 a.u. Tedarik etmek, stoklamak.

ghemnaq 【غەمناق】 Kederli, mahzun.
Ghemnaq bolmaq – Kederli olmak.

ghemsiz 【غەمسىز】 a.u. Gamsız, kaygısız, tasasız.

ghemsizlendürmek 【غەمسىزلەندۈرمەك】
Güvenliğini sağlamak, tehlikeden korumak.

ghemsizlendirüş 【غەمسىزلەندۈرۈش】
Güvenliğini sağlama, tehlikeden koruma.

ghemsizlenmek 【غەمسىزلەنمەك】 Güvenli hale gelmek.

ghemsizlik 【غەمسىزلىك】 Kaygısızlık.

ghemze 【غەمزە】 f. Nazlı, cilve, nazlılık.

ghemzede 【غەمزەدە】 f. Kederli, mahzun.

gheplet 【غەپلەت】 a. Gaflet. *Gheplet basqan* – Gafil olan.

gherbi-jenubiy 【غەربى-جەنۇبىي】 a. Güney batı.

gherbi-jenup 【غەربى-جەنۇپ】 a. Güney batı.

gherbi-shimaliy 【غەربى-شېمالىي】 a. Kuzey batı.

gherbiy 【غەربىي】 a. Batı.

gherbiyleshmek 【غەربىيلەشمەك】 a.u. Batılılaşmak.

gherbiylishish 【غەربىيلەشىش】 a.u. Batılılaşma.

gherem 【غەرەم】 f. bk. gharam.

gherez 【غەرەز】 a. Hedef, amaç. *Shexsiy gherez* – Özel amaç.

gherezlik 【غەرەزلىك】 a.u. Amaçlı, kastlı.

gherezsiz 【غەرەزسىز】 a.u. Kişisel bir menfaat gözetmeyen; şahsi çıkarını unutan.

gherezsizlik 【غەرەزسىزلىك】 a.u. Şahsi çıkarını unutma hali.

gherq 【غەرق】 a. Dalma, batma. *Gherq qilmaq* – Batırmak. *U adisini pulgha gerk qilip*

kétti – O ailesine yeterince para verip gitti.
Gherq bolmaq – Batmak. **U döletke gherq boldi**
– O yeterince zengin oldu.

gherqap 【غەرقاب】 a.f. Kaplama, boyama, kapatma, girdap.

gherlik 【غەرلىك】 1. Çapkınlık 2. Sahtelik, yalan.

ghewwas 【غەۋۋاس】 a. kit. Dalgıç.

ghesh 【غەش】 f. Bulantı. **Könglüm ghesht bolup turudu** – Midem bulanıyor.

gheshlenmek 【غەشلەنمەك】 f.u. Rahatsız olmak, endişelenmek, telaşlanmak.

gheshlik 【غەشلىك】 f.u. Rahatsızlık, sinirlilik, öfke.

gheynula 【غەينۇلا】 Erik kurusu.

gheyret 【غەيرەت】 a. Gayret. **Bu ishni gheyret bilen bashlidi** – Bu işi gayret ile başladı.
Gheyret qilmaq – Gayret etmek.

gheyretchan 【غەيرەتچان】 a.u. Gayretli, çalışkan.

gheyretchanliq 【غەيرەتچانلىق】 a.u. Çalışkanlık.

gheyretlendürmek 【غەيرەتلەندۈرمەك】 a.u. Cesaretlendirmek.

gheyretlendürüş 【غەيرەتلەندۈرۈش】 a.u. Cesaretlendirme.

gheyretlenmek 【غەيرەتلەنمەك】 a.u. Cesaretlenmek, gayretkeşlik.

gheyretlik 【غەيرەتلىك】 a.u. Gayretli.

gheyretlinish 【غەيرەتلىنىش】 a.u. Cesaretlenme.

gheyretsiz 【غەيرەتسىز】 a.u. Gayretsiz.

gheyretsizlik 【غەيرەتسىزلىك】 a.u. Gayretsizlik.

gheyri 【غەيرى】 a. Başka, değişik, ayrı, bambaşka.

gheyur 【غەيۇر】 a. Cesaretli.

gheyurane 【غەيۇرئانە】 a.f. kit. Enerjik, kesin olarak.

gheyurluq 【غەيۇرلۇق】 a.u. Cesaret, yüreklilik.

ghezel 【غەزەل】 a. Türkü. **Ghezel oqumaq** – Türkü söylemek.

ghezelchi 【غەزەلچى】 a.u. Şarkıcı; türkü söyleyen kimse.

ghezep 【غەزەپ】 a. Gazap, hiddet, öfke. **Ghezewim keldi** – Öfkelenim.

ghezeplendürmek 【غەزەپلەندۈرمەك】 a.u. Öfkelenlendirmek.

ghezeplendürüş 【غەزەپلەندۈرۈش】 a.u. Öfkelenlendirme.

ghezeplenmek 【غەزەپلەنمەك】 a.u. Öfkelenmek.

ghezeplik 【غەزەپلىك】 a.u. Öfkeli.

ghezeplinish 【غەزەپلىنىش】 a.u. Öfkelenme.

ghezine 【غەزىنە】 a. bk. xezine.

ghezne 【غەزىنە】 a. bk. xezine.

ghéjek 【غەجەك】 a. bk. ghijek.

ghéjir salwa 【غەجىر سالۋا】 ağ. bk. tazqara.

ghéliz 【غەلبىز】 a. Anlaşılmaz; anlaşılması güç. **Ghéliz kep** – Anlaşılmaz söz.

ghéni 【غەبنى】 a. Gani, zengin, bol.

ghénilik 【غەبىلىك】 a.u. Gani olma hali; zenginlik, bolluk.

ghénimet 【غەبىنمەت】 a. Ganimet.

ghéribane 【غەربانە】 a.f. Garibane, yalnız. **Ghéribane yashimaq** – Yalnız yaşamak.

ghérich 【غەرىچ】 Karış.

ghérichlash 【غەرىچلاش】 Karışılma.

ghérichlatmaq 【غەرىچلاتماق】

(ghérichlimaq'tan) Karışlatmaq; karış ile ölçütmek.

ghérichlimaq 【غېرىچلىماق】 Karışlamak.

ghérichlitish 【غېرىچلىتىش】 Karışlatma; karış ile ölçütmek.

ghérip 【غېرىپ】 a. 1. Seyyah, gezmen 2. Gurbet.

ghéripchiliq 【غېرىپچىلىق】 a.u. bk. ghéripliқ.

ghériplanmaq 【غېرىپلانماق】 a.u. bk. ghéripsinmaq.

ghéripliқ 【غېرىپلىق】 a.u. Gariplik.

ghéripsinish 【غېرىپسىنىش】 a.u. Yadırkama; kendini unutulmuş hissetme.

ghéripsinmaq 【غېرىپسىنماق】 a.u. Yadırkamak; kendini unutulmuş hissetmek; kendini ihmal edilmiş hissetmek.

ghérish 【غېرىش】 bk. ghérich.

ghérishlash 【غېرىشلاش】 bk. ghérichlash.

ghéywane 【غېيۋانە】 a.f. Gıyaben. *Ghéywane parang qilmaq* – Gıyaben söylemek.

ghéywet 【غېيۋەت】 a. Gıybet. *Ghéywet qilmaq* – Gıybet etmek.

ghéywetchi 【غېيۋەتچى】 a.u. Gıybetçi.

ghéywetchilik 【غېيۋەتچىلىك】 a.u. Gıybet etme hali.

ghéywetxor 【غېيۋەتخور】 a.f. bk. ghéywetchi.

ghich 【غىچ】 I Baştan başa, tüm, büsbütün.

ghich 【غىچ】 II Taklidî ses. *U ghich qilip ishikni échip kirip keldi* – O kapıyı gıcırdatarak açıp içeri girdi.

ghich-ghich 【غىچ-غىچ】 Taklidî ses. *Qar ghich-ghich qilidu* – Kar gıcırıyor.

-ghiche 【غىچە-】 Kadar anlamında ek. *Toyghiche* – Doyana kadar. *Men alghiche* – Ben alana kadar.

ghichildimaq 【غىچىلدىماق】 Gıcırdamak. *Ishik ghichildidi* – Kapı gıcırdadı.

ghichirlash 【غىچىرلاش】 Gıcırdama.

ghichirlatmaq 【غىچىرلاتماق】 (ghichirlimaq'tan) Gıcırdatmak. *Chishlirini ghichirlatmaq* – Dişlerini gıcırdatmak.

ghichirlimaq 【غىچىرلىماق】 Gıcırdamak.

ghichirlitish 【غىچىرلىتىش】 Gıcırdatma.

ghichla 【غىچلا】 Büsbütün, tüm, baştan başa.

ghidighlash 【غىدىغلاش】 Gıdıklama.

ghidighlatmaq 【غىدىغلاتماق】 (ghidighlimaq'tan) Gıdıklamak.

ghidighlimaq 【غىدىغلىماق】 Gıdıklamak.

ghidighlitish 【غىدىغلىتىش】 Gıdıkladma.

ghidiq 【غىدىق】 Gıdıq. *Ghidighimni keltürme* – Beni gıdıklama.

ghiding-piding 【غىدىك-پىدىك】 Mırıldanma, mırıldı. *Ghiding-piding gep néme kérek* – Mırıldıya ne gerek.

ghidir-büdür 【غىدىر-بۇدۇر】 Pürtüklü, pürüzlü.

ghijaq 【غىچاق】 f. ağ. bk. ghijek.

ghijek 【غىچەك】 a. Musik aleti.

ghijekchi 【غىچەكچى】 a.u. Çalgıcı, musikişinas.

ghijeymek 【غىچەيمەك】 Soğuktan uyuşmak, donmak.

ghijighdash 【غىچىغداش】 Gıcıklama.

ghijighdimaq 【غىچىغدىماق】 Gıcıklamak.

ghijiq 【غىچىق】 ağ. Gıdıklanma, gıdıklama; bk. ghidiq.

ghijilash 【غىچىلاش】 ağ. Buruşturma, ezme.

ghijildash 【غىچىلداش】 Gıcırdama.

ghijildatmaq 【غجىلداتماق】 (ghijildimaq'tan)
Gıcırdatmaq.

ghijildimaq 【غجىلدىماق】 Gıcırdamak.

ghijimlilimaq 【غجىملىلىماق】 Buruşturmak,
ezmek. *U sériq saqilini ghijimlaytti* – O sarı
sakalını buruşturuyordu.

ghijir-ghujur 【غجىر-غۇجۇر】 Taklidî ses.
Ghijir-ghujur kelmek – Gıcırdamak.

ghijiyish 【غجىيىش】 Soğuktan uyuşma,
donma.

ghizh-ghizh 【غىز-غىز】 Tahrik etmek,
kışkırtmak. *Ghizh-ghizhgha salmaq* –
Kışkırtmak. *Xelq ghizh-ghizh qaynaydu* – Halk
kaynaşıyor.

ghikildimaq 【غىكىلدىماق】 Şırltı çıkarmak.

ghil 【غىل】 İnce ve kaygan buz.

ghil-pal 【غىل-پال】 Görünüp kaybolma,
yamp sönme. *Shu chaghda kochining u chétide
bir bala ghil-pal körünüp qaldi* – O zaman
sokağın öbür tarafında bir çocuk görünüp
kayboldu.

ghilap 【غىلاپ】 a. Kılıf. *U ghilaptin qilichini
sughunip aldi* – O kılıftan kılıcını çıkardı.

ghildirlash 【غىلدىرلاش】 Tekerleğin
yuvarlanması.

ghildirlatmaq 【غىلدىرلاتماق】 (ghildirlimaq'tan)
Tekerleği yuvarlatmak.

ghildirlimaq 【غىلدىرلىماق】 Tekerleğin
yuvarlanması.

ghilghimaq 【غىلغىماق】 Bulanmak. *Meydem
ghilghip turuptu* – Midem bulanıyor.

ghilghish 【غىلغىش】 Bulanma, bulantı.

ghilghitmaq 【غىلغىتماق】 (ghilghimaq'tan)
Bulandırmak.

ghiljing 【غىلجىڭ】 Soyтары, şaklaban.

ghiljinglash 【غىلجىڭلاش】 Soytarılık yapma.

ghiljingliq 【غىلجىڭلىق】 Soytarılık.
Ghiljingliq qilmaq – Soytarılık yapmak.

ghiljinglima 【غىلجىڭلىماق】 Soytarılık
yapmak.

ghiljir 【غىلجىر】 bk. ghiljing.

ghiljirliq 【غىلجىرلىق】 bk. ghiljingliq.

ghilman 【غىلمان】 a. din. Cennet gençliği.

ghilt 【غىلت】 *Közi ghilt yashqa toldi* – Gözü
dolu dolu oldu.

ghiltang 【غىلتانگ】 Kaygan, kaypak, kaygın.

ghimsa 【غىمسا】 Dar geçit.

-ghina 【غىنا-】 Küçültme eki. *Azghina* –
Azcık, biraz, fazla değil.

ghing 【غىڭ】 *Ughing demey qaldi* – O itiraz
etmeden kaldı. *Ghing qilmastin yewe* – Sesini
çıkarmadan yever.

ghingildimaq 【غىڭىلدىماق】 Vızıldamak,
homudamak, uğuldamak.

ghingshighaq 【غىڭشىغاق】 Homurdanıp
duran.

ghingshiq 【غىڭشىق】 Yanıkçı; sıızlanma huyu
olan.

ghingshimaq 【غىڭشىماق】 Sesler çıkarmak.
Küchük ghingshidi – Enik seslendi.

ghip 【غىپ】 Görünüp kaybolma. *Ghip qilip
ichkirige kirip ketti* – Görünür görünmez
içeriye daldı.

ghipilda 【غىپىلداق】 Yerinde durmaz.

ghipildash 【غىپىلداش】 Endişe etme; merak
etme.

ghipildimaq 【غىپىلدىماق】 Endişe etmek,
merak etmek.

ghir 【غىر】 I Büsbütün, tüm, mükemmel.
Ghir kök at – Tüm gök at.

ghir 【غبر】 II Hızlı görünür görünmez. *U ghirla qilip ötüp ketti* – O hızlı geçiverdi.

ghirchildash 【غبرچلداش】 bk. ghichildimaq.

ghirchildatmaq 【غبرچلداتماق】 Gıcırdatmak.

ghirdalmaq 【غبردالماق】 (ghirdimaq'tan) Bilenmek, yontulmak, kemirilmek.

ghirdash 【غبرداش】 Bileme, yonutma, kemirme.

ghirdimaq 【غبردماق】 Bilemek, yontmak, kemirmek.

ghirghul 【غبرغول】 ağ. bk. qirghawul.

ghirildimaq 【غبرلدماق】 Böğürmek.

ghiring 【غبرنگ】 *Ghiring dep éghiz achmidi* – Ses çıkarmadı. *Ghiring qilma* – Sus. *Ghiring etken tawush yoq* – Hiç ses yok.

ghiring-piring 【غبرنگ-پبرنگ】 *Ghiring-piring qilmidim* – Bir kelime bile söylemedim.

ghirla 【غبرلا】 Bir anda, hemen, hızlı. *U ghirla qilip bazargha bérip keldi* – O bir anda çarşıya gidip döndü.

ghirram 【غبررام】 f. Oyuncu, trişörlük, dolandırıcılık.

ghirramliq 【غبرراملىق】 f.u. Oyunculuk, trişörlük, dolandırıcılık.

ghish 【غش】 f. bk. xish I.

ghit-ghit 【غنت-غنت】 Yerinde durmaz; bk. ghipildaq.

ghiza 【غزلا】 a. Yemek. *Akshamliq ghiza* – Akşam yemeği. *Chüshlük ghiza* – Öğle yemeği. *Kechlik ghiza* – Akşam yemeği.

ghizalanmaq 【غزالاتماق】 a.u. Yemek yemek.

ghizillash 【غزىللاش】 Hızlı yürüme.

ghizillimaq 【غزىللىماق】 Hızlı yürümek.

ghizmetchi 【غزىمەتچى】 a.u. ağ. bk. xizmetchi.

ghodayganliq 【غودايگانلىق】 Mağrurluk, gururluluk, kibirlilik.

ghodayghan 【غودايغان】 Mağrur, gururlu, kibirli.

ghodaymaq 【غودايماق】 1. Dimdik durmak, ucu çıkmak 2. Kibirlenmek.

ghodur 【غودۇر】 bk. ghudur.

ghodutmaq 【غودۇتماق】 ağ. Buharla pişirmek.

ghodutush 【غودۇتۇش】 Buharla pişirme.

ghoduyush 【غودۇيۇش】 1. Dimdik durma, ucu çıkma 2. Kibirlenme.

ghowa 【غوۋا】 Donuk, karanlık.

ghowgha 【غوۋغا】 Kavga, savaş, gürültü. *Ghowgha qilmaq* – Kavga etmek.

ghowghichi 【غوۋغىچى】 Kavgacı; bk. ghoghuchi.

ghowghiliq 【غوۋغىلىق】 Kavgalı.

ghowuluq 【غوۋۇلۇق】 Donukluk, karanlık.

ghowur-shuwur 【غوۋۇر-شۇۋۇر】 Gürültü, patırtı, uğultu.

ghogha 【غوغا】 Kavga. *Ghogha chiqarmaq* – Kavga çıkarmak.

ghoghisiz 【غوغىسىز】 Kavgasız.

ghoghisizliq 【غوغىسىزلىق】 Kavgasızlık.

ghoghuchi 【غوغۇچى】 Kavgacı.

ghoghulashmaq 【غوغۇلاشماق】 Kavgalaşmak.

ghoghulushush 【غوغۇلۇشۇش】 Kavgalaşma.

ghoja 【غوچا】 I f. Yaşlı; yaşlı adam.

ghoja 【غوچا】 II ağ. bk. xoja.

ghojayin 【غوچايىن】 f. Sahip, malik, iye.

ghojayinlik 【غوچايىنلىك】 f.u. Sahiplik, maliklik, iyelik.

ghojikem 【غوچىكەم】 f.u. Beyim, beyefendim.

ghojura 【غوجۇرا】 ağ. bk. hujra.

ghozh-ghozh 【غوز-غوز】 Taklidî ses.
Ghozh-ghozh qaynimaq – Karınca gibi kaynaşmak.

ghozhghun 【غوزغۇن】 Gürültülü kalabalık.

ghozhmek 【غوزمەك】 Yuva, ocak (-ğ1).

ghol 【غول】 I 1. Ağaç gövdesi 2. Sap; sürüngen sap 3. Omuz 4. Belkemiği.

ghol 【غول】 II f. Boğaz, dağ boğazı.

ghol 【غول】 III Çok, bol, fazla.

ghola 【غولا】 f. Kütük (-ğü).

gholluq 【غوللۇق】 I 1. Geniş omuzlu 2. gövdeli.

gholluq 【غوللۇق】 II Bolluk, bereket.

ghonggiraq 【غونگىراق】 ağ. bk. qongghuraq.

ghonguldash 【غونگۇلداش】 Vızıldama.

ghonguldashmaq 【غونگۇلداشماق】 Vızıldeşmak.

ghonguldimaq 【غونگۇلدىماق】 Vızıldamak.

ghonguldushush 【غونگۇلدىشۇشۇش】 Vızıldeşma.

ghor 【غور】 ağ. Buhar; bk. hor.

ghoraz 【غوراز】 f. Horoz. *Jüje ghoraz* – Cıvcıv horoz.

ghorilay 【غورىلاي】 ağ. bk. ular II.

ghorjun 【غورجۇن】 bk. xorjun.

ghoru 【غورۇ】 Sokma.

ghorulday 【غورۇلداي】 ağ. İskete.

ghoruldimaq 【غورۇلدىماق】 Mırıldamak, gurgur etmek.

ghorun 【غورۇن】 ağ. bk. horun.

ghosma 【غوسما】 ağ. bk. osma.

ghotuldash 【غوتۇلداش】 Homurdanmak, homurtu, söylenme.

ghotuldimaq 【غوتۇلدىماق】 Homurdanmak, homurtu, söylenmek.

ghoza 【غوزا】 f. Koza.

ghozaq 【غوزاق】 Badıç, baklamsı meyve.

ghozaqliq 【غوزاقللىق】 Badıçlı, baklamsı meyveli.

ghozek 【غوزەك】 Kozalak.

ghuwa 【غۇۋا】 Karanlık, yarı karanlık.

ghuwalanmaq 【غۇۋالانماق】 Karanlık olmak.

ghuwalashmaq 【غۇۋالاشماق】 bk. ghuwalanmaq.

ghuwalinish 【غۇۋالانىش】 Karanlık olma.

ghuwalishish 【غۇۋالانىشش】 bk. ghuwalinish.

ghuwullimaq 【غۇۋۇللىماق】 Isık çalmak.

-ghu 【-غۇ】 Kuvvetlendirme eki. Türkiye Türkçesindeki "ya" edatının anlamım karşılar. *Xop yaxshi éshék ékenghu* – Çok iyi eşekmiş ya. *Lékin özeng bilisenghu!* – Fakat kendin biliyorsun ya!

ghubar 【غۇبار】 a. 1. Toz, kül 2. Bir tür Arapça el yazısı.

ghubarliq 【غۇبارلىق】 a.u. Tozlu, dumanlı.

ghubarsiz 【غۇبارسىز】 a.u. Açık, sarıh.

ghubarsizliq 【غۇبارسىزلىق】 a.u. Açıklık.

ghuchurlatmaq 【غۇچۇرلاتماق】 (ghuchurlimaq'tan) Gıcırdatmak.

ghuchurlimaq 【غۇچۇرلىماق】 Gıcırdamak.

ghuduq-buduq 【غۇدۇق-بۇدۇق】 Mırıltı, mırıldanma.

ghudunglimaq 【غۇدۇنغلىماق】 bk. ghudungshimaq.

ghudungshighaq 【غۇدۇنغشىغاق】 Kavgacı, şirret.

ghudungshighaqliq 【غۇدۇنغشىغاقلىق】

Kavgacılık, şirretlik.

ghudungshimaq 【غۇدۇڭشىماق】 Kavgalaşmak, öfkelenmek, aksilik yapmak.

ghudungshush 【غۇدۇڭشۇش】 Kavgalaşma, öfkelenme, aksilik yapma.

ghudur 【غۇدۇر】 *Ghudur bughday* – Evvelki yıl ekilmiş buğday tarlasında kendiliğinden dökülmüş tohumdan sonraki yıl ekilmeden hasıl olan buğday.

ghudur-budur 【غۇدۇر-بۇدۇر】 Pürtüklü, pürüzlü.

ghudurash 【غۇدۇراش】 Mırıldanma.

ghudurimaq 【غۇدۇرماق】 Mırıldanmak.

ghudurlashmaq 【غۇدۇرلاشماق】 Pürtüklü olmak; pürüzlü olmak.

ghughuq 【غۇغۇق】 ağ. bk. ghidiq.

ghujmek 【غۇجۈمەك】 Yığın, küme. *Ghujmek bolup ketmek* – Yığın haline gelmek.

ghujmeklenmek 【غۇجۈمەكلەنمەك】 Küme olmak, yığılmak.

ghujmekleshmek 【غۇجۈمەكلەشمەك】 bk. ghujmeklenmek.

ghujmeklinish 【غۇجۈمەكلینىش】 Küme olma, yığılma.

ghujmeklishish 【غۇجۈمەكلشش】 bk. ghujmeklinish.

ghujunumaq 【غۇجۇنۇماق】 Sinirlenmek, kızmak, öfkelenmek, alınmak.

ghujunush 【غۇجۇنۇش】 Sinirlenme, kızma, öfkelenme, alınma.

ghuzhmek 【غۇژمەك】 1. Helezon 2. Salkım 3. Yığın 4. Kalabalık, sürü.

ghuqarash 【غۇقاراش】 Islık, uluma.

ghuquratmaq 【غۇقۇراتماق】 (ghuqurimaq'tan) Islık çalmak, ötmek, ötüş.

ghuqurimaq 【غۇقۇرماق】 Islık, ulumak.

ghuqurutush 【غۇقۇرۇتۇش】 Islık çalma, ötme, ötüş.

ghul 【غۇل】 I Zincir, köstek.

ghul 【غۇل】 II Uğultu.

ghul 【غۇل】 III ağ. Omuz; bk. müre.

ghula 【غۇلا】 Longuz, girdap, burgaç.

ghulach 【غۇلاچ】 Kulaç; iki kol uzunluğu, açılmış koçak. *Ghulach atmaq* – Kulaç atmak.

ghulachlash 【غۇلاچلاش】 İki kol uzunluğu ile ölçme; kulaç atma.

ghulachlatmaq 【غۇلاچلاتماق】 (ghulachlimaqtan) İki kol uzunluğu ile ölçtürmek; kulaç attırmak.

ghulachlimaqtan 【غۇلاچلىماق】 İki kol uzunluğu ile ölçmek; kulaç atmak.

ghulam 【غۇلام】 f. Köle, kul.

ghulan 【غۇلان】 ağ. bk. qulan.

ghulash 【غۇلاش】 Yıkılma, devrilme, yuvarlanma.

ghulatmaq 【غۇلاتماق】 (ghulimaqtan) Devirmek, yıkmak, yuvarlatmak.

ghuldurlimaq 【غۇلدۇرلىماق】 Gürlemek, gürlüdemek, gümbürdemek.

ghulghula 【غۇلغۇلا】 f. Panik, ürkü, telaş. *Ghulghula qilishmaq* – Telaşlanmak.

ghulghulash 【غۇلغۇلاش】 İtişip kakışma.

ghulghulimaq 【غۇلغۇلىماق】 İtişip kakışmak.

ghulghululuq 【غۇلغۇلۇلۇق】 Gürültülü patırtılı; gürlütülü.

ghulghuy 【غۇلغۇي】 Alarm, telaş, velvele, endişe.

ghulghuychiliq 【غۇلغۇيچىلىق】 Dalgalanma, çalkantı, galeyana.

ghulghuyluq 【غۇلغۇبۇلۇق】 Endişeli, telaşlı, tehlikeli.

ghuli 【غۇلى】 Tamamen, hiç, büsbütün.

ghulimaq 【غۇلىماق】 Yıkılmak, devrilmek, yuvarlanmak. *Ghulap chüshmek* – Yuvarlanıp düşmek.

ghulja 【غۇلجا】 I zool. Karaca, yabanî koyun.

ghulja 【غۇلجا】 II ağ. bk. yangaq I.

ghulluxlash 【غۇللۇخلاش】 ağ. bk. ghidighlash.

ghulpu 【غۇلپۇ】 ağ. kilit.

ghulsungek 【غۇلسۇڭەك】 ağ. bk. omurtqa.

ghulun 【غۇلۇن】 ağ. Yaşma dolmamış tay; kısırak yavrusu.

ghulunlash 【غۇلۇنلاش】 ağ. bk. qulunlash.

ghulunlima 【غۇلۇنلىماق】 ağ. bk. qulunlima.

ghulup 【غۇلۇپ】 f. ağ. bk. qulup.

ghulutulmaq 【غۇلۇتۇلماق】 (ghulimaq'tan) Yıktırılmak, yuvarlatılmak, devirtilmek.

ghulutulush 【غۇلۇتۇلۇش】 Yıktılma, yuvarlatılma, devirtilme.

ghulutush 【غۇلۇتۇش】 Devirme, yıkma, yuvarlatma. *Aghachni ghulutush* – Ağacı yıkma.

ghunan 【غۇنان】 Üç yaşındaki at.

ghunche 【غۇنچە】 f. Gunca. *Gülning ghunchiliri échildi* – Gülün (çiçeğin) guncalan açıldı. *Ghunchidek léwi* – Gunca gibi dudağı.

ghunchilash 【غۇنچىلاش】 Guncalama.

ghunchilimaq 【غۇنچىلىماق】 Guncalamak.

ghungghaymaq 【غۇڭغايماق】 Canı sıkılmak, hasret çekmek.

ghungghuja 【غۇڭغۇجا】 ağ. tar. Prens.

ghungghur-ghungghur 【غۇڭغۇر-غۇڭغۇر】 Taklidî ses, konuşma sesi.

ghungghurlash 【غۇڭغۇرلاش】 Mırıldanma, mırıltı.

ghungghurlimaq 【غۇڭغۇرلىماق】 Mırıldanmak.

ghungghuyush 【غۇڭغۇيۇش】 Can sıkılması, hasret çekme.

ghungshimaq 【غۇڭشىماق】 Mırıldanmak; şikayet etmek.

ghungshush 【غۇڭشۇش】 Mırıldanma, şikayet etme.

ghunguldash 【غۇڭۇلداش】 Islık çalma, ötmek.

ghunguldimaq 【غۇڭۇلدىماق】 Islık çalmak, ötmek.

ghunguldughuch 【غۇڭۇلدۇغۇچ】 Cırcır, geveze.

ghunjun 【غۇنچۇن】 bk. ghunujun.

ghunujun 【غۇنۇچۇن】 Üç yaşındaki dişi sığır.

ghurbet 【غۇربەت】 a. Gurbet. *Ghurbet chekmek* – Gurbet çekmek.

ghurbetchilik 【غۇربەتچىلىك】 Gurbette yaşamak.

ghurrek 【غۇررەك】 zool. Kumru.

ghurs 【غۇرس】 *Ghars-ghurs* – Taklidî ses.

ghurt 【غۇرت】 Taklidî ses; Su içerken boğazdan çıkan ses.

ghurullash 【غۇرۇللاش】 Kuğuma.

ghurullimaq 【غۇرۇللىماق】 Kuğumak.

ghurur 【غۇرۇر】 a. Gurur.

ghururlanmaq 【غۇرۇرلانماق】 a.u. Çalımlı tavırlar almak.

ghururluq 【غۇرۇرلۇق】 Kibir, mağrurluk; yüksekte bakma.

ghururlunush 【غۇرۇرلۇنۇش】 Çalımlı tavırlar ama.

ghusse 【غۇسسە】 a. Kasvet, hüzn, iç sıkıntısı.

ghut-ghut 【غوت-غوت】 Kavgacı, şirret.

ghut-ghutluq 【غوت-غوتلوق】 Kavgacılık, şirretlik.

ghutuldimaq 【غوتۇلدىماق】 1. Fıkırdamak 2. Çene çalmak 3. Homurdamak.

ghuy 【غوي】 Taklidî ses; Gürültü.

ghuyghuy 【غۇيغۇي】 Topaç, pırlangiç.

ghuyla 【غويلا】 Görünüp kaybolma. *Ghuyla qilmaq* – Görünüp kaybolmak. *Ghuyla qilip ötüp ketmek* – Hızla geçmek.

ghuyuldatmaq 【غۇيۇلدىتماق】

(ghuyuldimaq'tan) Hızlı yürütmek, koşturmak. *At ghuyuldutup élip mangdi* – At çok hızlı götürdü.

ghuyuldimaq 【غۇيۇلدىماق】 Hızlı gitmek. *Ayropilan ghuyuldap uchup ketti* – Uçak hızlı geçti.

ghuza 【غۇزا】 bk. ghoza.

ghüsül 【غۇسۇل】 a. Gusul. *Ghüsül quyunmaq* – Gusul yapmak.

H

ه

hadash 【هاداش】 ağ. bk. yadash.
hadis 【هاديس】 a. Tuhaf, garip, acayip.
hadise 【هاديسه】 a. Hadise, olay.
haduq 【هادوق】 bk. harduq.
hafiz 【هافيز】 a. Hafız.
haga 【هاگا】 a. ağ. bk. hawa.
haganchi 【هاگانچی】 ağ. bk. hawanche.
hajet 【هاجەت】 a. Hacet, ihtiyaç. *Hajiti yoq* – İhtiyacı yok.
hajetxana 【هاجەتخانا】 a.f. Tuvalet.
hajetlik 【هاجەتلىك】 a.u. Gerekli, ihtiyaçlı, lüzumlu. *Hajetlik miqtarda* – Gerekli miktarda.
hajetmen 【هاجەتمەن】 a.f. Muhtaç.
hajetsiz 【هاجەتسىز】 a.u. Gereksiz, lüzumsuz.
haji 【هاجى】 a. din. Hacı.
hajiz 【هاجيز】 a. ağ. bk. ajiz.
hak 【هاك】 f. Kireç. *Chilanghan hak* – Sulanmış kireç. *Chilanmighan hak* – Sulanmamış kireç.
hakawur 【هاكاۋۇر】 Kibirli, kendini beğenmiş.
hakawurluq 【هاكاۋۇرلۇق】 Kibirlilik; kendini

beğenmişlik.
hakim 【هاكىم】 a. Hakim.
hakimiyet 【هاكىمىيەت】 a. Hakimiyet. *Hakimiyet organliri* – Hakimiyet kurumlan.
hakimiyetsizlik 【هاكىمىيەتسىزلىك】 a.U. Hakimiyetsizlik.
hakimliq 【هاكىملىق】 a.u. Hakimlik. *Hakimliq qilmaq* – Hakimlik etmek.
hakkak 【هاككاك】 f. ağ. bk. neqish.
hakkakchi 【هاككاكچى】 f. ağ. bk. neqqash.
haklatmaq 【هاكلاتماق】 f.u. (haklamaq'tan) Badana yaptırmak.
hakliq 【هاكلىق】 f.u. Kireçli.
haklimaq 【هاكلىماق】 f.u. Badana yapmak.
haktash 【هاكتاش】 f.u. Kireç.
haqaret 【هاقارەت】 a. Hakaret. *Haqaret qilmaq* – Hakaret etmek.
haqaretligenlik 【هاقارەتلىگەنلىك】 a.u. Hakaret etme hali.
haqaretlik 【هاقارەتلىك】 Hakaretli.
haqaretlimek 【هاقارەتلىمەك】 a.u. Hakaret etmek.

hal 【ھال】 ağ. bk. hoyla.

hal 【ھال】 II a. Hal, durum, vaziyet. *Terjime*

hal – Özgeçmiş. *Hal sorimaq* – Hal hatır sormak. *Öz halingha qara* – Kendi durumuna bak. *Öz halingha qoy* – Kendi-halime bırak. *Néme hal tatisen?* – Neden nazlanıyorsun? *Haldin taymaq* – Yorulmak; zayıf düşmek. *Her halda* – Her halde. *Héç bolmighan halda* – Hiç olmazsa.

hal 【ھال】 III Pembe, pembe renk.

hal-ehwal 【ھال-ئەھۋال】 a. Hal hatır.

Hal-ehwal sorimaq – Hal hatır sormak.

hala 【ھالا】 ağ. bk. hoyla.

halak 【ھالاک】 a. Ölüm, mahvolma, yok olma, yıkım. *Halak qilmaq* – Yok etmek; mahvetmek.

halaket 【ھالاکەت】 a. Ölüm, mahvolma, yok olma, yıkım. *Halaketke uchrimaq* – Ölüm ile karşılaşmak.

halaketlik 【ھالاکەتلىك】 a.u. Mahvedici, felaketli, meşum, öldürücü, tehlikeli.

halal 【ھالال】 a. Helal. *Halal mal* – Helal mal. *Halalim* – Eşim; nikahlı eşim.

halallash 【ھالالاش】 a.u. Hak verme; temize çıkarma.

halalliq 【ھالاللىق】 a.u. Namusluluk, doğruluk, dürüstlük, samimilik.

halallimaq 【ھالاللىماق】 a.u. Hak vermek; temize çıkarmak.

halawet 【ھالائۋەت】 a. Zevk, lezzet, rahat, mutlu. *Japanimu, halawetnimu teng körmek* – Meşakkati da, rahatı da beraber görmek.

halawetlik 【ھالائۋەتلىك】 a.u. Lezzetli, zevkli, rahat, mutlu, hoşnut.

halbuki 【ھالبۇكى】 a.u. Halbuki, oysa.

haldash 【ھالداش】 ağ. bk. aldash.

halem 【ھالەم】 a. ağ. bk. alem.

halet 【ھالەت】 a. Durum, vaziyet. *U méni qiyin halette qaldurdi* – O beni zor duruma soktu.

halga 【ھالغا】 ağ. bk. halwa.

halqa 【ھالقاق】 a. Halka, çember; ortası boş daire.

halqimaq 【ھالقىماق】 Geçmek, atlamak, üzerinden geçmek.

halqish 【ھالقىش】 ağ. bk. alqish.

halliq 【ھاللىق】 a.u. Varlıklılık; hali vakti yerinde. *Halliq aililer* – Varlıklılık aileler.

halreng 【ھالرەنگ】 Pembe renk.

halsirash 【ھالسىراش】 Yorulma, yorgun düşme.

halsiratmaq 【ھالسىراتماق】 (halsirimaq'tan) Yormak, kuvvetsizlendirmek.

halsirimaq 【ھالسىرىماق】 Yorulmak, kuvvetsizlenmek; yorgun düşmek.

halsiz 【ھالسىز】 a.u. Yorgun, kuvvetsiz, zayıf.

halsizlandurmaq 【ھالسىزلاندۇرماق】 a.u. (halsizlanmaq'tan); bk. halsizlatmaq.

halsizlanmaq 【ھالسىزلىنىماق】 a.u. Kuvvetsizlenmek; yorgun düşmek.

halsizlatmaq 【ھالسىزلىتىماق】 (halsizlanmaq'tan) Yormak, zayıflatmak, yorgun düşürmek, kuvvetsizlendirmek.

halsizlik 【ھالسىزلىك】 Kuvvetsizlik, yorgunluk.

halwa 【ھالۋا】 a. Helva.

halwichi 【ھالۋىچى】 a.u. Helvacı.

hamacha 【ھاماچا】 Teyze, hala.

hamaqet 【ھاماقەت】 a. Aptal, ahmak, budala.

hamaqetlik 【ھاماقەتلىك】 a.u. Aptallık, ahmaklık, budalalık.

haman 【هامان】 f. Hemen; hemen hemen.

hamane 【هامانه】 f. Ergeç, eninde sonunda, an, esna, bir anda. *Hamane kelmeydu* – Eninde sonunda gelmeyecek.

hamanem 【هامانهم】 a.u. Hep bir, ergeç.

hambal 【هامبال】 a. bk. hammal.

hamildar 【هاميلدار】 a.f. Hamile, gebe. *Hamildar bolmaq* – Hamile olmak.

hamildarliq 【هاميلدارلىق】 a.f.u. Hamilelik, gebelik.

hamile 【هاميله】 a. Hamile, gebe.

hamiy 【هامي】 a. Hami, destekleyen, arka.

hamiyliq 【هاميلىق】 a.u. Hamilik. *Hamiyliq körsetmek* – Hamilik yapmak; desteklemek.

hammal 【هاممال】 a. Hamal, küfeci.

hammam 【هاممام】 a. Hamam. *Hammamgha chüshmek* – Hamama girmek.

hammamchi 【هاممامچى】 a.u. Hamamcı.

hamut 【هاموت】 f. ağ. bk. amut.

han'git 【هانگت】 zool. Akbaba.

handiga 【هاندىگا】 f. ağ. bk. handiwa.

handiwa 【هاندىۋا】 Mala, sürgü.

hang 【هاڭ】 Ağzı açık, mıymıntı.

hang-tang 【هاڭ-تاڭ】 Şaşakalma. *Hang-tang bolmaq* – Şaşakalmak; akli durmak.

hangga 【هانگا】 Erkek eşek.

hanggit 【هانگت】 bk. han'git.

hangkaymaq 【هانگكايماق】 Aval aval bakmak. *Hangqiyip qalmaq* – Aval aval etrafına bakıp durmak.

hangqiyish 【هانگقىيش】 Aval aval bakma.

hangrash 【هانگراش】 Anırma, bağırma, hıçkırma.

hangratmaq 【هانگراتماق】 (hangrimaq'tan) Anırtmak, bağirtmak.

hangrimaq 【هانگرىماق】 Anırmak, bağırmaq, hıçkırmaq. *Éshék hangraydu* – Eşek anırır.

hangwaqmaq 【هانگۋاقماق】 Ağzım açıp bakmak; şaşkın şaşkın bakmak.

hangwaqti 【هانگۋاقتى】 Ağzı açık, seyirci, mıymıntı.

hangwaqtılıq 【هانگۋاقتىلىق】 Ağzı açıklık, mıymıntılık.

hangwéqish 【هانگۋېقىش】 Ağzını açıp bakış; şaşkın şaşkın bakış.

hapash 【هاپاش】 *Hapash qilmaq* – Sirtına almak; birisini sırtında kaldırmak.

hara 【هारा】 bk. here.

haraq 【هاراق】 a. Rakı, votka.

haraq-sharap 【هاراق-شاراپ】 a. Rakı ve şarap.

haraqxana 【هاراقخانا】 a.f. Rakı içilen yer; meyhane.

haraqxor 【هاراقخور】 a.f. Rakıcı, alkolik, içki müptelası.

haraqxorluq 【هاراقخورلۇق】 a.f.u. Alkolizm, içki müptelalığı.

haram 【هارام】 a. Haram. *Haram ölmek* – Gebermek, mürdolmak. *Haram oy* – Kötü niyet. *Haram oyluq* – Kötü niyetli.

haramxor 【هارامخور】 a.f. bk. haramtamaq.

haramxorluq 【هارامخورلۇق】 a.f.u. bk. haramtamaqliq.

haramliq 【هاراملىق】 a.u. Alçaklık, namussuzluk. *Haramliq qilmaq* – Namussuzluk etmek.

haramtamaq 【هارامتاماق】 a.u. Otlakçı, asalak.

haramtamaqliq 【هارامتاماقلىق】 Otlakçılık, asalaklık.

haramzade 【ھارامزادە】 a.f. 1. Gara meşru çocuk 2. Namussuz, hergele.

haramzadiliq 【ھارامزادىلىق】 a.f.u. Namussuzluk, alçaklık.

hararet 【ھارارەت】 a. Hararet, sıcaklık, ateş.

harduq 【ھاردۇق】 Yorgunluk, bitkinlik.
Harduq almaq – Dinlenmek.

hardurmaq 【ھاردۇرماق】 (harmaq'tan) Yormak, yorgunluk vermek. **Nahayiti hardurding de** – Çok yordun ya.

hardurush 【ھاردۇرۇش】 Yorma; yorgunluk verme.

hare 【ھارە】 bk. here II.

harghanliq 【ھارغانلىق】 Yorgunluk.

harghuzmaq 【ھارغۇزماق】 Yormak, yorgunluk vermek.

harghuzuwetmek 【ھارغۇزۇۋەتمەك】 bk. harghuzmaq.

harghuzush 【ھارغۇزۇش】 Yorma, yorgunluk verme.

harimi 【ھارىمى】 1. Gayri meşru çocuk 2. Hileli madrabaz.

harmaq 【ھارماق】 Yorulmak. **Harmang!** – Kolay gelsin!

harmas 【ھارماس】 Yorulmaz; yorulmak bilmeyen.

harmas-talmas 【ھارماس-تالماس】 bk. harmas.

harmasliq 【ھارماسلىق】 Yorulmazlık.

harmastin 【ھارماستىن】 Yorulmadan.

harmastin-talmastin 【ھارماستىن-تالماستىن】 bk. harmastin.

harmay-talmay 【ھارماي-تالماي】 Yorulmadan; bıkmadan.

harsiz 【ھارسىز】 a.u. Arsız, şerefsiz.

harsizliq 【ھارسىزلىق】 a.u. Arsızlık, şerefsizlik.

harwa 【ھارۋا】 a. Araba. **Kötek harwa** – İki tekerlekli ağaç araba; iki tekerlekli at arabası. **Qala harwa** – Öküz arabası. **Éshek harwa** – Eşek arabası. **Atni harwidin chiqardingmu?** – Atı arabadan çıkardın mı? **Harwa kira qilmaq** – Araba kiralamak; araba tutmak.

harwichi 【ھارۋىچى】 Arabacı.

harwikeshe 【ھارۋىكەش】 a.f. bk. harwichi.

harwikeshe 【ھارۋىكەشلىك】 a.f.u. Arabacılık.
Harwikeshe qilmaq – Arabacılık yapmak.

harwiliq 【ھارۋىلىق】 a.u. Arabalı. **Harwiliq kelmek** – Araba ile gelmek.

hasa 【ھاسا】 a. Deynek, ince sopa.

hasil 【ھاسىل】 a. Hasıl; meydana gelen. **Hasil bolmaq** – Hasıl olmak.

hasilat 【ھاسىلات】 a. Hasilat, kazanç, ürün.

hasildar 【ھاسىلدار】 a.f. Verimli, bereketli.

hasildarliq 【ھاسىلدارلىق】 a.f.u. Verimlilik, mahsuldarlık.

hasilsiz 【ھاسىلسىز】 a.u. Verimsiz, bereketsiz.

hasirap-hömüdep 【ھاسىراپ-ھۆمۆدەپ】 a.u. Kuvvetten düşerek; zorluklar içinde.

hasiratmaq 【ھاسىراتماق】 a.u. (hasirimaq'tan) Yormak, yorgunluk vermek.

hasirighanliq 【ھاسىرىغانلىق】 a.u. Yorgunluk, bitkinlik.

hasirimaq 【ھاسىرىماق】 a.u. Yorulmak.

hawa 【ھاۋا】 a. Hava. **Hawa rayi** – Hava durumu. **Hawa buzulup turuptu** – Hava durumu iyi değil; hava bozuk. **Hawa issiq** – Hava sıcak.

hawajaz 【ھاۋاجاز】 a.f. ağ. Uçak.

hawajazi 【ھاۋاجازى】 a.f. ağ. Uçak.

hawale 【ھاۋالە】 f. Havale. **U bu ishni sizge**

hawale qildi – O bu işi size havale etti.

hawanche 【ھاۋانچە】 f. Havan, döveç.

hawapayiz 【ھاۋاپايز】 a.r. ağ. Uçak.

hawareng 【ھاۋارەنگ】 a.f. Gök renk, mavi.

hawasiz 【ھاۋاسىز】 a.u. Havasız.

hawasizliq 【ھاۋاسىزلىق】 a.u. Havasızlık.

hawlash 【ھاۋلاش】 Havlama.

hawlashmaq 【ھاۋلاشماق】 Havlaşmak; çok köpeklerin havlaması.

hawlatmaq 【ھاۋلانماق】 (hawlimaq'tan) Havlatmak.

hawlimaq 【ھاۋلىماق】 Havlamak.

hawluqmaq 【ھاۋلۇقماق】 1. Koşuşmak 2. Telaşlanmak.

hawluqturmaq 【ھاۋلۇقتۇرماق】 (hawluqmaq'tan) Şaşırtmak, koşturmak.

hawshumaq 【ھاۋشۇماق】 Havlamak.

hawshush 【ھاۋشۇش】 Havlama.

hawshutmaq 【ھاۋشۇتماق】 (hawshumaq'tan) Havlatmak.

hawuz 【ھاۋۇز】 a. Havuz.

hawza 【ھاۋزا】 a. Havuz. *Donbas kömür hawzisi* – Donbas kömür yatağı.

hashar 【ھاشار】 a. Gönüllü yardımlaşma.

hasharchi 【ھاشارچى】 a.u. Gönüllü karşılıklı yardımlaşan.

hasharet 【ھاشارەت】 a. Böcek. *Zererlik hasharetler* – Zararlı böcekler.

hashkara 【ھاشكارا】 f. ağ. bk. ashkara.

hashkarilimaq 【ھاشكارىلىماق】 f.u. bk. ashkarilimaq.

hashqalla 【ھاشقاللا】 Bravo! Aferin!

hay! 【ھاي!】 ün. Hey!

hay-hay 【ھاي-ھاي】 ün. Hey hey.

hay-huy 【ھاي-ھۇي】 ün. *Hay-huy dégiche* – Hemen, bir anda.

haya 【ھايا】 a. Haya, utanma, ar, yüz, utanç.

hayajan 【ھاياجان】 f. Heyecan. *Hayajangha kelmek* – Heyecanlanmak.

hayajanlanmaq 【ھاياجانلانماق】 f.u. Heyecanlanmak.

hayan 【ھايان】 a. Fayda, menfaat, çıkar.

hayankesh 【ھايانكەش】 a.f. Alıp faydasına satan, tüccar.

hayasiz 【ھاياسىز】 Hayasız, arsız, utanmaz.

hayasizliq 【ھاياسىزلىق】 a.u. Hayasızlık, arsızlık.

hayat 【ھايات】 a. Hayat. *Hayat köchürmek* – Hayatı sürdürmek; yaşamak.

hayat-mamat 【ھايات-مامات】 a. Ölüm kalım. *Hayat-mamat mesilisi* – Ölüm kalım meselesi.

hayatbexsh 【ھاياتبەخش】 a.f. Hayat dolu; hayat veren; hayat-bahş.

hayatchan 【ھاياتچان】 a.u. Uzun ömürlü; hayat kuvveti olan.

hayatchanliq 【ھاياتچانلىق】 a.u. Uzun ömürlülük.

hayatiy 【ھاياتىي】 a. Hayatî.

hayatkeshlik 【ھاياتكەشلىك】 a.f.u. Hayatî, dirimlik.

hayatsiz 【ھاياتسىز】 a.u. Hayatsız.

hayatsizliq 【ھاياتسىزلىق】 a.u. Hayatsızlık.

haydaq 【ھايداق】 1. Dağıtma 2. Hız, sürat 3. Kovulma, sürülme, sürgün.

haydaqchi 【ھايداقچى】 Sürücü.

haydalmaq 【ھايдалماق】 1. Kovulmak, sürülmek 2. Tarla sürmek; tarla açmak.

haydash 【ھایداش】 Kovma, dağıtma, sürme, açma; bk. haydimaq.

haydimaq 【ھایدیماق】 1. Kovmak, dağıtmak, sürmek. *Atları haydighin* – Atları sür. 2. Sürmek, açmak. *Yer haydimaq* – Tarla sürmek (açmak).

haydiwetmek 【ھایدیوئتمهك】 Kovalamak, sürmek; sürgüne göndermek.

haydighuchi 【ھایدیغۇچى】 Sürücü. *Mashinini haydighuchi* – Araba sürücü.

haydighuzmaq 【ھایدیغۇزماق】 (haydimaq'tan) Sürdürmek.

hayem 【ھایم】 a. ağ. bk. ayem.

hayidash 【ھایداش】 ağ. bk. herilesh.

hayt-huyt 【ھایت-ھویت】 *Hayt-huyt dégiche* – Hemen, bir anda.

haywa 【ھایوا】 a. ağ. bk. harwa.

haywan 【ھایوان】 a. Hayvan. *Haywanlar dunyasi* – Hayvanlar dünyası. *Öy haywini* – Ev hayvanı; evcil hayvanlar.

haywanat 【ھایوانات】 a. Hayvanat, hayvanlar. *Haywanat dunyasi* – Hayvanat dünyası. *Haywanat bégi* – Hayvanat bahçesi.

haywanatchiliq 【ھایواناتچىلىق】 a.u. Kürük hayvanı yetiştiriciliği.

haywanchi 【ھایوانچى】 a.u. Hayvan çiftliği işçisi.

haywanlashmaq 【ھایوانلاشماق】 a.u. Hayvan gibi olmak; canavar olmak.

haywanliq 【ھایوانلىق】 a.u. Hayvanlık, canavarlık.

haywansiman 【ھایوانسىمان】 a.u. Canavar görünüşlü, hayvani.

haza 【ھازا】 I a. Yas, müsibet. *Haza tutmaq* – Yas tutmak.

haza 【ھازا】 II a. An, süre, müddet. *Bir hazadin kéyin* – Bir müddet sonra.

hazagiche 【ھازاگىچە】 a.u. Bir süre. *Bir hazagiche* – Bir süre.

hazidar 【ھازىدار】 a.f. Yaşlı, müsibetli.

hazidarliq 【ھازىدارلىق】 a.f.u. Yaşlılık, müsibet hali.

hazir 【ھازىر】 a. 1. Şimdi 2. Hazır. *Hazir bolmaq* – Hazır olmak. *Hazirgha qeder* – Şimdiye kadar. *Hazir pul* – Peşin para. *Hazir qilmaq* – Hazırlamak. *Hazir boll!* – Hazır ol!

hazirche 【ھازىرچە】 a.f. Şimdilik.

hazirgha 【ھازىرغا】 a.u. Şimdilik.

hazirghiche 【ھازىرغىچە】 a.u.f. Şimdiye kadar.

hazirjawap 【ھازىرجاۋاپ】 a. Hazırcevap.

hazirjawapliq 【ھازىرجاۋاپلىق】 a.u. Hazırcevaplık.

hazirqi 【ھازىرقى】 a.u. Şimdiki. *Hazirqi zamanda* – Şimdiki zamanda; günümüzde. *Hazirqi adem* – Şimdiki adam. *Hazirqi zamandiki* – Günümüzdeki. *Hazirqi zaman péli* – Şimdiki zaman fiili.

hazirlanmaq 【ھازىرلانماق】 a.u. Hazırlanmak. *Yolgha hazirlanmaq* – Yola hazırlanmak.

hazirlashmaq 【ھازىرلاشماق】 a.u. Hazırlaşmak; beraber hazırlamak.

hazirlatmaq 【ھازىرلاتماق】 a.u. (hazirlimaq'tan) Hazırlatmak.

hazirliq 【ھازىرلىق】 a.u. Hazırlık. *Hazirliq körmek* – Hazırlık yapmak.

hazirlimaq 【ھازىرلىماق】 a.u. Hazırlamak. *Ders hazirlimaq* – Ders hazırlamak.

hazirliwalmaq 【ھازىرلىۋالماق】 a.u. Hazırlamak.

he 【ھە】 1. Evet, iyi 2. ünl. Hadi. *He dégiche* – Hemen anında.

he-hu 【هه-هو】 *He-hu dégiche* – Hemen, anında.

he-huchi 【هه-هۇچى】 Kışkırtan, kışkırtıcı.

he-huchiliq 【هه-هۇچىلىق】 Kışkırtıcılık; kışkırtma hali.

Hebesh 【هه-بەش】 a. Habeş. *Hebesh ayili* – Habeş kadını. *Hebesh xelqi* – Habeş halkı.

hebib 【هەبىب】 a. kit. Dost, ahbap.

heddi 【هەددى】 a. Sınır, hudut. *Heddi ashmaq* – Aşırılık, sınırı geçmek. *Heddi tashqiri* – Aşırı derecede.

heddi-hésap 【هەددى-ھېساب】 a. Sınır, hudut. *Heddi-hésawi yoq* – Çok, hesapsız çok, sınırsız.

heddi-hésapsız 【هەددى-ھېساپسىز】 a.u. Hesapsız, çok.

hede 【هەدە】 Abla; büyük kız kardeş.

hedep 【هەدەپ】 Aralıksız, durmadan; ardi arası kesilmeden.

hedis 【هەدىس】 a. Hadis.

hediyе 【هەدىيە】 a. Hediye, armağan.

hej 【هەج】 a. Hac. *Hechge bérish* – Hacca gitme (gidiş). *Hej qilmaq* – Hac yapmak.

hejep 【هەجەپ】 a. Hayret, hayret etmek; bk. ejeplinish

hejilesh 【هەجىلەش】 a.u. Heceleme.

hejilimek 【هەجىلىمەك】 a.u. Hecelelemek.

hejim 【هەجىم】 a. Hacim. *Hejmi zor* – Hacmi büyük. *Hejmi keng idish* – Hacmi geniş kap (kutu).

hejimsiz 【هەجىمسىز】 a.u. Hacimsiz.

hejindik 【هەجىندىك】 a.u. Hacimli.

hejr 【هەجر】 a. kit. Ayrılık, veda.

hejwi 【هەجۋى】 a. Hicviye.

hejwiy 【هەجۋىي】 a. Hicvi. *Hejwiy zhurnal* –

Hicvi dergi.

hezhdihar 【ھەژدىھار】 f. ağ. bk. ejdiha.

heq 【ھەق】 a. Hak. *Mende néme heqqing bar?* – Bende ne hakkın var? *Ish heqqi* – İş hakkı.

heq-naheq 【ھەق-ناھەق】 a.f.a. Hak ve haksızlık.

heqemsaye 【ھەقەمسايە】 f. Komşu, bitişik.

heqiqet 【ھەقىقەت】 a. Hakikat, gerçek. *Ishning heqiqiti* – İşin gerçeği.

heqiqetchi 【ھەقىقەتچى】 a.u. Hakikati seven; adaletten yana.

heqiqetlimek 【ھەقىقەتلىمەك】 a.u. Tetkik etmek; meydana çıkarmak.

heqiqiten 【ھەقىقتەن】 Hakikaten, hakkıyla, gerçekten.

heqiqiy 【ھەقىقىي】 a. Hakiki, gerçek, doğru. *Heqiqiy dost* – Gerçek dost.

heqiqiyliq 【ھەقىقىيلىق】 a.u. Gerçeklik, doğruluk.

heqqani 【ھەققانى】 a. Haklı, adil. *Heqqani ish* – Haklı iş.

heqqaniyet 【ھەققانىيەت】 a. Hakkaniyet, adalet.

heqqaniyetperwer 【ھەققانىيەتپەرۋەر】 a.f. Adaletten yana; hakikati seven.

heqqaniyetperwerlik 【ھەققانىيەتپەرۋەرلىك】 a.f.u. Adaleti sevme hali; hakikati sevme hali.

heqqaniyetsiz 【ھەققانىيەتسىز】 a.u. Haksız, hakikatsiz.

heqqaniyetsizlik 【ھەققانىيەتسىزلىك】 a.u. Haksızlık.

heqqide 【ھەققىدە】 Hakkında. *Gep kim heqqide?* – Söz kimin hakkında?

heqliq 【ھەقلىق】 a.u. Haklı. *Heqliq bolmaq* –

Haklı olmak.

heqsiz 【هەقسەز】 a.u. Haksız. *Heqsiz éypleş*

– Haksız suçlama.

heqsizliq 【هەقسەزلىق】 a.u. Haksızlık.

heqte 【هەقتە】 a.u. Hakkında, konuda. *Bu hekte* – Bu konuda.

hel 【هەل】 I a. Hal, çözme. *Hel bolmaq* – Hallolmak. *Hel qilip bolmaydighan mesile* – Hallolması imkansız mesele. *Mesilini hel qilmaq* – Meseleyi halletmek.

hel 【هەل】 II Yıldız, altın yıldız.

helekchilik 【هەلەكچىلىك】 a.u. Gaile, sıkıntılı iş.

helep 【هەلەپ】 Vıcık karışım; vıcık yem.

helqim 【هەلقىم】 Gırtlak. *Jéni helqimigha kelgende* – Canı gırtlığına geldiğinde.

hem 【هەم】 f. Hem, ve. *Men hem sen* – Ben ve sen. *Men hem barimen* – Ben de gideceğim.

hemde 【هەمدە】 f.u. Hem de, bir de.

hemdem 【هەمدەم】 f. Dost, ahbap.

hemdemlik 【هەمدەملىك】 f.u. Dostluk, ahbaplık.

hemek 【هەمەك】 Ekmek türü.

hemel 【هەمەل】 I Şıringa. *Hemel qilmaq* – Şıringa yapmak.

hemel 【هەمەل】 II a. astr. 22 marttan 21 aprile kadar olan zaman.

hemelchi 【هەمەلچى】 Şıringa.

hemesir 【هەمەسىر】 f.a. Çağdaş, aynı devreye ait.

hemxizmet 【هەمخىزمەت】 f.a. İş arkadaşı, mesai arkadaşı.

hemian 【هەمیان】 f. Para kesesi.

hemjins 【هەمجىنس】 f.a. Hemcins, aynı

cinsten.

hemjinslik 【هەمجىنسىلىك】 f.a.u. Hemcinslik; aynı cinsten olma hali.

hemkar 【هەمكار】 f. Meslektaş.

hemkarlashmaq 【هەمكارلاشماق】 f.u. Yardımlaşmak, işbirliği etmek, mensubu olmak.

hemkarliq 【هەمكارلىق】 İşbirliği, yardımlaşma.

hemkarlishish 【هەمكارلىشىش】 f.u. Yardımlaşma, mensubu olma.

hemmeslek 【هەممەسىلەك】 f.u. Hemfikir, gaye ortaklığı, ülküdeş.

hemmesleklik 【هەممەسىلەكلىك】 f.a.u. Hemfikirlik, gaye ortaklığı.

hemmeylen 【هەممەيلىن】 f.u. Hepimiz.

hemnepes 【هەمئەنەپەس】 f.a. Arkadaş, yoldaş.

hemnepeslik 【هەمئەنەپەسىلىك】 f.a.u. Arkadaşlık, yoldaşlık.

hempikir 【هەمپىكىر】 f.a. Hemfikir.

hempikirlik 【هەمپىكىرلىك】 f.a.u. Hemfikirlik.

hemra 【هەمرا】 f. 1. Yoldaş, yol arkadaşı 2. Peyk, uydu.

hemraliq 【هەمزالىق】 f.u. Yol arkadaşlığı, yoldaşlık.

hemsat 【هەمسات】 Hemen, derhal.

hemsöhbət 【هەمسۆھبەت】 f.a. Muhatap.

hemsöhbətlik 【هەمسۆھبەتلىك】 f.a.u. Muhatap olma hali.

hemsheher 【هەمشەھەر】 f. Hemşeri.

hemsheherlik 【هەمشەھەرلىك】 f.u. Hemşerilik.

hemshire 【هەمشىرە】 f. Hemşire.

henniwasi 【هەننىۋاسى】 Hepsi. *Henniwasi sizge bolsun* – Hepsi sizin olsun.

hepileshmek 【هەپىلەشمەك】 Elde etmeğe

çalışmak; rica etmek, yalvarmak.

heps 【ههپس】 a. Hapis. *Hepske almaq* – Hapsetmek.

hepsxana 【ههپسخانا】 a.f. Hapishane, ceza evi.

hepte 【ههپته】 f. Hafta. *Bir hepte ichide* – Bir hafta içinde.

heptilik 【ههپتلىك】 f.u. Haftalık. *Ikki heptilik* – İki haftalık. *Heptilik zhurnal* – Haftalık dergi.

her 【هەر】 f. Her. *Her kim* – Herkes. *Her kimde* – Herkeste. *Her qachan* – Her zaman. *Her ikkilisi* – İki de. *Her qisma* – Her türlü. *Her yıl* – Her yıl. *Her kün* – Her gün. *Her yerde* – Her yerde. *Her halda* – Her halde. *Her ikki* – Her iki. *Her ikkimiz* – Her ikimiz.

herbir 【ههربىر】 f.u. Herbir.

herbiri 【ههربىرى】 Herbiri.

herbiy 【ههربىي】 a. Askerî. *Herbiy unwan* – Askerî unvan. *Herbiy hizmetchi* – Askerî görevli. *Herbiy septin boshanmaq* – Askerî görevden çekilmek.

herbiyleshmek 【ههربىيلىشمەك】 a.u. Askerîleşmek.

herbiyleshturnmek 【ههربىيلىشتۇرمەك】 a.u. (herbiyleshmek'ten) Askerîleştirmek.

herbiyleshturnüş 【ههربىيلىشتۇرۇش】 a.u. Askerîleştirme.

herwaxit 【ههرواخىت】 f.a. Her zaman.

herchend 【ههرخەند】 f. Gerçi, fakat.

herdayim 【ههردايىم】 f. Her zaman.

herdem 【ههردەم】 f. Her an.

here 【هەرە】 I Arı. *Gül berisi* – Çiçek arısı. *Erkek here* – Erkek arı. *Bal berisi* – Bal arısı. *Here uwisi* – Arı yuvası.

here 【هەرە】 II Testere. bıçkı. *Qol berisi* – El testeresi.

herem 【هەرەم】 a. tar. Harem. *Herem aghisi* – Harem ağası.

hergiz 【هەرگىز】 f. Hiçbir zaman.

herhalda 【هەرھالدا】 f.a.u. Herhalde.

herxil 【هەرخىل】 f. Her türlü.

herxilliq 【هەرخىللىق】 f.u. Her türlülük, değişik.

herichi 【هەرىچى】 Testereci, bıçkıcı.

heriket 【هەرىكەت】 a. Hareket. *Heriketke keltürmek* – Harekete geçirmek. *Heriketke kelmek* – Harekete geçmek. *Heriketke keltürgüchi küchler* – Harekete geçiren güçler. *Heriket etmek* – Hareket etmek. *Herikettiki armıye* – Hareketteki ordu. *Qarshi heriket* – Karşı hareket.

heriketchan 【هەرىكەتچان】 a.u. Hareketli, dinamik, faal.

heriketchanliq 【هەرىكەتچانلىق】 a.u. Hareketlilik, dinamiklik, faallik.

heriketichilik 【هەرىكەتچىلىك】 a.u. Hareket, harekette bulunmak.

heriketlendürgüchi 【هەرىكەتلەندۈرگۈچى】 a.u. Hareketlendiren; harekete geçiren. *Heriketlendürgüchi küchler* – Harekete geçiren güçler.

heriketlendürmek 【هەرىكەتلەندۈرمەك】 Hareketlendirmek.

heriketlenmek 【هەرىكەتلەنمەك】 Hareketlenmek.

heriketsiz 【هەرىكەتسىز】 a.u. Hareketsiz.

heriketsizlik 【هەرىكەتسىزلىك】 a.u. Hareketsizlik.

herilenmek 【هەرىلەنمەك】 Bıçkılanmak; testere ile kesilmek.

herilesh 【هەرىلەش】 Bıçkılama, testere ile kesme.

heriletmek 【هەرلەتمەك】 (herilimek'ten)

Bıçkılattmak; testere ile kestirmek.

herilimek 【هەرلیمەك】 Bıçkılamak, testere ile kesmek.

herjayda 【هەرجايدا】 f.u. Her yerde.

herkayerde 【هەرکایەردە】 f.u. Her yerde.

herkayerdin 【هەرکایەردىن】 f.u. Her yerden.

herket 【هەركەت】 a. bk. heriket.

herkim 【هەركىم】 f.u. Herkes, her hangi biri.

herqachan 【هەرقاچان】 f.u. Her zaman.

herqanche 【هەرقانچە】 f.u. Her ne kadar.

herqandaq 【هەرقانداق】 f.u. Her hangi.

herqayaqqa 【هەرقایاقتا】 f.u. Her tarafa.

herqayaqta 【هەرقایاقتا】 f.u. Her tarafta.

herqaygha 【هەرقایغا】 f.u. ağ. bk. herqayaqqa.

herqaysi 【هەرقایسى】 Herkes, herhangi biri.

hernéme 【هەرنیمە】 f.u. Her şey.

herp 【هەرب】 I a. Harb, savaş.

herp 【هەرب】 II a. Harf. **Bash herp** – Büyük harf.

herpmu-herp 【هەرىمۇ-هەرب】 a.u.a. Harfi harfına. **Herpmu-herp terjime** – Harfi harfına çevri.

hertereplime 【هەرتەرەپلیمە】 f.a.u. Etraflıca, her taraftan, enine boyuna.

hertürlük 【هەرتۈرلۈك】 f.u. Her türlü.

heryaqlima 【هەریاقلیما】 f.u. Her yönüyle.

herzaman 【هەرزامان】 f. Her zaman.

hesel 【هەسەل】 a. Bal. **Hesel berisi** – Bal ansı.

hesen-hüsen 【هەسەن-هۈسەن】 a. Gökkuşığı. **Hesen-hüsendek rengdar** – Gökkuşığı gibi renkli.

heset 【هەسەت】 a. Haset, gıpta, kıskançlık.

Heset qilmaq – Haset etmek.

hesetchi 【هەسەتچى】 a.u. Hasetçi, haset eden, kıskanan.

hesetlik 【هەسەتلىك】 a.u. Hasetlik, kıskançlık.

hesret 【هەسرەت】 a. Hasret. **Hesret chekmek** – Hasret çekmek.

hesretleshmek 【هەسرەتلەشمەك】 a.u. Hasretleşmek; dertleşmek.

hesretlik 【هەسرەتلىك】 a.u. Hasretli, dertli, üzgün.

hesse 【هەسسە】 a. 1. Defa, kere, kez, sefer 2. Pay, hisse.

hessilik 【هەسسلىك】 a.u. Hisseli.

hesh-pesh 【هەش-پەش】 **Hesh-pesh dégiche** – Hemen, bir anda.

heshem 【هەشەم】 a. Bezeme, süsleme, ziynet. **Heshem qilmaq** – Bezemek, süslemek.

heshemet 【هەشەمەت】 a. Muhteşem, parlak.

heshemetlik 【هەشەمەتلىك】 a.u. Muhteşemlik, parlaklık.

heshkipichek 【هەشکپىچەك】 bot. Gündüzsefası, kakhaha çiçeği, çit sarmaşığı.

hetta 【هەتتا】 a. Hatta, bile.

hettiginey 【هەتتىگىنەي】 ünl. Yazık, heyhat, ne çare.

hewes 【هەۋەس】 a. Heves, istek. **Hewes qilmaq** – İstemek.

heweskar 【هەۋەسكار】 a.f. İstekli, talip, gönüllü, hevesli.

heweskarliq 【هەۋەسكارلىق】 a.f.u. İsteklilik, gönüllülük, heveslilik.

heweslendürmek 【هەۋەسلەندۈرمەك】 a.u. (heweslenmek'ten) Heveslendirmek; isteğini uyandırmak.

heweslenmek 【هەۋەسلەنمەك】 a.u.

Heveslenmek, istek hissetmek.

hey'et 【هه بئەت】 a. Heyet, kurul, komisyon.
Teptish hey' *iti* – Teftiş kurulu.

heydekchi 【هه يدە كچى】 Süren, iten, teşvik eden, kışkırtan, dürtten; bk. haydaqchi.

heydekchilik 【هه يدە كچىلىك】 Sürmek, itmek, teşvik etmek, kışkırtmak.

heydiha 【هه يدىھا】 bk. ejdiha.

heyel 【هه يەل】 Gecikme, geç kalma. *Heyel qilip qalmaq* – Gecikmek.

heyellenmek 【هه يەللەنمەك】 Gecikmek; acele etmemek.

heykel 【هه يكەل】 a. Heykel.

heykelche 【هه يكەلچە】 a.f. Büst, göğüs.

heykelchi 【هه يكەلچى】 a.u. Heykeltıraş.

heykeltarash 【هه يكەلتاراش】 a.f. bk. heykelchi.

heykeltarashliq 【هه يكەلتاراشلىق】 a.f.u. Heykeltıraşlık.

heyran 【هه يران】 a. Heyran. *Heyran bolmaq* – Heyran olmak.

heyranliq 【هه يرانلىق】 a.u. Heyranlık; heyran olma hali. *Heyranliq ichide qaldim* – Heyran oldum.

heyret 【هه يرەت】 a. Hayret. *Heyrette qalmaq* – Hayret etmek.

heywet 【هه يۋەت】 a. Muhteşem, azametli, görkemli.

heywetlik 【هه يۋەتلىك】 a.u. Muhteşem, azametli, görkemli.

heyyar 【هه ييار】 a. Sayrimsak, riyakar, iki yüzlü, sahte tavırlı adam.

heyyarliq 【هه ييارلىق】 a.u. Riyakarlık, iki yüzlülük. *Heyyarliq qilmaq* – Riyakarlık etmek.

hezep 【هەزەپ】 a. ağ. bk. ejep.

hezer 【هەزەر】 a. kit. Yavaş, dikkat. *Hezer qil!* – Dikkate t!

hezil 【هەزىل】 a. Şaka, latife. *Hezil qilmaq* – Şaka yapmak. *Hezil qilip qutulmaq* – Şaka ile kurtulmak.

hezilkesh 【هەزىلكەش】 a.f. Şakacı.

hezilkeshlik 【هەزىلكەشلىك】 a.f.u. Şakacılık.

hezilleshmek 【هەزىللەشمەك】 a.u. Şakalaşmak.

hezim 【هەزىم】 a. Hazım, sindirim. *Hezim qilmaq* – Hazmetmek, sindirmek.

hezin 【هەزىن】 a. Hazin, keder, elem.

hezinlik 【هەزىنلىك】 a.u. Kederli, elemli, üzgün.

hezret 【هەزرىت】 a. tar. Hazret. *Hezretliri* – Hazreti.

héch 【هەچ】 f. Hiç. *Héch bolmisa* – Hiç olmazsa.

héchbir 【هەچبىر】 f.u. Hiçbir. *Héchbir sewepsiz* – Hiçbir sebep olmadan.

héchkim 【هەچكىم】 f.u. Hiçkim.

héchqachan 【هەچقاچان】 f.u. Hiçbir zaman.

héchqandaq 【هەچقانداق】 f.u. Hiçbir türlü.

héchqayaqqa 【هەچقاياققا】 f.u. Hiçbir tarafa.

héchqayaqtin 【هەچقاياقاتىن】 f.u. Hiçbir taraftan.

héchqaysi 【هەچقايىسى】 f.u. Hiçbiri, hiçbirsisi. *Héchqaysimiz* – Hiçbirimiz.

héchqeyerde 【هەچقەيەردە】 f.u. Hiçbir yerde.

héchqeyerdin 【هەچقەيەردىن】 f.u. Hiçbir yerden.

héchqeyerge 【هەچقەيەرگە】 f.u. Hiçbir yere.

héchqisi 【هەچقىسى】 *Héchqisi yoq* – Birşey değil; önemli değil.

héchnede 【هەچنەدە】 f.u. Hiçbir yerde.

héchnedin 【ھېچنەدىن】 Hiçbir yerden.
héchnege 【ھېچنەگە】 f.u. Hiçbir yere.
héchnerse 【ھېچنەرسە】 f.u. Hiçbir şey.
héchnéme 【ھېچنەمە】 f.u. Hiçbir şey.
héchnémige 【ھېچنەمىگە】 f.u. Hiçbir şeye.
Héchnémige yarimaydu – Hiçbir şeye yaramaz.
héchwaxtta 【ھېچۋاختتا】 f.u. Hiçbir zaman.
héchyaqqa 【ھېچياققا】 f.u. Hiçbir tarafa.
héchyerde 【ھېچيەردە】 f.u. Hiçbir yerde.
héchyerge 【ھېچيەرگە】 f.u. Hiçbir yere.
héjajmaq 【ھېجايماق】 Gülümsemek, tebsüm etmek.
héjaytmaq 【ھېجايتماق】 (héjaymaq'tan) Gülümsetmek, tebsüm ettirmek.
héjik 【ھېجىك】 Hece.
héjiklimek 【ھېجىكلىمەك】 Hecelemek.
héjir 【ھېجىر】 Kilden yapılmış kase (kap).
héjiyish 【ھېجىيىش】 Gülümseme, tebsüm etme.
hékaye 【ھېكايە】 a. Hikâye, ökü.
hékayichi 【ھېكايىچى】 a.u. Hikâyeci.
hékayichilik 【ھېكايىچىلىك】 a.u. Hikâyecilik.
hékmet 【ھېكمەت】 a. Hikmet, bilgelik.
hékmetlik 【ھېكمەتلىك】 a.u. Hikmetli.
Hékmetlik sözler – Hikmetli sözler.
héqide 【ھېقىدە】 ağ. bk. eqide.
héqighdash 【ھېقىغداش】 ağ. bk. öpkilesh.
héqiq 【ھېقىق】 I a. Kırmızı akik.
héqiq 【ھېقىق】 II Hiçkırık.
héle 【ھېلە】 a. Hile. **Héle ishletmek** – Hile kullanmak. **Héle qilmaq** – Hile yapmak.
héle-neyreng 【ھېلە-نەيرەنگ】 a.f. Hile ve oyun.

héli 【ھېلى】 Daha, da, bir de, daha da, biraz önce. **Héliraq béríp keldim** – Biraz önce gidip döndüm. **Belidin helighe** – Ardarda; sık sık.
héliger 【ھېلىگەر】 a.f. Hilekar, hileci.
héligerchilik 【ھېلىگەرچىلىك】 a.f.u. Hilekarlık, hilecilik.
héligerlerche 【ھېلىگەرلەرچە】 a.f. Hileci gibi.
héligerlik 【ھېلىگەرلىك】 a.f.u. Hilecilik, hilekarlık.
hélighichila 【ھېلىغىچىلا】 Şu ana kadar.
héliqi 【ھېلىقى】 Deminki, sözü geçen, adı geçen, zikredilen.
hélila 【ھېلىلا】 Demin; biraz önce.
hélile 【ھېلىلە】 Bir tür ilaç bitkisi.
hélimu 【ھېلىمۇ】 Şimdi de, iyi ki.
héliraqta 【ھېلىراقتا】 Biraz önce. **Héliraqta u meni yoqlap keldi** – Biraz önce o beni ziyaret etti.
hémishe 【ھېمىشە】 f. Daima, her zaman.
hémishem 【ھېمىشەم】 f.u. bk. hémishe.
hémishemki 【ھېمىشەمكى】 f.u. Her zamanki.
hérip 【ھېرىپ】 a. bk. herp II.
héris 【ھېرىس】 a. Hırs, aç gözlü.
hérisliq 【ھېرىسلىق】 a.u. Hırslık, aç gözlülük.
hérish 【ھېرىش】 (harmaq'tan) Yorulma.
hésap 【ھېساب】 a. Hesap. **Hesap mashinisi** – Hesap makinesi. **Ottura hesap bilen** – Ortalama.
hésapchi 【ھېساپچى】 a.u. Muhasebeci.
hésapchiliq 【ھېساپچىلىق】 a.u. Muhasebecilik.
hésaplaghliq 【ھېساپلاغلىق】 a.u. Hesaplanmış.
hésaplanmaq 【ھېساپلانماق】 a.u. Hesaplanmak; sayılmak. **U birinchi oqughuchi dep**

hésaplinidu – O birinci öğrenci sayılır.

hésaplash 【هېسپلاش】 Hesaplama, sayma.

hésaplashmaq 【هېسپلاشماق】 a.u.
Hesaplaşmak.

hésaplatmaq 【هېسپلاتماق】 (hésaplımaq'tan)
Hesaplatmak, saydırmak.

hésaplıq 【هېسپلیق】 a.u. Hesaplı, sayılı.

hésaplımaq 【هېسپلیماق】 a.u. Hesaplamak,
saymak.

hésapsız 【هېسپسیز】 a.u. Hesapsız.

hésawat 【هېساوات】 a. Hesap verme, defter
tutma. *Hésawat deptiri* – Hesap defteri.

hésip 【هېسپ】 a. Sucuk.

hétiqash 【هېتىقاش】 Yadırgama, çekinme,
sıkıntıya düşme.

hétiqımaq 【هېتىقىماق】 Yadırgamak,
çekinmek, sıkıntıya düşmek.

héyit 【هېيت】 a. Bayram. *Qurban héyiti* –
Kurban bayramı.

héyit-ayem 【هېيت-ايهيم】 a. Bayram ve tatil.
Héyit-ayemlerde – Bayram ve tatillerde.

héyitlashmaq 【هېيتلاشماق】 a.u.
Bayramlaşmak.

héyitlatmaq 【هېيتلاتماق】 a.u.
(héyitlımaq'tan) Bayramlaşmaya götürmek.

héyitliq 【هېيتلىق】 a.u. Bayramlık.

héyitlımaq 【هېيتلىماق】 a.u. Bayramlaşmak.

hézi 【هېزى】 *Hézi bolmaq* – Sakınmak,
korunmak. *Jéningha hézi bol!* – Kendine iyi
bak!

hid 【هيد】 Koku. *Hidi chiqti* – Kokusu çıktı.

hidlik 【هيدلىك】 Kokulu.

hidsiz 【هيدسىز】 Kokusuz.

hidsizlik 【هيدسىزلىك】 Kokusuzluk.

hijaq 【هيجاق】 Şakacı, alaycı, çok gülen.

hijamet 【هيجامهت】 a. t. Kan alma, hacamat.

hijran 【هيجران】 a. Hicran, ayrılık acısı.

Hijriy 【هيجري】 a. Hicri. *Hijriy yıl* – Hicri
yıl.

hildam 【هيلدام】 ağ. bk. ildam.

hillet 【هيللهت】 a. Suç, itham, kabahat. *Hillet
qoymaq* – Suçlamak.

himaye 【هيمايه】 a. Himaye. *Himaye qilmaq*
– Himaye etmek.

himayichi 【هيمايىچى】 a.u. Himaye eden,
koruyan, koruyucu.

himayisiz 【هيمايىسىز】 a.u. Himayesiz.

himayisizlik 【هيمايىسىزلىك】 a.u. Himayesizlik.

himirish 【هيمىرىش】 Sokuşturma, tıktırma.

himirmek 【هيمىرمەك】 Sokuşturmak,
tıktırtmak.

himleshmek 【هيملهشمەك】 Sıklaşmak, sıkı
yanaşmak.

himleshtürmek 【هيملهشتۇرمەك】
(himleshmek'ten) Sıklaştırmak.

himmet 【هيممەت】 a. Himmet, lutuf.

himmetlik 【هيممەتلىك】 a.u. Himmetli,
lutufllu.

himmetsiz 【هيممەتسىز】 a.u. Himmetsiz,
lutufsuz.

himmetsizlik 【هيممەتسىزلىك】 a.u.
Himmetsizlik, lutufsuzluk.

Hind 【هند】 Hind. *Hind ayili* – Hind kadını.
Hind xelqi – Hind halkı. *Hind tili* – Hind dili.

Hindistan 【هندىستان】 Hindistan.

Hindistanliq 【هندىستانلىق】 Hindistanlı.
Hindistanliq qiz – Hindistanlı kız.

hingaymaq 【هنگايماق】 Dişlerini göstermek.

hinggaytmaq 【هنگگایتماق】 (hinggaymaq'tan)
Dişlerini göstertmek.

hirjaymaq 【هیرجایماق】 bk. héjaymaq.

his 【هیس】 a. His, duygu. **His qilmaq** – Hissetmek. **Tughma his** – Doğuştan gelen duygu.

hisdash 【هسداش】 a.u. Mütesanit, dayanışık.

hisdashliq 【هسداشلیق】 a.u. Mütesanit olarak, dayanışarak.

hissiyat 【هسسییات】 a. His, duygu.

ho 【هو】 bk. hor.

hoduqmaq 【هودۇقماق】 Telaşlanmak, heyecanlanmak.

hoduqturmaq 【هودۇقتۇرماق】 (hoduqmaq'tan)
Telaşlandırmak, heyecanlandırmak.

hoduqush 【هودۇقۇش】 Telaşlanma, heyecanlanma.

hokukshunas 【هوکۇکشۇناس】 a.u. Hukukçu, adliyecî.

hoquq 【هوقۇق】 a. Hukuk. **Shayiam hoquqi** – Seçim hukuku. **Grazhdanliq hoquqi** – Vatandaşlık hukuku. **Hoquq bermek** – Hukuk vermek.

hoquqiy 【هوقۇقی】 a. Hukukî. hukuka ait. **Hokuki mesttiler** – Hukukî meseleler.

hoquqluq 【هوقۇقلۇق】 a.u. Hukuklu. **Teng hoquqluq** – Eşit hukuklu. **Toluq hoquqluq wekil** – Tam hukuklu vekil.

hoquqsiz 【هوقۇقسىز】 a.u. Hukuksuz.

hoquqsizliq 【هوقۇقسىزلىق】 a.u. Hukuksuzluk.

hoquqshunasliq 【هوقۇقشۇناسلىق】 a.f.u. Hukukçuluk, adliyecilik.

hoqush 【هوقۇش】 zool. Hüthüt, çavuş kuşu.

hola 【هولا】 a. Avlu. **Holigha chiqmaq** – Avluya çıkmak.

holuq 【هولۇق】 Buharlı. **Horluq polo** – Buharlı pilav.

holuqma 【هولۇقما】 Telaşlı olma, telaşlı oluş.

holuqmaq 【هولۇقماق】 Telaşlanmak, acele etmek.

holuqturmaq 【هولۇقتۇرماق】 (holuqmaq'tan)
Şaşırtmak, endişelendirmek, korkutmak.

honan 【هونان】 bk. hornan.

honnaq 【هونناق】 ağ. bk. boghma.

hopat 【هوپات】 a. ağ. bk. wapat.

hor 【هور】 Buhar. **Horgha aylanmaq** – Buhar haline gelmek.

hordalmaq 【هوردالماق】 Buğulanmak.

hordatmaq 【هورداتماق】 Buhara vermek, buhar çıkarmak.

hornan 【هورنان】 Buharda pişirilmiş ekmek.

horun 【هورۇن】 Tembél, haylaz, uyuşuk.

horunlashmaq 【هورۇنلاشماق】 Tembelleşmek. **Horunlushup ketmek** – Tembelleşevermek.

horunluq 【هورۇنلۇق】 Tembellik, haylazlık, uyuşukluk. **Horunluq qilmaq** – Tembellik etmek.

hosma 【هوسما】 bot. Bir tür bitki, yaprağından mıcıklanarak çıkarılan su, kaşı karartmak için, hanımlar tarafından kaşlarına sürülür.

hosul 【هوسۇل】 a. Ürün, verim. **Hosuli kem** – Verimsiz.

hosuldar 【هوسۇلدار】 a.f. Verimli.

hosuldarliq 【هوسۇلدارلىق】 a.f.u. Verimlilik. **Hosuldarliqni ashurush** – Verimliliği yükseltme.

hosulluq 【هوسۇللۇق】 a.u. Verimli.

hosulsiz 【هوسۇلسىز】 a.u. Verimsiz.

hosulsizliq 【ھوسۇلسىزلىق】 a.u. Verimsizlik.

hosh 【ھوش】 f. bk. hush.

hoyla 【ھويلا】 f. Avlu. *Hoylining arqisi* – Avlunun arkası.

hoyla-aram 【ھويلا-ئارام】 f. Ev ve avlu; inşaat.

hödde 【ھۆددە】 a. *Höddige almaq* – Üstlenmek; sorumluluğu üstlenmek.

höddiger 【ھۆددىگەر】 a.f. Sorumlu.

höddigerlik 【ھۆددىگەرلىك】 a.f.u. Sorumluluk, taahhüt.

höddisidin 【ھۆددىسىدىن】 a.u. *Höddisidin chiqmaq* – Yerine getirmek; gerçekleştirmek; sona erdirmek.

hödek 【ھۆدەك】 a.g. bk. ördek.

höjjet 【ھۆججەت】 a. Hüccet, belge, vesika.

höjjetlik 【ھۆججەتلىك】 a.u. Belgelere dayanan.

hökmüral 【ھۆكۈمۈرال】 a.f. a.g. bk. hökümran.

höküm 【ھۆكۈم】 a. Hüküm. *Höküm qilmaq* – Hükmetmek, emretmek. *Höküm sürmek* – Hüküm sürmek.

hökümdar 【ھۆكۈمدار】 a.f. Hükümdar, amir, buyurucu.

hökümdarlıq 【ھۆكۈمدارلىق】 a.f.u. Hükümdarlık, amirlik. *Hökümdarlıq qilmaq* – Hükümdarlık yapmak; amirlik yapmak.

höküname 【ھۆكۈنامە】 a.f. Hükümname, karar.

hökümrان 【ھۆكۈمران】 a.f. Hükümran. *Hökümran partiye* – Hükümran parti.

hökümrانlıq 【ھۆكۈمرانلىق】 a.f.u. Hükümranlık. *Hökümranlıq qilmaq* – Hükümranlık etmek.

höküreng 【ھۆكۈرەنگ】 Dörtnal. *Höküreng tashlap chapmaq* – Dörtnal koşturmak.

höküresh 【ھۆكۈرەش】 Böğürme, anırma,

uğuldama, bağırma.

hökürimek 【ھۆكۈرىمەك】 Böğürmek, anırmak, uğuldamak, bağırma. *Hökürüp yighlimaq* – Hıçkırarak ağlamak.

höküz 【ھۆكۈز】 Öküz.

höl 【ھۆل】 f. Islak, nemli, yaş, rutubetli. *Höl bolmaq* – Islanmak.

hölchilik 【ھۆلچىلىك】 f.u. Islaklık, nemlik, yağmurlu hava; vıcık çamur; sulu sepenli.

höldimek 【ھۆلدىمەك】 f.u. bk. höllimek.

hölesh 【ھۆلەش】 bk. yölesh.

höllenmek 【ھۆللەنمەك】 f.u. Islanmak.

hölletmek 【ھۆللەتمەك】 (höllimek'ten) Islattırmak.

höllimek 【ھۆللىمەك】 f.u. Islatmak, nemlendirmek.

höllük 【ھۆللۈك】 f.u. Rutubet, nem, yaşlı.

hömeymek 【ھۆمەيمەك】 Gözlerini fal taşı gibi açmak.

hömür 【ھۆمۈر】 a. bk. ömür.

hömüyüş 【ھۆمۈيۈش】 Gözlerini fal taşı gibi açma.

höplesh 【ھۆپلەش】 Sıvı bir şeyi yutma.

höplimek 【ھۆپلىمەك】 Sıvı bir şeyi yutmak.

höpüp 【ھۆپۈپ】 zool. Hüthüt, çavuş kuşu.

hörmət 【ھۆرمەت】 a. Hürmet, saygı. *Hörmet körsetmek* – Saygı göstermek.

hörmeten 【ھۆرمەتەن】 a. kit. Saygıyla.

hörmetlesh 【ھۆرمەتلەش】 a.u. Saygı gösterme.

hörmetligüchi 【ھۆرمەتلىگۈچى】 a.u. Saygı gösteren.

hörmetlik 【ھۆرمەتلىك】 a.u. Saygılı.

hörmetlimek 【ھۆرمەتلىمەك】 a.u. Saygı göstermek.

hürmetperest 【هۆرمەتپەرەست】 a.f. İkbalperest.

hürmetperestlik 【هۆرمەتپەرەستلىك】 a.f.u. İkbalperestlik.

hürmetsiz 【هۆرمەتسىز】 a.u. Saygısız.

hürmetsizlik 【هۆرمەتسىزلىك】 a.u. Saygısızlık.

hösn 【هۆسن】 a. Güzellik, letafet, yakışıklılık.

hösnxet 【هۆسنخەت】 a.f. Kaligrafi.

hösnlük 【هۆسنلۈك】 a.u. Güzəl, sevimli, latif, yakışıklı.

höshine 【هۆشینە】 Omuz.

hötel 【هۆتەل】 ağ. bk. yötel.

hözür 【هۆزۈر】 a. Huzur, rahat. **Hözür qilmaq** – Rahatlamak. **Hözürini körmek** – Rahatını görmek.

hözür-halawet 【هۆزۈر-ھالاۋەت】 a. Rahat, sükünet, huzur, memnuniyet, hoşnutluk, zevk, lezzet.

hözürülenmek 【هۆزۈرلەنمەك】 a.u. Ferahlık duymak, dinlenmek, rahatlamak.

hujra 【ھۇجرا】 a. Oda, yatak odası.

hujum 【ھۇجۇم】 a. Hücum, saldırı, taarruz. **Hawa hujumi** – Hava saldırısı. **Hujum qilmaq** – Saldırmak.

hul 【ھۇل】 Temel, esas. **Binaning hulini qurmaq** – Binanın temelini atmak.

hulimaq 【ھۇلماق】 Ulumak.

hurrek 【ھۇررەك】 1. Yumru, şiş, tümür 2. mec. Namussuz, arsız, vicdansız.

hurreklik 【ھۇررەكللىك】 Namussuzluk, arsızlık, vicdansızlık.

huwlash 【ھۇۋلاش】 Uluma.

huwlmaq 【ھۇۋلماق】 Ulumak.

hush 【ھۇش】 f. Şuur, bilinç, akıl. **Hushtin ketmek** – Bayılmak. **Késel hushigha keldimu?** –

Hasta kendine geldi mi?

hushqitquch 【ھۇشقىتقۇچ】 Düdük.

hushqitmaq 【ھۇشقىتماق】 Islak çalmak; düdüğü öttürmek.

hushsiz 【ھۇشسىز】 f.u. Şuursuz, bayılmış, kendini kaybetmiş. **Késel hushsiz yatidu** – Hasta şuursuz yatıyor.

hushsizliq 【ھۇشسىزلىق】 f.u. Şuursuzluk, baygınlık.

hushyar 【ھۇشيار】 f. Uyanık, gözü açık. **Hushyar bolmaq** – Uyanık olmak.

hushyarliq 【ھۇشيارلىق】 f.u. Uyanıklık. **Hushyarliq körsetmek** – Uyanıldık göstermek.

huzur 【ھۇزۇر】 a. Bulunma. **Huzuringizda** – Huzurunuzda.

hüjeyrilik 【ھۇجەيرىلىك】 a.u. Hücreli.

hül 【ھۇل】 Kızgın hava, yakıcı sıcak.

hülüldimek 【ھۇلۇلدیمەك】 Alev alev yanmak; tutuşup yanmak.

hüner 【ھۇنەر】 f. Hüner, sanat, ustalık.

hünerlik 【ھۇنەرلىك】 f.u. Hünerli, sanatı olan.

hünersiz 【ھۇنەرسىز】 f.u. Hünersiz, sanatsız. **Hünersiz yigit** – Hünersiz erkek.

hünerwen 【ھۇنەرۋەن】 f.u. Usta, zanaatçı, sanatçı.

hünerwenlik 【ھۇنەرۋەنلىك】 f.u. Ustalık, sanatçılık, zanaatçılık.

hüppide 【ھۇپپىدە】 Hemen, aniden, birden bire, ansızın. **Oyni hüppide ot aldi** – Evi aniden yangın sardı.

hüpüp 【ھۇپۇپ】 ağ. bk. höpüp.

hür 【ھۇر】 I A Hür, cennet kızı. **Hür qizi** – Cennet kızı.

hür 【ھۇر】 II Hür, serbest, erkin.

hürbagh 【ھۇرباغ】 Çiçekli bahçe.
hürkek 【ھۈرکەك】 Ürkek. *Hürkek at* – Ürkek at.
hürkeklik 【ھۈرکەكلىك】 Ürkeklik.
hürkümek 【ھۈرکۈمەك】 Ürkemek. *Etim*
hürküp ketti – Atım ürküverdi.
hürküsh 【ھۈرکۈش】 Ürkme.
hürkütmeK 【ھۈرکۈتمەك】 (hürkümek'ten)
ÜrkütmeK.
hürkütüwetmek 【ھۈرکۈتۈۋەتمەك】
Ürkütüvermek.
hürkütüş 【ھۈرکۈتۈش】 Ürkütme.
hürlük 【ھۈرلۈك】 a.u. Hür olma hali.

hürmet 【ھۈرمەت】 a. bk. hörmet.
hürpeymek 【ھۈرپەيمەك】 1. Saçların karmakarışık olması 2. Tiksinmek.
hürpeymek 【ھۈرپەيمەك】 (hürpeymek'ten)
1. Saçlarını karmakarışık yapmak 2. Tiksindirmek.
hürriyet 【ھۈررىيەت】 a. Hürriyet, erkinlik.
hürriyetperwer 【ھۈررىيەتپەرۋەر】 a.f.
Hürriyetperver, hürriyetsever.
hürriyetperwerlik 【ھۈررىيەتپەرۋەرلىك】 a.f.u.
Hürriyetperverlik, hürriyetseverlik.
hüseyni 【ھۈسەينى】 a. Bir üzüm türü.
hüştek 【ھۈشتەك】 Islık, ötme. *Hüştek*
chalin aq – Islık çalmak.

X

خ

xa ... xa 【خا ... خا】 Ya da, ya. *Xa u yerde, xa bu yerde* – Ya orada, ya burada.

xada 【خادا】 f. Sırık. *Xada tash* – Kaya.

xadiliq 【خادىلىق】 Arızalı, pürüzlü, tepe tepe, tümseklerle örtülü, girintili çıkıntılı. *Xadiliq yer* – Tümseklerle örtülü yer.

xadim 【خادىم】 a. Faaliyet adamı; militan; memur, işçi. *Ilmiy xadim* – İlim adamı.

xadime 【خادىمه】 a. Kadın memur, kadın işçi.

xaditash 【خادىتاش】 f.u. Kaya.

xaduk 【خادۇك】 Dört tekerlekli araba.

xahish 【خاھىش】 f. İstek, arzu, emel, heves.

xahlimaq 【خاھلىماق】 f.u. bk. xalimaq.

xain 【خائىن】 a. Hain. *Xainlerche* – Hainlerce. *Weten xaini* – Vatan haini.

xainane 【خائىنانە】 f. Hainane, haincesine. *Xainane rewishte* – Haincesine.

xainliq 【خائىنلىق】 a.u. Hainlik. *Xainliq qilmaq* – Hainlik etmek.

xajjajliq 【خاججايلىق】 a.u. mec. Gaddarlık, kabalık, sertlik.

xajo 【خاجو】 ç. Karabibere benzer bir baharat.

xajo-xujo 【خاجو-خۇجو】 ç.u. Baharat.

xaqan 【خاقان】 Hakan, kağan.

xaqanliq 【خاقانلىق】 Hakanlık, kağanlık.

xal 【خال】 f. Ben.

xalas 【خالاس】 a. Kurtuluş, kurtarma. *Xalas bolmaq* – Kurtarılmak. *Xalas qilmaq* – Kurtarmak.

xalash 【خالاش】 İsteme.

xalat 【خالات】 a. Cüppe.

xalayıq 【خالايىق】 a. Halk.

xaldar 【خالدار】 f. Benli.

xali 【خالى】 f. Boş, serbest. *U mu xatadin xali emes* – O da hatasız değil. *Ihtimaldin xali emes* – İhtimali yok değil. *Xali qilmaq* – Boşaltmak. *Xali sözleshmek* – Özel konuşmak; başkalarının bulunmadığı yerde konuşmak.

xaliganche 【خالگانچه】 f.u. İsteddiği kadar. *Xalighanche dem aldım* – İstedğim kadar dinlendim.

xalijay 【خالجاي】 f. Tuvalet.

xalimaq 【خالىماق】 f.u. İstemek.

xalimasliq 【خالىماسلىق】 f.u. İstemezlik.

xalimastin 【خالماستين】 f.u. İstemedən.

xalis 【خالس】 a. Halis, objektif, tarafsız.

xalisane 【خالسانه】 a.f. Objektif olarak, tarafsız olarak.

xalisliq 【خالسلىق】 a.u. Objektiflik, tarafsızlık.

xaliwash 【خالواش】 Dördül erişte çorbası.

xalta 【خالتا】 Torba. *Chilim xaltisi* – Tütün torbası.

xaltiliq 【خالتلىق】 zool. Keseli. *Xaltiliq qarghu chashqan* – Keseli köstebek.

xaltiliqlar 【خالتلىقلار】 Keseliler.

xalwa 【خالوا】 a. Helva.

xalwap 【خالواپ】 ağ. Halı, kilim; bk. gilem.

xalwapchi 【خالواپچى】 ağ. Halıcı, kilimci; bk. gilemchi.

xalwapchiliq 【خالواپچىلىق】 ağ. Halıcılık, kilimcilik; bk. gilemchilik.

xalwichi 【خالوچى】 Helvacı.

xam 【خام】 f. Ham, çiğ, olgunlaşmamış. *Xam alma* – Olgunlaşmamış elma. *Xam süt* – Çiğ süt. *Xam eshya* – Ham madde. *Xam chut qilmaq* – Tahmin etmek, farzetmek. *Xam qaymaq* – Çiğ kaymak.

xaman 【خامان】 f. Harman. *Xaman waxtida* – Harman vaktinde; biçim vaktinde. *Xaman tepmek* – Harman dövmek.

xamanchi 【خامانچى】 Harmancı.

xambap 【خامباپ】 ağ. bk. bapkar.

xamchut 【خامچوت】 f. Tahmin, farz, varsayım. *Xamchut qilmaq* – Tahmin etmek, farzetmek.

xamiki 【خامكى】 f. Yaş, nemli.

xamliq 【خاملق】 f.u. 1. Hamlık, olgun olmama hali 2. Tecrübesizlik, acemilik, toyluk.

xamush 【خاموش】 f. 1. Suskun, durgun 2. Kederli, mahzun.

xamushluq 【خاموشلۇق】 1. Suskunluk, durgunluk 2. Kederlilik, mahzunluk.

xamut 【خاموت】 r. Hamut, koşum.

xamut-jabduq 【خاموت-جابدۇق】 I Koşum takımı. *Qural-jabduq* – Silah.

xamut-jabduq 【خاموت-جابدۇق】 II r.u. Koşum.

xan 【خان】 Han.

xan'gül 【خانگۈل】 bot. Bir çiçek adı.

xana 【خانا】 f. Hane, ev, oda. *Dersxana* – Dershane. *Konsulxana* – Konsolosluk.

xang 【خاڭ】 ç. Ocak; maden ocağı, kömür ocağı. *Kömür xengi* – Kömür ocağı.

xangchi 【خاڭچى】 ç.u. Madenci, maden ocağı işçisi. *Dangdar xangchi* – Ünlü madenci.

xangdu 【خاڭدۇ】 ç. bot. Soya.

xangga 【خاڭگا】 ç. bot. Hıyar, salatalık; bk. terxemek.

xangza 【خاڭزا】 ç. Evlek. *Xangzilap térimek* – Evlek yaparak ekmek.

xanidan 【خانيدان】 Hanedan, sülale.

xaniqa 【خانقا】 f. Derviş ve sofuların barındığı yer.

xanim 【خانم】 1. Hanım, bayan 2. Bayan öğretmen; bk. xénim.

xaniweyran 【خانۇەيران】 f. Harabe, enkaz, yıkıntı. *Xaniweyran bolmaq* – Yıkılmak; viran olmak; harabe haline gelmek.

xaniweyranchiliq 【خانۇەيرانچىلىق】 f.u. Perişanlık, yıkım.

xaniweyranliq 【خانۇەيرانلىق】 f.u. Perişanlık, yıkım.

xanqizi 【خانقزى】 Uğur böceği.

xanlıq 【خانلىق】 Hanlık.
xanu-man 【خانومان】 f. Aile, ev.
xanzade 【خانزاده】 Prens, şehzade.
xapa 【خاپا】 a. Kederli, mahzun, hüznünlü, üzüntülü, hasretli. **Xapimen** – Üzgünüm. **Xapa bolmaq** – Kederlenmek. **Xapa qilmaq** – Üzmek.
xapambash 【خاپامباش】 Uzun tüylü.
xapichiliq 【خاپىچىلىق】 a.u. Kederlilik.
xapiliq 【خاپىلىق】 a.u. Üzüntü, keder. **Xapiliqta qalmaq** – Kederli olmak.
xarabat 【خارايات】 a. Harabe, enkaz, yıkıntı.
xarabe 【خارابه】 a. Harabe, enkaz, yıkıntı. **Xarabe qilmaq** – Yıkmak; tahrip etmek.
xarabizar 【خاراىىزار】 a.f. Harabe, enkaz, yıkıntı.
xarabizarliq 【خاراىىزارلىق】 a.u. Harabe, enkaz, yıkıntı.
xaraktér 【خاراكتېر】 r. Karakter, özellik.
xaraktérlik 【خاراكتېرلىك】 r.u. Karakteristik, ayırıcı, kendine özgü, tipik.
xaram 【خارام】 a. bk. haram.
xaramzade 【خارامزاده】 f. bk. haramzade.
xarap 【خاراپ】 a. Harabe, enkaz, yıkıntı. **Xarap qilmaq** – Yıkmak, viran etmek. **Xarap bolmaq** – Viran olmak; perişan olmak. **Halim xarap** – Halim perişan.
xaraplanmaq 【خاراىلانماق】 Harap olmak; viran olmak.
xaraplashmaq 【خاراىلاشماق】 a.u. Harabe haline gelmek; viran olmak. **Halim xarapliship ketti** – Bitkin bir hale geldim.
xarapliq 【خاراىلىق】 a.u. Harap olma hali. **Iqtisadiy xarapliq** – İktisadî çöküntü.
xaraplinish 【خاراىلىنىش】 Harap olma; viran olma.

xaraplishish 【خاراىلىشىش】 a.u. Harabe haline gelme.
xaret 【خارەت】 ağ. Dülger, doğramacı; bk. yaghachchi.
xarij 【خارىج】 a. Dış, haricî.
xariji 【خارىجى】 a. Dış, haricî. **Xariji dölet** – Yabancı devlet. **Xariji memliket** – Yabancı ülke. **Xariji soda** – Dış ticaret. **Xariji munasiwet** – Dış ilişki.
xarlanmaq 【خاراىلنماق】 Hor görülmek, aşağılanmak.
xarlash 【خاراىلاش】 Hor görme.
xarlashmaq 【خاراىلاشماق】 Hor olmak, aşağılanmak.
xarlatmaq 【خاراىلتماق】 (xarlimaq'tan) Aşağılatmak, hor gördürmek.
xarliq 【خارىلىق】 f.u. Horluk; hor olma hali. **Xarliq tartmaq** – Hor olmak. **Xarliq körmek** – Hor olmak. **Xarliqqa salmaq** – Hor duruma düşürmek. **Xarliqta ömür kechürmek** – Hor durumda ömür geçirmek.
xarlimaq 【خاراىلماق】 f.u. Hor görmek.
xarlinish 【خاراىلىنىش】 f.u. Hor olma.
xarlitish 【خاراىلىتىش】 f.u. Aşağılatma, hor gördürme.
xarman 【خارمان】 f. bk. xaman.
xarsangtash 【خارساىغانتاش】 f.u. Granit taşı.
xartildash 【خارتىلداش】 1. Horlama, horuldama 2. Gürültü çıkarma.
xartildatmaq 【خارتىلداتماق】 (xartildimaq'tan) Gürültü çıkartmak.
xartildimaq 【خارتىلدىماق】 1. Horlamak, horuldamak 2. Gürültü çıkarmak.
xaru-zar 【خارۇ-زار】 f. 1. Fakir, yoksul, sefil 2. Tahkir, tezlil, hakirlik.

xas 【خاس】 a. Has. *Manga xas* – Bana has. *Xas isim* – Özel isim.

xase 【خاسه】 a. 1. Kalikot (-tu) 2. Madampol.

xasing 【خاسىڭ】 ç. bot. Yerfıstığı.

xasiyet 【خاسىيەت】 a. Özellik, hususiyet, değer. *Buning bir xasiyiti bar* – Bunun bir özelliği var. *Buning xasiyiti névide?* – Bunun özelliği (değeri) neyinde?

xasiyetlik 【خاسىيەتلىك】 a.u. Değerli, özelliği olan.

xasiyetsiz 【خاسىيەتسىز】 a.u. Özelliği yok, değersiz.

xasiyetsizlik 【خاسىيەتسىزلىك】 a.u. Değersizlik.

xata 【خاتا】 a. Hata. *Basma xatasi* – Matbaa hatası; baskı hatası. *Xata qilmaq* – Hata yapmak. *Xata anglımaq* – Yanlış anlamak.

xatalashqan 【خاتالاشقان】 a.u. Hata yapmış.

xatalashmaq 【خاتالاشماق】 a.u. Hata etmek, yanılmak.

xatalashurmaq 【خاتالاشتۇرماق】 a.u. (xatalashmaq'tan) Yanılmak.

xataliq 【خاتالىق】 a.u. Yanlışlık. *Xataliq ötküzmek* – Hata yapmak, yanılmak.

xatasiz 【خاتاسىز】 a.u. Hatasız.

xatasizliq 【خاتاسىزلىق】 a.u. Hatasızlık.

xatime 【خاتىمە】 a. Son, nihayet. *Xatime bermek* – Son vermek, sonuçlandırmak.

xatire 【خاتىرە】 a. Hatıra, anı, akıl. *Xatiride tutmaq* – Akılda tutmak. *Xatiremde bar* – Aklımda. *Xatiremde yoq* – Aklımda yok. *Xatiremde chiqiptu* – Unutmuşum. *Xatiridin chikarmaq* – Unutmak. *Xatiringdin chiqarma!* – Unutma! *Xatiringgha al* – Hatırla, esle. *Xatirige chüshmek* – Hatırlamak. *Xatirige keltürmek* – Hatırlamak. *Xatire deptiri* – Hatıra defteri. *Xatire mimarisi* – Anıt, abide.

Xatire küni – Anma günü.

xatirjem 【خاتىرجەم】 a. Telaşsız, sakin, emin, rahatça. *Xatirjem bolung* – Emin olun, telaşlanmayın. *Xatirjem qilmaq* – Teskin etmek, yatıştırmak.

xatirjemlenmek 【خاتىرجەملەنمەك】 a.u. Emin olmak, rahatlamak, sakin olmak.

xatirjemlik 【خاتىرجەملىك】 a.u. Eminlik, rahatlık, sakinlik, telaşsızlık.

xatirjemlinish 【خاتىرجەملىنىش】 a.u. Emin olma, rahatlama, sakin olma.

xatirjemsiz 【خاتىرجەمسىز】 a.u. Telaşlı, endişeli. *Xatirjemsiz halda* – Telaşlı halde.

xatirjemsizlenmek 【خاتىرجەمسىزلەنمەك】 a.u. Telaşlanmak, endişelenmek, emin olamamak. *Mundaq sharayitta adem xatirjemsizlinip kétidu* – Böyle vaziyette insan telaşlanıyor.

xatirjemsizlinish 【خاتىرجەمسىزلىنىش】 a.u. Telaşlanma, endişelenme, emin olmama.

xatirlash 【خاتىرلاش】 a.u. Hatırlama, anma, akla getirme.

xatirlatmaq 【خاتىرلاتماق】 a.u. (xatirlimaq'tan) Hatırlatmak, uyarmak.

xatirlimaq 【خاتىرلىماق】 a.u. Hatırlamak, akla getirmek, anmak.

xatirlitish 【خاتىرلىتىش】 a.u. Hatırlatma, uyarma.

xatun 【خاتۇن】 ağ. bk. xotun.

xawatir 【خاۋاتىر】 a. Endişe, telaş, alârm. *Xawatir bolmaq* – Endişelenmek.

xawp 【خاۋپ】 bk. xewp.

xayal 【خايال】 a. bk. xiyal.

xayish 【خايىش】 f. bk. xahish.

xazan 【خازان】 f. Sonbahar, güz. *Xazan bolmaq* – Sararmak, solup sararmak.

xex 【خەخ】 a. bk. xelq.
xexhlimek 【خەخلىمەك】 a.u. ağ. bk. xerjlimek.
xexq 【خەق】 a. bk. xelq.
xelayıq 【خەلايىق】 a. bk. xalayıq.
xelipe 【خەلىپە】 a. tar. Halife.
xelipilik 【خەلىپىلىك】 a.u. Halifelik.
xelkperwer 【خەلكپەرۋەر】 a.f. Halkperver, halksever.
xelq 【خەلق】 a. Halk. *Xotun xelq* – Kadın milleti. *Xelq égiligi* – Halk ekonomisi. *Xelq edibiyyati* – Halk edebiyatı. *Xelq aghzida* – Halk ağzında. *Xelq sözi* – Halk sözü. *Özliring qandaq xelqsila* – Nasıl bir insansınız.
xelqara 【خەلقارا】 a.u. Uluslararası, beynelmilel. *Xelqara weziyet* – Uluslararası vaziyet.
xelqaraliq 【خەلقارالىق】 a.u. Uluslararası, beynelmilel. *Xelqaraliq munasiwetler* – Uluslararası ilişkililer.
xelqchi 【خەلقچى】 a.u. Halksever, halkperver.
xelqchil 【خەلقچىلىق】 a.u. Halksever, demokrat.
xelqchiliq 【خەلقچىلىق】 a.u. Halkçılık, demokrasi.
xelqperwerlik 【خەلقپەرۋەرلىك】 a.f.u. Halkçılık, halkseverlik.
xelpe 【خەلىپە】 a. tar. Öğretmen.
xelpesh 【خەلىپەش】 Temel atma.
xem 【خەم】 Ceza, ceza vermek. *Xem qilmaq* – Cezalandırmak.
xemdiye 【خەمدىيە】 a. bk. tarix.
xemek 【خەمەك】 f. bot. Tane bağlamış yumurtalık; ham; olmamış; yeşil.
xemel 【خەمەل】 a. bk. hemel.
xemse 【خەمسە】 a. Hamse, beş.

xendek 【خەندەك】 a. Hendek.
xenjer 【خەنجەر】 f. Hançer.
xenjerlimek 【خەنجەرلىمەك】 f.u. Hançerlemek.
Xenzu 【خەنزۇ】 ç. Çinli, Çin milleti. *Xenzu tili* – Çin dili.
xenzuchiliq 【خەنزۇچىلىق】 ç.u. Çin milliyetçiliği. *Chong Xenzuchiliq* – Büyük Çin milliyetçiliği.
xenzuleshmek 【خەنزۇلەشمەك】 ç.u. Çinlileşmek.
xenzushunas 【خەنزۇشۇناس】 ç.f. Sinolog.
xenzushunasliq 【خەنزۇشۇناسلىق】 ç.f.u. Sinoloji.
xep! 【خەپ!】 ünl. Ne çare!
xeplimek 【خەپلىمەك】 Korkutmak, tehdit etmek.
xepruk 【خەپرۇك】 Balgam. *Xepruk tükürmek* – Balgam tükürmek.
xepshük 【خەپشۈك】 Sus, yavaş.
xerajet 【خەراجەت】 a. bk. xirajet.
xerite 【خەرىتە】 a. Harita.
xerj 【خەرج】 a. Masraf, gider. *Xerj qilmaq* – Masraf etmek.
xerjletmek 【خەرجلەتمەك】 a.u. (xerjlimek'ten) Masraflandırmak.
xerjlimek 【خەرجلىمەك】 a.u. Harcamak, masraf etmek.
xesis 【خەسسە】 a. Hasis, cimri.
xesislik 【خەسسەلىك】 a.u. Hasislik, cimrilik. *Xesislik qildi* – Cimrilik etti.
xeste 【خەستە】 a. 1. Hasta 2. Yorgunluk, bitkinlik.
xestixane 【خەستىخانە】 f. Hastahane.
xestilenmek 【خەستىلەنمەك】 f.u. Hastalanmak.

xestilik 【خەستىلىك】 f.u. Hastalık.

xeshək 【خەشەك】 f. Kuru ot.

xeshke 【خەشكە】 Gücənliklik, dargınlık.

xeshlenmek 【خەشلەنمەك】 a.u. Harcanmak.

xeshlesh 【خەشلەش】 a.u. Harcama.

xeshletmek 【خەشلەتمەك】 a.u. (xeshlimek'ten) Harcatmak.

xeshlimek 【خەشلىمەك】 a.u. Harcamak; bk. xerjlimek.

xet 【خەت】 a. Mektup, yazı. *Chirayliq xet* – Güzel yazı. *Uning xéti yaman* – Onun yazısı çirkin (kötü). *Xet-sawatliq adem* – Okuma yazması var adam. *Xet-sawati yoq adem* – Okuma yazması yok adam. *Xet-sawat chiqarmaq* – Okuma yazma öğrenmek. *Salam xet* – Mektup. *Xet-xewer* – Mektup ve haber. *Kara xet* – İhbarname. *Xet sandughi* – Mektup sandığı. *Til xet* – Makbuz, senet. *Toxtam xet* – ağ. tutanak, kararname.

xet-xewer 【خەت-خەۋەر】 Mektup ve haber.

xet-pet 【خەت-پەت】 a.u. Mektup gibi bir şeyler.

xetche 【خەتچە】 a.f. Küçük mektup.

xetchek 【خەتچەك】 a.u. Mektup gibi bir şeyler.

xetchi 【خەتچى】 a.u. Yazıcı, tahsildar.

xetchilik 【خەتچىلىك】 a.u. Yazıcılık.

xeter 【خەتەر】 a. Tehlike. *Xewp-xeter* – Tehlike. *Xéyım-xeter* – Tehlike.

xeterlik 【خەتەرلىك】 a.u. Tehlikeli. *Xeterlik weziyet* – Tehlikeli vaziyet.

xetersiz 【خەتەرسىز】 a.u. Tehlikesiz.

xetersizlik 【خەتەرسىزلىك】 Tehlikesizlik.

xetir 【خەتىر】 a. bk. xatire.

xetleshmek 【خەتلەشمەك】 a.u. Mektuplaşmak.

xetligüchi 【خەتلىگۈچى】 a.u. Yazan, not eden.

xetlimek 【خەتلىمەك】 a.u. Yazmak, not etmek. *Ular hemme nersini xetlep ketti* – Onlar her şeyi not etti.

xetme 【خەتمە】 Son, tamam. *Xetmi Kuran* – Kuranı okuyup tamamlamak (hatim indirmek).

xetname 【خەتنامە】 a.f. Belge, vesika, senet.

xetne 【خەتنە】 a. Sünnet, sünnet etmek. *Xetne qilmaq* – Sünnet etmek. *Xetne toy* – Sünnet düğünü.

xettat 【خەتتات】 a. Hattat; güzel yazı üstadı.

xettatliq 【خەتتاتلىق】 Hattatlık.

xewer 【خەۋەر】 a. 1. Haber. *Xewer almaq* – Haber almak. *Xewer élip turmaq* – Her zaman haberdar olmak. *Xewer bermek* – Haber vermek. *Xewer qilmaq* – Haber vermek. *Xewirim yoq* – Haberim yok. *Néme xewer bar?* – Ne haber var? 2. gr. Yükleme. *Ige, xewerdin tüzülgen jümle* – Özne ve yüklemden yapılmış cümle.

xewerchi 【خەۋەرچى】 a.u. Haberci.

xewerdar 【خەۋەردار】 a.f. Haberdar. *Xewerdar qilmaq* – Haberdar etmek.

xewerdarliq 【خەۋەردارلىق】 a.f.u. Haberdar olma hali.

xewerlendürmek 【خەۋەرلەندۈرمەك】 a.u. Haber vermek.

xewerleshmek 【خەۋەرلەشمەك】 a.u. Haberleşmek.

xewersiz 【خەۋەرسىز】 a.u. Habersiz. *Hich némidin xewersiz adem* – Hiçbir şeyden habersiz adam. *U xewersiz yoqap ketti* – O habersiz kayboldu.

xewersizlik 【خەۋەرسىزلىك】 a.u. Habersizlik.

xewp 【خەۋپ】 a. Tehlike. *Xewp salmaq* – Tehlike göstermek.

xewp-xeter 【خەۋپ-خەتەر】 a. Tehlike.

Xewp-xeterge uchrmaq – Tehlike ile karşulaşmak.

xewplenmek 【خەۋپلەنمەك】 a.u. Tehlike hissetmek, endişelenmek.

xewplik 【خەۋپلىك】 a.u. Tehlikeli.

xewplinish 【خەۋپلىنىش】 a.u. Endişelenme.

xewpsiz 【خەۋپسىز】 a.u. Tehlikesiz.

xewpsizlik 【خەۋپسىزلىك】 a.u. Tehlikesizlik, emniyet. **Dölet xewpsizligini saqlash orunliri** – Devlet emniyetini koruma kurumları.

xeý 【خەي】 ç. Kumaştan yapılmış Çin ayakkabı. **Lata xeý** – Kumaş ayakkabı.

xeýgüen 【خەيگۈەن】 ç. Gümrük.

xeýlik 【خەيلىك】 ç.u. Ayakkabılı. **Sériq xeýlik ayal** – Sarı ayakkabılı kadın.

xeýr 【خەير】 a. 1. Sadaka 2. İyilik, hayır 3. Elveda, hoşçakal.

xeýr-ihsan 【خەير-ئەھسان】 a. İyilik, hayır ihsan.

xeýrchi 【خەيرچى】 a.u. Dilenci.

xeýrchilik 【خەيرچىلىك】 a.u. Dilencilik.

xeýrxah 【خەيرخاھ】 a.f. Hayırhah, iyilik.

xeýrxahliq 【خەيرخاھلىق】 a.f.u. İyilik yapma hali.

xeýrleshmek 【خەيرلەشمەك】 a.u. Vedalaşmak.

xeýrlik 【خەيرلىك】 a.u. Hayırlı. **Xeýrlik bolsun** – Hayırlı olsun.

xeýrlishish 【خەيرلىشىش】 a.u. Vedalaşma.

xeýrsiz 【خەيرسىز】 a.u. Hayırsız, iyiliği yok. **Xeýrsiz mal** – İyiliği yok mal.

hezine 【خەزىنە】 a. Hazine, hazna.

hezinichi 【خەزىنچى】 a.u. Hazinedar, haznedar.

hezinidar 【خەزىندار】 a.f. Hazinedar, haznedar.

hezinidarliq 【خەزىندارلىق】 a.f.u. Hazinedarlık, haznedarlık.

xéçhil 【خېچىل】 a. bk. xijil.

xéjir 【خېجىر】 Katır, bardo.

xéqirimaq 【خېقىرماق】 Böğürmek.

xéli 【خېلى】 f. Çok, epey. **Xéli waxt boldi** – Epey zaman oldu. **Xéli köp** – Epey çok. **Xélidin béri** – Epeydir. **Yéshim xéligha yetti** – Yaşım epey ilerledi.

xélila 【خېللا】 f.u. Epey, bir sürü, çokça.

xémir 【خېمىر】 f. Hamur.

xémirturush 【خېمىرتۇرۇش】 Maya; hamur mayası.

xénim 【خېنىم】 Hanım.

xéridar 【خېرىدار】 f. Müşteri.

xéridarlar 【خېرىدارلار】 Müşteriler.

xéridarliq 【خېرىدارلىق】 f.u. Müşterilik.

xéshek 【خېشەك】 I Kuru ot. **Yem-xéshek** – Yem ve kuru ot.

xéshek 【خېشەك】 II Yonga.

xéyim-xeter 【خېيىم-خەتەر】 Kaza ve tehlike. **Mallarni xéyim-xeterdin saqlash** – Malları kaza ve tehlikeden koruma.

xézin 【خېزىن】 a. Hazin. **Xezin awaz** – Hazin bir ses; kederli ses.

xidim 【خىدىم】 t. Trahom.

xixidimaq 【خىخىدىماق】 Kahkaha atmak.

xijalet 【خىجالەت】 a. Utanç, sıkılma. **Xijalet tartmaq** – Utanmak. **Xijalet bolmaq** – Utanmak; sıkılmak.

xijaletchilik 【خىجالەتچىلىك】 a.u. İhtiyaç, zaruret, sıkıntı, yoksulluk.

xijaletlik 【خجاله تلىك】 a.u. Mahcubiyet, şaşkınlık. *Özini xijaletliktin chiqirish üçün* – Kendini mahcubiyetten kurtarmak için.

xijil 【خجىل】 a. Utanç, mahcubiyet. *Xijil bolmaq* – Utanmak. *Xijil qilmaq* – Utandırmak. *U sel xijil bolghandek qildi* – O biraz utanmış gibi oldu.

xijilliq 【خجىللىق】 a.u. Utangaçlık, sıklıganlık, mahcubiyet. *Xijilliq ichide* – Mahcubiyet içinde.

xiqirimaq 【خىقىرىماق】 Böğürmek.

xil 【خىل】 f. Tür, çeşit. *Her xil* – Her türlü. *Nechche xil* – Birkaç türlü. *Almining bir xili* – Elmanın bir türü. *U öz xiligha erge chiqiptu* – O kendine uygun biri ile evlenmiş. *Bir xil qiliwétish* – Ayrı hale getirme.

xilap 【خىلاپ】 a. Hilaf, aykın, zıt, aksi.

xilapliq 【خىلاپلىق】 a.u. Aksilik, zıtlık, aykırılık.

xillanmaq 【خىللىنماق】 f.u. Ayıklanmak, seçilmek.

xillash 【خىللاش】 Ayıklama, seçme.

xillatmaq 【خىللاتماق】 (xillimaq'tan) f.u. Ayıklatmak, seçtirmek.

xilliq 【خىللىق】 Muhtelif, türlü, çeşitli, değişik. *Köp xilliq égilik* – Çok türlü ekonomi. *Xilmu-xilliq* – Çeşitlilik.

xillimaq 【خىللىماق】 f.u. Seçmek.

xilmu-xil 【خىلمۇ-خىل】 Çeşitli.

xilmu-xilliq 【خىلمۇ-خىللىق】 f.u. Çeşitlilik.

xilwet 【خىلۋەت】 a. Boğuk, belirsiz, yalnızlık. *Xilwetke kirmek* – Yalnız yaşamak.

xilwetxana 【خىلۋەتخانا】 a.f. Manastır hücresi.

ximik 【خىمىك】 I r. Kimyacı.

ximik 【خىمىك】 II r. Kimyasal, kimyevî.

Ximik réaksiye – Kimyasal değişme.

ximiye 【خىمىيە】 r. Kimya. *Ximiye fakultéti* – Kimya fakültesi.

ximiyilik 【خىمىيىلىك】 r.u. Kimyasal. *Ximiyilik analiz* – Kimyasal analiz.

ximiyiwiy 【خىمىيىۋىي】 r.a. Kimyasal, kimyevi. *Ximiyiwiy oghut* – Kimyasal gübre.

ximyeger 【خىمىيەگەر】 r.f. Kimyacı.

xine 【خىنە】 f. Kına. *Xine qoymaq* – Kına yakmak.

xinechöp 【خىنەچۆپ】 f.u. bot. Liken.

xingze 【خىنگزە】 ç. Kayısı. *Xingze derixi* – Kayısı ağacı.

xirajet 【خىراجەت】 a. Masraf.

xire 【خىرە】 f. Donuk. *Xire qilmaq* – Gölgede bı rakmak.

xirildatmaq 【خىرىلداتماق】 (xirildimaq'tan) Huylandırmak, kızdırmak.

xirildimaq 【خىرىلدىماق】 1. Böğürmek 2. Horuldamak.

xirileshmek 【خىرىلەشمەك】 f.u. Donuk olmak, gölgelenmek.

xirileshdürmek 【خىرىلەشتۈرمەك】 f.u. (xirileshmek'ten) Donuklaştırmak, gölge düşürmek.

xirilik 【خىرىلىك】 f.u. Donukluk, sönüklük.

xirqirimaq 【خىرقىرىماق】 bk. xiqirimaq.

xirlashmaq 【خىرلاشماق】 Çekişmek, kavga etmek, sövüp saymak.

xirman 【خىرمان】 f. bk. xaman.

xirurg 【خىرۇرگ】 r. Operatör, cerrah.

xirurgiye 【خىرۇرگىيە】 r. Cerrahi, operatörlük.

xirurgiyiliq 【خىرۇرگىيىلىق】 r.u. Cerrahi, operatörlük.

xislet 【خسلهت】 a. Vasıf, hassa, özellik.
xisletlik 【خسلهتلىك】 a.u. 1. Nitelik 2. özel iyi karakter.
xish 【خش】 I f. Kerpiç.
xish 【خش】 II f. Akraba.
xishchi 【خشچى】 f.u. Kerpiççi.
xishchiliq 【خشچىلىق】 f.u. Kerpiççilik.
xitaben 【ختابەن】 a. Hitaben; birinin yüzüne söyleyerek. *Xelqə xitaben* – Halka hitaben.
xitap 【ختاپ】 a. Hitap.
xitapname 【ختاپنامە】 a.f. Beyanname.
Xitay 【ختاي】 Çinli. *Xitay güli* – Pat (-tı).
xitildash 【ختىلداش】 Kahkaha atma.
xitildimaq 【ختىلدىماق】 Kahkaha atmak.
xiyal 【خيال】 a. Hayal. *Xiyalgha chommaq* – Hayala dalmak. *Xiyal sürmek* – Hayal etmek; hayala dalmak. *Xiyal deryasigha chomup kettim* – Hayal nehrine daldım. *Xam xiyal* – Ham hayal; boş hayal. *Xiyalimgha keldi* – Aklıma geldi.
xiyalchan 【خيالچان】 Hayalci.
xiyalchanliq 【خيالچانلىق】 a.u. Hayalcilik.
xiyaliliq 【خيالىلىق】 a.u. Hayalciük.
xiyaliiy 【خيالىي】 a. Hayalı.
xiyalkesh 【خيالكەش】 a.f. Hayalci.
xiyalkeshlik 【خيالكەشلىك】 a.f.u. Hayalcilik.
xiyallanmaq 【خياللاناق】 a.u. Hayala dalmak.
xiyalperest 【خيالىپەرەست】 a.f. Hayalperest.
xiyalperestlik 【خيالىپەرەستلىك】 a.f.u. Hayalperestlik.
xiyanet 【خيانەت】 a. Hıyanet, ihanet.
xiyanetchi 【خيانەتچى】 a.u. Hıyanet eden.
xiyanetchilik 【خيانەتچىلىك】 a.u. Hıyanet

etme hali.
xiyanetkar 【خيانەتكار】 a.f. Hıyanetkar.
xiyanetkarane 【خيانەتكارانە】 a.f. Hıyanetkarane.
xiyanetkarliq 【خيانەتكارلىق】 a.f.u. Hıyanetlik.
xiyanetlik 【خيانەتلىك】 a.u. Hıyanetlik.
xiyawan 【خىياۋان】 f. tar. İki yanı ağaçlı yol; park yolu.
Xizir 【خىزىر】 Hızır.
xizmet 【خىزمەت】 a. Hizmet. *Xizmet qilmaq* – Hizmet etmek. *Xizmet heqqi* – Hizmet hakkı. *Xizmet waxti* – Hizmet vakti; iş vakti. *Xizmitingizde bolay* – Hizmetinizi yapayım.
xizmetchi 【خىزمەتچى】 a.u. Memur, işçi. *Öy xizmetchisi* – Ev işçisi.
xizmetchilik 【خىزمەتچىلىك】 a.u. Memurlük, işçilik.
xizmetdash 【خىزمەتداش】 a.u. İş arkadaşı; mesai arkadaşı.
xizmetkar 【خىزمەتكار】 a.f. İşçi.
xizmetkarliq 【خىزمەتكارلىق】 a.f.u. İşçilik. *Xizmetkarliq qilmaq* – İşçilik yapmak.
xo 【خو】 ç. 1. 64 kilo ağırlığındaki ölçü birimi. 2. 64 kilo tohumun ekildiği tarla alanı.
xoxenze 【خوخەنزە】 ç. Yiğit, kahraman.
xoja 【خوجا】 f. 1. Sahip, patron, mal sahibi 2. Sayın, muhterem, saygıdeğer.
xojam 【خوجام】 f.u. Sayın, muhterem, saygıdeğer.
xojayin 【خوجايىن】 f. Sahip.
xojayinliq 【خوجايىنلىق】 f.u. Sahiplik. *Xojayinliq qilmaq* – Sahip çıkmak; sahip olmak.
xojen 【خوجەن】 ç. Roket, füze. *Sün'i hemraning xojini* – Uydu rokei.

xojiliq 【خوجىلىق】 f.u. Ekonomi. *Xelq xojilighi* – Halk ekonomisi. *Yéza xojilighi* – Köy ekonomisi.

xojisiz 【خوجىسىز】 f.u. Sahipsiz.

xojisizliq 【خوجىسىزلىق】 f.u. Sahipsizlik.

xojuyun 【خوجۇيۇن】 f. ağ. bk. xojayin.

xolum 【خولۇم】 *Xolum-xoshna* – Komşu.

xoma 【خوما】 ağ. bk. gülqaq.

xoncha 【خونچا】 f. Fincan tabağı.

xop 【خوپ】 f. İyi, olur.

xor 【خور】 I f. Hor. *Xor turmush* – Hor hayat; hor geçim. *Xor bolmaq* – Hor olmak. *Xor qilmaq* – Hor görmek; yıpratmak.

xor 【خور】 II r. Koro.

xorash 【خوراش】 Yıpranma, azalma, zayıflama.

xoratmaq 【خوراتماق】 (xorimaq'tan) Yıpratmak.

xoraz 【خوراز】 f. Horoz.

xorazwaz 【خورازواز】 f. Horoz dövüştürmeyi seven.

xorazwazliq 【خورازوازلىق】 f.u. Horoz dövüştürmeyi sevme hali.

xorek 【خورەك】 I f. Yem, yemek.

xorek 【خورەك】 II f. Horultu, horlama. *Xorek tartmaq* – Horuldamak. *Xorigi chong adem* – Kibirli adam.

xorimaq 【خورىماق】 Yıpranmak, azalmak, zayıflamak. *Xorimas polat xenjer* – Yıpranmaz çelik hançer.

xorjun 【خورجۇن】 bk. xurjun.

xorlanmaq 【خورلانماق】 Rezil olmak, hakaret edilmek.

xorlimaq 【خورلىماق】 f.u. Hor görmek.

xorluq 【خورلۇق】 f.u. Yüzkarası, rezalet, ayıp. *Xorluqta turmaq* – Sürünmek; manasız bir hayat sürmek. *Uning xorlughi ötüp ketti* – O canımı sıktı (usandırdı).

xoruldimaq 【خورۇلدىماق】 Horuldamak. *Xoruldap uxlimaq* – Horuldayıp uyumak.

xorutush 【خورۇتۇش】 Yıpratma.

xosh 【خوش】 I f. bk. xush.

xosh 【خوش】 II f. Elveda, hoşçakal.

xoshal 【خوشال】 f. bk. xushal.

xoshamet 【خوشامەت】 f. bk. xushamet.

xoshang 【خوشاڭ】 ç. Yağda kavrulmuş mantı.

xoshlashmaq 【خوشلاشماق】 f.u. bk. xushlashmaq.

xoshna 【خوشنا】 f. Komşu. *Xoshna memliket* – Komşu ülke. *Xolum-xoshnilar* – Komşular.

xoshnichiliq 【خوشنىچىلىق】 f.u. Komşuluk; komşu olma hali.

xoshnidar 【خوشنىدار】 f. Komşu.

xoshnidarchiliq 【خوشنىدارچىلىق】 f.u. Komşuluk; komşu olma hali. *Yaxshi xoshnidarchiliq munasiwiti* – İyi komşuluk ilişkisi.

xoshniliq 【خوشنىلىق】 f.u. Komşuluk.

xotek 【خوتەك】 Sıpa.

xoteklimek 【خوتەكلىمەك】 Eşeğin yavrulması.

xotun 【خوتۇن】 Kadın. *Xotun almaq* – Kadın almak; evlenmek. *Xotun qoymaq* – Kadım boşamak. *Xotun-bala* – Kadın ve çocuk. *Xotun-qizlar* – Kadın ve kızlar.

xotunluq 【خوتۇنلۇق】 Kadınlı. *Köp xotunluq* – Çok kadınlı. *Xotunluqqa bermek* – Kocaya vermek. *Xotunluqqa almaq* – Eş olarak almak.

xotunperest 【خوتۇنپەرەست】 u.f. Kadın düşküni.

xotunperestlik 【خوتۇنپەرەستلىك】 Kadın düşkünlüğü.

xotunsiz 【خوتۇنسىز】 Kadınsız, bekar.

xotunsizliq 【خوتۇنسىزلىق】 Kadınsızlık, bekarlık.

xotunwaz 【خوتۇنواز】 u.f. Kadın düşküni; bk. xotunperest.

xotunwazliq 【خوتۇنوازلىق】 u.f.u. Kadın düşkünlüğü; bk. xotunperestlik.

xoyma 【خويما】 Pek, çok, tamamen, büsbütün. *Tagh shamili xoyma illiq* – Dağ rüzgarı çok ılık. *Güller xoyma échilip ketti* – Çiçekler çok güzel açılıverdi. *Xoyma yoghan* – Çok da büyük.

xoymu 【خويمۇ】 bk. xoyma.

Xristiyan 【خرىستىيان】 r. Hıristiyan. *Xristiyan dini* – Hıristiyan dini.

Xristiyanliq 【خرىستىيانلىق】 r.u. Hıristiyanlık.

xrom 【خروم】 r. kim. Krom.

xronométr 【خرونومېتر】 r. Kronometre.

xuadani 【خۇئادانى】 ç. Triko (bir tür kumaş).

Xuda 【خۇدا】 f. Tanır, Allah. *Xudadek körmek* – Tanır gibi görmek. *Xuda heqqi* – Allah aşkına. *Xuda körsetmisun!* – Allah göstermesin. *Xudagha tapshurmaq* – Allaha ısmarlamak. *Xuda ursun* – Allah kahretsin.

Xudaperest 【خۇداپەرەست】 f. Sofu, dindar.

Xudaperestlik 【خۇداپەرەستلىك】 f.u. Sofuluk, dindarlık.

Xudasiz 【خۇداسىز】 f.u. Allahsız, ateist, Tanırsız, Tanrı tanımaz.

Xudasizliq 【خۇداسىزلىق】 f.u. Ateistlik, Tanırsızlık, Allahsızlık, Tanrı tanımazlık.

Xudawend 【خۇداۋەند】 f. Tanır, Allah.

Xuday 【خۇداي】 f. Tanrı, Allah.

Xudaya 【خۇدايا】 f. Tanırm, Allahım.

Xudayitaala 【خۇدايتائالا】 Tanrı, Allah.

xudbin 【خۇدىبن】 f. Bencil, hodkâm.

xudbinlik 【خۇدىبنلىك】 f.u. Bencillik.

xuddi 【خۇددى】 f. Aynı, tıpkı. *Xuddi özi* – Tıpta kendisi. *Xuddi shu chaghda* – Aynı o zaman.

xuduk 【خۇدۇك】 Şüphe, vesvese.

xuduksirash 【خۇدۇكسىراش】 Şüphelenme; vesveseye düşme.

xuduksirimaq 【خۇدۇكسىرىماق】 Şüphelenmek; vesveseye düşmek.

xuju 【خۇجۇ】 ç. Karabiber.

xulase 【خۇلاسه】 a. Sonuç. *Xulase chikarmaq* – Sonuçlandırmak. *Xulasigha kelmek* – Sonuca varmak.

xulasilanmaq 【خۇلاسلانماق】 a.u. Sonuçlanmak.

xulasilash 【خۇلاسلاش】 a.u. Sonuçlandırma.

xulasilimaq 【خۇلاسلىماق】 a.u. Sonuçlandırmak.

xuligan 【خۇلىگان】 r. Terbiyesiz, küstah, kavgacı.

xuliganliq 【خۇلىگانلىق】 r.u. Terbiyesizlik, küstahlık.

xulq 【خۇلق】 a. Hulk, huy, tabiat, karakter.

xulqliq 【خۇلقلىق】 a.u. İyi huylu.

xulqsiz 【خۇلقسىز】 a.u. Huylu, hırçın, huysuz.

xulqsizliq 【خۇلقسىزلىق】 a.u. Huysuzluk. *Xulqsizliq qilmaq* – Huysuzluk yapmak.

xuluq 【خۇلۇق】 a. bk. xulq.

xulumatang 【خۇلۇماناڭ】 ç. Karışık, anlamsız. *Uning xulumatang sözidin yer astigha patimen* – Onun anlamsız sözlerinden utanıyorum.

xumar 【خۇمار】 f. İhtiras, tutku. *Xumar bolmaq* – Tutulmak. *Xumardin chiqqiche* – Tutku çözülene kadar. *Xumardin chikmaq* – Tutkuyu çözmek. *Xumardin tarqimaq* – Tutkuyu dağıtmak. *Méni yarim tashlap ketti bashqining xumarigha* – Beni yarım bırakaverdi başkasının aşkına.

xumarlashmaq 【خۇمارلاشماق】 f.u. Tutsaklaşmak. *Xumarlashqan kara közler* – Tutsaklaşmış kara gözler.

xumarlashtumaq 【خۇمارلاشتۇماق】 f.u. (xumarlashmaq'tan) Tutsaklaştmak.

xumarlashturush 【خۇمارلاشتۇرۇش】 f.u. Tutsaklaştırma.

xumarliq 【خۇمارلىق】 f.u. Tutsaklık; tutsaklı. *Xumarlik köz* – Tutsaklı göz.

xumarlishish 【خۇمارلىشىش】 f.u. Tutsaklaşma.

xumche 【خۇمچە】 f. Çanak, kap, çömlek.

xumdan 【خۇمدان】 f. Çömlekçi ocağı.

xumdanchi 【خۇمدانچى】 f.u. Çömlekçi.

xumdanchiliq 【خۇمدانچىلىق】 f.u. Çömlekçilik.

xummar 【خۇممار】 f. bk. xumar.

xumper 【خۇمپەر】 f. Haylaz.

xumre 【خۇمرە】 f. Çamurdan yapılmış kap; kil kap.

xumsa 【خۇمسا】 ağ. bk. xunise.

xun 【خۇن】 f. Kan.

xunggan 【خۇڭگان】 ağ. bk. xangga.

xunxar 【خۇنخار】 f. Hunhar.

xunxarliq 【خۇنخارلىق】 f.u. Hunharlık.

xunise 【خۇنيسە】 Hunsu; çifte cinsiyetli.

xunriz 【خۇنرىز】 f. Katil.

xunsiz 【خۇنسىز】 f.u. Kansız. *Xunsiz chiray* – Kansız sima.

xunsizliq 【خۇنسىزلىق】 f.u. Katillik.

xunük 【خۇنۈك】 f. Çirkin.

xunüklenmek 【خۇنۈكلەنمەك】 f.u. Çirkinleşmek.

xunüklinish 【خۇنۈكلينىش】 f.u. Çirkinleşme.

xunüklük 【خۇنۈكلۈك】 f.u. Çirkinlik.

xupiyane 【خۇپىيانە】 a.f. Gizli halde.

xupiye 【خۇپىيە】 a. Gizli.

xupiyilik 【خۇپىيىلىك】 a.u. Gizlilik.

xupsenmek 【خۇپسەنمەك】 Aldırmamak; önemsememek.

xupten 【خۇپتەن】 f. Gece. *Xupten namazi* – Gece namazı; yatsı namazı.

xurapat 【خۇراپات】 a. Hurafe.

xurapatchi 【خۇراپاتچى】 a.u. Batıl inanışlı.

xurjun 【خۇرجۇن】 Heybe.

xurma 【خۇرما】 f. Hurma. *Xurma derexti* – Hurma ağacı. *Xurma reft* – Kahverengi.

xursunmaq 【خۇرسۇنماق】 İçler çekmek; ahlar çekmek.

xurshid 【خۇرشىد】 f. Güneş.

xuruj 【خۇرۇج】 a. Çıkış, hücum, düşmanca çıkış.

xuruldash 【خۇرۇلداش】 Horuldama.

xuruldimaq 【خۇرۇلدىماق】 Horuldamak.

xurum 【خۇرۇم】 r. Krom. *Xurum ötük* – Kromlu çizme.

xususen 【خۇسۇسەن】 a. Bilhassa, özellikle.

xususiy 【خۇسۇسىي】 a. Hususi, özel. *Xususiy soda* – Özel ticare. *Xususiy mülük* – Özel mülk. *Xususiy égilik* – Özel ekonomi.

xususiyet 【خۇسۇسىيەت】 a. Özellik, ayrıcalık.

xususiylük 【خۇسۇسىيلىك】 a.u. Özellik,

hususiylik.

xususta 【خۇسۇستا】 a.u. Hakkında, konuda.

Bu xususta – Bu konuda. **Uning xususida** – Onun hakkında.

xush 【خۇش】 f. Hoş, iyi. **Xush awaz** – Hoş ses; güzel ses. **Xush körmek** – Hoş görmek.

Xush qilmaq – Hoşlandırmak. **U könglüمنى xush qildi** – O beni sevindirdi. **Xush kepsiz** – Hoş geldiniz. **Xush qélinglar** – Hoşçakalın.

Xush emse – Elveda; hoşçakalın. **Bu söz ularning qulighigha xush yaqmidi** – Bu söz onların hoşuna gitmedi.

xushal 【خۇشال】 f.a. Memnun, sevinçli. **Xushal qilmaq** – Memnun etmek. **Xushal bolmaq** – Memnun olmak. **Xushalmen** – Memnunum.

xushal-xuram 【خۇشال-خۇرام】 f.a. Memnun, sevinçli.

xushal-xuramliq 【خۇشال-خۇراملىق】 f.a.u. Memnuniyet, sevinç.

xushalliқ 【خۇشاللىق】 f.a.u. Memnuniyet, sevinç. **Xushalliқ bilen** – Memnuniyetle; sevinçle.

xushamet 【خۇشامەت】 f. Kompliman, pohpohlama, dalkavukluk, yaltaklık. **Xushamet söz** – Nazik söz. **Xushamet qilmaq** – Yaltaklanmak.

xushametchi 【خۇشامەتچى】 f.u. Dalkavuk.

xushametchilik 【خۇشامەتچىلىك】 f.u. Dalkavukluk. **Xushametchilik qilmaq** – Dalkavukluk yapmak.

xushametgöy 【خۇشامەتگۆي】 f. Pohpohçu, dalkavuk.

xushametgöylük 【خۇشامەتگۆيلىك】 f.u. Pohpohçuluk, dalkavukluk.

xushbext 【خۇشبەخت】 f.a. Saadet, mutluluk, bahtiyarlık.

xushbextlik 【خۇشبەختلىك】 f.a.u. Mutluluk, bahtiyarlık.

xushboy 【خۇشبوئي】 f. Hoş kokulu; güzel koku saçan.

xushchaqchaq 【خۇشچاقچاق】 Neşeli, güler yüzlü.

xushchaqchaqliq 【خۇشچاقچاقلىق】 f.u. Neşelilik, güler yüzlülük.

xushgöy 【خۇشگۆي】 f. Hoş, tatlı.

xushhal 【خۇشھال】 f.a. bk. xushal.

xushxet 【خۇشخەت】 f.a. Güzel yazı.

xushxetliq 【خۇشخەتلىق】 f.u. Güzel yazılı.

xushxewer 【خۇشخەۋەر】 f.a. Müjde; sevinç verici haber.

xushxuluq 【خۇشخۇلۇق】 f.a. Terbiyeli, görgülü.

xushxuy 【خۇشخۇي】 f. Neşeli, sevinçli.

xushxuyluq 【خۇشخۇيلىق】 f.u. Neşelilik, sevinçlilik.

xushqamet 【خۇشقامەت】 f.a. Çelimli, endamlı, boyu bosu yerinde.

xushqametlik 【خۇشقامەتلىك】 f.a.u. bk. xushqamet.

xushlanmaq 【خۇشلانماق】 f.u. Sevinmek, hoşnut olmak.

xushlashmaq 【خۇشلاشماق】 f.u. Vedalaşmak.

xushlimaq 【خۇشلىماق】 f.u. Sevmek, sevindirmek.

xushluq 【خۇشلۇق】 f.u. Hoşnutluk.

xushlunush 【خۇشلۇنۇش】 f.u. Sevinme, hoşnut olma.

xushlushush 【خۇشلۇشۇش】 f.u. Vedalaşma.

xushmuamile 【خۇشمۇئامىلە】 f.a. Hoş muamele; iyi ilişki.

xushmuamililik 【خۇشمۇئامىللىك】 f.a.u. Hoş

muameleli; iyi ilişkili.

xushnut 【خۇشئۇت】 f. Hoşnut, memnun.

xushnutluk 【خۇشئۇتلۇق】 f.u. Hoşnutluk, memnunluk.

xushpichim 【خۇشپىچىم】 f.u. Mevzun, zarif, muntazam.

xushroy 【خۇشروي】 f. Güzel, ilgi çekici.

xushroyluq 【خۇشرويلىق】 f.u. Güzellik, ilgi çekicilik.

xushtar 【خۇشتار】 f. Aşık, tutkun, meftun, sevdalı. *Xushtar bolmaq* – Aşık olmak.

xushtarliq 【خۇشتارلىق】 f.u. Aşıklık, sevdalık.

xushtebiet 【خۇشتەبىئەت】 f.a. Neşeli, sevinçli.

xushtebietlik 【خۇشتەبىئەتلىك】 f.a.u. Neşelilik, sevinçlilik.

xushwaxt 【خۇشئاخت】 f.a. Memnun, sevinçli.

xushyaqmas 【خۇشياقماس】 Tembel, avare, haylaz.

xutbe 【خۇتبە】 a. Hutbe.

xutmu 【خۇتمۇ】 a. ağ. bk. qutup.

xuy 【خۇي】 f. Huy, karakter. *Xuyi yaman adem* – Huysuz adam. *Shu atning bir yaman xuyi bar* – Şu atın bir kötü huyu var. *Xulqi-xuyi mulayim qiz* – Hulkı, huyu mülâyim kız.

xuy-peyli 【خۇي-پەيلى】 f.a.u. Karakter ve niyet. *Xuypeyli yaman adem* – Karakter ve niyeti kötü adam.

xuyluq 【خۇيلىق】 f.u. Huylu.

Xuyzu 【خۇيزۇ】 ç. Döngen, Çin Müslümanı.

I

ئى

iane 【ئىئانە】 a. y.d. İane. *Iane toplımaq* – İane toplamak. *Iane qılmaq* – İane etmek.

ibadet 【ئىبادەت】 a. İbadet. *Ibadet qılmaq* – İbadet etmek.

ibadexana 【ئىبادەتخانا】 a.f. İbadethane.

ibare 【ئىبارە】 a. İbare.

ibaret 【ئىبارەت】 a. İbaret. *Shuningdin ibaret* – Şundan ibaret.

ibaytin 【ئىبايتىن】 Deminden. *Ibaytin béri* – Deminden beri.

iblis 【ئىبلىس】 a. İblis.

iblisane 【ئىبلىسانە】 a.f. İblisçe.

ibn 【ئىبن】 a. Oğlu. *Ibn Sina* – İbn Sina (Sina oğlu).

Ibraniy 【ئىبرانىي】 a. İbranî. *Ibraniy dini* – İbranî dini.

ibret 【ئىبرەت】 a. İbret. *Ibret almaq* – İbret almak.

ibretlik 【ئىبرەتلىك】 a.u. İbretli.

ich 【ئىچ】 İç. *Ich sürmek* – İç sürmek, ishal olmak. *Ichim qatti* – Kabız oldum. *Ichî ötti* – İçi sürdü. *Ichim aghridi* – Kamım ağrıdı. *Öy ichi* – Aile efradı; evdekiler; çoluk çocuk.

ichek 【ئىچەك】 Barsak.

ichide 【ئىچىدە】 İçinde. *Bir yıl ichide* – Bir yıl içinde. *Ichtin chiqqan düşmen* – İçten çıkan düşman. *Ichimde* – İçimde. *Ichimdin chiqqan bala* – Doğurduğum çocuk. *Ichidin* – İçinden. *Ichige* – İçine. *Öz ichige alidu* – Kendi içine alacak. *Ichî qara* – Kötü niyetli. *Ichim échildi* – Ferahladım, sevindim. *Ichî kawak (qawaq)* – içi boş. *Mulayim kara közliri ichige oltaghan* – Mülâyim siyah gözleri içine çökmüş. *Aghzining ichide* – Ağzının içinde. *Ich aghirtmaq* – Acımak. *Ich pushmaq* – Canı sıkılmak; içi sıkılmak. *Ich köymek* – Acımak, merhamet etmek. *U ichide oylidi* – O kendi kendine düşündü.

ichimlik 【ئىچىملىك】 İçki, içilen şey. *Ichimlik ichmek* – İçki içmek.

ichish 【ئىچىش】 İçme.

ichkergi 【ئىچكەرگى】 İçeri, dahilî.

ichki 【ئىچكى】 Dahilî, içe ait. *Ichki aghriklar* – İç hastalıklar. *Ichki kiyim* – İç çamaşır, iç elbise.

ichkilik 【ئىچكىلىك】 İçki. *Ichkilik ichmek* – İçki içmek. *Ichkilikke bérilip ketmek* – İçki düşkünlüğü.

ichkiri 【ئىچكىرى】 İçeri. *Memliketning ichkirisige* – Ülkenin içeresine. *Ichkiride* – İçeride.

ichkirilesh 【ئىچكىرىلەش】 İçerleme.

ichkirilimek 【ئىچكىرىلمەك】 İçerlemek.

ichköynek 【ئىچكۆينەك】 İç gömlek, gecelik.

ichkülük 【ئىچكۈلۈك】 bk. ichkilik.

ichküzmek 【ئىچكۈزۈلمەك】 (ichmek'ten) İçirmek.

ichküzülmek 【ئىچكۈزۈلمەك】 İçirilmek.

ichküzülüş 【ئىچكۈزۈلۈش】 İçirilme.

ichküzüş 【ئىچكۈزۈش】 İçirme.

ichqoyun-tashqoyun 【ئىچقويۇن-تاشقويۇن】 İç içe olmak; sıkı dostluk; kardeşçe yakınlık. *Rehberlarning amma bilen ichqoyun-tashqoyun bolushi* – Liderlerin toplum ile iç içe olması.

ichmek 【ئىچمەك】 İçmek.

ichtirmek 【ئىچتىرمەك】 (ichmek'ten) İçirmek.

idare 【ئىدارە】 a. İdare. *Öz-özini idare qilish* – Kendi kendini idare etme. *Herbiy xizmet idarisi* – Askerî hizmet idaresi. *Gézit idarisi* – Gazete idaresi. *Idare qilguchi* – İdare eden. *Idare qilmaq* – İdare etmek.

iddia 【ئىددىئا】 a. İddia.

idéal 【ئىدىئال】 r. İdeal, ülkü.

idéalist 【ئىدىئالىست】 r. İdealist, ülkücü.

idéalizm 【ئىدىئالىزم】 r. İdealizm, ülkücülük.

idéalashurmaq 【ئىدىئاللاشتۇرماق】 r.u. Ülkü haline getirmek; ülküleştirme.

idrek 【ئىدرەك】 a. İdrak.

idreklik 【ئىدرەكلىك】 a.u. Zeki, hassas.

idreksiz 【ئىدرەكسىز】 a.u. İdrak edemeyen.

idreksizlik 【ئىدرەكسىزلىك】 a.u. Kavrayış

zayıflığı, anlayışsızlık.

ige 【ئىگە】 1. İye, sahip. *Banka igisi* – Banka sahibi. *Chong yer igisi* – Büyük toprak ağsı. *Sen'et igisi* – Sanat sahibi. *Qelem igisi* – Yazar, edip. *Talant igisi* – Yetenek sahibi. *Bu chong ehmiyetke ige* – Bunun önemi çok büyük. 2. Fail, özne.

igek 【ئىگەك】 Eğe.

igellimek 【ئىگەللىمەك】 Ele geçirmek, zaptetmek, gaspetmek, zorla almak, işgal etmek.

igermek 【ئىگەرمەك】 Eğirmek, bükme.

igichi 【ئىگىچى】 ağ. Büyük kız kardeş; bk. acha ve hede.

igidar 【ئىگىدار】 u.f. Sahip, malik, iye.

igidarchiliq 【ئىگىدارچىلىق】 u.f.u. Sahiplik, iyelik.

igidarliq 【ئىگىدارلىق】 u.f.u. Sahiplik, iyelik.

igilik 【ئىگىلىك】 I Ekonomi. *Dölet igiligi* – Devlet ekonomisi. *Kolléktip igilik* – Kamu ekonomisi.

igilik 【ئىگىلىك】 II gr. İyelik. *Igilik qoshumchisi* – İyelik eki.

igilik 【ئىگىلىك】 III ağ. bk. kiyimlik.

igisiz 【ئىگىسىز】 1. Sahipsiz, iyesiz. *Igisiz qalmaq* – Sahipsiz kalmak. 2. gr. Öznesiz, failsiz. *Igisiz péil* – Öznesiz fiil. *Igisiz jümle* – Öznesiz cümle.

igisizlik 【ئىگىسىزلىك】 Sahipsizlik, iyesizlik.

igitek 【ئىگىتەك】 Tortu.

igne 【ئىگنە】 bk. yingne.

ighwa 【ئىغۇئا】 a. Kışkırtma, provokasyon, fesat.

ighwachi 【ئىغۇئاچى】 a.u. Fesatçı, kışkırtıcı.

ighwagerchilik 【ئىغۇئاگەرچىلىك】 a.f.u.

Kışkırtma hali; fesat hali.

iharet 【ئىھانەت】 a. İhanet.

ihate 【ئىھاتە】 a. İhate; kenarım kuşatma.

ihfiyatkarlıq 【ئىھفىياتكارلىق】 a.f.u. bk. ihtiyatchanliq.

ihsan 【ئىھسان】 a. İhsan.

ihtimal 【ئىھتىمال】 a. İhtimal. *Ihtimaldin yiraq* – Olasılığı çok az. *Her ihtimalgha qarshi* – Her ihtimala karşı.

ihtiram 【ئىھتىرام】 a. İhtiram.

ihtiras 【ئىھتىراس】 a. İhtiras.

ihtirasliq 【ئىھتىراسلىق】 a.u. İhtirash.

ihtisham 【ئىھتىشام】 a. İhtişam, görkem.

ihtishamliq 【ئىھتىشاملىق】 a.u. Görkemli.

ihtiyaj 【ئىھتىياج】 a. İhtiyaç.

ihtiyajliq 【ئىھتىياجلىق】 a.u. İhtiyacı, lüzumlu.

ihtiyat 【ئىھتىيات】 a. İhtiyat. *Ihtiyat qilmaq* – İhtiyat etmek.

ihtiyatchan 【ئىھتىياتچان】 a.u. İhtiyatlı, dikkatli.

ihtiyatchanliq 【ئىھتىياتچانلىق】 a.u. İhtiyatlı olma hali.

ihtiyatkar 【ئىھتىياتكار】 a.f. bk. ihtiyatchan.

ihtiyatliq 【ئىھتىياتلىق】 a.u. İhtiyatlı, dikkatli.

ihtiyatsiz 【ئىھتىياتسىز】 a.u. İhtiyatsız, dikkatsiz.

ihtiyatsizliq 【ئىھتىياتسىزلىق】 a.u. İhtiyatsızlık, dikkatsizlik.

ixchem 【ئىخچەم】 Derli toplu. *Öz pikirini ixchemghina bildürmek* – Kendi fikrini derli toplu halde anlatmak.

ixchemleshmek 【ئىخچەملەشمەك】 Derli toplu hale gelmek.

ixchemleshtürmek 【ئىخچەملەشتۈرمەك】 (ixchemleshmek'ten) Derli toplu hale getirmek.

ixchemleshtürüşh 【ئىخچەملەشتۈرۈش】 Derli toplu hale getirme.

ixchemlik 【ئىخچەملىك】 Derli toplu olma hali.

ixlas 【ئىخلاس】 a. İhlas, içtenlik. *Ixlasimni qaytardi* – İtimadım kalmadı. *Ixlas qilmaq* – İhlas ile; içtenlikle. *Ixlas qoyup ishlimdim* – Özenle çalıştım. *Bu ishke méning ixlasim yoq* – Bu işi sevmiyorum.

ixlasliq 【ئىخلاسلىق】 a.u. İstekli, gönüllü.

ixlassiz 【ئىخلاسىز】 a.u. İsteksiz, gönülsüz.

ixlassizliq 【ئىخلاسىزلىق】 İsteksizlik, gönülsüzlük.

ixtidar 【ئىختىدار】 a. İktidar, kabiliyet, yetenek.

ixtilal 【ئىختىلال】 a. İhtilal.

ixtilap 【ئىختىلاپ】 a. İhtilap, zıddiyet, karşıt.

ixtilapliq 【ئىختىلاپلىق】 a.u. Zıddiyetli, zıddiyetlik, karşıtlı, karşıtlık.

ixtisas 【ئىختىساس】 a. İhtisas.

ixtisaslashmaq 【ئىختىساسلاشماق】 a.u. İhtisaslaşmak.

ixtisasliq 【ئىختىساسلىق】 a.u. İhtisas sahibi; mütehassıs.

ixtısat 【ئىختىسات】 a. İktısat, ekonomi.

ixtisatchi 【ئىختىساتچى】 a.u. İktısatçı.

ixtisatchil 【ئىختىساتچىل】 a.u. Tasarrufa meyil; para biriktirmeye meyil.

ixtisatchiliq 【ئىختىساتچىلىق】 a.u. Tasarrufa meyillik; para biriktirmeye meyillik.

ixtiyar 【ئىختىيار】 a. İrade, istem. *U méning ixtiyarimda* – O benim irademe bağı. *Ixtiyar özemde* – Nasıl istersem öyle olur; Kimseye

bağlı değilim. **Ixtiyaring** – Nasıl istersen.

ixtiyariy 【ئىختىيارىي】 a. İstekli, isteyerek, gönüllü. **Ixtiyariy türde** – İstekli halde; gönüllü olarak. **Ixtiyar özengde** – İstediyini yap. **Öz ixtiyarigha almaq** – Kendi iradesine bağlamak. **Öz ixtiyari bilen** – Kendi iradesiyle. **Öz ixtiyarigha qoymaq** – Kendi haline bırakmak.

ixtiyarliq 【ئىختىيارلىق】 a.u. İsteklilik, serbestlik, gönüllülük.

ixtiyarsiz 【ئىختىيارسىز】 a.u. İstemeyerek, zorla. **Ixtiyarsiz heriket** – İstenilmeyen hareket. **Ixtiyarsiz rewishte** – İstemeyerek.

ixtiyarsizliq 【ئىختىيارسىزلىق】 a.u. İrade dışı, isteksizlik.

ijabet 【ئىجابەت】 a. İcabet.

ijabiy 【ئىجابىي】 a. Müspet, olumlu.

ijadiiy 【ئىجادىيىي】 a. Yapıcı.

ijadiyet 【ئىجادىيەت】 a. Yaratıcılık.

ijadiyetchanliq 【ئىجادىيەتچانلىق】 a.u. Yaratıcı yeteneğinin yüksekliği.

ijare 【ئىجارە】 a. Kira. **Ijarigha alghuchi** – Kiracı. **Ijare heqqi** – Kira hakkı. **Yer ijarisi** – Yer (toprak) kirası. **Ijarigha almaq** – Kiraya almak. **Ijarigha bermek** – Kiraya vermek. **Ijarigha qoymaq** – Kiraya koymak.

ijarichi 【ئىجارىچى】 a.u. Kiracı.

ijaridar 【ئىجارىدار】 a.f. Kiracı.

ijarikesh 【ئىجارىكەش】 a.f. Kiracı.

ijat 【ئىجات】 a. Yaratma. **Ijat qilghuchi** – Yaratıcı.

ijatchan 【ئىجاتچان】 a.u. Yaratıcı.

ijatchanliq 【ئىجاتچانلىق】 a.u. Yaratıcılık.

ijatchi 【ئىجاتچى】 a.u. Yaratıcı.

ijatkar 【ئىجاتكار】 a.f. Yaratıcı.

ijatkarliq 【ئىجاتكارلىق】 a.f.u. Yaratıcılık.

ijaze 【ئىجازە】 a. bk. ijazet.

ijazet 【ئىجازەت】 a. Ruhsat, izin. **Ijazet bermek** – İzin vermek.

ijra 【ئىجرا】 a. İcra. **Ijra qilmaq** – İcra etmek. **Ijra qilghuchi** – İcra eden.

ijrachi 【ئىجراچى】 a.u. İcra eden.

ijraiye 【ئىجرائىيە】 a. Yürütme. **Ijralye komitétí** – Yürütme komitesi.

ijtihat 【ئىجتىھات】 a. Çalışkanlık, gayret.

ijtihatliq 【ئىجتىھاتلىق】 a.u. Çalışkan, gayretli.

ijtimaiy 【ئىجتىمائىي】 a. İçtimaî, toplumsal.

ijtimaiyet 【ئىجتىمائىيەت】 a. İçtimaiyat.

ikkeylen 【ئىككەيلەن】 İkimiz, ikisi, iki kişi.

ikki 【ئىككى】 İki. **Ikkimiz** – İkimiz. **Ikkilisi** – İkisi de. **Ikki hesse** – İki hisse. **Ikkisi** – İkisi. **Ikkidin bir** – Bir bölü iki. **Ikkisidin biri** – İkisinden biri. **Ikki aylıq** – İki aylık. **Ikki yilliq** – İki yıllık. **Ikki yaqlima** – İki taraflama. **Ikkige böldüm** – İkiye böldüm. **Bir-ikki heptidin keyin** – Bir iki haftadan sonra. **Ikki yüzlük** – İki yüzlü, riyakar. **Ikki yüzlümichilik** – İki yüzlülük. **Ikki tayin** – Belli değil, bilinmeyen, meçhul, belirsiz.

ikki-ikkidin 【ئىككى-ئىككىدىن】 İkişer ikişer.

ikkilen 【ئىككىلەن】 İkimiz, ikisi, iki kişi.

ikkilik 【ئىككىلىك】 İkili.

ikkilisi 【ئىككىلىسى】 İkisi de. **Ikkilisi ketti** – İkisi de gitti.

ikkinchi 【ئىككىنچى】 İkinci. **Ikkinchi derijilik** – İkinci dereceli.

ikkinchidin 【ئىككىنچىدىن】 İkinci olarak.

ikkizek 【ئىككىزەك】 İkiz.

iqlim 【ئىقلىم】 a. İklim.

iqrar 【ئىقرار】 a. Tanıma, itiraf. **Ikrar bolmaq** – Tanımak, itiraf etmek.

İlah 【ئىلاھ】 a. Tanrı.

İlahiy 【ئىلاھىي】 a. Tanrısal.

İlahiyet 【ئىلاھىيەت】 a. İlahiyat, Tanrı bilimi.

İlaç 【ئىلاج】 a. Çare, araç, deva, ilaç, em.
Muning birer ilaji barmu? – Bunun bir çaresi var mı? **İlaç yoq** – Çare yok. **İlaçim yoq** – Çarem yok. **İlaçini körmek** – Çaresini bulmak. **Néme ilajing bar?** – Ne çaren var?

İlajsiz 【ئىلاجسىز】 a.u. Çaresiz. **İlajsiz keldim** – Çaresiz geldim.

İlajsizliq 【ئىلاجسىزلىق】 a.u. Çaresizlik.
İlajsizliqtin razi boldum – Çaresizlikten razı oldum.

İlan 【ئىلان】 a. bk. élan.

İldam 【ئىلدام】 Çabuk, hızlı. **İldam poyiz** – Hızlı tren.

İldamlash 【ئىلداملاش】 Hızlanma.

İldamlatmaq 【ئىلداملاتماق】 (ildamlatmaq'tan) Hızlandırmak.

İldamliq 【ئىلداملىق】 Çabukluk, hızlılık.
İldamliq bilen – Hızla.

İldamlimaq 【ئىلداملىماق】 Hızlanmak.

İldamlitish 【ئىلداملىتىش】 Hızlandırma.

İldamraq 【ئىلدامراق】 ağ. Biraz daha hızlı.

İldurmaq 【ئىلدۇرماق】 Astırmak.

İleshmek 【ئىلەشمەك】 Karışmak.

İleshtürmek 【ئىلەشتۈرمەك】 (İleshmek'ten) Karıştırmak.

İlgek 【ئىلگەك】 İlmeç.

İlgiche 【ئىلگىچە】 İğ.

İlgiri 【ئىلگىرى】 1. Daha önce, daha erken 2. İleri. **İlgiri qarap** – İleriye bakarak. **Atisidin qarghish alghan ilgiri kelmes** – Atasından beddua alan kimsenin bahtı açık olmaz.

İlgiri-kéyin 【ئىلگىرى-كەيىن】 Hiçbir zaman; asla. **İlgiri-kéyin mundaq ishni qilmang** – Asla böyle bir işi yapmayın.

İlgirilesh 【ئىلگىرىلەش】 İlerleme.

İlgirilik 【ئىلگىرىلىك】 Üstünlük, avantaj.

İlgirilimek 【ئىلگىرىلىمەك】 İlerlemek.

İlgüch 【ئىلگۈچ】 Askı.

İlgha 【ئىلغا】 I Seçme, seçi, ayıklama.

İlgha 【ئىلغا】 II ağ. Toplu iğne, çengelli iğne.

İlghar 【ئىلغار】 Öncü, ilerici. **Bizning ilgharlimiz** – Bizim öncülerimiz.

İlgharlıq 【ئىلغارلىق】 Öncülük.

İlghash 【ئىلغاش】 Seçme, ayıklama.

İlghimaq 【ئىلغىماق】 Seçmek, ayıklamak.

İlham 【ئىلھام】 a. İlham. **İlham bergüchi** – İlham veren. **İlham almaq** – İlham almak.

İlhambexsh 【ئىلھامبەخش】 a.f. İlham veren. **İlhambexsh sözler** – İlham veren sözler.

İlhamchi 【ئىلھامچى】 a.u. İlhamcı, coşturan.

İlhamlandurmaq 【ئىلھاملاندۇرماق】 a.u. (İlhamlanmaq'tan) İlham vermek, coşturmak.

İlhamlanmaq 【ئىلھاملانماق】 a.u. İlham almak.

İlighliq 【ئىلغلىق】 Asılı. **İlighliq turuptu** – Asılı duruyormuş.

İlik 【ئىلىك】 İlik. **Omurtqa ilighi** – Belkemiği iliği.

İlim 【ئىلىم】 a. İlim, bilim.

İlimaq 【ئىلىماق】 İlımak, ışımak.

İlimdar 【ئىلىمدار】 a.f. Bilgili, okumuş.

İlimdarlıq 【ئىلىمدارلىق】 a.f.u. Bilgilerlik.

İlimlik 【ئىلىملىك】 a.u. Bilgili.

İlimsiz 【ئىلىمسىز】 a.u. Bilgisiz.

İlimsizlik 【ئىلىمسىزلىك】 a.u. Bilgisizlik.

ilinmaq 【ئىلىنماق】 İlişmek, takılmak. *Béliq qarmaqqa ilindi* – Balık oltaya takıldı. *Ilinip qalmaq* – Takılıp kalmak. *Ilinip turmaq* – Asılı durmak. *Közge ilinidighan nerse* – Göze çarpan şey. *Közge ilinmaq* – Göze çarpmak. *Közüm oyqugha ilindi* – Yeni uyudum; Yeni uykuya daldım.

iliwélish 【ئىلىۋېلىش】 İlişme, takılıverme.

ilishish 【ئىلىشىش】 Karışma, katılma.

ilitmaq 【ئىلىتماق】 (ilimaq'tan) İltmak, ısıtmak.

iliwalmaq 【ئىلىۋالماق】 İlişmek, takılıvermek.

iljaymaq 【ئىلجايماق】 Gülümsemek, tebessüm etmek.

ilk 【ئىلك】 El, kol. *Ilkimizde* – Elimizde. *Mal-dölitim ilkimdin ketti* – Malım mülküm elimden gitti (malımı-mülkümü kaybettim).

ilqa 【ئىلقا】 Yılık.

ilqichi 【ئىلقىچى】 Yılık çobanı.

ilqichiliq 【ئىلقىچىلىق】 Yılıkcılık; yılık sürüsü ile meşgul olma işi.

illet 【ئىللهت】 Çıban, kañçıbanı.

illetlik 【ئىللهتلىك】 Hasta. *Illetlik jay* – Hastalı yer.

illiq 【ئىللىق】 Ilık, sıcak. *Illiqqina kültip qoydi miyighida* – Sıcak bir gülümsedi. *Közge illiq körünüdu* – Göze sıcak gözüküyor.

illiqliq 【ئىللىقلىق】 Ilıklık, sıcaklık.

illitish 【ئىللىتىش】 İltma, ısıtma.

illitmaq 【ئىللىتماق】 (ilimaq'tan) İltmak, ısıtmak.

ilmaq 【ئىلماق】 Asmak. *U meni közge ilmaydu* – O beni hor görüyor.

ilman 【ئىلمان】 Ilık. *Ilman su* – Ilık su.

ilme 【ئىلمه】 I Örme, örgü. *Ilme késili* –

Epilepsi, sara (hastalığı).

ilme 【ئىلمه】 II Belirti, alamet.

ilmek 【ئىلمهك】 I 1. Çengel, örgü iğnesi 2. Düğüm, ilmek.

ilmek 【ئىلمهك】 II Karmuk, zıpkın.

ilmichi 【ئىلمىچى】 Örgü örücü, oyacı.

ilmichilik 【ئىلمىچىلىك】 Trikotaj işi.

ilmiy 【ئىلمىي】 a. İlmî, bilimsel. *Ilmiy kéngesh* – Bilimsel şura.

ilpet 【ئىلپهت】 a. Dost, arkadaş.

ilpetchilik 【ئىلپهتچىلىك】 a.u. Dostluk, arkadaşlık.

ilpetleshmek 【ئىلپهتلهشمهك】 a.u. Dostlaşmak, arkadaş olmak.

ilpiz 【ئىلپىز】 Bars; bk. qaplan.

iltija 【ئىلتىجا】 a. İltica, rica, istek.

iltimas 【ئىلتىماس】 a. İltimas. *Iltimas qilmaq* – İltimas etmek.

iltimaschi 【ئىلتىماسچى】 a.u. İltimas eden.

iltimasname 【ئىلتىماسنامه】 a.f. Dilekçe.

iltipat 【ئىلتىپات】 a. İltifat. *Iltipat körsetmek* – İltifat etmek; iltifat göstermek.

iltipatlik 【ئىلتىپاتلىك】 a.u. İltifatlı.

iltipatsiz 【ئىلتىپاتسىز】 a.u. İltifatsız. *Iltipatsiz qaldurmaq* – İltifat etmemek.

iltipatsizliq 【ئىلتىپاتسىزلىق】 a.u. İltifatsızlık.

ilwiz 【ئىلۋىز】 Böbür, babur, leopar.

ima 【ئىما】 İma, işaret. *Ima qilmaq* – İma etmek, işaret etmek.

imam 【ئىمام】 a. İmam.

imamliq 【ئىماملىق】 a.u. İmamlık. *Imamliq qilmaq* – İmamlık yapmak.

iman 【ئىمان】 a. İman. *Imanimiz kamil* –

İmanımız kamil. *İman keltürmek* – Müslüman olmak (imana gelmek).

imanlıq 【ئیمانلىق】 a.u. İmanlı.

imansız 【ئیمانسىز】 a.u. İmansız.

imansızlıq 【ئیمانسىزلىق】 a.u. İmansızlık.

imaret 【ئىمارەت】 a. İmaret. *İmaret salmaq* – İmaret yapmak.

imaretdi 【ئىمارەتچى】 a.u. Mimar.

imaretdilik 【ئىمارەتچىلىك】 a.u. Mimarlık.

imir-chimir 【ئىمىر-چىمىر】 Hafif dalgalar, kamaşma.

imkan 【ئىمكان】 a. İmkan. *İmkani bolsa* – İmkani olsa. *İmkani yoq* – İmkani yok.

imkanियet 【ئىمكانىيەت】 a. İmkaniyet.

imkansiz 【ئىمكانسىز】 a.u. İmkansız.

imkansizliq 【ئىمكانسىزلىق】 a.u. İmkansızlık.

imla 【ئىملا】 a. İmla. *İmla kaidiliri* – İmla kaideleri (kuralları).

imlash 【ئىملاش】 İma etme, işaret etme.

imliq 【ئىملىق】 gr. Ünlem, nida.

imlimaq 【ئىملىماق】 İşaret etmek. *İmlap qichqarmaq* – İşaret ederek çağırmak.

impérator 【ئىمپېراتور】 r. İmparator.

impératorluq 【ئىمپېراتورلۇق】 r.u. İmparatorluk.

impérialist 【ئىمپېرىئالىست】 r. Emperyalist.

impérialistik 【ئىمپېرىئالىستىك】 r. Emperyalizme ait. *Impérialistik zulum* – Emperyalizmin zulmü. .

impérializm 【ئىمپېرىئالىزم】 r. Emperyalizm.

import 【ئىمپورت】 r. İthalât.

importluq 【ئىمپورتلۇق】 r.u. İthalât için hazırlanmış. *Importluq mal* – İthalât için hazırlanmış mal.

imraq 【ئىمراق】 ağ. bk. amraq.

imtihan 【ئىمتىھان】 a. İmtihan, sınav.

İmtihan almaq – İmtihan yapmak. *İmtihan bermek* – İmtihan olmak. *İmtihandin ötmek* – İmtihandan geçmek.

imtiyaz 【ئىمتىياز】 a. İmtiyaz.

imtiyazliq 【ئىمتىيازلىق】 a.u. İmtiyazlı.

imza 【ئىمزا】 a. İmza. *İmza qoymaq* – İmza atmak. *Bu uning öz imzasi* – Bu onun kendi imzası.

imzalimaq 【ئىمزالىماق】 a.u. İmzalamak.

in 【ئىن】 İn.

In'gliz 【ئىنگلىز】 İngiliz. *In'gliz ayili* – İngiliz kadım. *In'gliz tili* – İngiliz dili.

inabet 【ئىنابەت】 a. bk. inawet.

inaq 【ئىناق】 Dost, barışçı, barışçıl, barışsever. *Inaq ishleyimiz* – Barış içinde çalışıyoruz. *Inaq yashimaq* – Dostça yaşamak, dostça geçinmek.

inaqlashmaq 【ئىناقلاشماق】 Dost olmak, barışmak.

inaqliq 【ئىناقلىق】 Dostluk, mutabakat.

inawet 【ئىناۋەت】 a. Güven, itimat, itibar, inanma. *Inawetke almaq* – İtimat etmek, güvenmek.

inawetlik 【ئىناۋەتلىك】 a.u. İtibarlı, güvenilir.

inawetsiz 【ئىناۋەتسىز】 a.u. Güvensiz, itibarsız.

inawetsizlik 【ئىناۋەتسىزلىك】 a.u. İtimatsızlık, güvensizlik, itibarsızlık.

inayet 【ئىنابەت】 a. Lutuf, meyl.

inchik 【ئىنچىك】 İnce, zarif.

inchike 【ئىنچىكە】 bk. inchik.

inchikilik 【ئىنچىكىلىك】 İncelik, titizlik. *Inchikilik bilen ishlen'gen plan* – Titizlikle yapılmış plan.

inchikilimek 【ئىنچىكىلمەك】 İnceltmek;
titizlikle araştırmak.

inchiklimek 【ئىنچىكىلمەك】 bk. inchikilimek.

indesh 【ئىندەش】 Seslenme; bk. ündesh.

indikmek 【ئىندىكىمەك】 Suluk kesilmek; bk.
endikmek.

indimek 【ئىندىمەك】 Seslenmek; bk. ündimek.

indin 【ئىندىن】 Öbürgün (yarm değil).

indinqi 【ئىندىنقى】 Öbürgünkü.

indinliq 【ئىندىنلىق】 Öbürgünlük.

industriyileştürmek 【ئىندۇستىرىيەلەشتۈرمەك】
r.u. Sanayileştirmek.

inek 【ئىنەك】 İnek.

ingek 【ئىڭەك】 Çene.

inggen 【ئىڭگەن】 Deve.

ingwash 【ئىڭۋاش】 ağ. Elbise, giysi, üst.

ingichke 【ئىڭىچكە】 ağ. İnce.

ingichkilik 【ئىڭىچكىلىك】 İncelik.

ingichkilimek 【ئىڭىچكىلمەك】 İnceltmek,
incelemek.

ingishmek 【ئىڭىشمەك】 Eğilmek.

ingishtürmek 【ئىڭىشتۈرمەك】 (ingishmek'ten)
İğmek, eğmek.

ingrimaq 【ئىڭرىماق】 İnllemek.

ini 【ئىنى】 Küçük erkek kardeş.

inichke 【ئىنىچكە】 bk. inchike.

injiq 【ئىنجىق】 Kaprisli, takılma, kafa tutma.

injiqliq 【ئىنجىقلىق】 Kaprislilik, kafa tutma.

injiqlimaq 【ئىنجىقلىماق】 İnllemek,
sinirlenmek.

Injil 【ئىنجىل】 a. İncil.

inju 【ئىنجۇ】 İnci.

inzhénér 【ئىنژېنېر】 r. Mühendis. *Tagh
inzhénéri* – Maden mühendisi.

inzhénérlik 【ئىنژېنېرلىك】 r.u. Mühendislik.

inkar 【ئىنكار】 a. İnkâr. *Inkar qilmaq* – İnkâr
etmek.

inkas 【ئىنكاس】 a. İnkas, yankı. *Inkas qilmaq*
– İnkas etmek; yankı vermek.

inqilap 【ئىنقىلاب】 a. İhtilâl, devrim, inkılâp.

inqilapchi 【ئىنقىلابچى】 a.u. İhtilâlcı,
devrimci, inkılâpçı.

inqilapchil 【ئىنقىلابچىل】 a.u. Devrimcilik.

inqilapchiliq 【ئىنقىلابچىلىق】 a.u. Devrimcilik.

inqilawiy 【ئىنقىلاۋىي】 a. İnkılaba özgü.
Inqilawiy heriket – Devrim faaliyeti.

inqilawiydashmaq 【ئىنقىلاۋىيلاشماق】 a.u.
Devrimcilik.

inqiraz 【ئىنقىراز】 a. Batma, düşme, meşum,
yok olma.

insan 【ئىنسان】 a. İnsan, kişi.

insanchiliq 【ئىنسانچىلىق】 a.u. Kişilik.
Insanchilighi yoq adem – Kişiliği yok adam.

insaniy 【ئىنسانىي】 a. İnsanî, insanca.

insaniyet 【ئىنسانىيەت】 a. İnsaniyet. *İnsaniyet
alimi* – İnsanlık alemi.

insaniyetchilik 【ئىنسانىيەتچىلىك】 a.u. Kişilik.
İnsaniyetchilighi yoq adem – Kişiliği yok
adam.

insaniyetperwer 【ئىنسانىيەتپەرۋەر】 a.f.
İnsancıl, insan seven.

insaniyetsizlik 【ئىنسانىيەتسىزلىك】 a.u.
İnsaniyetsizlik, merhametsizlik.

insanperwer 【ئىنسانپەرۋەر】 a.f. İnsancıl, insan
seven, hümanist.

insap 【ئىنساپ】 a. İnsaf. *İnsap qilmaq* –
İnsafılı olmak.

insapliq 【ئىنساپلىق】 a.u. İnsafli.
insapsiz 【ئىنساپسىز】 a.u. İnsafsız.
insapsizliq 【ئىنساپسىزلىق】 a.u. İnsafsızlık.
institut 【ئىنستىتۇت】 r. Enstitü.
Sherqshunasliq instituti – Şarkiyat (Doğu bilimleri) enstitüsü. *Ilmiy-tekshürüş instituti* – Araştırma enstitüsü. *Pédagogika instituti* – Eğitim enstitüsü.
inwéntar 【ئىنۋېنتارى】 r. Demirbaş, avadanlık, envanter. *Inwéntar qilmaq* – Envantere geçirmek; envanter kontrolü.
insha 【ئىنشا】 a. Yaratma, kurma, meydana getirme, hazırlama, inşa.
inshaalla 【ئىنشاالللا】 a. İnşaallah.
inshaat 【ئىنشاتات】 a. İnşaat.
intayin 【ئىنتايىن】 Gayet, çok, pek. *Intayin yaxshi* – Çok iyi; gayet iyi.
intérnatsional 【ئىنتېرناتسىونال】 r. Uluslararası, beynelmilel, enternasyonal.
intérnatsionalist 【ئىنتېرناتسىونالىست】 r. Enternasyonalizm taraflısı.
intérnatsionalistik 【ئىنتېرناتسىونالىستىك】 r. Uluslararası, beynelmilel.
intérnatsionalizm 【ئىنتېرناتسىونالىزم】 r. Enternasyonalizm.
intérnatsionalliq 【ئىنتېرناتسىوناللىق】 r.u. Enternasyonalizm taraftarlığı.
intişam 【ئىنتىقام】 a. İntikam. *Intişam almaq* – İntikam almak.
intişamchi 【ئىنتىقامچى】 a.u. İntikamcı.
intilmek 【ئىنتىلمەك】 Hamle, dalga, hız.
intizam 【ئىنتىزام】 a. İntizam. *Emgek intizami* – Çalışma intizamı; iş intizamı.
intizamsiz 【ئىنتىزامسىز】 a.u. İntizamsız.
intizamsizliq 【ئىنتىزامسىزلىق】 a.u.

İntizamsızlık.
intizar 【ئىنتىزار】 a. İntizar, bekleme. *Intizar bolmaq* – İntizar olmak.
intizarliq 【ئىنتىزارلىق】 a.u. İntizar olmak.
ioshuruq 【ئىوشۇرۇق】 Gizlilik, saklılık.
ipade 【ئىپادە】 a. İfade. *Ipade etmek* – İfade etmek.
ipadilash 【ئىپادىلاش】 a.u. İfade etme.
ipadilimaq 【ئىپادىلىماق】 a.u. İfade etmek.
ipar 【ئىپار】 Misk.
iplas 【ئىپلاس】 a. Kirli, alçak. *Iplas adem* – Alçak insan.
iplaslashmaq 【ئىپلاسلاشماق】 Kirlenmek; alçaklaşmak.
ippet 【ئىپپەت】 a. İffet.
iptira 【ئىپتىرا】 a. İflira. *Iptira qilmaq* – İftira etmek.
iptirachi 【ئىپتىراچى】 a.u. İftiracı.
iptirachiliq 【ئىپتىراچىلىق】 İftiracılık.
irade 【ئىرادە】 a. İrade. *Iradişi küçhlik* – İradesi güçlü.
iradilik 【ئىرادىلىك】 a.u. İradeli. *Iradilik kishi* – İradeli kişi.
iradisiz 【ئىرادىسىز】 a.u. İradesiz.
iradisizlik 【ئىرادىسىزلىك】 a.u. İradesizlik.
Iran 【ئىران】 f. İran. *Iran tilliri* – İran dilleri.
Iranliq 【ئىرانلىق】 f.u. İranlı.
irghaq 【ئىرغاق】 Çengel.
irghatmaq 【ئىرغاتماق】 (irghimaq'tan) Atlatmak, sıçratmak.
irghay 【ئىرغاي】 bot. Hanımeli.
irghimaq 【ئىرغىماق】 Atlamak, sıçramak. *Irghip ötmek* – Atlayıp geçmek. *Irghip*

minmek – Sıçrayıp binmek (ata).

irghitmaq 【ئىرغىتماق】 Bir yana atmak;
kenara atmak.

irimchik 【ئىرىمچىك】 Sütün kaynatılması ile
yapılan bir çeşit peynir.

irinçek 【ئىرىنچەك】 Tembel.

irkit 【ئىركىت】 Süt suyu (bir çeşit süt ürünü).

irq 【ئىرق】 a. Irk.

irqchi 【ئىرقچى】 a.u. Irkçı.

irqchiliq 【ئىرقچىلىق】 a.u. Irkçılık.

irqiy 【ئىرقىي】 a. Irkî; ırka ait.

irpan 【ئىرپان】 a. İrfan. *İlim-irpan* – İlim ve
irfan.

irsiyet 【ئىرسىيەت】 a. İrsiyet.

is 【ئىس】 1. Koku 2. Duman. *Is tegmek* –
Dumanla zehirlenmek.

isen 【ئىسەن】 ağ. bk. isen'ge.

isen'ge 【ئىسەنگە】 Gelecek yıl.

isildimaq 【ئىسىلدىماق】 Gızırdamak.

isim 【ئىسىم】 a. İsim, ad. *Xas isim* – Has isim.
İsimi jismige muwapiq bolsun – İsmi cismine
uygun olsun.

isimlik 【ئىسىملىك】 a.u. İsimli. *Mamut
isimlik bir kishi* – Mahmut isimli bir kişi.
Saylighuchilarning isimlighi – Seçmenlerin
listesi.

isimsiz 【ئىسىمسىز】 a.u. İsimsiz.

isinmaq 【ئىسىنماق】 Isınmak.

isit 【ئىست】 Yazık!

isitqina 【ئىستىقنا】 Yazık!

isirma 【ئىستىرما】 1. Sıcak 2. Isıtma.

iskenje 【ئىسكەنجە】 f. Kısaç içine almak,
baskı, işkence.

iskenjewil 【ئىسكەنجەۋىل】 Bir tür bitki, ilaç
olarak kullanılır.

isket 【ئىسكەت】 a. Şekil, biçim, model.

isketlik 【ئىسكەتلىك】 a.u. Güzel, gösterişli,
yakışıklı.

iskilat 【ئىسكىلات】 r. Ambar, depo.

iskilatchi 【ئىسكىلاتچى】 r.u. Ambar memuru.

iskimek 【ئىسكىمەك】 Koklamak.

iskine 【ئىسكىنە】 Keski, kalem.

iskiripka 【ئىسكىرىپكا】 r. Viyolon, keman.

iskiripkichi 【ئىسكىرىپكىچى】 r.u. Keman çalan
kimse.

iskripka 【ئىسكىرىپكا】 r. Keman.

isqitmaq 【ئىسقىتماق】 Islık çalmak.

islah 【ئىسلاھ】 Arıslah, düzeltme, tamir.

islahet 【ئىسلاھەت】 a. Islahat, düzeltme işleri.
Yer islahiti – Toprak ıslahatı.

islahetchi 【ئىسلاھەتچى】 a.u. Islahatçı.

islahetchilik 【ئىسلاھەتچىلىك】 a.u. Islahatçılık.

İslam 【ئىسلام】 a. İslam.

İslamiyet 【ئىسلامىيەت】 a. İslamiyet.

islash 【ئىسلاش】 İşleme, iste kurutma.

isliq 【ئىسلىق】 Dumanlı.

islimaq 【ئىسلىماق】 Dumanlamak. *Islighan
gösh* – Dumanlatılmış et.

İspan 【ئىسپان】 İspanya. *İspan ayili* –
İspanya kadını.

ispanliq 【ئىسپانلىق】 İspanyalı.

ispat 【ئىسپات】 a. İspat, kanıtlama.

ispatlash 【ئىسپاتلاش】 a.u. İspatlama,
kanıtlama.

İsrailiye 【ئىسرائىلىيە】 a. İsrail.

israp 【ئىسراپ】 a. İsrâf. *İsrap qilmaq* – İsrâf etmek.

israpchi 【ئىسراپچى】 a.u. İsrâf eden.

israpchiliq 【ئىسراپچىلىق】 a.u. İsrâfa kaçmak.

israpger 【ئىسراپگەر】 a.f. İsrâf eden.

israpgerchilik 【ئىسراپگەرچىلىك】 a.f.u. İsrâfa kaçmak.

israpxor 【ئىسراپخور】 a.f. Tutumsuz, savurgan.

israpxorluq 【ئىسراپخورلۇق】 a.f.u. Tutumsuzluk, savurganlık.

israpliq 【ئىسراپلىق】 a.u. bk. israpxorluq.

isriq 【ئىسرىق】 Günlük, buhur.

isriqdimaq 【ئىسرىقديماق】 Tütsülemek.

issiq 【ئىسسىق】 Isı, sıcak. *U közüme issiq köründi* – Gözüme sıcak göründü.

issiq-soghuq 【ئىسسىق-سوغۇق】 Sıcaklık derecesi.

issiqchan 【ئىسسىقچان】 Sık sık ateşi yükselen kişi.

issiqchanliq 【ئىسسىقچانلىق】 Ateş yükselme hassası.

issiqliq 【ئىسسىقلىق】 Sıcaklık.

issiqlima 【ئىسسىقلىماق】 Terlemek.

issitquch 【ئىسسىتقۇچ】 Isıtan alet.

issitmaq 【ئىسسىتماق】 Isıtmak.

issiz 【ئىسسز】 Dumansız.

ist 【ئىست】 Yazık. *Nadangha éytqan ist sözüüm* – Cahile söylenmiş sözüme yazık.

istakan 【ئىستاکان】 r. Bardak.

istansa 【ئىستانسا】 r. İstasyon.

istanse 【ئىستانسه】 r. bk. stansiye.

istek 【ئىستەك】 İstek.

ister-istimes 【ئىستەر-ئىستىمەس】 İster istemez.

istesh 【ئىستەش】 1. İsteme 2. Arama.

istibdat 【ئىستىبدات】 a. İstibdat.

istibdatchi 【ئىستىبداتچى】 a.u. Müstebit hükümdar, mutlak hükümdar, zorba.

istidat 【ئىستىدات】 a. İstidat, yetenek.

istidatliq 【ئىستىداتلىق】 a.u. Yetenekli.

istihsal 【ئىستىھسال】 a. Yapma, yapıma.

istixkam 【ئىستىخكام】 a. Kale.

istikamet 【ئىستىكامەت】 a. İkamet; bir yerde yaşarfa.

istiklal 【ئىستىكلال】 a. İstiklâl, bağımsızlık.

istiqlal 【ئىستىقبال】 a. İstikbal, rastlama.

istiqbalsiz 【ئىستىقبالسز】 a.u. Istikbalsız; geleceği olmayan.

istiqlaliyet 【ئىستىقلالىيەت】 a. Bağımsızlık.

istil 【ئىستىل】 r. Üslup, tarz, stil. *Istil tüzütüş* – Tarzı düzeltme.

istila 【ئىستىلا】 a. İstilâ. *Istila qilmaq* – İstilâ etmek.

istilachi 【ئىستىلاچى】 a.u. İstilâcı.

istilachiliq 【ئىستىلاچىلىق】 a.u. İstilâcı olma durumu.

istilah 【ئىستىلاھ】 a. İstilah, terim.

istimal 【ئىستىمال】 a. Tüketim. *Keng istimal malliri* – Çok tüketim malları.

istipa 【ئىستىپا】 a. İstifa. *Istipa bermek* – İstifa etmek.

istirahet 【ئىستىراھەت】 a. İstirahat, dinlenme. *Istirahet qilmaq* – Dinlenmek. *Istirahet öyi* – Dinlenme evi.

istisna 【ئىستىسنا】 a. İstisna.

istisnasiz 【ئىستىسناسز】 a.u. İstisnasız.

istqina 【ئىستىقنا】 Yazık!

isyan 【ئىسيان】 a. İsyân, ayaklanma. *İsyân chiqarmaq* – İsyân etmek. *İsyân kötermek* – Ayaklanmak.

isyanchi 【ئىسيانچى】 İsyancı, isyan eden.

isyanchiliq 【ئىسيانچىلىق】 a.u. İsyankârlık, baş kaldıncılık.

isyankar 【ئىسيانكار】 a.f. İsyancı. *İsyankar poéziye* – Ateşli şür; devrimci şür; asi ruhlu şür.

iwimek 【ئىۋىمەك】 Yumuşamak, gevşemek.

ish 【ئىش】 İş. *Ish béshigha chiqmaq* – İş başı yapmak. *Uning héchbir ishi yoq* – Onun hiçbir işi yok. *Sizge bir ishim chüshiti* – Sizden bir ricam var. *Qolidin héchqandaq ish kelmeydu* – Elinden hiçbir iş gelmiyor. *Ish tashlash veya ish tashlimaq* – Grev. *Ish heqqi* – İş hakkı. *Ishqa ashurmaq* – Becermek, gerçekleştirmek. *İshin qalmaq* – İşe gidememek. *Ishqa pishshiq* – İşe alışkın; becerikli.

ishare 【ئىشارە】 a. İşaret.

isharet 【ئىشارەت】 a. bk. ishare.

ishchan 【ئىشچان】 Çalışkan.

ishchanlik 【ئىشچانلىك】 Çalışkanlık.

ishchi 【ئىشچى】 İşçi. *Ishchi ayal* – İşçi kadın. *Qara ishchi* – Vasıfsız işçi. *Ishchi küchi* – İşçi gücü.

ishek 【ئىشەك】 bk. éshek.

ishekchi 【ئىشەكچى】 Eşekçi, eşek çalıştıran.

ishekchilik 【ئىشەكچىلىك】 Eşekçilik, eşek çalıştırma işi.

ishen'güsiz 【ئىشەنگۈسىز】 Aldatıcı; inanılır değil.

ishench 【ئىشەنچ】 1. İnanç. *Men ishenchimni yoqattim* – Ben inancımı kaybettim. 2. Güven. *İshenchim yoq* – Güvenim yok.

ishenche 【ئىشەنچە】 bk. ishench.

ishenchi 【ئىشەنچى】 bk. ishench.

ishenchlik 【ئىشەنچىلىك】 Güvenilir. *İshenchlik kishi* – Güvenilir kişi. *İshenchlik bolmaq* – Güvenilir olmak.

ishenchsiz 【ئىشەنچسىز】 Güvenilmez, emin olmayan.

ishenchsizlik 【ئىشەنچسىزلىك】 1. İnançsızlık 2. Güvensizlik, güvenilmezlik.

ishendürerlik 【ئىشەندۈرەرلىك】 İnandırıcı. *İshendürerlik dénil* – İnandırıcı delil.

ishendürmek 【ئىشەندۈرمەك】 İnandırmak.

ishenmek 【ئىشەنمەك】 İnanmak, güvenmek. *Ishen'gim kelmeydu* – Güvenmek istemiyorum; güvenemiyorum. *Men pütünley ishenmes bolup qaldim* – Ben büsbütün güvenmez oldum. *Öz küchimgé ishinimen* – Kendi gücüme güveniyorum.

ishenmeslik 【ئىشەنمەسلىك】 İnançsızlık, güvensizlik; ikna edici olmayan.

isheshlik 【ئىشەشلىك】 bk. ishenchlik.

ishghal 【ئىشغال】 a. İşgal.

ishghaliyet 【ئىشغالىيەت】 a. İşgalcilik.

ishghaliyetchi 【ئىشغالىيەتچى】 a.u. İşgalci.

ishghaliyetchilik 【ئىشغالىيەتچىلىك】 a.u. İşgal işi.

ishxana 【ئىشخانا】 u.f. Kalem, kalem odası.

ishik 【ئىشك】 Kapı. *Arqa ishik* – Arka kapı. *Men ishigingdin öttüm* – Ben senin kapının önünden geçtim.

ishinich 【ئىشىنىچ】 bk. ishinish.

ishinish 【ئىشىنىش】 İnanma, güven, inanç, emniyet, itimat. *İshinishim kérek* – Güvenmem lazım. *Din'ge ishinish erkinlighi* – Dinî inanç özgürlüğü.

ishitmek 【ئىشتمەك】 İştirmek, duymak.

ishq 【ئىشق】 a. Aşk, sevgi. *Ishqim tüşti* – Sevdim.

ishqilimaq 【ئىشقىلماق】 Oğmak, oğalamak, şürtmek.

ishqimaq 【ئىشقىماق】 Oğmak, ovmak, oğuşturmak.

ishqiwaz 【ئىشقىواز】 a.f. Meraklı, hevesli, aşklı, düşkün.

ishqiwazliq 【ئىشقىوازلىق】 Meraklılık, şevklilik, heveslilik.

ishqiy 【ئىشقىي】 a. Aşklık, aşktaşlık.

ishlemchan 【ئىشلەمچان】 Çalışkan, faal.

ishlemchi 【ئىشلەمچى】 Çalışan, işçi.

ishlepchiqirish 【ئىشلەپچىقىرىش】 Üretim, istihsal. *Ishlepchiqirish küchliri* – Üretim güçleri. *Ishlepchiqirish plani* – Üretim planı. *Ishlepchiqirish quralliri* – Üretim aletleri. *Ishlepchiqirish münasiwetliri* – Üretim münasebetleri.

ishlimesh 【ئىشلیمەك】 İşlemek, çalışmak. *Ishlep chiqarmaq* – Üretmek. *Ishlep chiqarghuchi* – Üreten.

ishret 【ئىشرەت】 a. Eğlence, keyif meclisi, zevk, lezzet.

ishsizlik 【ئىشسىزلىك】 İşsizlik.

ishshek 【ئىششەك】 Şişek.

ishshiq 【ئىششىق】 Şişkinlik, şiş, ur, tümör.

ishshimek 【ئىششىمەك】 Şişmek.

ishshish 【ئىششىش】 Şişme, işsiz İşsiz.

isht 【ئىشت】 Köpek. *Ish balisi* – Köpek yavrusu, enik. *Tayghan isht* – Tazı köpeği. *Lalma isht* – Serseri köpek.

ishtan 【ئىشتان】 İç donu.

ishtanbagh 【ئىشتانباغ】 Donun ip kemeri.

ishtanchan 【ئىشتانچان】 Sadece donlu (pantalonsuz).

ishtbéliq 【ئىشتبىلىق】 1. Ufak yenilmez balık. 2. Ayı balığı.

ishtergüzmek 【ئىشتەرگۈزمەك】 (ishtermek'ten) İttirmek.

ishtermek 【ئىشتەرمەك】 İtmek. *Ishtirip chüshürmek* – İtip in dirmek. *Ishtirip kirgüzmek* – İtip içeri ye sokmak. *Ishtirip chiqarmaq* – İtip çıkarmak.

ishtey 【ئىشتەي】 a. İştah. *Ishteyim qachti* – İştaham kesildi. *Ishteyim échilip ketti* – İştaham açılıverdi.

ishteylik 【ئىشتەيلىك】 a.u. İştahalı.

ishteysiz 【ئىشتەيسىز】 a.u. İştahasız.

ishteysizlik 【ئىشتەيسىزلىك】 a.u. İştahasızlık.

ishtxana 【ئىشتخانا】 u.f. Av köpekleri kulübesi.

ishtixa 【ئىشتىخا】 a. bk. ishtey.

ishtik 【ئىشتىك】 Hızlı, çabuk. *Ishtik shamal* – Hızlı rüzgar. *Ishtik mangidighan* – Hızlı yürüyen. *Ishtik ötüdighan mal* – Hızlı satılan mal. *Baziri ishtik* – Müşterisi çok.

ishtiklik 【ئىشتىكلىك】 Hızlılık, çabukluk.

ishtiklimek 【ئىشتىكلىمەك】 Hızlanmak.

ishtimalchi 【ئىشتىمالچى】 a.u. Tüketici.

ishtirak 【ئىشتىراك】 a. İştirak, katılma.

ishtirakchi 【ئىشتىراكچى】 a.u. İştirak eden, katılan.

ishtirmek 【ئىشتىرمەك】 İtmek.

ishtiyaq 【ئىشتىياق】 a. İhtiras, tutku, düşkünlük, tiryakilik, ihtiraslı aşk. *Bu qizgha ishtiyaqim chüshüti* – Bu kız sevdim.

ishtiyaqmen 【ئىشتىياقمەن】 a.f. Hırslı, istekli, susamış.

ishtiyaqmenlik 【ئىشتىياقمەنلىك】 a.f.u.
İsteklilik, hırslılık.

ishtlik 【ئىشتلىك】 Kötülük, huysuzluk,
köpeklik.

ishtpiti 【ئىشتىپىتى】 Köpek kenesi.

ishttik 【ئىشتتىك】 bk. ishtik.

it 【ئىت】 bk. isht.

itaetchan 【ئىتائەتچان】 a.u. İtaatli.

itaetchanliq 【ئىتائەتچانلىق】 a.u. İtaatlilik.

itaetkar 【ئىتائەتكار】 a.f. İtaatli.

itaetlik 【ئىتائەتلىك】 a.u. İtaatli.

itaetsiz 【ئىتائەتسىز】 a.u. İtaatsiz.

itaetsizlik 【ئىتائەتسىزلىك】 a.u. İtaatsizlik.

itaét 【ئىتائەت】 a. İtaat.

İtalyan 【ئىتالىيان】 r. İtalyan. *İtalyan tili* –
İtalyan dili. *İtalyan xelqi* – İtalyan halkı.

itelgü 【ئىتەلگۈ】 Maymul kuşu.

itiqat 【ئىتىقات】 a. İtikat.

itlik 【ئىتلىك】 bk. ishtlik. *Itlik qilmaq* –
Birine karşı alçaklık yapmak.

ittermek 【ئىتتەرمەك】 İtmek, dürtmek.

ittihat 【ئىتتىھات】 a. İttihat.

ittipaq 【ئىتتىپاق】 a. İttifak. *Sowét Ittipaqi* –
Sovyetler Birliğı.

ittipaqdash 【ئىتتىپاقداش】 a.u. Bağlaşık,
müttefik. *İttipaqdash jümhüriyet* –
Cumhuriyetler birliğı.

ittipaqlashmaq 【ئىتتىپاقلاشماق】 a.u. İttifak
olmak; birleşmek; anlaşmak.

ittipaqsız 【ئىتتىپاقسىز】 a.u. İttifaksız,
geçimsiz.

ittirish 【ئىتتىرىش】 İtme.

Iyul 【ئىيۇل】 r. Temmuz.

Iyun 【ئىيۇن】 r. Haziran.

iz 【ئىز】 İz. *Izi yoq* – İzi yok. *Izigha
chüshmek* – Takip etmek. *Izigha salmaq* –
Rayına oturtmak. *Uning izigha chüshtuq* –
Onu takip etmeye koyulduk. *U izsiz yoqaldi* –
O belirtisiz kayıplara karıştı. *Izimu qalmaptu* –
İzi bile kalmamış. *Izdin chiqmaq* – Raydan
çıkılmak.

iz'har 【ئىزھار】 a. İzhar. *Iz'har qilmaq* – İzhar
etmek.

iza 【ئىزا】 a. Öfke, hiddet, utanma. *Iza
tartmaq* – Utanmak. *Iza tartquzmaq* –
Utandırmak. *Iza tartarliq ish* – Utanacak iş.

izah 【ئىزاه】 a. İzah. *Izah bermek* – İzah
etmek.

izahat 【ئىزاهات】 a. İzahat.

izahlash 【ئىزاهلاش】 a.u. İzah etme.

izahname 【ئىزاهنامە】 a.f. İzahname, izah
mektubu.

izchi 【ئىزچى】 bk. izchil.

izchil 【ئىزچىل】 Sürekli, istikrarlı. *Izchil
rewishte* – İstikrarlı halde.

izchillashturmaq 【ئىزچىللاشتۇرماق】 Sürekli
hale getirmek.

izchilliq 【ئىزچىللىق】 Süreklilik, istikrarlılık.

izdenmek 【ئىزدەنمەك】 Aranmak.

izdetküzmek 【ئىزدەتكۈزۈمەك】 (izdetmek'ten)
Arattırmak.

izdetmek 【ئىزدەتمەك】 (izdimek'ten) Aratmak.

izdesh 【ئىزدەش】 Arama.

izdimek 【ئىزدىمەك】 Aramak.

izdinish 【ئىزدىنىش】 Aranma.

izditish 【ئىزدىتىش】 (izdimek'ten) Aratma.

ize 【ئىزە】 Sonra. *Andin ize* – Ondan sonra.
Andin kéyin ize – Ondan sonra.

izghiriq 【ئىزغىرىق】 Tipi, kar fırtınası.

izghirin 【ئىزغىرىن】 İlliklere işleyen soğuk; şiddetli soğuk. *Izghirin soghuq* – Şiddetli soğuk.

izghirinlik 【ئىزغىرىنلىك】 Şiddetli soğuşun hali.

izghirmaq 【ئىزغىرماق】 İlliklere işleyen soğuk.

izlengü 【ئىزلەنگۈ】 Zayıflık, cılızlık.

izlimesk 【ئىزلىمەك】 Aramak. *Izlep tapmaq* – Arayıp bulmak. *Izlep yürmek* – Arayıp durmak.

izme 【ئىزمە】 Düğüm, ilmek (-ği). *Taghar-tagharda, izmisi bilen teng qachilanghan bughday* – Çuvallarda ilmeğine kadar doldurulmuş buğday.

izna 【ئىزنا】 Kontur, çevre çizgisi, çevre.

iznaq 【ئىزناق】 r. İşaret, alamet.

izne 【ئىزنە】 *Deryaning iznisi* – Nehir yatağı.

izsiz 【ئىزسىز】 İzsiz, belgesiz, belirtisiz. *Izsiz yoqalmaq* – Belirtisiz kaybolmak.

izzet 【ئىززەت】 a. Saygı, hürmet. *Izzet qilmaq* – Saygı göstermek.

izzetligüchi 【ئىززەتلىگۈچى】 a.u. Saygı gösteren.

izzetlik 【ئىززەتلىك】 a.u. Saygın.

izzetlimek 【ئىززەتلىمەك】 a.u. Saygı göstermek.

J ج

ja 【جا】 ç. Sahte, yalan, doğru olmayan. *Ja adem* – Sahte adam. *Ja gep* – Yalan söz. *Ja gep qilmang* – Yalan söylemeyin.

jabduq 【جابدۇق】 Demirbaş, alet, mutfak takımı. *Öy jabdughi* – Ev eşyası. *Dixanchiliq jabduqliri* – Çiftçilik aletleri. *Éger-jabduq* – Eyer takımı.

jabduqlimaq 【جابدۇقلىماق】 Donatmak. *Eskerni jabduqlimaq* – Askeri donatmak. *Yolgha jabduqlimaq* – Yol hazırlığı yapmak.

jabduqluq 【جابدۇقلىق】 Aletli, silahlı, donatılmış.

jabduqsiz 【جابدۇقسىز】 Aletsiz, silahsız, donatılmamış.

jabduqsizlandurmaq 【جابدۇقسىزلاندۇرماق】 Aletsizlendirmek, silahsızlandırmak.

jabdumaq 【جابدۇماق】 bk. jabduqlimaq.

jabdutmaq 【جابدۇتماق】 Donatmak; yolculuk hazırlıkları yaptırmak.

jaben 【جابەن】 ç. Ek çalışma. *Bugün jaben qilayli* – Bugün ek çalışma yapalım.

jadu 【جادۇ】 I ç. Hayvan besininde kuru otu kesmek için kullanılan büyük bıçak.

jadu 【جادۇ】 II f. Büyücülük, sihirbazlık. *Jadu qilmaq* – Büyücülük yapmak.

jaduchi 【جادۇچى】 f.u. bk. jaduger.

jaduger 【جادۇگەر】 f. Büyücü, sihirbaz.

jadugerlik 【جادۇگەرلىك】 f.u. Büyücülük, sihirbazlık.

jagh 【جاغ】 Elmacık kemiği.

jaghal 【جاغال】 ağ. bk. echkü.

jahalet 【جاھالەت】 a. Cehalet.

jahaletperest 【جاھالەتپەرەست】 a.f. Cehalet taraftan, obskürantizm.

jahaletperestlik 【جاھالەتپەرەستلىك】 a.f.u. Obskürantizm.

jahan 【جاھان】 f. Cihan, dünya. *Jahan soqushi* – Dünya savaşı.

jahan'gir 【جاھانگىر】 f. Cihangir, fatih, emperyalist.

jahan'girlik 【جاھانگىرلىك】 f.u. Cihangirlik, emperyalizm. *Jahan'girlik urush* – Emperyalist savaşı.

jahandarchiliq 【جاھاندارچىلىق】 f.u. Yaşama mücadelesi. *Birer jahandarchiliq qilip jan baqarmiz* – Yaşama mücadelesi vererek geçinip gideriz.

jahankezdi 【جاھانكەزدى】 f.u. Seyyah, gezmen.

jahaz 【جاھاز】 a. Cihaz. *Yaxshi jahazliq öy* –

İyi cihazlanmış ev.

jahazlanmaq 【جاھازلانماق】 a.u. Cihazlanmak.

jahil 【جاهل】 a. Cahil.

jahilane 【جاهلانە】 a.f. Cahil gibi. **Jahilane qarshiliq körsetmek** – Cahil gibi direnmek.

jahillanmaq 【جاهللانماق】 a.u. Cahillanmak.

jahillik 【جاهللىك】 Cahillik. **Jahillik qilmaq** – Cahillik etmek.

jaiz 【جائز】 a. Caiz, makbul, meşru. **Eger jaiz bolsa** – Eger caiz olursa.

jaja 【جاجا】 a. bk. jaza.

jakarchi 【جاكارچى】 Haberci, duyuran, ilan eden.

jakarlanmaq 【جاكارلانماق】 İlan edilmek.

jakarlash 【جاكارلاش】 bk. jakarlimaq.

jakarlatmaq 【جاكارلاتماق】 (jakarlimaq'tan) İlan ettirmek.

jakarlimaq 【جاكارلماق】 İlan etmek, duyurmak.

jaq-juq 【جاق-جوق】 Sarsıntılı, sarsan. **Jaq-juq yol** – Sarsıntılı yol.

jalaq-juluq 【جالاق-جولوق】 Sarsıntı, sarsan. **Jalaq-juluq yol** – Sarsıntılı yol.

jalaqlash 【جالاqlاش】 bk. jalaqlimaq.

jalaqlatmaq 【جالاqlاتماق】 (jalaqlimaq'tan) Sarsmak.

jalaqlimaq 【جالاqlماق】 Sarsılmak.

jalap 【جالاپ】 a. Fahişe, orospu, fuhuş.

jalapliq 【جالاپلىق】 a.u. Fahişelik, orospuluk. **Jalapliq qilmaq** – Fahişelik yapmak.

jalappez 【جالاپپەز】 a.f. Sefih, çapkın.

jalappezlik 【جالاپپەزلىك】 a.f.u. Çapkınlık.

Jalayir 【جالاير】 Calayır (Bir Türk kabilesinin adı).

jaliq 【جالىق】 ç.u. Plancılık, sahtekârlık. **Jaliq qilmaq** – Sahtekârlık yapmak.

jallap 【جاللاپ】 a. Vurguncu; deri ve yün gibi ham malları alıp satan kimse.

jallapliq 【جاللاپلىق】 a.u. Vurgunculuk; deri ve yün gibi ham malları alıp satma işi.

jallat 【جاللات】 a. Cellat.

jallatliq 【جاللاتلىق】 a.u. Cellatlık.

jam 【جام】 I Kase, tabla.

jam 【جام】 II Tekne, leğen.

jamae 【جامائە】 a. Toplum.

jamaet 【جامائەت】 a. Toplum.

jamaetchi 【جامائەتچى】 a.u. Toplumcu.

jamaetchiliq 【جامائەتچىلىق】 a.u. Toplumculuk.

jamaqa 【جاماقا】 Yabanî ot, arsız bitki.

jamal 【جامال】 a. Güzellik, yakışıklılık. Aydek jamali künden kün'ge **qurushqa bashlidi** – Ay gibi güzelliği günden güne solmaya başladı.

jami 【جامى】 a. Cami.

jan 【جان】 f. Can. **Tirik jan** – Yaşayan. **Jéni yoq** – Canı yok. **Ular nechche jan?** – Onlar kaç nüfus? **Jan moma** – Canım anneannem. **Jan almaq** – Can almak. **Jan ayimay** – Canım esirgemedi. **Achchighidin jéni chiqip ketti** – Çok kızdı, çok öfkeleni. **Jan üzmek** – Ölmek. **Jéni aghzigha kélip qaldi** – Canı ağzına geliverdi. **Jan baqmaq** – Geçinmek. **Janning bérliche** – Canla başla. **Jan bermek** – Ölmek. **Jan talashmaq** – Can çekişmek. **Jan kirgüzmek** – Can yermek. **Jan kirmek** – Canlanmak. **Jangha tégmek** – Bıkmak, usanmak, bezmek, can sıkmak. **Jan küydürmek** – Acımak. **Jéni chiqti** – Canı çıktı. **Jéning chiqsun!** – Canın çıksın! **Jénimdin toydum** – Canımdan bezdim. **Jénimni pida qilimen** – Canımı feda edeceğim. **Yérim jan** – Yarım canlı, hasta. **Uni jénimdek**

körümen – Onu canım kadar seviyorum. **Men uni jénimdek yaxshi körümen** – Ben onu canım gibi seviyorum. **Jénining bériche ishlidi** – Canla başla çalıştı. **Jandin qechken** – Canını kıyan. **Bir jan bir ten bolup yashimaq** – Tek vücut olarak yaşamak. **Düşmen jan-jehli bilen qarshiliq körsetmekte** – Düşman bütün gücü ile direnmekte. **U öz jenini saqlaydu** – O canını koruyor.

jan-dil 【جان-دیل】 Can ve gönül. **Jan-dil bilen** – Canla başla.

jan-janwar 【جان-جانوار】 f. Bütün canlılar. **Jan-janwarlar barlighi uyquda** – Bütün canlılar uykuda.

jan-ten 【جان-تەن】 Can ve ten. **Jan-ten bilen** – Canla başla.

janan 【جانان】 f. Canan, dilber, sevgili, gözde, gözbebeği.

janané 【جانانی】 f. Dilber, sevgili, gözde, gözbebeği.

janap 【جاناپ】 a. Cenab. **Reisi jümhür janapliri** – Reisi cumhur cenapları.

janbaz 【جانباز】 a.f. Cambaz.

janbazliq 【جانبازلىق】 Cambazlık.

jandar 【جاندار】 f. Canlı.

jangdu 【جانگدۇ】 ç. Fasulye.

janggal 【جانگال】 f. Orman. **Qélin janggal** – Koyu orman.

janggalliq 【جانگاللىق】 Ormanlık.

janggüén 【جانگۈئەن】 ç. Başkan, vali.

jangildash 【جانگىلداش】 bk. jangildimaq.

jangildatmaq 【جانگىلداتماق】 (jangildimaq'tan) Çingirdatmak, zil çalmak.

jangildimaq 【جانگىلدىماق】 Çingirdamak.

jangjal 【جانگجال】 f. Kavga, skandal.

jangjalchi 【جانگجالچى】 f. Kavgacı.

jangjallashmaq 【جانگجاللاشماق】 f.u. Kavga etmek.

jangjallashturmaq 【جانگجاللاشتۇرماق】 f.u. (jangjallashmaq'tan) Birbirine düşürmek.

jangjallashturush 【جانگجاللاشتۇرۇش】 f.u. bk. jangjallashturmaq.

jangjung 【جانگجۈڭ】 ç. General.

jangjunggöl 【جانگجۈڭگۈل】 ç.f. Bir çiçek adı.

jangza 【جانگزا】 I ç. Erkek çocukların teperek oynadığı bir tür oyuncak; bk. tepküch.

jangza 【جانگزا】 II ç. Çiftlik, malikane.

janijan 【جانىجان】 f. Dilber, sevgili, sevimli, aziz.

janjal 【جانجال】 bk. jangjal.

janküyer 【جانگۈيەر】 f.u. Candan seven; candan acıyan.

janküyerlik 【جانگۈيەرلىك】 f.u. Candan sevme hali; candan acıma hali.

janlandurmaq 【جانلاندىرماق】 f.u. Canlandırmak.

janlanmaq 【جانلانماق】 Canlanmak.

janliq 【جانلىق】 f.u. Canlı. **Janliq tebiet** – Canlı varlık. **Janliq misal** – Canlı örnek. **Köp janliq aile** – Çok nüfuslu aile.

janliqliq 【جانلىقلىق】 f.u. Canlılık.

janlinish 【جانلىنىش】 bk. janlanmaq.

janpidalik 【جانپىدالىك】 Fedekarlık.

jansiz 【جانسىز】 f.u. Cansız. **Jansiz tebiet** – Cansız varlık.

jansizlandurmaq 【جانسىزلاندىرماق】 Cansızlandırmak.

jansizlanmaq 【جانسىزلانماق】 Cansızlanmak.

jansizliq 【جانسىزلىق】 Cansızlık.

janu-dil 【جانۇ-دىل】 bk. jan-dil.
janu-ten 【جانۇ-تەن】 bk. jan-ten.
janwar 【جانۋار】 f. Canlı, yaşayan.
japa 【جاپا】 a. Cefa. **Japa qilmaq** – Cefa etmek. **Japa tartmaq veya japa chekmek** – Cefa çekmek.
japa-emgek 【جاپا-ئەمگەك】 a.u. Cefa ve emek.
japa-musheqket 【جاپا-مۇشەققەت】 a. Cefa ve meşakkat.
japakesh 【جاپاكەش】 a.f. Cefakeş, çevir ve cefa çeken.
japakeshlik 【جاپاكەشلىك】 a.f.u. Cefa çekme hali.
japaliq 【جاپالىق】 Meşakkatli, zahmetli. **Japaliq xizmet** – Zahmetli hizmet. **Japalik turmush** – Meşakkatli hayat.
japalimaq 【جاپالىماق】 Azap vermek, birine çektirmek.
japsa 【جاپسا】 **Japsa rende** – Planya, uzun rende.
japsar 【جاپسار】 **Japsar keltürmek** – İki tahtayı yan yana birleştirmek, yapıştırmak.
japsarlimağ 【جاپسارلىماق】 bk. japsar.
jar 【جار】 f. Haber, salık, müjde, çağırma, davet, nida. **Jar salmaq** – Sesli duyurmak; boru sesi gibi ses çıkarmak.
jaraft 【جارات】 Seda, ses.
jarahet 【جارات】 a. Cerahat.
jarahetlenmek 【جاراتلەنمەك】 a.u. Cerahatlanmek.
jarahetlesh 【جاراتلەش】 a.u. bk. jarahetlimek.
jarahetlimek 【جاراتلەمەك】 a.u. Cerahetlemek.
jarang-jurung 【جارات-جۇرۇڭ】 Çın çın (metal

eşyaların taklidi sesi).

jaranglatkuzmaq 【جاراتلانكۇزماق】 (jaranglimağ'tan) Çingırdattırmak.
jaranglatmaq 【جاراتلتماق】 (jaranglimağ'tan) Çingırdatmak.
jarangliq 【جاراتلىق】 Sedalı. **Jarangliq tawush** – Sedalı ses.
jaranglimağ 【جاراتلىماق】 Çingırdamak. **Jaranglap ketti** – Çingırdayıverdi.
jarangsiz 【جاراتسىز】 Sedasız. **Jarangsiz tawush** – Sedasız ses.
jarchi 【چارچى】 f.u. tar. Tellal, münadi.
jarchiliq 【چارچىلىق】 f.u. Tellallık, münadilik.
jarehetlik 【جارههتلىك】 a.u. Cerahetli.
jari 【جاری】 a. Yürürlük, cereyan, uygulama. **Jari qilmaq** – Yürürlüğe koymak. **Démokratiyini toluq jari qilish** – Demokrasiyi tam uygulama.
jariye 【جارییه】 a. Cariye.
jasaret 【جاسارەت】 a. Cesaret, yiğitlik. **Jasaret qilmaq** – Cesaret etmek.
jasaretlik 【جاسارەتلىك】 a.u. Cesaretli. **Jasaretlik bilen** – Cesaret ile.
jasaretsiz 【جاسارەتسىز】 a.u. Cesaretsiz.
jasaretsizlik 【جاسارەتسىزلىك】 a.u. Cesaretsizlik. **Jasaretsizlik qilmaq** – Cesaretsizlik etmek.
jasus 【جاسۇس】 a. Casus, ajan.
jasusxana 【جاسۇسخانا】 Casusluk merkezi.
jasusluk 【جاسۇسلۇك】 a.u. Casusluk. **Jasusluk qilmaq** – Casusluk yapmak.
jawaben 【جاۋابەن】 a. Cevap olarak, cevabında.
jawang 【جاۋاڭ】 ç. Çiftlik koşum takımı.
jawap 【جاۋاپ】 a. Cevap. **Sual we jawap** –

Soru ve cevap. *Jawap qayturmaq* – Cevap vermek. *Jawapqa tartmaq* – Sorguya çekmek. *Jawap berseng kétimen* – Cevap verirsən gideceğim. *Jawap xet* – Cevap mektubu.

jawapker 【جاۋاپكەر】 a.f. Sorumlu, mesul. *Men jawapkermen* – Şen sorumluyum. *Jawapker xetchi* – Mesul katip.

jawapkerchilik 【جاۋاپكەرچىلىك】 a.f.u. Sorumluluk, mesuliyet.

jawapkerlik 【جاۋاپكەرلىك】 a.f.u. Sorumluluk. *Jawapkerliktin qorqmaq* – Sorumluluktan korkmak. *Jawapkerlikke tartmaq* – Sorguya çekmek.

jawapkersizlik 【جاۋاپكەرسىزلىك】 a.f.u. Sorumsuzluk, mesuliyetsizlik.

jawapname 【جاۋاپنامە】 a.f. Cevapname.

jawapsiz 【جاۋاپسىز】 a.u. Cevapsız.

jawapsizliq 【جاۋاپسىزلىق】 a.u. Cevapsızlık.

jawigha 【جاۋىغا】 Yapağı.

jawur 【جاۋۇر】 Tekne, leğen.

jay 【جاي】 f. Yer, mekân, yöre, mesken, yurt. *Öy-jay* – Mesken, yurt. *Jayigha keltürmek* – Yerine getirmek. *Jay-jaylargha* – Yer yerine. *Öz yénidin manga jay berdi* – Kendi yanından bana yer verdi. *Qora-jay* – Mesken, yurt, avlu. *Ish jayida* – İş yerinde. *Jayida étilghan söz* – Yerinde söylenmiş söz.

jay-maqam 【جاي-ماقام】 Mekân, yurt, mesken.

jaylanmaq 【جايلانماق】 f.u. Yerleştirilmek, düzenlenmek, son verilmek.

jaylash 【جايلاش】 bk. jaylimaq.

jaylashmaq 【جايلاشماق】 f.u. Yerleşmek.

jaylashturmaq 【جايلاشتۇرماق】 f.u. (jaylashmaq'tan) Yerleştirmek, yurtlandırmak, düzene koymak, tanzim etmek, bitirmek, son

vermek.

jaylimaq 【جايلىماق】 f.u. Hazırlamak, bitirmek, düzene koymak, son vermek. *Yolgha yéterlik ozuq jaylap alduq* – Yola yeterli erzak hazırladık.

jaylishiwalmaq 【جايلىشىۋالماق】 f.u. Yerleşmek.

jayra 【جايرا】 Oklu kirpi.

jaza 【جازا】 I a. Ceza. *Ölüm jazasi* – Ölüm cezası. *Jaza bermek* – Ceza vermek. *Jazagha tartmaq* – Cezalandırmak.

jaza 【جازا】 II ç. Raf. *Kitap jazisi* – Kitaplık.

jaza 【جازا】 III ç. Çerçeve. *Söretning jazisi* – Resim çerçevesi.

jazalanmaq 【جازالانماق】 a.u. Cezalanmak.

jazalighuchi 【جازالىغۇچى】 a.u. Cezalandırıcı.

jazaliq 【جازالىق】 a.u. Cezalı.

jazalimaq 【جازالىماق】 a.u. Cezalamak.

jazalinish 【جازالىنىش】 a.u. Cezalanma.

jazane 【جازانە】 a. Faizli ödünç. *Jazanigha bermek* – Faizli ödünç vermek. *Jazanigha almaq* – Faizli ödünç almak.

jazanixor 【جازانىخور】 a.f. Murabahacı, tefeci.

jazanixorluq 【جازانىخورلۇق】 a.f.u. Murabahacılık, tefecilik.

jazasiz 【جازاسىز】 a.u. Cezasız.

jazibe 【جازىبە】 a. Cazibe.

jazibilik 【جازىبىلىك】 a.u. Cazibeli.

jazilanmaq 【جازىلانماق】 a.u. Cezalanmak.

jazilash 【جازىلاش】 bk. jazilimaq.

jazilimaq 【جازىلىماق】 a.u. Cezalamak.

jebhe 【جەبھە】 a. Cephe.

jebir 【جەبىر】 a. Zulüm. *Jebir qilmaq* – Zulüm etmek.

jebirlenmek 【جەبىرلەنمەك】 a.u. Zorlanmak, zulüm görmek.

jebirlesh 【جەبىرلەش】 a.u. bk. jebirlimek.

jebirliküchi 【جەبىرلىگۈچى】 a.u. Zalim, zulüm eden.

jebirlik 【جەبىرلىك】 a.u. Zor, meşakkatli.

jebirlimek 【جەبىرلىمەك】 a.u. Zulüm etmek, zorlamak.

jibr 【جەبىر】 a. tar. bk. jebir.

jebriy 【جەبىرىي】 a. Zorla, cebren.

jebri-japa 【جەبىرۇ-جاپا】 a. Meşakkat, çile, ıstırap, azap.

jebri-sitem 【جەبىرۇ-سىتەم】 a.f. Ağırılık, ezgi, zulüm.

jebri-zulum 【جەبىرۇ-زۇلۇم】 a. Ağırılık, ezgi, zulüm.

jed 【جەد】 a. Ced, büyük baba.

jeddal 【جەددال】 a. efs. Korkunç yaratık.

jede 【جەدە】 Eysersiz, eyerlenmemiş. *Jede atliq bir kishi* – Eysersiz atlı bir kişi.

jedid 【جەدىد】 bk. jédid.

jedwel 【جەدۋەل】 a. Liste, tabela, program. *Ders jedwili* – Ders programı.

jehalet 【جەھالەت】 a. bk. jahalet.

jehd 【جەھد】 a. Cehd. *Jehd qilmaq* – Cehd etmek.

jehennem 【جەھەننەم】 a. Cehennem.

jehet 【جەھەت】 a. Cihet, taraf. *Shu jekettin* – Şu bakımdan. *Her jekettin* – Her taraftan. *Emili jekettin* – Gerçek bakımından, amelî cihetten.

jehl 【جەھل】 a. Hiddet, öfke, gazap, kızgınlık. *Jehlim chiqti* – Öfkələndim.

jelgür 【جەلگۈر】 Yankesiçi; bk. yanchuqchi.

jelp 【جەلپ】 a. Celp, çekmek, celbetmek. *Jelp qilmaq* – Celbetmek. *U méning diqqitimni jelp qildi* – O benim dikkatimi çekti.

jem 【جەم】 a. Toplam. *Jem qilmaq* – Toplamak.

jem'iyet 【جەمئىيەت】 a. Toplum, cemiyet. *Qizil Yérim Ay Jemiyiti* – Kızılay Kurumu. Kishilik jem'iyiti – İnsanlık; insan toplumu.

jem'iyetchi 【جەمئىيەتچى】 a.u. Toplumcu.

jem'iyetchilik 【جەمئىيەتچىلىك】 a.u. Toplumculuk, cemiyetçilik.

jemilesh 【جەملەش】 bk. jémilimek.

jemlenmek 【جەملەنمەك】 a.u. Toplanmak.

jemlesh 【جەملەش】 bk. jemlimek.

jemleshmek 【جەملەشمەك】 a.u. Toplanmak.

jemleshtürmek 【جەملەشتۈرمەك】 a.u. Toplamak.

jemletmek 【جەملەتمەك】 Toplatmak.

jemligüchi 【جەملىگۈچى】 a.u. Toplayıcı.

jemlimek 【جەملىمەك】 a.u. Toplamak.

jeng 【جەڭ】 f. Cenk, savaş. *Jeng meydani* – Savaş alanı. *Jengge kirmek* – Savaşa girmek. *Jeng qilmaq* – Savaşmak.

jengchi 【جەڭچى】 a.u. Asker, savaşçı, cenkçi. *Ténchliq jengchisi* – Barış için savaşan; barış taraftan.

jenggiwar 【جەڭگىۋار】 f. Cengaver.

jenggiwarane 【جەڭگىۋارانە】 f. Cengaverane.

jenggiwarliq 【جەڭگىۋارلىق】 f.u. Cengaverlik.

jengname 【جەڭنامە】 f. Savaş vakayinamesi, savaş destanı.

jennet 【جەننەت】 a. Cennet.

jennetlik 【جەننەتلىك】 a.u. Cennetli. *Atam jennetlik shundaq aytar édi* – Atam cennetli

şöyle derdi.

jenübi-gherbiy 【جەنۇبى-غەربىي】 Güneybatı.

jenübi-sherqi 【جەنۇبى-شەرقىي】 Güneydoğu.

jenübiy 【جەنۇبىي】 a. Güney.
Memlikitimizning jenübiy qismi – Ülkemizin güney kısmı.

jenüp 【جەنۇپ】 a.Güney.

jenüplük 【جەنۇپلۇك】 a.u. Güneyli.

jerahet 【جەراھەت】 a. bk. jarahet.

jerimane 【جەرىمانە】 a.f. Ceza parası.

jeryan 【جەرىيان】 a. Cereyan, süreç, süre. **Besh yil jeryanida** – Beş yıllık bir süre içinde. **Ish jeryanida** – İş süresi içinde.

jeset 【جەسەت】 a. Ceset, ölü, leş.

jesurane 【جەسۇرەنە】 a.f. Cesurane, cesurluk.

jesür 【جەسۇر】 a. Cesur, yürekli.

jesürlik 【جەسۇرلۇك】 a.u. Cesurluk. **Jesürlik körsetmek** – Cesurluk etmek.

jewher 【جەۋھەر】 a. Mücevher, elmas vesaire gibi kıymetli taşlar.

jewir 【جەۋىر】 bk. jebir.

jewlan 【جەۋلان】 a. Hareket, haykırı, coşma. **Jeylan qilmaq** – Harekete geçmek; coşmak.

jeynek 【جەينەك】 Dirsek. **Ong jeynigige tirelgen halde** – Sağ dirseğine dayanmış halde.

jeynekdimək 【جەينەكدىمەك】 Dirseklemek.

jeyren 【جەيرەن】 Antilop.

jez 【جەز】 I 1. Bakır 2. Kovan, fişek kovanı.

jez 【جەز】 II Kızarmak. **Jez qilmaq** – Kızartmak.

jezibe 【جەزىبە】 a. Esirme, kendisinden geçme.

jezm 【جەزم】 a. Metanetle, kesinlikle, sağlamca.

jezmen 【جەزمەن】 a. Muhakkak, şüphesiz, mutlaka, elbette.

jezmiye 【جەزمىيە】 Geri alınmaz, kesin, kati, geri gelmez.

jédid 【جەدىد】 a. Cedit, yeni. **Usuli jédid** – Usulu cedit.

jédidchi 【جەدىدچى】 a.u. Ceditci.

jédidchilik 【جەدىدچىلىك】 a.u. Ceditcilik.

jékimek 【جەكىمەك】 Vurgulamak, kuvvetlendirmek, teyit etmek.

jékirish 【جەكىرىش】 bk. jékirmek.

jékirmek 【جەكىرمەك】 Azarlamak, sövmek.

jékish 【جەكىش】 bk. jékimek.

jéle 【جەلە】 ç. Sinirlilik. **Jéle qilmaq** – Sinirlendirmek. **Jéle bolmaq** – Sinirlenmek.

jémet 【جەمەت】 a. Akriba, soy. **Ata jémeti** – Ata akrabası. **Ana jémeti** – Ana akrabası.

jémetlik 【جەمەتلىك】 a.u. **Bir jémetlik** – Akriba, aynı soydan.

jémilimek 【جەمىلىمەك】 Sitem etmek, kınamak, ayıplamak.

jénim 【جەنىم】 Canım, değerlim. **Jénim balam** – Canım çocuğum.

jérimane 【جەرىمانە】 a.f. Para cezası.

jések 【جەسەك】 Koruma, muhafaza, himaye.

jésekchi 【جەسەكچى】 Muhafız, koruyucu.

jésekchilik 【جەسەكچىلىك】 Muhafızlık, koruyuculuk. **Jésekchilik qilmaq** – Muhafızlık yapmak.

jésmek 【جەسىمەك】 Korumak, muhafaza etmek.

jézire 【جەيزىرە】 I a. Ada.

jézire 【جەيزىرە】 II a. Çöl, sahra.

jiawshu 【جىئاۋشۇ】 ç. Profesör.

jiddi 【جىددى】 a.Ciddi.
jiddileshmek 【جىددىلەشمەك】 a.u.
 Ciddileşmek, ciddi olmak.
jiddilik 【جىددىلىك】 a.u. Ciddilik.
jiddiyet 【جىددىيەت】 a. Ciddiyet.
jiddiyetlik 【جىددىيەتلىك】 a.u. Ciddilik.
jideli 【جىدەل】 a. Kavga, skandal. **Jidel chiqarmaq** – Kavga çıkarmak. **Jidel qilmaq** – Kavga etmek.
jidelchi 【جىدەلچى】 a.u. Kavgacı.
jidelkesh 【جىدەلکەش】 a.f. Kavgacı.
jidelkeshlik 【جىدەلکەشلىك】 a.f.u. Kavgacılık.
jidelleshmek 【جىدەللەشمەك】 a.u.
 Kavgalaşmak.
jidelleshtürmek 【جىدەللەشتۈرمەك】 a.u.
 Aralarını açmak, bozuşturmak.
jidelleshtürüş 【جىدەللەشتۈرۈش】 bk.
 jidelleshtürmek.
jidelletmek 【جىدەللەتمەك】 a.u. Hızlandırmak.
jidellishish 【جىدەللىشىش】 bk. jidelleshmek.
jidellitish 【جىدەللىتىش】 bk. jidelletmek.
jigde 【جىگدە】 Yiğde.
jigdilik 【جىگدىلىك】 Yiğdelik.
jigdizar 【جىگدىزار】 u.f. Yiğdelik.
jiger 【جىگەر】 f. Ciğer. **Qara jiger** – Kara ciğer.
Jiger reng – Ciğer rengi, koyu kırmızı.
jigerlik 【جىگەرلىك】 Şiddetli, sert, coşkun.
jigit 【جىگىت】 bk. yigit.
jighghida 【جىغغىدا】 **Yürigim jighghida qilip qaldi** – Ödüm koptu.
jighildimaq 【جىغىلدىماق】 Titremek.
jihaz 【جىهاز】 a. Cihaz. **Öy jihazliri** – Ev cihazları.

jiq 【چىق】 Çok. **U tawaqta jiq ash epkeldi** – O tabakta çok yemek getirdi.
jiqqida 【چىققىدا】 Pek çok.
jiqlash 【چىقلاش】 bk. jiqlimağ.
jiqlatquzmaq 【چىقلاشقۇزماق】 Çoğalttırmak.
jiqlatmaq 【چىقلاتماق】 Çoğaltmak.
jiqliq 【چىقلىق】 Çokluk. **Ishning jiqlighi** – İşin çokluğu.
jiqlimaq 【چىقلىماق】 Çoğaltmak, doldurmak.
jild 【جىلد】 a. Cilt. **Birinchi jild** – Birinci cilt.
jildlenmek 【جىلدلەنمەك】 a.u. Ciltlenmek.
jildlesh 【جىلدلەش】 a.u. bk. jildlimek.
jildletmek 【جىلدلەتمەك】 a.u. Ciltletmek.
jildlik 【جىلدلىك】 a.u. Ciltli. **Köp jildlik** – Çok ciltli.
jildlimek 【جىلدلىمەك】 a.u. Ciltlemek.
jilekti 【چىلەكتى】 Irgat, işçi.
jilgha 【چىلغا】 1. Çukurluk 2. Dere, ırmak.
jilghiliq 【چىلغىلىق】 Derelik.
jilqa 【چىلقا】 Yılık; bk. yılqa.
jillekchilik 【چىللەكچىلىك】 Irgatlık.
Jillekchilik qilmaq – Irgatlık yapmak.
jilte 【چىلتە】 I Çanta.
jilte 【چىلتە】 II Yemek için veya ekmek için hazırlanmış hamur parçası.
jilwe 【چىلۋە】 f. 1. Parıltı, pırıltı. 2. Güzel hareket 3. Cilve, nazlı nazlı.
jilwilenmek 【چىلۋىلەنمەك】 f.u. Cilvelenmek.
jilwilik 【چىلۋىلىك】 f.u. Cilveli. **Jilwilik asman** – Cilveli gök.
jim 【چىم】 Sakin, suskun, sessiz. **Jim turmaq** – Susmak.
jim-jit 【چىم-چىت】 Sakin, sessiz. **Jim-jit boldi**

–Sustu, sessiz hale geldi.

jim-jitliq 【جم-جيتلىق】 Sessizlik. *Jim-jitliq höküm süretti* – Sessizlik hüküm sürüyordu.

jimbil 【جيمبل】 Buharda ekmek pişirmek için kullanılan bir tür mutfak aleti.

jimghur 【جيمغور】 Kapalı kutu, içeri belli etmez, gizli. *Jimghur adem* – Kapalı adam; sessiz sırrını belli etmeyen adam.

jimiki 【جيمكى】 a.f. Bütün, hep. *Wetening jimiki yéride* – Vatanın bütün yerinde.

jimiqdimaq 【جيمقديماق】 Susmak, sesini kesmek.

jimiqish 【جيمقىش】 bk. jimiqmaq.

jimiqmaq 【جيمقماق】 Cılızlaşmak, eriyip gitmek.

jimiqturmaq 【جيمقتورماق】 Kırmak, öldürmek, yoketmek, silip süpürmek, mahvetmek, bitirmek. *Öyde bar-yoqni jimiqturup ketti* – Evde olan her şeyi bitirip gitti.

jimiqturulmaq 【جيمقتورۇلماق】 Bitirilmek, yokedilmek, susturulmak, düzene koyulmak.

jimiqturulush 【جيمقتورۇلۇش】 bk. jimiqturulmaq.

jimiqturush 【جيمقتورۇش】 bk. jimiqturmaq.

jimilimek 【جيملىمەك】 Çıkışmak, uzun uzadıya nasihat etmek.

jimirlash 【جيميرلاش】 bk. jimirlimaq.

jimirlimaq 【جيميرلىماق】 Parıldamak, ışıldamak.

jimliq 【جىملىق】 Sessizlik.

jimmide 【جىمىدە】 Sessizce, sessiz. *Etrap jimmide* – Etraf sessiz.

jin 【جىن】 a. Cin. *Jinim tutti* – Cinler başıma geldi.

jin-sheytan 【جىن-شەيتان】 a. Cin-şeytan.

jinayet 【جىنايەت】 a. Cinayet. *Jinayet qilmaq* – Cinayet işlemek.

jinayetchi 【جىنايەتچى】 a.u. Cani, uruş herbiy cinayetçi savaş suçlusı.

jinayetkar 【جىنايەتكار】 a.f. Cani.

jinayetkarane 【جىنايەتكارانە】 a.f.u. Canice, canicesine.

jinayetkarliq 【جىنايەتكارلىق】 a.f.u. Cinayet mahiyetinde olma.

jinayetlik 【جىنايەتلىك】 a.u. Cani, caniyane.

jinayi 【جىنايى】 a. Cinayi. *Jinayi heriket* – Cinai hareket.

jinayiliq 【جىنايىلىق】 a.u. Cinayet mahiyetinde olma.

jinaza 【جىنازا】 a. Cenaze. *Jinaza oqumaq* – Cenaze namazı kılmak.

jindek 【جىندەك】 a.u. Biraz, bir an, birazcık. *Jindek oynap alay* – Biraz oynayım.

jindi 【جىندى】 Deli. *Jindi bolup qalmaq* – Delirmek, deli olmak.

jindixana 【جىندىخانا】 a.u.f. Tımarhane, akıl hastalıkları hastahanesi.

jindilik 【جىندىلىك】 Delilik.

jineste 【جىنەستە】 Vişne.

jing 【جىڭ】 I ç. Gerçek, hakiki, doğal.

jing 【جىڭ】 II ç. (Çin ölçü birimi) Yarım kilo, 500 gram.

jing 【جىڭ】 III ç. Kasaba, köy.

jinggildetmek 【جىڭگىلدەتمەك】 Çalmak, çingirdatmak.

jinggilek 【جىڭگىلەك】 Çingırak, küçük çan.

jingghimaq 【جىڭغىماق】 Fışkırmak.

jinglash 【جىڭلاش】 ç.u. bk. jinglimağ.

jinglatmaq 【جىڭلاتماق】 ç.u. (jinglimağ'tan)

Yarım kiloluk Çin ağırlık birimi ile tarttırmak.

jingli 【چىڭلى】 ç. Müdür, başkan.

jingliq 【چىڭلىق】 I ç.u. Yarım kiloluk.

jingliq 【چىڭلىق】 II ç.u. Köylü, kasabalı.

jinglimaq 【چىڭلىماق】 Yarım kiloluk Çin ağırlık birimi ile tartmak.

jingmoma 【چىڭموما】 ç. Buharda pişirilen ekmek; bk. hornan.

jingmoza 【چىڭموزا】 ç. Macun, mazut.

jinis 【چىنىس】 a. Cins, tür, soy. *Tagh jinisliri* – Kaya; toprak tabakası.

jinislik 【چىنىسلىك】 a.u. Soylu. *Yaxshi jinislik at* – Cins at; cinsi iyi olan at.

jinissiz 【چىنىسسز】 a.u. Cinsi olmayan, cinssiz; soysuz.

jinissizlik 【چىنىسسزلىك】 a.u. Cinssizlik.

jinlik 【چىنلىك】 a.u. Deli, mecnun, manyak.

jinsiy 【چىنسىي】 a. Cinsi. *Jinsiy alaqa* – Cinsi ilişki.

jipleshken 【چىپلەشكەن】 Birleşik, müşterek.

jipleshmek 【چىپلەشمەك】 Birleşmek.

jiplishish 【چىپلىشىش】 bk. jipleshmek.

jipsa 【چىپسا】 Birleşik, birleşmiş. *Jipsa keltürmek* – Birleştirmek.

jipsilashturmaq 【چىپسىلاشتۇرماق】 Birleştirmek.

jipsilimaq 【چىپسىلماق】 Yaklaştırmak, çekmek.

jira 【چىرا】 Çukurluk.

jiraliq 【چىرالىق】 Dağlık arazi.

jirén 【چىرىن】 Sarışın, al donlu. *Jirén at* – Sarışın at.

jirim 【چىرىم】 Fidan; bk. köchet. *Jirim tikmek* – Fidan dikmek.

jirim-jirim 【چىرىم-چىرىم】 Delik deşik.

jiring-jurung 【چىرىڭ-چۇرۇڭ】 Çıngırdak.

jiringlatmaq 【چىرىڭلاتماق】 Çıngırdatmak.

jiringlimaq 【چىرىڭلىماق】 Çıngırdamak, çalmak. *Kongghuraq jiringlidi* – Zil çaldı.

jiris 【چىرىس】 *Jiris nan* – Kepekli ekmek.

jirtaq 【چىرتاق】 Trahomalı, göz hastalığı.

jisim 【چىسىم】 a. Cisim.

jisimsiz 【چىسىمسز】 a.U Cisimsiz.

jismaniy 【چىسمانىي】 a. Cismani, fiziki.

jismiy 【چىسمىي】 a. Cismen, cisim olarak.

jiyek 【چىيەك】 Şerit, şıçandışi, kenar, zıh. *Jiyek tutmaq* – Kenar yapmak.

jiyeklik 【چىيەكلىك】 Kenarlı.

jiyeklimek 【چىيەكلىمەك】 Kenar yapmak.

jiyeksiz 【چىيەكسىز】 Kenarsız.

jiyen 【چىيەن】 Yeğen.

jizildimaq 【چىزىلىدماق】 takl. Cizildamak.

jogha 【چوغا】 ağ. bk. jüme.

joghday 【چوغداي】 Devenin baş yünü.

jolash 【چولاش】 ç.u. bk. jolimaq.

jolimaq 【چولىماق】 ç.u. Buyurmak, emretmek, ısmarlamak (sadece yemek için lokantada kullanılır).

jonimaq 【چونىماق】 Yonmak.

jonush 【چونۇش】 bk. jonimaq.

jorimaq 【چورىماق】 1. Mırıldamak 2. Yormak, düş yormak.

jorish 【چورىش】 bk. jorimaq.

jotang 【چوتانگ】 I ç. Banyo, hamam.

jotang 【چوتانگ】 II ç. Skandal, rezalet, maskaralık.

jotangchi 【جوتاڭچى】 ç.u. Kavgacı, yaygaracı.
jotangchiliq 【جوتاڭچىلىق】 ç.u. Kavgacılık, yaygaracılık.
jotu 【جوتۇ】 ç. Kazma.
jowap 【جوۋاپ】 a. bk. jawap.
joza 【جوزا】 I ç. Masa. *Düglek joza* – Yuvarlak masa. *Jozida olturmaq* – Masaya oturmak.
joza 【جوزا】 II ç. Jile, yelek (-ği).
jöher 【جۆهەر】 a. bk. göher.
jöhergül 【جۆهەرگۈل】 Pat(tı).
jölesh 【جۆلەش】 ç.u. bk. jölimek.
jölimek 【جۆلیمەك】 ç.u. Sayıklamak.
jön 【جۆن】 1. Basit, normal 2. Becerikli, makul, değerli. *Jön söz* – Akla uygun söz. *Jöni kelgende* – Uygun bir zamanda.
jöndelmek 【جۆندەلمەك】 Onarılmak.
jöndesh 【جۆندەش】 bk. jöndimek.
jöndetküzmek 【جۆندەتكۈزمەك】 (jöndimek'ten) Onartmak.
jöndetküzüş 【جۆندەتكۈزۈش】 bk. jöndetküzmek.
jöndetmek 【جۆندەتمەك】 Onartmak.
jöndimek 【جۆندىمەك】 Onarmak.
jöndülüş 【جۆندۈلۈش】 bk. jöndelmek.
jöndütüş 【جۆندۈتۈش】 bk. jöndetmek.
jönelmek 【جۆنەلمەك】 Gitmek, yollanmak, sevkedilmek.
jönesh 【جۆنەش】 bk. jönimek.
jönetmek 【جۆنەتمەك】 Göndermek, yollamak, sevketmek, postalamak.
jönimek 【جۆنىمەك】 Gitmek, yollatılmak, çıkmak.

jönlik 【جۆنلىك】 Akıllı, zeki, dürüst, doğru.
jönsiz 【جۆنسز】 Kalitesiz, adi.
jöre 【جۆرە】 Arkadaş, yoldaş.
jörilik 【جۆرىلىك】 Arkadaşlık, yoldaşlık.
jötu 【جۆتۇ】 ç. bk. jotu.
jöylesh 【جۆيلەش】 bk. jöylimek.
jöylimek 【جۆيلىمەك】 İftira etmek, saçmalamak, sayıklamak.
ju 【جۇ】 ç. Dokuz (Kışa ait olan 81 günün ilk dokuz günü. Bu dokuz gün aralığın sonuna rastlar).
judaliq 【جۇدالىق】 f.u. Ayrılık.
judiger 【جۇدىگەر】 f. Büyücü, sihirbaz, üfürükçü.
judigerlik 【جۇدىگەرلىك】 f.u. Büyücülük, sihirbazlık, üfürükçülük.
judun 【جۇدۇن】 Fena hava, yağmurlu hava.
judun-chapqun 【جۇدۇن-چاپقۇن】 Yağışlı hava. *Qandaq judun-chapqunlar bolsimu, bir künmu sawighini qaldurghan emes* – Nasıl bir yağışlı hava olsa bile bir gün dahi dersini bırakmış değil.
judunluq 【جۇدۇنلۇق】 Yağışlı.
jug 【جۇگا】 ağ. bk. juwa.
jugalduruz 【جۇگالدۇرۇز】 ağ. bk. juwalduruz.
jugaz 【جۇگاز】 f. bk. juwaz.
jugazchi 【جۇگازچى】 f.u. bk. juwazchi.
jugh 【جۇغ】 Vücut, beden, vücut yapısı.
jughghida 【جۇغغىدا】 Ürperti. *Tenim jughghida qilip ketti* – Vücudum ürperiverdi.
jughlash 【جۇغلاش】 bk. jughlimaq. *Meblegh jughlash* – Sermaye biriktirme.
jughlimaq 【جۇغلىماق】 Biriktirmek, toplamak.

jughrapiy **【جۇغراپىيە】** a. Coğrafi.
 jughrapiye **【جۇغراپىيە】** a. Coğrafya.
Jughrapiye dersligi – Coğrafya ders kitabı.
 jughuldash **【جۇغۇلداش】** bk. jughuldimaq.
 jughuldimaq **【جۇغۇلدىماق】** Ürpermek. *Tenliri jughuldap ketti* – Vücudu ürperiverdi.
 juje **【جۇجە】** bk. chöje.
 juju **【جۇجۇ】** ç. Dokuz dokuz (Kışa ait olan 81 gün).
 jul **【جۇل】** Eski, delik deşik.
 jul-jul **【جۇل-جۇل】** Eski, yıpranmış, delik deşik.
 juldatqa **【جۇلداقتا】** Yırtık pırtık giysi.
 juljurimaq **【جۇلجۇرماق】** Eskimek, yıpranmak.
Juljurap ketken peshmet – Yıpranmış ceket.
 juluq **【جۇلۇق】** Eskimiş, harap. *Julughi chiqqan* – Eskimiş, harap olmuş.
 juluq-juluq **【جۇلۇق-جۇلۇق】** Eskimiş, harap olmuş.
 julum-julum **【جۇلۇم-جۇلۇم】** Yırtık pırtık, yırtılmış.
 julun **【جۇلۇن】** Omurilik.
 jungghaqsüt **【جۇمغاقسۇت】** bk. ashköki.
 jumhuriyet **【جۇمھۇرىيەت】** r. Cumhuriyet.
Jungxua Xelq Jumhuriyiti – Çin Halk Cumhuriyeti.
 jumu? **【جۇمۇ؟】** Olur mu? Evet mi? *Tépiship béringlar jumu?* – Bulmaya çalışın, olur mu?
 Junggoluc **【جۇڭگولۇق】** ç.u. Çinli, Çin vatandaşı. *Junggoluc méhmanlar* – Çinli misafirler.
 Junggoshunas **【جۇڭگوشۇناس】** ç.f. Sinolog.
 Junggoshunasliq **【جۇڭگوشۇناسلىق】** ç.f.u. Sinoloji.

Jungxua **【جۇڭخۇئا】** ç. Çin. *Jungxua Xelq Jumhuriyiti* – Çin Halk Cumhuriyeti.
 jungkurush **【جۇڭكۇرۇش】** bk. jungqarmaq.
Jungqurush byurosi – Jcra kurumu.
 jungqarmaq **【جۇڭقارماق】** Yerine getirmek, gerçekleştirmek, icra etmek.
 Jungyi **【جۇڭيى】** ç. Çin tabipliği.
 jur **【جۇر】** Karaca.
 jurin **【جۇرىن】** ç. Reis.
 jusey **【جۇسەي】** ç. Bir çeşit yeşil sebze.
 jut **【جۇت】** 1. Soğuk ve kardan dolayı hayvanların ölüm olayı. 2. Kaygan buz, yolların buz bağlaması.
 jutaqash **【جۇتاقاش】** bk. jutaqimaq.
 jutaqimaq **【جۇتاقىماق】** Aç kalmak.
 jutchiliq **【جۇتچىلىق】** Açlık.
 jutluq **【جۇتلۇق】** bk. jutchiliq.
 juwa **【جۇۋا】** Kürk; kışlık palto.
 juwalduruz **【جۇۋالدۇرۇز】** Büyük iğne, çuvaldız.
 juwan **【جۇۋان】** f. Genç evlenmiş hanım. *Qiz-juwanlar* – Kız ve hanımlar.
 juwawa **【جۇۋاۋا】** ç. Mantı.
 juwaz **【جۇۋاز】** f. Yayık, yağ çıkarma tezgahı.
 juwazchi **【جۇۋازچى】** f.u. Yayık işçisi; yağ çıkarma tezgahında çalışan kimse.
 juwazxana **【جۇۋازخانا】** f. Yayık evi; yağ çıkarma tezgâh yeri.
 juwazkesh **【جۇۋازكەش】** f. bk. juwazchi.
 juwazkeshlik **【جۇۋازكەشلىك】** f.u. Yayık işi.
 jushi **【جۇشى】** ç. Reis. *Hökümet jushishi* – Hükümet reisi.
 jushqun **【جۇشقۇن】** Coşkun.

jushqunluq 【جۇشقۇنلۇق】 Coşkunluk.

jüda 【جۇدا】 f. Ayrılık. *Jüda bolmaq* – Ayrılmak. *Dilberdin jüda bolmaq* – Dilberden ayrılmak.

jüdenq 【جۇدەنq】 Zayıf, bitkin.

jüdenqgü 【جۇدەنqgü】 Zayıf, bitkin.

jüdenqgülik 【جۇدەنqgülik】 Zayıflık, bitkinlik.

jüdenqlik 【جۇدەنqlik】 bk. jüdenqgülik.

jüdash 【جۇدەش】 bk. jüdimek.

jüdetmek 【جۇدەتمەك】 (jüdimek'ten) Zayıflatmak.

jüdigen 【جۇدیگەن】 Zayıf, bitkin.

jüdimek 【جۇدیمەك】 Zayıflamak, bitkin hale gelmek. *Jüdep ketmek* – Zayıflayıvermek.

jüdütüsh 【جۇدۇتۇش】 bk. jüdetmek.

jühüt 【جۇھۇت】 a. Yehudiler, Yehud.

jüjem 【جۇجەم】 Üzüm. *Jüjem derixi* – Üzüm ağacı.

jüme 【جۇمە】 a. 1. Cuma, haftanın beşinci günü 2. Hafta. *Bir jümedin kiyin* – Bir haftadan sonra.

jümek 【جۇمەك】 Musluk. *Samuwar jümigi* – Semaver musluğu.

jümhüriyet 【جۇمھۇرىيەت】 a. Cumhuriyet. *Xelq jümhüriyeti* – Halk cumhuriyeti.

jümle 【جۇملە】 a. gr. 1. Cümle. *Bash jümle* – Baş cümle. *Egeshme jümle* – Ek cümle. 2. Hep, bütün, cümleten. *Jümle xelq* – Bütün halk.

jümlidin 【جۇملىدىن】 a.u. Cümleten. *Shu jümlidin* – Şuna ait, şunun gibi.

jünüp 【جۇنۇپ】 I a. Cünüp.

jünüp 【جۇنۇپ】 II a. bk. jenüp.

jüp 【جۇپ】 f. Çift, eş. *Bir jüp paypaq* – Bir çift çorap. *Jüp tuyaqliq* – Çift tırnaklı (toynaklı).

jüpchaq 【جۇپچاق】 f. Çift tekerlek.

jüplenmek 【جۇپلەنمەك】 f.u. Çiftlenmek.

jüplesh 【جۇپلەش】 f.u. bk. jüplimek.

jüpleshmek 【جۇپلەشمەك】 f.u. Çiftleşmek.

jüpleshtürmek 【جۇپلەشتۈرمەك】 f.u. (jüpleshmek'ten) Çiftleştirmek.

jüpleshtürüş 【جۇپلەشتۈرۈش】 bk. jüpleshtürmek.

jüpletmek 【جۇپلەتمەك】 (jüplimek'ten) Çiftletmek.

jüplik 【جۇپلىك】 f.u. Çiftli.

jüplimek 【جۇپلىمەك】 f.u. Çiftlemek.

jüplinish 【جۇپلىنىش】 f.u. bk. jüplenmek.

jüret 【جۇرەت】 a. Cüret. *Jüret qilmaq* – Cüret etmek.

jüretlendürmek 【جۇرەتلەندۈرمەك】 a.u. (jüretlenmek'ten) Cüretlendirmek.

jüretlenmek 【جۇرەتلەندۈرمەك】 a.u. Cüretlenmek.

jüretlik 【جۇرەتلىك】 a.u. Cüretli.

jüretsiz 【جۇرەتسىز】 a.u. Cüretsiz.

jüretsizlik 【جۇرەتسىزلىك】 a.u. Cüretsizlik.

jüweynimek 【جۇۋەينىمەك】 Lanet etmek; lanet okumak. *Jüweynimek ketkür* – Lanetlemek.

jüziy 【جۇزىي】 a. Cüz'î.

jüziylik 【جۇزىيلىك】 a.u. Cüz'î olma hali.

Zh

ژ

zhurnal 【ژۇرنال】 r. Dergi. *Siyasiy we edibiy zhurnal* – Siyasi ve edebi dergi.

K ك

kabinét 【كابنېت】 r. Oda, çalışma odası.

kabise 【كابسه】 a. bk. kebase.

kachat 【كاجات】 Tokat. *Kachat yémek* – Tokat yemek.

kachatlash 【كاجاتلاش】 Tokatlama.

kachatlimaq 【كاجاتلماق】 Tokatlamak.

kadang 【كاداڭ】 1. Büyük kuru meyve sepeti.
2. Yaşlı, koca. *Kadang xoraz* – Koca horoz.

kadangliq 【كاداڭلىق】 İhtiyarlık, yaşlılık.

Kadét 【كادېت】 r. Kadet. *Kadétlar partiyisi* – Kadetlar partisi.

kadr 【كادر】 r. Personel. *İlmiy kadr* – Akademik personel.

kadrlıq 【كادرلىق】 r.u. Memurluk. *Kadrlıqqa kobul qilish* – Memurluğa kabul etme.

kaféxana 【كافېخانا】 r.f. Kahvehane.

kahin 【كاهين】 a. Papaz, rahib.

kahinliq 【كاهينلىق】 a.u. Papazlık, rahiblik.

kaila-pachaq 【كائلا-پاچاق】 f.u. Kelle bacak.

kaj 【كاج】 I f. 1. Haylaz, aylak, tembel 2. İnatçı, harın.

kaj 【كاج】 II f. *Kaj pelek* – Kötü talih, kötü kader.

kajliq 【كاجلىق】 İnatçılık, harınlık.

kazh 【كاز】 Harın, dik başlı, ters.

kazhul 【كازۇل】 r. İşlenmiş keçi derisi.

kaka 【كاکا】 Erkek cinsel organı.

kakilimaq 【كاکىلماق】 Yumurtlamak; bk. tuxumlimaq.

kakirash 【كاکىراش】 Bağırarak ağlama.

kakirimaq 【كاکىرماق】 Bağırmak, bağırarak ağlamak.

kakkuk 【كاککۆك】 zool. Guguk.

kakkuklimaq 【كاککۆكلىماق】 Ötmek (guguğun ötmesi).

kaqche 【كاقچه】 Taze olgun meyve.

kala 【كالا】 İnek. *Qala térisi* – İnek derisi. *Qala éghili* – İnek ağılı. *Séghin qala* – Sağılan inek. *Kala yili* – Sığır yılı (hayvan yılı takvimine göre 1973, 1985, 1997, 2009, 2021 yılları sığır yılıdır).

kalampay 【كالامپاي】 Beceriksiz, hantal, ağır kanlı.

kalampayliq 【كالامپايلىق】 Becerisizlik, hantallık, ağır kanlılık.

kalash 【كالاش】 r. Kaloş, ayak lastiği.

kalcharash 【كالچاراش】 Çarpık olma.
kalcharatmaq 【كالچاراتماق】 (kalcharimaq'tan) Çarpık etmek.
kalcharimaq 【كالچارىماق】 Çarpık olmak.
kalchaymaq 【كالچايماق】 Giyilip genişlemek.
kalchaytish 【كالچايتىش】 Giyerek genişletme.
kalchaytmaq 【كالچايتماق】 (kalchaymaq'tan) Giyerek genişletmek.
kalchiyish 【كالچىيش】 Giyilip genişleme.
kalek 【كالكه】 ağ. bk. jimbil.
kaléNDAR 【كالېندار】 r. Takvim. *Üstel kaléndiri* – Masa takvimi.
kalla 【كالا】 f. Baş, kafa. *Qalla söngigi* – Kafatası, baş kemiği.
kallakéser 【كاللاكېسەر】 f.u. Haydut, Ali kıran baş kesen.
kallap 【كاللاپ】 a. Düzenbaz, hilekar, herif.
kallek 【كاللكه】 Parça, lokma, dilim. *Bir kallek qent* – Bir parça şeker.
kalligi 【كاللىگى】 Ökçe; bk. pashna.
kalligir 【كاللىگىر】 ağ. bk. kalligi.
kallighuraz 【كاللىغۇراز】 f. Horoz dövüştürme sırasındaki haykınış.
kalpuk 【كالپۇك】 Dudak.
kalte 【كالتە】 f. Kısa. *Qalte qilmaq* – Kısa yapmak.
kaltek 【كالتەك】 I Sopa.
kaltek 【كالتەك】 II ağ. Pipo.
kaltekche 【كالتەكچە】 u.f. Küçük sopa, küçük dayak, dayakça.
kalteklenmek 【كالتەكلەنمەك】 Sopa ile dövülmek.
kalteklesh 【كالتەكلەش】 Sopa ile dövme.

kaltekletmek 【كالتەكلەتمەك】 (kalteklimek'ten) Sopa ile dövürmek.
kalteklimek 【كالتەكلیمەك】 Sopa ile dövmek.
kaltilash 【كالتىلاش】 f.u. Kısaltma.
kaltilatmaq 【كالتىلاتماق】 f.u. (kaltilimaq'tan) Kısalttırmak.
kaltilimaq 【كالتىلماق】 Kısaltmak.
kaluy 【كالۇي】 Çile, tura, kangal.
kalwa 【كالۋا】 Mıymıntı.
kalwilashmaq 【كالۋىلاشماق】 *Tilim kalwilishidu* – Dilim dolaşiyor.
kalwiliq 【كالۋىلىق】 Mıymıntı olma hali.
kalwutun 【كالۋۇتۇن】 Sırma ipi.
kama 【كاما】 Oyuk, çukur, boşluk. *Chishning kamili* – Dişin oyuğu.
kamaq 【كاماق】 Dişi olmayan ağız.
kamal 【كامال】 a. Kemal, erginlik, olgunluk. *Kamalgha yetküzmek* – Olgunlaştırmak.
kamalche 【كامالچە】 f. Bif tür çalgı aleti.
kamalek 【كامالەك】 Yay.
kamalet 【كامالەت】 a. Kemalet. *Kamaletke yetmek* – Olgunlaşmak.
kamaletlik 【كامالەتلىك】 a.u. Olgunluk, erginlik, kemal.
kamfora 【كامفورا】 r. Kafur, kafuru.
kamil 【كامىل】 a. Kamil, mükemmel, olgun.
kamilliq 【كامىللىق】 a.u. Kamil olma hali, bütünlük, mükemmellik, olgunluk.
kamsitmaq 【كامسىتماق】 bk. kemsitmek.
kan 【كان】 I f. Maden ocağı. *Tash kömür kani* – Taş kömür maden ocağı.
kan 【كان】 II bk. kang.
kana 【كانا】 zool. Kene, kasırğa.

kanap 【کاناپ】 Keten.
kanar 【کانار】 f. Şerit, sıçandışi, kenar.
kanarlıq 【کانارلىق】 f.u. Kenarlı.
kanchi 【کانچی】 f.u. Madenci, maden işçisi.
kandidat 【کانددات】 r. Aday.
kang 【كانك】 ç. Ocağın yatmağa yarar çıkıntısı.
kangka 【كانكا】 t. Plik (-ği).
kangluchur 【كانلۇچۇر】 ç. Tenis.
kangshang 【كانشاش】 ç. Evin yatmak için kullanılan kaldırım yeri.
kangshimaq 【كانشماق】 Havlamak, ürmek.
kangshimaq pis kokmak.
kangshitmaq 【كانشتماق】 I (kangshimaq'tan I) Havlatmak, ürdürmek.
kangshitmaq 【كانشتماق】 II (kangshimaq'tan II) Pis kokutmak.
kangza 【كانزا】 Sepet.
kanto 【كانتو】 ç. Hırsız.
kap 【كاپ】 Taklidî ses. *Kap etmek* – Damlamak, sızmak.
kapalet 【كاپالەت】 a. Kefalet. *Kapalet bermek* – Kefalet etmek.
kapaletlik 【كاپالەتلىك】 a.u. Kefalet edilmiş.
kapaletname 【كاپالەتنامە】 a.f. Kefalet-name.
kapam 【كاپام】 Lokma.
kapir 【كاپىر】 a. ağ. Kafir.
kapital 【كاپىتال】 r. Kapital, sermaye.
kapitalist 【كاپىتالىست】 r. Kapitalist.
kapitalistik 【كاپىتالىستىك】 r. Kapitalizme ait.
Kapitalistik tüzüm – Kapitalist toplum düzeni.
kapitalizm 【كاپىتالىزىم】 r. Kapitalizm.
kapitan 【كاپىتان】 r. Yüzbaşı, kaptan.

kapitanlıq 【كاپىتانلىق】 r.u. Yüzbaşılık, kaptanlık.
kapkap 【كاپكاپ】 bot. Yabanî hindiba.
kapshash 【كاپشاش】 Çene çalma.
kapshimaq 【كاپشماق】 Çene çalmak.
kapur 【كاپۇر】 a. tar. Kara, siyah.
kapusta 【كاپۇستا】 r. Lahana.
kar 【كار】 f. İş, çalışma. *Kar qilmaq* – İşlemek. *Kardin chiqmaq* – İşten çıkmak; yararsız hale gelmek. *Kari chaghliq* – Önemli değil. *Karim néme* – Bana ne. *Karim yoq* – Bana ne; hiç. *Uning méning bilen kari bolmide* – Onun benimle ilgisi olmadı.
karamet 【كارامەت】 a. Önceden haber verme; kehanet. *Karamet égisi* – Kehanet sahibi.
karametlik 【كارامەتلىك】 a.u. Sihirli, büyüdü.
karbun 【كاربۇن】 *Karbun gazi* – Karbun gazı.
karek 【كارەك】 f. Gırtlak.
karxana 【كارخانا】 f. İşletme, tesis, fabrika.
kariz 【كارىز】 f. Yer altı su kanalı, kuyu.
karnay 【كارناي】 f. Orkestra. *Karnay chalmaq* – Orkestra çalmak.
karnaychi 【كارنايچى】 f.u. Orkestra çalan.
karol 【كارول】 r. Kral, hükümdar.
karolluq 【كاروللۇق】 r.u. Krallık.
kartograf 【كارتوگراف】 r. Kartograf.
karwan 【كارۋان】 f. Kervan. *Karwan saray* – Kervan saray.
karwanchi 【كارۋانچى】 f.u. Kervancı.
karwat 【كارۋات】 r. Kerevet. *Sim karwat* – Telli kerevet.
kasapet 【كاساپەت】 a. Kirletme, pisleme, berbat.

kasapetlik 【كاساپەتلىك】 a.u. Kirililik, pislik, berbat olma hali.

kasat 【كاسات】 f. Kesat, durgunluk.

kasatchiliq 【كاساتچىلىق】 Kesatlık, durgunluk.

Bazar kasatchilighi – Çarşı durgunluğu.

kasıpchilik 【كاسىپچىلىك】 a.u. Zanaatçılık.

kasiwal 【كاسىۋال】 a.g. bk. ékek.

kaska 【كاسكا】 Şakacı, maskara.

kaskas 【كاسكاس】 bk. kaska.

kaskiliq 【كاسكىلىق】 Gevezelik, dedikodu.

kassa 【كاسسا】 r. Kasa. **Amanet kassisi** – Emanet kasası.

kassir 【كاسسىر】 r. Kasyer, veznedar.

kassirliq 【كاسسىرلىق】 r.u. Kasyerlik, veznedarlık.

kastum 【كاستۇم】 r. Ceket.

kashal 【كاشال】 Karışık, karmakarışık, anlaşılmaz.

kashat 【كاشات】 Peltek, şımarıkça konuşan kimse.

kashatlash 【كاشاتلاش】 Peltek peltek konuşma.

kashatlighuchi 【كاشاتلىغۇچى】 Peltek.

kashatlimaq 【كاشاتلىماق】 Peltek peltek konuşmak.

kashila 【كاشىلا】 Engel, mania, güçlük, müşkülât.

kashin 【كاشىن】 f. Çini.

kashki 【كاشكى】 f. İse, şayet, eğer. **Kashki körmigen bolsam** – Şayet görmemiş olsam.

kat 【كات】 Büyük sandık.

katawash 【كاتاۋاش】 a.g. bk. yingnaghuch.

katek 【كاتەك】 Kafes. **Toxu katigi** – Tavuk

kafesi.

katek-katek 【كاتەك-كاتەك】 Kare kare; kareli.

kateklik 【كاتەكلىك】 Kareli. **Kateklik depter** – Kareli defter.

katibat 【كاتىبات】 a. tar. Yazıhane. **Katibat bashqarmisi** – Yazı işleri başkanlığı.

katip 【كاتىپ】 a. Sekreter.

katipchiliq 【كاتىپچىلىق】 a.u. Sekreterlik; yazı işleri.

katiplik 【كاتىپلىك】 a.u. Sekreterlik, yazı işleri.

Katolik 【كاتولىك】 r. Katolik. **Katolik dini** – Katolik dini.

Katolikliq 【كاتولىكلىق】 Ku. Katoliklik.

katta 【كاتتا】 Büyük. **Kattilar** – Büyükler.

katta-katta 【كاتتا-كاتتا】 Büyük büyük.

katta-kichik 【كاتتا-كىچىك】 Büyük küçük.

katta-kichiklik 【كاتتا-كىچىكلىك】 Büyük küçüklük.

kattiliq 【كاتتىلىق】 Büyüklük. **Bu ötük manga kattiliq qilidu** – Bu çizme bana büyük gelir.

kawa 【كاۋا】 Kabak (-ği).

kawak 【كاۋاك】 1. Oyuk, boşluk. **Ichi kawak** – İçi boş. 2. t. Kavern.

kawakliq 【كاۋاكلىق】 Boşluk, esassızlık, önemsizlik.

kawap 【كاۋاپ】 f. Kebap.

kawapchi 【كاۋاپچى】 f.u. bk. kawappez.

kawapdan 【كاۋاپدان】 Kebap pişiren alet.

kawappez 【كاۋاپپەز】 f. Kebapçı.

kawappezlik 【كاۋاپپەزلىك】 f.u. Kebapçılık.

kawchuk 【كاۋچۇك】 r. Kauçuk.

kayaqqa 【كياققا】 Nereye.

kayimaq 【كايماق】 Kınamak, sitem etmek.
kayish 【كاييش】 Kınama, sitem etme.
kaypang 【كايپانگ】 ç. Çekmece.
kazzap 【كاززاپ】 a. 1. Yalancı 2. Şarlatan, kaltaban.
kazzapliq 【كاززاپلىق】 1. Yalancılık 2. Şarlatanlık.
-ke 【-كە】 Yön eki. *Dereke* – Ağaca.
kebi 【كەبى】 Gibi.
kebise 【كەبىسە】 a. Kebise. *Kebise yıl* – Kebise yıl (bir gün fazlası olan yıl ki, şubat 29 çeker).
kech 【كەچ】 Geç, gece. *Kechkiche* – Geceye kadar; devamlı. *Kech-axsham bolghanda* – Gece olduğunda. *Kech kirgiche* – Geceye kadar. *Kech kirdi* – Gece oldu. *Etidin kech kirgiche* – Sabahtan akşama kadar. *Kechke yéqin* – Akşama doğru. *Kech yoruq* – Gece aydın. *Kech bolmaq* – Gece olmak. *Kech kirmek* – Gece olmak. *Kech saette* – Geç saatta. *Kech qalmaq* – Geç kalmak.
kechki 【كەچكى】 Akşamki. *Kechki tamaq* – Akşamki yemek.
kechkirish 【كەچكىرىش】 Akşam olma.
kechkirmek 【كەچكىرمەك】 Akşam olmak. *Kim kechkirdi* – Akşam oldu.
kechkurunlughi 【كەچكۈرۈنلۇغى】 Gecede, gece vaktında.
kechkurunluq 【كەچكۈرۈنلۇق】 Gece, gecede. *Kechqurunluk ghiza* – Akşam yemeği.
kechküzmek 【كەچكۈزمەك】 (kechmek'ten); bk. kechtürmek.
kechküzüş 【كەچكۈزۈش】 I Suya girdirme; nehri yürüyerek geçirme.
kechküzüş 【كەچكۈزۈش】 II Bağışlatma.

kechqurun 【كەچقۇرۇن】 Gece vakti.
kechqurunda 【كەچقۇرۇندا】 Gecede; gece vaktında.
kechqurunqi 【كەچقۇرۇنقى】 Gecedeki.
kechlik 【كەچلىك】 Gecelik.
kechmek 【كەچمەك】 I Nehri yürüyerek geçmek. *Kéchip ötmek* – Nehri (suyu) yürüyerek geçmek. *Ömrüm kechti* – Ömrüm geçti. *Jandin kechmek* – Canını kıymak. *Waz kechmek* – Vazgeçmek.
kechmek 【كەچمەك】 II Bağışlamak. *Bir qoshuq qénimdin kéching!* – Bir kaşık kanımı bağışlayın! *Günayingdin kechtim* – Suçunu bağışladım.
kechmish 【كەچمىش】 Geçmiş. *Kechmishte* – Geçmişte.
kechte 【كەچتە】 Gecede.
kechtürmek 【كەچتۈرمەك】 I Suya girdirmek; nehri (suyu) yürüyerek geçirtmek.
kechtürmek 【كەچتۈرمەك】 II Bağışlatmak.
kechürmek 【كەچۈرمەك】 bk. kéchirmek.
kedxuda 【كەدخۇدا】 Çavuş, başçavuş.
kehriwa 【كەھرېۋا】 f. Kehribar.
kexlik 【كەخللىك】 ağ. bk. keklik.
kejip 【كەجىپ】 Gergef, kasnak (-ğı).
keke 【كەكە】 I Kalem. *Keke chish* – Kalem diş.
keke 【كەكە】 II Kazma; külünk (-ğü). *Keke saqal* – Sivri sakal.
kekemétin 【كەكەمېتىن】 u.a. Çapa, kazma.
keki 【كەكى】 Balta.
kekichek 【كەكچەك】 Küçük balta.
kekire 【كەكېرە】 1. Acı 2. bot. Çavdar mahmuzu.

keklik 【كەكلىك】 zool. Keklik.
keklikwaz 【كەكلىكۋاز】 u.f. Keklikbaz; keklik
ile meşgul olan kimsə.
kekire 【كەكەرە】 bk. kekire.
keldi-ketti 【كەلدى-كەتتى】 Gelen giden.
Keldi-ketti gep – Önemsiz sözler; boş laflar.
kelgindi 【كەلگىندى】 Yabancı.
kelgüsi 【كەلگۈسى】 Gelecek.
kelgüsidi 【كەلگۈسىدە】 Gelecekte.
kelgüzmek 【كەلگۈزۈمەك】 (kelmek'ten)
Getirmek.
kelgüzüş 【كەلگۈزۈش】 Getirme.
kelkün 【كەلكۈن】 Kabarma, akıp gelme, sel,
taşkın.
kelmek 【كەلمەك】 Gelmek. *Élip kelmek* –
Getirmek. *Yürüp kelmek* – Yürüyerek gelmek.
Qaytip kelmek – Geri dönmek. *Kélip turmaq* –
Gelmek; yer almak; vuku olmak. *Kélip kétip*
yürmek – Uğramak; sık sık gelmek. *Bizning*
terepkimu kélip ket – Bize de uğra. *Yéqin*
kelmek – Yakın gelmek. *Yenip kelmek* – Geri
dönmek. *Kéler yil* – Gelecek yıl. *Kélidighan*
yili – Gelecek yıl. *Yaz kélişhi bilenla* – Yazın
gelmesiyle beraber. *Küz kélişhi bilenla* –
Güzün gelmesiyle beraber. *Tughri keldi* –
Rastladı; Uygun oldu. *Uyqum keldi* – Uyku
geldi. *Eske kelmek* – Akla gelmek. *Özige*
kelgini yoq – Ayıkmadı. *Xiyalimgha keldi* –
Aklıma geldi. *Dégenliri kelsun* – Dediğiniz
olsun. *Qolumdin kelmeydu* – Elimden
gelmiyor. *Qolungdin kelgenni qil* – Elinden
geldiğini yap.
kelmeslik 【كەلمەسلىك】 Gelmezlik.
kelse-kelmes 【كەلسە-كەلمەس】 Yersiz,
önemsiz. *Kelse-kelmes sözler* – Boş laflar;
yersiz söylenmiş sözler.
keltürmek 【كەلتۈرمەك】 (kelmek'ten)

Getirmek. *Gösht keltürmek* – Et getirmek.
Qolgha keltürmek – Ele geçirmek. *Heriketke*
keltürmek – Hareketlendirmek. *Köz aldigha*
keltürmek – Göz önüne getirmek.
keltürüş 【كەلتۈرۈش】 Getirme.
kem 【كەم】 I f. Az, eksik. *Eng kemi* – En azı.
Kem uchraydighan – Az rastlanan. *Uning*
némisi kem – Onun neyi eksik. *Kem digende* –
En azından. *Besh minut kem onda* – Ona beş
kala. *Eqli kem adem* – Akıllı az adam.
kem 【كەم】 II. *Mushu kemgiche* – Şu ana
kadar.
kem-kem 【كەم-كەم】 Eksik.
kem-kuta 【كەم-كۈتا】 f. Eksik, kusur.
kem-quwwet 【كەم-قۇۋۋەت】 f.u. Kuvvetsiz,
zayıf.
kembighel 【كەمبىغەل】 f. Fakir, yoksul.
kembighelchilik 【كەمبىغەلچىلىك】 f.u. Fakirlik,
yoksulluk.
kembighelleshken 【كەمبىغەللەشكەن】 f.u.
Yoksullaşmış.
kembighelleshmk 【كەمبىغەللەشمەك】 f.u.
Yoksullaşmak.
kembighelleshtürmek 【كەمبىغەللەشتۈرمەك】
(kembighelleshmk'ten) Fakirleştirmek,
yoksullaştırmak.
kembighellik 【كەمبىغەللىك】 f.u. Yoksulluk.
Kembighellikte yashimaq – Yoksullukta
yaşamak.
kemchet 【كەمچەت】 Samur. *Kemchet tumaq*
– Samur kürklü baş kabı.
kemchil 【كەمچىل】 f.u. Eksik, az.
kemchilik 【كەمچىلىك】 f.u. Kusur, eksiklik.
kemchiliksiz 【كەمچىلىكسىز】 f.u. Kusursuz,
eksiksiz.
kemchillik 【كەمچىللىك】 f.u. Açıklık, sıkıntı,

yokluk, eksiklik.

kemchimek 【كەمچىمەك】 Ölçmek.

kemchin 【كەمچىن】 f.u. Yetersiz, az.

kemchinlik 【كەمچىنلىك】 f.u. Yetersizlik, azlık.

kemde 【كەمدە】 *Mushu kemde* – Şu anda.

kemdidar 【كەمدىدار】 f. Az görünmek; nadir bulunmak. *Kem didar bolup kettingiz* – Seyrek görünüyorsunuz.

kemen 【كەمەن】 Kement.

kemer 【كەمەر】 f. Kemer.

kemgep 【كەمگەپ】 f. Az sözlü.

kemgeplik 【كەمگەپلىك】 f.u. Az sözlülük.

kemgiche 【كەمگىچە】 *Mushu kemgiche* – Şu ana kadar.

kemilek 【كەمىلەك】 Yay.

kemlesh 【كەملەش】 f.u. bk. kémeytish.

kemlik 【كەملىك】 f.u. Eksiklik. *Kemlik qilmaq* – Eksik olmak.

kempe 【كەمپە】 ağ. Pelin, akpelin.

kempir 【كەمپىر】 Yaşlı kadın, nine.

kempirlik 【كەمپىرلىك】 Yaşlılık (kadın yaşlılığı).

kempüt 【كەمپۈت】 r. Şeker, şekerleme, bonbon.

kemsitilmek 【كەمسىتىلمەك】 f.u. Aşağılanmak; hor görülme.

kemsitish 【كەمسىتىش】 f.u. Aşağılama; hor görme.

kemsitmek 【كەمسىتىمەك】 f.u. Aşağılamak; hor görmek.

kemsheymek 【كەمشەيمەك】 Eğilmek, bükülmek.

kemsheymek 【كەمشەيمەك】

(kemsheymek'ten) Eğmek, bükme.

kemshük 【كەمشۈك】 Bükük.

kemter 【كەمتەر】 f.u. Alçak gönüllü; mütevazı, kibirsiz.

kemterin 【كەمتەرىن】 kit. Alçak gönüllü; mütevazı.

kemtük 【كەمتۈك】 Kusur, noksan, eksiklik, aksaklık, pürüz. *Tili kemtük* – Konuşması kekemeli.

kemzul 【كەمزۇل】 r. Ceket.

kenare 【كەنارە】 f. Kenar, kıyı.

kendir 【كەندىر】 Keten, kendir, kenevir. *Kendir yéghi* – Kendir yağı.

keng 【كەڭ】 Geniş. *Keng kocha* – Geniş cadde. *Ichi keng* – İçi geniş. *Köngli keng adem* – Gönlü geniş adam.

kengchilik 【كەڭچىلىك】 1. Bolluk, bereket 2. Erkinlik, özgürlük, serbestlik. *Kengchilik qilmaq* – Serbest bırakmak.

kengletmek 【كەڭلەتمەك】 bk. kengeytmek.

kenglik 【كەڭلىك】 Genişlik. *Kochining kengligi* – Caddenin genişliği. *Bu kiyim manga kenglik qilidu* – Bu elbise bana büyük olur.

kengri 【كەڭرى】 I Geniş. *Cheksiz kengri ékinzarliq* – Uçsuz bucaksız geniş ekinlik (tarla).

kengri 【كەڭرى】 II Bükülü, eğri.

kengrichilik 【كەڭرىچىلىك】 Bolluk, bereket.

kengtasha 【كەڭتاشا】 Geniş, büyük.

keniz 【كەنىز】 bk. kenizek.

kenizek 【كەنىزەك】 tar. Saraydaki köle kızlar.

kenji 【كەنجى】 Küçük, sonuncu. *Kenji oghlum* – Küçük oğlum.

kent 【كەنت】 Kent; büyük köy; kasaba.

kepe 【كەپە】 Kulübe, köylü kulübesi.
kepez 【كەپەز】 bk. kéwez.
kepil 【كەپىل】 a. Kefil. **Kepil bolmaq** – Kefil olmak.
kepilik 【كەپىلىك】 ağ. Kelebek.
kepin 【كەپىن】 a. Kefen.
kepişh 【كەپىش】 ağ. Kerpiç, tuğla; bk. xish I.
kepkür 【كەپكür】 f. Kevgir.
keplesh 【كەپلەش】 (keplimek'ten) Kapatma, tıkama.
kepleshmek 【كەپلەشمەك】 Tıkanmak.
kepleshtürmek 【كەپلەشتürمەك】 (kepleshmek'ten) Tıkandırmak.
kepleshtürüş 【كەپلەشتürüş】 Tıkandırma.
keplimek 【كەپلىمەك】 Kapatmak, tıkamak.
kepshelesh 【كەپشەلەش】 Lehimleme.
kepshelemek 【كەپشەلمەك】 Lehimlemek.
kepter 【كەپتەر】 f. Güvercin.
kepterwaz 【كەپتەرۋاز】 f. Güvercin ile meşgul olan kimse.
keptexana 【كەپتەرخانا】 f. Güvercinlik, güvercin yuvası.
kepük 【كەپۈك】 ağ. bk. körük.
keriwa 【كەرىۋا】 ağ. bk. kehriwa.
kerk 【كەرك】 zool. Gergedan.
kerke 【كەركە】 Cüce, bodur, bücür.
kermek 【كەرمەك】 1. Açmak 2. Düzeltmek, doğrultmak 3. Germek 4. Kabartmak. **Kökrek kérip** – Göğüsünü kabartıp.
kerre 【كەررە】 a. Kere, defa, kez, sefer.
kesek 【كەسەك】 ağ. Kerpiç.
kesik 【كەسىك】 Kesik.

kesil 【كەسىل】 **Üzül-késil** – Kesin halde, katı.
kesilish 【كەسىلىش】 Kesilme.
kesip 【كەسىپ】 a. Meslek. **Ata kespi** – Ata mesleği.
kesipchi 【كەسىپچى】 a.u. Zanaatçı, esnaf. **Kesipchiler uyushmisi** – Esnaflar derneği (sendikası).
kesipdash 【كەسىپداش】 a.u. Meslektaş.
kesipdashliq 【كەسىپداشلىق】 Meslektaşlık.
kesir 【كەسىر】 a. Kesir. **Addiy kesirler** – Bayağı kesirler. **Onluq kesirler** – Ondalık kesirler.
keskin 【كەسكىن】 Keskin, sivri, ciddi. **Keskin weziyet** – Ciddi vaziyet; ciddi ortam.
keskinleshmek 【كەسكىنلەشمەك】 Keskinleşmek, sivrileşmek, ciddileşmek.
keskinleshtürmek 【كەسكىنلەشتürمەك】 (keskinleshmek'ten) Keskinleştirmek, sivrileştirmek, ciddileştirmek.
keskinleshtürüş 【كەسكىنلەشتürüş】 Keskinleştirme, sivrileştirme, ciddileştirme.
keskinlik 【كەسكىنلىك】 Keskinlik, sivrilik, ciddilik.
kesküzmek 【كەسكۈزمەك】 (kesmek'ten) Kestirmek.
kesküzüsh 【كەسكۈزۈش】 Kestirme.
keslen 【كەسلەن】 bk. keslenchük.
keslenchük 【كەسلەنچۈك】 zool. Kertenke, kertenkeler.
kesmek 【كەسمەك】 Kesmek. **Késip tashlimaq** – Keşivermek. **Yette ölçep bir kes** – Yedi ölç bir kes. **Otun kesmek** – Odun kesmek. **Sözni kesmek** – Sözü kesmek; söze müdahale etmek. **Késip ötmek** – Doğrudan doğruya geçmek. **Késip chüshmek** – Keserek inmek.

kesp 【كەسپ】 a. bk. kesip.

kespiy 【كەسپىي】 a. Meslekî; meslekle ilgili.
Kespiy orun – Meslekle ilgili kutum.

kewser 【كەۋسەر】 a. Cennet pınarı.

keshp 【كەشپ】 a. Keşif. **Keshp qilmaq** – Keşfetmek.

keshpiyat 【كەشپىيات】 a. Keşfiyyat.

keshpiyatchi 【كەشپىياتچى】 a.u. Keşfeden, yaratan.

keshpiyatchilik 【كەشپىياتچىلىق】 a.u. Keşfiyyatçılık, yaratıcılık.

keshte 【كەشتە】 İşleme. **Keshte yaghliq** – İşleme örtü.

keshtilenmek 【كەشتلەنمەك】 İşleme yapılmak.

keshtiletmek 【كەشتلەتمەك】 (keshtilimek'ten) İşleme yaptırmak.

keshtilik 【كەشتلىك】 İşlemeli.

keshtilimek 【كەشتلىمەك】 İşleme yapmak.

ketken 【كەتكەن】 Pek, çok, aşın. **Ketken haraqxor** – Çetin içici, çok içen, rakı düşkünü.

ketkülük 【كەتكۈلۈك】 **Némancha yoqap ketkülük?** – Niye o kadar kaybolmak?

ketküzmek 【كەتكۈزۈمەك】 (ketmek'ten) Kaçırmak, gidermek, silmek. **Pürsetni ketküzmek** – Fırsatı kaçırmak. **Daghni ketküzmek** – Lekeyi silmek.

ketküzüş 【كەتكۈزۈش】 Kaçırma, giderme, silme.

ketmek 【كەتمەك】 Gitmek. **Ket!** – Git! **U nege ketti?** – Nereye gitti? **Ketmisem bolmas** – Gitmezsem olmaz. **Ketseng kétiwegin** – Gitmek istersen git. **Kélip-kétip yürüng** – Ara sıra gel; uğra. **Bu ishke köp pul ketti** – Bu işe çok para harcandı. **Dagh ketti** – Leke silindi. **Uyqugha ketti** – Uyudu. **Élip ketti** – Götürdü. **Qorqup ketti** – Korktu. **Cheksiz ketken étizlar**

– Uçsuz bucaksız tarlalar. **Qurup ketkür!** – Mahvol! Lanet olsun! **Ketken haraqxor** – Çetin içici; rakı düşkünü. **Özidin ketti veya hoshidin ketti** – Bayıldı.

ketmen 【كەتمەن】 Çapa. **Ketmen chapmaq** – Çapa ile yer kazmak.

ketmenchi 【كەتمەنچى】 Çapacı; iyi çapa kullanan kimse.

keydürmek 【كەيدۈرمەك】 ağ. bk. kiydürmek.

keygülük 【كەيگۈلۈك】 Giyilir, giyilebilir. **Keygüligi qalmighan** – Giyilebilecek değil.

keygüzmek 【كەيگۈزۈمەك】 bk. kiygüzmek.

keyki 【كەيكى】 ağ. bk. keki.

keymek 【كەيمەك】 ağ. bk. kiymek.

keyni 【كەينى】 Arkası. **Keyni put** – Arka ayak.

keyni-keynidin 【كەينى-كەينىدىن】 Arka arkaya; ardarda.

keynide 【كەينىدە】 Arkasında.

keynidin 【كەينىدىن】 Arkasından.

keynige 【كەينىگە】 Arkasına, ardına. **Keynige tartmaq** – Geriye çekmek.

keyp 【كەيپ】 a. Keyif. **U keypimni buzdi** – O keyfimi bozdu.

keypchilikte 【كەيپچىلىكتە】 a.u. Serhuşlukta.

keypiyat 【كەيپىيات】 a. Keyfiyet. **Söhbət dostane we semimiy keypiyatta ötti** – Sohbet dostça ve samimi halde geçti.

keyplenmek 【كەيپلەنمەك】 a.u. Keyiflenmek, neşelenmek, hoşlanmak.

keyplik 【كەيپلىك】 a.u. Neşeli, keyfi yerinde.

keysiz 【كەيپسىز】 a.u. Keyifsiz.

keysizlenmek 【كەيپسىزلەنمەك】 a.u. Keyifsizlenmek.

keypsizlik 【كەيپسىزلىك】 a.u. Keyifsizlik.
keypu-sapa 【كەيپۇ-ساپا】 a. Keyif ve sefa.
keyze 【كەيزە】 ç. Evlek. **Keyze qilmaq** – Evlek yapmak.
kezdürmek 【كەزدۈرمەك】 (kezmek'ten) Gezdirmek.
kezdürüş 【كەزدۈرۈش】 Gezdirme.
kezgüchi 【كەزگۈچى】 Gezen, gezip dolaşan.
kezmek 【كەزمەك】 Gezmek.
kéche 【كەچە】 Gece. **Bir kéchisi** – Bir gecesi. **Edibiyat kéchisi** – Edebiyat gecesi (şöleni).
kéche-kündüz 【كەچە-كۈندۈز】 Gece gündüz.
kéчек 【كەچەك】 **Kiyim-kéчек** – Elbise, giysi, giyim kuşam.
kéchiche 【كەچىچە】 Sabaha kadar. **Kéchiche yighlitip chiqti** – Sabaha kadar ağlattı.
kéchik 【كەچىك】 Geçit.
kéchikish 【كەچىكىش】 Gecikme.
kéchikmek 【كەچىكمەك】 Gecikmek.
kéchiktürmek 【كەچىكتۈرمەك】 (kéchikmek'ten) Geciktirmek. **Kéchiktürüp bolmaydighan ish** – Geciktirilmesi imkansız iş. **Kéchiktürmestin** – Geciktirmeden.
kéchiktürmey 【كەچىكتۈرمەي】 Geciktirmeden.
kéchiktürülmek 【كەچىكتۈرۈلمەك】 Geciktirilmek.
kéchiktürüş 【كەچىكتۈرۈش】 Geciktirme.
kéchilep 【كەچىلەپ】 Geceleyin, gece boyunca.
kéchilik 【كەچىلىك】 Gecelik.
kéchirerlik 【كەچىرەرلىك】 Affedilir derecede; bağışlanabilir.
kéchirilmeslik 【كەچىرىلمەسلىك】 Affedilmezlik, bağışlanmazlık.

kéchirim 【كەچىرىم】 Af. **Kéchirim sorimaq** – Af dilemek.
kéchirish 【كەچىرىش】 Affetme, bağışlama.
kéchirme 【كەچىرمە】 Heyecan, duygu. **Ichki kéchirme** – Duygu.
kéchirmek 【كەچىرمەك】 Affetmek. **Kéchirisiz!** – Affedin! **Kéchiring!** – Affedin!
kéchirmeslik 【كەچىرمەسلىك】 Affetmezlik, bağışlanmazlık. **Kéchirmeslik eyp** – Bağışlanmaz ayıp.
kéchisi 【كەچىسى】 Gecesi.
kéchish 【كەچىش】 I Nehri (suyu) yürüyerek geçme.
kéchish 【كەچىش】 II Bağışlama.
kékech 【كەكەچ】 Kekeme, dilsiz.
kékechlik 【كەكەچلىك】 Kekemelik, dilsizlik.
kékechlimek 【كەكەچلىمەك】 Kekelemek.
kékesh 【كەكەش】 bk. kékech.
kékirik 【كەكىرىك】 Geğirti, geğirme.
kékirish 【كەكىرىش】 Geğirme.
kékirmek 【كەكىرمەك】 Geğirmek.
kékirtek 【كەكىرتەك】 Boğaz. **Qizil kékirtek** – Kırmızı boğaz.
kékirtmek 【كەكىرتەك】 (kékirmek'ten) Geğirtmek.
kékiymek 【كەكىيمەك】 ağ. bk. kékirmek.
kélengsiz 【كەلەنسىز】 Ağır, kaba. **Kélengsiz adem** – Ağır adam.
kélengsizlik 【كەلەنسىزلىك】 Ağırlık, kabalık.
kéler 【كەلەر】 Gelecek. **Kéler yıl** – Gelecek yıl.
kélerki 【كەلەركى】 Gelecek. **Kélerki kün** – Gelecek gün.

kélesi 【كېلەسى】 bk. kélerki.

kélichek 【كېلىچەك】 Gelecek. *Kélichekte* – Gelecekte.

kélidighan 【كېلىدىغان】 Gelecek. *Kélidighan yil* – Gelecek yıl. *Kélidighan zaman* – Gelecek zaman.

kélim-kétim 【كېلىم-كېتىم】 Gelen giden. *Kélim-kétimi köp öy* – Gelen gideni (misafiri) çok ev (aile).

kélin 【كېلىن】 Gelin. *Qizim sanga éytay, kélinim sen angla* – d. Kızım sana söyleyim, gelinim sen dinle.

kélinchek 【كېلىنچەك】 1. Gelin 2. Yeni evli gelin (genç gelin).

kéliwara 【كېلىۋارا】 Ahmak.

kéliwarliq 【كېلىۋارلىق】 Ahmaklık.

kélish 【كېلىش】 I Gelme, geliş. *Qolimizdin kélishiche* – Elimizden geldiği kadar.

kélish 【كېلىش】 II gr. Hal (isim hali). *Bash kélish* – Yalın hal. *Égilik kélish* – İyelik hali. *Chüshüm kélish* – Akuzatif hali. *Yönülüş kélish* – Yön hali. *Chiqish kélish* – Ayrılma hali. *Orun kélish* – Bulunma hali.

kélishelmeslik 【كېلىشەلمەسلىك】 Uzlaşmazlık, anlaşmazlık.

kélishim 【كېلىشىم】 Anlaşma, sözleşme, uzlaşma. *Kélishimge kelmek* – Anlaşmak.

kélishimchan 【كېلىشىمچان】 Uzlaşabilir, uyumlu.

kélishimchanliq 【كېلىشىمچانلىق】 Uzlaşabilme hali; uyum sağlama hali.

kélishish 【كېلىشىش】 1. Gelme, beraber gelme 2. Anlaşma 3. Yakışma.

kélishken 【كېلىشكەن】 1. Boylu boslu 2. Güzel, yakışıklı.

kélishkenlik 【كېلىشكەنلىك】 1. Boylu boslu

olma hali 2. Güzellik, yakışıklılık.

kélishkür 【كېلىشكۈر】 Tuhaf adam; garip adam.

kélishmek 【كېلىشمەك】 1. Gelmek; beraber gelmek 2. Anlaşmak 3. Yakışmak.

kélishmes 【كېلىشمەس】 Yakışmaz, çirkin.

kélishmeslik 【كېلىشمەسلىك】 Aksilik, ihtilaf, geçimsizlik.

kélishmigen 【كېلىشمىگەن】 1. Uygunsuz, tuhaf, gülünç. *Alla qandaq kélishmigen ish* – Bir türlü tuhaf iş. 2. Yakışmamış.

kélishmigenlik 【كېلىشمىگەنلىك】 1. Saçmalık, aksilik, tuhaflık 2. Yakışmamışlık.

kélishtürgüchi 【كېلىشتۈرگۈچى】 Aracı.

kélishtürmek 【كېلىشتۈرمەك】 (kélishmek'ten) 1. Uzlaştırmak 2. Yakıştırmak.

kélishtürülmek 【كېلىشتۈرۈلمەك】 1. Uzlaştırılmak 2. Yakıştırılmak.

kélishtürüş 【كېلىشتۈرۈش】 1. Uzlaştırma 2. Yakıştırma.

kémalche 【كېمالچە】 f. ağ. Keman yayı.

kéme 【كېمە】 Gemi. *Yelkenlik kéme* – Yelkenli gemi.

kémeygüchi 【كېمەيگۈچى】 mat. Eksilen.

kémeymek 【كېمەيمەك】 Eksilmek, azalmak.

kémeytilish 【كېمەيتىلىش】 Eksiltme, azaltılma.

kémeytilmek 【كېمەيتىلمەك】 Eksiltmek, azaltılmak.

kémeytiwetmek 【كېمەيتىۋەتمەك】 Eksiltivermek, azaltivermek.

kémeytiwétish 【كېمەيتىۋەتىش】 Eksiltiverme, azaltiverme.

kémeytish 【كېمەيتىش】 Eksiltme, azaltma.

kémeymek 【كېمەيمەك】 (kémeymek'ten)
Eksiltmek, azaltmak.

kémichi 【كېمىچى】 Gemici.

kémichilik 【كېمىچىلىك】 Gemicilik.

Kémichilik zawodi – Gemicilik fabrikası.

kémimek 【كېمىمەك】 bk. kémeymek.

kémirish 【كېمىرىش】 Kemirme.

kémirmek 【كېمىرمەك】 Kemirmek.

kémirtish 【كېمىرتىش】 Kemirtme.

kémirtmek 【كېمىرتەك】 (kémirmek'ten)
Kemirtmek.

kémisazliq 【كېمىسازلىق】 u.f.u. bk. kémichilik.

kémish 【كېمىش】 Eksilme, azalma.

kémitmek 【كېمىتمەك】 bk. kémeymek.

kémiyish 【كېمىيىش】 Eksilme, azalma.
Deryada sunin kémiyishi – Nehirde suyun azalması.

kéngesh 【كېڭەش】 1. Ögüt, danışma, akıl 2. Meclis 3. Kurul 4. Şura. *İlmiy kéngesh* – İlmî şura. *Herbiy kéngesh* – Askerî şura. *Kéngesh sorimaq* – Danışmak.

kéngeshme 【كېڭەشمە】 Kurul. *Iqtisadiy kéngeshme* – İktisadî işler kurulu.

kéngeshmek 【كېڭەشمەك】 Danışmak, konuşmak.

kéngeymek 【كېڭەيمەك】 Genişlemek.

kéngeytilgen 【كېڭەيتىلگەن】 Genişletilmiş.
Kéngeytilgen mejlis – Genişletilmiş toplantı (oturum).

kéngeytilmek 【كېڭەيتىلمەك】 Genişletilmek.

kéngeytish 【كېڭەيتىش】 Genişletme.

kéngeytmek 【كېڭەيتەك】 (kéngeymek'ten)
Genişletmek.

kéngeytürmek 【كېڭەيتۈرمەك】 bk.

kéngeytmek.

kéngeytürülmek 【كېڭەيتۈرۈلمەك】
Genişletilmek.

kéngishish 【كېڭىشىش】 Danışma, konuşma.

kénizek 【كېنيزەك】 f. bk. kenizek.

képek 【كېپەك】 Kepek. *Bashning képigü* –
Başın (saçın) kepeği.

képekleshmek 【كېپەكلەشمەك】 Kepekleşmek.

képeklik 【كېپەكلىك】 Kepekli.

képen 【كېپەن】 a. Kefen.

képenlesh 【كېپەنلەش】 a.u. Kefenleş.

képenletmek 【كېپەنلەتمەك】 a.u.
(képenlimek'ten) Kefenletmek.

képenlimek 【كېپەنلىمەك】 Kefenlemek.

képilek 【كېپىلەك】 bk. képinek.

képillik 【كېپىللىك】 a.u. Kefillik. *Képillik bermek* – Kefil olmak.

képinek 【كېپىنەك】 Kelebek.

képinlik 【كېپىنلىك】 a.u. Kefenlik.

kér 【كېر】 Açık kahve rengi (genelde at rengi için kullanılır).

kérek 【كېرەك】 Gerek, lazım. *Kérigü bar* – Gerekli. *Kérigü yok* – Gereksiz. *Néme kérigü bar?* – Ne gereği var. *Kérek bolghanda* – Gerektiğinde. *Kérigüche éling* – Gerektiği kadar alın. *Kétishim kérek* – Gitmem gerek. *Kérektin chiqip qalmaq* – Yıpranmak, yorulmak, işe yaramamak. *Néme kérek?* – Ne gerek?

kérek-yaraq 【كېرەك-ياراق】 Donatı, teçhizat.

kéreklik 【كېرەكلىك】 Gerekli.

kéreksiz 【كېرەكسىز】 Gereksiz.

kéreksizlik 【كېرەكسىزلىك】 Gereksizlik.

kérilish 【كېرىلىش】 Gergin olma, gerinme.

kérilmek 【كېرىلمەك】 Gergin olmak, gerinmek.

kérish 【كېرىش】 Germe.

kérmek 【كېرمەك】 Germek.

kérosin 【كېروسىن】 r. Gaz yağı. *Kérosin lampa* – Gaz yağı lambası.

kértik 【كېرتىك】 Kesme, kertme, kertik, kesik.

kése 【كېسەك】 Parça; ham tuğla.

késel 【كېسەل】 Hasta. *Késel tartmaq* – Hastalanmak.

késelxana 【كېسەلخانا】 u.f. Hastahane.

késellenmek 【كېسەللەنمەك】 Hastalanmak.

késellik 【كېسەللىك】 Hastalık.

késellinish 【كېسەللىنىش】 Hastalanma.

késelmen 【كېسەلمەن】 u.f. Hastalı, sağlıksız.

késelmenlik 【كېسەلمەنلىك】 u.f.u. Hastalık; hasta olma hali.

késilmek 【كېسىلمەك】 Kesilmek.

késim 【كېسىم】 Kesim.

késindi 【كېسىندى】 Kesinti, kırıntı, kırpıntı.

késir 【كېسىر】 Kabahat, suç. *Uning késiridin* – Onun kabahatından.

késirlik 【كېسىرلىك】 Kabahatli, suçlu.

késiwalmaq 【كېسىۋالماق】 Kesmek, kesivermek, kestiğini almak.

késiwetmek 【كېسىۋەتمەك】 Kesivermek.

késiwétish 【كېسىۋېتىش】 Kesiverme.

késiwur 【كېسىۋۇر】 Yankesici.

késish 【كېسىش】 Kesme.

kétim 【كېتىم】 Kırık, parça, kalıntı, kırıntı.

kétish 【كېتىش】 Gitme, gidiş. *Aldida kétish* – Önde gitme.

kétishmek 【كېتىشمەك】 Beraber gitmek.

kéwez 【كېۋەز】 Pamuk, ham pamuk.

kéwezlik 【كېۋەزلىك】 Pamuk tarlası.

kéyek 【كېيەك】 ağ. bk. kérek.

kéyin 【كېيىن】 1. Sonra 2. Arka, geri. *Kéyin chekinmek* – Geriye çekilmek. *Kéyin ketmek* – Geriye gitmek. *Keynide* – Gerisinde. *Keynimde* – Arkamda. *Keyningge qara* – Arkana bak. *Keynide qalmaq* – Gerisinde kalmak. *Ishikning keynide turup turung* – Kapının arkasında bekleyin. *Kéyin yanmaq* – Geri dönmek. *Kéyin yandurmaq* – Geri çevirmek.

kéyince 【كېيىنچە】 Sonra.

kéyinki 【كېيىنكى】 Sonraki. *Kéyinki yillarda* – Sonraki yıllarda. *Buningdin kéyinki* – Bundan sonraki.

kéyinsige 【كېيىنسىگە】 Sonra.

kézik 【كېزىك】 t. Tifo, tifüs.

kézinek 【كېزىنەك】 ağ. bk. kenizek.

kézish 【كېزىش】 Gezme, geziş.

kibirdar 【كېبرىدار】 a.f. Kibirli.

kibirdarliq 【كېبرىدارلىق】 a.f.u. Kibirlilik.

kichik 【كېچىك】 Küçük. *Kichik oghlum* – Küçük oğlum. *Kichik xotun* – Kuma.

kichikine 【كېچىكىنە】 Küçücük.

kichiklenmek 【كېچىكلەنمەك】 Küçülmek.

kichikleشمek 【كېچىكلەشمەك】 Küçülmek.

kichikletmek 【كېچىكلەتمەك】 (kichiklime'ten) Küçültmek.

kichiklik 【كېچىكللىك】 Küçüklük. *Kichiklik qilmaq* – Çocukluk etmek, küçüklük etmek.

kichiklimek 【كېچىكلەمەك】 Küçülmek.

kichikine 【كېچىكىنە】 Küçük.

kichkinilik 【كېچىكىنلىك】 Küçüklük.

kgiz 【كگيز】 Keçe. *Kigiz qalpaq* – Keçeden yapılmış baş kabı; keçe kalpak.

kikirdek 【كکیردهك】 Boğaz.

kiler 【کیلەر】 ağ. Kertenke.

kilogram 【کیلوگرام】 r. Kilogram, kilo.

kilogramliq 【کیلوگراملىق】 r.u. Kilogramlık, kiloluk.

kilométr 【کیلومېتر】 r. Kilometre.

kilométrliq 【کیلومېترلىق】 r.u. Kilometrelik. İkki min'g *kilométrliq tömür yol* – İki bin kilometrelik demir yol.

kiowat 【کیلووات】 r. Kilovat. *Kiowat saet* – Kilovat saat.

kiltang 【کلتانگ】 Reze.

kim 【کیم】 Kim. *U kim?* – O kim? *Kimde?* – Kimde? *Kimsen?* – Kimsin? *Kim bolmisun* – Kim olursa olsun.

kimdur 【کیمدۇر】 Kimdir.

kimerse 【کیمه رسه】 tar. Şey, nesne.

kimxap 【کیمخاپ】 f. Simli kumaşla yapılmış palto.

kimlik 【کیملىك】 Kimlik. *Uning kimligini bilmeymen* – Onun kim olduğunu bilmiyorum.

kinaye 【کینایه】 a. Kinaye. *Kinaye qilmaq* – Kinaye yoluyla söylemek.

kinayilik 【کینایىلىك】 a.u. Kinayeli.

kindik 【کىندىك】 anat. Göbek. *Kindik anisi* – Göbek annesi (göbeğini kesen kadın).

kinesh 【کینهش】 Kasvet, hüznün, gönül kırıklığı.

kinez 【کینهز】 r. Prens.

kinezlik 【کینهزلىك】 r.u. Prenslik.

kinimek 【کىنمهك】 Kasvet, hüznün, gönül kırıklığı.

kinishka 【كىنىشكا】 r. Küçük defter; banka defteri.

kino 【كىنو】 r. Sinema. *Renglik kino* – Renkli sinema. *Kino körmek* – Sinema seyretmek.

kinoxana 【كىنوخانا】 r.f. Sinema salonu.

kinolashturmaq 【كىنولاشتۇرماق】 r.u. Sinemalaştırmak; sinema haline getirmek.

kipaye 【كىپايه】 a. Kifaye, kifayet, yetiştir.

kipayilenmek 【كىپايىلەنمەك】 a.u. Yeterli olmak.

kipik 【كىپىك】 ağ. bk. kirpik.

kir 【كىر】 1. Kir 2. Çamaşır (kirli çamaşır). *Kir yuymaq* – Çamaşır yıkamak. *Qulaq kiri* – Kulak kiri.

kira 【كىرا】 f. Kira. *Kiragha almaq* – Kiralamak; kirada oturtmak. *Kiragha qoymaq* – Kiraya vermek.

kirakesh 【كىراكەش】 f. Arabacı, mekkareci.

kirakeshlik 【كىراكەشلىك】 f.u. Arabacılık, mekkarecilik.

kirchi 【كىرچى】 Çamaşırıcı kadın.

kirgürmek 【كىرگۈرمەك】 ağ. bk. kirgüzmek.

kirgüzdürmek 【كىرگۈزدۈرمەك】 Girdirtmek; içine sokturtmak.

kirgüzmek 【كىرگۈزمەك】 (kirmek'ten) Girdirmek; içine sokturtmak. *Ishqa kirgüzmek* – İşe yerleştirmek. *Urup kirgüzmek* – Döverek içeri sokmak. *Ishtirip kirgüzmek* – İterek içeri sokmak. *Jan kirgüzmek* – Can vermek; canlandırmak. *Qolgha kirgüzmek* – Ele geçirmek.

kirgüzüş 【كىرگۈزۈش】 Girdirme.

kirgüzüşmek 【كىرگۈزۈشمەك】 Beraber içeri girdirmek (sokmak).

kirxana 【كيرخانا】 u.f. Çamaşırhane.
kirlenmek 【كيرلنمەك】 Kirlenmek.
kirlesh 【كيرلەش】 Kirlenme.
kirleshtürmek 【كيرلەشتۈرمەك】 Kirletmek.
kirletmek 【كيرلەتمەك】 (kirlimek'ten)
 Kirletmek.
kirlik 【كيرلىك】 Çarşaf; yorgan çarşafı.
kirlimek 【كيرلىمەك】 Kirlenmek.
kirlinish 【كيرلىنىش】 Kirlenme.
kirliwetmek 【كيرلىتۈۋەتمەك】 Kirletivermek.
kirmek 【كيرمەك】 Girmek. *Ichkiri kiring* –
 İçeri girin. *Kirip almaq* – Girmek. *Xizmetke
 kirmek* – İşe girmek. *Egher méning gépimge
 kirgen bolsang* – Eğer benim sözümü
 dinleseydim. *U on yashqa kirdi* – O on yaşa
 girdi. *Ununggha jan kirdi* – Ona can girdi.
Béshigha aq kirgen – Saçı ağarmış; saçma ak
 düşmüş. *Qerizge kirdim* – Borca girdim. *Kech
 kirdi* – Akşam oldu.
kirpe 【كېرپە】 zool. Kirpi.
kirpich 【كېرپىچ】 Kerpiç.
kirpik 【كېرپىك】 Kirpik. *Kirpik qaqqamay
 tangni atquzdum* – Sabaha kadar uyumadım.
kirpiktik 【كېرپىكتىك】 Kirpikli; bol ve uzun
 kirpiğe sahip olma hali.
kise 【كىسە】 Cep.
kislorod 【كىسلورود】 r. Oksijen.
kish 【كىش】 Tavuğu kuvalamak için
 kullanılan taklidî ses.
kishen 【كىشەن】 Zincir (ayağa vurulan
 zincir). *Kishen salmaq* – Zincir vurmak.
kishenlenmek 【كىشەنلەنمەك】 Zincirlenmek.
kishenlesh 【كىشەنلەش】 Zincir vurma.
kishenletmek 【كىشەنلەتمەك】

(kishenlimek'ten) Zincir vurdurmak.
kishenlimek 【كىشەنلىمەك】 Zincir vurmak.
kishi 【كىشى】 Kişi, adam. *Xotun kishi* –
 Kadın. *Kishi bolghan kishining kishi bilen ishi
 bar, kishi bolmighan kishining kishi bilen
 néme ishi bar* – Ancak kişiliği olan kişi, kişi ile
 ilgilenir.
kishin 【كىشىن】 Kışın.
kishmish 【كىشمىش】 Kuru üzüm.
kishnesh 【كىشەش】 Kışneme. *Kishneshke
 bashlimaq* – Kışnemeye başlamak.
kishnimek 【كىشنىمەك】 Kışnemek. *Atlar
 kishneydu* – Atlar kışner.
kishoghal 【كىشوغال】 ağ. bk. küyoghul.
kitap 【كىتاپ】 a. Kitap. *Hésap kitabı* – Hesap
 kitabı.
kitapche 【كىتاپچە】 a.u. Kitapçe; küçük kitap.
kitapxana 【كىتاپخانا】 a.f. Kitap evi.
kiydürmek 【كىيدۈرمەك】 (kiymek'ten)
 Giydirmek.
kiygüzmek 【كىيگۈزمەك】 bk. kiydürmek.
kiygüzüş 【كىيگۈزۈش】 Giydirme.
kiyik 【كىيىك】 zool. Giyik.
kiyilmek 【كىيىلمەك】 Giyilmek.
kiyim 【كىيىم】 Giyim, giysi, giyim kuşam.
kiyim-kéчек 【كىيىم-كەچەك】 Giyim kuşam.
kiyimlik 【كىيىملىك】 Giyim kuşam için
 kullanılan ku maş.
kiyindürmek 【كىيىندۈرمەك】 Giyindirmek.
kiyindürülmek 【كىيىندۈرۈلمەك】
 Giyindirilmek.
kiyinishmek 【كىيىنىشمەك】 Beraber
 giyimlerini giymek.
kiyinmek 【كىيىنمەك】 Giyinmek.

kiyish 【كيش】 Giyme.
kiymek 【كيمهك】 Giymek.
kiyoghan 【كيوغان】 aǵ. bk. küyoghul.
klassik 【كلاسيك】 r. Klasik. **Klassik eserler** – Klasik eserler.
klassikiliq 【كلاسيكلىق】 r.u. Klasik, klasik olan.
knez 【كنهز】 r. Prens.
knezlik 【كنهزلىك】 r.u. Prenslik; prens olma hali.
kocha 【كوچا】 I f. Cadde, sokak. **Tar kocha** – Dar sokak. **Xalta kocha** – Çıkmaz sokak. **Kochida qalmaq** – Sokakta kalmak.
kocha 【كوچا】 II Buğday kalıntısı (durusu).
kochash 【كوچاش】 Engel olma, karıştırmak.
kochimaq 【كوچماق】 Engel olmak, karıştırmak.
kodang 【كوداڭ】 Çukur, kuyu.
kokat 【كوكات】 Yeşillik, bitki. **Loyla kokat** – bot. karapazı, kazayağı.
kokurash 【كوكوراش】 1. Dökülme 2. Şırlıdama, guruldama.
kokurimaq 【كوكورماق】 1. Dökülmek 2. Şırlıdamak, guruldamak.
kolanmaq 【كولانماق】 Kurcalanmak, oyulmak, açılmak.
kolash 【كولاش】 Kurcalama, oyma, açma.
kolashmaq 【كولاشماق】 Beraber kurcalamak; beraber oymak; beraber açmak.
kolashturmaq 【كولاشتورماق】 1. Oymak, karıştırmak. 2. Araştırmak, bilmeye çalışmak.
kolatquzmaq 【كولاتقوزماق】 bk. kolatmaq.
kolatquzush 【كولاتقوزۇش】 Kurcalatma, oydurma, açtırma.

kolatmaq 【كولانماق】 (kolimaq'tan) Kurcalatmak, oydurmak, açtırmak.
koldurma 【كولدۇرما】 Küçük çan; çınçın, çingirak.
kolxoz 【كولخوز】 r. Kolhoz; kolektif çiftlik.
kolimaq 【كولماق】 Kurcalamak, kazmak, oymak, açmak. **Kolap chiqarmaq** – Kazıp çıkarmak.
kolléktip 【كوللېكتىپ】 r. Topluluk.
kolun 【كولۇن】 Ateş yeri.
kolunush 【كولۇنۇش】 Kurcalanma, oyulma, açılma.
kolushush 【كولۇشۇش】 Beraber kurcalama; beraber oyma, beraber açma.
kolutush 【كولۇتۇش】 Kurcalatma, oydurma, açtırma.
komanda 【كوماندا】 r. Kumanda, emir. **Komanda qilmaq** – Emir vermek.
komandir 【كوماندېر】 r. Komutan.
kombayn 【كومباين】 r. Kombayn.
kombaynchi 【كومباينچى】 r.u. Kombayn makinisti.
kombinat 【كومبىنات】 r. Kombina, fabrika.
komédiye 【كومېدىيە】 r. Komediya, komedi.
koméndant 【كومېندانىت】 Komutan. **Baş komandan** – Baş komutan.
koméndantliq 【كومېندانىتلىق】 Kumutanlık. **Koméndantliq qilmaq** – Kumutanlık yapmak.
komissar 【كومىسسار】 r. Komiser.
komissiye 【كومىسسېيە】 r. Komisyon, encümen. **Teptish konnssiyisi** – Teftiş komisyonu.
komité 【كومىتېت】 r. Komite. **Partiye komitéti** – Parti komitesi.

kommuna 【كومۇنا】 r. Komün. *Parizh Kommünisi* – Paris Komünü.

kommunist 【كومۇنىست】 r. Komünist. *Kommunistlar partiyisi* – Komünist partiyisi.

kommunizm 【كوممۇنىزم】 r. Komünizm.

kompartiyə 【كومپارتىيە】 r. Komünist Partisi.

kompozitor 【كومپوزىتور】 r. Kompozitör, besteci, bestekar.

kompozitorluk 【كومپوزىتورلۇق】 r.u. Kompozitörlik, bestecilik, bestekarlık.

komprador 【كومپرادور】 r. Komprador. *Komprador burzhuaziye* – Komprador burjuvazi.

komsomol 【كومсомол】 r. Komsomol.

kon'grés 【كونگرېس】 f. Kurultay, kongre. Pütün dünya tinchliq kon'*grési* – Bütün dünya barış kurultayı.

kona 【كونا】 f. Eski. *Kona til* – Eski dil. *Kona sheher* – Eski şehir. Kona jem'*iyet* – Eski toplum.

koniliq 【كونىلىق】 f.u. Eskilik.

koniratmaq 【كونىراتماق】 f.u. (konirimaq'tan). Eskitmek, ypratmak.

konirighan 【كونىرىغان】 f.u. Eskimiş.

konirimaq 【كونىرىماق】 f.u. Eskimek.

konkrét 【كونكرېت】 Sarih, açık. *Konkrét mesililer* – Açık meseleler.

konsért 【كونسېرت】 Konser. *Konsért qoyup bermek* – Konser vermek.

konsérwa 【كونسېرۋا】 r. Konserve. *Konsérwa qilmaq* – Konserve yapmak.

konsérwator 【كونسېرۋاتور】 r. Tutucu, muhafazakar. *Konsérwatorlar Partiyisi* – Muhafazakarlar Partisi.

konsérwatorluq 【كونسېرۋاتورلۇق】 r.u.

Muhafazakarlık, tutuculuk.

konsul 【كونسۇل】 f. Konsolos. *Bash konsul* – Baş konsolos.

konsulxana 【كونسۇلخانا】 f. Konsolosluk.

kontrol 【كونترول】 r. Kontrol, denet.

kontrolsiz 【كونترولسىز】 r.u. Kontrolsuz.

konwért 【كونۋېرت】 r. Zarf.

koopératiw 【كووپېراتىۋ】 r. bk. kopiratip.

kopiratip 【كوپىراتىپ】 r. Kooperatif.

kopiratipchi 【كوپىراتىپچى】 r.u. Kooperatifta çalışan.

kopiratipchilik 【كوپىراتىپچىلىك】 r.u. Kooperatifleşme hali.

kopiratsiye 【كوپىراتسىيە】 r. Kooperatif.

kopiratsiyileshmek 【كوپىراتسىيىلەشمەك】 r.u. Kooperatifleşmek. v.

kopiratsiyileshtürmek 【كوپىراتسىيىلەشتۈرمەك】 r.u. (kopiratsiyileshmek'ten) Kooperaüfleştirmek.

kor 【كور】 KÖr. *Kor bolmaq* – KÖr olmak. *Kor qilmaq* – KÖr etmek.

kora 【كورا】 Tepsi.

korluq 【كورلۇق】 f.u. 1. KÖrlük 2. Uzağı görmezlik.

korpus 【كورپۇس】 r. Kısım, bölük.

korréktor 【كوررېكتور】 r. Düzeltici.

kosa 【كوسا】 Köse. *Aldar Kosa* – Aldatıcı Köse (Türkistan efsanelerinde aldatıcı ve güldürücü fıkraların kahramanı).

kota 【كوتا】 f. Kısa. *Kota ömürlük* – Kısa ömürlü.

kotuldaq 【كوتۇلداق】 Homurdanan, hırçın, homurdanma huyu olan.

kotuldaqliq 【كوتۇلداقلىق】 Homurdanma

huyu.

kotuldash 【كوتۇلداش】 Homurdanma,
mırıldama.

kotuldatmaq 【كوتۇلداتماق】 (kotuldimaq'tan)
Mırıldatmak.

kotuldimaq 【كوتۇلدىماق】 Mırıldamak,
homurdanmak.

koya 【كوبا】 ağ. Maşrapa; büyük bira bardağı.

koychen 【كويچەن】 ç. Lira, para.

koyza 【كويزا】 ç. Kelepçe.

koza 【كوزا】 Tepsi; bk. kora.

koza-koza 【كوزا-كوزا】 *Koza-koza qilmaq* –
Kışkırtmak.

kwadrat 【كۋادرات】 r. Kare.

köch 【كۆچ】 I Çığ.

köch 【كۆچ】 II Göç; göçebe konağı.

köch 【كۆچ】 III ağ. bk. xotun.

köchet 【كۆچەت】 1. Fide 2. Fidan. *Köchet
tikmek* – Fidan dikmek.

köchetxana 【كۆچەتخانا】 u.f. Fidelik, fidanlık.

köchetzar 【كۆچەتزار】 u.f. Ağaçlık, ormanlık.

köchetzarlıq 【كۆچەتزارلىق】 u.f.u. bk.
köchetzar.

köchiküy 【كۆچىكۈي】 Ara sokak, yan sokak,
küçük ve dar sokak.

köchme 【كۆچمە】 Taşınan, taşınılabılır.
Köchme mülük – Seyyar mülk; taşınılan mülk.

köchmek 【كۆچمەك】 Taşınmak, göç etmek.
Yéngi jaygha köchtüm – Yeni yere (eve)
taşındım.

köchmen 【كۆچمەن】 Göçmen. *Köchmenler* –
Göçmenler.

köchmenchi 【كۆچمەنچى】 Göçebe.

köchmenlik 【كۆچمەنلىك】 Göçebelik.

köchmes 【كۆچمەس】 Taşınmaz, sabit.
Köchmes mülük – Taşınmaz mülk.

köchürme 【كۆچۈرمە】 Kopya. *Qutadghu
Bilikning erp élipéside yézilghan köchürmisi*
– Kutadgu Bilik'in Arap alfabesi ile yazılmış
kopyası.

köchürmek 【كۆچۈرمەك】 1. Geçirmek 2. Göç
ettirmek, taşındırmak 3. Kopya etmek.

köchürtmek 【كۆچۈرتمەك】 (köchürmek'ten) 1.
Göç ettirtmek, taşındırtmak 2. Kopya vermek.

köchürtülmek 【كۆچۈرتۈلمەك】 1. Göç
ettirilmek; taşındırılmak 2. Kopya verilmek.

köchürtüş 【كۆچۈرتۈش】 1. Göç ettirme;
taşındırtma 2. Kopya verme.

köchürüwalmaq 【كۆچۈرۈۋالماق】 Kopya etmek.

köchürüwetmek 【كۆچۈرۈۋەتمەك】 Geçirmek,
taşındırmak, yerini değiştirmek, göç ettirmek.

köchürüwélîsh 【كۆچۈرۈۋېلىش】 Kopya etme.

köchürüwétîsh 【كۆچۈرۈۋېتىش】 Geçirme,
taşındırma, yerini değiştirme, göç ettirme.

köchürüş 【كۆچۈرۈش】 1. Geçirme 2. Göç
ettirme; taşındırma 3. Kopya etme.

köchürüşmek 【كۆچۈرۈشمەك】 1. Beraber
taşındırmak 2. Beraber kopya yapmak.

köchüş 【كۆچۈش】 Taşınma, göç etme.

köchüş-konush 【كۆچۈش-كونۇش】 Göç etme,
taşınma.

köde 【كۆدە】 ağ. bk. piyaz.

kögen 【كۆگەن】 ağ. Güvercin; bk. kepter.

kögilek 【كۆگىلەك】 ağ. bk. köynek.

kögüm 【كۆگۈم】 ağ. Görüşme, buluşma,
randevu.

köxse 【كۆخسە】 ağ. bk. kökse.

köxtat 【كۆختات】 ağ. bk. köktat.

kök 【كۆك】 I Gök, mavi. *Kök göz* – Mavi göz. *Qizilchining köki* – Pancarın yaprağı.

kök 【كۆك】 II Yeşillik. *Kök chiqarmaq* – Filizlenmek.

kökche 【كۆكچە】 Bir tür kavun.

kökchi 【كۆكچى】 Sebzeci.

kökchilik 【كۆكچىلىك】 Sebzecilik.

kökdat 【كۆكدات】 u.f. Küf, küf bağlamak.

kökeltay 【كۆكەلتەي】 İnatçı, harın, aksi; bk. kökeme.

kökeltaylik 【كۆكەلتەيلىك】 İnatçılık, harınlık, aksilik.

kökeme 【كۆكەمە】 İnatçı, harın, aksi; bk. kökeltay.

kökentey 【كۆكەنتەي】 bk. kökének.

kökergen 【كۆكەرگەن】 Küflenmiş.

kökermek 【كۆكەرمەك】 1. Yeşermek, yeşillenmek 2. Sapsarı kesilmek 3. Küf tutmak.

kökertilmek 【كۆكەرتىلمەك】 Yeşillendirilmek, ağaçlandırılmak.

kökertish 【كۆكەرتىش】 Ağaçlandırma; yeşil sahalar kurma.

kökertmek 【كۆكەرتمەك】 Ağaçlandırmak; yeşil sahalar kurmak.

kökének 【كۆكەنەك】 zool. Bozdoğan.

kökhütel 【كۆكھۈتەل】 ağ. bk. kökyötel.

kökkük 【كۆككۈك】 ağ. bk. kakkuk.

kökqagha 【كۆكقانا】 zool. Mavi karga.

köklek 【كۆكلەك】 ağ. bk. köklem.

köklem 【كۆكلەم】 Bahar. *Köklem kélip deldexler yashardi* – Baharın gelmesiyle ağaçlar yeşillendi. *Köklemde* – Baharda.

köklemki 【كۆكلەمكى】 Bahardaki; bahara ait. *Köklemki térilghu* – Bahardaki ekin.

köklesh 【كۆكلەش】 I Teğelleme.

köklesh 【كۆكلەش】 II Filizlenme.

kökletmek 【كۆكلەتمەك】 I (köklimek'ten I) Teğelletmek.

kökletmek 【كۆكلەتمەك】 II (köklimek'ten II) Filizlendirmek.

köklimek 【كۆكلیمەك】 I Teğellemek.

köklimek 【كۆكلیمەك】 II Filizlenmek.

köklitish 【كۆكلیتىش】 I Teğelletme.

köklitish 【كۆكلیتىش】 II Filizlendirme.

kökmek 【كۆكمەك】 ağ. Geyik; bk. bugha.

kökmet 【كۆكمەت】 ağ. bk. jeyren.

köknar 【كۆكنار】 Haşhaş.

köknarchi 【كۆكنارچى】 Narkotik tiryakisi.

kökput 【كۆكپۈت】 ağ. Sincap; bk. tiyin.

kökrek 【كۆكرەك】 Göğüs; bk. kökse.

kökse 【كۆكسە】 Göğüs. *Köksüm échildi* – İçim rahatladı.

kökséghiz 【كۆكسېغىز】 bot. Sakız ağacı.

kökshal 【كۆكشال】 t. Kazıklı humma.

köktalghu 【كۆكتالغۇ】 ağ. bk. dumbaqchi.

köktash 【كۆكتاش】 Göztaşı, bakır sülfatı.

köktat 【كۆكتات】 Sebze. *Köktat baziri* – Sebze pazarı.

köktatchi 【كۆكتاتچى】 Pazarcı, sebzeci.

köktatchiliq 【كۆكتاتچىلىق】 Pazarcılık, sebzecilik.

köktatlik 【كۆكتاتلىك】 Sebze bahçesi.

köktérek 【كۆكتېرەك】 Ak kavak.

kökwéshi 【كۆكۈشى】 Mirab (tarladaki sulama işlerinin sorumlusu).

köküklimek 【كۆكۈكلیمەك】 Guguk kuşunun

ötmesi.

kökül 【كۆكۈل】 Kışların gagası üstündeki ur.

köküle 【كۆكۈلە】 Lüle, züluf, bürçük, kakül.
Béshingda köküleng bolsam – Başındaki kakülün olsam.

kökümtül 【كۆكۈمتۈل】 1. Mavimsi 2. Yeşillik.

köküntü 【كۆكۈنتۈ】 bk. kökümtül.

kökürüş 【كۆكۈرۈش】 bk. kökermek.

köküş 【كۆكۈش】 1. Mavimsi 2. Yeşillik.

kökütüş 【كۆكۈتۈش】 ağ. bk. körsütüş.

köküyün 【كۆكۈيۈن】 At sineği, iviz.

kökya 【كۆكيا】 ağ. Yaban eşeği.

kökyötel 【كۆكۈيۈتەل】 t. boğmaca.

kölche 【كۆلچە】 Evlek.

kölchek 【كۆلچەك】 I 1. Su birikintisi 2. Küçük göl.

kölchek 【كۆلچەك】 II Tepsi. *Bir kölchek qaymaq* – Bir tepsi kaymak.

kölchi 【كۆلچى】 ağ. bk. béliqchi.

kölem 【كۆلەم】 Hacim, oylum, uzam, kaplam, şümül.

kölemlik 【كۆلەملىك】 Hacimli.

kölenggüch 【كۆلەڭگۈچ】 Silüet.

kölengke 【كۆلەڭكە】 Gölge. *Kölengke chüshürmek* – Gölge yapmak.

kölengkilik 【كۆلەڭكىلىك】 Gölgeli.

kölge 【كۆلگە】 ağ. Ağaç kömürü.

kömdürmek 【كۆمدۈرمەك】 (kömmek'ten) 1. Gömdürmek 2. Defnettirmek.

kömdürüş 【كۆمدۈرۈش】 1. Gömdürme 2. Defnettirme.

kömech 【كۆمەچ】 *Kömech qazan* – Mangal, mısır kalburu.

kömek 【كۆمەك】 Yardım. *Kömek bermek* – Yardım etmek.

kömekchi 【كۆمەكچى】 Yardımcı.

kömekdash 【كۆمەكداش】 bk. kömekchi.

kömekdashliq 【كۆمەكداشلىق】 Yardım etme hali.

kömeklishish 【كۆمەكلشش】 Yardımlaşma.

kömmek 【كۆمەك】 1. Gömmek 2. Defnetmek.

kömmeqonaq 【كۆمەقوناق】 Mısır.

kömmeqonaqliq 【كۆمەقوناقلىق】 Mısır tarlası.

kömtürmek 【كۆمتۈرمەك】 Çevirmek; tersine koymak; altın üstüne getirmek.

kömtürtmek 【كۆمتۈرتمەك】 (kömtürmek'ten) Çevirtmek; altını üstüne getirtmek.

kömtürtüş 【كۆمتۈرتۈش】 Çevirtme; altını üstüne getirtme.

kömtürülmek 【كۆمتۈرۈلمەك】 Çevrilmek; altını üstüne getirilmesi; ters koyulmak. *Qéyighim kömtürülüp ketti* – Kayığım alt üst oldu; Kayığım ters çevrildi.

kömtürülüş 【كۆمتۈرۈلۈش】 Çevrilme; alt üst olma; ters koyulma.

kömlmek 【كۆمۈلمەك】 1. Gömülmek 2. Defnedilmek.

kömlüş 【كۆمۈلۈش】 1. Gömülme 2. Defnedilme.

kömür 【كۆمۈر】 Kömür. *Tash kömür* – Taş kömür. *Yaghach kömür* – Ağaç kömürü.

kömürchek 【كۆمۈرچەك】 anat. Kıkırdak.

kömürcheklik 【كۆمۈرچەكلىك】 Kıkırdaklı.

kömürchilik 【كۆمۈرچىلىك】 Kömürcülük.

kömürmek 【كۆمۈرمەك】 Devirmek; altını üstüne ters çevirmek. *Düm kömürmek* – Ters devirmek.

kömürtmek 【كۆمۈرتمەك】 (kömürmek'ten) Devirtmek; altın üstüne ters çevirtmek.

kömürtüş 【كۆمۈرۈش】 Devirtme; altını üstüne ters çevirtme.

kömürülmek 【كۆمۈرۈلمەك】 Devrilmek; ters çevrilmek.

kömürülüş 【كۆمۈرۈلۈش】 Devrilme; ters çevrilme.

kömürüş 【كۆمۈرۈش】 Devirme; altını üstüne ters çevirme.

kömüwetmek 【كۆمۈۋەتمەك】 1. Gömüvermek 2. Defnedivermek. *Hemme yaqni qar kömüwetti* – Her taraf karla gömülüverdi.

kömüwétish 【كۆمۈۋەتتەش】 1. Gömüverme 2. Defnediverme.

kömüş 【كۆمۈش】 1. Gömme 2. Defnetme.

kömüşmek 【كۆمۈشمەك】 1. Beraber gömmek 2. Beraber defnetmek.

kömzek 【كۆمزەك】 Tepsi.

kön 【كۆن】 Deri (işlenmiş deri). *Kön zawodi* – Deri fabrikası.

könchi 【كۆنچى】 Sepici.

könchilik 【كۆنچىلىك】 Sepicilik.

köndileng 【كۆندىلەك】 Enine. *Köndilingige kesmek* – Enine kesmek.

köndürmek 【كۆندۈرمەك】 (könmek'ten) 1. İkna etmek, inandırmak, kandırmak 2. Alıştırmak. *Atni aran köndürdüm* – Atı zorla alıştırdım.

köndürüş 【كۆندۈرۈش】 1. İkna etme, inandırma, kandırma 2. Alıştırma. *Asaw atni köndürüş* – Kullanılmamış atı alıştırmak.

könek 【كۆنەك】 ağ. bk. köynek.

könelge 【كۆنەلگە】 Ekşimiş süt mayası.

könglek 【كۆڭلەك】 bk. köynek.

köngnek 【كۆڭنەك】 ağ. bk. köynek.

köngül 【كۆڭۈل】 Gönül. *Ak köngül* – Saf, temiz kalpli. *Ala köngül* – Tarafgir, samimiyetsiz. *Uning sözliri könglümni yumshatti* – Onun sözleri içimi rahatlattı. *Köngülni yérim qilmaq* – Mahzun olmak; gamlı olmak. *Köngüldiki ish* – İstenilen iş; arzu edilen iş. *Könglümge keldi* – Hissettim. *Köngül kötermek* – Eğlenmek; neşelenmek. *Undaq qilishni könglüm kötermeydu* – Öyle yapmayı istemem. *Könglüm kötürüldi* – Neşelendim. *Köngül sowutmaq* – Bıktırmak. *Köngül qalmaq* – Kırılmak, küsmek. *Könglüm qaytti* – Bıktım. *Köngül qoymaq* – Dikkat etmek. *Könglüm tindi* – Emin oldum; rahatladım. *Könglüm chüshiti* – Gözüm kestirdi. *Köngülni hosh qilmaq* – Sevinmek; hoşlanmak. *Köngli hosh* – Neşeli, sevinçli. *Könglüm tartmaydu* – İstemiyorum. *Köngülge tegmek* – Rahatsız etmek; tiksindirmek. *Könglüm toydi* – Kanaat ettim. *Könglüm sezdi* – Hissettim. *Köngül buzmaq* – Bozulmak. *Könglümge püküp qöy* – Aklında olsun. *Köngül tartmaq* – Arzu etmek; istemek. *Köngül éytmaq* – Başsağlığı dilemek. *Köngül bermek* – Gönül vermek; kendini vermek. *Köngül bölmek* – Dikkat etmek. *Köngül almaq* – Sevindirmek. *Köngülge almaq* – İncinmek, gücenmek, darılmak. *Köngül aynimaq* – Mide bulanmak. *Könglüm aynidi* – Midem bulandı. *Köngül achmaq* – Eğlenmek, neşelenmek. *Köngül aghritmaq* – Kırmak; rencide etmek. *U könglümni aghritti* – O gönlümü kırdı. *Köngli yérim adem* – Gönlü kırık adam. *Könglüm toq* – Eminim, memnunum. *Könglüm bar* – Gönlüm var. *Könglüm yoq* – Gönlüm yok. *Könglü yumshaq adem* – Yumuşak gönüllü adam. *Könglide* – Gönlünde. *Köngüldikidek* – Gönüldeki gibi. *Chin köngüldin* – İçtenlik; samimi olarak. *Sap köngül* – Sıfık. *Qara köngül* – Kötü niyetli. *Qalghan köngül* – Kırılmış gönül.

köngülchek 【كۆڭلچەك】 Başkalarının isteklerine hoşgörü ile bakan.

köngülcheklik 【كۆڭلچەكلىك】 Başkalarının isteklerine hoşgörü ile bakma hali.

köngülchen 【كۆڭلچەن】 İyi yürekli, safdilli, temiz yürekli.

köngülchenlik 【كۆڭلچەنلىك】 İyi yüreklilik, safdillilik, temiz yüreklilik.

köngülchimek 【كۆڭلچەمەك】 Takdirle muamele etmek; beğenmek.

köngüllük 【كۆڭۈللۈك】 Gönüllü, istekli. **Aq köngüllük** – Sıfık, iyi niyetlilik.

köngülsiz 【كۆڭۈلسىز】 İsteksiz.

köngülsizlenmek 【كۆڭۈلسىزلەنمەك】 İstememek, isteksizlik, beğenmemek.

köngülsizlik 【كۆڭۈلسىزلىك】 İsteksizlik, beğenmeme hali.

könmek 【كۆنمەك】 Alışmak. **Men endi köndüm** – Artık alıştım. **Qandaq sözge könmeydighan ademsen** – Nasıl bir söz dinlemez adamsın.

könmeslik 【كۆنمەسلىك】 Alışmazlık, uyumsuzluk.

könükme 【كۆنۈكمە】 Alıştırma.

könükmek 【كۆنۈكمەك】 Alışmak.

könükmişen 【كۆنۈكمىگەن】 Alışmamış.

könüktürmek 【كۆنۈكتۈرمەك】 (könükmek'ten) Alıştırmak.

könüktürüş 【كۆنۈكتۈرۈش】 Alıştırmak.

könüküş 【كۆنۈكۈش】 Alışma.

könülleshmek 【كۆنۈللەشمەك】 Sevmek.

könüş 【كۆنۈش】 Alışma.

köp 【كۆپ】 Çok. **Xéli köp** – Epey çok. **Köptin köp** – Çoktan çok, pek çok. **Köprek hallarda** – Bir çok durumda. **Köp yaxshi adem** –

Çok iyi adam. **Köptin béri** – Çoktan beri, uzun zamandan bu yana. **Köpni körge** – Başından çok olaylar geçirmiş tecrübeli.

köpchilik 【كۆپچىلىك】 Çoğunluk. **Köpchilik waxtta** – Çoğu zaman. **Köpchilik bolmaq** – Çoğunluk olmak.

köpchük 【كۆپچۈك】 Eyer yastığı.

köpe 【كۆپە】 I bk. körpe I.

köpe 【كۆپە】 II ağ. bk. eltire.

köpech 【كۆپەچ】 ağ. bk. körpe.

köpeygüch 【كۆپەيگۈچ】 Çoğalan.

köpeygüchi 【كۆپەيگۈچى】 mat. Çarpılan.

köpeymek 【كۆپەيمەك】 Çoğalmak, artmak. **Köpüüp ketmek** – Çoğalmak; çoğalivermek.

köpeytilish 【كۆپەيتىلىش】 Çoğaltılma.

köpeytilmek 【كۆپەيتىلمەك】 Çoğaltılmak, artırılmak.

köpeytish 【كۆپەيتىش】 Çoğaltma.

köpeytküchi 【كۆپەيتكىۈچى】 mat. Çarpan.

köpeytmek 【كۆپەيتمەك】 (köpeymek'ten). Çarpmak.

köpeytürmek 【كۆپەيتۈرمەك】 bk. köpeytmek.

köpeytürüş 【كۆپەيتۈرۈش】 Çarpma.

köpgine 【كۆپگىنە】 Birçok.

köpzaniliq 【كۆپخانلىق】 u.f.u. Çok basamaklı. **Köpzaniliq san** – Çok basamaklı sayı.

köpichek 【كۆپىچەك】 ağ. bk. körpe I.

köplep 【كۆپلەپ】 Çok, bol bol, büyük miktarda.

köpleshmek 【كۆپلەشمەك】 Çoğalmak.

köpligen 【كۆپلىگەن】 Birçok, çok çok. **Köpligen xelq** – Birçok halk.

köplük 【كۆپلۈك】 Çokluk. **Köplük san** – Çokluk sayı.

köpmek 【كۆيمەك】 Kabarmak, şişmek.
köprük 【كۆپرۈك】 bk. körük.
köptürme 【كۆپتۈرمە】 Abartma, şişirilme.
Köptürme gep – Abartılmış söz.
köptürmek 【كۆپتۈرمەك】 (köpmek'ten) Abartmak, şişirmek. **Köptürüp sözlimek** – Abartarak söylemek.
köptürüş 【كۆپتۈرۈش】 bk. köptürme.
köpük 【كۆپۈك】 Köpük.
köpüklenmek 【كۆپۈكلەنمەك】 Köpüklenmek.
köpükletmek 【كۆپۈكلەتمەك】 Köpükletmek.
köpünche 【كۆپۈنچە】 Çoğu zaman, çoğu halde.
köpüngke 【كۆپۈنگە】 Tombul, şişman, tıknaz.
köpüngkilik 【كۆپۈنگىلىك】 Tombulluk, şişmanlık, tıknazlık.
köpüş 【كۆپۈش】 Kabarma, şişme.
köpüyüş 【كۆپۈيۈش】 Çoğalma, artma.
köre 【كۆرە】 Göre. **Élinghan xeberlerge köre** – Alınmış haberlere göre.
körek 【كۆرەك】 I Gözden geçirme; yoklama; gezme; teftiş.
körek 【كۆرەك】 II Demirci körüğü.
körelmek 【كۆرەلمەك】 Görebilmek.
Körelmeydu – Göremiyor; çekemiyor.
Körelmigenliktin – Göremeyince; çekemeyince.
körelmeslik 【كۆرەلمەسلىك】 1. Çekememek, gıpta, kıskanmak, haset 2. Kin beslemek.
köreng 【كۆرەنگ】 Kibirli; kurumlu; çalılı; kendini beğenmiş.
körenglesh 【كۆرەنگلەش】 Kibirlenme.
körenglik 【كۆرەنگلىك】 Kibirlilik; kendini beğenmişlik.

körenglimek 【كۆرەنگلىمەك】 Kibirlenme.
körgezme 【كۆرگەزمە】 Sergi.
körgülük 【كۆرگۈلۈك】 1. Kader, alın yazısı 2. Sonuç, netice.
körk 【كۆرك】 Güzellik, yakışıklılık.
körkem 【كۆركەم】 Güzelyakışıklı, gösterişli.
Körkem bina – Güzelyakışıklı bina. **Körkem jay** – Güzelyakışıklı yer.
körkemleshmek 【كۆرگەملەشمەك】 Güzelleşmek.
körkemleshtürmek 【كۆرگەملەشتۈرمەك】 Güzelleştirmek.
körkemlik 【كۆرگەملىك】 Güzelyakışıklı, gösterişli.
körmek 【كۆرمەك】 Görmek. **Aldin körmek** – Önceden görmek. **Yiraqtin körmek** – Uzaktan görmek. **Körmeske salmaq** – Görmezlikten gelmek. **Körüdighan némisi bar?** – Görülecek neyi var? **Kürersen** – Görürsün. **Körmey qalmaq** – Görmemek. **Körüp qalmaq** – Görmek. **Körüp chiqmaq** – Gözden geçirmek. **Körgende** – Gördüğünde. **Körge-bilgenlirimning hemmisini éyttim** – Gördüklerimin, bildiklerimin hepsini söyledim. **Körüp kéley** – Görüp döneyim. **Erzen körmek** – Ucuz bulmak (ucuz zannetmek). **Ewzel körmek** – Tercih etmek. **Oqup körmek** – Okumak. **Bala körmek** – Çocuklu olmak. **Dewlet körmek** – Zengin olmak. **Zerer körmek** – Zarar görmek. **Kün körmek** – Yaşamak; geçinmek. **Yaman körmek** – Nefret etmek; sevmemek. **U meni körelmeydu** – O beni çekemiyor. **Ozengdin kör!** – Kendinden gör! **Éghir körmisingiz** – Size bir zahmet. **Körmigen künüm qalmidi** – Çekmediğim zahmetler kalmadı. **Köpni körge** – Başından çok işler geçen. **Körge küningin unutma** – Geçmişini unutma. **Yaxshi bolsa özidin, yaman bolsa bashqidin körüdu** – İyi olsa kendinden, kötü olsa başkasından görüyor.
körneklilik 【كۆرنەكلىك】 Görülür.

körpe 【كۆرپە】 I Pamuklu döşek.
körpe 【كۆرپە】 II Kuzu kürkü. *Kuchar körpisi* – Kuçar kürkü (Doğu Türkistan'ın Kuçar şehri kuzu kürkü ile ünlüdür).
körpe 【كۆرپە】 III ağ. kirpi.
körpe-chüşek 【كۆرپە-چۈشەك】 Yatak takımı.
körpe-yastuq 【كۆرپە-ياستۇق】 Döşek ve yastık; yatak takımı.
körpez 【كۆرپەز】 coğr. Körfez, liman.
körpiche 【كۆرپىچە】 Oturmak için kullanılan küçük döşek.
körsetküch 【كۆرسەتكۈچ】 1. İşaret, cetvel 2. Karne.
körsetküzmek 【كۆرسەتكۈزمەك】 Göstermek.
körsetküzüsh 【كۆرسەتكۈزۈش】 Gösterme.
körsetme 【كۆرسەتمە】 Belirti, işaret. *Körsetme qurallar* – İşaret aletleri.
körsetmek 【كۆرسەتمەك】 Göstermek. *Örnek körsetmek* – Örnek göstermek. *Yol körsetmek* – Yol göstermek. *Qarshilik körsetmek* – İtiraz etmek. *Yardem körsetmek* – Yardım etmek. *Delil qörsetmek* – Delil göstermek. *Men sangha körsütümen!* – Ben sana gösteririm!
körsütüsh 【كۆرسۈتۈش】 Gösterme, gösteriş.
körsütüshmek 【كۆرسۈتۈشمەك】 Beraber göstermek; karşılıklı göstermek.
körük 【كۆرۈك】 I Gösteri.
körük 【كۆرۈك】 II Demirci körüğü.
körük 【كۆرۈك】 III Köprü. *Asma körük* – Asma köprü.
körükche 【كۆرۈكچە】 u.f. İskele.
körüm 【كۆرۈم】 *Ya ölüm ya körüm* – Ya ölüm ya kalım.
körümlük 【كۆرۈملىك】 Görülen, görülür.

körümsiz 【كۆرۈمسىز】 1, Çirkin 2. Gösterişsiz 3. Değersiz, önemsiz 4. Biçimsiz.
körümsizlik 【كۆرۈمسىزلىك】 1. Çirkinlik 2. Biçimsizlik.
körün'gidek 【كۆرۈنگىدەك】 Görülür, görülebilir. *Körün'gidek yerde* – Görülebilir yerde.
körünlerlik 【كۆرۈنەرلىك】 Görülür, göze çarpan. *Közge körünlerlik adem* – Dikkate değer adam.
körünmek 【كۆرۈنمەك】 Görünmek. *U yiraqtin köründi* – O uzaktan göründü. *Körünüp turudu* – Görülüyor. Némidur körün'gendek boludu – Nedir bir şey görünür gibi. *Körünidighan* – Görülebilir. *U körünmes bolup ketti* – O epeydir görünmüyor. *Közge az körünüdu* – Seyrek gözüktür. *Közümge körünme!* – Defol! *Doxturgha körünmek* – Doktora görünmek. *Qiziq köründi* – Meraklı, çekici. *Körün'gen ademge* – Herkese. *Körün'gen nersige urunma* – Görülen herşeye dokunma. *Körün'gen yerde* – Görüldüğü yerde. *Közge körün'gen ishi yoq* – Önemli işi yok.
körünmes 【كۆرۈنمەس】 Görünmez.
körünmeslik 【كۆرۈنمەسلىك】 Görünmezlik.
körünüsh 【كۆرۈنۈش】 Görünme, görünüş. *Körünüsh* – Bakarken. *Shehening umumiy körünüshi* – Şehrin umumi görünüşü.
körüş 【كۆرۈش】 Görme, görüş. *Aw körüş* – Adet, aybaşı, hayız.
körüşmek 【كۆرۈشمەك】 Görüşmek. *Körüşkiche* – Görüşene kadar. *Yüz körüşmek* – Görüşmek.
körüştürmek 【كۆرۈشتۈرمەك】 (körüşmek'ten) Görüştürmek.
kösey 【كۆسەي】 Ateş kancası; fırın kancası.
köshendi 【كۆشەندى】 Çiğnemik; ağız tütünü.

köshesh 【كۆشەش】 Geviş getirme; geviş getiriş.

köshimek 【كۆشمەك】 Geviş getirmek.

köshüke 【كۆشۈكە】 Perde, örtü.

köten 【كۆتەرگۈچ】 1. Anüs, makat 2. Rektum.

kötergüch 【كۆتەرگۈچ】 Asansör, montşarj, palanga.

kötergüzme 【كۆتەرگۈزمەك】 Yükleme.

kötergüzüş 【كۆتەرگۈزۈش】 Yükleme.

köterme 【كۆتەرەمە】 Toprak set, kaldırım.

kötermek 【كۆتەرەمەك】 Kaldırmak. *Biraz kötermek* – Biraz kaldırmak. *Yuqiri kötermek* – Yukarı kaldırmak. *Unche kötürüwetmeng* – O kadar yüceltmeyin. *U héch söz kötermeydu* – O çok alingan; Onun söylentiye hiç tahammülü yok. *Kir kötermeydighan matériyal* – Çabuk kirlenen eşya (kumaş). *Qasqiningni köter!* – Çekil! Git!

kötertküzmek 【كۆتەرتكۈزمەك】 bk. kötertmek.W.

kötertmek 【كۆتەرتەمەك】 (kötermek'ten) Kaldırtmak.

kötertürmek 【كۆتەرتۈرمەك】 bk. kötermek.

kötürenggu 【كۆتۈرەنگۈ】 Yüksek. *Kötürenggu awaz bilen* – Yüksek sesle.

kötürülmek 【كۆتۈرۈلمەك】 Yükselmek, kaldırılmak. *Baha kötürüldi* – Fiyat yükseldi.

kötürülüş 【كۆتۈرۈلۈش】 Yükselme, kaldırılma, yükseliş.

kötürüm 【كۆتۈرۈم】 Kötürüm. *Kötürüm bolup qalmaq* – Kötürüm olmak; çok zayıflamak.

kötürüş 【كۆتۈرۈش】 Kaldırma,.

kötürüşmek 【كۆتۈرۈشمەك】 Beraber kaldırmak.

köwük 【كۆۋۈك】 Köpük. *Sopun köwügi* – Sabun köpüğü.

köwükche 【كۆۋۈكچە】 Köpükçük; ufak köpükler.

köwükdetmek 【كۆۋۈكدەتمەك】 (köwükdimək'ten) Köpük letmek.

köwükdimək 【كۆۋۈكدەمەك】 Köpüklenmek.

köwükjigen 【كۆۋۈكجىگەن】 Tombul, yumuşak.

köwüklendürmek 【كۆۋۈكلەندۈرمەك】 (köwüklenmek'ten) Köpüklendirmek.

köwüklenmek 【كۆۋۈكلەنمەك】 Köpüklenmek.

köwükleshmek 【كۆۋۈكلەشمەك】 bk. köwüklenmek.

köwüklük 【كۆۋۈكلۈك】 Köpüklü.

köydegi 【كۆيدەگی】 ağ. bk. küydürge.

köydürge 【كۆيدۈرگە】 bk. küydürge.

köydürmek 【كۆيدۈرمەك】 Yakmak, ateşe verme. *Jan köydürüp ishlimek* – Özenerek çalışmak.

köydürtmek 【كۆيدۈرتەمەك】 (köydürmek'ten) Yaktırmak; ateşe verdirmek.

köydürülmek 【كۆيدۈرۈلمەك】 Yakılmak.

köydürüwetmek 【كۆيدۈرۈۋەتمەك】 Yakmak; ateşe vermek.

köydürüş 【كۆيدۈرۈش】 Yakma.

köyey 【كۆيەق】 ağ. bk. körük.

köyenci 【كۆيەنچى】 Demirci.

köygen 【كۆيگەن】 Yanmış.

köygür 【كۆيگۈر】 *Öying köygür!* – Evin yansın.

köyüzme 【كۆيگۈزمەك】 bk. köydürmek.

köyjük 【كۆيچۈك】 Lüle taşı.

köylek 【كۆيلەك】 ağ. bk. köynek.

köymek 【كۆيمەك】 Yanmaq. *Köyüp bolmaq* – Yanıp bitmek. *Köyüp ketmek* – Yanıvermek. *Tünügün kün köydi* – Dün güneş tutuldu. Er köygenge köyme, el köygen'ge köy – d. Erkeğin sevdiğini sevme, milletin sevdiğini sev.

köynek 【كۆينەك】 Gömlek. *Ich köynek* – İç çamaşır.

köynek-ishtan 【كۆينەك-ئىشتان】 İç çamaşır.

köynekchan 【كۆينەكچان】 Gömlekle; sadece gömlek ile.

köyshimek 【كۆيشمەك】 Geviş getirmek.

köyük 【كۆيۈك】 Yanma, yanık.

köyümchan 【كۆيۈمچان】 Özenli, acıyan, şefkatli.

köyümchanlik 【كۆيۈمچانلىك】 Özeniş, acıma hali, şefkatlilik.

köyünmek 【كۆيۈنمەك】 Acımak, esef etmek, şefkat göstermek.

köyünüsh 【كۆيۈنۈش】 Acıma, esef, şefkat gösterme.

köyüş 【كۆيۈش】 Yanma.

köz 【كۆز】 anat. Göz. *Köz perdisi* – Göz perdesi. *Köz chanighi* – Göz çukuru. *Közning qarisi* – Göz bebeği. *Köz göhiri* – Göz bebeği. *Qoy köz* – Elagöz. *Xumar köz* – Ahu göz. *Köz eynek* – Gözlük. *Közge yash almaq* – Gözü yaşarmak. *Köz aldida* – Göz önünde. *Köz aldigha keltürmek* – Göz önüne getirmek. *Öz közüm bilen kördüm* – Kendi gözüm ile gördüm. *Közge almasliq* – Göze görünmez. *Közdin ötküzüş* – Gözden geçirme. *Közüm échildi* – Gözüm açıldı. *Köz échip yumghiche* – Göz açıp kapatana kadar. *U méni közige ilmaydu* – O beni hor görüyor. *Köz baghlmaq* – Büyülemek, sihirlemek. *Köz bolmaq* – Göz olmak. *Köz boyimaq* – Aldatmak. *Köz béqishmaq* – Birbirine bakmak. *Köz tashlimaq*

– Göz atmak. *Köz tegmek* – Nazar değmek. *Közüng tegmisun!* – Nazarın değmesin! *Közde tutmaq* – Nazarda tutmak. *Közüm toymaydu* – Gözüm doymuyor. *Köz tikmek* – Göz dikmek. *Közüm torlashti* – Gözüm perdelendi. *Közüm chüshti* – Gözüm düştü. *Közge chüşmek* – Göze çarpmak; başkalarının dikkatini çekmek. *Köz salmaq* – Göz atmak. *Köz yügürtmek* – Göz atmak, bakmak. *Közüngge qara!* – Önüne bak! *Közdin köchürmek* – Gözden geçirmek. *Köz qismaq* – Göz kısmak. *Köz quyrughi bilen qarimaq* – Göz ucu ile bakmak. *Közümdin yoqal!* – Defol! *Ötkür köz* – Keskin göz. *Közdin ayrilmaq* – Gözden uzaklaşmak. *Uning közi osal* – Onun gözü kötü. *Közüm yaxshi körmeydu* – Gözüm iyi görmüyor. *Yingning közi* – İğnenin deliği. *Köz qoymaq* – Göz dikmek. *Toqquz köz* – anat. kuyruk sokumu kemiği. *Köz tiken* – bot. mavi diken. *Közge körün'gen dewlet erbabi* – Ünlü (tanınmış) devlet adamı. *Köz baghlihan chaghda* – Akşama doğru. *Köz qarash* – Bakış açısı; nokta-i nazar, bakış, aç. *Közümning ochughida* – Diriliğimde, hayatımda. *Közümüz barda* – Diriliğimizde, hayatımızda. *Közümüzning tirikligide* – Diriliğimizde, hayatımızda. *Töt köz bilen kütmek* – Dört gözle beklemek. *Közge körünüp qalmaq* – Göze düşmek; göze çarpmak. *Uning közi yorudi* – O doğurdu. *Közüm qiymaydu* – Kıyamam. *Közüm yetti* – İnandım. *Közüm yétidu* – İnanıyorum. *Közüm yetmeydu* – İnanmıyorum, sanmıyorum. *Közüng yetse* – İnanıyorsan.

köz-qulaq 【كۆز-قۇلاق】 Göz ve kulak. *Köz-qulaq bolmaq* – Göz kulak olmak.

közche 【كۆزچە】 Delik.

közet 【كۆزەت】 Karakol, gözetlemek. *Közet qilmaq* – Gözetmek, korumak.

közetchi 【كۆزەتچى】 Bekçi; gözetmen.

közeynek 【كۆزەينەك】 Gözlük.
köziche 【كۆزىچە】 Gözünün önünde.
közlek 【كۆزلەك】 I Tarla bekçisi.
közlek 【كۆزلەك】 II bk. közche.
közlesh 【كۆزلەش】 1. Göz dikme 2. Nişan alma.
közlimek 【كۆزلىمەك】 1. Göz dikmek 2. Nişan almak. *U öz paydisini közleydu* – O kendi çıkarımı düşünüyor.
közlük 【كۆزلۈك】 Göz. *Bir közlük* – Bir gözlü. *Közlük üzük* – Kashi yüzük.
köznek 【كۆزىنەك】 *Here köznigi* – Petek, vazistas.
közükmek 【كۆزۈكمەك】 1. Doğurmak 2. Gözükmek.
közüküş 【كۆزۈكۈش】 1. Doğurma 2. Gözükme.
kruzhok 【كروژوك】 r. Dernek.
kultiwator 【كۈلتىۋاتور】 r. Kültivatör.
kulup 【كۈلۈپ】 r. Salon.
kumaq 【كۇماق】 ağ. Dışsiz ağız.
kumlach 【كۇملاچ】 Samanlı kerpiç.
kumurta 【كۇمۇرتا】 bk. kumuta.
kumuta 【كۇمۇتا】 Böcek, cebin.
kunluk 【كۈنلۈك】 Günlük. *Üch kunluk* – Üç günlük. *Kunluk ish* – Günlük iş.
kup 【كۈپ】 I r. Küb. *Kup métr* – Metre küb.
kup 【كۈپ】 II Tulum, kırba.
kurs 【كۇرس】 Kurs, sınıf. *Sawat chiqirish kursı* – Okuma yazma öğrenme kursu. *Kisqa müddetik kurs* – Kısa süreli kurs.
kursimaq 【كۇرسىماق】 Uyandırmak, uyarmak.
kurldash 【كۇرۇلداش】 Vakvaka etme,

bağırma.
kurldimaq 【كۇرۇلدىماق】 Vakvaka etmek, bağırma. *Kurushka* – r. Büyük bardak.
kusa 【كۇسا】 ağ. Sıra, peyke.
kuta 【كۇتا】 Kısa. *Eqli kuta* – Akli kısa, akılsız.
kutupxana 【كۈتۈپخانا】 a.f. Kütüphane, kitaplık. *Sheher kutupxanisi* – Şehir kütüphanesi.
kuwak 【كۇۋاك】 Bos.
kuwaklik 【كۇۋاكلىك】 Bosluk.
kuchurlash 【كۈچۈرلەش】 Fısıldama, fişirdama.
kuchurlimaq 【كۈچۈرلىماق】 Fısıldamak, fişirdamak.
kuza 【كۇزا】 ağ. bk. kömzek.
küch 【كۈچ】 Güç. *Küchi yoq* – Gücü yok. *Küch bermek* – Güç vermek; yardım etmek, desteklemek. *Küch chiqarmaq* – Kuvvetlerini seferber etmek. *Küchüm yetmeydu* – Gücüm yetmiyor. *Ishlepchiqirish küchliri* – Üretim güçleri. *Höjjet öz küchini saxlaydu* – Senet (belge) geçerliliğini koruyor. *Küchtin qalmaq* – Gücünü yitirmek. *Küchke kirmek* – Güçlenmek. *Sétiwélissh küchi* – Satın alma gücü (alım gücü).
küch-quwwet 【كۈچ-قۇۋۋەت】 u.a. Güç ve kuvvet.
küchendürmek 【كۈچەندۈرمەك】 (küchenmek'ten) Zorlamak.
küchendürüş 【كۈچەندۈرۈش】 Zorlama, zorlaş.
küchenmek 【كۈچەنمەك】 Zorlanmak; kuvvetini germetmek.
küchep 【كۈچەپ】 Zorla, güçlkle; bütün gücü ile. *Küchep ishlimek* – Bütün gücü ile çalışmak.

küchesh 【كۈچەش】 Kuvvetini germe;
zorlama.

kücheymek 【كۈچەيمەك】 Güçlenmek,
kuvvetlenmek.

kücheytish 【كۈچەيتىش】 Güçlendirme,
kuvvetlendirme.

kücheytküch 【كۈچەيتكۈچ】 Şiddetlendirici,
yükseltici, güçlendirici.

kücheytküzmek 【كۈچەيتكۈزمەك】 bk.
kücheytmek.

kücheytküzüş 【كۈچەيتكۈزۈش】 Güçlendirme,
kuvvetlendirme.

kücheytme 【كۈچەيتمە】 Gübreleme.

kücheytmek 【كۈچەيتمەك】 (küçeymek'ten)
Güçlendirmek, kuvvetlendirmek.

kücheytürmek 【كۈچەيتۈرمەك】 bk.
kücheytmek.

kücheytürüş 【كۈچەيتۈرۈش】 Güçlendirme,
kuvvetlendirme.

küchimek 【كۈچمەك】 Kuvvetini germek.
Küchep ketmek – Haddinden fazla çabalamak.

küchlendürmek 【كۈچلەندۈرمەك】
(küchlenmek'ten) Güçlendirmek.

küchlenmek 【كۈچلەنمەك】 Güçlenmek.

küchlimek 【كۈچلیمەك】 Güçlendirmek.

küchlük 【كۈچلۈك】 Güçlü. **Küchlük dölet** –
Güçlü devlet.

küchsiz 【كۈچسىز】 Güçsüz, kuvvetsiz.

küchsizlendürmek 【كۈچسىزلەندۈرمەك】
(küchsizlenmek'ten) Güçsüzlenmek.

küchsizlendirüş 【كۈچسىزلەندۈرۈش】
Güçsüzlendirme.

küchsizlenmek 【كۈچسىزلەنمەك】
Güçsüzlenmek.

küchsizletmek 【كۈچسىزلەتمەك】

(küchsizlimes'ten) Güçsüzlenmek.

küchsizlik 【كۈچسىزلىك】 Güçsüzlük,
kuvvetsizlik.

küchsizlimes 【كۈچسىزلىمەك】 Güçsüzlenmek.

küçük 【كۈچۈك】 1. Enik, köpek yavrusu 2.
Yavru.

küçüklenmek 【كۈچۈكلەنمەك】 Dalkavukluk
etmek; pohpohlamak.

küçüklesh 【كۈچۈكلەش】 Enikleme.

küçüklimek 【كۈچۈكلیمەك】 Eniklemek.

küçüklinish 【كۈچۈكلینىش】 Dalkavukluk
etme; pohpohlama.

küchül 【كۈچۈل】 bot. Kardelen (çiçeği).

küchünüş 【كۈچۈنۈش】 Zorlanma; kuvvetini
germe.

küchüyüş 【كۈچۈيۈش】 Güçlenme,
kuvvetlenme.

küde-körpe 【كۈدە-كۆرپە】 1. Yatak (takımı) 2.
Pılı pırtı, ev eşyası.

küden 【كۈدەن】 ç. **Küden tawar** – Bir çeşit
ipek kumaş.

kükes 【كۈكەس】 ağ. bk. kökrek.

kükkük 【كۈكۈك】 bk. kakkuk.

küknewre 【كۈكنەۋرە】 Kız torun.

kükü 【كۈكۈ】 zool. Kumru.

küküm 【كۈكۈم】 Kurumuş gübre tozu.

küküm-talqan 【كۈكۈم-تالقان】 Toz duman.
Küküm-talqan qilmaq – Toz duman etmek;
darmadağın etmek.

kül 【كۈل】 Kül. **Düşmenning külini kökke
sorudug** – Düşmanı darmadağın ettik.

külbe 【كۈلبە】 f. Kulübe.

külche 【كۈلچە】 Çörek.

külchek 【كۈلچەك】 Erişte, erişte çorbası.

küldan 【كۇلدان】 Sigara tablası.

küldürerlik 【كۆلدۈرەرلىك】 Güldürecek bir tarzda.

küldürmek 【كۆلدۈرمەك】 Güldürmek.

küldürtmek 【كۆلدۈرتمەك】 (küldürmek'ten) Güldürtmek.

küldürtüş 【كۆلدۈرتۈش】 Güldürtme.

küldürüş 【كۆلدۈرۈش】 Güldürme.

külgünçek 【كۆلگۈنچەك】 Çok gülen.
Külgünçek qızlar – Çok gülen kızlar.

külgünçeklik 【كۆلگۈنچەكلىك】 Çok gülmeye hali.

külke 【كۈلكە】 Gülmeye, gülüş, kahkaha. **Külke bolmaq** – Alay edilmek. **Külke qilmaq** – Alay etmek. **Külkige qalmaq** – Alay olmak. **Oyun-külke** – Eğlence.

külkilik 【كۈلكىلىك】 Gülünçlü, güldürücü.
Külkilik hékaye – Güldürücü hikaye.

küllü 【كۈللى】 a. tar. Bütün, hepsi. **Küllisi** – Hepsi.

külmek 【كۈلمەك】 Gülmek. **Kaqaxlap külmek** – Kahkaha atmak. **Kimdin külsen?** – Kimi alay ediyorsun?

külpet 【كۈلپەت】 a. Külfet. **Béshimgha yüz xil külpet chüshti** – Başıma birçok külfet geldi.

külpetlik 【كۈلپەتلىك】 a.u. Külfetli.

külreng 【كۈلرەڭ】 Külrengi, gri, boz, kır. **Ach külreng** – Açık gri. **Toq külreng** – Koyu gri.

külrenglik 【كۈلرەڭلىك】 Külrengi, gri, boz, kır renkli olma hali.

kültük 【كۈلتۈك】 Beşiklerle beraber bulunan çocuk lazımlığı. **Kültük qar** – Kürtün.

külümsireshe 【كۈلۈمسىرەش】 Gülümsemek; bk. külümsirimek.

külümsirimek 【كۈلۈمسىرىمەك】 Gülümsemek.

külüwetmek 【كۈلۈۈۋەتمەك】 Gülüvermek.

külüsh 【كۈلۈش】 Gülmeye. **Külüshke bashlimaq** – Gülmeye başlamak.

külüshmeklik 【كۈلۈشۈمەكلىك】 Beraber gülmeye hali; beraber alay etmeye hali.

küme 【كۈمە】 ağ. bk. kömür.

kümesh 【كۈمەش】 ağ. bk. kömür.

kümüsh 【كۈمۈش】 Gümüş. **Kümüsh renglik** – Gümüş renkli.

kümüshreng 【كۈمۈشرەڭ】 u.f. Gümüş renk.

kümüshrenglik 【كۈمۈشەرەڭلىك】 u.f.u. Gümüş renkli.

kün 【كۈن】 Gün. **Ish küni** – Mesai günü. **Dem élish küni** – Dinlenme günü. **Burna kün** – Evvelki gün. **Bügünki künde** – Günümüzde. **Bir küni** – Bir günü. **Künlerning biride veya künlernin bir kün** – Gelecekte. **Bir kün bir tün** – Bir gece gündüz. **Bügün ayniq qaysi küni?** – Bu günün tarihi nedir? **U az küning ichide kélidu** – O birkaç gün içinde gelecek. **Küni burun** – Önceden. **Kündüz küni** – Gündüzün. **Ming yashisam bir künche yoq** – Bin yaşasam bir gün kadar yok. **Kün sanap veya her küni** – Her günü. **Her küni** – Her günkü. **Kün patti** – Güneş battı. **Kün olturdi** – Güneş battı. **Kün chiqti** – Güneş çıktı. **Kün tutuldi** – Güneş tutuldu. **Kün ochuq** – Hava açık. **Éghir künlér** – Zor günler. **Kün köchürmek** – Geçinmek, yaşamak. **Kün körmek** – Geçinmek, yaşamak. **U kün bermeydu** – O rahatsız ediyor; O sığdırmıyor. **Körgan küning qursun** – Zavallı. **Körgan künim mana shu** – Geçimim iyi değil; İşte böyle geçiniyorum. **Körgan küningni unutma** – Geçmişini unutma. **Körmigen künim qalmidi** – Çekmediklerim kalmadı. **Béshimgha kün chüshti** – Zorluklar içinde kaldım. **Dostning dostlighi béshinggha kün chüshkende bilinur** – Dostun dostluğu zorluklar ile karşılaştığında bilinir. **Künimiz**

yaman emes – Geçimimiz fena değil. *Kün tertwi* – Günün yapılacak işlerinin sırası, gündem.

kün'gey 【كۈنگەي】 1. Güney 2. Güneşli yer.

kün-tün 【كۈن-تۈن】 Gece gündüz.

künchi 【كۈنچى】 Kıskaç, kıskanan.

künchiqish 【كۈنچىقىش】 Doğu. *Künchiqish memliketliri* – Doğu ülkeleri (devletleri).

künchilik 【كۈنچىلىك】 Kıskaçlık. *Künchilik qilmaq* – Kıskaçlık etmek.

kündash 【كۈنداش】 Rakip (kadınlar arasındaki rekabet).

kündashliq 【كۈنداشلىق】 Rekabet (bir kişinin kadınları arasındaki rekabet hali).

künde 【كۈندە】 Her gün.

kündilik 【كۈندىلىك】 Gündelik, her günkü. *Kündilik turmushqa kéreklik nerse* – Günlük gerekli nesne (eşya).

kündora 【كۈندورا】 u.f. Müshil, pürgatif.

kündüz 【كۈندۈز】 Gündüz. *Kündüz küni* – Gündüzün. *Kündüz kéling* – Gündüz gelin.

kündüzi 【كۈندۈزى】 Gündüzün; bk. gündüz.

künewre 【كۈنەۋرە】 ağ. bk. aware.

küni-tüni 【كۈنى-تۈنى】 Gece ve gündüz.

küniburun 【كۈنىبۇرۇن】 Önceden. *Shundaq bolushni küniburun bilettim* – Öyle olmasını önceden biliyordum.

künide 【كۈنىدە】 Gününde.

künige 【كۈنىگە】 Gününe, her gün. *Künige on som tapimen* – Her gün on lira kazanıyorum.

künjüre 【كۈنجۈرە】 Posa, küspe.

künjüt 【كۈنجۈت】 f. bot. Susam. *Künjüt yéghi* – Susam yağı.

künlesh 【كۈنلەش】 Kıskaçma, rekabet etme.

künlimek 【كۈنلىمەك】 Kıskaçmak, rekabet etmek.

künpétish 【كۈنپېتىش】 Batı. *Künpétishte* – Batı tarafta; batıda. *Künpétishtin* – Batı taraftan; batıdan.

künsanap 【كۈنساناپ】 Her gün.

küp-kündüz 【كۈپ-كۈندۈز】 Küpe gündüz.

küpür 【كۈپۈر】 a. Küfür. *Küpür sözler* – Küfür sözler.

küpürlük 【كۈپۈرلۈك】 a.u. Küfür etme hali. *Küpürlük qilmaq* – Küfür etmek.

küre 【كۈرە】 I Hecim birimi (2,5 desilitre).

küre 【كۈرە】 II Avlu; sur ile çevrilmiş şehir.

kürek 【كۈرەك】 Kürek. *Tömür kürek* – Demir kürek. *Yaghach kürek* – Ağaç kürek. *Kürek chish* – Kesici diş.

küreng 【كۈرەڭ】 Yanık renk; kahve rengi. *Küreng at* – Yanık renkli at.

kürewetmek 【كۈرەۋەتمەك】 Küreyivermek, küremek.

küresh 【كۈرەش】 I Küreme.

küresh 【كۈرەش】 II Güreş, mücadele. *Quralliq küresh* – Silahlı mücadele; savaş. *Küreshke chüshmek* – Güreşe katılmak.

küreshchan 【كۈرەشچان】 Mücadeleci. *Küreshchan xelq* – Mücadeleci halk.

küreshchanliq 【كۈرەشچانلىق】 Mücadelecilik.

küreshchi 【كۈرەشچى】 1. Güreşçi 2. Mücadele veren kimse; savaşçı.

küreshküchi 【كۈرەشكۈچى】 Savaşan, savaşçı, mücadele veren.

küreshmek 【كۈرەشمەك】 I Beraber küremek; küreme işine yardımlaşmak.

küreshmek 【كۈرەشمەك】 II Güreşmek;

mücadele etmek.

küreshtürmek 【كۆرەشتۈرمەك】 (küreshmek'ten II) Güreştirmek.

küreshtürüş 【كۆرەشتۈرۈش】 Güreştirme.

küretmek 【كۈرەتمەك】 (kürimek'ten) Küretmek.

kürgenek 【كۈرگەنەك】 ağ. zool. muymul kuşu.

kürimek 【كۈریمەك】 Küremek.

kürke 【كۈركە】 Gurk, baba hindi.

kürsi 【كۈرسی】 a. Kürsü.

kürük 【كۈرۈك】 **Kürük toxu** – Kuluçka, gurk. **Kürük bolmaq** – Kuluçkaya yatmak.

kürükleş 【كۈرۈكلەش】 Kuluçkaya yatma.

kürüklimek 【كۈرۈكلیمەك】 Kuluçkaya yatmak.

küsey 【كۈسەي】 Ateş kancası, fırın kancası.

küsük 【كۈسۈك】 Erkek köpek.

küsürleş 【كۈسۈرلەش】 bk. küsürlimek.

küsürlimek 【كۈسۈرلیمەك】 **Küsürlep küllüşmek** – Kahkahayı salıvermek.

küş-küş 【كۈش-كۈش】 Kışkış (kuşları kovalamak için kullanılan taklidi ses).

küşketmek 【كۈشكەتمەك】 bk. küshkürtmek.

küşkitiş 【كۈشكىتىش】 bk. küshkürtüş.

küşkürtmek 【كۈشكۈرتمەك】 Kışkırtmak.

küşkürtüş 【كۈشكۈرتۈش】 Kışkırtma.

küşküşleş 【كۈشكۈشلەش】 Kışkışlama.

küşküşlimek 【كۈشكۈشلیمەك】 Kışkışlamak.

küştüngür 【كۈشتۈنگۈر】 ağ. bk. batur.

kütेश 【كۈتەش】 İyileşmesini sağlama; iyi etme.

kütez 【كۈتەز】 ağ. bk. köten.

kütküchi 【كۈتكۈچی】 Bekleyen.

kütküzmek 【كۈتكۈزمەك】 (kütme'ten) Bekletmek, kütküzüş Bekletme.

kütme 【كۈتمەك】 Beklemek. **Kütüp turmaq** – Beklemek. **Kütüp zërikmek** – Beklemekten bıkmak. **Kütmigende** – Beklenmediği bir anda. **Kütmigen yerde** – Beklenmediği yerde. **Aghriqni kütme** – Hastaya bakmak. **Kütüp almaq** – Karşılama.

küttürmek 【كۈتۈرمەك】 bk. kütküzmek.

kütülmek 【كۈتۈلمەك】 Bakılmak, ağırılanmak. **Kütülmigen** – Beklenilmemiş, bakılmamış. **Kütülmigenlik** – Beklenilmemişlik, bakılmamışlık.

kütülüsh 【كۈتۈلۈش】 Beklenilme, bakılma, ağırılanma.

kütüm 【كۈتۈم】 Bakım. **Kütümi yoq** – Bakımı yok; bakımsız.

kütüme 【كۈتۈمەك】 İyileşmesini sağlamak; iyi etmek.

kütümsiz 【كۈتۈمسىز】 Bakımsız. **Kütümsiz baq** – Bakımsız bahçe.

kütümsizlik 【كۈتۈمسىزلىك】 Bakımsızlık.

kütüwalmaq 【كۈتۈۈۋالماق】 Karşılama.

kütüwêlish 【كۈتۈۈۋېلىش】 Karşılama. **Yengi yilni kütüwêlish** – Yeni yılı karşılama.

kütüş 【كۈتۈش】 Bekleme.

küy 【كۈي】 Melodi, ahenk.

küydürge 【كۈيدۈرگە】 t. şarbon. **Tilingge küydürge chiqsun** – küf. Diline şarbon çıksın.

küydürmek 【كۈيدۈرمەك】 Yakmak, ateşe vermek. **Issiq kün küydürüp kétip baridu** – Güneşin sıcağı yakıyor. **U yürigimni küydürdi** – O kalbimi yaktı. **Jan küydürmek** – İçtenlik, acıma, candan.

küydürülmek 【كۈيدۈرۈلمەك】 Yakılmak, ateşe verilme.

küydürülüş 【كۆيدۈرۈلۈش】 Yakılma, ateşe verilme.

küydürüwalmāq 【كۆيدۈرۈۋالماق】 Yakmak.
Qolmni küydürüwaldim – Elimi yaktım.

küydürüwetmek 【كۆيدۈرۈۋەتمەك】 Yakmak, ateşe vermek.

küydürüş 【كۆيدۈرۈش】 Yakma, ateşe verme.

küye 【كۆيە】 I zool. Bit (ti).

küye 【كۆيە】 II Kurum. *Qazanning küyisi, yamanning yalisi yuqar* – d. Kazanın kurumu, kötünün iftirası bulaşır.

küyek 【كۆيەك】 Dert, acı, keder, ıstırap, üzüntü.

küyenmek 【كۆيەنمەك】 ağ. bk. görünmek.

küyeshmek 【كۆيەشمەك】 ağ. bk. körüşmek.

küylesh 【كۆيلەش】 I Şarkı okuma, şarkı söyleme.

küylesh 【كۆيلەش】 II Dişi hayvanların eş özlemi.

küylimək 【كۆيلىمەك】 I Şarkı okumak, şarkı söylemek.

küylimək 【كۆيلىمەك】 II Dişi hayvanların eş özlemi.

küymək 【كۆيىمەك】 Yanmak. *Otqa küymək* – Ateşe yanmak. *Jan küyer* – Acıyan. *Aptap küydi* – Güneş tutuldu.

küyo 【كۆيو】 Damat, koca.

küyoghul 【كۆيوغۇل】 Damat.

küyshesh 【كۆيشەش】 Uyuşma, tutulma.

küyshetmek 【كۆيشەتمەك】 (küyshimek'ten) Uyuşturmak.

küyshimek 【كۆيشىمەك】 Uyuşmak, tutulmak.

küyüghal 【كۆيوغال】 ağ. bk. küyoghul.

küyük 【كۆيۈك】 1. Yanık 2. Sevgi.

küyümchan 【كۆيۈمچان】 Seven, acıyan.

küyümchanliq 【كۆيۈمچانلىق】 Sevgi hali, acıma hali.

küyün'genlik 【كۆيۈنگەنلىك】 Acımaçlık, sevmeklik.

küyünde 【كۆيۈندە】 Yanmış ağaç.

küyünmek 【كۆيۈنمەك】 Acımak, sevmek.

küyünüş 【كۆيۈنۈش】 Acıma, sevmek.

küyüş 【كۆيۈش】 Yanma, acıma. *Kömürning küyüşhi yaxshi* – Kömürün yanması iyi.

küyüşmek 【كۆيۈشمەك】 I Dili tutulmak, uyuşmak.

küyüşmek 【كۆيۈشمەك】 II Karşılıklı aşık olmak.

küyüşhüş 【كۆيۈشۈش】 I Dili tutulma, uyuşma.

küyüşhüş 【كۆيۈشۈش】 II Karşılıklı aşık olma.

küz 【كۈز】 Güz, sonbahar.

küzde 【كۈزدە】 Sonbaharda.

küzdiki 【كۈزدىكى】 Sonbahardaki. *Közdiki sughush* – Sonbahardaki sulama.

küzem 【كۈزەم】 Sonbahar. *Küzem yung* – Sonbahar yünü.

küzemki 【كۈزەمكى】 Sonbahardaki. *Küzemki qoy qirkishta* – Sonbahardaki koyun kırkıntında.

küzen 【كۈزەن】 Kokarca.

küzet 【كۈزەت】 Koruma, himaye. *Küzet qilmaq* – Korumak. *Küzette turmaq* – Koruma görevinde bulunmak.

küzetchi 【كۈزەتچى】 Bekçi, muhafız.

küzetçilik 【كۈزەتچىلىك】 Bekçilik, muhafızlık. *Küzetçilik qilmaq* – Bekçilik yapmak.

küzetmek 【كۆزەتمەك】 Korumak, muhafaza etmek, bekçilik yapmak.

küzge 【كۆزگە】 Güzlük ekin. *Küzge bugday* – Güzlük buğday.

küzgi 【كۆزگی】 Güzlük ekin. *Küzgi haydash* – Güzlük ekin tarlasını sürme.

küzlek 【كۆزلەك】 Sonbahar barınağı.

küzlügi 【كۆزلۈگی】 Güzün. *Küzlügi oqushlar bashlinidu* – Güzün okullar açılıyor.

küzlük 【كۆزلۈك】 Güzlük. *Küzlük térilghu* – Sonbahar ekini; güzlük ekin.

küzütüş 【كۆزۈتۈش】 Koruma, muhafaza etme, bekçilik yapma.

Q

ق

qabahet 【قاباھەت】 a. Kabahat.
qabahetlik 【قاباھەتلىك】 a.u. Suçlu.
qabil 【قابىل】 a. din. bk. qawul.
qabiliyet 【قابىلىيەت】 a. Kabiliyet.
qabiliyetlik 【قابىلىيەتلىك】 a.u. Kabiliyetli.
qabiliyetsiz 【قابىلىيەتسىز】 a.u. Kabiliyetsiz.
qabiliyetsizlik 【قابىلىيەتسىزلىك】 a.u. Kabiliyetsizlik.
qadaq 【قاداق】 I Ağırılık birimi (409,5 gram).
qadaq 【قاداق】 II Çivi.
qadaq 【قاداق】 III Nasır, kabarcık.
qadaqchi 【قاداقچى】 Çini tamircisi; kırılmış porselen takımlarını yamayan usta.
qadaqchiliq 【قاداقچىلىق】 Çini tamirciliği.
qadaqliq 【قاداقلىق】 I. *Besh qadaqliq tash* – Beş kadak (bir kadak 409,5 gram) ağırlığındaki taş.
qadaqliq 【قاداقلىق】 II Yamatmış çini; tamir edilmiş çini.
qadaqlimaq 【قاداقلىماق】 I Ağırılık tartmak.
qadaqlimaq 【قاداقلىماق】 II Çini tamir etmek (çivilemek).

qadalmaq 【قادالماق】 Takılmak, saplanmak, sokulmak, dikilmek. *Qadilip qarimaq* – Diklenerek bakmak.
qadash 【قاداش】 Takma, saplama, sokma, dikme.
qadashmaq 【قاداشماق】 Takışmak, sokuşmak, saplaşmak. (beraber takmak, beraber sokmak, beraber saplamak).
qadatmaq 【قاداتماق】 (qadimaq'tan) Taktırmak, sokturmak, saplatmak.
qadilish 【قادىلىش】 Takılma, saplanma, sokulma, dikilme.
qadimaq 【قادىماق】 Takmak, saplamak, sokmak, dikmek. *Tügme qadimaq* – Dügme takmak.
qadir 【قادىر】 a. Kudretli, güçlü. *U bu ishqa qadir emes* – O bu işi yapamaz.
qah-qah 【قاه-قاه】 Kahkaha. *Qah-qah sélip külmek* – Kahkaha atmak.
qahqahlimaq 【قاهقاهلىماق】 Kahkaha atmak.
qaiaymiqanlishish 【قائايىمقانلىشىش】 Kanşma, düzen bozukluğu.
qaide 【قائىدە】 a. Kaide.

qaja-qucha 【قاچا-قۇچا】 Mutfak takımları.
qajuwa 【قاجۇۋا】 Ağaçtan yapılmış yük eyeri.
qaq 【قاق】 I Kuru. *Shaptul qéqi* – Şeftali kuru.
qaq 【قاق】 II Tam. *Yézining qaq otturisida* – Köyün tam ortasında.
qaqach 【قاچاق】 Kabuk (-ğu); uyuz, yara kabuğu.
qaqachliq 【قاچاقلىق】 İrinli, cerahatli, çapaklı.
qaqachlimaq 【قاچاقلىماق】 Yara kabuğu olmak.
qaqaxlash 【قاچاخلاش】 Kahkaha atmak.
qaqaxlashmaq 【قاچاخلاشماق】 Kahkaha gülüşmek.
qaqaxlatmaq 【قاچاخلاتماق】 (qaqaxlimaq'tan) Kahkaha güldürmek.
qaqaxlimaq 【قاچاخلىماق】 Kahkaha atmak.
Qaqaxlap külmek – Kahkaha gülmek.
qaqaxlishish 【قاچاخلىشىش】 Kahkaha gülüşme.
qaqaxlitish 【قاچاخلىتىش】 Kahkaha güldürme.
qaqalmaq 【قاقالماق】 Boğazına tıkanmak.
qaqas 【قاچاقس】 Çıplak, şallak, gölgesiz, açık, çırılçıplak. *Qaqas chöl* – Çıplak çöl.
qaqildash 【قاچىلداش】 Bağıрма, ötme.
qaqildimaq 【قاچىلدىماق】 Bağırmak, ötmek.
qaqilish 【قاچىلىش】 Boğazına tıkanma.
qaqir 【قاچىر】 bk. qaqira.
qaqira 【قاچىرا】 I Balıkçıl kuşu.
qaqira 【قاچىرا】 II ağ. bk. qara. *Qap-qara* – Kapkara, tümkara.
qaqish 【قاچىش】 ağ. bk. qéqish.
qaqlimaq 【قاچلىماق】 Kurutmak.
qaqmaq 【قاچماق】 Çakmak, kakmak, vurmak.

Mix qaqqmaq – Çivi çakmak. *U derwazini qaqqti* – O kapıyı vurdu. *Gilem qaqqmaq* – Halıyı silkelemek. *U mörisige qaqqti* – O omuzuna vurdu. *Qanat qaqqmaq* – Kanat sallamak, uçmak. *Kirpik qaqqmaq* – Göz kırpmak.
qaqqrang 【قاچراق】 Kurumuş. *Qaqqrang yer* – Kurumuş yer.
qaqqranglik 【قاچراقلىك】 Solgun, donuk, cansızlık.
qaqqwash 【قاچقۇش】 Homurdanan yaşlı kadın.
qaqqwashlik 【قاچقۇشلىك】 Homurdanma hali; hırçınlık.
qaqqshatquch 【قاچشاتقۇچ】 bk. qaxshatquch.
qaqqshatmaq 【قاچشاتماق】 bk. qaxshatmaq.
qalaq 【قالاق】 I Geri, bilgisiz, cahil, geri kalmış.
qalaq 【قالاق】 II 1. Kürek 2. Kepçe.
qalaqay 【قالاقاي】 I Isırgan bitkisi.
qalaqay 【قالاقاي】 II İnce ipek şal.
qalaqche 【قالاقچە】 u.f. 1. Küçük kürek 2. Kepçe.
qalaqlashmaq 【قالاقلاشماق】 Gerilemek, kültürsüzleşmek, yobazlaşmak.
qalaqliq 【قالاقللىق】 Gericilik, yobazlık.
qalaqlishish 【قالاقللىشىش】 Gerileme, kültürsüzleşme, yobazlaşma.
qalawut 【قالاۋۇت】 ağ. Sırma ipliği.
qalash 【قالاش】 1. Ateş yakma 2. Başka birinden bir şey isteme.
qalayman 【قالايمان】 bk. qalaymiqan.
qalaymanchiliq 【قالايمانچىلىق】 bk. qalaymiqanchiliq.
qalaymiqan 【قالايمقان】 Karışık, düzensiz.
qalaymiqanchiliq 【قالايمقانچىلىق】 Karışıklık,

düzensizlik.

qalaymiqanlashmaq 【قالایمیقانلاشماق】

Karışmak, düzensizlik.

qalaymiqanlashturmaq 【قالایمیقانلاشتۇرماق】

(qalaymiqanlashmaq'tan) Karıştırmak, düzeni bozmak.

qalaymiqanlashturush 【قالایمیقانلاشتۇرۇش】

Karıştırma, düzeni bozma.

qalaymiqanliq 【قالایمیقانلىق】 bk.

qalaymiqanchiliq.

qalduq 【قالدۇق】 Kalıntı.

qalduqsiz 【قالدۇقسىز】 Kalıntısız.

qaldurmaq 【قالدۇرماق】 Bırakmak. *Héchnerse*

qaldurmaq – Hiçbir şey bırakmadan. *Emeldin*

qaldurmaq – Yürürlükten kaldırmak. *Ishtin*

qaldurmaq – İşten alıkoymak. *Köngül*

qaldurmaq – Gönül kırmak.

qaldurush 【قالدۇرۇش】 Bırakma.

qalghach 【قالغاج】 Kırılmaç.

qalghini 【قالغىنى】 Kalanı, kalıntısı.

qalghu 【قالغۇ】 Başak kalıntısı.

qalighach 【قالىغاج】 bk. qalghach.

qalighir 【قالىغىر】 ağ. bk. pashna.

qalimaq 【قالىماق】 1. Ateş yakmak 2. Başka birinden bir şey istemek.

qalqan 【قالقان】 Kalkan. *Qulaq qalqini* – Kulağın dış yaprağı.

qalqanbez 【قالقانبەز】 anat. Kalkan bezi.

qalqansuman 【قالقانسۇمان】 Kalkansı; kalkana benzer.

qalmaq 【قالماق】 Kalmak. *Yaxshi qéling!* – Hoşça kalın! *Arqida qalmaq* – Geri kalmak. *Manga qalghini shu* – Bana kalanı şu. *Könglüm qaldi* – Gönülüm kırıldı. *Shuning bilen qalmastin* – Öyle olmasına rağmen. *Manga*

qalsa – Bana göre. *Uninggha qalghanda* – Ona kalırsa. *Ayaqtin qalmaq* – Yürüyememek. *Uyqudin qalmaq* – Uyuyamamak. *Ikki otturida qaldim* – Arada kaldım. *Ishtin qalmaq* – İşten kalmak; işe gidememek. *Tildin qalmaq* – Konuşamamak. *Aghrighingiz qaldimu?* – İyileştiniz mi? *Qélip qalmaq* – Kalmak, kalıvermek. *Oqushtin qalmaq* – Okuldan kalmak, okula gidememek.

Qalmaq 【قالماق】 Kalmuk. *Qalmaq ayili* – Kalmuk kadını. *Qalmaq tili* – Kalmuk dili. *Qalmaq qoy* – Kalmuk koyunu; bir tür koyun.

qalpaq 【قالپاق】 Kalpak, şapka.

qalpaqchi 【قالپاقچى】 Kalpakçı, şapkacı.

qaltirash 【قالتىراش】 Titreme.

qaltiratmaq 【قالتىراتماق】 (qaltirimaq'tan) Titretmek.

qaltirimaq 【قالتىرماق】 Titretmek.

qaltiritish 【قالتىرىتىش】 Titretme.

qaltis 【قالتىسى】 1. Sağlam, güzel, ünlü 2. Zor, bileşik.

qaltisliq 【قالتىسلىق】 1. Sağlamlık, güzellik, ünlülük 2. Zorluk, güçlük.

qaltus 【قالتۇس】 Çıkık, çıkmak.

qalun 【قالۇن】 Bir tür musiki aleti.

qama 【قاما】 I 1. Su samuru 2. Samur kürkü.

qama 【قاما】 II ağ. Çukur, boşluk.

qamaq 【قاماق】 I Hapis. *Qamaqqa almaq* – Hapsetmek.

qamaq 【قاماق】 II bk. qarmaq.

qamaqxana 【قاماقخانا】 u.f. Hapishane.

qamal 【قامال】 Kuşatma. *Qamal haliti* – Kuşatma hali.

qamalmaq 【قامالماق】 1. Hapsedilmek 2. Kuşatılmak.

qamash 【قاماش】 Hapsetme. *Türmige qamash* – Hapishaneye hapsetme.

qamashmaq 【قاماشماق】 I Kamaşmak.

qamashmaq 【قاماشماق】 II Beraber hapsetmek.

qamashturmaq 【قاماشتۇرماق】 (qamashmaq'tan I) Kamaştırmak.

qamatmaq 【قاماتماق】 I (qamimaq'tan) Hapsettirmek.

qamatmaq 【قاماتماق】 II bk. qamashturmaq.

qamatturmaq 【قاماتتۇرماق】 (qamatmaq'tan) Hapsettirmek.

qamcha 【قامچا】 Kamçı. *Qamcha sépi* – Kamçı sapı. *Qamcha yémek* – Kamçı yemek.

qamchi 【قامچی】 bk. qamcha.

qamchigül 【قامچىگۈل】 u.f. Bir tür çiçek adı.

qamchilash 【قامچىلاش】 Kamçılama.

qamchilashmaq 【قامچىلاشماق】 Kamçılasmak.

qamchilatmaq 【قامچىلاتماق】 (qamchilimaq'tan) Kamçilatmak.

qamchilimaq 【قامچىلىماق】 Kamçılmak; kamçı ile vurmak.

qamchuq 【قامچۇق】 ağ. Ağız.

qamdash 【قامداش】 Sağlama, temin etme, garantileme.

qamdimaq 【قامدىماق】 Sağlamak, temin etmek, garantilemek. *Kiyim bilen qamdimaq* – Giysi ile temin etmek.

qamet 【قامەت】 a. Boy, vücut.

qamghaq 【قامغاق】 bot. Deve dikenini.

qamimaq 【قامىماق】 1. Hapsetmek 2. Kuşatmak.

qamlashmaq 【قاملاشماق】 Yakışmak, güzel olmak, olmak. *Bu ishing qamlashmidi* – Bu işin güzel olmadı.

qamlashturmaq 【قاملاشتۇرماق】 (qamlashmaq'tan) Yakıstırmak, iyisini yapmak, güzelini yapmak. *Xetni tolimu qamlashturup yézip berdi* – Mektubu güzel bir şekilde yazıp verdi.

qamus 【قامۇس】 a. Kamus, ansiklopedi.

qamuschi 【قامۇسچى】 a.u. Ansiklopedik bilgi sahibi adam.

qamush 【قامۇش】 ağ. bk. qomush.

qan 【قان】 Kan. *Qan azliq* – Kan azlık. *Qan aylinishi* – Kan dolaşımı. *Qangha boyumaq* – Kana bulamak. *Qan tomur* – Kan damarı. *Qan shorighuchi* – Kan içici. *Qan yighlimaq* – Kan ağlamak.

qanaet 【قانائەت】 a. Kanaat. *Qanaet qilmaq* – Kanaat etmek.

qanaetchan 【قانائەتچان】 a.u. Kanaatkar.

qanaetchanliq 【قانائەتچانلىق】 a.u. Kanaatkarlık.

qanaetlik 【قانائەتلىك】 a.u. bk. qanaetchanliq.

qanaetsiz 【قانائەتسىز】 a.u. Kanaatsiz.

qanaetsizlik 【قانائەتسىزلىك】 a.u. Kanaatsizlik.

qanal 【قانال】 Kanal. *Süweysh qanili* – Süveyiş Kanalı.

qanar 【قانار】 Büyük çuval.

qanash 【قاناش】 Kanama.

qanat 【قانات】 Kanat. *Uchar qanatlar* – Kuşlar. *Qanat qaqqmaq* – Kanat sallamak. *Qanat chiqarmaq* – Kanat çıkarmak. *Qanat yaymaq* – Açılmak, yayılmak.

qanatlanmaq 【قانانلانماق】 Coşmak.

qanatmaq 【قانانتماق】 (qanimaq'tan) Kanatmak. *U qolini qanitip aldi* – O elini kanattı.

qanatsiz 【قاناتسىز】 Kanatsiz.

qanche 【قانچە】 Kaç, ne kadar. *Bir qanche* – Birkaç. *Qanche turudu?* – Fiyatı ne kadar?

Qanchidin qanche – Çok çok.

qanche-qanche 【قانچە-قانچە】 Çok çok.

qanchen 【قانچەن】 Kaç, ne kadar.

qanchiq 【قانچىق】 bk. qanchuq.

qanchilik 【قانچىلىك】 Kaç, ne kadar. *Bu yil qanchilik buğday alding?* – Bu yıl ne kadar buğday ürünü aldın?

qanchinchi 【قانچىنچى】 Kaçınıcı.

qanchuq 【قانچۇق】 Kancık köpek, dişi köpek.

qanda 【قاندا】 tar. Nerede.

qandagh 【قانداغ】 bk. qandaq.

qandaghlighi 【قانداغلىغى】 Nasıl olduğu.

qandaq 【قانداق】 Nasıl. *Ishler qandaq?* – İşler nasıl? *Héç qandaq* – Hiç. *Her qandaq* – Her hangi, her türlü. *Qandaq kishi bolmisun* – Kim olursa olsun. *Qandaq qilip bolmisun* – Ne yapıp yapıp. *Qandaq qilisen?* – Ne yapacaksın? *Qandaqtu* – Nasıldır. *Qandaq bolsa shundaq* – Nasıl olsa öyle. *Qandaq biley* – Nasıl bilirim. *Qandaqla bolmisun* – Nasıl olursa olsun. *Qandaqche* – Nasıl olup. *Qandaq qilip* – Ne yapıp. *Qandaqlarche* – Nasıl olup. *Qandaqtur* – Nasıldır.

qandin 【قاندىن】 tar. Nereden.

qandurmaq 【قاندىرماق】 (qanmaq'tan) Suya doyurmak, tatmin ettirmek, doyurmak.

qandurush 【قاندىرۇش】 Suya doyurma, tatmin ettirme, doyurma.

qang 【قاڭ】 Basarak düzeltme.

qangaltir 【قاڭالتىر】 Sac, teneke.

qangqimaq 【قاڭقىماق】 1. Kabarmak, şişmek 2. Sıçramak.

qangqish 【قاڭقىش】 1. Kabarma, şişme 2.

Sıçrama.

qangruq 【قاڭرۇق】 Hımhım.

qangruqlanmaq 【قاڭرۇقلانماق】 Hımhım etmek.

qangsatmaq 【قاڭساتماق】 (qangsimaq'tan) Dumanlatılmak, duman çıkarmak.

qangsiq 【قاڭسىق】 Duman, tütsü; bk. qériq.

qangsimaq 【قاڭسىماق】 Dumanlanmak, tütme.

qangsitish 【قاڭسىتىش】 Dumanlatma, duman çıkarma.

qangsha 【قاڭشا】 bk. qangshar.

qangshar 【قاڭشار】 Burnun kökü.

qangsharliq 【قاڭشارلىق】 *Burni qangsharlik* – Burun kökü yüksek.

qangtarmaq 【قاڭتارماق】 bk. qangturmaq.

qangturmaq 【قاڭتۇرماق】 Atın dizginini geri çekerek eyerin kaşına takmak; atı otlatmamak.

qangturush 【قاڭتۇرۇش】 Atın dizginini geri çekerek eyerin kaşına takma; atı otlatmama.

qanxor 【قانخور】 u.f. Kaniçici, gaddar.

qanxorluq 【قانخورلۇق】 u.f.u. Kaniçilik, gaddarlık.

qanimaq 【قانماق】 Kanamak.

qanitish 【قانىتىش】 Kanana, kanatış.

qanliq 【قانلىق】 Kanlı. *Salkin qanliq* – Serin kanlı; soğuk kanlı. *Qanliq jeng* – Kanlı savaş.

qanmaq 【قانماق】 Kanmak. *Uyqum qandi* – Uykuya kandım. *Qanghiche yügürmek* – Doya doya koşmak.

qansirash 【قانسىراش】 Kan kaybetme.

qansiratmaq 【قانسىراتماق】 (qansirimaq'tan) Kan kaybettirmek.

qansirimaq 【قانسىرىماق】 Kan kaybetmek.

qansiritish 【فانسىرىتىش】 Kan kaybettirme.

qansiz 【فانسىز】 Kansız, soluk, solgun, sararmak, sönük.

qansizlanmaq 【فانسىزلانماق】 Kansızlanmak.

qansizlik 【فانسىزلىك】 Kansızlık.

qanun 【قانۇن】 a. Kanun. *Asasiy qanun* – Anayasa. *Qanun chiqarmaq* – Kanun çıkarmak. *Qanungha muwapiq* – Kanuna uygun.

qanunchi 【قانۇنچى】 a.u. Hukukçu, hukuk bilgini.

qanunchiliq 【قانۇنچىلىق】 a.u. Hukukçuluk.

qanunen 【قانۇنەن】 a. Kanuna göre, kanuna esasen.

qanuniy 【قانۇنىي】 a. bk. qanunluq.

qanuniyet 【قانۇنىيەت】 a. Kanuniyet.

qanuniyetlik 【قانۇنىيەتلىك】 a.u. Kanunluk; kanuna uygunluk.

qanunlashmaq 【قانۇنلاشماق】 a.u. Kanunlaşmak.

qanunlashturmaq 【قانۇنلاشتۇرماق】 a.u. (qanunlashmaq'tan) Kanunlaştırmak.

qanunlashturush 【قانۇنلاشتۇرۇش】 a.u. Kanunlaştırma.

qanunluq 【قانۇنلۇق】 a.u. Kanunî, yasal, meşru.

qanunsiz 【قانۇنسىز】 a.u. Kanunsuz.

qanunsizliq 【قانۇنسىزلىق】 a.u. Kanunsuzluk.

qanunshunas 【قانۇنشۇناس】 a.f. Hukukçu.

qanunshunasliq 【قانۇنشۇناسلىق】 a.f.u. Hukukçuluk.

qap 【قاپ】 I Çuval, torba, kap, kılıf, kutu. *Közeynek qépi* – Gözlük kabı. *Bir qap serengge* – Bir kutu kibrit.

qap 【قاپ】 II Tam, düz, doğru. *Deryaning*

qap otturisida – Nehrin tam ortasında.

qap-qap 【قاپ-قاپ】 Çuval-çuval, çok çuval. *Qap-qap bughday* – Çok çuvallarda buğday.

qapakchomüch 【قاپاچومۇچ】 Süs kabağı.

qapaq 【قاپاق】 I Kabak. *Qiyma qapaq* – Kepçe. *Yaghliq qapaq* – Yağlı kabak, mec. mimlenmiş.

qapaq 【قاپاق】 II Göz kapağı. *Qapighim tartidi* – Gözümün kapağı seğiriyor. *Qapighi sélinghan* – Somurtkan, asık suratlı. *Qapaq türmek* – Çatmak, surat asmak. *Qapaq astidin qarimaq* – Kaş altından bakmak.

qapaq 【قاپاق】 III bk. qapqaq.

qapaqwash 【قاپاقواش】 Ahmak, kalın kafalı; bk. qapaq bash.

qaparghan 【قاپارغان】 Nasırlı, nasır bağlamış. *Qaparghan qollar* – Nasırlı eller.

qaparma 【قاپارما】 Çıkıntılı, kabartılı, tümsekli.

qaparmaq 【قاپارماق】 Kabarmak, şişmek, taşmak.

qapartish 【قاپارتىش】 Kabarcık hasil etme.

qapartqa 【قاپارتقا】 Sivilce, ergenlik.

qapartqu 【قاپارتقۇ】 ağ. bk. seynek.

qapartma 【قاپارتما】 Nasır; su toplamış kabarcık.

qapartmaq 【قاپارتماق】 (qaparmaq'tan) Kabarcık hasil etmek.

qapatérek 【قاپاتېرەك】 Titrek kavak.

qapchighay 【قاپچىغاي】 Boğaz, dağ boğazı.

qapchuq 【قاپچۇق】 Çuval, torba.

qapiye 【قاپىيە】 a. Kafiye.

qapiyileshtürmek 【قاپىيىلەشتۈرمەك】 (qapiyeshmek'ten) Kafiyeleştirmek.

qapiyileştirilmek 【قاپییلەشتۈرۈلمەك】 a.u.
Kafiyelendirilmek.

qapiyilik 【قاپییلیك】 a.u. Kafiyeli.

qapiyleshmek 【قاپییلەشمەك】 a.u.
Kafiyelenmek.

qapqa 【قاپقا】 Kapı. *Dérize qapqisi* – Pencere
kapağı.

qapqaq 【قاپقاق】 Kapak. *Meshning qapqighi*
– Sobanın kapağı.

qapqan 【قاپقان】 Kapan, demir kapan.
Qapqangha chüşmek – Kapana düşmek.

qaplan 【قاپلان】 Kaplan.

qaplash 【قاپلاش】 Kaplama, örtme, kapatma.

qaplashmaq 【قاپلاشماق】 1. Kaplama dikiş
işine yardımlaşmak 2. Çuvala doldurma işine
yardımlaşmak.

qaplatmaq 【قاپلاتماق】 (qaplimaq'tan)
Kapattırmak.

qaplatturmaq 【قاپلاتتۇرماق】 Kapattırmak.

qaplimaq 【قاپلیماق】 Kaplamak, örtmek,
kapatmak.

qapliwalmaq 【قاپلیوالماق】 Kapatmak, örtmek.

qapsalmaq 【قاپسالماق】 Sarılmak, kuşatılmak.

qapsash 【قاپشاش】 Kapsama, sarma, kuşatma.

qapsatmaq 【قاپساتماق】 (qapsimaq'tan)
Kapsatmak, sardırmak, kuşattırmak.

qapsilish 【قاپسیلیش】 Sarılma, kuşatılma.

qapsimaq 【قاپسیماق】 Kapsamak, sarmak,
kuşatmak.

qapsitish 【قاپسیتیش】 Kapsatma, sardırma,
kuşattırma.

qaptal 【قاپتال】 Böğür, yan, etek, yamac.
Tagh qaptili – Dağ eteği. *Uning qaptilighimu*
kelmeydu – O umursamaz.

qapughan 【قاپۇغان】 ağ. bk. tutqaq.

qar 【قار】 Kar. *Qar borini* – Kar fırtınası. *Qar*
yéghiwatidu – Kar yağıyor. *Qar yoli* – Kar
yolu.

qara 【قارا】 Kara, siyah. *Tüm qara* – Tüm
kara. *Qéniq qara* – Tüm kara. *Qap-qara* –
Kapkara. *Qara bulutlar* – Kara bulutlar. *Qara*
chachliq – Siyah saçlı. *Qara qash* – Kara kaş.
Qara qashliq – Kara kaşlı. *Qara közlük* – Kara
gözlü. *Qara ish* – Amele işi. *Qara hizmet* –
Amele işi. *Qara at* – Siyah at. *Qaraqashqa* –
Siyah benek. *Qara toruq* – Koyu kırmızı.
Qazangha yoluqsang qarisi yuqar – Kazana
değinsen karası bulaşır. *Yiraqta bir qara*
köründi – Uzakta bir şey göründü. *Qarigha*
almaq – Hedefe almak; nişanlamak. *Qara*
tutmaq – Yas tutmak. *Qara örük* – Erik kurusu.
Qara öy – Keçe çadır, göçebe çadırı. *Qara*
ishchi – Amele, hademe. *Qara ilan* – Siyah
yılan. *Qara boran* – Fırtına. *Qara bughday* –
Çavdar. *Qara tal* – Söğüt. *Qara janggal* – Koyu
orman. *Qara xet* – Ölüm haberi; birisinin
ölümünden haber veren mektup. *Qara chilan*
topa – Kara toprak. *Qara ter* – Çok ter. *U qara*
terge chüshti – O çok terledi. *Qara terge*
chüşhürmek – Çok terletmek. *Qara sulu* – Çim.
Qara sona – Devedikeni. *Qara qarighay* –
Akçam, köknar. *Qara yaghach* – Karağaç,
karaağaç. *Köz karisi* – Göz bebeği. *Qara qotaz* –
Bir tür deve. *Qara küch* – Kaba kuvvet. *Qara*
guruh – Koyu gerici ekip. *Qara guruhchi* –
Koyu gerici. *Qara mal* – Büyük baş hayvan.
Aq-qarini tonughan – Aydın, anlayışlı, bilgili.
Ichi qara – İçi kara; kötü niyetli. *Bexting qara*
bolmisun! – Bahtlı ol! *Qara soghaq* – Ayaz.
Qara niyet – Karaniyet, kötü niyetli. *Yüzi qara* –
Yüzü kara, alçak, namussuz. *Yörigi qara* –
Namussuz, dürüst olmayan. *Köngli qara* –
Namussuz, dürüst olmayan. *Qara basmaq* –
Sayıklamak, hezeyan etmek. *Qara basqur!* –
Lanet olsun! *Qarangni körsetmeysen?* –

Neredesin, görünmüyorsun? **Qara qilmaq** – Karalamak. **Qara yuqturmaq** – Karaya bulaşmak; karalanmak. **Qara künler** – Kara günler. **Qara seherde** – Sabahın köründe.

qaraghoja 【قاراغوجا】 Siğircık. **Qaraghoja uwisi** – Siğircık yuvası.

Qaraxaniler 【قاراخانلار】 Karahanlılar.

Qaraxitay 【قاراختاي】 Karahıtay.

qarakézik 【قاراكېزىك】 t. Tifüs, lekeli humma.

qaraköl 【قاراكۆل】 Astragan; astragan kürkü; karakül.

qaraküye 【قاراكۆيه】 bot. Şarbon.

Qaraqalpaq 【قاراقالپاق】 Karakalpak (bir Türk boyunun adı).

qaraqargha 【قاراقارغا】 Kara karga.

qaraqchi 【قاراقچى】 Haydut, yol kesen. **Déngiz qaraqchisi** – Deniz haydutu.

qaraqchiliq 【قاراقچىلىق】 Haydutluk, yol kesicilik. **Qaraqchiliq qilmaq** – Haydutluk yapmak.

qaraqoyuqluk 【قاراقويۇقلۇك】 İtişip kakışmak; izdiham.

qaraqumchaq 【قاراقۇمچاق】 Esmer, yağız.

qaraqurt 【قاراقۇرت】 zool. Kara kurt.

qaraqush 【قاراقۇش】 I zool. Kartal.

qaraqush 【قاراقۇش】 II Kartal.

qaralmaq 【قارالماق】 Bakılmak.

qaram 【قارام】 Kaba, kibirli, mağrur, cüretli. **Qaram yigit** – Cüretli yiğit (delikanlı).

qaramalan 【قاراملان】 Karışık.

qaramliq 【قاراملىق】 Kabalık, cesurluk, cüretkârlık.

qaramtu 【قارامتۇ】 bk. qaramtul. **Qaramtu kök** – Koyu gök (mavi).

qaramtul 【قارامتۇل】 Esmer.

qarangghu 【قاراڭغۇ】 Karanlık. **Tang qarangghusi** – Sabahın körü. **Tüm qarangghu** – Büsbütün karanlık. **Qarangghu chüshti** – Karanlık oldu. **Qarangghu qilmaq** – Gölgelemek; karanlık yapmak. **Qarangghu bazar** – Karaborsa. **Qarangghu bazar qilmaq** – Karaborsa yapmak. **Könglüm qarangghu bolup yürüptu** – Canım sıkılmaktadır.

qarangghuchiliq 【قاراڭغۇچىلىق】 Karanlık.

qarangghulanmaq 【قاراڭغۇلانماق】 Karanlık olmak.

qarangghulashmaq 【قاراڭغۇلاشماق】 Karanlık olmak. **Közüm qarangghulushup ketti** – Başım döndü.

qarangghulatmaq 【قاراڭغۇلاتماق】 (qarangghulimaq'tan) Karanlık yaptırmak.

qarangghulimaq 【قاراڭغۇلىماق】 Karanlık yapmak; gölge yapmak.

qarangghuluq 【قاراڭغۇلۇق】 Karanlık. **Tün qarangghulughi** – Gece karanlığı. **Qarangghuluqta** – Karanlıkta.

qaranmaq 【قارانماق】 Bakınmak; durumunu yoklamak.

qarap 【قاراپ】 Bakararak. **Algha qarap** – Öne bakararak; öne doğru.

qarar 【قارار】 a. Karar. **Bir qarargha kelmek** – Karar almak. **Qarar qilmaq** – Karar vermek. **Qarar chiqarmaq** – Karar çıkarmak. **Qarari yoq** – Adem kararsız adam. **Qarar tapmaq** – Kesinleşmek.

qarargah 【قارارگاه】 a.f. tar. Karargah.

qararsiz 【قارارسىز】 a.u. Kararsız.

qararsizliq 【قارارسىزلىق】 a.u. Kararsızlık.

qaras-qurus 【قاراس-قۇرۇس】 takl. Gıcırtı.

qarash 【قاراش】 Bakış, bakma. **Bir qarashta** –

İlk bakışta. *Köz qarash* – Bakış açısı, görüş, açı.
qarashlik 【قاراشلىق】 Ait, bağlı, mensup. *U bizge qarashliq* – O bize ait.
qarashmaq 【قاراشماق】 Bakışmak, birbirine bakmak.
qarashsiz 【قاراشسىز】 Bakımsız. *Qarashsiz qalghan bagh* – Bakımsız bırakılmış bahçe.
qarashturmaq 【قاراشتۇرماق】 (qarashmaq'tan) Araştırmak, izlemek, aramak.
qarashTURUSH 【قاراشتۇرۇش】 Araştırma, izleme, arama.
Qarataghliq 【قاراتاغلىق】 Karataglık (17. yüzyılda ortaya çıkmış, Doğu Türkistan'daki hocalar ekibinin adı: "Aqtaghliqlar" ve "Qarataghliklar" adını taşıyan bu iki ekip birbirine düşman olarak siyasi sahnede görülmüştür).
qaratquzmaq 【قاراتقۇزماق】 (qaratmaq'tan) Baktırmak.
qaratma 【قاراتما】 Dolanım, dolaşım, deveran.
qaratmaq 【قاراتماق】 (qarimaq'tan) Baktırmak. *Aghriqni qaratmaq* – Hastayı baktırmak. *Yerge qaratmaq* – Utandırmak; yüzünü kızartmak.
qarayaghach 【قاراياناچ】 Karaağaç.
qaraymaq 【قارايماق】 Kararmak. *Qash qarayghan* – Çağda karanlık indiğinde, hava karardığında.
qaraytmaq 【قارايتماق】 (qaraymaq'tan) Karartmak.
qarayturmaq 【قارايئتۇرماق】 bk. qaraytmaq.
qarchigha 【قارچىغا】 Aladoğan.
qarchighay 【قارچىغاي】 bk. qarchigha.
qarchuk 【قارچۇك】 Göz bebeği. *Közning qarchughi* – Göz bebeği.
qargha 【قارغا】 bk. qagha.

qarghash 【قارغاش】 Lanetleme, beddua etme.
qarghatmaq 【قارغاتماق】 (qarghimaq'tan II) İcbar, zorlama.
qarghay 【قارغاي】 ağ. Aladoğan.
qarghimaq 【قارغىماق】 I Atlamak, sıçramak.
qarghimaq 【قارغىماق】 II Lanetlemek, beddua etmek.
qarghish 【قارغىش】 I Atlama, sıçrama.
qarghish 【قارغىش】 II Lanet, kargış, beddua. *Qarghish urghan* – Lanetlenmiş.
qarghu 【قارغۇ】 Karga.
qarghuyapilaq 【قارغۇياپىلاق】 Baykuş.
qari 【قارى】 a. din. Hafız.
qarichilan 【قارىچىلان】 Koyu siyah.
qarichiraq 【قارىچىراق】 Kandil.
qarichuq 【قارىچۇق】 Göz bebeği. *Qarichughidek saqlimaq* – Göz bebeği gibi korumak.
qaridash 【قارىداش】 Karalama.
qaridimaq 【قارىدىماق】 bk. qarilimaq.
qarighanda 【قارىغاندا】 Nispeten, göre. *Ötken yilgha qarighanda* – Geçen yıla nispeten. *Élinghan xewerlerge qarighanda* – Alınmış haberlere göre. *Uning étishigha qarighanda* – Onun söylediğine göre.
qarighay 【قارىغاي】 Çam (ağacı).
qarighayliq 【قارىغايلىق】 Çamlık. *Qarighayliq janggal* – Çam ormanı.
qarighayzar 【قارىغايزار】 u.f. Çam ormanı.
qarighayzarliq 【قارىغايزارلىق】 u.f.u. Çam ormanlığı.
qarighu 【قارىغۇ】 Kör, ama. *Tughma qarighu* – Doğuştan kör. *Qarighu bolmaq* – Kör olmak. *Qarighu üçey* – anat. apandis, körbarsak.

Qarighu yapilak – zool. puhu kuşu. *Qarighu téke* – Kör ebe oyunu.

qarighucha 【قارىغۇچا】 Sığırcık, çekirge kuşu.

Ala qarighucha – Alaca sığırcık.

qarighuchiliq 【قارىغۇچىلىق】 *Uning andaq-shundaqlargha qarighuchiligi yoq édi* – Onun öylesi ve böylesine bakacak hali yoktu.

qarixana 【قارىخانا】 Kur'an kursu.

qariküreng 【قارىكۆرەنگ】 Siyah-gri, kurşun rengi.

qariqash 【قارىقاش】 Kara kaş.

qariqat 【قارىقات】 Siyah frenküzümü.

qariqatliq 【قارىقاتلىق】 Siyah frenküzümlüğü.

qarilanmaq 【قارىلانماق】 Karalanmak.

qarilash 【قارىلاش】 Karalama.

qarilatmaq 【قارىلاتماق】 (qarilimaq'tan) Karalatmak, siyahlatmak.

qariliq 【قارىلىق】 1. Karalık, siyahlık 2. Yas, müsibet, matem.

qarilimaq 【قارىلىماق】 Karalamak.

qarilinish 【قارىلىنىش】 Karalanma.

qarim 【قارىم】 Devrik, yatık. *Qarim yaqa* – Devrik yaka; yatık yaka.

qarimaq 【قارىماق】 I Bakmak. *Tikilip qarimaq* – Diklenerek bakmak. *Diqqet bilen qarimaq* – Dikkatle bakmak. *Qarap toymaymen* – Zevkle bakıyorum. *Qarap qoymaq* – Bakmak. *Keynige burulup qaridi* – Arkasına dönüp baktı. *Qarap chiqmaq* – Gözden geçirmek. *Qarap chiqish* – Gözden geçirme. *Kirip qarizam, öyde yoq* – Girerek baktım, evde yok. *Yüzige qarighum kelmeydu* – Yüzüne bakmak istemiyorum. *Yerge qarimaq* – 1) yere bakmak. 2) utanmak; yüzü kızarmak. *Baligha qarap tur* – Çocuğa bak. *Malgha qarimaq* – Hayvanı beslemek. *Kimge qarap turupsiz?* – Kimi bekliyorsunuz? *Qarap*

turup – Durup dururken. *Qarap turup mexsulattin quruq qalduq* – Durup dururken üründen yoksun kaldık.

qarimaq 【قارىماق】 II İğmek, bükmek, katlamak.

qarimaq 【قارىماق】 III. *Qarimighidiki* – Eli altındaki, idaresindeki. *Méning qarimighimda* – Benim idaremdede.

qarimaqliq 【قارىماقلىق】 Bakış hali, nazar hali.

qarimastin 【قارىماستىن】 Bakmadan. *Özige qarimastin* – Kendine bakmadan. *Héchnémige qarimastin* – Hiçbir şeye bakmadan.

qarimay 【قارىماي】 I bk. qarimastin.

qarimay 【قارىماي】 II Katran.

qarimu-qarshi 【قارىمۇ-قارشى】 Karşı, karşıt, çelişki.

qarimu-qarshiliq 【قارىمۇ-قارشىلىق】 Karşıtlık, zıtlık, çelişki.

qarimuch 【قارىمۇچ】 Karabiber.

qarimuq 【قارىمۇق】 bot. Karamuk (-ğu).

qarin 【قارىن】 Karın; bk. qérin. *Qarning toqmu?* – Karnın tok mu?

qarisan 【قارىسان】 t. Şarbon.

qarita 【قارىتا】 İlgi, atıf, yönelik, doğru. *Manga qarita* – Bana yönelik.

qaritam 【قارىتام】 Anka.

qaritilmaq 【قارىتىلماق】 Yönünü doğrultmak.

qaritip 【قارىتىپ】 Doğru, yönlendirip, atıfta bulunarak. *U manga qaritip éytti* – O bana atıfta bulunarak söyledi. *Yerge qaritip yatquzmaq* – Yüzü koyun yatırmak.

qaritish 【قارىتىش】 Baktırma.

qariwetmek 【قارىۋەتمەك】 Kıvırmak, çevirmek, bükmek.

qariwétish 【قارىۋېتىش】 Kıvırma, çevirme,

bükme.

qariwul 【قارنۇل】 Karakol, nöbetçi.

qariwulxana 【قارنۇلخانا】 u.f. Karakolhane.

qariwulluq 【قارنۇللىق】 Bekçilik. **Qariwulluq qilmaq** – Bekçilik yapmak.

qarishish 【قارشىش】 Birbirine bakma.

qariyagh 【قارىياغ】 bk. qarimay.

qariyaghach 【قارىياغچ】 Karağaç, karaağaç.

qariyish 【قارىيش】 Karayma, siyahlanma. **Yer qariyishqa bashlidi** – Kar eriyip, yer açılmaya başladı.

qariyüz 【قارىيوز】 Karayüz, alçak herif, namussuz.

qariyüzlük 【قارىيوزلۇك】 Alçaklık, namussuzluk.

qarliq 【قارلىق】 Karlı. **Qarliq boran** – Karlı fırtına.

Qarluq 【قارلۇق】 Karluk (bir Türk boyunun adı).

qarmaq 【قارماق】 Olta, çengel iğne. **Qarmaq salmaq** – Olta atmak. **Qarmaqqa élinmaq** – Oltaya yakalanmak; olta yemini kapmak.

qarmash 【قارماش】 Kapma, yapışma, yakalama.

qarmimaq 【قارمىماق】 Kapmak, yapışmak, yakalamak.

qarmughuch 【قارمۇغۇچ】 Dokunaçlar; duyurga.

qarmush 【قارمۇش】 bk. qarimuch.

qars-qurs 【قارس-قۇرس】 takl. Gıcırdı.

qarsildash 【قارسىلداش】 Gıcırda, şaklama.

qarsildatmaq 【قارسىلداتماق】 (qarsildimaq'tan) Gıcırdatmak, şaklatmak. **Barmaqlarni qarsildatmaq** – Parmakları şaklatmak.

qarsildimaq 【قارسىلدىماق】 Gıcırdamak, şaklamak.

qarsilditish 【قارسىلدىتىش】 Gıcırdatma, şaklatma.

qarsuqan 【قارسۇقان】 ağ. Devekuşu; bk. tögiqush.

qarshi 【قارشى】 Karşı. **Qarshi tesir** – Karşı etki. **Qarshi zerbe** – Karşı darbe. **Qarshi hujum** – Karşı hücum. **Qarshi kélîsh** – Karşı gelme. **Qarshi qoymaq** – Karşı koymak. **Qarshi qoyush** – Karşı koyuş. **Qarshigha** – Karşıya. **Qarshi bolmaq** – Karşı olmak. **Bir-birige qarshi** – Birbirine karşı. **Qarshi turmaq** – Karşı gelmek. **Qarshi chiqmaq** – Karşı çıkmak. **Qarshi kelmek** – Karşı gelmek. **Qanungha qarshi** – Kanuna karşı, kanuna aykırı. **Qarshi heriket** – Karşı hareket. **Qarshi almaq** – Karşılama. **Qarshi élish** – Karşılama.

qarshida 【قارشىدا】 Karşıda.

qarshilash 【قارشىلاش】 Karşılama.

qarshilashmaq 【قارشىلاشماق】 Karşılaşmak.

qarshilashturmaq 【قارشىلاشتۇرماق】 (qarshilashmaq'tan) Karşılaştırmak.

qarshilashturush 【قارشىلاشتۇرۇش】 Karşılaştırma.

qarshiliq 【قارشىلىق】 Karşılık. **Qarshiliqqa uchrimaq** – Karşı tepkiye uğramak. **Qarshiliq körsetmek** – Direnmek, itiraz etmek. **Qarshiliq qilmaq** – Karşı koymak.

qarshiliqsiz 【قارشىلىقسىز】 Engelsiz, serbest, mâniasız.

qarshilimaq 【قارشىلىماق】 Karşılama.

qarshilishish 【قارشىلىشىش】 Karşılaşma.

qarshisida 【قارشىسىدا】 Karşısında.

qarta 【قارتا】 I r. Oyun kağıdı.

qarta 【قارتا】 II At barsağı.

qartiwarz 【قارتىۋاز】 Kumarbaz, kumarcı.
qarughi 【قارۇغى】 ağ. bk. qarighu.
qaruna 【قارۇنا】 ağ. bk. qorultaz.
qarushqu 【قارۇشغۇ】 ağ. bk. böri.
qasi 【قاسى】 ağ. bk. qaysi.
qasimaq 【قاسىماق】 I Badıcını ayıklamak; çenetlemek; kırmak.
qasimaq 【قاسىماق】 II Kenarını bükme; kıvrımak.
qasiwal 【قاسىۋال】 ağ. Maşa, kısaç, pens.
qasqan 【قاسقان】 Ağaç veya kamyştan yapılmış buhar kazanı; ağaçtan yapılmış buhar tenceresi.
qasmaq 【قاسماق】 bk. qismaq III.
qasnaq 【قاسناق】 Yan, taraf, yön, cihet. *Yolning ikki qasnighida* – Yolun iki tarafında.
qasraq 【قاسراق】 Kabuk (-ğu). *Yilanning qasrighi* – Yılanın kabuğu. *Qasraq tashlimaq* – Kabuk atmak.
qassap 【قاسسپ】 a. Kasap.
qassapchiliq 【قاسسپچىلىق】 Kasaplık.
qasu 【قاسۇ】 ağ. bk. qaysi.
qat 【قات】 I Kat. *Ikki kat* – İki kat.
qat 【قات】 II Alt, bodrum. *Öyning qétida* – Bodrumda.
qat-qat 【قات-قات】 Katmer katmer.
qata 【قاتا】 ağ. Ökçe; bk. pashna.
qatang 【قاتانگ】 Sert, sertçe.
qatangghur 【قاتانغۇر】 1. Damarlı, kuru, sinirli 2. Sert, sertçe.
qatangghurluq 【قاتانغۇرلۇق】 1. Damarlılık, kuruluk, sinirlilik 2. Sertlik, kabalık.
qatangliq 【قاتانغلىق】 Sertlik. *Qatangliq*

qilmaq – Sertlik etmek.
qatar 【قاتار】 I Sıra, dizi. *Bir qatar* – Bir dizi. *Shuning bilen bir qatarda* – Yanısıra. *Qatarda turmaq* – Sıraya geçmek. *Adem qatarida körmek* – İnsan yerine koymak. *Qatardin qalmang* – Sıradan kalmayın. *Qatargha qoshulmaq* – Sıraya katılmak.
qatar 【قاتار】 II Dama taşının bir tür oyunu.
qatar-qatar 【قاتار-قاتار】 Sıra sıra.
qatarlash 【قاتارلاش】 Sıralama.
qatarlashmaq 【قاتارلاشماق】 Sıraya girmek; sıraya geçmek.
qatarlashturmaq 【قاتارلاشتۇرماق】 (qatarlashmaq'tan) Sıraya koymak; sıraya geçirmek.
qatarlashturush 【قاتارلاشتۇرۇش】 Sıraya koyma; sıraya geçirme.
qatarlik 【قاتارلىك】 Gibi, yanısıra. *Aqsu qatarliq jaylarda* – Aksu gibi yerlerde.
qatarlimaq 【قاتارلىماق】 Sıralamak.
qatarlishish 【قاتارلىشىش】 Sıraya geçme.
qatil 【قاتىل】 a. Katil, öldüren.
qatillerche 【قاتىللىرىچە】 a.u. Katillerce, katiller gibi.
qatilliq 【قاتىللىق】 a.u. Katillik. *Katillik qilmaq* – Katillik etmek.
qatirash 【قاتىراش】 Koşma; hızlı yürüme.
qatiratmaq 【قاتىراتماق】 (qatirimaq'tan) Koşturmak; hızlı yürütmek.
qatirimaq 【قاتىرىماق】 Koşmak, hızlı yürüme.
qatiritish 【قاتىرىتىش】 Koşturma; hızlı yürütme.
qatqan 【قاتقان】 Kurumuş, sertleşmiş, bayatlamış. *Qatqan nan* – Bayat ekme.
qatlam 【قاتلام】 Kat, tabaka. *Üstki qatlanida*

– Üst katta.

qatlamliq 【قاتلاملىق】 Katmer katmer. *Asasiy qatlamliq hökümet orunliri* – Alt tabaka hükümet kurumları.

qatlanma 【قاتلانما】 Katlanır; açılır kapanır. *Qatlanma pichaq* – Açılır kapanır bıçak.

qatlanmaq 【قاتلانماق】 Üst üste gelmek; üst üste yığılmak.

qatlash 【قاتلاش】 Katlama, bükme.

qatlashmaq 【قاتلاشماق】 Üst üste olmak, bükülmek, kıvrılmak.

qatlatmaq 【قاتلاتماق】 (qatlimaq'tan) Katlatmak, bükürmek, kıvrıtmak, üst üste koydurmak.

qatlima 【قاتلما】 Kat, tabaka.

qatlimaq 【قاتلماق】 Katlamlak, bükmek, kıvrırmak. *Qeghezni ikkige qatlidim* – Kağıdı ikiye katladım.

qatmaq 【قاتماق】 I Donmak, buz kesilmek, sertleşmek. *Muz qatqan* – Donmuş, buzlanmış. *Kétip qalmaq* – 1) Donmak 2) Korkudan donakalmak. *Béshim qétip ketti* – Kafam karışıp gitti. *Külkidin ichim qatti* – Gülmekten donakaldım.

qatmaq 【قاتماق】 II Koşmak. *Xéchirni harwugha qétip qoymaq* – Katın arabaya koşmak.

qatmaq 【قاتماق】 III Katmak, eklemek, ilave etmek. *Süt qétip chay ichmek* – Süt katıp çay içmek.

qatmal 【قاتمال】 Durgun.

qatmallik 【قاتماللىك】 Durgunluk.

qatmu-qat 【قاتمۇ-قات】 Üst üste.

qatnash 【قاتناش】 Ulaşım. *Tömür yol qatnishi* – Demir yol ulaşımı. *Qatnash yolliri* – Ulaşım yolları. *Méning bu ishke qatnashim yoq*

– Benim bu iş ile ilişkim yok.

qatnashchi 【قاتناشچى】 İştirak eden, iştirakçi. *Yighin qatnashchiliri* – Toplantıya katılanlar.

qatnashquchi 【قاتناشقۇچى】 İştirakçi.

qatnashmaq 【قاتناشماق】 1. Katılmak, iştirak etmek 2. Beraber katılmak.

qatnashturmaq 【قاتناشتۇرماق】 (qatnashmaq'tan) Katıldırmaq, iştirak ettirmek.

qatnashturulmaq 【قاتناشتۇرۇلماق】 Katıldırılmak; iştirak ettirilmek.

qatnimaq 【قاتنماق】 Ulaşmak. *Poyizlar qatnap turudu* – Aralıksız tren ulaşımı var.

qatnishish 【قاتنیشش】 Katılma, iştirak etme.

qatrash 【قاتراش】 Koşma, koşarak yürüme.

qattiq 【قاتتىق】 Katı, sert. *Qattiq jisim* – Sert cisim. *Qattiq chariler* – Sert çareler. *Qattik jaza* – Sert ceza. *Qattiq muamile* – Sert muamele. *Qattiq jeng* – Şiddetli savaş. *Qattiq talash* – Şiddetli kavga. *Qattiq heriket* – Şiddetli hareket. *Qattiq soghuq* – Sert soğuk, ayaz. *Qattiq uyqa* – Derin uyku. *Qattiq uxlaydu* – Uykusu derin. *Qattiq awaz* – Sert ses. *Qattiq awaz bilen* – Sert bir sesle. *Qattiq adem* – 1) Sert adam 2) Cimri adam. *Baghri qattiq* – Bağrı taş. *Qattiq elem* – Acı öfke. *Qattiq turush* – Sebatkârlık, direşkenlik. *Qattiq qolluq* – 1) Serdik 2) Cimrilik. *Qattiq turuwalmaq* – İsrar etmek, direnmek. *Qattiq ketmek* – Sertleşmek, ileri gitmek, aşın sertleşmek. *Qattiq qattiq gep qilmang* – Sert konuşmayın.

qattiq-quruq 【قاتتىق-قۇرۇق】 Kuru.

qattiqchiliq 【قاتتىقچىلىق】 *Qattikchiliq yillar* – Ağır yıllar.

qattiqlashmaq 【قاتتىقلاشماق】 1. Sertleşmek 2. Kurumak 3. Zorlaşmak.

qattiqliq 【قاتتىقلىق】 1. Sertlik 2. Cimrilik 3. Yoksulluk, zorluk.

qattiqlishish 【قاتتىقلىشىش】 1. Sertleşme 2. Kuruma 3. Zorlaşma.

qatun 【قاتۇن】 ağ. bk. xotun.

qaturmaq 【قاتۇرماق】 1. Dondurmak 2. Kurutmak 3. Sertleştmek. *Bash qaturmaq* – Kafa çalıştırmak. *Béshimni qaturma* – Kafamı karıştırma; Zihnimi kurcalama.

qaturulmaq 【قاتۇرۇلماق】 1. Dondurulmak 2. Kurutulmak 3. Sertleştirilmek.

qaturulush 【قاتۇرۇلۇش】 1. Dondurulma 2. Kurutulma 3. Sertleştirilme.

qaturush 【قاتۇرۇش】 1. Dondurma 2. Kurutma 3. Sertleştirme.

qawa 【قاۋا】 I Kaba, nezaketsiz, saygisız.

qawa 【قاۋا】 II ağ. bk. kawa.

qawaq 【قاۋاق】 I Kabak (-ğı).

qawaq 【قاۋاق】 II r. Meyhane.

qawaqxana 【قاۋاخانا】 r.f. Meyhane.

qawan 【قاۋان】 Erkek domuz, yaban domuzu.

qawash 【قاۋاش】 Havlama, ürüme.

qawighan 【قاۋىغان】 Kötü, kindar, öfke dolu. *Qawighan isht* – Kötü köpek.

qawimaq 【قاۋىماق】 Havlamak, ürüme.

qawlanmaq 【قاۋلانماق】 Kuşatılmak.

qawlash 【قاۋلاش】 Kuşatma.

qawlatmaq 【قاۋلاتماق】 (qawlimaq'tan) Çevreletmek, kucaklatmak, kuşattırmak.

qawlimaq 【قاۋلىماق】 Kuşatmak.

qawsimaq 【قاۋسىماق】 bk. qapsimaq.

qawul 【قاۋۇل】 a. 1. Uygun 2. Sakin, uslu 3. Sağlam, güçlü. *Qawul at* – Güçlü at.

qawulluq 【قاۋۇللۇق】 Uygunluk, usluluk, güçlülük.

qawun 【قاۋۇن】 ağ. bk. qoghun.

qawushmaq 【قاۋۇشماق】 Kavuşmak, görüşmek.

qawushturmaq 【قاۋۇشتۇرماق】 (qawushmaq'tan) Kavuşturmak, teşekkür ettirmek.

qawushush 【قاۋۇشۇش】 Kavuşma, görüşme.

-qa 【-قا】 Yön eki. *Bashqa* – Başa. *Baqqa* – Bağa. *Qayaqqa?* – Nereye?

qach-qach 【قاچ-قاچ】 Toplu kaçış. *Birdemde qach-qach bolup ketti* – Bir anda toplu kaçış oluverdi.

qacha 【قاچا】 Mutfak takımı, kase, kutu, kap. *Héjir qacha* – Saksı, çorba kaseleri.

qacha-qomuch 【قاچا-قومۇچ】 Mutfak takımı. *Xumdanda pishurulghan qacha-qomuchlar* – Kilden yapılmış mutfak takımları.

qacha-qomush 【قاچا-قومۇش】 bk. qacha-qomuch.

qacha-quda 【قاچا-قۇدا】 1. Küçük mutfak takımı 2. Kız alan ve kız veren karşılıklı dünür.

qacha-qudiliq 【قاچا-قۇدىلىق】 Hem kız alan hem kız veren dünürlük.

qachaq 【قاچاق】 Kaçak.

qachaqliq 【قاچاقلىق】 Kaçaklık.

qachan 【قاچان】 Ne zaman. *Qachanla bolsa* – Her zaman. *Qachanla bolmisun* – Her ne zaman. *Qachandin béri?* – Ne zamandan beri? *U her qachan shundaq* – O her zaman şöyle. *Her qachan* – Her zaman.

qachandur 【قاچاندۇر】 Ne zamandır.

qachanghiche 【قاچانغىچە】 Ne zamana kadar.

qachanqi 【قاچانقى】 Ne zamanki. *Qachanqi xewer?* – Ne zamanki haber?

qachi 【قاچى】 bk. qaycha.

qachilanmaq 【قاچىلانماق】 Doldurulmak, sandıklanmak, sarmalanmak.

qachilash 【قاچىلاش】 Doldurma, ambalaj yapma, sandıklama, sarmalama.

qachilatmaq 【قاچىلاتماق】 (qachilimaq'tan) Doldurtmak, ambalaj yaptırmak.

qachilimaq 【قاچىلىماق】 Doldurmak, ambalaj yapmak, sandıklamak, sarmalamak.

qachqaq 【قاچقاق】 bk. qachqun.

qachqaqliq 【قاچقاقلق】 bk. qachqunluq.

qachqun 【قاچقۇن】 Kaçak, firarı.

qachqunchi 【قاچقۇنچى】 bk. qachqun.

qachqunchiliq 【قاچقۇنچىلىق】 bk. qachqunluq.

qachqunluq 【قاچقۇنلۇق】 Kaçma hali, firar hali.

qachmaq 【قاچماق】 Kaçmak. *Qéchip qutulmaq* – Kaçıp kurtulmak. *Qéchip ketmek* – Kaçmak. *Men ishtin qachmaymen* – Ben işten kaçmam.

qachughu 【قاچۇغۇ】 ağ. bk. qarchigha.

qachurmaq 【قاچۇرماق】 I Kaçırmak. *Pürsetni goldin qachurmaq* – Fırsatı kaçırarak.

qachurmaq 【قاچۇرماق】 II Çiftleştirmek, çekmek, aştırmak.

qachurush 【قاچۇرۇش】 I Kaçırma.

qachurush 【قاچۇرۇش】 II Çiftleştirme, çekme, aştırma.

qagha 【قاغا】 Karga. *Qara qagha* – Kara karga.

qaghash 【قاغاش】 bk. qarhash.

qaghdal 【قاغدال】 Kurnaz, anasının gözü, cin.

qaghdalliқ 【قاغداللىق】 Kurnazlık.

qaghdalma 【قاغدالما】 bk. qaghdal.

qaghdalmiliq 【قاغدالمىلىق】 bk. qaghdalliқ.

qaghi 【قاغى】 ağ. bk. kazhul.

qaghildatmaq 【قاغىلداتماق】 (qaghildimaq'tan) Bağdırtmak.

qaghildimaq 【قاغىلدىماق】 Bağdırmak.

qaghjiraq 【قاغجىراق】 Kurumuş, kupkuru olmuş.

qaghjirash 【قاغجىراش】 Kurup çatlama.

qaghjiratmaq 【قاغجىراتماق】 (qaghjirimaq'tan) Kurutup çatlatmak.

qaghjirimaq 【قاغجىرىماق】 Kurup çatlamak.

qaghjiritish 【قاغجىرىتىش】 Kurutup çatlatma.

qaxlanghan 【قاخلانغان】 İste veya güneşte kurutulmuş.

qaxlanmaq 【قاخلانماق】 Ateşte veya güneşte ısınmak; güneşlenmek, ıslenmek.

qaxlash 【قاخلاش】 İste kurutma, ateşte kurutma, güneşte kurutma.

qaxlatmaq 【قاخلاتماق】 (qaxlimaқ'tan) İste kurutturmak; ateşte kurutturmak; güneşte kurutturmak.

qaxlimaқ 【قاخلىماق】 İste kurutmak, ateşte kurutmak, güneşte kurutmak.

qaxlinish 【قاخلىنىش】 Ateşte ısınma, ıslenme, güneşlenme.

qaxlitish 【قاخلىتىش】 İste kurutturma, ateşte kurutturma, güneşte kurutturma.

qaxwash 【قاخۋاش】 Geveze, çenesi düşük.

qaxwashliқ 【قاخۋاشلىق】 Gevezelik, çene düşüklüğü.

qaxshal 【قاخشال】 Gevşek, dermansız, bitkin, yaşlanmış. *Qaxshal bolmaq* – Bitkin olmak, dermansız olmak.

qaxshash 【قاخشاش】 Zayıflama, ezilme, perişan olma, ağlama, hıçkırma, çok isteme, can atma.

qaxshatquch 【قاخشاتقۇچ】 Yıkıcı, yok edici, tahripkar. *Qaxshatquch zerbe* – Yıkıcı darbe.

qaxshatmaq 【قاخشاتماق】 (qaxshimaq'tan) 1. Zayıflatmak 2. Ezmek, sarsmak 3. Ağlatmak, perişan etmek.

qaxshimaq 【قاخشىماق】 Zayıflamak, ezilmek, perişan olmak, ağlamak, çok istemek, can atmak.

qaxshitish 【قاخشىتىش】 1. Zayıflatma 2. Ezme, sarsma 3. Ağlatma, perişan etme.

qash 【قاش】 I Kaş. *Qelem kash* – Kalem kaş. *Éger qéshi* – Eyer kaşı. *Qara qash* – Karakaş. *Qash qaraymaq* – Akşam olmak. *Qash qarayghanda* – Akşam olduğunda. *Qash qoyumen dep köz chiqarmaq* – d. Kaş yapacağım diye göz çıkarmak.

qash 【قاش】 II Baraj, su bendi. *Déngiz qéshi* – Deniz bendi.

qash 【قاش】 III ağ. Evlek.

qash 【قاش】 IV Süs taşı, kaş.

qash 【قاش】 V; bk. qéshida.

qash-qapaq 【قاش-قاپاق】 Kaş ve göz kapağı. *Qash-qapighingni türme* – Suratını bozma.

qasha 【قاشا】 Duvar, tahta perde, çit.

qashadimaq 【قاشادىماق】 Çitle çevirmek.

qashang 【قاشانگ】 1. Tembel, miskin, haylaz 2. İnatçı, harın. *Qashang at* – Harın at. 3. Kör, kesmez, küt. *Qashang pichaq* – Kör bıçak.

qashanglashmaq 【قاشانگلاشماق】 Körleşmek.

qashangliq 【قاشانغلىق】 1. Tembellik, haylazlık 2. İnatçılık, harınlık 3. Körlük, kesmezlik, kütlük.

qasharish 【قاشارىش】 Körleşme, kesmeme, kütleşme.

qasharmaq 【قاشارماق】 Körleşmek, kesmemek, kütleşmek.

qashartish 【قاشارتىش】 Körletme, kütleletme.

qashartmaq 【قاشارتماق】 (qasharmaq'tan) Körletmek, kütleletmek.

qashirish 【قاشىرىش】 bk. qasharish.

qashqa 【قاشقا】 Benek, pul. *Qashqa at* – Benekli at, pullu at. *Qara qashqa at* – Siyah benekli at. *Qashqa bash* – Dazlak, cavlak.

qashqaldaq 【قاشقالداق】 zool. Su tavuğu.

Qashqari 【قاشقارى】 Kaşgarlı.

qashqiwash 【قاشقىۋاش】 Dazlak, cavlak. *Qashqiwash bolup qalmaq* – Dazlak olmak.

qashqoghlaq 【قاشقوغلاق】 Porsuk (-ğu).

qashqunchi 【قاشقۇنچى】 ağ. bk. qachqun.

qashlash 【قاشلاش】 Kaşma.

qashlatmaq 【قاشلاتماق】 (qashlimaq'tan) Kaşıtma.

qashlimaq 【قاشلىماق】 Kaşımak.

qashlitish 【قاشلىتىش】 Kaşıtma.

qashshaq 【قاششاق】 Pinti, pintilik.

qashshaqlashmaq 【قاششاقلاشماق】 Fakirleşmek, yoksullaşmak, fukara olmak.

qashshaqliq 【قاششاقلىق】 1. Cimrilik, hasislik 2. Kurnazlık.

qashdash 【قاشدەش】 Kaş taşı, süs taşı.

qashyar 【قاشيار】 Kenar, sahil, kıyı, yaka.

qay 【قاي】 Hangi. *Qay terepke barisen?* – Hangi tarafa gideceksin?

qayaqtin 【قايماقتىن】 Nereden. *Kayaqtindur?* – Neredendir?

qayan 【قايان】 ağ. Nereye. *Qayan ketkinini bilmeymen* – Nereye gittiğini bilmiyorum.

qayanda 【قاياندا】 ağ. Nerede. *Atam kayanda yürür?* – Atam nerededir?

qayash 【قياش】 Akriba, yakın akraba.
qayashlik 【قياشلىك】 Yakın akrabalık.
qaycha 【قاچا】 Makas, sındı.
qaychilash 【قاچىلاش】 Makas ile kesme.
qaychilashmaq 【قاچىلاشماق】 Makas ile kesişmek.
qaychilatmaq 【قاچىلاتماق】 (qaychilamaq'tan) Makasla kestirmek.
qaychilimaq 【قاچىلىماق】 Makasla kesmek.
qayda 【قايدا】 ağ. bk. qeyerde.
qaydagh 【قايداغ】 ağ. bk. qandaq.
qaydaq 【قايداق】 ağ. bk. qandaq.
qaydurmaq 【قايدۇرماق】 Döndürmek. *Bash qaydurmaq* – Baş döndürmek.
qaydurush 【قايدۇرۇش】 Döndürme.
qayghu 【قاىغۇ】 Kaygı, hasret, dert. *Qayghu tartmaq* – Kaygı çekmek. *Qayghugha chökme* – Kaygıya dalmak.
qayghu-dert 【قاىغۇ-دەرت】 u.a. Kaygı ve dert.
qayghu-elem 【قاىغۇ-ئەلەم】 Kaygı ve elem.
qayghu-hesret 【قاىغۇ-ھەسرەت】 u.a. Kaygı ve hasret.
qayghudash 【قاىغۇداش】 Hem kaygı; beraber kaygı çeken.
qayghulandurmaq 【قاىغۇلاندۇرماق】 (qayghulanmaq'tan) Kaygılandırmak.
qayghulanmaq 【قاىغۇلانماق】 Kaygılanmak.
qayghuluq 【قاىغۇلۇق】 Kaygılı. *Qayghuluq xewer* – Kaygılı haber.
qayghurmaq 【قاىغۇرماق】 bk. qayghulanmaq.
qayghurtmaq 【قاىغۇرتماق】 (qayghurmaq'tan) Kaygı çektirmek; kaygısını çektirmek.
qayghurush 【قاىغۇرۇش】 Kaygılanma.

qayghusiz 【قاىغۇسىز】 Kaygısız.
qayghusizlik 【قاىغۇسىزلىك】 Kaygısızlık.
qayil 【قايل】 a. *Qayil bolmaq* – Boyun eğmek, kabul etmek, razı olmak.
qayirmaq 【قايرماق】 1. Geri vermek, iade etmek, geri göndermek. 2. Döndürmek, çevirmek.
qaylash 【قاىلاش】 ağ. bk. qarash.
qaymaq 【قايماق】 I Kaymak. *Xam qaymaq* – Ham kaymak. *Qaymaq chay* – Kaymaklı çay; kaymak karıştırılmış çay. *Qaymighi yoq* – İş semeresiz iş; faydasız iş.
qaymaq 【قايماق】 II Dönmek. *Béshim qéyip ketti* – Başım dönüverdi.
qaymaqlik 【قايماقلىك】 Kaymaklı.
qaymuq 【قايمۇق】 Girdap, su çevrisi.
qaymuqmaq 【قايمۇقماق】 Şaşırmak, azmak, yolu şaşırmak, dönüp dolaşmak.
qaymuqturmaq 【قايمۇقتۇرماق】 (qaymuqmaq'tan) Zihnini karıştırmak; masal yutturmak.
qaymuqush 【قايمۇقۇش】 Şaşıрма, azma, yolu şaşıрма, dönüp dolaşma.
qaynaq 【قايناق】 1. Kaynamış 2. Sıcak.
qaynam 【قاينام】 Girdap, su çevrisi. *Adem qaynimi* – Kalabalık, insan denizi.
qaynash 【قايناش】 Kaynama.
qaynashmaq 【قايناشماق】 Kaynaşmak, içiçe olmak.
qaynatmaq 【قايناتماق】 (qaynimaq'tan) Kaynatmak.
qaynatturmaq 【قايناتتۇرماق】 (qaynatmaq'tan) Kaynattırmak.
qaynatturush 【قايناتتۇرۇش】 Kaynattırma.
qaynighan 【قاينىغان】 Kaynamış.

qaynimaq 【قاينماق】 Kaynamak. *Qaynap ketmek* – 1) Kaynamak 2) Coşmak.

qayraq 【قايراق】 Bileği.

qayraqchi 【قايراقچى】 Bileyici.

qayratmaq 【قايراتماق】 (qayrimaq'tan II) Biletmek, keskinleştirtmek.

qayrilish 【قايرىلىش】 Dönme, çevrilme, dönülme.

qayrilmaq 【قايرىلماق】 Dönmek, çevrilmek, dönülmek. *Kün gherpke qayrildi* – Güneş batıya döndü. *U qayrilip qaridi* – O dönüp baktı.

qayrima 【قايرىما】 *Qayrima yaka* – Devrik yaka.

qayrimaq 【قايرىماق】 I Açmak, doğrultmak, bir yana çekmek, bükme.

qayrimaq 【قايرىماق】 II Bilemek. *Chish qayrimaq* – Diş bilemek; kin beslemek.

qayriwalmaq 【قايرىوالماق】 Açmak, doğrultmak, bir yana çekmek.

qayrish 【قايرىش】 1. Geri verme, iade etme, geri gönderme 2. Döndürme, çevirme.

qaysi 【قايسى】 Hangisi. *Qaysi waxitta?* – Ne zaman? *Qaysi küni?* – Hangi günü?

qaysibir 【قايسىبىر】 Bazı bir. *Qaysibirliri* – Bazı birleri. *Qaysi-qaysiliri* – Bazı birleri.

qayta 【قايتا】 Tekrar, yine. *Qayta ishqa bashlidi* – Tekrar işe başladı. *Qayta uyushturmaq* – Tekrar toplamak; tekrar tesis etmek. *Qayta basmaq* – Tekrar basmak. *Kayta teyyarlimaq* – Tekrar hazırlamak. *Qayta bashtin* – Tekrar baştan. *Qayta awaz bermek* – Tekrar oy vermek.

qayta-kaytilap 【قايتا-كايتىلاپ】 Tekrar tekrar.

qayta-qayta 【قايتا-قايتا】 Tekrar tekrar.

Qayta-qayta oylimaq – Tekrar tekrar

düşünmek.

qaytarma 【قايتارما】 İkinci defa, tekrar, geri çevirme. *Qaytarma zerbe* – Tekrar darbe. *Qaytarma hujum* – Geri çevirme hücumu.

qaytarmaq 【قايتارماق】 Geri çevirmek, döndürmek; bk. qayturmaq.

qaytidin 【قايتىدىن】 Başkadan. *Qaytidin ishlimek* – Başkadan işlemek. *Qaytidin bashlimaq* – Başkadan başlamak. *Qaytidin oqumaq* – Başkadan okumak. *Qaytidin imtihan qilish* – Başkadan sınav yapma. *Qaytidin bahalimaq* – Başkadan değerlendirmek. *Qaytidin teshkil etmek* – Başkadan tesis etmek. *Qaytidin yasimaq* – Başkadan yapmak.

qaytilanmaq 【قايتىلانماق】 Tekrarlanmak.

qaytiwashtin 【قايتىواشتىن】 bk. qaytidin.

qaytish 【قايتىش】 Dönme, geri dönme. *Arqigha qaytish* – Geri dönme.

qaytquzmaq 【قايتقۇزماق】 (qaytmaq'tan) Geri çevirmek, döndürmek.

qaytmaq 【قايتماق】 Dönmek, geri dönmek, caymak. *Qaytip kelmek* – Geri dönmek. *Su qaytti* – Su alçaldı. *Könglüm qaytti* – Gönlüm kırıldı. *Heqiqetke qaytmaq* – Gerçeğe dönmek; gerçeği kabul etmek. *Étilghan oq qaytip kelmes* – Yaydan çıkan ok geri dönmez. *Pikirdin qaytmaq* – Fikirden caymak. *Sözidin qaytmaq* – Sözden caymak. *Dunyadin qaytmaq* – Ölmek, vefat etmek.

qaytmas 【قايتماس】 Dönmez, caymaz, gerilemez. *Sözidin qaytmas adem* – Sözünden caymaz adam.

qaytmasliq 【قايتماسلىق】 Caymazlık, dönmezlik.

qayturma 【قايتۇرما】 Dönüş, geri çevirme.

qayturmaq 【قايتۇرماق】 Geri çevirmek, döndürmek. *Qayturup bermek* – Geri vermek. *Qayturup almaq* – Geri almak. *Düshmenning*

hujumini qayturmaq – Düşmanın hücumunu geri çevirmek. *Gep qayturmaq* – İtiraz etmek.

qayturulmaq 【قايتۇرۇلماق】 Döndürülmek, geri çevrilmek.

qayturuwetmek 【قايتۇرۇۋەتمەك】 Geri çevirmek.

qayturuwétish 【قايتۇرۇۋېتىش】 Geri çevirme.

qayturush 【قايتۇرۇش】 Geri çevirme, döndürme.

qaza 【قازا】 a. Kaza. *Qazagha uchrmaq* – Kazaya uğramak. *Qaza bolmaq* – Ölmek. *Qaza tapmaq veya qaza qilmaq* – Ölmek.

Qazaq 【قازاق】 Kazak (bir Türk boyunun adı).

qazan 【قازان】 Kazan. *Qazangha néme salsang, chömüşkinu shu chiqidu* – d. Kazana ne koysan, kepçeye de şu çıkar. *Ash qazan* – Mide.

qazan-ayaq-qushuq 【قازان-ئاياق-قۇشۇق】 Mutfak takımları.

qazan-chömüş 【قازان-چۆمۈش】 Kazan ve kepçe.

qazan-qomush 【قازان-قومۇش】 Mutfak takımı.

qazanche 【قازانچە】 u.f. Tencere.

qazanchi 【قازانچى】 Kazan ustası.

qazanchuq 【قازانچۇق】 I Tıkaç, tapa.

qazanchuq 【قازانچۇق】 II Leğen, tas.

qazanchuq 【قازانچۇق】 III zool. Balık yavrusu.

qazanmaq 【قازانماق】 Kazanmak. *Awroy qazanmaq* – Ün kazanmak. *Ghelibe qazanmaq* – Yenmek, galip olmak.

qazdurmaq 【قازدۇرماق】 (qazmaq'tan) Kazdırmak.

qazdurush 【قازدۇرۇش】 Kazdırma.

qazi 【قازى】 Kadı, şeyhülislam, yargıç, hakim.

qazihana 【قازىھانا】 tar. Mahkeme, şeyhülislam binası.

qazinish 【قازىنىش】 Kazanma.

qazmaq 【قازماق】 Kazmak.

qaznaq 【قازناق】 Kiler.

qebih 【قەبىھ】 a. Çirkin, adi, iğrenç, alçak.

qebihlik 【قەبىھلىك】 a.u. Çirkinlik, alçaklık, iğrençlik, adilik.

qebile 【قەبىلە】 a. Kabile.

qebilwiyy 【قەبىلىۋىي】 a. Kabilevî, kabileye ait.

qebilichilik 【قەبىلىچىلىك】 a.u. Kabilecilik.

qebre 【قەبرىە】 a. Kabir, mezar.

qebriстан 【قەبرىستان】 Mezar.

qed 【قەد】 a. Boy, duruş. *Qed kötermek* – Doğrulmak, düzelmek.

qeddi-qamet 【قەددى-قامەت】 a. Boy, vücut. *Qeddi-qamiti kélishken* – Vücutça güzel (yakışıklı).

qedeh 【قەدەھ】 a. Kadeh. *Qedeh kötermek* – Kadeh kaldırmak.

qedehche 【قەدەھچە】 a.f. Küçük kadeh.

qedem 【قەدەم】 a. Kadem, adım. *Qedem basmaq* – Adım atmak; ayak basmak.

qedemlimek 【قەدەملىمەك】 Adımlamak.

qedemmu-qedem 【قەدەممۇ-قەدەم】 Adım adım.

qeder 【قەدەر】 a. Kadar. *Mektepke qeder* – Okula kadar. *Mümkün qeder* – Mümkün olduğu kadar. *Shu qeder chirayliq* – O kadar güzel. *Bilginim qeder* – Bildiğim kadar.

qedimki 【قەدىمكى】 a.u. Kadimki, eski.

qedir 【قەدىر】 a. Kadir. *Qedriye yetmek* – Değerini bilmek.

qedir-qimmet 【قەدىر-قىممەت】 a. Kadir ve

kıymet.

qedirawal 【قەدىراۋال】 a. Normal, fena değil, şöyle böyle.

qedirdan 【قەدىردان】 a.f. Kadirdan, kadirşinas.

qedirdanliq 【قەدىردانلىق】 a.f.u. Kadirdanlık, kadirşinaslık.

qedirlik 【قەدىرلىك】 a.u. Değerli.

qedirlimek 【قەدىرلىمەك】 a.u. Değer vermek.

qedirsiz 【قەدىرسىز】 a.u. Değersiz.

qedirsizlik 【قەدىرسىزلىك】 a.u. Değersizlik.

qeghez 【قەغەز】 Kağıt. *Qeghez pul* – Kağıt para.

qeghezwaz 【قەغەزۋاز】 u.f. Kırtasiyecilik yapan kimse; kırtasiyecisi.

qeghezwazliq 【قەغەزۋازلىق】 u.f.u. Kırtasiyecilik.

qeghish 【قەغىش】 Kapris.

qeghishlik 【قەغىشلىك】 Kaprisli.

qeher 【قەھەر】 a. bk. qeher.

qehet 【قەھەت】 a. 1. Kıtılık, verimsizlik 2. Açlık 3. Yoksulluk, sıkıntı.

qehetchilik 【قەھەتچىلىك】 a.u. 1. Kuraklık 2. Açlık 3. Yoksulluk, sıkıntı.

qehr 【قەھر】 a. Hiddet, öfke, gazap, kızgınlık. *Qehri yaman* – Hiddetli.

qehriman 【قەھرىمان】 a.f. Kahraman. *Qehriman sheher* – Kahraman şehir.

qehrimanane 【قەھرىمانانە】 a.f. Kahramanane, kahramanca.

qehrimanlarचे 【قەھرىمانلارچه】 a.f.u. Kahramanane, yiğitçe.

qehrimanliq 【قەھرىمانلىق】 a.f.u. Kahramanlık.

qehrlenmek 【قەھرىلەنمەك】 a.u. Kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek.

qehrlik 【قەھرىلىك】 a.u. Hiddetli, öfkeli, kızgın.

qehwe 【قەھۋە】 a. Kahve.

qehwexana 【قەھۋەخانا】 a.f. Kahvehane.

qeqech 【قەقەچ】 Yara kabuğu. *Qeqech baghlimaq* – Yaranın kabuklanması.

qeqich 【قەقىچ】 Koşum, at takımı.

qelb 【قەلب】 a. Kalp, yürek. *Chin qelbimdin tebrikleymen* – Çandan kutlarım.

qele 【قەلە】 Kale; şehir.

qelem 【قەلەم】 a. Kalem. *Qelem qashliq* – Kalem kaşlı.

qelemche 【قەلەمچە】 Filiz, şürgün. *Üzüm qelemchisi* – Üzüm filizi.

qelemdan 【قەلەمدان】 a.f. Kalemlik, kalem kutusu.

qelemqash 【قەلەمقاش】 Kalem kaş.

qeleepur 【قەلەمپۇر】 1. Biber 2. Karanfil.

qelemsap 【قەلەمساپ】 a. Sap (-pı), kabza, kulp, kalem.

qelemtirash 【قەلەمتىراش】 a.u. Açılıp kapanan bıçak.

qelender 【قەلەندەر】 f. 1. Çileci 2. Dilenci.

qelenderchilik 【قەلەندەرچىلىك】 f.u. 1. Çilecilik 2. Dilencilik.

qelenderlik 【قەلەندەرلىك】 f.u. bk. qelenderchilik.

qeley 【قەلەي】 1. Kalay 2. Sac, teneke.

qeleychi 【قەلەيچى】 Tenekeci.

qeleychilik 【قەلەيچىلىك】 Tenekecilik.

qeleylesh 【قەلەيلەش】 Lehimleme.

qeleyletmek 【قەلەيلەتمەك】 (qeleylimek'ten) Lehimletmek; teneke ile kapattırmak.

qeleylimək 【قەلەيلىمەك】 Lehinlemek.
 qelqe 【قەلقە】 Tül. *Qelqe yaghliq* – Tül örtü.
 qellapliq 【قەللەپلىق】 a.u. Aldatma, iğfal, hile.
Qellapliq qilmaq – İğfal etmek.
 qemer 【قەمەر】 a. kit. 1. Ay 2. Kamer (kadın adı).
 qen 【قەن】 a. bk. qent.
 qendalet 【قەندالەت】 a. Şekerleme, pasta.
 qendaletchi 【قەندالەتچى】 a.u. Pastacı.
 qendek 【قەندەك】 a.u. Şekerli kayısı kakı.
 qendil 【قەندىل】 a. Avize.
 qent 【قەنت】 a. Şeker. *Chaqmaq kent* – Kesme şeker. *Qent qizilchisi* – Şeker pancarı. *Qenttek* – Şeker gibi.
 qentdan 【قەنتدان】 a.f. Şekerlik.
 qentdil 【قەنتدىل】 bk. qentdan.
 qentlik 【قەنتلىك】 a.u. Şekerli. *Qentlik chay* – Şekerli çay.
 qentlimek 【قەنتلىمەك】 a.u. Şekerlemek.
 qepetz 【قەپەز】 a. Kafes.
 qepetzchi 【قەپەزچى】 a.u. Kafes ustası, kafesçi.
 qerel 【قەرەل】 Müddet, süre.
 qerelsiz 【قەرەلسىز】 Süresiz.
 qerelsizlik 【قەرەلسىزلىك】 Süresizlik.
 qeriz 【قەرىز】 a. bk. qerz.
 qerz 【قەرز】 a. Borç. *Qerzge almaq* – Borçlanarak almak.
 qerzdar 【قەرزدار】 a.f. Borçlu. *Qerzdarmen* – Borçluyum.
 qerzdarliq 【قەرزدارلىق】 a.f.u. Borçluluk.
Qerzge bermek – Ödünç vermek. *Qerzim bar* – Borcum var.
 qesem 【قەسەم】 a. Yemin. *Qesem ichmek* –

Yemin etmek.

qesemxor 【قەسەمخور】 a.f. Yemin etme yolu ile çıkar arayan kimse.

qesemxorluq 【قەسەمخورلۇق】 a.f.u. Yemin etme yolu ile çıkar aramak.

qesemyad 【قەسەمىياد】 a.f. Ant, yemin. *Qesemyad qilmaq* – Yemin etmek.

qeside 【قەسىدە】 a. Kaside.

qesr 【قەسىر】 tar. Saray, hükümdar sarayı.

qest 【قەست】 a. Kasıt. *Qest qilmaq* – Kastetmek.

qesten 【قەستەن】 a. Kasıtlı olarak.

qesten'ge 【قەستەنگە】 a.u. bk. qesten.

qestleshmek 【قەستلەشمەك】 a.u. Birbirine düşman olmak; arası acık olmak.

qestlik 【قەستلىك】 a.u. Kasıtlı. *Qestlik bilen* – Kasıtlı halde.

qestlimek 【قەستلىمەك】 a.u. Kastetmek.

qet'iy 【قەتئىي】 Kesin. *Qet'iy rewishte* – Kesin halde. *Qet'iy köpçilik* – Ezici çoğunluk.

qet'iyen 【قەتئىيەن】 a. Kesinlikle.

qet'iyet 【قەتئىيەت】 a. Kesinlik, sabit, kararlı.

qet'iyetsiz 【قەتئىيەتسىز】 a.u. Kararsız.duruksun.

qet'iyetsizlik 【قەتئىيەتسىزلىك】 Kararsızlık, duruksunluk.

qet'iylik 【قەتئىيلىك】 a.u. Keçilik, kararlılık.

qetl 【قەتل】 a. tar. Katil. *Qetl qilmaq* – Öldürmek. .

qetre 【قەترە】 a. kit. Damla.

qetre-qetre 【قەترە-قەترە】 a. Damla damla.

qewet 【قەۋەت】 1. Kat, tabaka 2. Çok, fazla. *Qewet soghuq* – Çok soğuk.

qewet-qewet 【قەۋەت-قەۋەت】 Kat kat; tabaka

tabaka.

qewetlen'gen 【قەۋەتلەنگەن】 1. Kat kat olmuş
2. İkinci defa.

qewetlesh 【قەۋەتلەش】 Kat kat yapma;
üstüste koyma.

qewetlik 【قەۋەتلىك】 Kadı. *On qewetlik* – On
katlı. *Köp qewetlik* – Çok katlı.

qewetlimek 【قەۋەتلىمەك】 Kat kat yapmak;
üstüste koymak.

qewetmu-qewet 【قەۋەتمۇ-قەۋەت】 Kat kat,
üstüste.

qewir 【قەۋىر】 a. bk. qebre.

qewre 【قەۋرە】 a. Mezar; bk. qebre.

qewristan 【قەۋرىستان】 a.f. Mezarlık; bk.
qebristan.

qews 【قەۋىس】 a. 1. Gökkuşağı 2. astr. Yay.

qewziyet 【قەۋزىيەت】 kit. t. Beklik, kabız.

qeyerde 【قەيەردە】 Nerede. *Qeyerde bolsa
shu yerde* – Her yerde.

qeyerdin 【قەيەردىن】 Nereden. *Qeyerdin
keldingiz?* – Nereden geldiniz? *Qeyerdindur* –
Neredendir.

qeyerge 【قەيەرگە】 Nereye. *Qeyergidur* –
Nereyedir.

qeyerlik 【قەيەرلىك】 Nereli. *U özi qeyerlik?* –
O kendisi nereli?

qeyser 【قەيسەر】 1. İnatçı, direngen, harın 2.
Sebatkar, ısrarlı.

qeyserlik 【قەيسەرلىك】 1. Direngelik,
harınlık 2. Sebatkarlık.

qeyt 【قەيت】 a. Kayıt. *Qeyt qilmaq* – İşaret
koymak, kaydetmek.

qeytsiz 【قەيتسىز】 a.u. Kayıtsız, işaretsiz.

qéchi 【قەچى】 Hardal.

qéchish 【قەچىش】 Kaçış, kaçma.

qéchishmaq 【قەچىشماق】 Beraber kaçmak.

qédim 【قەدىم】 a. Kadim, eski. *Qédim
zamanlarda* – Eski zamanlarda.

qédimdin 【قەدىمدىن】 a.u. Eskiden.

qédimqi 【قەدىمقى】 a.u. Kadim, eski.
Qédimqi zaman – Eski zaman.

qéqas 【قەقاس】 Bağırma, bağırıtı, çığlık,
yüksek ses. *Qéqas salmaq* – Bağırmak, çığlık
atmak.

qéqilish 【قەقىلىش】 Kakılma, çakılma, itilme,
dışlanma.

qéqilmaq 【قەقىلماق】 Kakılmak, çakılmak,
itilmek, dışlanmak.

qéqinish 【قەقىنىش】 Silkelene; silkerek
üstündeki tozunu çıkarma.

qéqinmaq 【قەقىنماق】 Silkelene; silkerek
üstündeki tozunu çıkarmak.

qéqir 【قەقىر】 Tuzlak arazi.

qéqirangliq 【قەقىرانغلىق】 Tuzlak arazi.
Qéqirangliq jay – Tuzlak arazi.

qéqiwalmaq 【قەقىۋالماق】 Biraz içkili olmak;
biraz içmek.

qéqiwetmek 【قەقىۋەتمەك】 Çakmak,
kakmak, silkelemek, itmek, dışlamak.

qéqiwélish 【قەقىۋىلىش】 Biraz içkili olma;
biraz içme.

qéqiwétish 【قەقىۋىتىش】 Çakma, kakma,
silkeleme, itme, dışlama.

qéqish 【قەقىش】 Kakma, çakma, itme, dövme,
silkeleme.

qéqishish 【قەقىشىش】 Beraber kakma,
beraber çakma, beraber silkeleme.

qéqishmaq 【قەقىشماق】 Beraber kakmak,
beraber çakmak, beraber silkelemek.

qéqishturmaq 【قېقىشتۇرماق】 (qéqishmaq'tan)
Silkerek çıkarmak. *Bar-yoqini qéqishturup*

berdim – Hiçbir şey bırakmadan hepsini
verdim.

qéqishturush 【قېقىشتۇرۇش】 Silkerek çıkarma.

qélin 【قېلىن】 1. Kalın. *Qélin kitap* – Kalın
kitap. 2. Yoğun 3. Yığın 4. Sıkı, koyu.

qélinlash 【قېلىنلاش】 1. Kalınlama, şişme 2.
Sıklaşma, yoğunlaşma.

qélinlashmaq 【قېلىنلاشماق】 1. Kalınlaşmak,
şişmek 2. Sıklaşmak, yoğunlaşmak.

qélinlatmaq 【قېلىنلاتماق】 (qélinlmaq'tan)
Kalınlatmak.

qélinliq 【قېلىنلىق】 1. Kalınlık 2. Sıklık,
yoğunluk.

qélinlmaq 【قېلىنلىماق】 bk. qélinlashmaq.

qélip 【قېلىپ】 Kalıp. *Bir qélipta* – Bir şekilde;
aynı halde.

qélipbaz 【قېلىپباز】 Şekilci, formalist.

qélipbazliq 【قېلىپبازلىق】 Şekilcilik,
formalistlik.

qélipchi 【قېلىپچى】 Dökümcü, kalıpcı, kalıp
yapan usta.

qélipchiliq 【قېلىپچىلىق】 Kalıplama, dökme
eylemi.

qéliplash 【قېلىپلاش】 Kalıplama, dökme.

qéliplmaq 【قېلىپلىماق】 Kalıplamak, dökme.

qélish 【قېلىش】 Kalma.

qélishish 【قېلىشىش】 bk. qélishmaq.

qélishmaq 【قېلىشماق】 *Umu qélishmaydu* – O
da eksik değil.

qéni 【قېنى】 I Hadi, haydi. *Qéni bolmisa*
yurunglar – Haydi yürüyün.

qéni 【قېنى】 II Nerde. *Dadingiz qéni?* –
Babanız nerde?

qéniq 【قېنىق】 Koyu. *Qéniq qizil* – Koyu
kızıl. *Qéniq chay* – Demli çay.

qéniqarliq 【قېنىقارلىق】 Doyurucu, tatmin
edilir. *Qéniqarliq jawap* – Tatmin edilir cevap.

qénish 【قېنىش】 Kanma. *Sugha qénish* –
Suya kanma.

qénishmaq 【قېنىشماق】 Beraber kanmak.

qéppalghan 【قېپقالغان】 Kalmış.

qéri 【قېرى】 Yaşlı.

qéri-chüri 【قېرى-چۆرى】 Yaşlılar.

qéri-yash 【قېرى-ياش】 Yaşlı ve genç.

qériq 【قېرىق】 Acı, eksi.

qériqiz 【قېرىقىز】 bot. Dulavratotu.

qéрилиq 【قېرىلىق】 Yaşlılık.

qérimaq 【قېرىماق】 Yaşlanmak. *Qérip qalmaq*

– Yaşlanmak. *Qérip ketmek* – Yaşlanmak.

Qérighanda at tézigi altun körünüdu – d.
Yaşlılıkta at tezeği altun görünür.

qérin 【قېرىن】 Karın. *Üchey-qérin* – Barsak
ve karın.

qérinche 【قېرىنچه】 anat. Mide.

qérin dash 【قېرىنداش】 I Kardeş.

Qérin dashlar che – Kardeşlerce; kardeşler gibi.

qérin dash 【قېرىنداش】 II Kurşun kalem; boya
kalemi.

qérin dashchiliq 【قېرىنداشچىلىق】 bk.
qérin dashliq.

qérin dashliq 【قېرىنداشلىق】 Kardeşlik. *Qan*

qérin dashliq – Kan kardeşlik. *Qérin dashliq*

munasiwetler – Kardeşlik münasebetler.

Qérin dashliq yarem – Kardeşçe yardım.

qérish 【قېرىش】 Yaşlanma.

qérishish 【قېرىشىش】 İnat etme; aksilik
yapma.

qérishquchi 【قېرىشقۇچى】 Ínatçı, harın, aksi.
qérishmaq 【قېرىشماق】 Ínat etmek; aksilik yapmak.
qéritish 【قېرىتىش】 Yaşlandırma.
qéritmaq 【قېرىتماق】 Yaşlandırmak.
qéshida 【قېشىدا】 Yanında. *Öyning qéshida* – Evin yanında. *Qéshimizda* – Yanımızda. *Méning qéshimda* – Benim yanımda. *Qéshimda yoq* – Yanımda yok.
qéshidin 【قېشىدىن】 Yanından.
qéshigha 【قېشىغا】 Yanına. *Uning qéshigha keldim* – Onun yanına geldim. *Qéshinggha al* – Yanına al.
qéta 【قېتا】 ağ. bk. qéza.
qétighliq 【قېتىغلىق】 Koşulmuş, takılmış. *Harwugha qétighliq turghan xéehir* – Arabaya koşulmuş katır.
qétiq 【قېتىق】 Yoğurt.
qétiqchi 【قېتىقچى】 Yoğurtçu, yoğurt satan.
qétilish 【قېتىلىش】 Katılma.
qétilmaq 【قېتىلماق】 I Katılmak.
qétilmaq 【قېتىلماق】 II Karıştırılmak.
qétim 【قېتىم】 Defa, kere. *Bu qétim* – Bu defa. *Birinchi qétim* – İlk defa.
qétimlash 【قېتىملاش】 Tekrarlama, hisseleme.
qétin-qat 【قېتىن-قات】 Tekrar.
qétish 【قېتىش】 I Donma.
qétish 【قېتىش】 II Koşma. *Atni harwugha qétish* – Atı arabaya koşma.
qétish 【قېتىش】 III Katma, ekleme, ilave etme.
qétishturmaq 【قېتىشتۇرماق】 Karıştırmak.
qétishturush 【قېتىشتۇرۇش】 Karıştırma.

qéydash 【قېيداش】 ağ. bk. öpkilesh.
qéyiq 【قېيىق】 Kayık.
qéyiqche 【قېيىقچە】 Küçük kayık.
qéyiqchi 【قېيىقچى】 Kayıkçı.
qéyiqchiliq 【قېيىقچىلىق】 Kayıkçılık, gemicilik.
qéyin 【قېيىن】 I bot. Kayın, kayın ağacı.
qéyin 【قېيىن】 II Kayın. *Qéyin ata* – Kaynata. *Qéyin singil* – Eşinin küçük kız kardeşi.
qéyin-buyan 【قېيىن-بۇيان】 ağ. dünüür; bk. quda.
qéyinliq 【قېيىنلىق】 Kayınlık, kayın ormanlığı.
qéyinzar 【قېيىنزار】 u.f. Kayın ormanı; kayınlık.
qéyinzarliq 【قېيىنزارلىق】 u.f.u. Kayın ormanlığı, kayınlık.
qéyish 【قېيىش】 I Kayış.
qéyish 【قېيىش】 II Kayış, kaymak.
qéyish 【قېيىش】 III Dönme, dönmek, dönüş. *Bash qéyish* – Baş dönmesi.
qéyishchi 【قېيىشچى】 Kayışçı, kayış zanaatçısı.
qéymaq 【قېيىماق】 Dönmek. *Béshim qéyip turuptu* – Başım dönüyor.
qéynagha 【قېيناغا】 Eşinin ağabeyi.
qéynana 【قېينانا】 Kaynana.
qéynata 【قېيناتا】 Kaynata, kayın peder.
qéynini 【قېينىنى】 Eşinin küçük erkek kardeşi.
qéza 【قېزا】 1. Atın kaburga yağı 2. Atın kaburgasından yapılmış sucuk.
qézichi 【قېزىچى】 Sucukçu; sucuk yapan veya sucuk satan.

qézichiliq 【قېزىچىلىق】 Sucukçuluk; sucuk satma veya sucuk yapma hali.

qézilish 【قېزىلىش】 Kazılma, kazılış.

qézilma 【قېزىلما】 Yer altından çıkarılan şeyler; madenler. **Qézilma bayliqliri** – Madenler.

qézilmaq 【قېزىلماق】 Kazılmak.

qéziwalmaq 【قېزىۋالماق】 Kazıp çıkarmak; kazmak.

qéziwélissh 【قېزىۋېلىش】 Kazıp çıkarma; kazma.

qézish 【قېزىش】 Kazma. **Kömür qézish ishliri** – Kömür madeni işleri.

qézitish 【قېزىتىش】 Kazdırma, açtırma.

qézitmaq 【قېزىتماق】 (qazmaq'tan) Kazdırmaq, açtırmak, kazıp çıkartmak.

qible 【قبلة】 a. Batı, kible.

qibliname 【قېبلىنامە】 a.f. Pusula.

qicha 【قىچا】 bot. Kenevir. **Qicha urughi** – Kenevir tohumu. **Qicha yéghi** – Kenevir yağı.

qicharmaq 【قىچارماق】 bk. qichqarmaq.

qichartish 【قىچارتىش】 Çağırma.

qichartmaq 【قىچارتماق】 (qicharmaq'tan) Çağirtmak.

qichighlash 【قىچىغلاش】 Gıdıklama.

qichighlashmaq 【قىچىغلاشماق】 Gıdıklaşmak.

qichighlimaq 【قىچىغلىماق】 Gıdıklamak.

qichighlishish 【قىچىغلىشىش】 Gıdıklaşma.

qichixlash 【قىچىخلاش】 bk. ghidighlash.

qichiq 【قىچىق】 Gıdıklanma.

qichirish 【قىچىرىش】 ağ. bk. chaqirish.

qichishish 【قىچىشىش】 Kaşınma, kaşıma.

qichishqaq 【قىچىشقاق】 Uyuz.

qichishmaq 【قىچىشماق】 Kaşınmak, kaşımak.

qichishturmaq 【قىچىشتۇرماق】 (qichishmaq'tan) Kaşındırmak.

qichishturush 【قىچىششۇرۇش】 Kaşındırma.

qichqarmaq 【قىچقارماق】 Çağırmaq, davet etmek.

qichqartish 【قىچقارتىش】 Çağırma.

qichqartquzmaq 【قىچقارتقۇزماق】 (qichqartmaq'tan) Çağirttırmak.

qichqartquzush 【قىچقارتقۇزۇش】 Çağirttırma.

qichqartmaq 【قىچقارتماق】 (qichqarmaq'tan) Çağirtmak.

qichqazmaq 【قىچقازماق】 ağ. bk. qichqarmaq.

qichqirilmighan 【قىچقېرىلمىغان】 Çağırılmamış; davet edilmemiş. **Qichqirilmighan méhman** – d. davet edilmemiş misafir.

qichqiriwalmaq 【قىچقېرىۋالماق】 Çağırmaq, davet etmek.

qichqiriwélissh 【قىچقېرىۋېلىش】 Çağırma, davet etme.

qichqirish 【قىچقېرىش】 Çağırma, davet etme.

qichqirishmaq 【قىچقېرىشماق】 1. Bağırışmak, beraber seslenmek. 2. Karşılıklı çağırmaq, karşılıklı davet etmek.

qichqirmaq 【قىچقېرماق】 Çağırmaq, davet etmek, seslenmek.

qichqirtish 【قىچقېرتىش】 Çağırma.

qichqirtmaq 【قىچقېرتماق】 bk. chaqirtmaq.

qichqirturmaq 【قىچقېرتۇرماق】 bk. qichqirtmaq.

qichqirturush 【قىچقېرتۇرۇش】 Çağırma.

qidam 【قىدام】 Bükülü, bükük, eğri, iğri büğrü. **Qidam keke** – Eğri ağaçla saplanmış bir çeşit balta.

qidiq 【قيدىق】 bk. qitiq ve ghidiq.

qidirmichi 【قيدرمىچى】 Arayan, gezgin, gezginci.

qigh 【قىغ】 Gübre. *Qigh tökmek* – Gübrelemek. *Qoy qighi* – Koyun gübresi (koyun tezeği).

qighdash 【قىغداش】 Gübreleme.

qighdimaq 【قىغدىماق】 Gübrelemek.

qighlash 【قىغلاش】 bk. qighdash.

qighliq 【قىغلىق】 Tezeklik, gübrelilik, gübrenin bulunduğu yer.

qighlima 【قىغلىماق】 Gübrelemek.

qix 【قىخ】 ağ. bk. qiriq.

qiq 【قىق】 I ağ. bk. qigh.

qiq 【قىق】 II ağ. bk. qiriq.

qiqas 【قىقاس】 Yaygara, güürtü. *Qiqas salmaq* – Yaygara koparmak.

qil 【قىل】 Kıl. *U qilning üstide turuptu* – Onun durumu tehlikeli. *Ular bizdin qilche payda körmeydu* – Onlar bizden zerre kadar fayda görmez. *Qil tamaq* – t. boğaz kanseri.

qilbiname 【قىلبىنامە】 a.f. ağ. bk. qibliname.

qilwe 【قىلۋە】 a. bk. qible.

qilchaq 【قىلچاق】 Kaba yünlü koyun.

qilchang 【قىلچاڭ】 Kılı.

qilche 【قىلچە】 I u.f. Kıl, tüy, ince kıl.

qilche 【قىلچە】 II Zerre kadar. *Qilche hem xapa bolmidim* – Zerre kadar kızmadım.

qilchiq 【قىلچىق】 Tüy, ince kıl.

qilchiliq 【قىلچىلىق】 Zerre kadar. *Qilchiliq heq almastin* – Zerre kadar hak almadan.

qildiriq 【قىلدىرىق】 ağ. bk. qiltiriq.

qildurmaq 【قىلدۇرماق】 (qilmaq'tan)

Yaptırmak.

qildurush 【قىلدۇرۇش】 Yaptırma.

qilghuzmaq 【قىلغۇزماق】 (qilmaq'tan); bk. qildurmaq.

qilghuzush 【قىلغۇزۇش】 bk. qildurush.

qilich 【قىلىچ】 Kılıç. *Qilich qini* – Kılıç kılıfı.

qilichbagh 【قىلىچباغ】 Kılıç kemeri.

qilichlashmaq 【قىلىچلاشماق】 Kılıçla dövüşmek.

qilichliq 【قىلىچلىق】 Kılıçlı, silahlı.

qilichlishish 【قىلىچلىشىش】 Kılıçla dövüşme.

qilichwaz 【قىلىچۋاز】 u.f. Silahşor, silahtar.

qilichwazliq 【قىلىچۋازلىق】 u.f.u. Silahşorluk, silahtarlık.

qiliksizliq 【قىلىكسىزلىق】 Kötü alışkanlık, kötü huyluluk.

qiliq 【قىلىق】 Kılık: 1. Delme, açma, yapma 2. Tarz, itiyat, tavır. *Qilighi yaman adem* – Kılıksız adam.

qiliqlanmaq 【قىلىقلىناماق】 Kendini beğendirmeye çalışmak; cilvelenmek, nazlanmak.

qiliqlinish 【قىلىقلىنىش】 Kendini beğendirmeye çalışma; cilvelenme, nazlanma.

qiliqsiz 【قىلىقسىز】 Kılıksız, kötü alışkanlığı olan, tavırı kötü, tutumu kötü.

qilinish 【قىلىنىش】 İşlenme, yapılma.

qilinmaq 【قىلىنماق】 İşlenmek, yapılma.

qilish 【قىلىش】 Yapma.

qilishish 【قىلىشىش】 Beraber yapma.

qilishmaq 【قىلىشماق】 Beraber yapmak; yardımlaşmak.

qilqal 【قىلقال】 a. 1. Gevezelik, dedikodu 2. Tartışma, münakaşa.

qilquruq 【قيلقۇرۇق】 Aralıksız, fasılasız, durmadan.

qilmaq 【قيلماق】 Yapmaq, etmek, kılmak.

Ow qilmaq – Avlanmaq. *Söz qilmaq* – Söylemek.

qilmish 【قيلميش】 Suç, kabahat, cinayet.

qilmishliq 【قيلمىشلىق】 Şerir, kötülükçü, cani.

qiltaq 【قيلتاق】 I Tuzak, ilmikli kapan, kapan.

Chashqan qiltighi – Sıçan tuzağı. *Qiltaqqa chüshmek* – Tuzağa düşmek. *Qiltaqqa chüshürmek* – Tuzağa düşürmek.

qiltaq 【قيلتاق】 II Eyer kaşı.

qiltamaq 【قيلتاماق】 t. Boğaz kanseri.

qiltiraq 【قيلتيراق】 bot. Kılçık.

qiltiriq 【قيلتيرىق】 Kılçık. *Qara qiltiriq buğday* – Siyah kılçıklı buğday (buğdayın bir türü).

qiltiriqliq 【قيلتيرىقلىق】 Kılçıklı. *Qiltiriqliq béliq* – Kılçıklı balık.

qiltiyek 【قيلتىيەك】 ağ. bk. qiltiriq.

qilutus 【قيلۇتۇس】 Aladoğan.

qilyash 【قيلياش】 bot. Dereotu.

qimar 【قىمار】 f. Kumar. *Qimar oynimaq* – Kumar oynamak.

qimarwaz 【قىمارۋاز】 f. Kumarbaz.

qimarwazliq 【قىمارۋازلىق】 f.u. Kumarbazlık.

qimil 【قىمىل】 Hareket, kımıldama.

qimildash 【قىمىلداش】 Kımıldama.

qimildatmaq 【قىمىلداتماق】 (qimildimaq'tan) Kımıldatmak.

qimildimaq 【قىمىلدىماق】 bk. qimirlimaq.

qimilditish 【قىمىلدىتىش】 Kımıldatma.

qimir 【قىمىر】 *Qimir etmek* – Kımıldamak.

qimir-qimir 【قىمىر-قىمىر】 *Qimir-qimir qilmaq* – Kımıldamak.

qimirlash 【قىمىرلاش】 Kımıldama.

qimirlatmaq 【قىمىرلاتماق】 (qimirlimaq'tan) Kımıldatmak.

qimirlimaq 【قىمىرلىماق】 Kımıldamak.

qimirlimas 【قىمىرلىماس】 Kımıldamaz, sabit.

qimirlimasliq 【قىمىرلىماسلىق】 Kımıldamazlık, sabitlik.

qimirlitish 【قىمىرلىتىش】 Kımıldatma.

qimiz 【قىمىز】 Kıymız (kısarak sütünden yapılmış içki).

qimmet 【قىممەت】 a. Paha, pahalı. *Qimmet bahaliq* – Pahalı fiyat. *Qimmet bermek* – Değer biçmek, kıymet biçmek. *Qimmitini yoqatmaq* – Değerini kaybetmek.

qimmetchilik 【قىممەتچىلىك】 a.u. Pahalılık.

qimmetlenmek 【قىممەتلەنمەك】 a.u. Pahalılanmak.

qimmetlesh 【قىممەتلەش】 a.u. Pahalılanma.

qimmetleshmek 【قىممەتلەشمەك】 a.u. Pahalılanmak.

qimmetleshtürmek 【قىممەتلەشتۈرمەك】 a.u. (qimmetleshmek'ten) Pahalılaştırmak, fiyatı yükseltmek.

qimmetleshtürüş 【قىممەتلەشتۈرۈش】 a.u. Pahalılaştırma.

qimmetletmek 【قىممەتلەتمەك】 (qimmetlimek'ten) Pahalılatmak; fiyatı yükseltmek.

qimmetlik 【قىممەتلىك】 Pahalı, değerli. *Qimmetligim* – Değerlim.

qimmetlimek 【قىممەتلىمەك】 a.u. Pahalılanmak.

qimmetlitiwetmek 【قىممەتلىتىۋەتمەك】 a.u.

Pahalılaştırıvermek; fiyatları yükseltivermek.

qin 【قین】 Kılıf. *U qilichni qinigha saldi* – O kılıcı kılıfına koydu.

qinalmaq 【قینالماق】 İstrap çekmek, işkence görmek.

qinash 【قیناش】 bk. qinimaq.

qingghaymaq 【قینگھایماق】 Eğilmek, düzlüğünü yitirmek, yana eğilmek.

qingghaytish 【قینگھایتیش】 Eğildirme.

qingghaytmaq 【قینگھایتماق】 (qingghaymaq'tan) Eğildirmek.

qingghir 【قینگھیر】 Eğri, eğri büğrü, çarpık.

qingghir-qiyshiq 【قینگھیر-قییشیق】 Eğri büğrü, çarpık.

qingghiriq 【قینگھیریق】 Düz olmayan, pürüzlü.

qingghirlashmaq 【قینگھیرلاشماق】 Eğilmek; eğri büğrü hale gelmek; çarpık hale gelmek.

qingghirliq 【قینگھیرلیق】 Eğrilik, çarpıklık.

qingghirlishish 【قینگھیرلیشیش】 Eğilme, eğri büğrü hale gelme; çarpık hale gelme.

qingghiyish 【قینگھیییش】 Eğilme, düzlüğünü yitirme, yana eğilme.

qingngiraq 【قینگگیراق】 ağ. bk. qingraq.

qingraq 【قینگراق】 I Pala, kama.

qingraq 【قینگراق】 II bk. qongghuraq.

qinimaq 【قیننماق】 *Su qinimaq* – Suyu salıvermek; suyu bırakmak.

Qipchaq 【قېچاق】 Kıpçak (kuzeydeki Türk boyu).

qir 【قیر】 Sınır, hudut 2. Yamaç 3. Bozkır, kır.

qira 【قیرا】 I Ekilmeye yarar. *Qira yer* – Ekilmeye yarar toprak.

qira 【قیرا】 II ağ. Taahhüt.

qira 【قیرا】 III ağ. bk. qiro.

qiraet 【قیراەت】 a. Kıraat, okuma.

qiraetxana 【قیراەتخانا】 a.f. Kıraathane.

qiraw 【قیراۋ】 bk. qiro.

qirchangghu 【قیرچاڭغۇ】 1. Lagar beygir 2. Uyuz, kel hastalığı.

qirchangghuluq 【قیرچاڭغۇلۇق】 Uyuzluk, uyuz olma hali, kel hastalığı.

qirchilish 【قیرچیلش】 I Silinme, yalama olma.

qirchilish 【قیرچیلش】 II Gevşeme, bitkin bir hale gelme, hali kalmama.

qirchilma 【قیرچیلما】 Ezilmiş, yılgın, sindirilmiş.

qirchilmaq 【قیرچیلماق】 I Silinmek, yalama olmak.

qirchilmaq 【قیرچیلماق】 II Gevşemek, bitkin bir hale gelmek, hali kalmamak.

qirdurmaq 【قیردۇرماق】 (qirmaq'tan) Kazdırmak, kestirmek.

qirdurush 【قیردۇرۇش】 Kazdırma, kestirme.

qirgha 【قیرغا】 Rende, mutfak rendesi.

qirghaq 【قیرغاق】 Kenar, kıyı.

qirghawul 【قیرغاۋۇل】 zool. Sülün.

qirghin 【قیرغین】 Katliam, kınm.

qirghinchiliq 【قیرغینچیلیق】 bk. qirghin.

qirghinliq 【قیرغینلیق】 Katliam ve yağma.

Qirghiz 【قیرغیز】 Kırgız. *Qirghiz xelqi* – Kırgız halkı.

qirghu 【قیرغۇ】 Kazağı.

qirghuch 【قیرغۇچ】 Kazağı.

qirghuchi 【قیرغۇچی】 Avcı uçağı.

qirghul 【قیرغۇل】 bk. qirghawul.

qirghuy 【قیرغۇی】 Aladoğan.

qirghuzmaq 【قىرغۇزماق】 (qırmaq'tan) 1. Kazdırmak, kestirmek. 2. Kırdırmak, yok ettirmek, öldürtmek.

qirghuzush 【قىرغۇزۇش】 1. Kazdırma, kestirme 2. Kırdırma, yok ettirme, öldürtme.

qırıq 【قىرىق】 Kırk. **Qırqini bermek** – Ölümünün kırkıncı günü yemek ile yad etmek.

qırıqinchi 【قىرىقینچى】 Kırkıncı (40).

qırılmaq 【قىرىلماق】 1. Traş edilmek, kazılmak. 2. İmha edilmek.

qirindi 【قىرىندى】 1. Yonga 2. Kazıntı.

qirinish 【قىرىنىش】 Traşlanma.

qirinmaq 【قىرىنماق】 Traşlanmak.

qirip-chépish 【قىرىپ-چېپىش】 Toptan imha, toptan yok etme.

qiriwalmaq 【قىرىۋالماق】 Kazımak.

qiriwetmek 【قىرىۋەتمەك】 1. Kazımak 2. Toptan imha etmek.

qiriwélish 【قىرىۋېلىش】 Kazıma.

qiriwétish 【قىرىۋېتىش】 1. Kazıma 2. Toptan imha etme.

qirish 【قىرىش】 1. Kazıma, kesme 2. Traş etme.

qirqayaq 【قىرقاياق】 zool. Kırkayak.

qirqiq 【قىرقىق】 Kesilme, budanma.

qirqiqliq 【قىرقىقلىق】 Kırpık saçlı, kesilmiş, budanmış.

qirqilish 【قىرقىلىش】 Kesilme, budanma.

qirqilmaq 【قىرقىلماق】 Kesilmek, budanmak.

qirqımaq 【قىرقىماق】 Kesmek, budamak.

qirqish 【قىرقىش】 Kesme, budama.

qirqishish 【قىرقىشىش】 Beraber kesme, beraber kazma.

qirqishmaq 【قىرقىشماق】 Beraber kesmek, kesişmek, beraber kazmak, kazışmak.

qirqitish 【قىرقىتىش】 Kestirme, kazdırma.

qirqitquzmaq 【قىرقىتقۇزماق】 (qırqımaq'tan) Kestirmek, kazdırmak.

qirqitquzush 【قىرقىتقۇزۇش】 Kestirme, kazdırma.

qirqitmaq 【قىرقىتماق】 bk. qırturmaq.

qirqqulaq 【قىرققۇلاق】 bot. Eğreltiotu.

qırturmaq 【قىرتۇرماق】 Kestirmek, kazdırmak.

qırturush 【قىرتۇرۇش】 Kestirme, kazdırma.

qırlanghan 【قىرلانغان】 Yontulmuş, biçilmiş, oyulmuş, tıraş edilmiş.

qırlash 【قىرلاش】 Yonutma, biçimlendirme, tıraş etme.

qırlıq 【قىرلىق】 Yontulmuş, biçilmiş, tıraş edilmiş. **Alte qırlıq** – Altı yüzlü.

qırlımaq 【قىرلىماق】 Yonutmak, biçimlendirmek, oymak, tıraş etmek.

qırmaq 【قىرماق】 I 1. Kazımak, kesmek 2. Tıraş etmek. **Saqal qırmaq** – Sakalı tıraş etmek.

qırmaq 【قىرماق】 II Toptan imha etmek.

qırmızı 【قىرىمىزى】 ağ. Kırımızı, kızıl.

qıro 【قىرو】 Kırç, kırağı. **Otni qıro bastı** – Otu kırağı bastı; Bitkiler kırağılandı.

qırowluq 【قىروۋلۇق】 Kırçlı, kırağılı.

qırs 【قىرىس】 Taklidî ses. **Qırs etmek** – Çatırdamak, kıtırdamak.

qırsillatmaq 【قىرىسلالاتماق】 (qırsillımaq'tan) Çatırdamak, kıtırdamak.

qırsillımaq 【قىرىسللماق】 Çatırdamak, kıtırdamak.

qırsız 【قىرىسىز】 Kenarsız, uçsuz bucaksız.

qirt 【قيرت】 Geveze, çenebaz, boşboğaz. *Özeng bir qirt êkensen* – Kendin bir gevezemişsin.

qirt-qirt 【قيرت-قيرت】 Taklidî ses.

qirtillalmaq 【قيرتلاالماق】 (qirtillimaq'tan) Hart hart ettirmek; hart hart kaşınmak.

qirtillimaq 【قيرتلاالماق】 Hart hart etmek.

qirtiwermek 【قيرتوهرمهك】 Çene çalmak, gevezelik yapmak.

qirtiwerish 【قيرتوهريش】 Çene çalma, gevezelik yapma.

qis 【قس】 Kıt, az, dar. *Waxt nahayiti qis* – Vakit pek kıt.

qisas 【قساس】 a. Kıyas. *Qisas almaq* – Kıyas almak.

qisaschi 【قساسچى】 a.u. Kıyasçı.

Qisasül-Enbiya 【قساسول-ئەنبىيا】 a. Kıyas-ül-Enbiya (Rabguzi tarafından 14. yüzyılda Uygurca yazılmış peygamberler hakkındaki hikâye).

qisiq 【قسىق】 Kısık, kısılmış. *Qisiq köz* – Çekik göz.

qisilchaq 【قسىلچاق】 Darlık.

qisilish 【قسىلىش】 Kısılış, kısılma.

qisilmaq 【قسىلماق】 Kısılmak. *Turmushta qisilmaq* – Geçim sıkıntısı çekmek.

qisim 【قسىم】 I Baskı, tazyik.

qisim 【قسىم】 II bk. qism.

qisinchiliq 【قسىنچىلىق】 1. Sıkışıklık 2. Sıkıntı.

qisir 【قسىر】 Kısır. *Qisir qalmaq* – Kısır olmak.

qisiwalmaq 【قسىوالماق】 Sıkıştırmak.

qisiwetmek 【قسىسوهرتمهك】 Sıkıştırmak, sıkmak.

qisiwétish 【قسىسوهرتىش】 Sıkıştırmak, sıkma.

qisish 【قسىش】 Kısmak, sıkma.

qisqa 【قسقا】 Kısa. *Sözning qisqisi* – Sözüün kısacası; sonuç olarak. *Qisqisi* – Kısacası. *Qisqiche éytip ber* – Kısaca anlat. *Uning qoli qisqa* – Onun eli kısa; O buna erişemez; O parasız.

qisqach 【قسقاچ】 Makas, kıskaç, maşa.

qisqarmaq 【قسقارماق】 Kısaltmak.

qisqartiwetmek 【قسقارتموهرتمهك】 Kısaltıvermek.

qisqartiwétish 【قسقارتموهرتىش】 Kısaltıverme.

qisqartish 【قسقارتىش】 Kısaltma.

qisqartma 【قسقارتما】 Kısaltma. *Qisqartma atlar* – Kısaltılmış isimler (adlar).

qisqartmaq 【قسقارتماق】 (qisqarmaq'tan) Kısaltmak.

qisqarturmaq 【قسقارتورماق】 Kısaltmak.

qisqarturulmaq 【قسقارتورولماق】 Kısaltılmak.

qisqarturush 【قسقارتوروش】 Kısaltılma.

qisqiche 【قسقىچه】 I Kıısaca.

qisqiche 【قسقىچه】 II Kıısaca. *Qisqiche éytpanda* – Sonuç olarak.

qisqiliq 【قسقىلىق】 Kıısalık.

qisqirish 【قسقىرىش】 Kıısalma. *Künning qisqirishi* – Günün kıısalması.

qisquch 【قسقۇچ】 Sıkmaç, mengene. *Qisquch paqa* – zool. yengeç.

qism 【قسىم】 Kıısım, bölük, parça.

qisma-qisma 【قسىما-قسىما】 1. Türlü; ayrı ayrı 2. Kıısmen.

qismaq 【قسىماق】 I Kıısmak, sıkmak. *Köz qismaq* – Göz kıısmak. *Qisip chiqarmaq* – Sıkıp çıkarmak. *Ötügüm qisiwatidu* – Çizmem

ayağımi sikti.

qismaq 【قسماق】 II İlmikli kapan.

qismaq 【قسماق】 III Pişirilmiş sütün kazana yapışmış kısmı.

qismen 【قسمەن】 a. Kismen.

qismenlik 【قسمەنلىك】 a.u. Kismen olma hali.

qismet 【قىسمەت】 a. Kismet, kader.

qisse 【قىسسە】 Kısasa, hikâye.

qistaq 【قىستاق】 Sıkışık, dar, pek yakın.

qistalmaq 【قىستالماق】 Sıkışmak.

qistang 【قىستاڭ】 Dar, sıkışık, zor. *Qistang tar yol* – Kışık dar yol.

qistangliq 【قىستاڭلىق】 Sıkışıklık, darlık.

qistash 【قىستاش】 Sıkıştırmak, zorlama.

qistashmaq 【قىستاشماق】 Birbirini sıkıştırmak.

qistatmaq 【قىستاتماق】 (qistimaq'tan) Sıkıştırtmak.

qistilish 【قىستىلىش】 Sıkışma.

qistimaq 【قىستىماق】 (qismaq'tan I) Sıkıştırmak, zorlamak.

qistishish 【قىستىشىش】 Birbirini sıkıştırmak.

qistitish 【قىستىتىش】 Sıkıştırtma.

qisturghuzmaq 【قىستۇرغۇزماق】 Sıkıştırtmak.

qisturghuzush 【قىستۇرغۇزۇش】 Sıkıştırtma.

qisturma 【قىستۇرما】 Conta.

qisturmaq 【قىستۇرماق】 Sıkıştırmak, sıkılamak, araya sokmak, araya sıkıştırıp koymak.

qisturulmaq 【قىستۇرۇلماق】 Lüzumsuz yere sıkışıp girmek.

qisturulush 【قىستۇرۇلۇش】 Lüzumsuz yere sıkışıp girme.

qisturuwalmaq 【قىستۇرۇۋالماق】 Sıkıştırmak. *Qolumni qisturuwaldim* – Elimi sıkıştırdım.

qisturush 【قىستۇرۇش】 Sıkıştırmak, sıkılamak, araya sokmak, araya sıkıştırıp koymak.

qish 【قىش】 Kış. *Qish chüshti* – Kış geldi.

qish-yézi 【قىش-يېزى】 Kış ve yaz; kış boyu ve yaz boyu; bütün yıl boyu; yıl boyu.

qishiche 【قىشچە】 Kış boyu.

qishin 【قىشىن】 ağ. bk. qiyin.

qishqi 【قىشقى】 Kışa ait.

qishqiche 【قىشقىچە】 Kışadek, kışa kadar.

qishqirmaq 【قىشقىرماق】 ağ. bk. qichqirmaq.

qishlaq 【قىشلاق】 Köy; kırsal kesim.

qishlash 【قىشلاش】 Kışlama, kışı geçirmek.

qishlatmaq 【قىشلاتماق】 (qishlimaqtan) Kışlatmak, kışı geçirtmek.

qishlighi 【قىشلىغى】 Kışın, kış vakti.

qishliq 【قىشلىق】 Kışlık.

qishliqqa 【قىشلىققا】 Kışın.

qishlimaqtan 【قىشلىماق】 Kışlamak; kışı geçirmek.

qishlitish 【قىشلىتىش】 Kışlatma, kışı geçirtme.

qishta 【قىشتا】 Kışta.

qit'e 【قىتئە】 a. Kıta. Yawrupa qit'isi – Avrupa kıtası.

qitighur 【قىتىغۇر】 Kıskaç, gıpta eden.

qitighurluq 【قىتىغۇرلۇق】 Kıskaçlık, gıpta etme hali.

qitiq 【قىتىق】 Gıdık.

qitiqlash 【قىتىقلاش】 Gıdıklama.

qitiqlimaq 【قىتىقلىماق】 Gıdıklamak.

qitishqaq 【قىتىشقاق】 ağ. Uyuz.

qiy 【قىي】 ağ. bk. kir.

qiy-chu 【قىي-چۇ】 takl. Yaygara.

qiy-chuwlashmaq 【قي-چۇۋلاشماق】 Yaygara yapmak.

qiy-chuwlshish 【قي-چۇۋلشش】 Yaygara yapma.

qiya 【قيا】 I Kaya, yalı yar.

qiya 【قيا】 II İniş, yokuş. *Ishikni qiya achmaq* – Kapıyı yarı açmak.

qiya-chiya 【قيا-چيا】 Yaygara, yüksek ses, bağırma.

qiyaq 【قياق】 bot. Bir tür yassı ot.

qiyaliq 【قيالىق】 Kayalık; kaya biçiminde. *Qiyaliq qirghak* – Kayalık kıyı.

qiyam 【قيام】 I 1. Melas 2. Reçel.

qiyam 【قيام】 II a. din. Kıyam (namazdaki duruş).

qiyamet 【قيامة】 a. din. Kıyamet.

qiyametlik 【قيامة تلىك】 a.u. *Qiyametlik dost* – Ebedî dost, ilelebet dost.

qiyang 【قياڭ】 I Taşkın, sel.

qiyang 【قياڭ】 II Keskin, sivri. *Qiyang tash* – Sivri taş.

qiyangqu 【قياڭقۇ】 Yaramaz, afacan, haylaz.

qiyangquluq 【قياڭقۇلۇق】 Yaramazlık, haylazlık.

qiyapet 【قياپەت】 a. Kıyafet, görünüm. *Qiyapiti yaman* – Kıyafeti kötü.

qiyapetsiz 【قياپەتسىز】 a.u. Kıyafetsiz, görünümsüz.

qiyas 【قياس】 a. Kıyas. *Qiyas qilmaq* – Kıyaslamak.

qiyasiy 【قياسىي】 a. Kıyaslama, kıyasî.

qiyassiz 【قياسسىز】 a.u. Kıyaslanamaz.

qiyatash 【قياتاش】 Kaya.

qiydurmaq 【قييدۇرماق】 (qiymaq'tan I)

Kıydırmak, kestirmek. *Nikasini qiymaq* – Nikahını kıymak.

qiydurush 【قييدۇرۇش】 Kıydırma, kestirme.

qiyghach 【قيغاج】 Yampır, yampiri, verev olarak. *Qiyghach qash* – Eğri kaş.

qiyghaq 【قيغاق】 ağ. bk. qirghaq.

qiyghaqche 【قيغاقچە】 Hamuru kesmek için kullanılan kesici diş.

qiyghamcha 【قيغامچا】 Dar dilimli iste kurtulmuş et.

qiyghatmaq 【قيغاتماق】 Koşmak, koşuşmak.

qiyghitish 【قيغيتىش】 Koşma, koşuşma.

qiyiq 【قيىق】 I Kesinti, kırkıntı.

qiyiq 【قيىق】 II 1. İhmalkar, savsak 2. Kaba.

qiyiqliq 【قيىقلىق】 1. İhmalkarlık 2. Kabalık.

qiyildash 【قيدلاش】 bk. qiyildimaq.

qiyildimaq 【قيدىلماق】 *Qiyildap yighlimaq* – Bağırarak ağlamak.

qiyilmaq 【قيدىلماق】 Kıyılmak, kesilmek.

qiyin 【قيىن】 Zor, güç, karmaşık.

qiyin-qistaq 【قيىن-قىستاق】 Zor ve baskı. *Qiyin-qistaqqa almaq* – Baskı altına almak; zorlamak.

qiyinchiliq 【قيىنچىلىق】 Zorluk, güçlük, karmaşıklık. *Öz béshimdin köp qiyinchiliqlar kechürdim* – Başımdan çok zorluklar geçirdim.

qiyindi 【قيىندى】 Parça, bez parçası.

qiyinlashmaq 【قيىنلاشماق】 Zorlaşmak, güçleşmek.

qiyinlashturmaq 【قيىنلاشتۇرماق】 (qiyinlashmaq'tan) Zorlaştırmak.

qiyinlashturuwetmek 【قيىنلاشتۇرۇۋەتمەك】 Zorlaştırmak.

qiyinlashturuwétish 【قيىنلاشتۇرۇۋېتىش】

Zorlaştırmak.

qiyinlashturush 【قىيىنلاشتۇرۇش】 Zorlaştırma.

qiyinlatmaq 【قىيىنلاتماق】 (qiyinlmaq'tan)

Zorlaştırmak.

qiyinliq 【قىيىنلىق】 Zorluk.

qiyinlmaq 【قىيىنلماق】 Zorlaşmak, güçleşmek.

qiyinsinish 【قىيىنسنىش】 Zor olduğunu sanma (sanmak).

qiyinsinmaq 【قىيىنسئماق】 Zor olduğunu sanmak.

qiyish 【قىيش】 Kesme, kıyma.

qiyje 【قىيجە】 ağ. bk. kir.

qiyma 【قىيما】 1. Kıyma, 2. Salça.

qiymaq 【قىيماق】 I 1. Kesmek, kıymak 2. Yanp içine dalmak 3. Kıymak, esirgememek.

qiymaq 【قىيماق】 II ağ. bk. qilmaq.

qiymiqu 【قىيىمىقۇ】 Kuzukulağı.

qiynaq 【قىيىناق】 İşkence, ıstırap. **Qiynaqqa salmaq** – İşkence etmek.

qiynalghu 【قىيىنالغۇ】 İstırap, azap, işkence.

qiynawetmek 【قىيىناۋەتمەك】 İstırap çektirmek; işkence etmek.

qiynawétish 【قىيىناۋەتتىش】 İstırap çektirme; işkence etme.

qiynash 【قىيىناش】 Eziyet etme, azap verme, işkence etme.

qiynashmaq 【قىيىناشماق】 Müşterek birbirine eziyet çektirmek; birbirine azap vermek.

qiynimaq 【قىيىنماق】 Eziyet etmek, azap vermek, işkence etmek.

qiynishish 【قىيىنىشىش】 Müşterek birbirine eziyet çektirme; birbirine azap verme.

qiypach 【قىيپاچ】 Yampırı, eğri, çarpık.

qiypash 【قىيپاش】 bk. qiypach.

qiyshaymaq 【قىيشايماق】 Kaymak, eğilmek, çarpık hale gelmek. **Kün gherpke qiysheydi** – Güneş batıya kaydı.

qiysheytiş 【قىيشايتىش】 Eğme, çarpık hale getirme.

qiysheytişmaq 【قىيشايتماق】 (qiysheytiş'tan) Eğmek, çarpık hale getirmek.

qiysheytiş 【قىيشىق】 Çarpık, eğri. **Qingghir-qiysheytiş** – Eğri büğrü.

qiysheytişliq 【قىيشىقلىق】 Eğrilik, çarpıklık.

qiysheytiş 【قىيشىيش】 Kayma, eğilme, çarpık hale gelme.

qiz 【قىز】 Kız. **Qiz almaq** – Kız almak. **Qiz bermek** – Kız vermek. **Xotun-qiz** – Kadın ve kız.

qizamtul 【قىزامتۇل】 Kırmızımsı; kırmızıya çalan.

qizarmaq 【قىزارماق】 1. Kızarmak 2. Utanmak. **Uyalghinimdin qizardim** – Utandığımdan kızardım.

qizartiwetmek 【قىزارتىۋەتمەك】 1. Kızartırmak 2. Utandırmak; yüzünü kızartırmak.

qizartiwétish 【قىزارتىۋەتتىش】 1. Kızartırma 2. Utandırma; yüzünü kızartırma.

qizartmaq 【قىزارتماق】 (qizarmaq'tan) 1. Kızartmak, kırmızı yapmak 2. Kızartmak, utandırmak.

qizarturmaq 【قىزارتۇرماق】 bk. qizartmaq.

qizarturush 【قىزارتۇرۇش】 1. Kızartma, kırmızı yapma 2. Kızartma, utandırma.

qizchaq 【قىزچاق】 Küçük kız.

qizdurmaq 【قىزدۇرماق】 (qizimaq'tan) 1. Kızartmak 2. Kavurmak 3. Isıtmak.

qizdurulmaq 【قىزدۇرۇلماق】 1. Kızartılmak 2. Kavrulmak 3. Isıtılmak.

qizdurulush 【قىزدۇرۇلۇش】 1. Kızartılma 2. Kavrulma 3. Isıtılma.

qizdurush 【قىزدۇرۇش】 1. Kızartma 2. Kavurma 3. Isıtma.

qizghanch 【قىزغانچ】 Acı, acıma, merhamet.

qizghanchuq 【قىزغانچۇق】 Kıskanç, gıpta, haset, cimri.

qizghanchuqluq 【قىزغانچۇقلۇق】 Kıskançlık, cimrilik.

qizghanmaq 【قىزغانماق】 1. Kıskanmak, gıpta etmek, haset etmek 2. Acımak.

qizghin 【قىزغىن】 1. Sıcak, yanık, ateşli, yanmış 2. Enerjik, cuşkun, ateşli.

qizghinish 【قىزغىنىش】 1. Kıskanma, gıpta etme, haset etme 2. Acıma.

qizghinliq 【قىزغىنلىق】 1. Sıcaklık, yanıklık 2. Coşkunluk, ateşlilik.

qizghuch 【قىزغۇچ】 Kırmızımsı, kırmızıya çalan. *Qizghuch sériq* – Kırmızımsı san.

qizghush-köküş 【قىزغۇش-كۆكۈش】 Kırmızımsı mavimsi.

qiziq 【قىزىق】 I Zevkli, ilgi çekici, ilginç, çekici, cazip.

qiziq 【قىزىق】 II Sıcak, ısı. *Bügün kün qiziq* – Bugün hava sıcak. *Tömürni qizighida soq* – d. Demiri sıcakken döv.

qiziqarliq 【قىزىقارلىق】 Zevkli, ilgi çekici, ilginç, çekici, cazip.

qiziqchi 【قىزىقچى】 Soyтары, klovn.

qiziqchiliq 【قىزىقچىلىق】 Şaka etmek, eğlenmek, alaya almak.

qiziqish 【قىزىقىش】 İlgiilenme, dikkat etme, zevklenme.

qiziqishish 【قىزىقىشىش】 Beraber ilgiilenme.

qiziqishliq 【قىزىقىشلىق】 İlginç. *Qiziqishliq tughdurmaq* – İlgi uyandırmak.

qiziqishmaq 【قىزىقىشماق】 Beraber ilgiilenmek.

qiziqliq 【قىزىقلىق】 1. Sıcaklık 2. Gülünçlü olma hali.

qiziqmaq 【قىزىقماق】 İlgiilenmek, dikkat etmek, zevklenmek.

qiziqsindurmaq 【قىزىقسىندۇرماق】 (qiziqsinmaq'tan) İlgisini uyandırmak.

qiziqsindurush 【قىزىقسىندۇرۇش】 İlgisini uyandırma.

qiziqsinish 【قىزىقسىنىش】 İlgiilenme, dikkat etme.

qiziqsinmaq 【قىزىقسىنماق】 İlgiilenmek, dikkat etmek.

qiziqsiz 【قىزىقسىز】 Zevksiz, cazibesiz, ilginç olmayan, çekici olmayan.

qiziqturmaq 【قىزىقتۇرماق】 (qiziqmaq'tan) İlgisini uyandırmak. *Ademni qiziqturidighan eser* – Adamın ilgisini çeken eser.

qiziqturush 【قىزىقتۇرۇش】 İlgisini uyandırma.

qizil 【قىزىل】 Kızıl, kırmızı. *Toq qizil* – Tüm kızıl, koyu kızıl. *Qéniq qizil* – Koyu kızıl. *Qizil saqal* – Kızıl sakal. *Qizil bughday* – Kızıl buğday (bir tür buğday). *Qizil topa* – Kızıl toprak. *Qizil gül* – Kızıl gül. *Balamgha qizil chiqti* – Çocuğuma kızamık çıktı. *Qip-qizil yalghanchi* – Büsbütün yalancı.

Qizilbash 【قىزىلباش】 Kızılbaş (Şii baş giyişi). *Qizilbash yilan* – Kızılbaş yılan (yılan türü).

qizilche 【قىزىلچە】 Pancar. *Qent qizilchisi* – Şeker pancarı.

qizilgül 【قىزىلگۈل】 Kızıl gül (çiçek türü).

qizilquyruq 【قىزىلقۇيرۇق】 zool. Kızıl kuyruk.

qizillashmaq 【قىزىللاشماق】 Komünistleşmek,
kızillaşmak.

qizillashrturmaq 【قىزىللاشتۇرماق】
(qizillashmaq'tan) Komünistleştirmek,
kızillaştırmak.

qizilliq 【قىزىللىق】 Kızıl olma hali.

qizillishish 【قىزىللىشىش】 Komünistleşme,
kızillaşma.

qizimaq 【قىزىماق】 1. Işımak, ateşlenmek 2.
Coşmak.

qizirish 【قىزىرىش】 1. Kızarma 2. Utanma.

qizirishish 【قىزىرىشىش】 Ağız kavgası yapma.

qizirishmaq 【قىزىرىشماق】 Ağız kavgası
yapmak.

qizish 【قىزىش】 Isıma, ateşlenme.

qizitish 【قىزىتىش】 1. Isıtma 2. Coşturma.

qizitma 【قىزىتما】 t. Sıtma.

qizitmaq 【قىزىتماق】 I (qizimaq'tan) 1.
Isıtmak 2. Coşturmak, neşelendirmek.

qizitmaq 【قىزىتماق】 II (qizimaq'tan) 1.
Isıtmak 2. Kızdırmak, coşturmak.

qizliq 【قىزىلىق】 Kızılık.

qizmaq 【قىزىماق】 Işımak, ateşlenmek.

qobul 【قوبۇل】 a. Kabul. *Qobul qilish* – Kabul
etme. *Qobul qilmaq* – Kabul etmek.

qobulxana 【قوبۇلخانا】 a.f. Kabul etme evi.

qochaq 【قوچاق】 bk. qorchaq.

qochimaq 【قوچىماق】 Kurcalamak.

qochqar 【قوچقار】 Koç. *Ikki qochqarning
béshi bir qazangha sighmas* – d. İki koçun
kellesi bir kazana sığmaz.

qochulmaq 【قوچۇلماق】 Kurcalanmak. *Miyem
qochulup ketti* – Beynim kurcalandı.

qoghdash 【قوغداش】 Koruma, himaye etme.

Tinchliqni qoghdash – Barışı koruma.

qoghdighuchi 【قوغدىغۇچى】 Muhafız,
koruyucu, bekçi.

qoghdimaq 【قوغدىماق】 Korumak, himaye
etmek.

qoghlaqchi 【قوغلاقچى】 1. Sürücü 2. Takip
eden, izleyen, kovalayan.

qoghlandi 【قوغلاندى】 Sürgün, menfi.

qoghlandichilik 【قوغلاندىچىلىك】 Kovulma
hali; sürülme hali.

qoghlandiliq 【قوغلاندىلىق】 Kovulma hali,
sürülme hali.

qoghlanmaq 【قوغلانماق】 Kovulmak,
sürülmek.

qoghlatmaq 【قوغلاتماق】 (qoghlimaq'tan)
Kovdurmak, kovalatmak.

qoghlawetmek 【قوغلاۋەتمەك】 Kovmak,
sürmek.

qoghlawétish 【قوغلاۋېتىش】 Kovma, sürme.

qoghlash 【قوغلاش】 Kovalama, sürme.

qoghlashmaq 【قوغلاشماق】 Beraber
kovalamak.

qoghlighuchi 【قوغلىغۇچى】 Kovalayan, süren.

qoghlimaq 【قوغلىماق】 Kovalamak, sürmek.

qoghliwetmek 【قوغلىۋەتمەك】 Kovalamak, git
demek.

qoghun 【قوغۇن】 Kavun. *Yazliq qoghun* –
Yazlık kavun. *Küzlük qoghun* – Güzlük kavun.
Kökche qoghun – Bir kavun türü. *Qoghun qéki*
– Kavun kakı, kavun kurusu.

qoghunchi 【قوغۇنچى】 Kavuncu.

qoghunluq 【قوغۇنلۇق】 Kavunluk.

qoghushun 【قوغۇشۇن】 Kurşun (Pb belgesi ile
gösterilen, yoğunluğu 11,3 olan yumuşak bir
eleman).

qoqanchaq 【قوqانچاق】 bk. qorqaq.
qoqas 【قوqاس】 Sıcak kül, ateşli kül.
qoqash 【قوqاش】 ağ. bk. qorqush.
qoqunchuq 【قوqۇنچۇق】 ağ. Korkuluk.
qol 【قول】 El. *Ong qol* – Sağ el. *Sol qol* – Sol el. *Qol bermek* – El vermek. *Quruq kol keldi* – Boş el geldi. *Qolungni tart* – Elini çek. *Qol qowushurturmaq* – El bağlamak. *Qol qisish* – El sıkma. *Qol ishi* – El işi. *Qol chana* – Küçük kızak. *Qol saet* – El saati. *Qol sanaet* – El zanaatı. *Qol harwa* – Küçük araba; el arabası. *Qolgha almaq* – 1) Ele almak 2) Hapsetmek. *Qolgha ügetmek* – Ele alıştırmak. *Qol tekküzmek* – Elle dokunmak. *Qol tegmigen* – Ellenmemiş. *Qol tegmigen orman* – Balta girmemiş orman. *Ikki qolini burnigha tiqip keldi* – Eli boş geldi. *Öz qoli bilen yézilghan xet* – Kendi eliyle yazılmış mektup. *Qol qoydurmaq* – İmzalatmak. *Qol yazmisi* – El yazması. *Qol qoymaq* – İmzalamak. *Kol yaghlik* – Mendil. *Qol astida* – El altında. *Qol-ayaq bolmaq* – Yardım etmek mec. *Qol üzmek* – El çekmek. *Qol tartmaq* – El çekmek. *Qol tekkende* – Boş vakitta. *Qolum tegmeydu* – Vaktim yok. *Qolgha chüshürmek* – Ele geçirmek. *Qolgha chüshmek* – Yakalanmak. *Qoldin bermek* – Elden çıkarmak. *Pursetni qoldin bermeng* – Fırsatı kaçırmayın. *Qolgha kirgen* – Ele geçen. *Qolgha keltürmek* – Elde etmek. *Qoldin kelmek* – Elden gelmek. *Qoldin kelgen yarem* – Elden gelen yardım. *Qoldin kelgiche* – Elden geldiği kadar. *Qolumdin kelmeydu* – Elimde değil; yapamam. *Qoli qisqa* – Yoksul; parasız. *Qoli keng* – Cömert, eli açık. *Qoldin ketmek* – Elden çıkmak.
qol-ayaq 【قول-آياق】 El ayak.
qol-qanat 【قول-قانات】 Dayanacak kimse, arka, yardımcı. *Qol-qanat bolmaq* – Yardımcı olmak.

qolashmas 【قولاشماس】 Hantal, ağır kanlı.
qolashmaslik 【قولاشماسلىك】 Beceriksizlik, hantallık, ağır kanlılık.
qolay 【قولاي】 Kolay, rahat, uygun. *Qolay purset* – Y uygun fırsat.
qolaylashmaq 【قولايلاشماق】 Kolaylaşmak, uygun hale gelmek.
qolaylashturmaq 【قولايلاشتۇرماق】 (qolaylashmaq'tan) Kolaylaştırmak; uygun bir hale getirmek.
qolayliq 【قولايلىق】 Kolaylık.
qolaylimaq 【قولايلىماق】 Kolaylaştırmak.
qolaysiz 【قولايسىز】 Zor, uygunsuz.
qolaysizliq 【قولايسىزلىق】 Zorluk, uygunsuzluk.
qolbashchi 【قولباشچى】 Başkan, şef, elebaşı, lider.
qolbashchiliq 【قولباشچىلىق】 Başkanlık, liderlik. *Qolbashchilik qilmaq* – Başkanlık yapmak. .
qolhünerwen 【قولهؤنه،رؤهن】 u.a.f. Zanaatçı, esnaf.
qolqap 【قولقاپ】 Eldiven.
qollanma 【قوللانما】 Rehber, kılavuz, yönetme.
qollanmaq 【قوللانماق】 Kullanmak, istimal etmek.
qollap-quwwetlesh 【قوللاپ-قۇۋۋەتلىش】 Destekleme, yardımcı olma.
qollap-quwwetlimek 【قوللاپ-قۇۋۋەتلىمەك】 Desteklemek, yardımcı olmak.
qollash 【قوللاش】 Destekleme, yardım etme.
qollashmaq 【قوللاشماق】 1. Yardımlaşmak 2. EUni tutmak.
qollimaq 【قوللىماق】 Desteklemek, yardım

etmek.

qollunulmaq 【قوللۇنۇلماق】 Kullanılmak.

qollunulush 【قوللۇنۇلۇش】 Kullanılma.

qollunush 【قوللۇنۇش】 Kullanma.

qollushush 【قوللۇشۇش】 1. Yardımlaşma 2. Elini tutma.

qolmu-qol 【قولمۇ-قول】 El ele.

qolsiz 【قولسىز】 Elsiz.

qoltuq 【قولتۇق】 I Koltuk. *Qoltuq tayaq* – Koltuk değneği. *Qoltuqqa almaq* – Birini kolundan tutmak.

qoltuq 【قولتۇق】 II coğr. Körfez.

qoltuqlashmaq 【قولتۇقلاشماق】 Birinin elini tutmak.

qoltuqlimaq 【قولتۇقلىماق】 Elini tutmak; yardım etmek.

qoltuqtayaq 【قولتۇقتاياق】 Hasta değneği.

qolwaaq 【قولواق】 Kayık, sandal, tekne.

qolwaaqchi 【قولواقچى】 Kayıkçı.

qolyaghliq 【قولياغلىق】 Mendil.

qolyazma 【قوليازما】 El yazması.

qom 【قوم】 a. Kavim, kabile, uruk, boy.

qom-qabile 【قوم-قائبله】 a. Kavim ve kabile.

qom-qérindash 【قوم-قېرىنداش】 Kavim ve kardeş.

qomach 【قوماج】 Kavrulmuş tahıl (buğday, mısır, darı).

qomarmaq 【قومارماق】 Koparmak.

qomartish 【قومارتىش】 Kopartma.

qomartmaq 【قومارتماق】 (qomarmaq'tan) Kopartmak.

qomiyish 【قومىيش】 ağ. bk. qomurush.

qomuch 【قومۇچ】 bk. qomush.

qomurulmaq 【قومۇرۇلماق】 Koparılmak, kopmak.

qomurush 【قومۇرۇش】 Koparma.

qomush 【قومۇش】 Kamış. *Shiker qomushi* – Şeker kamışı. *Qazan-qomush* – Mutfak takımı.

qomushluq 【قومۇشلۇق】 Kamışlık. *Qomushluq köl* – Kamışlı göl.

qonaq 【قوناق】 I Mısır. *Sériq qonaq* – Sarı mısır.

qonaq 【قوناق】 II. *Sözge qonaq* – Birinin sözünü kesmek; sözü engellemek.

qonaqliq 【قوناقلىق】 Mısır tarlası.

qonalghu 【قونالغۇ】 Konak; geceyi geçirme yeri.

qonchi 【قونچى】 Çizme koncu.

qondaq 【قونداق】 I Dipçik. *Miltiqning qondighi* – Tüfeğin dipçiği.

qondaq 【قونداق】 II Tünek.

qondurmaq 【قوندۇرماق】 (qonmaq'tan) Kondurmak, geceletmek; geceyi geçirtmek için birini evine almak.

qongaz 【قوڭاز】 ağ. bk. qongghuz.

qongghaz 【قوڭغاز】 ağ. bk. qongghuz.

qongghuraq 【قوڭغۇراق】 Zil. *Qongghuraq chalmaq* – Zil çalmak. *Qongghuraq gül* – bot. çançiçeği, çadırçiçeği. *Qongghuraq tiken* – bot. Yabanî gül.

qongghuruq 【قوڭغۇرۇق】 ağ. bk. qongghuraq.

qongghuz 【قوڭغۇز】 Böcek (-ği).

qongghuzche 【قوڭغۇزچە】 Böcek (-ği).

qongqagha 【قوڭقانا】 ağ. bk. ala qargha.

qongnga 【قوڭغا】 İğne, diken.

qongngachaq 【قوڭغاجاق】 ağ. Qongngachaq tiken — bk. qongghuraq tiken.

qongur 【قوڭۇر】 Yanık renk, kahve rengi.
qonghaz 【قونغاز】 ağ. bk. qongghuz.
qonmaq 【قونماق】 Konmak. *Qush yaghachqa qondi* – Kuş ağaca kondu.
qonumsiz 【قونۇمسىز】 Yerinde durmaz; kurtlu peynir.
qonumsizliq 【قونۇمسىزلىق】 Yerinde durmazlık.
qonush 【قونۇش】 Konma.
qopal 【قوپال】 Kaba.
qopallashmaq 【قوپاللاشماق】 Kabalaşmak.
qopalliq 【قوپاللىق】 Kabalık. *Qopalliq qilmaq* – Kabalık etmek.
qopallishish 【قوپاللىشىش】 Kabalaşma.
qoparghu 【قوپارغۇ】 Manivela.
qoparmaq 【قوپارماق】 1. Koparmak; çekip çıkarmak 2. Yapmak. *Tam qoparmaq* – Duvar yapmak.
qopartmaq 【قوپارتماق】 (qoparmaq'tan) Kalktırmak, yükseltirmek, çıkartmak.
qopmaq 【قوپماق】 Kalkmak.
qopush 【قوپۇش】 Kalkma, kalkış.
qor 【قور】 Kuzukulağı.
qora 【قورا】 Avlu, ağıl. *At qorasi* – At ağılı.
qora-jay 【قورا-جاي】 u.f. Çiftlik, ev, mekan.
qoram 【قورام】 I Kıрма taş; kıрма tuğla.
qoram 【قورام】 II Koruyucu.
qoramsaq 【قورامساق】 Obur, pisboğaz.
qoramsaqliq 【قورامساقلىق】 Oburluk, pisboğazlık.
qoray 【قوراي】 Kurumuş bitki.
qoray-chawa 【قوراي-چاۋا】 Kurumuş bitki, kamış (tandırta yakmak için kullanılan

kurumuş bitki).
qorayliq 【قورايلىق】 Kamışlık; kurumuş bitkilerin bulunduğu alan.
qorchaq 【قورچاق】 I Kukla, çocuk oyuncacı. *Qorchaq hökümet* – Kukla hükümet.
qorchaq 【قورچاق】 II Çok güzel; resim gibi.
qordaq 【قورداق】 Türlü (yemek).
qorghap 【قورغاپ】 Kale, istihkam.
qorghash 【قورغاش】 Koruma, himaye etme.
qorghimaq 【قورغىماق】 Korumak, himaye etmek.
qorghudash 【قورغۇداش】 ağ. bk. qoghdash.
qorghushun 【قورغۇشۇن】 bk. qoghushun.
qorjun 【قورجۇن】 bk. xorjun.
qorqa-qorqa 【قورقا-قورقا】 Korka korka.
qorqaq 【قورقاتاق】 I Korkak.
qorqaq 【قورقاتاق】 II Humma, sıtma.
qorqaqliq 【قورقاقللىق】 Korkaklık.
qorqanchaq 【قورقانچاق】 Korkak.
qorqanchaqliq 【قورقانچاقلىق】 bk. qorqaqliq.
qorqatquch 【قورقاتقۇچ】 Korkuluk.
qorqatmaq 【قورقاتماق】 bk. qorqutmaq.
qorqmaq 【قورقماق】 Korkmak. *Qorqup ketmek* – Korkuvermek.
qorqmas 【قورقماس】 Korkmaz. *Qorqmastin* – Korkmadan.
qorqumsiz 【قورقۇمسىز】 Korkusuz.
qorqunchaq 【قورقۇنچاق】 Korkak.
qorqunchaqliq 【قورقۇنچاقلىق】 Korkaklık.
qorqunuch 【قورقۇنۇچ】 Korkunç. *U könglümge qorqunuch sélip qoydi* – O yüreğime korku saldı.

qorqunuchluq 【قورقۇنۇچلۇق】 Korkulu.
qorqunuchsiz 【قورقۇنۇچسىز】 Korkusuz.
qorqush 【قورقۇش】 Korkma.
qorqutmaq 【قورقۇتماق】 (qorqmaq'tan) Korkutmak.
qorqutuwetmek 【قورقۇتۇۋەتمەك】 Korkutuvermek.
qorqutuwétish 【قورقۇتۇۋېتىش】 Korkutuverme.
qorqutush 【قورقۇتۇش】 Korkutma.
qorshaw 【قورشاۋ】 Kuşatma, çevresinin sanılması. *Qorshawgha almaq* – Koşatmak.
qorshimaq 【قورشماق】 Koşatmak.
qorshiwalmaq 【قورشۇلماق】 Koşatmak, koşatıvermek.
qorshiwélish 【قورشۇۋېلىش】 Koşatılma.
qorughan 【قورۇغان】 Kavrulmuş.
qoruq 【قورۇق】 I Kıvrım. *Yüzige qoruq kirgen kishi* – Yüzü kıvrılmış kişi.
qoruq 【قورۇق】 II Duvar veya parmaklık ile çevrilmiş saha; ihata.
qoruq 【قورۇق】 III Engel, mania.
qoruqchi 【قورۇقچى】 Bekçi, muhafız, koruyan.
qoruqlash 【قورۇقلاش】 Koruma, muhafaza etme, bekçisi olma.
qoruqlimaq 【قورۇقلىماق】 Korumak, muhafaza etmek, bekçisi olmak.
qorul 【قورۇل】 Römork, nişan, hedef. *Qorulgha élish* – Nişan alma.
qorulmaq 【قورۇلماق】 I Kavrulmak.
qorulmaq 【قورۇلماق】 II Koşatılmak.
qorultaz 【قورۇلتاز】 Anka; bk. tazqara.
qorulush 【قورۇلۇش】 I Kavrulma.
qorulush 【قورۇلۇش】 II Koşatılma.

qorum 【قورۇم】 bk. qoruma.
qoruma 【قورۇما】 Kavurma. *Qoruma shorpa* – Kavrulmuş çorba.
qorumaq 【قورۇماق】 I Kavurmak.
qorumaq 【قورۇماق】 II 1. Çevresine duvar çekmek 2. Korumak, muhafaza etmek.
qorunmaq 【قورۇنماق】 Çekinmek, sıkılmak.
qorunush 【قورۇنۇش】 Çekinme, sıkılma.
qorutmaq 【قورۇتماق】 (qorumaq'tan I) Kavurtmak.
qoruwetmek 【قورۇۋەتمەك】 Kavuruvermek; haddinden fazla kızartmak.
qoruwétish 【قورۇۋېتىش】 Kavuruverme.
qorush 【قورۇش】 I Kavurma.
qorush 【قورۇش】 II 1. Çevresine duvar çekme 2. Koruma, muhafaza etme.
qorushturmaq 【قورۇشتۇرماق】 Kırıştırmak, buruşturmak.
qorushturulmaq 【قورۇشتۇرۇلماق】 Kırıştırılmak, buruşturulmak.
qorushturush 【قورۇشتۇرۇش】 Kırıştırma, buruşturma.
qosaq 【قوساق】 Karın. *Yoghan qosaq* – Karını büyük. *Qosaq aghriq* – Karın ağrısı. *Ach qosaqka* – Aç karma. *Qosaq ach* – Karın aç. *Qosaq achmaq* – Karın açmak. *Qosughum achi* – Acıktım; Kamım acıktı. *Qosughung toydimu?* – Kamın doydumu mu? *Qosaq baqmaq* – Karın doyurmak.
qosaqliq 【قوساقلىق】 1. Karınlı, karnı bükük 2. Gebe, hamile.
qowm 【قوۋم】 a. bk. qom.
qowuq 【قوۋۇق】 Sidik torbası, kavuk.
qowun 【قوۋۇن】 ağ. bk. qoghun.
qowurgha 【قوۋۇرغا】 Kaburga, kaburga

kemiği.

qowurghuluq 【قوۋۇرغۇلۇق】 Kanatlı. *Ikki qowurghuluq ishiq* – İki kanatlı kapı.

qowuz 【قوۋۇز】 Bir tür saz aleti.

qowzaq 【قوۋزاق】 Kabuk, soyuntu. *Yaghach qowzighi* – Ağaç kabuğu.

qosh 【قوش】 Çift, eş. *Qosh chékit* – Ast üst iki nokta. *Qosh jinislik* – Eş cinis. *Qosh haydash* – Çift sürme. *Qorqqangha qosh körünér* – d. Korkana çift görünür.

qoshaghliq 【قوشاغلىق】 Birleşik, bitişik, müşterek.

qoshaq 【قوشاق】 I Birleşik, müşterek.

qoshaq 【قوشاق】 II Koşuk, şarkı. *Qoshaq éytmaq* – Şarkı söylemek.

qoshaqchi 【قوشاقچى】 Koşukçu; koşuk söyleyen kimse.

qoshaqchiliq 【قوشاقچىلىق】 Koşuk söyleme hali.

qoshatar 【قوشاتار】 Çift namlu tüfek; av tüfeği.

qoshchaq 【قوشچاق】 Çift tekerlek.

qoshchi 【قوشچى】 Çiftçi.

qoshkézek 【قوشكېزەك】 Çift, ikiz.

qoshqar 【قوشقار】 ağ. bk. qochqar.

qoshqollap 【قوشقوللاپ】 İki elle, sevinçle, itirazsız mec.

qoshquda 【قوشقۇدا】 ağ. bk. qacha-quda.

qoshqun 【قوشقۇن】 Eyerin öne gitmesini engellemek için atın kuyruğuna takılan halka şeklindeki kayış.

qoshma 【قوشما】 Birleşik. *Amérika Qoshma Shtatliri* – Amerika Birleşik Devleti. *Qoshma axbarat* – Birleşik beyanat.

qoshmaq 【قوشماق】 I Koşmak, bağlamak,

birleştirmek, eklemek, toplamak, katmak. *Qizini mana qoshup qoydi* – Kızımı bana verdi.

qoshmaq 【قوشماق】 II Çift, iki.

qoshmaq 【قوشماق】 III Bestelemek, yazmak.

qoshmichi 【قوشمىچى】 Muhabbet tellalı.

qoshtimaq 【قوشتىماق】 Tırnak (-ği), tırnak işareti.

qoshurmaq 【قوشتۇرماق】 Kavuşturmak, bir araya getirmek, bağlamak. *Qol qoshurmaq* – El bağlamak.

qoshturush 【قوشتۇرۇش】 Kavuşturma, bir araya getirme, bağlama.

qoshu 【قوشۇ】 Toplama. *Qoshu belgüsi* – Toplama belgesi.

qoshughluq 【قوشۇغلۇق】 I Kaşıklı.

qoshughluq 【قوشۇغلۇق】 II 1. Koşulmuş. *Ikki at qoshughluq harwa* – İki at koşulmuş araba. 2. Eklenmiş, katılmış, toplanmış.

qoshuq 【قوشۇق】 I Kaşık. *Ash qoshughi* – Yemek kaşığı. *Bal qoshughi* – Çay kaşığı. *Bir qoshuq qénimdin kech* – Bir kaşık kanımdan geç; öldürme, affet.

qoshuq 【قوشۇق】 II Karışmak, bir işte eli olmak.

qoshulma 【قوشۇلما】 Karışım, mahlat.

qoshulmaq 【قوشۇلماق】 Katılmak. *Pikringizge qoshulimen* – Fikrinize katılıyorum.

qoshulush 【قوشۇلۇش】 Katılma, eklenme.

qoshuma 【قوشۇما】 *U qoshumisini türdi* – O kaşını çattı; O suratını bozdu.

qoshumcha 【قوشۇمچا】 gr. Ek. *Péil yasighuchi qoshumcha* – Fiil yapım eki.

qoshumche 【قوشۇمچە】 Eklem, ilave, ek. *Qoshumche kirin* – Ek gelir. *Qoshumche ishlepchiqirish* – Ek üretim.

qoshun 【قوشۇن】 tar. Ordu, askeri birlik.

Chet el qoshunliri – Yabancı ordu. *Hawa qoshuni* – Hava birliğı.

qoshundi 【قوشۇندى】 1. Karişım, mahlut 2. Ek, türev.

qoshuwetmek 【قوشۇۋەتمەك】 Ekleme, kariştırmak, toplamak, birleştirmek.

qoshuwétish 【قوشۇۋېتىش】 Ekleme, kariştirma, toplama, birleştirme.

qoshush 【قوشۇش】 Koşma, bağlama, ekleme, katma, toplama.

qotan 【قوتان】 Ağıl. *Qoy qotini* – Koyun ağılı.

qotanlmaq 【قوتانلىماق】 *Ay qotanlidi* – Ay ışığının ay çevresindeki daire şekli; mehtabın ay çevresinde daire tesis etmesi.

qotaz 【قوتاز】 zool. Yak (-ğı).

qotuma 【قوتۇما】 ağ. bk. muqawa.

qotumaq 【قوتۇماق】 Ekmek.

qotur 【قوتۇر】 Uyuz, çepel.

qoturamut 【قوتۇرامۇت】 Armutun bir türü.

qoy 【قوي】 I bot. Kuzukulağı.

qoy 【قوي】 II Koyun. *Qoy göshi* – Koyun eti. *Qoy yili* – Koyun yılı (12 hayvan takvimine göre 1907, 1919, 1931, 1943, 1955 yılları koyun yılıdır).

qoy-öshki 【قوي-ئۆشكى】 Koyun ve keçi.

qoyaq 【قوياق】 ağ. bk. qoyuq.

qoyash 【قوياش】 ağ. bk. qoyush.

qoychi 【قويچى】 Koyun çobanı.

qoychiliq 【قويچىلىق】 Koyun çiftliğı; koyun hayvancılığı.

qoydurmaq 【قويدۇرماق】 (qoymaq'tan) Koydirmek, bıraktırmak. *Xotunini qoydurmaq* – Karısını bıraktırmak.

qoydurush 【قويدۇرۇش】 Koydurma, bıraktırma.

qoyghuchi 【قويغۇچى】 Koyan, bırakan, yatıran. *Pul amanet qoyghuchi* – Para yatıran.

qoyghuzmaq 【قويغۇزماق】 bk. qoydurmaq.

qoyghuzush 【قويغۇزۇش】 bk. qoydurush.

qoyxana 【قويخانا】 u.f. Koyun ağılı.

qoymaq 【قويماق】 Koymak, bırakmak.

Ornigha qoymaq – Yerine koymak. *Qol qoymaq* – İmza atmak. *U héch némini qoymidi* – O hiçbir şey bırakmadı. *Qoysangchu* – Boşver, bırak. *Yaman adetni qoy!* – Kötü alışkanlığı bırak! *U kirgili qoymidi* – O içeri bırakmadı. *Oyun qoymaq* – Oyun koymak (sahnedeki gösteri). *At qoymaq* – Ad koymak, adlandırmak. *Köngül qoymaq* – Gönül vermek; sevmek. *Teyyarlap qoymaq* – Hazır hale getirmek.

qoyughluq 【قويۇغلۇق】 Koyulmuş; bırakılmış.

qoyuq 【قويۇق】 Koyu. *Qoyuq süt* – Koyu süt. *Qoyuq orman* – Koyu orman.

qoyuq-shalang 【قويۇق-شالانگ】 Koyu ve seyrek.

qoyuqlandurmaq 【قويۇقلاندۇرماق】 (qoyuqlanmaq'tan) Koyulaştırmak, sıkılaştırmak.

qoyuqlanmaq 【قويۇقلانماق】 Koyulaşmak.

qoyuqlashmaq 【قويۇقلاشماق】 Koyulaşmak, sıklaşmak.

qoyuqlatmaq 【قويۇقلاتماق】 (qoyuqlimaq'tan) Koyulatmak, sıkılaştırmak.

qoyuqlimaq 【قويۇقلىماق】 Koyulaşmak, yoğunlaşmak, sıklaşmak.

qoyuqluq 【قويۇقلۇق】 Koyuluk, sıklık, yoğunluk.

qoyuqlushush 【قويۇقلۇشۇش】 Koyulaşma,

sıklaşma, yoğunlaşma.

qoyuqlutush 【قويۇقلۇتۇش】 Koyulatma, sıklaştırma, yoğunlaştırma.

qoyulmaq 【قويۇلماق】 I Yoğunlaşmak, koyulaşmak, sıklaşmak.

qoyulmaq 【قويۇلماق】 II Koyulmak, bırakılmak.

qoyulush 【قويۇلۇش】 I Yoğunlaşma, koyulaşma, sıklaşma.

qoyulush 【قويۇلۇش】 II Koyulma, bırakılma.

qoyuwermek 【قويۇۋەرمەك】 Bırakıvermek, salıvermek.

qoyuwetmek 【قويۇۋەتمەك】 bk. qoyuwermek.

qoyuwérish 【قويۇۋېرىش】 Bırakıverme, salıverme.

qoyuwétish 【قويۇۋېتىش】 bk. qoyuwérish.

qoyush 【قويۇش】 Koyma, bırakma.

qoza 【قوزا】 Kuzu. **Qoza térisi** – Kuzu derisi. **Qoza qulaq** – Kuzukulağı.

qozghaq 【قوزغاق】 Kepek (-ği), donra.

qozghalghuch 【قوزغالغۇچ】 Çevik, canlı, faal, hareketli.

qozghalma 【قوزغالما】 Taşınır, menkul. **Qozghalma mülük** – Taşınır mallar.

qozghalmaq 【قوزغالماق】 1. Hareketlenmek, kımıldamak 2. Ayaklanmak, isyan etmek.

qozghalmas 【قوزغالماس】 Hareketsiz, kımıldamaz, sabit, durağan.

qozghalmaslik 【قوزغالماسلىك】 Sabitlik, hareketsizlik, durağanlık, kımıldamazhk.

qozghash 【قوزغاش】 Hareket ettirme, kımılatma, oynatma.

qozghatmaq 【قوزغاتماق】 (qozghimaq'tan) Hareket ettirmek, kımılattırmak, oynattırmak.

qozghimaq 【قوزغىماق】 Hareket ettirmek, kımılatmak, oynatmak.

qozghulang 【قوزغۇلاڭ】 Ayaklanma, isyan. **Qozghulang kötermek** – Ayaklanmak.

qozghulangchi 【قوزغۇلاڭچى】 İsyancı, ayaklanan, asi.

qozghulangchiliq 【قوزغۇلاڭچىلىق】 İsyan hali, ayaklanma hali, asilik.

qozghulush 【قوزغۇلۇش】 1. Hareketlenme, kımıldama 2. Ayaklanma, isyan etme.

qozghutush 【قوزغۇتۇش】 Hareket ettirme, kımılattırma, oynattırma.

qozi 【قوزى】 bk. qoza.

qozichaq 【قوزىچاق】 Kuzucuk, küçük kuzu.

qoziqulaq 【قوزىقۇلاق】 Kuzukulağı.

qozilash 【قوزىلاش】 Kuzu doğurma.

qoziliq 【قوزىلىق】 Kuzulu. **Qoziliq qoy** – Kuzulu koyun.

qozilimaq 【قوزىلىماق】 Koyunun yavrulaması; kuzu doğurmak. **Qoy qozilidi** – Koyun yavruladı.

qozmaq 【قوزماق】 Sinirlenmek, kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek.

qozuq 【قوزۇق】 Kazık. **Tömür qozuq** – Kutup yıldızı.

qozush 【قوزۇش】 Sinirlenme, kızma, öfkelenme, hiddetlenme.

qro 【قرو】 bk. qiro.

qu 【قۇ】 ün. Kuşlan kovalarken kullanılan ünlem.

qubbe 【قۇببە】 a. tar. Kubbe.

quchaghlash 【قۇچاڭلاش】 Kucaklama.

quchaghlashmaq 【قۇچاڭلاشماق】 Kucaklaşmak.

quchaghlataq 【قۇچاڭلاتماق】

(quchaghlmaq tan) Kucaklatmak.

quchaghlmaq 【قۇچاغلىماق】 Kucaklamak.

quchaghlitish 【قۇچاغلىتىش】 Kucaklatma.

quchaghlivalmaq 【قۇچاغلىۋالماق】

Kucaklamak.

quchaghlivélisht 【قۇچاغلىۋېلىش】 Kucaklama.

quchaghlisht 【قۇچاغلىشىش】 Kucaklaşma.

quchaq 【قۇچاق】 Kucak. *Quchaq achmaq* – Kucak açmak. *Bir quchaq otun* – Bir kucak odun.

quchaq-quchaq 【قۇچاق-قۇچاق】 Kucak kucak; bir çok kucak dolu.

quchqach 【قۇچقاق】 bk. qushqach.

quchmaq 【قۇچماق】 Sarmak, kucaklamak.

quchush 【قۇچۇش】 Sarma, kucaklama.

quda 【قۇدا】 Dünür. *Quda chüshmek* – Dünürleşmek.

quda-baja 【قۇدا-باجا】 Bacanak, kayın.

qudichiliq 【قۇدیحیلیق】 Dünürlük, dünür olma hali. *Qudichiliq qilmaq* – Dünürlük yapmak.

qudilashmaq 【قۇدىلاشماق】 Dünürleşmek.

qudilishish 【قۇدىلىشىش】 Dünürleşme.

qudret 【قۇدرەت】 a. Kudret, kuvvet.

qudretlik 【قۇدرەتلىك】 a.u. Kudretli.

qudretsiz 【قۇدرەتسىز】 a.u. Kudretsiz.

qudretsizlik 【قۇدرەتسىزلىك】 a.u. Kudretsizlik.

quduq 【قۇدۇق】 Kuyu. *Qan qudughi* – Maden ocağı.

quduluq 【قۇدۇلۇق】 bk. qudichiliq.

qugha 【قۇغا】 ağ. bk. qowurgha.

qughun 【قۇغۇن】 bk. qoghun.

quzhun 【قۇزۇن】 ağ. bk. quyun.

qul 【قۇل】 Kul, köle. *Qul qilmaq* – Köle yapmak.

qula 【قۇلا】 Kula. *Kula at* – Kula at.

qulach 【قۇلاج】 ağ. bk. ghulach.

qulaq 【قۇلاق】 I Kulak. *Qulighi éghir adem* – Kulağı ağır adam. *Qulaq tüwi* – Kulağın arkası. *Qulaq qiri* – Kulak kiri. *Xoshallighidin uning aghzi qulughigha yetti* – Sevincinden onun ağzı kulağına yetti. *Qulaq asmaq* – Kulak asmak. *Tughri söz qulaqqa yaqmaydu* – Doğru söz kulağa hoş gelmez. *Qulaqta tutmaq* – Kulakta tutmak.

qulaq 【قۇلاق】 II Yaprak, taçyaprağı.

qulaqbagh 【قۇلاقباغ】 Bağ.

qulaqcha 【قۇلاقچا】 Kürklü kışlık börk; kışlık baş giysisi.

qulaqche 【قۇلاقچه】 anat. kulakçık (-ğı).

qulaqchin 【قۇلاقچىن】 bk. qulaqcha.

qulan 【قۇلان】 I zool. Yaban eşeği.

qulan 【قۇلان】 II ağ. bk. qulun.

qulashliq 【قۇلاشلىق】 Gelin, nişanlı.

quchiliq 【قۇچىلىق】 Kölelik hali.

quldar 【قۇلدار】 u.f. Köle sahibi.

quldarliq 【قۇلدارلىق】 u.f.u. Kölecilik.

Quldarliq tüzümi – Kölecilik toplum düzeni.

Quldarliq jem'iyeti – Köleci toplum.

qulla 【قۇللا】 a. bk. qible.

qullap 【قۇللاپ】 Bağ, bandaj.

qullash 【قۇللاش】 ağ. bk. qulunlash.

qulluq 【قۇللۇق】 I Kulluk, kölelik. *Qulluqta tutmaq* – Köle halinde tutmak.

qulluq 【قۇللۇق】 II ün. Teşekkürler. *Qulluq bolsun* – Teşekkürler.

qulpa 【قۇلپا】 ağ. bk. qulup.

qulpu 【قۇلپۇ】 bk. qulup.
qulplash 【قۇلپۇلاش】 ağ. bk. quluplash.
qult 【قۇلت】 Taklidî ses. *U chayni qult étip ichip qoydi* – O çayı lıkır lıkır içiverdi.
qult-qult 【قۇلت-قۇلت】 Lıkır lıkır.
qululash 【قۇلۇلاش】 ağ. bk. qulunlash.
qulule 【قۇلۇله】 1. Salyangoz 2. Kabuk (-ğu); kavkı 3. Sedef.
qulun 【قۇلۇن】 Yasına dolmamış kısırak yavrusu.
qulunlash 【قۇلۇنلاش】 bk. qulunlmaq.
qulunlmaq 【قۇلۇنلماق】 Kısırağın yavrulaması.
qulup 【قۇلۇپ】 a. Kilit.
qulupchi 【قۇلۇپچی】 a.u. Kilitçi, kilit ustası.
quluplaghliq 【قۇلۇپلاغلىق】 a.u. Kilitli.
quluplanmaq 【قۇلۇپلانماق】 Kilitlenmek.
quluplash 【قۇلۇپلاش】 a.u. Kilitleme.
quluplatmaq 【قۇلۇپلاتماق】 (quluplmaq'tan) Kilitletmek.
quluplmaq 【قۇلۇپلماق】 a.u. Kilitlemek.
qum 【قۇم】 Kum. *Qum shéker* – Toz şeker.
qummaq 【قۇماق】 Kepek (-ği), donra.
qumat 【قۇمات】 Kumlu toprak.
qumchaq 【قۇمچاق】 I ağ. Kurbağa yavrusu; kurbağacak.
qumchaq 【قۇمچاق】 II Kurbağa yavrusu.
qumdan 【قۇمدان】 f. ağ. bk. xumdan.
qumghan 【قۇمغان】 El ve yüz yıkamak için kullanılan su kabı.
qumilaq 【قۇمىلاق】 Koyun veya keçi tezeği (gübresi). *Qumilaq salmaq* – Tezek veya boncuk ile fal açmak.

qumilaqchi 【قۇمىلاقچى】 Falcı.
qumilaqlash 【قۇمىلاقلاش】 Dışkısını salma (koyun, keçi gibi hayvanlar için).
qumilaqlimaq 【قۇمىلاقلىماق】 Dışkısını salmak (koyun, keçi gibi hayvanlar için).
qumluq 【قۇملۇق】 Kumlu. *Qumluq yer* – Kumlu toprak.
qumra 【قۇمرا】 Çanak (-ğı), kap (-bı), çömlek (-ği), saksı.
qumreng 【قۇمرەڭ】 u.f. Kum rengi.
qumri 【قۇمرى】 Kumru.
qumsaq 【قۇمىساق】 *Qumsaq un* – Basit şekilde öğütülmüş un.
qumtash 【قۇمىتاش】 Kumlu taş.
qumurash 【قۇمۇراش】 bk. qomurush.
qunduz 【قۇندۇز】 zool. Su samuru.
qungghaz 【قۇڭغاز】 ağ. bk. qongghuz.
qur 【قۇر】 I Satır.
qur 【قۇر】 II Takım. *Bir qur könglek ishtan* – Bir takım gömlek ve iç çamaşırı.
qur 【قۇر】 III ağ. bk. yambu.
qura 【قۇرا】 ağ. bk. qiro.
quraq 【قۇراق】 Parça, bez parçası.
qural 【قۇرال】 Silah. *Qolgha qural almaq* – Silahlanmak; ele silah almak. *Oqush quralliri* – Okuma malzemeleri; okul malzemeleri.
qural-jabduq 【قۇرال-جابدۇق】 Silah ve alet.
qural-sayman 【قۇرال-سايمان】 Silah ve alet.
qural-yaraq 【قۇرال-ياراق】 I Silah ve alet.
qural-yaraq 【قۇرال-ياراق】 II Araç gereç. *Kérek yaraq* – Araç gereç, silah.
qurallandurmaq 【قۇرالاندۇرماق】 (qurallanmaq'tan) Silahlandırmak.

qurallandurulmaq 【قۇرالاندۇرۇلماق】
 Silahlandırılmak.
qurallandurulush 【قۇرالاندۇرۇلۇش】
 Silahlandırılma.
qurallandurush 【قۇرالاندۇرۇش】 Silahlandırma.
qurallanmaq 【قۇرالانماق】 Silahlanmak.
quralliq 【قۇراللىق】 Silahlı.
qurallinish 【قۇراللىنىش】 Silahlanma.
quralma 【قۇرالما】 Birleşme.
quralsiz 【قۇرالسىز】 Silahsız.
quralsizlandurmaq 【قۇرالسىزلاندۇرماق】
 Silahsızlandırmak.
quralsizlandurush 【قۇرالسىزلاندۇرۇش】
 Silahsızlandırma.
quralsizlanmaq 【قۇرالسىزلانماق】
 Silahsızlanmak.
quralsizlinish 【قۇرالسىزلىنىش】 Silahsızlanma.
quralsizlandurulmaq 【قۇرالسىزلاندۇرۇلماق】
 Silahsızlandırılmak.
quramchaq 【قۇرامچاق】 ağ. Ok kılıfı, ok
 kuburu.
Quran 【قۇران】 a. Kuran.
qurash 【قۇراش】 Montaj etme, biriktirme,
 birleştirme.
qurashliq 【قۇراشلىق】 Montaj edilmiş;
 biriktirilmiş.
qurashmaq 【قۇراشماق】 Beraber montaj etmek;
 beraber birleştirmek.
qurashturghuchi 【قۇراشتۇرغۇچى】 Montaj eden;
 biriktiren.
qurashturmaq 【قۇراشتۇرماق】 Montaj etmek;
 biriktirmek.
qurashturulmaq 【قۇراشتۇرۇلماق】 Montaj
 edilmek; biriktirilmek.

qurban 【قۇربان】 a. Kurban. *Qurban Héyt* –
 Kurban Bayramı.
qurbanliq 【قۇربانلىق】 Kurbanlık. *Qurbanliq
 qoy* – Kurbanlık koyun.
qurbi 【قۇربى】 Akran, yaşıt.
qurbi-kurdashlik 【قۇربى-كۇرداشلىك】
 Akranlık, yaşıtılık.
qurbiliq 【قۇربىلىق】 Akranlık, yaşıtılık.
qurdash 【قۇرداش】 Yaşıt. *Uning bilen men
 qurdashmen* – Onunla ben yaşıtım; Onunla
 yaşıtım.
qurdashliq 【قۇرداشلىق】 Yaşıtılık; aynı yaşta
 olma hali.
qure 【قۇره】 Kur'a; kur'a çekmek.
qurghaq 【قۇرغاق】 Kuru. *Qurghaq rayunlar* –
 Çöl bölgeler.
qurghaqchiliq 【قۇرغاقچىلىق】 bk. qurghaqliq.
qurghaqliq 【قۇرغاقلىق】 Kuraklık, kurak olma
 hali.
qurghu 【قۇرغۇ】 Aladoğan.
qurghuchi 【قۇرغۇچى】 Kurucu.
qurimaq 【قۇرماق】 Montaj etmek,
 biriktirmek.
qurlimaq 【قۇرلىماق】 Satır ile.
qurma 【قۇرما】 Biriktirme, toplama, karma.
qurmaq 【قۇرماق】 Kurmak, tesis etmek.
Qayta qurmaq – Tekrar kurmak.
qurs 【قۇرسى】 *Qars-qurs* – Çatırtı, gıcirtı.
qursaq 【قۇرساق】 bk. qosaq.
qursaqliq 【قۇرساقلىق】 bk. qosaqliq.
qurshaw 【قۇرشاۋ】 bk. qorshaw.
qurshimaq 【قۇرشىماق】 bk. qorshimaq.
qurt 【قۇرت】 I Kurt, böcek. *Yipek qurt* – İpek

böceği.

qurt 【قۇرت】 II Kurumuş peynir; kurutulmuş peynir.

qurt-qongguz 【قۇرت-قوڭگۇز】 Kurt ve böcek; bk. qurt-qumursqa.

qurt-qumursqa 【قۇرت-قۇمۇرسقا】 Kurt ve böcek.

qurtlatmaq 【قۇرتلاتماق】 (qurtlimaq'tan) Kurtlatmak.

qurtlighan 【قۇرتلىغان】 Kurtlamış.

qurtlimaq 【قۇرتلىماق】 Kurtlamak.

qurtluq 【قۇرتلۇق】 Kurtlu. *Qurtluq alma* – Kurtlu elma.

qurughchiliq 【قۇرۇغچىلىق】 bk. qurghaqchiliq.

qurughdimaq 【قۇرۇغدىماق】 Kurutmak, kurulamak.

qurughluk 【قۇرۇغلۇك】 Kara. *Qurughluk eskiri* – Kara askeri, kara ordusu.

quruq 【قۇرۇق】 I Kuru. *Quruq iqlim* – Kuru iklim. *Kuruq qalmaq* – Nasipsiz kalmak. *U quruq qaytip keldi* – O eli boş döndü. *Quruq gep* – Bos söz. *Quruq réal* – Boş hayal. *Quruq söz qulaqqa yaqmas* – Boş laf kulağa hoş gelmez.

quruq 【قۇرۇق】 II ağ. bk. quyruq.

quruqluq 【قۇرۇقلۇق】 1. Kuraklık, susuzluk 2. Kara.

quruqtin-quruq 【قۇرۇقتىن-قۇرۇق】 Bos bosuna.

qurulma 【قۇرۇلما】 Tesisat, donatım.

qurulmaq 【قۇرۇلماق】 Kurulmak, tesis edilmek.

qurultay 【قۇرۇلتاي】 Kurultay, kongre.

qurulush 【قۇرۇلۇش】 İnşaat. *Qurulush matériyalliri* – İnşaat malzemeleri.

qurum 【قۇرۇم】 İs, kurum.

qurumaq 【قۇرۇماق】 Kurumak. *Qurup ketsun!* – Mahvolsun! kahrolsun!

qurush 【قۇرۇش】 I Kuruma, kurumak.

qurush 【قۇرۇش】 II Kurma, tesis etme.

qurushqaq 【قۇرۇشقا】 1. Çabuk kuruyan; kurumaya elverişli 2. Pinti.

qurutqu 【قۇرۇتقۇ】 ağ. bk. qurt II.

qurutmaq 【قۇرۇتماق】 (qurumaq'tan) Kurutmak. *Alma qurutmaq* – Elma kurutmak. *Üstelning üstini qurut* – Masanın üstünü kurula. *Biz düşmenni quruttuq* – Biz düşmanı yok ettik.

qurutulmaq 【قۇرۇتۇلماق】 Kurutulmak.

qurutulush 【قۇرۇتۇلۇش】 Kurutulma.

qurutuwetmek 【قۇرۇتۇۋەتمەك】 Kurutuvermek.

qurutuwétish 【قۇرۇتۇۋېتىش】 Kurutuverme.

qurutush 【قۇرۇتۇش】 Kurutma.

qusaq 【قۇساق】 bk. qosaq.

qusiqaghriq 【قۇسقاغرىق】 ağ. bk. tolghaq.

qusqu 【قۇسقۇ】 Kusuk. *Qusqum kélidu* – Kusmak istiyorum.

qusmaq 【قۇسماق】 Kusmak. *Qan qusmaq* – Kan kusmak.

qusturmaq 【قۇستۇرماق】 (qusmaq'tan) Kusturmak.

qusturush 【قۇستۇرۇش】 Kusturma.

qusuq 【قۇسۇق】 Kusuk.

qusuldash 【قۇسۇلداش】 ağ. bk. pichirlash.

qusuldimaq 【قۇسۇلدىماق】 ağ. bk. pichirlimaq.

qusur 【قۇسۇر】 a. Kusur, eksiklik, noksan. *Qusur tapmaq* – Kusur bulmak.

qusurluq 【قۇسۇرلۇق】 a.u. Kusurlu.

qusursiz 【قۇسۇرسىز】 Kusursuz.

qusuwetmek 【قۇسۇۋەتمەك】 Kusuvermek.

qusuwétish 【قۇسۇۋېتىش】 Kusuverme.

qusush 【قۇسۇش】 Kusma.

qush 【قۇش】 Kuş. *Aq qush* – Kuğu. *Dölet qushi* – Devlet kuşu; baht kuşu.

qushwaz 【قۇشۇۋاز】 u.f. Kuşçu; kuşçuluğu seven kimse.

qushwazliq 【قۇشۇۋازلىق】 Kuşçuluk.

qushchaq 【قۇشچاق】 Küçük kuş.

qushchi 【قۇشچى】 Kuşçu.

qushchiliq 【قۇشچىلىق】 Kuşçuluk.

qushxana 【قۇشخانا】 Mezbahe, salhane.

qushqach 【قۇشقاچ】 Serçe. *Sériq qushkach* – Sarı serçe.

qushqun 【قۇشقۇن】 Eyer kanadının ardına takılan halka, şeklindeki tasma. Eyer atın önüne gitmemesi için atın kuyruğu bu tasmaya sokulur.

qushnach 【قۇشناچ】 Kadın hoca (kadın din hocası).

qushush 【قۇشۇش】 ağ. bk. tuxumlash.

quta 【قۇتا】 I Kutu. *Siya quta* – Mürekkep kutusu.

quta 【قۇتا】 II ağ. bk. qotur.

Qutadqu Bilik 【قۇتادقۇ بىلىك】 Kutadgu Bilig (Balasagunlu Yusuf tarafından 1069'da Karahanlı Türkçesiyle yazılmış şürlü eser).

qutbiy 【قۇتبىي】 a. Kutube ait.

qutiche 【قۇنىچە】 u.f. Küçük kutu.

qutqa 【قۇتقا】 ağ. bk. momay.

qutqazghuchi 【قۇتقازغۇچى】 Kurtancı, kurtaran.

qutqazmaq 【قۇتقازماق】 Kurtarmak.

qutquzush 【قۇتقۇزۇش】 Kurtarma.

qutquzushmaq 【قۇتقۇزۇشماق】 Beraber kurtarmak.

qutquzushush 【قۇتقۇزۇشۇش】 Beraber kurtarma.

qutluq 【قۇتلۇق】 Kutlu, uğurlu. *Bayrimingiz qutluq bolsun* – Bayramınız kutlu olsun.

qutluqlash 【قۇتلۇقلاش】 Kutlama.

qutluqlimaq 【قۇتلۇقلىماق】 Kutlamak.

qutratquchi 【قۇتراتقۇچى】 bk. quturtquchi.

qutratmaq 【قۇتراتماق】 bk. quturtmaq.

qutritish 【قۇتريتىش】 bk. quturtush.

qutuldash 【قۇتۇلداش】 ağ. bk. pichirlash.

qutuldurghuchi 【قۇتۇلدۇرغۇچى】 Kurtarıcı, kurtaran.

qutuldurmaq 【قۇتۇلدۇرماق】 Kurtarmak.

qutuldurulmaq 【قۇتۇلدۇرۇلماق】 Kurtarılmak.

qutuldurulush 【قۇتۇلدۇرۇلۇش】 Kurtarılma.

qutuldurush 【قۇتۇلدۇرۇش】 Kurtarma.

qutulghusiz 【قۇتۇلغۇسىز】 Kurtulamaz; kurtulması imkansız.

qutulmaq 【قۇتۇلماق】 Kurtulmak.

qutulush 【قۇتۇلۇش】 Kurtulma, kurtuluş.

qutup 【قۇتۇپ】 a. Kutup. *Shimaliy kutup* – Kuzy kutubu. *Jenubiy qutup* – Güney kutubu. *Qutup yultuzi* – Kutup Yıldızı.

qutupchi 【قۇتۇپچى】 a.u. Kutupçu.

quturghan 【قۇتۇرغان】 Kudurmuş.

quturmaq 【قۇتۇرماق】 Kudurmak.

quturtquchi 【قۇتۇرتقۇچى】 Kışkırtan.

quturtquchluq 【قۇتۇرتقۇچلۇق】 Kışkırtma hali.

quturtaq 【قۇتۇرتماق】 (quturmaq'tan) Kışkırtmak.

quturtush 【قۇتۇرتۇش】 Kışkırtma.
 quturush 【قۇتۇرۇش】 Kudurma.
 quw 【قۇۋ】 I Hilekar, hileci, kurnaz, sinisi.
 quw 【قۇۋ】 II Kuğu.
 quwa 【قۇۋا】 Çekiç, tokmak. *Quwa burun* – Büyük burun.
 quwaq 【قۇۋاق】 ağ. bk. qawaq.
 quwash 【قۇۋاش】 ağ. bk. quw I.
 quwlimaq 【قۇۋلىماق】 ağ. bk. qoghlimaq.
 quwluq 【قۇۋلۇق】 Kurnazlık. *Quwlughi yoq adem* – Hilesiz adam.
 quwluq-shumluq 【قۇۋلۇق-شۇملۇق】 Kurnazlık, hilebazlık.
 quwugha 【قۇۋۇغا】 ağ. bk. qowurgha.
 quwwet 【قۇۋۋەت】 a. Kuvvet, güç.
 quwwetlendürmek 【قۇۋۋەتلىنىدۇرمەك】 a.u. (quwwetlenmek'ten) Kuvvetlendirmek.
 quwwetlendirüsh 【قۇۋۋەتلىنىدۇرۇش】 a.u. Kuvvetlendirme.
 quwwetlenmek 【قۇۋۋەتلىنمەك】 a.u. Kuvvetlenmek.
 quwwetlesh 【قۇۋۋەتلىش】 a.u. Destekleme.
 quwwetlik 【قۇۋۋەتلىك】 a.u. Kuvvetli, güçlü.
 quwwetlimek 【قۇۋۋەتلىمەك】 a.u. Desteklemek. *Qullap-quwwetliguchi* – Destekleyici.
 quwwetlinish 【قۇۋۋەتلىنىش】 a.u. Kuvvetlenme.
 quwwetsiz 【قۇۋۋەتسىز】 a.u. Kuvvetsiz, güçsüz.
 quwwetsizlendürmek 【قۇۋۋەتسىزلىنىدۇرمەك】 a.u. (quwwetsizlenmek'ten) Kuvvetsizlendirmek.
 quwwetsizlendirüsh 【قۇۋۋەتسىزلىنىدۇرۇش】 a.u. Kuvvetsizlendirme.

quwwetsizlenmek 【قۇۋۋەتسىزلىنمەك】 Kuvvetsizlenmek.
 quy 【قۇي】 Kolan için kurdele.
 quyash 【قۇياش】 Güneş.
 quyashliq 【قۇياشلىق】 Güneşli.
 quydurmaq 【قۇيدۇرماق】 (quymaq'tan I) Döktürmek, akıttırmak, boşalttırmak.
 quydurush 【قۇيدۇرۇش】 Döktürme, akıttırma, boşalttırma.
 quyqa 【قۇيغا】 Baş derisi.
 quyma 【قۇيما】 Dökme, döküm.
 quymaq 【قۇيماق】 I Dökmek, akıtmak, boşaltmak.
 quymaq 【قۇيماق】 II Gözleme (bir tür yemek).
 quymichilik 【قۇيىمىچىلىك】 Döküm işi; kalıplama işi.
 quyruq 【قۇيرۇق】 Kuyruk. *Quyrughi üzülmestin ötüyatqan mashinilar* – Arkası kesilmeden geçmekte olan arabalar. *Köz quyrughi bilen qarimaq* – Göz ucu ile bakmak; göz kıyısı ile bakmak. *Étigi quyruqtin бүгүнкү öpke ela* – Yarınki kuyruktan (kuyruk yağı) bugünkü akciğer iyi.
 quyruqchi 【قۇيرۇقچى】 Kuyrukçu; arkadan takip eden; geri kalan; başkalarını takip eden.
 quyruqchiliq 【قۇيرۇقچىلىق】 Arkadan takip etme hali; başkalarını takip etme hali.
 quyruqluq 【قۇيرۇقلىق】 Kuyruklu. *Quyruqluq yultuz* – Kuyruklu yıldız.
 quytmaq 【قۇيتماق】 ağ. bk. qurutmaq.
 quyuyq 【قۇيۇق】 ağ. bk. quyruq.
 quyulmaq 【قۇيۇلماق】 Dökülmek, akıtılmak, boşaltılmak. *Bu derya kölge quwuludu* – Bu nehir göle dökülür.

quyulush 【قۇيۇلۇش】 Dökülme, akıtılma,
boşaltılma.

quyumchaq 【قۇيۇمچاق】 anat. Kuyruk
sokumu.

quyun 【قۇيۇن】 Kasırğa, urağan.

quyunmaq 【قۇيۇنماق】 Yıkanmak; suya
girmek; banyo yapmak.

quyuntaz 【قۇيۇنتاز】 Kasırğa.

quyunush 【قۇيۇنۇش】 Yıkanma; suya girme;
banyo yapma.

quyush 【قۇيۇش】 Dökme, akıtma.

quz 【قۇز】 ağ. bk. teskey.

quzghun 【قۇزغۇن】 Kuzgun.

quzuq 【قۇزۇق】 ağ. Kerevet, karyola.

L

ل

-la 【-لا】 Vurgu, tekit anlamını veren ek.
Birdinla – Birdenbire, ani. **Bir özemla bilimen** – Sadece kendim bilirim. **Lipla qilip ötmek** – Hızlı geçmek. **Hemmila yerde** – Bütün yerde.

labdur 【لابدور】 Filiz üzüm. **Anisi labdur xotun, balisi shirin shéker** – Annesi filiz üzüm gibi kadın, çocuğu tatlı şeker.

laborant 【لابورانت】 r. Asistan, lâborant.

laborantlik 【لابورانتلىك】 r.u. Lâborant işi.

laboratoriye 【لابوراتورىيە】 r. Laboratuvar.

lachiq 【لاچىق】 Kadın örtüsü.

lachin 【لاچىن】 Doğan, şahin.

lagér 【لاگېر】 r. Kamp. **Herbiy lagér** – Askerî kamp.

laghaylash 【لاغايلاش】 Boş gezme; anlamsız dolaşma.

laghaylimağ 【لاغايلىماق】 Boş gezmek; anlamsız dolaşmak. **Laghaylap yürmek** – Boş gezmek.

laghir 【لاغىر】 a. Zayıf, cılız, lağar.

laxma 【لاخما】 Soluk, solmuş, gevşek, uyuşuk, ağır kanlı.

laxmiliq 【لاخمىلىق】 Uyuşukluk, gevşeklik, ağır kanlılık.

laxshigir 【لاخشىگر】 f. Kıskaç.

lakaslash 【لاكاسلاش】 Sallanma, sarsılma.

lakaslatmaq 【لاكاسلاتماق】 (lakaslimağ'tan) Sarsmak, perişan etmek.

lakaslimağ 【لاكاسلىماق】 Sallanmak, sarsılmak. **Chishlirim lakaslap qaldi** – Dışlerim boşadı.

lakaslitish 【لاكاسلىتىش】 Sarsma, perişan etme.

lakka 【لاككا】 Derisi sölpük.

laklanmaq 【لاكلانماق】 r.u. Cilalanmak, laka sürülmek.

laklash 【لاكلاش】 Laka sürme, cilalama.

laklatmaq 【لاكلاتماق】 r.u. (laklimağ'tan) Laka sürdürmek, cilalatmak.

laklimağ 【لاكلىماق】 r.u. Laka sürmek, cilalamak.

laklinish 【لاكلىنىش】 r.u. Cilalanma, laka sürülme.

laqa-luqa 【لاقا-لۇقا】 f. bk. laqqa-luqqa.

laqildash 【لاقىلداش】 1. Sallanma 2. Çalkalanma.

laqildatmaq 【لاقىلداتماق】 (laqildimağ'tan) 1. Sallamak 2. Çalkalamak 3. mec. Aldatmak, oyun etmek, şakaya almak.

laqildimaq 【لاقلدئماق】 1. Sallanmak 2. Çalkalanmak.

laqilditish 【لاقلدئتش】 1. Sallama 2. Çalkalama 3. mec. Aldatma, oyun etme, şakaya alma.

laqqqa-luqqqa 【لاققا-لۇققا】 f. Eşya. *Öyning laqqqa-luqqqisi* – Ev eşyası.

laqpa 【لاقپا】 ağ. bk. palesh.

lal 【لال】 f. Dilsiz, sessiz.

lale 【لاله】 a. bot. Lale.

lalizar 【لالىزار】 a.f. Lale bahçesi.

lalma 【لالما】 1. Kuduz. *Lalma isht* – Kuduz köpek. 2. Asalak, otlakçı 3. Serseri, avare 4. Yerinde durmaz.

lalmiliq 【لامىلىق】 1. Kuduzluk 2. Asalaklık.

lam 【لام】 (L) Harfi. *Lam dep aghzini achmidi* – Hiç bir şey demedi; Ses çıkarmadı.

lama 【لاما】 Buda dininin lideri; Buda din adamı.

lamadi 【لامادى】 ç. tar. Maden işçisi grup şefi.

lamaizm 【لامائىزم】 r. Lamaizm.

lampa 【لامپا】 r. Lamba. *Lampa shishisi* – Lamba şişesi.

langchiq 【لانچىق】 Gevşek, uyuşuk, ağır kanlı. *Langchiq adem* – Ağır kanlı adam.

langchiqliq 【لانچىقلىق】 Gevşeklik, uyuşukluk, ağır kanlılık.

langqa 【لانقا】 1. Mania, engel 2. mec. Kambur.

langqar 【لانقار】 1. Çit, şarmpol 2. Vazo, çiçeklik.

langtu 【لانگتۇ】 ç. Demir tokmak.

lanta 【لانتا】 ç. Dondurma paça.

lantu 【لانتۇ】 ç. Balta, oduncu baltası.

lap 【لاپ】 I Laf. *Lap sözlimek* – Laf söylemek.

lap 【لاپ】 II takl. Birdenbire, ansızın, ani olarak.

lapanglimaq 【لاپانغلىماق】 bk. lupanglimaq.

lapas-lapas 【لاپاس-لاپاس】 *Lapas-lapas qilip mangmaq* – Salma salma yürümek.

lapaslash 【لاپاسلاش】 Salına salına yürüme.

lapaslimaq 【لاپاسلىماق】 Salına salına yürümek.

lapcharash 【لاپچاراش】 Yassılaşıma, yassı hale girme.

lapcharimaq 【لاپچارىماق】 bk. lapchaymaq.

lapchaymaq 【لاپچايماق】 Yassılaşımak, yassı hale girmek. *Lapchiyip olturmaq* – Elini kolunu açarak oturmak.

lapchi 【لاپچى】 1. Övüngen adam, palavracı 2. Yalancı, hilekar.

lapchiyish 【لاپچىيش】 Yassılaşıma, yassı hale girme.

lapqut 【لاپقۇت】 Karşılıklı yardım.

lapqutlashmaq 【لاپقۇتلاشماق】 Karşılıklı yardımlaşmak.

lapqutlishish 【لاپقۇتلىشىش】 Karşılıklı yardımlaşma.

las 【لاس】 I. *Las qilip* – Kuvvetsizce, dermansızca.

las 【لاس】 II f. Çepel, çamurlu, kirli.

laslash 【لاسلاش】 f.u. Kirletme.

laslashmaq 【لاسلاشماق】 f.u. Kirletmek, lekelenmek, bulaşmak.

laslashturmaq 【لاسلاشتۇرماق】 f.u. (laslashmaq'tan) Kirletmek, lekelemek, bulaştırmak.

laslashturush 【لاسلاشتۇرۇش】 f.u. Kirletme, lekeleme, bulaştırma.

laslmaq 【لاسماق】 f.u. Kirletmek, lekelemek, bulaştırmak.

lassida 【لاسيدا】 Kuvvetsizce, dermansızca. *U orunduqqa lassida qilip olturdi* – O sandalyaya kuvvetsizce oturdu.

lata 【لاتا】 Paçavra; kadınların pılı pırtısı.

lataxey 【لاتاخەي】 u.ç. bk. latixey.

latapet 【لاتاپەت】 a. 1. Letafet, güzellik, yakışıklılık 2. Naziklik, nezaket, incelik.

latapetlik 【لاتاپەتلىك】 a.u. 1. Letafetti, güzel, yakışıklı 2. Nazik, nezaketti, ince.

latixey 【لاتىخەي】 Kumaştan yapılmış çin ayakkabı.

Latin 【لاتىن】 Latin. *Latin tili* – Latin dili.

latinlashmaq 【لاتىنلاشماق】 Latinlaşmak.

latipe 【لاتىپە】 a. Fıkra, anekdot. *Ependi latipiliri* – Nasreddin Hoca fıkraları.

latipurush 【لاتىپۇرۇش】 f. 1. Paçavracı, eskici 2. Elbise düşkünü.

latipurushluq 【لاتىپۇرۇشلۇق】 f.u. 1. Paçavracılık, eskicilik 2. Elbise düşkünlüğü.

Latish 【لاتىش】 Letonyalı. *Latish ayili* – Letonyalı kadın. *Latish tili* – Letonya dili.

latqa 【لاتقا】 1. Dip, alt, nehrin dibi 2. Dip çamuru, liğ.

latqu 【لاتقۇ】 bk. latqa.

law 【لاۋ】 1. Atlı araba katarı 2. Ağırılık.

lawa 【لاۋا】 ç. Süprüntü, çöp.

lawazimet 【لاۋازىمەت】 a. Teçhizat. *Shoqush lawazimetliri* – Askerî teçhizat.

lawazimetchi 【لاۋازىمەتچى】 a.u. Levazımcı; saqlamakla görevli memur.

lawuldash 【لاۋۇلداش】 Alev alev yanma.

lawuldatmaq 【لاۋۇلداتماق】 (lawuldimaq'tan)

Alev alev yandırmak.

lawuldimaq 【لاۋۇلدىماق】 Alev alev yanmak.

lawullash 【لاۋۇللاش】 bk. lawuldash.

lawullimaq 【لاۋۇللىماق】 bk. lawuldimaq.

lawza 【لاۋزا】 ç. Tatsız; bk. tétiqsiz.

lash 【لاش】 Yosun, bataklık.

lay 【لاي】 f. Çamur, balçık. *Lay qilmaq* – Bulandırmak. *Lay su* – Bulanık su.

lay-lay 【لاي-لاي】 Şarkı adı.

layaqet 【لاياقەت】 a. 1. Yetenek, kabiliyet 2. Yararlılık, yararlı olma.

layaqetliq 【لاياقەتلىق】 a.u. 1. Yetenekli, kabiliyetli 2. Yararlı.

layaqetsiz 【لاياقەتسىز】 a.u. 1. Yeteneksiz, kabiliyetsiz 2. Yararlı olmayan.

layaqetsizlik 【لاياقەتسىزلىك】 a.u. 1. Yeteneksizlik, kabiliyetsizlik 2. Yararlı olmama hali.

laychi 【لايچى】 Sıvacı; bk. suwaqchi.

laychiliq 【لايچىلىق】 Sıvacılık. *Laychiliq qilmaq* – Sıvacılık yapmak.

laydash 【لايداش】 ağ. bk. laylitish.

layghezel 【لايغەزەل】 1. İradesiz, azimsiz 2. mec. Avare, serseri.

layghezellik 【لايغەزەللىك】 1. İradesizlik, azimsizlik 2. mec. Avarelik, serserilik.

layxorek 【لايخورەك】 u.f. zool. Çulluk, bekas.

layihe 【لايىھە】 a. Proje.

layihilesh 【لايىھىلەش】 a.u. Proje yapma.

layihilimek 【لايىھىلىمەك】 a.u. Proje yapmak.

layiq 【لايىق】 a. Layık, uygun. *Layiq kelmek* – Uygun gelmek. *Layiq bolmaq* – Uygun olmak.

layiqet 【لايىقەت】 a. ağ. bk. layaqet.

layiqlashqanliq 【لايفلاشقانلىق】 a.u. Uygunluk, Uygun hale gelmek.

layiqlashmaq 【لايفلاشماق】 a.u. Uygunlaşmak.

layiqlashturmaq 【لايفلاشتۇرماق】 (layiqlashmaq'tan) Uygunlaştırmak; uygun hal getirmek.

layiqliq 【لايفلىق】 a.u. Uygunluk, layıklık, uygun olma hali.

layiqlimaq 【لايفلىماق】 a.u. Uygun hale getirmek.

layiqsiz 【لايفسىز】 a.u. Layıksız, uygunsuz.

layiqsizliq 【لايفسىزلىق】 a.u. Layıksızlık, uygunsuzluk.

layqa 【لايقا】 1. Kirli, bulanık, donuk 2. Kadın cinsel organı.

layqatmaq 【لايقاتماق】 Kirletmek, bulandırmak.

layqilimaq 【لايقلماق】 Bulandırmak.

laylanmaq 【لايلانماق】 Kirilenmek, bulanmak, bulanık hale gelmek.

laylash 【لايلاش】 Kirletme, bulandırma.

laylashmaq 【لايلاشماق】 Kirilenmek, bulanmak.

laylatmaq 【لايلاتماق】 (laylimağ'tan) Bulandırmak.

layliq 【لايلىق】 1. Kirli, bulanık 2. Çamurlu.

laylimağ 【لايلىماق】 Kirletmek, bulandırmak.

laylitish 【لايلىتىش】 Bulandırma.

laza 【لازا】 ç. Kırmızı biber.

lazidan 【لازىدان】 ç.f. Biberlik, biber kutusu.

lazigül 【لازىگۈل】 ç.f. bot. Biber çiçeği.

lazijan 【لازىجان】 ç. Yağ ile kavrulmuş kırmızı biber.

lazim 【لازىم】 I a. Lazım, gerekli. **Lazim bolmaq** –Gerekli olmak.

lazim 【لازىم】 II Kadın pantolonu.

lazimet 【لازىمەت】 a. İhtiyaç. **Yol lazimetliri** –Yol ihtiyaçları.

lazimetlik 【لازىمەتلىك】 a.u. Lüzumlu, gerekli.

lazimliq 【لازىملىق】 a.u. Gerekli, ihtiyaç, hacet, zaruret.

leb 【لەب】 f. bk. lep.

lebbey 【لەببەي】 a. Emredersiniz! Buyurun! Nasıl isterseniz? Sizi dinliyorum!

lechek 【لەچەك】 Kadın baş örtüsü.

leel 【لەئەل】 a. 1. Yakut 2. mec. Dudak güzelliği.

legen 【لەگەن】 Leğen.

leglek 【لەگلەك】 zool. Balıkçıl kuşu.

leglmen 【لەگمەن】 Kıymalı makarna.

lextə 【لەختە】 1. Parça, lokma 2. Kan kusmak.

lein 【لەئىن】 a. Lanetli, melun.

leqem 【لەقەم】 a. Lakap (lakab).

leqep 【لەقەپ】 a. bk. leqem.

leqme 【لەقمە】 Lağım kazma. **Leqme kolimağ** –Lağım kazmak.

leqwa 【لەقۋا】 1. Kötürüm, paralitik 2. mec. Beceriksiz, hantal, ağır kanlı.

lelenglesh 【لەلەنگلەش】 Gezinme, dolaşma.

lelenglimek 【لەلەنگلىمەك】 Gezinmek, dolaşmak. **Lelenglep yürmek** –Boş gezmek.

lempe 【لەمپە】 I r. Lamba.

lempe 【لەمپە】 II 1. Taraça 2. Hangar, çardak 3. Basamak.

lenchür 【لەنچۈر】 ç. Basketbol. **Lenchür oynimağ** –Basketbol oynamak.

lenet 【لەنەت】 a. Lanet. Lenet oqumağ lanet okumak.

lenetlesh 【لەنەتلەش】 a. u. Lanetleme.
lenetlimek 【لەنەتلىمەك】 a.u. Lanetlemek.
leng 【لەنگ】 I ç. Dalga. *Leng béliq* – 1) Balina (balığı) 2) Köpek balığı.
leng 【لەنگ】 II ç. Çin ağırlık birimi, 35 gram ile eş değer.
leng 【لەنگ】 III ç. Tahıl vergisi.
lengbéliq 【لەنگبېلىق】 zool. Balina.
lengger 【لەنگگەر】 I f. Kervansaray.
lengger 【لەنگگەر】 II f. Demir, çapa demiri.
lenggerchi 【لەنگگەرچى】 f.u. 1. Demir atan 2. Kervansaraya bakan.
lenggilchaq 【لەنگگىلىچاق】 1. Yay, yaylı 2. Eyer, palan.
lengmen 【لەنگمەن】 bk. leghmen.
lengmentaxta 【لەنگمەنتاختا】 zool. Afrika tarla faresi.
lengngide 【لەنگگىدە】 Aynı anda, bir anda.
lengpu 【لەنگپۇ】 ç. Fasulya unundan yapılmış soğuk yemek.
leniti 【لەنتى】 a. Lanet.
lenj 【لەنج】 Gevşek adam. *Lenj bolmaq* – Gevşemek; bitkin bir hale gelmek.
lep 【لەپ】 1. Dudak 2. Kıyı. *Deryaning léwide* – Nehir kıyısında.
lep-lep 【لەپ-لەپ】 *Lep-lep qilmaq* – Kanat çırpma.
lepleshmek 【لەپلەشمەك】 f.u. bk. lewleshmek.
leppaq 【لەپپاق】 ağ. bk. gülenggüch.
lepshish 【لەپشیش】 ağ. bk. dolqunlash.
lerzan 【لەرزان】 f. 1. Titremek 2. mec. Soğuk. *Lerzan shamal* – Soğuk rüzgar.
lerze 【لەرزه】 f. Titreme, titreyiş. *Lerzige*

kelmek – Titremek. *Lerzige keltürmek* – Titretmek.
lerzen 【لەرزه】 *Lerzen shamal* – Esin, sabah, zefir.
lestik 【لەستىك】 r. Lastik.
let 【لەت】 *Let bolmaq* – Becerememek, düşmek, mahcup duruma düşmek.
letapet 【لەتاپەت】 a. bk. latapet.
letip 【لەتىپ】 a. Latif.
letipe 【لەتىپە】 a. Fıkra, anekdot. *Letipe toqumaq* – Fıkra söylemek.
letipichi 【لەتىپىچى】 a.u. Fıkracı, fıkra söyleyen.
lew 【لەۋ】 ağ. bk. lep.
lewend 【لەۋەند】 f. 1. Mıymıntı 2. Serseri.
lewey 【لەۋەي】 a. ağ. bk. lebbey.
lewiz 【لەۋىز】 a. Söz. *Lewzi yaman* – Ağzı bozuk.
lewleshgen 【لەۋلەشگەن】 f.u. Dudaksıl. *Lewleshgen awazlar* – Dudaksıl sesler. *Lewleshgen qélin boghum* – Dudaksıl kalın hece. *Lewleshgen inchike boghum* – Dudaksıl ince hece.
lewleshgenlik 【لەۋلەشگەنلىك】 f.u. Dudaksıllık.
lewleshmek 【لەۋلەشمەك】 f.u. Dudaksıl hale gelmek; dudaksıllaşmak.
lewleshmigen 【لەۋلەشمىگەن】 f.u. Dudaksıllaşmamış.
lewlishish 【لەۋلىشىش】 f.u. Dudaksıllaşma.
lesh 【لەش】 Leş.
leshker 【لەشكەر】 f. tar. Asker, savaşı. *Leshker béshi* – Komutan.
leshkerga 【لەشكەرگا】 f. Askerî kamp.
leshlik 【لەشلىك】 Leşli.

lezin 【لەزىن】 a. bk. lerzen.
 leziz 【لەزىز】 a. bk. lezzetlik.
 lezzet 【لەززەت】 a. 1. Lezzet 2. Tadım.
 lezzetlendürmek 【لەززەتلەندۈرمەك】 a.u.
 Lezzetli hale getirmek.
 lezzetlenmek 【لەززەتلەنمەك】 a.u. 1. Tadımı ala
 ala yemek 2. Zevk duymak.
 lezzetlik 【لەززەتلىك】 a.u. Lezzetli.
 lezzetsiz 【لەززەتسىز】 a.u. Lezzetsiz.
 lezzetsizlik 【لەززەتسىزلىك】 a.u. Lezzetsizlik.
 léwen 【لەۋەن】 Güzel. **Léwen qiz** – Güzel kız.
 léchek 【لەچەك】 bk. lechek.
 léchin 【لەچىن】 bk. lachin.
 légen 【لەگەن】 bk. legen.
 lékin 【لەكىن】 a. Lâkin, fakat, ancak, ama.
 léksika 【لەكسىكا】 r. Kelime hâzinesi.
 léksikografiye 【لەكسىكوگرافىيە】 r. Lügatçilik,
 sözlükçülük.
 léksikologiyeye 【لەكسىكولوگىيە】 r. Kelimeler
 bilimi.
 léksiye 【لەكسىيە】 r. Ders, konferans. **Léksiye
 oqumaq** – Konferans vermek.
 lépek 【لەپەك】 bk. lipek.
 lépeng 【لەپەنگ】 1. Süratli, hızlı 2. Oynak,
 tizmezaç.
 lépez 【لەپەز】 Kuşak (-ğı), kemer.
 lépildesh 【لەپىلدەش】 1. Kimildama, sallanma,
 dalgalanma 2. Alevlenme.
 lépildetmek 【لەپىلدەتمەك】 (lépildimek'ten) 1.
 Kimildatmak, sallamak, dalgalandırmak 2.
 Ateşi alevlendirmek.
 lépildimek 【لەپىلدەمەك】 1. Kimildamak,
 sallanmak, dalgalanmak 2. Alevlenmek.

léyimaq 【لەيىماق】 Bulanmak. **Su bashtin
 léyighan** –d. Su baştan bulanmış.
 léyish 【لەيىش】 Bulanma.
 léyitish 【لەيىتىش】 Bulandırma.
 léyitmaq 【لەيىتماق】 (léyimaq'tan)
 Bulandırmak.
 Lézgin 【لەزگىن】 r. Lezgin. **Lézgin ayili** –
 Lezgin kadını. **Lézgin xelqi** – Lezgin halkı.
Lézgin tili – Lezgin dili.
 léziz 【لەزىز】 a. Leziz, lezzetli, tatlı.
 lézizlik 【لەزىزلىك】 a.u. Lezizlik, lezzetlilik,
 tatlılık.
 libas 【لەباس】 a. kit. Askerî teçhizat.
 libéral 【لەبېرال】 r. Liberal, aşırı müsamaha
 gösteren.
 libéralistliq 【لەبېرالىستلىق】 r.u. Liberallik,
 aşırı müsamahakarlık. **Libéralistliq qilmaq** –
 Aşırı müsamahakarlık etmek.
 libéralizm 【لەبېرالىزم】 Liberalizm.
 libéralliq 【لەبېراللىق】 r.u. Liberallik,
 erkincilik, aşırı müsamahakarlık.
 liching 【لەچىنگ】 ağ. bk. lachin.
 lift 【لەفت】 r. Asansör.
 ligen 【لەگەن】 f. Leğen.
 ligo 【لەگو】 ç. Bir tür Çin kavunu.
 ligua 【لەگوئا】 ç. bk. ligo.
 lighir 【لەغىر】 Çok, pek, aşırı. **Lighir semiz
 gösh** –Çok yağlı et.
 lighirlash 【لەغىرلاش】 Titreme, sallanma.
 lighirlimaq 【لەغىرلىماق】 Titremek, sallanmak.
 lighligh 【لەغلىغ】 1. Batakılık 2. Dalgır,
 çırpıntı.
 lijing 【لەجىنگ】 ç. Dikkat! , Hazır ol!

lizha 【لئزا】 r. Kayak.
likkide 【لئككده】 bk. liqqide.
likle 【لئكله】 bk. liqla.
liq 【لئق】 Dolu. *Liq tola* – Çok dolu. *Liq toluq* – Tam dolu. *Liq tolturmaq* – Ağızına kadar doldurmak.
liqanglash 【لئقاڭلاش】 Zıplama.
liqanglatmaq 【لئقاڭلاتماق】 (liqanglimağ'tan) Sallamak, ırgalamak, çalkalamak.
liqanglimağ 【لئقاڭلماق】 Seke seke gitmek, zıplamak.
liqqide 【لئققده】 Hemen, anında. *Liqqide béríp keldim* – Hemen gidip döndüm.
liqla 【لئقلا】 bk. liqqide.
liqmu-liq 【لئقمو-لئق】 Dolu, ağızına kadar.
lilla 【لئللا】 a. Ey Allahım.
lim 【لئم】 Kiriş, kalas. *Öyning lim yaghichi* – Evin kalas ağacı.
limche 【لئمچه】 Cübbe, gömlek.
limon 【لئمون】 r. Limon.
limpey 【لئمپه‌ي】 Ahenksiz. *Limpey awazlar* – Ahenksiz sesler.
limtey 【لئمته‌ي】 Gövde.
linggichék 【لئڭگچەك】 Eyerin iskelesi.
linggilchaq 【لئڭگىلچاق】 1. Yay 2. Eyer.
lingiltaxtax 【لئڭگىلتاختاخ】 Salıncak.
lingghilchaq 【لئڭغىلچاق】 ağ. bk. lingirchaq.
lingxodi 【لئڭخودى】 ç. Maden itfaiyesi.
lingildash 【لئڭىلداش】 Sallanma, kımıldama.
lingildatmaq 【لئڭىلداتماق】 (lingildimağ'tan) Sallandırmak, kımıldatmak.
lingildimağ 【لئڭىلدىماق】 Sallanmak, kımıldamak.

lingilditish 【لئڭىلدىتىش】 Sallandırma, kımıldatma.
lingirchaq 【لئڭىرچاق】 Yük eyeri; yük vurma eyeri.
lingjen 【لئڭجەن】 ç. Parça, aksam.
lingling 【لئڭلىك】 ç. Sallantılı, oynar, kımıldar. *Lingling körük* – Asma köprü.
lingsi 【لئڭسى】 ç. Maden teknisyeni.
lingshimek 【لئڭشىمەك】 Sallanmak, kımıldamak, titremek.
lingshish 【لئڭشىش】 Sallanma, kımıldama, titreme; bk. éghanglash.
lingshitish 【لئڭشىتىش】 Sallandırma, oynatma, kımıldatma.
lingshitmek 【لئڭشىتمەك】 (lingshimek'ten) Sallandırmak, oynatmak, kımıldatmak.
lingze 【لئڭزە】 I ç. Tomruk (-ğu), kütük (-ğü).
lingze 【لئڭزە】 II ç. Kerpiçten yapılmış küçük ocak.
lingze 【لئڭزە】 III ç. bot. Kesilmiş çam ağacı.
lip-lip 【لئپ-لئپ】 *Qapighim lip-lip qilip turuptu* – Gözümün kapağı seğiriyor.
lipap 【لئپاپ】 a. bk. lipape.
lipape 【لئپاپە】 a. Zarf, mektup zarfı.
lipek 【لئپەك】 anat. Diz kapağı.
lipez 【لئپەز】 Erkek kemeri.
lipildimek 【لئپىلدىمەك】 bk. lipillimek.
lipillesh 【لئپىللەش】 Görünüp kaybolma.
lipillimek 【لئپىللىمەك】 Görünüp kaybolmak.
lipmu-lip 【لئپمۇ-لئپ】 Dolu, ağızına kadar. *Lipmu-lip quyup bermek* – Ağızına kadar dolduruvermek.
lippide 【لئپپىدە】 *U lippide körünüp qaldi* – O ani görünüverdi; O aniden hasıl oluverdi.

lirik 【لیریک】 r. Lirik. *Lirik shair* – Lirik şair.

lirika 【لیریکا】 r. Lirik şairler.

lisan 【لسان】 a. tar. Lisan, dil.

litap 【لیتاپ】 ağ. bk. lipape.

litr 【لیتر】 r. Litre.

litrlıq 【لیترلیق】 r.u. Litrelik.

Litwaliq 【لیتوالیق】 r.u. Litvanyalı. *Litwaliq tili* – Litvanya dili.

lobi 【لوبی】 Fasulye.

loghuldash 【لوغۇلداش】 bk. lawuldash.

loghuldimaq 【لوغۇلدىماق】 bk. lawuldimaq.

loxan 【لوخان】 ç. Yaşlı, ihtiyar.

loxxgösh 【لوخگۆش】 Kemiksiz et.

loxshumaq 【لوخشۇماق】 Çarpmaq, zonklamak.

İkki chekkem loxshuydu – Şakaklarım zonkluyor.

loxshush 【لوخشۇش】 Çarpma, zonklama.

lok-lok 【لوک-لوک】 Tembel, avare.

lokuldash 【لوکۇلداش】 Boşuna koşturma.

loq 【لوق】 Kemiksiz; kemiksiz et.

loqıchaq 【لوقیچاق】 Hörgüç.

loquldash 【لوقۇلداش】 Sızlama.

loquldimaq 【لوقۇلدىماق】 Sızlamak.

lola 【لولا】 Fahişe, orospu.

loli 【لولی】 f. Çingene.

loliliq 【لولیلیق】 *Loliliq qilmaq* – Dilenmek.

lom 【لوم】 r. Küskü.

lomsa 【لومسا】 Beceriksiz.

lomsiliq 【لومسلیق】 Beceriksizlik.

longqa 【لوڭقا】 Havlu; bk. löngge.

longqi 【لوڭقى】 Şişe, matara.

lopoza 【لوبوزا】 ç. Kadın.

Loptuq 【لوپتۇق】 Lobnorlu (Lobnor gölü etrafında yaşayan kimse).

lota 【لوتا】 I ç. bk. loto.

lota 【لوتا】 II ağ. Uyluk, kalça.

lota 【لوتا】 III u. ağ. bk. yota.

loto 【لوتو】 ç. Deve.

loya 【لویا】 I Nohut, bezelye.

loya 【لویا】 II ç. tar. Bölük komutanı.

loya 【لویا】 III ç. tar. Ağa, efendi, beyefendi.

loyla 【لویلا】 *Loyla kokat* – bot. Karapazı, kazayağı.

loylimash 【لویلىماش】 Bakla.

lozung 【لوزۇڭ】 ç. tar. 1. Eski Çin'de hükümet görevlisi 2. Başkan.

lök 【لۆك】 Geze.

lökchek 【لۆكچەك】 I Hörgüç.

lökchek 【لۆكچەك】 II Terbiyesiz, küstah, kavgacı.

lökcheklerche 【لۆكچەكلەرچە】 Terbiyesizce.

lökcheklik 【لۆكچەكلىك】 Terbiyesizlik.

löke 【لۆكە】 Hörgüç.

löm-löm 【لۆم-لۆم】 Bataklık. *Löm-löm chaylar* – Bataklık yerler. *Löm-löm karwat* – Yaylı kerevet.

lömshimek 【لۆمشىمەك】 bk. lömüldimek.

lömüldesh 【لۆمۆلدەش】 Kaynama, kaynaşma, bol olma.

lömüldimek 【لۆمۆلدىمەك】 Kaynamak, kaynaşmak, bol olmak.

löngge 【لۆڭگە】 Havlu.

lös 【لۆس】 ç. Vida.

löshte 【لۆشتە】 Elastiki, esnek.

löshilik 【لۆشتىلىك】 Elastikilik, esneklik.
lughet 【لۇغەت】 a. Sözlük, lügat.
Uyghurche-Türkche lughet – Uyghurca-Türkçe Sözlük.
lughiyiy 【لۇغىيىيى】 a. Kelimeler bilimi.
luqma 【لۇقما】 I f. Lokma.
luqma 【لۇقما】 II Cevap, replik (-ği).
lungqa 【لۇڭقا】 bk. longqa.
lupanglash 【لۇپانڭلاش】 Beceriksiz hareket etme.
lupanglimaq 【لۇپانڭلىماق】 Beceriksiz hareket etmek.

luzum 【لۈزۈم】 a. Lüzum.
lüngge 【لۈڭگە】 I ağ. Boyun atkısı, eşarp.
lüngge 【لۈڭگە】 II Matara.
lünggü 【لۈڭگۈ】 bk. lüngge II.
lüntey 【لۈنتەي】 ç. Lastik, çember.
lütpen 【لۈتپەن】 a. Lütfen.
lütüp 【لۈتۈپ】 a. kit. Lutuf.
lüyshi 【لۈيشى】 ç. Avukat, dava vekili.

M

م

-ma 【-ما】 Soru eki. *U keldima?* – O geldi mi?

maarip 【مائارىپ】 a. Eğitim.

maaripchi 【مائارىپچى】 a.u. Eğitimci, maarifçi.

maaripperwer 【مائارىپپەرۋەر】 a.f. Eğitim taraftan, eğitimi seven.

maaripperwerlik 【مائارىپپەرۋەرلىك】 a.f.u. Eğitim taraftarlığı; eğitimi sevme hali.

maash 【مائاش】 a. Maaş.

mabeynide 【ماھەينىدە】 a.u. Bu yana, beri, içinde. *On yıl mabeynide* – On yıl içinde; on yıldan buyana. *Uzaq döwür mabeynide* – Uzun zamandan bu yana.

machan 【ماچان】 a. 1. Mercan 2. İnci.

mada 【مادا】 f. Dişi kancık.

madar 【مادار】 a. Kuvvet, güç, kudret, takat, mecal, derman. *Madirim yoq* – Dermanım yok.

madda 【ماددا】 a. 1. Madde, materyal, malzeme 2. Paragraf, madde.

madda-madda 【ماددا-ماددا】 a. Madde madde, ayrı ayrı, paragraf halinde.

maddiliq 【ماددىلىق】 a.u. Maddeli.

maddiy 【ماددىي】 a. Maddî. *Maddiy ahwal* – Maddî durum.

madixan 【مادىخان】 *Madixan köyneq* – Desenli gömlek.

magazin 【ماگازىن】 r. Mağaza, dükkan, büyük dükkan.

magnétizm 【ماگنېتىزم】 r. Magnetizm.

magnit 【ماگنېت】 r. Mıknatis, magnetik.

magnitliq 【ماگنېتلىق】 r.u. Magnetik, mıknatis.

maw 【ماۋ】 ç. Kuruş (Çin para birimi).

mawu 【ماۋۇ】 I Bu, işte bu.

mawu 【ماۋۇ】 II (mana bu) İşte bu.

mawzu 【ماۋزۇ】 a. Konu, başlık.

magha 【ماغا】 ağ. bk. manga.

maghdir 【ماغدىر】 Güç, kuvvet, kudret. *Maghdirim yoq* – Kuvvetim yok.

maghdirliq 【ماغدىرلىق】 Güçlü.

maghdirsiz 【ماغدىرسىز】 Kuvvetsiz, güçsüz.

maghdirsizlandurmaq 【ماغدىرسىزلاندۇرماق】 Güçsüzlendirmek.

maghdirsizlanmaq 【ماغدىرسىزلانماق】 Güçsüzlenmek.

maghdirsizliq 【ماغدىرسىزلىق】 Güçsüzlük.

Maghul 【ماغۇل】 ağ. bk. Mungghul.

mahabet 【ماهابەت】 a. Büyüklük, azamet, ululuk.

mahabetlik 【ماهابەتلىك】 a.u. Heybetli, azametli.

maharet 【ماھارەت】 a. Maharet, ustalık, beceriklilik.

maharetlik 【ماھارەتلىك】 a.u. Maharetli, becerikli.

maharetsiz 【ماھارەتسىز】 a.u. Maharetsiz, beceriksiz.

maharetsizlik 【ماھارەتسىزلىك】 a.u. Maharetsizlik, beceriksizlik.

mahir 【ماھىر】 a. Mahir, becerikli.

mahirane 【ماھىرانە】 a.f. Mahirane, maharetle, ustalıkla.

mahirlik 【ماھىرلىك】 a.u. Mahirlik, ustalık.

mahist 【ماھىست】 r. fels. Mahist.

mahiyet 【ماھىيەت】 a. Mahiyet, asıl. *Ishning mahiyiti névide?* – İşin aslı nedir?

Mahizm 【ماھىزىم】 r. fels. Mahizm.

maxa 【ماخا】 ç. Yiyecek.

maxang 【ماخاڭ】 ağ. bk. panaq.

maxaw 【ماخاۋ】 t. Cüza.

maxmal 【ماخمال】 a. bk. mexmel.

maxramchi 【ماخرامچى】 a.u. zool. Çulluk, bekas.

maxshaq 【ماخشاق】 Yassı burun, basık burun.

maxtanchaq 【ماختانچاق】 Övüngen, övüngenlik.

maxtanchaqliq 【ماختانچاقلىق】 Övüngenlik, övünme hali.

maxtanmaq 【ماختانماق】 Övünmek.

maxtarliq 【ماختارلىق】 Takdire şayan, methedilecek, methelayık.

maxtash 【ماختاش】 Övme. *Maxtash qeghizi* – Takdirname (takdir-name).

maxtashmaq 【ماختاشماق】 Karşılıklı övmek; hep beraber takdir etmek.

maxtimaq 【ماختىماق】 Övmek, takdir etmek.

maxtinish 【ماختىنىش】 Övünme.

maxtiwetmek 【ماختىۋەتمەك】 Övmek.

maxu 【ماخۇ】 ç. At ağılı. *Étimni maxugha baghlap qoydum* – Atımı ağıla bağladım.

majaq 【ماچاق】 Ezik, ezilmek. *Düshmenning majighi chiqti* – Düşman ezildi.

majaqlanmaq 【ماچاقلانماق】 Ezilmek.

majaqlash 【ماچاقلاش】 Ezme, eziş.

majaqlimaq 【ماچاقلىماق】 Ezmek.

majaqlinish 【ماچاقلنىش】 Ezilme, ezilişi.

majan'gül 【ماجانگۈل】 a.f. bk. gül.

majang 【ماچاڭ】 ç. Dama oyununa benzer bir tür Çin oyunu. *Majang oynimaq* – Dama oynamak.

Majar 【ماچار】 Macar. *Majar tili* – Macar dili.

majra 【ماچرا】 a. Macera, serüven, vaka, olay.

majraliq 【ماچرالىق】 a.u. Maceralı, olaylı.

maksimum 【ماكسىمۇم】 r. En çok, azami.

maqal 【ماقال】 a. Atasözü, darbimesel.

maqale 【ماقالە】 a. Makale, yazı. *Bash maqale* – Baş makale.

maqan 【ماقان】 a. Mekan, barınak, meskün yer, durulan yer. *Maqan etmek* – Mekan edinmek; mekan yapmak.

maqanlash 【ماقانلاش】 a.u. Oturma, yaşama.

maqanlima 【ماقانلىماق】 a.u. Oturmak, yaşamak.

maqansiz 【ماقانسىز】 a.u. Mekansız,

barınaksız, evsiz.

maqansizliq 【ماقانسىزلىق】 a.u. Mekansızlık, barınaksızlık, evsizlik.

maqashlash 【ماقاشلاش】 Şapırdatma.

maqashlimaq 【ماقاشلىماق】 Şapırdatmak.

maqchaymaq 【ماقچايماق】 Yassı hale gelmek, ezilmek.

maqchaytish 【ماقچاييتىش】 Yassılma, yassı hale sokma, ezme.

maqchaytmaq 【ماقچايىتماق】 (maqchaymaq'tan) Yassıtmak, yassı hale sokmak, ezmek.

maqchiyish 【ماقچيىش】 Yassı hale gelme, ezilme.

maqmaq 【ماقماق】 ağ. Geveze, çenebaz, boşboğaz.

maqul 【ماقۇل】 a. Olumlu, iyi, geçerli, anlaşmak, rıza göstermek. **Maqul boldum** – Anlaştım, razı oldum. **Maqul yigit** – İyi delikanlı. **Maqul körmek** – Olumlu bulmak. **Maqulmu?** – Olur mu?

maqullanmaq 【ماقۇللىنماق】 Kabul edilmek, rıza gösterilmek.

maqullash 【ماقۇللاش】 Takdir etme, tasvip etme, onama.

maqullashmaq 【ماقۇللاشماق】 Anlaşmak, beraber rıza göstermek.

maqullatmaq 【ماقۇللاتماق】 (maqullimaq'tan) Kabul ettirmek, ikna ettirmek.

maqullimaq 【ماقۇللىماق】 a.u. Takdir etmek, tasvip etmek, onamak.

maqullutush 【ماقۇللىتۇش】 Kabul ettirme, ikna ettirme.

mal 【مال】 a. 1. Mal, hayvan(lar). **Qara mal** – Büyük baş hayvan. **Séghin mal** – Sağılan hayvan. **Münggüzlük mal** – Boynuzlu hayvan. **Mal baqquchi** – Çoban. **Mal doxturi** –

Veteriner, baytar, hayvan doktoru. **Mal doxturluk** – Baytarlık. 2. Servet. **Mal yighmaq** – Servet toplamak. 3. Mal. **Keng istimal malliri** – Geniş tüketim malları. **Qiz méli** – Çeyiz, cihaz.

mal-mülük 【مال-مۈلۈك】 a. Servet, mal, varlık.

mal-waran 【مال-ۋاران】 a.f. 1. Ev hayvanları, davar 2. Mal-mülk.

malal 【مالال】 a. Engel, zahmet. **Sizge malal kelmise** – Size zahmet olmazsa.

malay 【مالاي】 Hizmetkâr, uşak.

Malayaliq 【مالايالىق】 Malayalı. **Malayaliqlarning tili** – Malayalıların dili.

malayliq 【مالايلىق】 Hizmetkârlık, uşaklık.

malchi 【مالچى】 a.u. Hayvancı, hayvan besleyici, hayvan yetiştirici.

malchiliq 【مالچىلىق】 Hayvancılık.

maldar 【مالدار】 a.f. Zengin, servet sahibi.

maldarliq 【مالدارلىق】 a.f.u. Zenginlik.

malem 【مالەم】 Gürültü, uğultu, yaygara, bağırıp çağırma. **Alemni malem qilmaq** – Yaygara ile ortalığı karıştırmak.

malghun 【مالغۇن】 a. Bir tür bitki adı.

Malghun 【مالغۇن】 ağ. bk. Mungghul.

malxana 【مالخانا】 a.f. Ağıl, ahır.

malixay 【مالىخاي】 Kışlık şapka, kürk şapka, kalpak.

malik 【مالىك】 a. Malik, sahip. **Chong ehmiyetke malik** – Çok önemli.

maliman 【مالىمان】 Tahrik, kışkırtma.

Maliman qilghuchi – Tahrikçi, kışkırtıcı.

Maliman qilmaq – Tahrik etmek, kışkırtmak.

malimanchi 【مالىمانچى】 Tahrikçi, kışkırtıcı.

malimanchiliq 【مالىمانچىلىق】 Kışkırtıcılık, tahrik etme hali.

maliye 【مالیه】 a. Maliye. *Maliye ministirligi* – Maliye bakanlığı.

maliyichi 【مالیچی】 a.u. Maliyeci.

mallaq 【ماللاق】 bk. mollaq.

mallaqchi 【ماللاقچی】 bk. mollaqchi.

mama 【ماما】 Nine. *Chong mama* – Büyük nine.

mamat 【مامات】 a. *Hayat mamat* – Ölüm kalım; hayat mamat.

mamkap 【مامکاپ】 bot. Yabanî hindiba.

mamu 【مامۇ】 ağ. bk. mama ve moma I.

mamuq 【مامۇق】 1. Pamuk 2. Kuş tüyü. *Mamuq yastuq* – Kuş tüyü yastığı.

mana 【مانا】 İşte. *Mana bu* – İşte bu.

manan 【مانان】 Sis, duman. *Sus manan* – Hafif sis; hafif duman.

manda 【ماندا】 Uzun tüylü. *Manda bash* – Taratmamış baş; ilgisiz bırakılmış saçlı baş.

mandaq 【مانداق】 Böyle, işte böyle; bk. mundaq.

mandalin 【ماندالین】 r. Mandalin.

manéwir 【مانېۋىر】 r. Manevra.

manéwirlıq 【مانېۋىرلىق】 r.u. Manevralı. *Manéwirlıq urush* – Manevralı Savaş.

mang 【ماڭ】 Yürü! Git!

manga 【ماڭا】 Bana.

mangdam 【ماڭدام】 Adım.

mangdurmaq 【ماڭدۇرماق】 (mangmaq'tan) Yürütmek, ilerletmek, harekete geçirmek.

Mangghul 【ماڭغۇل】 Moğol. *Mangghul tili* – Moğol dili.

mangghulimaq 【ماڭغۇلىماق】 Sessizce yaklaşmak; gürlütsüz sokulmak; gizlice sokulmak.

mangghuzmaq 【ماڭغۇزماق】 bk. mangdurmaq.

mangghuzush 【ماڭغۇزۇش】 Yürütme, ilerletme, harekete geçirme.

Mangju 【ماڭجۇ】 Mançu. *Mangju tili* – Mançu dili.

mangqa 【ماڭقا】 1. Sümük, sümüklü 2. Sakağı, ruam.

manglay 【ماڭلاي】 Alın.

mangmaq 【ماڭماق】 1. Yürüme, gitmek. *Atliq mangmaq* – Atlı gitmek. 2. Hareket etmek, ilerlemek. *Saet méngiwatidu* – Saat çalışıyor.

manifést 【مانىفېست】 r. Beyanname. *Kommunistlar Partiyisining Manifésti* – Komünist Partisi Beyannamesi.

manométir 【مانومېتىر】 r. Manometre, basım ölçer.

manta 【مانتا】 I Ocağın kömür konulan ön kısmı.

manta 【مانتا】 II Manti.

mapizet 【ماپىزەت】 a. bk. muhapizet.

maraqchi 【ماراقچى】 Gözetleyen.

maral 【مارال】 zool. Maral.

marash 【ماراش】 Gizlice bakma; gözetleme.

mari 【مارى】 Kuzu kürkü.

marilash 【مارىلاش】 bk. marash.

marilimaq 【مارىلىماق】 Gizlice bakmak.

marimaq 【مارىماق】 Gizlice bakmak. *Marap yürmek* – Gizlice gözetlemek; gizlice takip etmek.

marka 【ماركا】 r. Posta pulu.

markiliq 【ماركىلىق】 r.u. Markalı.

Marksizm 【ماركسىزم】 r. Marksizm.

marozhni 【ماروژنى】 r. Dondurma.

marshal 【مارشال】 r. Mareşal. *Awıatsiye marshili* – Hava kuvvetleri mareşali.

Mart 【مارت】 r. Mart, üçüncü ay.

mas 【ماس】 f. Ahenkli, uyumlu. *Mas kelmek* – Uyumlu olmak; uygun gelmek.

maslash 【ماسلاش】 Uyumlu hale getirme.

maslashqan 【ماسلاشقان】 Uygun.

maslashqanliq 【ماسلاشقانلىق】 Uygunluk.

maslashmaq 【ماسلاشماق】 Uygun olmak.

maslashmighanliq 【ماسلاشميغانلىق】 Uygun olmama hali.

maslashturmaq 【ماسلاشتۇرماق】 (maslashmaq'tan) Uygun hale getirmek, uydurmak.

maslashturush 【ماسلاشتۇرۇش】 Uygun hale getirme.

maslimaq 【ماسلىماق】 f.u. Uyumlu hale getirmek.

masshtap 【ماسشتاپ】 r. Ölçek, mkyas, ölçek çizgisi.

mash 【ماش】 bot. Fasulye.

mashaq 【ماشاق】 Çorba, karmakarışıklık.

mashiqen 【ماشقەن】 r.f. ağ. bk. chaqmaq qent.

mashildash 【ماشلداش】 Sesli sesli burnundan soluma.

mashildimaq 【ماشلدىماق】 Sesli sesli burnundan solumak.

mashina 【ماشىنا】 r. Makine. *Tikish mashinisi* – Dikiş makinesi. *Kiyim yuyush mashinisi* – Çamaşır makinesi.

mashine 【ماشىنە】 r. ağ. bk. mashina.

mashinichi 【ماشىنىچى】 r.u. Terzi, dikişçi.

mashinilashqan 【ماشىنىلاشقان】 r.u.

Makineleşmiş.

mashinilashmaq 【ماشىنىلاشماق】 r.u. Makineleşmek.

mashinilashturmaq 【ماشىنىلاشتۇرماق】 r.u. (mashinilashmaq'tan) Makineleştirmek.

mashinilishish 【ماشىنىلىشىش】 r.u. Makineleşme.

mashinisazliq 【ماشىنىسازلىق】 r.u. Makine sanayi; makine endüstri.

mashinistka 【ماشىنىستكا】 r. Daktiloda yazı yazan kimse.

mashireng 【ماشىرەڭ】 u.f. Fasulye rengi, yeşil renk.

mashpochaq 【ماشپوچاق】 bk. mash.

mashtaq 【ماشتاق】 (mana shundaq) İşte böyle.

mat 【مات】 a. Mat, yenilme. *Mat bolmaq* – Mat olmak.

mata 【ماتا】 a. El tezgahı ile yapılmış pamuk kumaş.

matal 【ماتال】 ağ. bk. sowgha.

matem 【ماتەم】 a. Matem, yas. *Matem tutmaq* – Yas tutmak. *Matem mejlisi* – Yas toplantısı.

matemdar 【ماتەمدار】 a.f. Yas halinde. *Matemdar bolmaq* – Yas tutma halinde olmak.

matématik 【ماتېماتىك】 r. Matematikçi.

matématika 【ماتېماتىكا】 r. Matematik.

matériyal 【ماتېرىيال】 r. Materyal, malzeme.

matériyalist 【ماتېرىيالىست】 r. Materyalist.

matériyalistik 【ماتېرىيالىستىك】 r. Materyalist. *Matériyalistik köz qarash* – Materyalist görüş.

matériyalizm 【ماتېرىيالىزم】 r. Materyalizm. *Tarixiy matériyalizm* – Tarihi materyalizm.

matériye 【ماتېرىيە】 r. Madde, özdek.

matros 【ماتروس】 r. Bahriye eri, deniz askeri.

may 【ماي】 Yağ. *Ich may* – İç yağı. *Béliq méyi* – Balık yağı. *Chach méyi* – Saç yağı. *May baghlımaq* – Yağlanmak, göbek bağlamak, semirmek. *May chalmaq* – Yağ düşürmek. *May sürkimek* – Yağlamak. *May qılmaq* – Yağh hale getirmek.

May 【ماي】 r. Mayıs, beşinci ay. *May bayrimi* – Bir Mayıs Bayramı.

maya 【مايا】 Dokurcun, loda.

mayak 【ماياك】 r. Deniz feneri.

mayaq 【ماياق】 Gübre, hayvan tersliği.

mayaqqa 【ماياقتا】 Bu tarafa.

mayaqlatmaq 【ماياقلاتماق】 (mayaqlımaq'tan) Hayvanı tersletmek.

mayaqlımaq 【ماياقلىماق】 Terslemek (hayvanlar).

mayaqta 【ماياقتا】 Bu tarafta; işte bu tarafta.

maychéček 【مايچيچهك】 bot. Papatya.

mayda 【مايدا】 f. bk. meyde.

maye 【مايه】 f. Ana para, sermaye; bk. sermaye.

maygül 【مايگؤل】 u.f. bot. Dügünçiçeği.

mayıl 【ماييل】 a. Mail, eginik, istekli, mütemayıl. *Mayıl bolmaq* – Mail olmak.

mayıllıq 【مايىللىق】 Mail olma hali, isteklilik.

Mayim-Xan 【مايم-خان】 Mayim Han (eski bir Uygur şarkısının adı).

mayjuwaz 【مايچوواز】 u.f. Yayık, yağ yapımı.

mayka 【مايكا】 r. Atlet fanilası, mayo.

maykiliq 【مايكىلىق】 r.u. Mayolu. *Maykiliq bala* – Mayolu çocuk.

mayqacha 【مايقاچا】 Yağ kutusu.

maylamchi 【مايلامچى】 Yağcı.

maylamchiliq 【مايلامچىلىق】 Yağcılık.

maylash 【مايلاش】 Yağlama.

maylashqan 【مايلاشقان】 Yağlanmış; yağlı hale gelmiş.

maylashmaq 【مايلاشماق】 Yağlanmak.

maylatquzmaq 【مايلاقتۇزماق】 bk. maylatmaq.

maylatmaq 【مايلاتماق】 (maylımaq'tan) Yağlatmak.

mayligur 【مايلىگۇر】 Yağlayıcı.

mayliq 【مايلىق】 1. Yağlı 2. Peçete, peşkir.

maylımaq 【مايلىماق】 Yağlamak.

maymaq 【مايماق】 İğri ayaklı. *Tash maymaq* – Dış iğri ayaklı. *Ich maymaq* – İç iğri ayaklı. *Maymaq chaq* – Çarpık tekerlek.

maymaqlash 【مايماقلاش】 Ayaklarını eğerek yürüme.

maymaqliq 【مايماقلىق】 Çarpıklık, eğrilik.

maymaqlımaq 【مايماقلىماق】 Ayaklarını eğerek yürüme.

maymun 【مايمۇن】 Maymun. *Maymun yili* – Maymun yılı (12 hayvan takviminin dokuzuncusu. Yüzyılımızın 1908, 1920, 1932, 1944, 1956 yılları maymun yılıdır).

mayna 【ماينا】 f. zool. Karaardıç (kuşu).

mayor 【مايور】 r. Binbaşı. *Général-mayor* – Tuğgeneral.

maysa 【مايسا】 Yeşillik, çayır, çimenlik. *Shal maysisi* – Pirinç filizi.

maysilashmaq 【مايسلاشماق】 Yeşermek.

maysiz 【مايسىز】 Yağsız. *Maysiz gösh* – Yağsız et.

maytuq 【مايتۇق】 İğri bacaklı, paytak, çarpık bacaklı.

maz 【ماز】 Pamuk.

maza 【مازا】 f. Tat, lezzet. *Mazisi yoq* – Tadı yok.

mazar 【مازار】 f. Mezar.

mazi 【مازی】 ç. ağ. bk. börk.

mazilik 【مازىلىك】 f.u. Tath, lezzetli.

mazisiz 【مازىسىز】 f.u. 1. Tatsız, lezzetsiz 2. Sağlıksız, rahatsız.

mazisizlanmaq 【مازىسىزلانماق】 f.u. Rahatsızlanmak, huzursuzlanmak.

mazisizliq 【مازىسىزلىق】 f.u. Hastalıklı hal; tedirginlik.

mazisizlinish 【مازىسىزلىنىش】 f.u. Rahatsızlanma, huzursuzlanma.

me 【مه】 I ağ. bk. ménge.

me 【مه】 II Al!

meblegh 【مەبلەغ】 a. Sermaye.

meddah 【مەدداھ】 a. Meddah.

medek 【مەدەك】 Koçan. *Qonaq medigi* – Mısır koçanı.

meden 【مەدەن】 a. Maden.

medenchi 【مەدەنچى】 a.u. Madenci.

medenshunas 【مەدەنشۇناس】 a.f. Mineraloji uzmanı, madenci.

medenshunasliq 【مەدەنشۇناسلىق】 a.f.u. Madencilik.

medet 【مەدەت】 a. Yardım. *Medet bermek* – Yardım etmek.

medetkar 【مەدەتكار】 a.f. Yardımcı.

medetkarliq 【مەدەتكارلىق】 a.f.u. Yardımcı olma hali.

medh 【مەدھ】 a. Medh, övme.

medhilenmek 【مەدھىلەنمەك】 a.u. Medh edilmek.

medhilesh 【مەدھىلەش】 a.u. Medh etme, övme.

medhilimek 【مەدھىلیمەك】 a.u. Medh etmek, övmek.

medhiye 【مەدھىيە】 a. Medhiye. *Medhiye oqumaq* – Medhiye okumak.

medikachi 【مەدىكاچى】 f.u. ağ. bk. merdakar.

mediniy 【مەدىنىي】 a. Medeni. *Mediniy xelqler* – Medeni halklar.

mediniy-maarip 【مەدىنىي-مائارىپ】 a. Kültür ve eğitim.

mediniyet 【مەدىنىيەت】 a. Medeniyet. *Mediniyet almashturush* – Medeniyet alış verişi.

mediniyetlik 【مەدىنىيەتلىك】 a.u. Medeniyetli.

mediniyetsiz 【مەدىنىيەتسىز】 a.u. Medeniyetsiz.

mediniyetsizlik 【مەدىنىيەتسىزلىك】 a.u. Medeniyetsizlik.

mediniyeshmek 【مەدىنىيەلەشمەك】 a.u. Medenileşmek.

mediniyeshdürmek 【مەدىنىيەلەشتۈرمەك】 a.u. (mediniyeshmek'ten) Medenileştirmek.

mediniyeshdürüş 【مەدىنىيەلەشتۈرۈش】 a.u. Medenileştirme.

mediniylik 【مەدىنىيلىك】 a.u. Medeni olma hali.

mediniylishish 【مەدىنىيلىشىش】 a.u. Medenileşme.

medrise 【مەدرىسە】 a. Medrese.

meger 【مەگەر】 f. Eğer.

meghlubiyet 【مەغلۇبىيەت】 a. Mağlûbiyet, yenilgi. *Meghlubiyetke uchrimaq* – Yenilgiye uğramak.

meghlubiyetchi 【مەغلۇبىيەتچى】 a.u. Yenilgi taraftarı.

meghlubiyetchilik 【مەغلۇبىيەتچىلىك】 a.u. Yenilgi taraftarlığı.

meghlup 【مەغلۇپ】 a. Mağlup, yenilmiş. *Meghlup bolmaq* – Mağlup olmak.

meghrip 【مەغرىپ】 a. Batı.

meghrul 【مەغرۇل】 bk. meghrur.

meghrur 【مەغرۇر】 a. Mağrur, kibirli, övüngen.

meghrurane 【مەغرۇرانە】 a.f. Mağrurane.

meghrurlanmaq 【مەغرۇرلانماق】 a.u. Mağrurlanmak.

meghrurluq 【مەغرۇرلۇق】 a.u. Mağrurluk.

mehbube 【مەھبۇبە】 a. Sevgili, göz bebeği.

mehbup 【مەھبۇپ】 a. Sevgili, göz bebeği.

mehbus 【مەھبۇس】 a. Mahpus, tutuklu.

mehel 【مەھەل】 a. 1. Zaman, an 2. Yer, durak 3. Kez, kere, defa.

mehelle 【مەھەللە】 a. Mahalle.

mehellidash 【مەھەللىدەش】 a.u. Aynı mahalleden.

mehellidashlik 【مەھەللىدەشلىك】 a.u. Aynı mahalleden olma hali.

mehellilik 【مەھەللىلىك】 a.u. Mahalleli. *Bir mehellilik* – Aynı mahalleden.

mehelliwaz 【مەھەللىۋاز】 a.f. Mahallecilik; kendi mahallesini tutan.

mehelliwazliq 【مەھەللىۋازلىق】 a.f.u. Kendi mahallesinin taraftarlığı.

mehelliy 【مەھەللىي】 a.f.u. Mahallî, yöresel, yerli. *Mehelliy ishlepchiqirish* – Yöresel üretim.

mehkem 【مەھكەم】 a. Sağlam, dayanıklı. *Mehkem qilmaq* – Dayanıklı yapmak.

mehkemlenmek 【مەھكەملەنمەك】 a.u.

Sağlamlaşmak, dayanıklı hale gelmek.

mehkemlesh 【مەھكەملەش】 a.u. Sağlamlaştırma.

mehkemletmek 【مەھكەملەتمەك】 a.u. (mehkemlimek'ten) Dayanıklı hale getirtmek.

mehkemlik 【مەھكەملىك】 a.u. Sağlamlık, dayanıklılık.

mehkemlimek 【مەھكەملىمەك】 a.u. Sağlamlaştırmak; dayanıklı hale getirmek.

mehkemlitish 【مەھكەملىتىش】 a.u. Dayanıklı hale getirtme.

mehkime 【مەھكىمە】 a. Mahkeme.

mehkum 【مەھكۇم】 a. Mahkum, tutsak, esir. *Mehkum bolmaq* – Mahkum olmak. *Mehkum qilmaq* – Mahkum etmek.

mehkumlik 【مەھكۇملىك】 a.u. Mahkumluk, esirlik.

mehr 【مەھر】 a. Çeyiz.

mehrep 【مەھرەپ】 a. Mihrap.

mehrum 【مەھرۇم】 Mahrum, yoksun. *Mehrum bolmaq* – Mahrum olmak. *Mehrum qilmaq* – Mahrum etmek.

mehrumchiliq 【مەھرۇمچىلىق】 a.u. Yoksulluk; bk. mehrumliq.

mehrumliq 【مەھرۇملىق】 a.u. Yoksulluk.

mehsul 【مەھسۇل】 a. Ürün, mahsul.

mehsulat 【مەھسۇلات】 a. Ürün. *Yéza égiligi mehsulati* – Çiftçilik ürünü. *Qol hüniri mehsulati* – El sanatı ürünü.

mehsuldar 【مەھسۇلدار】 a.f. Verimli, ürünü çok. *Mehsuldar qoy nesli* – Verimli koyun nesli.

mehsuldarliq 【مەھسۇلدارلىق】 a.f.u. Verimlilik.

mehu 【مەھۇ】 a. Kırma, imha, öldürme, yok etme. *Mehu qilmaq* – Yok etmek.

mexbus 【مەخبۇس】 a. Mahpus, tutsak.
mexbuslik 【مەخبۇسلىك】 a.u. Mahpusluk, tutsaklik.
mexluq 【مەخلۇق】 a. Mahluk.
mexluqat 【مەخلۇقات】 a. Mahlûkat.
mexmel 【مەخمەل】 a. Kadife.
mexmelgül 【مەخمەلگۈل】 a.f. bot. Yıldız çiçeği, dalya.
mexpiy 【مەخپىي】 a. Gizli, saklı. **Mexpiy ish** – Gizli işi.
mexpiyet 【مەخپىيەت】 a. Gizlilik.
mexpiyetlik 【مەخپىيەتلىك】 a.u. Gizlilik.
Dölet mexpiyetligini saqlash – Millî güvenliğe ait gizliliği korumak.
mexrej 【مەخرەج】 mat. Payda. **Umumiy mexreje keltürüş** – Paydalan eşitleme.
mexset 【مەخسەت】 a. Amaç, maksat. **Mexsetke érishmek** – Amaca ulaşmak.
mexsetsiz 【مەخسەتسىز】 a.u. Amaçsız.
mexsetsizlik 【مەخسەتسىزلىك】 a.u. Amaçsızlık.
mexsus 【مەخسۇس】 a. Mahsus, özel.
mexsher 【مەخشەر】 a. Mahşar, kıyamet.
mextep 【مەختەپ】 a. ağ. bk. mektep.
mexzum 【مەخزۇم】 a. Molla oğlu.
meishet 【مەئشەت】 a. Yaşam, ömür, geçim.
mejaz 【مەجاز】 a. Alegori; bk. kinaye.
mejazyi 【مەجازىي】 a. Mecazî.
mejbur 【مەجبۇر】 a. Mecbur, zorunlu. **Mejbur bolmaq** – Mecbur olmak.
mejburen 【مەجبۇرەن】 a. Mecburen, zorla.
mejburiy 【مەجبۇرىي】 a. Mecburî, zorunlu. **Mejburiy ish** – Zorunlu iş.
mejburiyet 【مەجبۇرىيەت】 a. Mecburiyet.

Herbiy mejburiyet – Askerî mecburiyet.
mejburlesh 【مەجبۇرلەش】 a.u. Zorlama.
mejburlimek 【مەجبۇرلىمەك】 a.u. Zorlamak.
mejhul 【مەجهۇل】 a. Meçhul, bilinmeyen.
mejlis 【مەجلىس】 a. Meclis, toplantı.
Umumiy mejlis – Genel toplantı.
mejliswaz 【مەجلىسۋاز】 a.f. Toplantı yapmayı seven.
mejliswazliq 【مەجلىسۋازلىق】 a.f. u. Toplantı yapmayı sevme hali.
mejmue 【مەجمۇئە】 a. Dergi, mecmua.
mejmui 【مەجمۇئى】 a. Toplam, hepsi. **Mejmui yüz som** – Toplam yüz lira.
mejnun 【مەجنۇن】 a. Mecnun. 1. Çılgın, deli 2. Fena halde aşık 3. Leyla adında bir kıza aşkıyla tanınmış Doğu Edebiyatının pek ünlü kahramanı.
mejnuntal 【مەجنۇنتال】 bot. dallan aşağı sallanmış bir tür söğüt.
mejruh 【مەجرۇھ】 a. Mecruh, yaralı. **Mejruh bolmaq** – Mecruh olmak.
mejrun 【مەجرۇن】 ağ. bk. mejnun.
mejun 【مەجۇن】 a. Afyon.
mejüj 【مەجۇج】 **Yejüj Mejüj** – Yecüc Mecuc.
mejüsiy 【مەجۇسىي】 a. Putperest.
mejüsiylik 【مەجۇسىيلىك】 a.u. Putperestlik.
mekichamghu 【مەكچامغۇ】 ağ. Patates; bk. yangyu.
mekir 【مەكىر】 a. Kurnaz, hilekâr.
mekirlik 【مەكىرلىك】 a.u. Hileli.
mekirsiz 【مەكىرسىز】 a.u. Hilesiz.
mekkar 【مەككار】 a. Hilekâr, kurnaz.
mekkarliq 【مەككارلىق】 a.u. Hilekârlık, kurnazlık.

Mekke 【مەككە】 Mekke. *Mekke toxuri* – Bir tavuk türü.

mekkem 【مەككەم】 a. bk. mehkem.

mekroh 【مەكروھ】 a. din. Mekruh.

mektep 【مەكتەپ】 a. Mektep, okul. *Siyasiy mektep* – Siyasî okul.

mektepdash 【مەكتەپداش】 a.u. Okul arkadaşı.

mektepdashliq 【مەكتەپداشلىق】 a.u. Okul arkadaşılığı. *U mektepdashliq qildi* – O okul arkadaşılığı yaptı.

meqbere 【مەقبەرە】 a. kit. Mozole, türbe, anıtmezar.

meqbul 【مەقبۇل】 a. Makbul, geçer, uygun, kabul, edilebilir.

mel 【مەل】 a. bk. mehel.

mel'un 【مەلئۇن】 a. din. Melun, lanetli, günahlı.

melal 【مەلال】 a. Rahatsız, engel, zorlu, zahmet. *Sizge melal bolmisa* – Size zahmet olmazsa.

melamet 【مەلامەت】 a. Tekdir, ayıplama, kötüleme.

melametlik 【مەلامەتلىك】 a.u. İftira, iftiracılık.

mele 【مەلە】 I ağ. İğne. *Chong mele* – Büyük iğne.

mele 【مەلە】 II a. bk. mehelle.

meles 【مەلەس】 Bulama, batırma, daldırma.

melik 【مەلىك】 a. tar. Hükümdar, padişah, kral.

melike 【مەلىكە】 a. Melike, kraliçe.

melle 【مەللە】 I a. bk. mehelle.

melle 【مەللە】 II ağ. Ağaç tırmak veya tahta.

melle 【مەللە】 III m; bk. toxu.

mellireng 【مەللەرەڭ】 u.f. Sarı.

melum 【مەلۇم】 a. Malum, belli. *Melum bolmaq* – Belli olmak. *Melum qilmaq* – Belirtmek, açıklamak, ihbar etmek.

melumat 【مەلۇمات】 a. Bilgi. *Élinghan melumatlarga qarighanda* – Alınmış bilgilere göre. *Melumat bermek* – Bilgi vermek.

melumatliq 【مەلۇماتلىق】 a.u. Bilgili, okumuşlu.

melumatsiz 【مەلۇماتسىز】 a.u. Bilgisiz, cahil.

melumatsizliq 【مەلۇماتسىزلىق】 a.u. Bilgisizlik, cahillik.

melumlesh 【مەلۇملەش】 a.u. Belirtme, haber verme, haberdar etme.

melumlimek 【مەلۇملىمەك】 a.u. Belirtmek, haber vermek, haberdar etmek.

memidane 【مەمىدانە】 f. Demagog, atıp tutmacı, atıp tutan.

memidanliq 【مەمىدانلىق】 f.u. Demagogluk, atıp tutanlık.

memnu 【مەمنۇ】 a. Memnu, yasaklanmış, men edilmiş.

memnun 【مەمنۇن】 a. Memnun. *Memnun bolmaq* – Memnun olmak. *Memnun qilmaq* – Memnun etmek.

memnuniyet 【مەمنۇنىيەت】 a. Memnuniyet, sevinç.

memnuniyetlik 【مەمنۇنىيەتلىك】 a.u. Sevinme hali; memnun olma hali.

memur 【مەمۇر】 I a. Mamur, bayındır. *Memur sheherler* – Mamur şehirler.

memur 【مەمۇر】 II a. Memur, müdür, idareci.

memuriy 【مەمۇرىي】 a. İdarî. *Memuriy merkez* – İdarî merkez. *Memuriy yol bilen* – İdarî yol ile.

memuriyet 【مەمۇرىيەت】 a. Müdüriyet; yönetim kurulu.

memuriyetçilik 【مەمۇرىيەتچىلىك】 a.u. Kırtasi usullerle idare.

men 【مەن】 Ben. *Manga* – Bana. *Méni* – Beni. *Mende* – Bende. *Mendin* – Benden. *Méning kitabım* – Benim kitabım. *Bu kitap méningki* – Bu kitap benimki. *Menmu* – Ben de. *Menla* – Sadece ben. *Menchu?* – Ya ben?

men'iy 【مەنىي】 a. Yasak, menetmek, yasaklamak.

mena 【مەنا】 a. bk. mene.

menbe 【مەنبە】 a. Menba, kaynak. *Su menbeliri* – Su kaynaklan.

menchenan 【مەنچەنان】 ağ. Kaplumbağa, tosbağa; bk. tashpaqa.

mene 【مەنە】 a. Mana, anlam. *Sözünün menisi yoq* – Sözüünün anlamı yok. *Buningdin mena chiqmaydu* – Bundan anlam çıkmaz.

meng 【مەڭ】 I Ben.

meng 【مەڭ】 II Al, alın. *Sizge gösh ekeldim, meng!* – Size et getirdim, alın!

mengdesh 【مەڭدەش】 Şaşırma; ne yapacağını bilemeden dengesini kaybetme; uykudan dengesiz bir davranışlar içinde uyanma.

mengdigek 【مەڭدېگەك】 Uyurgezer.

mengdigenlik 【مەڭدېگەنلىك】 Uyurgezerlik.

mengdigüch 【مەڭدېگۈچ】 Uyur gezer; bk. mengdigeç.

mengdimek 【مەڭدېمەك】 Şaşırmak; ne yapacağım bilemeden dengesini kaybetmek; uykudan dengesiz bir davranışlar içinde uyanmak.

menge 【مەڭە】 ağ. Konu, mevzu.

menggen 【مەڭگەن】 ç. Buğday sapı.

menggü 【مەڭگۈ】 Ebedî, sonsuz. *Menggüge* – Sonsuza kadar.

menggülükke 【مەڭگۈلۈككە】 bk. menggü.

mengiz 【مەڭىز】 ç. bk. mengza.

mengleshken 【مەڭلەشكەن】 Küflenmiş.

mengleshmek 【مەڭلەشمەك】 Küflenmek.

menglishish 【مەڭلىشىش】 Küflenme.

mengresh 【مەڭرەش】 ağ. bk. meresh.

mengza 【مەڭزا】 ç. Yüz, çehre, sima.

menidar 【مەندار】 a.f. Manalı, anlamlı.

menidarliq 【مەندارلىق】 a.f.u. Manalılık, anlamlılık.

menidash 【مەنداش】 a.u. Anlamdaş, eş anlamlı.

menidashliq 【مەنداشلىق】 a.f.u. Anlamdaşlık, eş anlamlılık.

menilik 【مەنلىك】 a.u. Manalı, anlamlı.

Chungqur menilik qarash – Derin manalı bakış.

Bir-birige menilik qarash – Birbirine anlamlı

bir şekilde baktılar. *Teng menilik* – Eş anlamlı.

Menilik söz – Anlamlı söz. *Köp menilik gep* – Çok manalı söz.

menisiz 【مەنسىز】 a.u. Manasız, anlamsız.

menisizlik 【مەنسىزلىك】 a.u. Manasızlık, anlamsızlık.

meniwiy 【مەنىۋىي】 a. Manevî.

meniy 【مەنىي】 a. bk. mana.

menjang 【مەنجاڭ】 ç. Aşçı.

menjangliq 【مەنجاڭلىق】 ç.u. Aşçılık.

Menju 【مەنجۇ】 ç. Mançu.

menmen 【مەنمەن】 Kibirli, mağrur, yüksekten bakan, küstah.

menmenchi 【مەنمەنچى】 Bencil, egoist.

menmenchilik 【مەنمەنچىلىك】 bk. menmenlik.

menmenlik 【مەنمەنلىك】 Bencilik, egoistlik.

menpeet 【مەنپەئەت】 a. Menfaat, çıkar, fayda.

menpeetdar 【مەنپەئەتدار】 a.f. Menfaatti; çıkan olan.

menpeetlik 【مەنپەئەتلىك】 a.u. Menfaatti, faydalı.

menpeetperest 【مەنپەئەتپەرەست】 a.f. Çıkarıcı, menfaatperest.

menpeetperestlik 【مەنپەئەتپەرەستلىك】 a.f.u. Çıkarıcılık, menfaatperestlik.

menpeetsiz 【مەنپەئەتسىز】 a.u. Menfaatsız, faydasız.

menpeetsizlik 【مەنپەئەتسىزلىك】 a.u. Menfaatsızlık, faydasızlık.

menper 【مەنپەر】 ç. Çorba.

mensep 【مەنسەپ】 a. Mansıb, rütbe, makam, mevki.

mensepdar 【مەنسەپدار】 a.f. Makam sahibi, mevki sahibi.

mensepdarlıq 【مەنسەپدارلىق】 a.f.u. Makam sahipliği, mevki sahipliği.

mensepxor 【مەنسەپخور】 a.f. bk. mensepperest.

mensepxorluq 【مەنسەپخورلۇق】 a.f.u. bk. mensepperestlik.

menseplik 【مەنسەپلىك】 a.u. Makam sahibi. *Yuquri menseplik adem* – Yüksek mevkili adam.

mensepperest 【مەنسەپپەرەست】 a.f. Makam düşkün, mevki düşkün.

mensepperestlik 【مەنسەپپەرەستلىك】 a.f.u. Makam düşkünlüğü, mevki düşkünlüğü.

mensinmeslik 【مەنسىنمەسلىك】 Hor görmek, sevmemek.

mensitish 【مەنسىتىش】 Sayma, itibar etme.

mensitmek 【مەنسىتمەك】 Saymak, itibar etmek. *U meni mensitmeydu* – O bana itibar

etmiyor.

mensitmeslik 【مەنسىتمەسلىك】 Hor görmek, saygısızlık.

mensup 【مەنسۇپ】 a. Mensup, aitlik.

mensuplik 【مەنسۇپلىك】 a.f. Aitlik, mensup olma hali.

menshur 【مەنشۇر】 a. Prizma, biçme, menşur.

mentang 【مەنتاڭ】 ç. Makama çorbası.

mentiq 【مەنتىق】 a. Mantık. *Sözining mentiqi yoq* – Sözünün mantığı yok.

mentiqiy 【مەنتىقىي】 a. Mantığa ait.

mentiqsiz 【مەنتىقسىز】 a.u. Mantıksız.

mentiqsizliq 【مەنتىقسىزلىق】 a.u. Mantıksızlık.

menzil 【مەنزىل】 a. Durak.

menzire 【مەنزىرە】 a. Manzara, görüntü.

menzirilik 【مەنزىرلىك】 a.u. Manzaralı; manzarası iyi olan yer.

mepe 【مەپە】 a. Kapalı at arabası.

mepikesh 【مەپىكەش】 a.f. Arabacı.

mepikeshlik 【مەپىكەشلىك】 a.f.u. Arabacılık.

mepküre 【مەپكۈرە】 a. Ülkü, fikir, mefkure.

meptun 【مەپتۇن】 a. Meftun, büyü, hayran. *Meptun bolmaq* – Hayran olmak; büyülenmek.

meptunluq 【مەپتۇنلۇق】 a.u. Meftunluk; hayranlık; büyülenme hali.

merasim 【مەراسىم】 a. bk. murasim.

merdane 【مەردانە】 f. Merdane.

merdaniliq 【مەردانلىق】 f.u. Mertlik.

merdikar 【مەردىكار】 f. Gündelikçi; gündelikle çalışan işçi.

merdikarlıq 【مەردىكارلىق】 f.u. Gündelikçilik; gündelikle çalışan işçi hali.

merdum 【مەردۇم】 f. Göz bebeği. *Közümning*

merdumi – Gözümün göz bebeği.

mere 【مەرە】 ağ. Tenha yer, tenhalık.

merem 【مەرەم】 bk. bayram.

merrep 【مەرەپ】 a. ağ. bk. mehrep.

meresh 【مەرەش】 Meleme.

mereshmek 【مەرەشمەك】 Meleşmek.

meretmek 【مەرەتمەك】 (merimek'ten)

Meletmek.

meretz 【مەرەز】 a. İrinli yer, çıban.

mergen 【مەرگەن】 Atıcı, okçu, nişancı.

mergenlik 【مەرگەنلىك】 İsabetlilik; gözün keskinliği.

mergimush 【مەرگىموش】 f. kim. Arsenik, zırnık, sıçanotu.

merghul 【مەرغۇل】 Motif, hava, melodi.

merhemet 【مەرھەمەت】 a. Merhamet, acıma.

Merhemet qilmaq – Merhamet etmek; acımak.

merhemetlik 【مەرھەمەتلىك】 a.u. Merhametli, acıyan.

merhemetsiz 【مەرھەمەتسىز】 a.u. Merhametsiz, acımasız.

merhemetsizlik 【مەرھەمەتسىزلىك】 a.u. Merhametsizlik, acımasızlık.

merhum 【مەرھۇم】 a. Merhum, Tanrı rahmetine erişen.

merhume 【مەرھۇمە】 a. Merhume, Tanrı rahmetine erişen kadın.

merigüs 【مەرنگۇس】 zool. Küçük toy kuşu.

merike 【مەرىكە】 a. Merasim. *Merike küni* – Merasim günü.

merimek 【مەرىمەك】 Melemek.

merishish 【مەرىشىش】 Meleşme.

meritish 【مەرىتىش】 Meletme.

meriye 【مەرىيە】 Kuzu kürkü.

merjan 【مەرجان】 a. 1. Mercan 2. Boncuk.

merkez 【مەركەز】 a. Merkez. *İlmiy merkez* – Bilim merkezi. *Sheherning merkizi* – Şehrin merkezi.

merkezchilik 【مەركەزچىلىك】 a.u. Merkezcilik.

merkezleshmek 【مەركەزلەشمەك】 a.u. Merkezleşmek.

merkezleshtirmek 【مەركەزلەشتىرمەك】 a.u. (merkezleshmek'ten) Merkezleştirmek.

merkezlik 【مەركەزلىك】 a.u. Merkezî.

merkiziy 【مەركىزىي】 a.u. Merkezî. *Merkiziy komitét* – Merkezî komite.

mermer 【مەرمەر】 a. Mermer.

merre 【مەررە】 I a. Kere, defa. *Ming merre salam* – Bin kere selam.

merre 【مەررە】 II. *Göshni merre qilip pishermek* – Eti iyi haşlayıp pişirmek.

Merrih 【مەرىيە】 a. astr. Mars, Merih, Sakıt.

mersiye 【مەرسىيە】 a. Mersiye.

mert 【مەرت】 f. Mert. *Mert yigit* – Mert yiğit.

mertem 【مەرتەم】 a. bk. mertiwé.

mertiwe 【مەرتىۋە】 I a. Derece, rütbe, basamak.

mertiwe 【مەرتىۋە】 II a. Kere, defa. *Birinchi mertiwé* – İlk defa.

mertiwilik 【مەرتىۋىلىك】 a.u. Dereceli, rütbeli, yüksek, ünlü.

mertlerche 【مەرتلەرچە】 Mertlik ile, merdane. Düşmen'ge qarshi mertlerche küreshti – Düşmana karşı mertlik ile mücadele verdi.

mertlik 【مەرتلىك】 f.u. Mertlik. *Mertlik körsetmek* – Mertlik göstermek.

meruze 【مەرۇزە】 a. tar. Konferans, rapor.

Meruze qilmaq – Konferans vermek.

merwayit 【مەرۋايىت】 a. İnci. **Merwayit monchighi** – İnci boncuğu.

merwayitgül 【مەرۋايىتگۈل】 a.f. bot. inci çiçeği.

mes 【مەس】 f. Sarhoş. **Mes halde** – Sarhoş halde. **Mes bolmaq** – Sarhoş olmak. **Mes qilmaq** – Sarhoş etmek.

mes'ul 【مەسئۇل】 a. Mesul, sorumlu. **Mes'ul xadim** – Sorumlu eleman.

mes'uliyet 【مەسئۇلىيەت】 a. Mesuliyet, sorumluluk.

mes'uliyetchanliq 【مەسئۇلىيەتچانلىق】 Sorumluluk hali.

mes'uliyetlik 【مەسئۇلىيەتلىك】 a.u. Sorumlu, mesul.

mes'uliyetsiz 【مەسئۇلىيەتسىز】 a.u. Sorumsuz.

mes'uliyetsizlik 【مەسئۇلىيەتسىزلىك】 a.u. Sorumsuzluk.

mes'ulluq 【مەسئۇللۇق】 a.u. Mesuliyet, sorumluluk.

mesape 【مەساپە】 a. bk. musape.

meschit 【مەسچىت】 a. Mescit, küçük cami.

mesel 【مەسەل】 a. 1. Masal 2. Vecize, mesel.

meselchi 【مەسەلچى】 a.u. Masalçı, masal yazan.

mesxire 【مەسخىرە】 a. Alay, istihza. **Mesxire qilmaq** – Alay etmek.

mesxirilik 【مەسخىرىلىك】 a.u. Alaylı, istihzalı.

mesxiriwaz 【مەسخىرنىۋاز】 a.f. 1. Şakacı, alaycı 2. Eğlendirici, komedyacı, oyuncu.

mesxirichilik 【مەسخىرىچىلىك】 a.u. Alay edilme hali.

mesxush 【مەسخۇش】 f. Sarhoşluk. **Mesxush bulbuldek** – Sarhoş olmuş bülbül gibi.

mesxushluq 【مەسخۇشلۇق】 f.u. Sarhoşluk.

mesichi 【مەسىچى】 Kunduracı; çizme yapan usta.

mesile 【مەسىلە】 a. Mesele, sorun. **Men bu mesilini hel qildim** – Ben bu meseleyi hallettim.

mesilen 【مەسىلەن】 a. Mesela, misal olarak.

meslek 【مەسلىك】 a. Fikir, düşünce, görüş, gaye, dünya görüşü.

meslekdash 【مەسلىكداش】 a.u. Hemfikir, ülküdaş.

meslekdashliq 【مەسلىكداشلىق】 a.u. Hemfikirlik, ülküdaşlık.

mesleksiz 【مەسلىكسىز】 a.u. Gayesiz, düşüncesiz, prensipsiz.

mesleksizlik 【مەسلىكسىزلىك】 a.u. Gayesizlik, düşüncesizlik, prensipsizlik.

meslihet 【مەسلىھەت】 a. Şura, tavsiye, danışma. **Meslihet bermek** – Tavsiye etmek. **Meslihet kengishi** – İstişare (danışma) şurası.

meslihetchi 【مەسلىھەتچى】 a.u. Danışman, tavsiye eden.

meslihetleshmek 【مەسلىھەتلەشمەك】 a.u. Danışmak, istişare etmek.

meslihetlishish 【مەسلىھەتلىشىش】 a.u. Danışma, istişare etme.

meslik 【مەسلىك】 f.u. Sarhoşluk.

mesnewiy 【مەسنەۋىي】 a. Mesnevi.

mestane 【مەستانە】 f. 1. Sarhoş gibi 2. Büyülü, sihirli.

Mestaneyari 【مەستانەياری】 f. Bir Uygur halk şarkısının adı.

mesume 【مەسۇمە】 a. 1. Suçsuz, masum 2. Bakir, temiz.

mesumilik 【مەسۇمىلىك】 a.u. 1. Suçsuzluk,

masumluk 2. Bakirlik, temizlik.

mewhum 【مەۋھۇم】 a. Soyut, mücerret. *Mewhum chüshenche* – Soyut fikir.

mewjudat 【مەۋجۇدات】 a. Bütün varlık.

mewjudiyet 【مەۋجۇدىيەت】 a. Mevcudiyet, varlık.

mewjut 【مەۋجۇت】 a. Mevcudiyet, varlık.

mewqe 【مەۋقە】 a. Mevki, tutum. *Düşmenlik mewqeside turmaq* – Düşmanlık tutumunu takınmak.

mewsum 【مەۋسۇم】 a. Mevsim, sezon.

mewsumlik 【مەۋسۇملىك】 a.u. Mevsimlik, sezonluk. *Mewsumlik ish* – Mevsimlik iş.

mewzu 【مەۋزۇ】 a. Konu, başlık.

mesh 【مەش】 r. Soba.

meshchi 【مەشچى】 r.u. Sobacı.

meshe 【مەشە】 I Çizme. *Emirqan meshe* – Vernikli çizme.

meshe 【مەشە】 II (mana shu yer) İşte burası.

meshede 【مەشەدە】 (mana shu yerde) Burada.

meshedin 【مەشەدىن】 (mana shu yerdin) Buradan.

meshege 【مەشەگە】 (mana shu yerge) Buraya.

mesheqet 【مەشەققەت】 a. bk. musheqet.

meshel 【مەشەل】 a. Fener, aydınlatıcı. *Meshel boldung yolumgha* – Yolumu aydınlatan fener oldun.

meshghul 【مەشغۇل】 a. Meşgul. *Meshghul bolmaq* – Meşgul olmak. *Meshghul qilmaq* – Meşgul etmek.

meshghulat 【مەشغۇلات】 a. İş güç, meşguliyet, meşgale.

meshghulatchi 【مەشغۇلانچى】 a.u. Uğraşan, işi gücü olan, ilgilenen, meşgul olan.

meshghuliyet 【مەشغۇلىيەت】 a. İş güç, meşguliyet, meşgale.

meshghullanmaq 【مەشغۇللانماق】 a.u. İlgilenmek, meşgul olunmak.

meshghulluq 【مەشغۇللۇق】 a.u. Meşgul olma hali.

meshhur 【مەشھۇر】 a. Meşhur, ünlü. *Meshhur bolmaq* – Ünlü olmak.

meshhurlik 【مەشھۇرلىك】 a.u. Ünlülük, meşhur olma hali.

meshiq 【مەشىق】 a. Alıştırma, talim, idman, egzersiz. *Meshiq qilmaq* – Alıştırma yapmak.

meshiqlandurmaq 【مەشىقلاندۇرماق】 a.u. Alıştırmak; egzersiz yaptırmak.

meshiqlandurush 【مەشىقلاندۇرۇش】 a.u. Alıştırma, egzersiz yaptırma.

meshiqlanmaq 【مەشىقلانماق】 a.u. Alıştırma yapmak; kendini alıştırmak.

meshke 【مەشكە】 Tereyağı.

meshrep 【مەشرەپ】 a. 1. Ziyafet, keyif meclisi, şölen 2. Huy, seciye, karakter.

meshriq 【مەشرىق】 a. Doğru. *Meshriqtin meghripqiche* – Doğudan batıya kadar.

meshriqiy 【مەشرىقىي】 a. Doğruya ait.

meshuq 【مەشۇق】 a. Sevgili, maşuk. *Ashiq-meshuq* – Aşk ve maşuk.

meshuqluq 【مەشۇقلۇق】 a.u. Sevgili olma hali.

meshut 【مەشۇت】 İpek; bk. yipek.

metbee 【مەتبەئە】 a. Basım evi, matbaa.

metbeechi 【مەتبەئەچى】 a.u. Matbaacı.

metbuat 【مەتبۇئات】 a. Matbaa.

metbuatchi 【مەتبۇئاتچى】 a.u. Matbaacı.

mey 【مەي】 f. Mey, içki.

meydan 【مەيدان】 a. Meydan, alan. *Urush*

meydani – Savaş alanı. *Ékin meydani* – Ekin alanı, tarla.

meydanche 【مەيدانچە】 Küçük alan. *Balilar meydanchisi* – Çocuk parkı.

meydanchuq 【مەيدانچۇق】 a.u. bk. meydanche.

mejde 【مەيدە】 I a. 1. Göğüs 2. Mide.

mejde 【مەيدە】 II f. Ufak, küçük. *Meyde burzhuaziye* – Küçük burjuvazi. *Meyde pul* – Bozuk para.

mejde-chüjde 【مەيدە-چۈيدە】 f.u. Ufak tefek.

meydilenmek 【مەيدىلەنمەك】 f.u. Ufalmak, bozulmak.

meydilesh 【مەيدىلەش】 f.u. Küçültme, ufaltma, bozma.

meydiletmek 【مەيدىلەتمەك】 f.u. (meydilimek'ten) Küçükletmek, bozdurmak, ufalttırmak.

meydilimek 【مەيدىلىمەك】 f.u. Ufaltmak, bozmak, küçültmek.

meje 【مەيە】 I ağ. bk. méngé.

meje 【مەيە】 II (mana bu yer) İşte burası.

mejede 【مەيەدە】 (mana bu yerde) Burada.

mejege 【مەيەگە】 (mana bu yerge) Buraya.

meyxana 【مەيخانا】 f. Meyhane.

meyxor 【مەيخور】 f. Alkolik, içki düşkünü.

meyil 【مەيىل】 a. Meyil. *Meyling bolsa* – İstersen.

meyli 【مەيىلى】 a.u. Olsun, olur, peki, kabul hoş.

meyliche 【مەيلىچە】 a.u. İsteddiği gibi. *U öz meyliche ish qilghan* – O kendi isteğine göre iş yapmış.

meymeichi 【مەيمەيچى】 ç.u. Satıcı, tüccar.

meynet 【مەينەت】 Pislik, çamur.

meynetchilik 【مەينەتچىلىك】 Pislik.

meyperest 【مەيپەرەست】 f. Alkolik, içki düşkünü.

meyperestlik 【مەيپەرەستلىك】 f.u. Alkolik olma hali; içki düşkünlüğü.

meyrem 【مەيرەم】 bk. bayram.

meyse 【مەيسە】 Çizme.

meyüs 【مەيۈس】 a. Yeis, umutsuzluk, meyus. *Meyüs bolmaq* – Meyus olmak.

meyüsane 【مەيۈسانە】 a.f. Meyus halde, meyusane.

meyüslenmek 【مەيۈسلەنمەك】 a.u. Meyus olmak, umutsuzlanmak.

meyüslük 【مەيۈسلىك】 a.u. Umutsuzluk.

meyzan 【مەيزان】 ağ. bk. muselles.

meyzin 【مەيزىن】 a. bk. mezin.

mez'hep 【مەزھەپ】 a. Mezhep.

mez'hepchilik 【مەزھەپچىلىك】 a.u. Sekterlik, bölücülük, ayrılıkçı olma hali. *Mez'hepchilik xahishlirigha qarshi küresh* – Bölücülüğe karşı savaş (mücadele).

mezglil 【مەزگىل】 a. 1. Duraklama, durak 2. Zaman, an. *Mezglilde* – Anında. *Mezglidin qalmastin* – Zamanı geçirmeden.

mezglilik 【مەزگىللىك】 f.u. Süreli, geçici.

mezglilik-mezgüsiz 【مەزگىللىك-مەزگۈسىز】 f.u. Vakitli vakitsiz.

mezgilsiz 【مەزگىلسىز】 a.u. Zamansız, vakitsiz.

mezin 【مەزىن】 a. Müezzin.

mezkur 【مەزكۈر】 a. Adı geçen, bahsedilen, bilinen.

mezlum 【مەزلۇم】 a. 1. Ezilen, zülüm edilen 2. Kadın.

mezmunen 【مەزمۇنەن】 a. Anlam olarak.
mezmunluq 【مەزمۇنلۇق】 a.u. Anlamli.
mezmunsiz 【مەزمۇنسىز】 a.u. Anlamsız.
mezmunsizliq 【مەزمۇنسىزلىق】 a.u. Anlamsızlık.
mezmüt 【مەزمۇت】 a. Sağlam, berk, dayanıklı.
mezuran 【مەزۇران】 a. Konu, anlam, mana.
mezze 【مەززە】 f. Lezzet, tat. *Mezzisi yoq* – Tadı yok. *Mezze qilmaq* – Zevklenmek. *Mezzem qéchip turuptu* – İyi değilim. *Bu ishning mezzisi ketti* – Bu işin tadı bitti. *Mezzisi qachti* – Lezzeti tükendi.
mezzilik 【مەززىلىك】 f.u. Lezzetli, zevkli, tatlı.
mezzisiz 【مەززىسىز】 f.u. Lezzetsiz, zevksiz, tatsız.
médal 【مېدال】 r. Madalya.
médalliq 【مېداللىق】 r.u. Madalyalı.
méde 【مېدە】 f. Dişi eşek.
médet 【مېدەت】 a. bk. medet.
méditsina 【مېدىتسىنا】 r. Tıp. *Méditsina instituti* – Tıp enstitüsü.
méghiz 【مېغىز】 f. 1. Çekirdek 2. Esas, öz, ruh. *Sözining méghizi yoq* – Sözüünün esası yok.
méghizliq 【مېغىزلىق】 f.u. Esaslı, içeriği olan.
méhir 【مېھىر】 f. 1. Sevgi 2. Dostluk 3. Merhamet, acıma.
méhir-shepget 【مېھىر-شەپقەت】 Sevgi ve şefkat.
méhirlik 【مېھىرلىك】 f.u. bk. méhriwanliq.
méhman 【مېھمان】 f. Konuk, misafir. *Méhman bolmaq* – Konuk olmak. *Méhman qilmaq* – Konuk etmek.
méhmandar 【مېھماندار】 f. Konuksever.
méhmandarchiliq 【مېھماندارچىلىق】 f.u. Konukseverlik.

méhmandarliq 【مېھماندارلىق】 f.u. bk. méhmandarchiliq.
méhmandost 【مېھماندوست】 f. bk. méhmandar.
méhmandostluq 【مېھماندوستلۇق】 f.u. bk. méhmandarchiliq.
méhmanxana 【مېھمانخانا】 f. 1. Konuk odası 2. Otel.
méhmanlash 【مېھمانلاش】 Konuk olma.
méhmanliq 【مېھمانلىق】 f.u. Konuklu. *Mémanliqqa keldim* – Konuk olmaya geldim.
méhmanlimaq 【مېھمانلىماق】 f.u. Konuk olmak.
méhnét 【مېھنەت】 a. Emek, iş. *Méhnét küni* – Emek günü; çalışma günü; iş günü. *Méhnét qilmaq* – Emek vermek; çalışmak.
méhnetchan 【مېھنەتچان】 a.u. Çalışkan.
méhnetchanliq 【مېھنەتچانلىق】 a.u. Çalışkanlık.
méhnetchi 【مېھنەتچى】 a.u. Çalışan, işçi, emek veren, emekçi.
méhnetchesh 【مېھنەتکەش】 a.f. Emekçi, çalışan.
méhnetcheshlik 【مېھنەتکەشلىك】 a.f.u. Emekçilik; çalışan adamın hali.
méhnétlik 【مېھنەتلىك】 a.u. Zor, güç, çetin, meşakkatli.
méhnetsüyer 【مېھنەتسۈيەر】 a.u. bk. méhnetchan.
méhnetsüyerlik 【مېھنەتسۈيەرلىك】 a.u. bk. méhnetchanliq.
méhrap 【مېھراپ】 a. Mihrap.
méhri 【مېھرى】 a. ağ. bk. méhir.
méhriwan 【مېھرىۋان】 f. Sevecen.
méhriwanliq 【مېھرىۋانلىق】 f.u. Sevecenlik. *Méhriwanliq qilmaq* – Sevecenlik yapmak.

méxanik 【مېخانىك】 r. Teknisyen, usta, makine uzmanı.

méxanika 【مېخانىكا】 r. Mekanik.

méxanizm 【مېخانىزم】 r. Mekanizma.

mékilesh 【مېكلەش】 Teselli verme; avutma; sevindirme.

mékilimek 【مېكلیمەك】 Teselli vermek; avutmak; sevindirmek.

mékiyan 【مېكىيان】 a. Tavuk; bk. toxu.

Méksikiliq 【مېكسىكلىق】 r.u. Meksikalı.

mélenmek 【مېلەنمەك】 Batmak, dalmak, bulanmak.

mélichmal 【مېلىچمال】 r.a. Tuhafiye.

mélike 【مېلىكە】 a. bk. melike.

mélimek 【مېلىمەك】 Bulamak, batırmak, daldırmak.

mélinish 【مېلىنىش】 Batma, dalma, bulanma.

mélish 【مېلىش】 r. bk. mélichmal.

méman 【مېمان】 f. bk. méhman.

mémar 【مېمار】 a. Mimar.

mémarchiliq 【مېمارچىلىق】 a.u. Mimarlık.

ménge 【مېڭە】 Beyin. *Arka ménge* – Arka beyin. *Ménge qutisi* – Beyin kabı. *Qichik ménge* – Küçük beyin.

méngish 【مېڭىش】 Yürüme, yürüyüş, gitme. *Qeshqerghe méngish aldida* – Kaşgar'a gitmek üzere iken. *Atliq méngish* – At ile gitme.

méngishliq 【مېڭىشلىق】 Rahvan. *Méngishliq at* – Rahvan at.

méning 【مېنىك】 Benim.

méningche 【مېنىڭچە】 Bence, bana göre.

méningchilik 【مېنىڭچىلىك】 Ben kadar; ben gibi.

méningki 【مېنىڭكى】 Benimki. *U kitap méningki* – O kitap benimki.

Ménshéwik 【مېنشېۋىك】 Menşevik.

Ménshéwizm 【مېنشېۋىزم】 r. Menşeviklik.

méraj 【مېراج】 a. din. Miraç, göğe çıkma. *Méraj bayrimi* – Miraç gecesi.

mérez 【مېرەز】 a. bk. merez.

méri 【مېرى】 a. ağ. bk. méhir.

métafizik 【مېتافىزىك】 r. Metafizik.

métafizika 【مېتافىزىكا】 r. bk. métafizik.

métal 【مېتال】 r. Metal. *Renglik métallar* – Renkli metallar.

métallurgiye 【مېتاللۇرگىيە】 r. Maden sanayi.

météorolog 【مېتېئورولوگ】 r. Meteoroloji uzmanı.

météorologiye 【مېتېئورولوگىيە】 r. Meteoroloji.

métir 【مېتىر】 r. Metre.

métirliq 【مېتىرلىق】 r.u. Metrelik, metreli. *Métirliq mal* – Metreli mal (kumaş).

métro 【مېترو】 r. Metro.

méwe 【مېۋە】 f. Meyve, yemiş.

méwe-chiwe 【مېۋە-چىۋە】 f.u. Meyve, yemiş.

méwichilik 【مېۋىچىلىك】 f.u. Meyvecilik.

méwilik 【مېۋىلىك】 f.u. 1. Meyveli 2. Meyve bahçesi, meyvelik.

méyde 【مېيدە】 ağ. bk. meyde II.

méye 【مېيە】 Beyin, dimağ.

méyip 【مېيىپ】 a. Sakat, yaralı. *Méyip qilmaq* – Sakat etmek.

méyisiz 【مېيىسىز】 Beyinsiz.

méyisizlik 【مېيىسىزلىك】 Beyinsizlik.

méyit 【مېيىت】 a. Ölü.

méyiz 【مېيز】 Kuru üzüm.
méyizlik 【مېيزلىك】 Kuru üzüm tadında; lezzetli. *Méyizlik tamaq* – Lezzetli yemek.
mézilik 【مېزىلىك】 f.u. bk. mezzilik.
michildatmaq 【مىچىلداتماق】 (michildimaq'tan) Sesli sesli burnundan solatmak.
michildimaq 【مىچىلدىماق】 Sesli sesli burnundan solamak.
midiratmaq 【مىدىراتماق】 (midirimaq'tan) Kımıldatmak.
midirimaq 【مىدىرىماق】 Kımıldamak, hareketlenmek.
midirlatmaq 【مىدىرلاتماق】 (midirlimaq'tan); bk. midiratmaq.
midirlimaq 【مىدىرلىماق】 bk. midirimaq.
migh-migh 【مىغ-مىغ】 Taklidi ses. *Migh-migh qaynimaq* – Kaynamak, kaynaşmak, bol olmak.
mighildash 【مىغىلداش】 Kaynaşma, bol olma.
mighildimaq 【مىغىلدىماق】 Kaynaşmak, bol olmak.
mix 【مىخ】 f. Çivi. *Burma mix* – Vida. *Mix qaqqmaq* – Çivi çakmak.
mixchi 【مىخچى】 f.u. Çivici.
mixlanmaq 【مىخلانماق】 f.u. Çivilenmek.
mixlatmaq 【مىخلاتماق】 f.u. (mixlimağ'tan) Çivi çaktırmak.
mixlawetmek 【مىخلاۋەتمەك】 Çivileyivermek; çivi çakıvermek.
mixlaghliq 【مىخلاغلىق】 f.u. Çivilenmiş.
mixlash 【مىخلاش】 Çivileme.
mixlimağ 【مىخلىماق】 Çivilemek, çivi çakmak.
mixraza 【مىخرازا】 f. ağ. Makas, sındı.

mijez 【مىجەز】 a. 1. Mecaz, karakter 2. Keyif, sıhhat, sağlık. *Mijezingiz yoqmu?* – Keyfiniz yok mu?
mijighdash 【مىجىغداش】 Ezme, mıncıklama, çiğneme.
mijighdimağ 【مىجىغدىماق】 Ezmek, mıncıklamak, çiğnemek.
mijighlimağ 【مىجىغلىماق】 bk. mijighdimağ.
mijiq 【مىجىق】 Ezik. *U uning mijighini chiqiriwetti* – O onu ezdi.
mijilash 【مىجىلاش】 bk. mijighdash.
mijilish 【مىجىلىش】 Ezilme, mıncıklanma.
mijilmaq 【مىجىلماق】 Ezilmek, mıncıklanmak.
mijimağ 【مىجىماق】 Ezmek, mıncıklamak.
mijish 【مىجىش】 Ezme, mıncıklama.
mikri 【مىكرى】 a. Kurnazlık.
mikrobiolog 【مىكروبولوگ】 r. Mikrobiyoloji uzmanı.
mikrobiologiyе 【مىكروبولوگىيە】 r. Mikrobiyoloji.
mikrofon 【مىكروفون】 r. Mikrofon.
mikrop 【مىكروپ】 r. Mikrop.
mikropluq 【مىكروپلۇق】 r.u. Mikroplu.
mikroskop 【مىكروسكوپ】 r. Mikroskop.
miktar 【مىكتار】 a. bk. miqdar.
mikyas 【مىكياس】 a. Ölçek, mikyas.
miq 【مىق】 f. bk. mix.
miqdar 【مىقدار】 a. Miktar, nicelik. *Köp miqdarda* – Çok miktarda.
miqimlash 【مىقىملاش】 Basma, sıkma.
miqimlimağ 【مىقىملىماق】 Basmak, sıkmak.
milad 【مىلاد】 a. Milât. *Miladdin ilgiri* – Milâtten önce.

miladiy 【ملادىي】 a. Milâdî.
milenmek 【مىلەنمەك】 Bulanmak.
milesh 【مىلەش】 1. Bulama, batırma 2. Kirletme.
miliklimek 【مىلىكلىمەك】 Okşamak, sıvazlamak.
milimek 【مىلىمەك】 1. Bulamak, batırmak 2. Kirle; mek.
milishletmek 【مىلىشلەتمەك】 Kirletmek, pisletmek, lekelemek, bulaştırmak.
militarist 【مىلىتارىست】 r. Militarist.
militarizm 【مىلىتارىزم】 r. Militarizm.
militsiye 【مىلىتسىيە】 r. Milis.
miljing 【مىلىجىڭ】 1. Yavaş, eli ağır, ağır adam 2. Homurdanıp duran.
miljingliq 【مىلىجىڭلىق】 Yavaşlık, eli ağırlık, beceriksizlik. *Miljingliq qilmaq* – Beceriksizlik etmek.
miljinglima 【مىلىجىڭلىماق】 Beceriksiz olmak.
millet 【مىللەت】 a. Millet, ulus. *Birleshken Milletler Teshkilati* – Birleşmiş Milletler (B.M). *Az sanliq milletler* – Azınlıklar.
milletchi 【مىللەتچى】 a.u. Milliyetçi, ulusçu.
milletchilik 【مىللەتچىلىك】 a.u. Milliyetçilik, ulusçuluk.
milletlik 【مىللەتلىك】 a.u. Milletli, uluslu. *Köp milletlik* – Çok uluslu. *Köp milletlik dölet* – Çok uluslu devlet.
milletperwer 【مىللەتپەرۋەر】 a.f. Milliyetçi, ulusçu.
milletperwerlik 【مىللەتپەرۋەرلىك】 a.f.u. Milliyetçilik, ulusçuluk. *Erep milletperwerligi* – Arap milliyetçiliği.
milligram 【مىللىگرام】 r. Miligram.
millimétr 【مىللىمېتىر】 r. Millimetre.

milliy 【مىللىي】 a. Millî, ulusal. *Milliy til* – Millî dil, ulusal dil. *Milliy mediniyet* – Millî medeniyet (kültür).
milliyleshmek 【مىللىيەشمەك】 a.u. Millileşmek.
milliyleshwürmek 【مىللىيەشتۈرمەك】 a.u. Millileştirmek.
miltiliq 【مىللىتىق】 Tüfek. *Miltiliq dorisi* – Barut. *Miltiliq oqi* – Tüfek mermisi.
milyard 【مىليارد】 r. Milyar.
milyardchi 【مىلياردچى】 r.u. Milyarder.
milyon 【مىليون】 r. Milyon.
milyonchi 【مىليونچى】 r.u. Milyoner.
milyonér 【مىليونېر】 r. bk. milyonchi.
milyonlighan 【مىليونلىغان】 r.u. Milyonlarca.
milyonluq 【مىليونلۇق】 r.u. Milyonluk.
miman 【مىمان】 f. bk. méhman.
min'geshmek 【مىنگەشمەك】 Atın sırtına ikinci bir adamın binmesi.
min'geshtürmek 【مىنگەشتۈرمەك】 (min'geshmek'ten) Atın sırtına ikinci bir adamı bindirmek.
min'gishish 【مىنگىشىش】 bk. min'geshmek.
min'güzme 【مىنگۈزمەك】 bk. mindürmek.
mina 【مىنا】 r. Mayın.
mindürmek 【مىندۈرمەك】 (minmek'ten) Bindirmek.
mindürüş 【مىندۈرۈش】 Bindirme.
minez 【مىنەز】 a. Karakter, buy. *Minezi yaman* – Karakterersiz, huysuz.
minéral 【مىنېرال】 r. Mineral, maden.
minérallik 【مىنېراللىك】 Madenî gubrş).
minéralliq 【مىنېراللىق】 r.u. Madenî.

minéralogiye 【مىنېرالوگىيە】 r. Mineraloji.
ming 【مىڭ】 Bin. **Ming bir süpetlik** – Bin bir vasıflı (çok vasıflı).
mingbégi 【مىڭبېگى】 tar. Binbeyi; kaymakam.
mingghildatmaq 【مىڭغىلداتماق】 (mingghildimaq'tan) Mırıldatmak.
mingghildimaq 【مىڭغىلدىماق】 Mırıldamak, mırıldanmak.
minginchi 【مىڭىنچى】 Bininci.
mingisiz 【مىڭسىز】 Beyinsiz.
minglap 【مىڭلاپ】 Biner biner.
minglighan 【مىڭلىغان】 Binlerce.
minilimaq 【مىنىلىماق】 r.u. Mayınlamak.
ministir 【مىنىستىر】 r. Bakan. **Bash ministir** – Baş bakan. **Tashqi ishler ministirligi** – Dış işleri bakanlığı.
minish 【مىنىش】 Binme.
minishlik 【مىنىشلىك】 Binilmeye elverişli. **Minishlik at** – Binilmeye elverişli at.
minmek 【مىنمەك】 Binmek.
minnet 【مىننەت】 a. Minnet.
minnetdar 【مىننەتدار】 a.f. Minnettar. **Sizge minnetdarmen** – Size minnettarım.
minnetdarchiliq 【مىننەتدارچىلىق】 a.f.u. Minnettar olma hali.
minnetdarliq 【مىننەتدارلىق】 a.f.u. bk. minnetdarchiliq.
minonos 【مىنونوس】 r. Torpido.
minut 【مىنۇت】 r. Dakika. **On minut ötkende** – On dakika geçtiğinde.
minutluq 【مىنۇتلىق】 r.u. Dakikalık.
mirap 【مىراپ】 a.f. Eski feodal sistemde sulama işlerinden sorumlu kimse.

mirapliq 【مىراپلىق】 a.f.u. Eski feodal sistemde sulama işlerinden sorumlu kimsenin işleri.
miras 【مىراس】 a. Miras. **Miras almaq** – Miras almak.
mirasxor 【مىراسخور】 a.f. Mirasçı, varis, halef.
mirasxorluq 【مىراسخورلۇق】 a.f.u. Mirasçılık, varislik, haleflik.
mirwet 【مىرۋەت】 ağ. bk. murwet.
mirza 【مىرزا】 f. Katip, sekreter, bey.
mis 【مىس】 f. Bakır.
misal 【مىسال】 a. Mesela, örnek. **Misal keltürmek** – Örnek vermek.
misil 【مىسىل】 a. Misil, benzeyiş, aynılık. **Misli körülmigen** – Benzeri görülmemiş.
misilchi 【مىسىلچى】 Zanaatçı, esnaf.
misilsiz 【مىسىلسىز】 a.u. Benzersiz, olağanüstü. **Misilsiz urush** – Benzeri olmayan savaş.
Misirliq 【مىسىرلىق】 a.u. Mısırlı.
miskechi 【مىسكەچى】 f.u. bk. miskin.
misker 【مىسكەر】 f. Bakırcı.
miskerlik 【مىسكەرلىك】 f.u. Bakırcılık.
miskin 【مىسكىن】 a. Miskin.
miskinlik 【مىسكىنلىك】 a.u. Miskinlik.
misqal 【مىسقال】 a. Zolotnik (4,26 gram ağırlığında bir tartı birimi).
misra 【مىسرا】 a. Mısra.
Misran 【مىسران】 a.f. Mısır'a ait. **Misran qilich** – Mısır kılıcı.
misrang 【مىسراڭ】 Küskü.
missionér 【مىسسىونېر】 r. Misyoner.
missionérlík 【مىسسىونېرلىك】 r.u. Misyonerlik.
mish 【مىش】 ağ. bk. möshük.

mish-mish 【مش-مش】 Söylenti, rivayet.
Mish-mish paranglar – Söylentiler. **Mish-mish söz** – Rivayet.

mishchan 【مشچان】 r. Görgüsüz, dar kafalı.

mishchanliq 【مشچانلىق】 r.u. Görgüsüzlük, dar kafalılık.

mishi 【مشىق】 Sümük.

mishqap 【مشقاپ】 f. Sucu, su taşıyıcısı.

mishqarmaq 【مشقارماق】 Sümkürmek.

mishqartmaq 【مشقارتماق】 (mishqarmaq'tan) Sümkürtmek.

mishqirish 【مشقيرىش】 Sümküreme.

mitang 【مىتاك】 ç. Pirinç çorbası.

miyavlashmaq 【مىياۋلاشماق】 Miyavlaşmak.

miyavlatmaq 【مىياۋلاتماق】 (miyavlimaq'tan) Miyavlatmak.

miyavlimaq 【مىياۋلىماق】 Miyavlamak.

miye 【مىيە】 bk. ménge.

miyiq 【مىيىق】 Bıyık.

miyiqliq 【مىيىقلىق】 Bıyıklı.

Mizan 【مىزان】 a. astr. Terazı.

mobi 【موبى】 ç. Yağlı boya fırçası.

moden'gül 【مودەنگۈل】 ç.f. bot. Şakayık (çiçeği).

mogu 【موگۇ】 ç. Mantar. **Zeherlik mogu** – Zehirli mantar.

Moghal 【موغال】 ağ. bk. Mungghul.

moxo 【موخو】 bk. maxaw.

mojudiyet 【موجۇدىيەت】 a. Mevcudiyet, varlık.

mojuqlash 【موچۇقلاش】 ağ. bk. mijighdash.

mojuqlimaq 【موچۇقلىماق】 ağ. bk. mijighdimaq.

moka 【موكا】 Mekik, masura.

mokla 【موكلا】 Becerikli, eli uz, mahir, usta.

mol 【مول】 Bol, çok. **Mol hosul** – Bol ürün.

molchiliq 【مولچىلىق】 Bolluk, çokluk, bereket, refah. **Molchiliqta yashimaq** – Refah içinde yaşamak.

Moldawan 【مولداۋان】 Moldavyalı. **Moldawan xelqi** – Moldavyalı halk. **Moldawan tili** – Moldavya dili.

moloz 【مولدوز】 ağ. bk. mozdoz.

molékula 【مولېكۇلا】 r. Molekül.

molja 【مولجا】 bk. mölcher.

moljallimaq 【مولجاللىماق】 bk. mölcherlimesek.

molla 【مولا】 f. 1. Molla 2. Bilgin, hoca, okumuştı.

molla 【موللاق】 a. Perende.

mollaqchi 【موللاقچى】 a.u. Akrobat, cambaz.

molliliq 【موللىلىق】 f.u. Bilginlik, okumuşluk.

molluq 【موللۇق】 Bolluk, refah. **Molluqta yashaymiz** – Refah içinde yaşarız.

molun 【مولۇن】 Yabanî kedi.

mom 【موم】 f. Mum. **Aq mom** – Ak mum, beyaz mum. **Qara mom** – Zift.

moma 【موما】 I Anneanne, yaşlı kadın.

moma 【موما】 II Direk, sütün.

moma 【موما】 III ç. Ekmek, buharda pişirilen ekmek.

momay 【موماي】 bk. moma.

momlanmaq 【موملانماق】 f.u. Mumlanmak, cilalanmak.

momlash 【موملاش】 f.u. Mumlama, cilalama.

momlatmaq 【موملاتماق】 (momlimaq'tan) Mumlatmak, cilatmak.

momlimaq 【موملىماق】 f.u. Mumlamak,

cilalamak
momluq 【موملۇق】 f.u. Mumlu, cilalı.
momlutush 【موملۇتۇش】 f.u. Mumlatma.
monax 【موناخ】 r. Keşiş. *Monax bolmaq* – Keşiş olmak.
monaxliq 【موناخلىق】 r.u. Keşişlik.
monarxist 【مونارخىست】 r. Monarşi taraftarı.
monarxiye 【مونارخىيە】 r. Monarşi.
monarxiyilik 【مونارخىيىلىك】 r.u. Monarşi.
Monarxiyilik dölet – Monarşi devlet.
monarxizm 【مونارخىزم】 r. Monarşi taraftarlığı.
monastir 【موناستىر】 r. Manastır, keşişhane.
moncha 【مونچا】 Banyo, hamam.
monchaq 【مونچاق】 Boncuk, gerdanlık.
monis 【مونىس】 a. Sırdaş.
monopol 【مونوپول】 r. Tekel, inhisar.
Monopol hoquq – Tekel hukuku.
monopolist 【مونوپولىست】 r. Tekelci, tekeli altında bulunduran.
monopolistik 【مونوپولىستىك】 r. Tekelcilik.
monopoliye 【مونوپولىيە】 r. Tekel, inhisar.
Monopoliye qilip almaq – Tekeline almak.
monopoliyichi 【مونوپولىيىچى】 r.u. Tekelci.
mopang 【موپانگ】 ç. Değirmen.
mopangchi 【موپانگچى】 ç.u. Değirmenci.
mora 【مورا】 Boyu, baca.
morfologik 【مورفولوگىك】 r. Morfoloji, morfolojik.
morfologiye 【مورفولوگىيە】 r. Morfoloji.
morlash 【مورلاش】 Tirmalama.
morlashmaq 【مورلاشماق】 Birbirini tirmalamak.

morlatmaq 【مورلاتماق】 (morlimaq'tan) Tirmalatmak. *Qolumni müshüktin morlutuwaldim* – Elimi kediye tirmalattım (istemeyerek).
morlimaq 【مورلىماق】 Tirmalamak.
morliwetmek 【مورلىۋەتمەك】 Tirmalay a vermek.
morlushush 【مورلۇشۇش】 Birbirini tirmalama.
morochoq 【موروچاق】 Duvar ocağı.
motor 【موتور】 r. Motor. *Motor ishlesh séxi* – Motor yapım atölyesi.
motorchi 【موتورچى】 r.u. Motorcu.
motorlashmaq 【موتورلاشماق】 r.u. Motorlaşmak.
motorlashturmaq 【موتورلاشتۇرماق】 (motorlashmaq'tan) Motorlaştırmak.
motorluq 【موتورلۇق】 r.u. Motorlu. *Motorluq qéyiq* – Motorlu kayak.
motsiklit 【موتسىكلت】 r. Motorsiklet.
motsiklitchi 【موتسىكلتچى】 r.u. Motorsikletçi.
mowut 【موۋۇت】 Çuha.
moy 【موي】 Kıl, tüy.
moyigungsi 【مويىگۇڭسى】 ç. Ticaret şirketi.
moyiyung 【مويىيۇڭ】 ç. Kazak, örme yelek.
moyka 【مويكا】 I r. Yün temizleme fabrikası.
moyka 【مويكا】 II ağ. Çatal.
moykichi 【مويكىچى】 r.u. Yün temizleme fabrikasının sahibi; fabrikatör.
moylaw 【مويلاۋ】 f. Bıyık.
moylawliq 【مويلاۋلىق】 f.u. Bıyıklı.
moylawsiz 【مويلاۋسىز】 f.u. Bıyıksız.
moyluq 【مويلۇق】 Tüylü. *Moyluq téré* – Tüylü deri. *Moyluq haywan* – Tüylü hayvan.

moyma 【مويما】 Kuş avlamada kullanılan ilmek tayağı.

moyne 【مويينه】 f. Kürk.

moynidoz 【مويئيدوز】 f. Kürkçü.

moynidozluq 【مويئيدوزلۇق】 f.u. Kürkçülük.

moysipit 【مويئىپىت】 f. 1. Ağarmış, ak saçlı 2. Yaşlı.

moyul 【مويۇل】 bot. Kuş kirazı.

moyulluq 【مويۇللۇق】 Kuş kirazılık.

moyut 【مويۇت】 bk. mowut.

mozay 【موزاي】 Buzağı.

mozaylimaç 【موزايلىماق】 Buzağılamak.

mozaywéshi 【موزايۇبىشى】 zool. Falanj.

mozayxana 【موزايخانا】 u.f. Buzağı ağılı.

mozdoz 【موزدوز】 f. Kunduracı, ayakkabıcı.

mozdozchiliq 【موزدوزچىلىق】 f.u. Kunduracılık, ayakkabıcılık.

mozdozluq 【موزدوزلۇق】 f.u. bk. mozdozchiliq.

mozoy 【موزوي】 ağ. bk. mozay.

möge 【مۆگه】 f. ağ. bk. méwe.

möhür 【مۆھۈر】 Damga, mühür.

möhürchi 【مۆھۈرچى】 Damgacı, mühürcü.

mökmek 【مۆكمهك】 Gizlenmek, saklanmak.

möktürmek 【مۆكتۈرمهك】 (mökmek'ten) Saklatmak, gizletmek.

möktürüş 【مۆكتۈرۈش】 Saklatma, gizletme.

mökü-möküleng 【مۆكۈ-مۆكۈلەڭ】 Saklanbaç.

Mökü-möküleng oynimaç – Saklanbaç oynamak.

möküşmek 【مۆكۈشمهك】 Saklanbaç.

mölcher 【مۆلچەر】 1. Teyelleme, tasarı 2. Nişan alma.

mölcherlenmek 【مۆلچەرلەنمەك】 Teyellenmek, tasarlanmak.

mölcherlesh 【مۆلچەرلەش】 1. Tasarlama 2. Nişan alma.

mölcherlimek 【مۆلچەرلىمەك】 1. Tasarlamak 2. Nişan almak.

möldür 【مۆلدۈر】 1. Dolu 2. Şeffaf, saydam, temiz.

möldür-möldür 【مۆلدۈر-مۆلدۈر】 Damla damla.

möldürlimek 【مۆلدۈرلىمەك】 1. Damlamak.

Uning közidin möldürlep yash éqiwatidu – Onun gözünden damla damla yaş akıyor. 2. Şeffaflık, saydamlık, temizlik.

möle 【مۆله】 Yük vurma eyeri; bk. chom.

möülüdimək 【مۆلۈلدىمەك】 bk. möldürlimek.

mömün 【مۆمۈن】 Sakin, dikkatli, yumuşak, hoş.

mömünlük 【مۆمۈنلۈك】 Yumuşaklık, sakinlik.

möngdürmek 【مۆڭدۈرمەك】 Çifte attırmak.

möngdürüş 【مۆڭدۈرۈش】 Çifte attırma.

mönggek 【مۆڭگەك】 Çifte atan. **Mönggek at** – Çifte atan at.

mönggeklesh 【مۆڭگەكلەش】 Çifte atma.

mönggeklimek 【مۆڭگەكلىمەك】 Çifte atmak.

möngkügek 【مۆڭكۈگەك】 bk. mönggek.

möngmek 【مۆڭمەك】 Çifte atmak.

möngüş 【مۆڭۈش】 Çifte atma.

mör 【مۆر】 I a. bk. möhür.

mör 【مۆر】 II Ödül, mükafat.

mördar 【مۆردار】 a.f. tar. Sarayın damga işlerinden sorumlu memuru.

mördarlıq 【مۆردارلىق】 a.f.u. tar. Sarayın damga işlerinden sorumlu memuriyeti.

möresh 【مۆرەش】 bk. meresh.
mörimek 【مۆرىمەك】 bk. merimek.
mörimes 【مۆرىمەس】 Uyuşuk, ağır kanlı.
mörimeslik 【مۆرىمەسلىك】 Cansızlık, uyuşukluk, gevşeklik.
mörüt 【مۆرۈت】 Süre, müddet, zaman, vakit, mühlet. *Öz mörütide* – Zamanında.
möshük 【مۆشۈك】 bk. müshük.
möteber 【مۆتەبەر】 a. bk. mötiwer.
mötütil 【مۆتۈدىل】 a. Ilımlı, mutedil. *Mötütil témpératura* – Ilık derece, mutedil derece.
mötüdillik 【مۆتۈدىللىك】 a.u. Ilımlılık, mutedillik.
mötiwer 【مۆتۈۋەر】 a. Muhterem, itibarlı, saygılı, hatırı sayılır. *Mötiwer alim* – İtibarlı bilgin.
mötiwerlik 【مۆتۈۋەرلىك】 a.u. İtibarlılık, saygılılık.
mu 【مۇ】 ç. Tarla ölçü birimi.
-mu 【مۇ-】 Da, de, bile bağlama edatlarını karşılar. *Biz ishleshnimu, oqushnimu yaxshi körümüz* – Biz çalışmayı da, okumayı da severiz.
muamile 【مۇئامىلە】 a. Muamele, ilişki, temas, davranış. *Muamile qilmaq* – İlişki kurmak. *Yumshaq muamile qilish* – Hoşgörü ile davranma.
muash 【مۇئاش】 a. bk. maash.
mubada 【مۇبادا】 f. Eğer, ise, şayet.
mubalighe 【مۇبالىغە】 a. Mübalağa, abartma. *Sözümning mubalighisi yoq* – Sözümün mübalağası yok.
mubalighilik 【مۇبالىغىلىك】 a.u. Mübalağalı, jabartılmı.
mubalighisiz 【مۇبالىغىسىز】 a.u. Mübalağasız.

mubarek 【مۇبارەك】 a. Mübarek. *Mubarek bolsun!* – Mübarek olsun! Kutlu olsun!
mubareklesh 【مۇبارەكلەش】 a.u. Kutlama.
mubareklimek 【مۇبارەكلەشمەك】 a.u. Kutlamak.
mudaxile 【مۇداخىلە】 a. Müdahale. *Herbiy mudaxile* – Askerî müdahale.
mudaxilichi 【مۇداخىلچى】 a.u. Müdahaleci.
mudaxilichilik 【مۇداخىلچىلىك】 a.u. Müdahalecilik.
mudapie 【مۇداپىئە】 a. Müdafa, savunma. *Mudapie qabiliyiti* – Savunma kabiliyeti.
mudapiichi 【مۇداپىئىچى】 a.u. Müdafaacı, savunucu, koruyucu.
mudapiichilik 【مۇداپىئىچىلىك】 a.u. Savunmacılık.
mudhish 【مۇدەھىش】 a. Müthiş, dehşetli, korkunç.
muellim 【مۇئەللىم】 a. Öğretmen, hoca.
muellime 【مۇئەللىمە】 a. Hanım öğretmen.
muellip 【مۇئەللىپ】 a. Müellif, yazar.
muelliplik 【مۇئەللىپلىك】 a.u. Müelliflik, yazarlık.
muemma 【مۇئەمما】 a. Muamma.
muerrix 【مۇئەرىخ】 a. kit. Tarihçi.
muessese 【مۇئەسسەسە】 a. Müessese, kurum.
mueyyen 【مۇئەيىنەن】 a. Muayyen, belli, belirli. *Müeyyen tarixiy dewr* – Muayyen tarihî devre.
mueyyenlik 【مۇئەيىنەنلىك】 a.u. Muayyenlik, blirlilik.
muezzin 【مۇئەززىن】 a. bk. mezin.
mug 【مۇگ】 f. Sihirbaz, büyücü, bağıcı.
mughembér 【مۇغەمبەر】 a. Kurnaz, sinsi.

mughembérlik 【مۇغەمبەرلىك】 a.u. Kurnazlık, sinsilik. *Mughembérlik qilmaq* – Kurnazlık etmek.

muhajir 【مۇھاجىر】 a. Muhacir.

muhajirlik 【مۇھاجىرلىك】 a.u. Muhacirlik, muhacir olma hali.

muhakime 【مۇھاكىمە】 a. Muhakeme, görüşme. *Muhakime qilmaq* – Görüşmek, incelemek.

muhapize 【مۇھاپىزە】 a. bk. muhapizet.

muhapizet 【مۇھاپىزەت】 a. Muhafaza, koruma, himaye, esirgeme. *Muhapizet qilmaq* – Korumak.

muhapizetchi 【مۇھاپىزەتچى】 a.u. Muhafız. *Muhapizetchi qoshun* – Muhafız ordusu.

muhapizichi 【مۇھاپىزىچى】 a.u. bk. muhapizetchi.

muharibe 【مۇھارىبە】 a. Muharebe, savaş.

muhasire 【مۇھاسىرە】 a. Muhasara, koşatma.

muhebbet 【مۇھەببەت】 a. Muhabbt, sevgi, sevmek. *Muhebbet baghlmaq* – Sevmek, sevişmek.

muhebbetdash 【مۇھەببەتداش】 a.u. Sevgili, dost, aşık.

muhebbetlik 【مۇھەببەتلىك】 a.u. Sevecen, sevimli.

muhebbetname 【مۇھەببەتنامە】 a.f. Muhabbetname.

muhebbetsiz 【مۇھەببەتسىز】 a.u. Muhabbti olmayan, sevgisiz.

muhebbetsizlik 【مۇھەببەتسىزلىك】 a.u. Sevgisizlik.

muheddis 【مۇھەددىس】 a. Muhaddis, hadis bilgini.

muharrem 【مۇھەررەم】 a. Muharrem; Hicri

yılının birinci ayı.

muherrir 【مۇھەررىر】 a. Muharrir.

muherrirlik 【مۇھەررىرلىك】 a.u. Muharrirlik.

muhim 【مۇھىم】 a. Önemli, mühim. *Muhim weqeler bohıp ötti* – Önemli olaylar geçti.

muhimlik 【مۇھىملىك】 a.u. Önemlilik.

muhit 【مۇھىت】 a. Muhit, çevre.

muhlet 【مۇھلەت】 a. Süre. *Muhlitidin burun* – Süresinden önce.

muhletlik 【مۇھلەتلىك】 a.u. Süreli. *Muhletlik qerz* – Süreli borç.

muhletsiz 【مۇھلەتسىز】 a.u. Süresiz.

muhtaj 【مۇھتاج】 a. Muhtaç. *Muhtaj bolmaq* – Muhtaç olmak.

muhtajliq 【مۇھتاجلىق】 a.u. Muhtaçlık.

muhterem 【مۇھتەرەم】 a. Muhterem, sayın, saygı değer.

muhur 【مۇھۇر】 bk. möhür.

muxalip 【مۇخالىپ】 a. Muhalif, karşın, aykırır.

muxalipliq 【مۇخالىپلىق】 a.u. Muhaliflik, aykırılık.

muxbir 【مۇخبىر】 a. Muhabir, haberci.

muxbirlık 【مۇخبىرلىك】 a.u. Muhabirlik, habercilik.

muxlis 【مۇخلىس】 a. Muhlis.

muxpi 【مۇخپى】 a. ağ. bk. muxbir.

muxtar 【مۇختار】 a. Muhtar, pzerk.

muxtariyet 【مۇختارىيەت】 a. Muhtariyet, özerklik.

muxtariyetchi 【مۇختارىيەتچى】 a.u. Muhtariyet taraftan.

muxtariyetlik 【مۇختارىيەتلىك】 a.u. Muhtariyetli, özerki olan.

mujang 【مۇھاڭ】 c. Dülger, doğramacı.
mujize 【مۇجىزە】 a. Mucize, tansık.
mujizilik 【مۇجىزىلىك】 a.u. Mucizeli.
mujulmaq 【مۇجۇلماق】 Kemirilmek, ezilmek, zedelenmek.
mujumaq 【مۇجۇماق】 Kemirmek, ezmek, zedelemek.
mujush 【مۇجۇش】 Kemirme, ezme, zedeleme.
mujutmaq 【مۇجۇتماق】 (mujumaq'tan) Kemirtmek, ezdirmek, kırdırmak, zedeletmek.
mujutush 【مۇجۇتۇش】 Kemirtme, ezdirme, kırdırma, zedeletme.
mukapat 【مۇكاپات】 a. Mükafat. **Mukapat bermek** – Mükafat vermek.
mukapatlanmaq 【مۇكاپاتلانماق】 a.u. Mükafatlanmak.
mukapatlash 【مۇكاپاتلاش】 a.u. Mukafatlama.
mukapatlimaq 【مۇكاپاتلىماق】 a.u. Mukafatlamak.
mukapatlinish 【مۇكاپاتلىنىش】 a.u. Mükafatlanma.
mukawilash 【مۇكاۋىلاش】 a.u. Ciltleme.
mukemmel 【مۇكەممەل】 a. Mükemmel, eksiksiz, tam. **U töt tilni mukemmel bilidu** – O dört dili mükemml bilir.
mukemmelleشمek 【مۇكەممەللهشمەك】 a.u. Eksiksiz olmak; mükemmel hale gelmek.
mukemmelleshtürmek 【مۇكەممەللهشتۈرمەك】 a.u. (mukemmelleشمek'ten) Eksiksiz hale getirmek.
mukemmelleshtürülmek 【مۇكەممەللهشتۈرۈلمەك】 a.u. Eksiksiz hale getirilmek.
mukemmellik 【مۇكەممەللىك】 a.u. Mükemmellik; tam olma hali.
muqam 【مۇقام】 a. Motif, hava, melodi. **On**

ikki Muqam – On iki Motif.
muqawa 【مۇقاۋا】 a. Ciltleme, cilt kapağı.
muqawichi 【مۇقاۋىچى】 a.u. Ciltçi.
muqawilanmaq 【مۇقاۋىلانماق】 a.u. Ciltlenmek.
muqawilatquzmaq 【مۇقاۋىلاتقۇزماق】 a.u. bk. muqawilatmaq.
muqawilatmaq 【مۇقاۋىلاتماق】 a.u. (muqawilimaq'tan) Ciltletmek.
muqawilimaq 【مۇقاۋىلىماق】 a.u. Ciltlemek.
muqeddem 【مۇقەددەم】 a. Mukaddem, daha önce.
muqeddes 【مۇقەددەس】 a. Mukaddes, kutsal, kutlu.
muqeddeslik 【مۇقەددەسلىك】 a.u. Mukaddes olma hali; kutlu olma hali.
muqeddime 【مۇقەددىمە】 a. Mukaddeme, önsöz.
muqerrer 【مۇقەررەر】 a. Mukarrer, şüphesiz, kesin.
muqim 【مۇقىم】 a. 1. Oturan 2. Daima, aralıksız, sabit.
muqimlashmaq 【مۇقىملاشماق】 a.u. Sabitleşmek.
muqimlashturmaq 【مۇقىملاشتۇرماق】 a.u. Sabitleştirmek. **Mal bahasini muqimlashturmaq** – Mal fiyatını sabitleştirmek.
muqsan 【مۇقسان】 a. bk. nuqsan.
mulahize 【مۇلاھىزە】 a. Mülahaza.
mulaqet 【مۇلاقەت】 a. tar. Mülakat.
mulayim 【مۇلايىم】 a. Mülâyim, müşfik, şefkatli, şevecep, latif, okşayıcı, yumuşak. **Mulayim tagh shamili** – Okşayıcı dağ rüzgarı.
mulayimane 【مۇلايىمانە】 a.f. Sevecen halde; okşayıcı bir şekilde.

mulayimlashmaq 【مۇلايىملاشماق】 a.u. Müşfiklik olmak; şefkatli olmak; sevecen olmak; yumuşak olmak.

mulayimlik 【مۇلايىملىك】 a.u. Müşfiklik, şefkatlilik, sevecenlik, latiflik, okşayıcılık, yumuşaklık.

muluq 【مۇلۇق】 ç.u. *Besh muluq yer* – Beş my ölçümündeki yer; beş mulu yer.

mulun 【مۇلۇن】 ağ. Yabani kedi, yaban kedisi.

mumkin 【مۇمكىن】 a. Mümkün. *Mumkinmu?* – Mümkün mü? *Mumkin keder* – Mümkün olduğu kadar.

mumkinchilik 【مۇمكىنچىلىك】 a.u. Mümkün olma hali.

mumkinlik 【مۇمكىنلىك】 a.u. bk. mumkinchilik.

mumun 【مۇمۇن】 ağ. bk. moma I.

munadi 【مۇنادى】 a. Tellal, münadi.

munajat 【مۇناجات】 din. Münacat munajat qilmaq münacat etmek.

munaqi 【مۇناقى】 a. Bir tür üzüm.

munapiq 【مۇناپىق】 a. Münafik.

munapiqliq 【مۇناپىقلىق】 a.u. Münafıklık. *Munapiqliq qilmaq* – Münafıklık etmek.

munar 【مۇنار】 a. bk. munare.

munare 【مۇناره】 a. Minare. *Xatire munarisi* – Anıt kulesi.

munasibetlik 【مۇناسىبەتلىك】 a.u. Alakalı, ilgili, ilişkisi olan. *Munasibetlik ademler* – İlgili adamlar.

munasip 【مۇناسىپ】 a. Münasip, uygun.

munasiplik 【مۇناسىپلىك】 a.u. Münasip olma hali; uygunluk.

munasiwet 【مۇناسىۋەت】 a. Münasebet, alaka, ilişki.

munasse 【مۇناسىسە】 ağ. bk. muresse.

munayim 【مۇنايىم】 a. bk. mulayim.

munazire 【مۇنازىرە】 a. Münazara. *Munazire qilmaq* – Münazara etmek.

munazirilik 【مۇنازىرلىك】 a.u. Münazaralı.

munber 【مۇنبەر】 a. Minber.

muncha 【مۇنچا】 bk. moncha.

munchaq 【مۇنچاق】 bk. monchaq.

munche 【مۇنچە】 Kadar, şu kadar. *Bir munche* – Birçok. *Munche köp* – Bu kadar çok.

munchila 【مۇنچىلا】 Bu kadar.

munchilik 【مۇنچىلىك】 bk. munchila.

munchiwala 【مۇنچىۋالا】 bk. munchila.

munda 【مۇندا】 I Burada.

munda 【مۇندا】 II Bir bitki adı.

mundaq 【مۇنداق】 Böyle.

mundaqche 【مۇنداقتە】 Böylesine.

mundaqta 【مۇنداقتا】 Böyle olduğu halde.

mundin 【مۇندىن】 Bundan. *Mundin burunqi* – Bundan önceki. *Mundin keyinki* – Bundan sonraki.

munejjim 【مۇنەججىم】 a. Müneccim, astrolog.

munewwer 【مۇنەۋۋەر】 a. Münevver, aydın, okumuş.

munewwerlik 【مۇنەۋۋەرلىك】 a.u. Münevverlik, okumuşluk.

mung 【مۇڭ】 Keder, hüzn, elem, üzüntü.

mung-zar 【مۇڭ-زار】 u.f. Keder ve ağıt.

munga 【مۇڭا】 ağ. bk. mununggha.

mungdash 【مۇڭداش】 Sırdaş, yakın dost.

mungdashliq 【مۇڭداشلىق】 Sırdaşlık.

mungdashmaq 【مۇڭداشماق】 Sırlaşmak,

dertleşmek.

Mungghul 【مۇڭغۇل】 Moğol. **Mungghul xelqi** – Moğol halkı. **Mungghul tili** – Moğol dili.

munqlanmaq 【مۇڭلانماق】 Hüzünlenmek, duygulanmak, kederlenmek.

munqluq 【مۇڭلۇق】 Hüzünlü, duygulu, kederli.

munqlunush 【مۇڭلۇنۇش】 Hüzünlenme, duygulanma, kederlenme.

muni 【مۇنى】 bk. bu.

muning 【مۇنىڭ】 bk. bu.

munqeriz 【مۇنقىرىز】 a. Münkariz, çökmüş, çökme. **Munqeriz bolmaq** – Çökmek, bitmek.

munqerizlik 【مۇنقىرىزلىك】 a.u. Çökme hali.

muno 【مۇنو】 (mana bu) İşte bu.

muntezir 【مۇنتەزىر】 a. Muntazır, bekleyen, intizar eden.

muntizim 【مۇنتىزىم】 a. Muntazam, tertipli.

mununggha 【مۇنۇڭغا】 bk. bu.

mupessel 【مۇپەسسەل】 a. Mufassal, detaylı, ayrıntılı, teferruatlı.

mupessellik 【مۇپەسسەللىك】 a.u. Mufassallık, detaylılık.

mupt 【مۇپت】 f. Parasız, bedava.

mupti 【مۇپتى】 a. Müftü.

muptila 【مۇپتىلا】 Maruz, meyilli, düşen, düşkün. **Muptila bolmaq** – Maruz kalmak.

muptilik 【مۇپتىلىك】 a.u. Müftülük.

murabba 【مۇراببا】 a. Reçel.

murajiet 【مۇراجىئەت】 a. Müracaat. **Murajiet qilmaq** – Müracaat etmek.

murajietname 【مۇراجىئەتنامە】 a.f. Müracaatname.

murap 【مۇراپ】 a.f. ağ. Vergi toplayıcı.

murasim 【مۇراسىم】 a. Merasim, tören.

murat 【مۇرات】 a. Murat, istek, dilek. **Muradim hasil boldi** – Muradım hasil oldu.

murat-mexset 【مۇرات-مەخسەت】 a. Murat ve amaç.

murch 【مۇرچ】 Kara biber. **Qara murch** – Kara biber.

murda 【مۇردا】 f. Ceset, ölü.

murdar 【مۇردار】 f. Zehirli, kirli.

murdarliq 【مۇردارلىق】 f.u. Zehirlilik, kirlilik.

murebbe 【مۇرەببە】 a. Reçel.

murebbiy 【مۇرەببىي】 a. Eğitimci, terbiyeci.

murebbiye 【مۇرەببىيە】 a. Kadın eğitimci, kadın terbiyeci.

murekkep 【مۇرەككەپ】 a. Mürekkep, karmaşık.

murekkepleshmek 【مۇرەككەپلەشمەك】 a.u. Karmaşık hale gelmek; zorlaşmak.

murekkepleshtürmek 【مۇرەككەپلەشتۈرمەك】 a.u. (murekkepleshmek'ten) Mürekkepleştirmek; karmaşık hale getirmek, zorlaştırmak.

murekkeptik 【مۇرەككەپتىك】 a.u. Zorluk; karmaşık hale gelmek; karmaşık olmak.

muresse 【مۇرەسسە】 a. Uzlaşma, barışma, ara bulma. **Muresse qilmaq** – Uzlaşmak, barışmak.

muressichi 【مۇرەسسىچى】 a.u. Ara bulucu.

muressichil 【مۇرەسسىچىل】 a.u. Barışçıl.

muressichilik 【مۇرەسسىچىلىك】 a.u. Ara buluculuk. **Muressichilik siyaseti** – Barışçıl siyaset.

muressisiz 【مۇرەسسسىز】 a.u. Barışmaz, uzlaşmaz.

murq 【مۇرق】 f. 1. Kuş 2. Tavuk.

murun 【مۇرۇن】 ağ. bk. burun.

murwet 【مۇرۋەت】 a. İnsanlık, insanseverlik.
murwetsiz 【مۇرۋەتسىز】 a.u. İnsanlığı yok, sevgisiz, insanseverliği yok.
musabiqe 【مۇسابىقە】 a. Müsabaka. *Emgek musabiqisi* – Emek müsabakası.
musabiqichi 【مۇسابىقىچى】 a.u. Müsabakam, yarışan.
musabiqilashmaq 【مۇسابىقىلاشماق】 a.u. Yarışmak, müsabaka etmek.
musadire 【مۇسادىرە】 a. Müsadere. *Musadire qilmaq* – Müsadere etmek.
musahibe 【مۇساھىبە】 a. Görüşme, sohbet, konuşma.
musape 【مۇساپە】 a. Mesafe, atalık.
musapilik 【مۇساپىلىك】 a.u. Mesafeli. *Uzun musapilik* – Uzun mesafeli.
musapir 【مۇساپىر】 a. 1. Yabancı; başka yerden gelen. 2. Seyyah, gezmen, turist, yolcu.
musapirchilik 【مۇساپىرچىلىك】 a.u. bk. musapirliq.
musapirxana 【مۇساپىرخانا】 a.f. Otel; bk. méhmanxana.
musapirliq 【مۇساپىرلىق】 a.u. 1. Yabancılık 2. Seyyahlık.
musbet 【مۇسبەت】 a. Müspet, pozitif. *Musbet san* – Müspet sayı.
muselles 【مۇسەللەس】 a. Üzüm rakısı; üzüm şarabı.
mustebit 【مۇستەبىت】 a. Müstebit.
mustehkem 【مۇستەھكەم】 a. İstikrarlı, sabit, dayanıklı, sıkı. *Mustehkem dostluk* – Sabit dostluk.
mustehkemlesh 【مۇستەھكەملەش】 a.u. Dayanıklılığa hale getirme; sabitleştirme.
mustehkemlik 【مۇستەھكەملىك】 a.u. Sabitlik,

dayanıklılık.
mustehkemlimək 【مۇستەھكەملىمەك】 a.u. Dayanıklılığa hale getirmek; sabitleştirmek.
musteqil 【مۇستەقىل】 a. Müstakil, bağımsız. *Musteqil dölet* – Bağımsız devlet.
musteqillik 【مۇستەقىللىك】 a.u. Bağımsızlık, egemenlik.
mustemlike 【مۇستەملىكە】 a. Müstemleke, sömürge.
mustemlikichi 【مۇستەملىكىچى】 a.u. Müstemlekeci, sömürgeci.
mustemlikichilik 【مۇستەملىكىچىلىك】 a.u. Müstemlekecilik, sömürgecilik.
mustemlikilik 【مۇستەملىكىلىك】 a.u. Müstemleke olma hali; sömürge olma hali.
mustesna 【مۇستەسنا】 Müstesna.
Musulman 【مۇسۇلمان】 a. Müslüman.
Musulmanchiliq 【مۇسۇلمانچىلىق】 a.u. bk. Musulmanliq.
Musulmanliq 【مۇسۇلمانلىق】 a.u. Müslümanlık.
Musurman 【مۇسۇرمان】 a. ağ. bk. Musulman.
musuy 【مۇسۇي】 ç. bot. Kaba yonca.
mush 【مۇش】 f. bk. musht.
mushak 【مۇشاك】 Roket, füze. *Mushak atmaq* – Roket atmak; roket fırlatmak.
musheqquet 【مۇشەققەت】 a. Meşakkat, zorluk, zahmet. *Musheqquet çekmek* – Zorluk çekmek.
musheqquetlendürmek 【مۇشەققەتلەندۈرمەك】 a.u. Zahmete sokmak; zahmette koymak.
musheqquetlenmek 【مۇشەققەتلەنمەك】 a.u. Zahmet çekmek.
musheqquetlik 【مۇشەققەتلىك】 a.u. Zahmetli.
musheqquetlimək 【مۇشەققەتلىمەك】 a.u. Zahmet

vermek.

musheqqetlinish 【مۇشەققەتلىنىش】 a.u.
Zahmet çekme.

musht 【مۇشت】 f. Yumruk. **Mushtirini tükken halde** – Yumruklarını sıkılmış halde. **Musht yémek** – Yumruk yemek.

mushta 【مۇشتا】 f. Tokmak.

mushtbazghan 【مۇشتبازغان】 Çekiç.

mushtek 【مۇشتهك】 ağ. bk. musht.

mushtlash 【مۇشتلاش】 f.u. Yumruklama.

mushtlashmaq 【مۇشتلاشماق】 f.u.
Yumruklaşmak.

mushtlashturmaq 【مۇشتلاشتۇرماق】 f.u.
(mushtlashmaq'tan) Y umruklaştırmak.

mushtlimağ 【مۇشتلماق】 f.u. Yumruklamak.

mushtlushush 【مۇشتلۇشۇش】 f.u.
Yumruklaşma.

mushtum 【مۇشتۇم】 f. Yumruk. **Mushtum tügmeğ** – Yumruk sıkmak.

mushtumzor 【مۇشتۇمzor】 f.u. 1. Zorba; ancak kendi çıkarını güden adam 2. Köyağası, zengin köylü.

mushu 【مۇشۇ】 (mana shu) İşte şu. **Mushular** – İşte şunlar. Mushu kün'**giche** – Şu güne kadar.

mushukemde 【مۇشۇكەمدە】 Şu anda.

mushukemgiche 【مۇشۇكەمگىچە】 Şu ana kadar.

mushunche 【مۇشۇنچە】 (mana shunche) Şu kadar.

mushundağ 【مۇشۇنداğ】 (mana shundağ) İşte şöyle.

mushuninggha 【مۇشۇنىڭغا】 Şuna, buna.

mutalie 【مۇتالىئە】 a. İnceleme, tetkik.

mutanasip 【مۇتاناسىپ】 A Mütenasip, oranlı.

mutanasipliq 【مۇتاناسىپلىق】 a.u. Mütenasiplik, oranlılık, nisbetlilik.

mutanasipsiz 【مۇتاناسىپسىز】 a.u. Mütenasipsiz, oransız, nisbetsiz.

mutexessis 【مۇتەخەسسسىس】 a. Uzman, mütehassıs, usta.

mutexessisleshmek 【مۇتەخەسسسىسleşمەك】 a.u. Uzmanlaşmak.

mutexessislik 【مۇتەخەسسسىسلىك】 a.u. Uzmanlık, ustalık.

mutekebbur 【مۇتەكەببۇر】 a. bk. tekebbur.

mutekebburluğ 【مۇتەكەببۇرلۇق】 a.u. bk. tekebburluğ.

mutenasip 【مۇتەناسىپ】 a. bk. mutanasip.

mutqa 【مۇتقا】 ağ. bk. bikargha.

mutlağ 【مۇتلاق】 a. Mutlak, kayıtsız, şartsız. **Mutlağ hakimiyet** – Mutlak hakimiyet.

mutlağchiliğ 【مۇتلاقچىلىق】 a.u. Mutlakıyet, saltçılık. **Hakim mutlağchiliğ** – Diktatörlük.

muttehem 【مۇتتههم】 a. Alçak herif, namussuz.

muttehemchilik 【مۇتتههمچىلىك】 a.u. Alçaklık, namussuzluk.

muttehemlik 【مۇتتههملىك】 a.u. bk. muttehemchilik.

muwapiğ 【مۇۋاپىق】 a. Muvafık, uygun, münasip.

muwapiqliğ 【مۇۋاپىقلىق】 a.u. Uygunluk, münasiplik, muvafık olma hali.

muweqqet 【مۇۋەققەت】 a. Muvakkat, geçici. **Muweqqet hökümet** – Geçici hükümet.

muweppeqiyet 【مۇۋەپپەقىيەت】 a. Muvaffakıyyet, kazanmak, muktedir olmak. **Muweppeqiyet qazanmaq** – Muvaffak olmak.

muweppeqiyetlik 【مۇۋەپپەقىيەتلىك】 a.u.

Muvaffakiyetli, başanlı.

muweppeqiyetsiz 【مۇۋەپپەقىيەتسىز】 a.u.
Muvaffakiyetsiz, başarisız, akim.

muweppeqiyetsizlik 【مۇۋەپپەقىيەتسىزلىك】 a.u.
Muvaffakiyetsizlik, başarisızlik, akimlik.
Muweppeqiyetsizlikke uchrimaq –
Muvaffakiyetsizliğe uğramak.

muz 【مۇز】 Buz. **Muz tonglimaq** – Buz
tutmak.

muzakire 【مۇزاكىرە】 a. Müzakere, görüşme.
Muzakire qilmaq – Müzakere etmek. **Muzakire
yürgüzmek** – Müzakere yürütmek.

muzakirileshmek 【مۇزاكىرلەشمەك】 a.u.
Görüşmek.

muzchaqquch 【مۇزچاققۇچ】 Buzkıran.

muze 【مۇزە】 Çizme, ayakkabı.

muzey 【مۇزەي】 r. Müze.

muzxana 【مۇزخانا】 u.f. Soğuk depo; buzun
saklandığı depo.

muzika 【مۇزىكا】 r. Müzik.

muzikant 【مۇزىكانت】 r. Çalgıcı; bk.
muzikichi.

muzikichi 【مۇزىكىچى】 r.u. Çalgıcı, müzisyen.

muzikiliq 【مۇزىكىلىق】 r.u. Müzikli.

muzlatmaq 【مۇزلاتماق】 (muzlimaq'tan)
Dondurmak, üşütmek, buz haline getirmek.

muzlighan 【مۇزلىغان】 Buzlanmış, donmuş,
üşümüş.

muzlimaq 【مۇزلىماق】 Üşüme, donmak.
Muzlap kettim – Üşüdüm.

muzluq 【مۇزلۇق】 Buzlu, buzluk.

müche 【مۇچە】 Üye, aza.

müchel 【مۇچەل】 On iki hayvan takviminin
içerdiği zaman. **On ikki yıl bir müchel boludu**
– On iki yıl bir hayvan takvimidir.

müchellesh 【مۇچەللەش】 ağ. bk. mölcherlesh.

müchülimek 【مۇچۇلمەك】 Taksim etmek.

müddet 【مۇددەت】 a. Müddet, süre, zaman.
Müddettin ilgiri – Zamanından önce.
Müdditide – Zamanında.

müddetlik 【مۇددەتلىك】 a.u. Süreli, müddetli,
vadeli. **Uzaq müddetlik qerz** – Uzun vadeli
borç.

müddetsiz 【مۇددەتسىز】 a.u. Müddetsiz,
süresiz, vadesiz.

müddetsizlik 【مۇددەتسىزلىك】 a.u.
Müddetsizlik, süresizlik, vadesizlik.

müderriis 【مۇدەررىس】 a. Müderriis, profesör.

müderriislik 【مۇدەررىسلىك】 a.u. Müderriislik,
profesörlük.

müdir 【مۇدىر】 a. Müdür, rektör.

müdiriyet 【مۇدىرىيەت】 a. Müdürlük,
başkanlık.

müellimelik 【مۇئەللىمەلىك】 a.u. Hanım
öğretmenliği.

mügdesh 【مۇگدەش】 Uyuklama.

mügdetmek 【مۇگدەتمەك】 (mügdimek'ten)
Uyuklatmak.

mügdimek 【مۇگدیمەك】 Uyuklamak; bk.
uyqusirimaq.

mügdütüş 【مۇگدۈتۈش】 Uyuklatma.

mühendis 【مۇھەندىس】 a. Mühendis.

müjez 【مۇجەز】 a. Karakter, huy, tabiat.

müjezlik 【مۇجەزلىك】 a.u. Yenik müjezlik
Hafif tabiatlı.

müjmel 【مۇجمەل】 a. Belirsiz, gayri muayyen.
Müjmel gep – Belirsiz söz.

mükcheygen 【مۇكچەيگەن】 İğilmiş,
kamburlaşmış.

mükcheygenlik 【مۆكچەيگەنلىك】 İğilmişlik,
kamburlaşmışlık.

mükcheymek 【مۆكچەيمەك】 İğilmek,
kamburlaşmak.

mükcheytmek 【مۆكچەيتمەك】
(mükçeymek'ten) İğildirmek,
kamburlaştırmak.

mükchüyüş 【مۆكچۈيۈش】 İğilme,
kamburlaşma.

mükmek 【مۆكمەك】 Saklanmak. **Müküp
almaq** – Saklanmak.

müktürmek 【مۆكتۈرمەك】 (mükmek'ten)
Saklatmak, gizletmek.

mükü-müküleng 【مۆكۈ-مۆكۈلەڭ】 Saklanbaç
oyunu. **Mükü-müküleng oynimaq** – Saklanbaç
 oynamak.

mükünmek 【مۆكۈنمەك】 Saklanmak,
 gizlenmek.

mükünüş 【مۆكۈنۈش】 Saklanma, gizlenme.

müküwalmaq 【مۆكۈۋالماق】 bk. mükmek.

müküş 【مۆكۈش】 bk. mükünüş.

mülkiy 【مۆلكىي】 a. Mülkî, mal, mülkiyet.

mülük 【مۆلۈك】 a. Mülk, mal. Jem'*iyet mülki*
 – Toplum mülkü.

mülükchilik 【مۆلۈكچىلىك】 a.u. Mülkî,
 mülkiyet.

mülükdar 【مۆلۈكدار】 a.f. Mülktü, mal mülk
 sahibi.

mülükdarliq 【مۆلۈكدارلىق】 a.f.u. Mülk sahibi
 olma hali.

mülül 【مۆلۈل】 a. Keder, elem, üzgün, tasa,
 üzüntü.

mülüllük 【مۆلۈللۈك】 a.u. Kederli, elemli,

hüzünlü, üzüntülü, gamlı, acıklı.

münge 【مۆڭگە】 ağ. bk. ménge.

münggüz 【مۆڭگۈز】 Boynuz. **Yawashning
 münggüzi ichide** – d. Sessizin boynuzu içinde.

münggüzlük 【مۆڭگۈزلۈك】 Boynuzlu.
 Münggüzlük mal – Boynuzlu hayvan.

müngüz 【مۆڭۈز】 bk. münggüz.

müre 【مۆرە】 Omuz. **Mürige müre tirep** –
 Omuz omuz. **Müre ustixini** – Omuz kemiği.

müridesh 【مۆرىدەش】 Omuzlama.

müridimek 【مۆرىدىمەك】 Omuzlamak.

müsibet 【مۆسىبەت】 a. Matem, yas. **Müsibet
 tutmaq** – Yas tutmak.

müsibetlik 【مۆسىبەتلىك】 a.u. Yaslı.

müsün 【مۆسۈن】 Bitki sapı.

müshkül 【مۆشكۈل】 a. Zor, güç. **Müshkül
 ehwal** – Zor durum.

müshkülleshmek 【مۆشكۈللەشمەك】 a.u.
 Zorlaşmak.

müshkülleshmtürmek 【مۆشكۈللەشتۈرمەك】 a.u.
 (müshkülleshmek'ten) Zorlaştırmak.

müshküllük 【مۆشكۈللۈك】 a.u. Zorluk.

müshteri 【مۆشتەرى】 a. Abone.

Müshteri 【مۆشتەرى】 astr. Jüpiter, Müşteri.

müshük 【مۆشۈك】 Kedi. **Müshük halisi** –
 Kedi yavrusu. **Müshükke oyun, sachqanqha
 qiyin** – d. Kediye oyun, sığana zor.

müshükyapilaq 【مۆشۈكياپىلاق】 zool. Puhu
 kuşu.

müteessir 【مۆتەئەسسیر】 a. Müteessir, kederli.
 Müteessir bolmaq – Müteessir olmak.

N

ن

na- 【نا-】 Farsçadan girmiş ön ek. *Nainsap* – İnsafsız. *Natoghri* – Yanlış, hata.

nabap 【ناباپ】 f. Uygunsuz.

nabor 【نابور】 r. Kayıt; silah altına alma; dizme; tertip.

naborchik 【نابورچىك】 r. Dizici, mürettip.

naborchikliq 【نابورچىكلىق】 r.u. Dizicilik.

nabut 【نابوت】 f. Mahvolma, yok olma, yıkım, batma. *Nabut qılmaq* – Mahvetmek.

nachar 【ناچار】 Kötü, zayıf, iyi değil.

nacharlanmaq 【ناچارلانماق】 f.u. Zayıflaşmak. *Hali nacharlinip ketti* – Durumu zayıflaştı.

nacharlash 【ناچارلاش】 f.u. Zayıflama.

nacharlashmaq 【ناچارلاشماق】 f.u. Zayıflaşmak.

nacharlashturuwetmek 【ناچارلاشتۇرۇۋەتمەك】 f.u. Zayıflaştırıvermek.

nacharlatmaq 【ناچارلاتماق】 (nacharlimaq'tan) Zayıflatmak; kötü hale getirmek.

nacharliq 【ناچارلىق】 f.u. Zayıflık, kötülük.

nacharlimaq 【ناچارلىماق】 f.u. Zayıflamak.

nadamet 【نادامەت】 a. Nedamet, pişmanlık.

Nadamet chekmek – Pişman olmak.

nadan 【نادان】 f. Cahil, bilgisiz.

nadanliq 【نادانلىق】 f.u. Cahillik, bilgisizlik.

nadir 【نادىر】 a. kit. Nadir, seyrek.

naga 【ناگا】 f. ağ. bk. nagah.

nagah 【ناگاه】 f. Rastgele, tesadüf.

nagan 【ناگان】 I Arasıra, zaman zaman. *U naganda-naganda peyda bolup turudu* – O arasıra hasıl olur.

nagan 【ناگان】 II r. Tabanca, küçük ateşli silah.

naganda 【ناگاندا】 bk. nagan.

naganda-naganda 【ناگاندا-ناگاندا】 bk. nagan.

naghir 【ناغىر】 ağ. bk. naghra.

naghra 【ناغرا】 a. Davul. *Naghra chalmaq* – Davul çalmak.

naghrichi 【ناغرىچى】 a.u. Davulcu.

nahayiti 【ناھايىتى】 Pek, aşırı. *Nahayiti chong* – Pek büyük.

naheq 【ناھەق】 f.a. Haksız. *Naheq jazalanmaq* – Haksız cezalanmak. *Naheq yerde* – Haksız yerde.

naheqliq 【ناھەقلىق】 f.a.u. Haksızlık.

naheqtin 【ناهقتين】 f.a.u. Haksız olarak.
Naheqtin-naheq – Haksız olarak.

nahiye 【ناهييه】 a. Nahiye, kasaba.

nahiyilik 【ناهييليك】 a.u. Nahiyeeye ait.
Nahiyilik komitét – Nahiye komitesi.

naxsha 【ناخشا】 Şarkı. *Naxsha éytmaq* – Şarkı söylemek.

naxshichi 【ناخشچی】 f.u. Şarkıcı. *Naxshichi ayal* – Şarkıcı kadın.

nail 【نائیل】 a. Nail, erişmiş. *Nail bolmaq* – Nail olmak, erişmek.

nailaj 【نائلاج】 f.a. Çaresiz, istemeyerek, istemeden. *Nailaj kélışke mejbür boldum* – İstemeyerek gelmek zorunda kaldım.

nailajliq 【نائلاجلیق】 f.a.u. Çaresizlik, çıkmazlık.

nainsap 【نائینسپ】 f.a. İnsafsız.

nainsapliq 【نائینسپلیق】 f.a.u. İnsafsızlık.

najins 【ناجینس】 f.a. Cinsiz.

najinslik 【ناجینسلیک】 f.a.u. Cinsizlik.

nakar 【ناکار】 f. Malul, sakat. *Nakar bolmaq* – Sakat olmak.

nakarliq 【ناکارلیق】 f.u. Sakatlık.

nakes 【ناکەس】 f. Alçak, namussuz, rezil.

nakeslik 【ناکەسلیک】 f.u. Alçaklık, namussuzluk, rezillik.

naq 【ناق】 a. ağ. bk. neq.

naqil 【ناقل】 a. kit. Nakil.

naqolay 【ناقولای】 f.u. Kolay olmayan, zor.

naqolayliq 【ناقولایلیق】 f.u. Kolay olmama hali.

nal 【نال】 a. Nal. *Ötükning nali* – Çizmenin nalı.

nalayiq 【نالاییق】 f.a. Uygunsuz, uygun

olmayan.

nale 【نالە】 f. Feryat, çığlık. *Nale qilmaq* – Feryat etmek.

nalet 【نالەت】 a. Lanet, kargış, beddua. *Nalet éytmaq* – Lanet etmek.

nam 【نام】 f. Nam, ad, isim. *Nam chiqarmaq* – Ünlü olmak. *Nami chiqqan qehriman* – Ünlü kahraman.

namaqul 【ناماقۇل】 f.a. Düşüncesiz, ihtiyatsız, akılsızlık.

namashem 【ناماشەم】 f. Alaca karanlık. *Namashem gül* – Alaca karanlık çiçeği.

namayan 【نامایان】 f. Görülür, açık, aşık. *Namayan bolmaq* – Aşık olmak; görülmek.

namayish 【نامایش】 f. Gösteri, nümayiş. *Namayish qilmaq* – Gösteri yapmak.

namayishchi 【نامایشچی】 f.u. Gösterici; gösteriye katılan kimse.

namaz 【ناماز】 f. din. Namaz. *Bamdad namaz* – Sabah namazı. *Namaz oqumaq* – Namaz kılmak.

namdar 【نامدار】 f. Namlı, şanlı, ünlü, şöhretli.

namdarliq 【نامدارلیق】 f.u. Şanlılık, ünlülük, şöhretlilik.

name 【نامە】 f. Name, mektup. *Wakaletname* – Vekalet-name. *Teziyename* – Taziyename. *Wesiyetname* – Vasiyet-name. *Shahname* – Şah-name.

namehrem 【نامەهرەم】 f.a. Başkasının, başkasının malı.

namelumluq 【نامەلۇملۇق】 f.a.u. Belirsizlik.

namelüm 【نامەلۇم】 f.a. Belirsiz.

namert 【نامەرت】 f. Namert, alçak.

namet 【نامەت】 f. Keçe, keçeden.

nametman 【نامه تمان】 f. Kötü keçe.
Nametman adem – Kötü adam.

nametmenchilik 【نامه تمه نچلیک】 f.u. Keçe esnaflığı.

namikap 【نامکاپ】 f. Salamura.

namliq 【ناملىق】 f.u. Namli, adlı.

namrat 【نامرات】 f.a. Yoksul, fakir. **Eski tamda qushqach tola, namratqa putlash tola** – Eski damda serçe çok, yoksula engel çok.

namratchiliq 【نامراتچىلىق】 f.a.u. Yoksulluk.
Namratchiliqta yashimaq – Yoksullukta yaşamak.

namratlashqan 【نامراتلاشقان】 f.a.u. Yoksullaşmış.

namratlashmaq 【نامراتلاشماق】 f.a.u. Yoksullaşmak.

namsiz 【نامسىز】 f.u. Namsız, adsız, isimsiz. **U namsiz yoqulup ketti** – O belirtisiz kayboluverdi.

namsizliq 【نامسىزلىق】 f.u. Namsızlık, adsızlık.

namunasip 【نامۇناسىپ】 f.a. Uygunsuz.

namunasipliq 【نامۇناسىپلىق】 f.a.u. Uygunsuzluk.

namus 【نامۇس】 a. Namus. **Birewning namusigha tajawuz qilmaq** – Birisinin ırzına geçmek. **Namusimdin öley dedim** – Çok utandım.

namusliq 【نامۇسلىق】 a.u. Namuslu.

namussiz 【نامۇسسىز】 a.u. Namussuz.

namussizliq 【نامۇسسىزلىق】 a.u. Namussuzluk.
Bu qandaq namussizliq! – Bu nasıl bir namussuzluk!

namuwapiq 【نامۇۋاپىق】 f.a. Uygun değil, uygunsuz.

namuwapiqliq 【نامۇۋاپىقلىق】 f.a.u.

Uygunsuzluk.

namzat 【نامزات】 f. Namzat, aday. **Namzat körsetmek** – Aday göstermek.

namzatliq 【نامزاتلىق】 f.u. Adaylık.

nan 【نان】 f. Ekmek. **Aq nan** – Beyaz ekmek. **Zaghra nan** – Mısır unu ekmeği. **Gösh nan** – Etili pide. **Mayliq nan** – Yağlı ekmek. **Nan dukini** – Ekmek dükkanı, ekmek bayisi. **Nan yaqmaq** – Ekmek pişirmek.

nanway 【نانۋاي】 f. bk. naway.

nanwayxana 【نانۋايخانا】 f. bk. nawayxana.

napaset 【ناپاسەت】 a. Zariflik.

napasetlik 【ناپاسەتلىك】 a.u. Zarif, narin, zariflik.

nar 【نار】 Tek hörgüçlü deve.

naraq 【ناراق】 ağ. bk. néri.

narawa 【ناراۋا】 f. Yakışmaz.

narazi 【نارازى】 f.a. Hoşnutsuz, memnun olmayan.

naraziliq 【نارازىلىق】 f.a.u. Hoşnutsuzluk, itiraz. **Naraziliq bildürmek** – İtiraz etmek.

nare 【ناره】 ağ. bk. nar.

naréside 【نارىسىدە】 f. Çocuk, yavru, bebek.

narin 【نارىن】 Türkistan milli yemeğidir. Haşlanmış et ince kesilerek, ince makama ile karıştırılır. Bu yemek genelde at etinden yapılır.

nas 【ناس】 f. Çiğnemek için özel yapılmış tütün.

nasi 【ناسى】 bk. nas.

nasqapaq 【ناسقاپاق】 f.U. Çiğnemen tütünün kutusu.

naspurush 【ناسپۇرۇش】 f. Çiğnemek için yapılmış tütünün satıcısı.

naspurushluq 【ناسپۇرۇشلۇق】 Çiğnemek için yapılmış tütünün ticareti.

naswal 【ناشۋال】 f. bk. nas.

nasway 【ناسۋاي】 bk. nas.

naswaychi 【ناسۋايچى】 f.u. Çiğnemen tütünü yapan veya satan kimse.

nashéker 【ناشېكەر】 f. Bir kavun türü.

nashqa 【ناشقا】 ağ. bk. naxsha.

nashqi 【ناشقى】 ağ. bk. naxsha.

nashta 【ناشتا】 f. Kahvaltı. **Nashta qilmaq** – Kahvaltı yapmak.

nashtiliq 【ناشتىلىق】 f.u. Kahvaltısını yapmış; kahvaltısını yanına almış.

nashtisiz 【ناشتىسىز】 f.u. Kahvaltısız. **Künimiz nashtisiz ötti** – Günümüz kahvaltısız geçti.

natayin 【ناتايىن】 f.a. Belirsiz. **Kélish-kelmesligi natayin** – Gelip gelmeyeceği belirsiz.

natayinliq 【ناتايىنلىق】 f.a.u. Belirsizlik.

natiq 【ناتىق】 a. Hatip.

natiqliq 【ناتىقلىق】 a.u. Hatiplik.

natinch 【ناتىنچ】 f.u. Huzursuz, endişeli, telaşlı, rahatsız.

natinchliq 【ناتىنچلىق】 f.u. Huzursuzluk, endişelilik, telaşlılık, rahatsızlık.

natiwan 【ناتىۋان】 f. Zayıf.

natiwanliq 【ناتىۋانلىق】 f.u. Zayıflık.

natoghri 【ئاتوغرى】 f.u. Yanlış, hata, dürüst olmayan. **Natoghri gep** – Yanlış söz.

natoghriqliq 【ئاتوغرىلىق】 f.u. Yanlışlık, hatalık.

nawa 【ناۋا】 I f. Melodi, ahenk. **Neghme-nawa** – Ahenk, şarkı.

nawa 【ناۋا】 II f. **Nerx-nawa** – Fiyat.

nawada 【ناۋادا】 I Eğer, ise, şayet.

nawada 【ناۋادا】 II f. Rastgele, tesadüfen, kazaen. **Nawada közingizge tüşse** – Tesadüfen görürseniz.

nawaq 【ناۋاق】 f.a. Ne zaman, çoktan. **Nawaktin béri?** – Ne zamandan beri? **Nawan** – **Nawan-nawanda** – Arasına, zaman zaman.

nawat 【ناۋات】 a. Akide şekeri.

naway 【ناۋاي】 f. Fırıncı.

nawaychi 【ناۋايچى】 f.u. bk. naway.

nawaychiliq 【ناۋايچىلىق】 f.u. Fırıncılık.

nawayxana 【ناۋايخانا】 f. Fırın evi.

nawda 【ناۋدا】 f. Filiz, sürgü.

naümit 【ناۋۇمىت】 f.a. Ümitsiz.

naye 【نايه】 ağ. bk. nar.

nayiti 【نايىتى】 a. ağ. bk. nahayiti.

naynaq 【نايناق】 Züppe, üstünkörü, havaî.

naynaqlimaq 【نايناقلىماق】 Düzenbazlık yapmak; oynak.

naz 【ناز】 f. Naz. **Naz qilmaq** – Naz yapmak, nazlanmak.

nazaket 【نازاكەت】 a. Nezaket.

nazaketlik 【نازاكەتلىك】 a.u. Nezaketlik, naziklik.

nazaret 【نازارەت】 a. Nezaret. **Nazaret qilmaq** – Nezaret etmek. **Charwichiliq nazariti** – Hayvancılık nezareti (bakanlığı).

nazaretschi 【نازارەتچى】 a.u. Gözetici, gözcü.

nazaretsiz 【نازارەتسىز】 a.u. Bakımsız.

nazaretsizlik 【نازارەتسىزلىك】 a.u. Bakımsızlık.

nazim 【نازىم】 a. Nazım.

nazinin 【نازىنىن】 f. Cilveli, güzel, sevimli.

nazir 【نازىر】 a. Bakan, gözetken, başkan.

nazlanmaq 【نازلانماق】 f.u. Nazlanmak.

nazliq 【نازلىق】 f.u. Nazlı.

nazlinish 【نازلىنىش】 Nazlanma.

nazuk 【نازۇك】 f. Nazik. **Nazuk jay** – Nazik yer.

nazuklashmaq 【نازۇكلاشماق】 f.u. Nazikleşmek.

nazukluq 【نازۇكلۇق】 f.u. Naziklik.

ne 【نە】 I Ne. **Néring aghridu?** – Neren ağrıyor?

ne 【نە】 II Ne (menfiligi ifade eder). **Ne u, ne bu** – Ne o, ne de bu. **Ne sang, ne manga** – Ne sana, ne de bana.

nebatat 【نەباتات】 a. Botanik, nebatat, bitki. **Nebatat ilmi** – Botanik ilmi.

nebatatshunas 【نەباتاتشۇناس】 a.f. Nebatat bilgini.

nebatatshunasliq 【نەباتاتشۇناسلىق】 a.f.u. Nebatat ilmi.

nechche 【نەچچە】 Kaç. **Bir nechche** – Birkaç. **Nechche yillardin beri** – Birkaç yıldan beri. **Saet nechche?** – Saat kaç?

nechchiche 【نەچچىچە】 Etrafında, kadar, civarında. **On nechchiche** – On civarında.

nechchilen 【نەچچىلەن】 **Bir nechchilen** – Birkaçımız; bir kaç kişi.

nechchinchi 【نەچچىنچى】 Kaçıncı. **Nechchinchi qétim qélishim** – Kaçıncı defa gelişim.

nechchüylen 【نەچچۈيلەن】 bk. nechchilen.

nechend 【نەچەند】 f. bk. nechche.

nede 【نەدە】 Nerde. **Nedidu?** – Nerededir? **Nedidur?** – Nerededir?

nediki 【نەدىكى】 Neredeki. **Nediki yoq némiler** – Beklenmemiş birileri.

nedin 【نەدىن】 Nereden. **Nedindur?** –

Neredendir?

nege 【نەگە】 Nereye. **U héch nege ketmigendu** – O hiçbir yere gitmemiştir.

neghme 【نەغمە】 a. Müzik. **Neghme oynimaq** – Müzik çalmak; müzik bestelemek.

neghme-nawa 【نەغمە-ناۋا】 a.f. Müzik ve ahenk; müzik ve melodi.

neghmichi 【نەغمىچى】 a.u. Çalgıcı, müzisyen.

nehayiti 【نەھايىتى】 a. bk. nahayiti.

neheng 【نەھەنگ】 a. zool. Timsah, krokodil. **Neheng térisi** – Timsah derisi.

nehwi 【نەھۋى】 a. Sözdizimi, sentaks.

nehwiyy 【نەھۋىي】 a. Cümlenin sözdizimi bakımından tahlili.

nex 【نەخ】 bk. neq.

nexshe 【نەخشە】 ağ. bk. naxsha.

nexshida 【نەخشىدا】 ağ. bk. neqqash.

nejaset 【نەجاسەت】 a. Pislik, kir, leke, çamur.

neq 【نەق】 I a. Peşin. **Neq pul** – Peşin para. **Neq pulgha sétiwaldim** – Peşin paraya satın aldım.

neq 【نەق】 II Tam. **Neq özi** – Tam kendisi.

neqata 【نەقاتا】 Ne kadar?

neqataliq 【نەقاتالىق】 Ne kadar. **Neqataliq paydisi bar?** – Ne kadar faydası var.

neqish 【نەقىش】 a. Nakış. **Neqish chüshürmek** – Nakşetmek.

neqishlanmaq 【نەقىشلانماق】 a.u. Nakışlanmak.

neqishletmek 【نەقىشلەتمەك】 a.u. Nakşettirmek.

neqishlik 【نەقىشلىك】 a.u. Nakışlı.

neqishlimek 【نەقىشلىمەك】 a.u. Nakışlamak.

neqqash 【نەققاش】 a. Nakkaş.

neqqashchiliq 【نەققاشچىلىق】 a.u. bk. neqqashliq.
 neqqashliq 【نەققاشلىق】 a.u. Nakkaşlık.
 neql 【نەقل】 a. tar. Nakl. **Neql qilmaq** – Nakletmek.
 neqlen 【نەقلەن】 a. Naklen.
 neqliyat 【نەقلىيات】 a. Nakliyat, taşıma işleri.
 neqshi 【نەقىشى】 a. ağ. bk. neqqash.
 nelik 【نەلىك】 Nereli. **Siz nelik?** – Nerelisiniz?
 nem 【نەم】 f. Nem, rutubet. **Nem bolmaq** – Nem olmak.
 nemayish 【نەمايش】 f. bk. namayish.
 nemdesh 【نەمدەش】 bk. nemlesh.
 nemerse 【نەمەرسە】 tar. Şey, nesne.
 nemlenmek 【نەملەنمەك】 f.u. Nemlenmek, rutubetli olmak.
 nemlesh 【نەملەش】 f.u. Nemleme.
 nemlik 【نەملىك】 f.u. Nemli, rutubetli.
 nemlimek 【نەملىمەك】 f.u. Nemlemek, rutubetli hale getirmek.
 Nemrud 【نەمرۇد】 a. Nemrut.
 nemune 【نەمۇنە】 f. Nümüne, örnek, misal. **Nemune qilip körsetmek** – Örnek olarak göstermek.
 nemunichi 【نەمۇنچى】 f.u. Yenilikçi, yenici.
 nemunichilik 【نەمۇنچىلىك】 f.u. Yenilikçilik, yenicilik.
 nemunilik 【نەمۇنلىك】 f.u. Tipik, nümüne, örnek.
 nep 【نەپ】 a. Kâr, kazanç, fayda. **Népi yoq** – Faydası yok.
 nepe 【نەپە】 ağ. bk. mepe.
 nepeqe 【نەپەقە】 a. bk. nepiqe.

neper 【نەپەر】 f. Nefer.
 nepes 【نەپەس】 a. Nefes. **Nepes almaq** – Nefes almak. **Nepes élishqa bashlimaq** – Nefes almaya başlamak.
 nepiqe 【نەپەقە】 a. Nafaka.
 nepis 【نەپىس】 I a. Nefis, güzel. **Nepis edibiyat** – Edebiyat.
 nepis 【نەپىس】 II a. Nefis. **Nepsi yaman** – Doymak bilmeyen, pisboğaz. **Nepsi bozuq** – Pisboğaz.
 nepise 【نەپىسە】 a. tar. **Sanayi nepise** – Güzel sanat; sana-i nefise.
 nepislik 【نەپىسلىك】 a.u. Nefislik, zariflik.
 nepisperest 【نەپىسپەرەست】 a.f. Aç gözlü, düşkün, çıkarıcı.
 nepisperestlik 【نەپىسپەرەستلىك】 a.f.u. Çıkarıcılık, aç gözlülük, menfaat düşkünlüğü.
 neplik 【نەپلىك】 a.u. Faydalı.
 nepret 【نەپرەت】 a. Nefret. **Nepret oqumaq** – Nefret etmek.
 nepretlendürmek 【نەپرەتلەندۈرمەك】 a.u. Nefretlendirmek.
 nepretlenmek 【نەپرەتلەنمەك】 a.u. Nefretlenmek.
 nepretlik 【نەپرەتلىك】 a.u. Nefretli.
 nepsaniyet 【نەپسانىيەت】 a. Nefis, öz varlık.
 nepsawerchilik 【نەپساۋەرچىلىك】 a.f.u. Tamahkarlık, menfaatperestlik.
 nepsiz 【نەپسىز】 a.u. Faydasız.
 nere 【نەرە】 a. Nara.
 nerx 【نەرخ】 f. Fiyat.
 nerx-nawa 【نەرخ-ناۋا】 f. Fiyat.
 nering 【نەرىنگ】 (ne yéring) neren? hangi yerin?

nerse 【نەرسە】 Nesne, şey. *Bir nerse* – Bir şey. *Héç nerse* – Hiçbir şey. *Her nerse* – Her şey. *Nerse-kérek* – Gereken şeyler.

nes 【نەس】 a. İç karartıcı, meş'um, uğursuz.

nesep 【نەسەپ】 a. Nesep, soy.

nesihet 【نەسەھەت】 a. Nasihat. *Nesihet qilmaq* – Nasihat etmek.

nesihetgöy 【نەسەھەتگۆی】 a.f. tar. Nasihatçı, akıl hocası.

nesihetgöyluq 【نەسەھەتگۆیلۇق】 a.f.u. tar. bk. nesihet.

nesil 【نەسىل】 a. Nesil. *Nesil qoghlimaq* – Soya benzemek, soya çekmek. *Nesil aliti* – Cinsel organ.

nesildar 【نەسىلدار】 a.f. Soylu, cins, asil, asilzade.

nesildash 【نەسىلداش】 a.u. Soydaş.

nesildashliq 【نەسىلداشلىق】 a.u. Soydaşlık.

nesillendürmek 【نەسىللەندۈرمەك】 a.u. (nesillenmek'ten) Cinslendirmek; cins hale getirmek.

nesillenmek 【نەسىللەنمەك】 a.u. 1. Cins hale gelmek 2. Çoğalmak, soy bırakmak.

nesillik 【نەسىللىك】 a.u. Cins, nesillik mal cins hayvan.

nesilsiz 【نەسىلسىز】 a.u. Soysuz, cinssiz.

nesilsizlik 【نەسىلسىزلىك】 a.u. Soysuzluk, cinssizlik.

nesip 【نەسىپ】 a. bk. nésip.

nesir 【نەسىر】 a. Nesir.

nesiwe 【نەسىۋە】 a. bk. nésiwe.

nesiye 【نەسىيە】 f. Borç. *Nesiye almaq* – Borç almak. *Nésiye bermek* – Borç vermek. *Nésiyige satmaq* – Veresiye satmak.

nesriy 【نەسرىي】 a. Nesire ait; koşuk olmayan

yazıya ait, nesire özgü.

new 【نەۋ】 I f. Yeni.

new 【نەۋ】 II a. Tür, cins.

newax 【نەۋاخ】 u.a. Ne zaman.

newaxta 【نەۋاختا】 u.a.u. Ne zamanda? *Newaxta kélisen?* – Ne zaman geleceksin?

newbahar 【نەۋباھار】 f. İlkbahar.

newiy 【نەۋىي】 a. Cins.

newre 【نەۋرە】 a. Torun. *Qiz newre* – Kız torun.

nesh'e 【نەشە】 a. kit. Neşe; hoşnutluk; gönül açıldığı.

nesh'ilik 【نەشئىلىك】 a.u. Neşeli, gönül açıklığı.

neshe 【نەشە】 a. Haşış, esrar. *Neshe chekmek* – Esrar kullanmak.

neshichi 【نەشچى】 a.u. Esrar hazırlayan ve satan kimse.

neshixana 【نەشخانا】 a.f. Esrarın kullanıldığı ev.

neshixor 【نەشخور】 a.f. Narkotik tiryakisi.

neshir 【نەشىر】 a. Yayın, baskı, yayım. *Birinchi neshri* – İlk yayım. *Neshir qilghuchi* – Yayınlayan.

neshpüt 【نەشپۈت】 f. Armutun bir türü.

neshr 【نەشر】 a. bk. neshir.

neshriyat 【نەشرىيات】 a. Neşriyat, yayım. *Dölet neshriyati* – Devlet neşriyatı.

neshter 【نەشتەر】 f. 1. İğne 2. Yılan dili 3. Diken, zehirli dil 4. Keskin uç, ağız.

netije 【نەتىجە】 a. Netice, sonuç. *Netije chiqarmaq* – Sonuç çıkarmak. *Netijige kelmek* – Sonuca ulaşmak.

netijilik 【نەتىجىلىك】 a.u. Neticeli, başanlı,

verimli.

netijisiz 【نتيجسىز】 a.u. Neticesiz, başansız, verimsiz, sonuçsuz.

netijisizlik 【نتيجسىزلىك】 a.u. Neticesizlik, sonuçsuzluk, verimsizlik.

ney 【نەي】 f. Ney. **Ney chalmaq** – Ney çalmak.

neyche 【نەيچە】 f. Küçük boru, borucuk.

neychi 【نەيچى】 f.u. Flütçü.

neyreng 【نەيرەنگ】 f. Hile, dalavere, oyun, büyüçülük. **Neyreng ishletmek** – Oynamak; hile yapmak.

neyrengwaz 【نەيرەنگۋاز】 f. bk. neyrengchi.

neyrengwazliq 【نەيرەنگۋازلىق】 f.u. bk. neyrengchilik.

neyrengchi 【نەيرەنگچى】 f.u. Hilekâr, oyuncu.

neyrengchilik 【نەيرەنگچىلىك】 Hilkârlık, oyunculuk. **Nyrengchilik qilmaq** – Hilekârlık etmek; hile yapmak.

neyze 【نەيزە】 f. Mızrak.

neyzebaz 【نەيزەباز】 f. bk. neyziwaz.

neyzilesh 【نەيزىلەش】 Mızrak atma; mızrak ile vurma; eskrim yapma.

neyzileshmek 【نەيزىلەشمەك】 f.u. Birbirine mızrak atmak.

neyzilimek 【نەيزىلىمەك】 f.u. Mızrak atmak; mızrak ile vurmak; eskrim yapmak.

neyziwaz 【نەيزىۋاز】 f. Eskrimci.

neyziwazliq 【نەيزىۋازلىق】 f.u. Eskrim.

nezer 【نەزەر】 a. Nazar, bakış. **Nezer salmaq** – Bakmak. **Nezerge almaq** – Dikkata almak. **U meni héch nezerge almaydu** – O bana hiç önem vermiyor. **Nezerde tutmaq** – Dikkata almak. **Nuktiyi nezer** – Açı, bakış açısı.

nezir 【نەزىر】 a. Ölü gömüldükten sonra

verilen yemek. **Nezir bermek** – Ölü gömüldükten sonra yemek vermek.

nezir-sediqe 【نەزىر-سەدىقە】 a. Ölü gömüldükten sonra verilen yemek ve sadaka.

neziriy 【نەزىرىي】 a. Nazarî, kuram.

neziriye 【نەزىرىيە】 a. Nazariye.

neziriyichi 【نەزىرىيىچى】 a.u. Nazariyecî, teorici.

nezm 【نەزم】 a. Nazım.

né 【نەي】 Acayip, ne gibi, nasıl. **Né chirayliq kizlar** – Acayip güzel kızlar; ne gibi güzel kızlar.

néchaghliq 【نەچاغلىق】 Ne kadar.

néchaq 【نەچاق】 ağ. Ne zaman. **Néchaq boldi?** – Ne zaman oldu? **Néchaqta?** – ağ. Ne zaman?

néchend 【نەچەند】 f. Kaç?

néchuk 【نەچۈك】 Nasıl, ne?

néfit 【نەفىت】 r. Neft. **Néfit ambiri** – Neft deposu.

néfitlik 【نەفىتلىك】 r.u. Neftli.

négiz 【نەگىز】 Esas, temel. **Négiz salmaq** – Temel atmak. **Négiz qurghuchi** – Temelini atan.

néjat 【نەجات】 a. kit. Kurtarma, kurtuluş. **Néjat yultuzi** – Kurtuluş yıldızı; bü yük kurtarıcı.

néjatchi 【نەجاتچى】 a.u. Kurtarıcı.

néjis 【نەجىس】 a. Aşağılık adam. **Néjis qilmaq** – Pisletmek, kirletmek.

néqeder 【نەقەدەر】 Ne kadar. **Néqeder az** – Ne kadar az.

némanche 【نەمانچە】 (néme anche) Niye o kadar.

némandaq 【نەمانداق】 (néme andaq) Niye öyle?

néme 【نېمه】 I Ne. *Néme boldi?* – Ne oldu? *Néme qılay* – Ne yapayım. *Néme dégen güzel* – Ne kadar güzel. *Etingiz néme?* – Adınız ne? *Néme xiyalgha pattingiz?* – Ne gibi bir hayala daldınız? *Özi néme gep?* – Ne gibi bir söylenti? *Néme gepler bar?* – Ne gibi söylentiler var?

néme 【نېمه】 II Eşya, nesne. *Bar néme* – Her şey. *Héç bir néme yoq* – Hiçbir şey yok. *Méning némem kétidu!* – Bana hiçbir şey değil!

német 【نېمەت】 a. Nimet, hayır, iyilik.

némige 【نېمىگە】 Niye, ne için.

némiki 【نېمىكى】 u.f. Ne gibi. *Némiki bolsa* – Ne gibi bir şey olsa.

némikin? 【نېمىكىن؟】 Nedir?

némila 【نېمىلا】 *Némila bolsa boldi* – Ne olsa oldu; olacak oldu.

némiliktin 【نېمىلىكتىن】 Neden, ne sebepten.

némiliktindur 【نېمىلىكتىندۇر】 Nedendir.

Némis 【نېمىس】 r. Alman. *Némis ayili* – Alman kadını. *Némis xelqi* – Alman halkı. *Némis tili* – Alman dili.

némisi 【نېمىسى】 Nesi. *Könglümdiki yar bolsa, özginging némisi bar* – folk. Gönlümdeki yar olsa, başkasının ne gereği var.

némishqa? 【نېمىشقا؟】 Neden? *Némishqidur* – Niyedir, nedendir.

néni 【نېنى】 bk. néme.

népiz 【نېپىز】 a. Zarif, narin, yepelik. *Népiz perde* – Zarif perde.

népizlenmek 【نېپىزلەنمەك】 a.u. Zariflenmek; ince hale gelmek.

népizleshmek 【نېپىزلەشمەك】 a.u. Zarifleşmek.

népizleshtürmek 【نېپىزلەشتۈرمەك】 a.u. (népizleshmek'ten) Zarifleştirmek.

népizletmek 【نېپىزلەتمەك】 a.u.

(népizlimek'ten) Zarifletmek; narin hale getirmek.

népizlik 【نېپىزلىك】 a.u. Zariflik, narinlik, incelik.

népizlimek 【نېپىزلىمەك】 a.u. Narin hale getirmek; zarif hale getirmek.

néri 【نېرى】 Öte.

néri-béri 【نېرى-بېرى】 Öteye beriye; oraya buraya; öyle böyle.

néridin 【نېرىدىن】 Öteden.

nériqi 【نېرىقى】 Öteki. *Nériqi kochida* – Öteki sokakta. *Nériqi öyde* – Öteki evde.

nériraq 【نېرىراق】 I Biraz öteye. *Deryaning néri yéqida* – Nehrin ötesinde. *Néri yaqta* – Ötede. *Ishim ye néri, ye béri bolsa éken* – İşim bir yanlı olsa idi.

nériraq 【نېرىراق】 II Biraz öteye.

nési 【نېسى】 f. Borç. *Nési yémeng göshni, yerip chiqidu töshni* – d. Borca yemeyin eti, yarıp çıkar döşü.

nésihet 【نېسىهەت】 a. bk. nesihet.

nésip 【نېسىپ】 a. Nasip. *Nésip bolmaq* – Nasip olmak. *Nésip bolsa* – Nasip olsa.

nésiwe 【نېسىۋە】 a. Hisse, parça, bölüm, pay, nasip. *Nésiwemge tekkini shu* – Nasibime düştüğü şu.

nésiwidar 【نېسىۋىدار】 a.f. Nasibi olan, payı olan.

nésiwilik 【نېسىۋىلىك】 a.u. Nasipli, paylı, hisseli.

nésiwisiz 【نېسىۋىسىز】 a.u. Nasibi yok; nasipsiz; paysız; hissesiz.

nésiyet 【نېسىيەت】 a. bk. nesihet.

Néstorian 【نېستورىئان】 a. Nesturi.

nétije 【نېتىجە】 a. bk. netije.

néwada 【نەۋادا】 a.f. ağ. bk. nawada.
néshikesh 【نېشكەش】 f. Esrar tiryakisi.
néshikeshlik 【نېشكەشلىك】 f.u. Esrar tiryakiligi.
néshiwán 【نېشۋان】 f. bk. néshikesh.
néziqash 【نېزىقاش】 Nazlanma, kendini naza çekme.
néziqimaq 【نېزىقىماق】 Nazlanmak, kendini naza çekmek.
ni ni 【نى نى】 Ne ne. *Ni ni obdan qızlar* – Ne ne iyi kızlar.
nida 【نىدا】 a.kit. Çağırış, ses, celp. *Nida qilmaq* – Çağırmaq; imdat etmek.
nigar 【نىگار】 f. Güzel, dilber, sevgili.
nixsimaq 【نېخسىماق】 Çürüme, kokmak.
nixtalmaq 【نېختالماق】 Sıkışmak; çakılmak; kakılmak.
nixtash 【نېختاش】 Sıkıştırma, çakma, kakma.
nixtimaq 【نېختىماق】 Sıkıştırmak, çakmak, kakmak. *Nixtap kirküzmek* – Sıkıştırıp içine sokmak.
nikah 【نىكاھ】 a. Nikah. *Nikah qilmaq* – Nikah yapmak; nikah etmek.
nikahlanmaq 【نىكاھلانماق】 a.u. Nikahlanmak.
nikahlash 【نىكاھلاش】 a.u. Nikahlama.
nikahliq 【نىكاھلىق】 a.u. Nikahlı. *Bir nikahliq* – Bir nikahlı; bir defa evlenmiş.
nikahlimağ 【نىكاھلىماق】 a.u. Nikahlamak.
nikahlinish 【نىكاھلىنىش】 a.u. Nikahlanma.
nikahsiz 【نىكاھسىز】 a.u. Nikahsız.
nikél 【نىكېل】 r. Nikel. *Nikél yalatmaq* – Nikel kaplamak.
nikéllimek 【نىكېللىمەك】 r.u. Nikellemek.

niqap 【نىقاب】 a. Maska.
niqaplanmaq 【نىقابلانماق】 a.u. Maske takmak; maskelenmek.
niqapliq 【نىقابلىق】 a.u. Maskeli.
niqaplimağ 【نىقابلىماق】 a.u. Maske takmak; maskelemek.
nil 【نىل】 f. Çivit, indigo.
niluper 【نىلۇپەر】 f. Nilüfer.
nim 【نىم】 f. Yarım, buçuk.
nimche 【نىمچە】 Bir tür kadın giyişi.
nimjan 【نىمجان】 f. Yarım can; güçsüz, bitkin.
nimjanliq 【نىمجانلىق】 f.u. Güçsüzlük, bitkinlik.
nisbet 【نىسبەت】 a. Nispet, oran.
nisbeten 【نىسبەتەن】 a. Nispeten.
nisp 【نىسپ】 a. Nısıf, buçuk, yarım.
nispikar 【نىسپىكار】 a.f. tar. Yarıcı.
nispiy 【نىسپىي】 a. Nispî.
nispiyet 【نىسپىيەت】 a. Oran.
nispiylik 【نىسپىيلىك】 a.u. Oranlı.
nistu-nawut 【نىستۇ-ناۋۇت】 f. Kıрма, öldürme, yok etme.
nish 【نىش】 f. Zehir, ağı.
nishalla 【نىشاللا】 a. Şeker ile yumurta akım karıştırarak hazırlanmış, köpürtülmüş tatlı.
nishan 【نىشان】 f. 1. Nişan, alamet 2. Hedef.
nishane 【نىشانە】 f. bk. nishan.
nishanliq 【نىشانلىق】 f.u. İşaretli, nişanlı.
nishanlimağ 【نىشانلىماق】 f.u. İşaretlemek, nişanlamak.
niyet 【نىيەت】 a. Niyet. *Yaman niyet* – Kötü niyet.

niyetdash 【نيهتداش】 a.u. Niyettaş; aynı niyeti paylaman.

niyetlenmek 【نيهتلهنمهك】 a.u. Niyetlenmek.

niyetlimək 【نيهتلىمهك】 a.u. Niyetlemek.

niza 【نيزا】 a. Niza, çekişme, anlaşmazlık, zıtlık. *Otturigha niza salmaq* – Ortaya zıtlık sokmak.

nizalashmaq 【نيزالاشماق】 a.u. Zıtlaşmak, anlaşmazlığa düşmek.

nizam 【نيزام】 a. Nizam, düzen, kanun, tertip.

nizamname 【نيزامنامه】 a.f. Nizam-name.

nizamsiz 【نيزامسىز】 a.u. Nizamsız, düzensiz, tertipsiz, kanunsuz.

nizamsizliq 【نيزامسىزلىق】 a.u. Nizamsızlık, düzensizlik, tertipsizlik.

no 【نو】 bk. nor.

nodur 【نودۇر】 Tembel, miskin, haylaz.

nogay 【نوگاي】 Kepçe.

nokta 【نوكتا】 bk. noxta.

noqumaq 【نوقۇماق】 Dürtmek. *U yénidiki ademni noqudi* – O yanındaki adamı dürttü.

noqush 【نوقۇش】 Dürtme.

nomur 【نومۇر】 r. Numara. *Nomur qoymaq* – Not vermek.

nomurlanmaq 【نومۇرلانماق】 r.u. Numaralanmak.

nomurlatmaq 【نومۇرلاتماق】 r.u. (nomurlimaq'tan) Numaralattmak.

nomurlimaq 【نومۇرلىماق】 r.u. Numaralamak.

nomus 【نومۇس】 a. Namus. *U uning nomusigha tegdi* – O onun ırzına geçti. *Nomus qilmaq* – Utanmak.

nomuschan 【نومۇسچان】 a.u. Namuslu, utangaç, utangan.

nomuschanliq 【نومۇسچانلىق】 a.u. Namusluluk, utangaçlık, utanganlık.

nomuslanmaq 【نومۇسلانماق】 a.u. Utanmak, mahcup olmak, yüzü kızarmak.

nomusluq 【نومۇسلۇق】 a.u. Namuslu.

nomuslunush 【نومۇسلۇنۇش】 a.u. Utanma, mahcup olma, yüzü kızarma.

nomussiz 【نومۇسسىز】 a.u. Namussuz. *Nomussizlarche* – Namussuzluk ile.

nomussizliq 【نومۇسسىزلىق】 a.u. Namussuzluk.

nor 【نور】 f. Oluk (-ğu), su oluğu, çatı oluğu.

norqelem 【نورقهلم】 Kamış kalem.

norma 【نورما】 r. Norm, oran.

normal 【نورمال】 r. Normal. *Gheyri normal* – Anormal, normal olmayan.

noruz 【نورۇز】 f. tar. Günün uzatmasıyla başlayan yeni yıl günü, yani 21 Mart'ı yıl başı yapan yeni yıl.

nota 【نوتا】 I r. müz. Nota.

nota 【نوتا】 II r. Nota. *Nota tapshurmaq* – Nota vermek.

nowda 【نۇدا】 f. Körpe, genç.

nowut 【نوۋۇت】 f. bk. nabut.

nochi 【نوچى】 1. Yüksek, yüce 2. Cesur, gözü pek, yürekli.

Noghay 【نوگاي】 Kazan Türklerine verilmiş bir ad; bk. Tatar.

noghoy 【نوگوي】 ağ. Kepçe.

noghuch 【نوغۇچ】 Merdane, silindir.

noxta 【نوختا】 Yular, dizgin. *Noxta salmaq* – Yular takmak.

noxtilatmaq 【نوختىلاتماق】 (noxtilimaq'tan) Gem vurdurmak.

noxtilimaq 【نوختىلىماق】 Gem vurmak.

noxuna 【نوخۇنا】 t. Polip (-pi).

Noyabr 【نويابر】 r. Kasım ayı; onbirinci ay.

Nozugum 【نوزۇگۇم】 19. yüzyılda Çin istilasına karşı savaş veren Kaşgarlı Uygur Kahraman kadını ve adını bu kahramandan alan destan adı.

nöbet 【نۆبەت】 a. bk. nöwet.

nöğüch 【نۆگۈچ】 ağ. bk. noghuch.

nöker 【نۆكەر】 tar. Hizmetkar, uşak.

nöl 【نۆل】 r. Sıfır.

nöwet 【نۆۋەت】 a. Nöbet, sıra, kez, defa. *Nöwet bilen* – Sıra ile. *Birinchi nöwette* – Birinci sırada. *Nöwettin tashqiri* – Sıranın dışında. *Bu nöwet* – Bu kez.

nöwetchi 【نۆۋەتچى】 a.u. 1. Bekçi 2. Nöbetçi.

nöwetchilik 【نۆۋەتچىلىك】 a.u. Nöbetçi olma hali; nöbetçilik.

nöwetleshmek 【نۆۋەتلىشمەك】 a.u. Nöbetleşmek.

nöwetlik 【نۆۋەتلىك】 a.u. Nöbetli; sıra ile olan.

nöwetlimək 【نۆۋەتلىمەك】 a.u. Değiştirmek, sıralamak, birbirini izlemek.

nöwetliship 【نۆۋەتلىشىپ】 a.u. Nöbetleşerek.

nöwetlishish 【نۆۋەتلىشىش】 Nöbetleşme.

nöwetmu-nöwet 【نۆۋەتمۇ-نۆۋەت】 a.u.a. Sıra il, ardanda, arka arkaya.

nöwetsiz 【نۆۋەتسىز】 a.u. Nöbetsiz.

nöwetsizlik 【نۆۋەتسىزلىك】 a.u. Nöbetsizlik.

nöwettiki 【نۆۋەتتىكى】 a.u. Sıradaki.

nöshüdür 【نۆشۈدۈر】 f. kim. Nişadır.

nuchuk 【نۇچۇك】 tar. Nasıl.

nujum 【نۇجۇم】 a. tar. Yıldız. *Nujum ilmi* – Astronomi, gök bilimi, yıldızlar bilimi.

nuqsan 【نۇقسان】 a. Eksiklik, kusur, noksan.

nuqsanliq 【نۇقسانلىق】 a.u. Kusurlu, noksanlık.

nuqsansiz 【نۇقسانسىز】 a.u. Kusursuz, noksansız.

nuqta 【نۇقتا】 a. Nokta. *Ot échish nuqtisi* – Ateş açma noktası. *Nuqtiyi nezer* – Nokta-i nazar, görüş açısı.

nuqtiliq 【نۇقتىلىق】 a.u. Muhim nuqtiliq kuruluşlar Önemli kuruluşlar.

nuqul 【نۇقۇل】 a. Sade, basit. *Nuqul gep* – gr. basit kelime.

nuqumaq 【نۇقۇماق】 bk. noqumaq.

nuqut 【نۇقۇت】 Fasulye.

nupus 【نۇپۇس】 a. Nüfus. *Nupusi köp sheher* – Nüfusu çok şehir.

nupusluq 【نۇپۇسلىق】 a.u. Nüfuslu.

nupuz 【نۇپۇز】 a. Nüfuz.

nupuzluq 【نۇپۇزلۇق】 a.u. Nüfuzlu.

nur 【نۇر】 a. Nur, ışık. *Tang nuri* – Sabah ışığı. *Nur chachmaq* – Nur saçmak. *Yüzining nuri yoq* – Yüzünün nuru yok.

nurghun 【نۇرغۇن】 Çok.

nurghunlatmaq 【نۇرغۇنلاتماق】 (nurghunlimaqtan) Çoğaltmak.

nurghunlighan 【نۇرغۇنلىغان】 Çok çok; çok sayıda.

nurghunlimaqtan 【نۇرغۇنلىماق】 Çoğaltmak.

nurlandurmaq 【نۇرلاندۇرماق】 a.u. (nurlanmaq'tan) Nurlandırmak, ışıklandırmak.

nurlanmaq 【نۇرلانماق】 a.u. Nurlanmak, ışıklanmak.

nurluk 【نۇرلۇك】 a.u. Nurlu, ışıklı. *Örgüley nurluq közüngdin* – Nurlu gözüne feda olayım.

nurlunush 【نۇرلۇنۇش】 Nurlanma, ışıklanma.

nursiz 【نۇرسىز】 a.u. Nursuz, ışksız.

nursizliq 【نۇرسىزلىق】 a.u. Nursuzluk.

nuruch 【نۇرۇچ】 ağ. bk. noghuch.

nusxe 【نۇسخە】 a. Nüşha. *Eslî nusxe* – Asıl

nüşha.

nutuq 【نۇتۇق】 a. Nutuk, oyle. *Nutuk sözlidi*

– Nutuk söyledi.

و

o 【ئو】 bk. ow.

oba 【ئوبا】 Vadi, dere.

obdan 【ئوبدان】 f. İyi. *Obdan boludu* – İyi olur. *Obdan boptu* – İyi olmuş. *Obdan körmek* – İyi saymak; sevmek.

obdanlash 【ئوبدانلاش】 f.u. İyileştirme.

obdanliq 【ئوبدانلىق】 f.u. İyilik.

obdanlimaq 【ئوبدانلىماق】 f.u. İyileştirmek.

oblast 【ئوبلاست】 r. Bölge, eyalet. *Aptonom oblast* – Özerk bölge.

obligatsiye 【ئوبلىگاتسىيە】 r. Tahvil.

oblus 【ئوبلۇس】 r. bk. oblast.

obraz 【ئوبراز】 r. Suret, kılık, tasvir.

obsérwatoriye 【ئوبسېرۋاتورىيە】 r. Rasathane, gözlem evi.

obyékt 【ئوبىيېكت】 r. Objektiv.

obyéktiw 【ئوبىيېكتىۋ】 r. Objektif.

obyéktiwillq 【ئوبىيېكتىۋلىق】 r.u. Objektiflik.

obzor 【ئوبزور】 r. Görme, gözden geçirme, özet, icmal.

obzorchi 【ئوبزورچى】 r.u. Gözetleyici.

och 【ئوچ】 Avuç.

ochaq 【ئوچاق】 Ocak. *Ochaq beshi* – Kazan başı; mutfak. *Ochaqta pishqan nan* – Ocakta pişmiş ekmek.

ochaqliq 【ئوچاقلىق】 Ocaklı.

ochi 【ئوچى】 bk. owchi.

ochiliq 【ئوچىلىق】 bk. owchiliq.

ochlimaq 【ئوچلىماق】 Avuçlamak.

ochuq 【ئوچۇق】 Açık. *Op-ochuq sözlimek* – Açık söylemek. *Ochuq yézilghan xet* – Açık yazılmış mektup; okunaklı yazılmış mektup. *Ochuq yüzlük* – Güler yüzlü. *Ochuq yüz körsetmek* – Yüz vermek. *Ochuq köngül* – İyi kalpli; safdil. *Ochuq qol* – Cümert. *Yoli ochuq adem* – Şanslı kişi.

ochuqchuluq 【ئوچۇقچۇلۇق】 Enginlik, genişlik, engin alan.

ochuqluq 【ئوچۇقلىق】 Açıklık.

ochum 【ئوچۇم】 Avuç. *Bir ochum bughday* – Bir avuç buğday. *Bir ochum kishiler* – Bir avuç kişiler.

ochumlummaq 【ئوچۇملىماق】 Avuçlamak.

oda 【ئودا】 I Oda.

oda 【ئودا】 II bk. orda.

odékolon 【ئودېكولون】 r. Kolonya.

ogen'guchi 【ئوگەنگۈچى】 Ögrenen, öğrenci.
 ogenmek 【ئوگەنمەك】 Öğrenmek. *Hüner ogenmek* – Huner (meslek, sanat) öğrenmek. *Ögünup ketmek* – Alışmak. *Ögünüp qalmaq* – Alışmak. *Men bu yerge ögünüp qaldim* – Ben buraya artık alıştım.
 ogha 【ئوغا】 Zehir, ağı.
 oghaq 【ئوغاق】 Orak.
 oghaqchi 【ئوغاقچى】 Ekin biçen, orakçı.
 oghal 【ئوغال】 ağ. bk. oghul.
 oghlaq 【ئوغلاق】 I Oğlak, keçi yavrusu.
 oghlaq 【ئوغلاق】 II Bozkaşi (kesilen oğlağın at üstündeki çekişme oyunu).
 oghlan 【ئوغان】 Oğlan, oğul. *Jenggiwar oghlanlirimiz* – Cengaver oğlanlarımız.
 oghri 【ئوغرى】 Hırsız. *Oghri ayal* – Hırsız kadın. *oghri chish* – köpek dişi, domuz dişi.
 oghri-yalghan 【ئوغرى-يالغان】 Hırsız ve yalan; hırsız ve çalan.
 oghrixane 【ئوغرىخانه】 u.f. Hırsız yuvası.
 oghuchi 【ئوغۇچى】 Zehirli, zehirleyen.
 oghul 【ئوغۇل】 Oğul. *Oghlum* – Oğlum. *Oghul-qizlar* – Oğul ve kızlar.
 oghurlighuchi 【ئوغۇرلىغۇچى】 Çalan, hırsızlık yapan.
 oghurlimaq 【ئوغۇرلىماق】 Çalmak.
 oghurlukche 【ئوغۇرلۇكچە】 Gizli halde; duyurmadan. *Oghurlukche chiqip ketmek* – Duyurmadan çıkıp gitmek.
 oghurluq 【ئوغۇرلۇق】 Hırsızlık. *Oghurluq qilmaq* – Hırsızlık yapmak.
 oghut 【ئوغۇت】 Gübre. *Addiy oghut* – Basit gübre. *Qala oghut* – İnek gübresi. *Minéral oghut* – Mineral gübre.
 oghutlimaq 【ئوغۇتلىماق】 Gübrelemek, gübre

vermek. *Oghutlanghan yer* – Gübrelenmiş yer.
 oghutluq 【ئوغۇتلىق】 Gübrelili.
 Oghuz 【ئوغۇز】 Oğuz, bir Türk boyu. Şimdiki Türkmen, Azeri ve Türkiye Türklerinin aslı.
 oghuz 【ئوغۇز】 Ağız sütü.
 oxaq 【ئوخاق】 Uyanmış, uyanık; bk. oyghaq.
 oxanmaq 【ئوخانماق】 Uyanmak; bk. oyghanmaq.
 oxatmaq 【ئوخاتماق】 Uyandırmak; bk. oyghatmaq.
 oxsatmaq 【ئوخساتماق】 (oxshimaq'tan) Benzetmek. *Sizni bir tunushumgha oxshutuwatimen* – Sizi bir tanıdığıma benzetiyorum. *Oxshutup bir urdi* – İyice bir vurdu. *Men uninggha oxshutup bir tamaq qilip berdım* – Ben ona güzel bir yemek yaptım.
 oxsumaq 【ئوخسۇماق】 Mide bulanmak.
 oxsutmaq 【ئوخسۇتماق】 Mide bulandırmak.
 oxsha 【ئوخشا】 Bu gibi, benzeri, böyle, öyle, bu çeşit. *Anga oxsha* – Ona benzer.
 oxshash 【ئوخشاش】 Aynı, benzer, farketmez, farksız. *Oxshash bolmaq* – Aynı olmak. *Oxshash bolmighan* – Aynı değil. *Shunga oxshash* – Şuna benzer. *Oxshash bolmighan imla qaidiliri* – Farklı imla kaideleri. *Oxshash emgekke oxshash heq* – Aynı emeğe aynı hak.
 oxshashla 【ئوخشاشلا】 Aynı; aynı halde; aynı. *Oxshashla muhim* – Aynı halde önemli.
 oxshashliq 【ئوخشاشلىق】 Benzerlik. *Oxshashlighi yoq shekiller* – Benzerliği yok şekiller.
 oxshatma 【ئوخشاتما】 Benzetme.
 oxshimaq 【ئوخشىماق】 Benzemek. *Atisigha oxshaydu* – Atasına tam benziyor. *U héchnéme bilmeydighangha oxshaydu* – O hiç bir şey bilmiyor gibi. *Bu ish manga oxshimidu* – Bu işi

beğenmedim. **Qar yaghidighangha oxshaydu** – Kar yağar gibi.

oxshutush 【ئوخشۇتۇش】 Benzetiş, benzetme.

ojaymimaz 【ئوچايىنماز】 f.a. Seccade.

oktem 【ئوكتەم】 Çevik, caymaz, yılmaz, girişken.

okul 【ئوكۇل】 r. İğne (ilaç iğnesi). **Okul qoymaq** – İğne vurmak. **Mudapie okuli** – Aşı iğnesi.

okutmaq 【ئوكۇتماق】 (oqumaq'tan) 1. Okutmak 2. Okula göndermek. **Xetni kimge oqutting?** – Mektubu kime okuttun?

okyan 【ئوكيان】 r. Okyanos.

oq 【ئوق】 I Ok, kurşun, mermi. **Oq tegmek** – Kurşunlanmak. **Oqqa tutmaq** – Kurşuna dizmek. **Oq achmaq** – Kurşun yağdırmak.

oq 【ئوق】 II Pingil, eksen, mihver.

oqchi 【ئوقچى】 Okçu, atıcı, nişancı.

oqdan 【ئوقدان】 u.f. Bağ, fişek bağı.

oqet 【ئوقەت】 1. Yiyecek, içecek 2. Meslek, iş. **Oqiti obdan adem** – Mesleği iyi adam. **Oqiting néme?** – Mesleğin ne?

oqxana 【ئوقخانا】 u.f. Silahhane.

oqlash 【ئوقلاش】 Dolu (dolu tüfek).

oqsiz 【ئوقسىز】 Kurşunsuz, mermisiz.

oqtalmaq 【ئوقتالماق】 Keskenmek, tehdit etmek.

oqubet 【ئوقۇبەت】 a. İstirap, azap, eziyet, sıkıntı.

oqubetlik 【ئوقۇبەتلىك】 a.u. Azaplı, sıkıntılı.

oqughan 【ئوقۇغان】 Tahsilli, bilgili. **Oqughan adem** – Tahsilli adam.

oqughanliq 【ئوقۇغانلىق】 Tahsillilik, okumuşluluk, bilgililik.

oqughuchi 【ئوقۇغۇچى】 Öğrenci. **Oqughuchi qiz** – Öğrenci kız.

oqughuchiliq 【ئوقۇغۇچىلىق】 Öğrencilik; okul çağı. **Oqughuchiliq chaghlirimizda** – Öğrencilik çağımızda.

oqumaq 【ئوقۇماق】 Okumak, tahsil görmek. **Bu kitapni men oqumidim** – Bu kitabı ben okumadım. **Oqup tügetmek** – Okuyup bitirmek. **Oqup bermek** – Birisi için okumak. **Oqup chiqmaq** – Sonuna kadar okumak.

oqumighan 【ئوقۇمىغان】 Tahsil siz.

oqur 【ئوقۇر】 Yemlik, yalak.

oquruq 【ئوقۇرۇق】 At sineği, iviz.

oqush 【ئوقۇش】 Okuma; okula gitme. **Oqush kitabi** – Okul kitabı. **Oqushqa chüshmek** – Okula başlamak. **Mekteplerde oqush bashlandi** – Okullar açıldı. **Bügün mektepte oqush bolmaydu** – Bugün okul kapalı.

oqush-oqutush 【ئوقۇش-ئوقۇتۇش】 Eğitim. **Oqush-oqutush ishliri** – Eğitim işleri.

oqutquchi 【ئوقۇتقۇچى】 Öğretmen. **Oqutquchi ayal** – Öğretmen hanım.

oqutquchiliq 【ئوقۇتقۇچىلىق】 Öğretmenlik.

oqutush 【ئوقۇتۇش】 1. Okutma 2. Okula gönderme. **Xetni oqutush üçhün keldim** – Mektubu okutmak için geldim.

oqya 【ئوقيا】 Yay ve ok.

olash-cholash 【ئولاش-چولاش】 Gürültü ile. **Ular olash-cholash öyge kirdi** – Onlar gürültü ile eve girdi.

olashmaq 【ئولاشماق】 Çevrelemek, toplanmak.

olimaq 【ئولىماق】 Avlamak. **Biz béliq olaymiz** – Biz balık avlıyoruz.

olja 【ئولجا】 Ganimet, istihsal, elde etme. **Olja almaq** – Ganimet almak.

olturaq 【ئولتۇراق】 Yerleşik.

olturaqlashmaq 【ئولتۇراقلاشماق】 Yerleşmek.

olturaqlashturmaq 【ئولتۇراقلاشتۇرماق】 (olturaqlashmaq'tan) Yerleştmek; yerleşik hale getirmek.

olturaqliq 【ئولتۇراقلىق】 Yerleşik.

olturghuzmaq 【ئولتۇرغۇزماق】 (olturmaq'tan) Oturtmak. *Méhmanlarni töрге olturghuz* – Konukları baş köşeye oturt. *Köchet olturghuzmaq* – Ağaç oturtmak.

olturnmaq 【ئولتۇرماق】 Oturmak. *Olturup qalmaq* – Uzun zaman kalmak; evde kalmak. *Békar olturnmaq* – Boş oturmak. *Men olturnup qaldim* – Ben uzun zaman kaldım. *Kün olturnghiche* – Güneş batana kadar. *Zong olturnmaq* – Çömelmek. *U ish béshigha olturndi* – O işbaşına geldi; o başkan oldu. *Néme qilip olturnupsen?* – Ne yapıyorsun?

olturnush 【ئولتۇرۇش】 Oturuş, oturum. *Bügünki olturnush saet beshte bashlinidu* – Bugünkü oturum saat beşte başlanacak.

olturnushluq 【ئولتۇرۇشلۇق】 Oturan. *Shu melide olturnushluq* – Şu mahallede oturan.

olumaq 【ئولۇماق】 I Sarmak, dolamak.

olumaq 【ئولۇماق】 II Yakmak, ısırmak.

oma 【ئوما】 bk. orma.

omach 【ئوماچ】 1. Lapa, bulamaç, sütlaç. 2. Karmakarışıklık. Arap saçı.

omaq 【ئوماق】 Sevimli, şirin. *Omaq qiz* – Sevimli kız.

omaqliq 【ئوماقلىق】 Tatlılık, sevimlilik. *Uning omaqliq bolup öskinini qarang* – Onun sevimli olarak büyüdüğüne bak.

omarta 【ئومارتا】 Arı kovanlığı; arıcılık çiftliği.

omartichiliq 【ئومارتىچىلىق】 Arıcılık.

omartiliq 【ئومارتىلىق】 Arı kovanlarının

konulduğu yer.

omash 【ئوماش】 ağ. bk. omach.

omichi 【ئومىچى】 Orakçı.

omsurun 【ئومسۇرۇن】 Telaş. *Omsurun bolmaq* – Telaşlanmak. *Omsurun qilmaq* – Telaşa düşürmek.

omughum 【ئومۇغۇم】 Güzelim, sevgilim.

omuldurmaq 【ئومۇلدۇرماق】 (omulmaq'tan) Aldatmak.

omulduruq 【ئومۇلدۇرۇق】 At eyerlenirken, atın göğüslük tasması.

omulmaq 【ئومۇلماق】 Aldanmak.

omuluq 【ئومۇلۇق】 Ekin biçimi için ayrılan erzak.

omumiy 【ئومۇمىي】 a. bk. umumiy.

omur 【ئومۇر】 *Aq omur* – Kiriş, sinir.

omurtqa 【ئومۇرتقا】 Omur, omurga. *Omurtqa yotisi* – Omurga sırtı. *Tutash omurtqa* – Omurga.

omurtqiliq 【ئومۇرتقىلىق】 Omurgalı.

omurtqiliqlar 【ئومۇرتقىلىقلار】 Omurgalılar. *Omurtqiliq haywanlar* – Omurgalı hayvanlar.

omurtqisiz 【ئومۇرتقىسىز】 Omurgasız.

omurtqisizlar 【ئومۇرتقىسىزلار】 Omurgasızlar.

omuz 【ئومۇز】 Omuz.

omuzluk 【ئومۇزلۇك】 Geniş omuzlu.

on 【ئون】 On. *On bir* – On bir. *On ikki* – On iki. *On üç* – On üç. *On dört* – On dört. *On besh* – On beş.

onbéshi 【ئونبېشى】 Onbaşı.

ong 【ئوڭ】 I Gerçek, hakikat. *Bu ongummu, chüshümmu* – Bu gerçek mi, rüya mı. *Buni onumda kördüm* – Bunu gerçekte gördüm.

ong 【ئوڭ】 II Sağ. *Onggha tart* – Sağa çek.

Ong partiyiler – Sağ partiler. *Pishanimiz ong* – Şanıslıyız. *Uning sözi ong* – Onun sözü doğru. *Uning işi ong* – Onun işi doğru. *Ong tüşti* – Kolay geldi. *Ong-tetur bomba tashlash* – Hedefsiz rastgele bombalamak.

ong-tetür 【ئوڭ-تەتۈر】 Düzensiz; sağı solu belli olmayan. *Ong-tetür sözleydighan adem* – Sözüünün tutumu yok adam. *Ong-tetüri yoq rex* – Altı üstü aynı kumaş. *Ong-tetür parang* – Karışık konuşma; laf.

ongalmas 【ئوڭالماس】 Onarılmaz, iyileşmez.

ongay 【ئوڭاي】 Kolay. *Ongay bolmisa* – Kolay olmazsa. *Ongay mezigil* – Kolay dönem. *Ongiyi kelgende* – Kolayı geldiğinde.

ongaychiliq 【ئوڭايچىلىق】 Kolaylık.

ongayliq 【ئوڭايلىق】 Kolaylık. *Ongayliq udurmaq* – Kolaylık yaratmak.

ongaysiz 【ئوڭايسىز】 Kolaysız, engelli, zor. *U meni ongaysiz halda qaldurdi* – O beni zor durumda bıraktı.

ongaysizlash 【ئوڭايسىزلاش】 Zor duruma düşürme.

ongaysizliq 【ئوڭايسىزلىق】 Zorluk. *Nurghun ongaysizliqlar tughuludu* – Çok zorluklar, meydana gelecek.

ongaysizlimaq 【ئوڭايسىزلىماق】 Zor duruma düşürmek.

ongche 【ئوڭچە】 Yalnız, tek başına. *Ongche turmaq* – Yalnız yaşamak.

ongchil 【ئوڭچىل】 Sağ görüşlü, sağcı.

ongchilliq 【ئوڭچىللىق】 Sağ görüşlük, sağcılık.

ongda 【ئوڭدا】 Sağda.

ongdin 【ئوڭدىن】 Sağdan.

ongdisigha 【ئوڭدىسىغا】 Sırt üstü, arka üstü. *Ongdisigha chüshmek* – Sırt üstü düşmek. *U*

ongdisigha yatidu – O sırt üstü yatıyor.

onggha 【ئوڭغا】 Sağa.

ongghaq 【ئوڭخاق】 Değişken, rengini çabuk değiştiren. *Ongghaq chit* – Rengini çabuk değiştiren bez.

ongghan 【ئوڭغان】 Becerikli, akıllı, makul, istidatlı, yetenekli.

ongghanlik 【ئوڭغانلىك】 Beceriklilik, akıllılık, istidatlılık, yeteneklilik.

ongghul-dongghul 【ئوڭغۇل-دوڭغۇل】 Engibeli, çökük ve çıkıntılı.

onglash 【ئوڭلاش】 Onarma, tamiretme.

onglimaq 【ئوڭلىماق】 Ompmak, düzeltmek, tamiretmek. *Özengni onglap al* – Kendi durumunu düzelt.

ongmaq 【ئوڭماق】 Başarılı olmak. *Ongmidim* – Başarılı olamadım. *Ongdum* – Başarılı oldum.

ongmas 【ئوڭماس】 Talihsiz.

ongmighan 【ئوڭمىغان】 Başarısız, talihsiz.

ongmighanliq 【ئوڭمىغانلىق】 Başarısızlık, talihsizlik.

ongshash 【ئوڭشاش】 Onarma.

ongshimaq 【ئوڭشىماق】 Onarmak. *U özini ongshidi* – O kendini toparladı.

ongtey-tongtey 【ئوڭتەي-توڭتەي】 Alt üst.

ongushluq 【ئوڭۇشلۇق】 Başarılı.

Ishlepchiqirishqa ongushluq bolsun üçhün – Üretime kolaylık sağlamak için.

ongushsiz 【ئوڭۇشسىز】 Talihsiz, başarısız.

ongushsizliq 【ئوڭۇشسىزلىق】 Talihsizlik.

Ongushsizliqqa uchrmaq – Talihsizlik; talihsizliğe uğramak.

oninchi 【ئونىنچى】 Onuncu.

onluk 【ئونلۇك】 Onluk, ondalık. *Onluk san* – Onluk sayısı. *Onluk kesir* – Ondalık kesir.

onuylen 【ئونۇيەن】 Onumuz; on kişi.

opéra 【ئوپېرا】 r. Opera. *Opéra téatri* – Opera tiyatrosu.

opératiw 【ئوپېراتىۋ】 r. Cerrahi.

opératsiye 【ئوپېراتسىيە】 r. Operasyon, ameliyat. *Opératsiye qilmaq* – Ameliyat etmek.

opqan 【ئوپقان】 Obur, pisboğaz.

opqanliq 【ئوپقانلىق】 Oburluk.

opqun 【ئوپقۇن】 Girdap, su çevrisi.

opqur 【ئوپقۇر】 Aç gözlü, tamahkar, doymaz. *Opqur bürküt* – Aç gözlü kartal.

opportunist 【ئوپپورتۇنىست】 r. Oportünist.

opportunistliq 【ئوپپورتۇنىستلىق】 r.u. Oportünistlik.

opportunizm 【ئوپپورتۇنىزم】 r. Oportünizm.

optik 【ئوپتىك】 r. Optik.

optimizm 【ئوپتىمىزم】 r. İyimserlik.

opul-topul 【ئوپۇل-ئوپۇل】 Çabuk, acele, hızla, telâşlı. *U opul-topul chiqip ketti* – O acele çıkıp gitti. *Opul-topul bolmaq* – Telâşlanmak.

opula-topula 【ئوپۇلا-ئوپۇلا】 Acele, hızla, apar-topar.

opulang-topulang 【ئوپۇلاڭ-ئوپۇلاڭ】 Karışıklık, şaşkınlık. *Opulang-topulang bolup ketmek* – Şaşkınlığa düşmek. *Opulang-topulang qilmaq* – Ortalığı karıştırmak; şaşkınlığa düşürmek.

opurmaq 【ئوپۇرماق】 Kırmak, delmek, gedik açmak. *Opurup chüshermek* – Yıkmaq, çöktürmek. *Opurulup chüshmek* – Yıkılmak, çökmek.

or 【ئور】 bk. ora.

ora 【ئورا】 Çukur, kuyu. *Ora kolimaq* – Kuyu kazımak. *Yunda orisi* – Bulaşık çukuru. *Bashqigha ora kolighan özi chüsher* – d.

Başkasına kuyu kazan kendisi düşer.

oraq 【ئوراق】 Ambalaj malzemesi.

oralmaq 【ئورالماق】 Ambalajlanmak, sarılmak, çevrilmek.

oranmaq 【ئورانماق】 Sarınmak, bürünmek. *Yotqangha oranmaq* – Yorgana sarınmak (bürünmek).

orawalmaq 【ئوراۋالماق】 Kuşatmak, çevirmek, sarmak,.

orash 【ئوراش】 Çevirme, sarma.

oray 【ئوراي】 Saçın çevrisi.

orayliq 【ئورايلىق】 Saç çevrisinin olma hali.

orda 【ئوردا】 Yuva; ocak; Orta Çağlardaki Türk yerleşim merkezleri. *Altin Orda* – Altın Ordu (Cengiz Han'ın büyük oğlu Cuci ulusuna mensup Türk-Moğol devletinin adı). *Oghrilar ordisi* – Hırsızlar yuvası. *Türk Ordisi* – Türk Ocağı.

ordén 【ئوردېن】 r. Nişan.

ordénliq 【ئوردېنلىق】 Nişanlı.

organ 【ئورگان】 r. 1. Organ 2. Alet, vasıta, araç 3. Kuruluş, teşkilat, makam.

orghaq 【ئورغاق】 bk. oghaq.

orghaqchi 【ئورغاقچى】 bk. oghaqchi.

orkéstr 【ئوركېستىر】 r. Orkestra.

orma 【ئورما】 Biçim. *Orma mezgili kélip yetti* – Biçim zamanı geldi. *Orma waxti* – Biçim zamanı. *Ormigha chüshmek* – Biçime girişmek. *Orma mashinisi* – Biçme makinesi; döver biçer.

ormaq 【ئورماق】 Biçmek; orakla biçmek. *Oma ormaq* – Ekin biçmek. *Térisang orarsen* – Ekersen biçersin. *Ot ormaq* – Ot biçmek. *Orup bolmaq* – Biçip bitirmek.

orman 【ئورمان】 Orman. *Qélin orman* – Koyu orman. *Orman xojilighi* – Orman

müdürlüğü.

ormanchi 【ئورمانچى】 Ormançı, ormana bakan. **Ormanchi bolup ishlimek** – Ormançı olarak çalışmak.

ormanchiliq 【ئورمانچىلىق】 Ormançılık. **Ziraet we ormanchiliq nazariti** – Ziraat ve orman bakanlığı.

ormanzarliq 【ئورمانزارلىق】 u.f.u. bk. ormanzer.

ormanzer 【ئورمانزەر】 u.f. Ormanlık.

ormichi 【ئورمىچى】 Biçici, biçen.

ormiliq 【ئورمىلىق】 Anızlık, anız alanı.

ormuluq 【ئورمۇلۇق】 bk. ormiliq.

ormülimek 【ئورمۇلىمەك】 (Emeklemektir) tırmanmak. **Örmülep chiqmaq** – Tırmanıp çıkmak.

ornash 【ئورناش】 Yerleşiş, yerleşme.

ornatmaq 【ئورناتماق】 (ornimaq'tan) Yerleştirmek.

ornida 【ئورنىدا】 Yerinde. **Ozuq ornida** – Azık yerine.

ornigha 【ئورنىغا】 Yerine. **Uning ornigha men keldim** – Onun yerine ben geldim. **Ornigha keltürish** – Yerine getirme; eskisi gibi yapma. **Shu kemgiche yüregim ornigha chüshmeydu** – Ödüm koptu.

ornimaq 【ئورنىماق】 Yerleşmek.

ornutulmaq 【ئورنۇتۇلماق】 Yerleştirilmek.

ornutush 【ئورنۇتۇش】 Yerleştirme. **Tinchliq ornutush üçün** – Barışı sağlamak için. **Diplomatik munasiwet ornutush üçün** – Diplomatik ilişki kurmak için.

orta 【ئورتا】 bk. ottura.

ortak 【ئورتاك】 Ortak.

ortaklashmaq 【ئورتاكلاشماق】 Ortaklaşmak (paylaşmak). **Ular özlirining ijadiy**

muweppeqiyetliri bilen ortaqlashhti – Onlar kendilerinin yaratıcılıktaki başarılarını paylaştı.

ortaqchi 【ئورتاقچى】 Ortakçı, yarıcı.

ortaqchiliq 【ئورتاقچىلىق】 Ortakçılık, yarıcılık.

ortaqliq 【ئورتاقلىق】 Ortaklık, yarıcılık.

oruqhlmaq 【ئورۇقلىماق】 bk. oruqlimaq.

oruxlash 【ئورۇقلاش】 bk. oruqlash.

oruq 【ئورۇق】 Arık, zayıf, yağsız.

oruqlash 【ئورۇقلاش】 Anklama, Zayıflama.

oruqlatmaq 【ئورۇقلاتماق】 (oruqlimaq'tan) Zayıflatmak.

oruqlimaq 【ئورۇقلىماق】 Arıklamak, zayıflamak. **Oruqlap ketmek** – Zayıflamış olmak.

oruqluq 【ئورۇقلىق】 Anklık, zayıflık.

orum 【ئورۇم】 Biçim.

oruma 【ئورۇما】 Sarma, sargı.

orumaq 【ئورۇماق】 I Biçmek.

orumaq 【ئورۇماق】 II 1. Ambalajlamak, paket yapmak. 2. Sarmak 3. Yumaklamak.

orun 【ئورۇن】 Yer. **Orun almaq** – Yer almak.

Orun basmaq – Yerini almak. **Orun bésish** –

Yerini alma. **U uning ornini basti** – O onun

yerine geçti. **Ölsem, ornimni basirim bar** –

Ölsem yerime geçer kimsem var. **Orun tartmaq**

– Hastalanmak. **Hökümet orunliri** – Hükümet

daireleri; resmî kurumlar. **Ishlep chiqirish**

orunliri – Üretim alanları. **Axbarat orunliri** –

Ahbarat kurumları. **Yuqarqi orunlar** – Yüksek

makamlar. **U meni adem ornida körmeydu** – O

beni insan yerine saymıyor. **Orni yoq gep** –

Yersiz söz. **Orni bilen** – Yeri geldiğinde;

yerinde. **Orni kelgende** – Yeri geldiğinde;

sırasıyla. **Gepni ornida qil** – Sözü düşünerek

söyle.

orun-körpe 【ئورۇن-كۆرپە】 Yatak takımı.

orun-yataq 【ئورۇن-ياتاق】 bk. orun-körpe.

orunbasar 【ئورۇنباشار】 Yardımcı, muavin.
Reis orunbasari – Reis muavini. *Komandan orunbasari* – Komutan yardımcısı.

orunbasarlıq 【ئورۇنباشارلىق】 Yardımcılık, muavinlik. *Orunbasarlıq qilmaq* – Muavinlik etmek.

orundash 【ئورۇنداش】 bk. orunlash.

orunduq 【ئورۇندۇق】 Sandalya, koltuk.

orunlash 【ئورۇنلاش】 Yerine getirme, becerme, halletme.

orunlashmaq 【ئورۇنلاشماق】 Yerleşmek.

orunlimaq 【ئورۇنلىماق】 Becermek, halletmek. *Ashurup orunlimaq* – Fazlasıyla becermek.

orunlimasliq 【ئورۇنلىماسلىق】 Becermezlik, halletmezlik.

orunluq 【ئورۇنلۇق】 1. Yerli, yeri olan. *Ikki orunluq* – İki yeri olan. 2. Yerinde. *Orunluq tenbih* – Yerinde tenbih. *Orunluq étılghan söz* – Yerinde söylenmiş söz.

orunsiz 【ئورۇنسز】 Yersiz. *U orunsiz qaldi* – O yersiz kaldı. *Orunsiz yerge* – Boşuna; uygun olmayan. *Orunsiz étılghan söz* – Yersiz söylenmiş söz.

orunsizliq 【ئورۇنسزلىق】 Yersizlik. *U gepning oransizlighini biletti* – O sözün yersiz olduğunu bildirdi.

Orusche 【ئورۇسچە】 Rusça. *Men Orusche bilimen* – Ben Rusça bilirim.

orusgül 【ئورۇسگۈل】 r.f. Bir tür ev çiçeği.

oruwalmaq 【ئورۇۋالماق】 Sarmak, çevirmek, kuşatmak.

orush 【ئورۇش】 Biçme, biçiş. *Ot orush* – Ot biçme. *Orush mashinisi* – Biçme makinesi.

osal 【ئوسال】 Kötü iyi değil. *Uning közi osal* – Onun gözü iyi değil.

osallashmaq 【ئوساللاشماق】 Kötüye gitmek.

osalliq 【ئوساللىق】 Zayıflık, kuvvetsizlik, halsizlik.

osallimaq 【ئوساللىماق】 Zayıflamak, halsizlenmek, kötüye gitmek.

osma 【ئوسما】 Kaşı karartmak için, ezilerek suyu kaşa sürülen bir tür bitki (hanım işi). *Osma qoymaq* – Osma bitkisinin suyunu kaşa sürmek.

osmaqlimaq 【ئوسماقلىماق】 Ağzından laf almak.

osurmaq 【ئوسۇرماق】 f. Osurmak, yellenmek.

oshatmaq 【ئوشاتماق】 Kırmak, parçalamak, yıkmak, bozmak.

oshuq 【ئوشۇق】 I Fazla, çok. *Oshughi bilen orunlimaq* – Fazlasıyla becermek.

oshuq 【ئوشۇق】 II Aşık. *Oshuq oynimaq* – Aşık oynamak. *Uning oshuqi alchi kéliwatidu* – Onun işi iyiye gidiyor; şanslı.

oshuqche 【ئوشۇقچە】 Artık, fazla, aşırı, faydasız, gereksiz. *Oshuqche hörmət* – Aşırı saygı.

ot 【ئوت】 I Ateş. *Ot yaqmaq* – Ateş yakmak. *Ot yéqish* – Ateş yakma. *Ot öchürmek* – Ateş söndürmek. *Ot öchürgüch* – Ateş söndüren alet. *Ot qalimaq* – Ateş yakmak. *Ot almaq* – Ateş almak. *Ot ketti* – Yangın çıktı. *Ot salmaq* – Ateşlendirmek. *Ot bilen oynimaq* – Ateş ile oynamak. *Otqa chidamliq* – Ateşe dayanıklı. *Ot chiqti* – Yangın çıktı. *Kirpik qaqqiche öyni ot élip ketti* – Göz kapatıp açınmaca evi yangın sardı.

ot 【ئوت】 II Ot, bitki, yeşillik. *Ot chépush* – Ot biçme. *Ot chapmaq* – Ot biçmek. *Ot chépidighan mashina* – Ot biçen makina.

Haram ot – Zararlı ot. *Yawayi ot* – Yabanî ot.
ot-boghuz 【ئوت-بوغۇز】 Yem; hayvan yemi.
ot-choq 【ئوت-چوق】 Ateş ve kor. *Ot-choqqa chüshmek* – Tutkuya kapılmak; ateşli bir isteğin girişi-minde bulunmak.
ot-chöp 【ئوت-چۆپ】 1. Yeşillik, bitki 2. Çöp.
ot-xeshek 【ئوت-خەشەك】 Kuru ot.
ot-su 【ئوت-سۇ】 Ot ve su, otlak. *Ot-süyi mol jay* – Otlığı bol yer.
otaq 【ئوتاق】 I Tarlayı yabanî otlardan ayıklama.
otaq 【ئوتاق】 II Çadır.
otaqchiliq 【ئوتاقچىلىق】 Ayıklama çalışmaları.
otan 【ئوتان】 ağ. bk. otun.
otan-chawa 【ئوتان-چاۋا】 1. Yakıt, yakacak (odun) 2. Çöp, süprüntü.
otaw 【ئوتاۋ】 Çadır. *Qazaq otawi* – Kazak çadırı. *Otaw tikmek* – Çadır durdurmak; çadır kurmak.
otash 【ئوتاش】 Tarlayı zararlı otlardan ayıklama.
otchachar 【ئوتچاچار】 Ateş püsküren alet.
otdan 【ئوتدان】 u.f. Kandil, yağ lambası.
otimaq 【ئوتىماق】 Ayıklamak.
otqazmaq 【ئوتقازماق】 (oturmaq'tan) ağ. Oturtmak.
otquzush 【ئوتقۇزۇش】 Oturtma.
otlaq 【ئوتلاق】 Otlak, yayla.
otlam 【ئوتلام】 Yudum. *Bir otlam su* – Bir yudum su.
otlatmaq 【ئوتلاتماق】 (otlmaq'tan) Otlatmak.
otlimaq 【ئوتلىماق】 1. Otlamak 2. mec. saçmalamak. *Néme otlap turupsen* – Ne saçmalıyorsun.

otluq 【ئوتلۇق】 I Ateşli.
otluq 【ئوتلۇق】 II Çayır, çayırılık. *Otluq jay* – Çayırılık. *Otluq-suluq jay* – Bol çayır ve sulu yer.
otperest 【ئوتپەرەست】 u.f. Ateşperest.
otperestlik 【ئوتپەرەستلىك】 u.f.u. Ateşprestlik.
otpuska 【ئوتپۇسكا】 r. İzin. *Otpuska almak* – İzin almak. *Otpuskigha chiqmaq* – İzine ayrılmak.
otraq 【ئوتراق】 ağ. bk. olturaq.
otran 【ئوتران】 Orta, merkez. *Otran qol* – Orta parmak. *Otran qoldek* – mec. çok iyi. *Otran qoldeq qiz* – Çok iyi bir kız.
otranchi 【ئوترانچى】 Ortancı. *Otranchi oghul* – Ortancı oğul.
otsunmaq 【ئوتسۇنماق】 Isınmak; ateşe yaklaşarak ısınmak.
otsunush 【ئوتسۇنۇش】 Isınma, ısınış; ateşe yaklaşarak ısınma.
ottura 【ئوتتۇرا】 Orta. *Öyning otturisida* – Evin ortasında. *Ottura qol* – Orta parmak.
otturanchi 【ئوتتۇرانچى】 Ortanca. *Otturanchi akam* – Ortanca ağabeyim.
otturiche 【ئوتتۇرىچە】 Ortalama. *Otturiche hésap* – Ortalama hesap. *Otturiche daramet* – Ortalama gelir (ürün).
otturida 【ئوتتۇرىدا】 Ortada, arada. *Palwanlar otturigha chüshiti* – Pehlivanlar ortaya çıktı. *Ottura mektep* – Orta okul, lise. *Otturida qalmaq* – Arada kalmak.
otturidin 【ئوتتۇرىدىن】 Ortadan. *Otturidin bölmek* – Ortadan bölmek.
otturisida 【ئوتتۇرىسىدا】 Ortasında.
otturuluq 【ئوتتۇرۇلۇق】 Ortalık. *Memliketning otturilighida* – Ülkenin ortasında.

ottuz 【ئوتتۇز】 Otuz.
ottuzinchi 【ئوتتۇزىنچى】 Otuzuncu.
otughuch 【ئوتۇغۇچ】 Zararlı otları ayıklamada kullanan küçük çapa veya kürek.
otuqmaq 【ئوتۇقماق】 Ateş yükselmesi. *Aghriqning yüzleri otuqudu* – Hastanın yüzleri ateşlenir.
otumaq 【ئوتۇماق】 Ayıklamak.
otun 【ئوتۇن】 Odun.
otunchi 【ئوتۇنچى】 Oduncu.
otunchilik 【ئوتۇنچىلىق】 Odunculuk.
otunxana 【ئوتۇنخانا】 u.f. Odunhane, odun konulan ev, balkon.
oturmaq 【ئوتۇرماق】 bk. olturmaq.
otyash 【ئوتياش】 Sebze. *Otyash térilghusi* – Sebze ziraatı.
otyashlik 【ئوتياشلىك】 Sebze tarlası.
ow 【ئوۋ】 Av.
owa 【ئوۋا】 I ağ. bk. ogha.
owa 【ئوۋا】 II Vadi, dere.
owa 【ئوۋا】 III Tepe, doruk, zirve.
owchi 【ئوۋچى】 Avcı, oçi işit avcı köpek.
owchiliq 【ئوۋچىلىق】 Avcılık. *Ochiliq qilmaq* – Avcılık yapmak.
owj 【ئوۋج】 a. Yükselme, doruk nokta. *Owj almaq* – Doruğuna yükselmek. *Ish owj élip ketti* – İş çoğaldı.
owqet 【ئوۋقەت】 a. bk. oqet.
owraz 【ئوۋراز】 ağ. bk. ewrez.
owsin 【ئوۋسىن】 Yenge.
owuch 【ئوۋۇچ】 bk. och.
owunchaq 【ئوۋۇنچاق】 Eğlence, oyuncak.
Owunchak qilmaq – Eğlenmek, gönül

eğlendirmek.
owunmaq 【ئوۋۇنماق】 Avunmak.
owunush 【ئوۋۇنۇش】 Avunma.
owushmaq 【ئوۋۇشماق】 Değişmek.
owutmaq 【ئوۋۇتماق】 Avutmak, teskin etmek.
Mert yigit bilen könglümni owuttum – folk. Mert yiğit ile gönlümü avuttum.
oy 【ئوي】 I Düşünce, fikir, hayal. *Oyumgha qarighanda* – Düşündüğüme göre. *Oygha patmaq* – Hayala dalmak. *Oygha pétish* – Hayala dalma. *Oygha chümmek* – Hayala dalmak. *Oygha talmaq* – Hayala dalmak; düşünmek. *Oy oylimaq* – Düşünmek. *Oyda saqlimaq* – Akılda tutmak. *Oygha kelmek* – Fikir edinmek. *Oygha qaldurmaq* – Düşündürmek. *Oygha salmaq* – Düşündürmek. *Oygha qalmaq* – Düşünmek. *U oyda qaldi* – O düşünüyor. *Béshimgha bir oy keldi* – Aklıma bir fikir geldi. *U oyigha néme kelse shuni qilidu* – O aklına ne gelirse onu yapar. *Oyumgha kelgenni qilimen* – Aklıma geldiğini yapacağım. *Oyumgha keldi* – Aklıma geldi. *Oygha ketmek* – Fikre dalmak. *Oydikidek* – Düşünüldüğü gibi.
oy 【ئوي】 II Çukur, girinti, ova. *Oy yer* – Çukur yer, ova.
oy-dongghul 【ئوي-دوڭغۇل】 bk. oy-döng.
oy-döng 【ئوي-دۆڭ】 Engabeli; çıkıntılı girintili. *Oy-döng jay* – Engabeli yer.
oy-pikir 【ئوي-پىكىر】 u.a. Düşünce ve fikir.
oyan 【ئويان】 ağ. bk. oyun.
oyanchi 【ئويانچى】 ağ. bk. mollaqchi.
oyash 【ئوياش】 ağ. bk. orush.
oychan 【ئويچان】 Düşünceli.
oychanliq 【ئويچانلىق】 Düşüncelilik.
oychi 【ئويچى】 Hayalci, hayalperest.

oydan 【ئويدان】 bot. Sütlegen.
oydiki 【ئويدىكى】 Akıldaki.
oydikidek 【ئويدىكىدەك】 Düşünüldüğü gibi.
oydöng 【ئويدۆڭ】 bk. oy-döng.
oydöng-chongqur 【ئويدۆڭ-چوڭقۇر】 bk. oy-döng.
oydurmaq 【ئويدۇرماق】 Oydurmak.
oydurmichi 【ئويدۇرمىچى】 Oydurmam, oyduran.
oydurush 【ئويدۇرۇش】 Oydurma.
oyghaq 【ئويغاق】 Uyanık, denç, çevik.
Oyghaq déngiz – Heyecan verici deniz.
Oyghaq saqchi – Uyanık polis.
oyghaqliq 【ئويغاقلىق】 Uyanıklık.
oyghanmaq 【ئويغانماق】 Uyanmak.
oyghatquch 【ئويغاتقۇچ】 Uyandıran; çalar saat.
Oyghatquch saet – Çalar saat.
oyghatmaq 【ئويغاتماق】 Uyandırmak.
oyghunush 【ئويغۇنۇش】 1. Uyanma 2. Uyanma Devri, Rönesans. Oyghunush Dewri – Rönesans. Milli anging oyghunushi – Milli yetçilik fikrinin doğuşu.
oylamchan 【ئويلامچان】 Düşünceli.
oylamchanliq 【ئويلامچانلىق】 Düşüncelilik.
oylandurmaq 【ئويلاندۇرماق】 (oylanmaq'tan) Düşündürmek.
oylanmaq 【ئويلانماق】 Düşünmek.
oylash 【ئويلاش】 Düşünme.
oylashmaq 【ئويلاشماق】 Düşünmek. Oylaship muamile qil – Düşünerek ilişki kur.
oylashturmaq 【ئويلاشتۇرماق】 (oylashmaq'tan) İyice düşünmek; incelemek; tetkik etmek.
oylimaq 【ئويلىماق】 Düşünmek. Oylap turmaq – Düşünüp durmak. Oylap körmek –

Düşünmek. Uzun oylimastin – İyi düşünmeden.
Oylap qoymaq – Akla getirmek. Aldin ala oylap qoymaq – Önceden düşünmek. Oylap chiqmaq – Sonuna kadar düşünmek. Oylap qarang – Düşünün. Oylap qarimaq – Düşünmek. Oylap körmestin – Düşünmeden.
Oylap turmastin – Düşünmeksizin. Özingiz oylap körüng – Düşünebilirsiniz. Oylimighan yerdin – Ansızın. Aldi-axirini oylimaq – Önü ve sonunu düşünmek. Aldin oylighan – Önceden düşünün. Oylap tapmaq – Düşünerek bulmak. Oylap chiqarmaq – Düşünerek bulmak; oydurmak.
oylimastin 【ئويلىماستىن】 Düşünmeden, düşünmeksizin.
oyluq 【ئويلۇق】 I Düşünceli, akıllı, kalte oyluk aklı kısa; dar görüşlü. U ikki oyluq bolup qaldi – O tedirgin oldu.
oyluq 【ئويلۇق】 II Ova, çukur, düzgün olmayan yer.
oylunush 【ئويلۇنۇش】 Düşünme.
oyma 【ئويما】 Oyma, oymalı, oyulmuş.
oymaq 【ئويماق】 I Oymak. Oyup yasimaq – Oyarak yapmak.
oymaq 【ئويماق】 II Yüksük. Oymaq yip – Yüksük ip. Oymaq éghiz – Küçük ağız.
oyman 【ئويمان】 Çukur. Oyman yol – Düzgün olmayan yol, çukurlu yol.
oyman-chongqur 【ئويمان-چوڭقۇر】 Engebelik; düzgün olmayan yer. Oyman-chongqur yol – Düzgün olmayan yer.
oyman-döng 【ئويمان-دۆڭ】 Engebelik.
oyman-dönglük 【ئويمان-دۆڭلۈك】 Engebeli.
oyman-dösh 【ئويمان-دۆش】 Engebe.
oyman-döshlük 【ئويمان-دۆشلۈك】 Engebeli.
oymichi 【ئويمىچى】 Gravürcü. oymacı.

oymichiliq 【ئويىمچىلىق】 Gravür, hakkâk işleri. **Oymichiliq qilmaq** – Hakkâk işleri ile uğraşmak. Oymichiliq sen'*iti* – Hakkâk işleri sanatı.

oymikar 【ئويىمكار】 u.f. Hakkâk.

oymikarliq 【ئويىمكارلىق】 u.f.u. Hakkâk işleri. **Oymikarliq qilmaq** – Hakkâklık yapmak.

oymu 【ئويمۇ】 ağ. bk. oma.

oynaq 【ئويناق】 Oynak.

oynaqchan 【ئويناقچان】 Oynak.

oynaqchanliq 【ئويناقچانلىق】 Oynaklık.

oynaqi 【ئويناقى】 Oynak. **Oynaqi at** – Oynak at.

oynaqiliq 【ئويناقلىق】 Oynaklık.

oynaqlimaq 【ئويناقلىماق】 Oynaklık etmek. **Közliri oynaqlap ketti** – Gözleri parladı.

oynash 【ئويناش】 I Oynama, neşelenme, şaka.

oynash 【ئويناش】 II Oynaş, sevgili, metres. **Oynash bolmaq** – Oynaş olmak. **Oynash tutmaq** – Oynaş tutmak. **Oynash qilmaq** – Oynaş etmek.

oynashmaq 【ئويناشماق】 Oynamak.

oynatmaq 【ئويناتماق】 (oynimaq'tan) Oynatmak. **U minglerche yigitning töpüsida at oynatqan** – O binlerce yiğite (delikanlıya) hükmetmiş. **Eskerlerimiz düshmenning béshida qilich oynatti** – Askerlerimiz düşmanın başında kılıç oynattı.

oynimaq 【ئوينىماق】 Oynamak. **Oynap almaq** – Oynamak. **Oynashqa bashlimaq** – Oynamaya başlamak. **U muhim rol oynaydu** – O önemli rol oynar. **Oynap külmek** – Oynayıp gülmek; eğlenmek. **Oynap külüp** – Neşe ile. **Oynap éytmaq** – Şaka ile söylemek. **Kün nuri suda oynap turudu** – Güneş ışığı suda parlıyor. **Oynap** – Oynayıp. **Toy oynap** – Dügün neşesi. **Usul oynap** – Dans neşesi. **Közüm oynidi** –

Gözüm parladı.

oyniwetmek 【ئوينىۋەتمەك】 Oynamak.

oypang 【ئويپانگ】 Çukur, girinti.

oyuq 【ئويۇق】 Çukur, oyuk, kazı. **Tamning oyuqliri** – Duvarın oyuklan.

oyuqchi 【ئويۇقچى】 Hakkâk.

oyuqchiliq 【ئويۇقچىلىق】 Hakkâkçılık.

oyuqluq 【ئويۇقلۇق】 Oyuk, oyulmuş.

oyul 【ئويۇل】 Oyma. **Oyul sanduq** – Oyma sandık.

oyulmaq 【ئويۇلماق】 Oyulmak, kazılmak. **Muzdin ötseng aldin öt, oyulghanche ötersen** – d. Buzdan geçerken önce geç, buz oyulana kadar geçersin.

oyumche 【ئويۇمچە】 Düşündüğüme göre.

oyun 【ئويۇن】 Oyun. **At oyuni** – Sirk. **Oyun qoymaq** – Piyes, tiyatro oyunu. **Oyungha chüshmek** – Oyuna katılmak. **Oyun qilmaq** – Oynamak.

oyun-külke 【ئويۇن-كۈلكە】 Oyun ve gülme, zevk, neşe. **Oyun-külkige bérilmek** – Eğlence düşkünlüğü.

oyun-tamasha 【ئويۇن-تاماشا】 Oyun ve zevk.

oyunchaq 【ئويۇنچاق】 Şen, neşe, eğlence.

oyunchaqliq 【ئويۇنچاقلىق】 Şenlik, neşelilik.

oyunchi 【ئويۇنچى】 Oyuncu, kumarıcı, yaramaz; dans etmesini bilen.

oyunchuq 【ئويۇنچۇق】 Oyuncak.

oyunxana 【ئويۇنخانا】 Oyunhane.

oyunkesh 【ئويۇنكەش】 u.f. Oynamayı seven.

oyuwetmek 【ئويۇۋەتمەك】 Oyuvermek, kazıvermek.

oyush 【ئويۇش】 Oyma.

oza 【ئوزا】 Geçen. **Oza yil** – Geçen yıl. **Oza**

kün – Geçen gün.

ozaqi 【ئوزاقى】 Geçenki. *Ozaqi kün* – Geçen gün. *Ozaqi yıl* – Geçen yıl.

ozdurmaq 【ئوزدۇرماق】 (ozmaq'tan) Geçirmek.

ozghan 【ئوزغان】 Gecen. *Ozghan yıl* – Geçen yıl.

ozghun 【ئوزغۇن】 İleri giden; öncü.

ozmaq 【ئوزماق】 Geçmek; ileri gitmek. *Ozup ketmek* – İleri gitmek. *Peygidin ozup keldi* – Yarışın önünde geldi.

ozugh 【ئوزۇغ】 Evvelki. *Ozugh kün* – Evvelki gün.

ozuq 【ئوزۇق】 1. Yemek, gıda 2. Erzak, yem. *Ozuq-tülük* – Erzak.

Ö

وچ

öch 【ئۆچ】 Öç. *Öch almaq* – Öç almak. *Öchüm chiqti* – Öcüm çıktı; Öcümü aldım. *Öchi bar* – Öcü var. *Öch körmek* – Nefret etmek; düşman olmak. *U méni öch körüdü* – O benden nefret ediyor. *Öch bolup ketmek* – Düşman kesilmek. *U pulgha öch bolup chikti* – O paraya düşkün oluverdi.

öchekep 【ئۆچكەپ】 İnat olsun diye. mek'.

öchekimek 【ئۆچكەكمەك】 Dannmak, düşmanlaşmak.

öchekishmek 【ئۆچكەكشەمەك】 bk. öchekimek.

öchektürmek 【ئۆچكەكتۈرمەك】 Kızdırmak, huylandırmak, rahatsız etmek.

öchey 【ئۆچەي】 ağ. bk. üçhey.

öchke 【ئۆچكە】 I Keçi. *Tagh öchkisi* – Dağ keçisi. *Öchke göshi* – Keçi eti.

öchke 【ئۆچكە】 II ağ. bk. uruqcha.

öchlük 【ئۆچلۈك】 Düşmanlık, kindarlık. *Öchlük qilmaq* – Düşmanlık hissi beslemek.

öchmek 【ئۆچمەك】 I Sönmek. *Sham öchüp qaldi* – Mum söndü. *Öngi öchken* – Benzi uçmuş, solgun, sararmış. *Uning awazi öchti* – Onun sesi kesildi. *Néme rengging öchüp ketti?* – Neden sarardın? *Öch!* – Sus! *Ölöp öchmek* – Ölesiye ıstırap çekmek.

öchmek 【ئۆچمەك】 II Silinmek.

öchmen 【ئۆچمەن】 Oç alan, kinci, kindar.

öchmenlik 【ئۆچمەنلىك】 Oç guduculuk, kincilik, kindarlık.

öchret 【ئۆچرەت】 r. Sıra, kuyruk. *Öchrette turmaq* – Sıraya geçmek.

öchük 【ئۆچۈك】 Sönük, söndürülmüş. *Chirag öchük édi* – Mum (lamba) sönük idi.

öchürgüzüş 【ئۆچۈرگۈزۈش】 I Söndürtme.

öchürgüzüş 【ئۆچۈرگۈزۈش】 II Sildirme.

öchürmek 【ئۆچۈرمەك】 I (öchmek'ten I) Söndürmek. *Yanghun öchürmek* – Yangın söndürmek.

öchürmek 【ئۆچۈرمەك】 II (öchmek'ten II) Silmek.

öchürtmek 【ئۆچۈرتمەك】 I (öchürmek'ten I) Söndürtmek.

öchürtmek 【ئۆچۈرتمەك】 II (öchürmek'ten II) Sildirmek.

öchürülmek 【ئۆچۈرۈلمەك】 I Söndürülmek.

öchürülmek 【ئۆچۈرۈلمەك】 II Sildirilmek.

öchürüwetmek 【ئۆچۈرۈۋەتمەك】 I Söndürüvermek.

öchürüwetmek 【ئۆچۈرۈۈشمەك】 II Silivermek.

öchürüş 【ئۆچۈرۈش】 I Söndürme.

öchürüş 【ئۆچۈرۈش】 II Silme.

öchüş 【ئۆچۈش】 I Sönme, sönüş.

öchüş 【ئۆچۈش】 II Silinme, siliniş.

ödek 【ئۆدەك】 Ördek. **Erkek ödek** – Erkek ördek. **Yawayi ödek** – Yabanî ördek. **Ödek balisi** – Ördek yavrusu. **Ödek tuxumi** – Ördek yumurtası.

öge 【ئۆگە】 1. Yuva 2. Grup.

ögenmigen 【ئۆگەنمىگەن】 Alışmamış. **Ögenmigen yer** – Alışmamış yer.

ögetküchi 【ئۆگەتكۈچى】 Öğreten, öğretmen.

ögetmek 【ئۆگەتمەك】 1. Öğretmek 2. Alıştırmak.

ögey 【ئۆگەي】 Üvey.

ögeylik 【ئۆگەيلىك】 Üveylik.

ögeysinmek 【ئۆگەيسىنمەك】 Üvey gibi görmek; yadırgamak.

ögün 【ئۆگۈن】 Öbürgün.

ögünlük 【ئۆگۈنلۈك】 Öbürgün. **Ete-ögünlük** – Yarı veya öbürgün.

ögünlükke 【ئۆگۈنلۈككە】 Öbürgünü. **Ögünlükke kelimen** – Öbürgünü geleceğim.

ögüt 【ئۆگۈت】 Ögüt, nasihat.

ögüt-nesihat 【ئۆگۈت-نەسەھەت】 u.a. Ögüt-nasihat.

ögütlemek 【ئۆگۈتلىمەك】 Ögütlemek.

ögütüwalmaq 【ئۆگۈتۈۈۋالماق】 Ehlileştirmek, alıştırmak, kendine bağlamak.

ögze 【ئۆگزە】 Çatı.

öjer 【ئۆجەر】 İnatçı, sebatkar.

öjerlenmek 【ئۆجەرلەنمەك】 İnat etmek.

öjerlik 【ئۆجەرلىك】 İnatçılık. **Öjerlik qilmaq** – İnatçılık etmek.

ökche 【ئۆكچە】 Ökçe.

ökchilik 【ئۆكچىلىك】 Ökçeli. **Esiz ökchilik ötük** – Yüksek ökçeli çizme.

öksümek 【ئۆكسۈمەك】 Hıçkırık; hıçkırarak ağlamak; hüngür hüngür ağlamak.

öksünmek 【ئۆكسۈنمەك】 Kederlenmek, hüznü olmak. **U bir öksünüp qoydi** – O içini çekti.

öksüş 【ئۆكسۈش】 bk. öksümek.

Öktebir 【ئۆكتەبىر】 r. Ekim. **Öktebir İnqilabi** – Ekim İhtilali.

öktemlik 【ئۆكتەملىك】 Çeviklik, girişkenlik.

ölchegüch 【ئۆلچەگۈچ】 Ölçü aleti.

ölchem 【ئۆلچەم】 Ölçüm. **Chong ölchemde** – Büyük ölçümde. **Uzunluq ölchimi** – Uzunluk ölçüsü. **Éghirliq ölchimi** – Ağırlik ölçüsü.

ölchemlik 【ئۆلچەملىك】 Ölçülü.

ölchemsiz 【ئۆلچەمسىز】 Ölçüsüz.

ölchenmek 【ئۆلچەنمەك】 Ölçünmek.

ölchesh 【ئۆلچەش】 Ölçme. **Ölchesh eswapliri** – Ölçme aletleri.

ölchimek 【ئۆلچىمەك】 Ölçmek. **Ölchep körmek** – Ölçme ile denemek. **Qaytidin ölchesh** – Tekrar ölçme.

ölchügüch 【ئۆلچۈگۈچ】 bk. ölchegüch.

ölchütüş 【ئۆلچۈتۈش】 Ölçtürme.

ölemen 【ئۆلەمەن】 Leş.

öleng 【ئۆلەك】 I Şarkı, türkü. **Öleng éytmaq** – Şarkı söylemek.

öleng 【ئۆلەك】 II Ot, bitki.

ölengchi 【ئۆلەنچى】 Şarkıcı, türkcü.

ölgiche 【ئۆلگىچە】 Ölene kadar. **Ölgiche**

urmaq – Ölene kadar dövmek; çok dövmek. **U ölgiche ishlidi** – O çok çalıştı.

ölgidek 【ئۆلگىدەك】 Öler gibi. **Ölgidek charchidim** – Öler gibi yoruludum.

ölgüdek 【ئۆلگۈدەك】 mec. Çok, pek, gayet. **Ölgüdek mes** – Ağır sarhoş.

ölgünche 【ئۆلگۈنچە】 Ölene kadar, ölercesine; daha çok; aşırı. **U ölgünche ichti** – O ölercesine içti; O çok içti.

ölgür 【ئۆلگۈر】 küf. Öl!

öliya 【ئۆلىيا】 a. ağ. bk. ewliya.

ölke 【ئۆلكە】 Vatan, bölge, eyalet. **Ölkimizde** – Vatanımızda. **Ölkini ögünüş** – Yurt bilgisiyle meşgul olma.

ölkilik 【ئۆلكىلىك】 Eyaletle ait. **Ölkilik hökümet** – Eyalet hükümeti.

ölkishunas 【ئۆلكىشۇناس】 Yurt bilgisiyle meşgul olan adam.

ölkishunasliq 【ئۆلكىشۇناسلىق】 Yurtbilgisi.

ölmek 【ئۆلمەك】 Ölmek. **Boghulup ölmek** – Boğularak ölmek. **Ölüp pütmeK** – Ölüp bitmek. **Öz ejili bilen ölüptu** – Kendi eceli ile ölmüş. **Yiqilip ölmek** – Düşerek ölmek. **Haram ölmek** – Gebermek, mürdolmak. **Ölüp öchmek** – Çabalamak; ihtiras. **Ölüp tirilmek** – Ağır bir olayı atlatmak; tekrar hayata kavuşmak.

ölmes 【ئۆلمەس】 Ölmez. **Menggu ölmes** – Ölümsüz. **Ölmes eser** – Ölümsüz eser.

ölmeslik 【ئۆلمەسلىك】 Ölmemek, ölümsüzlük.

ölmigür 【ئۆلمىگۈر】 Çok yaşa!

öltürgüchi 【ئۆلتۈرگۈچى】 Öldürücü, öldüren.

öltürmek 【ئۆلتۈرمەك】 (ölmek'ten) Öldürmek. **Étip öltürmek** – Vurarak öldürmek. **Boghup öltürmek** – Boğup öldürmek. **Ésip öltürmek** – Asarak öldürmek. **Achtin öttürmek** – Açtan öldürmek. **U méni tirik öltürdi** – O beni zor

durumda bıraktı.

ölük 【ئۆلۈك】 Ölü, ceset. **Adem ölügi** – Adam cesedi. **Ishtning ölügi** – Köpek ölüsü. **Ölük yastughida** – Ölü yastığında. **Uning ölük tirigidin xewer yoq** – Onun ölü veya diri olduğundan haber yok. **Chala ölük** – Yarı ölü. **Ölük tıl** – Ölmüş dil. **Ölük mal** – Taşınmaz mal. **Ölükdek uxlimaq** – Ölmüş gibi uyumak. **Ölse ölügi artuq** – Çok daha iyi.

ölükxana 【ئۆلۈكخانا】 Cesedin konulduğu yer, morg.

ölükse 【ئۆلۈكسە】 1. Leş 2. mec. Cüzi 3. mec. Kuvvetsiz, bitkin, cılız.

ölüm 【ئۆلۈم】 Ölüm. **Ölüm aldida** – Ölüm önünde. **Ölüm jazasi** – Ölüm cezası. **Ölüm üstide** – Ölüm üstünde; ölüm halinde. **Ölüm telwisi** – Can çekişme. **Ölüm tegmigür!** – Ölme! yaşa!

ölüm-yitim 【ئۆلۈم-يىتىم】 Ölüm ve yitim.

ölümlük 【ئۆلۈملۈك】 Ölümlü. **Bizning ölümlük düşminimiz** – Bizim ezeli düşmanımız. **Ölümlüğümü hazirlap qoyghanmen** – Kefinimi hazırlayıp koymuştum.

ölümtük 【ئۆلۈمتۈك】 Leş.

ölüş-tirilish 【ئۆلۈش-تىرىلىش】 Ölme ve dirilme.

ölüşkün 【ئۆلۈشكۈن】 Geçen gün; evvelsi gün.

öm 【ئۆم】 Hep beraber, birlikte, elbirliğiyle, ittifakla, iyi geçinen. **Öm ishlimek** – Elbirliğiyle çalışmak.

ömek 【ئۆمەك】 Ekip, grup. **Teshwiqat ömigi** – Propaganda ekibi.

ömeklik 【ئۆمەكلىك】 İyi geçinmek, dost geçinmek, ittifaktık.

ömgüch 【ئۆمگۈچ】 bk. ömüchük.

ömilimek 【ئۆمىلىمەك】 Emeklemek.

ömleshken 【ئۆملەشكەن】 1. Toplu halde.

Ömleshken emgek – Toplu halde yapılan emek.

2. Birlik olarak, ittifak halinde.

ömleshkenlik 【ئۆملەشكەنلىك】 İttifaklık;

birlik olma hali.

ömleshmek 【ئۆملەشمەك】 Birleşmek,

ittifaklaşmak. *Ömliship ishlimek* – Birlikte

(hep beraber) çalışmak.

ömlishtürmek 【ئۆملەشتۈرمەك】

(ömleshmek'ten) Birleştirmek, toplamak; bir araya getirmek.

ömlük 【ئۆملۈك】 Birlik, ittifaklık, topluluk.

ömse 【ئۆمسە】 Gözü yaşlı, ağlamsık ömse

bala Çok ağlayan çocuk.

ömsilik 【ئۆمسىلىك】 Ağlamsılık. *Ömsilik*

qilmaq – Ağlamsıklık yapmak.

ömüchük 【ئۆمۈچۈك】 Örümcek. *Ömüchük*

tori – Örümcek ağı. *Zeherlik ömüchük* –

Zehirli örümcek; tarantul örümceği.

ömlimek 【ئۆمۈلمەك】 I Emeklemek.

Ömülep mangmaq – Emeklemek. *Ömülep*

chiqmaq – Emekleyerek çıkmak. *Ömülep*

chüshmek – Emekleyerek inmek. *Ömülep*

kirmek – Emekleyerek girmek. *Ömülep*

kelmek – Emekleyerek gelmek. *Ömülep*

yürgen qurt-qongghuzlar – Sürüngen

haşeretler.

ömlimek 【ئۆمۈلمەك】 II Toplanmak; grup

haline gelmek. *Chömülidek ömüleshken adem*

– Karınca gibi toplanmış adam.

ömür 【ئۆمۈر】 a. Ömür. *Ömür köchürmek* –

Ömür geçirmek; yaşamak. *Ömrümde körge*

emesmen – Ömrümde görmüş değilim. *Qisqa*

ömür – Kısa ömür. *Uzun ömür* – Uzun ömür.

ömürbad 【ئۆمۈرباد】 a.f. Ebediyen, ilelebet;

ebediyen yaşamak.

ömürlük 【ئۆمۈرلۈك】 a.u. Ebediyen; ömür

boyu sürecek. *Sanga ömürlük minnetdarmen* – Sana ömür boyu minnettardım. *Ömürlüğüm* – Ölünceye kadar olan dostum.

ömürlükke 【ئۆمۈرلۈككە】 a.u. Ebediyete.

ömürwayet 【ئۆمۈرۋايەت】 a. 1. Ömür boyu 2.

Ebedi 3. Hiçbir zaman; esla. *Seni ömürwayet*

unutmaymen – Seni ömür boyu unutmam.

önche 【ئۆنچە】 Deste, buğday destesi.

öng 【ئۆنگ】 Yüz, çehre, sima. *Berxetning*

öngi – Kadifenin üst tarafı. *Öngim öchti* –

Soldum, sarardım. *Öngi öchken* – Solgun,

sararmış. *Uning öngi öchti* – O soldu; o sarardı.

öngge 【ئۆنگە】 1. Muhtelif, çeşitli 2. Solan,

solgun.

önggech 【ئۆنگەچ】 Yemek borusu, gırtlak.

önggek 【ئۆنگەك】 Rengini değiştiren.

Önggek rex – Rengini çabuk değiştiren kumaş.

önggen 【ئۆنگەن】 Solmuş, soluk, rengi atmış.

önggermek 【ئۆنگەرەمەك】 At üstünde iken,

önünde konularak bir şeyin taşınması.

öngkür 【ئۆنگۈر】 1. İn, yuva 2. Mağara.

öngkürmek 【ئۆنگۈرمەك】 Hüngürdemek.

öngmek 【ئۆنگمەك】 Solmak, rengi atmak.

öngsül 【ئۆنگسۈل】 *Chirayining öngsüli yoq* –

Yüzü solmuş, sararmış.

öpchöre 【ئۆپچۆرە】 Yöre, çevre, civar.

Öpchöridikiler – Çevredekiler. *Öpchörige*

qarimaq – Çevreye bakmak. *Öpchöridiki* –

Çevredeki. *Öpchöriside* – Çevresinde. *Oning*

öpchöriside hichkim yoq – Onun çevresinde

hiçkimse yok. Daramatni u 20 *pirsent*

öpchöriside ashurdi – O geliri yüzde yirmi

civarında artırdı.

öpke 【ئۆپكە】 I Akciğer. *Öpke aghriqi* –

Akciğer hastalığı. *Öpke ishshish* – Akciğer

şişliği. *Öpke qaqmaq* – İçini çekmek. *U*

öpkisini basalmay yighlidi – O hıçkırarak ağladı. *Öpkem örülüp ketkidek* – Ağlamaya hazırdım.

öpke 【ئۆپكە】 II Gücenme, dargınlık, küskünlük. *Öpke qilmaq* – Öfkelenmek. *Öpke saqlımaq* – Kin tutmak. *Öpkisi qattiq adem* – Kinci adam.

öpke-béghir 【ئۆپكە-بېغیر】 Akciğer ve karaciğer.

öpke-hésip 【ئۆپكە-ھېسىپ】 Uygurların geleneksel yemeği olan akciğer ve barsak dolması.

öpke-zasüy 【ئۆپكە-زاسۇي】 bk. öpke-hésip.

öpkichan 【ئۆپكېچان】 Çabuk kızan, çabuk öfkelenen.

öpkichanliq 【ئۆپكېچانلىق】 Çabuk kızma hali; çabuk öfkelenme hali.

öpkilesh 【ئۆپكىلەش】 Kızma, öfkelenme, darılma.

öpkiletmek 【ئۆپكىلەتمەك】 (öpkilimek'ten) Öfkelenmek, darılmak, kızdırmak.

öpkilimek 【ئۆپكىلىمەك】 Öfkelenmek, darılmak, kızmak.

öpmek 【ئۆپمەك】 Öpmek.

öpür-töpür 【ئۆپۈر-تۆپۈر】 1. Ayak sesi 2. Koşuşmalar; birbirine girme.

öpüşh 【ئۆپۈش】 Öpüş, öpme.

öpüşmek 【ئۆپۈشمەك】 Öpüşmek.

ör 【ئۆر】 Tepe, dik, çıkış, yokuş. *Örge qarap* – Yokuşa doğru.

ördek 【ئۆردەك】 bk. ödek.

ördesh 【ئۆردەش】 Hububatı yığma; çeç yapma.

ördümek 【ئۆردۈمەك】 Hububatı yığmak; çeç yapmak.

öre 【ئۆرە】 Dik, tepe, yokuş. *Öre turmaq* – Kalkmak, ayakta durmak. *Chéchim öre turdi* – Saçım ürperdi. *Ayaq öre turmaq* – Ayakta durmak.

örök 【ئۆرەك】 Çukur; bk. azgal ve ewrez. *Örek kolımaq* – Çukur kazımak.

örgemchük 【ئۆرگەمچۈك】 Örümcek; bk. ömüchük.

örgüley 【ئۆرگۈلەي】 Çanım, ciğerim, gözümün nuru, kuzum. *Eqlingdin örgüley* – Aklını seveyim.

örkech 【ئۆرکەچ】 Hörgüç, kanbur.

örkechlik 【ئۆرکەچلىك】 Hörgüçtü, kanbur. *Bir örkechlik töge* – Bir hörgüçlü deve. *Jüp örkechlik töge* – Çift hörgüçlü deve.

örkesh 【ئۆرکەش】 1. Kabaran dalga, dalga 2. Hörgüç.

örkeshlemnek 【ئۆرکەشلەمنەك】 Dalgalanmak.

örkeshlesh 【ئۆرکەشلەش】 Dalgalanma.

örkeshlimek 【ئۆرکەشلىمەك】 Dalgalanmak. *Örkeshlep aqqan deryaning suyi* – Dalgalanıp akan nehrin suyu.

örletmek 【ئۆرلەتمەك】 (örlimek'ten) Yükseltmek. *U goyni taqqa qarap örlütüp ketti* – O koyunu dağ yamacına sürdü.

örlimek 【ئۆرلىمەك】 Yükselmek. *Kün örligendin kiyin* – Güneş yükseldikten sonra. *Bazar bahasi örlep ketti* – Fiyatlar yükseliverdi. *Gheziwim örlidi* – Gazabım yükseldi.

örme 【ئۆرمە】 Sarma. *Örme gül* – Sarmaşık çiçek.

örmek 【ئۆرمەك】 bk. örümek.

örmüchük 【ئۆرمۈچۈك】 Örümcek. *Örmüchük tori* – Örümcek ağı.

örnek 【ئۆرنەك】 Örnek. *Örnek bolmaq* – Örnek olmak. *Örnek almaq* – Örnek almak.

Örnek körsetmek – Örnek göstermek.

örneklilik 【ئۆرنەكلىك】 Örneklilik.

örteng 【ئۆرتەنگ】 Durak.

örtlenmek 【ئۆرتەنمەك】 Tutuşmak, alevlenmek, yanmak, yangın çıkmak.

örtesh 【ئۆرتەش】 Yangın çıkarma, ateşe verme.

örtigüchi 【ئۆرتىگۈچى】 Kundakçı.

örtimek 【ئۆرتىمەك】 Ateşevermek, yangın çıkarmak.

örüdesht 【ئۆرۈدەش】 Yığmak yükselterek toplama.

örüdimek 【ئۆرۈدىمەك】 Yığmak; yükselterek toplamak.

örügüchi 【ئۆرۈگۈچى】 Tercüman, çevirici.

örük 【ئۆرۈك】 Erik. **Qara örük** – Erik kurusu. **Gülqaq örük** – Kayısı. **Örük qéqi** – Erik kurusu.

örükche 【ئۆرۈكچە】 Erik çekirdeği.

örükzar 【ئۆرۈكزار】 u.f. Eriklik.

örülmeK 【ئۆرۈلمەك】 Çevrilmek, yıkılmak, devrilmek.

örüm 【ئۆرۈم】 Örüm, örülmüş. **Örüm chach** – Örülmüş saç.

örüme 【ئۆرۈمە】 Çevirme.

örümek 【ئۆرۈمەك】 I ÖrmeK. **Chach örümek** – Saç örmeK.

örümek 【ئۆرۈمەك】 II Çevirmek, yıkmak, devirmek.

örüwetmek 【ئۆرۈۋەتمەك】 Yıkmak, devirmek. **Suni örüwetmek** – Suyu devirmek.

örüşh 【ئۆرۈش】 I Örme, örüş.

örüşh 【ئۆرۈش】 II Çevirme, yıkma.

öskileng 【ئۆسكىلەك】 Boylu boslu, gür, sıkı, koyu.

ösme 【ئۆسمە】 Büyüme. **Yéngi ösme balilar** – Büyümekte olan çocuklar.

ösmeK 【ئۆسمەك】 BüyümeK.

ösmür 【ئۆسمۈر】 Yeni yetme, ergen, delikanlı. **Yash ösmürler** – Gençler, delikanlılar. **Ösmürligimde** – Gençliğimde.

ösmürlük 【ئۆسمۈرلۈك】 Gençlik, delikanlılık.

östeng 【ئۆستەنگ】 Kanal.

östenglik 【ئۆستەنگلىك】 Kanallı, kanallık.

östürmeK 【ئۆستۈرمەك】 (ösmeK'ten) BüyümeK. yetiştirmek. **Saqal östürmeK** – Sakal büyümeK. **Ösüp qalmaq** – BüyümeK. **Balam ösüp qaldi** – Çocuğum büyüdü. **Tughulup ösken yézam** – Doğup büyüdüğüm köy.

östürülmek 【ئۆستۈرۈلمەك】 Büyütülmek, artırılmak, yükseltilemek. **Ish heqqi her yili östürülep turdi** – İş hakkı her yılı yükseltildi.

östürüşh 【ئۆستۈرۈش】 Yükseltme, büyütme, artırma.

ösüm 【ئۆسۈم】 Büyüme, yükselme, artma, yüzde, faiz.

ösümlük 【ئۆسۈملۈك】 Bitki. **Bir yilliq ösümlük bir** – Yıllık bitki. **Danliq ösümlükler** – Buğdaygiller. **Ösümlükler baghchisi** – Bitkiler bahçesi. **Ösümlükler dunyasi** – Bitkiler dünyası. **Dixanchiliq ösümlükliri** – Ziraat bitkileri.

ösürmeK 【ئۆسۈرمەك】 bk. östürmeK.

ösüşh 【ئۆسۈش】 Büyüme. **Boygha ösüşh** – Boyuna büyüme.

öshki 【ئۆشكى】 Keçi.

öt 【ئۆت】 Öd, safra. **Öt dosighi, öt xaltisi, öt qépi** – Öd torbası.

ötek 【ئۆتەك】 Taahhüt.

öteng 【ئۆتەنگ】 ç. Gece konak yeri; durak.

öter 【ئۆتەر】 Geçer. **Birinchi awgustqa öter**

kéchiside – Birinci Ağustos'a geçer gecesinde.

ötermek 【ئۆتەرمەك】 ağ. bk. öltürmek.

ötेशh 【ئۆتەش】 Ödeme.

ötime 【ئۆتیمە】 Ödeme, gerçekleştirme, becerme.

ötimek 【ئۆتیمەك】 Ödemek, becermek, gerçekleştirme. *Namaz ötimek* – Namaz kılmak. *Atılıq qerzimni ötidim* – Babalık borcumu ödedim.

ötinilesh 【ئۆتینىلەش】 Avans alma.

ötkek 【ئۆتكەك】 Dizanteri, kanlı sürgün.

ötkel 【ئۆتكەل】 bk. ötkül.

ötkeme 【ئۆتكەمە】 ağ. bk. ötkerme.

ötken 【ئۆتكەن】 Geçmiş. *Ötken yili* – Geçen yıl.

ötken-kechken 【ئۆتكەن-كەچكەن】 1. Gelen-giden. *Ötken-kechkenlerdin sura* – Gelen-gidenlerden sor. 2. Geçmiş, geçen. *Ötken-kechken künler* – Geçmiş günler.

ötkenki 【ئۆتكەنكى】 Geçmişteki.

ötkerme 【ئۆتكەرمە】 Kalbur, elek.

ötkermichi 【ئۆتكەرمىچى】 Kalbur ustası.

ötkül 【ئۆتكۈل】 Geçit.

ötkün 【ئۆتكۈن】 Sağnak.

ötkünchi 【ئۆتكۈنچى】 Geçici. *Ötkünchi basquch* – Geçici aşama. *Ötkünchi dewr* – Geçici devir.

ötkür 【ئۆتكۈر】 Keskin. *Ötkür pichaq* – Keskin bıçak. *Ötkür éqil* – Keskin zaka; parlak akıl. *Ötkür göz* – Keskin göz. *Ötkür közlük* – Keskin gözlü; uzağı görebilen. *Ötkür sözlük* – Hatip.

ötkürletmek 【ئۆتكۈرلەتمەك】 (ötkürlemek'ten) Biletmek, keskinleştirmek.

ötkürlemek 【ئۆتكۈرلەمەك】 Bilemek,

keskinleştirmek.

ötkürlük 【ئۆتكۈرلۈك】 Keskinlik. *Éqilning ötkürlügi* – Akim keskinliği (parlaklığı).

ötküzgüch 【ئۆتكۈزگۈچ】 Kılavuz, kondüktör.

ötküzmek 【ئۆتكۈزمەك】 Geçirmek. *Tömür yol ötküzmek* – Demir yol geçirmek (yapmak).

Yingnige yip ötküzmek – İğneye ip geçirmek.

Waqitni boshqa ötküzmek – Zamanı boşuna geçirmek.

Mejlis ötküzmek – Toplantı yapmak.

Toy-tamasha ötküzmek – Düğün ve eğlence yapmak.

Ötküzüp bermek – Teslim etmek.

Deryadin ötküzüp qoy – Nehirden geçiriver.

Bash tin ötküzmek – Baştan geçirmek; olayı yaşamak.

Ömür ötküzmek – Ömür geçirmek.

Men öz ömründe köpni bash tin ötküzdim – Ömrümde birçok olayları yaşadım.

U öz sözini ötküzelmidi – O kendi sözünü geçiremedi (dinletemedi).

Xayaldin ötküzmek – Hayaldan geçirmek.

Közdin ötküzmek – Gözden geçirmek.

ötküzmezdighan 【ئۆتكۈزمەيدىغان】 Geçirmez.

Su ötküzmezdighan – Su geçirmez.

ötküzüşh 【ئۆتكۈزۈش】 Geçirme.

Közdin ötküzüşh – Gözden geçirme.

ötmek 【ئۆتمەك】 Geçmek.

Ötüp ketmek – Geçivermek.

Ötüp kétip béríp – Geçerken.

Yétishiwélish, belki ötüp kétish – Ulaşma, belki geçme.

Ötüp bolmaydighan lay – Geçilmez balçık.

Ötken yili – Geçen yıl.

Chégiridin ötkende – Sınırdan geçtiğinde.

Bir nechche kün öte-ötmeyle – Birkaç gün geçer geçmez.

Artılıp ötmek – Atlayıp geçmek.

Kéchip ötmek – Suyu geçmek.

Nurghun deryalardin öttüm – Birçok nehirlerden geçtim.

Su ötüp ketti – Islandı.

Tamdin yanghur ötüp ketti – Duvardan (ev çatısından) yağmur suyu geçti (damladı).

Ténimgha su ötüp ketti – Bedenim ıslandı.

Ötken zaman – Geçmiş zaman.

Emdi uning qedri ötti – Şimdi onun değeri bilindi.

Sözi jénimgha ötüp ketti – Sözü

kalbimi kırdı. *Burun ötken ademler* – Geçmişin insanları. *Burun zamanda bir padsha ötüptiken* – Eski zamanda bir padişah yaşamışmış. *Bu mal yaxshi ötüptiken* – Bu mal sürümlü. *U kishi rünügün dünyadin ötti* – O kişi dün vefat etti. *Pıchaq ötmeydu* – Bıçak kesmiyor. *Ötmeydighan pıchaq* – Kesmez bıçak. *Ötmeydighan qılıp qoymaq* – Kesmez hale getirmek; körleştirmek. *Ötüp ketken* – Aşırı, anormal. *Ötüp ketken düşmen* – Aşın düşman. *Chishim ötmeydu* – Dişim kesmiyor; Geçiremem, yaptırمام, dinletemem mec. *Yarımning dégen sözi jénimdin ötüp ketti* – Sevgilimin sözü canımı yaktı. *İchim ötti* – İçim sürdü (amel, dizanteri).

ötmes 【ئۆتمەس】 I Kör, kesmez. *Ötmes pıchaq* – Kör bıçak.

ötmes 【ئۆتمەس】 II Rağbet görmeyen, sürümsüz, geçersiz. *Ötmes mal* – Sürümsüz mal.

ötmeslik 【ئۆتمەسلىك】 Geçersizlik, olumsuzluk. *Men sözümnüing ötmesligini bilettim* – Ben sözümün sonuçsuz kalacağını biliyordum.

ötmüş 【ئۆتمۈش】 Geçmiş. *Ötmüşte* – Geçmişte. *Ötmüş esirde* – Geçmiş yüzyılda. *Yéqin ötmüş* – Yakın geçmiş.

ötmüşteki 【ئۆتمۈشتىكى】 Geçmişteki. *Ötmüşdikidek* – Geçmişteki gibi.

ötne 【ئۆتنە】 İstikraz, ödünç. *Ötnige almaq* – Ödünç almak.

ötük 【ئۆتۈك】 I Çizme. *Kigiz ötü* – Keçe çizme. *Ötü méyi* – Çizme yağı. *İkki putumni bir ötükke tıkti* – İki ayağımı bir çizmeye soktu (söz çevrisi); sıkıştırdı, zor duruma soktu (mec.).

ötük 【ئۆتۈك】 II Ütü; bk. dezmal.

ötükchi 【ئۆتۈكچى】 Ayakkabıcı.

ötükchilik 【ئۆتۈكچىلىك】 Ayakkabıcılık. *Ötüchilik qilmaq* – Ayakkabıcılık yapmak.

ötüklimek 【ئۆتۈكلەمەك】 Ütülemek; bk. dezmallımaq.

ötümlük 【ئۆتۈملۈك】 1. Geçerli, sürümlü. *Ötümlük mal* – Sürümlü mal. 2. gr. Ötümlük péil Geçişli fiil. *Ötümlük toluqturguchi* – Geçişli tümeleş.

ötümsiz 【ئۆتۈمسىز】 Geçersiz, sürümsüz.

ötünmek 【ئۆتۈنمەك】 İstemek, dilemek, rica etmek. *Sendin ötünp suraymen* – Senden rica ediyorum.

ötünüş 【ئۆتۈنۈش】 İsteme, dileme, ricada bulunma, dilekçe.

ötüş 【ئۆتۈش】 Geçiş, geçme. *Müdditi ötüştin burun* – Müddeti geçmeden önce.

öy 【ئۆي】 Ev. *Tam öy* – Toprak duvarla yapılmış ev. *Aq öy* – Göçebe çadırı; beyaz keçeden yapılmış çadır. *Geme öy* – Zeminlik; toprak dam. *Öy salmaq* – Ev yapmak. *Öy tutmaq* – Ev tutmak; ev sahibi olmak. *Öy égisi* – Ev sahibi. *Töt éghizliq öy* – Dört odalı ev. *Öyde yoq* – Evde yok. *Oy tégi* – Evin altı; zemin kat. *Dem élish öyi* – Dinlenme odası. *Mediniyet öyi* – Okuma evi (salonu). *Balilar öyi* – Çocuk evi. *Öy tushqini* – Ev tavşanı. *Öy ichi* – Aile, çoluk çocuk. *Öy-öy yürmek* – Kapı kapı dolaşmak. *Öyge* – Eve. *Öy haywini* – Ev hayvanı. *Öydikiler* – Evdekiler.

öy-ichi 【ئۆي-ئىچى】 Aile; evdeki kimseler.

öy-imaret 【ئۆي-ئىمارەت】 u.a. İnşaat.

öy-jay 【ئۆي-جاي】 Ev, mekan, mesken, yurt. *Öy-jay qilmaq* – 1) Ev yapmak 2) Aile ocaklı olmak.

öy-jayliq 【ئۆي-جايلىق】 Aile ve meskenli.

öy-qora 【ئۆي-قورا】 Ev ve avlu.

öy-makan 【ئۆي-ماكان】 u.a. Ev-mekan, iskân.

öy-makansız 【ئۆي-ماكانسىز】 u.f.u.
Ev-mekansız, iskan sız.

öy-otaq 【ئۆي-ئوتاق】 Ev ocak.

öy-otaqliq 【ئۆي-ئوتاقلىق】 Evli ocaklı.

öy-waq 【ئۆي-ۋاق】 1. Aile 2. Ev mülkü.

öydek 【ئۆيدەك】 ağ. bk. ödek.

öylen'gen 【ئۆيلەنگەن】 Evlenmiş (sadece erkekler için).

öylendürmek 【ئۆيلەندۈرمەك】 (öylenmek'ten)
Evlendirmek. (sadece erkekler için).

öylenmek 【ئۆيلەنمەك】 Evlenmek (sadece erkekler için).

öylenmigen 【ئۆيلەنمىگەن】 Evlenmemiş (sadece erkekler için).

öylesh 【ئۆيلەش】 Evlendirme (sadece erkekler için).

öylimek 【ئۆيلەمەك】 Evlendirmek (sadece erkekler için). *U oghlini öylesh toghrusida meslixtleshti* – O oğlunu evlendirmek için danıştı.

öylük 【ئۆيلۈك】 1. Evi var; evi olan kimse. *On-onbesh öylük yéza* – On-onbeş evli köy. 2. Evli, aileli, çoluk çocuklu.

öylük-ochaqliq 【ئۆيلۈك-ئوچاقلىق】 Evli ocaklı.

öylünüş 【ئۆيلۈنۈش】 Evlenme (sadece erkekler için).

öysiz 【ئۆيسىز】 Evsiz.

öz 【ئۆز】 Öz, kendi. *Özem* – Kendim. *Özeng* – Kendin. *Özi* – Kendi. *Özenglar* – Kendiniz. *Özemde* – Kendimde. *Özimizde* – Kendimizde. *Özimizniki* – Kendimizinki. *U özini tutalmidi* – O kendini tutamadı. *Oz béshiche* – Kendi bildiğine göre. *Öz béshigha* – Kendi başına; tek başına. *Özi yokta* – Kendisi yokken. *Özi yokta mundaq deyish yaxshi emes* – Kendisi yokken böyle demek iyi değil. *Özi yoqning közi yoq* –

d. Kendisi olmayanın gözü de olmaz; Kendisi yokken, onun işini takip eden de olmaz. *Öz ejili bilen öldi* – Kendi eceli ile öldü. *Öz kishi* – Yabancı değil. *Özini chetke tartmaq* – Kendini çekmek; arayı uzaklaştırmak. *Öz körmek* – Yakın ve kardeş saymak. *Öz sözide turmaq* – Sözü tutmak. *Özige xas* – Kendine özgü. *Özige xasliq* – Kendine özgü (haslık). *Özliri* – Kendiniz (saygı ve kibarlık anlamında). *Öz ichide* – Kendi içinde. *Özi toghrusida* – Kendisi hakkında. *Özligidin* – Kendiliğinden. *Öz-özini tenqit* – Kendi kendini tenkit. *Öz-özini idare qilish* – Kendi kendisini idare etme. *Özi mangidighan* – Kendisi yürüyen. *U özige kelmidi* – O kendine gelmedi; O ayılmadı. *Gunah özide* – Suç kendisinde. *Ixtiyar öz özengde* – Serbestsin. *Öz öziche sözlep baridu* – Kendi kendine söylüyor.

özara 【ئۆزارا】 Kendi aralarında; kendi içlerinde. *Özara alaka* – Karşılıklı ilişki. *Özara tesir* – Karşılıklı tesir. *Özara ishench* – Karşılıklı güven. *Özara urush* – İç savaş.

Özbék 【ئۆزبېك】 Özbek (bir Türk boyu). *Özbék ayili* – Özbek kadım.

özbéshimche 【ئۆزبېشىمچە】 Keyfi, isteğine göre.

özbéshimchiliq 【ئۆزبېشىمچىلىق】 Keyfi, izinsiz; isteğine göre davranış.

özbilermen 【ئۆزبىلەرمەن】 Kendine aşın güvenen.

özbilermenlik 【ئۆزبىلەرمەنلىك】 Kendine aşırı güvenme tutumu.

özek 【ئۆزەك】 Öz, merkez, ortam.

özemchi 【ئۆزەمچى】 Bencil.

özemchil 【ئۆزەمچىل】 Bencil.

özemchila 【ئۆزەمچىلا】 Hiç, kendim.

özemchilik 【ئۆزەمچىلىك】 Bencilik. *Özemchilik qilmaq* – Bencilik etmek.

özemningki 【ئۆزەمنىڭكى】 Kendiminki. *Bu at özemningki* – Bu at kendiminki.

özen 【ئۆزەن】 Irmaق, çay, kanal. *Özen beshi* – Irmaقın başı.

özeng 【ئۆزەنگ】 Kendin.

özengla 【ئۆزەنگلا】 1. Sadece kendin 2. Kendileriniz.

özge 【ئۆزگە】 1. Başka 2. Yabancı.

özgergek 【ئۆزگەرگەك】 Değişen, değişken.

özgergüch 【ئۆزگەرگۈچ】 Değişen; bk. özgürüşchan.

özgermek 【ئۆزگەرمەك】 Değişmek. *Özgerüp turmaq* – Devamlı değişmek; değişkenlik.

özgermes 【ئۆزگەرمەس】 Değişmez.

özgermeslik 【ئۆزگەرمەسلىك】 Sabitlik, değişmemek.

özgertiwetmek 【ئۆزگەرتىۋەتمەك】 Değiştirivermek. *Tebietni özgertiwetmek* – Tabiatı (doğayı) değiştirtivermek.

özgertish 【ئۆزگەرتىش】 Değiştirme. *Özgertish kirgüzmek* – Değiştirmek.

özgertmek 【ئۆزگەرتەك】 Değiştirmek.

özgiche 【ئۆزگىچە】 Başka, bambaşka. *Özgiche éytqanda* – Başka bir deyişle. *Özgiche qilip éytqanda* – Başka bir deyişle. *Özgiche bir hadise* – Bambaşka bir hadise.

özgichilik 【ئۆزگىچىلىك】 Özel, özellik. *Uning özgichiligi shunda* – Onun özelliği şunda.

özgilik 【ئۆزگىلىك】 Farklılık, ayırım, özellik. *Özgilik qilmaq* – Ayırmılık yapmak.

özgürüş 【ئۆزگۈرۈش】 Değişim, değişme.

özgürüşchan 【ئۆزگۈرۈشچان】 Değişken, istikrarsız. *Özgürüşchan hawa* – Değişken

hava.

özgürüşchanliq 【ئۆزگۈرۈشچانلىق】

Değişkenlik, istikrarsızlık, kararsızlık.

öziche 【ئۆزىچە】 I Kendisince, kendisine göre.

Özengdin kör – Kendinden gör. *Késel özini bilmeydu* – Hasta kendini bilmiyor. *Aghriq özige keldi* – Hasta kendine geldi. *Aghriq özidin ketti* – Hasta bayıldı. *Öz-özidin* – Kendiliğinden. *Özidin-özi melum* – Kendiliğinden belli. *Öz waxtida kelding* – Zamanında geldin.

öziche 【ئۆزىچە】 II Kendisine göre.

özingizler 【ئۆزىڭىزلەر】 Kendileriniz.

özleshmek 【ئۆزلەشمەك】 Benimsemek, alışmak. *Özlüşüp ketken* – Abşmış.

özleshtürmek 【ئۆزلەشتۈرمەك】 Ele geçirmek, almak, zaptetmek, benimsemek, kendine mal etmek. *Ruschidin özleshtürülgen söz* – Rusçadan alınmış söz.

özleshtürüwélish 【ئۆزلەشتۈرۈۋېلىش】 Kendine mal edinme.

özlik 【ئۆزلىك】 Has, özgü. *Özligidin* – Kendiliğinden. *Öz-özligidin* – Kendi kendiliğinden. *Bu adem özligidin yaxshiliqqa kirmeydu* – Bu adam kendiliğinden iyiliği kabul etmez.

özre 【ئۆزرە】 ağ. bk. özür.

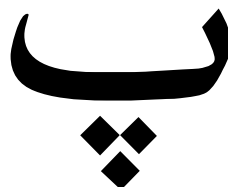
özsinmek 【ئۆزسىنمەك】 Kendinden saymak; bağına basmak; yadırgamamak.

özür 【ئۆزۈر】 a. Af, özür. *Özür éytmaq* – Özür dilemek.

özürlük 【ئۆزۈرلۈك】 a.u. Özürlü.

özürsiz 【ئۆزۈرسىز】 a.u. Özürsüz, özür sayılmaz.

P

paal 【پاال】 a. Faal. *Tinchliq herikitining paal qatnashchisi* – Barış hareketinin faal iştirakçisi.

paaliyet 【پائالییەت】 a. Faaliyet. *Paaliyet körsetmek* – Faaliyet göstermek.

paaliyetchan 【پائالییەتچان】 a.u. Faal.

paaliyetchanliq 【پائالییەتچانلىق】 a.u. Faallik, hareketlilik.

paaliyetlik 【پائالییەتلىك】 a.u. bk. paaliyetchanliq.

paaliyetsiz 【پائالییەتسىز】 a.u. Faaliyetsiz.

paaliyetsizlik 【پائالییەتسىزلىك】 a.u. Faaliyetsizlik.

pachaq 【پاچاق】 I Kırık, ezik.

pachaq 【پاچاق】 II f. Bacak, ayak.

pachaq-pachaq 【پاچاق-پاچاق】 Kırık dökük. *Pachaq-pachaq qilmaq* – Paramparça etmek.

pachaqlash 【پاچاقلاش】 Paramparça etme.

pachaqlima 【پاچاقلىماق】 Paramparça etmek.

pachka 【پاچكا】 r. Paket.

pachkilash 【پاچكىلاش】 r.u. Paketleme.

pachkilimaq 【پاچكىلىماق】 r.u. Paketlemek.

pada 【پادا】 f. Sürü; sığır sürüsü.

padichi 【پادىچى】 f.u. Çoban, sığirtmaç.

padishah 【پادىشاھ】 f. Padişah. *Xotun padishah* – Kadın padişah. *Padishah qizi* – Padişah kızı.

padishahliq 【پادىشاھلىق】 f.u. Padişahlık. *Padishahliq qilmaq* – Padişahlık etmek. *Padishahliqtin chüshmek* – Padişahlıktan inmek.

padishahzade 【پادىشاھزادە】 f. Padişah oğlu, şehzade.

padroshkilimaq 【پادروشكىلىماق】 r.u. Birisini elinden tutmak.

pagiy 【پاگىي】 ç. Maya.

pah 【پاھ】 ünl. Hayranlık ifade eder. *Pah qandaq chiraylik iken* – Oh ne kadar güzel.

pahishe 【پاھىشە】 a. Fahişe.

pahishilik 【پاھىشلىك】 a.u. Fahişelik. *Pahishilik qilmaq* – Fahişelik yapmak.

pahishiwaz 【پاھىشىۋاز】 a.f. Sefih.

pahishiwazliq 【پاھىشىۋازلىق】 a.f.u. Sefihin meşguliyeti.

paxal 【پاخال】 Saman.

paxlan 【پاخلان】 bk. paqlan.

paxlashqan 【پاخلاشقان】 1, Çürük, çürümüş.

2, Küflü, küf bağlamış.

paxlashmaq 【پاخلاشماق】 1. Çürümek 2. Kütleşmek.

paxlshish 【پاخلشش】 1. Çürümek 2. Küfleşme.

paxpaq 【پاخپاق】 Geveze, boşboğaz, atıp tutmacı.

paxpaqliq 【پاخپاقلىق】 Gevezelik, boşboğazlık.

paxpaymaq 【پاخپایماق】 Tüylerinin karışık ve kabarık olması.

paxta 【پاختا】 f. Pamuk.

paxtek 【پاختەك】 zool. Kumru.

paxtichi 【پاختىچى】 f.u. 1. Pamuk istifçisi 2. mec. Yalancı, kıtıratacak.

paxtichiliq 【پاختىچىلىق】 f.u. Pamuk yetiştirme.

paxtikar 【پاختىكار】 f. Pamuk istifçisi.

paxtikarlıq 【پاختىكارلىق】 f.u. Pamuk yetiştirme işi.

paxtilashmaq 【پاختىلاشماق】 f.u. bk. paxlashmaq.

paxtiliq 【پاختىلىق】 f.u. 1. Pamuk tarlası 2. Astarı pamukla beslenmiş; astarı vatkalı.

paxtizar 【پاختىزار】 f. Pamuk tarlası.

paxtizarlıq 【پاختىزارلىق】 f.u. bk. paxtizar.

pajie 【پاجىئە】 a. Facia.

pajielik 【پاجىئەلىك】 a.u. Faciali, acıklı. **Pajielik ölüm** – Faciali ölüm.

pak 【پاك】 f. Pak, temiz, kusursuz.

pak-pakiz 【پاك-پاكىز】 f. Tertemiz.

pak-pakize 【پاك-پاكىزە】 f. bk. pak-pakiz.

paka 【پاكا】 Kısa, alçak, basık; bk. pakinek. **Boyi paka adem** – Boyu kısa adam. **Paka chatqanliq** – Alçak çalılık.

pakadoghlaq 【پاكادوغلاق】 Bodur.

Pakadoghlaq adem – Bodur adam.

pakar 【پاكار】 bk. paka.

pakar-pakar 【پاكار-پاكار】 Kısa, alçak, basık. **Pakar-pakar öyler** – Alçak alçak evler.

pakdil 【پاكدىل】 f. Samimi, temiz yürekli, dürüst.

pakdillik 【پاكدىللىك】 f.u. Samimilik, temiz yüreklilik, dürüstlük.

pakinek 【پاكىنەك】 Alçak, kısa, basık. **Pakinek orunduq** – Alçak sandalya.

pakiz 【پاكىز】 f. Temiz.

pakizlik 【پاكىزلىك】 f.u. Temizlik.

pakizlimaq 【پاكىزلىماق】 f.u. Temizlemek.

paklash 【پاكلاش】 f.u. Temizleme.

pakliq 【پاكلىق】 f.u. 1. Temizlik 2. Saflık, safdillik.

paklimaq 【پاكلىماق】 f.u. Temizlemek.

paqa 【پاقا】 Kurbağa. **Paqa yopurmighi** – 1) Sinir otu 2) Dulavratotu. **Paqa léshi** – Yosun, sulu çamur.

paqachanak 【پاقاچاناک】 Kaplumbağa, toshafta.

paqalchaq 【پاقالچاق】 Bacak.

paqildighuch 【پاقىلدىغۇچ】 Sinek vuruçu.

paqiliq 【پاقىلىق】 I Kurbağaların çok bulunduğu yer.

paqiliq 【پاقىلىق】 II Küçük çark.

paqir 【پاقىر】 Kova, bakraç.

paqirraq 【پاقىراق】 Parlak, ışıldayan.

paqirraqliq 【پاقىراقلىق】 Parlaklık.

paqirash 【پاقىراش】 Parıldama.

paqiratmaq 【پاقىراتماق】 (paqirimaq'tan)

Parıldatmaq. **Közingni paqiratma** – Gözünü fal taşı gibi açma.

paqirghaq 【پاقیرغاق】 Işıldayan, parlak.

paqirghan 【پاقیرغان】 Işıldayan, parlak.

paqirimaq 【پاقیریماق】 Parıldamak. **Paqirap ketmek** – Parıldayıvermek.

paqlan 【پاقلان】 Kuzu.

pal 【پال】 I a. Fal. **Pal achmaq** – Fal açmak.

pal 【پال】 II. **Pal köz** – Patlak göz.

pal-pal 【پال-پال】 Parlak, ışıldayan. **Téshi pal-pal ichi ghal-ghal** – d. Dışı parlak, içi titrek; Zayıf fakat gösterişli.

pal-pul 【پال-پؤل】 bk. pal-pal.

palaket 【پالاکهت】 a. Felâket. **Palaketke uchrimaq** – Felâkete uğramak; kazaya uğramak.

palaketçilik 【پالاکهتچیلیک】 a.u. Felâket hali, belali. **Bu qandaq palaketçilik** – Bu nasıl bir felaket.

palaketlik 【پالاکهتلیک】 a.u. Felâketli.

palaq 【پالاق】 I Kayık küreği.

palaq 【پالاق】 II Yumurtanın çürük hali. **Palaq tuxum** – Çürük yumurta, geveze, çenebaz, boşboğaz mec.

palaq-puluq 【پالاق-پؤلوق】 takl. Paldır küldür.

palaqchi 【پالاقچی】 Kürekçi, kürek çeken.

palaqqide 【پالاققیده】 **Palaqqide yiqilmaq** – Küt diye düşmek.

palaqlash 【پالاقلاش】 1. Sallanma, çalkalanma 2. Kürek çekme 3. Çabalama. **Shunche kimlerdin beri palaqlap yürüptimen** – Kaç gündür çabalıyorum; Birkaç gündür koşturuyorum.

palal 【پالال】 Saman. **Palal qilmaq** – Harman dövmek.

palan 【پالان】 a. Falan, falanca.

palan-pustan 【پالان-پۇستان】 a.u. Kim, ne, o, bu.

palan-pustanchi 【پالان-پۇستانچی】 a.u. O, bu, biri.

palanchi 【پالانچی】 a.u. Biri.

palandi 【پالاندی】 ç.u. Kürek cezası.

palang 【پالانگ】 1. Mısırın sapı ve yaprakları 2. Saman; bk. paxal.

palanmaq 【پالانماق】 ç.u. Sürgüne gönderilmek.

palas 【پالاس】 Kilim.

palaslash 【پالاسلاش】 bk. palaslimaq.

palaslimaq 【پالاسلماق】 **Palaslap mangmaq** – Biçimsiz bir halde yürümek.

palash 【پالاش】 ç.u. Sürgüne gönderme.

palata 【پالانا】 r. Meclis, kamara. **Qanun palatisi** – Kanun meclisi.

palaz 【پالاز】 Paspas.

palbin 【پالبین】 a.f. Falcı, fala bakan.

palbinliq 【پالبینلیق】 a.f.u. Falcılık; fala bakanın meşguliyeti.

palchi 【پالچی】 a.u. Falcı.

palchiliq 【پالچیلیق】 a.u. Falcılık. **Palchiliq qilmaq** – Falcılık yapmak.

pale 【پاله】 ç. Cayma tazminatı, ceza. **Pale qoymaq** – Cezalandırmak.

palech 【پالهچ】 a. Felç.

palechlik 【پالهچلیک】 a.u. Mefluç, inmeli, kötürüm.

palesh 【پالهش】 a. bk. palech.

paléontologiyeye 【پالېونتولوگىيە】 r. Paleontoloji, eskivarlık bilimi.

palgan 【پالغان】 a. bk. meigen.

palıldağ 【پالیداق】 Parlak, ışıldayan.

palıldimaq 【پالیدماق】 Pırıldamak, ışıldamak.
Kündek palıldaydu – Güneş gibi ışıldıyor.

palımaq 【پالماق】 ç.u. Sürgüne göndermek.

palınışh 【پالینش】 ç.u. Sürgüne gönderilme.

palız 【پالیز】 f. Bostan, sebze bahçesi.

palızchılıq 【پالیزچیلیق】 Bostancılık, sebzeçilik.

palköz 【پالکۆز】 Lokma gözlü, gözleri fırlak.

palla 【پاللا】 *Palla qılıp ketmek* – Birdenbire parlamak.

palta 【پالتا】 Balta. *Palta chapmaq* – Baltalamak; balta ile kesmek. *Palta sépi* – Balta sapı. *Paltining yuldusi* – Baltanın arkası.

paltılash 【پالتلاش】 Baltalama.

paltılmaq 【پالتلماق】 Baltalamak.

palwan 【پالۆان】 f. Pehlivan, savaşı, bahadır.

pamchi 【پامچی】 Top, parça.

pana 【پانا】 I f. Sığmak, barınak. *Pana jay* – Barınak. *Bash pana* – Sığınak.

pana 【پانا】 II f. 1. Sürme 2. Çivi, takoz. *Pana qaqqmaq* – Çivi vurmak.

panaq 【پاناق】 Basık burun.

panalash 【پانالاش】 f.u. Saklama, koruma, örtme, himaye etme.

panalimaq 【پانالماق】 f.u. Saklamak, korumak, örtmek, himaye etmek.

panar 【پانار】 r. Fener.

panasız 【پاناسیز】 f.u. 1. Evsiz, yurtsuz 2. Himayesiz, arkasız, kimsesiz.

panasızlıq 【پاناسızلیق】 f.u. 1. Evsizlik, yurtsuzluk. 2. Himayesizlik, arkasızlık, kimsesizlik.

pang 【پانگ】 Sağır. *Pang bolmaq* – Sağır olmak. *Pang qılmaq* – Sağır etmek. *Pang bolup qalmaq* – Sağır kalmak.

pangkay 【پانگکای】 Sağır.

pangqaylıq 【پانگقایلیق】 Sağırlık.

pangqush 【پانگقوش】 Beyinsiz, kaim kafalı, et kafalı. *Pangqush adem* – Et kafalı adam.

panglıq 【پانگلیق】 Sağırlık.

pangngide 【پانگنیده】 Birdenbire, ani olarak, ansızın. *U muellimge qarap turup pangngide yighlawetti* – O öğretmenin karşısında ansızın ağlayıverdi.

pangshing 【پانگشینگ】 ç. Kaygısız, emin, düşünmeden. *U pangshing uxlap kétéptu* – Ok kaygısız uyuyuvermiş.

panislamist 【پاناسلامست】 r. Pan-İslamist.

panislamizm 【پاناسلامیزم】 r. Pan-İslamizm.

paniy 【پانی】 a. Fani. *Paniy dunya* – Fani dünya.

pantürkist 【پانتۆرکست】 r. Pan-Türkist.

pantürkizm 【پانتۆرکیزم】 r. Pan-Türkizm.

Papa 【پاپا】 r. Papa.

papaq 【پاپاق】 Papak, kalpak.

papiros 【پاپيروس】 r. Sigara. *Papiros qeghizi* – Cıgara kağıdı.

papka 【پاپکا】 r. Dosya, kulpsuz çanta.

par 【پار】 r. Çift. *Bir par ötük* – Bir çift çizme.

para 【پارا】 I f. Rüşvet. *Para bermek* – Rüşvet vermek.

para 【پارا】 II f. Parça.

para-para 【پارا-پارا】 f. *Para-para qılmaq* – Parçalara ayırmak.

parawan 【پاراوان】 f. Refah, bolluk. *Parawan turmush* – Refah geçim; refah içinde geçinen

hayat.

parawanchiliq 【پاراۋانچىلىق】 f.u. bk.
parawanliq.

parawanliq 【پاراۋانلىق】 f.u. 1. Yer, mahal, mekan. 2. Refah, bolluk, kolaylik. *Parawanliq fondi* – Bolluk fonu. *Xelq parawanlighi* – Halkın refahı.

parawoz 【پاراۋوز】 r. Lokomotif.

parawozchi 【پاراۋوزچى】 r.u. Makinist.

paraghet 【پاراغەت】 a. Dinlenme, istirahat.

paraxot 【پاراخوت】 a. Gemi.

paraxotchiliq 【پاراخوتچىلىق】 r.u. Gemicilik.

parakende 【پاراكەندە】 f. 1. Panik verici 2. Bozulmuş, bozguna uğratılmış, dağınık. 3. Dikkatsiz, dalgın.

parakendichi 【پاراكەندىچى】 f.u. Korkak, ürkek, panik veren.

parakendichilik 【پاراكەندىچىلىك】 f.u. bk.
parakendilik.

parakendilik 【پاراكەندىلىك】 f.u. Paniklik, ürkeklik, telaşlılık.

paraq 【پاراڧ】 Tahıl vergisi.

paraq-paraq 【پاراڧ-پاراڧ】 *Paraq-paraq külüp ketmek* – Kahkahayı salıvermek.

parang 【پاراڧ】 Konuşma, sohbet, söz.
Parang qilmaq – Söylemek, konuşmak.

parangchi 【پاراڧچى】 Konuşkan.

parangdashmaq 【پاراڧداشماڧ】 bk.
paranglashmaq.

paranglashmaq 【پاراڧلاشماڧ】 Konuşmak, sohbet etmek.

paranglishish 【پاراڧلىشىش】 Konuşma, sohbet etme.

paraset 【پاراسەت】 a. Feraset.

parasetlik 【پاراسەتلىك】 a.u. Ferasetli, anlayışlı.

parasetsiz 【پاراسەتسىز】 a.u. Ferasetsiz, anlayışsız.

parasetsizlik 【پاراسەتسىزلىك】 a.u. Ferasetsizlik, anlayışsızlık.

parashut 【پاراشۇت】 r. Paraşüt.

parashutchi 【پاراشۇتچى】 r.u. Paraşütçü.

parashutchilik 【پاراشۇتچىلىك】 r.u.
Paraşütçülük.

parche 【پارچە】 f. Parça, bölük, bozuk.

parche-parche 【پارچە-پارچە】 Parça parça.
Parche-parche qilmaq – Parça parça etmek.

parche-purat 【پارچە-پۇرات】 f.u. 1. Ufak tefek eşya 2. Parça, bez parçası.

parchilash 【پارچىلاش】 f.u. Parçalama.

parchilimaq 【پارچىلىماڧ】 f.u. Parçalamak.

pare 【پارە】 f. bk. para.

parichi 【پارىچى】 f.u. Rüşvetçi, yiyici.

parixor 【پارىخور】 f. bk. parichi.

parixorluq 【پارىخورلۇڧ】 f.u. Rüşvetçilik, yiyicilik.

parikendichilik 【پارىكەندىچىلىك】 f.u.
Karışıklık, şaşkınlık. *Parikendichilik tughdurmaq* – Karışıklık yaratmak (doğurmak).

parildimaq 【پارىلىدماڧ】 Parlamaq,
pırıldamak, parıldamak.

parilimaq 【پارىلىماڧ】 f.u. Paramparça etmek.

parqirimaq 【پارقىرىماڧ】 bk. paqirimaq.

parlak 【پارلاك】 Parlak. *Parlaq istikbal* – Parlak istikbal.

parlamént 【پارلامېنت】 r. Parlamento, millet meclisli.

parlaméntarizm 【پارلامېنتارىزم】 r.

Parlamentarizm.

parlamentliq 【پارلامېنتلىق】 r.u. Parlamenter.

parlash 【پارلاش】 Parlama.

parlmaq 【پارلماق】 Parlamak. *Insaniyetning hayati bext nuri bilen parlaydu* – İnsaniyetin hayati baht nuru ile parlar.

parpa 【پارپا】 Cüce, bodur, bücür.

parrida 【پاررىدا】 *Küning nuri parrida chüshti* – Güneşin nuru parlayarak indi.

Pars 【پارس】 f. Fars. *Pars ayili* – Fars kadım. *Pars xelqi* – Fars halkı.

parsa 【پارسا】 Parsa, dindar.

parsaliq 【پارسالىق】 f.u. Dindarlık.

Parsi 【پارسى】 f. Farsça; Fars milletine ait. *Parsi tili* – Fars dili. .

parsildash 【پارسىلداش】 Çatırdama, şakırdama.

parsildimaq 【پارسىلدىماق】 Çatırdamak, şakırdamak.

parta 【پارتا】 r. Okul sırası.

partiyе 【پارتىيە】 r. Parti. *Démokratik partiye* – Demokratik parti. *Partiye teshkilatchisi* – Parti kurucusu.

partiyisiz 【پارتىيسىز】 r.u. Partisiz.

partiyisizler 【پارتىيسىزلەر】 Partisizler.

partiyiwiy 【پارتىيىۋىي】 r.a. bk. partiylik.

partiyiwilik 【پارتىيىۋىيلىك】 r.a.u. Partililik.

partiylik 【پارتىيلىك】 r.u. Partili, parti üysi.

partizan 【پارتىزان】 r. Partizan, çeteci, gerilla. *Partizan etriti* – Çete ekibi.

partizanlik 【پارتىزانلىك】 r.u. Çetecilik.

partlash 【پارتلاش】 Patlama.

partlatquch 【پارتلاتقۇچ】 Patlayıcı.

partlatquchi 【پارتلاتقۇچى】 bk. partlatquch.

partlmaq 【پارتلماق】 Patlamak.

pasahet 【پاساهەت】 a. Fesahat. *Pasahet bilen sözlimek* – Fesahatle söylemek.

pasahetlik 【پاساهەتلىك】 a.u. Fesahatti.

pasang 【پاساڭ】 Yük, ağırlık, cendere, pres.

pasban 【پاسبان】 f. bk. pasiwan.

pasiq 【پاسىق】 a. Bozuk, kokmuş, ahlaksız, fasık.

pasqliq 【پاسقىلىق】 a.u. Bozukluk, ahlaksızlık.

pasil 【پاسىل】 a. 1. Hudut 2. Fasil.

pasiwan 【پاسىۋان】 f. 1. Çoban 2. Nöbetçi.

paskina 【پاسكىنا】 Kirli, pis, çamurlu.

paskinichiliq 【پاسكىنىچىلىق】 Kirlilik, pislik.

paskinilik 【پاسكىنىلىك】 bk. paskinichiliq.

pasport 【پاسپورت】 r. Pasaport.

passip 【پاسسىپ】 r. Pasif.

passipliq 【پاسسىپلىق】 r.u. Pasiflik. *Passipliq qilmaq* – Pasiflik tmek.

passhap 【پاسشاپ】 tar. Şehir koruma görevlilerin başkanı.

pash 【پاش】 I f. Açık, besbelli, aşık. *Pash bolmaq* – Aşık olmak. *Pash qilmaq* – Aşık etmek.

pash 【پاش】 II Oyunu ilk başlayan; oyunun öncülüğü.

pasha 【پاشا】 I Paşa. *Enwer Pasha* – Enver Paşa.

pasha 【پاشا】 II Sivrisinek. *Bezgek pashisi* – Sıtma sivrisineği.

pashixana 【پاشىخانا】 f. Sivrisineğin çok bulunduğu yer.

pashna 【پاشنا】 Ökçe. *Pashna mixi* – Ökçe çivisi.

pashsha 【پاششا】 bk. pasha.

pat 【پات】 Çabuk, hızlı, yakın. *Pat yéqında* – Yakın bir zamanda.

pat-pat 【پات-پات】 Sık sık. *Pat-pat kélip turung* – Sık sık gelin. *Biz uning bilen pat-pat uchurushup turumiz* – Biz onunla sık sık karşılaşyoruz.

patan 【پاتان】 Erkeklerin cinsel organı.

patang 【پاتانگ】 Kiriş, sinir.

patéfon 【پاتېفون】 r. Gramofon.

patihe 【پاتيه】 a. Fatiha. *Patihe oqumaq* – Fatiha okumak.

patqaq 【پاتقاق】 Balçık, çamur.

patqaqchiliq 【پاتقاقچىلىق】 Batakılık.

patqaqlanmaq 【پاتقاقلانماق】 Çamurlu hale gelmek.

patqaqliq 【پاتقاقلىق】 Batakılık, çamurluk.

patquzmaq 【پاتقۇزماق】 Batırmak, sıgdırmak.

patquzush 【پاتقۇزۇش】 Batırma, sıgdırma.

patmaq 【پاتماق】 Batmak, sığmak. *Pétip ketmek* – Batmak, batıvermek. *U sugha pétip öldi* – O suda boğularak öldü. *Yaghach sugha patmaydu* – Ağaç suya batmaz. *Pétip qalmaq* – Batıp kalmak; saplanıp kalmak. *Besh ming qoy patqidek qotan hazirlandi* – Beş bin koyun sığa bilecek ağıl hazırlandı. *Quyash patti* – Günşe battı. *Qerzge pétip qalmaq* – Borca batmak. *Pulgha patmaq* – Paraya batmak; çok para kazanmak. *Uyqugha patmaq* – Uykuya dalmak. *Kirge patmaq* – Kire batmak; çok kirlenmek. *Ununggha chishim patmaydu* – Ona sözümü dinletemem.

patman 【پاتمان】 Batman, eski ağırlık birimi, 57,3 kilo ağırlığına eşit.

patmanlash 【پاتمانلاش】 bk. patmanlimaqa.

patmanlimaqa 【پاتمانلىماق】 Patman ölçü

birimi ile tartmak. *Aghrik patmanlap kiridu, misqallap chiqidu* – d. Hastalık patman ağırlığı ile girer, miskal (4,26 gram ağırlığında bir tartı birimi) ağırlığı ile çıkar.

patriarx 【پاترىئارخ】 r. Patrik.

patriarxal 【پاترىئارخال】 r. Çok eski zamanlara ait olma. *Patriarxal tüzüm* – Çok eski zamanlara ait düzen.

patriarxat 【پاترىئارخات】 1. Ataerkili patriarkal devir 2. Patriklik.

patron 【پاترون】 r. Patron.

patsha 【پاتشا】 f. bk. padishah.

patshaliq 【پاتشالىق】 f.u. bk. padishahliq.

paturmaq 【پاتۇرماق】 Batırmak.

paturush 【پاتۇرۇش】 Batırma.

pawan 【پاۋان】 f. ağ. Avcı.

pay 【پاي】 I f. 1. Bacak 2. Kiriş, sinir.

pay 【پاي】 II r. Pay, hisse.

pay 【پاي】 III 1. Tane, adet 2. Defa, kere. *Yigirme nechche pay oq atti* – Yirmi kaç defa ateş etti; yirmi kaç el ateş etti.

payan 【پايان】 f. Kıyı, sınır, bucak.

payandichi 【پاياندىچى】 f.u. tekn. Kaynakçı.

payansiz 【پايانسىز】 f.u. Engin, geniş, uçsuz bucaksız. *Payansiz dala* – Engin bozkır.

paychi 【پايچى】 r.u. Hissedar.

payda 【پايدا】 a. Fayda, kâr. *Payda chiqarmaq* – Kazanç elde etmek; kazanmak. *Payda qilmaq* – Kazanmak. *Dora payda qildi* – İlac deva oldu; İlaç faydalı oldu. *Paydisi yoq* – Faydası yok. *Paydisi tegmidi* – Faydası dokunmadı. *Paydisigha sattim* – Kârına sattım.

paydixor 【پايدىخور】 a.f. Çıkarıcı.

paydixorluq 【پايدىخورلۇق】 a.f.u. Çıkarıcılık.

paydikesh 【پايدىكەش】 a.f. bk. paydixor.
 paydikeshlik 【پايدىكەشلىك】 a.f.u. bk.
 paydixortuq.
 paydilanghuchi 【پايدىلانغۇچى】 a.u.
 Faydalanān kimse. **Kishi kũchidın**
paydilanghuchi – Sömürücü, sömüren,
 istismarçı.
 paydilanmaq 【پايدىلانماق】 a.u. Faydalanmak.
Pürsettin paydilanmaq – Fırsattan
 faydalanmak.
 paydiliq 【پايدىلىق】 Faydalı. **Paydiliq bolush**
 – Faydalı olma.
 paydilinish 【پايدىلىنىش】 a.u. Faydalanma.
 paydisiz 【پايدىسىز】 a.u. Faydasız.
 paydisizliq 【پايدىسىزلىق】 a.u. Faydasızlık.
 payga 【پايگا】 ağ. At koşusu.
 paygichi 【پايگىچى】 Koşu ab, beygir.
 payxan 【پايخان】 f. Tahıl başaklarını
 öğütme. **Payxinini chiqirwetmek** – Leşini
 çıkarmak; hakkından gelmek.
 payiz 【پايز】 a. Faiz.
 payqash 【پايقاش】 1. Dikkat etme, farketme
 2. Anlama.
 payqimaq 【پايقىماق】 1. Dikkat etmek,
 farketmek, 2. Anlamak.
 paylaq 【پايلاق】 1. Gizlice takip; gizlice
 izleme 2. Araştırma; istihbarat servisi.
 paylaqchi 【پايلاقچى】 1. İstihbaratçı, keşifçi 2.
 Karakol, nöbetçi.
 paylaqchiliq 【پايلاقچىلىق】 İstihbarat işi, keşif
 işi.
 paylash 【پايلاش】 Gözetleme, izleme, takip
 etme.
 payliq 【پايلىق】 r.u. Aidat, ödenti.
 paylimağ 【پايلىماق】 Gözetlemek, izlemek,

takip etmek.

paymal 【پايمال】 f. **Paymal qilmaq** – mec.
 Çiğnemek.
 paynek 【پاينەك】 1. Tüfeğin kundağı 2.
 Yumurtanın küt tarafı.
 paypaq 【پايپاق】 Çorap. **Kigiz paypaq** – Keçe
 çorap.
 paypas 【پايپاس】 1. Beceriksiz, ağır kanlı 2.
 Yerinde durmaz.
 paypaslash 【پايپاسلاش】 Biçimsiz yürüme.
 paypasliq 【پايپاسلىق】 Beceriksizlik.
 paypaslimağ 【پايپاسلىماق】 Biçimsiz yürüme.
 paypétek 【پايپېتەك】 Acele acele şuraya
 buraya koşma; fellek fellek dolaşma. **Paypétek**
bolup ketmek – Koşuştuktan bitap düşmek.
 paytext 【پايتەخت】 f. Başkent.
 paytima 【پايتىما】 Ayağa sarmak için
 kullanılan bez.
 paza 【پازا】 ç. Tırmık; bk. sörem ve tirna.
 pazil 【پازىل】 a. Fazıl.
 pazilet 【پازىلەت】 a. Fazilet, p.
 paziletlik 【پازىلەتلىك】 a.u. Faziletli.
 pede 【پەدە】 bk. perde.
 pedez 【پەدەز】 f. 1. Bezeme, süsleme 2. Cila,
 parlaklık. **Pedez bermek** – Cilalamak,
 parlatmak. 3. Makyaj, yüz boyası. **Pedez**
qilmaq – Makiyaj yapmak.
 pedezchi 【پەدەزچى】 f.u. 1. Cilacı 2. Makyajcı.
 pedezchilik 【پەدەزچىلىك】 f.u. 1. Cilacılık 2.
 Makyajcılık.
 pedezlesh 【پەدەزلىش】 1. Bezeme, süsleme,
 cilalama, parlatma 2. Makyaj yapma.
 pedezlimek 【پەدەزلىمەك】 1. Bezemek,
 süslemek, cilalamak, parlatmak 2. Makyaj

yapmak.

peghember 【پهغه مېر】 f. bk. peyghember.

peghez 【پهغهز】 bk. peqes.

pehliwan 【پههلیوان】 f. bk. palwan.

pexes 【پهخهس】 Yavaş, ihtiyatlı, ihtiyatla.
Pexse bolmaq – İhtiyat etmek. *Pulunggha pexes bol* – Parana ihtiyatlı ol.

pexeslik 【پهخهسلک】 İhtiyatlılık. *Pexeslik bilen* – İhtiyat ile.

pexirlenmek 【پهخیرلنمهک】 a.u. Öğünmek, övünmek.

pexirlik 【پهخیرلک】 a.u. Övünülen. *Pexirlik ish* – Övünülen iş.

pexirlinish 【پهخیرلنیش】 Öğünme, övünme.

pexriy 【پهخری】 a. Fahri.

peqes 【پهقهس】 Tünek. *Ular siyasiy jekettin nahayiti peqes* – Onlar siyasi bakımdan çok sınırlıdır.

peqet 【پهقەت】 a. Ancak, yalnız. *Peqet bir özem* – Yalnız kendim.

peqetla 【پهقەتلا】 a.u. Bütünü, tamamiyle, asla. *Peqetla öchmeydu* – Asla sönmez.

pelek 【پهلهک】 I a. 1. Gök, gökyüzü 2. Kader, alın yazısı. *Pelekning tetürligi* – Kaderin aksiliği.

pelek 【پهلهک】 II bk. pélek.

pelempey 【پهلهمپهی】 Basamak, merdiven.

peleng 【پهلهنگ】 f. Pars.

pelesh 【پهلهش】 1. Keserek kısaltma, kenarını bastırma 2. lambanın fitilini kesme.

peley 【پهلهی】 Eldiven, ellik.

pelime 【پهلمه】 Katmerli yufka, pide, çörek.

pelimek 【پهلمهک】 1. Keserek kısaltmak, kenarını bastırmak 2. lambanın fitilini kesmek.

pelküch 【په لکۆچ】 1. Pipet, damlalık 2. Fırça 3. Değnek.

pelle 【په لله】 f. 1. Basamak, durak 2. Kefe. *Uning pellisi éghir keldi* – Onun kefesi ağır bastı.

pelsepe 【په لسه په】 a. Felsefe. *Pelsepe satmaq* – Felsefe yapmak.

pelsepichi 【په لسه پهچی】 a.u. Felsefeci.

pelsipiy 【په لسه پهپی】 a. Felsefi. *Pelsipiy mesililer* – Felsefi meseleler.

pelto 【په لتو】 r. Palto.

pem 【په م】 a. Fehim, anlayış, akıl.

pem-paraset 【په م-پاراسه ت】 I Fehim ve feraset.

pem-paraset 【په م-پاراسه ت】 II a. Fehim ve feraset; akıl ve sezgi.

pem-parasetlik 【په م-پاراسه تلیک】 a.u. Fehim ve ferasetli; akıl ve uyanıklılık.

pem-parasetsiz 【په م-پاراسه تسیز】 a.u. Fehimsiz ve ferasetlessiz; akılsız ve uyuşuk.

pem-parasetsizlik 【په م-پاراسه تسیزلیک】 a.u. Fehimsiz ve ferasetlessizlik; akılsız ve uyuşukluk.

pemidur 【په میدور】 r. Domates.

pemlik 【په ملیک】 a.u. Fehimli, akıllı, anlayışlı.

pemlimek 【په ملیمهک】 a.u. Anlamak, kavramak.

pemsiz 【په مسیز】 a.u. Fehimsiz, akılsız.

pemsizlik 【په مسیزلیک】 a.u. Fehimsizlik, akılsızlık.

pen 【په ن】 I a. Fen. *Penler akademiyisi* – Fenler akademisi.

pen 【په ن】 II ç. Tahta.

pend 【په ند】 f. Nasihat, öğüt, ibret, pend.

pendiyet 【په ندیه ت】 f.a. Nasihat, ibret.

pendname 【پەندنامە】 f. Pend-name; nasihat kitabı.

pener 【پەنەر】 r. ağ. bk. panar.

penhere 【پەنھەرە】 Tahta testeresi.

penje 【پەنجە】 f. Pençe.

penjir 【پەنجیر】 f. bk. penjire.

penjire 【پەنجیرە】 f. 1. Pencere 2. Parmaklık 3. Kafes.

penniy 【پەننئی】 a. Fennî.

pensad 【پەنساد】 f. tar. bk. pensat.

pensat 【پەنسات】 f. tar. **Pensat beshi** – Eski Kaşgar'daki askerî bir ünvan; binbaşı.

penturmaq 【پەنتۇرماق】 Hile yapmak, dolandırıcılık yapmak.

pepilesh 【پەپیلەش】 1. Ninni okuyarak uyutma; oyalama 2. Nazlı büyütme; okşama.

pepilimek 【پەپیلیمەك】 1. Ninni okuyarak uyutmak; oyalamak 2. Nazlı büyütme; okşamak. **Pepilep kütme** – Özen göstermek; nazlı büyütme.

per 【پەر】 f. Tüy. **Per yastuq** – Tüy yastık.

peraset 【پەراسەت】 a. bk. paraset.

perde 【پەردە】 f. Perde. **Ishik perde** – Kapı perdesi. **Köz perdisi** – anat. karniye, saydam tabaka. **Qulaq perdisi** – Kulak perdesi. **Besh perdilik sehne esiri** – Beş perdeli sahne eseri.

perdesman 【پەردەسمان】 f.u. Perde şeklinde; zar şeklinde.

perdez 【پەردەز】 f. bk. pedez.

perdilesh 【پەردیلەش】 f.u. Perdeleme.

perdilimek 【پەردیلیمەك】 f.u. Perdelemek.

pere 【پەرە】 f. bk. per.

perende 【پەرەندە】 f. Kuş.

perende-cherende 【پەرەندە-چەرەندە】 f.u. t.i.

Ufak evcil kuşlar.

perendichilik 【پەرەندىچىلىك】 f.u. Kuşçuluk; kümes hayvanları yetiştirme.

Pereng 【پەرەنگ】 tar. Avrupalı.

pereng 【پەرەنگ】 Al. **Pereng yaghliq** – Al mendil; al başörtüsü.

perenje 【پەرەنجە】 f. Peçe.

-perest 【پەرەست-】 f. (birleşik kelime içinde yer alır) tapan, tapınan, ibadet eden. **Ateshperest** – Ateşperest. **Mensepperest** – Makam düşkünü.

perez 【پەرەز】 a. Faraziye, ipotez, tahmin, zan. **Perez qilmaq** – Tahmin etmek.

perezen 【پەرەزەن】 a. Tahminen.

perhadistan 【پەرھادىستان】 Aşık vatanı; aşık romanı.

perhiz 【پەرھىز】 f. Perhiz, ölçülü, ılımlı.

perhizkar 【پەرھىزكار】 f. 1. Ölçülü, ılımlı 2. Dindar, sofu.

peri 【پەرى】 1. Peri 2. mec. Güzel.

perixan 【پەرىخان】 f. Büyücü, sihirbaz, avsun, üfürükçü.

perije 【پەرىجە】 I f. ağ. bk. perenje.

perije 【پەرىجە】 II Cüppe.

perishan 【پەرىشان】 f. Perişan. **Perishan halde** – Perişan halde.

perishanliq 【پەرىشانلىق】 f.u. Perişanlık.

perishte 【پەرىشتە】 f. 1. Melek 2. mec. Güzel.

perizat 【پەرىزات】 f. 1. Perizat, peri çocuğu 2. mec. Güzel.

perq 【پەرق】 a. Fark. **Perq qilmaq** – Farketmek.

perqlenmek 【پەرقلەنمەك】 Farklı olmak, farklanmak.

perqliq 【پەرقلق】 a.u. Farklı.

perqlinish 【پەرقلینش】 a.u. Farklanma.

perqsiz 【پەرقسز】 a.u. Farksız.

perqsizliq 【پەرقسزلیق】 a.u. Farksızlık.

perqut 【پەر قۇت】 Kadife.

perman 【پەرمان】 f. Ferman, buyruk. *Perman qilmaq* – Emretmek, buyurmak.

permude 【پەر مۇدە】 Tandırda pişirilen gözleme.

persex 【پەر سه خ】 a. Fersah (atlımın bir saatlik yolu).

pertuq 【پەر تۇق】 r. Önlük, göğüslük, peştamal.

perwa 【پەر و ا】 f. Tasa, kaygı, dikkat. *Perwa qilmaq* – Dikkat etmek.

perwane 【پەر و ا نه】 f. Pervane, kelebek.

perwasiz 【پەر و اسز】 f.u. Kaygısız, dikkatsiz.

perwasizliq 【پەر و اسزلیق】 Kaygısızlık, dikkatsizlik. *Ishqa perwasizliq bilen qarimaq* – İşe üstünkörü bakmak. *Perwasizliq qilmaq* – Dikkatsizlik etmek.

perwaz 【پەر و ا ز】 f. Uçuş, süzülme, pervaz.

perwen 【پەر و ە ن】 ağ. Keskin nişancı.

-perwer 【پەر و ە ر-】 f. (birleşik kelime içinde yer alır). *Tereqqiperwer* – İlerici. *Wetenperwer* – Vatanperver, vatan sever.

Perwerdigar 【پەر و ە ر دىگار】 f. Perverdigar; bütün mahlukatı besleyen, yetiştiren ve yaşatan Allah.

perwirish 【پەر و ى رىش】 f. bk. perwish.

perwish 【پەر و ى ش】 f. Bakım, bakma, yetiştirme, büyütme.

peryat 【پەر يات】 f. Feryat peryat qilmaq feryat etmek.

perz 【پەر ز】 a. Farz.

perzend 【پەر زە ن د】 f. Çocuk, oğul.

perzendlik 【پەر زە ن د لىك】 f.u. Çocuklu, oğullu.

perzendsiz 【پەر زە ن د سز】 f.u. Çocuksuz, oğulsuz.

perzendsizlik 【پەر زە ن د سز لىك】 f.u. Çocuksuzluk, oğulsuzluk.

pes 【پە س】 I f.l. Alçak, basık, düşük 2. Alçak, namussuz, rezil. *Pes adem* – Alçak adam. *Pes awaz bilen* – Alçak sesle.

pes 【پە س】 II f. An, lahza. *Bir peske* – Bir an için. *Bir peste* – Bir anda. *Bir pestin keyin* – Birazdan sonra. *Bir pes dem éliwaldim* – Biraz dinlendim.

pesat 【پە سات】 a. Fesat.

pese 【پە سە】 Miskin hastalığına tutulmuş.

peseymek 【پە سە ي مە ك】 f.u. İnme, düşme, azalmak, alçalmak, yavaşlamak.

pesil 【پە سى ل】 a. Fasil. 1. Vakit, mevsim 2. Ayrılma, ayrılık, bölme, hudut.

pesillik 【پە سى ل لىك】 a.u. Mevsimlik.

pesiyish 【پە سى يى ش】 f.u. İnme, düşme, azalma, alçalma, yavaşlama.

peskesh 【پە س كە ش】 f. Alçak, namert, küçük çıkarlar peşinden koşan.

peskeshlik 【پە س كە ش لىك】 f.u. Alçaklık, namertlik.

peski 【پە س كى】 Aşağıdaki, ilki, alttaki, asttaki.

peslesh 【پە س لە ش】 f.u. İnme, alçalma, azalma, dinme.

pesleshmek 【پە س لە ش مە ك】 f.u. 1. Alçalmak, inmek. 2. Rezil olmak, namussuz olmak.

peslik 【پە س لىك】 f.u. 1. Alçaklık (yüksekliğin zıttı) 2. mec. Alçaklık, rezillik, namussuzluk.

peslimek 【پەسلیمەك】 f.u. 1. Alçalmak, inmek, azalmak, dinmek, kesilmek, sönmek. *Yamghur peslidi* – Yağmur durdu.

peslishish 【پەسلېشىش】 f.u. 1. Alçalma, inme
2. Rezil olma, namussuz olma.

pest 【پەست】 f. bk. pes.

pestek 【پەستەك】 f.u. Alçak. *Pestek adem* – Kısa boylu adam.

pestkesh 【پەستكەش】 f. bk. peskesh.

pestlik 【پەستلىك】 f.u. bk. peslik.

pestlimek 【پەستلىمەك】 f.u. bk. peslimek.

pewaz 【پەۋاز】 I Payedan, ayaklık.

pewaz 【پەۋاز】 II f. Kolluk.

pewquladde 【پەۋقۇلاددە】 a. Fevkalade, olağanüstü pewquladde hal olağanüstü durum.

peşh 【پەش】 I El altından, gizlice.

peşh 【پەش】 II f. Virgül. *Chikitlik peşh* – Noktalı virgül.

peşmek 【پەشمەك】 I Pişmaniye.

peşmek 【پەشمەك】 II Yelek.

peşmet 【پەشمەت】 Ceket.

peştaq 【پەشتاق】 f. 1. Kemer 2. Methal, giriş.

peştan 【پەشتان】 f. Önlük.

peşwal 【پەشۋال】 bk. peshtan.

pet 【پەت】 *Shu péti tépilmidi* – Öylesine bulunmadı. *Shu péti yoqulup ketti* – Öylesine kayboluverdi. *Shu péti kömüp tashlash kérek* – Şu halinde gömüvermek lazım.

pete 【پەتە】 a. Fatiha; bk. patihe. *Pete oqumaq* – Fatiha okumak. *Pete bermek* – Dua etmek. *Aq Pete* – Hayır dua. *Pete almaq* – Dua almak. *Qizgha Pete qilip qoyduk* – Kızı nişanladık.

petek 【پەتەك】 Ördek yürüyüşü; salına salına

yürüme.

peteklesh 【پەتەكلەش】 Ördek gibi yürüme; salına salına yürüme.

peteklimek 【پەتەكلیمەك】 Ördek gibi yürüme; salına salına yürüme.

petenggan 【پەتەنگگان】 Hıyar, salatalık.

petx 【پەتخ】 a. Feth. *Petx qilmaq* – Fethetmek.

petin'ge 【پەتینگە】 r. Ayakkabı.

petle 【پەتلە】 *Chapanning petlisi* – Paltonun iliği.

petlik 【پەتلىك】 İyi kaliteli, iyi nitelikte.

petmus 【پەتمۇس】 r. ağ. bk. petnus.

petnus 【پەتنۇس】 r. Tepsî.

petwa 【پەتۋا】 a. Fetva.

pey 【پەي】 I f. İz.

pey 【پەي】 II ağ. bk. per. *Pey tekiye* – Tüy yastık.

pey 【پەي】 III Damar.

peyda 【پەيدا】 f. Zuhur, ortaya çıkma, peyda olma. *Peyda bolmaq* – Peyda olmak.

peydin-pey 【پەيدىن-پەي】 f.u.f. Peyderpey.

peyghember 【پەيغەمبەر】 f. Peygamber.

peyghemberliq 【پەيغەمبەرلىق】 f.u. Peygamberlik. *Peyghemberlik qilmaq* – Peygamberlik yapmak.

peylasop 【پەيلاسوپ】 a. Felsefeci; filozof; bk. pelsepichi.

peylesup 【پەيلەسۇپ】 a. Filozof.

peylesupluq 【پەيلەسۇپلۇق】 a.u. Filozofluk. *Peylesupluq qilmaq* – Filozofluk yapmak.

peyshembe 【پەيشەمبە】 f. bk. peyshenbe.

peyshenbe 【پەيشەنبە】 f. Perşembe.

peyshenbilik 【پەيشەنبىلىك】 f.u. Eski medrese talebelerinin perşembe günü mollaya vermesi gereken para.

peyt 【پەيت】 f. Fırsat, vakit. *Shu peytte* –Şu vakitta.

peyz 【پەيز】 a. Keyif, maneviyat. *Peyzim yoq* – Keyfimi yok. *Peyzimni uchurma* – Keyfimi kaçırma. *Peysi bar balilar* – Keyifli çocuklar.

peyzilik 【پەيزىلىك】 a.u. Güzel, sevinçli, neşeli.

peza 【پەزا】 a. Feza; kainattaki sınırsız boşluk.

pezil 【پەزىل】 a. 1. Üstünlük, avantaj 2. Meziyet, haysiyet.

pezilet 【پەزىلەت】 a. bk. pazilet.

peziletlik 【پەزىلەتلىك】 a.u. bk. paziletlik.

péchet 【پېچەت】 r. Mühür, damga.

péchetlik 【پېچەتلىك】 r.u. Mühürlü.

péchetlimək 【پېچەتلىمەك】 r.u. Mühürlemek.

pédagog 【پېداگوگ】 r. Öğretmen, eğitimci.

pédagogika 【پېداگوگىكا】 r. Pedagoji, eğitim bilimi.

péil 【پەيىل】 I a. gr. fiil. *Ötümlük péil* – Geçişli fiil. *Ötümsüz péil* – Geçişsiz fiil. *Yardemchi péil* – Yardımcı fiil. *Bolushluq péil* – Olumlu fiil. *Bolushsuz péil* – Olumsuz fiil.

péil 【پەيىل】 II a. Mizaç, huy, karakter. *Kichik péil yigit* – Alçak gönüllü yiğit (delikanlı). *Péili yaman at* – Kötü huylu at.

péillik 【پەيىللىك】 I a.u. Fiillik. *Péillik belgisi* – Fiillik belgesi.

péillik 【پەيىللىك】 II a.u. Mizaçlı, karakterli. *Kichik péillik* – Alçak gönüllü.

pékirghuch 【پېكىرغۇچ】 Topaç; yerinde durmayan.

péqir 【پېقىر】 a. Fakir, yoksul.

péqirash 【پېقىراش】 Dönme, dolaşma.

péqiratmaq 【پېقىراتماق】 (péqirimaq'tan) Çevirmek, döndürmek, burmak, dolaştırmak.

péqirimaq 【پېقىرماق】 Dönmek.

péqirlenmek 【پېقىرلەنمەك】 a.u. Fakirleşmek, yoksullaşmak.

péqirlik 【پېقىرلىك】 a.u. Fakirlik, yoksulluk.

pélek 【پېلەك】 I a. Örme, örülme, zembil, sepet.

pélek 【پېلەك】 II Başarı, saadet, mutluluk, talih. *Pélek yandı* – Talih döndü.

pélez 【پېلەز】 Kanat, palet.

péshane 【پېشانه】 Alın. *Péshanisi ochuq yigit* – (harf. Ahu açık genç) Bahtı açık genç. *Péshanengge yazghinini körüsen* – Alın yazısını görürsün.

péshaywan 【پېشايۋان】 f. Balkon.

péshép 【پېشەپ】 f. İdrar, sidik.

péshin 【پېشىن】 Öğle, öğle vakti. *Péshin namazi* – Öğle namazı.

péshqedem 【پېشقەدەم】 f.a. Öncü, ilerici, muhterem.

péshwa 【پېشۋا】 f. Darbe, püskürtme. *Péshwa bermek* – Darbe vermek.

pétek 【پېتەك】 1. Ayak tabanlığı 2. Telaş, acele, koşuşma; bk. paypétek.

pétekgül 【پېتەكگۈل】 bot. Sarısabır.

péti 【پېتى】 bk. pet.

pétiche 【پېتىچە】 *Yoghan bir pichaqni tutqan pétiche* – Büyük bir bıçağı tuttuğu halde.

pétiq 【پېتىق】 İçbükey, obruk.

pétiqdash 【پېتىقداش】 Çiğneme, ayaklan altında ezme.

pétiqdimaq 【پېتىقدىماق】 Çiğnemek, ayaklan

altında ezmek.

pétiqliq 【پیتىقلىق】 İçbükeylik, obruklu.

pétinîsh 【پیتىنىش】 bk. pétinmaq.

pétinmaq 【پیتىنماق】 (patmaq'tan). *Otturigha chiqishqa pétinalmidim* – Ortaya çıkmaya cüret edemedim.

pétir 【پیتىر】 Mayalanmamış hamurdan yapılmış ince pide; yufka.

pétish 【پیتىش】 1. Batış, dalma, çökme, dalış. 2. Batı. garp. *Kün pétish* – Güneşin battığı yön; batı. *Kün pétishtin burun* – Güneş batmadan önce.

pétishmaq 【پیتىشماق】 (patmaq'tan). *U héchkim bilen pétishalmaydu* – O hiç kimse ile anlaşamıyor.

piano 【پیاننو】 r. Pianino.

pianist 【پیاننىست】 r. Pianist.

pichaq 【پىچاق】 Bıçak.

pichaqlash 【پىچاقلاش】 Bıçaklama.

pichaqlashmaq 【پىچاقلاشماق】 Bıçaklaşmak.

pichaqlimaq 【پىچاقلىماق】 Bıçaklamak.

pichaqlishish 【پىچاقلىشىش】 Bıçaklaşma.

pichan 【پىچان】 Çayır.

pichanliq 【پىچانلىق】 Çayırılık.

pichanzar 【پىچانزار】 u.f. bk. pichanliq.

pichanzarliq 【پىچانزارلىق】 u.f.u. bk. pichanliq.

pichiq 【پىچىق】 1. Kesilmiş 2. Hadım, enenmiş.

pichiqliq 【پىچىقلىق】 1. Kesilmiş 2. Enenmiş.

pichildash 【پىچىلداش】 Sık sık nefes alma; pofurdama.

pichildimaq 【پىچىلدىماق】 Sık sık nefes almak; pofurdamak.

pichim 【پىچىم】 Biçim. *Pichimi yaman kiyim*

– Biçimi kötü elbise.

pichinglash 【پىچىڭلاش】 Fısıldama.

pichinglashmaq 【پىچىڭلاشماق】 Fısıldaşmak.

pichinglimaq 【پىچىڭلىماق】 Fısıldamak.

pichinglishish 【پىچىڭلىشىش】 Fısıldaşma.

pichir-pichir 【پىچىر-پىچىر】 Fısıltı. *Pichir-pichir qilmaq* – Fısıldamak.

pichirlash 【پىچىرلاش】 bk. pichinglash.

pichirlashmaq 【پىچىرلاشماق】 bk. pichinglashmaq.

pichirlimaq 【پىچىرلىماق】 bk. pichinglimaq.

pichirlishish 【پىچىرلىشىش】 bk. pichinglishish.

pichiwetmek 【پىچىۋەتمەك】 1. Biçmek 2. Enemek.

pichiwétish 【پىچىۋەتىش】 1. Biçme, 2. Eneme.

pichish 【پىچىش】 1. Biçme 2. Hadım etme; eneme.

pichquchi 【پىچقۇچى】 Makastar.

pichmaq 【پىچماق】 1. Biçmek 2. Enemek, hadım etmek.

pida 【پىدا】 a. Feda. *Pida qilmaq* – Feda etmek. *Jénimni pida qilay* – Canımı feda edeyim.

pidakar 【پىداكار】 a.f. Fedakâr.

pidakarlarche 【پىداكارلارچە】 Fedakârca.

pidakarliq 【پىداكارلىق】 a.f.u. Fedakârlık. *Pidakarliq qilmaq* – Fedakârlık etmek.

pidaqarane 【پىداقارانه】 a.f. Fedakârca.

pidali 【پىدالى】 a. Fedai. *Pidali qisimlar* – Fedai birlikler.

pidalilik 【پىدالىلىك】 a.u. Fedâîlik.

pighan 【پىغان】 f. Feryat, çığhk. *Pighan chekmek* – Feryat çekmek.

pixildash 【پخلداش】 Kıs kıs gülme.

pixildimaq 【پخلدیماق】 Kıs kıs gülmek.

pixsiq 【پخسیق】 Pinti, cimri, hasis.

pixsiqliq 【پخسقلیق】 Pintilik, cimrilik, hasislik.

pikir 【پیکر】 a. Fikir. *Pikir qılmaq* – Fikretmek. *Pikir yürüzüş* – Fikir yürütme. *Pikrimge qariganda* – Fikrime göre. *Pikir élishmaq* – Fikir danışmak.

pikirdash 【پیکرداش】 a. Fikirdeş, hemfikir.

pikirdashliq 【پیکرداشلیق】 a.u. Fikirdeşlik.

pikirleshmek 【پیکرلهشمهک】 a.u. Fikir danışmak.

pikirlishish 【پیکرلشیش】 a.u. Fikir danışma.

pikriy 【پیکری】 a. Fikrî.

pil 【پیل】 a. Fil. *Pil chishi* – Fil dişi. *Pil balisi* – Fil yavrusu.

pildirash 【پیلدراش】 Dönüp durma; kurtlanma.

pildirghuch 【پیلدرغۇچ】 1. Topaç, pırlangıç 2. Pervane. *Ayropilan pildirghuchi* – Uçak pervanesi.

pildirimaq 【پیلدیرماق】 Dönüp durmak, kurtlanmak.

pildirlash 【پیلدیرلاش】 Pırıldama, ışıldama.

pildirlimaq 【پیلدیرلماق】 Pırıldamak, ışıldamak.

pilik 【پیلک】 Fitol. *Piliktek bolup qaptu* – mec. O sakın ve yavaş oluvermiş.

pilimide 【پیلیمیده】 *Ériqta su pilimide* – Arıkta su dopdolu.

pilimot 【پیلیموت】 r. Makineli tüfek, mitralyöz.

pilimotchi 【پیلیموتچی】 r. Makineli tüfek eri.

pille 【پیلله】 f. İpek böceği.

pillichilik 【پیللیچلیک】 f.u. İpek böceği yetiştirme işi.

pilpil 【پیلپیل】 f. Biber. *Pilpil deraz* – Kırmızı biber.

pilpilgöl 【پیلپیلگؤل】 f. bot. Karanfil (çiçeği).

pilsut 【پیلسوت】 Orman müdürü.

pilte 【پیلته】 r. Fitol.

pima 【پیما】 r. Keçe çizme.

pindek 【پیندهک】 Ufaklık.

pingbangchur 【پینگبانچور】 ç. Ping-pong; tenis. *Pingbangchur oynimaq* – Tenis oynamak.

pingsiq 【پینگسیق】 Aç gözlü, tamahkâr, doymaz.

pingsiqliq 【پینگسقلیق】 Aç gözlülük, tamahkârlık, doymazlık.

pir 【پیر】 I f. 1. İhtiyar 2. Ruhî, manevî baba. *Ya pirim!* – Yardım etmesi için manevî babaya hitap.

pir 【پیر】 II Taklidî ses. *Pir qilip uchup ketmek* – Pır diye uçuvermek.

piraq 【پیراق】 a. Ayrılık. *Pirraq otida yanmaq* – Ayrılık ateşi ile yanmak.

pirdevs 【پیردهۋس】 Firdevs; cennet bahçesi.

pirldash 【پیرلداش】 1. Uçma, öteye beriye uçuşma 2. Dalgalanma.

pirldimaq 【پیرلدیماق】 1. Uçmak, öteye beriye uçuşmak 2. Dalgalanmak.

pirip 【پیریپ】 f. Aldatma, hile, tuzak.

piripger 【پیریپگەر】 f. Hilekâr, dolandırıcı.

piripgerlik 【پیریپگەرلیک】 f.u. Hilekârlık, dolandırıcılık.

pirqe 【پیرقه】 a. Parti, fırka.

pirqilik 【پىرقىلىك】 a.u. Partili.
pirqisiz 【پىرقىسىز】 a.u. Partisiz.
pirqisizlik 【پىرقىسىزلىك】 a.u. Parüsizlik.
pirsent 【پىرسەنت】 r. Yüzde.
pirsentlik 【پىرسەنتلىك】 r.u. Yüzdeli.
pirsentsiz 【پىرسەنتسىز】 r.u. Yüzdesiz.
piruze 【پىرۇزە】 f. Firuze.
pisent 【پىسەنت】 f. *U pisent qilmaydu* – O aldirmiyor.
pirsiq 【پىسىق】 a. Bozukluk, ahlak bozukluğu.
pisingshide 【پىسىڭشە】 *Pisingngide külmek* – Sessizce gülmek.
pisirlash 【پىسىرلاش】 Fısıldama.
pisirlimaq 【پىسىرلىماق】 I Fısıldamak.
pisirlimaq 【پىسىرلىماق】 II Ağır hareket etmek; boş şeylerle vakit geçirmek.
pistan 【پىستان】 r. Kapsül. *Pistan chaqquch* – Vurucu.
piste 【پىستە】 I bot. Fıstık, antep fıstığı.
piste 【پىستە】 II Bışon.
pistek 【پىستەك】 Cüce, bodur, bücür; bk. pindek.
piwa 【پىۋا】 r. Bira. *Piwa zawuti* – Bira fabrikası.
piwaxana 【پىۋاخانا】 r.f. Birahane.
pishang 【پىشاڭ】 Manivela.
pishe 【پىشە】 ağ. Biraz, az. *Pishe pul ber* – Biraz para ver.
pishep 【پىشەپ】 ağ. İç sürdürme.
pishermek 【پىشەرمەك】 ağ. bk. pushurmaq.
pishiq 【پىشىق】 bk. pishshiq.
pishildash 【پىشىلداش】 Sık sık nefes alma; pofurdama.

pishildimaq 【پىشىلدىماق】 Sık sık nefes almak; pofurdamak.
pishildurmaq 【پىشىلدۇرماق】 Bükmek, burmak.
pishildurush 【پىشىلدۇرۇش】 Bükme, burma.
pishish 【پىشىش】 1. Olgunlaşma, kemale erme, olma 2. Pişme, yanma.
pishit 【پىشىت】 bk. pit.
pishkel 【پىشكەل】 Talihsiz.
pishkellik 【پىشكەللىك】 Talihsizlik.
pishqan 【پىشقان】 1. Olgun, olmuş, ergin 2. Pişmiş.
pishqanliq 【پىشقانلىق】 1. Olgunluk, erginlik 2. Pişmişlik, pişme hali.
pishlaq 【پىشلاق】 Süzme yoğurt, log peyniri.
pishmaq 【پىشماق】 1. Olgunlaşmak, ermek, kemale ermek. *Alma pishti* – Elma olgunlaştı. *Ashliqlar pishti* – Tahıl olgunlaştı. 2. Pişmek, yanmak.
pishman 【پىشمان】 f. ağ. bk. pushayman.
pishmighan 【پىشمىغان】 1. Ham, olmamış, yeşil 2. Pişmemiş, ham.
pishshighlash 【پىششىغلاش】 Sağlamlaştırma.
pishshighlimaq 【پىششىغلىماق】 Sağlamlaştırmak. *Pishshighlap ishlimek* – İyi nitelikte işlemek; özenerek işlemek.
pishshiq 【پىششىق】 I Olgun, ergin, yetişkin.
pishshiq 【پىششىق】 II 1. Sağlam, dayanıklı 2. mec. Tecrübeli, görgülü, titiz. 3. Cimri, hasis 4. Becerikli, akıllı 5. mec. iyi kaliteli, iyi cinsten 6. Yanmış, yanık.
pishshiqliq 【پىششىقلىق】 I Olgunluk, erginlik 2. Pişmiş, pişirilmiş.
pishshiqliq 【پىششىقلىق】 II 1. Sağlamlık 2. mec. Tecrübelilik, görgülülük. 3. Cimrilik, hasislik, 4. Beceriklilik, akıllılık. 5. İyi

kalitelilik.

pishtkóz 【پشتكۆز】 Çekik göz.

pishtlik 【پشتلك】 Bitli; bk. pitlik.

pit 【پت】 Bit, böcek. *Taxta piti* – Tahta kurusu, tahta biti. *Kéwez piti* – Tütün biti. *Ishtpiti* – Kene, sakırga.

pitiqlash 【پیتقلاش】 Kaynama, köpürme.

pitiqlimaq 【پیتقلىماق】 Kaynamak, köpürmek.

pitildimaq 【پیتلىدماق】 Bağırıp çağırmaq.

pitir 【پیتیر】 a. Fitre. *Pitir sadiqisi* – Fitre sadakası. *Pitir bermek* – Fitre vermek.

pitira 【پیتیرا】 bk. pitra.

pitirangghu 【پیتیرانغۇ】 Dağınık. *Pitirangghu bolup ketmek* – Dağınık oluvermek.

pitirangghuluq 【پیتیرانغۇلۇق】 Dağınıklık.

pitirash 【پیتیراش】 Dağılma.

pitirimaq 【پیتیرىماق】 Dağılmak.

pitirlash 【پیتیرلاش】 Çırpınma.

pitirlimaq 【پیتیرلىماق】 Çırpınmak.

pitlik 【پیتلىك】 Bitli.

pitne 【پیتنه】 a. Fitne. *Pitne adem* – Fitne arayan adam. *Pitne salmaq* – Araya fitne sokmak.

pitne-ighwa 【پیتنه-ئىغۋا】 a. Fitne ve igvâ.

pitne-pasat 【پیتنه-پاسات】 a. Fitne ve fesat.

pitne-pasatliq 【پیتنه-پاساتلىق】 a.u. Fitne ve fesat hali.

pitnichi 【پیتنىچى】 a.u. Fitne yapan kimse; fitneci.

pitnichilik 【پیتنىچىلىك】 a.u. Fitne hali, fitnecilik.

pitnixor 【پیتنىخور】 a.f. bk. pitnichi.

pitnixorluq 【پیتنىخورلۇق】 a.f.u. bk. pitnichilik.

pitra 【پیترا】 Saçma.

piyade 【پيیاده】 f. Piyade. *Piyade esker* – Piyade asker.

piyale 【پيیاله】 f. Piyale, çay içilen kase.

piyaz 【پيیاز】 f. Soğan.

piyonér 【پيیونېر】 r. İzci. *Piyonérlar sariyi* – İzciler sarayı.

plan 【پلان】 r. Plan. *Besh yilliq plan* – Beş yıllık plan.

planchanliq 【پلانچانلىق】 r.u. Planlı.

planlash 【پلانلاش】 r.u. Planlama.

planlighuchi 【پلانلىغۇچى】 r.u. Planlayıcı, planlayan.

planliq 【پلانلىق】 r.u. Planlı.

planlimaq 【پلانلىماق】 r.u. Planlamak.

plansiz 【پلانسىز】 r.u. Plansız.

plansizliq 【پلانسىزلىق】 r.u. Plansızlık.

plastinka 【پلاستىنكا】 r. Plak.

plénum 【پلېنۇم】 r. Plenom, genel toplantı; bk. qurultay.

po 【پو】 I ç. 1. Top 2. mec. Aldatma, hile, oyun, yalan.

po 【پو】 II ağ. Boş, oyuk.

pochaq 【پوچاق】 Nohut, burçak. *Pochighimiz pishmeydu* – Geçinenleyiz; birbirimize uyumuyoruz.

pochi 【پوچى】 ç.u. 1. Topçu 2. mec. Yalancı.

pochiliq 【پوچىلىق】 ç.u. Yalancılık.

pochta 【پوچتا】 r. Posta. *Pochta sandughi* – Posta sandığı.

pochtalyon 【پوچتالىون】 r. Postacı.

pochtixana 【پوچتىخانا】 r.f. Postahane, postane.

pochtikesh 【پوچتیکەش】 r.f. bk. pochalyon.

podaq 【پوداق】 bk. pordağ.

podpolkownik 【پودپولکونوونیک】 r. Yarbay.

poéma 【پوئەما】 r. Manzume, poem.

poéziye 【پوئەزییە】 r. Şür, nazım.

pogon 【پوگون】 r. Apolet.

pojang 【پوچانگ】 ç. Havai fişek. *Pojang atmaq* – Havai fişek atmak.

pojangza 【پوچانزا】 ç. Havai fişek.

pok 【پوک】 I Tıkaç, tıpa, mantar.

pok 【پوک】 II 1. Kof, içi boş, oyuk. 2. Çürük. 3. mec. Gevşeklik, karaktersizlik. 4. mec. Boşboğaz. *Pokkide chüşhti* – Pat diye düşüverdi.

pokan 【پوکان】 *Toxu pokini* – Tavuk kursağı. *Uyalghinidin pokandek qizirip ketti* – Utandığından kıpkırmızı oluverdi.

pokanchi 【پوکانچی】 Kasap işçisi.

pokanchiliq 【پوکانچىلىق】 Kasap işçiliği.

pokla 【پوکلا】 *Pokla chüşmek* – Pat diye düşmek.

pokuldash 【پوکۇلداش】 bk. pokuldimaq.

pokuldimaq 【پوکۇلدىماق】 *Yüregim pokuldap turuptu* – Kalbim korkudan küt küt atıyor.

pokunchi 【پوکۇنچى】 Bu, o, şu.

poq 【پوق】 Bok, gübre, necaset.

poqaq 【پوقاق】 1. Kursak. 2. Guatır (boğazda şişkinlik yapan bir hastalık).

pol 【پول】 Döşeme, parke döşeme.

pola 【پولا】 I f. ağ. bk. polo.

pola 【پولا】 II. *Pola qilmaq* – Ezmek; mınıcklamak.

polashqan 【پولاشقان】 Solgun, solmuş.

polashmaq 【پولاشماق】 Solmak.

polat 【پولات】 Çelik. *Polat quyudighan zawut* – Çelik fabrikası. *Polattek tawlanghan* – Çelik gibi tavllanmış.

poldurung-poldurung 【پولدۇرۇڭ-پولدۇرۇڭ】 Bol, bol, pek çok. *Barida poldurung-poldurung, yoqida qarap olturung* – d. Var olduğunda bol bol ye, yok olduğunda aç otur.

Polek 【پولهك】 r. Polonyalı, Leh. *Polek xelqi* – Polonya halkı. *Polek tili* – Leh dili.

polk 【پولك】 r. Alay. *Atliq polk* – Atlı alayı.

polkownik 【پولکونوونىك】 r. Albay.

polo 【پولو】 f. Pilav.

polushush 【پولۇشۇش】 Solma.

pom 【پوم】 1. İri parça, kütle, yığın, kesek, külçe. 2. Sınır (hudut) işareti.

pomaza 【پومازا】 r. Pazen, dimi bezi.

pombilaq 【پومبىلاق】 Tombul, şişman, tıknaz.

pomeshchik 【پومىشچىك】 r. Toprak ağası.

pomide 【پومىدە】 ç. İşçi, kömür madenlerinde kömürü parçalayan işçi.

pomlash 【پوملاش】 Kümeleme, yığın haline getirme.

pomlimaq 【پوملىماق】 Kümelemek, yığın haline getirmek.

pomnan 【پومنان】 u.f. Kabarık ekmeği; kepekli kabarık tandır ekmeği.

pompaymaq 【پومپايماق】 Şişmek, kabarmak.

pompiyish 【پومپىيىش】 Şişme, kabarma.

ponan 【پونان】 ağ. Francala.

ponkit 【پونكىت】 r. Nokta, yer. *Mal doxturluq ponkiti* – Veteriner yeri, baytarlık yeri.

pop 【پوپ】 r. Rus papazı.

- popayka** 【پوپايكا】 r. Kazak.
- popuch** 【پوپۇچ】 Terlik.
- popush** 【پوپۇش】 bk. popuch.
- popuza** 【پوپۇزا】 ç. Tehdit, gözdağı.
- popuzichi** 【پوپۇزىچى】 ç.u. Şantajcı.
- por** 【پور】 I 1. Boş 2. Çürük 3. Kuvvetsiz, zayıf.
- por** 【پور】 II bot. Kav, mantar kavı.
- pordaq** 【پورداق】 anat. 1. Erkeklerin cinsel organı. 2. Husye torbası 3. t. Fıtık.
- porek** 【پورهك】 Konca, gonca.
- poroshok** 【پوروشوك】 r.Toz. *Chish tazilaydighan poroshok* – Diş macunu; diş temizliği için kullanılan toz.
- porpang** 【پورپانگ】 Düz, dümdüz.
- port** 【پورت】 r. Liman. *Soda porti* – Ticaret limanı. *Herbiy port* – Askerî liman.
- portliq** 【پورتلىق】 r.u. Limanlı. *Portliq sheher* – Liman şehri.
- poruchik** 【پورۇچىك】 r. Subay.
- poruq-poruq** 【پورۇق-پورۇق】 Taklidî ses. *Kazan poruq-poruq kaynaydu* – Kazan fokur fokur kaynıyor.
- poruqlash** 【پورۇقلاش】 Fokurdama.
- poruqlimaq** 【پورۇقلىماق】 Fokurdamak.
- porush** 【پورۇش】 Kutu, çekmece.
- posma** 【پوسما】 I Gecelik, pamuk şapka.
- posma** 【پوسما】 II Makine yağlama parçası.
- post** 【پوست】 f. Kabuk. *Posti qélin* – Kabağı kalın.
- postum** 【پوستۇم】 Kürk, kışlık palto, gocuk.
- poshkal** 【پوشكال】 Pide, çörek. *Tuxum poshkal* – Omlet.
- pota** 【پوتا】 Kuşak.
- potey** 【پوتهي】 ç. Küçük kale.
- potla** 【پوتلا】 Buncukküpe.
- poyiz** 【پويسز】 r. Tren, katar.
- pozitsiye** 【پوزىتسىيە】 r. Tutum, pozisyon. *Dostluk pozitsiyesinde bolmaq* – Dostluk tutumu içinde bulunmak; dostça davranmak.
- pöngzek** 【پۆنگزەك】 Top.
- pöpüchek** 【پۆپۈچەك】 Saç tutamı, perçem.
- pöpük** 【پۆپۈك】 Saçak.
- pöre** 【پۆره】 Börek.
- pöze** 【پۆزه】 Talaş, eğinti.
- praktika** 【پراكتىكا】 r. Pratik.
- praktikantliq** 【پراكتىكانتلىق】 r.a. Araştırmacılık.
- Prawoslawiye** 【پراۋوسلاۋىيە】 İt. Ortodoks dini.
- prézidént** 【پرېزىدېنت】 r. Başkan, cumhurbaşkanı.
- prézidéntliq** 【پرېزىدېنتلىق】 r.u. Başkanlık.
- prézidium** 【پرېزىدېنتۇم】 Ck Prezidyum; başkanlık heyeti.
- prikazchik** 【پرىكازچىك】 r.u. Tezgahtar, satıcı.
- primus** 【پرىمۇس】 r. Gaz ocağı.
- prinsip** 【پرىنسىپ】 r. Prensiplilik, ilke, esas, umde.
- prinsipal** 【پرىنسىپال】 r. Prensiplilik. *Prinsipal mesile* – Prensiplilik mesele.
- prinsipalliq** 【پرىنسىپاللىق】 r.u. Prensiplilik.
- prinsipliq** 【پرىنسىپلىق】 r.u. Prensiplilik, esas itibariyle.
- profésor** 【پروفېسسور】 r. Profesör.
- profesorluq** 【پروفېسسورلۇق】 r.u. Profesörlük.
- programma** 【پروگرامما】 r. Program, tüzük.
- programmiliq** 【پروگراممىلىق】 r.u. Programlı.

Programmiliq mesile – Programlı mesele.
prokuratura 【پروکۇراتۇرا】 r. Savcılık.
prokuror 【پروکۇرور】 r. Savcı.
proletar 【پرولېتار】 r. Proleter.
proletarlıq 【پرولېتارلىق】 Proleterlik.
Protéstant 【پروتېستانت】 r. Protestan.
protéstantlıq 【پروتېستانتلىق】 r.u. Protestanlık.
protokol 【پروتوكول】 r. Tutanak. *Protokol yazmaq* – Tutanak yazmak.
psixolog 【پسخولوگ】 r. Psikolog.
psixologiyeye 【پسخولوگىيە】 r. Psikoloji, ruh bilimi.
puchaq 【پۇچاق】 bk. purchaq.
puchqaq 【پۇچقاق】 Kürk için kullanılan derinin parçası.
puchmaq 【پۇچماق】 Köşe. *Puchmaqtiki dukan* – Köşedeki dükkan.
puchuk 【پۇچۇك】 1. Kısa ve kalkık burun 2. Kenar kırıklığı; kırılmadan dolayı hasil olan eksiklik; gedik.
puchulash 【پۇچۇلاش】 Ateşte kızartma.
puchulimaq 【پۇچۇلماق】 Ateşte kızartmak. *Qonaqni puchulimaq* – Mısırı koçanı ile beraber korda pişirmek.
puchulmaq 【پۇچۇلماق】 Gedilmek, kırılmadan dolayı hasil olan eksiklik. *Bisi puchulup ketken palta* – Ağzı gedilmiş balta.
puchulush 【پۇچۇلۇش】 Gedilme.
puxar 【پۇخار】 Zevk, lezzet, haz. *Puxurum qanmidi* – Zevkine doymadım.
puxra 【پۇخرا】 a.l. Tebaa, uyruk, vatanş, yurttaş. An' *gliye puxrasi* – İngiltere vatanş. 2. Sakin, oturan. *Sheher puxrasi* – Şehir sakini; şehirli.

puxraliq 【پۇخرالىق】 a.u. Vatandaşlık, yurttaşlık.
puxta 【پۇختا】 f. Sağlam, esaslı, itinalı, titiz. *Puxta adem* – Sağlam ve titiz adam.
puxtilash 【پۇختىلاش】 f.u. Sağlamlaştırma, özen gösterme.
pukey 【پۇكەي】 ç. Tezgah, satıcı tezgahı.
pukunchi 【پۇكۇنچى】 Bu, o, şu.
puqurash 【پۇقۇراش】 Kabarma, yükselme, havalanma, uçma, kopma.
puqurimaq 【پۇقۇرماق】 Kabarmak, yükselmek, havalanmak, uçmak, kopmak. *Shamaldin puqurighan qar* – Fırtına ile kopmuş kar.
pul 【پۇل】 f. Para.
pulang-salang 【پۇلاڭ-سالانگ】 Büksül, dolambaçlı, yılankavi.
pulanglimağ 【پۇلانگلىماق】 Sallanmak, ırgananmak, yalpalanmak.
pulat 【پۇلات】 bk. polat.
puldar 【پۇلدار】 f. Paralı, zengin. *Puldar adem* – Paralı adam.
pulluq 【پۇللۇق】 f.u. bk. puldar.
pulsiz 【پۇلسىز】 f.u. Parasız.
pulsizliq 【پۇلسىزلىق】 f.u. Parasızlık.
pultaymaq 【پۇلتايماق】 Çıkmak, kendini sarkıtmak, görünmek.
pulus 【پۇلۇس】 bot. Yabani tarçın.
pung 【پۇڭ】 ç. 1. Çin ağırlık ölçü birimi, yaklaşık 0,35 gram. 2. Alan ölçü birimi, yaklaşık 66 m.
pur 【پۇر】 I Haber, söylenti, rivayet, söz, laf.
pur 【پۇر】 II Taklidî ses. *Qush purla qilip uchup ketti* – Kuş pır diye uçup gitti.

puraq 【بۇراق】 Koku. *Puraq bermek* – Koku vermek. *Xush puraq* – Hoş koku. *Yaman puraq* – Kötü koku. *Sésiq puraq* – Pis koku. *Köyük purughi* – Yanık dumani.

puraqliq 【پۇراقلىق】 Kokulu.

puras 【پۇراس】 1. Koklama 2. Kokma.

purat 【پۇرات】 *Parche-purat* – Parça, irili ufaklı.

puratmaq 【پۇراتماق】 (purumaq'tan) Koklatmak.

purbash 【پۇرباش】 zool. İspinoz.

purchaq 【پۇرچاق】 Nohut, bezelye. *Jangdu purchaq* – Soya (fasulyesi). *Mash purchaq* – Fasulye. *Ash purchaq* – Yemek fasulyesi.

purghen 【پۇرغەن】 f. Kederli, elemli, üzgün, mahzun, üzüntülü.

purzhina 【پۇرژىنا】 r. Yay, zemberek.

purzhiniliq 【پۇرژىنلىق】 r.u. Yayh, zemberekli.

purquldilmaq 【پۇرقۇلدىلماق】 Burnundan görültü ile soluk almak, puflamak.

purqumaq 【پۇرقۇماق】 Horuldamak, horlamak.

purqurimaq 【پۇرقۇرۇلماق】 Buram buram çıkmak.

purqurutuwetmek 【پۇرقۇرۇتۇۋەتمەك】 Tozlandırılmak, toz içinde bırakmak, ise tutmak, islemek.

purqurutuwétish 【پۇرقۇرۇتۇۋېتىش】 Tozlandırılma, toz içinde bırakma, ise tutma.

purqush 【پۇرقۇش】 Horuldama, horlama.

purlashqan 【پۇرلاشقان】 Ezik, mıncık mıncık, buruşuk, kırışık.

purlashmaq 【پۇرلاشماق】 Buruşmak, kırışmak.

purlushush 【پۇرلۇشۇش】 Buruşma, kırışma.

purnem 【پۇرنەم】 f. Nemli, rutubetli. *Közüm purnem* – Gözüm yaşlı.

purset 【پۇرسەت】 a. Fırsat. *Pursettin paydilanmaq* – Fırsattan faydalanmak.

pursetperest 【پۇرسەتپەرەست】 a.f. Fırsatçı.

pursetperestlik 【پۇرسەتپەرەستلىك】 a.f.u. Fırsatçılık.

pursetwaz 【پۇرسەتۋاز】 a.f. bk. pursetperest.

pursetwazliq 【پۇرسەتۋازلىق】 a.f.u. bk. pursetperestlik.

purtumshuq 【پۇرتۇمشۇق】 zool. Ekin kargası.

puruch 【پۇرۇچ】 Kesim, kırpma, kesme.

purumaq 【پۇرۇماق】 1. Koklamak 2. Kokmak.

purush 【پۇرۇش】 f. Satıcı, tezgahdar. *Chaypurush* – Çay satıcısı.

purutush 【پۇرۇتۇش】 Koklatma.

pustanchi 【پۇستانچى】 1. Bu, o, şu 2. Felan.

pushayman 【پۇشايمان】 f. Pişman. *Pushayman yémek* – Pişman olmak.

pushqaq 【پۇشقاق】 I. *Bulung-pushqaq* – Köşe bucak.

pushqaq 【پۇشقاق】 II Paça; pantolonun paçası.

pushqurmaq 【پۇشقۇرۇماق】 Kişnemek.

pushmaq 【پۇشماق】 I. *Ichim pushuwaitidu* – Canım sıkılıyor. *Iching pushsa* – Canın sıkılsa.

pushmaq 【پۇشماق】 II bk. puchmaq.

pushman 【پۇشمان】 f. bk. pushayman.

pusht 【پۇشت】 f. 1. Sırt, arka 2. Belkemiği. *Pushtidin tamghandek* – Aslının aynısı; Aslının bir parçası gibi.

pushtang 【پۇشتانگ】 Mesnet, destek.

Pushtu 【پۇشتۇ】 f. Afgan dili; Afganistan'ın devlet dili. *Pushtu tili* – Afgan dili.

pushuq 【پۇشۇق】 *Ich pushughi* – Can sıkıntısı.

pushuldash 【پۇشۇلداش】 Fosurdama, pofurdama, sık sık nefes alma.

pushuldimaq 【پۇشۇلدىماق】 Fosurdamak, pofurdamak, sık sık nefes almak.

pushurmaq 【پۇشۇرماق】 I. *Ich pushurmaq* – Can sıkmak. *Ichimni pushurma* – Canımı sıkma.

pushurmaq 【پۇشۇرماق】 II 1. Pişirmek 2. Olgunlaştırmak, hazırlamak.

put 【پۇت】 I Bacak, ayak.

put 【پۇت】 II r. Eski Rus ağırlık birimi, 16,3 kilo ağırlığında.

put-qol 【پۇت-قول】 El ve ayak. *Put-qolum baghlinip qaldi* – El ve ayağım bağlandı; Çaresiz, faaliyet edemeyecek bir durumdayım.

puta 【پۇتا】 bk. pota.

putaq 【پۇتاق】 Budak.

putaqlash 【پۇتاقلاش】 Kol halinde ayrılma; dallanma.

putaqliq 【پۇتاقلىق】 Budaklı. *Putaqliq taxta* – Budaklı tahta.

putaqlimaq 【پۇتاقلىماق】 Kol halinde ayrılmak; dallanmak.

putash 【پۇتاش】 Budama, budak kesme.

putbol 【پۇتبول】 r. Futbol.

putbolchi 【پۇتبولچى】 r.u. Futbolcu.

putimaq 【پۇتىماق】 Budamak, budak kesmek.

putlash 【پۇتلاش】 I Put ağırlık birimi ile tartma.

putlash 【پۇتلاش】 II 1. Engel olma 2. Çelme takma.

putlashmaq 【پۇتلاشماق】 Ayağı sürçmek; ayağı takılmak.

putlikashang 【پۇتلىكاشانگ】 Engel, güçlük.

putlimaq 【پۇتلىماق】 I Put ağırlık birimi ile tartmak.

putlimaq 【پۇتلىماق】 II 1. Engel olmak 2. Çelme takmak.

putluq 【پۇتلۇق】 Ayaklı. *Tört putluq bolup qonaqliqing arisi bilen mangdim* – Dört ayaklı olarak mısır tarlası içinden yürüdüm.

puza 【پۇزا】 I Yonga.

puza 【پۇزا】 II Oklava.

-puzul 【پۇزۇل-】 ç. *Ashpuzul* – Lokanta.

puzur 【پۇزۇر】 a. Güzel, şirin, sevimli.

püchek 【پۇچەك】 Boş, çekirdeksiz. *Püchek adem* – Boş adam.

pücheklik 【پۇچەكلىك】 1. Boş ve zayıflık; cılızlık 2. mec. Alçaklık, görgüsüzlük.

püdek 【پۇدەك】 1. Esmeye, esinti 2. Islık, ötme, ötüş.

püdash 【پۇدەش】 1. Üfleme 2. Esmeye, esinti 3. Islık, ötme, ötüş, ıslık çalma.

püdimek 【پۇدىمەك】 1. Üflemek 2. Esmeye, esinti 3. Islık, ötmek, ıslık çalmak.

püdüwetmek 【پۇدۇۋەتمەك】 Üflemek, üfleyivermek.

püdüwétish 【پۇدۇۋەتیش】 Üfleme, üfleyiverme.

püklesh 【پۇكلەش】 Kıvrırma, katlama, bükme.

püklimek 【پۇكلەمەك】 Kıvrırmak, katlamak, bükmek.

pükme 【پۇكمەك】 Bükme, katlamak, kıvrırmak. *Tiz pükme* – Diz çökmek, eğilmek. *Könglünge püküp qoy* – Aklında olsun.

püküş 【پۇكۇش】 Bükme, katlama, kıvrırma.

pülesh 【پۇلەش】 Esmeye, üfleme.

pülimək 【پۆلمەك】 Esmek, üfleme.

pürkenchük 【پۈركەنچۈك】 Omuzluklu başlık; çocuk başlığı.

pürkesh 【پۈركەش】 I Fıskırma, serme, sıçratma.

pürkesh 【پۈركەش】 II Sarma, çok sıcak giyindirme, bürüme, bürünme.

pürkimek 【پۈركىمەك】 I Fıskırmak, sermek, sıçratmak.

pürkimek 【پۈركىمەك】 II Sarmak, çok sıcak giyindirmek, bürüme, bürünmek.

pürlengke 【پۈرلەنگە】 Fıfır, farbala, kıvrım. *Pürlengke köynek* – Fıfır gömlek.

pürlesh 【پۈرلەش】 Kıvrırma.

pürlimek 【پۈرلىمەك】 bk. pürmek.

pürme 【پۈرمە】 Fıfır, farbala, kıvrım.

pürmek 【پۈرمەك】 Kıvrırmak.

pürük 【پۈرۈك】 Buruşuk.

pürüş 【پۈرۈش】 Kıvrırma.

pürüşhek 【پۈرۈشكەك】 Kolay buruşan.

pürüşheklük 【پۈرۈشكەكلىك】 Kolay buruş buruş olma hali.

pürüşmek 【پۈرۈشمەك】 Buruşmak.

pürüşhüş 【پۈرۈشۈش】 Buruşma.

pütermek 【پۈتەرمەك】 Bitirmek.

pütey 【پۈتەي】 Kapalı, çıkmaz. *Pütey neyche* – Kapalı borucuk.

püteyleshmek 【پۈتەيلەشمەك】 Kapalı hale gelmek.

püteylishish 【پۈتەيلىشىش】 Kapalı hale gelme.

pütkenlik 【پۈتكەنلىك】 Yetkinlik, eksiksizlik, bitmiş olma hali.

pütliche 【پۈتكىچە】 Bitene kadar.

pütkü 【پۈتكۈ】 tar. 1. Liste 2. Mektup.

pütküchi 【پۈتكۈچى】 tar. Yazan, katip.

pütkül 【پۈتكۈل】 Bütün, tüm, hepsi. *Pütkül yer yüzi* – Bütün yer yüzü.

pütmek 【پۈتمەك】 I Bitmek.

pütmek 【پۈتمەك】 II tar. Yazmak.

pütmek 【پۈتمەك】 III 1. İyi olmak, kapanmak, et bağlamak. *Yaram pütüp ketti* – Yaram iyileşti. 2. Tıkanmak. *Burnum pütüp qaldi* – Burnum tıkanı. *Boyigha bala pütüp qaptu* – Gebe kalmış. *Béshinggha néme bala pütüti?* – Başına ne gibi bir belâ geldi?

pütmes-tügümes 【پۈتمەس-تۈگۈمەس】 Bitmez tükenmez.

püttürmek 【پۈتتۈرمەك】 I 1. Bitirmek 2. Kökünü kurutmak.

püttürmek 【پۈتتۈرمەك】 II tar. (pütmek'ten II) Yazdırmak.

pütük 【پۈتۈك】 tar. Mektup.

pütükchi 【پۈتۈكچى】 tar. Yazıcı, katip.

pütüm 【پۈتۈم】 Anlaşma, mütareke, ateşkes.

pütün 【پۈتۈن】 Bütün, tüm, tümü.

pütün-sürük 【پۈتۈن-سۈرۈك】 Tam, tüm, bütün. *Pütün-sürük bir qoy göshi* – Bütün bir koyunun eti.

pütünlesh 【پۈتۈنلەش】 Bütünleme.

pütünley 【پۈتۈنلەي】 Büsbütün, tamamıyla, bütün bütün.

pütünlimek 【پۈتۈنلىمەك】 Bütünlemek.

pütünlük 【پۈتۈنلۈك】 Bütünlük. *Térritoriye pütünlügi* – Toprak bütünlüğü.

pütürmek 【پۈتۈرمەك】 Bitirmek.

pütürüwetmek 【پۈتۈرۈۋەتمەك】 Bitirivermek.

pütürüwétish 【پۈتۈرۈۋېتىش】 Bitiriverme.

pütürüş 【پۈتۈرۈش】 Bitirme.

pütüşh 【پۈتۈش】 I Bitme, bitiş.

pütüşh 【پۈتۈش】 II Yazma.

R ر

rabat 【ارات】 tar. Mola verilen saray (avlu).

rabite 【ارابته】 a. tar. Rabıta, bağlantı, irtibat.

radikal 【رادىكال】 I r. Radikal, köktenci.

radikal 【رادىكال】 II r. Kök işareti.

radist 【رادىست】 r. Radyotelgrafça.

radiyator 【رادىاتور】 r. Radyatör.

radiyo 【رادىيو】 r. Radyo. *Radiyo anglighuchi*
– Radyo dinleyici.

radiyochi 【رادىيوچى】 r.u. Radyotelgrafça.

radiyogramma 【رادىيوگرامما】 r. Radyogram.

radiyolashmaq 【رادىيولاشماق】 r.u. Radyo tesisi
koymak.

radiyolashturmaq 【رادىيولاشتۇرماق】 r.u.
(radiyolashmaq'tan) Radyo tesisi koydurmak.

radiyostansiye 【رادىيوستانسىيە】 r. Radyo
santrali.

radiyotéxnika 【رادىيوتېخنىكا】 r. Radyoteknik.

radius 【رادىيۇس】 r. mat. Yarıçap, nısf
kudur.

rahet 【راهت】 a. 1. Zevk, lezzet, haz 2.
Rahat, huzur.

rahetsbexsh 【راهتبهخش】 a.f. Rahat, huzur.

rahatlendürmek 【راهتلهندۇرمەك】 a.u. Rahat
ettirmek, huzur vermek, zevklendirmek.

rahetlenmek 【راهتلهنمەك】 a.u. Rahatlanmak.

rahatlik 【راهتلىك】 a.u. Rahatlık.

rahatlinis 【راهتلىنىس】 a.u. Rahatlanma.

rahetsiz 【راهتسىز】 a.u. Rahatsız, huzursuz,
zevksiz.

rahetsizlik 【راهتسىزلىك】 a.u. Rahatsızlık,
huzursuzluk, zevksizlik.

rahip 【راهىپ】 a. Rahip.

raja 【راجا】 ağ. Miknatis.

rakéta 【راكېتا】 r. Roket, füze. *Rakéta élip
yürgüchi* – Taşıyıcı roket.

ramizan 【رامىزان】 a. Ramazan. *Ramizan
héyti* – Ramazan bayramı.

ramka 【رامكا】 r. Çerçeve.

rana 【رانا】 a. bot. 1. Sarı yabancı gül 2. mec.
Sevimli, güzel. 3. Rana (özel kadın adı).

raport 【راپورت】 Rapor.

ras 【راس】 f. bk. rast.

rasa 【راسا】 Hakiki, gerçək, fiili, mevcut, bizzat, tam. *Ishning rasa qizghin waxtida* – İşin tam doruğunda iken. *Qonaq rasa pishiptyu* – Mısır gerçekten olmuş.

rasxot 【راسخوت】 r. Masraf, gider.

rasla 【راسلا】 Gerçekten, oldukça, gayet.

raspiska 【راسپيسكا】 r. Makbuz, alındı, borç senedi.

rast 【راست】 f. Gerçək, hakiki, doğru, inanılır.

Rast xewer – Hakikî haber. **Rastini éytqanda** – Gerçekten. **Rast éytimen** – Gerçeği söylüyorum.

rastgöy 【راستگوي】 f. Dürüst, gerçəkçi, doğru sözlü.

rastgöylik 【راستگويلىك】 f.u. Dürüstlük, gerçəkçilik, doğru sözlülük.

rastida 【راستيدا】 f.u. Gerçekten, doğrusu.

rastla 【راستلا】 f.u. Gerçekten, yerinde, tam zamanında.

rastlanmaq 【راستلانماق】 f.u. 1. Doğrulanmak 2. Tamir edilmek 3. Yoluna konulmak; düzenlenmek.

rastlash 【راستلاش】 f.u. 1. Tasdik etme; onaylama, doğrulama 2. Tamir etme, hazırlama 3. Yoluna konulma.

rastliq 【راستلىق】 f.u. Doğruluk, gerçəklik, samimilik. **Rastliq bilen** – Doğru olarak, samimî olarak.

rastlimaq 【راستلىماق】 f.u. 1. Tasdik etmek, onaylamak, doğrulamak 2. Tamir etmek, hazırlamak 3. Yoluna konulmak.

rawa 【راوا】 f. Caiz, makbul, meşru. **Rawa körmek** – Meşru görmek. **Hajitim rawa boldi** – İhtiyacım halloldu; ihtiyacım giderildi.

rawach 【راواچ】 bot. Ravent.

rawaj 【راواج】 f. Gelişme, ilerleme, inkişaf.

Rawaj tapmaq – Gelişmek; ilerlemek.

rawajlandurmaq 【راواچلاندرۇماق】 f.u. (rawajlanmaq'tan) Geliştirmek, ilerletmek.

rawajlandurulmaq 【راواچلاندرۇلۇماق】 f.u. Geliştirilmek.

rawajlandurush 【راواچلاندرۇش】 f.u. Geliştirme, ilerletme.

rawajlanmaq 【راواچلانماق】 f.u. Gelişmek, ilerlemek, inkişaf etmek.

rawaq 【راواق】 f. Çadır, otak.

rawan 【راوان】 f. Yürürlükte olmak, geçmek.

Rawan bolmaq – Yürürlükte olmak.

rawanlik 【راوانلىك】 f.u. Yürürlükte olmak.

rawap 【راواپ】 Bir tür çalgı aleti.

rawapchi 【راواپچى】 f.u. Çalgıcı.

rawiy 【راويى】 a. Hikâyeci.

rawiyan 【راوييان】 f. Hikâyeci, anlatan.

ray 【راي】 a. Durum, istek. **Hawa rayi** – Hava durumu. **U momayning rayini qayturuşqa pétinalmidi** – O ninenin isteğini geri çevirmeye cüret edemedi.

rayon 【رايون】 r. Bölge. **Herbiy rayon** – Askerî bölge.

rayonluq 【رايونلۇق】 r.u. Bölge, bölgeye ait, bölgesel. **Rayonluq komitet** – Bölge komitesi.

razi 【رازى】 a. Razi.

razilashmaq 【رازىلاشماق】 Vedalaşmak, ayrılmak.

raziliq 【رازىلىق】 a.u. Rıza, mutabakat. **Men ata-anamning razilighini aldım** – Ben ata-anamın rızasını aldım.

raziliqsiz 【رازىلىقسىز】 Rıza olmama hali.

razilishish 【رازىلىشىش】 a.u. Vedalaşma, ayrılma.

razimen 【رازمن】 a.f. Hoşnut, memnun.

razwétkichi 【رازوئیتکچی】 r. Keşifçi, istihbaratçı.

Reb 【رەب】 a. Tanrı. *Ya Rebbim* – Ya Rabbım.

reddiye 【رەددییە】 a. Reddiye, itiraz.

reh 【رەھ】 f. Yol, hat.

rehber 【رەھبەر】 f. Rehber.

rehberlik 【رەھبەرلىك】 f.u. Rehberlik.

rehbiriye 【رەھبىرىيە】 f. Rehberlik eden.

Rehbiriye orunlar – Rehberlik eden kurumlar.

Rehbiriye xadim – Rehberlik eden kimse; lider.

rehim 【رەھىم】 I a. Rahîm, acıma. *Rehim qilmaq* – Acılamak.

rehim 【رەھىم】 II a. Rahim, dölyatağı.

rehim 【رەھىم】 III a. Rahîm, acıma. *Rehim qilmaq* – Acılamak. *Düşmen'ge rehim qilmang* – Düşmana acımayın.

rehimdar 【رەھىمدار】 a.f. Acıyan, şefkatli.

rehimdarliq 【رەھىمدارلىق】 a.f.u. Acıma hali; şefkatli olma hali.

rehimdil 【رەھىمدىل】 a.f. Merhametli, acıyan, şefkatli.

rehimdillik 【رەھىمدىللىك】 a.f.u. Merhametlilik, şefkatlilik, yumuşak yüreklilik.

rehimlik 【رەھىملىك】 a.u. Merhametli, şefkatli.

rehimsiz 【رەھىمسىز】 a.u. Merhametsiz, şefkatsiz, acımasız. *Rehimsiz adem* – Acımasız adam.

rehimsizlik 【رەھىمسىزلىك】 a.u. Merhametsizlik, şefkatsizlik, acımasızlık.

rehman 【رەھمان】 a. Rahman.

rehmet 【رەھمەت】 a. Teşekkür. *Atangha rehet* – Babana teşekkür; çok teşekkürler.

Rehet éytmaq – Teşekkür söylemek. *Rehet yamghuri* – Rahmet yağmuru. *Xuda rehet qilsun* – Tanrı esirgesin, Tanrı korusun.

rehmetlik 【رەھمەتلىك】 a.u. Rahmetli. *Anam rehetlik* – Annem rahmetli.

rehmiti 【رەھمىتى】 a. Rahmetli. *Atang rehetiti* – Baban rahmetli.

rehne 【رەھنە】 a. Rehin. *Rehne bermek* – Rehine koymak. *Rehne qilmaq* – Rehin tutmak.

rex 【رەخ】 f. Kumaş.

rexmet 【رەخمەت】 f. bk. rehet.

rext 【رەخت】 f. bk. rex.

reis 【رەئىس】 a. Reis, başkan.

reislik 【رەئىسلىك】 a.u. Reislik, başkanlık.

Reislik qilghuchi – Reislik eden. *Reislik qilmaq* – Reislik etmek.

reket 【رەكەت】 a. Rek'at.

reqem 【رەقەم】 a. Rakam, sayı, numara.

reqemlesh 【رەقەملەش】 a.u. Numaralama.

reqemlik 【رەقەملىك】 a.u. Numaralı.

reqemlimek 【رەقەملىمەك】 a.u. Numaralamak.

reqip 【رەقىپ】 a. Rakip.

reqiplik 【رەقىپلىك】 a.u. Rekabet.

relle 【رەللە】 Can sıkıntısı, sıkıntı, kızgınlık, gücenme.

rem 【رەم】 a. Fal. *Rem kitabı* – Fal kitabı.

remchi 【رەمچى】 a.u. Falcı.

remetlik 【رەمەتلىك】 a.u. Rahmetli, merhum.

remiti 【رەمىتى】 a.f. bk. rehetlik.

remmal 【رەممال】 a. Büyücü, üfürükçü.

remmalliq 【رەمماللىق】 a.u. Büyücülük, üfürükçülük.

remz 【رەمز】 a. Simbol, belge, şifre.
rende 【رەندە】 f. Rende. **Rende salmaq** – Rendelemek.
rendilesh 【رەندىلەش】 f.u. Rendeleme.
rendiligüchi 【رەندىلىگۈچى】 f.u. Rendeleyen, rendeleyici.
rendilimek 【رەندىلىمەك】 f.u. Rendelemek.
rene 【رەنە】 f. Güceniklik, dargınlık, kırgınlık, rencide.
reng 【رەڭ】 Renk. **Béghir reng** – Kahverengi. **Polat reng** – Çelik renk. **Jigher reng** – Kahverengi. **Cheyze reng** – Patlıcan rengi, mor. **Xurma reng** – Hurma renk. **Qaramtul reng** – Karamsı renk. **Sériq reng** – Sarı renk. **Köküş reng** – Mavi renk. **Kömüş reng** – Gümüş renk. **Renggi öchüp ketti** – Benzi kül gibi oldu. **Renggi tatrighan** – Benzi sararmış.
rengdar 【رەڭدار】 f. Renkli.
rengdarliq 【رەڭدارلىق】 f.u. Renklilik.
rengdash 【رەڭدەش】 f.u. Aynı renkte, aynı renkli.
rengdashliq 【رەڭدەشلىق】 f.u. Aynı renkte olma hali.
rengga-reng 【رەڭگا-رەڭك】 f. Rengarenk; bk. rengmu-reng.
renglenmek 【رەڭلەنمەك】 f.u. Boyanmak.
renglesh 【رەڭلەش】 f.u. Boyama.
renglik 【رەڭلىك】 f.u. Renkli. **Altun renglik** – Altın renkli.
renglimek 【رەڭلىمەك】 f.u. Boyamak.
rengmu-reng 【رەڭمۇ-رەڭك】 f. Rengarenk.
rengmu-renglik 【رەڭمۇ-رەڭلىك】 f.u. Rengarenk olma hali.
rengsiz 【رەڭسىز】 f.u. Renksiz.
rengwazliq 【رەڭۋازلىق】 f.u. Göz boyama.

Rengwazliq qilmaq – Göz boyamak; aldatmak.
renjimek 【رەنجىمەك】 f.u. Gönül kırılmak, üzülmek.
renjish 【رەنجىش】 f.u. Gönül kırılma, üzülmek.
renjitish 【رەنجىتىش】 f.u. Üzme, gönlünü kırma.
renjitmek 【رەنجىتمەك】 f.u. Üzmek, gönlünü kırmak.
repiq 【رەپىق】 a. Arkadaş, yoldaş.
resetxana 【رەسەتخانا】 a.f. Rasathane.
reside 【رەسىدە】 f. Kemale erme; olgunlaşma. **Reside bolmaq** – Olgunlaşmak; kemale ermek, büyülemek.
resim 【رەسىم】 I a. Resim. **Sizma resim** – Çizgi resim. **Resimge almaq** – Resime çekmek. **Resimge chüshmek** – Resime çekilmek. **Resim salmaq** – Resim yapmak. **Resim sizmaq** – Resim yapmak.
resim 【رەسىم】 II a. Âdet, alışkı, an'ane, gelenek. **Bizning resmimiz shu** – Bizim âdetimiz şöyle. **Bu bizge resim bolup qaldi** – Bu bize âdet olmuştur.
resim-yosun 【رەسىم-يوسۇن】 a.u. Kaide, anane, gelenek.
resimchi 【رەسىمچى】 a.u. Ressam.
resimlik 【رەسىملىك】 a.u. Resimli. **Resimlik zhurnal** – Resimli dergi.
resmen 【رەسمەن】 a. Resmen, resmî olarak.
resmiy 【رەسمىي】 a. Resmî. **Resmiy rewishte** – Resmî halde.
resmiyet 【رەسمىيەت】 a. Resmiyet.
resmiyetchi 【رەسمىيەتچى】 a.u. Formalist, şekilci.
resmiyetchilik 【رەسمىيەتچىلىك】 a.u. Şekilcilik, formalizm, biçimcilik.

resmiyleshmek 【رەسمىيەشمەك】 a.u. 1. Kanunlaşmak 2. Biçimlenmek, şekillenmek.
resmiyeshdürmek 【رەسمىيەشتۈرمەك】 a.u. (resmiyeshmek'ten) 1. Kanunlaştırmak 2. Şekillendirmek, biçimlendirmek.
resmiylishish 【رەسمىيلىشىش】 a.u. 1. Kanunlaşma 2. biçimlenme, şekillenme.
ressam 【رەسسام】 a. Ressam.
ressamliq 【رەسسامللىق】 a.u. Ressamlık. **Ressamliq qilmaq** – Ressamlık yapmak.
reste 【رەستە】 f. Pazar. **Kitap restisi** – Kitap satış yeri.
resul 【رەسۇل】 a. Resul, elçi, peygamber.
reswa 【رەسۋا】 a. Rezil. **Reswa bolmaq** – Rezil olmak. **Reswamni chiqardi** – Rezil etti.
reswachiliq 【رەسۋاچىلىق】 a.u. Yüzkarası, rezalet, ayıp.
reswagerchiliq 【رەسۋاگەرچىلىق】 a.f.u. bk. reswachiliq.
reswaliq 【رەسۋالىق】 a.u. bk. reswachiliq.
resht 【رەشت】 f. İplik, bağ. **Köngül reshti** – Gönül bağı, sevgi bağı.
ret 【رەت】 I a. Red, geri çevirmek. **Ret qilmaq** – Reddetmek.
ret 【رەت】 II Düzen, sıra. **Retke salmaq** – Çeki düzen vermek. **Jawap rétide** – Cevap sırasında; cevap yerine; cevap gibi.
retlesh 【رەتلەش】 Düzenleme, çeki düzen verme.
retligüchi 【رەتلىگۈچى】 Düzenleyen, çeki düzen veren.
retlik 【رەتلىك】 Düzenli. **Kiyimliri retlik** – Elbiseleri düzenli.
retlimək 【رەتلىمەك】 Düzenlemek, çeki düzen vermek.

retsiz 【رەتسىز】 Düzensiz.
retsizlenmek 【رەتسىزلەنمەك】 Düzensizlenmek; karışık hale gelmek.
retsizlik 【رەتسىزلىك】 Düzensizlik.
reweq 【رەۋەق】 a. bk. rawaq.
rewende 【رەۋەندە】 f. Seyyar satıcı.
rewendichilik 【رەۋەندىچىلىك】 f.u. Seyyar satıcılık. **Rewendichilik qilmaq** – Seyyar satıcılık yapmak.
rewish 【رەۋىش】 1. Suret, kılık 2. Görünüş, tavır 3. gr. Zarf.
rewishdash 【رەۋىشداش】 f.u. Zarf fiili, gerundium.
reyhan 【رەيھان】 f. bot. Fesleğen, bazillik.
rezende 【رەزەندە】 f. Nezle.
rezgi 【رەزگى】 f. Zayıf, güçsüz.
rezil 【رەزىل】 a. Rezil.
rezilane 【رەزىلانە】 a.f. Alçakça, namussuzca, rezil bir şekilde.
rezillik 【رەزىللىك】 a.u. Rezillik.
rezm 【رەزىم】 a. İma, kinaye, imalı söz.
réaktiw 【رېئاكتىۋ】 r. Reaktif. **Réaktiw ayropilan** – Reaktif uçak.
réalistik 【رېئالىستىك】 r. Realist, gerçekçi.
réalizm 【رېئالىزىم】 r. Realizm, gerçekçilik.
réallashmaq 【رېئاللاشماق】 r.u. Gerçekleşmek.
réallashturmaq 【رېئاللاشتۇرماق】 r.u. (réallashmaq'tan) Gerçekleştirmek.
réallashturush 【رېئاللاشتۇرۇش】 r.u. Gerçekleştirme.
réalliq 【رېئاللىق】 r.u. Realite, hakikat.
rézhissor 【رېژىسسور】 r. Rejisör, yönetici.
rézhissorluq 【رېژىسسورلۇق】 r.u. Rejisörlük.

Rézhissorluq qilmaq – Rejisörlük yapmak.
rékord 【ريكورد】 r. Rekor. **Rékord qoymaq** – Rekor kırmak.
rékordchi 【ريكورديچى】 r.u. Rekormen.
rékordliq 【ريكورदلىق】 r.u. Rekor.
réktor 【ريكتور】 r. Rektör.
rélis 【رېلىس】 r. Ray.
rémont 【رېمونت】 r. Onarım. **Rémont qilmaq** – Onarmak.
rémontlatmaq 【رېمونتلاتماق】 r.u. (rémontlimaqtan) Onartmak.
rémontlima 【رېمونتلىماق】 r.u. Onarmak, tamir etmek.
rémontlitish 【رېمونتلىتىش】 Onartma.
répétitsiye 【رېپېتېتسىيە】 r. Oyun provası.
réwizionist 【رېۋىزيونىست】 r. Revizyon eden kimse.
réwiziye 【رېۋىزيونيە】 r. Teftiş, kontrol. **Réwiziye komissiyisi** – Kontrol ekibi.
réwizyonizm 【رېۋىزيونىزم】 r. Revizyon, kontrol.
rézalet 【رېزالەت】 a. Alçaklık, rezalet.
réze 【رېزە】 f. İnce, küçük, rize.
rézenke 【رېزېنكە】 r. Lastik. **Rézenke ayaq kiyimi** – Lastik ayakkabı. **Rézenke sanalti** – Lastik sanayi.
riaye 【رئايە】 a. Riayet, saygı, itibar, önem. **Iqtisatqa riaye qilish kérek** – Ekonomiye önem vermek lazım; Tasarrufa önem vermek lazım. **Intizamgha riaye** – Kılmak intizama saygılı olmak. **Taziliqqa riaye qilish** – Temizliğe önem vermek.
riayesiz 【رئايەسىز】 a.u. Saygısız.
riayesizlik 【رئايەسىزلىك】 a.u. Saygısızlık.

riwayet 【رئۋايەت】 a. Rivayet. **Riwayet qilmaq** – Hikâye anlatmak, anlatmak.
riwayetchi 【رئۋايەتچى】 a.u. Sözcü, hikâyecı, anlatan.
righbet 【رېغبەت】 a. Rağbet.
righbetlendürmek 【رېغبەتلەندۈرمەك】 a.u. Teşvik etmek, isteklendirmek.
righbetlendürüş 【رېغبەتلەندۈرۈش】 a.u. Teşvik etme, isteklendirme.
righbetlenmek 【رېغبەتلەنمەك】 a.u. İlgilenmek, alakalanmak.
righbetsiz 【رېغبەتسىز】 a.u. Rağbetsiz.
rija 【رېجا】 a. Rica. **Rija qilmaq** – Rica etmek.
rije 【رېجە】 f. Çekül, şakul.
riqabet 【رېقابەت】 a. Rekabet. **Riqabet qilmaq** – Rekabet etmek.
riqabetchi 【رېقابەتچى】 a.u. Rakip.
riqabetchilik 【رېقابەتچىلىك】 a.u. bk. riqabet.
riqabetlishish 【رېقابەتلىشىش】 a.u. Rekabet etme, yarışma.
risale 【رىسالە】 a. Risale.
riyakarlıq 【رىياكارلىق】 a.f.u. Riyakârlık, ikiyüzlülük.
riyaset 【رىياسەت】 a. Riyaset.
riyasetchilik 【رىياسەتچىلىك】 a.u. Riyaset etme hali. **Riyasetchilik qilmaq** – Riyaset etmek.
riyazet 【رىيازەت】 a. Çilecilik; nefsin isteklerini kırma; riyazet.
riyazetchi 【رىيازەتچى】 a.u. Çileci.
riza 【رىزا】 a. Rıza. **Riza bolmaq** – Rıza olmak.
rizaliq 【رىزالىق】 a.u. Rıza olma hali.
riziq 【رىزىق】 a. Rızık.
ro 【رو】 bk. chiwin.

robiro 【روبيرو】 f. Karşıda.

rodu 【رودۇ】 bk. rodupay.

rodulashmaq 【رودۇلاشماق】 Beceriksiz olmak, iktidarsız olmak, dermansız olmak.

rodupay 【رودۇپاي】 f. Beceriksiz, iktidarsız, dermansız.

roh 【روه】 a. Ruh, moral. *Rohim kötürüldi* – Moralim yükseldi. *Rohingni chüsherme* – Moralini kaybetme. *Dadamning rohi razi bolsun* – Babamın ruhu şad olsun. *Rohiy késel* – Ruh hastalığı.

rohaniy 【روھانىي】 a. Ruhanî.

rohaniylar 【روھانىيلار】 Ruhanîler.

rohaniylik 【روھانىيلىك】 a.u. Ruhanîlik.

rohen 【روھەن】 a. Ruhî, manevî. *Men rohen tinchlandim* – Canım rahatladı; Gönüm emin oldu.

rohiy 【روھىي】 a. Ruhî. *Rohiy késel* – Ruh hastalığı.

rohlandurghuch 【روھلاندىرغۇچ】 a.u. Moral veren.

rohlandurghuchi 【روھلاندىرغۇچى】 a.u. Moral veren.

rohlandurmaq 【روھلاندىرماق】 a.u. Moralini yükseltmek.

rohlandurush 【روھلاندىرۇش】 a.u. Moralini yükseltme.

rohlanghan 【روھلانغان】 a.u. Morali yükselmiş.

rohlanmaq 【روھلانماق】 a.u. Neşelenmek, canlanmak.

rohluq 【روھلۇق】 a.u. Morali yüksek. *Üstün rohluq* – Yüksek morali olan.

rohsiz 【روھسىز】 a.u. Cansız, hissiz, durgun.

rohsizlandurmaq 【روھسىزلاندىرماق】 a.u.

(rohsizlanmaq'tan) Moralini çökertmek; durgun hale getirmek.

rohsizlanmaq 【روھسىزلانماق】 a.u. Ümidini kaybetmek; morali bozulmak.

rohsizliq 【روھسىزلىق】 a.u. Gevşeklik, cansızlık, durgunluk.

rohsizlinish 【روھسىزلىنىش】 a.u. Ümidini kaybetme, morali bozulma.

rol 【رول】 r. Rol. *Rol oynimaq* – Rol oynamak.

romal 【رومال】 f. Başörtüsü.

roman 【رومان】 r. Roman. *Tarihiy roman* – Tarihi roman.

romanchi 【رومانچى】 r.u. Romancı.

romans 【رومانس】 r. Romans.

romantik 【رومانتىك】 r. Romantik.

romantizm 【رومانتىزم】 r. Romantizm.

romka 【رومكا】 r. Kadeh.

ronaq 【روناق】 a. Güzel, letafet, yakışıklı.

ronaqliq 【روناقلىق】 a.u. Güzellik, yakışıklılık.

roshen 【روشن】 f. Açık, parlak. *Pikringiz roshen boldi* – Fikriniz açık oldu.

roshenlenmek 【روشنلەنمەك】 f.u. Aydınlanmak, açıklanmak.

roshenleshmek 【روشنلەشمەك】 f.u. bk. roshenlenmek.

roshenleshtürmek 【روشنلەشتۈرمەك】 f.u. (roshenleshmek'ten) Aydınlatmak; açığa kavuşturmak.

roshenleshtürüş 【روشنلەشتۈرۈش】 f.u. Aydınlatma; açığa kavuşturma.

roshenlimek 【روشنلەيمەك】 f.u. Açıklamak, aydınlatmak.

rota 【روتا】 r. Bölük. *Rota komandiri* – Bölük

komutam,
roy 【روي】 f. Yüz, çehre, sima.
royal 【رويال】 r. Kuyruklu piyano.
royap 【روياپ】 f. *Royapqa chiqmaq* – Gerçekleşmek.
royxet 【رويخەت】 f. Liste. *Royxetke almaq* – Listeye almak.
roza 【روزا】 a. Oruç. *Roza tutmaq* – Oruç tutmak.
rozghar 【روزغار】 f. Ekonomi.
rozi 【روزی】 f. Kısmet, nasip, kader.
rozname 【روزنامه】 f. tar. Günlük ihbariyeye.
rubayi 【رۇبایى】 a. Rubai.
ruh 【رۇھ】 a. bk. roh.
rux 【رۇخ】 f. Çinko.
ruxset 【رۇخسەت】 a. Ruhsat, izin. *Ruxset*

bermek – İzin vermek. *Ruxset qiling* – İzin verin. *Ruxset étilmigen* – İzin verilmemiş.
ruxsetname 【رۇخسەتنامە】 a.f. Ruhset-name; izin name.
ruxsetsiz 【رۇخسەتسىز】 a.u. Ruhsatsız, izinsiz.
rujek 【رۇجەك】 Pencere.
Rum 【رۇم】 Rum.
rummal 【رۇمال】 bk. romal.
Rus 【رۇس】 Rus. *Rus tili* – Rus dili.
rus 【رۇس】 ağ. Doğru, düz; bk. tüz.
Rusche 【رۇسچە】 Rusça.
Ruslashmaq 【رۇسلاشماق】 Ruslaşmak.
Ruslashturmaq 【رۇسلاشتۇرماق】
(Ruslashmaq'tan) Ruslaştırmak.
Ruslashturush 【رۇسلاشتۇرۇش】 Ruslaştırma.

S

س

-sa 【سا-】 Şart eki. *Barsa* – Varsa. *Oqusa* – Okusa.

saadet 【سائادەت】 a. Saadet.

saadetlik 【سائادەتلىك】 a.u. Saadetti. *Saadetlik turmush* – Saadetli hayat (geçim).

saadetmen 【سائادەتمەن】 a.f. Saadetli.

saadetsiz 【سائادەتسىز】 a.u. Mutsuz, bahtsız.

saadetsizlik 【سائادەتسىزلىك】 a.u. Mutsuzluk, bahtsızlık.

saba 【سابا】 a. Sabah yeli.

sabiq 【سابىق】 a. Sabık, eski, geçmiş.

sabit 【سabit】 a. Sabit. *Sabit bolmaq* – Sabit olmak.

sach 【ساج】 I bk. chach.

sach 【ساج】 II Kara tavuk.

sachbagh 【ساجباغ】 bk. chachbagh.

sachqan 【ساجقان】 bk. chashqan.

sachma 【ساجما】 bk. chachma.

sachmaq 【ساجماق】 bk. chachmaq.

sachrash 【ساجراش】 bk. sachrimaq.

sachrimaq 【ساجرىماق】 bk. chachrimaq. *U ornidin sachrap turdi* – O yerinden fırladı.

sachtarash 【ساجتاراش】 bk. satirash.

sachtarashxana 【ساجتاراشخانا】 bk. satirashxana.

sada 【سادا】 a. Ses, yankı. *Muzika sadaliri* – Saz sesleri. *Eks sada* – Yankı.

sadaqet 【ساداقتە】 a. Sadakat.

sadaqetlik 【ساداقتەلىك】 a.u. Sadık olma hali.

sadaqetsiz 【ساداقتەسىز】 a.u. Sadık değil, sadakatsiz.

sadaqetsizlik 【ساداقتەسىزلىك】 a.u. Sadık olmama hali; sadakatsizlik.

sadamat 【سادامات】 ağ. Deli, ruh hastası; bk. sarang ve rohiy késil.

sadde 【سادده】 f. Sade, basit. *Sade adem* – Basit adam.

saddidil 【ساددىدىل】 f. Saf, kalbi temiz.

saddidillik 【ساددىدىللىك】 f.u. Saflık, kalbi temizlik.

saddilashmaq 【ساددىلاشماق】 f.u. Sadeleşmek, basit olmak.

saddilashturmaq 【ساددىلاشتۇرماق】 f.u. (saddilashmaq'tan) Sadeleştmek.

saddiliq 【ساددىلىق】 f.u. Sadelik, basitlik, saflık. *Saddiliq qilmaq* – Saf olmak.

sade 【ساده】 ağ. Karaağaç; bk. qarayaghach.

sadigha 【سادىغا】 a. bk. sediqe. **Sadighang Kérey** – Şirin, sevimli, cana yakın, cici, sevgili.

sadiq 【ساديق】 a. Sadık, sadakatli.

sadiqane 【سادىقانه】 a.F, Sâdikane, sadakatle.

sadiqliq 【سادىقلىق】 a.u. Sadakat, dürüstlük, doğruluk, bağlılık. **Sadiqliq körsetmek** – Bağlılık göstermek.

sadir 【سادر】 a. Vuku, meydana gelmek. **Sadir bolmaq** – Vuku olmak. **Xataliq sadir boldi** – Hata oldu.

saet 【سائت】 a. Saat. **Asma saet veya tam saiti** – Duvar saati. **Jarangliq saet** – Çalar saat. **Qol saet** – El saati. **Yanchuq saet** – Cep saati. **Saetni burimaq** – Saati kurmak. **Saet nechche?** – Saat kaç? **Saiti kelgende bolur** – Zamanı geldiğinde olur. **Saitide kelding** – Zamanında geldin. **Waxti-saiti yétiptu** – Zamanı gelmiş.

saetchi 【سائتچى】 a.u. Saatçi.

saetlik 【سائتلىك】 a.u. Saatlik. **Bir saetlik yer** – Bir saatlik yer; bir saatlik yol.

saetmu-saet 【سائتتمۇ-سائت】 Saati saatına.

saetsazliq 【سائتسازلىق】 a.f.u. Saatçilik.

saghlamlashturush 【ساغلاملاشتۇرۇش】
Sağlamlaştırma.

sagh 【ساغ】 I ağ. bk. ong.

sagh 【ساغ】 II bk. saq.

sagha 【ساغا】 bk. sanga.

sagharmaq 【ساغارماق】 ağ. bk. sarghaymaq.

saghat 【ساغات】 a. ağ. bk. saet.

saghatqu 【ساغاتقۇ】 ağ. bk. sarghatqu.

saghatmaq 【ساغاتماق】 ağ. bk. sarghaytmaq.

saghaymaq 【ساغايماق】 ağ. bk. sarghaymaq.

saghdaq 【ساغداق】 Yay.

saghdurmaq 【ساغدۇرماق】 Sağdırmak.

saghdurush 【ساغدۇرۇش】 Sağdırma, sağdınş.

saghi 【ساغى】 ağ. bk. saghra.

saghish 【ساغىش】 ağ. bk. seghish.

saghlam 【ساغلام】 Sağlam. **Saghlam pikirlik** – Sağlam fikirli.

saghlamlاندurmaq 【ساغلاملاندۇرماق】
(saghlamlانmaq'tan) Sağlamlaştırmak.

saghlamlاندurush 【ساغلاملاندۇرۇش】
Sağlamlaştırma.

saghlamlانmaq 【ساغلاملانماق】 Sağlamlaşmak.

saghlamlash 【ساغلاملاش】 Sağlamlama.

saghlamlashmaq 【ساغلاملاشماق】
Sağlamlaşmak.

saghlamlashturmaq 【ساغلاملاشتۇرماق】
(saghlamlashmaq'tan) Sağlamlaştırmak.

saghlamlashturulmaq 【ساغلاملاشتۇرۇلماق】
Sağlamlaştırılmak.

saghlamlashturulush 【ساغلاملاشتۇرۇلۇش】
Sağlamlaştırılma.

saghlamliq 【ساغلاملىق】 Sağlamlık.

saghlamlimaq 【ساغلاملىماق】 Sağlamlamak.

saghlamlinish 【ساغلاملىنىش】 Sağlamlaşma.

saghliq 【ساغلىق】 I Sağlık.

saghliq 【ساغلىق】 II Yavrusu olan dişi koyun; kuzulu koyun; dişi koyun.

saghmaq 【ساغماق】 Sağmak. **Séghip almaq** – Sağmak.

saghra 【ساغرا】 Sağn.

saghsiz 【ساغسىز】 Sağlıksız, hastalı, sağlığı iyi değil.

saghsizliq 【ساغسىزلىق】 Sağlıksızlık, hastalılık.

saghuch 【ساغۇچ】 Sanmsı, açık sarı.

sahe 【سَاهِه】 a. Saha, yöre. *Shu sahida* – Şu sahada.

sahil 【سَاهِيل】 a. Sahil, kıyı. *Derya sahilida* – Nehir kıyısında.

sahip 【سَاهِيپ】 a. Sahip.

sahipxan 【سَاهِيپخان】 a.f. Ev sahibi.

sahipqiran 【سَاهِيپقيران】 a. tar. Sahib kıran, cihangir, fatih.

saxawet 【سَاخَاۋەت】 a. Sahavet. *Xeyir saxawet* – Hayır sahavet.

saxawetlik 【سَاخَاۋەتلىك】 a.u. Cömert, eli açık.

saxawetsiz 【سَاخَاۋەتسىز】 a.u. Aç gözlü, tamahkâr, doymaz.

saxawetsizlik 【سَاخَاۋەتسىزلىك】 a.u. Aç gözlülük, tamahkarlık, doymazlık.

saxchi 【سَاخچى】 bk. saqchi.

saxlash 【سَاخلاش】 bk. saqlash.

saxlimaq 【سَاخلىماق】 bk. saqlimaq.

saxta 【سَاختا】 f. Sahte, uydurma. *Saxta höjjet* – Sahte belge. *Saxta qilmaq* – Hile yapmak.

saxtilashturmaq 【سَاختىلاشتۇرماق】 f.U Sahte hale getirmek.

saxtilashturush 【سَاختىلاشتۇرۇش】 f.u. Sahte hale getirme.

saxtipez 【سَاختىپەز】 f. Sahtekâr.

saxtipezlik 【سَاختىپەزلىك】 f.u. Sahtekârlık.

sakindi 【سَاكىندى】 Kalıntı, son damla.

saq 【ساق】 I Uyanık, ihtiyatlı. *Saq bolmaq* – Uyanık olmak. *Saq bol!* – İhtiyatlı ol!

saq 【ساق】 II Sağ, diri, canlı. *Saq qalmaq* – Sağ kalmak. *Saq bolmaq* – Sağ olmak.

saq 【ساق】 III Ambar.

saq-salامت 【ساق-سالامەت】 u.a. Sağ selim.

saq-salامتlik 【ساق-سالامەتلىك】 u.a.u. Sağ selim olma hali. *Sak-salامتlik sorimaq* – Sağlığımı sormak; hal hatır sormak.

saqa 【ساقا】 I Aşık kemiğinin iri ve en iyisi.

saqa 【ساقا】 II Saka, sucu, su taşıyıcı. *Saqa qushi* – Pelikan, kaşıkçı kuşu.

saqaq 【ساقاق】 ağ. Çene.

saqal 【ساقال】 Sakal. *Aq saqal* – 1) Toplumun büyüğü; lider 2) Ak sakallı, beyaz sakal.

saqalliq 【ساقاللىق】 Sakallı.

saqalsiz 【ساقالسىز】 Sakalsız.

saqalwash 【ساقالۋاش】 Uzun saçlı.

saqaymaq 【ساقايماق】 İyileşmek.

saqaymas 【ساقايماس】 İyileşmez, sağaltılmaz.

saqaytilish 【ساقايتىلىش】 İyileştirilme, sağaltılma.

saqaytilmaq 【ساقايتىلماق】 İyileştirilmek, sağaltılmak.

saqaytis 【ساقايتىس】 İyileştirme.

saqaytmaq 【ساقايتماق】 İyileştirmek, sağaltmak.

saqchi 【ساقچى】 1. Karakol 2. Muhafız, bekçi.

saqchiliq 【ساقچىلىق】 Muhafızlık. *Saqchiliq qilmaq* – Muhafızlık yapmak. *Saqchiliqta turmaq* – Bekçi olmak; bekçilik yapmak.

saqiliq 【ساقىلىق】 *Saqiliq qazan* – Bilyeli rulman.

saqiyma 【ساقىيما】 Şaka, latife.

saqquchi 【ساققۇچى】 İnek sağıcı kadın. *Süt saqquchi* – İnek sağıcı kadın.

saqlanmaq 【ساقلىنماق】 Korunmak.

saqlash 【ساقلاش】 Koruma. *Tinchliqni saqlash we mustehkemlesh* – Barışı koruma ve istikrara kavuşturma.

saqlatmaq 【ساقلاتماق】 (saqlimaq'tan)

Korutmaq.

saqlighuchi 【ساقلىغۇچى】 Koruyucu.

saqliq 【ساقلىق】 Saǵlıq. **Saqliqni saqlash ministirligi** – Saǵlıq bakanlıǵı.

saqlimaq 【ساقلىماق】 Korumak. **Salamatlikni saqlimaq** – Saǵlıǵı korumak. **Yoshurup saqlimaq** – Gizlemek. **Saqlap qalmaq** – Korumak, koruyabilmek.

saqlinish 【ساقلىنىش】 Korunma.

saqlinishliq 【ساقلىنىشلىق】 Korunma hali.

saqlitish 【ساقلىتىش】 Korutma.

sal 【سال】 Sal; kereste salı.

sala 【سالا】 I aǵ. bk. barmaq. **Ottur sala** – Orta parmaq.

sala 【سالا】 II. **Sala qilmaq** – Fiyat anlaşmasına telkin etmek; barıştırmak.

salachi 【سالچى】 aǵ. Simsar, tellal.

salahiyet 【سالاھىيەت】 a. Salahiyet, yararlılık, uygunluk, iktidar, yetenek, muteberlik, yetki. **Héç qandaq ishqa salahiyeti yoq** – Hiçbir işte yeteneǵi yok.

salahiyetlik 【سالاھىيەتلىك】 a.u. Salahiyetli, yetenekli, yetkili.

salahiyetsiz 【سالاھىيەتسىز】 a.u. Yetkisiz, yeteneksiz.

salahiyetsizlik 【سالاھىيەتسىزلىك】 a.u. Yetkisizlik, yeteneksizlik.

salaq 【سالاتىق】 Leke.

salaqliq 【سالاتلىق】 Kirli, pis.

salam 【سالام】 a. Selam. **Salam xet** – Selam ve saǵlıǵı beyan eden mektup. **Salam éytmaq** – Selam söylemek. **U sizge salam éytti** – O size selam söyledi. **U sizge salam dedi** – O size selam söyledi. **Sowgha-salamlar** – Hediyeler.

salamet 【سالامەت】 a. Selamet, esen. **Salamat qalmaq** – Esen kalmak. **Salamat bolung** – Esen olun. **Saq-salamat** – Saǵ selim.

salametlendirme 【سالامەتلەندۈرۈش】 a.u. Saǵlıklı hale getirmek.

salametlendirish 【سالامەتلەندۈرۈش】 a.u. Saǵlıklı hale getirme.

salametlenmek 【سالامەتلەنمەك】 a.u. Saǵlıklı hale gelmek.

salametlik 【سالامەتلىك】 a.U. Esenlik, saǵlıq. **Salamatlikni saqlash** – Saǵlıǵı korumak.

salametlinish 【سالامەتلىنىش】 a.u. Saǵlıklı hale gelme.

salametsizlik 【سالامەتسىزلىك】 a.u. Sihatısızlık, saǵlıksızlık.

salamxet 【سالامخەت】 a.f. Selam ve saǵlıǵı beyan eden mektup.

salamlashmaq 【سالاملاشماق】 a.u. Selamlaşmak.

salamlishish 【سالاملشش】 a.u. Selamlaşma.

salang 【سالانگ】 Sarkık, sarıkmiş.

salanglimaq 【سالانگلىماق】 Sarkmak, salkımak.

salapet 【سالاپەت】 a. Derinlik, ağırbaşlılık, hatın sayılır.

salapetlik 【سالاپەتلىك】 a.u. bk. salapet.

Salar 【سالار】 Salur (bir Türk boyu).

salasun 【سالاسۇن】 I Korkuluk, parmaklık, tırabzan, barbata.

salasun 【سالاسۇن】 II ç. Hapishane. **Salasungha solap qoymaq** – Hapishaneyeye hapsetmek.

salat 【سالات】 I Salata.

salat 【سالات】 II a. aǵ. bk. namaz.

salawat 【سالوات】 a. Salavat, dua.

salchi 【سالچى】 Tomruk sallanın güden işçi.

saldurmaq 【سالدۇرماق】 (salmaq'tan I) Saldırmak, atılmak, sıçramak; at saldurmaq ile özerine gitmek. *Dem saldurmaq* – Üfürük yaptırmak.

salgha 【سالغا】 Laso kement.

salghuch 【سالغۇچ】 Tahta yatak.

salja 【سالجا】 Kerpeten, kiskaç.

saljiq 【سالجىق】 ağ. Küçük kiskaç.

salqin 【سالقىن】 Serin. *Salqin tartmaq* – Serinlenmek. *Salqin chüshmek* – Serinlenmek.

salqin-sörün 【سالقىن-سۆرۈن】 Serin ve açıklık; serin ve sıkıntı.

salqinqanlıq 【سالقىنقانلىق】 Serinkanlı.

salqinlanmaq 【سالقىنلانماق】 Serinlemek.

salqinlash 【سالقىنلاش】 Serinleme.

salqinlashmaq 【سالقىنلاشماق】 Serinlemek.

salqinlatmaq 【سالقىنلاتماق】 (salqinlmaq'tan) Serinletmek.

salqinliq 【سالقىنلىق】 Serinlik.

salqinlimaq 【سالقىنلىماق】 Serinlemek.

salma 【سالما】 bk. salgha.

salmaq 【سالماق】 I Koymak, yerleşleştirmek, çıkarmak. *Atqa bide saldim* – Ata yonca koydum. *Tarazigha salmaq* – Teraziye koymak. *Ichige salmaq* – İçine koymak. *Orun salmaq* – Yatak hazırlamak. *Dasturxan salmaq* – Örtü sermek. *Köyze salmaq* – Kelepçe takmak. *Kishen salmaq* – Zincir vurmak. *Qilich salmaq* – Kılıç kullanmak; kılıç vurmak. *Nezer salmaq* – Bakmak. *Yüregin saldi* – Kalbim çarptı. *Yéninggha pichaq sélip yürme* – Yanında bıçak taşıma. *Qulup salmaq* – Kilitlemek. *Küch salmaq* – Kuvvete başvurmak. *Qush salmaq* – Kartal, doğan . gibi kuşlarla avlanmak. *Qorkushqa salmaq* – Korkutmak. *Sep sélip qarimaq* – Dikkatle bakmak. *Gepke salmaq* –

Konuşturmak. *Qarmaq salmaq* – Olta atmak. *Qol salmaq* – El koymak. *Qulaq salmaq* – Dinlemek, kulak salmak. *Pichaq salmaq* – Bıçaklamak. *Tuxum salmaq* – Yumurtlamak. *Chéчек salmaq* – Aşı yapmak. *Chut salmaq* – Çörekli ile hesaplamak. *Dagh salmaq* – İz bırakmak, yakmak. *U beshini töwen saldi* – O başını aşağıya eğdi. *Asas salmaq* – Temel atmak. *Ochaq salmaq* – Ocak yapmak. *Oq salmaq* – Korşun koymak. *U özini körmigen ademge saldi* – O görmezlik ten geldi. *Men ularni körmeske saldim* – Ben onları görmezlikten geldim. *Bilmeske salmaq* – Bilmezlikten gelmek. *Uwa salmaq* – Yuva kurmak. *Öy salmaq* – Ev yapmak. *Yol salmaq* – Yol yapmak. *Ötüк salmaq* – Çizme çıkarmak. *Kiyim salmaq* – Elbise çıkarmak. *Yolgha salmaq* – Uğurlamak. *Qorqunch salmaq* – Korkutmak.

salmaq 【سالماق】 II Ağırılık, tartı. *Uning salmighi éghir* – O ağır. *Köp salmaqqa ége* – Ağırıklı.

salmaqdar 【سالماقدار】 u.f. Ağırıklı.

salmaqliq 【سالماقلىق】 Ağır, ağırıklı.

salmaqlimaq 【سالماقلىماق】 Ağırlığını tartmak.

salmaqsiz 【سالماقسىز】 Ağırığı yok.

salmaqsizliq 【سالماقسىزلىق】 Ağırığı yokluğu.

salname 【سالنامه】 f. 1. Vakayiname 2. Takvim.

salpa 【سالپا】 Derisi sölpük, ödemli.

salpang 【سالپانگ】 Sarkık, sarkmış. *Salpang qulaq* – Uzun ve sasallanmış kulak.

salpanglimaq 【سالپانگلىماق】 Sarkmak, sölpüemek.

salpaymaq 【سالپايماق】 Düşmek, gevşemek, zayıflamak.

salpiyish 【سالپىيش】 Düşme, gevşeme, zayıflama.

salt 【سالت】 Salt, tek, yalnız. **Salt keldim** – Yalnız geldim.

saltang 【سالنگ】 Yalnız, bekar. **Saltang yigit** – Bekar delikanlı.

saltiriq 【سالترىق】 Sızı. **Yarining saltirighi** – Yaranın sızısı.

salwa 【سالوا】 ağ. bk. tögüqush.

salwirash 【سالويراش】 Sarkma, sarkık olma.

salwirimaq 【سالويرىماق】 Sarkmak, sarkık olmak. **Salwirighan kiyim** – Sarkık elbise.

salwiritmaq 【سالويرىتماق】 (salwirimaq'tan) Sarkıtmak, asılı bırakmak.

sama 【ساما】 I a. kit. Gök, gökyüzü, sema.

sama 【ساما】 II a. Sema, sema yapmak. **Sama sélip ownimaq** – Sema yapmak.

saman 【سامان】 Saman. **Saman yoli** – Saman yolu.

samanxana 【سامانخانا】 u.f. Ot ambarı, samanhanesi; bk. samanliq.

samanliq 【سامانلىق】 Ot ambarı, samanhanesi.

samawar 【ساماوار】 r. Semaver.

samawarchi 【ساماوارچى】 r.u. Çaycı.

samawarchiliq 【ساماوارچىلىق】 r.u. Çaycılık. **Samawarchiliq qilmaq** – Çaycılık yapmak.

samawiy 【ساماۋىي】 a.f. Semavî, göksel.

sambusa 【سامبوسا】 Börek; bk. samsa.

samsa 【سامسا】 Börek. **Yagh samsa** – Yağlı börek.

samsaq 【سامساق】 Sarımsak.

samsipez 【سامسپهز】 u.f. Börekçi.

san 【سان】 I But, kalça.

san 【سان】 II Sayı. **Kesir san** – Kesir sayısı. **Köplük san** – Çokluk sayısı.

san-sanaqsiz 【سان-ساناقسىز】 Hesapsız; sayılamayacak derecede çok.

sana 【سانا】 a. Sinameki.

sanach 【ساناچ】 Deri kap; bk. tulum.

sanaet 【سانائەت】 a. Sanayi, endüstri. **Éghir sanaet** – Ağır endüstri. **Yeniq sanaet** – Hafif endüstri. **Sanaet malliri** – Sanayi malları. **Qol sanaet** – Zanaat. **Sanaet merkizi** – Sanayi merkezi.

sanaetchi 【سانائەتچى】 a.u. Sanayici.

sanaetleshmek 【سانائەتلهشمەك】 a.u. Sanayileşmek.

sanaetleshtürmek 【سانائەتلهشتۈرمەك】 a.u. (sanaetleshmek'ten) Sanayileştirmek.

sanaetlik 【سانائەتلىك】 a.u. Sanayileşmiş, gelişmiş. **Sanaetlik memliket** – Gelişmiş ülke.

sanaq 【ساناق】 Sayma, hesap.

sanaqliq 【ساناقلىق】 Sayılmış.

sanaqsiz 【ساناقسىز】 Sayılmamış. **San-sanaqsiz** – Sayısız, çok.

sanalmaq 【سانالىماق】 Sayılmak.

sanar 【سانار】 Müşil, pürgatif.

sanash 【ساناش】 Sayma.

sanatquzmaq 【ساناتقۇزماق】 bk. sanatmaq.

sanatmaq 【ساناتماق】 (sanimaq'tan) Saydırmak.

sanatoriye 【ساناتورىيە】 r. Tedavi ve dinlenme evi.

sanayi 【سانايى】 I Sanayi.

sanayi 【سانايى】 II a. **Sanayi nepise** – Sanayi nefise; güzel sanatlar.

sanbar 【سانبار】 bot. Aynısafa.

sanchighuch 【سانچىغۇچ】 1. Çatal 2. İğne.

sanchiq 【سانچىق】 I Dikenli, sivri, sokucu, acı,

dokunaklı, iğneli, yakıcı, acı. **Sanchiq söz** – İğneli söz.

sanchiq 【سانچىق】 II Sancı. **Sanchiq almaq** – Sancılanmak.

sanchilghaq 【سانچىلغاق】 İğne, diken.

sanchilish 【سانچىلىش】 Batırılma, iğnelenme, incitilme, dokunulma.

sanchilmaq 【سانچىلماق】 Batırılmak, iğnelenmek, incitilmek, dokunulmak.

sanchimaq 【سانچىماق】 Sokmak, batırmak, iğnelemek, incitmek, dokunmak.

sanchish 【سانچىش】 Sokma, batırma, iğneleme, incitme, dokunma.

sanchitish 【سانچىتىش】 Sokturma, batırtma, iğneletme, incitirme, dokundurma.

sanchitmaq 【سانچىتىماق】 (sanchimaq'tan) Sokturmak, batırtmak, incitirmek, dokundurmak.

sanchiwalmaq 【سانچىۋالماق】 Sokmak, batırmak, iğnelemek, incitmek, dokunmak.

sanchiwélish 【سانچىۋىلىش】 Sokma, batırma, iğneleme, incitme, dokunma.

sanda 【ساندا】 **Anda-sanda** – Seyrek, bazen, arasıra.

sandal 【ساندال】 Sandal, sandal ağacı.

sandalmaq 【ساندالماق】 Boşta gezmek; boş yere dolaşmak. **Sandilip yürmek** – Boş yere gezmek.

sandilish 【ساندىلىش】 Boşta gezme; boş yere dolaşma.

sanduq 【ساندۇق】 a. Sandık. **Pochta sandughi** – Posta sandığı. **Shamal sanduq** – Demirci körüğü.

sanduqchaq 【ساندۇقچاق】 a.u. Küçük sandık.

sanduqche 【ساندۇقچە】 a.U., Çekmece, cevahir kutusu.

sang 【سائڭ】 Tahıl ambarı.

sanga 【سائڭا】 Sana.

sanggilash 【سائڭىلاش】 Asılı kalma, sallanma.

sanggilatmaq 【سائڭىلاتماق】 (sanggilimaq'tan) Sallandırmak; asılı bırakmak.

sanggilimaq 【سائڭىلماق】 Sallanmak, asılı kalmak. **Sanggilap turmaq** – Asılı kalmak. **Putimiz görge sanggilap qaldi** – Ölüm vaktimiz yaklaştı.

sangza 【سائڭزا】 ç. Yağda kavrulmuş makarna.

sanimaq 【سانىماق】 Saymak. **Bashqidin sanimaq** – Başkadan saymak. **Kün sanap ösmekte** – Günden güne büyümekte. **Sanap tügetküsisiz** – Sayılamayacak derecede çok.

saniye 【سانىيە】 a. 1. Saniye (bir dakikanın 60'ta biri) 2. Hanımların özel adı (Saniye).

sanjaq-sanjaq 【سانجاق-سانجاق】 Çok, grup grup, top top, kalabalık. **Sanjaq-sanjaq xelq** – Kalabalık insan (halk).

sansiz 【سانسىز】 Sayısız.

sansiz-sanaqsiz 【سانسىز-ساناقسىز】 Sayısız, hesapsız, pek çok.

sansizlighan 【سانسىزلىغان】 Pek çok; sayılamayacak derecede çok.

sansizliq 【سانسىزلىق】 Sayısızlık, pek çok, sonsuzluk.

Sanskrit 【سانسكىرىت】 r. Sanskrit. **Sanskrit tili** – Sanskrit dili. **Sanskrit yézighi** – Sanskrit yazısı.

santimétir 【سانتىمېتىر】 r. Santimetre.

sap 【ساپ】 I a. Saf. **Sap altun** – Saf altın. **Sap hawa** – Saf hava.

sap 【ساپ】 II Sap. **Pichaq sépi** – Bıçak sapı. **Palta sépi** – Balta sapı.

sap-sagh 【ساپ-ساغ】 Sağlam, denç.

sapa 【سایا】 a. 1. Zevk, lezzet, haz 2. Nitelik, kalite, vasıf. *Sapasi yoq mal* – Kalitesiz mal.

sapak 【سپاك】 1. Salkım 2. Sap. *Qoghun pıxıse sapighida turmaydu* – Kavun olsa sapında durmaz.

sapaqsız 【سپاقسىز】 Sapsız. *Sapaqsız gül* – Sapsız çiçek.

sapal 【سپال】 Çini eşya. *Sapal qasha* – Çini kutu. *Sapal tawaq* – Çini tabak.

sapaliq 【سپالىق】 a.u. 1. Tatlı, zevkli 2. Katileti, vasıflı.

sapan 【سپان】 Karasaban.

sapdil 【سپدىل】 a.f. Samimi, içten, candan.

sapdillik 【سپدىللىك】 a.f.u. Samimilik, içtenlik. *Sapdillik adem* – Samimi adam.

sapköngül 【سپكۆڭۈل】 a.u. bk. sapdil.

sapköngüllük 【سپكۆڭۈلۈك】 a.u. bk. sapdillik.

sapqan 【سپاقان】 tar. Taş sapanı.

sapquch 【سپقۇچ】 Karasaban sapı.

saplanmaq 【سپلانماق】 Sap takılmak.

splash 【سپلاش】 Sap takma.

saplatquzmaq 【سپلاتقۇزماق】 bk. saplatturmaq.

saplatmaq 【سپلاتماق】 (saplimaqtan) Sap taktırmak.

saplatturmaq 【سپلاتتۇرماق】 Şap taktırtmak.

sapliq 【سپلىق】 I Sap, kabza, kol.

sapliq 【سپلىق】 II Kepçe.

saplimağ 【سپلماق】 Sap takmak.

saplinish 【سپلىنىش】 Sap takılma.

saplitish 【سپلىتىش】 Sap taktırma.

sar 【سار】 Aladoğan.

sarach 【ساراج】 I Deve.

sarach 【ساراج】 II Şaraç (-cı), saraçlık yapmak.

saralaghaz 【سارالغاز】 Bir tür yabanî ördek; bk. han'git.

sarang 【ساراك】 Deli, akılsız, ruhî hasta. *Sarang bolup qalmağ* – Deli olmak.

sarangliq 【ساراغلىق】 Delilik, akılsızlık.

sarasime 【ساراسمه】 f. kit. Şaşkın, sersem. *Sarasime bolmağ* – Şaşkın bir hale gelmek.

sarasimilik 【ساراسمىلىك】 f.u. Şaşkınlık.

saray 【ساراي】 f. Saray. *Ten terbiye sariyi* – Spor sarayı.

saraywen 【سارايۋەن】 f. Otelci, kervansaray sahibi.

saraywenlik 【سارايۋەنلىك】 f.u. Otelcilik, kervansaray işi.

sargharmaq 【سارغارماق】 Sararmak.

sarghatqu 【سارغاتقۇ】 Sanlık, sarı renk.

sarghaymaq 【سارغايماق】 Sararmak.

sarghaytish 【سارغايتىش】 Sarartma.

sarghaytmaq 【سارغايتماق】 (sarghaymaq'tan) Sarartmak. *Kimge yüz sarghaytip nan sorap baray* – Kimden yüzümü sarartıp ekmek dileyim.

sarghish 【سارغىش】 bk. sarghush.

sarghiyish 【سارغىيش】 Sararma.

sarghush 【سارغۇش】 Sarımsı, sarıya çalar.

sarigh 【سارىغ】 ağ. bk. sériq.

Sarixan 【سارىخان】 Özel kadın adı.

sarimağ 【سارىماق】 ağ. bk. sayrimağ.

sarjan 【سارجان】 r. 2,13 metrelik uzunluk ölçüsü.

sarqilish 【سارقىلىش】 Sarkma, damlama.

sarqilmaq 【سارقىلماق】 Sarkmak.

sarqimağ 【سارقىماق】 Sarkmak, damlandık.

sarqindi 【سارقىندى】 Kalıntı, sonu, son damlası.

sarqish 【سارقىش】 Sarkma, damlama.

sarqit 【سارقىت】 Yemek kalıntısı; Bir kişinin misafirlige gittiği yerden evde kalanlar için getirdiği yemek (çerez).

sarqitilish 【سارقىتىلىش】 Sarkıtılma.

sarqitilmaq 【سارقىتىلماق】 Sarkıtılmak.

sarqitmaq 【سارقىتماق】 (sarqimaq'tan) Sarkıtmaq.

sasiq 【ساسىق】 ağ. bk. sésiq.

sashqaq 【ساشقاق】 ağ. Olta.

satar 【ساتار】 f. Bir tür çalgı aleti.

satarchi 【ساتارچى】 f.u. Satar çalan çalgıcı.

satira 【ساتىرا】 r. Hicviye, yergi.

satirash 【ساتىراش】 f. Berber.

satirashxana 【ساتىراشخانا】 f. Berber dükkam.

satiriliq 【ساتىرىلىق】 r.u. Hiciv, satirik.
Satiriliq eser – Hiciv eser.

satquchi 【ساتقۇچى】 Satıcı.

satqun 【ساتقۇن】 Hain, vatan haini.

satqunluq 【ساتقۇنلۇق】 Hainlik.

satquzmaq 【ساتقۇزماق】 bk. satturmaq.

satquzush 【ساتقۇزۇش】 bk. satturush.

satliq 【ساتلىق】 Satılık. **Satliq adem** – Satılık adam, satılmış adam.

satma 【ساتما】 Satma.

satmaq 【ساتماق】 Satmak.

satmaqliq 【ساتماقلىق】 Satma hali.

satr 【ساتر】 a. Satır.

satrach 【ساتراچ】 f.u. bk. satirash.

satrash 【ساتراش】 u.f. bk. satirash.

satrashxana 【ساتراشخانا】 f. bk. satirashxana.

satti-aldi 【ساتتى-ئالدى】 Alışveriş.

satturmaq 【ساتتۇرماق】 (satmaq'tan) Sattırmaq.

satturush 【ساتتۇرۇش】 Sattırma.

sawagh 【ساۋاغ】 ağ. bk. sawaq.

sawaq 【ساۋاق】 I Ders, talimat, öğüt, akıl.

Tarih sawaghi – Tarih dersi. **Sawak oqutmaq** – Ders vermek. **Sawaq bermek** – Ders vermek.

sawaq 【ساۋاق】 II Yünü döverek diterken, kullanılan çubuk.

sawaqdash 【ساۋاقداش】 Sınıf arkadaşı.

sawalmaq 【ساۋالماق】 Kamçılanmak, çubukla dövülmek.

sawap 【ساۋاپ】 a. Sevap.

sawash 【ساۋاش】 1. Yünü ditmek için dövme
2. Kamçılama.

sawat 【ساۋات】 a. Okuma yazma, basit bilgi.
Sawadi yoq – Okuma yazması yok. **Siyasiy sawat** – Basit siyasî bilgi. **Sawat chiqirish** – Okuma yazma öğrenme.

sawatliq 【ساۋاتلىق】 a.u. Okuma yazması olan.
Chala sawatliq – Yarım okuma yazması olan; okuma yazması eksik olan.

sawatliqliq 【ساۋاتلىقلىق】 Okuma yazması olma hali.

sawatsiz 【ساۋاتسىز】 a.u. Okuma yazması yok; cahil. **Sawatsizliqni tügütüsh** – Cahillige son verme.

sawatsizliq 【ساۋاتسىزلىق】 a.u. Okuma yazma yokluğu; cahillik.

sawda 【ساۋدا】 f. bk. soda.

sawgha 【ساۋغا】 bk. sowgha.

sawimaq 【ساۋىماق】 1. Yünü ditmek için çubukla dövmek
2. Kamçılmak.

sawuq 【ساۋۇق】 ağ. bk. soghuq.

sawut 【ساۋۇت】 Zırh. *Sawut kiygen batur* – Zırhlı kahraman.

say 【ساي】 Nehir yatağı, dere, çay.

sayahet 【ساياهت】 a. Seyahat. *Sayahet qilmaq* – Seyahat etmek. *Sayahet byurosi* – Seyahat bürosu.

sayahetchi 【ساياههتچى】 a.u. Seyyah.

sayahetlik 【ساياههتلىك】 a.u. Turistik, turizm.

sayahetname 【ساياههتنامه】 a.f. Seyahatname.

sayaq 【ساياق】 Serseri, avare, bošta gezen.

sayaqliq 【ساياقلىق】 Serserilik, avarelik.

sayan 【سايان】 ağ. Deli, akılsız.

sayanliq 【سايانلىق】 Delilik, akılsızlık.

saye 【سايه】 f. Saye, gölge. *Saye chüşürmek* – Gölgelemek; gölge yapmak.

sayghaq 【سايغاق】 Sığırsineği, büve.

sayil 【سايىل】 a. ağ. Dilenci.

sayiliq 【سايىلىق】 f.u. Sayeli, gölgeli.

sayisida 【سايىسىدا】 Sayesinde. *Sizning sayingizde* – Sizin sayenizde. *Saye qilmaq* – İnandırmak, ikna etmek.

sayisiz 【سايىسىز】 f.u. Sayesiz, gölgesiz. *Sayisiz jay* – Sayesiz yer.

sayisizliq 【سايىسىزلىق】 f.u. Sayesiz olan yer; sayesizlik hali.

sayiwen 【سايىۋەن】 f. Sundurma, hanger, çardak, saçak, rüzgarlık. *Sayiwen harwa* – Çardaklı araba.

sayqi 【سايقى】 ağ. bk. bayiqi.

saylam 【سايلام】 Seçim. *Saylam orni* – Seçim yeri; seçim bölgesi.

saylamchi 【سايلامچى】 Seçmen.

saylanma 【سايلانما】 Seçilme. *Saylanma eserler* – Seçmeli eserler.

saylanmaq 【سايلانماق】 Seçilmek.

saylaw 【سايلاۋ】 bk. saylam.

saylaghliq 【سايلاغلىق】 Seçilmiş.

saylash 【سايلاش】 Seçme. *Qayta saylash* – Tekrar seçme; yeniden seçme. *Saylash hoquqi* – Seçim hukuku.

saylighuchi 【سايلىغۇچى】 Seçmen.

saylighuchiliq 【سايلىغۇچىلىق】 Seçmenlik. *Saylighuchiliq guwahnamsi* – Seçmenlik belgesi.

saylimaq 【سايلىماق】 Seçmek. *Qaytidin saylimaq* – Yeniden seçmek.

saylinish 【سايلىنىش】 Seçilme.

saymaq 【سايماق】 I ağ. Batmak, saplanmak. *Ayighimgha tiken saydi* – Ayağıma diken battı.

saymaq 【سايماق】 II ağ. Saymak, hesaplamak. *Berginingni azgha say, alghiningni köpke say* – d. Verdiğini az diye bil, aldığını çok diye bil.

saymal 【سايمال】 ağ. bk. sayman.

sayman 【سايمان】 Alet. *Dixanchiliq saymanliri* – Çiftçilik aletleri.

sayrash 【سايىراش】 Ötme.

sayrashmaq 【سايىراشماق】 Ötüşmek.

sayratmaq 【سايىراتماق】 (sayrimaq'tan) Öttürmek.

sayrimaq 【سايىرماق】 Ötmek.

sayrishish 【سايىرىشىش】 Ötüşme.

saywa 【سايۋا】 Kızıl üzüm türü.

saz 【ساز】 I 1. iyi, güzel 2. Rahat, uygun 3. Güzel yapılı, endamı yerinde.

saz 【ساز】 II f. Saz, ahenk. *Saz chalmaq* – Saz çalmak.

saz 【ساز】 III Batakılık.

sazang 【سازانگ】 Solucan, yer solucanı.

sazawer 【سازاۋەر】 f. Değer, layık. *Sazawer bolmaq* – Layık omak. *Sazawer qilmaq* – Eriştirmek, şereflendirmek.

sazayi 【سازایی】 f. Teşhir. *Sazayi qilmaq* – Yüz karası olarak teşhir etmek.

sazende 【سازەندە】 f. Çalgıcı, müzisyen.

sazlash 【سازلاش】 Kurma, ahenkli hale getirme.

sazlighuchi 【سازلیغۇچى】 Kurucu; ahenkli hale getiren.

sazliq 【سازلىق】 I Bataklık. *Sazliqqa aylanmaq* – Bataklık olmak.

sazliq 【سازلىق】 II a. f.u. Ahenkli, kurulu.

sazlimaq 【سازلىماق】 f.u. Kurmak, ahenkli hale getirmek. *Sazimni sazlidim* – Sazimi kurdum.

sazu-name 【سازۇ-نامە】 Saz ve melodi.

sebat 【سەبات】 a. Sabit, yerinde durma, sebat.

sebatliq 【سەباتلىق】 a.u. Sabit olma hali; istikrarlı, dayanıklı.

sebatsız 【سەباتسىز】 a.u. İstikrarsız, oynak, dayanıksız, sebatsız.

sebatsızliq 【سەباتسىزلىق】 a.u. Sebatsız olma hali; istikrarsızlık, dayanıksızlık.

sebde 【سەبدە】 Süsen çiçeği. *Sériq sebde* – Sarı süsen çiçeği.

sebep 【سەبەپ】 bk. sewep.

sebr 【سەبەر】 a. bk. sewr.

sebze 【سەبزە】 f. bk. sewze.

Seddichin 【سەددىچىن】 a. Çin Seddi.

sedep 【سەدەپ】 a. Sedef. *Appaq sedeptek chishler* – Bembeyaz sedef gibi dişler.

sedepgül 【سەدەپگۈل】 bot. Anemon.

sedique 【سەدىقە】 a. Sadaka. *Sediqeng bolay* –

Senin için her şeyim feda olsun. *Jéningning sediqisi bolay* – Canın için feda olayım. *Sedique bermek* – Sadaka vermek. *Sedique sopimaq* – Sadaka dilemek. *Xeyr sedique* – Hayır sadaka. *Sediqeng kétey* – Güzelim, sevgilim, şekerim.

sediqichi 【سەدىقىچى】 a.u. Sadakacı, dilenci.

seg 【سەگ】 f. bk. isht.

segah 【سەگاھ】 f. müz. Bir sisteme ait beş makamın adı.

segek 【سەگەك】 bk. sergek.

segenchük 【سەگەنچۈك】 Salıncak.

segimek 【سەگىمەك】 bk. sergimek.

segü 【سەگۈ】 ağ. kara kavak.

següdesh 【سەگۈدەش】 ağ. Soğuma, serinleme.

seghilish 【سەغىلىش】 Sağılma. *Kechki séghilish waxti* – Akşam sağılma vakti.

seghir 【سەغىر】 a. tar. Küçük; küçük yaştaki yetim.

seghire 【سەغىرە】 a. Küçük yetim kız.

seghirliq 【سەغىرلىق】 a.u. tar. Yetimlik.

seher 【سەھەر】 a. Seher, sabahleyin. *Seher turup yolgha chiqtim* – Seher kalkıp yola çıktım. *Tang seherde* – Sabahleyin. *Seher kélimen* – Sabahleyin geleceğim. *Seherge turmaq* – Sahura kalkmak.

seherlep 【سەھەرلەپ】 a.u. Sabahleyin.

seherligi 【سەھەرلىگى】 a.u. Sabahleyin. *U seherligi chiqip ketti* – O sabahleyin çıktı.

seherlik 【سەھەرلىك】 a.u. Sahurluk. *Seherlikte* – Sabahleyin.

sehet 【سەھەت】 Sıhhat, sağlamlık. *Sehet tapmaq* – Sağlamlaşmak.

sehipe 【سەھىپە】 a. Sayfa. *Gézit sehipe* – Gazete sayfalarında.

sehir 【سەھىر】 a. bk. séhir.

sehiye 【سەھىيە】 a. Sıhhiye. **Sehiye bashqarmisi** – Sıhhiye dairesi.

sehne 【سەھنە】 a. Sahne. **Sehne kitabı** – Sahne kitabı; sahne eseri; tiyatro kitabı.

sehniyleshtürmek 【سەھنىلەشتۈرۈش】 a.u. Sahneleştirmek; tiyatro haline getirmek.

sehniyleshtürülmek 【سەھنىلەشتۈرۈلمەك】 a.u. Sahneleştirilmek; tiyatro haline getirilmek.

sehniyleshtürülüş 【سەھنىلەشتۈرۈلۈش】 a.u. Sahneleştirilme. **Sehniyleshtürülgen eser** – Sahneleştirilmiş eser; tiyatro haline getirilmiş eser.

sehniyleshtürüş 【سەھنىلەشتۈرۈش】 a.u. Sahneleştirme.

sehra 【سەھرا】 a. 1. Köy 2. Stip, bozkır.

sejde 【سەجدە】 a. Secde. **Sejde qilmaq** – Secde etmek. **Sejdige ketmek** – Secde etmek.

sek 【سەك】 f. ağ. bk. isht.

seke 【سەكە】 I ağ. bk. serke.

seke 【سەكە】 II ağ. Konç, çizme koncu; bk. qonchi.

sekech 【سەكەچ】 ağ. bk. sekresh.

sekinlik 【سەكىنلىك】 Sakinlik. **Sékinlik bilen** – Sakinlik ile.

sekish 【سەكیش】 ağ. bk. sekresh.

sekkiz 【سەككىز】 Sekiz. **On sekkiz** – On sekiz. **Sekkiz yüz** – Sekiz yüz.

sekkizinchi 【سەككىزىنچى】 Sekizinci. **On sekkizinchi** – On sekizinci.

sekkizlik 【سەككىزلىك】 Sekizlik, seklimek ağ. bk. sekrimek.

sekkpare 【سەكپارە】 f. **Sekkpare bolmaq** – İstırap çekmek, azap çekmek.

sekkparichiliq 【سەكپارىچىلىق】 f.u. İstırap çekme hali; azap çekme hali.

sekresh 【سەكرەش】 Sıçrama, atlama.

sekrimek 【سەكرىمەك】 (sekrimek'ten) Sıçratmak, atlatmak.

sekrigüch 【سەكرىگۈچ】 Atlayıcı, sıçrayıcı.

sekrime 【سەكرىمە】 Sıçrayış, atlayış; sıçrayışlarla olan; atlayışlarla olan.

sekrimek 【سەكرىمەك】 Sıçramak, atlamak.

Sekrep ötmek – Atlayıp geçmek. **Sekrep chüshmek** – Sıçrayıp inmek. **Sekrep turmaq** – Sıçrayıp kalkmak. **Sekrep ilgirlesh** – Sıçrayıp ilerleme. **Sekrep ilgirlesh dewri** – Sıçrayıp ilerleme devri.

sekrimilik 【سەكرىمىلىك】 Sıçrayışlarla olan.

seksek 【سەكسەك】 ağ. bot. Bir tür bitki.

seksen 【سەكسەن】 s. Seksen.

seksenput 【سەكسەنپۇت】 zool. Kırkayak.

seksininchi 【سەكسىننىچى】 Sekseninci.

sel 【سەل】 I Sel, su baskını.

sel 【سەل】 II Biraz, azıcık; hayal meyal. **Sel burun** – Biraz önce. **Sel qaldi** – Azıcık kaldı; kıl kaldı. **Sella imkaniyet bolsa** – Azıcık imkan olsa. **Sel köprek** – Biraz çok. **Sel yoghanraq** – Biraz büyük.

sel 【سەل】 III Önemsiz, umursamamak. **Sel qarimaq** – Umursamamak.

sel 【سەل】 IV Sel. **Su sel bolup éqip yéiptu** – Su sel gibi akıyordu.

sel-pel 【سەل-پەل】 Biraz, birazcık, kıl.

sel-sella 【سەل-سەللا】 Birazcık, kıl.

selahiyet 【سەلاھىيەت】 a. bk. salahiyet.

selam 【سەلام】 a. bk. salam.

selamet 【سەلامەت】 a. bk. salamet.

selbiy 【سەلبىيى】 a. Menfi, olumsuz.

selbiylik 【سەلبىيلىك】 a.u. Menfilik,

olumsuzluk. *Bu hadisining selbiligi shundiki* – Bu hadisenin olumsuzluğu şu ki.

selgine 【سهلگينه】 Birazcık. *U selgine burun ketti* – O biraz önce gitti.

selkem 【سهلكهم】 u.f. Biraz eksik. *Selkem yüz* – Biraz eksik yüz.

selle 【سهلله】 f. Sarık. *Selle orimaq* – Sank sarmak.

selligül 【سهللىگول】 f. Şakayık.

sellilik 【سهللىلىك】 f.u. Sarıklı.

selliyip 【سهللىيىپ】 f.u. Örne ipliği, makara.

seltenet 【سهلتهنتهت】 a. Saltanat. *Seltenet sürmek* – Saltanat sürmek.

sembay 【سهمباي】 r. ağ. Semaver.

semimiy 【سهميمي】 a. Samimî. *Semimi adem* – Samimî adam. *Semimiy salam* – Samimî selam.

semimiyet 【سهميميهت】 a. Samimiyet. *Semimiyet körsetmek* – Samimî olmak.

semimiyetlik 【سهميميهتلىك】 a.u. bk. semimiylik.

semimiylik 【سهميميلىك】 a.u. Samimilik.

semire 【سهميره】 a. Ürün, mahsul, meyve.

semirmek 【سهمرمهك】 Semirmek, şişmanlamak. *Semrep ketmek* – Şişmanlamak.

semrish 【سهمرش】 Semirme, şişmanlama.

semritish 【سهمرتتش】 Semirtme, şişmanlatma.

semritmek 【سهمرتتمهك】 (semirmek'ten) Semirtmek, şişmanlatmak.

sen 【سهن】 Sen. *Sende* – Sende. *Séning kitabing* – Senin kitabın. *Séningki* – Seninki. *Séningkide* – Seninkinde. *Sanga* – Sana. *Sangichu?* – Peki sana? *Senmu* – Sen de. *Sangila* – Sadece sana.

sen'echi 【سهنهچى】 a.u. bk. sen'etchi.

sen'et 【سهنهت】 a. Sanat. *Sen'et ustiliri* – Sanat ustaları. Güzel *sen'et* – Güzel sanat.

sen'etchi 【سهنهتچى】 a.u. Sanatçı.

sen'etkar 【سهنهتكار】 a.f. Sanatkâr.

sen'etkarane 【سهنهتكارانه】 a.f. Sanatkârane, sanatla, maharet, sanatlı.

sen'etkarliq 【سهنهتكارلىق】 a.f.u. Sanatkârlık.

sen'etshunas 【سهنهتتشوناس】 a.f. Sanatçı.

sen'etshunasliq 【سهنهتتشوناسلىق】 a.f.u. Sanatçılık.

sen-pen 【سهن-پهن】 Sövüşme, kavga, küfür, çekişme. *Sen-pen'ge kelmek* – Küfretmek, sövmek.

sena 【سهنا】 a. Övme, methetme. *Sena éytmaq* – Övmek, methetmek.

senaet 【سهنائت】 a. bk. sanaet.

sende 【سهنده】 Sende. *Sendimu bar* – Sende de var. *Sendichu?* – Peki sende? *Sendila* – Yalnız sende.

sendel 【سهندهل】 I 1. Örs 2. Ocak 3. Ayak tandırı.

sendel 【سهندهل】 II r. Sandal.

sendelech 【سهندهلهچ】 Bir tür elma.

sendin 【سهندىن】 Senden. *Sendinla* – Sadece senden; yalnız senden.

sene 【سهنه】 ağ. bk. dalan.

senem 【سهنهم】 a. 1. Sanem 2. Güzel, dilber. *Dolan senimi* – 1) Dolan sanemi 2) Dolan güzeli.

sengdash 【سهگدش】 ağ. Deneme, ayar; bk. dengseshe.

seni 【سهنى】 Seni.

senkiya 【سهنكىيا】 kim. Arsenik, zırnık,

sıçanotu.

senlesh 【سەنلەش】 Nezaketsiz konuşma; sen diye hitap etme.

senleshmek 【سەنلەشمەك】 1. Şamimiyet ifadesi olarak sen diye konuşmak. 2. Ağız kavgası yapmak; tartışmak, çekişmek, çatışmak.

senlimək 【سەنلىمەك】 Nezaketsiz konuşmak; sen diye hitap etmek.

senlishish 【سەنلىشىش】 1. Samimiyet ifadesi olarak sen diye konuşma 2. Ağız kavgası yapma; tartışma, çekişme, çatışma.

Senminjuyi 【سەنمىنچۇيى】 ç. Sun Yatsen'in Üç İlkesi: Milliyetçilik, Demokrasi, Halkın refahı. (Sun Yatsen, Milliyetçi Çin Cumhuriyetinin kurucusu).

senmujang 【سەنمۇچاڭ】 ç. Karargah komutanı, genel kurmay.

senpen 【سەنپەن】 ç. Çörkü; bk. chot II.

sentang 【سەنتاڭ】 ç. Kıymalı çorba.

sentürülmək 【سەنتۇرۇلمەك】 Sallanmak, sarsılmak. **Sentürülüp ketmek** – Sarsılmak.

senubar 【سەنۇبار】 f. 1. Çam (ağacı) 2. mec. güzel.

sep 【سەپ】 I Çeyiz, davet.

sep 【سەپ】 II Dikkat.

sep 【سەپ】 III a. Saf, cephe. **Aldinqi sep** – Cephe, ön cephe. **Arqa sep** – Cephe gerisi. **Eskerning aldinqi sépi** – Askerin ön cephesi. **Sep tartmaq** – Saf haline gelmek. **Sepke tizmaq** – Saf halinde sıralamak. **Sep bolup yürmek** – Saf halinde yürümek. **Mudapie sépi** – Savunma hattı.

separetxana 【سەپارەتخانا】 a.f. Sefarethane, elçilik; bk. elchixana.

sepdash 【سەپدائش】 Silah arkadaşı.

seper 【سەپەر】 I a. Sefer, yolculuk. **Seperge**

chiqmaq – Sefere çıkmak. **Seper qilmaq** – Yolculuk yapmak.

seper 【سەپەر】 II a. Sefer, defa, kere, nöbet.

Bu seper – Bu sefer; bu defa.

seperwer 【سەپەرۋەر】 a.f. Seferber. **Seperwer qilmaq** – Seferber etmek.

seperwerlik 【سەپەرۋەرلىك】 a.f.u. Seferberlik.

Seperwerlikke keltürmek – Seferberlik etmek.

Seperwerlik hali – Seferberlik hali.

sepke 【سەپكە】 bk. sepku.

sepku 【سەپكۇ】 1. Döküntü 2. Çil, çilli. **Sepke bashqan** – Çilli yüzlü.

sepküch 【سەپكۇچ】 Süzgeçli kova.

sepkün 【سەپكۇن】 Çil. **Sepkün chiqmaq** – Çilli yüz olmak; yüzüne çil hasıl olmak.

sepkünlük 【سەپكۇنلۇك】 Çilli, çilli yüzlü.

sepküzmek 【سەپكۇزۈمەك】 Serptirmek, saçtırmak.

seplimek 【سەپلىمەك】 a.u. Kurmak, yapmak, dikmek, eklemek, doldurmak, tamir etmek.

sepmeK 【سەپمەك】 Serpmek, saçmak. **Kün özining sholisini septi** – Güneş kendi ışığını serpti.

sepra 【سەپرا】 a. 1. Öd, safra, 2. Sinirli, kinli mec. 3. Kusmak. **Seprayimni qozghidi** – Sinirlendirdi.

sepraliq 【سەپراللىق】 a.u. Mide bulandırıcı.

sepsete 【سەپسەتە】 a. Saçma. **Sepsete satmaq** – Çene çalmak, gevezelik yapmak.

sepsetichi 【سەپسەتەنچى】 a.u. Çenebaz, boşboğaz.

sepsetichilik 【سەپسەتەنچىلىك】 a.u. Gevezelik, saçmalık.

septürmek 【سەپتۇرمەك】 (sepmeK'ten) Serptirmek, saçtırmak.

ser 【سەر】 (ölçü birimi) 35 grama eşit ağırlık birimi.

sera 【سەرا】 a. Köy, tarım bölgesi.

seraliq 【سەرالىق】 a.u. Köylü, çiftçi.

serap 【سەراپ】 a. Serap.

serapxana 【سەراپخانا】 a.f. Sarraf dükkanı.

serasimlanmaq 【سەراسىملانماق】 Şaşkın bir hale gelmek.

serdar 【سەردار】 f. Başbuğ, başkomutan 2. Önder, rehber.

serdarliq 【سەردارلىق】 f.u. Başbuğuluk, önderlik.

sere 【سەرە】 Trük, şaşırtıcı hüner.

seremchan 【سەرەمچان】 f. Düzenli, donatılmış, hazırlıklı, emin.

seremchanlash 【سەرەمچانلاش】 f.u. Düzenleme, emin hale getirme, donatma.

seremchanliq 【سەرەمچانلىق】 f.u. Muntazam, Özenli, itinalı.

seremchanlimağ 【سەرەمچانلىماق】 f.u. Düzenlemek, emin hale getirmek, donatmak.

seremchansiz 【سەرەمچانسىز】 f.u. Düzensiz, hazırlıksız, dağınık, güvensiz.

seremchansizliq 【سەرەمچانسىزلىق】 f.u. Düzensizlik, hazırlıksız olma, dağınıklık, güvensizlik.

seremjan 【سەرەمجان】 f. Demirbaş, avandanlık. *Öy seremjanliri* – Ev takımları.

seren'ge 【سەرەنگە】 f. bk. serengge.

serengge 【سەرەنگە】 f. Kibrit. *Serengge yaqmaq* – Kibrit yakmak. *Serengge qépi* – Kibrit kutusu.

sergek 【سەرگەك】 Uyanık, gözü açık. *Sergék bolmaq* – Uyanık olmak. *Sergék uyqu* – Çabuk uyanan uyku.

sergeklenmek 【سەرگەكلەنمەك】 Titikte olmak; uyanık, kuşkulu.

sergeklik 【سەرگەكللىك】 Uyanıklık.

sergende 【سەرگەندە】 f. bk. sergerdan.

sergendilik 【سەرگەندىلىك】 f.u. bk. sergerdanliq.

sergerdan 【سەرگەردان】 f. Serseri, avare, sefil, memleket memleket gezen.

sergerdanliq 【سەرگەردانلىق】 f.u. Serserilik, avarelik, sefillik, memleket memleket gezme hali.

sergeshte 【سەرگەشتە】 f. bk. sergerdan.

sergez 【سەرگەز】 f. Basma kumaş.

sergimek 【سەرگىمەك】 Kendini iyi hissetmek, hafiflemek, rahatlamak.

sergüzesht 【سەرگۈزەشت】 f. Macera, serüven, baştan geçen.

serxane 【سەرخانە】 f. Baş, uç.

serxush 【سەرخۇش】 f. Sarhoş.

serxushlanmaq 【سەرخۇشلانماق】 f.u. Serhuşlanmak.

serxushluq 【سەرخۇشلىق】 Serhuşluk.

serxushlunush 【سەرخۇشلۇنۇش】 Serhuşlanma.

serichi 【سەرىچى】 a.u. Büyücü, sihirbaz.

seriger 【سەرگەر】 a.f. Büyücü, sihirbaz.

serigerlik 【سەرگەرلىك】 a.f.u. Büyücülük, sihirbazlık. *Serigerlik qilmaq* – Büyücülük yapmak.

serimes 【سەرىمەس】 1. Yumuşak, mülayim 2. İhtiyat".

serimeslik 【سەرىمەسلىك】 1. Yumuşaklık, mülayimlik 2. İhtiyatsızlık.

seripay 【سەرىپاي】 Sağlama, temin etme, seripay yVermek teminat vermek.

serkar 【سەرکار】 f. tar. Yönetmen, idareci, başkan.

serkarliq 【سەرکارلىق】 f.u. Komutanlık.

serkatip 【سەرکاتىپ】 f.a. tar. Sekreter, katip, yazıcı.

serkatipliқ 【سەرکاتىپلىق】 f.a.u. Sekreterlik, katiplik, yazıcılık.

serke 【سەرکه】 Enenmiş teke.

serkerde 【سەرکهردە】 f. Komutan, başbuğu.

serkesh 【سەرکەش】 f. Boyun eğmez, itaatsiz, dik başlı.

serkeshlik 【سەرکەشلىك】 f.u. İtaatsizlik, serkeşlik, söz dinlememe hali.

serlewhe 【سەرلەۋهە】 f.a. Serlevha, başlık. **Serlewhe qoymaq** –Başlık koymak.

sermaye 【سەرمايه】 f. Sermaye.

sermayidar 【سەرمايدار】 f. Sermayedar, sermayeli.

sermayidarliқ 【سەرمايدارلىق】 f.u. Sermayeli olma hali.

sermayisiz 【سەرمايسىز】 f.u. Sermayesiz.

serp 【سەرپ】 I a. Sarf, harcama, masraf. **Serp qilmaq** –Sarfetmek, harcamak.

serp 【سەرپ】 II a. 1. Etimoloji 2. Morfoloji.

serpeycheng 【سەرپەيچەڭ】 f.u. Çıplak, yalınayak.

serpistan 【سەرپىستان】 Bir tür yerli ilaç.

serplenmek 【سەرپلەنمەك】 a.u. Masraflanmak.

serplimek 【سەرپلىمەك】 a.u. Sarfetmek.

serrap 【سەررەپ】 I a. Sarraf.

serrap 【سەررەپ】 II ağ. Banyo, hamam; bk. moncha.

serсан 【سەرسان】 f. Şaşkın, sersem. **Sersan bolmaq** –Şaşkın bir hale gelmek.

serсан'gerchilik 【سەرسانگەرچىلىك】 f.u. Sıkıntı, can sıkıcı.

serсanchiliq 【سەرسانچىلىق】 f.u. Şaşkınlık.

serсанliқ 【سەرسانلىق】 f.u. Şaşkınlık, sersem.

serсap 【سەرсаپ】 **Sersap salmaq** – İzlemek, gözetlemek.

serw 【سەرۋ】 1. bot. Servi ağacı 2. mec. Güzel boylu.

serwaz 【سەرۋاز】 f. Savaşçı, asker.

serwinaz 【سەرۋىناز】 f. Güzel. **Ashqi serwinazim** –Sevgilim.

seskendürmek 【سەسكەندۈرمەك】 Tiksindirmek, iğrendirmek, bıktırmak.

seskendürüş 【سەسكەندۈرۈش】 Tiksindirme, iğrendirme, bıktırma.

seskenmek 【سەسكەنمەك】 Tiksinmek, iğrenmek, bıkmak, irkilmek.

seskinish 【سەسكىنىش】 Tiksinme, iğrenme, bıkma, irkilme.

set 【سەت】 Çirkin, yakışsız. **Set adem** – Çirkin adam. **Set qilmaq** –Çirkinleştirmek.

setin 【سەتىن】 r. Saten.

setqiliq 【سەتقىلىق】 Huysuz, kötü huylu. **Setqiliq adem** –Huysuz adam.

setleshmek 【سەتلەشمەك】 Çirkinleşmek.

setlik 【سەتلىك】 Çirkinlik.

sewap 【سەۋەپ】 I a. bk. sewep.

sewap 【سەۋەپ】 II ağ. Banyo; bk. moncha.

seware 【سەۋەرە】 f. kit. Atlı, binicilik.

sewebi 【سەۋەبى】 a.u. Sebebi.

sewebiyat 【سەۋەبىيات】 a. Sebebiyet.

sewep 【سەۋەپ】 a. Sebebi, neden. **Buninggha men sewep boldum** – Buna ben sebep oldum.

Sewebi néme? – Sebebi ne? **Sewep körsetmek** –

Sebebini söylemek. *Mushu seweptin* – Bu sebeple. *Sewep qilsa séwette su toxtaydu* – d. Emek sarfedilirse sepette su durur.

sewepchi 【سەۋەپچى】 a.u. Sebeplilik, amil, yapan, fail, işleyen. *Jangjalning sewepchisi* – Kavganın faili. *Buningha men sewepchi boldum* – Buna ben sebep oldum.

sewepkar 【سەۋەپكار】 a.f. Fail, işleyen, amil.

seweplik 【سەۋەپلىك】 a.u. Sebepli, sebebi olan.

sewepsiz 【سەۋەپسىز】 a.u. Sebepsiz. *Sewepsiz ishqa chiqmighuchi* – Bir sebebi olmadan işbaşı yapmayan. *Sewepsiz ishqa kelmeslik* – Bir sebebi olmadan işe gelmezlik.

sewepsizlik 【سەۋەپسىزلىك】 a.u. Sebepsizlik; bir sebebi olmama hali.

sewiye 【سەۋىيە】 a. Seviye.

sewiyilik 【سەۋىيىلىك】 a.u. Seviyeli. *Yuqiri sewiyilik* – Yukarı seviyeli.

sewr 【سەۋر】 I a. Sabır. *Sewr qilmaq* – Sabretmek. *Bir az sewr qiling* – Biraz sabredin.

sewr 【سەۋر】 II a. astr. Boğa; gök küresinde kuşak biçiminde bir alan.

sewr-taqet 【سەۋر-تاقت】 a. Sabır ve takat.

sewri 【سەۋرى】 a. bk. sewr.

sewrlik 【سەۋرلىك】 a.u. Sabırlı.

sewrsiz 【سەۋرسىز】 a.u. Sabırsız.

sewrsizlenmek 【سەۋرسىزلەنمەك】 a.u. Sabırsızlanmak.

sewrsizlik 【سەۋرسىزلىك】 a.u. Sabırsızlık.

sewrsizlinish 【سەۋرسىزلىنىش】 a.u. Sabırsızlanma.

sewze 【سەۋزە】 f. 1. Sebze 2. Havuç.

sewzireng 【سەۋزىرەڭ】 f. Turuncu, portakal rengi.

sewzirenglik 【سەۋزىرەڭلىك】 f.u. Portakal

renginde.

sewziwat 【سەۋزىۋات】 f. Yeşillik, göveri.

sey 【سەي】 ç. Sebze. *Sey bolmaydu* – mec. Çok az; hiçbir şey.

seyxane 【سەيخانە】 ç.f. Kışta sebzelerin saklandığı yer; Donmaması için sebzelerin konulduğu özel ev.

seyil 【سەيىل】 f. Gezinme, gezinti.

seyir 【سەيىر】 a. Gezme, gezinti, seyir.

seyirga 【سەيىرگا】 f. Gezme yeri, gezilen yer.

seyjington 【سەيچىڭتون】 ç. Maliye Bakanlığı.

seyle 【سەيلىە】 f. Gezme, gezinti, şenlik.

seyna 【سەيىنا】 ağ. Avlu; bk. hoyla.

seynek 【سەينەك】 I t. Dolama, et yaran, yarmaca.

seynek 【سەينەك】 II ağ. bk. serkesh.

seypung 【سەيپۇڭ】 ç. Terzi.

seypungchiliq 【سەيپۇڭچىلىق】 ç.u. Terzi işi, terzilik, dikiş işi.

seyse 【سەيسە】 ç. Vazife, yüküm, mükellefiyet. *Seyse üçhün dep chüshken otun sélighi* – Vazife olarak alman odun vergisi.

seywengze 【سەيۋەڭزە】 Ç; Sebze tarlası. *Seywengzengde ünüptu, aq chamghur, qizil chamghur* – Sebze tarlанда koksalmış ak turp, kızıl turp.

seywengzilik 【سەيۋەڭزىلىك】 ç.u. Sebze tarlası; bk. köktatchiliq.

seyshenbe 【سەيشەنبە】 f. Salı.

seyyad 【سەيىاد】 a. Avcı.

seyyar 【سەييار】 a. Seyyar, gezgin. *Seyyar truppa* – Seyyar turuppu.

seyyare 【سەييارە】 a. Gezegen, seyyare. *Seyyare sistémi* – Güneş manzumesi; güneşin

etrafındaki gezegenler.

seyza 【سەيزا】 ç. Elek.

sezdirmek 【سەزدۈرمەك】 (sezmek'ten)
Sezdirmek, hissettirmek, hafif surette
duyurmak.

sezdürüş 【سەزدۈرۈش】 Sezdirme, hissettirme,
hafif surette duyurma.

sezgü 【سەزگۈ】 Sezgi.

sezgüch 【سەزگۈچ】 Hassas, alingan.

sezgüchlük 【سەزگۈچلۈك】 Hassaslık,
alinganlık.

sezgün 【سەزگۈن】 ağ. bk. sezgür.

sezgür 【سەزگۈر】 Uyanık, basiretli, keskin
zeka.

sezgürlük 【سەزگۈرلۈك】 Uyanıklık, basiretlilik,
keskin zekalılık. **Siyasiy sezgürlük** – Siyasî
basiretlilik.

sezgüsiz 【سەزگۈسىز】 1. Basiretsiz 2.
Duygusuz.

sezgüsizlik 【سەزگۈسىزلىك】 1. Basiretsizlik 2.
Duygusuzluk.

sezmek 【سەزمەك】 Sezmek. **Aldin sezmek** –
Önceden sezmek. **Sézip qalmaq** – Sezmek.
Könglüm sezdi – Hissettim.

séde 【سەدە】 Karaağaç; bk. qariyaghach.

sédep 【سەدەپ】 a. Sedef.

séghilmaq 【سەغىلماق】 Sağılmak.

séghim 【سەغىم】 Sağım.

séghin 【سەغىن】 Sağmal, sağımlı. **Séghin qala**
– Sağmal inek. **Séghin dewri** – Sağmal devri.

séghinchi 【سەغىنچى】 İnek sağan kadın.

séghinish 【سەغىنىش】 Özlem. **Séghinishqa
bashlimaq** – Özlemine duymak; özlemek.

séghinishish 【سەغىنىشىش】 Karşılıklı özlem.

séghinishliq 【سەغىنىشلىق】 Özlenilen, özlemlî.
Séghinishliq salam – Özlemlî selam.

séghinishmaq 【سەغىنىشماق】 Karşılıklı
özlemek; beraber özlemek. **Shularmu
séghinishar deymen** – Herhalde onlar da özler.

séghinmaq 【سەغىنماق】 Özlemek, hasret
çekmek. **Séghinip ketmek** – Özlemek.

séghiwalmaq 【سەغىۋالماق】 Sağmak,
sağıvermek.

séghiwélish 【سەغىۋىلىش】 Sağma, sağıverme.

séghish 【سەغىش】 Sağma, sağış. **Ettigenlik
séghish** – Sabah sağımı.

séghishish 【سەغىشىش】 Sağmak için yardım
etme; beraber sağma.

séghishmaq 【سەغىشماق】 Sağmak için yardım
etmek; beraber sağmak.

séghiz 【سەغىز】 Sakız. **Séghiz topa** – Yapışkan
toprak; killi toprak. **Séghiz topiliq** – Yapışkan
topraklı; killi.

séghizxan 【سەغىزخان】 zool. Saksığan.

séghizliq 【سەغىزلىق】 Killi. **Séghizlik yer** –
Killi yer (toprak).

séhir 【سەھىر】 a. Sihir, büyü.

séhirchi 【سەھىرچى】 a.u. Sihirci.

séhirchilik 【سەھىرچىلىك】 a.u. Sihircilik.

séhirlenmek 【سەھىرلەنمەك】 a.u. Sihirlenmek.

séhirlesh 【سەھىرلەش】 a.u. Sihirleş, sihirleme.

séhirletmek 【سەھىرلەتمەك】 a.u.
(séhirlimek'ten) Sihirletmek.

séhirlik 【سەھىرلىك】 a.u. Sihirli.

séhirlimek 【سەھىرلىمەك】 a.u. Sihirlemek.

séhirlinish 【سەھىرلىنىش】 a.u. Sihirleniş,
sihirlenme.

séx 【سەخ】 r. Atelye. **QurashTURUSH séxi** –

Montaj atelyesi.

séxiliq 【سېخىلىق】 a. Sahavet, cömertlik.

séxiy 【سېخىي】 a. Cömert, eli açık.

séxiylik 【سېخىيلىق】 Cömertlik. **Séxiylik qilmaq** – Cömertlik etmek.

sékilek 【سېكىلهك】 I Oklava.

sékilek 【سېكىلهك】 II Kadın tarağı.

sékilek 【سېكىلهك】 III ağ. Genç kadın.

sékin 【سېكىن】 f. Sakin, yavaş.

sékin'gine 【سېكىنگىنە】 Sessizce, yavaşça.

sékinleshmek 【سېكىنلەشمەك】 Sakinleşmek, yavaşlamak.

sékinletmek 【سېكىنلەتمەك】 Sessiz hale getirmek; yavaşlatmak.

sékinlishish 【سېكىنلىشىش】 Sakinleşme, yavaşlama.

sékrétar 【سېكرېتار】 r. Sekreter; bk. shuji.

sékrétarliq 【سېكرېتارلىق】 Sekreterlik.

sékunt 【سېكۇنت】 r. Saniye.

sékuntliq 【سېكۇنتلىق】 r.u. Saniyelik.

séliq 【سېلىق】 Vergi. **Séliq salmaq** – Vergi koymak. **Séliq sélish** – Vergilendirme.

séliqliq 【سېلىقلىق】 1. Tesbit edilmiş, gerekeni yapılmış 2. Kilitlenmiş.

sélinish 【سېلىنىش】 bk. sélinmaq.

sélinmaq 【سېلىنماق】 (salmaq'tan). **Orun sélini** – Yer hazırlandı. **Zawut séliniwatidu** – Fabrika kuruluyor. **Kembeghellikke sélinmaq** – Fakir gibi görünmek. Körmigen'ge **sélinmaq** – Görmezlikten gelmek. **Qapighi sélinghan adem** – Asık suratlı adam.

sélişh 【سېلىش】 (salmaq'tan) öy sélish ev yapmak; ew yapma. **Tömür yolu sélish** – Demir yol yapımı. **Chéček sélish** – Aşı yapma.

sélişhish 【سېلىشىش】 Yapımına yardım etme; beraber kurma; beraber yapma.

sélişhmaq 【سېلىشماق】 Yapımına yardım etmek; beraber kurmak; beraber yapmak.

séliştirghanda 【سېلىشتۇرغاندا】 Mukayese edildiğinde. **Séliştirghili bolmaydighan derijide** – Mukayese edilemez derecede. **Séliştirup körişh** – Mukayese etme. **Séliştirup bolmaydu** – Mukayese edilemez. **Séliştirup bolmaydighan** – Mukayese edilemez. **Küch sélišturmaq** – Güç denemek.

séliştirghusiz 【سېلىشتۇرغۇسىز】 Mukayese edilemez. **Séliştirghusiz derijede** – Mukayese edilemez derecede.

séliştirma 【سېلىشتۇرما】 Mukayese, karşılaştırma. **Séliştirma éghirliq** – Nispî ağırlık.

séliştirmaq 【سېلىشتۇرماق】 Mukayese etmek, karşılaştırmak. **Séliştirup qarighanda** – Mukayese edildiğinde.

séliştirulmaq 【سېلىشتۇرۇلماق】 Mukayese edilmek, karşılaşılmak.

séliştirulush 【سېلىشتۇرۇلۇش】 Mukayese edilme, karşılaştınlma.

séliştirush 【سېلىشتۇرۇش】 Mukayese etme, karşılaşürma.

sémiz 【سېمىز】 Semiz, şişman.

sémizlik 【سېمىزلىك】 Semizlik, şişmanlık.

sémont 【سېمونت】 r. Çimento. **Sémont zawuti** – Çimento fabrikası.

sémontlanmaq 【سېمونتلانماق】 r.u. Yapımına çimento kullanılmak.

sémontlash 【سېمونتلاش】 r.u. Yapımına çimento kullanma.

sémontlatmaq 【سېمونتلاتماق】 r.u. Yapımına çimento kullandırmak.

sémontlik 【سیمونتلیک】 r.u. Çimento.
sémontlımaq 【سېمونتلىماق】 r.u. Yapımına çimento kullanmak.
sémontlitish 【سېمونتلىتىش】 r.u. Yapımına çimento kullandırma.
séngayan 【سېڭايان】 Bükülü, eğri, eğri büğrü, bakışsımsız.
séniki 【سېنىكى】 Seninki.
séning 【سېنىڭ】 Senin.
séningche 【سېنىڭچە】 Sence, sana göre.
séningki 【سېنىڭكى】 Seninki. *Kitap séningki* – Kitap seninki.
sénteber 【سېنتەبەر】 r. Eylül.
sép-sériq 【سېپ-سېرىق】 Sapsarı.
sépahr 【سېپاھر】 f. tar. Gök, sema, gökyüzü, gök kubbesi.
sépash 【سېپاش】 Okşama, sıvazlama.
sépil 【سېپىل】 Kale.
séplmek 【سېپىلمەك】 Serpilmek.
sépımaq 【سېپىماق】 bk. sipımaq.
sépish 【سېپىش】 I Geçirme, takma.
sépish 【سېپىش】 II (sepme'kten) Dökme, serpme.
sérenji 【سېرەنجى】 ağ. bk. sirat.
séri 【سېرى】 Devamlılığı belirten ek. *Barghan séri* – Gittikçe. *Oqughan séri* – Okudukça.
sériq 【سېرىق】 Sarı. *Tuxumning sérighi* – Yumurta sarısı. *Sériq topa* – Sarı toprak. *Aq sériq* – Açık sarı. *Sus sériq* – Açık sarı. *Sép sériq* – Sapsarı. *Sériq Uyghur* – Sarı Uygur (bir Türk boyu). *Sériq ishek* – 1) Falanj 2) Akrep, kuyruklu. *Sériq késel* – t. sarılık.
sériqliq 【سېرىقلىق】 Sarılık, sarı renk.

sérlısh 【سېرىلىش】 Kayma, kayarak inme.
sérlımaq 【سېرىلماق】 Kaymak, kayarak inmek.
sérim 【سېرىم】 f. ağ. Ev eşyası.
sérimaq 【سېرىماق】 Şoymak, derisini soymak, sıyırmak.
sérish 【سېرىش】 Soyma, derisini soyma, sıyıрма.
séritish 【سېرىتىش】 Kabuğunu soydurina; kavlatma.
séritma 【سېرىتما】 Sürme. *Séritma qapqaq* – Sürme kapak.
séritmaq 【سېرىتماق】 Kabuğunu soydurmak; kavlatmak, sıyırtmak.
sérk 【سېرىك】 r. Sirk.
sésiq 【سېسىق】 Pis koku. *Sésiq küzen* – Kokarca.
sésiqliq 【سېسىقلىق】 Pis koku, pis kokan.
sésımaq 【سېسىماق】 Pis kokmak.
séstira 【سېستىرا】 r. Hemşire.
séstiraliq 【سېستىرالىق】 r.u. Hemşirelik.
sétiq 【سېتىق】 Ticaret, alışveriş.
sétiqchi 【سېتىقچى】 Satıcı, tezgahlar.
sétiqchiliq 【سېتىقچىلىق】 Satıcılık, tezgahlarlık.
sétilish 【سېتىلىش】 Satılma, satılış.
sétilma 【سېتىلما】 Satılık.
sétilmaq 【سېتىلماق】 Satılmak. *Sétilmay qalghan mal* – Satılmamış mal. *Sétilip boldi* – Satılıp bitti.
sétilmas 【سېتىلماس】 Satılmaz.
sétilmasliq 【سېتىلماسلىق】 Satılmazlık.
sétiwalmaq 【سېتىۋالماق】 Satın almak.
sétiwetmek 【سېتىۋەتمەك】 Satmak, satıvermek.

sétiwélish 【سېتىۋېلىش】 Satın alış. *Sétiwélish küchi* – Satın alma gücü.

sétiwétish 【سېتىۋېتىش】 Satış, satıveriş.

sétish 【سېتىش】 Satma, satış. *Élip sétish* – Alıp satış.

sétishish 【سېتىشىش】 Karşılıklı satış; beraber satış.

sétishmaq 【سېتىشماق】 Karşılıklı satmak; beraber satmak; satışmak.

sétka 【سېتكا】 r. File, ağ. *Simliq radiyo sétkisi* – Telli radyo ağı.

séwet 【سېۋەت】 f. Sepet.

séwét 【سېۋېت】 ağ. bk. süyünche.

séyde 【سېيىدە】 bk. séde.

sézik 【سېزىك】 Kadınlarda yeni hamilelik döneminde vuku olan hassaslık (bunalım).

séziklik 【سېزىكلىك】 Yeni hamile dönemindeki bunalım hali.

sézilerlik 【سېزىلەرلىك】 Sezilecek derecede, sezilir derecede.

sézilish 【سېزىلىش】 Seziliş, sezilme.

sézilmek 【سېزىلمەك】 Sezilmek.

sézilmes 【سېزىلمەس】 Sezilmez.

sézilmeslik 【سېزىلمەسلىك】 Sezilmezlik.

sézim 【سېزىم】 Sezgi. *Siyasiy sezim* – Siyasi sezgi.

sézish 【سېزىش】 Seziş, sezme. *Aldin sézish* – Önceden.

sxématizm 【سېخېماتىزم】 r. Şematik, kabataslak şekil.

sichqan 【سېچقان】 Sıçan; bk. chashqan. *Sichqan yili* – Sıçan yılı. (Yüzyılımızın 1900, 1912, 1924, 1936, 1948, 1960 yılları sıçan yılıdır).

sidam 【سېدام】 I Düz, düz kumaş.

sidam 【سېدام】 II Çıplak, şallak, çırpıplak.

side 【سېدە】 bot. bk. séde.

signal 【سېگنال】 r. İşaret, sinyal, boru.

sighdurmaq 【سېغدۇرماق】 (sighmaq'tan) Sıgdırmak.

sighdurush 【سېغدۇرۇش】 Sıgdırma, sıgdırış.

sighim 【سېغىم】 İstiap, kapasite.

sighimchanliq 【سېغىمچانلىق】 Kapasite genişliği.

sighimliq 【سېغىملىق】 Kapasitesi geniş.

sighimliliq 【سېغىملىقلىق】 Kapasite genişliği.

sighimsiz 【سېغىمسىز】 Kapasitesi dar.

sighinish 【سېغىنىش】 Sığınma. *Xudagha sighinish* – Allah'a sığınma.

sighinmaq 【سېغىنماق】 Sığınmak.

sighish 【سېغىش】 Sığış, sığma.

sighishish 【سېغىشىش】 Sığışma, beraber sığma.

sighishliq 【سېغىشلىق】 Kapasiteli, kapasitesi geniş. *Ikki yüz kishi sighidu* – İki yüz kişiyi alabilecek genişlikte (kapasitede).

sighishmaq 【سېغىشماق】 Sığışmak, beraber sığmak.

sighishmasliq 【سېغىشماسلىق】 Kapasite darlığı.

sighishturmaq 【سېغىشتۇرماق】 Sıgdırmak.

sighishturush 【سېغىشتۇرۇش】 Sıgdırış, sıgdırma.

sighmaq 【سېغماق】 Sıgmak. *Söz qil, sighar yerge* – Kabul edilecekse söyle.

sijaq 【سېچاق】 Çizgi.

sijash 【سېچاش】 Çizmek, çizme, çiziş; bk. sizish.

sijimaq 【سجىماق】 Çizmek, bk. sizmaq. *U qeghezni sijap tashlidi* – O kağıdı çiziverdi.

sik 【سك】 bk. ziq.

sikim 【سىكىم】 Avuç (-cu).

siqilchaq 【سقىلچاق】 Boğaz, derbent.

siqilchaqliq 【سقىلچاقلىق】 Boğaz hali.

siqilish 【سقىلىش】 Sıkılma, sıkılış.

siqilishish 【سقىلىشىش】 Sıkılaşma.

siqilishmaq 【سقىلىشماق】 Sıkılaşmak.

siqilishturmaq 【سقىلىشتۇرماق】 Sıkıştırmak.

siqilmaq 【سقىلماق】 Sıkılmak. *Siqilip chiqmaq* – Sıkılıp çıkmak. *Siqilip kétiwatimen* – Sıkılıyorum.

siqimdash 【سقىمداش】 Avuçlama.

siqimdimaq 【سقىمىدماق】 Avuçlamak.

siqimlimaq 【سقىملىماق】 bk. siqimdimaq.

siqin 【سقىن】 1. Dar 2. Sıkılma.

siqirash 【سقىراش】 Sızlama.

siqirimaq 【سقىرىماق】 Sızlamak. *Qolum siqiraydu* – Elim sızlıyor.

siqish 【سقىش】 Sıkma. *Qol siqish* – El sıkma.

siqishish 【سقىشىش】 Sıkışma, beraber sıkma. *Qol siqishish* – El sıkışış.

siqishmaq 【سقىشماق】 Sıkışmak.

siqishturmaq 【سقىشتۇرماق】 Sıkıştırmak.

siqishturush 【سقىشتۇرۇش】 Sıkıştıрма.

siqqidek 【سققىدەك】 Sığar gibi. *Ular siqqidek jay* – Onlar sığacak kadar yer.

siqquzmaq 【سققۇزماق】 (siqmaq'tan) Sıkırtmak.

siqquzush 【سققۇزۇش】 Sıkırtma.

siqmaq 【سقىماق】 Sıkmaq. *Siqip chiqarmaq* – Sıkıp çıkarmak.

siqturmaq 【سىقتۇرماق】 (siqmaq'tan) Sıkırtmak.

siqturush 【سىقتۇرۇش】 Sıkırtma.

sil 【سىل】 Verem, tüberküloz. *Söngék sili* – Kemik veremi.

silanmaq 【سىلانماق】 1. Sıvanmak 2. Okşanmak.

silap-sipimaq 【سىلاپ-سىپىماق】 Sıvamak, okşamak.

silash 【سىلاش】 Sıvama, sıvazlama, okşama.

silashmaq 【سىلاشماق】 Sıvaşmak, okşaşmak, sıvazlaşmak.

silashturmaq 【سىلاشتۇرماق】 Sıvaştırmak, okşattırmak.

silatmaq 【سىلاتماق】 (silimaq'tan) Sıvatmak, okşatmak.

sile 【سىلە】 ağ. bk. sili.

siler 【سىلەر】 bk. sili.

silerche 【سىلەرچە】 Sizlerce, sizlere göre.

sili 【سىلى】 (nezaket anlamında) Siz, sizler.

silige 【سىلىگە】 Kütük (-ğü). *Siligidin sélinghan* – Kütükten yapılmış.

silighdanmaq 【سىلىغدانماق】 Cilalanmak, parlatılmak, kaygan hale getirilmek.

silighdash 【سىلىغداش】 Cilalama, parlatma, kaygan hale getirme.

silighdashmaq 【سىلىغداشماق】 Beraber partlatmak, beraber , cilalamak, beraber kaygan hale getirmek.

silighdatmaq 【سىلىغداتماق】 Cilatlatmak, parlattırmak, kaygan hale getirtmek.

silighdimaq 【سىلىغدىماق】 Cilalamak, parlatmak, kaygan hale getirmek.

siliklik 【سىلىكلىك】 Nezaket, naziklik.

siliq 【سلىق】 Düz, pürüzsüz, cilalı, parlamış. Chachliri siliq taran'*gan qiz* – Saçlan düzgün taranmış kız. *Siliq muamile* – Yumuşak muamele, iyi ilişki.

siliqlanmaq 【سلىقلاتماق】 Cilalanmaq, parlatılmak, düzgün hale getirilmek.

siliqlash 【سلىقلاش】 Cilalama, düzgün hale getirme.

siliqlatmaq 【سلىقلاتماق】 (siliqlimaq'tan) Cilalatmaq, parlattırmak, kaygan hale getirmek.

siliqlimaq 【سلىقلىماق】 Düzgün hale getirmek; cilalamak.

siliqlinish 【سلىقلىنىش】 Cilalanma, parlatılma, düzgün hale getirilme.

siliqlitish 【سلىقلىتىش】 Cilalatma, parlattırma, kaygan hale getirtme.

silimaq 【سلىماق】 Sıvamak, sıvazlamak, okşamak. *U béshimdin silidi* – O başımı okşadı.

silinbu 【سلىنبو】 ç. Karargah, kurmay.

siliningki 【سلىنىڭكى】 Sizinki.

silinish 【سلىنىش】 1. Sıvanma 2. Okşanma.

silishish 【سلىشىش】 Sıvaşma, okşaşma, sıvazlaşma.

silishish 【سلىتىش】 Sıvatma, okşatma.

siljimaq 【سلىجىماق】 Yaklaşmak, sürülmek, çekilmek.

siljip 【سلىجىپ】 Yaklaşarak, sürülerek, çekilerek.

siljish 【سلىجىش】 Yaklaşma, sürülme, çekilme.

siljitolish 【سلىجىتىلىش】 Yaklaşdırılma, sürdürülme, çektirilme.

siljitolmaq 【سلىجىتىلماق】 Yaklaşdırılmak, sürdürülmek, çektirilme.

siljitiwetmek 【سلىجىتىۋەتمەك】 Yaklaştın vermek, sürdürüvermek.

siljitiwétish 【سلىجىتىۋىتىش】 Yaklaştın verme, sürdürüverme.

siljitish 【سلىجىتىش】 Yaklaştırma, sürme, çekme.

siljitishish 【سلىجىتىشىش】 Beraber yaklaştırma; beraber sürme.

siljitishmaq 【سلىجىتىشماق】 Beraber yaklaştırmak, beraber sürmek.

siljitmaq 【سلىجىتىماق】 (siljimaq'tan) Yaklaştırmak, sürmek, çekmek.

siljitturmaq 【سلىجىتىتۇرماق】 Yaklaştırtmak, sürdürmek, çektirmek.

siljitturush 【سلىجىتىتۇرۇش】 Yaklaştırtma, sürdürme, çektirme.

silkimek 【سلىكىمەك】 Silkemek, sallamak. *Silkip tashlimaq* – Silkip atmak; haddini bildirmek. *Qol silkimek* – El sallamak.

silkinish 【سلىكىنىش】 Sallanma, ırganma.

silkinmek 【سلىكىنمەك】 Sallanmaq, ırganmaq.

silkiwetmek 【سلىكىۋەتمەك】 1. Silkip atmak 2. Haddini bildirmek.

silkiwétish 【سلىكىۋىتىش】 1. Silkip atma 2. Haddini bildirme.

silkish 【سلىكىش】 Silkme, sallama. *Silkishke bashlimaq* – Silkmeye başlamak.

silkishish 【سلىكىشىش】 Beraber silkme.

silkishmek 【سلىكىشمەك】 Beraber silkemek.

silkishtürmek 【سلىكىشتۇرمەك】 Azarlamak, paylamak.

silkishtürüş 【سلىكىشتۇرۇش】 Azarlama, paylama. i silkitiş Sallama.

silkitemek 【سلىكىتمەك】 Sallamak.

sim 【سىم】 I f. Tel. *Tosaq sim* – Tel ağı.

Tikenlik sim – Dikenli tel.

sim 【سم】 II u. bk. shim.

sim-sim 【سم-سيم】 *Etigenligi sim-sim yamghur yaghdı* – Sabahleyin çis çisi yağmur yağdı.

-siman 【سمان-】 (benzetme eki) -sı, -si.
Kishisiman – İnsansı.

simap 【سماپ】 f. kim. Civa. Hg belgesi ile gösterilen, 13,59 yoğunluğunda bir eleman.

simawar 【سموار】 bk. samawar.

simchilaq 【سيمچلاق】 ağ. bk. chimeltek.

simeglek 【سيمهگلهك】 Elek, telden yapılmış elek.

simelgek 【سيمهگهك】 ağ. bk. simeglek.

simes 【سيمهس】 ağ. Kuzu kürkü; bk. eltire.

simfonik 【سيمفونيك】 r. Senfonik.

simfoniye 【سيمفونييه】 r. Senfoni.

simxana 【سيمخانا】 f. ağ. Telgraf; bk. télégraf.

simildash 【سيملداش】 Serpeleme, serpinti.

simildimaq 【سيملدىماق】 Serpelemek, serpinti. *Yamghur simildaydu* – Yağmur çiseliyor.

simsiz 【سيمسىز】 f.u. Telsiz. *Simsiz télégraf* – Telsiz telegraf.

sin 【سن】 I 1. Boy, endam 2. Dış görüntü.

sin 【سن】 II. *Sin chay* – Sütsüz çay.

sinagh 【سناغ】 bk. sinaq.

sinaq 【سناق】 Sınav, deneme, imtihan. *Sinaq qilghuchi* – Deneme yapan. *Atom quralliri sinighini toxtutush* – Atom silahlardan denemesini durdurma. *Sinaq तरीقىسىدا* – Deneme şeklinde.

sinaqliq 【سناقلىق】 Denenmiş.

sinalmaq 【سناقماق】 Denenmek.

sinash 【سناش】 Deneme.

sinashmaq 【سناشماق】 Karşılıklı güç denemesi yapmak. *Küch sinashmaq* – Karşılıklı güç denemesi yapmak.

sinatmaq 【سناتماق】 (sinimaq'tan) Denetmek.

sinatturmaq 【سناتتورماق】 Denettirmek.

sinatturush 【سناتتورۇش】 Denettirme.

sinchi 【سینچی】 Casus, dil avcısı.

sinchilaq 【سینچىلاق】 Küçük parmak, serçe parmak.

sinchilap 【سینچىلاپ】 İtina ile, özenle, inceden inceye.

sinchilash 【سینچىلاش】 İnceleme, tetkik, gözden geçirme.

sinchiliq 【سینچىلىق】 Casusluk.

sinchilimaq 【سینچىلىماق】 Gözden geçirmek, tetkik etmek, incelemek. *Depterni sinchilap körüshke bashlidi* – Defteri dikkatle incelemeye başladı.

sine 【سینه】 f. Göğüs.

singar 【سىگار】 Tek. *Singar paypaq* – Çorabın teki.

singchay 【سىنچاي】 ç. Sütsüz çay.

singdürmek 【سىڭدۈرمەك】 Sindirmek, hazmetmek. *Ash singdürmek* – Yemek hazmetmek.

singdürülmek 【سىڭدۈرۈلمەك】 Sindirilmek.

singdürülüş 【سىڭدۈرۈلۈش】 Sindirilme.

singdürüş 【سىڭدۈرۈش】 Sindirme.

singil 【سىڭىل】 Küçük kız kardeş. *Qéyni singil* – Baldız, görünce. *Acha-sinil* – Abla ve kız kardeş.

singir 【سىڭىر】 Kiriş, damar. *Singir tartishish* – Kramp, kasınç.

singiri 【سڭىرى】 Gibi, benzer. *Shu singiri* – Şunun gibi.

singirmek 【سڭىرمەك】 Sindirmek.

singish 【سڭىش】 Sinme.

singishish 【سڭىشش】 Yakışma, uygun gelme.

singishliq 【سڭىشلىق】 İyi hazm edilen; hafif.

singishmaq 【سڭىشماق】 Yakışmak, uygun gelmek. *Bu kiyim sanga nahayiti singiship ketti* – Bu elbise sana çok yakışmış.

singmek 【سڭمەك】 Sinmek. *Suni sep singer yerge, sözni qil sighar yerge* – d. Suyu serp siner yere, sözü söyle sıgar yere. *Singip pishqan aq nan* – İyi pişmiş buğday ekmeği.

singni 【سڭنى】 ağ. bk. singil.

singsalish 【سڭسالش】 ağ. bk. sinchilash.

sinighuchi 【سڭىغۇچى】 Deneme yapan, sınav yapan.

sinilish 【سڭىلىش】 Denenme.

sinimaq 【سڭىماق】 Denemek, tecrübe etmek. *Bextini sinap körmek* – Şansını denemek.

sinip 【سڭىپ】 a. Sınıf. *Ishchilar sinipi* – İşçiler sınıfı. *Altinchi sinip* – Altıncı sınıf.

sinipdash 【سڭىپداش】 a.u. Sıfdaş, aynı sınıfa mensup olma, sınıf arkadaşı.

sinipliq 【سڭىپلىق】 a.u. Sınıflı, sınıflık. *Besh sinipliq mektep* – Beş sınıflı okul.

sinipsiz 【سڭىپسىز】 a.u. Sınıfsız. Sinipsiz jem'iyet – Sınıfsız toplum.

sinish 【سڭىش】 İflas etme, batma.

sinishish 【سڭىشش】 Karşılıklı güç denemesi yapma.

sinitish 【سڭىتىش】 Denetme.

sinjek 【سڭىجەك】 ağ. bk. barang.

sinjilash 【سڭىچىلاش】 bk. sinchilash.

sinjish 【سڭىچىش】 ağ. bk. siljish.

sinlik 【سڭىلىك】 Güzel, görkemli.

sinmaq 【سڭىماق】 İflas etmek, batmak.

sinonim 【سڭىنۇنىم】 r. Anlamdaş kelimeler kadrosu.

sinonimlik 【سڭىنۇنىملىك】 Eşanlamlı, anlam eşliği.

sinpiy 【سڭىپپى】 a. Sınıflı, sınıfsal, sınıfa ait.

sintaksis 【سڭىنتاكسىس】 r. Sentaks, sözdizimi.

sintétik 【سڭىنتېتىك】 r. Sentetik.

sipash 【سپاش】 Sıvazlama, okşama.

sipashturmaq 【سپاشتۇرماق】 Karşılıklı sıvaştırmak; karşı lıklı okşattırmak.

sipatmaq 【سپاتماق】 Sıvazlatmak, okşatmak.

sipatturmaq 【سپاتتۇرماق】 Sıvazlatırmak, okşatırmak.

sipatturush 【سپاتتۇرۇش】 Sıvazlattırma, okşattırma.

sipaye 【سپاپه】 f. Nazik, nezaketli.

sipayigerlik 【سپاپىگەرلىك】 f.u. Nezaketlilik.

sipayiliq 【سپاپىلىق】 f.u. Nezaketlilik.

siper 【سپەر】 tar. Kalkan; bk. qalqan.

sipilash 【سپىلاش】 Yoklama, araştırma, okşama.

sipilimaq 【سپىلىماق】 Yoklamak, araştırmak, okşamak.

sipimaq 【سپىماق】 Okşamak, sıvazlamak. *Béshimdin sipidi* – O başımı okşadı.

sipitish 【سپىتىش】 Sıvazlatma, okşatma.

sipta 【سپىتا】 Düz, dümdüz. *Sipta rex* – Düz kumaş.

sir 【سىر】 I a. Sır. *Sir saqlimaq* – Sır saklamak.

Sir tutmaq – Sun gizli tutmaq. **Sir éytmaq** – Sim söylemek.

sir 【سر】 II 1. Zencifre, zencifre boyası. 2. Mine, saksı sın, çini sırası 3. Vernik, laka, tırnak cilası 4. Cilalama, parlatma.

siraj 【سراج】 Tutkal.

sirajlanmaq 【سراجلانماق】 Tutkallanmaq.

sirajlash 【سراجلاش】 Tutkallama.

sirajlatmaq 【سراجلاتماق】 (sirajlimaq'tan) Tutkallatmaq.

sirajlimaq 【سراجلماق】 Tutkallamak.

sirat 【سرات】 a. **Sirat kövrügi** – Sırat köprüsü.

sirchi 【سرچی】 Boyacı, badanacı.

sirdash 【سرداش】 a.u. Mahrem, içten, candan, samimi, içli dışlı bir dost.

sirdashliq 【سرداشلىق】 a.u. İçtenlik, içli dışlı.

sirdashmaq 【سرداشماق】 a.u. İki dost arasında sırların birbirine verilmesi.

sirdishish 【سردىشىش】 a.u. bk. sirdashmaq.

sire 【سره】 Bütünü, tamamiyle. **Sire oqumaydu** – Hiç okumuyor.

sirek 【سرهك】 Seyrek, az. **Kitapning sirek uchraydighan nusxisi** – Kitabın az bulunan nüshası.

sirekleshmek 【سرهكلهشمهك】 Seyrekleşmek.

sirgüch 【سرگۆچ】 ağ. bk. süzgüch.

sirghash 【سرغاش】 Kayma, kayış.

sirghimaq 【سرغماق】 Kaymak, kayış.

sirilish 【سربلىش】 Kayma.

sirilmaq 【سربلماق】 Kaymak, kurtulmaq. Yash tamchiliri ikki mengzidin töwen'ge **sirilatti** – Yaş damlaları yüzünden aşağıya kayıyordu (damlıyordu). **Ademning ichi**

sirilidu – İnsan acıyor.

sirimaq 【سبرماق】 Vurmak, kamçılamaq.

siritish 【سبرتىش】 Vurdurma, kamçılama.

siriwalmaq 【سبرئالماق】 Kabuğunu soymak; yüzme; derisini soymak, sıyırmak.

siriwélish 【سبرئوليش】 Kabuğunu soyma; yüzme; derisini soyma, sıyıma.

sirish 【سبرىش】 Vurma, kamçılama.

siritmaq 【سبرتماق】 Vurdurmak, kamçılamaq.

sirke 【سرکه】 I Sirke. **Uning sirkisi su kötermeydu** – O şakadan anlamaz.

sirke 【سرکه】 II Sirke; bit birkesi; bit yumurtası.

sirkilesh 【سرکلهش】 Bit sirkesinin hasil olması.

sirkilimek 【سرکلىمهك】 Sirkelemek; bit sirkesinin hasil olması.

sirlaqliq 【سبرلاقلىق】 Boyalı, cilalanmış.

sirlanmaq 【سبرلانماق】 Boyalmak, cilalanmaq.

sirlash 【سبرلاش】 Cila yapma, boyama, badana yapma.

sirliq 【سبرلىق】 I a.u. Sırlı, gizli.

sirliq 【سبرلىق】 II Boyalı, cilalı.

sirlimaq 【سبرلماق】 Boyamak, cilalamak.

sirlinish 【سبرلىنىش】 Boyalma, cilalanma.

sirmaq 【سبرماق】 Astarı vatkalı iş ceket.

sirt 【سبرت】 I Dış, harici. **Sirtin oqush** – Dışarıdan okuma. **Sirtta turup körsetme bérish** – Dışarıdan önerme.

sirt 【سبرت】 II ağ. Belkemiği, omurga.

sirtida 【سبرتدا】 Dışında. **Buning sirtida** – Bunun dışında.

sirtqi 【سبرتقى】 Dış. **Sirtqi kiyim** – Dış elbise.

sirtlan 【سرتلان】 zool. Sirtlan.
sirtmaq 【سرتماق】 Kement. *Sirtmaq salmaq* – Kement geçirmek.
sirtme 【سرتمه】 Tuzak, kapan.
sirtta 【سرتتا】 Dışarıda.
sirttin 【سرتتین】 Dışarıdan. *Sirttin qarighanda öy yaman körünmeydu* – Dışarıdan bakarken ev kötü görünmüyor.
sistéma 【سسیتما】 r. Sistem.
sistémliq 【سسیتملیق】 r.u. Sistemli. *Sistémliq türde* – Sistemli halde.
siwe 【سیوه】 Hisse, pay, düşürge.
siwepxana 【سیوهپخانا】 ağ. Banyo; bk. moncha.
siya 【سییا】 f. Mürekkep.
siyaq 【سییاق】 Biçim, dış görünüm, kılık, şekil. *Yarishimliq siyaq* – Güzel kılık.
siyaset 【سییاسهت】 a. Siyaset. *Iqtisadiy siyaset* – İktisadî siyaset.
siyasetchi 【سییاسهتچی】 Siyasetçi, politikacı.
siyasetperest 【سییاسهتپه‌رست】 a.f. Politika oyuncusu.
siyasetperestlik 【سییاسهتپه‌رستلیک】 a.f.u. Politika oyunu.
siyasiy 【سییاسی】 a. Siyasî, siyasal. *Siyasiy ehwal* – Siyasî durum. *Siyasiy bölüm* – Siyasî bölüm. *Siyasiy rehber* – Siyasî lider. *Siyasiy mesele* – Siyasî mesele. *Siyasiy mektep* – Siyasî okul.
siydik 【سیدیک】 Sidik.
siydürmek 【سیددورمهک】 I Sidirmek.
siydürmek 【سیددورمهک】 II (siymek'ten) Sidirmek.
siyezd 【سییه‌زد】 r. Kurultay, kongre.

siygek 【سییگهک】 Çok işeyen.
siygeklik 【سییگهکلیک】 Çok işeme hali.
siyir 【سییر】 Sığır. *Boghaz siyir* – Gebe sığır.
siyish 【سییش】 Siyme, işeme.
siyliq 【سییلىق】 1. Ağır lama, içki, sofraya. 2. Ödül, mükâfat.
siymek 【سییمهک】 Siymek.
siz 【سىز】 z. Siz. *Sizde* – Sizde. *Sizge* – Size. *Sizni* – Sizi. *Sizler* – Sizler. *Sizlep gep qilmaq* – Siz diye söylemek.
sizche 【سىزچه】 Sizce.
sizdurmaq 【سىزدورماق】 (sizmaq'tan) Çizdirmek.
sizdurush 【سىزدوروش】 Çizdirme.
sizghuch 【سىزغۇچ】 Çizgi, cetvel, cetvel tahtası.
sizghuchi 【سىزغۇچى】 Desinatör, krokici, proje (krokisi).
siziq 【سىزىق】 Çizgi. *Toghri siziq* – Düz çizgi.
siziqche 【سىزىقچه】 Küçük çizgi. *Ikki siziqche* – İki küçük çizgi.
siziqliq 【سىزىقلىق】 Çizgili. *Siziqliq depter* – Çizgili defter.
sizilish 【سىزىلىش】 Çizilme.
sizilmaq 【سىزىلماق】 Çizilmek.
siziwetmek 【سىزىۋهتمهک】 Çizivermek, çizmek.
siziwétish 【سىزىۋهتتىش】 Çiziverme, çizme, çizme.
sizish 【سىزىش】 Çiziş, çizme.
sizlam 【سىزلام】 Sızı, ağrı.
sizlarningki 【سىزلىرىڭكى】 Şizlerinki.
sizma 【سىزما】 Çizgi.
sizmaq 【سىزماق】 Çizmek. *Astidin sizmaq* –

Altından çizmek; altım çizmek. **Sizip tashlimaq** – Çizivermek.

sizningki 【سزىنىڭكى】 Sizinki. **Bu öy sizningki** – Bu ev sizinki.

Slaw 【سلاۋ】 r. İslav. **Slaw xelqliri** – İslav halkları.

Slawlar 【سلاۋلار】 İslavlar. **Slaw tili** – İslav dili.

Slawliq 【سلاۋلىق】 r.u. İslavlık.

Slowak 【سلوۋاك】 r. Islovak. **Slowak tili** – Islovak dili. .

sméta 【سمېتا】 r. Teğellemek, çatmak.

soal 【سوال】 a. bk. sual.

soda 【سودا】 f. Ticaret; alış veriş; satış. **Soda shertnamisi** – Ticaret anlaşması. **Kim artuq sodisi** – Açık artırma. **Soda floti** – Ticaret filosu. **Soda wekili** – Ticaret ataşesi.

soda-sanaet 【سودا-سانائەت】 f.a. Ticaret ve sanayi. **Soda-sanaet merkizi** – Ticaret ve sanayi merkezi.

soda-sétiq 【سودا-سېتىق】 f.u. Ticaret, alış veriş, satış.

sodiger 【سودىگەر】 f. Tüccar.

sodigerchilik 【سودىگەرچىلىك】 f.u. Tüccarlık. **Sodigerchilik qilmaq** – Tüccarlık yapmak.

sodigerlik 【سودىگەرلىك】 f.u. Tüccarlık.

sodilashmaq 【سودلاشماق】 f.u. Pazarlık yapmak.

sodiliq 【سودىلىق】 a.u. Karasevdalılık, manyaklık.

sodiyi 【سودىيى】 a. Karasevdalı, manyak.

sogh 【سوغ】 bk. soghuq.

soghaqliq 【سوغاقللىق】 Soğukluk; soğuk olma hali.

soghan 【سوغان】 Soğan; bk. piyaz.

soghchi 【سوغچى】 ağ. bk. yitim.

soghchiliq 【سوغچىلىق】 Soğukluk; sevgiden mahrum muamele. **Arimizgha soghchiliq chüşhti** – Aramıza soğukluk girdi.

soghuq 【سوغۇك】 Soğuk. **Ettigenki soghuq** – Sabah soğuğu. **Soghuq iklim** – Soğuk iklim. **Bugün nahayiti soghuq** – Bugün çok soğuk. **Soghuk boldi** – Soğuk oldu. **Soghuq tegmek** – Üşütmek, üşüme, soğuk almak. **Soghuq tekküzme** – Üşütmek. **Soghuq chüşheme** – Soğuk olmak. **Soghuq chüşhüp qaldi** – Soğuk oldu. **Soguqqa chidamliq** – Soğuğa dayanıklı. **Soghuk künler bashlandi** – Soğuk günler başladı. **Qara soghuq** – Karsız soğuk. **Soghuq yémek** – Donmak, buz kesilmek. **Ishqa soghuq qarimaq** – İşe zevksiz bakmak; işten hoşlanmamak. **Öyi közümge yamanmu soghuq köründi** – Evi gözüme çok da soğuk göründü.

soghuqchiliq 【سوغۇقچىلىق】 1. Soğukluk (havanın soğukluğu) 2. soğukluk (ilişkide soğukluk). **Arigha soghuqchiliq salmaq** – Araya soğukluk salmak.

soghuqluq 【سوغۇقلۇق】 Soğukluk, ayaz.

soghulmaq 【سوغۇلماق】 Suyu azalmak. **Derya soghulup ketti** – Nehrin suyu azaldı.

soghulush 【سوغۇلۇش】 Suyu azalma.

soghurmaq 【سوغۇرماق】 Çekip çıkarmak, çekmek, çıkarmak.

soghurtmaq 【سوغۇرتماق】 (soghurmaq'tan) Çekip çıkartmak.

soghurtulmaq 【سوغۇرتۇلماق】 Çekip çıkartılmak.

soghurtulush 【سوغۇرتۇلۇش】 Çekip çıkartılma.

soghurtush 【سوغۇرتۇش】 Çekip çıkartma.

soghurulmaq 【سوغۇرۇلماق】 Çekip çıkarılmak.

soghurulush 【سوغۇرۇلۇش】 Çekip çıkarılma.

soghurush 【سوغۇرۇش】 Çekme. **Chish**

soghurush – Diş çekme.

soghush 【سوغۇش】 ağ. bk. sowush.

soghuymaq 【سوغۇيماق】 ağ. bk. soghurmaq.

sojang 【سوجاڭ】 ç. Başkan, müdür.

soq 【سوق】 ağ. bk. soghuq.

soqa 【سوقا】 Karasaban. *Qosh chishliq soqa* – Çift bıçaklı karasaban. *Soqa chishi* – Karasaban dişi (bıçağı). *Soqa waxti* – Ekin vakti.

soqa-sayman 【سوقا-سايماڭ】 Ekin aletleri.

soqan 【سوقان】 I ağ. zool. Leylek, hacıbaba.

soqan 【سوقان】 II ağ. Bir tür hastalık.

soqiwash 【سوقىۋاش】 Uzun baş.

soqqa 【سوققا】 Darbe. *Soqqa bermek* – Darbe vermek; darbe yedirmek.

soqma 【سوقما】 I Dövme, sıkıştırma. *Soqma tam* – Islak toprağı sıkıştırarak yapılmış dam.

soqma 【سوقما】 II Patika, çiğir.

soqmaq 【سوقماق】 Vurmak, dövmek. *Saet soqti* – Saat çaldı. *Pichaq soqmaq* – Bıçak yapmak. *Tömürni kizighida soq* – d. Demiri tavında döv.

soqsuldash 【سوقسۇلداش】 bk. qatirash.

soqturmaq 【سوقتۇرماق】 (soqmaq'tan) Dövdürmek, vurdurmak.

soqturush 【سوقتۇرۇش】 Dövdürme, vurdurma.

soquchaq 【سوقۇچاق】 I zool. Ağaçkakan (kuşu).

soquchaq 【سوقۇچاق】 II Uzunca yuvarlak, uzunca.

soquchilan 【سوقۇچىلان】 bot. Bir tür Kaşgar hurması.

soquldaq 【سوقۇلداق】 Avare avare dolaşmak; haylaz haylaz gezmek.

soquldash 【سوقۇلداش】 ağ. bk. qatirash.

soquldimaq 【سوقۇلدىماق】 ağ. bk. qatirimaq.

soqulmaq 【سوقۇلماق】 Dövülmek, çarpılmak. *Ongay soquldighan tömür* – Kolay dövülen demir.

soqulush 【سوقۇلۇش】 Dövülme, çarpılma.

soqum 【سوقۇم】 Kışlık et tedariki için kesilen havyan. *Soqum waxtida* – Et tedarik edilmeye başladığı kışın başında.

soqur 【سوقۇر】 Kör.

soqurluq 【سوقۇرلۇق】 Körlük.

soqush 【سوقۇش】 1. Darbe, dövme 2. Savaş. *Soqush maydani* – Savaş alanı. *Grazhdanlar soqushi* – İç savaş. *Özara soqush* – Kendi aralarında savaş. *Soqush kémisi* – Savaş gemisi.

soqushqaq 【سوقۇشقاق】 Kavgacı; kavga düşkünü; geçimsiz.

soqushqaqliq 【سوقۇشقاقلىق】 Kavgacılık; kavga düşkünlüğü, geçimsizlik.

soqushmaq 【سوقۇشماق】 1. Dövüşmek, çarpışmak 2. Savaşmak.

soqushurmaq 【سوقۇشتۇرماق】 (soqushmaq'tan) 1. Dövüştürmek 2. Kadeh tokuşturmak.

soqushush 【سوقۇشۇش】 1. Dövüşme 2. Savaşma.

sol 【سول】 Sol. *Solgha* – Sola. *Solda* – Solda. *Sol yaqta* – Sol tarafta.

solax 【سولاخ】 ağ. Durgun. *Solax su* – Durgun su.

solaq 【سولاتى】 Hapishane. *Solaqqa almaq* – Hapsetmek.

solaxxana 【سولاخخانا】 Hapishane; bk. qamaqxana.

solanmaq 【سولانماق】 Hapsedilmek.

solash 【سولاش】 Hapsetmek. *Qamaqxanigha*

solash – Hapishaneye hapsedme.
solashqan 【سولاشقان】 Solmuş. *Solashqan gül*
– Solmuş gül (çiçek).
solashqanlik 【سولاشقانلىك】 Solmuşluk, solma
hali.
solashmaq 【سولاشماق】 Solmak. *Yopurmaqlar*
solushup ketti – Yapraklar soluverdi.
solashturmaq 【سولاشتۇرماق】 (solmaq'tan)
Soldurmak, kurutmak.
solashturush 【سولاشتۇرۇش】 Soldurma,
kurutma.
solatquzmaq 【سولاتقۇزماق】 bk. solatmaq.
solatquzush 【سولاتقۇزۇش】 bk. solutush.
solatmaq 【سولاتماق】 Hapsettirmek.
solatturmaq 【سولاتتۇرماق】 Hapsettirmek.
solatturush 【سولاتتۇرۇش】 Hapsettirtme.
solchil 【سولچىل】 Solcu.
solchilliq 【سولچىللىق】 Solculuk, solcu olma
hali.
solda 【سولدا】 Solda, sol tarafta.
soldin 【سولدىن】 Soldan, sol taraftan.
soldurmaq 【سولدۇرماق】 (solmaq'tan)
Soldurmak, kurutmak.
soldurush 【سولدۇرۇش】 Soldurma, kurutma.
solgha 【سولغا】 Sola.
solghun 【سولغۇن】 1. Solgun, solmuş,
sararmış. *Közliring solghun* – Gözlerin çökmüş.
2. Özensiz, ihmalcı.
solxay 【سولخاي】 Solak.
solimaq 【سوللماق】 Hapsetmek.
solqay 【سولقاي】 bk. solxay.
sollashmaq 【سوللاشماق】 Sola kaymak; solcu
olmak.

sollimaq 【سوللماق】 Sürüklemek, çekmek.
solluq 【سوللۇق】 Solluk, sola meyillik.
sollushush 【سوللۇشۇش】 Sola kayma, solcu
olma.
solmaq 【سولماق】 Solmak, kurumak.
Solushup qalmaq – Solmuş olmak. *Ebidiy*
solmas méning gülistanim – Ebedi solmaz
benim gülistanım.
solughay 【سولۇغاي】 bk. solxay.
soluq 【سولۇق】 müz. Tamburun deliği.
solunush 【سولۇنۇش】 Hapsedilme.
solush 【سولۇش】 Solma, kuruma.
solushush 【سولۇشۇش】 Solma.
solutush 【سولۇتۇش】 Hapsettirme.
som 【سوم】 Para birimi; lira. *Bu kitap besh*
som turudu – Bu kitabın değeri beş lira.
sombesey 【سومبەسەي】 ç. Lâhana.
somka 【سومكا】 r. Çanta.
somluq 【سوملۇق】 Liralık. *Besh somluq* – Beş
liralık.
song 【سوك】 ağ. Arka. *Putning songi* – Taban.
Ötükning songi – Çizmenin ökçesi.
songghuch 【سوغۇچ】 Bahçe duvarı altındaki
su yolu.
songpiyaz 【سوغىپىياز】 ç.f. bot. Pırasa.
sonjaq 【سونجاق】 ağ. bk. song.
sopa 【سوپا】 a. bk. supa.
sopi 【سوپى】 a. Sofi; mutasavvıflara ait.
sopiliq 【سوپىلىق】 a.u. Sofuluk, dindarlık.
sopisopiyang 【سوپىسوپىياڭ】 zool. bk.
sopiyang.
sopiyang 【سوپىياڭ】 zool. Sarı asma.
sopun 【سوپۇن】 Sabun. *Etir sopun* – Itir

sabun. *Kir sopuni* – Çamaşır sabunu. *Sopun zawuti* – Sabun fabrikası. *Sopun sürkimek* – Sabun sürmek. *Sopun qaynitish* – Sabun kaynatma (sabun yapma).

sopunchi 【سوپۇنچى】 a.u. Sabuncu.

sopunchiliq 【سوپۇنچىلىق】 a.u. Sabunculuk.

sopundan 【سوپۇندان】 Sabun kutusu.

sopunlanmaq 【سوپۇنلانماق】 Sabunlanmak.

sopunlash 【سوپۇنلاش】 Sabunlama.

sopunlimaq 【سوپۇنلىماق】 Sabunlamak.

sopunluq 【سوپۇنلۇق】 Sabunlu.

sopunlunush 【سوپۇنلۇنۇش】 Sabunlanma.

soragh 【سوراغ】 ağ. bk. soraq.

soraq 【سوراق】 1. Sorgu 2. Soru. *Soraqqa tartmaq* – Sorguya çekmek. *Soraq alamiti* – Soru belgesi.

soraqchi 【سوراقچى】 Yargıç.

soralmaq 【سورالماق】 Sorulmak.

soranmaq 【سورانماق】 Dilenmek.

sorash 【سوراش】 Sorma, isteme.

sorashmaq 【سوراشماق】 Karşılıklı sormak. *Aman-ésenlik sorashmaq* – Karşılıklı esenlik dileğinde bulunmak.

sorashturmaq 【سوراشتۇرماق】 Soruşturmak.

soratquzmaq 【سوراتقۇزماق】 bk. soratmaq.

soratmaq 【سوراتماق】 (sorumaq'tan) Sordurmak, istetmek.

soratturmaq 【سوراتتۇرماق】 Sordurtmak, istettirmek.

sorimaq 【سورىماق】 bk. sorumaq.

soriwalmaq 【سورىۋالماق】 Yal vara yakara elde etmek.

soriwélis 【سورىۋېلىش】 Yal vara yakara elde etme.

sormaq 【سورماق】 ağ. bk. sorumaq.

sort 【سورت】 r. Tür, cins.

sortlash 【سورتلاش】 r.u. Cinslere ayırma, türlere ayırma.

sortlatmaq 【سورتلاتماق】 r.u. Türler ayırtmak.

sortlimaq 【سورتلىماق】 r.u. Cinslere ayırmak.

sortluq 【سورتلۇق】 r.u. Kaliteli cins.

sorulmaq 【سورۇلماق】 Sorguya çekilmek.

sorulush 【سورۇلۇش】 I Sorguya çekilme.

sorulush 【سورۇلۇش】 II Sorulma, istenilme.

sorumaq 【سورۇماق】 I Sormak, istemek.

sorumaq 【سورۇماق】 II Savurmak. *Kona xamanni sorumaq* – Eski dargınlıkları akla getirmek.

sorumastin 【سورۇماستىن】 Sormadan. *Her xétide seni soraydu* – Her mektubunde seni soruyor. *Yash chéghida sheher sorughan* – Gençliğinde şehiri idare etmiş.

sorunush 【سورۇنۇش】 Dilenme, dileniş.

sorush 【سورۇش】 Savurma.

sorushush 【سورۇشۇش】 Karşılıklı sorma. Karşılıklı esenlik dileğinde bulunma.

sorutmaq 【سورۇتماق】 (sorumaq'tan II) Savurtmak.

sorutush 【سورۇتۇش】 I Sorma, isteme.

sorutush 【سورۇتۇش】 II Savurtma.

sot 【سوت】 r. Mahkeme. *Sotqa bermek* – Mahkemeye vermek. *Sotta aqlanmaq* – Mahkemede aklanmak. *Sot qilmaq* – Mahkemede yargılamak.

sotchi 【سوتچى】 r.u. Hakim, yargıç.

sotka 【سوتكا】 r. Bir gece gündüz. *Bir sotkida* – Bir gece gündüzde.

sotkiliq 【سوتكىلىق】 r.u. Gece gündüzlük. *Bir*

sotqiliq yer – Ulaşmak için bir gece gündüz yolculuğu gerektiren yer.

sotlanghanlik 【سوتلانغانلىك】 r.u. Mahkemeli olmaklık; mahkemeli olma hali.

sotlanmaq 【سوتلانماق】 r.u. Mahkemeli olmak; yargılanmak.

sotlash 【سوتلاش】 r.u. Yargılama.

sotlashmaq 【سوتلاشماق】 r.u. Mahkemede karşılıklı dava açmak.

sotlimaq 【سوتلماق】 r.u. Yargılamak.

sotlunush 【سوتلۇنۇش】 r.u. Mahkemeli olma, yargılanma.

sotlushush 【سوتلۇشۇش】 r.u. Mahkemede karşılıklı dava açma.

sotsiyal 【سوتسىيالى】 r. Sosyal, İçtimaî, toplumsal. *Sotsiyal inqilap* – Toplumsal devrim.

sotsiyal-démokrat 【سوتسىيالى-دېموكرات】 Sosyal demokrat. *Sotsiyal-Démokratlar Partiyisi* – Sosyal Demokratlar Partisi.

sotsiyal-démokratizm 【سوتسىيالى-دېموكراتىزم】 Sosyal demokratizm.

sotsiyalist 【سوتسىيالىست】 r. Sosyalist.

sotsiyalistik 【سوتسىيالىستىك】 r. Sosyalist. *Sotsiyalistik inqilap* – Sosyalist devrim. *Sotsiyalistik jem'iyet* – Sosyalist toplum. *Sotsiyalistik döletler* – Sosyalist devletler.

sotsiyalizm 【سوتسىيالىزىم】 r. Sosyalizm.

sotsiyalliq 【سوتسىيالىلىق】 r.u. İçtimaî, toplumsal.

sotsiyologiyе 【سوتسىيولوگىيە】 r. Sosyoloji, toplum bilimi.

sowadan 【سوۋادان】 *Sowadan térek* – Ak kavak.

sowaq 【سوۋاق】 ağ. bk. soghuq.

sowét 【سوۋېت】 r. Sovyet. *Sowét hökümiti* – Sovyet hükümeti. *Sowét Ittipaqi* – Sovyetler Birliği.

sowgha 【سوۋغا】 Hediye, armağan. *Sowgha qilmaq* – Hediye etmek.

sowghat 【سوۋغات】 Hediye, armağan. *Sowghat bermek* – Hediye vermek.

sowghatlanmaq 【سوۋغاتلانماق】 Hediyeli olmak.

sowghatlash 【سوۋغاتلاش】 Hediye verme.

sowghatlimaq 【سوۋغاتلىماق】 Hediye vermek. *Oqughuchilar sowghatlandi* – Öğrencilere hediye verildi.

sowghatlinish 【سوۋغاتلىنىش】 Hediyeli olma.

sowumaq 【سوۋۇماق】 Soğumak. *Köngül sowumaq* – Gönül soğumak. *Bu ademge méning könglüm sowudi* – Bu adama benim gönlüm soğudu.

sowush 【سوۋۇش】 Soğuma, soğuş.

sowutquch 【سوۋۇتقۇچ】 Soğutucu. *Sowutquch eswap* – Soğutucu alet.

sowutmaq 【سوۋۇتماق】 Soğutmak.

sowutturmaq 【سوۋۇتتۇرماق】 Soğutturmak.

sowutturush 【سوۋۇتتۇرۇش】 Soğutturuş, soğutturma.

sowutulmaq 【سوۋۇتۇلماق】 Soğutulmak. *Sowutulghan qaynaq su* – Soğutulmuş kaynamış su.

sowutulush 【سوۋۇتۇلۇش】 Soğutulma, soğutuluş.

sowutush 【سوۋۇتۇش】 Soğutma, soğutuş.

soyduрмаq 【سویدۇرماق】 (soymaq'tan I) Kestirmek, soydurmak.

soydurush 【سویدۇرۇش】 Kestirme, soydurma.

soyghuzmaq 【سوېغۇزماق】 bk. soydurmaq.

soyghuzush 【سويغۇزۇش】 bk. soydurush.

soyla 【سويلا】 Topuz,,çomak.

soylash 【سويلاش】 1. Sürünerek gitme 2. Şivışma.

soylımaq 【سويلىماق】 1. Sürünerek gitmek 2. Sıvışmak.

soyma 【سويما】 I Katliam, kırım.

soyma 【سويما】 II Olgunlaşmamış kavun.

soymaq 【سويماق】 I Kesmek, soymak. *Mal soymaq* – Hayvan kesmek. *Qoyning térisini soyup almaq* – Koyunu kesip derisini çıkarmak. *Yaghachning qowuzighini soymaq* – Ağacın kabuğunu çıkarmak.

soymaq 【سويماق】 II Kalbursu tabaka.

soyu 【سويۇ】 *Soyu chish* – Köpek dişi; sivri ve uzun dişi; domuz dişi.

soyulmaq 【سويۇلماق】 Soyulmak, kesilmek.

soyulush 【سويۇلۇش】 Soyulma, kesilme.

soyumaq 【سويۇماق】 ağ. bk. sowumaq.

soyuwalmaq 【سويۇۋالماق】 Derisini soymak; kabuğunu soymak.

soyuwélish 【سويۇۋېلىش】 Derisini soyma; kabuğunu soyma.

soyush 【سويۇش】 I Kesme, soyma, soyuş.

soyush 【سويۇش】 II bk. soymaq II.

soyush 【سويۇش】 III ağ. bk. sowush.

soyushmaq 【سويۇشماق】 Beraber kesmek; beraber soymak. *Qoyni soyushti* – Koyunu kestiler; Koyunu soydular.

soyushush 【سويۇشۇش】 Beraber kesme; beraber soyma.

soyuz 【سويۇز】 r. Şura, meclis.

sozampay 【سوزامپاي】 Uzun.

sozdurmaq 【سوزدۇرماق】 (sozmaq'tan)

Uzartmak.

sozdurtmaq 【سوزدۇرتماق】 Uzarttırmak.

sozdurtush 【سوزدۇرۇش】 Uzattırma.

sozdurush 【سوزدۇرۇش】 Uzartma.

sozma 【سوزما】 1. Büyük kil kasesi 2. Katmerli börek.

sozmaq 【سوزماق】 Uzatmak, genişletmek, çekmek. *Dostluk qolini sozdum* – Dostluk elini uzattım. *Uzaqqa sozmaq* – Uzatmak, sürüncemede bırakmak. *Qulaghimni sozushti* – Kulağımı çektiler.

sozukluk 【سوزۇكلۇك】 Uzunluk, uzunca.

sozuq 【سوزۇق】 1. Uzun, uzunca 2. gr. Ünlü. *Sozuq tawush* – Ünlü ses. *Sozuq tawushsiz boghum tüzülmeydu* – Ünlü ses olmadan hece yapılmaz.

sozulghanliq 【سوزۇلغانلىق】 Uzunluk, boy.

sozulghuch 【سوزۇلغۇچ】 Elastikilik, esneklik.

sozulghuchluq 【سوزۇلغۇچلۇق】 Elastikilik hali; esneklik hali.

sozulma 【سوزۇلما】 Uzama, yıllarca, uzamış.

sozulmaq 【سوزۇلماق】 Uzamak, uzanmak. *Yüzlerce kilometrgha sozulup ketken orman* – Yüzlerce kilometreye uzanmış orman. *Uzaqqa sozulghan front* – Uzun cephe. *Bu kocha téxi sozuludu* – Bu cadde (sokak) yine de uzar. *Yerde sozulup yatmaq* – Yere uzanmak. *Sozulghan qol* – Uzanmış el. *Ish sozulup ketti* – İş uzadı. *Uzaqqa sozulghan* – Uzamış. *Doklat uzakka sozulmaydu* – Konuşma uzamaz. *Késel üç aygha sozulup ketti* – Hastalık üç aya uzadı. *Gep uzaqqa sozuldi* – Söz uzadı. *Muzakiriler uzaqqa sozulup ketti* – Müzakereler uzayıverdi.

sozulmuluq 【سوزۇلمۇلۇق】 Uzunluk, boylam.

sozulush 【سوزۇلۇش】 Uzama, uzanma.

sozunchaq 【سوزۇنچاق】 Uzunca.

sozunchaqliq 【سوزۇنچاقلىق】 Uzunca olma hali.

sozush 【سوزۇش】 Uzatma, genişletme, çekme.

sögel 【سۆگەل】 1. Siğil 2. Nasır.

sögellik 【سۆگەللىك】 1. Siğilli 2. Nasırlı. *Sögellik kollar* – Nasırlı eller.

söget 【سۆگەت】 bot. Söğüt. *Sögettin toqulghan* – Söğütten örülmüş. *Sériq söget* – Sarı söğüt. *Qara söget* – Kara söğüt.

sögetgül 【سۆگەتگۈل】 u.f. Zakkum (ağacı).

sögetlik 【سۆگەتلىك】 Söğütlük.

söhbət 【سۆھبەت】 a. Sohbet. *Söhbət ötküzme* – Sohbet etmek. *Söhbət qilmaq* – Sohbet etmek. *Söhbətke qatnashmaq* – Sohbet katılmak.

söhbətdash 【سۆھبەتداش】 a.u. Hem sohbet. *Söhbətdash bolmaq* – Sohbet katılmak.

söhbətdashliq 【سۆھبەتداشلىق】 a.u. Beraber sohbet etme hali.

söhbətləshmek 【سۆھبەتلەشمەك】 a.u. Sohbet etmek.

söhbətləshish 【سۆھبەتلەشىش】 a.u. Sohbet etme.

sök 【سۆك】 I Kabuğundan arınmış darı.

sök 【سۆك】 II Çimen, çimenlik, çim.

sökküzme 【سۆككۈزمەك】 bk. söktürmek I.

sökküzüş 【سۆككۈزۈش】 bk. söktürüş I.

sökmek 【سۆكمەك】 I Sökmek. *Eski kiyimni sökmek* – Eski elbiseyi sökmek. *Paltoning yaqisini söküwaldim* – Paltonun yakasını söküp çıkardım.

sökmek 【سۆكمەك】 II Azarlamak, sövmek.

söktürmek 【سۆكتۈرمەك】 I (sökmek'ten I) Söktürmek.

söktürmek 【سۆكتۈرمەك】 II (sökmek'ten II)

Azarlatmak, çekiştirmek, sövdürmek.

söktürüş 【سۆكتۈرۈش】 I Söktürme, söktürüş.

söktürüş 【سۆكتۈرۈش】 II Azarlatma, çekiştirme, sövdürme.

sökük 【سۆكۈك】 Sökülmüş, dikişsiz.

söküklük 【سۆكۈكلۈك】 Sökülmüş, sökülmüş hali.

sökülmek 【سۆكۈلمەك】 I Sökülmek. *Paltoning yaqisi sökülüp ketti* – Paltonun yakası sökülüverdi. *Qapning aghzi sökülüp ketti* – Çuvalın ağzı sökülüverdi.

sökülmek 【سۆكۈلمەك】 II Azarlanma, sövülmek.

sökülüş 【سۆكۈلۈش】 I Sökülme, sökülüş.

sökülüş 【سۆكۈلۈش】 II Azarlanma, sövülme.

söküwalmaq 【سۆكۈۋالماق】 Söküp çıkarmak.

söküwetmek 【سۆكۈۋەتمەك】 Sökmek, söküvermek.

söküwəlish 【سۆكۈۋېلىش】 Söküp çıkarma.

söküwətish 【سۆكۈۋېتىش】 Sökme, söküverme.

söküş 【سۆكۈش】 I Sökme, söküş.

söküş 【سۆكۈش】 II Azarlama, sövme.

söküşmek 【سۆكۈشمەك】 I Beraber sökmek; söküşmek.

söküşmek 【سۆكۈشمەك】 II Beraber azarlamak; sövüşmek; azarlaşmak.

söküştmek 【سۆكۈشتۈرمەك】 Azarlatmak.

söküşhüş 【سۆكۈشۈش】 I Beraber sökme; söküşme.

söküşhüş 【سۆكۈشۈش】 II Sövüşme, azarlaşma.

söl 【سۆل】 ağ. bk. sögel.

sölet 【سۆلەت】 a. Büyüklük kuruntusu.

söletlik 【سۆلەتلىك】 a.u. Görkemli, debdebeli,

muhteşem bir surette.

söletwaz 【سۆلهتواز】 a.f. Büyüklüğü seven; gösterişe düşkün.

söletwazliq 【سۆلهتوازلىق】 a.f.u. Büyüklük düşkünlüğü; gösteriş düşkünlüğü.

söltek 【سۆلتەك】 Kuyruğu kesik.

söngək 【سۆڭەك】 Kemik. *Yangaq söngigi* – Yanak kemiği.

sönggech 【سۆڭگەچ】 anat. Uyluk, kalça.

sönggəsh 【سۆڭگەش】 bk. sönggech.

söngzek 【سۆڭزەك】 t. 1. Sifilis, frengi 2. Gonore, belsoğukluğu.

sörelme 【سۆرەلمە】 İradesi zayıf, iradesiz.

sörelmek 【سۆرەلمەك】 Sürüklenmek. *Sörülüp kelmek* – Sürüklenerek gelmek.

sörem 【سۆرەم】 Tırmık. *Sörem salmaq* – Tırmıklamak.

söresh 【سۆرەش】 Sürükleme.

söreshtürmek 【سۆرەشتۈرمەك】 Sürüklemek.

söreshtürüş 【سۆرەشتۈرۈش】 Sürükleme.

söretküzmek 【سۆرەتكۈزمەك】 Sürüklenilmek.

söretküzüş 【سۆرەتكۈزۈش】 bk. sörtüş.

söretme 【سۆرەتمە】 Tarak ağı.

söretmek 【سۆرەتمەك】 Sürükletmek.

sörimek 【سۆریمەك】 Sürüklemek. *Sörep ketmek* – Sürüklemek. *Sörep chiqarmaq* – Sürükleyip çıkarmak. *Müşükni harwigha qohsa, katning astigha söreptu* – folk. Kediye arabaya koşsa, kerevetin altına sürüklermiş.

sörülüş 【سۆرۈلۈش】 Sürüklenme.

sörün 【سۆرۈن】 1. Kederli, hüzünlü, gamlı 2. Gergin, soğuk. *Sörün muamile* – Soğuk ilişki.

sörünlük 【سۆرۈنلۈك】 1. Kederlilik, hüzünlülük 2. Gerginlik, soğukluk.

sörtüş 【سۆرتۈش】 Sürükletme.

sösen 【سۆسەن】 f. bot. Zambak, nilüfer.

söser 【سۆسەر】 f. zool. Ağaç sansarı; ağaç sansarı kürkü.

sösine 【سۆسینە】 ağ. Kahve rengi.

sösün 【سۆسۈن】 ağ. bk. üjme.

söwet 【سۆۋەت】 I f. bk. séwet.

söwet 【سۆۋەت】 II a. ağ. bk. söhbet.

söydürmek 【سۆيدۈرمەك】 (söymek'ten) Öptürmek.

söydürüş 【سۆيدۈرۈش】 Öptürme.

söyem 【سۆيەم】 ağ. bk. sörem.

söyüzmek 【سۆيۈزمەك】 bk. söydürüş.

söymek 【سۆيەمەك】 Öpmek; bk. süymek.

söyünmek 【سۆيۈنمەك】 bk. süyünmek.

söyüwatmaq 【سۆيۈۋاتماق】 Öpmek.

söyüwélis 【سۆيۈۋېلىش】 Öpme, öpüş.

söyüşmek 【سۆيۈشمەك】 Öpüşmek.

söz 【سۆز】 Söz, kelime. *Söz béshi* – Önsöz, giriş. *Söz özgürüşhi* – Kelime değişimi. *Söz birikmişhi* – Kelime birleşimi. *Musteqil söz* – Yalın kelime. *Yardemchi söz* – Edat. *Söz yasilishi* – Kelime yapımı. *Söz erkinlighi* – Söz hürriyeti, söz özgürlüğü. *Chet söz* – Yabancı kelime. *Sözimiz* – söz, wedimiz – *wede* – Sözümlük söz, vaadimiz vaattir. *Qérilar sözi* – Yaşlılar sözü. *U özi söz achi* – O kendisi söze başladı. *Ular sözümlüni almaydu* – Onlar sözümlü dinlemiyor. *Siz toghruluq söz boldi* – Sizin hakkınızda söz oldu. *Söz biriktirmek* – Ağız birliği etmek. *Sözni bölmek* – Sözü bölmek. *Söz talashmaq* – Çekişmek; ağız kavgası yapmak. *Sözni toxtatmaq* – Sözü kesmek. *Sözde turmaq* – Sözü tutmak; sözü yerine getirmek. *U öz sözide turdi* – O sözünü yerine getirdi. *Söz daritmaq* – Başa kakmak. *Söz*

sözlimek – Söz söylemek; konuşma yapmak.
Söz qayturmaq – Dik başlıq; söz dinlemezlik.
Sözge kirmek – Söz dinlemek. **Sözge kiridighan adem** – Söz dinleyen adam; anlayışlı adam.
Sözge kirmeydighan adem – Söz dinlemez adam. **U méning sözimeg kirmeydu** – O benim sözümü s dinlemiyor. **Kirish söz** – Giriş, önsöz.
Sözge kélismek – Çekişmek; ağız kavgası yapmak. **Sözge kelmeydu** – Söz dinlemez, uyumsuz. **Bir sözge kélish** – Anlaşmak. **Sözge söz keldi** – Söze uygun bir sözle karşılık verilmesi. **Söz orni kelgende** – Sözüün yeri geldiğinde. **Söz qilmaq** – Söylemek. **Men toghruluqmu bir söz étip qoyung** – Benim hakkımda bir şey söyleyin. **Bu néme dégen söz?** – Bu ne demek? **Söz névide?** – Sözüün aslı nedir? **Yaq söz** – Yok söz. **Söz yanduurmaq** – İtiraz etmek; karşılık vermek. **Éghizdin chiqqan söz yanmas** – Ağızdan çıkan söz geri alınmaz.

söz-chöchek 【سۆز-چۆچەك】 Söz ve rivayet, başkaları hakkında söylenti, söylenti. **Tillerde söz-chöchek bolmaq** – Başkalarının ağızında söylenti olmak.

sözchan 【سۆزچان】 Hatip, iyi konuşan.

sözchanliq 【سۆزچانلىق】 Hatiplik.

sözeng 【سۆزەڭ】 ağ. bk. söngzek.

sözleg 【سۆزلهڭ】 ağ. 1. Geveze, çenebaz, boşboğaz. 2. Hatip, konuşmacı.

sözlemjan 【سۆزلهمجان】 Dilbaz, lakırdıcı, geveze, boşboğaz.

sözlenmek 【سۆزلهنمەك】 Söylenmek.

sözlesh 【سۆزlesh】 Söyleme, söyleyiş. **Gödek sözleshke bashlidi** – Bebek söylemeye başladı.

sözleshmek 【سۆزleshمەك】 Söyleşmek.

sözleshtürmek 【سۆزleshتۈرمەك】 (sözleshmek'ten) Söyleştirmek.

sözleshtürüş 【سۆزleshتۈرۈش】 Söyleştirme.

sözletküzmek 【سۆزletكۈزمەك】 Söylettirmek.

sözletküzüş 【سۆزletكۈزۈش】 bk. sözlütüş.

sözletmek 【سۆزletمەك】 (sözlimek'ten) Söyletmek.

sözlimek 【سۆzlemەك】 Söylemek. **Sözlep bermek** – Söylemek. **Duduqlunup sözlimek** – Kekeleyip söylemek. **Yasap sözlimek** – Yapay söylemek.

sözlünüsh 【سۆzlonۈش】 Söylenme.

sözlüşhüş 【سۆzlonۈشۈش】 Söyleşme. **Sözlüşhüş orni** – Söyleşme yeri.

sözlütüş 【سۆzlotۈش】 Söyletme, söyletiş.

sözmel 【سۆzmel】 1. Dilbaz, palavracı 2. Dedikoducu, lakırdıcı.

sözmen 【سۆzمن】 Hatip, güzel konuşan.

sözmu-söz 【سۆzmu-sۆz】 Harfi harfine; sözüün tam anlamıyla. **Sözmu-söz terjime** – Harfi harfine çevri.

söznek 【سۆzنەك】 ağ. bk. söngzek.

sözsisz 【سۆzsisz】 Sözsüz, sessiz. **Sözsisz teslim bolush** – Şartsız teslim olma.

spirt 【سپيرت】 r. İspirto, alkol. **Spirt lampisi** – İspirtoluk.

spirtlik 【سپيرتلىك】 r.u. Alkollü. **Spirtlik ichimlikler** – Alkollü içkiler.

spirtlimek 【سپيرتلىمەك】 r.u. Alkollü hale getirmek.

spirtsiz 【سپيرتسىز】 r.u. Alkolsüz. **Spirtsiz ichimlik** – Alkolsüz içki.

sport 【سپورت】 r. Spor. **Sport oyunliri** – Spor oyunları.

sportchi 【سپورتچى】 r.u. Sporcu.

sportchiliq 【سپورتچىلىق】 r.u. Sporculuk.

stansiye 【ستانسىيە】 r. İstasyon.

stéréotip 【ستېرېوتىپ】 r. Stereotip klişe.

stil 【ستىل】 r. Üslup, tarz, stil. *Byurokratliq stilini tügütüsh* – Kırtasiyecilik üslubunu bitirme.

stratég 【ستراتېگ】 r. Strateji uzmanı.

stratégik 【ستراتېگىك】 r. Stratejik.

stratégiye 【ستراتېگىيە】 Strateji.

stratosféra 【ستراتوسفېرا】 r. Stratosfer.

stratostat 【ستراتostat】 r. Stratosfer balonu.

studént 【ستۇدېنت】 r. Üniversite öğrencisi.

studéntliq 【ستۇدېنتلىق】 r.u. Öğrencilik, talebelik.

studiye 【ستۇدىيە】 r. Atelye, stüdyo.

su 【سۇ】 Su. *Qar suyi* – Kar suyu. *Qaynaq su* – Kaynamış su. *Su ambiri* – Baraj gölü. *Su bölgüch* – Su bölümü çizgisi. *Su nori* – Su borusu. *Su toshughuchi* – Su taşıyıcı. *Su yolliri* – Su yolları. *Su asti kémisi* – Su altı gemisi. *Tosma su* – Baraj suyu. *Su basti* – Su bastı. *Su bermek* – Su vermek. *Su bolmaq* – Su olmak. *Su ötiwatidu* – Su geçiyor. *Su ötmeydighan* – Su geçmez. *Sugha chommaq* – Suya dalmak. *Sugha chüshmek* – Suya girmek. *Sugha ketmek* – Suya gitmek. *Su boyi* – Su boyu. *Su kechmek* – Suyu geçmek; suya girmek. *Achchiq su* – Sirke. *Ash suyi* – Et suyu, çorba. *Ash qazan suyi* – Mide özsuyu. *Üchey suyi* – Barsak özsuyu. *Bez suyi* – Bez özsuyu. *Su kötürüsh* – Su kabarcığı, fiske. *Sériq su* – Salğa. *Su quymaq* – Su dökmek; mec.ol. tüketmek, sarfetmek. *Pulning béshigha su quyduq* – Parayı bitirdik.

sual 【سؤال】 Sual, soru. *Sual bermek* – Soru sormak. *Sual béríp qoymaq* – Soru sormak. *Sual belgisi* – Soru belgesi.

subyékt 【سۇبىيېكت】 r. Sübjektif.

subyéktip 【سۇبىيېكتىپ】 r. Sübjektif.

subyéktiwizimliq 【سۇبىيېكتىۋىزىملىق】 r.u. Sübjektivizm hali.

subyéktiwizm 【سۇبىيېكتىۋىزىم】 r. Sübjektivizm.

suchi 【سۇچى】 Sucu.

suchiliq 【سۇچىلىق】 Suculuk. *Suchiliq bölümi* – Hidroloji bölümü.

sudük 【سۇدۇك】 ağ. bk. siydik.

sufi 【سۇفى】 a. bk. sopi.

sugaq 【سۇگاق】 bk. suwaq.

sugaqchi 【سۇگاقچى】 bk. suwaqchi.

sugaqchiliq 【سۇگاقچىلىق】 bk. suwaqchiliq.

sugash 【سۇگاش】 bk. suwash.

sugashmaq 【سۇگاشماق】 bk. suwashmaq.

sugashturmaq 【سۇگاشتۇرماق】 bk. suwashturmaq.

sugatmaq 【سۇگاتماق】 bk. suwatmaq.

sugimaq 【سۇگىماق】 Sıvamak; bk. suwimaq.

sugun 【سۇگۇن】 f. ağ. bk. sopun.

sugurulush 【سۇگۇرۇلۇش】 Çekilme, çıkarılma.

sugushush 【سۇگۇشۇش】 Savaşma.

sugutulmaq 【سۇگۇتۇلماق】 Sıvatılmak.

sugutulush 【سۇگۇتۇلۇش】 Sıvatılma.

sugutush 【سۇگۇتۇش】 Sıvatma.

sugha 【سۇغا】 Ağaçtan yapılmış su kovasi.

sughaq 【سۇغاق】 ağ. bk. soghuq.

sugharma 【سۇغارما】 Su içirme, sulama. *Sugharma yer* – Sulama yeri.

sugharmaq 【سۇغارماق】 I Su içirmek, sulamak. *At sugharmaq* – Ata su içirmek. *Paxta sugharmaq* – Pamuk tarlasını sulamak.

sugharmaq 【سۇغارماق】 II bk. sughurmaq II.

sughartquzmaq 【سۇغارتنقۇزماق】 bk. sughartmaq II.

sughartmaq 【سۇغارتماق】 I (sugharmaq'tan I)

Su içirtmek; sulatmak.

sughartmaq 【سۇغارتماق】 II (sugharmaq'tan II) Çektirmek, çıkartmak.

sughur 【سۇغۇر】 zool. Köstebek; dağ sıçanı.

sughurmaq 【سۇغۇرماق】 I bk. sugharmaq.

sughurmaq 【سۇغۇرماق】 II Çekmek, çıkarmak.
Chish sughurmaq – Diş çekmek.

sughurtmaq 【سۇغۇرتماق】 (sughurmaq'tan II) Çektirmek, çıkartmaq; bk. sughartmaq II.

sughurtush 【سۇغۇرتۇش】 Çektirme, çıkartma.
Chish sughurtush üçhün keldim – Diş çektirmek için geldim.

sughurulmaq 【سۇغۇرۇلماق】 I Sulamak, su içirilmek. *Étizlar sughurulup boldi* – Tarlaların sulanması bitti.

sughurulmaq 【سۇغۇرۇلماق】 II Çekilmek, çıkarılmak, çekip çıkarılmak.

sughurulush 【سۇغۇرۇلۇش】 Sulanma, su içirilme.

sughuruwalmaq 【سۇغۇرۇۋالماق】 Çekip çıkarmak; çıkarmak.

sughurush 【سۇغۇرۇش】 I bk. sugharmaq.

sughurush 【سۇغۇرۇش】 II Çekme, çıkarma.

sughush 【سۇغۇش】 bk. sowush.

suxenchi 【سۇخەنچى】 a.u. İftiracı, bühtancı, karacı, curnalacı.

suxenchilik 【سۇخەنچىلىك】 a.u. İftiracılık, bühtancılık, curnalcılık.

suqach 【سۇقاق】 ağ. bk. soqush.

suqchimaq 【سۇقچىماق】 Kaşımak, taramak.

suqsur 【سۇقسۇر】 zool. Bağırtlak (-ğı).

suqush 【سۇقۇش】 bk. soqush.

sulagh 【سۇلاغ】 bk. solaq.

sulandurmaq 【سۇلاندۇرماق】 Islandırmak,

nemlendirmek.

sulandurush 【سۇلاندۇرۇش】 Islandırma, nemlendirme.

sulanmaq 【سۇلانماق】 Islanmak, nemlenmek.

sulash 【سۇلاش】 Sulama, ıslama.

sulashmaq 【سۇلاشماق】 Nemlenmek, ıslanmak.

sulatmaq 【سۇلاتماق】 Islatmak, nemlendirmek.

sulimaq 【سۇلىماق】 Sulamak, nemlemek.

sultan 【سۇلتان】 Sultan.

sultanliq 【سۇلتانلىق】 Sultanlık.

sulu 【سۇلۇ】 Yulaf. *Qara sulu* – Kara yulaf.
Sulu yarmisi – Yarma yulaf; yulaf lapası.

suluq 【سۇلۇق】 Nemli, sulu. *Suluq alma* – Sulu elma.

sulunush 【سۇلۇنۇش】 Islanma, nemlenme.

sulushush 【سۇلۇشۇش】 Nemlenme, ıslanma.

sulutush 【سۇلۇتۇش】 Islatma, nemlendirme.

suma 【سۇما】 ağ. bk. sürme.

-suman 【سۇمان-】 bk. -siman. Benzetme eki.

sumbat 【سۇمبات】 a. Zarâfet, cazibe, sevimlilik.

sumbatliq 【سۇمباتلىق】 a.u. Zarâfetli, cazibeli.

sumbul 【سۇمبۇل】 f. bot. Sümbül çiçeği.
Sumbul chachliq – Kırırcık saçlı.

sumrugh 【سۇمۇرغۇ】 efs. Anka kuşu, Simurg; bk. sumurgh.

sumurgh 【سۇمۇرغۇ】 hay. Anka kuşu, Simurg.

sun 【سۇن】 ağ. zool. Yaban ördeği.

sunaltish 【سۇنالتىش】 bk. sunaltmaq.

sunaltmaq 【سۇنالتماق】 Uzatılmış, uzatılmış olma.

sunay 【سۇنای】 f. Zuma.

sunaychi 【سۇنايچى】 f.u. Zurnacı.

sunaylatmaq 【سۇنايلاتماق】 Uzatılmış, uzatılmış olma.

sunaylitish 【سۇنايلىتىش】 bk. sunaylatmaq.

sundurmaq 【سۇندۇرماق】 (sunmaq'tan I) Kırmaq, parçalamak. *Sundurup achmaq* – Kırarak açmak. *Sundurup qoymaq* – Kırmaq. *Düşmenning qarshilighini sundurduq* – Düşmanın direnişini kırdık. *Teret sundurmaq* – Dışkı ihtiyacını gidermek; işemek.

sundurtmaq 【سۇندۇرتماق】 (sundurmaq'tan) Kırdırmak, parçalatmak.

sundurtush 【سۇندۇرتۇش】 Kırdırma, parçalatma.

sundurulmaq 【سۇندۇرۇلماق】 Kırdırılmak. *Uning qalghan malliri on qoygha sunduruludu* – Onun kalan malları on koyun değerinde hesaplanacak.

sundurulush 【سۇندۇرۇلۇش】 Kırdırılma.

sunduruwalmaq 【سۇندۇرۇۋالماق】 Kırmaq.

sunduruwetmek 【سۇندۇرۇۋەتمەك】 Kırmaq, parçalamak, kırılmak., parçalayıvermek.

sunduruwétish 【سۇندۇرۇۋېتىش】 Kırma, parçalama, kırılmak., parçalayıverme.

sundurush 【سۇندۇرۇش】 Kırma, parçalama. *Ishlepchiqirish wasitilirini pulgha sundurush* – Üretim aletlerini para karşılığı hesaplaş.

sung 【سۇڭ】 ç. bk. sungpiyaz.

sungpiyaz 【سۇڭپىياز】 ç.f. bot. Pırasa.

sunghan 【سۇنغان】 Kırılmış, parçalanmış. *Sunghan sapal* – Kırılmış çanak.

sunghuch 【سۇنغۇچ】 Kırılğan, kolay kırılır, dayanıksız.

sunmaq 【سۇنماق】 I Kırılmak, parçalanmak. *Sunup chüshmek* – Kırılıp düşmek. *Sunup ketmek* – Kırılıvermek.

sunmaq 【سۇنماق】 II Uzatmak. *Meshke ot sunmaq* – Sobada ısınmak. *Yutqangha béqip put sun* –d. Ayağını yorgana göre uzat.

suntaxta 【سۇنتاختا】 *Suntaxta bolmaq* – Halsiz düşmek, canı çıkmak, bitmek.

sunuq 【سۇنۇق】 Kırık. *Sunuq köngül* – Kırık gönül.

sunulmaq 【سۇنۇلماق】 Uzatılmak.

sunulush 【سۇنۇلۇش】 Uzatılma.

sunush 【سۇنۇش】 I Kırılma. *Nurning sunushi* – Işığın kırılması.

sunush 【سۇنۇش】 II Uzatma. *Qol sunush* – El uzatma.

supa 【سۇپا】 Seki. Kerpiç veya tahtadan yapılış kaldırım.

suparaxot 【سۇپاراخوت】 u.r. ağ. Gemi.

supérfosfat 【سۇپېر فوسفات】 r. Süperfosfat.

supun 【سۇپۇن】 ağ. bk. sopun.

supur 【سۇپۇر】 bk. supura.

supura 【سۇپۇرا】 a. Un elenirken, eleğin altına yayılan sofra; sofra.

sur 【سۇر】 Gri, kurşun rengi.

suraghchi 【سۇراغچى】 Yargıç, hakim.

surghuch 【سۇرغۇچ】 Mühür mumu.

surnay 【سۇرناي】 bk. sunay.

surup 【سۇرۇپ】 Keten (bezi). *Aq surup* – Beyaz keten bezi. *Xam surup* – Hasa.

sus 【سۇس】 f. Yavaş, ağır. *Bazar sus* – Satış ağır. *Sus sériq* – Açık san.

susaymaq 【سۇسايماق】 f.u. Yavaşlamak, ağırlaşmak.

susaytish 【سۇسايىتىش】 f.u. Yavaşlatma, temkinli hale getirme.

susaytmaq 【سۇسايىتماق】 f.u. Yavaşlatmak,

temkinli hale getirmek.

susayturmaq 【سۇسايىتۇرماق】 f.u. bk. susaytmaq.

susayturush 【سۇسايىتۇرۇش】 f.u. bk. susaytish.

susirash 【سۇسىراش】 Susama, susuzlanma.

susiratmaq 【سۇسىراتماق】 Susatmaq,
susuzlandirmak.

susirimaq 【سۇسىرىماق】 Susamak,
susuzlanmak.

susiz 【سۇسىز】 Susuz. **Susiz yer** – Susuz yer.

susizliq 【سۇسىزلىق】 Susuzluk.

suslashmaq 【سۇسلاشماق】 Yavaşlamak,
ağırlaşmak.

suslashturmaq 【سۇسلاشتۇرماق】 Yavaşlattirmak,
ağırlaştır mak.

suslashturush 【سۇسلاشتۇرۇش】 Yavaşlattırma,
ağırlaştırma.

suslatmaq 【سۇسلاتماق】 Yavaşlatmak,
ağırlatmak.

susluq 【سۇسلۇق】 f.u. Zayıflık, kuvvetsizlik,
gevşeklik, uyuşukluk.

susuyush 【سۇسۇيۇش】 f.u. Yavaşlama,
ağırlama.

suwadan 【سۇۋادان】 Kavak; bk. térek.

suwaq 【سۇۋاق】 Sıva. **Tamning suwaghi** –
Duvarın sıvası.

suwaqchi 【سۇۋاقچى】 Sıvacı.

suwaqchiliq 【سۇۋاقچىلىق】 Sıvacılık.
Suwaqchiliq qilmaq – Sıvacılık yapmak.

suwalmaq 【سۇۋالماق】 Sıvalmak.

suwarmaq 【سۇۋارماق】 ağ. bk. sugharmaq.

suwash 【سۇۋاش】 Sıvama, sıvaş.

suwashmaq 【سۇۋاشماق】 Yapışkan, takılan.

suwashqaqliq 【سۇۋاشقاقلق】 Yapışkanlık,
takılanlık.

suwashma 【سۇۋاشما】 Birbirine yapışma, yan
yana, bitişik.

suwashmaq 【سۇۋاشماق】 Sıvaşmak, kirlenmek.

suwashturmaq 【سۇۋاشتۇرماق】 bk. suwumaq.

suwashturush 【سۇۋاشتۇرۇش】 bk. suwash.

suwatquzmaq 【سۇۋاتقۇزماق】 bk. suwatturmaq.

suwatquzush 【سۇۋاتقۇزۇش】 bk. suwatturush.

suwatmaq 【سۇۋاتماق】 (suwimaq'tan)
Sıvatmak.

suwatturmaq 【سۇۋاتتۇرماق】 Sıvattırmak.

suwatturush 【سۇۋاتتۇرۇش】 Sıvattırma.

suway-saltang 【سۇۋاي-سالتاڭ】 Çocuksuz,
bekar.

suway-saltangliq 【سۇۋاي-سالتاڭلىق】 Bekarlık.

suwérén 【سۇۋېرىن】 r. Egemen. **Suwérén
hoquq** – Egemenlik hukuku.

suwérénitét 【سۇۋېرىنىتېت】 r. Egemenlik.

suwimaq 【سۇۋىماق】 bk. suwumaq.

suwiwetmek 【سۇۋىۋەتمەك】 Sıvayıvermek.

suwiwétish 【سۇۋىۋېتىش】 Sıvayıverme.

suwulush 【سۇۋۇلۇش】 Sıvalma.

suwumaq 【سۇۋۇماق】 Sıvamak.

suwur 【سۇۋۇر】 ağ. bk. sughur.

suwutulmaq 【سۇۋۇتۇلماق】 Sıvatılmak.

suwutush 【سۇۋۇتۇش】 Sıvatma.

suyash 【سۇياش】 ağ. bk. soyush.

suyghash 【سۇيغاش】 Sivi yemek, çorba.

suyiqest 【سۇيىقەست】 a. Suikast. **Birawning
ömrige suyiqest qilmaq** – Birisinin hayatına
suikast etmek.

suyiqestchi 【سۇيىقەستچى】 a.u. Suikast eden,
suikastçı.

suyiqestchilik 【سۇيىقەستچىلىك】 a.u. Suikast yapma hali.
suyiqestlik 【سۇيىقەستلىك】 Suikast olma hali.
suyuklanmaq 【سۇيۇقلانماق】 Sıvılaşmak.
suyuq 【سۇيۇق】 Sıvı. **Suyuk ash** – Sıvı yemek; çorba. **Suyuk yékilghu** – Sıvı yakıt.
suyuqlandurmaq 【سۇيۇقلاندۇرماق】 Sıvılandırmaq.
suyuqlandurush 【سۇيۇقلاندۇرۇش】 Sıvılanduma.
suyuqlash 【سۇيۇقلاش】 Sıvılaşma.
suyuqlashmaq 【سۇيۇقلاشماق】 Sıvılaşmak.
suyuqlatmaq 【سۇيۇقلاتماق】 (suyuqlımaq'tan) Sıvılandırmaq.
suyuqlımaq 【سۇيۇقلىماق】 Sıvılaşmak.
suyuqluq 【سۇيۇقلۇق】 Sıvı, akıcı madde, akar madde.
suyuqlunush 【سۇيۇقلۇنۇش】 Sıvılaşma.
suyuqlushush 【سۇيۇقلۇشۇش】 Sıvılaşma.
suyuqlutush 【سۇيۇقلۇتۇش】 Sıvılaştırma.
suyuldurmaq 【سۇيۇلدۇرماق】 Sıvılaştırmak.
suyuldurulush 【سۇيۇلدۇرۇلۇش】 Sıvılaştırılma.
suyuldurush 【سۇيۇلدۇرۇش】 Sıvılaştırma.
suyulmaq 【سۇيۇلماق】 Sıvı hale gelmek; sıvılaşmak.
suyultmaq 【سۇيۇلتماق】 Sıvılaştırmak.
suyultush 【سۇيۇلتۇش】 Sıvılaştırma.
suyulush 【سۇيۇلۇش】 Sıvılaşma.
suzash 【سۇزاش】 ağ. bk. sozush.
sübhi 【سۇبھى】 a. Tan kızılığı, şafak. **Sübhidin derek berdi** – Şafaktan haber verdi.
sügemcheq 【سۇگەمچەق】 Sarkık meme (kadınların).

sügen 【سۇگەن】 Ambann tahıl bölmesi.
sügeshme 【سۇگەشمە】 Bulaşma, bulaşan.
süget 【سۇگەت】 bk. söget. **Bostan süget** – Ağlayan söğüt.
sügü 【سۇگۈ】 ağ. bk. sürge.
sügüch 【سۇگۈچ】 ağ. Tarak, sıkı dişli tarak.
sügür 【سۇگۈر】 Kumarbaz, kumarcı.
sühbet 【سۇھبەت】 a. bk. söhbet.
sükchek 【سۇكچەك】 ağ. Küçük değnek.
süke 【سۇكە】 ağ. bk. supa.
süküş 【سۇكۈش】 bk. söküş II.
süküt 【سۇكۈت】 a. Sükut, susma, sessizlik. **Süküt qilmaq** – Susmak.
süleysin 【سۇلەيسىن】 bk. süleysin.
süleysin 【سۇلەيسۈن】 zool. Vaşak (-ğı).
sülhi 【سۇلھى】 a. Sulh, barış. **Sülhi shertnamisi** – Barış anlaşması. **Sülhi qilmaq** – Barışmak.
sülhiperwer 【سۇلھىپەرۋەر】 a.f. Banşçı.
sülhiperwerlik 【سۇلھىپەرۋەرلىك】 a.f.u. Barışçılık, barışse verlik.
sülmek 【سۇلمەك】 Eti kemikten ayırmak.
sülük 【سۇلۈك】 Sülük (-ğı).
sülüş 【سۇلۈش】 Eti kemikten ayırma.
sümbe 【سۇمبە】 1. Harbi, tüfek çubuğu. 2. Şüngü, kasatura.
sümermek 【سۇمەرمەك】 İçine çekmek.
sümilek 【سۇمىلەك】 ağ. Buğday lapası.
sümürgüch 【سۇمۈرگۈچ】 Emen, soğutucu, içine çeken.
sümürmek 【سۇمۈرمەك】 İçine çekmek; bk. sümermek.
sümürüş 【سۇمۈرۈش】 İçine çekme.

sün'iy 【سۈنئىي】 a. Suni, yapay. Yerning sün'iy – Yerin yapay uydusu. Sün'iy *rewişte* – Yapay halde.

sün'iylik 【سۈنئىيلىك】 a.u. Sunilik, yapaylık.

şündük 【سۈندۈك】 I ağ. zool. Çobanaldatan, kuyruk sallayan. *Boz şündük* – Gri çobanaldatan. *Kök şündük* – Mavi çobanaldatan. *Sériq şündük* – Sarı çobanaldatan.

şündük 【سۈندۈك】 II bk. süngüt.

şüngdüşmek 【سۈڭدۈشمەك】 Varolmak.

şüngék 【سۈڭەك】 Kemik. *Bash şüngigi* – Baş kemiği, kafatası. *Bilek şüngigi* – Kol kemiği. *Kökrek şüngigi* – Göğüs kemiği.

şüngüch 【سۈڭۈچ】 I zool. 1. Sağan 2. Çobanaldatan, kuyruk sallayan.

şüngüch 【سۈڭۈچ】 II Su yolu; üstü kapalı su yolu.

şüngümeç 【سۈڭۈمەك】 Dalmak.

şüngüş 【سۈڭۈش】 Dalma, dalmak.

şüngüt 【سۈڭۈت】 zool. Çobanaldatan, kuyruksallayan.

şüngütmek 【سۈڭۈتۈمەك】 (şüngümeç'ten) Daldırmak.

şüngütüş 【سۈڭۈتۈش】 Daldırma.

şünje 【سۈنچە】 ağ. bk. süyünche.

şünnet 【سۈننەت】 a. din. Sünnet.

şünniy 【سۈننىي】 a. din. Sünni.

şünniylik 【سۈننىيلىك】 a.u. Sünnilik; Sünni olma hali.

şüp-şüp 【سۈپ-سۈپ】 *Şüp-şüp tang* – Açık tan; şeffaf sabah.

şüp-şüzük 【سۈپ-سۈزۈك】 Şeffaf, saydam, duru. *Şüp-şüzük oyngaq sular* – Şeffaf dalgalı sular.

şüpet 【سۈپەت】 a. Vasıf, kalite. *Şüpiti yaxshi polat* – Kalitesi iyi çelik.

şüpetdash 【سۈپەتداش】 a.u. gr. Partisip, sıfat fiil. *Éniq şüpetdash* – Belirli partisip. *Mejhul şüpetdash* – Belirsiz partisip.

şüpetlik 【سۈپەتلىك】 a.u. Vasıflı, kaliteli. *Yaxshi şüpetlik mal* – İyi kaliteli mal.

şüpküş 【سۈپكۈش】 Üfürükçülük ile ağrıyı kesmek.

şüpküşletmek 【سۈپكۈشلەتمەك】 (şüpküşlimeç'ten) Üfürükçülük yaptırmak.

şüpküşlimeç 【سۈپكۈشلىمەك】 Üfürükçülük yapmak.

şüpürge 【سۈپۈرگە】 Süpürge.

şüpürmek 【سۈپۈرمەك】 Süpürmek. *Şüpürüp tashlimaq* – Süpürüvermek. *Şüpürüp chiqmaq* – Süpürüvermek.

şüpürtmek 【سۈپۈرتەك】 (şüpürmek'ten) Süpürtmek.

şüpürtlmeç 【سۈپۈرتۈلمەك】 Süpürtlmeç.

şüpürtülüş 【سۈپۈرتۈلۈش】 Süpürtülme.

şüpürtüş 【سۈپۈرتۈش】 Süpürtme.

şüpürülmeç 【سۈپۈرۈلمەك】 Süpürülmeç.

şüpürülüş 【سۈپۈرۈلۈش】 Süpürülme.

şüpüründi 【سۈپۈرۈندى】 Süpürüntü.

şüpürüş 【سۈپۈرۈش】 Süpürme, şüpürüş.

şüpüte 【سۈپۈتە】 Kaliteli keten bezi.

şür 【سۈر】 I İslî; iste kurutulmuş. *Şür gösht* – İste kurutulmuş et. *Şür qilmaq* – İste kurutmak.

şür 【سۈر】 II Görünüş, tavır, eda, yüz, surat. *Şürî bar adem* – Asık suratlı adam; gösterişli adam.

şür'et 【سۈرئەت】 a. Sürat, çabukluk, acele.

sür'etlik 【سۈرئەتلىك】 Süratli, çabuk, acele.

sürdürmek 【سۈردۈرمەك】 (sürmek'ten) İlerletmek, ileri çekmek.

sürdürüş 【سۈردۈرۈش】 İlerletme, ileriye çekme.

süre 【سۈرە】 a. din. Sure.

sürenjan 【سۈرەنجان】 Bir tür bitki.

süret 【سۈرەت】 I a. Suret, resim, tablo, manzara. *Suretke élish* – Resime çekme. *Süret salmak* – Resim yapmak. *Süretke chüshmek* – Resme çekilmek. *Süretke chüshürmek* – Resme çekmek. *Süretke almaq* – Resme çekmek. *Süretimni aldurdum* – Resme çekildim. *Resmiy sürette* – Resmî halde. *Dawamliq sürette* – Devamlı halde.

süret 【سۈرەت】 II a. mat. Pay. *Kesirning süriti* – Kesirin payı.

süretchi 【سۈرەتچى】 a.u. Resimci.

süretchilik 【سۈرەتچىلىك】 a.u. Resimcilik.

süretxana 【سۈرەتخانا】 a.f. Resimhane.

süretlenmek 【سۈرەتلەنمەك】 a.u. Belirlenmek, açıklanmak.

süretlesh 【سۈرەتلەش】 a.u. Belirleme, teressüm etme, açığa çıkarma.

süretlik 【سۈرەتلىك】 a.u. Resimli. *Süretlik zhurnal* – Resimli dergi (mecmua).

süretlinish 【سۈرەتلىنىش】 Belirlenme, açıklanma.

sürge 【سۈرگە】 Müshil, iç sürdürücü.

sürgösh 【سۈرگۈش】 İslenmiş et, kurutulmuş et.

sürgü 【سۈرگۈ】 bk. sürge. *Ich sürgü* – İç sürdürücü.

sürgün 【سۈرگۈن】 Sürgün. *Sürgün qilmaq* – Sürgüne göndermek. *Sürgünde bolmaq* –

Sürgünde olmak.

sürgüندی 【سۈرگۈندى】 Sürgün, sürgünde bulunan.

sürgüzmek 【سۈرگۈزمەك】 Ich sürgüzmek İç sürdürmek.

sürgüzüş 【سۈرگۈزۈش】 bk. sürgüzmek.

sürkelmek 【سۈرکەلمەك】 Yanaşmak, sürülmek, ovulmak. Söymigen'ge *sürkelme* – Sevmeyene yanaşma.

sürkenmek 【سۈرکەنمەك】 Yanaşmak, dokunmak.

sürkesh 【سۈرکەش】 Sürme, ovma.

sürkimek 【سۈرکىمەك】 Sürmek, ovmak. *Nangha may sürkeng* – Ekmeğe yağ sürün.

sürkügüch 【سۈرگۈچ】 Traş fırçası.

sürkülüş 【سۈرگۈلۈش】 Yanaşma, sürülme, ovulma.

sürkünüş 【سۈرگۈنۈش】 Yanaşma, dokunma.

sürülen'gen 【سۈرلەنگەن】 İslenmiş, kurumuş.

sürülenmek 【سۈرلەنمەك】 İslenmek, kurumak.

sürlesh 【سۈرلەش】 İşleme, kurutma. *Chöp sürlesh* – Ot kurutma.

sürletmek 【سۈرلەتمەك】 (sürlimek'ten) İşletmek, iste kurutturmak.

sürlimek 【سۈرلىمەك】 İşlemek, kurutmak. *Chöp sürlimek* – Ot kurutmak.

sürlük 【سۈرلۈك】 Asık suratlı, heybetli, gösterişli. *Kishige sürlük körünüdu* – Kişiyе gösterişli görünür.

sürlütüsh 【سۈرلۈتۈش】 İsllettirme, iste kurutturma.

sürme 【سۈرمە】 Sürme. *Sürme qoymaq* – Sürme çekmek. *Sürme téshi* – Sürme taşı.

sürmek 【سۈرمەك】 Sürmek, dehllemek, acele ettirmek. *Dalgha sürmek* – İleri sürmek.

Arkigha sürmek – Geriye sürmek. *Sürüp chiqarmaq* – İtip çıkarmak. *Ich sürmek* – İç sürmek. *Ichim sürüp ketti* – İçim sürdü. *U sürmini közige sürdi* – O sürmeyi gözüne çekti. *Közümge sürey* – Gözüme çekeyim. *Upa sürmek* – Pudra sürmek. *Xiyal sürmek* – Hayal etmek; hayala dalmak. *Keyp-sapa sürmek* – Keyif sefa sürmek.

sürtküch 【سۈرتكۈچ】 Paçavra; kadınların pılı pırtısı.

sürtmek 【سۈرتمەك】 Silmek, kurulamak. *Yüzni sürtmek* – Yüzü kurulamak. *Köz yëshini sürtmek* – Gözyaşını silmek.

sürtülmek 【سۈرتۈلمەك】 Silinmek, kurulanmak.

sürtülüş 【سۈرتۈلۈش】 Silinme, kurulanma.

sürtünüş 【سۈرتۈنۈش】 İslenme, kuruma.

sürtüwetmek 【سۈرتۈۋەتمەك】 Silivermek, kurulayıvermek.

sürtüwétish 【سۈرتۈۋەتتیش】 Siliverme, kurulayıverme.

sürtüş 【سۈرتۈش】 Silme, kurulama.

sürülmek 【سۈرۈلمەك】 Sürülmek. *Algha sürülmek* – İleri sürülmek. *Arqigha sürülmek* – Geriye sürülmek.

sürülüş 【سۈرۈلۈش】 Sürülme.

sürün 【سۈرۈن】 Serin. *Sürün yer* – Serin yer.

süründesh 【سۈرۈندەش】 ağ. Serinleş. bk. salqinlash.

süründimek 【سۈرۈندىمەك】 Serinlemek.

sürüş 【سۈرۈش】 Sürüş, sürmek.

sürüşte 【سۈرۈشتە】 Soruşturma. *Sürüşte qilmaq* – Soruşturmak.

sürüştürmek 【سۈرۈشتۈرمەك】 Soruşturmak, takip etmek, aramak.

sürüştürüş 【سۈرۈشتۈرۈش】 Soruşturma,

takip etme, arama.

sürütmek 【سۈرۈتمەك】 Sürüklemek, sürüme.

sürütüş 【سۈرۈتۈش】 Sürükleme, sürüme.

süt 【سۈت】 Süt. *Süt emgüchi* – Süt emen. *Süt saqquchi* – Süt sağan.

sütchilik 【سۈتچىلىك】 Sütçülük. *Sütchilik férmisi* – Süt çiftliği.

sütخور 【سۈتخور】 u.f. Murabahacı, tefeci.

sütخورەك 【سۈتخورەك】 u.f. Süt emen.

sütخورلۇق 【سۈتخورلۇق】 u.f.u. Murabahacılık, tefecilik.

sütlesh 【سۈتلەش】 Süt karıştırma.

sütligen 【سۈتلىگەن】 bot. Sütleşen.

sütlimek 【سۈتلىمەك】 Süt karıştırmak. *Chayni sütlep iching* – Çayı süt karıştırarak için.

sütlük 【سۈتلۈك】 Sütlü. *Sütlük siyir* – Sütlü inek. *Sütlük ot* – bot. devedikeni.

süwe 【سۈۋە】 a. bk. sübhi.

süydük 【سۈيدۈك】 bk. siydik.

süyek 【سۈيەك】 bk. söngék.

süyeklik 【سۈيەكلىك】 1. Kemikli 2. İriyarı, iri yapılı. *Süyektik yigit* – İriyarı yiğit; iri yapılı delikanlı.

süyksiz 【سۈيەكسىز】 Kemiksiz.

süyem 【سۈيەم】 Karış. *Bir süyem yer* – Bir karış toprak.

süyench 【سۈيەنچ】 Dayanak, dayangaç, destek, istinatgah.

süyenchi 【سۈيەنچى】 bk. süyench.

süyendürmek 【سۈيەندۈرمەك】 (süyenmek'ten) Dayandırmak.

süyendürüş 【سۈيەندۈرۈش】 Dayandırma.

süyenmek 【سۈيەنمەك】 Dayanmak.

süyesh 【سۈيەش】 1. Dayama, direme 2. Yardım etme, destekleme.

süyge 【سۈيگە】 ağ. bk. sürge.

süygenlik 【سۈيگەنلىك】 Sevgi, aşk, seveda. *Bu chin qöngüldin süygenlik bolmaydu* – Bu gerçek bir sevgi olamaz.

süygü 【سۈيگۈ】 I Sevgi.

süygü 【سۈيگۈ】 II ağ. bk. sürge.

süygülük 【سۈيگۈلۈك】 Sevgili, göz bebeği.

süykesh 【سۈيکەش】 bk. sürkesh.

süylesh 【سۈيلەش】 Acele ettirme, sıkıştırma.

süylimek 【سۈيلىمەك】 Acele ettirmek, sıkıştırmak.

süymek 【سۈيمەك】 1. Sevmek. *Süygünüm* – Sevgilim. 2. Öpmek.

süyülmek 【سۈيۈلمەك】 Sevilmek.

süyülüş 【سۈيۈلۈش】 Sevilme.

süyümchan 【سۈيۈمچان】 Şıpsevdi, tez vurulur.

süyümchanliq 【سۈيۈمچانلىق】 Şıpsevdi olma hali.

süyümek 【سۈيۈمەك】 1. Dayamak, diremek 2. Yardım etmek, desteklemek.

süyümlük 【سۈيۈملۈك】 Sevimli, cazibeli.

süyünch 【سۈيۈنچ】 Sevinç, neşe.

süyünche 【سۈيۈنچە】 Müjde. *Süyünchige néme berisen?* – Müjde için ne vereceksin?

süyünchlik 【سۈيۈنچلىك】 Sevinçli, sevindirici.

süyündürmek 【سۈيۈندۈرمەك】 Sevindirmek.

süyündürüş 【سۈيۈندۈرۈش】 Sevindirme.

süyünerlik 【سۈيۈنەرلىك】 Sevinçli, sevindirici. *Süyünerlik xeber* – Sevinçli haber.

süyünmek 【سۈيۈنمەك】 Sevinmek.

süyünüş 【سۈيۈنۈش】 I Dayanma.

süyünüş 【سۈيۈنۈش】 II Sevinme.

süyünüşmek 【سۈيۈنۈشمەك】 Sevinişmek, beraber sevinmek.

süyünüşhüş 【سۈيۈنۈشۈش】 Sevinişme, beraber sevinme.

süyüş 【سۈيۈش】 I 1. Sevmek 2. Öpme.

süyüş 【سۈيۈش】 II bk. sowush.

süyüşmek 【سۈيۈشمەك】 Sevişmek 2. Öpüşmek.

süyüşhüş 【سۈيۈشۈش】 1. Sevişme 2. Öpüşme.

süzdürmek 【سۈزدۈرمەك】 I (süzme'nden I) Süzdürmek.

süzdürmek 【سۈزدۈرمەك】 II (süzme'nden II) Tarattırmak.

süzdürüş 【سۈزدۈرۈش】 I Süzdürme, süzdürüş.

süzdürüş 【سۈزدۈرۈش】 II Tarattırma.

süzek 【سۈزەك】 bk. söngzek.

süzge 【سۈزگە】 Tarak.

süzgüch 【سۈزگۈچ】 Süzgeç.

süzme 【سۈزمە】 Peynir; süzülerek suyu çıkarılmış yoğurt.

süzme 【سۈزمەك】 I Süzmek. *Qöz süzmek* – Göz süzmek.

süzme 【سۈزمەك】 II Taramak.

süzük 【سۈزۈك】 Duru, şeffaf, temiz. *Süzük su* – Duru su.

süzüklük 【سۈزۈكلۈك】 Duruluk, şeffaflık.

süzüldürmek 【سۈزۈلدۈرمەك】 Durulamak.

süzüldürüş 【سۈزۈلدۈرۈش】 Durulama.

süzülmek 【سۈزۈلمەك】 I Süzülmek. *Tang süzülüp kéliwatatti* – Şafak söküyordu.

süzülmek 【سۈزۈلمەك】 II Taralmak.

süzülüş 【سۈزۈلۈش】 I Süzülme.

süzülüş 【سۈرۈلۈش】 II Tarama.

süzüwalmaq 【سۈزۈۋالماق】 Süzmek.

süzüwélîsh 【سۈزۈۋېلىش】 Süzme, süzmek işi.

süzüş 【سۈزۈش】 I Süzme, süzüş.

süzüş 【سۈزۈش】 II Tarama.

Sh

ش

sha 【شا】 Donakalmışlık. *Sha bolmaq* – Dona kalmak.

shaban 【شاپان】 a. bk. sheban.

shad 【شاد】 Memnun, sevinçli, neşeli. *Shad etmek* – Memnun etmek, sevindirmek. *Shad bolmaq* – Sevinmek.

shad-xuram 【شاد-خورام】 f. Neşeli, sevinçli, memnun. *Shad-xuram yashimaq* – Neşeli yaşamak.

shada 【شادا】 Pamuk sapı.

shadapachaq 【شاداپاچاق】 Sırık gibi, ince bacaklı.

shadiyane 【شاديبانه】 Neşeli, sevinçli, memnun.

shadlandurmaq 【شادلاندۇرماق】 Neşelendirmek.

shadlanmaq 【شادلانماق】 Neşelenmek, sevinmek, memnun olmak.

shadliq 【شادلىق】 Neşelilik.

shadman 【شادمان】 f. Neşeli, sevinçli, memnun. *Shadman bolmaq* – Neşeli olmak, sevinmek.

shadmanliq 【شادمانلىق】 f.u. Neşelilik.

shagirt 【شاگىرت】 f. Öğrenci, şagirt.

shagirtliq 【شاگىرتلىق】 f.u. Öğrencilik, şagirtlik.

shagha 【شاغا】 tar. Vali, bölge sorumlusu.

shah 【شاه】 f. Şah.

shahadet 【شاهادەت】 a. Şahadet. *Shahadet bermek* – Şahit olmak. *Shahadet barmighi* – Şahadet parmağı.

shahadetname 【شاهادەتنامە】 Şahadetname.

shahane 【شاهانە】 f. Şahane.

shahinshah 【شاهنشاه】 f. Şahinşah, şahlar şahı.

shahinshahliq 【شاهنشاهلىق】 Şahinşahlık.

shahit 【شاھىت】 I a. Şahit. *Shahit bolmaq* – Şahit olmak.

shahit 【شاھىت】 II a. Şahit.

shahitlik 【شاھىتلىك】 a.u. Şahitlik.

shahitliq 【شاھىتلىق】 a.u. Şahitlik. *Shahitliq qilmaq* – Şahitlik yapmak.

shahliq 【شاھلىق】 f.u. Şahlık. *Uning shahliq dewride* – Onun şahlık devrinde.

shahmatchi 【شاھماتچى】 f.u. Satranççı.

shahmet 【شاھمەت】 f. Şahmat, satranç. *Shahmat oynimaq* – Satranç oynamak.

Shahname 【شاهنامه】 f. Şahname.

shahzade 【شاهزاده】 f. Şahzade. *Shahzadixan* – f.u. Prensès.

shax 【شاخ】 f. Dal, budak, salkım, kol.

shaxar 【شاخار】 Potas.

shaxarimaq 【شاخارماق】 Dallanmak, budak sürmek.

shaxarliq 【شاخارلىق】 Alkalik. *Shaxarliq su* – Alkalik su.

shaxinek 【شاخنهك】 ağ. bk. oymaq.

shaxlanmaq 【شاخانماق】 Dallanmak, budaklanmak, salkımlanmak.

shaxlash 【شاخلاش】 Dallanma, budaklanma.

shaxliq 【شاخلىق】 Dallı, budaklı, salkımh.

shaxlima 【شاخلىماق】 Dallanmak, budaklanmak.

shaxsiz 【شاخسىز】 f.u. Dalsız, budaksız.

shair 【شائىر】 a. Şair.

shairane 【شائىرانه】 a.f. Şairane, şairce.

shaire 【شائىره】 a. Şair kadın.

shairlik 【شائىرلىك】 Şairlik. *Shairlik qilmaq* – Şairlik yapmak.

shakal 【شاكال】 Deri, kabuk (-ğu). *Tuxum shakili* – Yumurta kabuğu.

shakalliq 【شاكاللىق】 Kabuk yeri; kabuklu; kabukluk.

shakarap 【شاكىراپ】 bk. shakirap.

shakilat 【شاكىلات】 r. Çikolata.

shakirap 【شاكىراپ】 f. Fazla tuzlu; tuzlu.

shaqal 【شاقال】 ağ. bk. shakal.

shaqqida 【شاققىدا】 Hemen, anında.

shaqla 【شاقلا】 Şak diye vuruş.

shal 【شال】 I f. Çeltik. *Shal axlima* – Çeltik

kabuğunu ayıklamak.

shal 【شال】 II Sahtiyen, maroken.

shal 【شال】 III Tahta, levha.

shal 【شال】 IV r. Şal.

shal 【شال】 V Paralitik, inmeli.

shala 【شالا】 Tükürük, salya.

shalaq 【شالاق】 bk. shallaq.

shalaqqide 【شالاققىده】 Pat diye. *Shalaqqide yiqilmaq* – Pat diye düşmek.

shalaqlash 【شالاقلاش】 Vurulma, çarpılma, çalkalanma.

shalaqlatmaq 【شالاقلاماق】 (shalaqlimaq'tan) Vurmak, çarpmak, çalkalandırmak.

shalaqliq 【شالاقلىق】 Özensizlik, itinasızlık, ihmalkarlık.

shalaqlimaq 【شالاقلىماق】 Vurulmak, çarpılmak, çalkalanmak.

shalaqlitish 【شالاقلىتىش】 Vurma, çarpma, çalkalandırma.

shalang 【شالانگ】 Seyrek, koyu olmayan. *Shalang chach* – Seyrek saç. *Shalang uchraydghan nerse* – Seyrek karşılaşılan nesne; Nadir bulunan şey.

shalang-shalang 【شالانگ-شالانگ】 Zaman zaman, ara sıra, vakit buldukça.

shalanglanmaq 【شالانگلانماق】 Seyrekleşmek.

shalanglash 【شالانگلاش】 Seyrekleşme.

shalanglashmaq 【شالانگلاشماق】 Seyrekleşmek. *Hawaning shalanglashqan haliti* – Havanın seyrekleşmiş hali.

shalanglashturmaq 【شالانگلاشتۇرماق】 (shalanglashmaq'tan) Seyrekleştirmek.

shalanglashturush 【شالانگلاشتۇرۇش】 Seyrekleşme.

shalanglatmaq 【شالانگلاتماق】
(shalanglimaq'tan) Seyrekletmek.

shalangliq 【شالانگلىق】 Seyreklik.

shalanglimaq 【شالانگلىماق】 Seyreklemek.

shalanglinish 【شالانگلىنىش】 Seyrekleşme.

shalanglishish 【شالانگلىشىش】 Seyrekleşme.

shalanglitish 【شالانگلىتىش】 Seyrekletme, seyrekleştirme.

shalaplimaq 【شالاپلىماق】 Şapır şapır yemek.

shalash 【شالاش】 I bk. shalimaq.

shalash 【شالاش】 II bk. shalimaq II.

shalche 【شالچه】 Patika.

shaldam 【شالدام】 Salyası akmaq.

shaldama 【شالداما】 Göğüslük; bebek göğüslüğü.

shaldap 【شالداپ】 Tef; bk. dap.

shaldiraq 【شالدىراق】 Çıngıraklı. *Shaldiraq yılan* – Çıngıraklı yılan.

shaldirlash 【شالدىرلاش】 Hışırdama.

shaldirlatmaq 【شالدىرلاتماق】 (shaldirlimaq'tan) Hışırdatmak.

shaldirlimaq 【شالدىرلىماق】 Hışırdamak.

shaldirlitish 【شالدىرلىتىش】 Hışırdatma.

shalwaq 【شالۋاق】 Tükürük, salya.

shalwur 【شالۋور】 Şalvar, geniş pantolon.

shalgham 【شالغام】 Şalgam.

shalghut 【شالغوت】 Melez, karışık.

shalghutlashmaq 【شالغوتلاشماق】 Melezleşmek.

shalghutlashtunnaq 【شالغوتلاشتۇنناق】
Melezleştirmek.

shalghutlashturush 【شالغوتلاشتۇرۇش】
Melezleştirme.

shalghutlishish 【شالغوتلىشىش】 Melezleşme.

shalghutsiz 【شالغوتسىز】 Kanşık olmayan, saf.

shali 【شالى】 f. Çeltik; bk. shal.

shalimaq 【شالىماق】 I Hayatta kalmak, sağ kalmak.

shalimaq 【شالىماق】 II Baharat koymak.

shallaq 【شاللاق】 1. Yaygaracı, gürtlütücü 2. Çapkın, hovada 3. Özensiz, ihmalkar 4. Kirli.

shallaqliq 【شاللاقلىق】 1. Yaygaracılık 2. Özensizlik.

shalliқ 【شاللىق】 Pirinç tarlası, pirinçlik.

shaltaq 【شالتاق】 Pis, çamur.

shaltaqliq 【شالتاقلىق】 Pislik.

shalzar 【شالزار】 f. Pirinç tarlası, pirinçlik.

sham 【شام】 I A Mum. *May sham* – Yağ mum. *Sham öchüp qaldi* – Mum söndü.

sham 【شام】 II f. Akşam. *Sham namazi* – Akşam namazı.

shama 【شاما】 Çay posası.

shamal 【شامال】 a. Rüzgar, yel. *Shamal soqti* – Rüzgar esti. *Shamal chiqti* – Yel esmeye başladı.

shamaldimaq 【شامالدىماق】 a.u. bk. shamallimaq.

shamaldirimaq 【شامالدىرىماق】 a.u. Havalanmak.

shamaldurghuch 【شامالدىۋرغۇچ】 a.u. Kompresör. *Bir at küchi quwwitige ége shamaldurghuch* – Bir at gücüne sahip kompresör.

shamallanmaq 【شاماللانماق】 a.u. Havalanmak.

shamallash 【شاماللاش】 a.u. 1. Soğuk alma 2. Havalanma.

shamallatmaq 【شاماللاتماق】 (shamallimaq'tan)

Havalandırmak.

shamallıq 【شاماللىق】 a.u. Rüzgarlı, yelli.

shamallımaq 【شاماللىماق】 a.u. 1. Soğuk almak
2. Havalanmak.

shamallınış 【شاماللىنىش】 a.u. Havalanma.

shamallıtış 【شاماللىتىش】 a.u. Havalandırma.

shamalsız 【شامالسز】 a.u. Rüzgarsız, yeisiz.

shamalsızlıq 【شامالسزلىق】 a.u. Rüzgarsızlık, yelsizlik.

shamchi 【شامچى】 a.u. Zanaatçı, esnaf.

shamchıraq 【شامچىراق】 a.u. Mum, şamdan.

shamdal 【شامدال】 a.f. bk. şamdan.

shamdan 【شامدان】 a.f. Şamdan.

shamdighay 【شامدىغاي】 Vurucu, davulcu.

shamdighaylıq 【شامدىغايلىق】 Vuruculuk, davulculuk.

shamparaq 【شامپارات】 Toprak vergisi.

shamyane 【شاميانه】 f. tar. Çadır, otak.

shan 【شان】 a. Şan.

shan-sherep 【شان-شەرهپ】 Şan ve şeref.
Qehrimanlirimizgha shan-sherepler bolsun! –
Kahramanlarımıza şan ve şerefler olsun!

shangxo 【شاڭخو】 ç. Şaka. **Shangxo qilmaq** –
Şaka etmek.

shangxochi 【شاڭخوچى】 ç.u. Şakacı.

shangzung 【شاڭزۇڭ】 ç. tar. Başçavuş.

shanlıq 【شانلىق】 a.u. Şanlı. **Shanlıq**
armiyimiz – Şanlı ordumuz.

shap 【شاپ】 I Salkım. **Shap burut** – Salkım
bıyık. **Shap üzüm** – Salkım üzüm.

shap 【شاپ】 II Hançer, kama.

shapaq 【شاپاق】 I Kabuk, meyve kabuğu.

shapaq 【شاپاق】 II bk. börk.

shapaltaxlash 【شاپالتاخلاش】 bk. kachatlash.

shapashang 【شاپاشاڭ】 Jonglör, hokkabaz.

shapilaq 【شاپىلاق】 Sille, tokat. **Shapilaq**
urmaq – Tokat vurmak. **Shapilaq yémek** –
Tokat yemek.

shapilaqlash 【شاپىلاقلاش】 Tokatlama.

shapilaqlatmaq 【شاپىلاقلاتماق】
(shapilaqlımaq'tan) Tokat vurdurmak,
tokatlatmak.

shapilaqlımaq 【شاپىلاقلىماق】 Tokatlamak.

shapildash 【شاپىلداش】 bk. shapildımaq.

shapildatmaq 【شاپىلداتماق】 (shapildımaq'tan)
Şapır şapır yemek. **Shapildıtıp yémek** – Şapır
şapır yemek.

shapildımaq 【شاپىلدىماق】 Şapır şapır yemek.

shappida 【شاپىپىدا】 Aniden, bir anda, kaşla
göz arasında, şıp diye, göz açıp kapatana kadar.
Shappida bérıp kel – Şıp diye git gel.

shaptek 【شاپتەك】 **At qulaqlirini shaptek**
qildi – At kulaklarını dikti.

shaptul 【شاپتۇل】 f. Şeftali.

shaptula 【شاپتۇلا】 f. Bak shaptul.

shar 【شار】 r. Küre, yuvarlak. **Yer shari** – Yer
küresi.

shar-shur 【شار-شۇر】 Hışırtı, şıkırtı.
Shar-shur qilmaq – Şıkırdatmak, hışırdatmak.

sharax 【شاراخ】 Hışırtı, fışırtı.

sharax-shurux 【شاراخ-شۇرۇخ】 Gürültü,
velvele.

sharaxlash 【شاراخلاش】 Hışırdama.

sharaxlatmaq 【شاراخلاتماق】 (sharaxlımaq'tan)
Ses çıkartmak, gürültü yapmak.

sharaxlımaq 【شاراخلىماق】 Hışırdamak.
Derexning yopurmaqliri sharaxlap turadu –
Ağaç yaprakları hışırdıyor.

sharaxlitish 【شاراخلىتىش】 Ses çıkartma, gürültü yapma.

sharaq 【شاراق】 Hışırtı, şıkırtı.

sharaq-shuruq 【شاراق-شورۇق】 Hışırtı şıkırtı.

sharaqlash 【شاراقلاش】 Şıkırdama, hışırdama.

sharaqlatmaq 【شاراقلاتماق】 (sharaqlimaq'tan) Hışırdatmak, şıkırdatmak.

sharaqlimaq 【شاراقلماق】 Şıkırdamak, hışırdamak.

sharaqitish 【شاراقلتىش】 Hışırdatma, şıkırdatma.

sharap 【شاراب】 a. Şarap. *Haraq-sharap* – Rakı ve şarap.

sharapet 【شاراپەت】 a. Asillik, mertlik, şeref.

sharapetsiz 【شاراپەتسىز】 a.u. Şerefsiz, asil olmayan.

sharapetsizlik 【شاراپەتسىزلىك】 a.u. Şerefsizlik, asilsizlik.

sharapxor 【شاراپخور】 a.f. İçici, alkolik.

sharapxorluq 【شاراپخورلۇق】 a.f.u. İçicilik, alkoliklik.

sharayit 【شارايىت】 a. Şart, koşul, ortam. *Sharayit tughdurmaq* – Oygun ortam yaratmak.

sharillimaq 【شارىللىماق】 Şarıldamak; şanlı şarıl akmak.

sharqildash 【شارقىلداش】 Çatırdama, şakırdama.

sharqildimaq 【شارقىلدىماق】 Çatırdamak, şakırdamak.

sharqirraq 【شارقىراق】 Gürültülü, şıkırtılı.

sharqiram 【شارقىرام】 Şelale.

sharqirash 【شارقىراش】 Şakırdama, gürüldeme.

sharqiratma 【شارقىراتما】 Şelale; bk. sharqiram.

sharqiratmaq 【شارقىراتماق】 (sharqirimaq'tan) Gürüldetmek, şıkırdatmak.

sharqirimaq 【شارقىرىماق】 Şakırdamak, gürüldemek. *Sharqirap aqqan deryalar* – Gürül gürül akan nehirler.

sharqiritish 【شارقىرىتىش】 Gürüldetme, şıkırdatma.

sharqun 【شارقۇن】 ağ. bk. sharqiratmaq.

sharsiman 【شارسىمان】 Küresel, yuvarlak biçiminde.

shart 【شارت】 takl. Çatırtı, çıtırtı. *Yaghach shart étip ikkige bölündi* – Ağaç çat diye ikiye bölündü.

shartta 【شارتتا】 Sertçe, şiddetle, hemen, derhal. *U béshini sharttida kesip tashlidi* – O başını hemen kesiverdi.

shat 【شات】 f. bk. shad.

shatérek 【شاتېرەك】 f.u. Piramidal söğüt.

shatiwar 【شاتىۋار】 f.u. El tezgahı ile dokulan kumaş.

shatiwe 【شاتىۋە】 ağ. bk. shatiwar.

shatlanmaq 【شاتلانماق】 f.u. bk. shadlanmaq.

shatut 【شاتۇت】 I f. Dut ağacı.

shatut 【شاتۇت】 II zool. Papağan.

shawjyang 【شاۋجياڭ】 ç. Müdür, okul müdürü.

shawqun 【شاۋقۇن】 Gürültü, yaygara. *Shawqun kötermek* – Yaygara etmek.

shawqun-süren 【شاۋقۇن-سۈرەن】 Gürültü, yaygara.

shawqunchi 【شاۋقۇنچى】 Yaygaracı, gürültücü.

shawqunlashmaq 【شاۋقۇنلاشماق】 Müşterek gürültü yapmak.

shawqunluq 【شاۋقۇنلۇق】 Gürültülü,

debdebeli.

shawshyaw 【شاوشياؤ】 Ç. Binbaşı; bk. mayor.

shashqaq 【شاشقاؤ】 Telaşlı, endişeli; bk. shashqilaq.

shashqilaq 【شاشقلاؤ】 Telaşlı, endişeli; bk. shashqilaq.

shashqaqliq 【شاشقاقلق】 Telaşlılık, endişelilik.

shashqan 【شاشقان】 bk. chashqan.

shashqilaq 【شاشقلاؤ】 Telaşlı, endişeli; bk. shashqaq.

shashqilaqliq 【شاشقلاقلق】 Telaşlılık, endişelilik; bk. shashqaqliq.

shashqin 【شاشقن】 Acele, acil.

shashqinliq 【شاشقنلىق】 Telaşlılık, endişelilik.

shashmaq 【شاشماق】 Acele etmek, telaşlanmak, şaşırmaq.

shashmay-pishmay 【شاشماي-پشماي】 Şaşırmadan, acele etmeden.

shashturmaq 【شاشتورماق】 Acele ettirmek, sıkıştırmak.

shayatun 【شاياتون】 ağ. bk. seyyare.

shayi 【شايى】 f. İpek kumaş.

shaytan 【شايستان】 a. bk. sheytan.

she 【شە】 f. bk. sheher.

sheban 【شەبان】 a. Şaban.

shebha 【شەبها】 Fıkra.

shebnem 【شەبنەم】 f. Çiy. *Shebnem chüshti* – Çiy düştü. *Shebnem kötürüldi* – Çiy kalktı.

shebnemlik 【شەبنەملىك】 f.u. Çiy düşme hali, çiy olma hali. *Shebnemlik otlaq* – Çiy düşmüş çayır.

shednem 【شەدنەم】 f. bk. shebnem.

shehadet 【شەھادەت】 a. bk. shahadet.

shehadetname 【شەھادەتنامە】 a.f. bk.

shahadetname.

sheher 【شەھەر】 f. Şehir, kent.

sheherche 【شەھەرچە】 f. Şehirce, küçük kent.

sheherdash 【شەھەرداش】 f.u. Hemşehri, hemşeri.

sheherdashliq 【شەھەرداشلىق】 f.u. Hemşerilik.

sheherlik 【شەھەرلىك】 f.u. Şehirli.

shehla 【شەھلا】 a. *Shehla köz* – Büyük güzel göz; ceylan göz.

shehwet 【شەھۋەت】 Şehvet, şiddetli arzu.

shehwetlik 【شەھۋەتلىك】 a.u. Şehvetli, kösnülü, cinsel ihtiraslı.

shehwetperest 【شەھۋەتپەرەست】 a.f. Şehvetli, cinsel ihtiraslı.

shehwetperestlik 【شەھۋەتپەرەستلىك】 a.f.u. Şehvet, şehvetlilik, kösnü.

shexs 【شەخس】 a. Şahıs. *Birinchi shexs* – Birinci şahıs.

shexsen 【شەخسەن】 a. Şahsen.

shexsiy 【شەخسىي】 a. Şahsî, özel. *Shexsiy müllük* – Özel mülk.

shexsiyet 【شەخسىيەت】 a. Şahsiyet, kişilik.

shexsiyetchi 【شەخسىيەتچى】 a.u. Bireyci, bencil, egoist.

shexsiyetchilik 【شەخسىيەتچىلىك】 a.u. Bireycilik.

shexsiyetperest 【شەخسىيەتپەرەست】 a.f. Bireycilik, bireyci.

shexsiyetperestlik 【شەخسىيەتپەرەستلىك】 a.f.u. Bireycilik.

shek 【شەك】 a. Şüphe, vesvese. *Hichqandaq shek yoq* – Şüphesiz, şüphe götürmez.

shek-shübhe 【شەك-شۈبھە】 a. Şüphe. *Shek-shübhe yoq* – Şüphesiz, kesin.

- shekil** 【شەكىل】 a. Şekil, biçim.
- shekildash** 【شەكىلداش】 a.u. Eşsesli, sesteş. *Shekildash sözler* – Eşsesli kelimeler.
- shekildashliq** 【شەكىلداشلىق】 a.u. Eşseslilik, sesteşlik.
- shekillendürmek** 【شەكىللەندۈرمەك】
Biçimlendirmek, şekillendirmek, bir şekle sokmak.
- shekillendürüş** 【شەكىللەندۈرۈش】
Şekillendiriş, şekillendirme, biçimlendirme.
- shekillenmek** 【شەكىللەنمەك】 a.u. Şekillenmek, biçimlenmek.
- shekillesh** 【شەكىللەش】 a.u. Şekle sokma, biçimlendirme.
- shekillimek** 【شەكىللىمەك】 Şekle sokmak, biçimlendirmek.
- shekillinish** 【شەكىللىنىش】 Şekillenme, biçimlenme.
- shekilsiz** 【شەكىلسىز】 a.u. Şekilsiz, biçimsiz.
- shekilsizlik** 【شەكىلسىزلىك】 a.u. Şekilsizlik, biçimsizlik.
- shekilwaz** 【شەكىلۋاز】 a.f. Şekilci, formalist.
- shekilwazliq** 【شەكىلۋازلىق】 a.f.u. Şekilcilik, formalistlik.
- shekl** 【شەكىل】 a. bk. shekil.
- sheklenmek** 【شەكلەنمەك】 a.u. Şüphelenmek, şüphelenmek. *Men uningdin sheklinimen* – Ben ondan şüpheleniyorum.
- sheklik** 【شەكلىك】 a.u. Şüpheli.
- sheklinish** 【شەكلنىش】 a.u. Şüphelenme, şüphelenme.
- sheksiz** 【شەكسىز】 a.u. Mutlak, tam, şüphesiz.
- sheksizlik** 【شەكسىزلىك】 a.u. Mutlaklık, pürüzsüz olarak, eksiksizlik.
- sheqiçe** 【شەقىقە】 ağ. Yarımca, migren.
- sheldem** 【شەلدەم】 f. Çiy; bk. shebnem.
- shelper** 【شەلپەر】 ağ. Kızıl, kırmızı. *Shelper reng* – Kırmızı renk.
- shembe** 【شەمبە】 I f. bk. shenbe.
- shembe** 【شەمبە】 II Belge, işaret. *Shembe qilmaq* – İşaret etmek.
- shemdan** 【شەمدان】 a.f. bk. shamdan.
- shemlem** 【شەملەم】 f. ağ. bk. shebnem.
- shems** 【شەمس】 a. Güneş.
- shemshat** 【شەمشات】 bot. Şimşir.
- shemsher** 【شەمشەر】 f. Kılıç.
- shen** 【شەن】 a. Şan, şeref. *Séning sheningge* – Senin şerefine. *Ademgerchilik shenige héch tngri kelmeydu* – İnsanlık şerefine hiç yakışmaz.
- shen'gen** 【شەنگەن】 I ç. Kaymakam.
- shen'gen** 【شەنگەن】 II ç. Hakim.
- shenbe** 【شەنبە】 f. Cumartesi.
- shenbilik** 【شەنبىلىك】 f. u. Cumartesi için.
- shepe** 【شەپە】 Belge, işaret. *Shepe bermek* – İşaret etmek.
- shepeq** 【شەپەق】 a. Güneş batarken ufuktaki kızılılık.
- shepereng** 【شەپەرەڭ】 f. zool. Yarasa.
- shepirek** 【شەپىرەك】 Zayıf, cılız, boş.
- shepget** 【شەپقەت】 a. Şefkat, acımak. *Shepget qiling* – Acıyan.
- shepgetlik** 【شەپقەتلىك】 a.u. Şefkatli, acıyan.
- shepgetsiz** 【شەپقەتسىز】 a.u. Şefkatsiz, acımasız.
- shepgetsizlik** 【شەپقەتسىزلىك】 a.u. Şefkatsizlik, acımasızlık.
- shepshek** 【شەپشەك】 Geveze, çenebaz,

boşboğaz. *Shepshək adem* – Geveze adam.

sher 【شەر】 f. bk. sheher.

sherap 【شەراب】 a. bk. sharap.

sherbet 【شەربەت】 a. Şerbet.

sherbetlik 【شەربەتلىك】 a.u. Tatlı, şekerli.

sherep 【شەرەپ】 a. Şeref. *Shan-sherepler bolsun!* – Şan ve şerefler olsun!

shereplik 【شەرەپلىك】 a.u. Şerefli.

sherepsiz 【شەرەپسىز】 a.u. Şerefsiz.

sherepsizlik 【شەرەپسىزلىك】 Şerefsizlik.

sheret 【شەرەت】 a. İşaret, belge. *Sheret qilmaq* – İşaret etmek.

sherh 【شەرھ】 a. Şerh, izah.

sherhlenmek 【شەرھلەنمەك】 a.u. Şerhlenmek, izahlanmak.

sherhlesh 【شەرھلەش】 a.u. Şerhleme, izah etme.

sherhlimək 【شەرھلىمەك】 a.u. Şerhlemek, izah etmek.

sherhlinish 【شەرھلىنىش】 a.u. Şerhlenme, izah edilme.

sheriet 【شەرىئەت】 a. Şeriat.

sherik 【شەرىك】 a. Ortak, şerik.

sherq 【شەرق】 a. Doğu. *Ottura Sherq* – Orta Doğu. *Uzaq Sherq* – Uzak Doğu. *Yéqin Sherq* – Yakın Doğu. *Sherq Tilliri Instituti* – Doğu Dilleri Enstitüsü. *Sherq xelqliri* – Doğu halkları.

sherqi-jenubiy 【شەرقى-جەنۇبىي】 Güney doğu.

sherqi-jenup 【شەرقى-جەنۇپ】 Güney doğu.

sherqi-shimal 【شەرقى-شەمال】 Kuzey doğu.

sherqi-shimaliy 【شەرقى-شەمالىي】 Kuzey doğu.

sherqiy 【شەرقىي】 a. Doğuya ait, doğu.

sherqliq 【شەرقلىق】 a.u. Doğulu.

sherqshunas 【شەرقشۇناس】 Şerkşunas, şarkiyatçı, müsteşrik.

sherqshunasliq 【شەرقشۇناسلىق】 Müsteşriklik. *Sherqshunasliq Instituti* – Müsteşriklik Enstitüsü; Şarkiyat Enstitüsü, Doğu Bilimleri Enstitüsü.

shermende 【شەرمەندە】 f. Utandırmak, ayıplamak, yüzünü kızartmak. *Shermende bolmaq* – Yüzü kızarmak, ayıplanmak.

shermendichilik 【شەرمەندىچىلىك】 f.u. Yüzkarası, utandırıcı, ayıp.

shermet 【شەرمەت】 Yaman, yiğit, cesur, çapkın.

shert 【شەرت】 a. Şart. *Shert qoymaq* – Şart koymak. *Kélishing shert* – Gelmen şart. *Shert péil* – Şart fiil.

shert-sharayit 【شەرت-شارايت】 a. Ortam, durum, vaziyet, şartlar.

shertleshmek 【شەرتلەشمەك】 a.u. Sözleşmek, anlaşmak, şartlaşmak.

shertlik 【شەرتلىك】 a.u. Şartlı.

shertlishish 【شەرتلىشىش】 Sözleşme, anlaşma.

shertname 【شەرتنامە】 Antlaşma, anlaşma. *Shertname tüzme* – Anlaşma yapmak.

shertsiz 【شەرتسىز】 a.u. Şartsız. *Shertsiz teslim* – Şartsız teslim.

sherwet 【شەرۋەت】 a. bk. sherbet.

shetrenj 【شەترەنج】 f. Satranç.

shewket 【شەۋكەت】 a. Şevket.

shewketlik 【شەۋكەتلىك】 a.u. Şevketli.

shewksiz 【شەۋكسىز】 a.u. Gevşek, uyuşuk, aldırılmaz.

shewksizlik 【شەۋكسىزلىك】 a.u. Gevşeklik, uyuşukluk, aldırılmazlık.

shewq 【شەۋق】 a. Gönül akması, merak.

shewqlendürmek 【شەۋقلەندۈرمەك】 a.u. Meraklandırmaq.

shewqlendürüş 【شەۋقلەندۈرۈش】 a.u. Meraklandırma.

shewqlenmek 【شەۋقلەنمەك】 a.u. Meraklanmaq.

shewqli 【شەۋقلى】 a.u. Meraklı.

shewqlinish 【شەۋقلىنىش】 a.u. Meraklanma, meraklanış.

shewwal 【شەۋۋال】 a. Şevval.

sheyda 【شەيدا】 f. Sevgi, aşık, tutkun, gönül vermiş. *Sheyda bolmaq* – Aşık olmak, gönlünü kaptırmak.

sheydaliq 【شەيدالىق】 f.u. Aşıklık, tutkunluk, aşık olma.

sheyge 【شەيگە】 ağ. bk. shu yerge.

sheyx 【شەيخ】 a. Şeyh.

sheyxliq 【شەيخلىق】 a.u. Şeyhlik.

sheyxul'islam 【شەيخۇلىئىسلام】 a. Şeyhülislam.

sheytan 【شەيتان】 a. Şeytan. *Sheytan harwisi* – Bisiklet.

sheytanchaq 【شەيتانچاق】 Bisiklet.

sheytanlanmaq 【شەيتانلانماق】 a.u. Hile yapmak, kurnazlık etmek.

sheytanliq 【شەيتانلىق】 a.u. Şeytanlık, hile. *Sheytanliq qilmaq* – Şeytanlık etmek.

sheytanlinish 【شەيتانلىنىش】 a.u. Hile yapma, kurnazlık etme.

shiar 【شيار】 a. bk. shuar.

shiblit 【شېبلىت】 r. Ayakkabı.

shiddet 【شىددەت】 a. Şiddet. *Shiddet bilen* – Şiddet ile.

shiddetlenmek 【شىددەتلەنمەك】 a.u.

Şiddetlenmek.

shiddetlik 【شىددەتلىك】 a.u. Şiddetli.

shiddetlinish 【شىددەتلىنىش】 a.u. Şiddetlenme.

shie 【شئە】 a. din. Şii.

shifen 【شېفەن】 ç. Pedagoji, eğitim bilimi. *Shifen shöyen* – Eğitim fakültesi.

shix 【شىخ】 Surat.

shijaet 【شىجائەت】 a. Cesaret, yüreklilik.

shijaetlik 【شىجائەتلىك】 a.u. Cesur, cesaretili, yürekli.

shikar 【شىكار】 Av, avlanma. *Shikarga chiqmaq* – Ava çıkmak.

shikayet 【شىكايەت】 a. Şikayet. *Shikayet qilmaq* – Şikayet etmek.

shikayetchi 【شىكايەتچى】 a.u. Şikayetçi.

shike 【شىكە】 bk. shéker.

shikel 【شىكەل】 ağ. bk. kishen.

shilash 【شىلاش】 ç.u. Karıştırma.

shildir 【شىلدىر】 Taklidî ses. *Shildir etmek* – Hışırdatmak, hışıldamak, fişirdamak.

shildir-shildir 【شىلدىر-شىلدىر】 takl. Sürekli şırıltı, sürekli fişirtı. *Yopurmaqlar shildir-shildir qilidu* – Yapraklar sürekli fişirtı yapıyor.

shildirlatmaq 【شىلدىرلاتماق】 (shildirlimaq'tan) Şarıldatmaq, fişirdatmaq.

shildirlimaq 【شىلدىرلىماق】 Çınlamak, tınlamak, şangırdamak, şingırdamak.

shildirlitish 【شىلدىرلىتىش】 Şıkırdatma, tıngırdatma, şingırdatma.

shildishap 【شىلدىشاپ】 ağ. bk. kirlık.

shildurmaq 【شىلدىرۇماق】 Soydurmaq, sıyırtmaq.

shildurtmaq 【شلدۇرتماق】 Soyduurtmak,
sıyirttırmak.

shildurtush 【شلدۇرتۇش】 Soyduurtma,
sıyirttırma.

shildurush 【شلدۇرۇش】 Soydurma, sıyirtma.

shilige 【شیلگەي】 ağ. bk. shaldama.

shilim 【شلىم】 I 1. Sümük 2. Undan
yapılmış yapıştırıcı.

shilim 【شلىم】 II Yosun.

shilimaq 【شلىماق】 ç.u. Karıştırmak.

shilimlash 【شلىملاش】 Yapıştırıcı sürme.

shilimlimaq 【شلىملىماق】 Yapıştırıcı sürmek.

shilimshiq 【شلىمشىق】 Sümük.

shilimshiqlanmaq 【شلىمشىقلانماق】 Sümük
hale gelmek.

shilish 【شلىش】 Soyma, sıyırma.

shilk-shilk 【شلك-شلك】 takl. Şak şak.

shilq 【شلىق】 takl. Şak şak. **Shilq etmek** –
Şak şak vurmak.

shillash 【شىلاش】 ağ. bk. showa.

shille 【شىلله】 I ağ. bk. geden.

shille 【شىلله】 II ağ. bk. patan.

shilmaq 【شلىماق】 Soymak, sıyırmaq.

shilt 【شىلت】 takl. shilt etmek Şıkırdamak,
şingırdamak.

shiltmek 【شىلتىمەك】 Sallamak.

shiltish 【شىلتىش】 Sallama.

shilupshap 【شىلۇپشاپ】 ağ. bk. palaz.

shilwe 【شىلۋە】 Lapa, bulamaç.

shilwigürüch 【شىلۋىگۈرۈچ】 bk. shilwe.

shim 【شىم】 Pantolon.

shimal 【شىمال】 a. Kuzey.

shimali-gherp 【شىمالى-غەرب】 a. Kuzey batı.

shimali-sherq 【شىمالى-شەرق】 a. Kuzey doğu.

shimaylanmaq 【شىمايلىنماق】 Sıvanmak.

shimes 【شىمەس】 ağ. bk. eltire.

shimishke 【شىمشىكە】 r. Çekirdek; ayçiçeği
çekirdeği.

shina 【شىنا】 Takoz.

shinaq 【شىناق】 ağ. bk. sinaq.

shine 【شىنە】 ağ. bk. shirne.

shing 【شىڭ】 ç. Ölçü birimi, küçük sandıkla
yapılan hecim ölçüsü. Tahıl ölçüsünde
kullanılır.

shingli 【شىڭلى】 ç. Bagaj, yük.

shinxe 【شىنخەي】 ç. **Shinxe inqilabi** –
Milliyetçi Çin Cumhuriyeti'nin kuruluşuna yol
açan 1911 Çin Devrimi.

shintaymaq 【شىنتايماق】 Ucu çıkmak, dışarı
fırlamak, dikilip durmak.

ship 【شىپ】 ağ. bk. yip.

shipa 【شىپا】 a. Şifa. **Shipa bermek** – Şifa
vermek. **Shipa tapmaq** – Şifa bulmak.

shipaxana 【شىپاخانا】 a.f. Hastahane.

shipalanmaq 【شىپالانماق】 a.u. İyileşmek,
sıhhati düzelmek.

shipaliq 【شىپالىق】 Şifalı, şifalık, şifa veren.
Shipaliq su – Şifalı su.

shipalinish 【شىپالىنىش】 İyileşme, sıhhati
düzelmek.

shipang 【شىپانڭ】 ç. Paviyon.

shipanglash 【شىپانڭلاش】 Sallanma.

shipanglatmaq 【شىپانڭلاتماق】
(shipanglima'q'tan) Sallamak.

shipanglimaq 【شىپانڭلىماق】 Sallanmak.

shiperek 【شپه رەك】 zool. bk. shepereng.

shipildash 【شپىلداش】 Hışırdama, hışıldama, fişirdama.

shipildatmaq 【شپىلداتماق】 (shipildimaq'tan) Hışırdatmaq, hışıldatmaq, fişirdatmaq.

shipildimaq 【شپىلدىماق】 Hışırdamak, hışıldamak, fişirdamak.

shipilditish 【شپىلدىتىش】 Hışırdatma, hışıldatma, fişirdatma.

shipingshitish 【شپىڭشىتىش】 Sallama.

shipingshitmaq 【شپىڭشىتماق】 Sallamak.

shipirlash 【شپىرلاش】 Fısıltı, fişirtı, hışirtı.

shipirlimaq 【شپىرلىماق】 Fısıldamak, fişirdamak.

shir 【شیر】 f. zool. Arıslan. *Shirdek* – Arıslan gibi.

shiraq 【شیراق】 Bacak. *Bash-shiraq* – Baş ve bacak.

shirchay 【شیرچای】 Sütlü çay.

shirdak 【شیرداک】 Hayvanların altına serilen saman.

shire 【شیره】 I Deri, kösele.

shire 【شیره】 II f. Özsu, usare.

shirelenmek 【شیره لەنمەك】 f.u. Olgunlaşmak, tanelenmek.

shirem 【شیره م】 *Shirem jeddi* – Uzak akraba.

shiriq 【شیریق】 Dikişli. *Shiriq chapān* – Dikişli palto.

shiriqlimaq 【شیریقلىماق】 Uzaklardan duyulan ses, kuytu.

shirildaq 【شیرىلداق】 Ufak tefek, önemsiz.

shirildimaq 【شیرىلدىماق】 Şırıldamak.

shirilik 【شیرىلىك】 f.u. Tatlı, şekerli.

shirilimek 【شیرىلىمەك】 f.u. Şekerli hale getirmek.

shirilinish 【شیرىلىنىش】 f.u. Olgunlaşma, tanelenme.

shirimaq 【شیرىماق】 Dikmek. *Yotqan shirimaq* – Yorgan dikmek.

shirin 【شیرىن】 f. Şirin, tatlı. *Shirin söz* – Tatlı söz. *Shirin sözlük* – Tatlı sözlük.

shirinxor 【شیرىنخور】 f. Tatlıya düşkün.

shirinlik 【شیرىنلىك】 f.u. Tatlılık.

shirish 【شیرىش】 Dikme, dikiş.

shirket 【شیرىكەت】 a. Şirket. *Soda shirkiti* – Ticaret şirketi. *Sanaet shirkiti* – Sanayi şirketi.

shirketchilik 【شیرىكەتچىلىك】 a.u. Ortaklık hali. *Dölet bilen xususiler shirketchiligi* – Devlet ve özel kişiler ortaklığı.

shirkeyip 【شیرىكەيىپ】 f.a. Çok neşeli.

shirne 【شیرنە】 Balözü, nektar. *Üzüm shirni* – Üzüm balözü.

shirtildaq 【شیرتىلداق】 Çatırtı, patırtı.

shirtildatmaq 【شیرتىلداتماق】 (shirtildimaq'tan) Cıvılatmaq, cırcır ettirmek, çatırdatmaq.

shirtildimaq 【شیرتىلدىماق】 Çatırdamak.

shiteyze 【شیتەيزە】 ç. Sahne, varyete.

shiwir 【شۈير】 Fısıltı, fısıldama.

shiwir-shiwir 【شۈير-شۈير】 Fısıltı. *Shiwir-shiwir sözleshmek* – Fısıldaşmak.

shiwirghan 【شۈيرغان】 Kar fırtınası.

shiwirghanliq 【شۈيرغانلىق】 Fırtınalı. *Shiwirghanliq soghuq* – Fırtınalı soğuk.

shiwirlash 【شۈيرلاش】 Fısıldama.

shiwirlashmaq 【شۈيرلاشماق】 Fısıldaşmak.

shiwirlimaq 【شۈيرلىماق】 Fısıldamak.

shiwirlishish 【شۈبۈرلەشش】 Fısıldaşma.
shodaymaq 【شودایماق】 Dimdik durmak, çıkmak, dışarı fırlamak, ucu çıkmak.
shoduyush 【شودۇيۇش】 Dimdik durma, çıkış, dışarı fırlama, ucu çıkma.
shofang 【شوفانگ】 ç. bk. shopang.
shox 【شوخ】 f. Yaramaz, afacan, haylaz.
shoxla 【شوخلا】 ağ. Domates.
shoxlanmaq 【شوخلانماق】 f.u. Yaramazlık etmek, numara yapmak.
shoxluq 【شوخلۇق】 f.u. Yaramazlık, çapkınlık. *Shoxluq qilmaq* – Yaramazlık yapmak.
shoxlunush 【شوخلۇنۇش】 f.u. Yaramazlık etme, numara yapma.
shoxshumaq 【شوخشۇماق】 Çekilmek, gerilemek.
shoxshush 【شوخشۇشۇش】 Çekilme, gerileme.
shoxula 【شوخۇلا】 ç. Frenk üzümü.
shoköl 【شوكۆل】 ağ. bk. arishang.
shoq 【شوق】 f. bk. shox.
shola 【شولا】 I bk. shoyla.
shola 【شولا】 II Kızıltı, ışık. *Künning* – Şolisi güneş ışığı.
sholaq 【شولاق】 ağ. bk. shortang ve shorluq II.
sholugh 【شولۇغ】 ağ. bk. shorluq.
sholuq 【شولۇق】 ağ. bk. shorluq.
shondaq 【شونداق】 ağ. bk. shondaq.
shopang 【شوپانگ】 ç. Rakı fabrikası.
shopqa 【شوپقا】 ağ. bk. zenjiwil.
shopur 【شوپۇر】 r. Şoför.
shor 【شور】 I f. Tuzlak arazi.
shor 【شور】 II Dert, bela, felâket, müsibet,

afet, kaza. *Özemning shorum* – Kendi derdim.
Shor manglay – Bedbaht, zavallı, talihsiz, şanssız. *Shorum qurudi* – Şansımı kaybettim.
Shorung kursun! – Bedbaht! zavallı! *Shorung qurghur!* – Bedbaht! zavallı!
shora 【شورا】 Geçme, geçid.
shoralmaq 【شورالماق】 Emilmek.
shorash 【شوراش】 Emme, içine çekme.
shoratquzmaq 【شوراتقۇزماق】 bk. shoratmaq.
shoratmaq 【شوراتماق】 (shorimaq'tan) Emdirmek.
shorighuchi 【شورنغۇچى】 Emen, içine çeken. *Qan shorighuchi* – Kan içici, kan emen, gaddar, hunhar.
shorimaq 【شورىماق】 Emmek, içine çekmek.
shorlaq 【شورلاق】 Tuzlak arazi.
shorlang 【شورلاڭ】 Tuzlak arazi.
shorlatmaq 【شورلاتماق】 Mutsuz etmek, zor durumda bırakmak.
shorluq 【شورلۇق】 I Bedbaht, zavallı, talihsiz, şanssız.
shorluq 【شورلۇق】 II Tuzlu, tuzlak arazi.
shorluqluq 【شورلۇقلۇق】 Bahtsızlık, mutsuzluk, zavallılık.
shorpa 【شورپا】 Çorba.
shorpichi 【شورپىچى】 Çorbacı.
shortan 【شورتان】 Turna balığı.
shortang 【شورتانگ】 Tuzlak arazi.
shortangliq 【شورتانغلىق】 Tuzlak arazi.
shortumshuq 【شورتۇمشۇق】 İnatçı adam, harın 2. Kötü, kindar, öfkeli.
shortumshuqluq 【شورتۇمشۇقلۇق】 1. İnatçı olma hali 2. Kötülük, kindarlık.
shorughuchi 【شورۇغۇچى】 Emen.

shoruq 【شورۇق】 Çivi, kafrıçe.
shorutush 【شورۇتۇش】 Emdirme, içine çektirme.
shorwa 【شورۋا】 bk. shorpa.
shosey 【شوسەي】 ç. Yeşil salata.
shota 【شوتا】 Merdiven, iskele.
shotka 【شوتكا】 bk. chotka.
showa 【شوۋا】 Çorba; bk. shorpa. *Showa gürüch* – Pirinç çorbası.
showichi 【شوۋىچى】 ağ. bk. shorpichi.
shoya 【شوبا】 I ç. Rehin sandığı.
shoya 【شوبا】 II ç. Ağa oğlu, paşa evladı.
shoyla 【شويلا】 Koyu pirinç çorbası.
shoyna 【شويىنا】 Kalın keten veya pamuk ipliği.
shwéd 【شۋيد】 İsveç. *Shwéd ayili* – İsveç kadını. *Shwéd tili* – İsveç dili.
Shwéytsariye 【شۋيىتسارىيە】 İsviçre.
shwéytsariyilik 【شۋيىتسارىيىلىك】 İsviçreli.
shé'ir 【شېئىر】 a. Şiir.
shé'iriy 【شېئىرىي】 a. Şiirsel. *Shé'iriy eser* – Şiirsel eser.
shé'iriyet 【شېئىرىيەت】 a. Şiirsel, şiire ait.
shéwe 【شېۋە】 f. Şive, dialekt, ağız.
shéghil 【شېغىل】 Kıрма taş, çakıllı kum.
shéxil 【شېخىل】 bk. shéghil.
shéker 【شېكەر】 f. Şeker. *Qum shéker* – Toz şeker. *Shéker qomush* – Şeker kamışı.
shékerlik 【شېكەرلىك】 f.u. Şekerli.
shékernan 【شېكەرنان】 f. Bisküvi.
shékerpélek 【شېكەرپېلەك】 f. Tatlı bir kavun türü.

shékersuyu 【شېكەرسۇيۇ】 f.u. Bir kavun türü.
shérikchilik 【شېرىكچىلىك】 a.u. Ortaklık. *Hökümet bilen xususilar shérikchiligi* – Özel ve kamu ortaklığı; Özel ve devlet ortaklığı.
shérikleshmek 【شېرىكلەشمەك】 Ortak olmak.
shériklik 【شېرىكلىك】 bk. shérikchilik.
shériklishish 【شېرىكلىشىش】 Ortak olma.
shérip 【شېرىپ】 a. Şerif.
shéshe 【شېشە】 I Şişe. *Lampa shéshisi* – Lamba şişesi.
shéshe 【شېشە】 II Keten bezi.
shéshildurmaq 【شېشىلدۇرماق】 (shéshilmaq'tan) Acele ettirmek, sıkıştırmak, şaşırtmak.
shéshildurush 【شېشىلدۇرۇش】 Acele ettirme, sıkıştırmak, şaşırtma.
shéshilish 【شېشىلىش】 Acele etme, şaşıрма.
shéshilmaq 【شېشىلماق】 Acele etmek, şaşırmak.
shéshilmay-pishmay 【شېشىلماي-پىشماي】 Acele etmeden, şaşırmadan.
shéship-piship 【شېشىپ-پىشىپ】 Acele olarak, müstacelen.
shétiq 【شېتىق】 Sürgün, ishal, emel, dizanteri.
shétil 【شېتىل】 Şakacı, alaycı.
shétillik 【شېتىللىك】 Şaklabanlık; şaka hali. *Shétillik qilmaq* – Şaka etmek; şaka söylemek.
shéyit 【شېيىت】 a. bk. shahit.
shöbe 【شۆبە】 a. Şube. *Chaylarda shöbiler kurulmaqta* – Oralarda şubeler kurulmakta.
shöhret 【شۆھرەت】 a. Şöhret, ün. *Shöhret qazanmaq* – Şöhret kazanmak. *Shöhriti pütün dunyagha tarqalghan* – Şöhreti dünyaca bilinmiş.

shöhretlenmek 【شۆھرەتلەنمەك】 a.u. Şöhretli olmak.

shöhretlik 【شۆھرەتلىك】 a.u. Şöhretli.

shöhretlinish 【شۆھرەتلىنىش】 a.u. Şöhretli olma.

shöhretperest 【شۆھرەتپەرەست】 a.u. İkbalperest, şöhet düşkünü.

shöhretperestlik 【شۆھرەتپەرەستلىك】 a.f.u. İkbalperestlik, şöhet düşkünlüğü.

shöhretsiz 【شۆھرەتسىز】 a.u. Şöhretsiz.

shöhretsizlik 【شۆھرەتسىزلىك】 a.u. Şöhretsizlik.

shölgey 【شۆلگەي】 Tükürük, saly.

shölgeylenmek 【شۆلگەيلەنمەك】 Tükürük çıkması; tükürüklü hale gelmek.

shölgeylik 【شۆلگەيلىك】 Tükürüklü.

shölümdesh 【شۆلۈمدەش】 Tükürükleme, tükürükleş.

shölümdimek 【شۆلۈمدىمەك】 Tükürüklemek.

shöpük 【شۆپۈك】 Kabuk. *Alma shöpükliri* – Elma kabuklan.

shtap 【شتاپ】 r. Karargah. *Shtap bashlighi* – Kurmay; erkan-ı harp. *Bash shtap* – Baş karargah.

shtat 【شتات】 r. Kadro.

shtatliq 【شتاتلىق】 r.u. Kadrolu.

shu 【شۇ】 Şu. *Shu yerde* – Şurada. *Shu yerge* – Şuraya. *Shu yerdin* – Şuradan. *Shu keder* – Şu kadar. *Shuning bilen* – Şununla. *Shuning bilen bille* – Şununla beraber. *Shu seweplik* – Şu sebeple. *Shu chaghda* – Şu zaman, o zaman. *Shuning üçün* – Şunun için. *Shuningdek* – Şunun gibi. *Shu kemgiche* – Şu ana kadar. Shu kün' *giche* – Şu güne kadar. *Shu chaqqiche* – Şu ana kadar. *Shu arida* – Şu arada.

shuar 【شۇئار】 a. Şiar, slogan.

shuarperest 【شۇئارپەرەست】 a.f. Slogan atmayı seven.

shuarperestlik 【شۇئارپەرەستلىك】 a.f.u. Slogan atmayı sevme hali.

shughul 【شۇغۇل】 a. Meşgul, iş.

shughullandurmaq 【شۇغۇللاندۇرماق】 a.u. Meşgul etmek.

shughullandurush 【شۇغۇللاندۇرۇش】 a.u. Meşgul etme.

shughullanmaq 【شۇغۇللانماق】 a.u. Meşgul olmak.

shughullunush 【شۇغۇللۇنۇش】 Meşgul olma.

shuji 【شۇجى】 ç. Parti sekreteri. *Partiye komitéti shujisi* – Parti komitesi sekreteri.

shujiliq 【شۇجىلىق】 ç.u. Sekreterlik. *U ülkilik partiye komitétining shujilighi wezipiside bolghan* – O eyalet parti komitesinin sekreterlik görevinde bulunmuş.

shukemgiche 【شۆكەمگىچە】 Şu ana kadar.

shukemgichilik 【شۆكەمگىچىلىك】 Şu ana kadar.

shuq 【شۇق】 ağ. bk. shük I.

shuquri 【شۇقۇرى】 ağ. bk. yuqiri.

shuqush 【شۇقۇش】 ağ. bk. yuqush.

shul 【شۇل】 bk. shu.

shulu 【شۇلۇ】 Şoyla.

shuluqlimaq 【شۇلۇقلىماق】 Dalgalanmak, karışmak, kargaşalık.

shum 【شۇم】 İç karartıcı, meşum, uğursuz.

shumbuya 【شۇمبۇيا】 Kavunun köküne çıkan parazit bitki. *Qoghunluqni shumbuya basti* – Kavunluğı parazit bitki bastı.

shumlanmaq 【شۇملانماق】 Heyecanlanmak, telaşlanmak, tedirgin olmak, oynak olmak.

shumluq 【شۇملۇق】 Dert, bela, uğursuzluk,

afet, felâket.

shumlunush 【شۇملۇنۇش】 Heyecanlanma, telaşlanma, tedirgin olma, oynak olma.

shumsha 【شۇمشا】 bot. Eğreltiotu.

shunche 【شۇنچە】 O kadar, şu kadar.

shunchilik 【شۇنچىلىك】 Şu kadar. *Shunchilik waxt* – İçide şu kadar vakit içinde.

shunchiwala 【شۇنچىۋالا】 Şu kadar, o kadar. *Néme shunchiwala warqiraysen?* – Niye o kadar bağıryorsun?

shunchuwala 【شۇنچۇۋالا】 f. bk. shunchiwala.

shunda 【شۇندا】 Şurada.

shundagh 【شۇنداغ】 ağ. bk. shundaq.

shundaq 【شۇنداقتا】 Şöyle. *Shundaq qilip* – Şu halde. *Shundaq bolsun* – Şöyle olsun. *Shundaq bolsimu* – Şöyle olsa da. *Shundaq bolghandila* – Sadece şöyle olduğu halde. *Shundaqmu?* – Şöyle mi?

shundaqche 【شۇنداقتە】 Şu halde, şöylece.

shundaqla 【شۇنداقللا】 Şu halde, sadece şöyle, şunun gibi, aynı.

shundaqliqtin 【شۇنداقللىقتىن】 Şöyle olduktan.

shundaqtimu 【شۇنداقتىمۇ】 Şöyle olduğu halde.

shunday 【شۇنداي】 ağ. bk. shundaq.

shundin 【شۇندىن】 Şundan. *Shundin tartip* – Şundan başlayarak.

shung 【شۇڭ】 Filiz.

shunga 【شۇڭغا】 Onun içiendir ki; ondan dolayıdır ki.

shungghuchi 【شۇڭغۇچى】 Pike bombardiman uçağı.

shungghumaq 【شۇڭغۇماق】 Dalmak.

shungghush 【شۇڭغۇش】 Dalma, dalış.

shungghutmaq 【شۇڭغۇتماق】 (shungghumaq'tan) Batırmak, daldırmak, banmak.

shungghutush 【شۇڭغۇتۇش】 Batırma, daldırma, banma.

shungqar 【شۇڭقار】 Doğan, şahin. *Shungqarim* – Şahinim.

shunglashqa 【شۇڭلاشقا】 Şunun için.

shuningda 【شۇنىڭدا】 Şunda.

shuningdek 【شۇنىڭدەك】 Şunun gibi.

shuningdin 【شۇنىڭدىن】 Şundan. *Shuningdin keyin* – Şundan sonra.

shuninggha 【شۇنىڭغا】 Şuna, şunun için. *Shuninggha uxshash* – Şuna benzer. *Shuninggha uxshash ademler* – Şunun gibi adamlar. *Shuninggha qarimastin* – Şuna bakmadan.

shuningki 【شۇنىڭكى】 Şununki. *Bu hem shuningki* – Bu da şununki. *Shuningkidek* – Şununki gibi.

shupurmaq 【شۇپۇرماق】 ağ. bk. yopurmaq.

shura 【شۇرا】 f. Şura, meclis.

shurdaq 【شۇرداق】 Yara izi, bere.

shurghan 【شۇرغان】 bk. shiwirghan.

shuruq 【شۇرۇق】 Tomruk (-ğu), kütük (-ğü).

shuta 【شۇتا】 bk. shota.

shutu 【شۇتۇ】 ağ. bk. shota.

shuwaq 【شۇۋاق】 bot. Pelin, akpelin.

shuwede 【شۇۋەدە】 ağ. Şurada.

shuwedin 【شۇۋەدىن】 ağ. Şuradan.

shuwege 【شۇۋەگە】 ağ. Şuraya.

shuwurghan 【شۇۋۇرغان】 bk. shiwirghan.

shuwurmaq 【شۇۋۇرماق】 Süpürmek, kaldırmak (tipi).

shuwurush 【شۇۋۇرۇش】 bk. shuwurmaq.

shübhe 【شۈبھە】 a. Şüphe. **Shübhe qozghimaq** – Şüphelendirmek. **Shübhiye chüshmek** – Şüphelenmek. **Shübhem bar** – Şüphem var. **Shübhem yoq** – Şüphem yok. **Shübhide qalmaq** – Şüphelenmek. **Méning u kishide shübhem bar** – Ben o kişiden şüpheleniyorum. **Shek-shübhe** – Şüphe.

shübhilen'güch 【شۈبھىلەنگۈچ】 a.u. İtimatsız, şüpheci.

shübhilendürmek 【شۈبھىلەندۈرمەك】 a.u. Şüphelendirmek.

shübhilendürüş 【شۈبھىلەندۈرۈش】 a.u. Şüphelendiriş, şüphelendirme.

shübhilik 【شۈبھىلىك】 a.u. Şüpheli. **Shübhilik adem** – Şüpheli adam. **Shübhilik ish** – Şüpheli iş.

shübhilinish 【شۈبھىلىنىش】 a.u. Şüphelenme.

shübhisiz 【شۈبھىسىز】 a.u. Şüphesiz.

shübhisizlik 【شۈبھىسىزلىك】 a.u. Şüphesizlik.

shühret 【شۈھرەت】 a. bk. shöhret.

shük 【شۈك】 I Sakin, sessiz. **Shük turmaq** – Sakin olmak. **Shük bolmaq** – Sakin olmak.

shük 【شۈك】 II ağ. bk. yük.

shük-shük 【شۈك-شۈك】 Sakin, sessiz, hareketsiz.

shüklesh 【شۈكلەش】 ağ. bk. yüklesh.

shüklük 【شۈكلۈك】 Sakinlik, sessizlik.

shükür 【شۈكۈر】 a. Şükür. **Xudagha shükür** – Allaha şükür.

shülgey 【شۈلگەي】 bk. shölgey.

shülle 【شۈللە】 ağ. bk. shoyla.

shümdürmek 【شۈمدۈرمەك】 Saplamak, batırmak.

shümdürüş 【شۈمدۈرۈش】 Saplama, batırma.

shümek 【شۈمەك】 Musluk.

shümermek 【شۈمەرمەك】 Emmek, içine çekmek.

shümesh 【شۈمەش】 Emme, emiş, şümimek; bk. shümmek.

shümmek 【شۈمەك】 Emmek, içine çekmek.

shümsheygen 【شۈمشەيگەن】 Sırtı hafifçe kamburlaşmış.

shümsheynek 【شۈمشەيمەك】 Sırtını hafifçe kamburlaştırmak.

shümsheytmek 【شۈمشەيتەك】 Sırtını hafifçe kamburlaştırtmak.

shümshüyüş 【شۈمشۈيۈش】 Sırtını hafifçe kamburlaştırma.

shümüdeklesh 【شۈمۈدەكلەش】 Sıvama, çemreme.

shümüdeklimek 【شۈمۈدەكلیمەك】 Sıvamak, çemremek.

shümürüş 【شۈمۈرۈش】 Emme, içine çekme.

shümüş 【شۈمۈش】 Emme, içine çekme.

shüp-shük 【شۈپ-شۈك】 Sakin, sessiz. **Shüp-shük olturmaq** – Sessiz oturmak.

shüphilenmek 【شۈپھىلەنمەك】 a.u. Şüphelenmek.

shürkünmek 【شۈرکۈنمەك】 Üşünmek, ürpermek.

shürkünüş 【شۈرکۈنۈش】 Üşüme, ürperme.

shürmel 【شۈرمەل】 Buz çözümü.

shüwe 【شۈۋە】 ağ. bk. chile.

T

ت

ta 【تا】 f. *Ta axshamgiche* – Ta akşama kadar. *Ta shu kemgiche* – Ta şu ana kadar.

-ta 【-تا】 Bulunma eki. *Ayaqta* – Ayakta. *Yaghachta* – Ağaçta. *Tashta* – Taşta.

Taala 【تاالا】 a. din. Teâlâ. *Allataala* – Allahüteâlâ.

taam 【تاام】 a. Yemek. *Shirin taam* – Tatlı; tatlı yemek.

tadan 【تادان】 Kurnaz. *Tadan tülki tumshighidin ilinur* – ata. Kurnaz tilki burnundan yakanır. .

tadanliq 【تادانلىق】 Kurnazlık. *Tadanliq qilmaq* – Kurnazlık yapmak.

tagh 【تاغ】 I Dağ. *Tagh étigi* – Dağ yamacı. *Tagh béshi* – Dağ tepesi. *Tagh tarmighi* – Dağ kolu. *Taghning tégi* – Dağın dibi. *Yapilaq tagh* – Yassı dağ. *Yalpak tagh* – Yassı dağ. *Tagh öchkisi* – Dağ keçisi. *Tagh tékisi* – Dağ tekesi. *Tagh almisi* – Dağ elması.

tagh 【تاغ】 II bk. taq.

tagh-tagh 【تاغ-تاغ】 *Tagh-tagh bolup yatidu* – Dağ gibi büyük ve bol. *Bazarda tarwuz taghtagh bolup yatidu* – Pazarda karpuz pek çok.

tagha 【تاغا】 Dayı.

taghaq 【تاغاق】 I Tarak.

taghaq 【تاغاق】 II Sırt yüzgeci.

taghaq 【تاغاق】 III Kürek kemiği.

taghar 【تاغار】 Çuval.

tagharchi 【تاغارچی】 Çuvalcı, çuval yapan usta.

tagharlash 【تاغارلاش】 Çuvalı doldurma, çuvallama.

tagharlimaq 【تاغارلىماق】 Çuvalı doldurmak, çuvallamak.

taghliq 【تاغلىق】 Dağlı, dağlık.

taghtérek 【تاغتهرك】 bot. Bir tür dağ ağacı.

tax 【تاخ】 Taklidî ses. *U toxuni tax dewetti* – O tavuğa kış kış dedi.

taxlash 【تاخلاش】 Ayıklama, arındırma.

taxlimaq 【تاخلىماق】 Ayıklamak, arındırmak. *Paxtini taxlimaq* – Pamuk tarlasını yabancı otlardan arındırmak.

taxta 【تاхта】 f. Tahta. *Sinip taxtisi* – Sınıf tahtası. *Qara taxta* – Kara tahta; yazı tahtası. *Shahmet taxtisi* – Satranç tahtası. *Ash taxta* – Mutfak tahtası. *Taxta tömür* – Varak demir. *Taxta chay* – Tablet çay.

taxtay 【تاختاي】 f. Tahta.

taxtayliq 【تاختايلىق】 f.u. Tahtalı.

taxtiche 【تاختىچە】 f. Kūçük raflar.

taxtilash 【تاختىلاش】 bk. taxtilimaq.

taxtilimaq 【تاختىلماق】 Ekin için hazırlanmış toprağın tahta gibi düzgün dört köşeli hale getirilmesi.

taxtiwéshi 【تاختىۋىشى】 f.u. Raf, kanape.

taj 【تاج】 a. Taç.

tajawuz 【تاجاۋۇز】 a. Tecavüz. *Tajawuz qilmaq* – Tecavüz etmek. *Bir-birige tajawuz qilmasliq* – Birbirine tecavüz etmemek.

tajawuzchi 【تاجاۋۇزچى】 a.u. Tecavüz eden, saldıran.

tajawuzchiliq 【تاجاۋۇزچىلىق】 a.u. Tecavüzçârlık. *Tajawuzchiliq urushi* – Tecavüzçârlık savaşı.

tajawuzkar 【تاجاۋۇزكار】 a.f. Tecavüzçâr.

tajawuzkarane 【تاجاۋۇزكارانە】 a.f. Tecavüzçârâne.

tajawuzkarliq 【تاجاۋۇزكارلىق】 a.f. Tecavüzçârlık. *Tajawuzkarliq qilmaq* – Tecavüzçârlık yapmak.

tajawuzluq 【تاجاۋۇزلۇق】 a.u. Tecavüz, saldırganlık.

tajdar 【تاجدار】 a.f. Taçdar, taçlı, taç sahibi.

tajigül 【تاجىگۈل】 a.f. bot. Horozibiği.

Tajik 【تاجىك】 Tacik. *Tajik ayili* – Tacik kadını. *Tajik tili* – Tacik dili. *Tashqorghhan Tajikliri* – Taşkorgan Tacikleri (Taşkorgan, Kaşgar yöresindeki bir Tacik nahiyesi).

tajliq 【تاجلىق】 a.u. Taçlı, taç sahibi.

tak 【تاك】 Sorkun dalı, bağ çubuğu.

takallashmaq 【تاكاللاشماق】 Ağız kavgası yapmak. *Teng takallashmaq* – Karşılıklı ağız kavgası yapmak. *Séning bilen gep takallashqili*

bolamdu! – Senin ile ağız kavgası yapılır mı? *Séning bilen gep takallashqan barmu?* – Seninle ağız kavgası yapan birisi var mı?

takallishish 【تاكاللىشىش】 Ağız kavgası yapma; kavgalaşma.

takamul 【تاكامل】 a. Gelişme, ilerleme, inkişaf, olgun, sağlam.

takamullashmaq 【تاكامللاشماق】 a.u. Gelişmek, ilerlemek, olgunlaşmak.

takamullashturmaq 【تاكامللاشتۇرماق】 (takamullashmaq'tan) Geliştirmek, ilerletmek, olgunlaştırmak.

takamullashturush 【تاكامللاشتۇرۇش】 Geliştirme, ilerletme, olgunlaştırma.

takamullishish 【تاكامللىشىش】 Gelişme, ilerleme, olgunlaşma.

takaslimaq 【تاكاسلىماق】 Tıpış tıpış yürüme.

takche 【تاكچه】 f. Niş, duvar gözü.

taki 【تاكى】 1. Halen, şimdi, şimdilik 2. -dikça, -ıncaya kadar.

takirang 【تاكىرانگ】 Dörtnal.

taksi 【تاكسى】 r. Taksi.

taktika 【تاكىتىكا】 r. Taktik, usul, yöntem.

taktikiliq 【تاكىتىكىلىق】 r.u. Taktik, taktik meselesi.

taq 【تاق】 I Tek, yalnız, çift olmayan. *Jupmu, taqmu?* – Çift mi, tek mi?

taq 【تاق】 II Tam. *Taq özi* – Tam kendisi. *Taq mushu* – Tam bu. *Taq shundaq* – Tam şöyle.

taq 【تاق】 III ağ. bk. tagh.

taq-tuq 【تاق-تۇق】 takl. Takır, takır takır.

taqa 【تاقا】 Nal.

taqaq 【تاقاق】 Reze, tırkaz, sürgü.

taqalmaq 【تاقالماق】 Çatıştırmak, karşı karşıya getirmek, yakınlaştırmak.

taqash 【تاقاش】 bk. taqımaq.

taqashmaq 【تاقاشماق】 Takılıp kalmak, karşılaşmak, çatışmak, çarpışmak, değinmek. *Asmangha taqashqan öyler* – Göklere yükselen evler; gökdelenler.

taqet 【تاقەت】 a. Takat. *Taqitim qalmidi* – Takatim kalmadı.

taqetlik 【تاقەتلىك】 a.u. Takatli olma hali.

taqetsiz 【تاقەتسىز】 a.u. Takatsiz.

taqetsizlendürmek 【تاقەتسىزلەندۈرمەك】 a.u. Takatsiz hale getirmek.

taqetsizlenmek 【تاقەتسىزلەنمەك】 a.u. Takatsiz hale gelmek.

taqetsizlik 【تاقەتسىزلىك】 a.u. Takatsizlik. *Taqetsizlik körsetmek* – Takatsiz olduğunu belirtmek.

taqetsizlinish 【تاقەتسىزلىنىش】 a.u. Takatsiz hale gelme.

taqi 【تاقى】 Takke.

taqichi 【تاقىچى】 Nalbant, demirci.

taqichilik 【تاقىچىلىق】 Nalbantlık, demircilik.

taqılaqlıq 【تاقىلاقلىق】 Nallanmış.

taqilash 【تاقىلاش】 1. Nallama 2. mec. Aldatma.

taqildağ 【تاقىلداق】 Palavracı, çenesi düşük, boşboğaz.

taqildash 【تاقىلداش】 Takırdama.

taqildatmaq 【تاقىلداتماق】 (taqildimaq'tan) Takırdatmak. *Ishikni taqildatmaq* – Kapıyı takırdatmak.

taqildimaq 【تاقىلدىماق】 Takırdamak.

taqilimaq 【تاقىلىماق】 1. Nallamak 2. mec. Aldatmak. *U taza taqilap kéiptu de* – O iyice

aldatmış ya.

taqim 【تاقىم】 *Taqim arallar* – Takımadaları.

taqımaq 【تاقىماق】 1. İtmek 2. Yaklaştırmak 3. Dayak koymak, altından tutmak 4. Takmak, iliştiirmek.

taqir 【تاقىر】 Düz, dümdüz, çıplak. *Taqir dala* – Dümdüz istep. *Tap-taqir* – Dümdüz. *Étizliq tap-taqir bolup qaldi* – Tarla çıplak hale geldi. *Taqir bash* – Kel, dazlak.

taqiye 【تاقىيە】 Takke.

taqlash 【تاقلاش】 Seyrekleştirme, seyreltme.

taqlımaq 【تاقلىماق】 Seyrekleştirmek, seyreltmek.

taqmaq 【تاقماق】 Takmak. *Közeynek taqmaq* – Gözlük takmak. *Eypni manga taqmang* – Suçu bana yüklemeyin.

taqta 【تاقتا】 f. ağ. bk. taxta.

taqterep 【تاقتهرەپ】 ağ. bk. shimal.

tal 【تال】 I Söğüt ağacı. *Qizil tal* – Söğütün bir türü. *Üzüm teli* – Üzüm dalı.

tal 【تال】 II Tane, adet. *Bir tal tamaqa* – Bir tane sigare. *Bir tal tük* – Bir tane tüy (kıl). *Bir tal qorqmaydu* – Hiç korkmıyor. *Bir talmu söz uqmaydu* – Bir kelime bile bilmiyor. *U bir talmu sözge kirmeydu* – O hiç söz dinlemez.

tal 【تال】 III anat. Dalak.

tal 【تال】 IV Tam. *Tal tüşhte* – Tam öğle zamanında.

tal-tal 【تال-تال】 1. Ayrı ayrı, tane tane 2. Yırtık pırtık. *Tal-tal bolup ketmek* – Yırtık pırtık haline gelmek.

tala 【تالا】 1. İstep, bozkır. 2. Evin dışı, sokak. *Talagha chiqmaq* – Dışarı çıkmak. *Talagha chiqip kéyleli* – Dışan çıkalmı. *Bugün talada soghuq* – Bugün dışarısoğuk.

talax 【تالاخ】 a. ağ. bk. talaq.

talaq 【تالاق】 a. Talak, boşama. *Talaq xet* – Boşanma mektubu. *Üç talaq* – Üç talak. *Talaq qilmaq* – Boşanmaq, boşamak.

talaliq 【تالالىق】 Kızın evlilik hali. *Talalik qilmaq* – Kızı evlendirmek. *Ikki qizimni talalik qildim* – İki kızımı evlendirdim.

talán 【تالان】 bk. talang.

talán-taraj 【تالان-تاراج】 u.f. Yağma, çapul, talan.

talán-tarajchi 【تالان-تاراجچى】 u.f.u. Yağmacı.

talán-tarajchiliq 【تالان-تاراجچىلىق】 Yağmacılık. *Talán-tarajchiliq urushi* – Yağmacılık savaşı.

talang 【تالانگ】 Yağma, çapul, talan.

talangchi 【تالانچى】 Yağmacı.

talangchiliq 【تالانچىلىق】 Yağmacılık.

talánmaq 【تالانماق】 Yağmalanmak.

talant 【تالانت】 r. Kabiliyet, istidat, yetenek. *Talant égisi* – Yetenek sahibi.

talantliq 【تالانتلىق】 r.u. Yetenekli.

talantsiz 【تالانتسىز】 r.u. Yeteneksiz.

talantsizliq 【تالانتسىزلىق】 r.u. Yeteneksizlik.

talash 【تالاش】 I Yağmalama, soyma.

talash 【تالاش】 II Tartışma, münakaşa, ihtilaf, geçimsizlik, anlaşmazlık. *Talash qilmaq* – Münakaşa etmek.

talash-tartish 【تالاش-تارتىش】 Münakaşa ve tartışma.

talashmaq 【تالاشماق】 I 1. Münakaşa etmek, tartışmak. *Söz talashmaq* – Tartışmak. *Yol talashmaq* – Geçebilmek için çekişmek. 2. Dalaşmak, boğuşmak. *Jan talashmaq* – Can çekişmek. *Késel jan talashmaqta* – Hasta can çekişmekte. *Baha talashmaq* – Pazarlık yapmak.

talashmaq 【تالاشماق】 II Dalaşmak, soymak, yağma etmek, talan, çapul.

talatmaq 【تالانماق】 (talımaq'tan) Dalatmak, yağma ettirmek.

talay 【تالاي】 Çok, epey. *Bir talay* – Birçok. *Bir talay yıl ötti* – Birçok yıllar geçti. *Bir talay kishi keldi* – Birçok kişi geldi.

talay-talay 【تالاي-تالاي】 Birçok. *Uningdin beri talay-talay sular aqti* – Ondan beri birçok sular aktı.

taldurmaq 【تالدۇرماق】 (talmaq'tan) Yormak. *Ademni taldurudighan ish* – İnsanı yoran iş. *Közüngni taldurma* – Gözünü yorma.

taldurush 【تالدۇرۇش】 Yorma.

talgül 【تالگۈل】 u.f. Zakkum (ağacı).

talghash 【تالغاش】 Seçme, ayırma, çıkarma.

talighuchi 【تالغۇچى】 Yağmacı, soyguitcu.

talımaq 【تالماق】 Yağmalamak, soymak.

talip 【تالىپ】 a. Öğrenci.

talishish 【تالىشىش】 bk. talashmaq.

talqan 【تالقان】 1. Kavurulmuş un. *Tériq talqini* – Kavurulmuş darı unu. 2. Darmadağın olma. *Talqan qilmaq* – Darmadağın etmek.

talqandımaq 【تالقاندىماق】 1. Dövmek, ezmek, ufalamak 2. kırmak, parçalamak, bozmak, darmadağın etmek.

tallanma 【تاللانما】 Seçmeli. *Tallanma eserler* – Seçmeli eserler.

tallanmaq 【تاللانماق】 Seçilmek, ayıklanmak. *Tallanghan eserler* – Seçilmiş eserledr.

tallash 【تاللاش】 Seçme.

tallımaq 【تاللىماق】 Seçmek.

tallinish 【تاللىنىش】 Seçilme, ayıklanma. *Tebiy tallinish* – Doğal ayıklanma.

talliwalmaq 【تاللىۋالماق】 Seçmek.

talma 【تالما】 Epilepsi, sara (hastalığı).

talmaq 【تالماق】 Yorulmak. *Közürim taldi* – Gözlerim yoruldu. *Özi harghan éti talghan édi* – Kendisi de, atı da yorulmuştu. *Télip kétish* – Yorgunluk.

talmas 【تالماس】 Yorulmaz. *Harmas-talmas* – Yorulmaz.

talmay 【تالماي】 Yorulmadan. *Harmay-talmay* – Yorulmadan.

talon 【تالون】 r. Kupon, fiş.

taltuz 【تالتوز】 Kırıntılar.

talzar 【تالزار】 u.f. Söğütlük.

talzarliq 【تالزارلىق】 u.f.u. bk. talzar.

tam 【تام】 I Duvar, dam. *Adem boyi tam soquwalmaq* – Adam boyu kadar duvar yapmak. *Tam géziti* – Duvar gazetesi. *Tam öy* – Toprak duvardan yapılmış ev. *Kesek tam* – Kerpiçten yapılmış duvar. *Kumilach tam* – Çamurdan yapılmış duvar. *Soqma tam* – Topraktan yapılmış duvar.

tam 【تام】 II bk. tem.

tam 【تام】 III a. Tam. *Tam menisi bilen* – Tam anlamıyla.

tama 【تاما】 a. Tamah. *Tama qilmaq* – Tamah etmek.

tamager 【تاماهر】 a.f. Tamahkâr.

tamagerlik 【تاماهرلىك】 a.f.u. Tamahkârlık.

tamaka 【تاماکا】 Tütün, sigara. *Sériq tamaka* – Boru ile içilen bir tür tütün. *Tamaka chekmek* – Sigara içmek.

tamakichi 【تاماكىچى】 1. Tütüncü 2. Tütün kullanan adam.

tamakichiliq 【تاماكىچىلىق】 Tütüncülük.

tamakixor 【تاماكىخور】 u. Sigara tiryakisi.

tamakixorluq 【تاماكىخورلۇق】 u.f. Sigara

tiryakiliği.

tamakizar 【تاماكىزار】 u.f. Tütün tarlası.

tamakizarliq 【تاماكىزارلىق】 u.f.u. Tütün tarlası.

tamaq 【تاماق】 I Yemek. *Chüşlük tamaq* – Öğle yemeği. *Tamaq yemek* – Yemek yemek. *Tamaq bermek* – Yemek vermek. *Tamaq etmek* – Yemek yapmak. *Tamaq bölümi* – Yemek odası. *Tamaqtin aldın* – Yemekten önce.

tamaq 【تاماق】 II Damak. *Qil tamaq* – Kaprisli, şımarık, bir şey beğenmez.

tamaq 【تاماق】 III ağ. Tırnak, bahçıvan tarağı.

tamaqdimaq 【تاماقدىماق】 Boğazını kesmek.

tamaqxana 【تاماقخانا】 u.f. Yemekhane.

tamaqlandurmaq 【تاماقلاندىرماق】 (tamaqlanmaq'tan) Yemek vermek, doyurmak.

tamaqlanmaq 【تاماقلانماق】 Yemek yemek.

tamam 【تامام】 a. Tamam, bitti. *Tamam qilmaq* – Bittirmek. *Balilarning tamami keldi* – Çocukların hepsi geldi.

tamamen 【تامامەن】 a. Tamamen, büsbütün, hepsi.

tamamlanmaq 【تاماملانماق】 Tamamlanmak.

tamamlash 【تاماملاش】 a.u. Tamamlama, bitirme.

tamamlashmaq 【تاماملاشماق】 a.u. Bitirişmek, yardımlaşmak.

tamamlatquzmaq 【تاماملاتقۇزماق】 bk. tamamlatmaq.

tamamlatmaq 【تاماملاتماق】 a.u. (tamamlimaq'tan) Tamamlatmak, bitirtmek.

tamamlimaq 【تاماملىماق】 a.u. Tamamlamak.

taman 【تامان】 Yan, taraf, yön. *Bizning tamanda* – Bizim tarafta.

tamasha 【تاماشا】 f. Gezme, eğlence,

seyretme. **Tamasha qilmaq** – Seyretmek, gezmek, eğlenmek.

tamashaxana 【تاماشاخانا】 f. Eğlence yeri.

tamashibin 【تاماشيبين】 Seyirci.

tamashichi 【تاماشيچى】 f.u. Seyirci.

tambal 【تامبال】 ağ. İç donu, don; bk. ishtan.

Tambal bagh – Don bağı.

tambur 【تامبۇر】 f. bk. tembur.

tamche 【تامچه】 Damla. **Bir tamchisini qaldurmastin ichmek** – Bir damlasını bile kaldırmadan içmek. **Bir tamche qénimiz qalgiche** – Bir damla kanımız knalana dek.

tamchi 【تامچى】 Damcı, dam yapan, usta, inşaat ustası.

tamchiliq 【تامچىلىق】 Dam, duvar veya inşaat işi. **Tamchiliq qilmaq** – Dam veya inşaat işi ile meşgul olmak.

tamchilimaq 【تامچىلىماق】 Damlamak. **Yamghur tamchilap turuptu** – Yağmur yağıyor. **Her yaqtin su tamchilaydu** – Her taraftan su damlıyor.

tamchitmaq 【تامچىتماق】 Damlatmak; bk. tamghuzmaq.

tamgézit 【تامگېزىت】 Duvar gazetesi.

tamgha 【تامغا】 Damga. **Tamgha salmaq** – Damga vurmak. **Pochta tamghisi** – Posta damgası.

Tamghach han 【تامغاچھان】 Tabgaç Han.

tamghichi 【تامغىچى】 bk. möhürchi.

tamghilanmaq 【تامغىلانماق】 Damgalanmak.

tamghilash 【تامغىلاش】 Damgalama.

tamghilatmaq 【تامغىلاتماق】 (tamghilimaq'tan) Damgalatmak.

tamghilimaq 【تامغىلىماق】 I Damgalamak.

tamghilimaq 【تامغىلىماق】 II Damlamak.

tamghuzmaq 【تامغۇزماق】 Damlatmak. **Köz yashlirini tamghuzmaq** – Gözyaşlanm damlatmak.

tamghuzush 【تامغۇزۇش】 Damlatma.

tamirat 【تامىرات】 a. Kuruluş, yapım.

tamiratchi 【تامىراتچى】 a.u. Restorasyoncu.

tamiratchiliq 【تامىراتچىلىق】 a.u. Restorasyonculuk.

tamliq 【تاملىق】 I Mazanka; küçük kerpiç ev.

tamliq 【تاملىق】 II bk. temlik.

tammaq 【تامماق】 Damlamak.

tamtuq 【تامتۇق】 **Tamtughi qalmighan** – Dayanıksız, perişan, eski püskü, sağlam olmayan.

tamuq 【تامۇق】 Tamu, cehennem.

tana 【تانا】 I İp.

tana 【تانا】 II Dana.

tanap 【تاناپ】 a. İp.

tanasil 【تاناسىل】 a. Üreme, çoğalma. **Tanasil eza** – Tenasül, cinsel, cinsî.

tanasiq 【تاناسىپ】 a. Nispet, oran.

tanasiqliq 【تاناسىپلىق】 a.u. Orantılı, nispi.

tang 【تاك】 I Hayret, şaşıntı. **Tang qalmaq** – Hayret etmek, şaşmak. **Hang-tang** – Hayret.

tang 【تاك】 II Tan, sabah, şafak vakti. **Tang atqanda** – Tan yeri ağardığında; şafak söktüğünde. **Tang étishi bilen** – Şafak sökmesiyle beraber. **Tang seherde** – Sabahın seherinde. **Tang bilen** – Sabahleyin. **Tang waxti** – Sabah vakti. **Tanggha yéqin** – Sabaha yakın. **Tang atmaq** – Şafak sökmek. **Tang atti** – Şafak söktü. **Tang yoridi** – Tan ağardı. **Tang atquzmaq** – Sabahlamak. **Tang ata-atmactinla** – Tan yeri ağarır ağarmaz; şafak söker sökmez. **Atni tang ashurmaq** – Atı sabaha kadar aç

birakmak.

tang seher 【تاك سههر】 u.a. Sabah seher.
Tang seherde – Sabahın seherinde.

tangey 【تاغه‌ي】 Zannetmem, sanmam, belki de, bilmem.

tanggar 【تاڭگار】 ç. Darı ezmesi.

tangghit 【تاڭغيت】 Tibetli, Tibet milleti.

tangjang 【تاڭجاڭ】 ç. Subay.

tangjangliq 【تاڭجاڭلىق】 ç.u. Subaylık.
Tangjangliq qilmaq – Subaylık yapmak.

tangqish 【تاڭقىش】 Kısa ve kalkık burun.

tangla 【تاڭلا】 1. Sabah 2. Yarın.

tanglay 【تاڭلاي】 Damak.

tangliqi 【تاڭلىقى】 1. Sabahleyin 2. Yarın.
Tangliki quyruqtin bügünki öpke yaxshi – d. Yarınki kuyruk yağından bugünkü akciğer iyi.

tangliqta 【تاڭلىقتا】 Sabahı.

tangliqtiki 【تاڭلىقتىكى】 Sabahtaki.

tanglisi 【تاڭلىسى】 Sabahleyin.

tangmaq 【تاڭماق】 Bağlamak. *Yaghachqa tangmaq* – Ağaca bağlamak. *Béshigha yaghliq tangghan qiz* – Baş örtülü kız.

tangmuma 【تاڭمۇما】 ç. Yağ, un ve şeker karışık fırında yapılmış bir tür Çin tatlısı.

tangpang 【تاڭپاڭ】 ç. Darı ezmesini hazırlayan yer (darı ezmesi veya darıdan yapılmış tatlı; bk. tanggar).

tangpangchi 【تاڭپاڭچى】 ç.u. Darı ezmesini yapan kimse (; bk. tanggar).

tangpangchiliq 【تاڭپاڭچىلىق】 ç.u. Dan ezmesini hazırlama işi (; bk. tanggar).

tangsiq 【تاڭسىق】 Nadir, ender, seyrek, çok az bulunan.

tangsiqliq 【تاڭسىقلىق】 Enderlik. seyreklik.

tangshir 【تاڭشىر】 ç. Bir tür sıvı darı ezmesi.

tanish 【تانىش】 ağ. bk. ténish.

tanitlim 【تانىتلىم】 Boyanmış, eşya üstündeki başka renkli lekeler, benekler.

tanka 【تانكا】 r. Tank. *Tanka qismi* – Tank bölüğü. *Tanka qoshunliri* – Tank ordusu.

tankchi 【تانكىچى】 r.u. Tankçı.

tanmaq 【تانماق】 İnkâr etmek, yadsımak, reddetmek.

tansa 【تانسا】 r. Dans, oyun. *Tansa qilmaq* – Dans etmek, oynamak.

tansiq 【تانسىق】 Az, seyrek, özlenilen, özlemi duyulan. *Tansiq tamaq* – Özlenilen yemek.

tanur 【تانۇر】 ağ. bk. tonur.

tap 【تاپ】 I f. Sağlık, sıhhat. *Tapim yoq* – Sağlığım iyi değil.

tap 【تاپ】 II Zaman, an. *Mushu tapta* – Şu anda. *Shu tapghiche* – Şu ana kadar.

tap 【تاپ】 III 1. İz, sapan izi. 2. mec. Buruşuk.

tap 【تاپ】 IV Yük. *Tapingni artma!* – Yüklenme!

tap-taza 【تاپ-تازا】 u.f. Tertemiz.

tap-taziliq 【تاپ-تازىلىق】 u.f.U Tertemizlik.

tap-téqir 【تاپ-تېقىر】 Çıplak, cavlak, açık.

tapa 【تاپا】 Serzeniş, başa kakma, tekdir. *Tapá qilmaq* – Serzeniş etmek, başına kakmak, tekdir etmek.

tapa-tene 【تاپا-تەنە】 u.a. Serzeniş ve ayıplama.

tapan 【تاپان】 1. Taban (ayak tabanı) 2. İsbıt 3. Ökçe.

tapanche 【تاپانچە】 f. Tabanca.

tapawet 【تاپاۋەت】 f. Kazanç, gelir. *U tapqan*

tapawitini serp qilip qoyghan – O kazancını sarfedip bitirmiş.

tapawetlik 【تاپاۋەتلىك】 f.u. Kazançlı, gelirli.

tapchi 【تاپچى】 Kıt, azalma, yetersiz. *Pul tapchi bolup qaldi* – Para kıtlığı baş gösterdi.

tapilash 【تاپىلاش】 I Tenbih etme, uyarma, ikazda bulunma.

tapilash 【تاپىلاش】 II ağ. bk. taptash.

tapilimaq 【تاپىلىماق】 Tenbih etmek, uyardmak, ikazda bulunmak.

tapqan-tergen 【تاپقان-تەرگەن】 Bulunan ve biriktirilen.

tapqur 【تاپقۇر】 Zihni çevik, hazırcevap.

tapqurluq 【تاپقۇرلۇق】 Zihin çevikliği, hazırcevaplık.

tapquzmaq 【تاپقۇزماق】 (tapmaq'tan) Bulmaya zorlamak.

tapquzush 【تاپقۇزۇش】 Bulmaya zorlama.

tapmaq 【تاپماق】 Bulmak. *Izlep tapmaq* – Arayıp bulmak. *Oylap tapmaq* – Düşünerek bulmak. *U oghul tapti* – O oğul doğurdu. *Tereqqiy tapmaq* – Gelişmek. *Zorur dep tapmaq* – Önemli bulmak. *Kaza tapmaq* – Ölmek. *Tinim tapmaymen* – Dinlenmeksizin hareketteyim. *Uning könglini taptim* – Onun gönlünü aldım.

tapsa 【تاپسا】 Eşik. *Tapsamda ayighing bolmisun* – Bir daha eşiğime ayak basma.

tapshurma 【تاپشۇرما】 Ödev, vazife.

tapshurmaq 【تاپشۇرماق】 Teslim etmek, vermek, emanet etmek, sunmak, havale etmek.

Atlarni béqishni oghlumgha tapshurdum – Adan bakması için oğluma teslim ettim.

tapshuruq 【تاپشۇرۇق】 Ödev, vazife.

tapshurush 【تاپشۇرۇش】 Teslim etme, verme, emanet etme, sunma, havale etme.

taptalma 【تاپتالما】 Çiğnenme.

taptash 【تاپتاش】 Çiğneme.

taptatmaq 【تاپتاتماق】 (taptimaq'tan) Çiğnetmek.

taptimaq 【تاپتىماق】 Çiğnemek.

tapturush 【تاپتۇرۇش】 Bulmaya zorlama.

tapur-topur 【تاپۇر-توپۇر】 takl. Takır tukur. *Ular tapur-topur kirip keldi* – Onlar takır tukur giriverdi.

tar 【تار】 I Tel, giriş.

tar 【تار】 II Dar. *Uning ichi tar* – Onun içi dar.

tar-mar 【تار-مار】 *Tar-mar qilmaq* – Tarumar etmek.

tar-tapchuq 【تار-تاپچۇق】 Küçük, dar.

taraj 【تاراج】 f. bk. talan-taraj.

taraqan 【تاراقان】 Hamamböceği.

taraqqida 【تاراققىدا】 takl. Pat diye. *Ishik taraqqida qilip échildi* – Kapı pat diye açılverdi.

taraqlash 【تاراقلاش】 Gürültü olma.

taraqlatmaq 【تاراقلاتماق】 (taraqlimaq'tan) Gürültü yapmak.

taraqlimaq 【تاراقلىماق】 Gürültü olmak.

taraqsiz 【تاراقسىز】 Taralmamış. *Uning chéchi taraqsiz* – Onun saç taralmamış.

taralmaq 【تارالماق】 I Dağılmak.

taralmaq 【تارالماق】 II Taralmak. *Taralmish yung* – Taralmış yün.

taram 【تارام】 Tutam. *Bir taram chach* – Bir tutam saç.

taram-taram 【تارام-تارام】 Dal dal; ayrı ayrı. *Taram-taram chach* – Dal dal saç. *Taram-taram yash* – Dal dal akan göz yaşı.

Taranchi 【تارانچی】 Moğalca olan bu kelime, çiftçi anlamındadır. 18. yüzyılda Doğu Türkistan Kalmuk istilasına maruz kalır. İşte o zaman, çiftçilik yaptırmak amacıyla, güneyden kuzeydeki verimli topraklara zorunlu göç uygulanır. Bu göçmenlere Kalmuklar Tarançi adını verir.

taranmaq 【تارانماق】 Taranmak.

tarash 【تاراش】 I Taraş, tarama.

tarash 【تاراش】 II bk. gügüt.

tarashlash 【تاراشلاش】 f.u. Temizleme, arıtma, saflaştırma, kabuğunu soyma.

tarashlatmaq 【تاراشلاتماق】 f.u. (tarashlimaq'tan) Arıttırmak, saflaştırmak, kabuğunu soydurmak.

tarashlimaq 【تاراشلماق】 f.u. Temizlemek, arıtmak, saflaştırmak, kabuğunu soyamak.

taratmaq 【تاراتماق】 I bk. tarqatmaq.

taratmaq 【تاراتماق】 II (tarimaq'tan) Taratmak. *Chéchimni taritiwaldim* – Saçımı tarattım.

taraymaq 【تارایماق】 Daralmak.

taraytmaq 【تارایتماق】 (taraymaq'tan) Daraltmak.

taraza 【تارازا】 f. Terazi. *Tarazigha tartmaq* – Terazi kefesine koymak. *Tarazi yultuz* – astr. Büyükayı.

tarazichi 【تارازچی】 f.u. Kantar katibi.

tarbaghan 【تارباغان】 zool. Köstebek, dağ sıçanı.

tarbughan 【تاربۇغان】 bk. tarbaghan.

tarchilik 【تارچىلىك】 Darlık.

tardan 【تاردان】 bk. tadan.

targhil 【تارغىل】 Çizgili, kaplansı. *Targhil at* – Çizgili renkli at. *Qara targhil* – Siyah çizgili. *Targhil alma* – Bir tür siyah çizgili elma.

tarix 【تارىخ】 a. Tarih. *Tarixtin burnuqi* – Tarihten önceki. *Tarixi Hemidiy* – Tarihi Hamidi (Doğu Türkistanlı tarihçi Musa Sayrami'nin (1836-1917) Sultan Abdulhamid II'e bağışladığı Yakup Bey dönemine ait eser).

tarixchi 【تارىخچى】 a.u. Tarihçi.

tarixiy 【تارىخىي】 Tarihî. *Tarixiy weqe* – Tarihi olay.

tarixshunas 【تارىخشۇناس】 a.f. Tarihçi.

tarixshunasliq 【تارىخشۇناسلىق】 a.f.u. Tarihçilik.

tarilish 【تارىلىش】 I Dağılma.

tarilish 【تارىلىش】 II Taralma.

tarimaq 【تارىماق】 Taramak. *Chach tarimaq* – Saç taramak.

tarimuch 【تارىمۇچ】 1. Kiriş, sinir 2. Kan damarları.

tarinish 【تارىنىش】 Taranma, taranış.

tarishish 【تارىشىش】 Taraşma.

tariyish 【تارىيىش】 Daralma.

tarkash 【تاركاش】 Dağılma.

tarqaq 【تارقاق】 Dağınık.

tarqaqliq 【تارقاقلىق】 Dağınıklık.

tarqalmaq 【تارقالماق】 Dağılmak. *Tarqilip ketmek* – Dağılıvermek. *Mesligi téxi tarqalghini yoq* – Sarhoşluğu henüz giderilmedi (ayılmadı).

tarqashmaq 【تارقاشماق】 Dağılmak. *Ular etrapqa tarqashti* – Onlar etrafa dağıldı.

tarqatquchi 【تارقاتقۇچى】 Yayan, propagandacı, dağıtıcı. *Késel tarqatquchi* – Hastalık bulaştırıcı.

tarqatmaq 【تارقاتماق】 Dağıtmak, yaymak, gidermek. *Söz tarqatmaq* – Laf dağıtmak, laf atmak. *Késel tarqatmaq* – Hastalık bulaştırmak.

Mes ekensen, mang, mesligingni tarqat! – Sarhoşmuşsun, git, sarhoşluğunu gider (ayıl)!

tarqimaq 【تارقىماق】 Dağılmak. *Tuman tarqidi* – Sis dağıldı.

tarqitish 【تارقىتىش】 Dağıtma, yayma, giderme.

tarlan 【تارلان】 Bal mumu rengi.

tarliq 【تارلىق】 I Darlık, kıskanma. *Tarliq qilmaq* – Kıskanmak, imrenmek, haset etmek. *Tarlighim kélidu* – Kıskanıyorum.

tarliq 【تارلىق】 II f.u. Telli. *Qöp tarliq* – Çok telli.

tarlimaq 【تارلىماق】 Büzülme, daralmak.

tarlinish 【تارلىنىش】 bk. tarlimaq.

tarmaklinish 【تارماكلىنىش】 Dallanma.

tarmaq 【تارماق】 I Dal, şube, budak, kol. *Tömür yol tarmighi* – Demir yol hattı. *Deryaning ong tarmighi* – Nehrin sağ dalı. *Tagh tarmaqliri* – Dağ kolları.

tarmaq 【تارماق】 II Tırmak.

tarmaqche 【تارماقچه】 u.f. Daha küçük dal, kol.

tarmaqlanmaq 【تارماقلانماق】 Dallanmak.

tarmaqlik 【تارماقلىك】 Dallı budaklı.

tarmilash 【تارمىلاش】 Tırmalama, sıyırma.

tarmilimaq 【تارمىلىماق】 Tırmalamak, ayırmak.

tars 【تارس】 takl. 1. Gürültü patırtı, şakırtı 2. Pat diye çıkan ses. *Tawuz tars étip yerilip ketti* – Karpuz pat diye çatlayıverdi.

tars-turs 【تارس-تۇرس】 takl. Şakırtı, çatırtı. *Uyaq-buyaqtin tars-turs multiq étildi* – Oradan buradan gürültülü tüfek sesi çıktı.

tarsildatmaq 【تارسىلداتماق】 Gürültülü ses çıkartmak.

tarsildimaq 【تارسىلدىماق】 Gürültü patırtı olmak.

tarsha 【تارشا】 *Tarsha gügüt* – Kükürt, kibrit.

tartilish 【تارتىلىش】 bk. tartilmaq.

tartilmaq 【تارتىلماق】 (tartmaq'tan I) 1. Gergin, hale getirilmek, çekilmek 2. Çürüklenmek 3. Tartılmak, ölçüp biçilmek. *Tarazigha tartilmaq* – Kilosuna bakmak. 4. *Jazagha tartilmaq* – Cezalandırılmak. *Ishqa tartilmaq* – İşe gelbedilmek. 5. Öğütülmek, ufalanmak. 6. Azalmak. kısalma, çekilmek, gerilemek. *Su tartildi* – Su azaldı. 7. Sunmak, vermek. *Ash tartildi* – Yemek verildi (dağıtıldı).

tartinchaq 【تارتىنچاق】 Çekingen, utangaç.

tartinchaqliq 【تارتىنچاقلىق】 Çekingenlik, utangaçlık. *Tartinchaqliq qilmaq* – Utangaçlık etmek.

tartinmaq 【تارتىنماق】 Çekinmek, utanmak, tertip. *Chongidin tertip kichigigiche* – Büyüğünden küçüğüne kadar.

tartiwalmaq 【تارتىۋالماق】 Çekip koparmak, elinden kapmak, ele geçirmek. *U pertughini tartiwélip ishledi* – O önlüğünü bağlayıp çalıştı.

tartiwélish 【تارتىۋىلىش】 Çekip koparma, elinden kapma, ele geçirme.

tartish 【تارتىش】 I Çekme.

tartish 【تارتىش】 II İçme. *Tamaka tartish* – Sigara içme.

tartishish 【تارتىشىش】 Çekişme, tartışma.

tartishmaq 【تارتىشماق】 Çekişmek, tartışmak, münakaşe etmek. *Ayighim tartiship qaldi* – Bacağıma kramp girdi.

tartqa 【تارتقا】 Tırmık, bahçıvan tarağı.

tartquluq 【تارتقۇلۇق】 İstirap, acı. *Tartquluq körmek* – İstirap çekmek.

tartquzmaq 【تارتقۇزماق】 (tartmaq'tan I)
Çektirmek.

tartquzush 【تارتقۇزۇش】 Çektirme.

tartma 【تارتما】 I Kolan.

tartma 【تارتما】 II Çekmece, kutu.

tartma 【تارتما】 III ağ. El merdiveni.

tartmaq 【تارتماق】 I Çekmek. *Tartip chiqarmaq* – Çekip çıkarmak. *Tartip baghlimaq* – Çekerek bağlamak. *Tartip almaq* – Elinden çekip almak; zorla almak. *Ong qapighim tartip turuptu* – Sağ gözümün kapağı seğiriyor. *Bashqidin tartmaq* – Yeniden tartmak; bir daha tartmak. *Tarazigha tartmaq* – Ağırlığını tartmak. *Jazagha tartmaq* – Cezalandırmak. *Bu nerse kishining diqqitini özige tartidu* – Bu nesne kişinin dikkatini kendine çekiyor. *Ishke tartmaq* – İşe celbetmek. *Un tartmaq* – Un öğütme. *Yagh tartmaq* – Yağ üretmek. *Tunggha chember tartmaq* – Ağaç küpe çember takmak. *Chöneq tartmaq* – Evlek yapmak. *Oghlaq tartmaq* – Kesilen oğlakı at üstünde çekişmek (bir tür bozkır Türk oyunu). *Bash tartmaq* – Vaz geçmek. *Ishtin bash tartmaq* – İş yapmaktan vaz geçmek. *Bughday bash tartqan chaghda* – Buğday başakladığı (başak çıkardığı) zamanda. *Burningni tartma!* – Burnunu çekme! *Tawuzlar pilek tartip qaldi* – Karpuz bitkileri gelişmeye başladı. *Tartip ketmek* – Sürükleyerek götürmek. *Tilingni tart!* – Konuşmana dikkat! *Jaza tartmaq* – Ceza çekmek. *Xorek tartmaq* – Horuldamak. *U jazasini tartti* – O cezasını çekti. *Kichigidin tartip* – Küçüklüğünden beri. *Men uningdin özemni chekte tartimen* – Ben kendimi ondan kaçınıyorum; ondan çekiniyorum. *Yiltiz tartmaq* – Kök salmak. *Shundin tartip könglüm tartmaydu* – Şu andan beri istemiyorum. *Késel tartmaq* – Hastalanmak. *Chapa tartmaq* – Cefa çekmek. *Chiqim tartmaq* – Masraflanmak. *Dert tartmaq* – Dert çekmek. *Ziyan tartmaq* – Zıyan

çekmek.

tartmaq 【تارتماق】 II. *Tamaka tartmaq* – Sigara içmek. *Tamaka tartip bolmaq* – Sigara içmeyi tamamlamak.

tartturmaq 【تارتتۇرماق】 (tartmaq'tan I)
Çektirmek.

tartturush 【تارتتۇرۇش】 Çektirme.

tartuq 【تارتۇق】 I 1. Armağan hediye 2. Ödül, mükafat.

tartuq 【تارتۇق】 II Yara izi.

tartuqlanmaq 【تارتۇقلىنماق】 Ödüllenenmek.

tartuqlash 【تارتۇقلاش】 Ödüllendirme.

tartuqlımaq 【تارتۇقلىماق】 Ödüllendirmek.

tartuqlinish 【تارتۇقلىنىش】 Ödüllenne.

taryol 【تاریول】 Patika, çığır.

tas 【تاس】 Biraz, az kaldı. *Harwu aghdunilup kétishke tasla qaldi* – Araba devrilmeye az kaldı. *Yiqilip chüshkini tasla qaldim* – Düşeyazdım.

tasadip 【تاسادىپ】 a. Tesadüf.

tasadipen 【تاسادىپەن】 a. Tesadüfen.

tasadipiy 【تاسادىپىي】 a. Tesadüf.

tasadipiylik 【تاسادىپىيلىك】 a.u. Tesadüf hali.

tasqam 【تاسقام】 Elekle bir defada elenebilen unun veya dan gibi tahılın miktan. *Bir tasqam tériq* – Bir elek dan.

tasqash 【تاسقاش】 Eleme.

tasqımaq 【تاسقىماق】 Elemek.

tasma 【تاسما】 Kayış. *Tasma pota* – Kayış kemer.

tasmichi 【تاسمىچى】 Kayışçı; kayış satan veya hazırlayan kimse.

tash 【تاش】 I Taş. *Ésil tash* – Değerli taş. *Tash kömür* – Taş kömür. *Ushshaq tash* – Ufak

taş. *Biley tash* – Bileği taşı. *Tügmen téshi* – Değirmen taşı. *Taraza téshi* – Terazi taşı. *Ghar tash* – Taş mağara. *Kök tash* – Mavi taş. *Mayliq tash* – Sıst. *Tash yol* – Taş yol. *Tash béghir* – Gaddar, merhametsiz, sert. *Tash yürek* – Gaddar, merhametsiz, sert. *Tash yüreklik* – Gaddarlık.

tash 【تاش】 II Dış. *Depterning téshi* – Defterin kapağı. *Kiyimning téshi* – Elbisenin dış tarafı. *Téshim saq bolsimu ichim ölük* – Dış görünümüm sağlam olsa bile içim ölü (yanık). *Ichqoyun-tashqoyun bolup ishlimek* – Dostluk içinde beraber çalışmak.

tasha 【تاشا】 I Geniş, enli, açık, bol.

tasha 【تاشا】 II Dış, harici, görünüş.

tashalma 【تاشالما】 Bir tür ufak sonbahar elması.

tashaynida 【تاشاینیدا】 -dan başka, onun dışında. Höjjetlerni ügen' *genning tashaynida* – Belgeleri öğrenmenin dışında.

tashbasma 【تاشباسما】 Taş basması.

tashchay 【تاشچای】 Kalıba vurulmuş Çin çayı.

tashchi 【تاشچی】 Taşçı; taş oyma sanatı ile meşgul olan kimse.

tashqawa 【تاشقاوا】 Kabağın bir türü.

tashqi 【تاشقی】 Dış, harici. *Tashqi körünüsh* – Dış görünüş. *Tashqi soda* – Dış ticaret. *Tashqi siyaset* – Dış politika. *Tashqi ishlar ministirligi* – Dış işleri bakanlığı.

tashqin 【تاشقین】 Taşkın, taşma, akın, su baskını, sel gibi.

tashqindimaq 【تاشقندىماق】 Dökülmek, akmak, taşmak.

tashqiri 【تاشقیری】 Dışarı. *Öydin tashqirida* – Evin dışında. *Imdin tashqiri* – Onun dışında. *Buningdin tashqiri* – Bundan başka.

tashqiridin 【تاشقیریدین】 Dışarıdan. *Tashqiri*

hoyla – Dış avlu. *Tashqirigha chiqmaq* – Dışarı çıkmak. *Tashqirigha mal élip chiqmaq* – Dışarıya mal götürmek. *Tashqiridin mal élip kirmek* – Dışarıdan mal getirmek. *Nöwettin tashqiri* – Nöbetin dışında.

tashqiriqi 【تاشقیریقی】 Dış, harici. *Tashqiriqi muhit* – Dış muhit; çevre.

tashqoyun 【تاشقویون】 *Ichqoyun-tashqoyun bolmaq* – İççe yaşamak; sıkı dost olmak.

tashqumchaq 【تاشقۇمچاق】 ağ. bk. tashpaqa.

tashlaq 【تاشلاق】 Taşlı yer. *Tashlaq yer* – Taşlı yer.

tashlandi 【تاشلاندى】 bk. tashlanduq.

tashlanduq 【تاشلاندىق】 1. Döküntü, süprüntü, çöp. 2. İhmal edilmiş, bakımsız. *Tashlanduq öy* – Bakımsız ev. 3. Bırakılmış, atılmış. *Tashlanduq bala* – Sokağa atılmış çocuk.

tashlash 【تاشلاش】 I Fırlatma, bırakma, atma.

tashlash 【تاشلاش】 II 1. Üstlük yapma 2. Ciltleme, kap geçirme.

tashliq 【تاشلىق】 I Taşlı, taşlık, çakıllı, çakıllık.

tashliq 【تاشلىق】 II Palto gibi dış elbiselerin kumaşı.

tashliq 【تاشلىق】 III Taşlık (kuş midesi).

tashlimaq 【تاشلىماق】 I Atmak, fırlatmak, bırakmak. *Chetke tashlimaq* – Kıyıya atmak. *Ish tashlimaq* – Grev. *U kitaplirini öyge tashlap ketti* – O kitaplarını eve bırakıp gitti. *U ishlirini tashlap qoydi* – O işlerini bırakmış oldu. *Men yaman adetni tashlidim* – Ben kötü alışkanlığı bıraktım. *Étip tashlimaq* – Vurmak, kurşunlamak. *Bala tashlimaq* – Düşük yapmak; erken doğurmak. *Qedem tashlimaq* – Adım atmak. *Köz tashlimaq* – Göz atmak. *Körge-bilginini otturigha tashlidi* – Görmüş ve bilmiş olduklarının hepsini anlattı.

tashlimaq 【تاشلىماق】 II 1. Üsdük yapmak 2. Ciltlemek, kap geçirmek.

tashliwetmek 【تاشلىۋەتمەك】 Atmak, bırakmak. *Tashliwetken* – Atılmış. *U yégen tamighini tashliwetti* – O yediği yemeğini atıverdi.

tashma 【تاشما】 t. Döküntü.

tashmaq 【تاشماق】 Taşmak, dökülmek.

tashöy 【تاشۆي】 Mezar hendeği.

tashpaqa 【تاشپاقا】 Kaplumbağa.

tashpochaq 【تاشپوچاق】 Pinti.

tashpochaqliq 【تاشپوچاقلىق】 Pintilik. *Tashpochaqliq qilmaq* – Pintilik etmek.

tashtarash 【تاشتاراش】 u.f. bk. tashchi.

tashtarashliq 【تاشتاراشلىق】 u.f.U Taşçılık.

tashyol 【تاشيول】 Şose, taşıyol.

tashyürek 【تاشيۈرەك】 Gaddar, merhametsiz, sert.

Tatar 【تاتار】 Tatar. Kuzey Türkleri, Kazan Türkleri. *Kazan Tatarı* – Kazan Tatarı. *Tatar edibiyati* – Tatar edebiyatı.

tatiq 【تاتىق】 Tat. *Tétighi yoq* – Tadı yok.

tatilash 【تاتىلاش】 Kaşıma.

tatiliguch 【تاتىلىغۇچ】 Kaşığı.

tatilimaq 【تاتىلىماق】 Kaşımak. *Bash tatilimaq* – Baş kaşımak.

tatiliwalmaq 【تاتىلىۋالماق】 Kaşımak.

tatiriq 【تاتىرىق】 San, solgun, benzi uçmuş.

tatiriqliq 【تاتىرىقلىق】 Solgunluk.

tatirimaq 【تاتىرىماق】 Solmak, sararmak, benzi uçmak. *Chirayi tatirip ketken* – Yüzü solmuş.

tatirish 【تاتىرىش】 Solma, sararma, benzi uçma.

tatliq 【تاتلىق】 Tatlı. *Tatliq uyqu* – Tatlı uyku.

tatliq-turum 【تاتلىق-تۇرۇم】 Tatlı bir şeyler.

tatliqliq 【تاتلىقلىق】 Tatlılık.

tatuq 【تاتۇق】 Kapanan yara izi.

tatuqluq 【تاتۇقلىق】 Yara izli.

tawa 【تاۋا】 I Tava.

tawa 【تاۋا】 II İpek Çin kumaşu.

tawabiat 【تاۋابىئات】 a. *Aile tawabiat* – Aile mensupleri.

tawakchi 【تاۋاكچى】 Dalkavuk, yağcı.

tawaq 【تاۋاق】 I Tabak. *Chine tawaq* – Porselen tabak. *Tawaq tartmaq* – Ağırlamak.

tawaq 【تاۋاق】 II Yaprak. *Bir tawaq keghes* – Bir yaprak kağıt.

tawaq-qoshuq 【تاۋاق-قوشۇق】 Tabak ve kaşık.

tawaqchiliq 【تاۋاقچىلىق】 Dalkavukluk, yağcılık. *Tawaqchiliq qilmaq* – Dalkavukluk etmek.

tawap 【تاۋاپ】 a. Tavaf. *Tawap qilmaq* – Tavaf etmek.

tawar 【تاۋار】 bk. tawa II.

tawka 【تاۋكا】 Banka.

tawlandurmaq 【تاۋلاندۇرماق】 Soğutmak.

tawlanmaq 【تاۋلانماق】 Sağlamlaşmak, çelikleşmek. *Küreshte tawlinip chiqqan yashlar* – Mücadelede çelikleşmiş gençler.

tawlash 【تاۋلاش】 Suyunu verip sağlamlığını arttırma; sağlamlştırma, çelikleştirme.

tawliq 【تاۋلىق】 Besleyici, gıdalı.

tawlimaq 【تاۋلىماق】 Suynu verip sağlamlığını arttırmak; sağlamlştırmaq, çelikleştirme.

tawshe 【تاۋشە】 Erzak, yiyecek.

tawuq 【ئاۋۇق】 ağ. bk. toxu.

tawus 【ئاۋۇس】 a. Tawus (kuşu); bk. toz.

tawush 【ئاۋۇش】 Ses. *Inchike tawush* – İnce ses. *Yoghan tawush* – Kalın ses. *Tawush bermek* – Oy vermek. *Tawushqa qoymaq* – Qya sunmak. *Sozuk tawus* – Ünlü. *Üzük tawush* – Ünsüz.

tawushlimaq 【ئاۋۇشلىماق】 Gürültü yapmak, uğuldamak.

tawushsiz 【ئاۋۇشسىز】 Sessiz. *Tawushsiz kino* – Sessiz sinema.

tawut 【ئاۋۇت】 a. Tabut.

tawuz 【ئاۋۇز】 Karpuz. *Qoziway tawuz* – Bir tür uzun karpuz. *Kök tawuz* – Mavi karpuz.

tay 【تاي】 I Tay. *Téyi* – i.h. tayı.

tay 【تاي】 II Balya. *Téyi* – i.h. balyası.

tayaq 【تاياق】 Dayak. *Koltuk tayaq* – Koltuk değneği. *Tayaq yémek* – Dayak yemek. *Tayaq izi* – Dayak izi.

tayaq-toxmaq 【تاياق-توخماق】 Dayak ve tokmak. *Tayaq-toxmaq astida* – Dayak altında.

tayaqlash 【تاياقلاش】 Dayaklama, dayak ile dövmek.

tayaqlimaq 【تاياقلىماق】 Dayaklamak, dayak ile dövmek.

tayanch 【تايانچ】 Dayanak, destek.

tayanchuq 【تايانچۇق】 bk. tayanch.

tayanghuch 【تايانغۇچ】 bk. tayanch.

tayanmaq 【تايانماق】 Dayanmak, yaslanmak. *Tayanghan yalghuzum* – Dayandığım tek şey.

tayash 【تاياش】 Dayak koyma, altından tutma, destekleme.

taychaq 【تايچاق】 Tay, küçük tay.

taydurmaq 【تايذورماق】 (taymaq'tan) Kaydırmak. *Toghri yoldin taydurmaq* – Doğru

yoldan kaydırmak (saptırmak).

tayghaq 【تايغاق】 Kaygan, kaypak.

tayghaqliq 【تايغاقلىق】 Kayganlık, kaypaklık.

tayghan 【تايغان】 Av köpeği.

tayimaq 【تايىماق】 Dayak koymak, altından tutmak, desteklemek.

tayin 【تايىن】 a. Bilinen, malum, belli. *Tayini yoq* – Belli değil. *Kélishining tayini yoq* – Gelmesi belli değil. *Tayini yoq adem* – Güvenilir insan değil.

tayincha 【تايىنچا】 Dana.

tayinchaq 【تايىنچاق】 ağ. Kaypak, kaygan.

tayinish 【تايىنىش】 Dayanma, yaslanma.

tayinishmaq 【تايىنىشماق】 Dayanışmak.

tayinlanmaq 【تايىنلانماق】 a.u. Tayin olmak.

tayinlash 【تايىنلاش】 a.u. 1. Hazırlama 2. Tayin etme.

tayinlatmaq 【تايىنلاتماق】 a.u. Hazırlanması için emretmek.

tayinliq 【تايىنلىق】 a.u. 1. Belli 2. Hazır, muntazam, vaktini şaşırılmaz.

tayinsiz 【تايىنسز】 a.u. Belirsiz, kesin olmayan, kararsız, istikrarsız. *Kélishi tayinsiz* – Gelmesi belli değil.

tayinsizliq 【تايىنسزلىق】 a.u. Belirsizlik, istikrarsızlık.

tayipe 【تايىپه】 a. Tayfa, grup.

taylaq 【تايلاق】 Köşek, taylak.

tayliq 【تايلىق】 a.u. Belli. *Tayliq u ketkendu* – Belli o gitmiştir.

taylimaqa 【تايلىماق】 Balya yapmak, denk yapmak, tonga yapmak.

taylimchuq 【تايلىمچۇق】 Kaygan, kaypak.

taymaq 【تايماق】 Kaymak, kızak yapmak.

Téyip ketmek – Kayıvermek. **Yoldin taymaq** – Yoldan kaymak (sapmak). **Tildin taymaq** – Dilin kayması; konuşmanın bozulması. **Haldin taymaq** – Yorulmak; kötü duruma düşmek.

taytang 【تایتاق】 Ayaklarının arasını açarak yürüyen.

taytanglash 【تایتاقلاش】 Ayaklarının arasını açarak yürüme.

taytanglimaq 【تایتاقلىماق】 Ayaklarının arasını açarak yürümek.

tayyar 【تایيار】 a. bk. teyyar.

taz 【تاز】 1. Kel 2. Uyuz.

taza 【تازا】 I f. 1. Temiz. **Taza su** – Temiz su. **Tap-taza qilip** – Tertemiz ederek. 2. Taze. **Taza hawa** – Taze hava.

taza 【تازا】 II f. Çok, pek, gayet, şiddetle, hızlı, kuvvetli, sağlam, zinde. **Taza yogan** – Pek büyük. **Taza küldük** – Çok güldük. **Tazimu asta** – Çok da yavaş. **Taza urdi** – Çok dövdü. **Taza ishlidi** – Çok çalıştı. **Balilar tazimu xoshal boldi** – Çocuklar pek çok sevindi. **Taza ketken** – Katmerli, koyu, aşırı.

tazarmaq 【تازارماق】 f.u. Temizlenmek.

tazartilish 【تازارتىلىش】 f.u. Temizletilme.

tazartilmaq 【تازارتىلىماق】 f.u. Temizletilmek.

tazartish 【تازارتىش】 f.u. Temizletme.

tazartmaq 【تازارتماق】 f.u. (tazarmaq'tan) Temizletmek; tazeletmek. **Hawani tazartmaq** – Havayı tazeletmek.

tazi 【تازى】 I Tazi (köpeği).

tazi 【تازى】 II Bir tür Arap atı.

tazilash 【تازىلاش】 Temizleme.

tazilighuchi 【تازىلىغۇچى】 Temizleyen, temizleyici.

taziliq 【تازىلىق】 Temizlik. **Balilarning tazilighini saqlash punkti** – Çocukların

sağlığını koruma şubesi.

tazilimaq 【تازىلىماق】 f.u. Temizlemek. **Kiyim tazilimaq** – Elbise temizlemek. **Chish tazilimaq** – Diş fırçalamak. **Öyning hawasini tazilang!** – Evin havasını tazeleyin!

tazim 【تازىم】 a. 1. Başını eğerek selamlamak 2. Saygı, ihtiram.

tazqara 【تازقارا】 1. Kartal, altın kartal 2. Anka; bk. qorultaz.

teberrük 【تەبەرىرۈك】 a. bk. tewerrük.

tebessum 【تەبەسسۇم】 a. Tebessüm, gülümseme. **Tebessum qilmaq** – Tebessüm etmek, gülümsemek.

tebiet 【تەبىئەت】 Tabiat, doğa. **Tebiet dersi** – Tabiat dersi. **Tebieti yaman adem** – Kötü huylu adam.

tebietchi 【تەبىئەتچى】 a.u. Doğa bilimleri ile uğraşan kimse.

tebietlik 【تەبىئەتلىك】 a.u. **Yaman tebietlik kishi** – Kötü huylu kişi.

tebietshunias 【تەبىئەتشۇناس】 a.f. bk. tebietchi.

tebietshuniasliq 【تەبىئەتشۇناسلىق】 a.f.u. Doğa bilimleri işi.

tebiyy 【تەبىئىي】 a. Tabii, doğal. **Tebiiy rewishte** – Tabii halde. **Buning shundaq bolushi tebiyy** – Bunun öyle olması tabii. **Tebiiy penler** – Doğa bilimleri, pozitif ilimler. **Tebiiy apet** – Doğal afet.

tebiyylik 【تەبىئىيلىك】 a.u. Doğal, tabiiilik.

tebiqe 【تەبىقە】 a. Tabaka, kat. **Her tebiqe xelqi** – Her tabaka insanları. **Ijtimaiy tebiqe** – Sosyal tabaka, içtimaî tabaka.

tebir 【تەبىر】 a. Tabir, ifade, beyan.

tebirlimek 【تەبىرلىمەك】 a.u. İfade etmek, beyan etmek.

tebirname 【تەبىرنامە】 a.f. Tabirname.

tebrik 【تەبرىك】 a. Tebrik.
tebriklesh 【تەبرىكلەش】 a.u. Tebrikleme,
tebriklesh, tebrik' etme.
tebrikleshmek 【تەبرىكلەشمەك】 a.u.
Tebrikleshmek.
tebriklimək 【تەبرىكلەمەك】 a.u. Tebriklemek.
tebrikname 【تەبرىكنامە】 a.f. Tebrikname.
tebdir 【تەدبىر】 a. Tedbir. *Tebdir kormek* –
Tebdir almak.
tebdirlik 【تەدبىرلىك】 a.u. Tebdirli.
tebdirsiz 【تەدبىرسىز】 a.u. Tebdirsiz.
tebdirsizlik 【تەدبىرسىزلىك】 a.u. Tebdirbizlik.
teddi 【تەددى】 Genel olarak, umumiyetle.
tedriyen 【تەدرىجەن】 a. Tedricen, yavaş yavaş.
tedrijilik 【تەدرىجلىك】 a.u. Tedirici olma hali.
Tedrijilik bilen – Tedrici halde.
tedrijiy 【تەدرىجىي】 a. Tedricî.
teejjüp 【تەئەججۈپ】 a. Hayret, şaşırma.
Teejjüp qilmaq – Hayret etmek.
teejjüplendürmek 【تەئەججۈپلەندۈرمەك】 a.u.
Hayretler içinde bırakmak.
teelluq 【تەئەللۇق】 a. İlgi, alaka, ilinti, ait. *Bu
bizge teelluq* – Bu bize ait.
teelluqluq 【تەئەللۇقلۇق】 a.u. İlgili, alakalı,
ilintili.
teelluqsiz 【تەئەللۇقسىز】 a.u. İlgisiz, alakasız,
ilintisiz.
teessup 【تەئەسسۈپ】 a. Teessüf, esef. *Teessup
qilmaq* – Teessüf etmek.
teessüplenmek 【تەئەسسۈپلەنمەك】 Esef
duymak.
teg 【تەگ】 Taban, aşağı, alt. *Tégide* – Altında.
Déngiz tégi – Deniz altı. *Gepning tégi tetighe
yetmeyla* – Sözü anlar anlamaz. *Tégige yetmek*

– Tabana ulaşmak (inmek).

tegdürmek 【تەگدۈرمەك】 (tegmek'ten)
Değdirmek, dokundurmak. *Nishangha tegmek*
– Hedefe değmek; hedefe vurmak. *Til
tegdürmek* – Hakaret etmek. *Uninggha til
tegdürmeng* – Onun hakkında kötü söz
söylemeyin.

tegmek 【تەگمەك】 Değmek, dokunmak.
Yerge tégey-tégey dep qaldi – Yere değmeye az
kaldı. *Tégip turmaq* – Bitişik olmak. *Nishangha
tegmek* – Hedefe vurmak. *Manga shu tegdi* –
Benim elime şu geçti. *Her birige köp pul tegdi*
– Her birinin eline çok para geçti. *Uninggha
aptap tegdi* – Ona güneş dokundu. *Erge tegmek*
– Kocaya varmak. *Ölüm tegmigür!* – Ölme!
yaş! *Éghiz tegmek* – Tadına bakmak. *Tégip
ketmek* – Dokunuvermek. *Jangha tegmek* –
Bıkmak, usanmak. *U jénimgha tegdi* – O
bıktırdı; O canımı sıktı. *Xet öz waxtida tegdi* –
Mektup zamanında ulaştı. *Uning ziyini tégidu*
– Onun zararı dokunur. *Ziyini tegmise édi* –
Zararı dokunmasa idi. *Qolum tegmeydu* –
Vaktim yok. *Köz tegdi* – Göz değdi; Nazar
değdi. *Köz tegmisun!* – Göz değmesin!

tehdit 【تەھدىت】 a. Tehdit. *Tehdit qilmaq* –
Tehdit etmek.

tehlike 【تەھلىكە】 a. Tehlike.

tehliliklik 【تەھلىكلىك】 a.u. Tehlikeli.

tehlil 【تەھلىل】 a. Tahlil, inceleme. *Tehlil
qilmaq* – İncelemek.

tehrir 【تەھرىر】 A, 1. Tahrir. *Tehrir qilmaq* –
Tahrir etmek. 2. Redaksiyon, düzeltme. 3.
Redaktör.

tehririy 【تەھرىرىي】 a. Redaksiyon, yazı işleri.
Tehririy xata – Redaksiyon hatası.

texdim 【تەخدىم】 a. bk. teqdim.

texellus 【تەخەللۇس】 a. Tahallüs.

texey 【تەخەي】 Sıpa.

texir 【تەخىر】 a. Gecikme, tehir.

texlit 【تەخلىت】 a. Taklit. *Texlit qilmaq* – Taklit etmek. .

texmin 【تەخمىن】 a. Tahmin. *Texmin qilmaq* – Tahmin etmek.

texminen 【تەخمىنەن】 a. Tahminen. *Texminen yüz kishi keldi* – Tahminen yüz kişi geldi.

texmini 【تەخمىنى】 a. Tahminî. *Texmini hêsap* – Tahminî hesap.

texminlimek 【تەخمىنلىمەك】 a.u. Tahmin etmek.

texse 【تەخسە】 Tabak, çorba tabağı. *Texse kötermek* – Yaltaklanmak; dalkavukluk etmek.

texse-chine 【تەخسە-چىنە】 Porselen tabak.

textsichi 【تەخسىچى】 Dalkavuk, yaltak.

text 【تەخت】 f. Taht. *Textke minmek* – Tahta çıkmak. *Texttin chüshürmek* – Tahttan indirmek.

textirawan 【تەختىراۋان】 f. Tahtirevan.

tejrîbe 【تەجرىبە】 a. Tecrübe. *Tejrîbe élish* – Tecrübe edinmek. *Tejrîbe körge* – Tecrübeli. *Tejrîbisi chong adem* – Tecrübeli adam. *Tejrîbe qilmaq* – Tecrübe etmek. *Tejrîbe étizi* – Tecrübe tarlası. *Tejrîbe alghuchi* – Tecrübe edinen.

tejrîbexana 【تەجرىبەخانا】 a.f. Laboratuvar.

tejrîbichi 【تەجرىبىچى】 a.u. Tecrübe eden; tecrübe edinen.

tejrîbikar 【تەجرىبىكار】 a.f. bk. tejrîbichi.

tejrîbikarlıq 【تەجرىبىكارلىق】 A;f.u. Tecrübe edinmeklik.

tejrîbiperest 【تەجرىبىپەرەست】 a.f. Tecrübe taraftarı.

tejrîbiperestlik 【تەجرىبىپەرەستلىك】 a.f.u.

Tecrübe taraftarlığı.

tejrîbisiz 【تەجرىبىسىز】 a.u. Tecrübesiz.

tejrîbisizlik 【تەجرىبىسىزلىك】 a.u. Tecrübesizlik.

tejrîbüik 【تەجرىبىۋىك】 a.u. Tecrübeli.

tek 【تەك】 Üzüm sorkun dalı.

tekamil 【تەكامىل】 a. bk. takamul.

tekbir 【تەكبىر】 a. Tekbir. *Tekbir éytmaq* – Tekbir getirmek.

tekche 【تەكچە】 f. Niş, duvargözü.

tekchilik 【تەكچىلىك】 I Duvargözü olan. *Tekchilik öy* – Duvargözü olan ev.

tekchilik 【تەكچىلىك】 II f.u. Üzümcülük.

tekebbur 【تەكەببۇر】 a. Kibirli, mağrur, burnu büyük.

tekebburane 【تەكەببۇرانە】 a.f. Mağrurâne, yüksekten bakarak.

tekebburlanmaq 【تەكەببۇرلانماق】 a.u. Kibirilenmek.

tekebburluq 【تەكەببۇرلۇق】 a.u. Mağrurluk.

tekellup 【تەكەللۇپ】 a. Tekelluf.

tekellupsiz 【تەكەللۇپسىز】 a.u. Tekellüfsüz.

tekinlik 【تەكىنلىك】 Bedavalık.

tekit 【تەكىت】 a. Tekit. *Tekit qilmaq* – Tekit etmek.

tekitlimek 【تەكىتلىمەك】 Tekit etmek.

tekiye 【تەككىيە】 a. Yastık.

tekkiye 【تەككىيە】 ağ. bk. yastuq.

tekküzmek 【تەككۈزۈمەك】 (tegmek'ten) Değdirmek, dokundurmak. *Qol tekküzmek* – El değdirmek; elle dokunmak. *Köz tekküzmek* – Göz değdirmek; nazar değdirmek. *Tilingni tekküzme!* – Kötü söz söyleme! Hakaret etme!

teklip 【تەكلپ】 a. Teklif. *Teklip qilmaq* –

Teklif etmək.

teklipname 【تەكلىپنامە】 a.f. Teklifname.

Teklipname *éwetmek* – Teklifname göndermek.

teknil 【تەكىمىل】 a. Teknil.

tekrar 【تەكرار】 a. Tekrar. *Tekrar qilmaq* – Tekrar etmek. *Tekrar murajiet qilmaq* – Tekrar müracaat etmək.

tekrar-tekrar 【تەكرار-تەكرار】 a. Tekrar tekrar. *Tekrar-tekrar soraymiz* – Tekrar tekrar istiyoruz.

tekraren 【تەكرارەن】 a. Tekrâren.

tekrarlanmaq 【تەكرارلانماق】 a.u. Tekrarlanmak.

tekrarlatmaq 【تەكرارلاتماق】 a.u. (tekrarlatmaq'tan) Tekrarlatmak.

tekrarlimaq 【تەكرارلىماق】 a.u. Tekrarlamak.

tekshi 【تەكشى】 Eşit. *Tekshi qilmaq* – Eşit yapmak. *Tekshi bolmaq* – Eşit olmak. *Tekshi emes* – Eşit değil.

tekshilenmek 【تەكشىلەنمەك】 Eşit hale gelmek.

tekshiletmek 【تەكشىلەتمەك】 (tekshilimek'ten) Eşit hale getirtmek.

tekshilik 【تەكشىلىك】 1. Düzlük 2. Düzenlilik 3. Yüzey, satıh.

tekshilimek 【تەكشىلىمەك】 Ayni seviyeye getirmek; yüzeyi düzgün hale getirmek.

tekshürgüchi 【تەكشۈرگۈچى】 Müfettiş.

tekshürmek 【تەكشۈرمەك】 İncelemek.

tekshürtküzmek 【تەكشۈرتكۈزمەك】 (tekshürtmek'ten) İncelettirmek.

tekshürtmek 【تەكشۈرتمەك】 (tekshürmek'ten) İnceletmek.

tekshürülmek 【تەكشۈرۈلمەك】 İncelenmek, araştırılmak.

tekshürülmigen 【تەكشۈرۈلمىگەن】

İncelenmemiş, araştırılmamış. *Tekshürülmigen bayliqlar* – İncelenmemiş zenginlikler; araştırılmamış kaynaklar.

tekti 【تەكتى】 Temel, esas, çekirdek, aslı. *Tektini yaxshi bilmeymen* – Aslını iyi bilmiyorum. *Tektini sürüşdürmek* – Aslını aramak; aslını takip etmek.

tekar 【تەكار】 f. Bağ.

tekarliq 【تەكارلىق】 f.u. Üzüm bağı.

teqdim 【تەقدىم】 a. Takdim. *Teqdim qilmaq* – Takdim etmek.

teqdir 【تەقدىر】 a. 1. Kader. *Öz teqdirige özi ége bolush* – Kendi kaderini kendisi tayin etme. *Teqdiring shu éken* – Kaderin söylemiş. *Teqdiringdin kör* – Kaderinden gör. 2. Vaka, hadise, olay, hal. *Undaq bolghan teqdirde* – Öyle olduğu halde. *Bu teqdirde* – Bu halde.

teqdir-qismet 【تەقدىر-قىسمەت】 a. Kader ve kismet.

teqdir-tenqit 【تەقدىر-تەنقىت】 Takdir ve tenkit.

teqdirilenmek 【تەقدىرلەنمەك】 a.u. Takdir edilmek, ödüllenenmek.

teqdirlesh 【تەقدىرلەش】 Takdir etme.

teqdirlimek 【تەقدىرلىمەك】 a.u. Takdir etmek.

teqdirname 【تەقدىرنامە】 a.f. Takdirname (takdirname).

teqiq 【تەقىق】 a. Yasak, men. *Teqiq qilmaq* – Yasaklamak, menetmek.

teqiqlenmek 【تەقىقلەنمەك】 a.u. Yasaklanmak.

teqiqlimek 【تەقىقلىمەك】 a.u. Yasaklamak, menetmek.

teqip 【تەقىپ】 a. Takip. *Teqip qilmaq* – Takip etmek.

teqlit 【تەقلىت】 a. Taklit. *Teqlit qilmaq* –

Taklit etmek.

teqlitchi 【تەقلتچى】 a.u. Taklitçi.

teqlitchilik 【تەقلتچىلىك】 a.u. Taklitçilik.

teqriben 【تەقربەن】 a. Takriben, yaklaşık.

teqribiy 【تەقربىي】 a. Takribi, tahminî.

teqsim 【تەقسىم】 a. Taksim, bölme. **Teqsim qilmaq** – Taksim etmek, bölmek.

teqsimat 【تەقسىمات】 a. Taksim, bölme, paylaşma, pay.

teqsir 【تەقسىر】 a. Bay, bey, efendi.

teqwa 【تەقۋا】 a. Takva.

teqwaliq 【تەقۋالىق】 a.u. Takvalık, takva olma hali.

teqwidar 【تەقۋىدار】 a.f. Takva.

teqwidarliq 【تەقۋىدارلىق】 a.f.u. Takvalık, takva olma hali.

tel-töküs 【تەل-تۆكۈس】 Büsbütün, tam olarak, tüm, baştan başa, hepsi. **Planni tel-töküs ashurup orunlash** – Planı tam olarak fazlasıyla becermek. **Mesile tel-töküs bel qilinmidi** – Mesele tam olarak hallolmadı.

telebe 【تەلەبە】 a. Talebe, öğrenci.

telep 【تەلەپ】 a. Taleb, istek. **Telep qilmaq** – İstemek. **Telep qoymaq** – İsteğini belirtmek. **Telepni qandurmaq** – İsteğini tatmin etmek.

telepchan 【تەلەپچان】 a.u. İstekli, girişken.

telepchanliq 【تەلەپچانلىق】 a.u. İsteklilik, girişkenlik.

telepkar 【تەلەپكار】 a.f. bk. telepchan.

telepkarliq 【تەلەپكارلىق】 a.f.u. bk. telepchanliq.

telepname 【تەلەپنامە】 a.f. Talepname, istek mektubu.

teleppuz 【تەلەپپۇز】 a. Telaffuz.

telet 【تەلەت】 Surat, sima, yüz. **Soghak telet adem** – Asık suratlı adam. **Teleting qurghur!** – Kahrol! **Teletidin qar yaghidu** – Asık suratlı.

teley 【تەلەي】 a. Talih, baht, şans, kader. **Teleyge** – Bahta, şansa. **Teleying kurusun!** – Bahtsız ol! **Teley sinap körmek** – Şansı denemek.

teleylik 【تەلەيلىك】 a.u. Talihli, şanslı.

teleysiz 【تەلەيسىز】 a.u. Talihsiz, bahtsız, şanssız.

teleysizlik 【تەلەيسىزلىك】 a.u. Talihsizlik, şanssızlık.

telghimaq 【تەلغىماق】 Seçmek, ayırmak, çıkarmak.

telik 【تەلىك】 bk. terlik.

telim 【تەلىم】 a. Talim, eğitim. **Telim bermek** – Eğitmek. **Telim almaq** – Öğrenim görmek.

telim-terbiye 【تەلىم-تەربىيە】 a. Eğitim ve terbiye.

telimat 【تەلىمات】 a. Talimat, bilgi.

telingke 【تەلىگكە】 r. Tabak.

telmürmek 【تەلمۈرمەك】 İntizar olmak.

telmürüş 【تەلمۈرۈش】 İntizar olma.

telpek 【تەلپەك】 Kadın börkü.

telpekchi 【تەلپەكچى】 Kadın börkü yapan.

telpünmek 【تەلپۈنمەك】 1. Ellerini sallamak 2. Çırpınmak.

telpünüsh 【تەلپۈنۈش】 1. Ellerini sallama 2. Çırpınma.

telwe 【تەلۋە】 I Akılsız, deli.

telwe 【تەلۋە】 II a. Can çekişme. **Ölüm telwisi** – Can çekişme.

telwenmek 【تەلۋەنمەك】 Titremek.

telwibide 【تەلۋىبىدە】 ağ. bk. yawabide.

telwilik 【تەلۋىلىك】 Akilsızlık, delilik.

Telwilik qilmaq – Akilsızlık etmek.

telwise 【تەلۋىسە】 1. Kramp 2. bk. telwe II.

tem 【تەم】 Tat. *Tem yaxshi* – Tadı iyi. *Tem yoy* – Tadı yok. *Temini tétimaq* – Tadına bakmaq. *Aghzimda hichqandaq tem yoy* – Ağzımın tadı yok.

tembur 【تەمبۇر】 f. Tambur.

teme 【تەمە】 a. Tamah.

temechi 【تەمەچى】 a.u. Tamahkâr; bk. temexor.

temechilik 【تەمەچىلىك】 a.u. Tamahkârlık; bk. temexorluq ve temegerlik.

temeger 【تەمەگەر】 a.u. Tamahkâr.

temegerlik 【تەمەگەرلىك】 a.f.u. Tamahkârlık.

temexor 【تەمەخور】 a.f. Tamahkâr.

temexorluq 【تەمەخورلۇق】 a.f.u. Tamahkârlık.

temenna 【تەمەننا】 a. Temenna.

temin 【تەمىن】 a. Temin. *Temin qilmaq* – Temin etmek.

teminat 【تەمىنات】 a. Teminat.

teminlenmek 【تەمىنلەنمەك】 a.u. Temin edilmek.

teminlesh 【تەمىنلەش】 a.u. Temin etme.

teminligüchi 【تەمىنلىگۈچى】 a.u. Temin eden.

teminlimek 【تەمىنلىمەك】 a.u. Temin etmek.

Teminlep turmaq – Davamlı temin etmek.

temkin 【تەمكىن】 a. Temkin.

temkinlik 【تەمكىنلىك】 a.u. Temkinli.

temlik 【تەملىك】 Tatlı.

temlimek 【تەملىمەك】 Tatmak.

temretke 【تەمرەتكە】 t. Liken, tuzlubalgam.

temsil 【تەمسىل】 a. 1. Benzetme, gibi olma 2.

Atasözü, darbimesel 3. Muamma, bilmece.

temsilchi 【تەمسىلچى】 a.u. Masalcı, masal yazarı.

temsiz 【تەمسىز】 Tatsız. *Temsiz tamaq* – Tatsız yemek.

temsizlik 【تەمسىزلىك】 Tatsızlık.

temshelmek 【تەمشەلمەك】 Atılmak, fırlamak, sıçramak, yeltenmek. Düşmen'ge *shirdek temsheldi* – Düşmana arıslan gibi atıldı. *Sözge temsheldi* – Söylemeye yeltendi.

temtilimek 【تەمىتلىمەك】 Elle yoklamak. *Temtilep barmaq* – Elle yoklayıp varmak.

temtresh 【تەمىترەش】 Şaşırma, sersemleme, şaşma.

temtirimek 【تەمىترىمەك】 Şaşırmaq, sersemlemek, şaşmak.

ten 【تەن】 I f. Beden, gövde, vücut. *Téningiz salametmu?* – Sağlığınız iyi mi? *Ten terbiye* – Beden eğitimi. *Jan-ténim bilen* – Can ve başımla.

ten 【تەن】 II Hisse, pay, kısım. *Ten bermek* – Rız olma; evet demek. *Teqdirge ten bérip* – Kadere rız olarak. *Bu bizge ten* – Bu bize ait.

tenbel 【تەنبەل】 f. Tembel.

tenbellik 【تەنبەللىك】 f.u. Tembellik.

tenbi 【تەنبى】 a. İhbar, haberdar etme 2. Azarlama, kınama, tenbih. *Tenbi bermek* – Tenbih etmek.

tene 【تەنە】 I a. Sitem, serzeniş, kınama. *Tene qilmaq* – Sitem etmek.

tene 【تەنە】 II f. Cisim, beden.

tenepus 【تەنەپپۇس】 a. Teneffüs, dinlenme.

teng 【تەنگ】 Eşit, aynı, denk. *Teng qilmaq* – Aynı hale getirmek. *Teng bolmaq* – Eşit olmak. *Teng kelmek* – Eşit olabilmek. *Téngi yoy tenha* – Eşi yok yalnız. *Teng bahaliq* – Eşit fiyatlı.

Teng qimmatlik – Eşit değerli. **Teng küchlük** – Eşit kuvvetli. **Teng bulunluq** – Eşit köşeli. **Teng tereplik** – Eşit yanlı. **Teng mutanasip** – Eşit nisbet. **Teng yanliq** – Eşit yanlı. **Teng ülüshlük** – Eşit hisselik. **Teng tesirlik** – Eşit tesirli. **Teng tesir qilghuchi** – Eşit tesir eden. **Teng tesirlik küchler** – Eşit tesirli güçler. **Teng hoquq** – Eşit hukuk. **Teng hoquqluq** – Eşit hukuklu. **U sanga teng emes** – O sana denk değil. **Öz ténging bilen bol** – Kendi eşitin ile buluş. **Teng yérimi** – Tam yarısı.

teng-tush 【تەڭ-تۇش】 Eş-dost.

teng-tushluq 【تەڭ-تۇشلۇق】 Eş-dost olma hali.

tengdash 【تەڭداش】 Akran, yaşit, denk, eş, benzer. **Uning bilen men tengdash** – Onun ile ben yaşit. **Tengdishi yoq** – Benzeri yok.

tengdashsiz 【تەڭداشسىز】 Eşsiz. **Tengdashsiz dostluk** – Eşsiz dostluk.

tengge 【تەڭگە】 f. Para birimi, lira. **Besh tenggige aldim** – Beş liraya aldım.

tenggesh 【تەڭگەش】 Karşılaştırma, mukayese, benzeti, nazaran. **Tenggesh bolmaq** – Benzemek. **Tenggesh qilmaq** – Mukayese etmek. **Tenggesh qildim ay hem kün'ge** – Ay ve güneşe mukayese ettim.

tenggiche 【تەڭگىچە】 f. Pul, balık pulu.

tenggilik 【تەڭگىلىك】 f.u. 1. Liralık. 2. Pulluk, kabukluk, pullu, kabuklu.

tengkesh 【تەڭكەش】 Akordetmek, kurmak, düzenlemek. **Tengkesh qilmaq** – Akordetmek, kırmak, düzenlemek. **Dutarni tengkesh qilmaq** – Dutan ayarlamak (dutar, tambura benzer bir tür saz aleti).

tengqis 【تەڭقىس】 Sıkışık, sıkıntı, kıtlık.

tengqisliq 【تەڭقىسلىق】 Sıkıntı, kıtlık. **Su tengqislighi** – Su kıtlığı.

tengle 【تەڭلە】 Tekne, yalak.

tenglesh 【تەڭلەش】 I Eşit yapma, denkleştirme.

tenglesh 【تەڭلەش】 II Sallama, dayama.

tenglich 【تەڭلىچى】 Tekne, yalak yapan usta.

tenglik 【تەڭلىك】 I Eşitlik, denklik. **Siyasiy tenglik** – Siyasî eşitlik. **Kün bilen tünning tenlighi** – Gündüz ile gecenin eşitliği. **Miliy tenglik** – Millî eşitlik. **Hoquqta tenglik** – Hukukta eşitlik.

tenglik 【تەڭلىك】 II 1. Sıkışık, nefes darlığı 2. Acı, üzüntü, keder.

tenglimek 【تەڭلىمەك】 I Eşit yapmak, denkleştirmek.

tenglimek 【تەڭلىمەك】 II Sallamak, dayamak. **Tapanche tenglimek** – Tabanca dayamak.

tengmu-teng 【تەڭمۇ-تەڭ】 Tam denk, tam eşit. **Tengmu-teng qilip bölüp bermek** – Tam eşit halde taksim etmek.

tengmu-tenglik 【تەڭمۇ-تەڭلىك】 Tam eşitlik, tam denklik.

tengne 【تەڭنە】 bk. tengle.

tengpung 【تەڭپۈڭ】 u.ç. Tam denk. **Tengpung qilmaq** – Tam denk hale getirmek.

tengpunluq 【تەڭپۈڭلۈك】 u.ç.u. Denklik, eşitlik. **Tengpunluq haliti** – Denklik hali.

Tengri 【تەڭرى】 Tanrı.

tengsitmek 【تەڭسىتمەك】 Eş-değer görmek; kendisiyle eş-değer saymak.

tengsitmeslik 【تەڭسىتمەسلىك】 Tepeden bakmak; eşit görmemek. **Tengsitmeslik közi bilen qarimasliq kérek** – Başkalarına tepeden bakmamak lazım.

tengsiz 【تەڭسىز】 Eşitsiz, denksiz, aynı seviyede olmayan.

tengshelmek 【تەڭشەلمەك】 (tengshimek'ten) Eşit hale gelmek, eşit olmak.

tengshesh 【تەڭشەش】 Eşit hale getirme; normal hale getirme.

tengshimək 【تەڭشەمەك】 Eşit hale getirmek; normal hale getirmek.

tengtamanlıq 【تەڭتامانلىق】 mat. Eşkenar üçgen.

tengze 【تەڭزە】 ç. Tezgah. **Tengze achmaq** – Tezgah ile satıcılık yapmak.

tengzichi 【تەڭزىچى】 ç.u. Tezgah ile satıcılık yapan kimse.

tengzichilik 【تەڭزىچىلىك】 ç.u. Açık hava satıcılığı. **Tengzichilik qilmaq** – Açık hava satıcılığı yapmak.

tengzikeshe 【تەڭزىكەش】 ç.f. bk. tengzichi.

tengzikeshelek 【تەڭزىكەشلىك】 ç.f.u. bk. tengzichilik.

tenha 【تەنھا】 f. Yalnız, tek, başbaşa.

tenhaliq 【تەنھالىق】 f.u. Yalnızlık.

tenheriket 【تەنھەرىكەت】 f.a. Spor, jimnastik. **Tenheriket oynimaq** – Jimnastik yapmak.

tenheriketchi 【تەنھەرىكەتچى】 f.a.u. Sporcu.

tenilik 【تەنىلىك】 a.u. Sitemli, serzenişli.

tenqidiy 【تەنقىدىي】 a. Tenkidî.

tenqit 【تەنقىت】 a. Tenkit. **Öz-özini tenqit qilmaq** – Kendi kendini tenkit etmek.

tenqitchi 【تەنقىتچى】 a.u. Tenkitçi, tenkit eden.

tenqitchilik 【تەنقىتچىلىك】 a.u. Tenkitçilik, eleştirme haU.

tenqitlimek 【تەنقىتلىمەك】 a.u. Tenkit etmek.

tenlik 【تەنلىك】 Bedenli.

tennaz 【تەنناز】 f. 1. Nazla, nazlı nazlı 2. Zarif, ince, sevimli.

tennazlıq 【تەننازلىق】 f.u. 1. Nazlılık, cilve 2.

Zariflik, incelik, sevimlilik.

tennerx 【تەننەرخ】 f. Maliyet (fiyat).

tentek 【تەنتەك】 1. Maymun iştahlı, kaprisli 2. Yaramaz, afacan.

tentekqush 【تەنتەكقۇش】 Keçisağan.

tenteklenmek 【تەنتەكلەنمەك】 1. Şaka yapmak; gülüp oynamak 2. Zıırlık, çılgnlık.

tenteklik 【تەنتەكلىك】 Delilik, çılgnlık. **Tenteklik qilmaq** – Çılgnlık etmek.

tentene 【تەنتەنە】 a. Tantanana.

tentenilik 【تەنتەنىلىك】 a.u. Tantanalı. **Tentenilik mejlis** – Tantanalı toplantı. **Tentenilik yürüş** – Tantanalı yürüyüş.

tenterbiye 【تەنتەربىيە】 f.a. Beden eğitimi. **Tenterbiye komitétı** – Beden eğitimi komisyonu.

tentirmek 【تەنتىرىمەك】 1. Gezmek, gezinmek, dolaşmak. **Tentirep bikar yürmek** – Boşta gezmek. 2. Gözden kaybolmak.

tep 【تەپ】 I. **Tep-teng** – Denk.

tep 【تەپ】 II. **Tep tartmaq** – Biraz korkmak, çekinmek.

tepche 【تەپچە】 Odum.

tepchimek 【تەپچىمەك】 Teyellemek.

tepchirimek 【تەپچىرىمەك】 Damla damla akmak; sızmak. **Tepchirep éqish** – Damla damla akma.

tepchish 【تەپچىش】 Teyelleme.

tepekkür 【تەپەككۇر】 a. Tefekkür.

tepilemek 【تەپىلمەك】 Tepilmek.

tepush 【تەپىش】 I bk. tapmaq.

tepush 【تەپىش】 II bk. tepmek.

tepushmek 【تەپىشمەك】 Tepişmek.

tepe 【تەپەكە】 I Tetik. **Tepkini basmaq** –

Tetiği basmak.

tepke 【تەپكە】 II Keman köprüsü.

tepke 【تەپكە】 III bk. tepkü.

tepke 【تەپكە】 IV Karşı koymak, mukavemet.
Tepke yemek – Saldırıya uğramak.

tepkək 【تەپكەك】 Çifte atan, tekme atan.
Tepkək at – Tekme atan at.

teпки 【تەپكى】 Kabakulak.

tepkü 【تەپكۈ】 İtiş, çarpma, sarsıntı. *Tepkü yemek* – İtilmek, tekme yemek.

tepküch 【تەپكۈچ】 I Tepme oyununda kullanılan tüy.

tepküch 【تەپكۈچ】 II Patinaj.

tepküchi 【تەپكۈچى】 Harman makinesi.

tepmek 【تەپمەك】 Tepmek, çifte atmak. *Yer tepmek* – Tepinmek. *Yürigim tépip turuptu* – Kalbim çarpıyor. *Xaman tepmek veya ashliq tepmek* – Harman dövmek. *Tepsem tewrimes* – Haylaz, aylak, tembel. *Gepning bélige tepmek* – Konuşmayı engellemek.

tepriqe 【تەپرىقە】 a. Tefrika.

tepriqichilik 【تەپرىقىچىلىق】 a.u. Ayrılkçılık.
Tepriqichilik salmaq – Ayrılk sokmak.

tepsil 【تەپسىل】 a. Tafsil. *Tepsili melum emes* – Tafsilâtı malum değil.

tepsilat 【تەپسىلات】 a. Tafsilât.

tepsiliy 【تەپسىلىي】 a. Tafsilâtlı, detaylı.

tepsillik 【تەپسىللىك】 a.u. bk. tepsiliy.

tepsillimek 【تەپسىللىمەك】 Ayrıntılı hale getirmek.

tepsir 【تەپسىر】 a. Tefsir. *Tepsir qilmaq* – Tefsir etmek.

tepsirlesh 【تەپسىرلەش】 a.u. Tefsir etme.

tepsirlimek 【تەپسىرلىمەك】 a.u. Tefsir etmek.

teptish 【تەپتىش】 a. Teftiş. *Teptish heyiti* – Teftiş heyeti (ekibi). *Teptish qilmaq* – Teftiş etmek.

teptishchi 【تەپتىشىچى】 Müfettiş.

teptishlimek 【تەپتىشلىمەك】 Teftiş etmek.

ter 【تەر】 Ter. *Terge patmaq* – Ter içinde kalmak. *Ter basmaq* – Çok terlemek. *Ter tökmek* – Ter dökmek. *Qara terge chüshmek* – Tere boğulmak.

terbiydik 【تەربىيدىك】 a.u. Terbiyeli.

terbiye 【تەربىيە】 a. Terbiye. *Terbiye bermek* – Terbiye vermek. *Terbiye qilmaq* – Terbiye etmek. *Terbiye almaq* – Terbiye almak. *U méning terbiyemde* – Ona ben bakıyorum. *Beden terbiye* – Beden terbiye; beden eğitimi.

terbiyichi 【تەربىيىچى】 a.u. Terbiyeci.

terbiyichisiz 【تەربىيىچىسىز】 a.u. Terbiyecisiz, sahipsiz.

terbiyichisizlik 【تەربىيىچىسىزلىك】 a.u. Terbiyecisizlik, sahipsizlik, bakımsızlık.

terbiyilesh 【تەربىيىلەش】 a.u. Terbiyeleş, terbiyeleme.

terbiyiliguchi 【تەربىيىلىگۈچى】 a.u. Terbiyeci.

terbiyilimek 【تەربىيىلىمەك】 a.u. Terbiye etmek, eğitmek, bakmak, beslemek.

terbiyisiz 【تەربىيىسىز】 a.u. Terbiyesiz.

terbiyisizlik 【تەربىيىسىزلىك】 a.u. Terbiyesizlik.

terbiyiwiy 【تەربىيىۋىي】 a. Terbiyevî. *Buning terbiyiwiy ehmiyiti chong* – Bunun terbiyevî önemi büyük.

tereddut 【تەرەددۇت】 a. 1. Tereddüt, kararsızlık. *Tereddutte qalmaq* – Tereddüt etmek. 2. Endişe etmek, düşünmek.

tereddutlenmek 【تەرەددۇتلىنمەك】 1. Karar vermemek 2. Endişelenmek, kaygılanmak.

tereddutlik 【تەرەددۇتلىك】 a.u. 1. Kararsız 2. Endişeli.

tereddutsiz 【تەرەددۇتسىز】 a.u. Kaygısız, düşüncesiz.

tereddutsizlik 【تەرەددۇتسىزلىك】 a.u. Kaygısızlık, düşüncesizlik.

tereqqiy 【تەرەققىي】 a. Yükselme, ilerleme, gelişme. *Tereqqiy etmek* – Gelişmek. *Tereqqiy qildurmaq* – Geliştirmek.

tereqqiyat 【تەرەققىيات】 a. Gelişme, inkişaf.

tereqqiyleshmek 【تەرەققىيلىشەشمەك】 Gelişmek, yükselmek.

tereqqiyleshtürmek 【تەرەققىيلىشەشتۈرمەك】 (tereqqiyleshmek'ten) Geliştirmek.

tereqqiyleshtürüş 【تەرەققىيلىشەشتۈرۈش】 Geliştirmek.

tereqqiyperwer 【تەرەققىيپەرۋەر】 a.f. Terakki-perver, gelişme taraftan.

tereqqiyperwerlik 【تەرەققىيپەرۋەرلىك】 a.f.u. Gelişme taraftarlığı.

terep 【تەرەپ】 a. Taraf. *Her terep* – Her taraf. *Her ikki terep* – Her iki taraf; iki taraf da. *Her tereplime* – Bütün yönüyle. *Ular bizning teripimizge ötti* – Onlar bizim tarafımıza geçti. *U sheher terepke qarap ketti* – O şehir tarafına doğru gitti. *Qarshi terep* – Karşı taraf.

terep-terep 【تەرەپ-تەرەپ】 a. Her taraf. *Terep-tereplerde* – Her tarafta. *Terep-terep bolmaq* – Bölünmek, parçalara ayrılmak.

terepdar 【تەرەپدار】 a.f. Taraftar. *U bizge terepdar* – O bizden yana.

terepdarchiliq 【تەرەپدارچىلىق】 a.f.u. Dayanışma, birbirini tutma. *Terepdarchiliq qilmaq* – Birinin davasını savunmak.

terepdarliq 【تەرەپدارلىق】 a.f.u. Taraftarlık. *Terepdarliq körsetmek* – Taraftarlık etmek.

tereplik 【تەرەپلىك】 a.u. *Bizning tereplik* – Bizim taraftan. *Bir tereplik* – Bir taraflı.

terepmu-terep 【تەرەپمۇ-تەرەپ】 bk. terep-terep.

teret 【تەرەت】 Aptēs, gusul. *Teret almaq* – Aptēs almak. *Teret sundurmaq* – Aptēs bozmak. *Teretke tashqirigha chiqmaq* – Aptēs için dışarı çıkmak. *Chong teret* – Dışkı. *Teret qilmaq* – Dışkısını salmak.

teretxana 【تەرەتخانا】 a.f. Tuvalet.

teretlimek 【تەرەتلىمەك】 a.u. Dışkısını salmak. *Bala teretlep qoydi* – Çocuk dışkısını saldı.

tergew 【تەرگەۋ】 Tahkikat, soruşturma, sorgu, sorgulama.

tergewchi 【تەرگەۋچى】 Sorgu hakimi, yargıç.

tergesh 【تەرگەش】 Sorguya çekme.

tergimek 【تەرگىمەك】 Sorguya çekmek.

terghibat 【تەرغىبات】 a. Propaganda. *Terghibat qilmaq* – Propaganda yapmak.

terghibatchi 【تەرغىباتچى】 a.u. Propagandacı.

terghibatchiliq 【تەرغىباتچىلىق】 a.u. Propagandacılık.

terghip 【تەرغىپ】 a. Propaganda. *Terghip qilmaq* – Propaganda yapmak.

terxemek 【تەرخەمەك】 f. Hıyar, salatalık.

teriqe 【تەرئىقە】 a. Yol, hat, usul, tarz, şekil. *Shu teriqide* – Şu tarzda.

terip 【تەرئىپ】 a. Tarif. *Terip qilmaq* – Tarif etmek.

teriplimek 【تەرئىپلىمەك】 a.u. Tarif etmek.

terjiman 【تەرجمان】 a.f. Tercüman.

terjimanliq 【تەرجمانلىق】 Tercümanlık.

Terjimanliq qilmaq – Tercümanlık etmek.

Terjimanliq xizmiti – Tercümanlık hizmeti.

terjime 【تەرجمە】 a. Tercüme. *Terjime*

qilmaq – Tercüme etmək. *Terjime hal* – Hayat hikâyesi; özgeçmişi.

terjimichi 【تەرجىمىچى】 a.u. Tercüman.

terjimichilik 【تەرجىمىچىلىك】 a.u. bk. terjimanliq.

terk 【تەرك】 a. Terk. *Terk qilmaq* – Vazgeçmek. *Terki dunya qilmaq* – Dünyadan vazgeçmek.

terkibiy 【تەركىبىي】 a. Terkip unsurları. *Terkiyiy qisim* – Terkip parçası.

terkip 【تەركىپ】 a. Terkip. *Terkip tapmaq* – Müteşekkil olmak.

terlesh 【تەرلەش】 Terleş, terleme.

terletmek 【تەرلەتمەك】 (terlimek'ten) Terletmek.

terlik 【تەرلىك】 Terli, terlemiş.

terlimək 【تەرلىمەك】 Terlemek. *Terlep ketmek* – Terleyivermek.

terme 【تەرمە】 Seçme. *Terme eserler* – Seçmeli eserler.

termək 【تەرمەك】 I Ekmek, ekim yapmak, ekin işi.

termək 【تەرمەك】 II Toplamak, bir araya getirmek.

Tersa 【تەرسا】 f. Hıristiyan.

tersa 【تەرسا】 Harın, ters, dikbaşlı.

tersaliq 【تەرسالىق】 Dikbaşlılık, terslik. *Tersaliq qilmaq* – Terslik yapmak. *Tersaliq bilen* – Terslik ile.

tersek 【تەرسەك】 *Tömür-tersek* – Demir ve demire benzer şeyler.

terte 【تەرتە】 Ok, araba oku. *Harwining tertisi* – Arabanın oku.

tertip 【تەرتىپ】 a. Tertip. *Kün tertibi* – Günün programı. *Tertip bilen* – Sıra ile;

düzenli bir şekilde. *Tertibi yoq* – Düzensiz. *Tertip ornashturmaq* – Düzene koymak; kargaşalığı ortadan kaldırmak. *Tertipni buzmaq* – Düzeni bozmak. *Tertipke salmaq* – Düzene koymak.

tertiplesh 【تەرتىپلەش】 a.u. Düzene koyma.

tertiplik 【تەرتىپلىك】 a.u. Tertipli, düzenli.

tertiplimek 【تەرتىپلىمەك】 a.u. Düzene koymak; düzenli hale getirmek.

tertipsiz 【تەرتىپسىز】 a.u. Tertipsiz, düzensiz.

tertipsizlik 【تەرتىپسىزلىك】 a.u. Tertipsizlik, düzensizlik.

terz 【تەرز】 a. Tarz. *Shu terzde shu* – Tarzda.

tes 【تەس】 Zor, zahmetli. *Tes emes* – Zor değil.

tesedduq 【تەسەددۇق】 a. Kurban. *Qan we jénimiz tesedduq* – Canımız kurban olsun; Canımız feda olsun. *Tesedduqung bolay* – Canım sana feda olsun.

tesek 【تەسەك】 . Tömür-tesek — bk. tersek.

tesella 【تەسەللا】 a. Teselli, avutma. *Tesella bermek* – Teselli etmek.

teserrup 【تەسەرزۇپ】 a. Tasarruf.

tesewwup 【تەسەۋۋۇپ】 a. Tasavvuf.

tesewwur 【تەسەۋۋۇر】 a. Tasavvur. *Tesewwur qilmaq* – Tasavvur etmek.

tesir 【تەسىر】 a. Tesir, etki. *Tesir qilmaq* – Tesir etmek. *U yaman tesir qildi* – O kötü tesir etti. *Qolungdin kelse, uninggha tesir qil* – Elinden gelse onu etkile. *Qarshi tesir* – Karşı tesir. *Bu ish yaman tesir qaldurdi* – Bu iş kötü tesir bıraktı.

tesirat 【تەسىرات】 a. 1. Tesir, etki 2. İntiba, izlenim 3. Heyecan, duygu.

tesirchan 【تەسىرچان】 a.u. Duygulu.

tesirlendürmek 【تەسىرلەندۈرمەك】 Tesir etmek,

etkilemek, duygulandırmak.

tesirlenmek 【تەسىرلەنمەك】 a.u. Etkilenmek, duygulanmak.

tesirlik 【تەسىرلىك】 a.u. Tesirli, etkili.

tesirsiz 【تەسىرسىز】 a.u. Tesirsiz, etkisiz.

tesis 【تەسىس】 a. Tesis, kurgu. **Tesis qilmaq** – Tesis etmek. **Tesis qilghuchi** – Tesis eden.

tesken 【تەسكەن】 I Dil kabarcığı, diltik (-ği), kurbağacık (-ğı). **Tilingge tesken chiqsun!** – Dilini eşek ansı soksun!

tesken 【تەسكەن】 II Bir tür dikenli bozkır bitkisi; çalı.

teskey 【تەسكەي】 Kuzey 2. Gölge taraf.

teskin 【تەسكىن】 I a. Teskin, rahat, yatıştırma. **Teskin bermek** – Teskin etmek.

teskin 【تەسكىن】 II 1. Ters 2. mec. İnatçı, direngen.

teskiriche 【تەسكىرىچە】 Ters, aksi halde.

teskirilik 【تەسكىرلىك】 İnatçılık, aksilik.

tesleshmek 【تەسلەشمەك】 Zorlaşmak.

tesleshtürmek 【تەسلەشتۈرمەك】 (tesleshmek'ten) Zorlaştırmak.

teslik 【تەسلىك】 Zorluk, güç.

teslikte 【تەسلىكتە】 Zorla. **Teslikte top arisigha qisilip kirdim** – Zorla kalabalığın arasına sıkışıp girdim.

teslim 【تەسلىم】 I a. Teslim. **Teslim bolmaq** – Teslim olmak. **Teslim qilmaq** – Teslim etmek.

teslim 【تەسلىم】 II Çok, pek, gayet.

teslimchi 【تەسلىمچى】 a.u. Teslim olma taraftarı; boyun eğen.

teslimchilik 【تەسلىمچىلىك】 a.u. Teslim olma taraftarlığı.

testek 【تەستەك】 Yanak; bk. kachat.

testiq 【تەستىق】 a. Tasdik, onay. **Testiq qilmaq** – Onaylamak.

testiqlenmek 【تەستىقلەنمەك】 a.u. Onaylanmak.

testiqlesh 【تەستىقلەش】 Onaylama.

testiqlətmək 【تەستىقلەتمەك】 a.u. (testiqlimek'ten) Onaylatmak.

testiqləttürmək 【تەستىقلەتتۈرمەك】 a.u. Onaylattırmak.

testiqlimek 【تەستىقلىمەك】 a.u. Onaylamak.

teswir 【تەسۋىر】 a. Tasvir.

teswiri 【تەسۋىرى】 a. 1. Tasvirî. Teswiriyy sen'et – Tasvirî sanat. 2. Resimli.

teswirlesh 【تەسۋىرلەش】 a.u. Tasvir etme, tasvirleş.

teswirlik 【تەسۋىرلىك】 a.u. Tasvir etdimiş.

teswirlimek 【تەسۋىرلىمەك】 a.u. Tasvir etmek. **Teswirlep bolmaydighan** – Tasviri zor.

teswi 【تەسۋىي】 a. Tespih. **Teswi tartmaq** – Tespih çekmek.

tewazi 【تەۋازى】 a. 1. Nezaket 2. Alçak gönüllü.

tewaziliq 【تەۋازىلىق】 a.u. 1. Nezaketli 2. Alçak gönüllülük.

tewe 【تەۋە】 a. Tabi. **Tewe bolmaq** – Tabi olmak. **Chet memliket teweliri** – Yabancı uyruklar.

tewekkül 【تەۋەككۈل】 a. Tevekkül. **Tewekkül qilmaq** – Tevekkül etmek.

tewekkülchi 【تەۋەككۈلچى】 a.u. Tevekkül eden.

tewekkülchilik 【تەۋەككۈلچىلىك】 a.u. Tevekkül etme hali. **Herbiy tewekkülchilik** – Askerî tevekkül etme hali; tedbirsiz savaşa girmek.

tewelik 【تەۋەلىك】 a.u. 1. Bağımlılık 2. Uyrukluk.

tewerrük 【تەۋەررۈك】 a. Takdis, hayır dua, tasvip.

tewez 【تەۋەز】 Kapris, şımarık, hırçın.

tewezlik 【تەۋەزلىك】 Kaprisli.

tewpiq 【تەۋپىق】 a. Tefvik.

tewpiqsiz 【تەۋپىقسىز】 a.u. Tefviksiz.

Tewrat 【تەۋرات】 a. Tevrat.

tewrenmek 【تەۋرەنمەك】 Titremek, sallanmak, sarsılmak. *Tewrinip ketmek* – Sallanıvermek.

tewrenmestin 【تەۋرەنمەستىن】 Sarsılmadan, titremeden.

tewresh 【تەۋرەش】 Titreşim.

tewretmek 【تەۋرەتمەك】 (tewrimek'ten) Sallamak, titretmek. *Qelem tewretmek* – Yazmak, kaleme almak.

tewrimek 【تەۋریمەك】 Sarsılmak, sallanmak, ırgalanmak, çalkalanmak. *Tewrep ketmek* – Sarsılmak. *Yer tewridi* – Yer sarsıldı. *Tewrimes dostluk* – Sarsılmaz dostluk. *Tepse tewrimes* – Ağır kanlı, uyuşuk.

tewrinish 【تەۋرینىش】 Titreme, sallanma, sarsılma.

tewsip 【تەۋسىپ】 a. Tasvir, tanımlama. *Tewsip qilmaq* – Tanımlamak, tasvir etmek.

tewsiye 【تەۋسىيە】 a. Tavsiye. *Tewsiye qilmaq* – Tavsiye etmek.

teshebbus 【تەشەببۇس】 Teşebbüs. *Teshebbus qilmaq* – Teşebbüs etmek.

teshebbuschan 【تەشەببۇسچان】 a.u. Girişken, faal.

teshebbuschanliq 【تەشەببۇسچانلىق】 a.u. Girişkenlik, faallik.

teshebbuschi 【تەشەببۇسچى】 a.u. Teşebbüs

eden.

teshebbuschilik 【تەشەببۇسچىلىك】 a.u. Teşebbüs etme hali.

teshebbuskar 【تەشەببۇسكار】 a.f. bk. teshebbuschan.

teshebbuskarliq 【تەشەببۇسكارلىق】 a.f.u. bk. teshebbuschanliq.

teshebbusluq 【تەشەببۇسلۇق】 a.u. Girişkenlik.

teshekkür 【تەشەككۈر】 a. Teşekkür. *Teshekkür bildirmek* – Teşekkür etmek.

teshekkürname 【تەشەككۈرنامە】 a.f. Teşekkürname.

teshkil 【تەشكىل】 a. 1. Teşkil. *Teshkil qilmaq* – Teşkil etmek. 2. Kurum, müessese. *Teshkilge éyttim* – Kuruma söyledim.

teshkiilat 【تەشكىلات】 a. Teşkilat, örgüt, kuruluş. *Jamaet teshkiilatiri* – Kamu kuruluşları. *Birleshken Döletler Teshkilati* – Birleşmiş Milletler.

teshkiilatchi 【تەشكىلاتچى】 a.u. Organiza eden, organizatör.

teshkiilatçhiliq 【تەشكىلاتچىلىق】 a.u. Organizatörlük. *Teshkiilatçhiliq xizmiti* – Organizatörlük hizmeti.

teshkiilchan 【تەشكىلچان】 a.u. Kuruma itaatli; kuruma saygılı; kurumu seven.

teshkiilchanlik 【تەشكىلچانلىك】 a.u. Kuruma itaatli olma hali; kurumu sevme hali.

teshkiliy 【تەشكىلىي】 a. Organizasyon.

teshkillenmek 【تەشكىللەنمەك】 a.u. Organiza edilmek.

teshkillenmigen 【تەشكىللەنمىگەن】 a.u. Organiza edilmemiş.

teshkillesh 【تەشكىللەش】 a.u. Organiza etme.

teshkilleshtürmek 【تەشكىللەشتۈرمەك】 a.u. Organiza etmek.

teshkillik 【تەشكىللىك】 a.u. Organiza edilmiş.
Teshkillik halde – Organiza edilmiş halde.

teshkillimek 【تەشكىللىككە】 a.u. Organiza etmek.

teshkilsiz 【تەشكىلسىز】 a.u. Organiza edilmemiş.

teshkilsizlik 【تەشكىلسىزلىك】 a.u. Organiza edilmemişlik.

teshmek 【تەشمەك】 Delmek.

teshna 【تەشنا】 f. Teşne, pek hevesli ve arzulu. *Teshna bolmaq* – Teşne olmak.

teshnaliq 【تەشئالىق】 f.u. Teşne olma hali.

teshrip 【تەشرىپ】 a. Teşrif. *Teshrip qilmaq* – Teşrif buyurmak.

teshtek 【تەشتەك】 Çanak.

teshtürmek 【تەشتۈرمەك】 (teshmek'ten) Deldirmek.

teshwiq 【تەشۋىق】 a. Teşvik, propaganda. *Teshwiq yürüzmek* – Propaganda yürütmek.

teshwiqat 【تەشۋىقات】 a. Propaganda. *Teshwiqat qilmaq* – Propaganda yapmak.

teshwiqatchi 【تەشۋىقاتچى】 a.u. Propagandacı.

teshwiqatchiliq 【تەشۋىقاتچىلىق】 a.u. Propagandacılık. *Teshwiqatchiliq ishi* – Propagandacılık işi.

teshwiqiy 【تەشۋىقىي】 a. Propagandacılık. *Teshwiqiy ishlar* – Propagandacılık işleri.

teshwish 【تەشۋىش】 a. Endişe, tereddüt. *Teshwishke salmaq* – Endişelendirmek. *Teshwishke chüshmek* – Endişelenmek; tereddüt etmek.

teshwishlen'genlik 【تەشۋىشلەنگەنلىك】 a.u. Endişeli olmaklık.

teshwishlendürmek 【تەشۋىشلەندۈرمەك】 a.u. (teshwishlenmek'ten) Endişelendirmek.

teshwishlenmek 【تەشۋىشلەنمەك】 a.u. Endişe etmek.

teshwishsiz 【تەشۋىشسىز】 a.u. Endişesiz, emin. *Teshwishsiz turmush* – Endişesiz hayat.

teshwishsizlik 【تەشۋىشسىزلىك】 a.u. Endişesizlik, eminlik.

teshwishtik 【تەشۋىشتىك】 a.u. Endişeli.

tetbiq 【تەتبىق】 a. Tatbik. *Tetbiq qilmaq* – Tatbik etmek.

tetey 【تەتەي】 I ç. Madam.

tetey 【تەتەي】 II Ayağına yeni basan çocuğun yürüyüşü.

teteylesh 【تەتەيلەش】 bk. teteylimek.

teteylimek 【تەتەيلەمەك】 Ayağına yeni basan çocuğun yürüyüşü.

tetil 【تەتىل】 a. Tatil. *Yazliq tetil* – Yazlık tatil.

tetqiq 【تەتقىق】 a. Tetkik. *Tetqiq qilmaq* – Tetkik etmek, incelemek.

tetqiqat 【تەتقىقات】 a. Araştırma, inceleme, tetkik. *Ilmiy tetqiqat instituti* – İlmî araştırma enstitüsü.

tetür 【تەتۈر】 Ters, arka, yanlış, zıd, aykırı.

Éshekke tetür minmek – Eşeğe ters binmek.

Tetür yaq – Ters taraf. *Tetür pesh* – Virgül.

Ishke tetür qarimaq – İşten bıkmak. *Tetür heriket* – Aksi faaliyet; karşı devrim. *Tetür heriketchi* – Karşı devrimci.

Tetür heriketchi – Karşı devrimci.

Tetür heriketchi – Karşı devrimci.

tetürheriketchi 【تەتۈرھەرىكەتچى】 u.a.u. Karşı devrimci.

tetürheriketçilik 【تەتۈرھەرىكەتچىلىك】 u.a.u. Karşı devrimcilik.

tetürheriketlik 【تەتۈرھەرىكەتلىك】 u.a.u. Ters hareketli.

tetürlik 【تەتۈرلىك】 Terslik, aksilik.

Pelekning tetürliqi – Kaderin ters cilvesi.

tetürpesh 【تەتۈرپەش】 u.f. Virgül.
tetürsiche 【تەتۈرسىچە】 Aksi halde.
tetürsige 【تەتۈرسىگە】 Aksine.
teyin 【تەيىن】 a. Tayin. *Teyin bolmaq* – Tayin olmak. *Teyin qilmaq* – Tayin etmek.
teyinlimek 【تەيىنلىمەك】 a.u. Tayin etmek.
Teyping Tiyen'go 【تەيپىڭ تىيەنگو】 ç. Çin çiftçilerinin ayaklanarak, 19. yüzyılın ikinci yarımında kurduğu devlet (eşitliği sağlayan Tanrı devleti, demektir).
teypünem 【تەيپۈنەم】 ç. Eski, kadim ('Teyping Tiyen'go' devletinin kurulduğu zamana atıfta bulunarak, mecazi anlamda uzak geçmiş ifade etmektedir).
teypüng 【تەيپۈڭ】 ç. Tayfun. *Teypüng hurini* – Tayfun kasırgası.
teyyar 【تەييار】 f. Hazır. *Teyyar qilmaq* – Hazırlamak. *Teyyar bolmaq* – Hazır olmak. *Teyyar bol!* – Hazırol!
teyyargerchilik 【تەييارگەرچىلىك】 f.u. Hazır olma hali. *Teyyargerchilik körmek* – Hazırlık yapmak. *Hich qandaq teyyargerchiligi yoq* – Hiçbir hazırlığı yok.
teyyargerlik 【تەييارگەرلىك】 f.u. Hazırlık. *Teyyargerlik körmek* – Hazırlık yapmak. *Yol teyyargerligini köriwatimen* – Yol hazırlığı yapıyorum.
teyyarlanmaq 【تەييارلانماق】 f.u. Hazırlanmak. *Derske teyyarlanmaq* – Derse hazırlanmak.
teyyarlash 【تەييارلاش】 f.u. Hazırlama.
teyyarlashmaq 【تەييارلاشماق】 f.u. Beraber hazırlamak, hazırlaşmak.
teyyarlatquzmaq 【تەييارلاتقۇزماق】 f.u. (teyyarlatmaq'tan); bk. teyyarlatturmaq.
teyyarlatquzush 【تەييارلاتقۇزۇش】 f.u. Hazırlattırma.

teyyarlatmaq 【تەييارلاتماق】 f.u. (teyyarlatmaq'tan) Hazırlatmak.
teyyarlatturmaq 【تەييارلاتتۇرماق】 f.u. (teyyarlatmaq'tan) Hazırlattırma.
teyyarlighuchi 【تەييارلىغۇچى】 f.u. Hazırlayan.
teyyarliq 【تەييارلىق】 f.u. Hazırlık. *Teyyarliq körmek* – Hazırlık yapmak, hazırlanmak.
teyyarlimaq 【تەييارلىماق】 f.u. Hazırlamak. *Imtihangha teyyarlimaq* – Sınava hazırlamak. *Qishliq otun teyyarlimaq* – Kışlık odun hazırlamak.
teyyarlishish 【تەييارلىشىش】 f.u. Beraber hazırlama.
teyyarlitish 【تەييارلىتىش】 f.u. Hazırlatma.
teyyartap 【تەييارتاب】 f. Parazit, asalak.
teyyartapliq 【تەييارتاپلىق】 f.u. Parazitlik, asalaklık.
tezim 【تەزىم】 a. 1. Selam 2. Saygı. *Tezim qilmaq* – Selam vermek; saygı göstermek.
tezir 【تەزىر】 a. 1. Bahane 2. Serzeniş, başa kakma, tekdir.
teziye 【تەزىيە】 a. Taziye. *Teziye bildürmek* – Başın sağ olsun demek.
teziyename 【تەزىيەنامە】 a.f. Taziyename. *Teziyename éwetmek* – Taziyename göndermek.
tezkire 【تەزكىرە】 a. Tezkire. *Tezkire kitabı* – Tezkire kitabı.
tezlenmek 【تەزلىنمەك】 Hızlandırmak.
tezlesh 【تەزلىش】 Hızlanma.
tezmek 【تەزىمەك】 Şenelmüş yeri terk etmek.
tezyiq 【تەزىقى】 a. Tazyik, basınç.
tébabet 【تەبىبەت】 a. Tababet, tabiplik, doktorluk. *Tébabet ilmi* – Tababet ilmi.
tébabetchilik 【تەبىبەتچىلىك】 a.u. Tabiplik,

doktorluk, *Junggo tēbabetchilighi* – Çin tabipliği.

tēbip 【تېبىپ】 a. bk. tēwip.

téch 【تىچ】 bk. tinch.

tégi-tetige 【تېگى-تەتتەگە】 *Tégi-tetige yétip chüshenmek* – Temelinden anlamak.

tégide 【تېگىدە】 Temelinde, altında. *Buning tégide bir nerse bar* – Bunun temelinde bir şey var.

tégidin 【تېگىدىن】 Temelinden, altından.

tégish 【تېگىش】 Değme, ait, dokunma. *Bu manga tégish* – Bu bana ait.

tégishinche 【تېگىشىنچە】 Gereğince, yeterince, uygun halde.

tégishiwalmaq 【تېگىشىۋالماق】 Değiştirmek.

tégishiwetmek 【تېگىشىۋەتمەك】 Değiştirivermek.

tégishlik 【تېگىشلىك】 Lazım, uygun, ait, gerekli. *Charilarni körmek tégishlik* – Gereken çareler uygulanmalı. *Tégishlik yosunda* – Uygun halde. *Tégishlik bolmaq* – Ait olmak. *Bu bizge tégishlik* – Bu bize ait.

tégishmek 【تېگىشمەك】 I Değmek, dokunmak, birbirini rahatsız etmek.

tégishmek 【تېگىشمەك】 II Değiştirmek.

tégishsiz 【تېگىشسىز】 Uygunsuz. *Tégishsiz chayda* – Uygun olmayan yerde; uygunsuz yerde.

tégishtürmek 【تېگىشتۈرمەك】 (tégishmek'ten II) Değiştirtmek.

tégishtürülmek 【تېگىشتۈرۈلمەك】 Değiştirilmek.

tégishtürülüş 【تېگىشتۈرۈلۈش】 Değiştirilme.

téwilgha 【تېۋىلغا】 bot. Çayır melikesi, erkek sakah.

téwilghiliq 【تېۋىلغىلىق】 Erkeç sakaldık.

téwip 【تېۋىپ】 a. Tabip, doktor.

téwipchiliq 【تېۋىپچىلىق】 Tabiplik, doktorluk.

téwipliq 【تېۋىپلىق】 Tabiplik, doktorluk.

téxi 【تېخى】 Daha, da, bir de, halen, şimdi.

téxiche 【تېخىچە】 Halen, şimdiye kadar.

téxichila 【تېخىچىلا】 Halen, şimdiye kadar. *U téxichila kéwezlikte ishlimekte idi* – O halen pamuk tarlasında işlemekte idi.

téxighiche 【تېخىغىچە】 Şimdiye kadar.

téxník 【تېخنىك】 r. Teknik.

téxnika 【تېخنىكا】 Teknik araçlar, donatım.

téxnikom 【تېخنىكوم】 r. Teknikum, lise.

téjelmek 【تېجەلمەك】 Tasarruf edilmek, iktisat edilmek.

téjesh 【تېجەش】 Tasarruf etme.

téjimek 【تېجىمەك】 Tasarruf etmek.

téjimek 【تېجىمەك】 Serseri, avare, sefil. *Yolni karwandin surang, sözni téjimek* – ata. Yolu karvandan sor, sözü serseriden.

téjimek 【تېجىمەك】 Serserilik, sefillik. *Téjimek qilmang* – Serserilik yapmayın.

téke 【تېكە】 Teke. *Tagh tékisi* – Dağ tekesi.

tékimet 【تېكىمەت】 Süslü keçe.

tékin 【تېكىن】 Bedava, parasız. *Tékin'ge almaq* – Parasız almak.

tékindin-tékin 【تېكىندىن-تېكىن】 Çok bedava. *Tékin tamaq* – Bedava yemek.

tékinxor 【تېكىنخور】 u.f. Bedavacı.

tékinxorluq 【تېكىنخورلۇق】 u.f.u. Bedavacılık.

tékisaqal 【تېكىساقال】 bot. Keçi sakal.

tékisletmek 【تېكىسلەتمەك】 (tékislemek'ten) Düzletmek, düzgün hale getirtmek.

tékislik 【تېكىسلىك】 Düzlük.

tékislimek 【تېكىسلىمەك】 Düzlemek.

tékissiz 【تېكىسسز】 Engibili.

tékissizlik 【تېكىسسزلىك】 Engibelilik.

tékist 【تېكىست】 r. Tekst, metin.
Télégramming toluq tékisti – Telegrafın tam metini.

téks 【تېكىس】 Düz, pürüzsüz. *Tüp-téks* – Dümdüz.

téqim 【تېقىم】 But.

téqish 【تېقىش】 bk. taqmaq.

téléfon 【تېلېفون】 r. Telefon. *Téléfon trupkisi* – Telefon ahizesi. *Téléfon bermek* – Telefon açmak. *Téléfonda sözlüşhüş* – Telefonda konuşma.

télégraf 【تېلېگراف】 r. Telgraf.

télégram 【تېلېگرام】 r. Telgraf.

téléskop 【تېلېسكوپ】 r. Teleskop.

télévizor 【تېلېۋىزور】 r. Televizyon.

téliqish 【تېلىقىش】 Yorulma, sesi kısılma, nefesi kısılma.

téliqmaq 【تېلىقماق】 Yorulmak, sesi kısılmak, nefesi kısılmak. *Téliqip özini yighidin tuxtalmidi* – Sesi kısılarak kendini ağıttan durduramadı. *Téliqip -téliqip külmek* – Katıla katıla gülmek.

téliqturmaq 【تېلىقتۇرماق】 (téliqmaq'tan) Yormak.

témim 【تېمىم】 Damla. *Bir témim* – Su bir damla su.

témimaq 【تېمىماق】 bk. tammaq.

témish 【تېمىش】 Damlama.

témitish 【تېمىتىش】 Damlatma.

témitquch 【تېمىتقۇچ】 Pipet (-ti), Damlalık.

témitquzmaq 【تېمىتقۇزماق】 (témitmaq'tan) Damlattırmak.

témitquzush 【تېمىتقۇزۇش】 Damlattırma.

témitmaq 【تېمىتماق】 Damlatmak. *Yash tamchilirini témitmaq* – Gözyaşını dökmek.

témpérature 【تېمپېراتۇرا】 r. Sıcaklık derecesi.

ténep-tentirep 【تېنەپ-تەنتىرەپ】 Sersem halde.

ténesht 【تېنەش】 Şaşırma, sapma, sersem hale gelme.

ténnetmek 【تېنەتمەك】 (ténimek'ten) Şaşırtmak; yolunu şaşırtmak.

téngiq 【تېڭىق】 Sarılmış.

téngiqash 【تېڭىقاش】 Hayret etme, şaşırma.

téngiqchi 【تېڭىقچى】 Kırıkçı.

téngiqchiliq 【تېڭىقچىلىق】 Kırıkçılık.

téngiqimaq 【تېڭىقماق】 Hayret etmek, şaşırmak.

téngiqliq 【تېڭىقلىق】 Sarılmış, sarılı.

téngirqash 【تېڭىرقاش】 bk. téngiqash.

téngirqatmaq 【تېڭىرقاتماق】 (téngirqimaq'tan) Hayret ettirmek, şaşırtmak.

téngirqimaq 【تېڭىرقىماق】 Hayret etmek, şaşırmak.

téngish 【تېڭىش】 bk. tangmaq.

téngishxana 【تېڭىشخانا】 (hastahanelerde) Alçı odası.

ténigen 【تېنىگەن】 Sersem, şaşırmış.

ténimek 【تېنىمەك】 Şaşırmak, sapmak, sersem hale gelmek. *Bu yerge ténep kélip qalghanmen* – Buraya şaşırp gelip kalmıştım.

ténish 【تېنىش】 bk. tanmaq.

ténnis 【تېنىس】 Tenis. *Ténnis top* – Tenis top. *Ténnis top oynimaq* – Tenis oynamak.

tép-tékiz 【تېپ-تېكيز】 Dümüz, pürüzsüz.
tépçeklesh 【تېپچەكلەش】 Ayağım yere vurma, tepinme.
tépçeklimek 【تېپچەكلیمەك】 Ayağını yere vurma; tepinmek. *Yürigim tinmay tépçeklep urup turudu* – Kalbim durmadan atıp duruyor.
tépilish 【تېپىلىش】 Bulunma.
tépilmaq 【تېپىلماق】 Bulunmak.
tépín 【تېپىن】 Harman.
tépínish 【تېپىنىش】 Yere ayaklarını vurma; tepinme.
tépínmek 【تېپىنمەك】 Yere ayaklarını vurma; tepinmek.
tépirlimaq 【تېپىرلىماق】 bk. tipirlimaq.
tépishmaq 【تېپىشماق】 I Bulmaca, bilmece.
tépishmaq 【تېپىشماق】 II Buluşmak. *Tépishqan qiz bilen yigit* – Buluşmuş kız ile delikanlı.
tépishturmaq 【تېپىشتۇرماق】 (tépishmaq'tan II) Buluşturmak.
tépishturush 【تېپىشتۇرۇش】 Buluşturma.
tére 【تېرە】 I Bir kavun türü.
tére 【تېرە】 II Deri. *Ashlighan tére* – İşlenmiş deri; sepilenmiş deri. *Xam téri* – İşlenmemiş deri. *Térisi qélin* – Derisi kalın. *Qoza térisi* – Kuzu derisi. *Moyluq tére* – Tüylü deri. *Térisige sighmay qaldi* – O gereğinden fazla gururlandı.
tére-pireng 【تېرە-پېرەنگ】 Telaş, endişe, panik, birbirine girmek. *Tére-pireng bolmaq* – Telaşa kapılmak; birbirine girmek. *Tére-pireng bolup qachmaq* – Panik içinde kaçmak.
tére-testek 【تېرە-تەستەك】 Çeşitli deri ham maddeleri.
térek 【تېرەك】 Kavak ağacı. *Aq térek* – Beyaz

kavak. *Kök térek* – Mavi kavak. *Tagh térek* – Dağ kavağı. *Qapaq térek* – Kavağın bir türü.
téri-pérenq 【تېرى-پېرەنگ】 *Téri-pérenq bolmaq* – Paniğe kapılmak; darmadağın olmak.
téríkish 【تېرىكەش】 Kızma, öfkelenme.
téríkkek 【تېرىككەك】 Çabuk kızan, çabuk öfkelenen.
téríkmeq 【تېرىكمەك】 Kızmak, öfkelenmek. *Néme téríkisen?* – Niye kızdın? *Téríkíp ketmek* – Kızıvermek.
téríktürmek 【تېرىكتۇرمەك】 (téríkmeq'ten) Kızdırmak, öfkelenmek.
tériq 【تېرىق】 Dan. *Axlighan तरीq* – Kabuğundan arınmış darı.
tériqchiliq 【تېرىقچىلىق】 Ekincilik, çiftçilik. *Tériqchiliq qilmaq* – Ekincilik yapmak.
tériqe 【تېرىقە】 a. Tarz, şekil, usul, suret, kılık. *Shu तरीqida* – Şu şekilde.
tériqish 【تېرىقىش】 bk. तरीqmaq.
tériqmaq 【تېرىقماق】 Duçar olmak, mustarip olmak.
térilghu 【تېرىلغۇ】 Ekim. *Térilghu yeri* – Ekim yeri.
térilghuluq 【تېرىلغۇلۇق】 Ekim. *Térilghuluq meydan* – Ekim alanı.
térilish 【تېرىلىش】 I Ekişme.
térilish 【تېرىلىش】 II Toplanma.
térilmek 【تېرىلمەك】 I Ekişmek. *Bu yerge shal téridi* – Bu yerge pirinç ekildi.
térilmek 【تېرىلمەك】 II Toplanmak.
térím 【تېرىم】 Ekim. *Paxta térimi* – Pamuk ekimi.
térímchilik 【تېرىمچىلىك】 Çiftçilik. «tétitmaq Tattırmak.
térish 【تېرىش】 bk. termek.

térmométir 【تېرمومېتىر】 r. Termometre, sıcakölçer.

térritoriye 【تېررىتورىيە】 r. Toprak, arazi.

térritoriyilik 【تېررىتورىيىلىك】 r.u. Bölgesel. *Térritoriyilik aptonomiye* – Bölgesel özerklik.

tése 【تېسە】 Çapa, kazma.

téshida 【تېشىدا】 Dışında. *Buning téshida* – Bunun dışında.

téshilish 【تېشىلىش】 Delinme.

téshilmek 【تېشىلمەك】 Delinmek.

téshish 【تېشىش】 I bk. tashmaq.

téshish 【تېشىش】 II bk. teshmek.

tétik 【تېتىك】 Dinç, çevik.

tétiklenmek 【تېتىكلەنمەك】 Dinçleşmek.

tétikleshmek 【تېتىكلەشمەك】 Dinçleşmek, çevikleşmek.

tétiklik 【تېتىكلىك】 Dinçlik, çeviklik.

tétiklinish 【تېتىكلىنىش】 Dinçleşme.

tétiq 【تېتىق】 Baharat. *Tétiq salmaq* – Baharat koymak.

tétiqsiz 【تېتىقسىز】 Tatsız, manasız, anlamsız. *Tétiqsiz bir jan* – Anlamsız bir kişi. *Tétiqsiz gep* – Tatsız söz.

tétiqsizliq 【تېتىقسىزلىق】 Tatsızlık, anlamsızlık, çirkinlik. *Tétiqsizliq qilmaq* – Tatsızlık etmek.

tétim 【تېتىم】 Çitmik, fiske. *Bir tétim tuz* – Bir fiske tuz.

tétimaq 【تېتىماق】 Tatmak, çeşnisine bakmak. *Éghizgha tétighidek bir nerse* – Lezzetine doyulabilecek bir şey. *Tétip baqmaq* – Tadına bakmak. *Temini tétip körüng* – Tadına bakın. *Bu néme tétidu?* – Bu ne tat? *Bir özi on ademge tétidu* – Tek kendisi on adama karşı koyar. *Bir tiyingha tétimaydu* – Bir İruşa değmez.

tétish 【تېتىش】 bk. tétimaq.

tétitish 【تېتىتىش】 Tattırma.

téyilghaq 【تېيىلغاق】 Kaygan.

téyilghaqlik 【تېيىلغاقلىك】 Kayganlık.

téyilish 【تېيىلىش】 Kayma.

téyilmaq 【تېيىلماق】 Kaymak, U changghida téyilishni yaxshi körüdu O kayakta kaymayı seviyor.

téyish 【تېيىش】 bk. taymaq.

téyiz 【تېيىز】 Sığ; çok derin olmayan. *Téyiz su* – Sığ su.

téyizlik 【تېيىزلىك】 Sığlık. *Chungqur-téyizligini bilmey, hergiz sugha chüshmigin* – Derin veya sığlığını bilmeden hiçbir zaman suya girme.

téz 【تېز】 Çabuk, hızlı. *Téz oqumaq* – Çabuk okumak. *Téz arida* – Hızla. *Achchighi téz kélidighan adem* – Çabuk kızan adam.

tézhil 【تېزچىل】 Acelecil.

tézdin 【تېزدىن】 Yakında, hemen, birazdan, az sonra.

tézek 【تېزەك】 Tezek. *Kala tézigi* – İnek tezeği.

tézeklesh 【تېزەكلەش】 Dışkısını salma, tersleme.

tézeklimek 【تېزەكلەمەك】 Dışkısını salmak, terslemek.

tézis 【تېزىس】 r. Tez, sav, müddea.

tézhleshmek 【تېزەلەشمەك】 Hızlanmak.

tézhleshürmek 【تېزەلەشتürمەك】 (tézhleshmek'ten) Hızlandırmak.

tézhleshürüş 【تېزەلەشتürۈش】 Hızlandırma.

tézhletküchi 【تېزەلەتكۈچى】 Hızlandırıcı.

tézhletmek 【تېزەلەتمەك】 (tézhlemek'ten) Hızlandırmak.

tézlik 【تېزلىك】 Hız, çabukluk. *Tézlik bilen*
– Hızla.

tézlikte 【تېزلىكتە】 Acele olarak, hemen.

tézlmek 【تېزلىمەك】 Hızlanmak.

tibbiy 【تېببىي】 a. Tıbbî. *Tibbiy yardem* –
Tıbbî yardım.

Tibetlik 【تېبەتلىك】 Tibetli.

tif 【تىف】 r. Tifo.

tigh 【تىغ】 f. Ağız, namlu, bıçak, jilet bıçağı.

tiiinmaq 【تىئىنماق】 Dilimlenmek, kesilmek,
biçilmek.

tijaret 【تىجارەت】 a. Ticaret.

tijaretdchi 【تىجارەتچى】 a.u. Tacir, tüccar.

tijaretdhilik 【تىجارەتچىلىك】 a.u. Tüccarlık.

tik 【تىك】 Dik. *Tik turmaq* – Dik durmak.

tik-tak 【تىك-تاك】 Tik tak.

tiken 【تىكەن】 Diken. *Qolumgha tiken*
kirgüzüp aldım – Elime diken giriverdi.
Tikendin तरीق ünüdu déme – Dikenden darı
yetişmez.

tiken'gül 【تىكەنگۈل】 bot. Sarısabır.

tikenleshmek 【تىكەنلەشمەك】 Üşüyüp
titremek. *Boyım tikenliship turuptu* –
Vücutum üşüyüp titriyor.

tikenlik 【تىكەنلىك】 Dikenli. *Tikenlik sim* –
Dikenli tel. *Qizil gül tikenlik boludu* – Kızıl
gül dikenli olur.

tikenlishish 【تىكەنلىشىش】 bk. tikenleshmek.

tikich 【تىكىچ】 Yara izi, dikiş.

tikilmek 【تىكىلمەك】 Dikilmek.

tikish 【تىكىش】 bk. tikmek.

tikke 【تىككە】 Dikey. *Tikke turmaq* – Dikey
olmak.

tikkide 【تىككىدە】 bk. tikke.

tikküchi 【تىككۈچى】 Terzi. *Tikküchi ayal* –
Terzi kadın.

tikküchilik 【تىككۈچىلىك】 Terzilik.

tikküzmek 【تىككۈزمەك】 (tikmek'ten
Diktirmek.

tiklenmek 【تىكلەنمەك】 Diklenmek.

tiklesh 【تىكلەش】 Dikleme.

tikletmek 【تىكلەتمەك】 (tiklimek'ten) Dikey
etmek.

tiklettürmek 【تىكلەتتۈرمەك】 Dikey ettirmek.

tiklik 【تىكلىك】 Diklik.

tiklime 【تىكلىمە】 Dikleme.

tiklimek 【تىكلىمەك】 Diklemek. *Alaqini*
tiklimek – İlişki kurmak.

tiklinish 【تىكلىنىش】 Diklenme.

tikliwalmaq 【تىكلىۋالماق】 1. Dikey hale
getirmek 2. Kurmak, yerleştirmek.

tikliwélish 【تىكلىۋېلىش】 bk. tikliwalmaq.

tikmek 【تىكمەك】 I Dikmek. *Tikip qoymaq* –
Dikmiş olmak.

tikmek 【تىكمەك】 II Dikmek. *Köchet tikmek*
– Ağaç dikmek. *Köchet tikidighan waxt keldi* –
Ağaç dikmenin zamanı geldi. *Köz tikmek* –
Göz dikmek. *Chédir tikmek* – Çadır kurmak.
Aidin kelgen'ge bir at tiktım – Önce gelene bir
at vermeyi vadettim.

tiktürmek 【تىكتۈرمەك】 (tikmek'ten
Diktirmek.

tiktürüşh 【تىكتۈرۈش】 bk. tiktürmek.

tiqash 【تىقاش】 Kapatma, kapatış.

tiqildash 【تىقىلداش】 Takırdama.

tiqildatmaq 【تىقىلداتماق】 (tiqildimaq'tan)
Takırdatmak.

tiqildimaq 【تقلدماق】 Takırdamak.

tiqildurmaq 【تقلدۇرماق】 Sıkıştırmak.

tiqilish 【تقلش】 Sıkma, kalabalık, sıkışık.
Tiqilish qilmaq – Sıkışıklık yapmak.

tiqilmaq 【تقلماق】 Sokulmak, sıkışmak.
Tiqilip qalmaq – Sıkışıp kalmak. *Bashqining ishige tiqilma* – Başkasının işine sokulma (karışma).

tiqimaq 【تقماق】 Kapatmak. *Ishikni tiqimay bosh qoy* – Kapıyı kapatmadan boş bırak.

tiqin 【تقن】 Tıkaç, tıpa, tıpa.

tiqinliq 【تقنلىق】 Darlık, kalabalık.

tiqirlatmaq 【تقيرلاتماق】 Çatırdatmak, şakırdatmak.

tiqirlimaq 【تقيرلماق】 Çatırdamak, şakırdamak.

tiqish 【تقش】 Sokma, gizleme.

tiqishlimaq 【تقشلىماق】 Yükllemek, dayanmak, sıkıştırmak.

tiqishturmaq 【تقششۇرماق】 Gizlemek, saklamak.

tiqma-tiqmaq 【تقما-تقماق】 Kalabalık, sıkışıklık. *Tiqma-tiqmaq bolup ketti* – Sıkışıklık oluverdi.

tiqma-tiqmaqliq 【تقما-تقماقلىق】 Kalabalık, sıkışıklık.

tiqmaq 【تقماق】 Sokmak, gizlemek. *Eqip qoymaq* – Gizlemek. *Tumshughingni tiqma* – Burnunu sokma.

til 【تىل】 Dil. *Ana tili* – Ana dili. *Uyghur tili* – Uygur dili. *Edebiy til* – Edebî dil y.d. *Saatning tili* – Saat dili, saat ibresi. *Til tekküzmek* – Hakaret etmek. *Tili kemtük* – Kekeme. *Tilim kelmeydu* – Telaffuz edemiyorum. *U tilidin ilindi* – O dilinden yakalandı. *Öz tilingdin kör* – Kendi

konuşmandan gör. *Balining tili chikti* – Çocuk konuşmaya başladı; Çocuk dillendi. *Til almaq* – Söz dinlemek. *Til almash* – Söz dinlemez. *Tilgha almaq* – Dile getirmek. *Tilgha almasliq derijide* – Dile getirilmesi güç. *Tilgha élip bolmaydu* – Söylenmesi imkansız. *Til anglimaq* – Tenkite maruz kalmak. *Tilimning uchida turudu* – Dilimin ucunda. *Til biriktürmek* – Ağız birliği etmek. *Tilingni tart* – Konuşmanı kes. *Tilingni saqla* – Ağızını sıkı tut. *Tildin qalmaq* – Dili tutulmak. *Tilgha kelmek* – Dile gelmek. *Tilgha kirmek* – Söz dinlemek.

tilchi 【تىلچى】 Dilci.

tilek 【تىلەك】 Dilek. *Tilingni éyt!* – Dileğini söyle! *Tüp tiligim seni körüş* – Asıl dileğim seni görmek.

tilekchi 【تىلەكچى】 Dileyen.

tilekdash 【تىلەكداش】 Dilektaş, ülküdaş. *Tilekdash bolmaq* – Ülküdaş olmak.

tilekdashliq 【تىلەكداشلىق】 Ülküdaşlık.

tilemchi 【تىلەمچى】 Dilenci.

tilemchilik 【تىلەمچىلىك】 Dilencilik. *Tilemchilik qilmaq* – Dilencilik yapmak.

tilenchi 【تىلەنچى】 bk. tilemchi.

tilenchilik 【تىلەنچىلىك】 bk. tilemchilik.

tiler-tilimes 【تىلەر-تىلیمەس】 İster istemez.

tilesh 【تىلەش】 Dileme, dileş.

tilet 【تىلەت】 bk. telet.

tilghash 【تىلغاش】 Seçme, ayıklama, arama, karıştırma, evirip çevirme.

tilghimaq 【تىلغىماق】 Seçmek, ayıklamak, aramak, karıştırmak, evirip çevirmek. *Traktor yerni tilghidi* – Traktör toprağı sürdü.

tilxet 【تىلخەت】 u.f. Makbuz, senet.

tilik 【تىلىك】 Dilinmiş, kesili, biçili.

tiliklik 【تىلىكلىك】 bk. tilik.

tilim 【تيلم】 Dilim. *Bir tilim qoghun* – Bir dilim kavun.

tilimek 【تيلمەك】 Dilemek. *Jéning néme tilise, shuni al* – Canın neyi dilese şunu al. *Muweppeqiyyet tileymen* – Başarılar dilerim.

tilimlimek 【تيلملىمەك】 Dilim dilim halinde kesmek.

tiliwalmaq 【تيلۋالماق】 İstemek, dileyerek almak.

tilish 【تيلش】 Dilme.

tilla 【تلا】 Altın para.

tillash 【تلاش】 Hakaret etme.

tillashmaq 【تلاشماق】 Hakaretleşmek; küfür edişmek.

tilliq 【تيللىق】 Dilli. *Köp tilliq* – Çok dilli. *Ötkür tilliq kishi* – Keskin sözlü kişi.

tilimaq 【تيلماق】 Hakaretlemek, küfür etmek, azarlamak.

tilmach 【تيلماچ】 tar. Tercüman.

tilmachliq 【تيلماچلىق】 Tercümanlık. *Tilmachliq qilmaq* – Tercümanlık yapmak.

tilmaq 【تيلماق】 Dilimlemek.

tilsim 【تيلسىم】 a. Füsün, büyü.

tilsimat 【تيلسىمات】 a. bk. tilsim.

tilsimliq 【تيلسىملىق】 a.u. Füsünlu, büyüü.

tilsiz 【تيلسىز】 Dilsiz.

tilsizlik 【تيلسىزلىك】 Dilsizlik.

tilshunas 【تيلشۇناس】 u.f. Dilci.

tilshunasliq 【تيلشۇناسلىق】 u.f.u. Dilcilik.

tiltumar 【تيلتۇمار】 Nazarlık, tılsım.

timaq 【تىماق】 bk. tirmaq.

timen 【تىمەن】 Dinç, sağlam. dişelilik.

timenlik 【تىمەنلىك】 Dinçlik, sağlamlık.

timisqilash 【تىمسقىلاش】 Yoklama, süzme, arama.

timisqilimaq 【تىمسقىلماق】 Yoklamak, süzmek, aramak.

tin 【تىن】 Nefes. *Tin tartmaq* – Nefes almak. *Tiningni chiqarma!* – Sesini çıkarma! *Etrap tip-tin* – Etraf sakin ve sessiz.

tinch 【تىنچ】 Sakin, barışçıl, barışçıl, esen.

tinch-aman 【تىنچ-ئامان】 Huzur ve esen. *Tinch-aman bolung* – Huzurlu ve esen olun.

tinchimaq 【تىنچىماق】 Teselli bulmak, avunmak, sevinmek, içi açılmak, sakinleşmek.

tinchlanmaq 【تىنچلانماق】 Rahatlamak, huzura kavuşmak, emin olmak.

tinchliq 【تىنچلىق】 Sakinlik, esenlik, barış, sulh. Dünya tinchliq terepdarliri kon'gresi – Dünya barışseverler kurultayı. *Tinchliq bermek* – Rahatlatmak; huzura kavşuturmak. *Téchliq bermeydu* – Rahatsız ediyor. *Tinchliq yoq* – Eminlik yok; huzur yok. *Tinchliqta bille yashash* – Barış içinde beraber yaşamak. *Tinchliq sorashmaq* – Karşılıklı hal hatır sormak. *Etrap jim-jit tinchliq* – Etraf sakin ve esen.

tinchliqxumar 【تىنچلىقخۇمار】 u.f. Barışsever.

tinchliqperwer 【تىنچلىقپەرۋەر】 u.f. Barışsever. *Tinchliqperwer döletler* – Barışsever devletler.

tinchliqperwerlik 【تىنچلىقپەرۋەرلىك】 u.f.u. Barışseverlik.

tinchliqsüyer 【تىنچلىقسۇيەر】 Barışsever.

tinchlinish 【تىنچلىنىش】 Rahatlama, huzura kavuşma, emin olma.

Tinchmusiz 【تىنچمۇسىز】 Esen misiniz? *Tinch kurulus* – Barış içindeki yapım. *Tinch yol bilen* – Barış yolu ile. *Tinch bolmaq* – Sakin olmak. *Tinch turmush* – Barış ve huzur içindeki hayat.

tinchsiz 【تىنچسىز】 Huzursuz.
tinchsizlandurmaq 【تىنچسىزلاندۇرماق】
Huzursuz etmek.
tinchsizlandurush 【تىنچسىزلاندۇرۇش】
Huzursuz etme.
tinchsizlanmaq 【تىنچسىزلانماق】
Huzursuzlanmak, tedirgin olmak.
tinchsizliq 【تىنچسىزلىق】 Huzursuzluk,
tedirginlik.
tinchsizlimaq 【تىنچسىزلىماق】 Huzursuz etmek,
tedirgin etmek.
tinchsizlinish 【تىنچسىزلىنىش】 Huzursuzlanma,
tedirgin olma.
tindurmaq 【تىندۇرماق】 I Teskin etmek,
yatıştırmak, dindirmek, sakinleştirmek.
tindurmaq 【تىندۇرماق】 II Gömmek,
doldurmak.
tindurush 【تىندۇرۇش】 I Teskin etme,
yatıştırma, dindirme, sakinleştirme.
tindurush 【تىندۇرۇش】 II Gömme, doldurma.
ting 【تىڭ】 I Sağlam, dinç, sürülmemiş. **Ting**
yer – Sürülmemiş toprak.
ting 【تىڭ】 II Nefes, soluk; bk. tin. **Tingi**
chiqmay qaldi – Nefesi kesildi.
tingchi 【تىڭچى】 Casus, dedektif, gizli
dinleyen.
tingirkimaq 【تىڭىركىماق】 Hayret etmek,
şaşırmak.
tinglanmaq 【تىڭلانماق】 Duyulmak.
tinglash 【تىڭلاش】 Dinleme.
tinglatmaq 【تىڭلاتماق】 Dinletmek.
tinglimaq 【تىڭلىماق】 Dinlemek.
tingshash 【تىڭشاش】 bk. tinglimaq.
tingshighuchi 【تىڭشىغۇچى】 Dinleyici.

tingshimaq 【تىڭشىماق】 Dinlemek. **Gep**
tingshimaq – Söz dinlemek. **Tingshanglar!** –
Dinleyin!
tingtinglash 【تىڭتىڭلاش】 bk. tingtinglimaq.
tingtinglimaq 【تىڭتىڭلىماق】 Kulak misafiri
olmak.
tiniiq 【تىنىق】 I Duru, şeffaf. **Tiniiq hawa** –
Temiz hava.
tiniiq 【تىنىق】 II Nefes.
tiniiqliq 【تىنىقلىق】 Duruluk, şeffaflık,
temizlik.
tiniiqmaq 【تىنىقماق】 Dinlenmek, sakinleşmek.
tiniiqturmaq 【تىنىقتۇرماق】 (tiniiqmaq'tan)
Dinlendirmek, sakinleştirmek.
tinim 【تىنىم】 Rahat, sükunet, huzur,
durgunluk. **Etidin kechkirgiche tinim yoq** –
Sabahtan akşama kadar dinlenmeden. **Tinim**
bermeydu – Rahat bırakmıyor. **Tinim tapmaq** –
Rahatlamak.
tinimsiz 【تىنىمسىز】 Dinlenmek nedir bilmez;
hareketli. **Tinimsiz adem** – Endişeli adam.
Tinimsiz ishlimek – Durmadan çalışmak;
dinlenmemek.
tinimsizliq 【تىنىمسىزلىق】 Dinlenmezlik,
hareketlilik.
tinish 【تىنىش】 bk. tinmaq.
tinjang 【تىنجاڭ】 ç. Nazır.
tinjiq 【تىنجىق】 Boğucu, bunaltıcı, pek sıcak.
tinjiqliq 【تىنجىقلىق】 Boğucu hal, bunaltıcı
hal, pek cı caklık.
tinma 【تىنما】 Tortu, çöküntü.
tinmaq 【تىنماق】 I Avunmak, teskin olmak,
rahat etmek. **Könglüm tindi** – Canım rahatladı.
Yil on ikki ay tinmaydu – Bütün yıl boyu
çalışıyor. **Közüm tinip ketti** – Gözüm karardı.

tinmaq 【تىنماق】 II Dolmak, dolup düz olmak. *Adem tinip ketti* – İnsan çoğaldı.

tinmas 【تىنماس】 Yorulmaz, dinlenmez, hareketli.

tinmasliq 【تىنماسلىق】 Yorulmazlık, dinlenmezlik, hareketlilik.

tinmastin 【تىنماستىن】 Yorulmadan, dinlenmeden, durmadan.

tinmay 【تىنماي】 Durmadan, dinlenmeden. *Yamghur tinmay yaghiwatidu* – Yağmur durmadan yağıyor.

tintimek 【تىنتىمەك】 Aramak, araştırmak.

tintish 【تىنتىش】 Arama, araştırma.

tip 【تىپ】 I r. Tip. *Yéngi tiptiki partiye* – Yeni tipteki parti. *Éghir tiptiki mashina yasash zawuti* – Ağır tipteki otomobil üretim fabrikası.

tip 【تىپ】 II a. Tıp. *Tip ilmi* – Tıp ilmi.

tip 【تىپ】 III. *Tip-tinch* – Sessiz sakin. *Tip-tinch bolup qaldi* – Sessiz sakin oluverdi. *Tip-tiniq* – Berrak.

tipik 【تىپىك】 r. Tipik.

tipikleshmek 【تىپىكلەشمەك】 r.u. Bir tipe uygun hale gelmek.

tipikleshtürmek 【تىپىكلەشتۈرمەك】 r.u. Bir tipe uygun yapmak.

tipikleshtürüş 【تىپىكلەشتۈرۈش】 r.u. bk. tipikleshtürmek.

tipiklik 【تىپىكلىك】 r.u. Tipiklik.

tipiklimek 【تىپىكلىمەك】 r.u. Bir tipe uygun hale getirmek.

tipirchilimaq 【تىپىرچىلىماق】 Çırpınmak. *Néme munche tipirchilaysen?* – Neden bu kadar çırpınıyorsun?

tipirlimaq 【تىپىرلىماق】 Çırpınmak, çabalamak.

tirazh 【تىراز】 r. Tiraj.

tirazhliq 【تىرازلىق】 r.u. Tirajlı. *Az tirazhliq kitap* – Az basımlı kitap.

tirek 【تىرەك】 Direk. *Tirek qoymaq* – Direk koymak.

tirelmek 【تىرەلمەك】 Dayanmak, takılmak.

tirenmek 【تىرەنمەك】 Dayanmak, yaslanmak.

tirik 【تىرىك】 Diri, canlı. *Tirik qalmaq* – Diri kalmak. *Közümning tirigide* – Diriliğimde, ölmeden önce.

tirikchilik 【تىرىكچىلىك】 Yaşam mücadelesi. *Tirikchiliq qilmaq* – Yaşam mücadelesi vermek.

tiriklik 【تىرىكلىك】 Yaşam, dirilik. *Uning ölü-tirikligi melum emes* – Onun ölü diriliği belli değil.

tiriktap 【تىرىكتاپ】 Parazit, asalak.

tiriktapliq 【تىرىكتاپلىق】 Parazitlik, asalaklık.

tiriq 【تىرىق】 Pinti, cimri.

tiriqliq 【تىرىقلىق】 Pintilik, cimrilik.

tirildürmek 【تىرىلدۈرمەك】 (tirilmek'ten) Diriltmek.

tirildürüş 【تىرىلدۈرۈش】 Diriltme.

tirilish 【تىرىلىش】 Dirilme.

tirilmek 【تىرىلمەك】 Dirilmek.

tiriltish 【تىرىلتىش】 Diriltme.

tirimek 【تىرىمەك】 Diremek, dayamak. *Tirep turmaq* – Dayayıp durmak.

tirinish 【تىرىنىش】 Dayanma, yaslanma.

tirishchan 【تىرىشچان】 Girişken, gayretli, çalışkan, özenli.

tirishchanliq 【تىرىشچانلىق】 Girişkenlik, gayretlilik, çalışkanlık, özenlilik. *Tirishchanliq körsetmek* – Gayret etmek.

tirishish 【تېرىشىش】 I Çabalama, çırpınma, gayret etme.

tirishish 【تېرىشىش】 II Buruşma, kırışma.

tirishqaklik 【تېرىشقاكلىك】 Buruşukluk, kırışıklık.

tirishqaq 【تېرىشقاق】 I Çalışkan, girişken.

tirishqaq 【تېرىشقاق】 II Buruşuklar içinde, kırışıklı.

tirishqaqlik 【تېرىشقاقللىك】 Çalışkanlık, girişkenlik.

tirishmaq 【تېرىشماق】 I Çabalamak, çırpınmak, gayret etmek.

tirishmaq 【تېرىشماق】 II Buruşmak, kırışmak.

tirishurmaq 【تېرىشۇرماق】 Buruşturmak, kırıştırmak.

tirjajmaq 【تېرجايماق】 Kıvrılmak, kıvrınmak.

tirjiyish 【تېرجيىش】 Kıvrılma, kıvrınma.

tirkelme 【تېركەلمە】 Koşulan, tablan, bağlanan.

tirkelmek 【تېركەلمەك】 Koşulmak, takılmak, bağlanmak.

tirkesh 【تېركەش】 Takma, bağlama, ebeme.

tirketmek 【تېركەتمەك】 (tirkimek'ten) Römork yaptırmak, bağlatmak.

tirkettürmek 【تېركەتتۈرمەك】 Römork yaptırtmak, bağlattırmak.

tirkimek 【تېركىمەك】 Takmak, bağlamak, eklemek. *Biznimu tizimgha tirkep qoyung* – Bizi de listeye ekleyin.

tirqirash 【تېرقىراش】 Her tarafa kaçışma; her tarafa dağılma.

tirqiratmaq 【تېرقىراتماق】 (tirqirimaq'tan) Dağıtmak, kovmak.

tirqirimaq 【تېرقىرماق】 Her tarafa kaçışmak; her tarafa dağılmak.

tirmaq 【تىرماق】 Tırnak. *U chish-tirmighi bilen yépushiwaldi* – O bütün gücü ile sarıldı.

tirmaqlash 【تىرماقلاش】 Tırnaklama.

tirmaqlimaq 【تىرماقلىماق】 Tımabamak.

tirmilimaq 【تىرمىلىماق】 Tırmalamak.

tirmughuch 【تىرمۇغۇچ】 Tırmık (-ğı), bahçıvan tarağı.

tirna 【تىرنا】 Turna.

tirnaq 【تىرناق】 bk. tirmaq.

tirnash 【تىرناش】 Tırmalama.

tirnilawetmek 【تىرنىلاۋەتمەك】 Tımaklayıvermek.

tirnilimaq 【تىرنىلىماق】 Tırmıklamak.

tirnimaq 【تىرنىماق】 bk. tirmilimaq.

tirsiq 【تىرسىق】 Kaprisli, şımanık.

tirsiqliq 【تىرسىقلىق】 Kaprislilik, şımarıklık.

tirsildash 【تىرسىلداش】 bk. tirsildimaq.

tirsildatmaq 【تىرسىلداتماق】 (tirsildimaq'tan) Çatırtı, patırtı yapmak.

tirsildimaq 【تىرسىلدىماق】 Çatırtı, patırtı olmak.

tirtek 【تىرتەك】 Kaprisli, şımarık.

tirteklik 【تىرتەكلىك】 Kaprislilik, şımanıklık.

tirtiқ 【تىرتىق】 Yara izi.

tirtiqliq 【تىرتىقلىق】 Yara izli.

tishang 【تىشاڭ】 ç. Demir kürek.

titilish 【تېتىلىش】 Ditilme, diriliş.

titilmaq 【تېتىلماق】 Ditilmek.

titiwetmek 【تېتىۋەتمەك】 Altüst etmek, dağıtmak, karmakarışık etmek, ditivermek. *U pütün dunyani titiwetti* – O bütün dünyayı altüst etti.

titiwétish 【تېتىۋېتىش】 bk. titiwetmek.

titquchi 【تتقۇچى】 Keten ditin işçi.
titquzmaq 【تتقۇزماق】 bk. titturmaq.
titquzush 【تتقۇزۇش】 bk. titturush.
titmaq 【تتتماق】 Ditmek. *Titip tashlimaq* –
Ditivermek.
titrek 【تتترك】 Titrek. *Uni titrek bésip ketti*
– Onu titrek basiverdi.
titresh 【تتترهش】 Titreme, titreş.
titreshmek 【تتترهشمهك】 Titreşmek, beraber
titremek.
titretmek 【تتترهتمهك】 (titirmek'ten)
Titretmek.
titrimek 【تتتريمهك】 Titremek.
titturmaq 【تتتۇرماق】 Dittirmek.
titturush 【تتتۇرۇش】 Dittirme.
tiwip 【تتۈپ】 a. bk. téwip.
tiwit 【تتۈت】 Tiftik. *Öchkinin tiwiti* – Keçi
tiftiği.
tiwitliq 【تتۈتلىق】 Tiftikli. *Tiwitliq öchke* –
Tiftikli keçi. *Tiwitliq rext* – Tiftikli kumaş.
tiyatir 【تتياتير】 r. Tiyatro.
tiyek 【تتبهك】 bk. tirek.
tiyin 【تتيين】 I Sincap.
tiyin 【تتيين】 II Kuruş. *Bir tiyinhimu*
turmaydu – Bir kuruşa değmez.
tiyinliq 【تتيينلىق】 Kuruşluk. *Besh tiyinliq* –
Beş kuruşluk.
tiyish 【تتبيش】 bk. tiymaq II.
tiymaq 【تتيماق】 I bk. tirnaq.
tiymaq 【تتيماق】 II Yatıştırmak, yasak etmek,
menetmek.
tiz 【تتيز】 Diz. *Tiz pükme* – Diz bükme.
Tiz püktürmek – Diz büktürmek. *Tiz chökme*

– Diz çökmek. *Tiz chöküp oturmaq* – Diz
çökerek oturmak.
tiza 【تتيزا】 ç. tar. Para.
tizdurmaq 【تتيزدۇرماق】 (tizmaq'tan) Sıraya
koydurmak.
tizdürüş 【تتيزدۇرۇش】 Sıraya koydurma.
tizgin 【تتيزگىن】 Dizgin. *Étingning tizginini*
tart – Atının dizginini çek. *Uning tizginini*
biraz tartip qoyush kérek – Onun dizginini
biraz çekmek lazım.
tizghu 【تتيزغۇ】 bk. tiziq.
tizghuchi 【تتيزغۇچى】 Dizici, sıralayan. *Herp*
tizghuchi – Dizici, mürettip.
tiziq 【تتيزىق】 1. Dizili bağ 2. Gardanlık.
tizilish 【تتيزىلىش】 bk. tizilmaq.
tizilmaq 【تتيزىلماق】 Sıralanmak.
tizim 【تتيزىم】 Liste. *Tizimgha élish* –
Kaydetme. *Tizimgha élinmaq* – Kaydedilmek.
tizimlanmaq 【تتيزىملانماق】 Kaydolmak.
tizimlash 【تتيزىملاش】 Kaydetme.
tizimlatmaq 【تتيزىملاتماق】 (tizimlimaq'tan)
Kaydettirmek.
tizimlimaq 【تتيزىملىماق】 Kaydetmek.
Tizimlap közdin köchürüş – Kaydı gözden
geçirme.
tizish 【تتيزىش】 Sıralama.
tizlendürmek 【تتيزلەندۈرمهك】 Diz çöktürmek.
tizlenmek 【تتيزلەنمهك】 Diz çökmek.
tizlesh 【تتيزلەش】 Dizlenme.
tizlimek 【تتيزلىمهك】 bk. tizlenmek.
tizma 【تتيزما】 Sıra, dizi. *Tizma taghlar* – Sıra
dağlar.
tizmaq 【تتيزماق】 Sıralamak. *Üstelge*
qachilarni tizip qoydum – Masaya kutuları

sıralayıp koydum.

toghach 【توغاچ】 I bk. toqach.

toghach 【توغاچ】 II Parça. *Alte toghach sopun* – Altı parça sabun.

toghan 【توغان】 Su bendi, bütet, bağlağı. *Su kelmeste toghan tut* – Su gelmeden bend çek.

toghay 【توغاي】 bk. torghay.

toghra 【توغرا】 Doğru, dürüst. *Toghra saet* – Doğru saat. *Toghra körmek* – Doğru bulmak. *Éytqiningiz toghra* – Söylediğiniz doğru. *Toghra bulungluk* – Dik açılı. *Toghra béring* – Dümdüz gidin. *Toghra kelmek* – uymak, uygun gelmek, tesadüf etmek. *Bérishqa toghra keldi* – Varmak icabetti. *Toghra kelse* – Uygun görülsün. *Toghra kelgen yerde* – Olduğu yerde. *Éytqining toghra kelsun* – Söylediğin doğru çıksın. *Toghra tonush* – Dürüst tanım. *Toghra bulung* – Dik köşe.

toghraq 【توغراق】 I Kara kavak.

toghraq 【توغراق】 II Küçük parçası.

toghraqliq 【توغراقلىق】 Çalılık.

toghram 【توغرام】 Parça, lokma, dilim. *Bir toghram gösh* – Bir parça et.

toghrash 【توغراش】 Kesme, kesiş.

toghri 【توغرى】 bk. toghra.

toghrida 【توغرىدا】 Hakkında, üzerinde.

toghridin-toghra 【توغرىدىن-توغرا】 Doğrudan doğru.

toghrighu 【توغرىغۇ】 Doğru ya; evet dürüst.

toghriliq 【توغرىلىق】 Doğruluk, dürüstlük.

toghrilimaq 【توغرىلىماق】 Doğrulamak, düzeltmek.

toghrimaq 【توغرىماق】 Kesmek.

toghrisida 【توغرىسىدا】 Hakkında, üzerinde.

toghrisigha 【توغرىسىغا】 Düzüne, dümdüz.

Toghrisigha yürüwéring – Düzüne yürüyeversin.

toghruluq 【توغرۇلۇق】 ed. Hakkında, üzerine, için, dair, ait. *Bu toghruluq* – Bunun hakkında.

toxla 【توخلا】 Toklu.

toxta! 【توختا!】 Dur!

toxtalghusiz 【توختالغۇسىز】 Durmaksızın, durmadan.

toxtalmastin 【توختالماستىن】 Durmaksızın, durmadan, duraksamadan.

toxtalsiz 【توختالسىز】 bk. toxtalghusiz.

toxtam 【توختام】 Anlaşma. *Toxtamgha kelmek* – Anlaşmak. *Toxtam xet* – Kararname.

toxtawsiz 【توختاۋسىز】 Durmadan, durmaksızın, devamlı.

toxtash 【توختاش】 Durma.

toxtashliq 【توختاشلىق】 Sabit, değişmez, durağan.

toxtatqusiz 【توختاتقۇسىز】 Karşı konulamaz, zaptolunamaz, coşkun, durdurulamaz.

toxtatmaq 【توختاتماق】 Durdurmak. *Mashinini toxtatmaq* – Otomobili durdurmak.

Biz qanning éqishini toxtutalmiduq – Biz kanın akışım durduramadık. *Toxtutup bolmaydu* – Durduramaz. *Suni toxtatmaq* – Suyu durdurmak. *Öz-özini toxtutup alalmay* – Kendini durdurmadan. *Külkemni toxtutalmidim* – Kendimi gülmekten alıkoymadım. *U köz yéshini toxtutalmidi* – O göz yaşını durduramadı. *Gepni toxtat!* – Konuşmayı kes! *Özini toxtatqan kishi* – Ağırbaşlı kişi.

toxtimaq 【توختىماق】 Durmak. *Aptobus toxtaydighan jay* – Otobüs durağı. *Paraxot pristanda toxtidi* – Gemi limanda durdu. *Mashinam yolda toxtap qaldi* – Otomobilim yolda duruverdi. *Toxtap turung!* – Durun!

Toxtap qalmaq – Duraksamak. *Pütün ish toxtap qaldi* – Bütün iş duraksadı. *Yürigim toxtidi* – Kalbim durdu. *Uning qéni toxtap qaldi* – Onun kanı durdu. *Toxtighan adem* – Kaşlı adam.

toxtimay 【توختىماي】 Durmadan, durmaksızın.

toxu 【توخۇ】 Tavuk. *Kürük toxu* – Kuluçka, gürk. *Toxu göshi* – Tavuk eti. *Kishining toxusi kishige ghazdek körüner* – d. Kişi tavuğu kişiye kaz görünür. *Toxu yili* – Tavuk yılı (12 hayvan takviminin tavuk yılı, yüzyılımızın 1933, 1945, 1957 yılları tavuk yılıdır). *Qum toxusi* – Toy kuşu. *Néken toxusi* – Yaban horozu, çalı horozu. *Yawayi toxu* – Çalı horozu, yaban horozu.

toxu-tümen 【توخۇ-تۈمەن】 Ev kuşları.

toxuxana 【توخۇخانا】 u.f. Tavuk kümesi.

toxuköz 【توخۇكۆز】 Sıçankulağı.

tok 【توك】 r. Elektrik.

tok-tok 【توك-توك】 Ağaçkakan.

toku 【توكۇ】 bk. tokur.

tokulash 【توكۇلاش】 Aksaklama, aksaklaş.

tokuldimaq 【توكۇلدىماق】 Takırdamak. *Almilar tokuldap yerge chüshiti* – Elmalar tak tak diye yere düştü.

tokulimaq 【توكۇلسماق】 Aksaklamak.

tokulmaq 【توكۇلماق】 I Dokutmak.

tokulmaq 【توكۇلماق】 II Eyerlenmek; atın eyerlenmiş hali.

tokur 【توكۇر】 ağ. Ayaksız, aksak.

tokurluq 【توكۇرلۇق】 Aksaklık.

toq 【توق】 Tok. *Toq adem* – Tok adam. *Toq turmush* – Müreffeh hayat. *Toq yashimaq* – Tok olarak yaşamak. *Toq tamaq* – Besinli yemek. *Toq qizil* – Koyu kızıl. *Ach-toq* – Aç ve

tok. *Könglüm toq* – Gönüm tok, eminim.

toqach 【توقاچ】 Francala, çörek. *Yaghliq toqach* – Yağlı francala.

toqal 【توقال】 I İkinci karı.

toqal 【توقال】 II Boynuzsuz. *Toqal siyir* – Boynuzsuz sığır.

toqalliq 【توقاللىق】 Kuma. *U toqalliqqa chiqiptu* – O kuma olarak evlenmiş.

toqam 【توقام】 Eğrin altındaki keçe, yamçı; bk. toqum.

toqay 【توقاي】 I. *Égri-toqay* – Eğri, düzgün olmayan.

toqay 【توقاي】 II Söğütlük, çalılık.

toqay 【توقاي】 III. *Bir toqay adem* – Bir sürü adam.

toqayliq 【توقايلىق】 Söğütlük, çalılık.

toqchiliq 【توقچىلىق】 Tokluk. *Toqchiliqqa yashimaq* – Müreffeh hayat geçirmek.

toqquz 【توققۇز】 Dokuz. *On toqquz* – On dokuz. *Toqquz yüz* – Dokuz yüz. *Toqquz yüzinchi* – Dokuz yüzüncü. *Toqquzimiz tel-turmush parawan* – Her şeyimiz var, geçimimiz iyi. *Toqquz köz* – Kuyruk sokumu kemiği.

toqquzinchi 【توققۇزىنچى】 Dokuzuncu.

toqquzluq 【توققۇزلۇق】 Dokuzluk.

toqquztonluq 【توققۇزتۈنلۈق】 Göbek, taşlık.

toqluq 【توقلۇق】 Tokluk. *Memlikette toqluq* – Ülkede tokluk.

toqmaq 【توقماق】 Tokmak.

toqmaqlash 【توقماقلاش】 Tokmaklama.

toqmaqlimaq 【توقماقلىماق】 Tokmaklamak, tokmak ile dövme.

toqsan 【توقسان】 Doksan. *Toqsan yillik* – Doksan yıllık. *Toqsan toqquz atliq* – Doksan

dokuz atlı.

toqsininchi 【توقسینینچی】 Doksanıncı.

toquchaq 【توقۇچاق】 Elma cinsi.

toqughluq 【توقۇغلۇق】 Eyerlenmiş.
Toqughluq at – Eyerlenmiş at.

toqughuchi 【توقۇغۇچى】 Dokumacı.

toqughuchiliq 【توقۇغۇچىلىق】 Dokumacılık.

toquldaq 【توقۇلداق】 Ağaçkakan (kuşu).

toqulma 【توقۇلما】 Dokuma. *Toqulma mal* – Dokuma, kumaş. *Ilme toqulma* – Örgü.
Toqulma gep – Oydurulmuş söz.

toqum 【توقۇم】 Eyerin altındaki keçe, yamçı.

toquma 【توقۇما】 Dokuma, kumaş.

toqumaq 【توقۇماق】 I Örnek. *Zembil toqumaq* – Sedye örmek (zembil, söğüt dallarından örülen, iki kişi tarafından taşınan, dört kullu taşıma vasıtası). *Gep toqumaq* – Söz uydurmak.

toqumaq 【توقۇماق】 II Eyerlemek. *Atni toqu!* – Atı eyerle!

toqumichi 【توقۇمىچى】 1. Dokumacı 2. mec. Yalancı.

toqumichiliq 【توقۇمىچىلىق】 Dokumacılık.
Toqumichiliq fabrikisi – Dokuma fabrikası.

toqunaq 【توقۇناق】 Engel, pürüz.

toqunmaq 【توقۇنماق】 Dokunmak, takılmak, itmek.

toqunush 【توقۇنۇش】 Dokunuş, takılma, itiş, itme.

toqush 【توقۇش】 I Örme.

toqush 【توقۇش】 II Eyerleme, eyerleş.

tola 【تولا】 Çok. *Tolirak* – Biraz çok. *Tolimu éqilliq* – Çok da akıllı. *Tolimu yaxshi* – Çok da iyi. *Tola yoghan* – Çok büyük.

tolash 【تولاش】 Örme, çiteme. onarma.

tolashmaq 【تولاشماق】 *Közlirim tolushup turuptu* – Gözlerim karardı.

tolatmaq 【تولاتماق】 (tolimaq'tan) Ördürmek.

toldurghuchi 【تولدۇرغۇچى】 gr. Tümleç.

toldurmaq 【تولدۇرماق】 Doldurmak. *Royxetni toldurmaq* – Formu doldurmak. *Idishini su bilen toldurmaq* – Kabı su ile doldurmak. *Liq toldurmaq* – Tam doldurmak.

toldurulmaq 【تولدۇرۇلماق】 Doldurulmak.

toldurulush 【تولدۇرۇلۇش】 Doldurulma.

tolduruwetmek 【تولدۇرۇۋەتمەك】 Dolduruvermek.

toldurush 【تولدۇرۇش】 Doldurma.

tolghaq 【تولغاق】 Doğum sancısı.

tolghan 【تولغان】 Dolmuş, dolu olmuş.

tolghanmaq 【تولغانماق】 Çevrilmek, döndürülmek.

tolghawetmek 【تولغاۋەتمەك】 Çevirivermek, döndürüvermek.

tolghawitish 【تولغاۋىتىش】 Çeviriverme, döndürüverme.

tolghash 【تولغاش】 Çevirme, döndürme.

tolghatmaq 【تولغاتماق】 I Doğum sancısı.

tolghatmaq 【تولغاتماق】 II (tolghimaq'tan) Çevirtmek, döndürtmek.

tolghimaq 【تولغىماق】 Çevirmek, döndürmek.

tolghughuch 【تولغۇغۇچ】 Keski ile delik açan alet.

tolghumach 【تولغۇماچ】 Bükülü, eğri, eğri büğrü.

tolghutush 【تولغۇتۇش】 I bk. tolghatmaq.

tolghutush 【تولغۇتۇش】 II Çevirtme, döndürtme.

tolghuzmaq 【تولغۇزماق】 (tolmaq'tan)

Doldurmak.

tolghuzush 【تولغۇزۇش】 Doldurma.

tolilash 【توللاش】 Çoğaltma, artırma.

tolilimaq 【توللىماق】 Çoğaltmak, artırmak.

tolima 【تولما】 Çokça, aşırı, yersiz, lüzumsuz.

tolimaq 【تولماق】 Örmek, çetemek, onarmak.

tolimu 【تولمۇ】 bk. tolima.

tolqun 【تولقۇن】 Dalga.

tolqunlanmaq 【تولقۇنلانماق】 Dalgalanmak.

Déngiz tolqunlinip ketti – Deniz dalgalanıverdi.

tolqunlatmaq 【تولقۇنلاتماق】 (tolqunlimaqtan) Dalgalandırmak.

tolqunlimaqtan 【تولقۇنلىماق】 Dalgalanmak.

tolqunsiman 【تولقۇنسىمان】 Dalgalı, dalga şeklinde.

tolmaq 【تولماق】 Dolmak. *Tolup ketmek* – Doluvermek. *Tolup yatqan* – Çok. *Tolup tashqan* – Dolup taşmış. *Manga on yash toldi* – Bana on yaş doldu. *Tolghan ay* – Dolun ay. *On töt künlük aydek tolup tashqan chiray* – Ondört günlük ay gibi güzel sima.

toluksiz 【تولۇكسىز】 Dolu olmayan, tam değil. *Toluqsiz ottura mektep* – Orta okul. *Toluq ottura mektep* – Lise.

toluq 【تولۇق】 Dolu, tam, tüm. *Tolughi bilen* – Tamamıyla. *U toluq tölidi* – O tamamını ödedi. *Toluq hoquqluq* – Tam hukuklu. *Toluq jawap* – Tam cevap.

toluqlash 【تولۇقلاش】 Tamamlama, bütünleme, doldurma.

toluqlimaq 【تولۇقلىماق】 Tamamlamak, bütünlemek, doldurmak.

toluqluq 【تولۇقلۇق】 Doluluk, tam olmak,

bütünlük.

toluqturmaq 【تولۇقتۇرماق】 (toluqlimaqtan) Doldurmak, tamamlamak. *Kutupxanini yéngi kitaplar bilen toluqturduq* – Kütüphaneyi yeni kitaplar ile doldurduk.

toluma 【تولۇما】 bk. tolima.

tolun 【تولۇن】 Dolun, dolu. *Tolun ay* – Dolun ay.

tolush 【تولۇش】 Dolma, doluş.

tom 【توم】 Kalın, tıknaz.

tompakliq 【تومپاكلق】 Tümseklik, dışbükeylik.

tompaq 【تومپاق】 Çıkıntı, tümsek, dışbükey.

tompaymaq 【تومپايماق】 Tümsek hale gelmek.

tompaytmaq 【تومپايتماق】 (tompaymaq'tan) Tümsek hale getirmek.

tomuchuq 【تومۇچۇق】 İспенوز.

tomur 【تومۇر】 1. Kök 2. Damar. *Qan tomuri* – Kan damarı. *Sözning tomuri* – Sözün aslı (anlamı).

tomurchi 【تومۇرچى】 Halk hekimi.

tomurlanmaq 【تومۇرلانماق】 Köklenmek. kökü tutmak.

tomuz 【تومۇز】 f. Temmuz ayının sıcaklığı.

ton 【تون】 Gocuk.

tong 【تونگ】 1. Don, buz. 2. Ham, olmamış, olgunlaşmamış 3. Kaba.

tongdurmaq 【تونغدۇرماق】 (tongmaq'tan) Dondurmak, üşütmek.

tongghaq 【تونغاق】 Çok üşüyen, çabuk üşüyen.

tongghilaq 【تونغىلاق】 Yerin donmuş hali.

tongghuz 【تونغۇز】 Domuz. *Tongghuz baqquchi ayal* – Domuz besleyen kadın.

Tongghuz éghili – Domuz ağılı. *Tongghuz asrash* – Domuz besleme. *Tongghuz göshi* – Domuz eti. *Tongghuz yéghi* – Domuz yağı. *Tongghuz yili* – Domuz yılı (12 hayvan takvimine göre, yüzüylümizin 1911, 1923, 1935, 1947 1959 yıllan domuz yılıdır).

tongghuzluq 【توغغۇزلۇق】 Domuzluk.

tongqagha 【توغقاغا】 Karganın bir türü.

tongqay 【توغقاي】 Sığının aşık kemiği.

tonglanghan 【توغلانغان】 Üşümüş, donmuş.

tonglanmaq 【توغلانماق】 Don olmak.

tonglash 【توغلاقاش】 Üşüme, donma.

tonglatmaq 【توغلاقتماق】 (tonglimaq'tan) Dondurmak.

tonglighan 【توغلانغان】 Donmuş, üşümüş.

tonglimaq 【توغلماق】 Üşüme, donmak. *Muz tonglimaq* – Buz tutmak. *Yer tonglap qaldi* – Yer don oldu. *Qishning soghuqida tonglighandin, yazning issighida ölgen yaxshi* – d. Kışın soğuşunda üşümektense, yazın sıcaklığında ölmek daha iyi.

tongluq 【توغلۇق】 Kabalık. *Tongluq bilen étilghan söz* – Kabaca söylenmiş söz.

tonglutulmaq 【توغلۇتۇلماق】 Don haline getirilmek.

tonglutush 【توغلۇتۇش】 bk. tonglatmaq.

tongmaq 【توگماق】 Üşüme.

tongush 【توگۇش】 Üşüme.

tonluk 【تونلۇك】 Giyimli; giyimi kuşamı yerinde.

tonna 【توننا】 r. Ton.

tonniliq 【توننلىق】 r.u. Tonlu. *Besh tonniliq* – Beş tonlu.

tonuq 【تونۇق】 Tanık, şahit.

tonuqluq 【تونۇقلۇق】 Tanıklık.

tonulghan 【تونۇلغان】 Tanılmış, belli, aşık, ünlü.

tonulmaq 【تونۇلماق】 Tanılmak, bilinmek, ünlü olmak.

tonulmasliq 【تونۇلماسلىق】 Tanılmamak, bilinmemek.

tonulush 【تونۇلۇش】 Tanılma, bilinme, ünlü olma.

tonumaq 【تونۇماق】 Tanımak. *Tonumay qalmaq* – Tanıyamamak. *Tonumay qaldim* – Tanıyamadım. *Uni tonup bolmaydu* – Onu tanımak zor. *Aq-qarini tonughan* – Doğru ve yanlışın farkında olan.

tonur 【تونۇر】 Tandır.

tonush 【تونۇش】 Tanış, tanıdık, tanıma, itiraf, bilgi, fikir, bilinç. *Öz xatalighini tonush* – Kendi hatasını itiraf etme. *Yengi hökümetni tonush* – Yeni hükümeti tanıma. *Toghri tonush* – Doğru bilinç. *Dixanlarning tonushi östi* – Çiftçiler bilinçlendi. *Tonush emes* – Tanış değil. *Tonush bolmaq* – Tanışmak. *Tonushung keldi* – Tanıdığın geldi. *Méning tonushum durus emesken* – Benim bilgim doğru değilmiş.

tonush-bilish 【تونۇش-بىلىش】 I Tanıdık, bildik.

tonush-bilish 【تونۇش-بىلىش】 II Tanıdık, bilinen.

tonushluq 【تونۇشلۇق】 Tanış olma hali.

tonushmaq 【تونۇشماق】 Tanışmak.

tonushturghuchi 【تونۇشتۇرغۇچى】 Sunan, takdim eden, tanıtan.

tonushturmaq 【تونۇشتۇرماق】 Sunmak, takdim etmek, tanıtmak.

tonushush 【تونۇشۇش】 bk. tonushmaq.

tonutmaq 【تونۇتماق】 (tonumaq'tan) Tanıtmak. *Özini tonutqan adem* – Kendini tanıtmış adam.

tonutturmaq 【تونۇتتۇرماق】 (tonutmaq'tan)

Tanıttırmak. *U özini tonutturdi* – O kendini tanıttırdı.

tonutush 【تونۇتۇش】 Tanıtma.

top 【توپ】 I Top. *Topqa tutmaq* – Topa tutmak.

top 【توپ】 II Top. *Top oynimaq* – Top oynamak.

top 【توپ】 III Top. *Bir top adem* – Bir grup adam. *Bir top qeghez* – Bir top kağıt.

top-toghra 【توپ-توغرا】 Dümüz.

top-top 【توپ-توپ】 Grup grup. *Top-top bolup kelmek* – Grup grup olarak glemke. *Top-top bolup yatmaq* – Top-top olarak yatmak.

topa 【توپا】 Toprak, toz. *Qara topa* – Kara toprak. *Sériq topa* – San toprak. *Topa basmaq* – Tozlanmak, toz basmak. *Topa chiqarmaq* – Toz çıkarmak.

topa-tozang 【توپا-توزاڭ】 Toz. *Topa-tozang basmaq* – Tozlanmak.

topaq 【توپاق】 Dana, buzağı. *Topaq köz* – Dana göz.

topan 【توپان】 I Başak kalıntısı.

topan 【توپان】 II a. Taşkın, tufan. *Qar topini* – Kar tufanı.

topche 【توپچه】 Gruplu halde.

topchi 【توپچی】 Topçu.

topxana 【توپخانا】 u.f. Tophane.

topigül 【توپىگۈل】 u.f. İtir çiçeği.

topiliq 【توپىلىق】 Topraklı, tozlu. *Qara topiliq yer* – Kara topraklı yer.

toplamaq 【توپلام】 Toplam.

toplamaq 【توپلانماق】 Toplanmak.

toplash 【توپلاش】 Toplama.

toplatmaq 【توپلاتماق】 (toplamaq'tan)

Toplatmak.

topley 【توپلهي】 r. İskarpın, kadın ayakkabı.

toplighuchi 【توپلىغۇچى】 Toplayan.

toplamaq 【توپلىماق】 Toplamak.

topmu-toghra 【توپمۇ-توغرا】 Tam, düz, doğru, eşit.

topuk 【توپۇك】 Topuk, ayak bileği. *Topuq oynimaq* – İki adam arasındaki bir utuş oyunu ki, biri topuğu her zaman kendisiyle beraber taşımak zorunda olup, ötekisi o, topuğu istediği an hemen yanından çıkarıp göstermek zorundadır. İstenildiği zaman topuk hemen yanından çıkarılıp gösterilmese, topuğu saklayan kaybeder. Topuk hemen gösterilmişse, topuğu isteyen kaybeder.

topul 【توپۇل】 bk. opul-topul.

topulang 【توپۇلاڭ】 1. Ayaklanma, isyan 2. Karışıklık. *Topulang chiqarmaq* – Ayaklanmak. *U hemnini topulang qiliwetti* – O her şeyi karıştırdı.

topulangchi 【توپۇلاڭچى】 İsyancı, baş kaldıran, asi.

topulash 【توپۇلاش】 Toprağa gömme; üstüne toprak atma.

topulimaq 【توپۇلماق】 Toprağa gömmek; üstüne toprak atmak.

topur 【توپۇر】 bk. tapur-topur.

topur-topur 【توپۇر-توپۇر】 Kalabalık, hep beraber.

topurlashmaq 【توپۇرلاشماق】 bk. topurlimaq.

topurlimaq 【توپۇرلىماق】 Toplanmak, yığılmak.

topuz 【توپۇز】 ağ. Çomak.

tor 【تور】 Ağ. *Béliq tori* – Balık ağı. *Ömchükning tori* – Örümcek ağı. *Hiligerning torigha chüshtüm* – Hilecinin ağına düştüm.

toralghu 【تورالغۇ】 Engel. *Toralghu bolmaq* – Engel olmak.

toralghuluq 【تورالغۇلۇق】 Engelli.

toralghusiz 【تورالغۇسىز】 Engelsiz.

toralmaq 【تورالماق】 Engellenmek, siperlenmek, siper alınmak.

torash 【توراش】 Engel olma; siper olmak.

torf 【تورف】 r. Turba.

torfliq 【تورفلۇق】 Turbalı yer, turbalık.

torghay 【تورغاي】 Toygar, çayır kuşu.

torimaq 【تورىماق】 I Birine siper olmak; birini engellemek.

torimaq 【تورىماق】 II Siper olmak, engel olmak.

torlanmaq 【تورلانماق】 Ağ haline gelmek, çitelmek.

torlash 【تورلاش】 Örmek, çiteme.

torlimaq 【تورلىماق】 Örmek, çitemek.

torluq 【تورلۇق】 *Torluq qoghun* – Bir kavun türü.

tornik 【تورنىك】 İdman için sabit yatay çubuk.

torpaq 【تورپاق】 I bk. tupraq.

torpaq 【تورپاق】 II bk. topa.

toruq 【تورۇق】 Doru. *Qara toruq* – Siyah doru; daha kovu renkli doru.

torulgha 【تورۇلغا】 zool. Kumru.

torulghu 【تورۇلغۇ】 bk. torulgha.

torulush 【تورۇلۇش】 Engellenme, siperlenme.

torus 【تورۇسى】 Tavan.

torwa 【توروا】 Torba.

tosaq 【توساق】 Baraj, mania, engel.

tosalghu 【توسالغۇ】 Mania, engel. *Tosalghu*

bolmaq – Engel olmak. *Tosalghularni yoqatmaq* – Engelleri ortadan kaldırmak.

tosalghuluq 【توسالغۇلۇق】 Baraj, engel, mania. *Tosalghuluq qilmaq* – Engel olmak.

tosalghusiz 【توسالغۇسىز】 Engelsiz.

tosalmaq 【توسالماق】 Engellenmek. *Bu yol tosalghan* – Bu yol kapalı.

tosash 【توساش】 Yolunu kesme, engel olma.

tosatquzmaq 【توساتقۇزماق】 (tosatmaq'tan) Engelletirmek, siper ettirmek.

tosatmaq 【توساتماق】 (tosmaq'tan) Engelletmek, siper ettirmek.

tosattin 【توساتتىن】 Birdenbire, ansızın, ani olarak.

toskuch 【توسكۇچ】 1. Set, engel, mania 2. Kapacık.

tosqaq 【توسقاق】 Set, engel, mania.

tosqal 【توسقال】 1. Kalkan 2. Bent.

tosqun 【توسقۇن】 Set, engel, mania, baraj. *Tosqun bolmaq* – Engel olmak.

tosqunchi 【توسقۇنچى】 1. Engel olan 2. Soyguncu, yol kesen.

tosqunchiliq 【توسقۇنچىلىق】 1. Engel olma hali 2. Soygunculuk.

tosqunluq 【توسقۇنلۇق】 Engel olma hali. *Tosqunluq qilmaq* – Engel olmak.

tosqunsiz 【توسقۇنسىز】 Engelsiz.

tosqunsizliq 【توسقۇنسىزلىق】 Engelsizlik.

tosquzmaq 【توسقۇزماق】 (tosmaq'tan I) Siper ettirmek, engelletmek.

tosma 【توسما】 1. Baraj, bent, su bendi. 2. Havuz, küçük göl.

tosmaq 【توسماق】 I Yolunu kesmek, engel olmak, set çekmek. *Suni tosap qoydum* – Suya set çektim. *Tam bilen tosuwalmaq* – Duvar ile

çevirmek. *Tosup bolmas hal* – Engellenemez durum.

tosmaq 【توسماق】 II Çocuğu elde tutarak çiş ettirmek.

tosuq 【توسۇق】 Engel, mania, baraj.

tosuqluq 【توسۇقلۇق】 Engelli, çevrilmiş, set çekilmiş, siper edilmiş.

tosulush 【توسۇلۇش】 Engellenme.

tosun 【توسۇن】 I Set, engel, mania.

tosun 【توسۇن】 II Ürkek, korkak. *Tosun at* – Ürkek at.

tosunluq 【توسۇنلۇق】 Ürkeklik, korkaklık. *Tosunlughi taydek* – Tay gibi ürkek.

tosuwalmaq 【توسۇۋالماق】 Set çekmek, yolunu kesmek. *Düşmenning yolini tosuwalmaq* – Düşmanın yolunu kesmek.

tosuwélish 【توسۇۋېلىش】 Set çekme, yolunu kesme.

tosush 【توسۇش】 bk. tosmaq.

tow-tökün 【توۋ-تۆكۈن】 Dügün ve bayram.

towa 【توۋا】 a. Pişmanlık. *Towa qilmaq* – Yaptığına pişman olmak.

towar 【توۋار】 r. Mal, fabrika malı.

towlash 【توۋلاش】 Bağırma, seslenme.

towlatquzmaq 【توۋلاتقۇزماق】 (towlatmaq'tan) Bağirttırmak, seslendirmek.

towlatmaq 【توۋلاتماق】 (towlimaq'tan) Bağirtmak, seslendirmek.

towlimaq 【توۋلماق】 Bağırmak, seslenmek. *U küchep towliidi* – O bütün gücüyle bağırıldı. *Közetchi uni towliidi* – Bekçi onu çağırıldı. *Naxsha towliimaq* – Şarkı söylemek.

toshqan 【توشقان】 Tavşan. *Toshqan chishi* – Tavşan dişi. *Aq toshqan* – Beyaz tavşan. *Sur toshqan* – Gri tavşan. *Öy toshqini* – Evcil

tavşan. *Toshqan yili* – Tavşan yılı (12 hayvan takvimine göre yüz yılımızın 1903, 1915, 1927, 1939, 1951 yılları tavşan yılıdır).

toshqan'gül 【توشقانگۈل】 bot. Aslanağzı, danaburnu.

toshqazmaq 【توشقازماق】 bk. toshquzmaq.

toshquzmaq 【توشقۇزماق】 Doldurmak.

toshquzulmaq 【توشقۇزۇلماق】 Doldurulmak.

toshquzush 【توشقۇزۇش】 Doldurma.

toshmaq 【توشماق】 Dolmak. *Waxt toshqanliqtin* – Vakit dolduğundan. *Qereli toshqan qerz pul* – Vadesi dolmuş borç para. *Oghlumgha on yash toshti* – Oğluma on yaş doldu.

toshughaq 【توشۇغاق】 *Söz toshughak* – Dedikoducu.

toshughuchi 【توشۇغۇچى】 Taşıyan, nakil eden; bir yerden bir yere götüren.

toshuqchi 【توشۇقچى】 Hamal, küfeci, taşıyıcı.

toshumaq 【توشۇماق】 Taşımak.

toshung 【توشۇڭ】 ç. Yün ip.

toshush 【توشۇش】 I bk. toshmaq.

toshush 【توشۇش】 II Taşıma.

totiqush 【توتىقۇش】 f.u. Papağan.

toy 【توي】 Dügün. *Toy qilmaq* – Dügün yapmak. *Xetme toy* – Sünnet düğünü. *Böshük toy* – Çocuğun doğumunun kırkinci gününde yapılan düğün.

toy-tamasha 【توي-تاماشا】 I Veya oyun-tamasha eğlence, düğün.

toy-tamasha 【توي-تاماشا】 II u.f. Dügün ve eğlence.

toyar-toymas 【تويار-تويماس】 Doyar doymaz. *Toyar-toymas kün köchürmek* – Doyar doymaz geçinmek.

toydurmaq 【تويدۇرماق】 (toymaq'tan) Doyurmak. *Bu tamaq qusaqni toydurudu* – Bu yemek karın doyurur.

toyduruwetmek 【تويدۇرۇۋەتمەك】 Bıktırmak, usandırmak.

toyduruwétish 【تويدۇرۇۋېتىش】 Bıktırma, usandırma.

toydurush 【تويدۇرۇش】 Doyurma.

toyghiche 【تويغىچە】 Doyana kadar. *Toyghiche yügürmek* – Yorulana kadar koşmak.

toyghuluq 【تويغۇلۇق】 Doyarlı.

toyghusiz 【تويغۇسىز】 Seyrine doyum olmaz. *Adem toyghusiz chirayliq bala* – Adam gözünü ayıramaz derecede güzel çocuk.

toyghuzmaq 【تويغۇزماق】 bk. toydurmaq.

toyghuzush 【تويغۇزۇش】 bk. toydurush.

toylash 【تويلاش】 Bayramlaşma; düğün eğlencesi yapma.

toylashmaq 【تويلاشماق】 Ziyafet çekmek, keyif meclisi kurmak.

toylimaq 【تويلىماق】 Bayramlaşmak. *Toy toylimaq* – Düğün eğlencesi yapmak.

toyluq 【تويلۇق】 Düğün için gereken şeyler.

toylushush 【تويلۇشۇش】 Ziyafet çekme, keyif meclisi kurma.

toymaq 【تويماق】 Doymak. *Chala toymaq* – Yan doymak. *Toyup ketmek* – 1) Fazlaca doymak 2) Bıkmak, usanmak. *U kitap oqup toymaydu* – O kitap okumaktan bıkmıyor. *Néme munche jéningdin toydungmu?* – Niye bu kadar, canından bıktın mı? *Qarap toymidim* – Seyrine doymadım. *Közüm toymaydu* – Gözüm doymuyor.

toymas 【تويماس】 Doymaz; bk. toymighur.

toymasliq 【تويماسلىق】 Doymazlık.

toymighur 【تويمىغۇر】 Doymaz; bk. toymas.

toyumluq 【تويۇملۇق】 Doyumlu.

toyumsiz 【تويۇمسىز】 Doyumsuz.

toyumsizliq 【تويۇمسىزلىق】 Doyumsuzluk.

toyunmaq 【تويۇنماق】 Doyunmak.

toyunush 【تويۇنۇش】 Doyunma.

toyushmaq 【تويۇشماق】 Müşterek doymak. *Bir-birige qariship héch toyushmaydu* – Birbirine bakarak hiç doymuyorlar.

toyushush 【تويۇشۇش】 Müşterek doyma.

toz 【توز】 I a. Tavus (kuşu).

toz 【توز】 II Toz, duman.

tozak 【توزاك】 Tuzak, kapan.

tozang 【توزاڭ】 Toz, duman.

tozanglandurmaq 【توزاڭلاندۇرماق】 Toz çıkarmak.

tozanglatmaq 【توزاڭلاتماق】 Toz çıkarmak.

tozangliq 【توزاڭلىق】 Tozlu.

tozanglimaq 【توزاڭلىماق】 Tozlanmak.

tozdurmaq 【توزدۇرماق】 1. Toz haline sokmak 2. Yıpratmak, eskitmek.

tozdurush 【توزدۇرۇش】 1. Toz haline sokma 2. Yıpratma, eskitme.

tozghaq 【توزغاق】 I Toz.

tozghaq 【توزغاق】 II bot. Sazlıkta büyüyen kamışa benzer bir bitki ki, bu bitkiden husule gelen kahve renkli dayakça kurduğu an toz haline gelir. Yani bitkinin tohumu toz halinde etrafa uçar.

tozghan 【توزغان】 Yıpranmış, eskimiş.

tozimaq 【توزىماق】 bk. tozmaq.

tozmaq 【توزماق】 Yıpranmak, eskimek, harap olmak.

tozumaq 【توزۇماق】 Savrulmak, dağılmak.
tozush 【توزۇش】 I Yıpranma, eskime, harap olma.
tozush 【توزۇش】 II Savrulma, dağılma.
tozutmaq 【توزۇتماق】 I Yıpratmak, eskitmek.
tozutmaq 【توزۇتماق】 II Tozutmak, toz çıkarmak.
tozutulmaq 【توزۇتۇلماق】 I Tozutulmak.
tozutulmaq 【توزۇتۇلماق】 II Yıpratılmak, eskitilmek, darmadağın edilmek. *Düşmen eskerliğinin qisimliri tozutuldi* – Düşman askerî kısımları darmadağın edildi.
tozutush 【توزۇتۇش】 I Yıpratma, eskitme.
tozutush 【توزۇتۇش】 II Tozutma, toz çıkarma.
töge 【تۆگە】 Deve. *Bughra töge* – Erkek deve. *Ayrı töge* – İki hörgüçlü deve. *Nar töge* – Tek hörgüçlü deve. *Töge göshi* – Deve eti. *Töge yung* – Deve yünü. *Töge qush* – Devekuşu. *Töge gül* – Bir tür çiçek. *Töginin quyruğı yerge tekkende* – d. Devenin kuyruğı yere değdiğinde (bir işin imkansızlığını belirten deyim). *Töge kördüngmu – yoq* – d. Deve gördün mü yok (görmedim diye kurtulmak).
tögichi 【تۆگىچى】 1. Deve süren 2. Deve çobanı.
tögikesh 【تۆگىكەش】 u.f. bk. tögichi.
tögikeshlik 【تۆگىكەشلىك】 u.f.u. Deve sürme hali.
töqiqush 【تۆگىقۇش】 Devekuşu.
tögitapan 【تۆگىتاپان】 Deve tabanına benzetilmiş bir tür bitki.
tömgögül 【تۆگمەگۈل】 u.f. Bir çiçek türü.
tögmen 【تۆگمەن】 Değirmen.
tögmenchi 【تۆگمەنچى】 Değirmenci.
tögürchük 【تۆگۈرچۈك】 Hastahanelerde

kullanılan pamuk yuvarlağı. *Qizil tögürchük* – Al yuvar. *Aq tögürchük* – Ak yuvar.
tögürmen 【تۆگۈرمەن】 bk. tögmen.
tögürmenchi 【تۆگۈرمەنچى】 bk. tögmenchi.
töhmet 【تۆھمەت】 a. İftira. *Töhmet qılmaq* – İftira etmek.
töhmetchi 【تۆھمەتچى】 a.u. İftiracı.
töhmetxor 【تۆھمەتخور】 a.f. bk. töhmetchi.
töhpe 【تۆھپە】 a. Tuhfe.
tökküzmek 【تۆكۈزمەك】 bk. töktürmek.
tökmek 【تۆكۈمەك】 Dökmek. *Töküp tashlimaq* – Döküvermek. *Bu yerge nurghun oghut töküldi* – Bu yere çok gübre döküldü. *Abroy tökmek* – İtibar kaybetmek.
töktürmek 【تۆكتۈرمەك】 (tökmek'ten) Döktürmek.
tökülmek 【تۆكۈلمەك】 Dökülmek. *Yaghach yopurmaqliri töküldi* – Ağaç yaprakları döküldü. *Chishlirim töküldi* – Dışlerim döküldü.
tökülüş 【تۆكۈلۈش】 Dökülme.
tökün 【تۆكۈن】 *Toy-tökün* – Düğün ve bayram.
töküs 【تۆكۈس】 *Tel tökü* – Tam, mükemmel.
töküş 【تۆكۈش】 Dökme.
töl 【تۆل】 Döl, hayvanların yeni doğurdukları yavrular.
tölemlilik 【تۆلەلمەسلىك】 Ödeyememek.
tölem 【تۆلەم】 I Ücret, para, aylık, iş ücreti.
tölem 【تۆلەم】 II Tazminat. *Urush tölemliri* – Savaş tazminatı.
tölenmek 【تۆلەنمەك】 Ödenmek. Tölen'gen – Ödenmiş. *Tölenmigen* – Ödenmemiş.
tölesh 【تۆلەش】 Ödeme.

töletküzmek 【تۆلەتكۈزمەك】 (töletmek'ten) Ödettirmek.

töletmek 【تۆلەتمەك】 (tölimek'ten) Ödetmek.

tölimek 【تۆلمەك】 Ödemek.

töliwetmek 【تۆلۈۋەتمەك】 Ödeyivermek.

töliwitish 【تۆلۈۋىتىش】 Ödeyiverme.

tölinüş 【تۆلۈنۈش】 Ödenme.

tölütüş 【تۆلۈتۈش】 Ödetme.

töm 【تۆم】 Yuvarlak. *Töm yaghach* – Yuvarlak ağaç.

tömür 【تۆمۈر】 Demir. *Taxta tömür* – Tahta demir. *Tömür yol* – Demir yol. *Tömür tumshuq* – Ağaçkakan. *Tömür qozuq* – Kutup yıldızı.

tömür-tesek 【تۆمۈر-تەسەك】 Hurda demir.

tömürchi 【تۆمۈرچی】 Demirci.

tömürchilik 【تۆمۈرچىلىك】 Demircilik.

tömürlük 【تۆمۈرلۈك】 Demirden.

tömüryol 【تۆمۈر يولى】 Demiryol. *Tömüryol achisi* – Demiryol çatalı.

tömüryolchi 【تۆمۈر يولىچى】 Demiryolcu.

töngge 【تۆڭگە】 Demir çember, halka.

tönggilek 【تۆڭگىلەك】 Yuvarlak.

töngkermek 【تۆڭگەرمەك】 Devirmek, yıkmak.

töngülmek 【تۆڭگۈلمەك】 ağ. Endişesiz bir suskunluk.

töngülüş 【تۆڭگۈلۈش】 ağ. bk. töngülmek.

töpe 【تۆپە】 1. Tepe 2. Doruk, zirve.

töpichi 【تۆپىچى】 Usta, şapkacı.

töpilik 【تۆپىلىك】 Kabalık, tepe, tepecik, tepeli yer, tepelik.

töpiside 【تۆپىسىدە】 Tepesinde.

töpisige 【تۆپىسىگە】 Tepesine. *Öyning*

töpisige chiqmaq – Evin tepesine (çatısına) çıkmak.

tör 【تۆر】 I Evin kösesi; misafire ait yer. *Törge oltarghuzmaq* – Misafir yerine oturtmak. *Törge chiqing* – Misafir yerine oturun.

tör 【تۆر】 II 1. Han soyundan olan kimse; soylu kimse; asilzade. 2. mec. Bürokrat, kırtasiyecici.

törelme 【تۆرەلمە】 1. Embriyon, oğulcuk 2. Tohum.

törelmek 【تۆرەلمەك】 Vuku olmak, çıkmak, meydana gelmek, yaratılmak, türemek.

töresh 【تۆرەش】 Vuku olma, çıkma, meydana gelme, yaratılma, türeme.

törichilik 【تۆرىچىلىك】 Kırtasiyecilik. *Törichilik qilmaq* – Kırtasiyecilik yapmak.

törilik 【تۆرىلىك】 Kırtasiyecilik.

törimek 【تۆرىمەك】 Vuku olmak, çıkmak, meydana gelmek, yaratılmak, türemek.

törük 【تۆرۈك】 Lambalı tahta.

törülüş 【تۆرۈلۈش】 bk. törelmek.

töt 【تۆت】 Dört. *On töt* – On dört. *Töt-töttin* – Dörtler dörtler. *Kütüp közüm töt boldi* – Bekleye bekleye gözüm dört oldu.

tötbulung 【تۆت بۇلۇڭ】 mat. kare, dördül, dörtgen.

tötbulungluq 【تۆت بۇلۇڭلۇق】 Kare şeklinde, dördül biçiminde.

tötinchi 【تۆتىنچى】 Dördüncü. *Tötinchidin* – Dördüncü olarak.

tötköz 【تۆتكۆز】 Dört göz. *Tötköz isht* – Dört göz gibi, gözünün üstünde beneği olan köpek.

tötqulaq 【تۆت قۇلاق】 Yonca.

tötlük 【تۆتلىك】 Dörtlü, dörtlük.

tötülen 【تۆتۈلەن】 Dört kişi, dördü.

tötüylen 【تۆتۈلەن】 bk. tötülen.

töwen 【تۆۋەن】 Aşağı, alçak, düşük. *Töwen süpetlik mal* – Kalitesi düşük mal. *Töwen derjilik* – Aşağı dereceli. *Töwen témpérature* – Düşük derece. *Töwen chüshürmek* – Aşağı indirmek. *U töwen qarap ketti* – O aşağı doğru gitti.

töwen'ge 【تۆۋەنگە】 Aşağıya. *Töwen'ge chüshmek* – Aşağıya inmek.

töwenchilik 【تۆۋەنچىلىك】 Alçak gönüllülük, hürmetle, ihtiramla. *Töwenchilik bilen* – Saygıyla; alçak gönüllülük ile.

töwende 【تۆۋەندە】 Aşağıda. *Töwende éytilghan* – Aşağıda söylenmiş.

töwendiki 【تۆۋەندىكى】 Aşağıdaki.

töwenki 【تۆۋەنكى】 Aşağı. *Töwenki qewet* – Aşağı kat. *Töwenki yaq* – Aşağı taraf. *Deryaning töwenki yéqi* – Nehrin aşağı tarafı. *Töwenki qatlamlar* – Aşağı tabaka.

töwenlesh 【تۆۋەنلەش】 Alçalma, inme.

töwenletmek 【تۆۋەنلەتمەك】 (töwenlimek'ten) Alçaltmak.

töwenlik 【تۆۋەنلىك】 Saygı, alçak gönüllülük. *Töwenlik bilen soraymen* – Saygıyla istiyorum.

töwenlimek 【تۆۋەنلىمەك】 Alçalmak, inmek. *Mal bahalirining töwenlishi* – Mal fiyatlarının inmesi.

tösh 【تۆش】 Döş. *Tösh göshi* – Döş eti. *Taghning töshide* – Dağın eteğinde; dağ yamacında.

töshbagh 【تۆشباغ】 Kolan.

töshek 【تۆشەك】 Döşek. *Töshek tartip yatmaq* – Hasta olup yatmak.

töshxalta 【تۆشخالتا】 Göğüs cebi; bk. töshyanchuq.

töshük 【تۆشۈك】 Delik. *Töshük chilek* –

Delik kova.

töshük-töshük 【تۆشۈك-تۆشۈك】 Delik delik.

töshyanchuq 【تۆشيانچۇق】 Göğüs cebi.

tözmek 【تۆزۈمەك】 Sabretmek, dayanmak, tahammül etmek.

tözüm 【تۆزۈم】 Sabır, tahammül, dayanma.

tözümlük 【تۆزۈملىك】 Sabırlı, tahammüllü.

tözümsiz 【تۆزۈمسىز】 Sabırsız, tahammülsüz.

tözümsizlik 【تۆزۈمسىزلىك】 Sabırsızlık, tahammülsüzlük.

tözüşh 【تۆزۈش】 Sabretme, dayanma, tahammül etme.

traktor 【تراكتور】 r. Traktör. *Traktor zawuti* – Traktör fabrikası.

traktorchi 【تراكتورچى】 r.u. Traktör şoförü.

trallibus 【تراللىبۇس】 r. Trolleybüs.

tramway 【ترامۋاي】 r. Tramvay.

transkripsiye 【ترانسكريبسىيە】 r. Transkripsion.

transport 【ترانسپورت】 r. Ulaştırma, ulaşım.

trést 【ترېست】 r. Tröst.

trigonométriye 【ترىگونومېترىيە】 r. Trigonometri.

truppa 【ترۇپپا】 r. Trup (-pu). *Tiyatir truppsi* – Tiyatro truppu.

tuwaq 【تۇۋاق】 I Kapak, kazan kapağı.

tuwaq 【تۇۋاق】 II bk. tuyaq.

tuch 【تۇچ】 Pirinç.

tuchker 【تۇچكەر】 u.f. Pirinççi.

tugh 【تۇغ】 Tuğ, bayrak. *Tugh tikmek* – Tuğ dikmek; bayrak dikmek.

tughach 【تۇغاچ】 Bazlama.

tughan 【تۇغان】 Bend.

tughdurmaq 【تۇغدۇرماق】 Doğurtmak. *U könglümde muhebbet tughdurdy* – Ö gönlümde sevgi uyandırdı.

tughdurush 【تۇغدۇرۇش】 Doğurtma.

tughluq 【تۇغلۇق】 Tuğlu.

tughma 【تۇغما】 Doğma. *Tughma qarghu* – Doğma kör. *Tughma pang* – Doğma sağır. *Tughma qabiliyet* – Doğma yetenek. *Tughma kemchilik* – Doğma kusur. *Anidin tughma* – Anadan doğma; çırılçıplak. *Tughma his* – Doğma duygu.

tughmaq 【تۇغماق】 Doğmak. *Siyir tughdi* – İnek doğurdu. *Möshük tughdi* – Kedi doğurdu. *Qoy tughdi* – Koyun doğurdu. *Isht tughdi* – Köpek doğurdu. *Tuxum tughdi* – Yumurtladı. *Ay tughdi* – Ay doğdu.

tughmas 【تۇغماس】 Kısır.

tughraq 【تۇغراق】 bk. toghraq.

tughulma 【تۇغۇلما】 Doğulma.

tughulmaq 【تۇغۇلماق】 Doğulmak, doğmak. *Tughulup ösken yer* – Doğup büyüyen toprak. *Qayta tughulmaq* – Tekrar doğmak.

tughush 【تۇغۇش】 Doğuş, doğma, doğum.

tughushqan 【تۇغۇشقان】 Kardeş. *Bir tughushqan aka* – Aynı anadan ağabey.

tughushluq 【تۇغۇشلۇق】 Doğumlu.

tughut 【تۇغۇت】 Doğum. *Tughut waxti* – Doğum vakti. *Tughut injighi* – Doğum sancısı.

tughutxana 【تۇغۇتخانا】 u.f. Doğum evi.

tughutluq 【تۇغۇتلۇق】 Bebekli; yeni doğum yapmış kadının hali.

tuxum 【تۇخۇم】 f. Yumurta. *Tuxum salmaq* – Yumurtlamak. *Tuxumning eqi* – Yumurta akı. *Tuxumning sériqi* – Yumurta sarısı. *Tuxum shakili* – Yumurta kabuğu. *Tuxum quymighi* – Sahanda yumurta. *Tuxum basmaq* – Tavuğun

kuluçkaya yatması. *Tuxum basturmaq* – Tavuğu kuluçkaya yatırmak. *Tuxumi yaxshi mal* – Soyu iyi hayvan; cins hayvan. *Tuxumung qurghur!* – Neslin tükensin!

tuxumchiliq 【تۇخۇمچىلىق】 f.u. Tavuk çiftçiliği.

tuxumdan 【تۇخۇمدان】 Yumurtalık.

tuxumdash 【تۇخۇمداش】 f.u. Aynı soydan, soydaş.

tuxumdashliq 【تۇخۇمداشلىق】 Soydaşlık.

tuxumlash 【تۇخۇملاش】 Yumurtlama.

tuxumlimaq 【تۇخۇملىماق】 Yumurtlamak.

tuxumluq 【تۇخۇملۇق】 I f.u. Yumurtalık.

tuxumluq 【تۇخۇملۇق】 II f.u. Cins, asil. *Ésil tuxumluq at* – Asil cins at.

tujangza 【تۇجاڭزا】 ç. Mühür, damga.

tujangzichi 【تۇجاڭزىچى】 Usta, mühür yapan kimse; bk. möhürchi.

tuqqan 【تۇققان】 Akriba. *Bir tuqqan* – Aynı anadan doğan kardeş. *Bir tuqqan singil* – Aynı anadan kız kardeş.

tuqqanchiliq 【تۇققانچىلىق】 Akrabalık. *Tuqqanchiliqtin paydilinish* – Akrabalıktan faydalanma.

tuqqanliq 【تۇققانلىق】 Akrabalık. *Uninggha tuqqanlighim bar* – Onunla akrabalığım var. *Uruq-tuqqanliq* – Akrabalık, kardeşlik.

tuqqazmaq 【تۇققازماق】 bk. tuqquzmaq ve tughdurmaq.

tuqquzmaq 【تۇققۇزماق】 Doğurtmak.

tuqrang 【تۇقراڭ】 Ağaçkakan. *Tuqrang towisi* – d. Geçici tövbe.

tul 【تۇل】 Dul. *Tul xotun* – Dul kadın. *Tul qalmaq* – Dul kalmak.

tula 【تۇلا】 ağ. bk. möldür.

tullaq 【تۇللاق】 Yaşlı bildirim.

tulluq 【تۇللۇق】 Dulluk.

tulpar 【تۇلپار】 Küheylân.

tuluq 【تۇلۇق】 Döven. *Tuluq tepmek* – Döven sürmek.

tulum 【تۇلۇم】 I Tulum. *U tulumdek semridi* – O tulum gibi şişmanladı.

tulum 【تۇلۇم】 II. *Tulum chashqan* – Sıcanın bir türü.

tulum 【تۇلۇم】 III Çanak, tas.

tulun 【تۇلۇن】 bk. tolun.

tum 【تۇم】 Pek, aşın, tamamen. *Tum qarangghu* – Pek karanlık.

tuma 【تۇما】 Bend, pınar, kaynak, su bendi.

tumaq 【تۇماق】 Kışık deri şapka; kalpak.

tumaqchi 【تۇماقچی】 Usta, kalpakçı.

tuman 【تۇمان】 Sis, duman. *Tuman qaplimağ* – Duman basmak.

tumanliq 【تۇمانلىق】 Sisli, dumanlı.

tumar 【تۇمار】 Muska, nazarlık, tılsım.

tumshuq 【تۇمشۇق】 Burun, çıkıntı, gaga tömür tumshuq ağaçkakan (kuşu).

tumu 【تۇمۇ】 Grip. *Tumu tegmek* – Grip olmak.

tumu-pushqaq 【تۇمۇ-پۇشقاق】 Grip gibi soğuk alma hastalıkları.

tumuchuq 【تۇمۇچۇق】 Serçe kuşu.

tumuqash 【تۇمۇقاش】 Soğuk alma, grip olma.

tumuqimaq 【تۇمۇقسماق】 Soğuk almak, grip olmak.

tun 【تۇن】 İlk, ilk doğan evlat.

tunchuqmaq 【تۇنچۇقماق】 Nefesi kesilmek, bunalmak, boğulmak.

tunchuqturmaq 【تۇنچۇقتۇرماق】 (tunchuqmaq'tan) Nefesini kesmek, bunaltmak, boğmak.

tunchuqush 【تۇنچۇقۇش】 Nefesi kesilme, bunalma, boğulma.

tundra 【تۇندرا】 r. Tundra.

tung 【تۇڭ】 ç. Fıçı. *Su tungi* – Su fıçısı.

tungchi 【تۇڭچى】 ç. Tercüman; bk. terjiman.

tungchilik 【تۇڭچىلىك】 ç.u. Tercümanlık; bk. terjimechilik. *Tungchiliq qilmaq* – Tercümanlık yapmak.

tunggan 【تۇڭگان】 Döngen, Çin Müslümanı.

tungghuch 【تۇڭغۇچ】 bk. tunghuch.

tunghuch 【تۇنغۇچ】 bk. tunji.

tunji 【تۇنجى】 İlk, ilk doğan çocuk. *Tunji oghul* – İlk oğul. *Tunji qétim* – İlk defa.

tupan 【تۇپان】 a. Tufan. *Tupandek pütün nersini su basti* – Tufan gibi her şeyi su bastı.

tupraq 【تۇپراق】 bk. topa.

tupraqliq 【تۇپراقلىق】 bk. topiliq.

tupraqshunas 【تۇپراقشۇناس】 u.f. Toprak uzmanı.

tupraqshunasliq 【تۇپراقشۇناسلىق】 u.f.u. Toprak bilimi.

turaq 【تۇراق】 Bent, kıta.

turaqjay 【تۇراقجاي】 u.f. bk. turarjay.

turaqlik 【تۇراقلىك】 Sabit, devamlı, istikrarlı, değişmez. *Turaqlik hararat* – Sabit sıcaklık. *Turaqliq hawa rayi* – Değişmez hava durumu. *Turaqliq hosul* – Sabit ürün. *Turaqliq jay* – Meskun yer. *Méning turaqliq jayim* – Meskun yerim.

turaqsiz 【تۇراقسىز】 Değişken, kararsız, tutarsız. *Turaqsiz kishi* – Tutarsız kişi.

turaqsizlanmaq 【تۇراقسىزلانماق】 Tereddüt

etmek, değişmek.

turaqsizliq 【تۇراقسىزلىق】 Tutarsızlık, değişkenlik.

turalghu 【تۇرالغۇ】 Meskun, oturulan yer.
Bizning turalghu jayimiz shu – Bizim oturduğumuz yer şü.

turarjay 【تۇرارجاي】 u.f. Meskûn yer, barınak, mekan.

turawalmaq 【تۇراۋالماق】 Israr etmek. **Öz déginimde qattiq turuwaldim** – Kendi iddiamda sert bir şekilde direndim.

turghu 【تۇرغۇ】 Durum, pozisyon, mevzi, noktai nazar, görüş açısı. **Ademgerchilik turghusi** – Kişiliği, bakış açısı.

turghuchi 【تۇرغۇچى】 Sakin, oturan.

turghun 【تۇرغۇن】 Yerli; eskiden oturan.
Turghun su – Akmayan su. **Turghun halet** – Durgunluk, sükunet.

turghunluq 【تۇرغۇنلۇق】 Durgunluk, göç etmeme hali, sükunet hali.

turghunsiz 【تۇرغۇنسىز】 Değişken, istikrarsız, oturmayan.

turghunsizliq 【تۇرغۇنسىزلىق】 Değişkenlik, istikrarsızlık, göçmenlik.

turghuzmaq 【تۇرغۇزماق】 (turmaq'tan)
Kaldırmak, ayakta durdurmak.

turghuzuwetmek 【تۇرغۇزۇۋەتمەك】
Kaldırtıvermek.

turghuzush 【تۇرغۇزۇش】 Kaldırma, ayakta durdurma.

turxun 【تۇرخۇن】 Baca. **Is turxuni** – Duman bacası.

turxunluq 【تۇرخۇنلۇق】 Bacalı. **Turxunluq mesh** – Bacalı soba.

turq 【تۇرق】 Sima, suret, şekil, hal, durum.
Shu turqi bilen – Şu hali ile. **Ularning turqigha**

qarimang – Onların suratına bakmayın. **Uning turqi buzulup ketti** – Onun suratı bozulduverdi.
Köz aldimda gewdilendi séning turqung – Gözlerimin önünde canlandı senin şeklin.
Turqi yaman – Suratı kötü. **Ularning sülh qilish turqi bar** – Onların sulh yapma tavrı var.

turmaq 【تۇرماق】 Kalkmak. **Orningdin tur!** – Yerinden kalk! **Shu yerde tur!** – Şu yerde dur!
Birdem turghandin kéyin – Biraz bekledikten sonra. **Turup qalmaq** – Duraklamak, gecikmek.
Siz yene uzaq turup qalmang – Siz yine orada uzak kalmayın. **Boghazumda turup qaldi** – Boğazıma tıkanıdı. **Turar jay** – Meskun yer.
Nechche pul turudu? – Kaç para tutuyor? **Oqup turmaq** – Okumak. **Oqup turup** – Okuyarak.
Ishlep turup – İşleyerek. **Turghan gep** – Belli, açık, öyle. **Turup qalghan su** – Bekletilmiş su; bozulmuş su. **Sözde turmaq** – Sözü yerine getirmek. **Turup almaq** – Israr etmek. **U öz sözide turuwaldi** – O kendi sözünde ısrar etti.
Bérip turmaq – 1) Gidevermek 2) Vermek (geçici olarak); geçici olarak vermek. **Tünügün turmaq, bugünmu kelmidi** – Dün değil, bugün bile gelmedi. **At turmaq éshigimu yoq** – At değil eşegi bile yok.

turmush 【تۇرمۇش】 Hayat, ömür, geçim.
Ailiwiyurmush – Aile hayatı. **Turmushqa ashurush** – Gerçekleştirmek; yürürlüğe koymak. **Turmush köchürmek** – Ömür sürmek.
Raheturmush – Rahat geçim. **Xarurmush** – Hor ömür; sıkıntılı geçim. **Konarurmush** – Eski hayat tarzı. **Turmush qurush** – Evlenme.
Turmushqa chiqmaq – Evlenmek (hanımlar için). **Turmushqa chiqqan** – Evlenmiş (hanımlar için). **Turmushqa chiqmighan** – Evlenmemiş (hanımlar için). **Turmushqa chiqarmaq** – Evlendirmek (hanımlar için).
Turmush tejribisi – Hayat tecrübesi. **Turmush derijisi** – Geçim seviyesi.

turna 【تۇرنا】 Turna.

turpankawa 【تۇرپانكاۋا】 Bir tür kabak.

turs 【تۇرس】 *Tars-turs* – takl. Tak tak.

turti 【تۇرتى】 Pone, midilli.

turtuq 【تۇرتۇق】 Kötü, kötü kaplı, hiddetli, öfkeli.

turuch 【تۇرۇچ】 *Hémir turach* – Hamur mayası.

turughluq 【تۇرۇغلۇق】 Durağanlık, sabitlik, devamlılık. *Shundak bolup turughluq* – Şöyle olduğu halde.

turuq 【تۇرۇق】 *Taraq-turuq* – takl. Tak tak.

turumtay 【تۇرۇمتاي】 Bozdoğan.

turup 【تۇرۇپ】 Turp.

turupchamghur 【تۇرۇپچامغۇر】 bk. turup.

turush 【تۇرۇش】 bk. turmaq.

turushluq 【تۇرۇشلۇق】 Yaşayan, oturan, ikamet eden. *Almutida turashluq* – Almatı'da oturan. *Turushluq jay* – Meskun yer.

tushqan 【تۇشقان】 Tavşan.

tutam 【تۇتام】 Avuç, yığın, miktar. *Bir tutam chach* – Bir avuç saç.

tutamliq 【تۇتاملىق】 Tutumlu.

tutamlimaq 【تۇتاملىماق】 Avuçlamak. *U aq sakilini tutamlap sözge bashlidi* – O ak sakalını avuçlayarak söze başladı.

tutamsiz 【تۇتامسىز】 Tutarsız, ciddiyyetden uzak.

tutamsizliq 【تۇتامسىزلىق】 Tutarsızlık, ciddiyyetsizlik.

tutarsizlinish 【تۇتارسىزلىنىش】 Tereddüt etme, değişme.

tutash 【تۇتاش】 Yekpare, bütün, hep, kesintisiz. *Bir tutash halde orunlashturmaq* – Bir bütünlük içinde yerleştirmek.

tutashliq 【تۇتاشلىق】 Yekparelik, bütünlük.

tutashmaq 【تۇتاشماق】 Bitişik olmak. *Tutushup turmaq* – Bitişik olmak; sınırdaş olmak. *Tutushup ketmek* – Çatık olmak; kaynaşmak. *Ot tutashti* – Ateş tutuştu. *Tutushup ketmek* – Tutuşmak; ateş almak; yanıvermek.

tutashturalush 【تۇتاشتۇرۇلۇش】 Tutuşturulma.

tutashturash 【تۇتاشتۇراش】 Tutuşturma.

tutashturghuch 【تۇتاشتۇرغۇچ】 *Urush otini tutashturghuchi* – Savaş ateşini tutuşturan.

tutashturghuchi 【تۇتاشتۇرغۇچى】 Tutuşturan, ateşleyen, bağlayan, birleştiren.

tutashturghuzmaq 【تۇتاشتۇرغۇزماق】 Tutuşturmak.

tutashturghuzush 【تۇتاشتۇرغۇزۇش】 Tutuşturma.

tutashturmaq 【تۇتاشتۇرماق】 Tutuşturmak. *Ot tutashturmaq* – Ateş tutuşturmak.

tutashturulmaq 【تۇتاشتۇرۇلماق】 Tutuşturulmak.

tutqa 【تۇتقا】 *Ishikning tutqisi* – Kapı kolu.

tutqaq 【تۇتقاق】 Epilepsi, sara (hastalığı).

tutqaqliq 【تۇتقاقلىق】 Sara hastalığı. *Uning tutqaqlighi tutup qaldi* – Onun sarası tuttu.

tutquch 【تۇتقۇچ】 Sap (-pı), tutamak (-ğı), kol.

tutqun 【تۇتقۇن】 Tutsak, esir.

tutqunluq 【تۇتقۇنلۇق】 Tutsaklık, esirlik.

tutmaq 【تۇتماق】 Tutmak. *Tutup turmaq* – Tutup durmak. *Tomur tutmaq* – Damarı tutarak teşhis koymak. *Uzaq tutmaq* – Arayı açık tutmak; kendinden uzak tutmak. *Tutup qalmaq* – Alıkoymak. *Méni Mamut tutup qaldi* – Beni Mahmut alıkoymdu. *Yoshurun tutmaq* – Gizli tutmak. *Taza tutmaq* – Temiz tutmak. *Qamaqta tutmaq* – Hapiste tutmak. *Öy tutmaq* – Ev tutmak. *Tutup bolmaq* – Bitirmek. *Tutup*

almaq – Yakalamak. **Tutup bermek** – Yakalayıp teslim etmek. **Béliq tutmaq** – Balık tutmak. **Este tutmaq** – Akılda tutmak. **Topqa tutmaq** – Topa tutmak. **Su tutmaq** – Sulamak. **Közde tutmaq** – Göz önünde bulundurmak. **Köz aldida tutmaq** – Göz önünde bulundurmak. **Nezerde tutmaq** – Göz önünde tutmak. **Bu sözlerni qulaqta obdan tut** – Bu sözleri aklında iyice tut. **Késili tutup qaldi** – Hastalığı tuttu. **Emgekni dost tutung** – Emeği dost olarak bilin. **Ahlirim tutqay seni** – Ahlanm kahretsin seni.

tutmas 【تۇتماس】 ağ. Felç (ci); bk. palesh.

tutturmaq 【تۇتۇرماق】 (tutmaq'tan) Tutturmak.

tutturush 【تۇتۇرۇش】 Tutturma.

tutuq 【تۇتۇق】 Bulutlu, kapalı, karanlık, kederli, mahzun. **Tutuq hawa** – Bulutlu hava. **Bügün hawa tutuq** – Bugün hava bulutlu. **Tutuq kün** – Bulutlu gün. **Tutuq adem** – Kederli adam.

tutulmaq 【تۇتۇلماق】 Tutulmak. **Tutulghan** – Tutulmuş. **Tutulup sözlimek** – Kekelemek. **Tutulmastin** – Tutulmadan. **Bügün hawa tutulup turuptu** – Bugün hava bulutlu. **Hawa tutulup, yamghur yaghdı** – Hava bulutlanıp yağmur yağdı. **Ay tutuludu** – Ay tutulacak. **Kün tutuldi** – Güneş tutuldu.

tutulush 【تۇتۇلۇش】 Tutulma, tutuluş.

tutunmaq 【تۇتۇنماق】 Tutunmak.

tutunush 【تۇتۇنۇش】 Tutunuş, tutunma.

tuturuq 【تۇتۇرۇق】 I Çıra.

tuturuq 【تۇتۇرۇق】 II Sebat, değışmez.

tuturuqsiz 【تۇتۇرۇقسىز】 Sebatsız, değışken.

tuturuqsizlarche 【تۇتۇرۇقسىزلارچه】 Tutarsızlarca, kaypak bir şekilde.

tuturuqsizliq 【تۇتۇرۇقسىزلىق】 Tutarsızlık, döneklık, kararsızlık.

tutuwalmaq 【تۇتۇۋالماق】 Yakalamak. **Biz uni jinayet üstide tutuwalduq** – Biz onu suç üstü yakaladık.

tutush 【تۇتۇش】 Tutuş, tutma.

tutushqaq 【تۇتۇشقاق】 Dulavrat otu.

tutushush 【تۇتۇشۇش】 bk. tutashmaq.

tuyaq 【تۇياق】 1. Toynak; hayvan tırnağı 2. Baş, tane. **Besh tuyaq mal** – Beş baş hayvan.

tuyaqliq 【تۇياقلىق】 Toynaklı. **Tuyaqliq mal** – Toynaklı hayvan.

tuydurmaq 【تۇيدۇرماق】 (tuymaq'tan) Duyurmak, işittirmek hissettirmek.

tuyghak 【تۇيغاك】 Uyanık, hassas.

tuyghu 【تۇيغۇ】 Düygu, his. **Tebii tuyghu** – Tabiî duygu.

tuyghun 【تۇيغۇن】 Uyanık, basiretli, zeki.

tuyghusiz 【تۇيغۇسىز】 Duygusuz.

tuyghusizliq 【تۇيغۇسىزلىق】 Duygusuzluk.

tuyghuzmaq 【تۇيغۇزماق】 Duyurmak.

tuyghuzmay 【تۇيغۇزماي】 Duyurmada.

tuyghuzush 【تۇيغۇزۇش】 Duyurma.

tuymaq 【تۇيماق】 Duymak. **Aldin tuymaq** – Önceden duymak.

tuyuq 【تۇيۇق】 Çıkmaz. **Tuyuq kocha** – Çıkmaz sokak; kör sokak.

tuyuqsiz 【تۇيۇقسىز】 Aniden, ani, ansızın.

tuyuqsizdin 【تۇيۇقسىزدىن】 bk. tuyuqsiz.

tuyuqsizla 【تۇيۇقسىزلا】 bk. tuyuqsiz.

tuyulmaq 【تۇيۇلماق】 Duyulmak.

tuyulush 【تۇيۇلۇش】 Duyulma, duyuluş.

tuyush 【تۇيۇش】 Duyma.

tuz 【تۇز】 Tuz. **Ashning tuzini körmek** – Yemeğin tuzuna bakmak.

tuzak 【تۇزاق】 Tuzak, pusu.
 tuzaqliq 【تۇزاقلىق】 İlmikii kapan.
 tuzdan 【تۇزدان】 u.f. Tuz kutusu.
 tuzxalta 【تۇزخالتا】 Tuz turbası.
 tuzlawetmek 【تۇزلاۋەتمەك】 Tuzlamak.
 tuzlash 【تۇزلاش】 Tuzlama, tuzlaş. *Terximek tuzlash* – Hıyar tuzlama.
 tuzlimaq 【تۇزلىماق】 Tuzlamak.
 tuzluq 【تۇزلۇق】 Tuzlu.
 tuzsiz 【تۇزسىز】 1. Tuzsuz 2. mec. Anlamsız, saçma. *Tuzsiz söz* – Saçmalık.
 tuzsizliq 【تۇزسىزلىق】 1. Tuzsuzluk 2. Saçmalık, tatsızlık, anlamsızlık.
 tüen 【تۈەن】 ç. Tümen.
 tüenjang 【تۈەنجاڭ】 ç. Tümen komutanı.
 tüenjangliq 【تۈەنجاڭلىق】 ç.u. Tümen komutanlığı.
 tügel 【تۈگەل】 Dolu, tam, hep. *Pulni tügel aldim* – Parayı tam aldım. *Tügel emeslik* – Eksik, tam değil.
 tügellenmek 【تۈگەللەنمەك】 Tam haline getirilmek, bütünlenmek.
 tügellish 【تۈگەللەش】 Tamamlama, doldurma.
 tügellietmek 【تۈگەللەتمەك】 (tügellimek'ten) Tamamlatmak, bütünletmek, doldurtmak.
 tügellik 【تۈگەللىك】 Tamlık, bütünlük, eksiksizlik.
 tügellimek 【تۈگەللىمەك】 Tamamlamak, doldurmak, eksiksiz hale getirmek.
 tügellinish 【تۈگەللىنىش】 Tam haline getirilme, bütünlenme.
 tügen 【تۈگەن】 *Palan-tügen* – Felan.
 tügenchi 【تۈگەنچى】 Sonu. *Méhmanning tügenchisi* – Konuğun sonu; son gelen konuk.

Kochining tügenchiside – Sokağın sonunda.
 tügetküsiz 【تۈگەتكۈسىز】 Tükenmez, bitmez.
 tügetmek 【تۈگەتمەك】 Bitirmek.
 tüglenmek 【تۈگەلنمەك】 Bükülmek, kıvrılmak.
Tüglünüp yatmaq – Bükülüp yatmak.
 tügme 【تۈگمە】 Dügme. *Tügmiliringni et!* – Dügmelerini iliğe geçir! *Tügmidek nersini tögidek qilip körsetmek* – d. Dügme kadar nesneyi deve kadar büyütüp göstermek.
 tügmek 【تۈگمەك】 Dügme, bağlamak.
 tügmen 【تۈگمەن】 Değirmen. *Shamal tügmini* – Yel değirmeni. *Su tügmini* – Su değirmeni.
 tügmenchi 【تۈگمەنچى】 Değirmenci.
 tügmilesh 【تۈگمىلەش】 İlikleme, düğmeleme.
 tügmilimek 【تۈگمىلىمەك】 İlikleme, düğmeleme.
 tügnek 【تۈگنەك】 bot. Tomurcuk (-ğu).
 tügüch 【تۈگۈچ】 Dügüm.
 tügüchlük 【تۈگۈچلۈك】 Dügümlü.
 tügülmek 【تۈگۈلمەك】 Dügülmek, büzülmek, yuvarlaklanmak.
 tügümeK 【تۈگۈمەك】 Tükenmek, bitmek, ölmek. *Ish tügey dep qaldi* – İş bitmek üzere. *Pütün pul tügüdi* – Bütün para bitti. *Xotunum tügep qaldi* – Karım vefat etti.
 tügümen 【تۈگۈمەن】 bk. tügmen.
 tügümes 【تۈگۈمەس】 Tükenmez, bitmez. *Tügümes bayliq* – Bitmez zenginlik. *Pütmes-tügümes* – Bitmez tükenmez.
 tügün 【تۈگۈن】 Dügüm. *Qolidiki tügünni uzatti* – Elindeki düğümü uzattı.
 tügünche 【تۈگۈنچە】 u.f. bk. tügün.
 tügünchek 【تۈگۈنچەك】 bk. tügün.

tügünlük 【تۈگۈنلىك】 Dügümlü.
tügür 【تۈگۈر】 Yuvarlak, toparlak.
tügürchüklük 【تۈگۈرچۈكلۈك】 Yuvarlaklık.
tügürek 【تۈگۈرەك】 Daire, çevre.
tügürlemek 【تۈگۈرلەنمەك】 Sıkılmak, büzülme.
tügüş 【تۈگۈش】 bk. tügme.
tügütüş 【تۈگۈتۈش】 Bitirme.
tük 【تۈك】 Tüy. *Tük basqan* – Tüy basmış, tüylü. *Tük tashlmaq* – Tüy bırakmak; eski tüyü atmak.
tüklük 【تۈكلۈك】 Tüylü.
tüksiz 【تۈكسىز】 Tüysüz.
tükürmek 【تۈكۈرمەك】 Tükürmek. *Qan tükürmek* – Kan tükürmek. *Köp tükürsê köl bolur* – d. Çoğunluk tükürse göl olur.
tükürük 【تۈكۈرۈك】 Tükürük. *Tükürük qachisi* – Tükürük kutusu.
tükürüwetmek 【تۈكۈرۈۋەتمەك】 Tükürüvermek.
tükürüwétish 【تۈكۈرۈۋېتىش】 Tükürüverme.
tükürüş 【تۈكۈرۈش】 Tükürme.
tülesh 【تۈلەش】 Tüy atma, tüy dökme.
tülimek 【تۈلىمەك】 Tüy atmak, tüy dökme.
tülke 【تۈلكە】 Tilki. *Tülke térisi* – Tilki derisi.
tülkilik 【تۈلكىلىك】 Tilkilik, hilekârlık. *Tülkilik qilmaq* – Tilkilik yapmak.
tüllesh 【تۈللەش】 Dölleme.
tülletmek 【تۈللەتمەك】 (tüllimek'ten) Dölletmek.
tüllimek 【تۈللىمەك】 Döllemek. *Qoy tülleydighan waxt bolup qaldi* – Koyunun dölleme zamanı gelmek üzere.

tülük 【تۈلۈك】 *Ozuq-tülük* – Erzak.
tümbel 【تۈمبەل】 tar. Top (-pu).
tümen 【تۈمەن】 Tümen.
tümen-tümen 【تۈمەن-تۈمەن】 Tümen tümen.
tümen-türlük 【تۈمەن-تۈرلۈك】 Çok çeşitli.
tümene 【تۈمەنە】 Kalın iğne.
tümüze 【تۈمۈزە】 İğ.
tün 【تۈن】 Gece. *Tünde* – Gecede. *Tüni bilen* – Gece boyunca. *Tünü künü* – Gece gündüz.
tün'gi 【تۈنگى】 Geceki.
tünde 【تۈندە】 Gecede.
tünek 【تۈنەك】 Geceye mahsus; gecenin geçirileceği yer.
tünesh 【تۈنەش】 Geceleme.
tünetmek 【تۈنەتمەك】 (tünimek'ten) Geceletmek.
tünglük 【تۈنگلۈك】 Çatı penceresi; keçe çadırın tepesini kapatan keçe.
tüngme 【تۈغمە】 bk. tügme.
tüngmen 【تۈغمەن】 bk. tügmen.
tünike 【تۈنىكە】 Teneke, sac, demir tahta, demirden levha. *Aq tünike* – Beyaz sac. *Tünike qacha* – Teneke kutu.
tünimek 【تۈنىمەك】 Geceleme.
tünlük 【تۈنلۈك】 bk. tünglük.
tünügün 【تۈنۈگۈن】 Dün.
tünügünki 【تۈنۈگۈنكى】 Dünkü.
tüp 【تۈپ】 Dip. *Tüp-tomuri bilen* – Dibi kökü ile. *Ishik túbide* – Kapı dibinde; kapı yanında. *Besh түp derex* – Beş tane ağaç. *Tüp tomur* – Ana kök. *Tüp söz* – Kelime kökü. *Gepning túbide néme bar?* – Sözüün asıl anlamı nedir? *Gep túbide néme bilen tügüdi?* – Söz

sononda ne ile bitti? *Tüp javimiz Qeshqer boludu* – Asıl yerimiz Kaşgar dır.

tüp-tomur 【توپ-تومۇر】 Ana kök, temel kök.

tüp-tüz 【توپ-تۈز】 Düm-düz.

tüpeyli 【تۈپەيلى】 Bu gibi, benzeri, müşabih.

tüпки 【تۈپكى】 Son, sonuncu.

tüpkülük 【تۈپكۈلۈك】 *Tüpkülükte u yoq bolup ketti* – Sonunda o yok oluverdi (kayboldu).

tüplenmek 【تۈپلەنمەك】 Ciltlenmek.

tüpleş 【تۈپلەش】 Ciltleme.

tüpletküzmek 【تۈپلەتكۈزۈمەك】 (tüpletmek'ten) Ciltlettirmek.

tüpletmek 【تۈپلەتمەك】 (tüplimek'tan) Ciltletmek.

tüpligüchi 【تۈپلىگۈچى】 Ciltçi.

tüplik 【تۈپلىك】 I Aslı, yerli, esaslı.

tüplik 【تۈپلىك】 II Ciltli.

tüplimek 【تۈپلىمەك】 Ciltlemek.

tüpsiz 【تۈپسىز】 Dipsiz.

tüpteng 【تۈپتەنگ】 Pek, mükemmel.

tür 【تۈر】 I Tür, sima, görünüş, surat. *Türge ayrimaq* – Türe ayırmak. *Türini özgertish* – Türünü değiştirme. *Türü qachqan* – Suratı bozulmuş. *Oning türü yaman* – Onun suratı bozuk. *Türü kirip qaldi* – İyileşti; aslına geldi. *Pütken tür* – Bitmiş cins. *Pütmigen tür* – Bitmemiş cins. *Dawamliq türde* – Devamlı halde. *Keng türde* – Geniş halde. *Hüjüm qilish türü bar* – Hücum eder hali var; hücum eder gibi.

tür 【تۈر】 II Çile, tura, kangal.

türbe 【تۈربە】 a. Türbe.

türdesh 【تۈردەش】 gr. Cins ismi.

türge 【تۈرگە】 Harmanda ve kar küremede kullanılan büyük kürek.

Türk 【تۈرك】 Türk. *Türk ayili* – Türk kadını. *Türk tili* – Türk dili.

Türki 【تۈركى】 Türkî, Türkçe.

Türklük 【تۈركلۈك】 Türklük.

Türkmen 【تۈركمەن】 Türkmen. *Türkmen ayili* – Türkmen kadını.

Türkshunas 【تۈركشۇناس】 u.f. Türkşunas, Türkolog.

Türkshunasliq 【تۈركشۇناسلىق】 u.f. Türkşunaslık.

türküm 【تۈركۈم】 Grup, kitle, top, sürü. *Bir türküm xelq* – Bir grup halk. *Ishtlar türkümü* – Köpek sürüsü. *Söz türkümliri* – Kelime grupları.

türkümlimek 【تۈركۈملىمەك】 Toplamak.

türlenmek 【تۈرلەنمەك】 Türülenmek.

türlimek 【تۈرلىمەك】 Çeşitlemek.

türlük 【تۈرلۈك】 Türlü. *Her türlük* – Her türlü.

türlük-tümen 【تۈرلۈك-تۈمەن】 Çok türlü.

türlük-türlük 【تۈرلۈك-تۈرلۈك】 Türlü türlü.

türlünüş 【تۈرلۈنۈش】 Türlenme.

türme 【تۈرمە】 r. Hapishane. *U türmide* – O hapishanede. *Türmige qamimaq* – Hapsetmek.

türmek 【تۈرمەك】 Sarmak, yumaklamak, sıvamak, kıvırmak, buram buram çıkarmak.

Yipni chaqqa türmek – İpi sarmak. *Yengni türüp ishlimek* – Sıvanıp çalışmak. *Qapaq türmek* – Kaş çatmak. *Yüzni türmek* – Suratı bozmak. *Qapighingni türme!* – Suratını bozma!

Qapighingni türme! – Suratını bozma!

türmichi 【تۈرمىچى】 r.u. Gardiyan; hapishane gardiyanı.

türmize 【تۈرمىزە】 Makara, bobin.

türtek 【تۈرتەك】 I Tomar, dürü.
türtek 【تۈرتەك】 II Sopa ile üstesinden gelmek.
türteklesh 【تۈرتەكلەش】 Sarma, bürüme.
türteklilik 【تۈرتەكلىك】 Sarınma hali, bürünme hali.
türteklimek 【تۈرتەكلىمەك】 Sarmak, bürümek.
türtke 【تۈرتكە】 Dürtü. *Türtke yémek* – Dürtüklenmek. *Türtke bermek* – Dürtüklemek.
türtkilenmek 【تۈرتكىلەنمەك】 Dürtüklenmek.
türtkilimek 【تۈرتكىلىمەك】 Dürtüklemek.
türtmek 【تۈرتمەك】 Dürtmek.
türtünmek 【تۈرتۈنمەك】 Vurmak, çarpmak, çarpişmak.
türtüş 【تۈرتۈش】 Dürtme.
türtüşmek 【تۈرتۈشمەك】 Dürtüşmek; birbirini dürtmek.
türtüşhüş 【تۈرتۈشۈش】 Dürtüşme; birbirini dürtme.
türük 【تۈرۈك】 Cahil, okuma yazması olmayan.
türülmek 【تۈرۈلمەك】 Sarılmak, yumaklanmak, sıvanmak, kıvrılmak, buram buram çıkmak. *Türülüp chiqqan is* – Buram buram çıkan duman. *Qapighi türülgen adem* – Kaşı çatılmış adam. *Türülüp qalmaq* – Tıkanmak. *Yégen nenim gélimgha türülüp qaldi* – Yediğim ekmek boğazıma tıkanıdı.
türüş 【تۈرۈش】 Sarma, yumaklama, sıvama, kıvrırma, buram buram çıkarma.
tüs 【تۈس】 Renk, sima, görünüm, görüntü. *Tüsi özgergen* – Rengi değişmiş. *Tüsi yaman* – Rengi kötü. *Jeng dehshetlik tüs aldi* – Savaş şiddetlendi.

tüski 【تۈسكى】 *Eski-tüski* – Eskilik.
tüslük 【تۈسلۈك】 Renkli. *Kül tüslük* – Kül renkli.
tüssiz 【تۈسسز】 Renksiz.
tüssizlik 【تۈسسزلىك】 Renksizlik.
tüş 【تۈش】 I bk. chüsh.
tüş 【تۈش】 II. *Tüşmu-tüştin* – Taraf taraftan.
tüşhimek 【تۈشمەك】 bk. chüshimek.
tüşhlük 【تۈشلۈك】 bk. chüshlük.
tüşmek 【تۈشمەك】 bk. chüshmek.
tüşmu-tüştin 【تۈشمۇ-تۈشتىن】 Taraf taraftan, her taraftan. *Tüşmu-tüştin orap almaq* – Her taraftan kuşatmak.
tütek 【تۈتەك】 I Sis duman.
tütek 【تۈتەك】 II. *Tütek taz* – Uyuz, kel.
tütem 【تۈتەم】 Avlu.
tütküshlimek 【تۈتكۈشلىمەك】 Birbirine saldırmak, kışkırtmak, tahrik etmek. *Ishtni tütküshlimek* – Köpeği kışkırtmak.
tütün 【تۈتۈن】 Duman, aile, ocak. *Bu yézida ottuz tütün bar* – Bu köyde otuz aile var.
tütünlimek 【تۈتۈنلىمەك】 Dumanlamak.
tütünlük 【تۈتۈنلۈك】 Dumanlı.
tütünsiz 【تۈتۈنسز】 Dumansız.
tüwek 【تۈۋەك】 Çanak, kap, çömlek. *Gül tüwek* – Gül çömleği; çiçek çömleği.
tüwenlesh 【تۈۋەنلەش】 Alçalma, çökme.
tüwenlimek 【تۈۋەنلىمەك】 Alçalmak, çökmek.
tüwrük 【تۈۋرۈك】 Direk, sütun.
tüymek 【تۈيىمەك】 Dövmek, ezmek.
tüyülmek 【تۈيۈلمەك】 Ezilmek.
tüyülüş 【تۈيۈلۈش】 Ezilme, dövülme.

tüyürgüch 【تۈيۈرگۈچ】 Broş.

tüyüşh 【تۈيۈش】 Döyme, ezme.

tüz 【تۈز】 I. Düz, *Xetni tüz yézinglar* – Yazıyı düzgün yazınız.

tüz 【تۈز】 II. *Tüzge chiqmaq* – Dışarıya çıkmak.

tüzelmek 【تۈزەلمەك】 Düzelmek, onarılmak, iyileşmek. *Xéli tüzülüp qaldim* – Epey iyileştim.

tüzelmes 【تۈزەلمەس】 Tamiri imkansız; iyi olmaz.

tüzesh 【تۈزەش】 Düzeltme, onarma.

tüzetmek 【تۈزەتمەك】 Düzeltmek, tamir etmek, onarmak.

tüzgüchi 【تۈزگۈچى】 Derleyen.

tüzleng 【تۈزلەنگ】 Vadi, dere, ova.

tüzlenglik 【تۈزلەنگلىك】 Ova.

tüzlenmek 【تۈزەلمەك】 Düz hale gelmek.

tüzlesh 【تۈزەش】 Doğrultma, düzeltme, düzgün hale getirme.

tüzlimek 【تۈزلىمەك】 Doğrultmak, düzeltmek, düzgün hale getirmek.

tüzlük 【تۈزلۈك】 Düzlük, doğruluk, saflık.

tüzmek 【تۈزمەك】 Derlemek, yapmak, tasis

etmek, kurmak. *Yéngi turmush tüzmek* – Yeni hayat kurmak. *Shername tüzmek* – Antlaşma yapmak.

tüzük 【تۈزۈك】 Sağlam, doğru, dürüst. *Tüzük adem* – Dürüst adam.

tüzülmek 【تۈزۈلمەك】 Kurulmak, yapılmak.

tüzülüşh 【تۈزۈلۈش】 Yapı, yapım, şekil.

tüzümek 【تۈزۈمەك】 Düzeltmek, onarmak. *U chachlirini biraz tüzep qoydi* – O saçlarını biraz düzeltmiş oldu.

tüzüşh 【تۈزۈش】 Derleme, yapma, tesis etmek, kurma.

tüzütülmek 【تۈزۈتۈلمەك】 Düzeltmek, tamir edilmek.

tüzütüşh 【تۈزۈتۈش】 Düzeltme. *Bashqidin tüzütüşh* – Başkadan düzeltme. *Tüzütüşh kirgüzmek* – Düzeltmek. *Layihe tüzütüşh bilen maqullandı* – Lâyiha düzeltilerek kabul edildi. *Uning yarimas aditini tüzütüşh kérek* – Onun yaramaz adetini düzeltmek lazım.

Tyenenmén 【تيەنەنمەن】 ç. Tiananmen, Pekin'deki eski han sarayı kapısının adı, Tanrı Huzur kapısı, demektir.

U

ئۇ

u 【ئۇ】 z. O. *U chaghda* – O zaman.

u-bu 【ئۇ-بۇ】 O ve bu. *Baligha köz bolup, u-bu dep qoyung* – Çocuğa göz olup, bir şeyler dersiniz.

uba 【ئۇبا】 ağ. bk. uwa I.

ubdan 【ئۇبدان】 ağ. bk. obdan.

uch 【ئۇچ】 1. Uç, son. nihayet 2. Keskin, sivri. *Qérindashning uchini chiqardim* – Kurşun kalemin ucunu çıkardım. *Til uchida turuptu* – Dil ucunda duruyor. *Uch tartmaq* – Filizlenmek, büyüme, lökülme.

uch-cheq 【ئۇچ-چهق】 Son, nihayet, sınır. *Uch-chéghi yoq* – Uçsuz bucaksız.

ucha 【ئۇچا】 I 1. Sırt, arka 2. Omuz. *Uchisida yirtiq juwa* – Sirtında yırtık kürk. *Uchamda* – Sirtında, üstümde.

ucha 【ئۇچا】 II bk. qanat.

ucha 【ئۇچا】 III ağ. bk. ölchem.

uchar 【ئۇچار】 1. Uçan 2. Kanatlılar, kuşlar. *Uchar qanat* – Kanatlılar, kuşlar. *Uchar at* – Koşu atı.

uchqaq 【ئۇچقاق】 Çok uçan, iyi uçan.

uchqaqliq 【ئۇچقاقلىق】 Çok uçma hali; iyi uçma hali.

uchquch 【ئۇچقۇچ】 bk. uchquchi.

uchquchi 【ئۇچقۇچى】 Pilot, uçman.

uchquchliq 【ئۇچقۇچلىق】 Uçuculuk. *Uchquchiliq mektibi* – Pilot okulu.

uchquchluq 【ئۇچقۇچلۇق】 bk. uchquchliq.

uchqun 【ئۇچقۇن】 I Kıvılcım, çakım. *Qar uchqunliri* – Kar parçaları; lapa lapa yağan kar.

uchqun 【ئۇچقۇن】 II Şişkinlik, şiş, ur t.

uchqur 【ئۇچقۇر】 İyi uçan.

uchqurluq 【ئۇچقۇرلۇق】 İyi uçma hali, uçuş yeteneği.

uchquzmaq 【ئۇچقۇزماق】 Uçurtmak, fırlatmak.

uchquzush 【ئۇچقۇزۇش】 Uçurtma, fırlatma.

uchlash 【ئۇچلاش】 Sivirtme, ucunu çıkarma.

uchlatquzmaq 【ئۇچلاتقۇزماق】 (uchlatmaq'tan) Ucunu sivirttirmek.

uchlatmaq 【ئۇچلاتماق】 (uchlimaq'tan) Ucunu sivirtmek.

uchlimaq 【ئۇچلىماق】 Ucunu çıkarmak, sivirtmek.

uchluq 【ئۇچلۇق】 Sivri. *Ötkür uchluk* – Keskin sivri.

uchma 【ئۇچما】 I Uçan.

uchma 【ئۇچما】 II Yüksek, zirve. *Taghning uchma choqqisi* – Dağın zirvesi.

uchmaq 【ئۇچماق】 Uçmak. *Uchup chiqmaq* – Uçup çıkmak. *Uchup qonmaq* – Uçup konmak. *Uchup yörmek* – Uçmak. *Uchup ketmek* – Uçup gitmek. *Uchup kelmek* – Uçup gelmek. *Uchup kirmek* – Uçup girmek.

uchrashmaq 【ئۇچراشماق】 Karşılaşmak.

uchrashturmaq 【ئۇچراشتۇرماق】 (uchrashmaq'tan) Karşılaştırmak.

uchratmaq 【ئۇچراتماق】 (uchrimaq'tan) Karşılaşmak, karşı gelmek, uğramak, maruz kalmak.

uchrimaq 【ئۇچرماق】 Uğramak, maruz kalmak. *Meghlubiyetke uchrimaq* – Yenilgiye uğramak.

uchugh 【ئۇچۇغ】 Uçuk, şivilçe.

uchughdatmaq 【ئۇچۇغdatماق】 (uchughdimaq'tan) Uçuklaştırmak.

uchughdimaq 【ئۇچۇغدىماق】 Uçuklamak.

uchuluq 【ئۇچۇلۇق】 Palan.

uchur 【ئۇچۇر】 Haber, yanıt. *Uningdin uchur barmu?* – Ondan haber var mı? *Bu ishning uchurini béríp qoy* – Bu işin haberini verirsin.

uchurma 【ئۇچۇرما】 1. İma, imalı söz. *Uchurma qilmaq* – İma etmek. 2. *Kepterning baliliri uchurma boptu* – Gövemnin yavruları uçabilecek hale gelmiş.

uchurmaq 【ئۇچۇرماق】 Uçurmak.

uchursiz 【ئۇچۇرسىز】 Habersiz, yanıtız. *Uchursiz yoqalmaq* – Belirtisiz kaybolmak.

uchurtmaq 【ئۇچۇرتماق】 (uchurmaq'tan) Uçurtmak. *Bökni shamal uchurtup epketti* – Bökü yel götürdü.

uchurtush 【ئۇچۇرتۇش】 Uçurtma, fırlatma.

uchutmaq 【ئۇچۇتماق】 bk. uchurtmaq.

uchutush 【ئۇچۇتۇش】 bk. uchurtush.

uda 【ئۇدا】 Ardı arkası kesilmeden; devamlı. *Uda on kün* – Devamlı on gün.

udaychi 【ئۇدايچى】 Kurucu.

uddul 【ئۇددۇل】 ağ. bk. udul.

udul 【ئۇدۇل】 Doğru, kestirme, düz. *Udul siziq* – Düz çizgi. *Udulida* – Karşısında. *Bizning udulimizda* – Karşımızda. *Udul poyiz* – Hızlı tren. *Udul adem* – Dürüst adam. *Udul kelgenni* – Rast geleni. *Udul chishlar* – Ön dişler. *Udul bolmaq* – Doğrulanmak. *Nanni udul bazardin yeymiz* – Ekmeği doğrudan doğru pazardan ahp yiyoruz.

udulida 【ئۇدۇلدا】 Karşısında. *Institutning udulida* – Enstitünün karşısında.

udulluq 【ئۇدۇللۇق】 Ritimli, düzenli, uyumlu, devamlı. *Udulluq ishlewéring* – Her zamanki gibi çalışmaya devam edin. *Udulluq sétiwalimen* – Devamlı satın alıyorum.

uga 【ئۇگا】 bk. uwa.

ugaq 【ئۇگاق】 bk. uwaq.

ugatmaq 【ئۇگاتماق】 bk. uwatmaq.

uguluq 【ئۇگۇلۇق】 Fol. Tavukların yumurtlamasına özgü yer ki, tavukları celbetmek için içine bir yumurta konulur.

Ughuy 【ئۇغۇي】 ağ. bk. Uyghur.

uh 【ئۇھ】 İç çekmek; ah çekmek.

uxlaq 【ئۇخلاق】 Uyuyan,, uykuda olan.

uxlash 【ئۇخلاش】 Uyuma.

uxlatmaq 【ئۇخلاتماق】 (uxlima'q'tan) Uyutmak.

uxlimağ 【ئۇخلىماق】 Uyumak.

uxliwalmaq 【ئۇخلىوالماق】 Uyumak.

uxlutush 【ئۇخلىتۇش】 Uyutma.

uxmaq 【ئۇخماق】 Anlamak, duymak, işitmek.
uxmas 【ئۇخماس】 Anlamaz, duymaz, işitmez.
uxmasliq 【ئۇخماسلىق】 Anlamazlık, duymazlık, işitmezlik.
uxturmaq 【ئۇختۇرماق】 Duyurmak, anlatmak, işittirmek.
uxturush 【ئۇختۇرۇش】 Duyuru. *Uxturush bermek* – Duyurmak.
uja 【ئۇجا】 Emzik.
ujret 【ئۇجرەت】 a. kit. 1. Kiralama 2. Mükafat.
ujretlik 【ئۇجرەتلىك】 a.u. Kiralık.
uka 【ئۇكا】 Küçük erkek kardeş. *Aka-uka* – Erkek kardeşler; ağabey ve küçük kardeş.
ukiliq 【ئۇكىلىق】 Küçük kardeşlik.
Ukrain 【ئۇكرائىن】 Ukrain, Ukrainli. *Ukrain ayili* – Ukrain kadını. *Ukrain tili* – Ukrain dili.
uqa 【ئۇقا】 Şerit (-di), sıçandis, sırma.
uqat 【ئۇقات】 Yüksek, yüce. *Uqat taghlar* – Yüksek dağlar.
uqurmaq 【ئۇقۇرماق】 ağ. bk. uxturmaq.
uqulimaq 【ئۇقۇلىماق】 Masaj, ovma.
uqum 【ئۇقۇم】 Anlam, fikir, tasavvur.
uqumcham 【ئۇقۇمچام】 Anlayışlı.
uqumchanliq 【ئۇقۇمچانلىق】 Anlayışlılık.
uqumluq 【ئۇقۇملۇق】 Anlayışlı, bilinçli.
uqumsiz 【ئۇقۇمسىز】 Anlayışsız, bilinçsiz.
uqumsizliq 【ئۇقۇمسىزلىق】 Anlayışsızlık, bilinçsizlik.
uqushluq 【ئۇقۇشلۇق】 Anlayışlı, bilinçli, şuurlu.
uqushmaq 【ئۇقۇشماق】 Anlaşmak. *Til uqushmighanliqtin* – Dil anlaşmazlığından.
uqushmasliq 【ئۇقۇشماسلىق】 Yanlışlık,

anlaşmazlık, ihtilaf. *Uqushmasliq tughdurmaq* – İhtilaf doğurmak.
uquhsiz 【ئۇقۇشسىز】 1. Beyinsiz, kalın kafalı, ahmak, budala 2. Karanlık, muğlak, anlaşılmaz.
uquhsizliq 【ئۇقۇشسىزلىق】 1. Beyinsizlik 2. Bilinçsizlik.
uqushulmaq 【ئۇقۇشۇلىماق】 Anlaşılmak. *Uqushulmay qalghangha oxshaydu* – Anlaşılmamış gibi.
uqushulmasliq 【ئۇقۇشۇلماسلىق】 Anlaşılmazlık. *Uqushulmasliq boluptu* – Yanlışlık olmuş.
ul 【ئۇل】 I Temel, dip, alt.
ul 【ئۇل】 II O (üçüncü şahıs).
ula 【ئۇلا】 ağ. bk. ular I.
ulaq 【ئۇلاق】 I Ek, katma. *Ulaq chach* – Ulanmış saç.
ulaq 【ئۇلاق】 II Kabza, tutak.
ulaq 【ئۇلاق】 III Çalıştırılan hayvan. *U ulaqlardin yükni chüsherdı* – O hayvanlardan yükü indirdi. *At-ulaq* – Çalıştırılan hayvanlar.
ulaq 【ئۇلاق】 IV Çamaşır teknesi.
ulang 【ئۇلاڭ】 Kolan.
ulanma 【ئۇلانما】 Ek, eklenme. *Sual ulanmisi* – Soru eki.
ular 【ئۇلار】 I Onlar. *Ularghi* – Onlarınki. *Ularghi* – Onları. *Ularghi* – Onlarda. *Ularghin* – Onlardan. *Ularghi* – Onlara. *Ularghin* – Onların. *Ularghikide* – Onlarınki. *Ularghiki* – Onlarınki.
ular 【ئۇلار】 II Ularkuş, dağ indisi (yüksek karlı dağlarda bulunan ve eti şifalı, kutsal sayılan kuş). *Ular göshi* – Ularkuşu eti; dağ indisi eti.
ulash 【ئۇلاش】 Bağlama, ekleme.
ulashmaq 【ئۇلاشماق】 1. Bağlaşmak, eklemek 2. Ulaşmak. *Harwa bizning melige ulashqanda*

– Araba bizim mahallege ulařtıgında. Būgün'gi kün'ge **ulashtim** – Bu güne eriřtim.

ulashturma 【ئولاشتۇرما】 Birleştirme, ekleme.

ulamaq 【ئولتماق】 (ulimaq'tan I) Ekletmek, bağlatmak.

ulghaymaq 【ئولغايماق】 Artmak, büyümek, çoğalmak. **Ulghay ölkem!** – Büyü vatanım!

ulghaytmaq 【ئولغايتماق】 (ulghaymaq'tan) Artırmak, büyütme, çoğaltmak.

ulima 【ئولسا】 I Bağlama, ekleme, birleştirme.

ulima 【ئولسا】 II a. Bilgin, bilgi sahibi.

ulimaq 【ئولسماق】 I Bağlamak, birleştirmek, eklemek.

ulimaq 【ئولسماق】 II ağ. bk. huwlima.

ultang 【ئولتاڭ】 Kösele.

ulugh 【ئولۇغ】 bk. ulu.

uluq 【ئولۇق】 Ulu, yüce. **Uluqlar** – Ulular, büyükler.

uluqdimaq 【ئولۇقدىماق】 bk. uluqlima.

uluqlash 【ئولۇقلاش】 Ululama, büyütme.

uluqlimaq 【ئولۇقلىماق】 Ululamak, büyütme.

uluqluq 【ئولۇقلۇق】 Ululuk, büyüklük.

Uluqluq qilmaq – Büyüklük etme.

uluqsiman 【ئولۇقسىمان】 Dalyan gibi; boylu poslu.

uluqwar 【ئولۇقوار】 u.f. Büyüklük, yücelik.

Ulughwar artuqluq – Büyü istidat, yücelik.

uluqwarliq 【ئولۇقوارلىق】 Yücelik, ululuk, büyüklük.

ulus 【ئولۇس】 tar. 1. Halk 2. Vatan.

ulutush 【ئولۇتۇش】 Ekletme, bağlatma.

uma 【ئۇما】 bk. umu.

umach 【ئۇماچ】 Koyu çorba; mısır unu

çorbası.

umaq 【ئۇماق】 bk. oma.

umash 【ئۇماش】 bk. umach.

umtulmaq 【ئۇمتۇلماق】 bk. intilmek.

umu 【ئۇمۇ】 O da. **Umu keldi** – O da geldi.

umum 【ئۇمۇم】 a. Kamu. **Umum xelq tili** – Kamu halk dili. **Umum aldida** – Kamu önünde. **Umumniki** – Umumundur, umumunki; kamu mülkü. **Umum paydisi** – Kamu yararı.

umumen 【ئۇمۇمەن】 a. Genel halde, genellikle. **Umumen alghanda** – Genellikle. **Umumen éytqanda** – Genellemek gerekirse.

umumiy 【ئۇمۇمىي】 a. Umumî. **Umumiy tinchliq** – Genel barış. **Umumiy daramet** – Genel gelir.

umumiyet 【ئۇمۇمىيەت】 a. Umumiyet.

umumiyeshkertmek 【ئۇمۇمىيەشكەرتمەك】 a.u. Genelleştirmek; topluma mal etme.

umumiyliq 【ئۇمۇمىيلىق】 a.u. Genellik.

umumlash 【ئۇمۇملاش】 a.u. Genelleştirme.

umumliq 【ئۇمۇملىق】 a.u. Genellik.

umumlima 【ئۇمۇملىماق】 a.u. Genelleştirmek.

umurtqa 【ئۇمۇرتقا】 bk. omurtqa.

umutulmaq 【ئۇمۇتۇلماق】 ağ. bk. unutulmaq.

un 【ئۇن】 Un. **Bughday uni** – Buğday unu.

Un eglimek – Un elemek. **Un tartmaq** – Buğday öğütme. **Un tartish** – Buğday öğütme. **Sungek uni** – Kemik unu.

unash 【ئۇناش】 Tasvip etme, onaylama, kabul etme, rıza olma.

unashmaq 【ئۇناشماق】 Anlaşmak, onaylamak, beraber kabul etme.

unatmaq 【ئۇناتماق】 (unimaq'tan) Kabul ettirmek, onaylatmak.

unche 【ئۇنچە】 O kadar derecede. *Unche köp emes* – O kadar çok değil.

unche-munche 【ئۇنچە-مۇنچە】 Biraz.

unchi 【ئۇنچى】 Uncu.

unchilik 【ئۇنچىلىك】 Böyle, öyle, şöyle kadar, bu kadar, öylesine. *Unchilik köp emes* – O kadar çok değil.

unda 【ئۇندا】 1. Orada 2. O halde.

unda-munda 【ئۇندا-مۇندا】 Orada burada.

undaq 【ئۇنداقتا】 Öyle. *Undaq bolsa* – Öyleyse halde. *Undaq emesmu?* – Öyle değil mi? *Undaq bolmighanda* – Öyle olmadığı halde.

undaq-mundaq 【ئۇنداقتا-مۇنداقتا】 Şöyle böyle. *U undaq-mundaqlardin emes* – O şöyle böylelerinden değil. *U undaq-mundaq dep yürüptu* – O saçmalıyormuş.

undaqchi-mundaqchi 【ئۇنداقتى-مۇنداقتى】 1. Vay herif vay! 2. Kararsız, sallantılı.

undin 【ئۇندىن】 Ondan; bk. uningdin. *Undin keyin* – Ondan sonra. *Undin ilgiri* – Ondan önce. *Undin qalsa* – Ondan kala.

undin-bundin 【ئۇندىن-بۇندىن】 Ondan -bundan.

ungay 【ئۇڭاي】 bk. ongay.

ungghiche 【ئۇڭغىچە】 O ana kadar; o arada.

uni 【ئۇنى】 Onu. *Uni körmidim* – Onu görmedim. *Unisi néme qilghini?* – Neden öyle yapmış?

uni-muni 【ئۇنى-مۇنى】 Onu-bunu. *Uni-muni dep* – Onubunu diye. *Uni-muni dep baralmay qaldim* – Onu-bunu diye gidemedim.

unimaq 【ئۇنماق】 Kabul etmek, rıza olmak, onaylamak, tasvip etmek.

uning 【ئۇنىڭ】 Onun. *Uning bilen* – Onunla. *Uning üstige* – Üstelik. *Uning üçün* – Onun için.

uningche 【ئۇنىڭچە】 Ona göre.

uningda 【ئۇنىڭدا】 Onda.

uningdin 【ئۇنىڭدىن】 Ondan. *Uningdin keyin* – Ondan sonra. *Uningdin bashka* – Ondan başka. *Uningdin köre* – Öyle yapmaktansa; ona nazaran. *Uningdin köre buni alghan yaxshi* – Ona nazaran bunu almak daha iyi.

uninggha 【ئۇنىڭغا】 Ona. *Uninggha qarighanda* – Ona nazaran.

uningghiche 【ئۇنىڭغىچە】 O ana kadar; o anda.

uningki 【ئۇنىڭكى】 Onunki. *Bu kitap uningki* – Bu kitap onunki.

uningsiz 【ئۇنىڭسىز】 Onsuz olmadan. *Uningsiz hem* – O olmadan da.

uniwérsal 【ئۇنىۋېرسال】 r. Universal. *Uniwérsal magazin* – Süpermarket.

uniwérsitét 【ئۇنىۋېرسىتېت】 r. Üniversite.

unsur 【ئۇنسۇر】 a. Unsur, fert, şahıs. *Aktip unsur* – Etkili fert; ilerici. *Eksiyetchi unsur* – Gerici, muhalif, inatçı.

untughaq 【ئۇنتۇغاق】 Unutkan.

untughaqliq 【ئۇنتۇغاقلىق】 Unutkanlık.

untuldurush 【ئۇنتۇلدۇرۇش】 Unutturma.

untulghusiz 【ئۇنتۇلغۇسىز】 Unutulmaz.

untulmas 【ئۇنتۇلماس】 Unutulmaz. *Unutulmas tesir qaldurmaq* – Unutulmaz tesir bırakmak.

untulmaydighan 【ئۇنتۇلمايدىغان】 Unutulmaz.

untumaq 【ئۇنتۇماق】 Unutmak. *Untup qalmaq* – Unutuvermek. *Untup ketmek* – Unutmuş olmak.

untush 【ئۇنتۇش】 Unutma, unutuş.

unutqaq 【ئۇنتۇتقاق】 Unutkan.

unutqaqliq 【ئۇنۇتقاقلق】 Unutkanlık.
unutmaq 【ئۇنۇتماق】 Unutmak.
unutmasliq 【ئۇنۇتماسلىق】 Unutmazlık.
unutturmaq 【ئۇنۇتتۇرماق】 (unutmaq'tan) Unutturmak. *Unutturmay ésimge sal* – Unutturmadan hatırlat.
unutulmaq 【ئۇنۇتۇلماق】 Unutulmak.
unutush 【ئۇنۇتۇش】 I Unutma, unutmak.
unutush 【ئۇنۇتۇش】 II Kabul ettirme, onaylatma.
unwan 【ئۇنۋان】 a. Ünvan. *Herbiy unwan* – Askerî unvan. *Pexriy unwan* – Şeref unvanı.
upa 【ئۇپا】 1. Pudra. *Upa qutisi* – Pudra kutusu. *Upa sürkimek* – Pudra sürmek. 2. Üstübeç. *Upa yaqmaq* – Üstübeç sürmek.
upa-englik 【ئۇپا-ئەڭلىك】 Kozmetik. *Upa-englik sürtmek* – Kozmetik kullanmak.
upqun 【ئۇپقۇن】 Dalga, dalgır, çırpıntı.
uplimaq 【ئۇپلىماق】 İç çekmek; ah çekmek.
uprash 【ئۇپراش】 Yıpranma, eskime.
upratmaq 【ئۇپراتماق】 (uprimaq'tan) Yıpratmak, eskitmek.
uprimaq 【ئۇپرېماق】 Yıpranmak, eskimek.
upuq 【ئۇپۇق】 a. Ufuk.
upula-tupula 【ئۇپۇلا-تۇپۇلا】 Acele, çarçabuk, üstünkörü. *Upula-tupula ishlen'gen ish* – Acele yapılmış iş.
ur-yiqit 【ئۇر-يىقت】 Katliam, yağma, yakıp yıkmak, talan etmek, yumruk kavgası.
ur-yiqitchi 【ئۇر-يىقتىچى】 Yakıp yıkan kimse; kavgacı.
ura 【ئۇرا】 Tahıl konulan çukur.
uran 【ئۇران】 r. kim. Uranyum. *Uran rudisi* – Maden cevheri.

urchuq 【ئۇرچۇق】 1. Masura 2. Çıkrık (-ğı).
urda 【ئۇردا】 ağ. bk. orda.
Urguy 【ئۇرگۇي】 ağ. bk. Uyghur.
urghu 【ئۇرغۇ】 dil. Vurgu. *Urghu kényinki boghumda* – Vurgu son hecede.
urghuluq 【ئۇرغۇلۇق】 dil. Vurgulu. *Urghuluq boghum* – Vurgulu hece.
urghumaq 【ئۇرغۇماق】 Sıçramak. *Néfit urghup chiqti* – Neft sıçrayıp çıktı. *Könglüm urghuydu* – Emin değilim, endişeliyim.
urghusiz 【ئۇرغۇسىز】 Vurgusuz. *Urghusiz boghum* – Vurgusuz hece.
urmaq 【ئۇرماق】 Vurmak, dövmek. *Urup chüshürmek* – Vurarak düşürmek. *Urup kêtish* – Vurmak, delmek, kırmak. *Yürigim urup turuptu* – Heyecanlıyım, korkuyorum. *Oghrini qaraqchi urdi* – Hırsızı haydut vurdu. *Lap urmaq* – Çene çalmak; saçmalamak. *Ah urmaq* – Ah çekmek. *Shamal urup turuptu* – Yel esiyor. *Tömürni qizighida ur* – d. Demiri tavmda döv. *Xuda urdi* – Allah belasını verdi. *Xuda urghur!* – Allah belasını versin! *Xuda ursun!* – Allah belasını versin! *Xudaning urghuni* – Allahın kahri. *Séni Xuda uruptu* – Seni Allah kahretmiş.
urp 【ئۇرپ】 a. Adet, alışık.
urp-adet 【ئۇرپ-ئادەت】 a. Töre, alışık, ahlak, gelenek.
urra 【ئۇررا】 Hura.
uruq 【ئۇرۇق】 1. Tohum 2. Soy. *Uruq chachmaq* – Tohum saçmak; tohum ekmek. *Kishilik urughi* – İnsan nesli, soy, kuşak, boy. *Qérindash uruq* – Aynı soydam.
uruq-aymaq 【ئۇرۇق-ئایماق】 Nesil, soy, boy, kabile. *Uruq-aymaq alaqliri* – Boy ve kabile ilişkileri. *Uruq aymighi bolmighan* – Soysuz, nesilsiz.

uruq-pusht 【ئۇرۇق-پۇشت】 Evlat, nesil.
uruq-tuqqan 【ئۇرۇق-تۇققان】 Akriba, soy.
uruq-tuqqanchiliq 【ئۇرۇق-تۇققانچىلىق】 Akrabalık. *Uruq-tuqqanchiliq qilmaq* – Akrabalık ilişkiyi sürdürmek.
uruq-tuqqanliq 【ئۇرۇق-تۇققانلىق】 Akrabalık. *Uruq-tuqqanliq münasiwetler* – Akrabalık ilişkiler.
uruq-tuqqansiz 【ئۇرۇق-تۇققانسىز】 Akrabasız.
uruqcha 【ئۇرۇقچا】 Çekirdek.
uruqchiliq 【ئۇرۇقچىلىق】 1. Tohumculuk 2. Kabile düzeni. *Uruqchiliq tüzümi* – Kabile düzeni.
uruqdashliq 【ئۇرۇقداشلىق】 Kabile düzeni.
uruqlandurmaq 【ئۇرۇقلاندۇرماق】 Döllendirmek.
uruqlanmaq 【ئۇرۇقلانماق】 Döllenmek.
uruqlimaq 【ئۇرۇقلىماق】 I Tohumlanmak. *Güller uruqlidi* – Çiçekler tohumlandı. *Bughday uruqlap qaldi* – Buğday tohumlandı.
uruqlimaq 【ئۇرۇقلىماق】 II Döllenmek.
uruqluq 【ئۇرۇقلۇق】 Tohum. *Süpetlik uruqluq* – Kaliteli tohum.
uruqlunush 【ئۇرۇقلۇنۇش】 Döllenme.
urulmaq 【ئۇرۇلماق】 Vurulmak, dövülmek.
urunchaq 【ئۇرۇنچاق】 Çalışkan, tutumlu, girişken.
urunchaqliq 【ئۇرۇنچاقلىق】 Çalışkanlık, tutumluluk.
uruwalmaq 【ئۇرۇۋالماق】 Çarpmak, çarpılmak.
urush 【ئۇرۇش】 1. Savaş 2. Dövüş. *Arimizda urush chiqip ketti* – Aramızda dövüş çıktı. *Urush-talash* – Dövüş-dalaş, macera, kavga. *Urush-talashsiz yashimaq* – Kavgasız yaşamak. *Weten urushi* – Vatan savaşı; istilaya karşı

savaş. *Grazhdanlar urushi* – İç savaş. *Azatliq urushi* – Kurtuluş savaşı. *Özara urush* – Kendi aralarındaki savaş. *Urush otini tutash turghuchilar* – Savaş ateşini tutuşturanlar. *Urush körgegen yigit* – Savaş görmüş delikanlı. *Kocha urushliri* – Sokak savaşları. *Tanka urushi* – Tank savaşı.
urushchan 【ئۇرۇشچان】 Kavgacı, maceracı, dövüşken.
urushchanliq 【ئۇرۇشچانلىق】 Kavgacılık, dövüşkenlik.
urushxumar 【ئۇرۇشخۇمار】 Savaş yanlısı; savaştan yana.
urushxumarliq 【ئۇرۇشخۇمارلىق】 Savaş yanlılığı.
urushqaq 【ئۇرۇشقااق】 Kavgacı, dövüşken.
urushqaqliq 【ئۇرۇشقاقللىق】 Kavgacılık, dövüşkenlik.
urushmaq 【ئۇرۇشماق】 Savaşmak, dövüşmek. *Urushup qalmaq* – Dövüşmek. *Urushup tillimang méni* – Beni hakaret etmeyin.
urushperest 【ئۇرۇشپەرەست】 u.f. Savaş taraftarı; kavgacı.
urushperestlik 【ئۇرۇشپەرەستلىك】 u.f.u. Savaş taraftarlığı.
urushturmaq 【ئۇرۇشتۇرماق】 (urushmaq'tan) Savaştırmak, dövüştürmek.
usquch 【ئۇسقۇچ】 Kürek, kepçe.
usluk 【ئۇسلۇك】 1. Susuzluğu gidermek için içilen içki 2. Susuzluk. *Uslughimni qandurdım* – Susuzluğımı giderdim.
usluq 【ئۇسلۇق】 Becerikli, mahir, usta.
uslup 【ئۇسلۇپ】 a. Üslup, tarz, usul.
usmaq 【ئۇسماق】 Uzatmak, vermek, almak, çekmek, dökmek, koymak. *Tamaq usmaq* – Yemeği tabağa koymak.

ussash 【ئۇسساش】 Susama.
 ussiz 【ئۇسسز】 Beceriksiz, maharetsiz.
 ussizliq 【ئۇسسزلىق】 Beceriksizlik, maharetsizlik.
 ussul 【ئۇسسۇل】 a. Dans. *Ussul oynimaq* – Dans oynamak.
 ussulchi 【ئۇسسۇلچى】 İyi dans oynayan.
 ussuluq 【ئۇسسۇلۇق】 bk. usluq.
 ussوماق 【ئۇسسۇماق】 Susamak.
 ussuzluq 【ئۇسسۇزلۇق】 bk. ussوماق.
 usta 【ئۇستا】 f. Usta. *U öz ishige nahayiti usta* – O kendi işine son derece mahir. *Sen'et ustiliri* – Sanat ustaları. *Gepke usta* – Söze mahir.
 ustaz 【ئۇستاز】 a. Öğretmen, hoca.
 ustazliq 【ئۇستازلىق】 a.u. Öğretmenlik; hocalık. *Ustazliq qilmaq* – Hocalık yapmak.
 ustghan 【ئۇستغان】 ağ. bk. ustuxan.
 ustixana 【ئۇستخانا】 f. Yapım evi, imalathane.
 ustixanliq 【ئۇستخانلىق】 f.u. Kemikli.
 ustikar 【ئۇستىكار】 f. Usta.
 ustikarliq 【ئۇستىكارلىق】 f.u. Ustahk.
 ustuxan 【ئۇستۇخان】 Kemik, iskelet. *Mure ustuxini* – Omuz kemiği.
 ustuluq 【ئۇستۇلۇق】 Ustalık, mahirlik. *Sözge ustuluq* – Söze mahirlik, hatiplik.
 ustura 【ئۇستۇرا】 f. Ustura.
 usturlap 【ئۇستۇرلاپ】 f. Müneccimlik.
 usul 【ئۇسۇل】 I a. Usul, metod, tarz. *Idare usuli* – İdare usulu.
 usul 【ئۇسۇل】 II a. bk. ussul.
 usul 【ئۇسۇل】 III a. ağ. bk. hosul.
 usulchi 【ئۇسۇلچى】 İyi dans oynayan.

usung 【ئۇسۇڭ】 ç. Bir tür sebze ki, deve kuyruğuna benzer. Çiy yenilir.
 usush 【ئۇسۇش】 bk. usmaq.
 ushaq 【ئۇشاق】 bk. ushshaq.
 ushalmaq 【ئۇشالماق】 Ufalmaq.
 ushatmaq 【ئۇشاتماق】 Ufaltmaq, kırmak.
 ushbu 【ئۇشبۇ】 İşte bu.
 ushqashmaq 【ئۇشقاشماق】 ağ. Karşılaşmak. *Men yolda uninggha ushqashtim* – Ben yolda onunla karşılaştım. *Yolda bir boway ushqushup qaldi* – Yolda bir dede karşılaştı. *Men tuyuqsiz uninggha ushqushup qaldim* – Ben tesadüf onunla karşılaştım.
 ushqurmaq 【ئۇشقۇرماق】 Bağırmaq, aksırmak.
 ushqutquch 【ئۇشقۇتقۇچ】 Düdük.
 ushqutqum 【ئۇشقۇتقۇم】 Islık, vızıltı.
 ushqutmaq 【ئۇشقۇتماق】 Islık çalmak, vızıldamak. *Shamal ushqutup turuptu* – Rüzgar vızıldıyor.
 ushshaq 【ئۇششاق】 Ufak. *Ushshaq oghriliq* – Ufak hırsızlık; ufak-tefek şeyleri çalmak. *Ushshaq bala* – Küçük çocuk. *Ushshaq döletler* – Küçük devletler. *Ushshaq qilmaq* – Ufaltmaq. *Ushshaq ishlepchiqarghuchi* – Küçük üretim sahibi. *Ushshaq pul* – Bozuk para, küçük para. *Ushshaq mal* – Küçük baş hayvanlar. *Ushshaq qol* – Parmak. *Ushshaq söz* – Gevezelik, dedikodu, saçma.
 ushshuq 【ئۇششۇق】 1. Şiş, kabartı. *Ushshuq késel* – Şiş hastalığı. 2. Uçuk, sivilce 3. Yumru 4. Sıvışık, yapışkan, çam sakızı gibi. 5. Utanmaz 6. Şımarık, hırçın.
 ushshuqluq 【ئۇششۇقلۇق】 Yılışıklık, şımarıklık, utanmazlık.
 ushtumaq 【ئۇشتۇماق】 Ufaltmaq, ufalamak, parçalamak. *Nan ushtumaq* – Ekmeği ufaltmaq.

ushtumtut 【ئۇشتۇمىتۇت】 Tesadüf, ani, birdenbire. *Ushtumtut soraq* – Ani sorgu.

ushtuwalmaq 【ئۇشتۇۋالماق】 Koparmak, kınıp koparmak.

ushur 【ئۇشۇر】 a. öshür.

ushutush 【ئۇشۇتۇش】 Ufaltma.

utan 【ئۇتان】 ağ. bk. qaxshal.

utquzmaq 【ئۇتقۇزماق】 (utmaq'tan) Kaybetmek.

utmaq 【ئۇتماق】 Kazanmak, yenmek.

utopik 【ئۇتوپىك】 r. Ütopik.

utopist 【ئۇتوپىست】 r. fels. Ütopist.

utopistik 【ئۇتوپىستىك】 r. Ütopik, hayali.

utopistliq 【ئۇتوپىستلىق】 Ütopik, hayali. *Utopistliq pelsepe* – Ütopik felsefe.

uttur 【ئۇتتۇر】 ağ. Doğru, düz, doğrudan doğru, kestirme. *Uttur yol* – Kestirme yol. *Uttur qarimaq* – Doğru bakmak.

utturida 【ئۇتتۇرىدا】 Karşıda. *Utturumda* – Karşımda.

utturmaq 【ئۇتتۇرماق】 (utmaq'tan) Kaybetmek; bk. utquzmaq.

uturuwetmek 【ئۇتتۇرۇۋەتمەك】 Kaybetmek.

utuwalmaq 【ئۇتۇۋالماق】 Kazanmak, yenmek.

utughluq 【ئۇتۇغلۇق】 bk. utuqluq.

utughuch 【ئۇتۇغۇچ】 ağ. bk. otughuch.

utuq 【ئۇتۇق】 Başarı, muvaffakiyet, kazanç. *Utuqqa ége bolmaq* – Başarmak, kazanmak. *Utuqqa erishmek* – Kazanmak, başarmak, eldetmek.

utuqluq 【ئۇتۇقلۇق】 Başarılı, kazançlı, faydalı, avantajlı. *Utuqluq zayom* – Avantajlı istikraz.

utuqsiz 【ئۇتۇقسىز】 Başansız, muvaffakiyetsiz, kazançsız.

utuqsizliq 【ئۇتۇقسىزلىق】 Başarısızlık, muvaffakiyetsizlik, kazançsızlık.

utulmaq 【ئۇتۇلماق】 Kaybetmek, yenilmek, yenilgi.

uturmaq 【ئۇتۇرماق】 bk. utturmaq.

utush 【ئۇتۇش】 Kazanma, yenme. *Utush oyuni* – Kumar.

uwa 【ئۇۋا】 Yuva. *Éyiq uwisi* – Ayı yuvası. *Chümülining uwisi* – Karıncanın yuvası. *Here uwisi* – Ara kuvanı. *Uwa salmaq* – Yuva yapmak.

uwaq 【ئۇۋاق】 Ufak. *Uwaq aqche* – Ufak para, bozuk para. *Uwaq chöp* – Ot kırıntısı. *Nan uwichi* – Ekmek ufağı.

uwaq-tüyek 【ئۇۋاق-تۈيەك】 Ufak tefek.

uwaqsınmaq 【ئۇۋاقسىنماق】 Küçümsenmek.

uwal 【ئۇۋال】 a. Vebal. *Uwal boldi* – Yazık oldu. *Uwali manga bolsun* – Vebalı benim boynumda. *Uwal emesmu?* – Yazık değil mi?

uwalmaq 【ئۇۋالماق】 Ufalmak.

uwatquch 【ئۇۋاتقۇچ】 Ufaltan alet, çekiç. *Uwatquch bazghan* – Ufaltan büyük çekiç.

uwatmaq 【ئۇۋاتماق】 Ufaltmak.

uwlash 【ئۇۋلاش】 Uluma, ulumak.

uwlimaq 【ئۇۋلىماق】 Ulumak.

uwulimaq 【ئۇۋۇلىماق】 Ovmak. *Közingni uwulima* – Gözünü ovma.

uy 【ئۇي】 Öküz. *Uy harwa* – Öküz arabası.

uyaq 【ئۇياق】 O taraf, ötesi.

uyaq-buyaq 【ئۇياق-بۇياق】 O tarafbu taraf. *Uyaq-buyaqni qarap bar* – Çevrene bakarak var (git). *Ishning uyaq-buyaghini körüp heriket qil* – İşi inceledikten sonra hareket et.

uyaq-buyaqta 【ئۇياق-بۇياقتا】 Her tarafta. *Uyaq-buyaqtin* – Her taraftan. *Uyaq-buyaqqa* –

Her tarafa. *Uyaq-buyaqqa qarap ish qiling* – Çevrene bakarak iş yap.

uyaqqa 【ئۇياققا】 O tarafa.

uyaqta 【ئۇياقتا】 O tarafta.

uyaqtin 【ئۇياقتىن】 O taraftan.

uyalchaq 【ئۇيالچاق】 Utangaç, utangan.

uyalchaqliq 【ئۇيالچاقلىق】 Utangaçlık, utanganlık.

uyaldurmaq 【ئۇيالدۇرماق】 (uyalmaq'tan) Utandırmak.

uyalmaq 【ئۇيالماق】 Utanmak.

uyaltmaq 【ئۇيالتماق】 (uyalmaq'tan) Utandırmak.

uyan 【ئۇيان】 O taraf.

uyan-buyan 【ئۇيان-بۇيان】 1. Her taraf 2. Bir şeyler. *Uyan-buyan almaqchimen* – Bir şeyler alacağım.

uyanda 【ئۇيанда】 O tarafta.

uyandin 【ئۇياندىن】 O taraftan.

uyangha 【ئۇيانغا】 O tarafa.

uyat 【ئۇيات】 Ayıp, utanç, ar, haya. *Méni uyatqa qaldurding* – Beni utandırdın. *Uyatqa qaldurmaq* – Utandırmak. *Uyatqa qalmaq* – Utanmak. *Uyat emesmu sizge* – Utanmıyor musunuz. *Uyat söz* – Ayıp söz.

uyatchan 【ئۇياتچان】 Utanan, utangaç, utangan.

uyatchanliq 【ئۇياتچانلىق】 Utangaçlık, utanganlık.

uyatliq 【ئۇياتلىق】 Ayıp, utandırıcı. *Uyatliq ish* – Utandırıcı iş. *Uyatliq qonaq* – Saygılı konuk.

uyatmaq 【ئۇياتماق】 Utanmak.

uyatsiz 【ئۇياتسىز】 Utanmaz. *Uyatsizlanmaq* – Utanmaz hale gelmek.

uyatsizliq 【ئۇياتسىزلىق】 Utanmazlık.

uydurma 【ئۇيدۇرما】 Uydurma. *Uydurma gepler* – Uydurma sözler; uydurulmuş sözler.

uyerde 【ئۇيەردە】 Orada.

uyerdin 【ئۇيەردىن】 Oradan.

uyerge 【ئۇيەرگە】 Oraya.

uyghun 【ئۇيغۇن】 Uygun. *Uyghun bolmaq* – Uygun olmak. *Uyghun emes* – Uygun değil. *Bu xewer emiliyetke uyghun emes* – Bu haber gerçeğe uygun değil.

uyghunlashturmaq 【ئۇيغۇنلاشتۇرماق】 Uygunlaştırmak, uygun hale getirmek.

uyghunluq 【ئۇيغۇنلۇق】 Uygunluk.

Uyghur 【ئۇيغۇر】 Uygur. *Uyghur tili* – Uygur dili. *Sériq Uyghurlar* – Sarı Uygurlar. *Qédimqi Uyghur tili* – Eski Uygur dili.

Uyghurshunas 【ئۇيغۇرشۇناس】 Uygurşunas, Uygur bilimi bilgini.

Uyghurshunasliq 【ئۇيغۇرشۇناسلىق】 Uygurşunaslık, Uygur bilimselliği.

uyqu 【ئۇيقۇ】 Uyku. *Uyqudin oyghanmaq* – Uykudan uyanmak. *Uyqu arilash* – Uyku karışık. *Uyqu qachti* – Uykum kaçtı. *Uyqu qumni keltürdi* – Uykumu getirdi. *Uyqu kéliwatidu* – Uykum geliyor. *Uyqu kélidu* – Uykum gelir. *Uyqu kelmeydu* – Uykum gelmiyor. *Uyqu keltürmek* – Uyku getirmek. *Uyqu keltürüdighan* – Uyku getiren. *Uyqu qanmidi* – Uykumu alamadım. *Uyqu keltürüdighan dora* – Uyku getiren ilaç. *Uyqu basmaq* – Uyku basmak. *Uyqugha ketmek* – Uyumak, uyumaya başlamak, uyumaya çalışmak.

uyquchan 【ئۇيقۇچان】 Uykucu.

uyquchanliq 【ئۇيقۇچانلىق】 Uykuculuk.

uyquluk 【ئۇيقۇلۇك】 Uykulu.

uyquqluqta 【ئۇيقۇلۇقتا】 Uykulu halde. **Uyquqluk közler** – Uykulu gözler. **Uyquqluk adem** – Uykulu adam.

uyqusiratmaq 【ئۇيقۇسىراتماق】 Uykusunu getirmek.

uyqusirimaq 【ئۇيقۇسىرىماق】 Uykusu gelmek.

uyqusiritish 【ئۇيقۇسىرىتىش】 Uykusunu getirme.

uyqusiz 【ئۇيقۇسىز】 Uykusuz. **Uyqusiz ötken tün** – Uykusuz geçen gece.

uyqusizliq 【ئۇيقۇسىزلىق】 Uykusuzluk.

uyma 【ئۇيما】 1. Yığın, küme. **Uyma qar** – Kar kümesi. 2. Çöplük, mezbele, süprüntülük.

uyulmaq 【ئۇيۇلماق】 I bk. oyulmaq.

uyulmaq 【ئۇيۇلماق】 II Toplanmak.

uyulush 【ئۇيۇلۇش】 Utanma, mahcup olma.

uyumaq 【ئۇيۇماق】 Mayalanmak, ekşimek. **Süt uyup qaptu** – Süt ekşimiş.

uyushqaq 【ئۇيۇشقاق】 Çabuk birleşen.

uyushqaqliq 【ئۇيۇشقاقلىق】 Birliklilik. **Uyushqaqliq tüpeylidin** – Birliktelikten dolayı.

uyushqan 【ئۇيۇشقان】 Birlik, birleşmiş. **Uyushqan halde** – Birlik halinde.

uyushma 【ئۇيۇشما】 Dernek. **Medeniy aqartish uyushmisi** – Kültür nemeği. **Yoshurun uyushma** – Gizli dernek.

uyushmaq 【ئۇيۇشماق】 Birleşmek, örgütlenmek, teşkilatlanmak.

uyushturghuchi 【ئۇيۇشتۇرغۇچى】 Tertipleyen, kurucu, örgütleyici.

uyushturghuchiliq 【ئۇيۇشتۇرغۇچىلىق】 Örgütleyicilik, kuruculuk, teşkilatçılık.

uyushuk 【ئۇيۇشۇك】 1. Mıncık mıncık, buruşturulmuş. 2. Birleşik 3. Tertipli, düzenli.

uyutmaq 【ئۇيۇتماق】 (uyumaq'tan)

Mayalamak, ekşitmek.

uzaghul 【ئۇزاغۇل】 ağ. bk. uzaqi.

uzaq 【ئۇزاق】 Uzak. **Uzak Sherq** – Uzak Doğu. **Uzaqqa sozmaq** – Uzatmak. **Uzaq ötmüş** – Uzak geçmiş. **Uzaq gep** – Uygulanması zor. **Uzaq ömürlük** – Uzun ömürlü. **Uzaq dewirlik** – Uzun devirli. **Uzaq degende** – En uzağı. **Uzaq müddetlik** – Uzun müddetli.

uzaq-yekin 【ئۇزاق-يەكىن】 Uzak ve yakın.

uzaq-yéqında 【ئۇزاق-يېقىندا】 Bir gün.

uzaq-yéqinliq 【ئۇزاق-يېقىنلىق】 Uzak ve yakınlık. **Uzaq-yéqinliqigha qarimidim** – Uzak ve yakınlığına bakmadım.

uzaqi 【ئۇزاقى】 Geçen yılın.

uzaqqa 【ئۇزاققا】 Uzağa.

uzaqlashmaq 【ئۇزاقلاشماق】 Uzaklaşmak.

uzaqlatmaq 【ئۇزاقلاتماق】 (uzaqlimaq'tan) Uzaklatmak.

uzaqliq 【ئۇزاقلىق】 Uzaklık.

uzaqlimaq 【ئۇزاقلىماق】 Uzaklamak.

uzaqlimay 【ئۇزاقلىماي】 Uzaklamadan.

uzaqlishish 【ئۇزاقلىشىش】 Uzaklaşma.

uzaqlitish 【ئۇزاقلىتىش】 Uzaklatma.

uzaqta 【ئۇزاقتا】 Uzakta.

uzaqtiki 【ئۇزاقتىكى】 Uzaktaki.

uzaqtin 【ئۇزاقتىن】 Uzaktan. **Bizning öy uzaqtin körünüdu** – Bizim ev uzaktan görünüyor. **Uzaqtin béri** – Çoktan buyana. **Uzaqtin-uzaq** – Çok uzak.

uzanmaq 【ئۇزانماق】 Uzanmak.

uzarmaq 【ئۇزارماق】 Uzakmak. **Kün uzardi** – Gün uzadı.

uzartilmaq 【ئۇزارتىلماق】 Uzatılmak.

uzartmaq 【ئۇزارتماق】 (uzarmaq'tan) Uzatmak.

uzatquchi 【ئۇزاتقۇچى】 Uğurlayan.

uzatmaq 【ئۇزاتماق】 Uğurlamak. *Uzutup*

qoymaq – Uğurlamak; birini kapıya kadar geçirmek.

uzaytmaq 【ئۇزایتماق】 Uzatmak.

uzayturmaq 【ئۇزایتۇرماق】 (uzaytmaq'tan) Uzattırmak.

uzimaq 【ئۇزىماق】 Uzaklaşmak. *Uzap ketmek* – Uzaklaşmak. *Balılar uzap kətip qaptu* – Çocuklar uzaklaşıp gitmişler. *Qöp uzimay* – Çok geçmeden. *Bu iş uzap ketti* – Bu iş gecikti.

uzuq 【ئۇزۇق】 ağ. bk. ozuq.

uzun 【ئۇزۇن】 Uzun. *Uzunigha* – Uzununa. *Uzunigha kəsish* – Uzununa kesme. *Uzundin* – Uzundan. *Uzun müddetlik* – Uzun müddetli. *Uzungha sozulghan* – Devamlı, uzun devam edecek olan. *Uzundin bérige* – Çoktan buyana. *Uzundin melum* – Çoktan belli. *Uzun ötmestin* – Çok geçmeden. *Uzun yıllar* – Uzun yıllar. *Uzun yıllarghiche* – Uzun yıllara kadar. *Uzun ömür* – Uzun ömür. *Uzun qol* – Orta parmak. *Uzun qulaq* – Kulağı delik. *Uzun qulaqtin anglanghan xewerlerge qarighanda* – Duyulmuş haberlere göre.

uzun-uzaq 【ئۇزۇن-ئۇزاق】 Uzun ve uzak; uçsuz bucaksız. *Uzun-uzaqqa sozulghan étizlar* – Uçsuz bucaksız tarlalar.

uzunchaq 【ئۇزۇنچاق】 Uzunca.

uzunchaqliq 【ئۇزۇنچاقلىق】 Uzunca olma hali.

uzundin-uzun 【ئۇزۇندىن-ئۇزۇن】 1. Uzak mesafe 2. Uzun zaman.

uzunghiche 【ئۇزۇنغىچە】 Uzun bir zamana kadar. *Xéli uzunghiche qarap turdi* – Epey zamana kadar ayakta baktı kaldı.

uzunluq 【ئۇزۇنلۇق】 Uzunluk. *Uzunlighi 5 métr* – Uzunluğu 5 metre. *Atmish besh gradus gherp uzunlighida* – Altmış beş derece batı boyutunda.

uzunush 【ئۇزۇنۇش】 Uzanma.

uzurush 【ئۇزۇرۇش】 Uzama.

uzuti 【ئۇزۇتى】 Uzununa, uzunluğuna, uzunluğu. *Binaning uzuti teripi* – Binanın uzunluğu tarafı.

uzutush 【ئۇزۇتۇش】 Uğurlama; kapıya kadar geçirme.

uzuyush 【ئۇزۇيۇش】 Uzama.

Ü ئۈ

üch 【ئۈچ】 Üç. *Üch ayaq* – Üç ayak. *Üch bulung* – Üç köşe (üç köşeli matematik çizgi aleti). *Üch bulungluq* – Üç köşeli. *Üch ayliq* – Üç aylık. *Üch talaq* – Üç talak.

üchek 【ئۈچەك】 Yuva, sığınak. *Üchektigi chiwin* – Yuvadaki sinek kurtçuğu.

üchey 【ئۈچەي】 Barsak. *Achchiq üchey* – İnce yağsız barsak. *Yaghliq üchey* – Yağlı barsak. *Qarghu üchey veya sokur üchey* – Kör barsak. *Üchey aghrighi* – Barsak hastalığı.

üchey-qérin 【ئۈچەي-قېرىن】 İşkembe.

ücheylen 【ئۈچەيلەن】 Üç kişi, üçümüz. *Ular ücheylen édi* – Onlar üç kişi idi.

ücheylik 【ئۈچەيلىك】 Barsaklı.

üchgezek 【ئۈچگەزەك】 Üçüz.

üchike 【ئۈچىكە】 Meyvenin kemikli çekirdeği.

üchile 【ئۈچىلە】 Üçübiz.

üchkü 【ئۈچكۈ】 Matkap (ucu), delgi, burgu.

üchqir 【ئۈچقىر】 Üç kenar (geometrik).

üchqirliq 【ئۈچقىرلىق】 Üç kenarlı (geometrik).

üchlük 【ئۈچلۈك】 Üçlü.

üchü 【ئۈچۈ】 ağ. bk. üchey.

üchülen 【ئۈچۈلەن】 bk. ücheylen.

üchün 【ئۈچۈن】 İçin. *Sen üchün* – Sen için. *Shuning üchün* – Şunun için. *Bext üchün* – Baht için. *Biz tinchliq üchün kürüşimiz* – Biz baş için mücadele edeceğiz. *Uning kelmigenligi üchün* – Onun gelmediği için.

üchünchi 【ئۈچۈنچى】 Üçüncü. *Üchünchi ata* – Üçüncü ata. *Üchünchi ana* – Üçüncü ana.

üd 【ئۈد】 bot. Sarısabır.

üdde 【ئۈدده】 a. ağ. Sorumluluk, yerine getirme.

üdügen 【ئۈدۈگەن】 Siçan, fare.

ügdek 【ئۈگدەك】 Uykulu. *Ügdek basqan* – Uyuklamış. *Ügdek deryasigha chöküp patmighin* – Uyku nehrine dalarak boğulma.

ügdesh 【ئۈگدەش】 Uyuklama.

ügdetmek 【ئۈگدەتمەك】 (ügdümek'ten) Uyuklatmak.

ügdümek 【ئۈگدۈمەك】 Uyuklamak.

ügdtütüş 【ئۈگدۈتۈش】 Uyuklatma.

üge 【ئۈگە】 Üye, terkip.

ügenmek 【ئۈگەنمەك】 Ögrenmek.
ügetmek 【ئۈگەتمەك】 Öğretmek.
ügre 【ئۈگرە】 Tel şehriye, ince şehriye ügre kesmek çorba makarnası kesmek.
üğü 【ئۈگۈ】 Mağara.
ügün 【ئۈگۈن】 Öbürgün; bk. ögün.
ügünlük 【ئۈگۈنلۈك】 bk. ügün.
ügünlükke 【ئۈگۈنلۈككە】 bk. ügün.
ügüt 【ئۈگۈت】 I bk. ögüt.
ügüt 【ئۈگۈت】 II Değirmende öğütülmeye hazırlanmış tahıl.
üjek 【ئۈجەك】 Cinsel organ, erkek cinsel organı.
üjme 【ئۈجۈمە】 Dut ağacı ve onun meyvesi.
üjmilik 【ئۈجۈملىك】 Dut ağaçlığı.
üjük 【ئۈجۈك】 bk. üjek.
üjüm 【ئۈجۈم】 ağ. bk. üzüm.
üzhme 【ئۈزۈمە】 ağ. bk. üjme.
üke 【ئۈكە】 Baykuş.
üleg 【ئۈلەگ】 ağ. bk. ölük.
ülek 【ئۈلەك】 ağ. bk. ölük.
ülem 【ئۈلەم】 ağ. bk. ölüm.
ülem-yetim 【ئۈلەم-يەتیم】 ağ. bk. ölüm-yitim.
ülge 【ئۈلگە】 Örnek, model. *Ülge almaq* – Örnek almak. *Ülge bolmaq* – Örnek olmak. *Ülge körsetmek* – Örnek göstermek.
ülgermek 【ئۈلگەرمەك】 ağ. bk. ülgürmek.
ügilik 【ئۈلگىلىك】 Örneklik, nümunelik.
ülgüdimek 【ئۈلگۈدیمەك】 Samandan ayırmak.
ülgüje 【ئۈلگۈجە】 Toptan, toptan fiyat. *Ülgüje soda ponkiti* – Toptan ticaret yeri.
ülgürmek 【ئۈلگۈرمەك】 Yetişmek. *Derske*

ülgürmek – Derse yetişmek. *U oqushda ülgürelmeydu* – O derste yetişemiyor.
ülgürtmek 【ئۈلگۈرتمەك】 (ülgürmek'ten) Yetiştirmek.
ülgürtmek 【ئۈلگۈرتمەك】 ağ. bk. ülgürtmek.
ülpet 【ئۈلپەت】 a. Dost, ahbap. *Ülpet qilmaq* – Dost olmak.
ülpetchilik 【ئۈلپەتچىلىك】 a.u. Dostluk. *Ülpetchilik qilmaq* – Dostluk yapmak.
ülüşh 【ئۈلۈش】 1. Ülüş, pay, hisse 2. Nasip, kader, kısmet.
ülüşhkün 【ئۈلۈشكۈن】 Geçen gün, evvelki gün.
ülüşhsiz 【ئۈلۈشسىز】 Ülühsiz.
üm 【ئۈم】 a. Birleşme. *Üm bolmaq* – Birleşmek, ittifak olmak.
ümcheymek 【ئۈمچەيمەك】 Eğrilmek, küsmek, alınmak.
ümcheytmek 【ئۈمچەيتمەك】 (ümcheymek'ten) Eğriltmek, küstürmek.
ümchük 【ئۈمچۈك】 Örumcek. *Ümchük tori* – Örumcek ağı.
ümit 【ئۈمىت】 a. Ümit. *Ümit üzme* – Ümit kesmek. *Ümitim sizde* – Ümidim sizde. *Ümitim üzüldi* – Ümidim kesildi. *Ümit tughdurmaq* – Ümit hasıl etmek. *Ümit qilmaq* – Ümit etmek.
ümitlendürmek 【ئۈمىتلەندۈرمەك】 a.u. Ümitlendirmek.
ümitlik 【ئۈمىتلىك】 a.u. Ümitli.
ümitsiz 【ئۈمىتسىز】 a.u. Ümitsiz.
ümitsizlik 【ئۈمىتسىزلىك】 a.u. Ümitsizlik.
ümitwar 【ئۈمىتۋار】 a.f. Ümitvar, ümitli. *Ümitwar bolmaq* – Ümitli olmak.
ümitwarliq 【ئۈمىتۋارلىق】 a.f.u. Ümitlilik.

Chong ümitwarlıq bflmen – Büyük ümit ile.

ümləshmek 【ئۆملەشمەك】 Birleşmek, ittifakla, bir araya gelmek.

ümr 【ئۆمۈر】 bk. ömür.

ün 【ئۈن】 Ün, ses, seda. *Üni öchti* – Sustu, sesi kesildi. *Ünim pütüp ketgüdek boldi* – Sesim kesilir gibi oldu. *Üning öchkür!* – Sesin kesilsin! *Ün chiqmaq* – Ses çıkarmak, seslenmek. *Üni chiqmay qaldi* – Sustu, sesi kesildi. *Üningni chiqarma!* – Sesini çıkarma! *Üningni bérice* – Bütün sesi ile. *Ün bermek* – Oy vermek. *Ün chéqirip* – Seslenerek. *U ün sélip yighlidi* – O seslenerek ağladı. *Üningni peslet!* – Sesini alçalt. *Bashta gep bolsa, ayaqta ün yoq* – Başında konuşulursa, sonunda ses çıkmaz. *Ünimu yoq, sözimu yoq* – Sesi de yok, sözü de yok. *Ün qatmaq* – Oy vermek; desteklemek.

ün-tün 【ئۈن-تۈن】 Ses, seda. *Ün-tün chiqarmidim* – Ses çıkarmadım, sustum.

ün-tünsiz 【ئۈن-تۈنسز】 Sessiz, sakin.

ünche 【ئۈنچە】 İnci. *Ünche monchighi* – İnce gerdanlığı.

ünchiqarmay 【ئۈنچىقارماي】 Ses çıkarmadan, sessizce, sakin halde.

ünchiqmas 【ئۈنچىقماي】 Sessiz, suskun.

ünchiqmasliq 【ئۈنچىقمايلىق】 Sessizlik, suskunluk.

ünchiqmastin 【ئۈنچىقماستىن】 Ses çıkarmadan, sessizce, gizlice.

ünchiqmay 【ئۈنچىقماي】 Sessizce. *Ünchiqmay olturup aldi* – Seslenmekten kaçındı. *Ünchiqmay turmaq* – Sessizce durmak. *U ünchiqmay qaldi* – O ses çıkarmadı; O sessizliğini korudu.

ündesh 【ئۈندەش】 Seslenme, ünlem, ünlem işareti. *Ündesh gep* – gr. ünlem söz. *Ündesh belgüsi* – Ünlem işareti. *Ündesh tawush* –

Ünlem ses.

ündeshmek 【ئۈندەشمەك】 Karşılıklı seslenmek.

ündimek 【ئۈندىمەك】 1. Söylemek, demek 2. Çağırarak, davet etmek 3. Seslenmek, imdat istemek.

ündimes 【ئۈندىمەس】 Sessiz.

ündimeslik 【ئۈندىمەسلىك】 Ses çıkarmazlık, suskunluk.

ündüme 【ئۈندۈمە】 bk. ündürme.

ündürme 【ئۈندۈرمە】 Kabartılmış tahıl tanesi; su ile şişirilmiş tahıl tanesi.

ündürmek 【ئۈندۈرمەك】 (ünmek'ten) Filizlendirmek, yetiştirmek.

üngtür 【ئۈنگۈر】 İn, yuva, mağara.

ünglük 【ئۈنگۈلك】 *Bughday ünglük kishi* – Esmer tenli kişi, buğday renkli kişi.

ünlük 【ئۈنلۈك】 Ünlü.

ünmek 【ئۈنمەك】 Filizlenmek. *Tawuzning uruqliri ünüp chiqti* – Karpuzun tohumları filizlendi. *Méxningdin bal ünidu* – Emeğinden bal türer.

ünsiz 【ئۈنسز】 gr. Ünsüz, konsonant. *Ünsiz tawush* – Ünsüz ses.

ünsizlik 【ئۈنسزلىك】 Sessizlik.

ünüm 【ئۈنۈم】 1. Ürün, mahsul 2. Verim. *Mixnet ünümi* – Emeğin verimi.

ünümdar 【ئۈنۈمدار】 u.f. Verimli.

ünümdarlıq 【ئۈنۈمدارلىق】 u.f.u. Verimlilik. *Emgek ünümdarlıghı* – Emeğin verimliliği.

ünümlük 【ئۈنۈملۈك】 Verimli.

ünümsiz 【ئۈنۈمسز】 Verimsiz. *Ünümsiz ish* – Verimsiz iş. *Ünümsiz mixnet* – Verimsiz emek.

ünümsizlik 【ئۈنۈمسزلىك】 Verimsizlik.

ünüş 【ئۈنۈش】 Filizlenme.
ünüşlük 【ئۈنۈشلۈك】 Kolay filizlenen.
Ünüşlük buğday – Kolay filizlenen buğday.
ürək 【ئۈرەك】 Hayal, imge, görüntü.
üreggi 【ئۈرەگى】 bot. Akçaağaç, isfendan.
ürgidesh 【ئۈرگىدەش】 ağ. bk. mügdesh.
ürgüley 【ئۈرگۈلەي】 bk. ürgülsun.
ürgülsun 【ئۈرگۈلسۈن】 Aferin, güvercinim, kuzum, sana canım feda olsun. *Yigirme ming yil ürgülsun yigirme yashliq chéghingdin* – Yirmi bin yıl feda olsun yirmi yaş dönemine.
üriltmek 【ئۈرۈلتمەك】 (tirilmek'ten) Diriltmek.
ürker 【ئۈرگەر】 astr. Büyükayı.
ürkesh 【ئۈرگەش】 bk. örkesh.
ürkügek 【ئۈرگۈگەك】 Ürkek. *Ürkügek at* – Ürkek at.
ürkügeklik 【ئۈرگۈگەكلىك】 Ürkeklik.
ürkümek 【ئۈرگۈمەك】 Ürkemek.
ürkütmeK 【ئۈرگۈتمەك】 (ürkümek'ten) ÜrkütmeK.
ürtmek 【ئۈرتمەك】 kit. Örtmek.
ürük 【ئۈرۈك】 Erik. *Qara ürük* – Kara erik.
ürükzar 【ئۈرۈكزار】 u.f. Erik bahçesi; eriklik, erikli yer.
üskek 【ئۈسكەك】 Tos vuran. *Üskek qala* – Tos vuran inek.
üskeklik 【ئۈسكەكلىك】 Tos vurma hali.
üsküne 【ئۈسكۈنە】 f.Cihaz, teçhizat, malzeme.
üskünilesh 【ئۈسكۈنلەش】 f.u. Cihazlandırma.
üskünilik 【ئۈسكۈنلىك】 f.u. Cihaz malzemesi.
üskünilimeK 【ئۈسكۈنلىمەك】 f.u. Cihazlandırmak.

üskünisiz 【ئۈسكۈنسىز】 f.u. Teçhizatsız, cihazsız.
üsmek 【ئۈسمەك】 Tos vurmak, boynuzla vurmak. *Üsüp öltürmek* – Boynuzla vurarak öldürmek.
üst 【ئۈست】 Üst.
üst-bash 【ئۈست-باش】 Üst baş. *U üsti-béshini keyindi* – O üst başına giyindi. *Üst-béshini tazilimaq* – Üst başım temizlemek.
üstek 【ئۈستەك】 Ek, ilave. *Üstek almaq* – Ek olarak yine almak; ek bir şey almak.
üstel 【ئۈستەل】 r. Masa. *Üstelde oltarmaq* – Masada oturmak.
üsteng 【ئۈستەك】 bk. östeng.
üsti-üstige 【ئۈستى-ئۈستىگە】 Üst üste. *U üsti-üstige qeriz aldi* – O üst üste borçlandı.
üstide 【ئۈستىدە】 I Üstünde.
üstide 【ئۈستىدە】 II Üstünde, üzerinde. *U öz üstide köp ishlidi* – O kendisi üzerinde çok çalıştı. *Gep kitap üstide* – Söz kitap üzerinde. *Söz néme üstide?* – Söz ne konuda? *U bezme üstide kélip kirdi* – O keyif meclisi üstüne geldi. *Ash üstide* – Yemek yerken. *Yaxshi méhman ash üstige kélidu* – d. İyi misafir yemek yerken gelir.
üstidiki 【ئۈستىدىكى】 Üstündeki. *Tashyol üstidiki yéza* – Taşyol kıyısındaki köy.
üstidin 【ئۈستىدىن】 Üstünden, üzerinden. *Méning üstimdin shikayet qiliptu* – Hakkımda şikayet etmiş. *Shanliq eskerlerimizning düşmen üstidin qazanghan ghalibiyiti* – Şanlı askerlerimizin düşmana karşı galibiyeti. *Üstidin chiqmaq* – Halletmek, becermek. *Anamgha bergen wedemning üstidin chiqtim* – Anama verdiğim sözü yerine getirdim. *Ash üstidin chiqtim* – Yemekten geldim.
üstidinla 【ئۈستىدىنلا】 Üstünkörü, özensizlik,

yüzeysel, şöyle böyle.

üstige 【ئۈستىگە】 I Üstüne. *Üstige keymek* – Üstüne giymek. *Üning üstige* – Onun üstüne. *Bash üstü* – Baş üstü.

üstige 【ئۈستىگە】 II Üstüne. *U bu ishni öz üstighe aldi* – O bu işi üstlendi. *Wezipini u méning üstimge yüklidi* – Vazifeyi o benim üstüme yükledi. *U xotun üstige xotun aldi* – O kadın üstüne kadın aldı. *Kemzel üstige palto kiydim* – Ceket üstüne palto giydim. *Üstige jük artilghan töge* – Üstüne yük yüklenmiş deve. *Ish üstige ish* – İş üstüne iş. *Uning üstige* – Onun üstüne. *Söz taliship olturushqanning üstige u keldi* – Münakaşanın üstüne o geldi. *Bash üstige* – Baş üstüne. *Astini üstige keltürmek* – Alt üst etmek.

üstiwash 【ئۈستىۋاش】 Kıyafet, takım.

üstixan 【ئۈستىخان】 f. bk. ustuxan.

üstki 【ئۈستكى】 Üst, yukarı. *Üstki qatlam* – 1) Üst kat 2) Üst tabaka. *Üstki körünüş* – Kıyafet; üst görünüm. *Üstki sözliq tawush* – Düz ünlüler.

üstqurma 【ئۈستقۇرما】 Üstyapı.

üstqurmiliq 【ئۈستقۇرمىلىق】 Üstyapılık, üstyapılı.

üstlimek 【ئۈستلىمەك】 Ekleme, ilave etmek.

üstme-üst 【ئۈستمە-ئۈست】 Aralıksız, üst üstüne.

üstüme 【ئۈستۈمە】 Zam, prim, ilave, ek. *Üstüme payda* – Ek kâr (fayda).

üstün 【ئۈستۈن】 I a. Direk, sütun.

üstün 【ئۈستۈن】 II Üstün. *Üstün bolmaq* – Üstün olmak. *Üstün kelmek* – Üstün gelmek. *Üstün chiqmaq* – Üstün gelmek. *U ishke üstün qaraydu* – O işe üstünkörü ile bakıyor.

üstünki 【ئۈستۈنكى】 Üstündeki.

üstünlük 【ئۈستۈنلۈك】 I a.u. Direkli, sütunlu.

üstünlük 【ئۈستۈنلۈك】 II Üstünlük, avantaj. *Hawa üstünligi* – Hava üstünlüğü. *Üstünlük qilmaq* – Üstünlük etmek. *Üstünlük almak* – Üstünlüğü elde etmek.

üsüm 【ئۈسۈم】 ağ. bk. ösüm.

üşüşmek 【ئۈشۈشمەك】 Boynuzla vuruşmak; kafa vuruşmak.

üşhke 【ئۈشكە】 I Delgi, burgu; bk. burma.

üşhke 【ئۈشكە】 II ağ. bk. öchke.

üşshügen 【ئۈششۈگەن】 Soğuk alan, donmuş.

üşshük 【ئۈششۈك】 Soğuk, üşşük tegmek soğuk almak.

üşshümek 【ئۈششۈمەك】 Donmak, soğuk almak, üşümek.

üşhtek 【ئۈشتەك】 Düdük.

üşhük 【ئۈشۈك】 I ağ. bk. burma.

üşhük 【ئۈشۈك】 II Soğuk. *Üshük tüşhti* – Soğuk aldı, üşüdü. *Almini üshük urdi* – Elma dondu.

üşhümek 【ئۈشۈمەك】 bk. üshshümek.

ütek 【ئۈتەك】 ağ. bk. ötük.

ütlimek 【ئۈتلىمەك】 bk. ütülimek.

üttü 【ئۈتتۈ】 ağ. bk. udul.

ütülimek 【ئۈتۈلمەك】 Ütmek, tüyelerini yakmak.

üylendürmek 【ئۈيلىەندۈرمەك】 (üylenmek'ten) Evlendirmek.

üylenmek 【ئۈيلىەنمەك】 Evlenmek.

üymek 【ئۈيىمەك】 Bir yere toplamak.

üyüندی 【ئۈيۈندى】 Yığın, küme, kütle.

üyür 【ئۈيۈر】 Sürü, hayvan sürüsü.

üz 【ئۈز】 I bk. yüz.

üz 【ئۈز】 II Usta. *Üz qiz* – İşçi kız.

üze 【ئۈزە】 Sathi yüzeysel. *Bilimi üze adem*

– Bilimi yüzeysel adam. *Üze qarimaq* – Üstünkörü ile bakmaq. *Üze halda* – Sathi halde.

üzechilik 【ئۈزەچىلىك】 *Üzechilik qilmaq* – Saygisızlık etmek, dikkatsizlik etmek.

üzela 【ئۈزەلا】 Diletant; sathi bilgisi olan adam.

üzengge 【ئۈزەنگە】 Üzengi. *Ayighim üzengide chaghda héchkim séni renjitemeydu* – Hayatta olduğum müddetçe hiç kim seni rahatsız edemez.

üzgüchi 【ئۈزگۈچى】 Yüzücü.

üzlesh 【ئۈزلەش】 Kaplama.

üzlük 【ئۈزلۈك】 I bk. yüzlük.

üzlük 【ئۈزلۈك】 II Maharet. *Hemme uning üzligige baghliq* – Her şey onun maharetine bağlı.

üzlümek 【ئۈزلۈمەك】 1. Bitmek, sona ermek 2. Muhtaç olmak. *Nan tügep, ular üzlüküp qaldi* – Ekmek bitip, onlar muhtaç oldular.

üzüksiz 【ئۈزلۈكسىز】 Sürekli, devamlı. *Üzüksiz rewishte* – Devamh halde.

üzüksizlik 【ئۈزلۈكسىزلىك】 1. Devamlılık 2. Sabitlik.

üzmay 【ئۈزماي】 Yüze sürülen yağ.

üzmek 【ئۈزمەك】 I 1. Koparmak, kesmek. *Üzüp almaq* – Koparmak. 2. Geliş gidişi kesmek; ilişkiyi kesmek. *Arini üzmek* – İlişkiyi kesmek. *Diplomatik alaşini üzmek* – Diplomatik ilişkiyi kesmek. *Sözni üzmek* – Sözü kesmek. *Qerzimni üzdüm* – Borcumu bitirdim. *Jan üzmek* – Ölmek. *Közni üzüwalalmaysen* – Gözünü ayıramazsın (çok çekici). *Ümit üzmek* – Ümidi kesmek. *Üzüp éytmaq* – Kesin söylemek. *Qol üzmey ishlimek* – Ara

vermeden çalışmak.

üzmek 【ئۈزمەك】 II Yüzmek. *Üzüp ötmek* – Yüzerek geçmek. *Üzüp chiqmaq* – Yüzerek çıkmak.

üzre 【ئۈزرە】 Üstüne, üzerine. *Appaq qeghez üzre* – Bembeyaz kağıt üzerine.

üzük 【ئۈزۈك】 I Yüzük. *Üzük qéshi* – Yüzük kaşısı. *Bilek üzük* – Bilezik.

üzük 【ئۈزۈك】 II Parça, kırıntı. *Üzük tawush* – Ünsüz sesler, konsonantlar.

üzük-üzük 【ئۈزۈك-ئۈزۈك】 Kesik, parça parça.

üzül-késil 【ئۈزۈل-كېسىل】 Kesin olarak. *Üzül-késil jawap* – Kesin cevap. *Üzül-késil bel qilmaq* – Kesin halletmek.

üzül-késillik 【ئۈزۈل-كېسىللىك】 Katilik, kesinlik.

üzüldürmek 【ئۈزۈلدۈرمەك】 (üzülmek'ten) Kesmek, kesilmek. *Rayonni yemeklikler bilen üzüldürmey teminlesh* – Bölgeyi kesintisiz halde azık ile temin etme.

üzülmek 【ئۈزۈلمەك】 Kopmak. *Polat sim üzülüp ketti* – Çelik tel koptu. *Üzülüp chüşhnek* – Koparılıp düşmek.

üzülmey 【ئۈزۈلمەي】 Kopmadan, kesintisiz. *Üzümler üzülüp boldi* – Üzümler koparılıp bitti. *Gep shu yerde üzüldi* – Söz şurada kesildi. *Béshing üzülgür!* – Başın kopsun! *Tuz nésiwim üzüldi* – Nasibim kesildi. *Bélim üzülüp aghriydu* – Belim kesilmiş gibi ağrıyor. *Mashina üzülmey qatnap turudu* – Araba (otobös) ulaşımı kesintisiz devam ediyor. *Maghdirim üzülüp kétiwatidu* – Kuvvetsizleniyorum.

üzülüsh 【ئۈزۈلۈش】 Kopma, kesilme. *Alaşining üzülüshi* – İlişkinin kopması.

üzülüshmek 【ئۈزۈلۈشمەك】 Ayrılmak, kesilmek, birbirinden kopmak.

üzüm 【ئۈزۈم】 Üzüm. *Aq üzüm* – Beyaz üzüm. *Qara üzüm* – Kara üzüm. *Qizil üzüm* – Kızıl üzüm. *Chéqir üzüm* – Dut ağacı.

üzümchi 【ئۈزۈمچى】 Üzümcü.

üzümchilik 【ئۈزۈمچىلىك】 Üzümcülük.

üzümlük 【ئۈزۈملۈك】 Üzümlük, üzüm bağı.

üzümzar 【ئۈزۈمزار】 u.f. Üzüm bağı.

üzümzarliq 【ئۈزۈمزارلىق】 u.f.u. Üzüm bağı.

üzüندی 【ئۈزۈندى】 Fıkra, parça. *Hikayidin bir üzüندی* – Hikayeden bir parça.

üzüwetmek 【ئۈزۈۋەتمەك】 Koparmak, ayırmak, kesmek.

üzüşchan 【ئۈزۈشچان】 İyi yüzebilen.

üzüşmek 【ئۈزۈشمەك】 Yüzüşmek.

W

ۋ

waba 【ۋابا】 a. Veba.
wachhide 【ۋاچىدە】 Çok. *U wachhide pul élip ketti* – O çok para götürdü.
wachildatmaq 【ۋاچىلداتماق】
 (wachildimaq'tan) Şapır şapır yemek.
wachildimaq 【ۋاچىلدىماق】 Şapır şapır yemek.
wadek 【ۋادەك】 Korkuluk merdiven.
wadekchi 【ۋادەكچى】 Korkuluk merdiven ustası.
wadekchilik 【ۋادەكچىلىك】 Korkuluk merdiven yapma işi.
wadi 【ۋادى】 a. Vadi, dere.
wagon 【ۋاگون】 r. Vagon.
wah 【ۋاھ】 ünl. Vah, vah vah.
wahakaza 【ۋاھاكازا】 a. Ve saire (v.s.).
wahalenki 【ۋاھالەنكى】 a.f. Halbuki, oysa, oysaki.
wahe 【ۋاھە】 a. kit. Vaha.
wahime 【ۋاھىمە】 a. bk. wehime.
wax 【ۋاخ】 a. ağ. bk. waxt.
waxliq 【ۋاخلىق】 a.u. bk. waxtliq.
waxpe 【ۋاخپە】 a. Vakıf, mal ve mülk.
Waxpe qilmaq – Mal ve mülkü vakıfa vermek.

waxt 【ۋاخت】 a. Vakit, zaman. *Öz waxtida* – Zamanında. *Bir waxtlarda* – Bir zamanlarda. *Tamaq waxtida* – Yemek zamanında. *Waxtim yoq* – Vaktim yok. *Shuning bilen bir waxtta* – Aynı zamanda. *Bosh waxt* – Boş vakit. *Waxti-salti keldi* – Zamanı geldi.
waxtida 【ۋاختىدا】 a.u. Zamanında. *Waxtida kelding* – Zamanında geldin.
waxtinche 【ۋاختىنچە】 a.u. Geçici olarak, muvakkat. *Waxtinche ish* – Geçici iş. *Waxtinche toxtap tur* – Biraz bekle.
waxtliq 【ۋاختلىق】 a.u. Geçici, muvakkat. *Waxtliq hökümet* – Geçici hükümet.
waxtsiz 【ۋاختسىز】 a.u. Zamansız. *Waxtsiz keldingiz* – Zamansız geldiniz.
waiz 【ۋائىز】 a. kit. Vaiz.
wajip 【ۋاجىپ】 a. Vacip.
wajiplik 【ۋاجىپلىك】 a.u. Vacip olma hali.
wakalet 【ۋاكالەت】 a. Vekâlet. *Wakalet bermek* – Vekalet vermek.
wakaletxana 【ۋاكالەتخانا】 a.f. Temsilcilik. *Soda wakaletxanisi* – Ticaret temsilciliği.
wakaletname 【ۋاكالەتنامە】 a.f. Vekâlet-Name.
wakaliten 【ۋاكالىتەن】 a. Vekâleten.

waq 【ۋاق】 a. bk. waxt.

waqa 【ۋاقا】 *Bala-waqa* – Çoluk çocuk.

waqaqlash 【ۋاقاقلاش】 Vakvakaetme.

waqaqlimaq 【ۋاقاقلماق】 Vakvaka etmek.

waqilda 【ۋاقىلداق】 Oyuncak tabanca.

waqildatmaq 【ۋاقىلداتماق】 (waqildimaq'tan) Vakvaka ettirmek.

waqildimaq 【ۋاقىلدىماق】 Vakvaka etmek.

waqip 【ۋاقىپ】 a. Haberdar, malumatlı, bilgili. *Waqip bolmaq* – Haberdar olmak.

waqirash 【ۋاقىراش】 Bağıрма, seslenme.

waqirashmaq 【ۋاقىراشماق】 Bağırmak, beraber seslenmek.

waqiratmaq 【ۋاقىراتماق】 (waqirimaq'tan) Bağirtmek, seslendirmek.

waqirighaq 【ۋاقىرىغاق】 Yaygaracı.

waqirimaq 【ۋاقىرىماق】 Bağirmek, seslenmek, yaygara etmek.

waqiriwetmek 【ۋاقىرىۋەتمەك】 Bağırvermek.

waqt 【ۋاقت】 a. bk. waxt.

waqtida 【ۋاقتىدا】 bk. waxtida.

waqtinche 【ۋاقتىنچە】 a.u. bk. waxtinche.

wal 【ۋال】 I r. bk. tuluq.

wal 【ۋال】 II a. Parıltı, pırılı, parlaklık.

wal-wul 【ۋال-ۋۇل】 *Wal-wul qilmaq* – Parıldamak, parlamak, parıl panl olmak.

walax 【ۋالاخ】 Gevezelik, dedikodu, saçma.

walaxlatmaq 【ۋالاخلاتماق】 (walaxlimaqtan) Dedikodu yaptırmak; gevezelik ettirmek.

walaxlima 【ۋالاخلىماق】 Dedikodu yapmak, gevezelik etmek.

walaqlimaq 【ۋالاقلىماق】 bk. walaxlimaqtan.

wali 【ۋالى】 a. Vali.

walibol 【ۋالسىبول】 r. Voleybol.

walildatmaq 【ۋاللىداتماق】 (walildimaq'tan) Işıldatmak, parıldatmak.

walildighan 【ۋاللىدىغان】 Işıldayan, parıldayan.

walildimaq 【ۋاللىدىماق】 Işıldamak, parıldamak.

walley 【ۋاللىي】 *Walley tayaq* – Lapta (bir tür top oyunu); çomak.

wallida 【ۋاللىدا】 Parıltı, pırılı, parlaklık. *Wallida qilmaq* – Parlamak, ışıldamak.

wang 【ۋانگ】 I bot. 1. Çakal eriği 2. Çakal eriği ağacı.

wang 【ۋانگ】 II ç. Prens.

wang-chung 【ۋانگ-چۈنگ】 Gürültü, patırtı, uğultu. *Wang-chung kötermek* – Gürültü yapmak.

wangildatmaq 【ۋانگىلداتماق】 (wangildimaq'tan) Uğuldatmak, gürültü yapmak.

wangildimaq 【ۋانگىلدىماق】 Uğuldamak, gürüldemek.

wangillimaq 【ۋانگىللىماق】 bk. wangildimaq.

wangshiq 【ۋانگشىق】 Homurdanı duran.

wangshiqliq 【ۋانگشىقلىق】 Homurdanma huyu.

wangshimaq 【ۋانگشىماق】 Keskin çığlıklar koparmak; cıyak cıyak bağirmek.

wangshitmaq 【ۋانگشىتماق】 (wangshimaq'tan) Keskin çığlıklar kopartmak; cıyak cıyak bağirtmek.

wanilin 【ۋانىلىن】 ç. Vanilin.

wapa 【ۋاپا】 a. Vefa. *Wapa qilmaq* – Vefa etmek; sözünü tutmak.

wapadar 【ۋاپادار】 a.f. Vefalı. *Yari wapadar* – Sadık, candan bağlı.

wapadarliq 【ۋاپادارلىق】 a.f.u. Candan bağıllık; vefalı olma hali.

wapaliq 【ۋاپالىق】 a.u. Vefalı. **Wapaliq dost** – Vefalı dost.

wapasil 【ۋاپاسىل】 ağ. t. Romatizma.

wapasiz 【ۋاپاسىز】 a.u. Vefasız. **Wapasiz yar** – Vefasız yar.

wapasizliq 【ۋاپاسىزلىق】 a.u. Vefasızlık. **Wapasizliq qilmaq** – Vefasızlık etmek.

wapat 【ۋاپات】 a. Vefat, ölüm.

waraq 【ۋاراق】 I a. Varak, yaprak.

waraq 【ۋاراق】 II Taklidî ses.

waraqlatmaq 【ۋاراقلاماق】 a.u. (waraqlimaq'tan I) Yapraklan çevirtmek.

waraqlimaq 【ۋاراقلىماق】 I a.u. Yapraklan çevirmek.

waraqlimaq 【ۋاراقلىماق】 II Şır şır etmek.

waran 【ۋاران】 I Varan, ejder kertenkele.

waran 【ۋاران】 II. **Mal-waran** – Hayvan.

warang 【ۋاراك】 Gürültü, ses.

warang-jurung 【ۋاراك-جۇرۇڭ】 Gürültü, patırtı, yaygara.

waris 【ۋارىس】 a. Varis. **Waris bolmaq** – Varis olmak.

warisliq 【ۋارىسلىق】 a.u. Varislik.

waronka 【ۋارونكا】 r. Huni, mermi çukuru, çevrinti.

wasa 【ۋاسا】 1. Sırık 2. Çubuk.

wasi 【ۋاسى】 a. 1. Vasi, vasilik 2. Vasiyet eden.

wasil 【ۋاسىل】 a. Bağlama, birleştirme. **Wasil bolmaq** – Görüşmek, buluşmak.

wasilik 【ۋاسىلىك】 a.u. Vasilik. **Wasilik qilmaq** – Vasilik etmek.

wasite 【ۋاسته】 a. Vasıta, alet. **Ishlepchiqirish wasitiliri** – Üretim aletleri.

wasitichiliq 【ۋاستىچىلىق】 a.u. Aracılık, arabuluculuk. **Wasitichiliq qilmaq** – Arabuluculuk yapmak.

wasitiliq 【ۋاستىلىق】 a.u. Vasıtalı.

wasitisiz 【ۋاستىسىز】 a.u. 1. Araçsız, vasıtasız 2. Aracısız, arabulucusuz.

wasititchi 【ۋاستىتىچى】 a.u. Aracı.

wassal 【ۋاسسال】 r. Süzerene bağımlı derebeyi; peyk (ki).

wassalliq 【ۋاسساللىق】 r.u. Peyklik, uyduluk.

washang 【ۋاشاك】 Sonbaharda son meyvelerin toplanması. **Washang qilmaq** – Sonbarda son meyveleri toplamak.

watildaq 【ۋاتىلداق】 Çenesi düşük.

watildimaq 【ۋاتىلدىماق】 Çene çalmak, vativerek ağ. bk. leglek.

watwalaq 【ۋاتۋالاق】 bk. witwalaq.

way 【ۋاي】 ün. Vay, vay vay. **Way jan** – Vay can. **Way dostum** – Vay dostum.

way-wuy 【ۋاي-ۋۇي】 Taklidî ses.

wayi 【ۋايى】 a. Hedef, amaç. **Wayigha yetküzmek** – Hedefe luşatırmak.

wayildash 【ۋايلداش】 Cızırdama.

wayildatmaq 【ۋايلدىتاق】 (wayildimaq'tan) Cızırdatmak.

wayildimaq 【ۋايلدىتماق】 Cızırdamak.

wayim 【ۋايم】 a. 1. Ürkü, telaş 2. Kaygı, tasa.

wayimchi 【ۋايمچى】 a.u. Kaygılı, üzüntülü.

wayimsiz 【ۋايمسىز】 a.u. Kaygısız.

wayimsizliq 【ۋايمسىزلىق】 a.u. Kaygısızlık.

wayjan 【ۋايجان】 ün. İmdat, imdat bağırsı.

wayran 【ۋايران】 f. bk. weyran.

waysaqi 【ۋايساقى】 Geveze, çenebaz.

waysash 【ۋايساش】 Çene çalma, gevezelik yapma.

waysatmaq 【ۋايساتماق】 (waysimaq'tan) Çene çaldırmak, gevezelik yaptırmak.

waysimaq 【ۋايسماق】 Çene çalmak, gevezelik yapmak.

wayway 【ۋايۋاي】 ünl. bk. way.

waywaylash 【ۋايۋايلاش】 1. Bağırma 2. Ah vah etme.

waywaylatmaq 【ۋايۋايلاتماق】 (waywaylimaqtan) 1. Bağırtmak 2. Ah vah ettirmek.

waywaylimaqtan 【ۋايۋايلىماق】 1. Bağırmak 2. Ah vah etmek.

waz 【ۋاز】 *Waz kechmek* – Vaz geçmek.

wazelin 【ۋازەلىن】 r. Vazelin.

weba 【ۋەبا】 a. bk. waba.

wede 【ۋەدە】 a. Wade, söz. *Wede bermek* – Söz vermek. *Wedide turmaq* – Sözüni tutmak. *Wedisi yoq adem* – Sözüni tutmayan adam.

wedileshmek 【ۋەدىلەشمەك】 a.u. Birbirine söz vermek; iki kişi arasındaki anlaşma.

wedilik 【ۋەدىلىك】 a.u. Sözüni tutan, namuslu, dürüst.

wediname 【ۋەدىنامە】 a.f. Yazılı vaat.

wedisiz 【ۋەدىسىز】 a.u. Sözüni tutmayan.

wehakeza 【ۋەھاكەزا】 bk. wahakaza.

wehem 【ۋەھەم】 a.f. bk. wehemde.

wehemde 【ۋەھەمدە】 a.f.u. Yine de.

wehi 【ۋەھى】 a. din. Vahiy.

wehimdik 【ۋەھىمدىك】 a.u. Vahimli, korkulu.

wehime 【ۋەھىمە】 a. bk. wehm.

wehimichi 【ۋەھىمىچى】 a.u. Korkak, ürkek, panik veren, velveleci.

wehimichilik 【ۋەھىمىچىلىك】 a.u. Korkaklık, ürkeklik.

wehm 【ۋەھەم】 a. Vahim.

wehshet 【ۋەھشەت】 a. Vahşet.

wehshetlik 【ۋەھشەتلىك】 a.u. Vahşet olma hali.

wehshi 【ۋەھشى】 a. Vahşî. *Wehshi haywan* – Vahşî hayvan.

wehshiche 【ۋەھشىچە】 a.u. Vahşîce.

wehshilerche 【ۋەھشىلەرچە】 Vahşîce.

wehshilik 【ۋەھشىلىك】 a.u. Vahşîlik.

wehshiyane 【ۋەھشىيانە】 a.f. Vahşîyane.

wehshiyet 【ۋەھشىيەت】 a. Vahşet.

wexshet 【ۋەخشەت】 a. bk. wehshet.

wej 【ۋەج】 a. Sebep, neden.

wekalet 【ۋەكالىت】 a. bk. wakalet.

weke 【ۋەكە】 a. Olup biten. *Weqe bolmaq* – Vuku olmak.

wekil 【ۋەكىل】 a. Vekil. *Soda ishler wekili* – Ticaret ataşesi.

wekillik 【ۋەكىللىك】 a.u. Vekillik.

weqe 【ۋەقە】 a. Vaka, hadise, olay. *Héç weqesi yoq* – Birşey değil, önemsiz.

weqename 【ۋەقەنامە】 a.f. Vakayiname.

weqenewis 【ۋەقەنەۋىس】 a.f. Vakayiname.

weqenewislik 【ۋەقەنەۋىسلىك】 a.f.u. Vakayiname yazma hali.

weli 【ۋەلى】 a. bk. wéli.

welilik 【ۋەلىلىك】 a.u. Azizlik, evliyalık.

wereqe 【ۋەرەقە】 a. Bildiri, beyanname.

wesiqe 【ۋەسىقە】 a. Vesika, hücçet, belge.
wesiyet 【ۋەسىيەت】 a. Vasiyet. *Wesiyet qilmaq* – Vasiyet etmek.
wesiyetname 【ۋەسىيەتنامە】 a.u. Vasiyet-name.
wessalam 【ۋەسسalam】 a. Bitti, tamam.
weswise 【ۋەسسۋسە】 a. Ayartma, arzu.
Weswise qilmaq – Ayartmak.
weswisichi 【ۋەسسۋسچى】 a.u. Ayartan.
weswisilenmek 【ۋەسسۋسلەنمەك】 a.u. Ayarmak.
weten 【ۋەتەن】 a. Vatan. *Ana weten* – Ana vatan.
wetendash 【ۋەتەنداش】 a.u. Vatandaş.
wetendashliq 【ۋەتەنداشلىق】 a.u. Vatandaşlık.
wetenlik 【ۋەتەنلىك】 a.u. Vatanlı.
wetenperwer 【ۋەتەنپەرۋەر】 a.f. Vatanperver, vatansever.
wetenperwerlik 【ۋەتەنپەرۋەرلىك】 a.f.u. Vatanperverlik, vatani sevme hali.
wetensüyer 【ۋەتەنسۈيەر】 a.u. Vatansever.
wey 【ۋەي】 ünl. bk. way.
weyran 【ۋەيران】 f. Viran, tahrip, yıkım.
weyranchiliq 【ۋەيرانچىلىق】 f.u. Viranlık.
weyrane 【ۋەيرانە】 f. Virane.
weyraniliq 【ۋەيرانىلىق】 f.u. Viranelik.
wez 【ۋەز】 a. din. Vaiz, nasihat.
wez-nesihat 【ۋەز-نەسەھەت】 a. Vaiz nasihat.
wezchi 【ۋەزچى】 a.u. Nasihat eden.
weziye 【ۋەزىيە】 a. Vazife.
wezipixan 【ۋەزىپىخان】 a.f. Otçu, üfürükçü.
wezipixanliq 【ۋەزىپىخانلىق】 a.f. Otçuluk, üfürükçülük.

wezir 【ۋەزىر】 f. Vezir.
wezirlik 【ۋەزىرلىك】 f.u. Vezirlik, bakanlık.
weziyet 【ۋەزىيەت】 a. Vaziyet, durum.
wezmin 【ۋەزىمىن】 1. Ağır 2. mec. Mutedil, ılımlı.
wezminlik 【ۋەزىمىنلىك】 Mutedillik, ılımlılık.
wezn 【ۋەزىن】 a. Vezin.
weznlik 【ۋەزىنلىك】 a.u. Vezinli.
wéli 【ۋېلى】 a. Aziz, evliya.
wéliehd 【ۋېلىئەھد】 a. Veliht.
wélinémet 【ۋېلىنېمەت】 a. Velinimet, hayırhah.
wélisipit 【ۋېلىسپىت】 r. Bisiklet.
wélisipitchi 【ۋېلىسپىتچى】 r.u. Bisikletçi.
wichirlash 【ۋىچىرلاش】 Cıvıldama.
wichirlashmaq 【ۋىچىرلاشماق】 Cıvıldaşmak.
wichirlimaq 【ۋىچىرلىماق】 Cıvıldamak.
wida 【ۋىدا】 a. Veda.
widalashmaq 【ۋىدالاشماق】 a.u. Vedalaşmak.
widalishish 【ۋىدالاشىش】 a.u. Vedalaşma.
wijdan 【ۋىجدان】 a. Vicdan. *Wijdan égisi* – Vicdanlı adam.
wijdanliq 【ۋىجدانلىق】 a.u. Vicdanlı.
wijdansiz 【ۋىجدانسىز】 a.u. Vicdansız.
wijdansizliq 【ۋىجدانسىزلىق】 a.u. Vicdansızlık.
wizhdan 【ۋىزدان】 bk. wijdan.
wizhdanliq 【ۋىزدانلىق】 bk. wijdanliq.
wizhildash 【ۋىزىلداش】 Cızırdama, tıslama, vızıldama.
wizhildimaq 【ۋىزىلدىماق】 Cızırdamak, tıslamak, vızıldamak.

- wilayet** 【ۋىلايەت】 a. Vilayet.
- wilayetlik** 【ۋىلايەتلىك】 a.u. Vilayete ait.
- wiliqlimaq** 【ۋىلىقلىماق】 *Wiliqlap külmek* – Sallanarak gülmek.
- wilildimaq** 【ۋىلىلدىماق】 Pırıldamak, ışıldamak.
- wingildimaq** 【ۋىڭىلدىماق】 Vızıldamak.
- wingillimaq** 【ۋىڭىللىماق】 bk. wingildimaq.
- wino** 【ۋىنو】 r. Şarap, mey.
- winta** 【ۋىنتا】 r. Vida.
- wintiliq** 【ۋىنتىلىق】 r.u. Vidalı.
- wisal** 【ۋىسال】 f. Vuslat, visal. *Bu hijran menggu emes, wisali hem bar* – Bu aynılık ebedî değil, visali da var.
- witinglimaq** 【ۋىتىڭلىماق】 Homurdamak.
- witwalaq** 【ۋىتىۋالاق】 Bildırcın.
- wiyey** 【ۋىيەي】 ünl. Sadece hanımların kullanacağı bir ünlem.
- wizildash** 【ۋىزىلداش】 Islık çalma.
- wizildimaq** 【ۋىزىلدىماق】 Islık çalmak.
- wodorot** 【ۋودوروت】 r. kim. Hidrojen. *Wodorot bombisi* – Hidrojen bombası.
- wodorotliq** 【ۋودوروتلىق】 r.u. kim. Hidrojenli.
- wogzal** 【ۋوگزال】 r. Gar, yolcu salonu.
- wolt** 【ۋولت】 r. elektr. Volt.
- woltmétr** 【ۋولتېمېتر】 r. elektr. Voltmetre, voltölçer.
- wu** 【ۋۇ】 ç. Muska, nazarlık, tılsım.
- wujut** 【ۋۇجۇت】 a. Vücut, cisim, beden. *Wujutqa kelmek* – Vuku olmak.
- wuzh** 【ۋۇزۇ】 Taklidî ses.
- wul** 【ۋۇل】 bk. wal-wul.
- wuy** 【ۋۇي】 ünl. Hey. *Wuy ukam* – Hey kardeşim.
- Wyétnam** 【ۋىيېتنام】 Viyetnam.
- wyétnamliq** 【ۋىيېتناملىق】 Viyetnamlı.
- wzwot** 【ۋزۋوت】 r. Takım. *Oqchi wzwot* – Ateşleyici takım.

Y

ي

ya 【يا】 I f. Yada, yoksa.

ya 【يا】 II Yay. *Oq ya* – Ok ve yay.

yaabéghir 【يائابىغىر】 İniş, yamaç, dağ yamacı.

yachéyka 【ياچىيكا】 r. Grup. *Partiye yachéykisi* – Parti grubu.

yad 【ياد】 f. Yad, anma, akla getirme. *Yadqa almaq* – Ezberlemek. *Yad oqumaq* – Ezberden okumak. *Yad élish* – Ezberleme. *Yadta tutmaq* – Akılda tutmak. *Yadqa chüshürmek* – Akla getirmek. *Yadtin chiqmaq* – Unutmak. *Yadta saqlimaq* – Unutmamak, akılda tutmak. *Yadqa keltürmek* – Akla getirmek.

yadang 【ياداڭ】 Zayıf, arık. *Yadang yigit* – Zayıf delikanlı.

yadangghu 【ياداڭغۇ】 Zayıf, arık.

yadangghuluq 【ياداڭغۇلۇق】 Zayıflık, anklık.

yadangliq 【ياداڭلىق】 Zayıflık, arıklık.

yadap-jüdep 【ياداپ-جۇدەپ】 *Yadap-jüdep ketmek* – Zayıflamak; yorgun düşmek.

yadash 【ياداش】 Zayıflama, zayıf düşme; yorgun düşme.

yadatmaq 【ياداتماق】 (yadimaq'tan) Zayıflatmak, zayıf düşürmek, yorgun düşürmek.

yadgar 【يادگار】 Anıt, abide, heykel, eser.

yadgarliq 【يادگارلىق】 f.u. bk. yadgar.

yadimaq 【يادىماق】 Zayıflamak, zayıf düşmek; yorgun düşmek.

yadipa 【يادىپا】 Alıştırılmamış, yabancı. *Yadipa at* – Alıştırılmamış at.

yadlatmaq 【يادلانماق】 1. Ezberletmek 2. Hatırlatmak.

yadlima 【يادلىماق】 f.u. 1. Ezberlemek 2. Hatırlamak.

yadliwalmaq 【يادلئوالماق】 f.u. 1. Ezberlemek 2. Hatırlamak.

yadro 【يادرو】 r. Çekirdek, iç.

yagaw 【ياگاۋ】 ç. Diş macunu.

yagh 【ياغ】 Yağ. *Su yéghi* – Sivi yağ. *Sériq yagh* – Tere yağı; eritilmiş tere yağı.

yaghach 【ياغاچ】 I Ağaç. *Qara yaghach* – Kara ağaç. *Yaghach öy* – Ahşap ev.

yaghach 【ياغاچ】 II Uzunluk ölçü birimi, 8 km.

yaghachchi 【ياغاچچى】 Marangoz.

yaghunchaq 【ياغۇنچاق】 Değirmen taşı.

yaxshi 【ياخشى】 İyi. *Yaxshi körmek* –

Beğenmek, sevmek. **Yaxshimusiz?** – İy misiniz?

yaxshilash 【ياخشلاش】 İyileştirme.

yaxshilatmaq 【ياخشلاتماق】 İyileştirmek.

yaxshiliq 【ياخشلىق】 İyilik. **Yaxshiliqqa yaxshiliq her kishining ishidur** – İyiliğe iyilik her kişinin işidir.

yaxshilimaq 【ياخشلىماق】 İyileştirmek.

yak 【ياك】 bk. yoq.

yaki 【ياكى】 f. Veya.

yaklash 【ياكلاش】 Tarafını tutma, birini savunma, himaye etme.

yaq 【ياق】 Taraf, yan, yön, cihet. **U yaqqa** – O tarafa. **Bu yaqqa** – Bu tarafa. **Her kün kelish bu yaqta tursun** – Bırak, her gün gelmesi bir yana. **Bu yaqtin** – Bu yandan. **U yaqtin** – O yandan. Ishning mushu yéqini. **békish kérek** – İşin bu yönüne bakmak gerekir.

yaqa 【ياقا】 1. Kıyı, kenar. 2. Yaka. **U yaqamdin aldi** – O yakamı sıktı.

yaqilash 【ياقلاش】 Sahilden gitme; nehir kıyısı ile yürüme.

yaqiliq 【ياقلىق】 Yakalık, yakalık kumaş; yakalık kürk.

yaqilimaq 【ياقلىماق】 Sahilden gitmek; nehir kıyısı ile yürüme.

yaqin 【ياقىن】 ağ. bk. yéqin.

yaqquchi 【ياققۇچى】 Yakan, tutuşturan. **Urush otini yaqquchi** – Savaşı başlatan; savaş ateşini yakan.

yaqqul 【ياققۇل】 Sarih, iyice görünen.

yaqquzmaq 【ياققۇزماق】 bk. yaqturmaq.

yaqlighuchi 【ياقلىغۇچى】 Taraftar, himayeci, savunan.

yaqliq 【ياقلىق】 Taraflı. **Köp yaqliq** – Çok

yönlü. **Bir yaqliq qilmaq** – Bertaraf etmek.

yaqlimaq 【ياقلىماق】 Tarafım tutmak, savunmak, himaye etmek.

yaqmaq 【ياقماق】 I Sürmek, ovmak.

yaqmaq 【ياقماق】 II Yakmak, ateşe vermek, kun daklamak. **Ot yaqmaq** – Ateş yakmak. **Nan yaqmaq** – Ekmek pişirmek.

yaqmaq 【ياقماق】 III Beğenmek, hoşuna gitmek, hoşlanmak, sevmek. **Uning sözi manga yaqti** – Onun sözü hoşuma gitti.

yaqturmaq 【ياقتۇرماق】 I (yaqmaq'tan I) Sürdürmek, cilalamak, ovdurmak.

yaqturmaq 【ياقتۇرماق】 II (yaqmaq'tan II) Yaktırmak, ateşletmek.

yaqturmaq 【ياقتۇرماق】 III (yaqmaq'tan III) Sevmek, beğenmek. **U meni yaqturmaydu** – O beni beğenmiyor.

yaqturmasliq 【ياقتۇرماسلىق】 Beğenmemek, sevmemek.

Yaqut 【ياقۇت】 Yakut, Saha. **Yaqut ayili** – Yakut kadını. **Yaqut tili** – Yakut dili.

yaqut 【ياقۇت】 f. Yakut, yakut taşı.

yal 【يال】 Yele.

yala 【يالا】 İftira. **Yala chaplimaq** – İftira etmek.

yalak 【يالاك】 Yalak.

yalaqchi 【يالاقچى】 Dalkavuk, yaltak, yarıdakçı, yağcı.

yalaqchiliq 【يالاقچىلىق】 Dalkavukluk, yarıdakçılık, yağcılık.

yalang 【يالانگ】 Yalın, çıplak, yalnız, tek. **Yalang ayaq** – Yalın ayak.

yalangach 【يالانگچ】 bk. yalangghach.

yalangghach 【يالانگچ】 Çıplak. **Ach-yalangghach** – Aç ve çıplak.

yalangghachlanmaq 【يالانغاچلانماق】
Çıplamak, çıplak hale getirmek.

yalangghachlash 【يالانغاچلاش】 Çıplak hale getirme, çıplaklaştırma.

yalangghachliq 【يالانغاچلىق】 Çıplaklık.

yalangghachlimaq 【يالانغاچلىماق】 Çıplak hale getirmek, çıplaklaştırmak.

yalangghidaq 【يالانغىداق】 Yalın ayak.

yalangqat 【يالانغات】 Bir tür bitki.

yalanglatmaq 【يالانلانماق】 Yalın hale getirmek; seyreklenmek; çıplak hale getirmek.

yalangliq 【يالانلىق】 Yalınlık, açıklık, çıplaklık.

yalanglimaq 【يالانلىماق】 Yalın hale getirmek; çıplak hale getirmek.

yalangpashtaq 【يالانپاشتاق】 Başı açık.
Yalangpashtaq yürmek – Başı açık gezmek.

yalangtösh 【يالانغتوش】 Çıplak, şallak.

yalanmaq 【يالانماق】 Yalanmak, yalanıp durmak.

yalanpashtaq 【يالانپاشتاق】 bk. yalangpashtaq.

yalash 【يالاش】 I Yalama.

yalash 【يالاش】 II Refakatında muhafız olarak koruma.

yalashmaq 【يالاشماق】 Yalaşmak; birbirini yalamak; karşılıklı yalamak.

yalatquzmaq 【يالانقۇزماق】 (yalatmaq'tan) Yalattırmak.

yalatmaq 【يالانماق】 (yalimaq'tan I) Yalatmak.
Altun yalatmaq – Yıldızlatmak; altın kaplatmak.

yaldama 【يالداما】 Hatıra; bir şeyi hatıra olarak vermek.

yalghan 【يالغان】 Yalan. **Yalghandin** – Yalandan. **Yalghan éytmaq** – Yalan söylemek.

Yalghan gep qilmaq – Yalan söylemek.

yalghan-yawidaq 【يالغان-ياويداق】 Yalan ve sahte.

yalghanchi 【يالغانچى】 Yalancı. **Qip-qizil yalghanchi** – Tam bir yalancı.

yalghanlash 【يالغانلاش】 Yalan söyleme; yalancılık etmek.

yalghanliq 【يالغانلىق】 Yalan olma hali.
Yalghanlighi sirtidin körünün turudu – Yalan olduğu besbelli.

yalghanlimaq 【يالغانلىماق】 Yalan söylemek; yalancılık etmek.

yalghap 【يالغاپ】 bk. yamap-yalghap.

yalghuz 【يالغۇز】 Yalnız. **Yalghuz qalmaq** – Yalnız kalmak. **Yalghuz ayaq yol** – Patika, keçi yolu.

yalghuz-yalghuz 【يالغۇز-يالغۇز】 Yalnız, tek başına.

yalghuz-yerimliq 【يالغۇز-يېرىملىق】 Yalnızlık.

yalghuzchiliq 【يالغۇزچىلىق】 Yalnızlık.

yalghuzlash 【يالغۇزلاش】 Yalnız hale getirme.

yalghuzlimaq 【يالغۇزلىماق】 Yalnız hale getirmek.

yalghuzluq 【يالغۇزلۇق】 Yalnızlık.

yalghuzsirash 【يالغۇزسىراش】 Yalnızlık çekme; yalnızlığın acısını çekme.

yalghuzsirimaq 【يالغۇزسىرىماق】 Yalnızlık çekmek; yalnızlığın acısını çekmek.

yalixor 【يالخور】 u.f. İftiracı, bühhana, karacı.

yalixorluq 【يالخورلۇق】 u.f. İftiracılık, bühhancılık.

yaliqish 【يالقىش】 Canı sıkılıma; bıkmak.

yaliqmaq 【يالقىماق】 Canı sıkılmak, bıkmak.

yaliquurmaq 【يالقىقۇرماق】 (yaliqumaq'tan)

Canını sıkmak; bıktırmak.

yalildimaq 【ياللدىماق】 Kivılcımlanmak; ışıl ışıl parlamak.

yalimaq 【يالماق】 I Yalamak.

yalimaq 【يالماق】 II Refakatmda muhafız olarak korumak.

yalingach 【يالىڭاچ】 bk. yalangghach.

yalqaw 【يالقاۋ】 Tembел, uşengen.

yalqawlanmaq 【يالقاۋلانماق】 Tembelleşmek.

yalqawliq 【يالقاۋلىق】 Tembellik. *Yalqawliq qilmaq* – Tembellik etmek.

yalqun 【يالقۇن】 Alev.

yalqunjimaq 【يالقۇنچىماق】 bk. yalqunlimağ.

yalqunlanmaq 【يالقۇنلانماق】 Alevlenmek.

yalqunlash 【يالقۇنلاش】 Alevlenme.

yalqunlimağ 【يالقۇنلىماق】 Alevlenmek.

yalqunluğ 【يالقۇنلۇق】 Alevli, ateşli. *Yalqunluğ salam* – Ateşin selam.

yalqunlunush 【يالقۇنلۇنۇش】 Alevlenme.

yallanma 【ياللانما】 Kiralık, kiralanmış, kiralı, ücretli. *Yallanma esker* – Ücretli asker; kiralanmış asker.

yallanmaq 【ياللانماق】 Kiralanmak, kiralanmış olmak.

yallatmaq 【ياللاتماق】 (yallimağ'tan) Kiralatmak, kirada oturtmak.

yallighuji 【ياللىغۇچى】 Kiracı, işveren.

yallimağ 【ياللىماق】 Kiralamak, iş vermek, çalıştırmak.

yallinish 【ياللىنىش】 Kiralanma, kiralanmış olma.

yalmauwuz 【يالماۋۇز】 efs. Ucube, ejder, canavar.

yalmauwuzluğ 【يالماۋۇزلۇق】 Canavarlık.

yalmash 【يالماش】 Yeme, atıştırma, sümürme.

yalmimağ 【يالسىماق】 Yemek, atıştırmak, sümürmek.

yalpak 【يالپاك】 Yassı, düz.

yalpaklanmaq 【يالپاكلانماق】 Yassılanmak, yassı hale gelmek.

yalpaklash 【يالپاكلاش】 Yassı hale getirme.

yalpaqlatmaq 【يالپاقلاتماق】 (yalpaqlimağ'tan) Yassı hale getirtmek.

yalpaqlimağ 【يالپاقلسىماق】 Yassı hale getirmek.

yalpaymaq 【يالپايماق】 Yassılaşmak, yassı hale gelmek.

yalpaytmaq 【يالپايتماق】 (yalpaymaq'tan) Yassı hale getirmek.

yalt-yult 【يالت-يۇلت】 Panlıt, pırılıt, parlaklık. *Yalt-yult etmek* – Parlamak, ışıldamak.

yaltaymaq 【يالتايماق】 Vaz geçmek, cavmak. fikrinden caymak.

yaltaytmaq 【يالتايتماق】 (yaltaymaq'tan) Vaz geçirmek; fikrinden caydırmak.

yaltirağ 【يالتىراق】 1. Cila, parlaklık 2. Muşamba.

yaltirash 【يالتىراش】 Işıldama, parıldama.

yaltiratmaq 【يالتىراتماق】 (yaltirimağ'tan) Parlatmak, cilalamak.

yaltirigağ 【يالتىرىغاچ】 Parlayan, kivılcım saçan.

yaltirimağ 【يالتىرىماق】 Işıldamak, parıldamak.

yalwurmaq 【يالۋۇرماق】 Yalvarmak.

yalwurtmaq 【يالۋۇرتماق】 (yalwurmağ'tan) Yalvartmak.

yam 【يام】 Tekne, fıçı.

yama 【ياما】 bk. yarma.

yamaghliq 【ياماغلىق】 Yamalmış.

yamaghlimaq 【ياماغلىماق】 bk. yamimmaq.

yamaq 【ياماق】 Yama. **Yamaq salmaq** – Yamamak, yama vurmak.

yamaq-yamaq 【ياماق-ياماق】 Çok yaması olan.

yamaqcha 【ياماقچا】 Yama.

yamaqchi 【ياماقچى】 Ayakkabıcı, kunduracı.

yamaqchiliq 【ياماقچىلىق】 Ayakkabi tamirciliği.

yamalmaq 【يامالماق】 Yamalmak.

yaman 【يامان】 Kötü. **Yaman oyluk** – Kötü niyetli. **Achchighi yaman** – Huysuz. **Yaman yol** – Kötü yol. **Yaman yolgha bashlimaq** – Baştan çıkarmak. **Yaman körmek** – Nefret etmek. **Yaman yoghan** – Çok büyük. **Yaman yaxshi** – Çok iyi.

yamanlash 【يامانلاش】 1. Kötüleme, lekeleme 2. kötüleşme, bozulma 3. İncinme, gücenme, darılma, gönlü kalma.

yamanlashturmaq 【يامانلاشتۇرماق】 Kötüleştirmek.

yamanliq 【يامانلىق】 Kötülük. **Yamanliq qilmaq** – Kötülük etmek.

yamanlimaq 【يامانلىماق】 1. Kötülemek, lekelemek 2. Kötüleşmek, bozulmak, 3. İncinmek, gücenmek, darılmak, gönlü kalmak.

yamap-yalghap 【ياماپ-يالغاپ】 Herhangi bir surette; ne yapıp yapıp; derme çatma.

yamash 【ياماش】 Yamama.

yamashmaq 【ياماشماق】 Takılmak, ilişmek, yapışmak. **Yamaship chiqmaq** – Sürüklenerek çıkmak.

yamatquzmaq 【ياماتقۇزماق】 (yamatmaq'tan) Yamattırmak.

yamatmaq 【ياماتماق】 (yamimmaq'tan) Yamatmak.

yamatturmaq 【ياماتتۇرماق】 (yamatmaq'tan) Yamattırmak.

yambash 【يامباش】 bk. yanbash.

yambu 【يامبۇ】 ç. Yambu (At toynağına benzer şekilde ve büyüklükte döküm haline getirilmiş gümüş para).

yambuluq 【يامبۇلۇق】 ç.u. Bir yambu değerinde; değeri bir yambu kadar.

yamchaq 【يامچاق】 Saksı, balçıktan yapılmış çanak.

yamghur 【يامغۇر】 Yağmur. **Yamghur yéghiwatidu** – Yağmur yağıyor. **Sim sim yamghur** – Hafif yağmur.

yamghur-yéghin 【يامغۇر-يېغىن】 bk. yamghur-yéshin.

yamghur-yéshin 【يامغۇر-يېشىن】 Yağmurlu hava, kötü hava.

yamghurchi 【يامغۇرچى】 **Say yamghurchi** – zool. Su çulluğu, bekasin.

yamghurluq 【يامغۇرلۇق】 1. Yağmurlu. **Yamghurluq kün** – Yağmurlu gün. 2. Yağmurluk.

yamghursizliq 【يامغۇرسىزلىق】 Yağmursuzluk.

yamimmaq 【يامىماق】 Yamamak. **Chishni yamimmaq** – Diş doldurmak. **Yamap qoymaq** – Yamamak.

yamin 【يامىن】 ç. tar. Yönetim, idare.

yamirimaq 【يامىرماق】 Su basmak. **Yamirap ketti** – Su bastı.

yamitish 【يامىتىش】 Yamatma.

yampash 【يامپاش】 bk. yanbash.

yamrash 【يامراش】 Su basma.

yamul 【يامۇل】 ç. tar. bk. yamin.

yan 【يان】 Yan. **Yangha yatmaq** – Yan yatmak. **Sheher yénida** – Şehir yanında.

Méning yénimda – Benim yanımda. *Öz yénidin berdi* – Kendi cebinden verdi.

yan-yaqqa 【يان-ياقتا】 Yan tarafa.

yan-yaqta 【يان-ياقتا】 Yan tarafta.

yan-yaqtin 【يان-ياقتىن】 Yan taraftan.

yana 【يانا】 Yine, bir daha.

yanartagh 【يانارتاغ】 Yanardağ, volkan.

yanbasmaq 【يانباسماق】 Tutmak, tarafını tutmak, desteklemek.

yanbash 【يانباش】 anat. Leğen, havsala.
Yanbash süyigi – Leğen kemiği.

yanbashlimaq 【يانباشلىماق】 Yan yatmak, uzanmak. *Biraz yanbashlap dem alayli* – Biraz uzanıp dinlenelim.

yanbéghirlik 【يانبېغىرلىك】 İnişli, inişli çıkışlı.

yanbésishliq 【يانبېسىشلىق】 Taraftarlık.
Yanbésishliq etmek – Tutmak, taraftarlık etmek.

yanchuq 【يانچۇق】 Cep. *Tösh yanchuq* – Ön cep.

yanchuqchi 【يانچۇقچى】 Yankesici.

yanchuqchiliq 【يانچۇقچىلىق】 Yankesicilik.
Yanchuqchiliq qilmaq – Yankesicilik yapmak.

yanda 【ياندا】 Yanda.

yandash 【يانداش】 I Bitişik, muttasıl.

yandash 【يانداش】 II Yanından geçme.

yandashliq 【يانداشلىق】 Yakın olma, bağlı olma.

yandashmaq 【يانداشماق】 Yanaşmak, yakışmak. *Yaxshigha yandash* – İyiye yaklaş.

yandashturmaq 【يانداشتۇرماق】
(yandashmaq'tan) Yanaştırmak.

yandimaq 【ياندىماق】 Yanaşmak, yanından geçmek. *Yandap ötmek* – Yanından geçmek.

yandurghuchi 【ياندۇرغۇچى】 Ateşleyen, tutuşturan.

yandurma 【ياندۇرما】 1. Döndürme, çevirme
2. Geri verme, geri yollama.

yandurmaq 【ياندۇرماق】 I Yakmak, kundaklamak, ateşe vermek.

yandurmaq 【ياندۇرماق】 II Geri çevirmek; döndürmek; geri vermek; caydırmak.
Düşmenning hujumini yandurduq – Düşman saldırısını caydırdık.

yandurup-yandurup 【ياندۇرۇپ-ياندۇرۇپ】
Tekrar; tekrar tekrar.

yanduruwetmek 【ياندۇرۇۋەتمەك】 Kusmak, mide bulanmak.

yandurush 【ياندۇرۇش】 I Yakma, kundaklama, ateşe verme.

yandurush 【ياندۇرۇش】 II Geri çevirme; döndürme; geri verme; caydırma.

yangaq 【ياغاق】 I Ceviz. *Yangaq yéghi* – Ceviz yağı.

yangaq 【ياغاق】 II Yanak, avurt. *Yangaq söngigi* – Yanak kemiği.

yangaqliq 【ياغاقلىق】 Cevizlik, cevizli.

yangliwashtin 【ياغلىۋاشتىن】 Yeniden, başkadan.

yangraq 【ياغراق】 Yüksek sesli; gür, gürültü.
Yangraq naxshilar – Yüksek sesli şarkılar.

yangrash 【ياغراش】 bk. yangrimaq.

yangratmaq 【ياغراتماق】 (yangrimaq'tan) Ses dalgası yaratmak; sağıra çevirmek.

yangrimaq 【ياغرىماق】 Ses dalgası; gür yükselen sesler.

yangritish 【ياغرىتىش】 Ses dalgası yaratma; sağıra çevirme.

yangyu 【ياغىيۇ】 ç. Patetes.

yangza 【ياغزا】 ç. Şekil, tür. *Üch yangza tamaq* – Üç türlü yemek.

yanghin 【ياغىن】 Yangın. *Yanghin öchtürmek* – Yangın söndürmek.

yanxo 【يانخو】 ç. Kibrit; bk. serenge.

yanimu 【يانىمۇ】 Yine de, tekrar, bir daha.

yanliq 【يانلىق】 *Tik yanliq* – Dik, sarp, yalçın.

yanmaq 【يانماق】 I Yanmak.

yanmaq 【يانماق】 II Dönmek, geri dönmek. *U arqisigha yénip yénip qaridi* – O arkasına dönüp dönüp baktı.

yanmu-yan 【يانمۇ-يان】 Yanyana, sıra ile.

yanpash 【يانپاش】 bk. yanbash.

yanputaq 【يانپۇتاق】 Filiz, sürgün.

yanta 【ياتتا】 bk. yantu.

yantaq 【ياتناق】 bot. Duvalat otu, dulkadın otu, kelotu.

yantaqliq 【ياتناقلىق】 Dulavat otunun bulunduğu yer.

yantayma 【ياتتايمما】 Eğilme.

yantaymaq 【ياتتايماق】 Eğilmek.

yantaytmaq 【ياتتايتماق】 (yantaymaq'tan) Eğmek, ya na eğmek.

yantu 【ياتتۇ】 Eğik, eğilmiş.

yantuq 【ياتتۇق】 bk. yantu.

yantung 【ياتتۇڭ】 ç. tar. Kaşgar'daki askerî vali.

yanwar 【يانۋار】 r. Ocak, Birinci ay.

yapilaq 【ياپىلاق】 I Düz, yassı.

yapilaq 【ياپىلاق】 II zool. Baykuş. *Möshük yapilaq* – Puhu kuşu.

yapilaqlatmaq 【ياپىلاقلاتماق】 (yapilaqlımaq'tan) Yassı hale getirtmek.

yapilaqlımaq 【ياپىلاقلىماق】 Yassı hale getirmek.

yapirey 【ياپىرەي】 f.u. Aman Allahım; aman yarabbim; bk. yapirim.

yapirim 【ياپىرىم】 f.u. bk. yapirey.

yapquch 【ياپقۇچ】 1. Örtü; yatak örtüsü 2. Kapak 3. Supap (-bı), valf.

yapma 【ياپما】 Kapatma. *Yapma qapaq* – Sarkık göz kapağı.

yapmaq 【ياپماق】 Kapatmak. *Qattiq yapmaq* – Sert kapatmak. *Yépip qoymaq* – Kapatmak. *Perdini yépip qoy* – Perdeyi kapat. *Nan yapmaq* – Ekmek pişirmek.

yapsar 【ياپسار】 Tarla sınırı; tarlalar arası şeridi.

yaptanmaq 【ياپتانماق】 ağ. bk. teyyarlanmaq.

yaptash 【ياپتاش】 ağ. bk. teyyarlash.

yaptımaq 【ياپتىماق】 ağ. bk. teyyarlımaq.

yaptinish 【ياپتىنىش】 ağ. bk. teyyarlıshish.

yapturmaq 【ياپتۇرماق】 (yapmaq'tan) Kapattırmak.

yapturulmaq 【ياپتۇرۇلماق】 Kapattırılmak.

yapturush 【ياپتۇرۇش】 Kapattırma.

yar 【يار】 I f. 1. Dost, arkadaş 2. Sevgili, yar. *Yar tutmaq* – Sevgili bulmak.

yar 【يار】 II f. Uygun, müsait, imkan, yardım, kolaylık. *Yar bermek* – Kolay olmak. *Shert-sharayit yar bergén chaylarda* – Ortam uygun olan yerlerde.

yar 【يار】 III Uçurumlu kıyı, kaya, kayalı. *Tik yar* – Dik kaya.

yar-burader 【يار-بۇرادەر】 f. Eş dost.

yar-yölek 【يار-يۆلەك】 f.u. Yardım, destek.

yara 【يارا】 Yara, sifilis, frengi.

yaraghlanturmaq 【ياراغلاندۇرماق】
Silahlandırmaq.

yaraghlanturulmaq 【ياراغلاندۇرۇلماق】
Silahlandırılmak.

yaraghlanaq 【ياراغلانماق】 Silahlanmaq.

yaraq 【ياراق】 Silah, alet.

yaraq-eslihe 【ياراق-ئەسلىھە】 u.a. Silah, alet.

yaraq-jabduq 【ياراق-جابدۇق】 Silah ve zırhlı takım.

yaraqliq 【ياراقلیق】 I Yararlı, yetenekli.

yaraqliq 【ياراقلیق】 II Silahlı, silahlanmış.

yaraqşiz 【ياراقşiz】 I İşe yaramaz, kusurlu.

yaraqşiz 【ياراقşiz】 II Silahsız, silahlanmamış.

yaraqşizliq 【ياراقşizلىق】 Tşe yaramazlık, iktidarsızlık, kabiliyetsizlik.

yaralmaq 【يارالماق】 Yarılmak, meydana çıkmak. *Dünya yaralghandin béri* – Dünya yaratıldıktan beri.

yaramasliq 【ياراماسلىق】 1. İşe yaramazlık, iktidarsızlık, kusurluluk 2. Kötülük, yaramazlık.

yaramliq 【ياراملىق】 Yararlı, yetenekli. *Yaramliq yigit* – Yararlı yiğit (delikanlı).

yaramsiz 【يارامسىز】 İşe yaramaz, kusurlu.

yaramsizliq 【يارامسىزلىق】 İşe yaramazlık, kusurluluk.

yararlik 【يارارلىك】 Yararlık, iktidar, uygunluk, kabiliyet.

yarash 【ياراش】 İşe yarama, yararlı olma.

yarashliq 【ياراشلىق】 Yararlılık, uygunluk, iküdarlı, yetenekli.

yarashmaq 【ياراشماق】 I Barışmaq.

yarashmaq 【ياراشماق】 II Yakışmaq, güzel, uygun, makbul. *Uning qamiti shunche*

yarashqan – Onun vücudu o kadtar güzel.

yarashturghuchi 【ياراشتۇرغۇچى】 Barıştırmacı, arabulucu.

yarashturmaq 【ياراشتۇرماق】 Barıştırmak.

yaratqan 【ياراتقان】 Yaratan, meydana getiren, yaratıcı.

yaratquchi 【ياراتقۇچى】 bk. yaratqan.

yaratma 【ياراتما】 Yaratma.

yaratmaq 【ياراتماق】 I Yaratmaq, meydana getirmek.

yaratmaq 【ياراتماق】 II Sevmek, beğenmek. *Men seni yaritimen* – Ben seni seviyorum.

yarchen 【يارچەن】 ç. Gümüş para; madeni para.

yardem 【ياردەم】 f. Yardım. *Sizning yardimingiz bilen* – Sizin yardımınız ile. *Maddiy yardem* – Maddî yardım. *Meniwiylardem* – Manevî yardım. *Yardem bermek* – Yardım etmek. *Yardem qilmaq* – Yardım etmek.

yardemchi 【ياردەمچى】 f.u. Yardımcı.

yardemleshmek 【ياردەملەشمەك】 f.u. Yardımlaşmaq.

yardurmaq 【ياردۇرماق】 (yarmaq'tan I) Yardırmak.

yarghaq 【يارغاق】 Tüysüz deri.

yarghichaq 【يارغىچاق】 El değirmeni.

yaridar 【يارىدار】 u.f. Yaralı. *Yaridar qilmaq* – Yaralamak.

yaridarlanmaq 【يارىدارلانماق】 u.f.u. Yaralanmaq.

yarilanmaq 【يارىلانماق】 Yaralanmaq.

yarilash 【يارىلاش】 Yaralama.

yarilimaq 【يارىلىماق】 Yaralamak.

yarilish 【يارىلىش】 Yaratılma, meydana çıkma.

yarımaq 【يارىماق】 İşe yaramak, yararlı olmak. *Yarıghidek söz* – Geçerli söz; yararlı söz. *Yaraysen, yigit!* – Aferin delikanlı!

yarımas 【يارىماس】 1. İşe yaramaz, kusurlu 2. Kötü, yaramaz.

yarisha 【يارىشا】 Göre, uygun. *Qazaq xelqining urup-aditigha yarisha* – Kazak halkının geleneğine göre. *Bextimizge yarisha* – Bahtımıza uygun olarak; şans olarak.

yarishimliq 【يارىشملىق】 Yakışıklı, güzel, uyumlu. *Yarishimliq kamet* – Yakışıklı vücut.

yarishish 【يارىشىش】 I Barışma, barışmak.

yarishish 【يارىشىش】 II bk. yarashmaq II.

yaritilish 【يارىتىلىش】 Yaratılış, yaratılma.

yaritilmaq 【يارىتىلماق】 Yaratılmak.

yaritish 【يارىتىش】 I Yaratma, yaratış.

yaritish 【يارىتىش】 II Sevme, beğenme.

yarliq 【يارلىق】 I Dağlık arazi.

yarliq 【يارلىق】 II Yarlık; hükümdarın duyurusu.

yarma 【يارما】 Yarma, bulgur. *Yarma ash* – Yarma çorbası.

yarmaq 【يارماق】 I Yarmak. *Otun yarmaq* – Odun yarmak.

yarmaq 【يارماق】 II Madeni Çin parası.

yarماشti 【يارماشتى】 Gıpta, kıskançlık, haset.

yasak 【ياساك】 Döşeme.

yasaliq 【ياسالىق】 Döşenmiş. *Yasaliq bölme* – Döşenmiş oda.

yasalma 【ياسالما】 Yapay, türeme. *Yasalma söz* – Türeme kelime.

yasanchaq 【ياسانچاق】 bk. yasanchuq.

yasanchuq 【ياسانچۇق】 Şıklık düşkünü; moda düşkünü.

yasanchuqluq 【ياسانچۇقلۇق】 Şıklık düşkünlüğü; moda düşkünlüğü.

yasandurmaq 【ياساندۇرماق】 (yasanmaq'tan) Bezemek, süslendirmek, donatmak.

yasanghan 【ياسانغان】 Bezenmiş, süslenmiş.

yasannaq 【ياسانماق】 Süslenmek, bezenmek.

yasash 【ياساش】 Yapma, onarma, meydana getirme.

yasatquzmaq 【ياساتقۇزماق】 (yasatmaq'tan) Yaptırtmak, tamir ettirmek, onarttırmak.

yasatmaq 【ياساتماق】 (yasimaq'tan) Yaptırmak, onartmak.

yasighuchi 【ياسىغۇچى】 Yapan, yapıcı, meydana getiren, tamirci. *Söz yasighuchi qoshumche* – Yapım eki gr.

yasima 【ياسىما】 bk. yasalma.

yasimaq 【ياسىماق】 Yapmak, onarmak, meydana getirmek. *Uwa yasimaq* – Yuva yapmak. *Qaytidin yasimaq* – Yeniden yapmak.

Yasin 【ياسىن】 a. Yasin (Kur'an'da bir sure adı).

yasitish 【ياسىتىش】 Yaptırma, onartma.

yasqaq 【ياسقاق】 Grafit, plombajin.

yastuq 【ياستۇق】 Yastık, minder. *Yastuqning téshi* – Yastık kabı.

yastuqwéshi 【ياستۇقۇشى】 Yastık yüzü.

yawa 【ياۋا】 Yaban. *Yawa toxu* – Yabanî tavuk. *Yawa chöp* – Yabanî ot.

yawabide 【ياۋابىدە】 bot. yonca.

yawan 【ياۋان】 f. 1. Çöl, sahra 2. Tenha yer, boş yer.

yawanliq 【ياۋانلىق】 f.u. Boş yer.

yawaptila 【ياۋاپتلا】 ağ. Teşekkür ederim, eyvallah.

yawash 【ياۋاش】 Sakin, uslu, yavaş, yumuşak başlı, ağır.

yawashlanmaq 【ياۋاشلانماق】 Sakinleşmek, uslanmak, yumuşak başlı olmak.

yawashlash 【ياۋاشلاش】 Sakinleşme, uslu olma, yumuşak olma.

yawashlatmaq 【ياۋاشلاتماق】
(yawashlimağ'tan) Yatıştırmak, yavaşlatmak.

yawashliq 【ياۋاشلىق】 Sakinlik, usluluk, yumuşaklık.

yawashlimağ 【ياۋاشلىماق】 Sakinleşmek, uslu olmak, yumuşak olmak.

yawashlinish 【ياۋاشلىنىش】 Sakinleşme, uslanma, yumuşak başlı olma.

yawashlitish 【ياۋاشلىتىش】 Yatıştıрма, yavaşlatma.

yawayi 【ياۋايى】 Yabanî. *Yawayi haywan* – Yabanî hayvan.

yawayilashqan 【ياۋايىلاشقان】 Yabanîleşmiş, vahşileşmiş.

yawayilashmaq 【ياۋايىلاشماق】 Yabanîleşmek, vahşileşmek.

yawayiliq 【ياۋايىلىق】 Yabanîlik, vahşilik.

yawdagh 【ياۋداغ】 Eyersiz; bk. yaydağ. *Yawdagh minmek* – Eyersiz binmek.

yawidağ 【ياۋىداق】 *Yawidağ-yalghan veya yalghan yawidağ* – Yalan ve boş laf.

yawiliq 【ياۋىلىق】 Yabanîlik.

Yawropa 【ياۋروپا】 bk. Awrupa.

Yawropiliq 【ياۋروپىلىق】 bk. Awrupiliq.

Yawrupa 【ياۋرۇپا】 r. Avrupa.

Yawrupiliq 【ياۋرۇپىلىق】 r.u. Avrupalı.

yawutmaq 【ياۋۇتماق】 Yanına sokmak.

yawutush 【ياۋۇتۇش】 Yanına sokma.

yawuz 【ياۋۇز】 Kötü kalpli; zalim.

yawuzlanmaq 【ياۋۇزلانماق】 Hiddetlenmek, hırslanmak.

yawuzluk 【ياۋۇزلۇك】 Kötülük, zalimlik.

yash 【ياش】 I Yaş. *U mektep yéshigha keldi* – O okul yaşına geldi. *U bir yashta* – O bir yaşta. *Yéshi chong* – Yaşı büyük. *Éqil yashta emes, bashta* – d. Akıl yaşta değil başta.

yash 【ياش】 II Yaş. *Köz yéshi* – Göz yaşı. *Közge yash almağ* – Gözleri dolu dolu olmak.

yashang 【ياشاڭ】 Genç görünen; yaşını göstermeyen.

yashangghan 【ياشاڭغان】 Yaşlanmış. *Yashangghan, emgek küchüdin qalghan ayallar* – Yaşlanmış, çalışma gücünü yitirmiş kadınlar.

yashangghirash 【ياشاڭغىراش】 Gözleri yaşarma.

yashangghirimağ 【ياشاڭغىرىماق】 Gözleri yaşarmak.

yashar 【ياشار】 *Bir yashar* – Bir yaşlı. *Ikki yashar* – İki yaşlı.

yasharmağ 【ياشارماق】 Gençleşmek.

yashartish 【ياشارتىش】 Gençleştirme.

yashash 【ياشاش】 Yaşama.

yashdash 【ياشداش】 Yaşıt, aynı yaşta. *Uning bilen biz yashdashmiz* – Onunla eşit yaştayız.

yashdashliq 【ياشداشلىق】 Aynı yaşta olma hali; dostluk.

yashimağ 【ياشماق】 Yaşamak. *Yashisun!* – Yaşasın!

yashliq 【ياشلىق】 I Gençlik. *Yashlighimdin* – Gençliğimden. *Yashliqta* – Gençlikte.

yashliq 【ياشلىق】 II Yaşlı. *Ottura yashliq*

kishi – Orta yaşlı kişi.

yashliq 【ياشلىق】 III Gözleri yaşlı; yaşlı gözler; gözleri dolu.

yashlimaq 【ياشلىماق】 Gözleri yaşarmak.

yashnatmaq 【ياشناماق】 (*yashnimaq*'tan) Çiçeklendirmek; geliştirmek; ilerletmek.

yashnimaq 【ياشنىماق】 Çiçeklenmek; gelişmek; serilip serpmek; ilerlemek.

yashta 【ياشتا】 d. Akıl yaşta değil başta. *Yash chéghimdin* – Gençliğimden. *Xelqara yashlar küni* – Uluslararası gençler günü.

yat 【يات】 I Yabancı. *Yat kishi* – Yabancı kişi. *Yat yurt* – Yabancı ülke. *Yat yurtluq* – Yabancı. *Yat kishi* – Yabancı.

yat 【يات】 II f. bk. *yad*.

yata 【ياتا】 *Yérim-yata* – Yarım yamalak; eksik, kusurlu.

yataq 【ياتاق】 Yatak, yurt.

yataqdash 【ياتاقداش】 Yatak odası arkadaşı.

yataqxana 【ياتاقخانا】 u.f. Yatak odası.

yataqliq 【ياتاقلىق】 Yataklı, yurtlu. *Yataqliq mektep* – Yurdu okul.

yatqaq 【ياتقاق】 Uykucu, miskin, tembel.

yatqu 【ياتقۇ】 İsinma ocağının yatmaya yarar çıkıntısı.

yatquzurmaq 【ياتقۇزۇرماق】 (*yatquzmaq*'tan) Yatırtmak.

yatquzmaq 【ياتقۇزماق】 Yatırmak. *Balilarni yatquzmaq* – Çocukları yatırmak. *Kochigha tash yatquzmaq* – Sokağa taş yadrmak.

yatliq 【ياتلىق】 Yabancı olma hali. *Yatliq qilmaq* – Kızı evlendirmek.

yatlimaq 【ياتلىماق】 bk. *yadlimaq*.

yatmaq 【ياتماق】 Yatmak. *Bundaq yétiwemeng* – Böyle çok yatmayın. *Yétip*

qalmaq – Yatmak. *Men bu yerde uzaq yétip*

qaldim – Ben burada uzun zaman kaldım.

Baliliq öyde oghurluq yatmaydu – d. Çocuklu evde hırsızlık gizlenemez.

yatsinmaq 【ياتسىنماق】 bk. *yatsirimaq*.

yatsirash 【ياتسىراش】 Yadırkama.

yatsirashliq 【ياتسىراشلىق】 Yadırkama hali.

yatsirimaq 【ياتسىرىماق】 I Yadırkama hali.

yatsirimaq 【ياتسىرىماق】 II Yadırkamak.

yayaq 【ياياق】 Yaya.

yaydaq 【يايداق】 Eyersiz.

yaydurmaq 【يايدۇرماق】 (*yaymaq*'tan) Serdirmek, yaydırmak.

yaydurtmaq 【يايدۇرتماق】 (*yaydurmaq*'tan) Serdirtmek, yaydırtmak. *Qochigha tash yaydurtmaq* – Caddeye taş yaydırtmak.

yayi 【يايى】 ç. tar. Polis.

yayimlanmaq 【يايىملانماق】 a.u. Kaygılanmak, endişelenmek.

yayla 【يايلا】 Yele.

yaylaq 【يايلاق】 Yayla.

yaylatmaq 【يايلاتماق】 (*yaylimaq*'tan) Yaylatmak; yazı yaylada geçirtmek.

yaylimaq 【يايلىماق】 Yaylamak.

yayma 【يايما】 Yayma, yayma işi.

yaymaq 【يايماق】 Yaymak, sermek. *Yotqan yaymaq* – Yorgan sermek. *Mal yaymaq* – Hayvan otlatmak.

yaymichiliq 【يايىمچىلىق】 Yaymacı işi; yaymacılık.

yayrap-yashnap 【يايراپ-ياشناپ】 Özgür, serbest, rahat.

yayratmaq 【يايراتماق】 (*yayrimaq*'tan) Özgür bırakmak; rahatlatmak.

yayrimaq 【يايرىماق】 Özgür olmak; rahatlamak.

yaz 【ياز】 Yaz. **Yaz küni** – Yaz günü.

yaza 【يازدا】 ağ. bk. yéza.

yazda 【يازدا】 Yazda. **Bu yıl yazda** – Bu yıl yazda.

yazdurmaq 【يازدورماق】 I (yazmaq'tan I) Uningdin xet yazdurdum Ona mektup yazdırdım.

yazdurmaq 【يازدورماق】 II (yazmaq'tan II) Yaydırmak, serdirmek.

yazdurush 【يازدورۇش】 I Yazdırma.

yazdurush 【يازدورۇش】 II Yaydırma, serdirme.

yazghi 【يازغى】 Yazlık. **Yazghi bughday** – Yazlık buğday.

yazghuchi 【يازغۇچى】 Yazar, yazıcı.

yazghuzmaq 【يازغۇزماق】 bk. yazdurmaq.

yazlatmaq 【يازلاتماق】 Yazı geçirtmek.

yazlighi 【يازلىغى】 Yazın, yazda.

yazliq 【يازلىق】 Yazlık. **Yazliq kiyim** – Yazlık giysi.

yazliqqa 【يازلىققا】 Yaza.

yazlimaq 【يازلىماق】 Yazı geçirmek.

yazma 【يازما】 Yazma. **Yazma kitap** – Yazma kitap.

yazmaq 【يازماق】 I Yazmak.

yazmaq 【يازماق】 II Yaymak, sermek.

yazmichi 【يازمىچى】 ağ. bk. yazghuchi.

ye 【يە】 Veya. **Ye bolmisa men baray** – Veya ben varayım.

ye ... ye 【يە ... يە】 Veya. **Biz axshamliqqa ye kinogha, ye téatrga barimiz** – Biz bu gece sinemaya veya tiyatroya gideceğiz.

yeghinlik 【يەغىنلىك】 Yağışlı.

yextek 【يەختەك】 bk. yektek.

yejüj-mejüj 【يەجۈج-مەجۈج】 Yecüc mecuc.

yekcheshme 【يەكچەشمە】 f. Sokur, tek gözlü.

yekdelling 【يەكدەللىك】 f.ç. Yalnız, tek başına.

yekdil 【يەكدىل】 Oybirliği.

yekdillik 【يەكدىللىك】 f.u. Oybirliği hali.

yekke 【يەككە】 f. Yalnız. **Yekke ishligüchi** – Hususi, yalnız çalışan. **Yekke igilik** – Hususi ekonomi.

yekke-yekke 【يەككە-يەككە】 f. Ayrı ayrı, yalnız yalnız. **Yekke-yekke ishlimək** – Hususi çahşj mak.

yekke-yigane 【يەككە-يىگانە】 f. Yalnız, tek başına.

yekkilik 【يەككىلىك】 Hususilik.

yeklenmek 【يەكلەنمەك】 Yalnız bırakılmak.

yeklimek 【يەكلىمەك】 Yalnızlığa itmek.

yekmu-yek 【يەكمۇ-يەك】 f. Başbaşa.

yekpay 【يەكپايى】 f. Ayakkabının teki.

yeksan 【يەكسان】 f. Ayrı, bir. **Yer bilen yeksan qilmaq** – Yerle bir etmek.

yekshenbe 【يەكشەنبە】 Pazar. **Yekshenbilik** – Pazar günü için.

yektek 【يەكتەك】 Gömleğe benzer bir giysi.

yekun 【يەكۈن】 a. Yekun, toplam.

yekunlenmek 【يەكۈنلەنمەك】 a.u. Toplanmak.

yekunlesh 【يەكۈنلەش】 a.u. Toplama.

yekunlimek 【يەكۈنلىمەك】 Toplamak.

yel 【يەل】 1. Yel, rüzgar 2. t. Grip 3. Soğuk algnlığı 4. t. Kanser, yel yara sifilis, frengi.

yel-yémish 【يەل-يېمىش】 Meyve.

yel-yémishlik 【يەل-يېمىشلىك】 Meyvelik,

meyveli. *Yel-yemishlik rayon* – Meyveli bölge.

yeldürmek 【يەلدۈرمەك】 Şişmek, kabarmak.

yelik 【يەلىك】 Mezar, kabir. yelke, 1. Omuz, 2. Ense kökü.

yelin 【يەلىن】 Meme. *Yelin salmaq* – Memenin süt toplaması.

yelken 【يەلكەن】 Yelken.

yelkenlik 【يەلكەنلىك】 Yelkenli.

yelkilik 【يەلكىلىك】 Omuzlu, enseli.

yellik 【يەللىك】 Rüzgarlı.

yellimek 【يەللىمەك】 1. Esmek, üfleme 2. Soğuk almak.

yelpügüch 【يەلپۈگۈچ】 Yelpaze.

yelpöldetmek 【يەلپۈلدەتمەك】 (yelpöldimek'ten) Sallamak, dalgalandırmak.

yelpöldimek 【يەلپۈلدەمەك】 Dalgalanmak.

yelpümech 【يەلپۈمەك】 Yelpelemek.

yelpün'gen 【يەلپۈنگەن】 Tüylü, yumuşak.

yem 【يەم】 Yem, hayvan yemi.

yembergu 【يەمبەرگۈ】 Manivela.

yemlik 【يەملىك】 I Yem kutusu, yem torbası.

yemlik 【يەملىك】 II Kuş kursağı, kuş midesi.

yemlimek 【يەملىمەك】 Yapıştırmak, kapamak.

yenchimek 【يەنچىمەك】 Ezmek.

yenchitmek 【يەنچىتمەك】 (yenchimek'ten). Ezdirmek.

yenchiwetmek 【يەنچىۋەتمەك】 Ezivermek.

yene 【يەنە】 Yine, daha.

yeng 【يەڭ】 Yen, giysi kolu. *Bir yengdin qol, bir yaqidin bash chiqarmaq* – d. Bir yenden el, bir yakadan baş çıkarmak (ittifak olmak anlamında deyim).

yengdimek 【يەڭدىمەك】 Gerileyevermek.

yengge 【يەڭگە】 Yenge.

yenggilik 【يەڭگىلىك】 I Yenilik.

yenggilik 【يەڭگىلىك】 II Yenge olma hali.

yenggüchi 【يەڭگۈچى】 Yenen, galip.

yenggüshletmek 【يەڭگۈشلەتمەك】 (yenggüshlimek'ten) Yeniletmek, değiştirtmek.

yenggüshlimek 【يەڭگۈشلىمەك】 Yenilemek, değiştirmek. *Yenggüshlep kiyidighan kiyim* – Değiştirip giyilecek giysi.

yengishchan 【يەڭشىچان】 Yenebilen, başarılı, galip, muzaffer.

yenglik 【يەڭلىك】 1. Kolluk 2. Yen için; yenlik.

yengmek 【يەڭمەك】 Yenmek. *Yénip bolmaydighan* – Yenilmez.

yeni 【يەنى】 a. Yani.

yeniklik 【يەنىكلىك】 1. Hafiflik 2. Kolaylık 3. Bağışıklık.

yeptoymas 【يەپتوئىماس】 Doymaz, obur, doymayan.

yer 【يەر】 Yer. *Yer égisi* – Toprak sahibi; torak ağası. *Yer tewresh* – Deprem, zelzele. *Yer asti* – Yer altı. *Qaysi yéring aghriydu?* – Neren ağrıyor? *Yer yutqur! veya Yer yutsun!* – Kahrolsun! *Qara topuluq yer* – Kara topraklı yer. *U yerdin* – Oradan. *U yerde* – Orada. *U yerge* – Oraya. *Bu yerdin* – Buradan. *Bu yerge* – Buraya.

yer-mülük 【يەر-مۈلۈك】 u.a. Yer ve mülk.

yer-su 【يەر-سۇ】 Yer ve su, toprak.

yerleshmek 【يەرلەشمەك】 Yerleşmek.

yerleshtürmek 【يەرلەشتۈرمەك】 (yerleshmek'ten) Yerleştirmek.

yerlik 【يەرلىك】 Yerli. *Yerlik xelq* – Yerli halk.

yerlikleshmek 【يەرلىكلەشمەك】 Yerli hale gelmek.

yerlikleshtürmek 【يەرلىكلەشتۈرمەك】 (yerlikleshmek'ten) Yerli hale getirmek.

yerlimek 【يەرلىمەك】 Gömmek, defnetmek.

yermenke 【يەرمنەكە】 r. Fuar.

yersirimek 【يەرسىرىمەك】 Vatan özlemine çekmek.

yersiz 【يەرسىز】 Topraksız.

yersizlik 【يەرسىزلىك】 Topraksızlık.

yertewresh 【يەرتەۋرەش】 Deprem, zelzele.

yesmin 【يەسىمىن】 bot. Yasemin.

yeshküchi 【يەشكۈچى】 Çözen, halleden.
Yeshküchi shert – Çözüm getiren şart; asli şart.

yeshmek 【يەشمەك】 1. Çözmek 2. Çıkarmak.
Ayaq kiyimini yeshmek – Ayakkabını çıkarmak. *Kiyimingni yesh!* – Giyişini çıkar!

yeter 【يەتەر】 Yeter.

yetersiz 【يەتەرسىز】 Yetersiz, eksik.

yetersizlik 【يەتەرسىزلىك】 Yetersizlik, eksiklik.

yetilmek 【يەتىلمەك】 Olgunlaşmak, olmak, yetişmek.

yetkidek 【يەتكىدەك】 Yeter kadar, yeterli.
Yetkidek emes – Yeterli değil.

yetkülük 【يەتكۈلۈك】 Yetecek kadar.

yetkülüksiz 【يەتكۈلۈكسىز】 Yetmez.

yetkülüksizlik 【يەتكۈلۈكسىزلىك】 Yetmezlik.

yetküzmek 【يەتكۈزمەك】 İletmek, ulaştırmak, yetiştirmek.

yetküzülmek 【يەتكۈزۈلمەك】 İletilmek, ulaştırılmak, yetiştirilmek.

yetmek 【يەتمەك】 1. Varmak, yetişmek.
Mexsitimge yettim – Amacıma ulaştım. 2. Yetmek, kafi, yeterli. *Bu manga yétidu* – Bu

bana yetiyor. *Küchüm yetmeywatidu* – Gücüm yetmiyor. 3. Yetişmek, erişmek. 4. Başlamak, girmek. *Bahar peshli yetti* – Bahar geldi.

yetmigenlik 【يەتمىگەنلىك】 Yetmezlik.

yetmish 【يەتمىش】 Yetmiş.

yetmishinchi 【يەتمىشىنچى】 Yetmişinci.

yette 【يەتتە】 Yedi. *On yette* – On yedi.
Yette yüz – Yedi yüz.

yetteylen 【يەتتەيلەن】 Yedimiz; yedi kişi olarak.

yettilik 【يەتتىلىك】 Yedilik.

yettinchi 【يەتتىنچى】 Yedinci. *On yettinchi* – On yedinci.

yettisi 【يەتتىسى】 Ölümünün yedinci günü; ölünün yedinci günü.

yettyilliq 【يەتتىيىللىق】 Yedi yıllık.
Yettyilliq plan – Yedi yıllık plan.

yewetmek 【يەۋەتمەك】 Yemek, yevermek.

yezdighan 【يەيدىغان】 Yenilecek. *Yeydighan hichnime qalmidi* – Yenilecek hiçbir şey kalmadı.

yeylesh 【يەيلەش】 Çilvelenme, cilve yapma.

yeylimek 【يەيلىمەك】 Çilvelenmek, cilve yapmak.

yeynek 【يەينەك】 ağ. bk. jeynek.

yeziqche 【يەزىقچە】 Yazılı, yazı halinde.
Yéziqche uxturush – Yazılı duyuru.

yédürmek 【يەدۈرمەك】 (yémek'ten) Yedirmek.
Nan yédürmek – Ekmek yedirmek.

yégane 【يەگانە】 I Tek, yalnız.

yégane 【يەگانە】 II f. 1. Yalnız, tek. 2. Küpe.

yéganichiliq 【يەگانىچىلىق】 f.u. Yalnızlık, teklik.

yégüzmek 【يەگۈزمەك】 (yémek'ten) Yedirmek.

yégħa 【يېغا】 Ağıt, müsibet, bela, afet. *Tilsiz yégħa* – Dilsiz bela.

yégħiliq 【يېغھلىق】 Düşmenlik.

yégħilimaq 【يېغھلىماق】 Birbirine düşman olmak.

yégħin 【يېغھىن】 Yağış.

yégħin-yéshin 【يېغھىن-يېشىن】 Yağış.

yégħir 【يېغھىر】 Hafif sıyrık, bere, yara.

yégħish 【يېغھىش】 Yağış.

yékendaz 【يېكەنداز】 Battaniye.

yékindila 【يېكىندىلا】 Daha yakında.

yéqilghu 【يېقىلغۇ】 Yakıt.

yéqilmaq 【يېقىلماق】 Yakılmak.

yéqim 【يېقىم】 *Bir yéqim otun* – Bir defa yakılacak odun.

yéqimliq 【يېقىملىق】 I Sevimli, cana yakın, güzel.

yéqimliq 【يېقىملىق】 II Yakıt, yakacak (-ğı).

yéqimpaz 【يېقىمپاز】 u.f. Dalkavuk, yağcı.

yéqimpazliq 【يېقىمپازلىق】 Dalkavukluk, yağcılık.

yéqimsiz 【يېقىمسىز】 Tatsız, na hoş, iğrenç.

yéqimsizliq 【يېقىمسىزلىق】 Tatsızlık, na hoşluk, iğrençlik.

yéqin 【يېقىن】 Yakın. *Eng yéqin* – En yakın. *Yéqin yerde* – Yakın yerde. *Yéqin arida* – Yakın bir zamanda. *Yéqin kelmek* – Yakın gelmek. *Yéqin kélip bolmaydu* – Yakınlaşmak zor. *Yéqin tuqqan* – Yakın akraba. *Yéqin dost* – Yakın dost.

yéqinchiliq 【يېقىنچىلىق】 Yakınlık, yakın olma. *Yékinchliq qilmaq* – Yakınlık göstermek; sıcak ilgi göstermek.

yéqinda 【يېقىندا】 Yakında. *Pat yékinda* –

Yakın bir zamanda.

yéqindimaq 【يېقىندىماق】 bk. yéqinlimağ.

yéqinqi 【يېقىنقى】 Yakındaki, yakında bulunan. *Yéqinqi yıllarda* – Yakın yıllarda.

yéqinlashmaq 【يېقىنلاشماق】 Yakınlaşmak.

yéqinlashturmaq 【يېقىنلاشتۇرماق】 (yéqinlashmaq'tan) Yakınlaştırmak.

yéqinlatmaq 【يېقىنلاتماق】 (yéqinlimağ'tan) Yakınlaştırmak.

yéqinliq 【يېقىنلىق】 1. Yakınlık 2. Akrabalık 3. Dostluk, sıcaklık.

yéqinlimağ 【يېقىنلىماق】 Yakınlaşmak.

yéqiwetmek 【يېقىۋەتمەك】 Yakmak, kavurmak, yakıvermek.

yéqish 【يېقىش】 I bk. yaqmaq.

yéqish 【يېقىش】 II u. bk. yaqmaq.

yéqish 【يېقىش】 III bk. yaqmaq III.

yéliqish 【يېلىقىش】 Yorulma.

yéliqmaq 【يېلىقماق】 Yorulmak.

yéliqturmaq 【يېلىقتۇرماق】 (yéliqmaq'tan) Yormak.

yéliqturuwetmek 【يېلىقتۇرۇۋەتمەك】 Yoruvermek.

yélim 【يېلىم】 Yapıştırıcı, tutkal.

yélimlenmek 【يېلىملەنمەك】 Yapıştırılmak.

yélimlesh 【يېلىملەش】 Yapıştırıcı sürme; yapıştırma.

yélimletküzmek 【يېلىملەتكۈزمەك】 bk. yélimletmek.

yélimletmek 【يېلىملەتمەك】 (yélimlimek'ten) Yapıştırtmak.

yélimlik 【يېلىملىك】 Yapışkan; tutkal sürülmüş.

yélimlimek 【يېلىملىمەك】 Yapıştırıcı sürmek;

yapıştırmak.

yélinurmaq 【يېلىندۇرماق】 (yélinmaq'tan)
Yalvartmak.

yélinjash 【يېلىنچاش】 Tutuşma, alevlenme,
çoşma.

yélinjimaq 【يېلىنچىماق】 Tutuşmak,
alevlenmek, çoşmak. *Ottek yélinjighan emgek*
– Ateş gibi alevlenmiş çalışma.

yélinlik 【يېلىنلىك】 Memeli.

yélinmaq 【يېلىنماق】 Yalvarmak.

yémek 【يېمەك】 I Yemek. *Toyghiche yidim*
– Doyanadek yedim. *Yep körmek* – Tadına
bakmak. *Yeydighan* – Yenilecek. *Bu nanni*
yégili bolmaydu – Bu ekmeğin yenilmez. *Tayaq*
yémek – Dayak yemek. *Dekke yémek* – Darbe
yemek. *Zerbe yémek* – Darbe yemek. *Shapilaq*
yémek – Tokat yemek.

yémek 【يېمەك】 II Yemek, yenilecek şey.

yémek-ichmek 【يېمەك-ئىچمەك】
Yemek-içmek; yenilecek, içilecek.

yémeklik 【يېمەكلىك】 Yenilecek şey.

yémirmek 【يېمىرىلمەك】 Enkaz haline
gelmek, yıkılmak, kırılmak, tahrip olmak.

yémirmek 【يېمىرمەك】 Yıkma, enkaz haline
getirmek, tahrip etmek, kırmak.

yémirtmek 【يېمىرتمەك】 (yémirme'ten)
Yıkırtmak, bozdurmak, kırdırmak, enkaz
haline getirmek.

yémish 【يېمىش】 Meyve, yemiş.

yémishlik 【يېمىشلىك】 Meyveli, yemişlik
yağaç meyveli ağaç.

yéngi 【يېڭى】 Yeni. *Yéngi xewer* – Yeni
haber. *Yéngidin yéngi* – Yepyeni. *Yéngi küch*
– Yeni güç. *Yéngi ay* – Hilal, yeni doğmuş ay.
Yéngi keldim – Yeni geldim.

yéngichilik 【يېڭىچىلىق】 Yenilik.

yéngidin 【يېڭىدىن】 Yeniden, tekrar.

yéngilanmaq 【يېڭىلانماق】 Yenilenmek.

yéngilashmaq 【يېڭىلاشماق】 Yenileşmek.

yéngilashurmaq 【يېڭىلاشتۇرماق】
(yéngilashmaq'tan) Yenileştirmek.

yéngilatmaq 【يېڭىلاتماق】 (yéngilimaq'tan)
Yeniletmek; yeni hale getirtmek.

yéngiliq 【يېڭىلىق】 Yenilik.

yéngilimaq 【يېڭىلىماق】 Yenilemek.
Öylerning hawasini yénilap turmaq – Evlerin
havasını değiştirmek.

yéngilish 【يېڭىلىش】 I (yéngilmek'ten)
Yenilme.

yéngilish 【يېڭىلىش】 II (yéngilmaq'tan)
Yanılma.

yéngilmaq 【يېڭىلماق】 Yanılmak.

yéngilmas 【يېڭىلماس】 Yanılmaz.

yéngilmasliq 【يېڭىلماسلىق】 Yanılmazlık.

yéngilmastin 【يېڭىلماستىن】 Yanılmadan.

yéngilmek 【يېڭىلمەك】 Yenilmek.

yéngilmes 【يېڭىلمەس】 Yenilmez, galip.

yéngilmeslik 【يېڭىلمەسلىك】 Yenilmezlik,
galiptik.

yéngiltek 【يېڭىلتهك】 1. Hafif giyinmiş 2. mec.
Şaşkın, çoşkun, duygusal.

yéngilteklik 【يېڭىلتهكلىك】 Duygusalılık,
çoşkunluk.

yéngiwashtin 【يېڭىواشتىن】 Yeniden, baştan,
tekrar.

yéngish 【يېڭىش】 Yenme, galip olma.

yéngiyachi 【يېڭىياچى】 Yeni, daha yeni.
Yéngiyachi adem – Yeni adam, henüz ortama
alışmamış adam.

yénida 【يېنىدا】 Yanında. *Oy yénida* – Ev

yanında. *Méning yénimda* – Benim yanımda.

yénidin 【يېنىدىن】 Yanından.

yénighliq 【يېنىغلىق】 Yanmış. *Chiraq*

yénighliq xana – Mum yanmış ev.

yénik 【يېنىك】 Hafif.

yénikchilik 【يېنىكچىلىك】 Hafiflik.

yéniklenmek 【يېنىكلەنمەك】 Hafifleşmek.

yénikleshmek 【يېنىكلەشمەك】 Hafifleme.

yénikletmek 【يېنىكلەتمەك】 (yéniklemek'ten)
Hafifletmek.

yéniklimek 【يېنىكلەمەك】 Hafifleme.

yéniq 【يېنىق】 I Yanık, yanmış.

yéniq 【يېنىق】 II İade edilmiş; geri yollanmış.

yénish 【يېنىش】 I (yanmaq'tan I) Yanma. *Ot emdi yénishqa bashlidi* – Ateş şimdi yanmaya başladı.

yénish 【يېنىش】 II (yanmaq'tan II) Dönüş. *Bérishtin yénishingiz tézghu* – Varıştan dönmeniz çabuk ya; Gidişiniz ile dönüşünüz bir oldu.

yénishmaq 【يېنىشماق】 Barışmak, dönüşmek.

yépiq 【يېپىق】 Kapalı, örtülü. *Yépiq xet* – Kapalı mektup. *Yépiq bazar* – Kapalı çarşı.

yépiqliq 【يېپىقلىق】 Kapalılık.

yépilish 【يېپىلىش】 Kapanma, örtülme.

yépilmaq 【يېپىلماق】 Kapanmak, örtülmek.

yépincha 【يېپىنچا】 Örtü, giysi.

yépinish 【يېپىنىش】 Örtünme.

yépinmaq 【يېپىنماق】 Örtünmek.

yépiwetmek 【يېپىۋەتمەك】 Kapatıvermek, örtüvermek. *Ishikni yépiwéting* – Kapıyı kapatıverin.

yépiwitish 【يېپىۋىتىش】 Kapatıverme.

yépush 【يېپىش】 (yapmak'tan) Kapatma.

yépushiq 【يېپىشقىق】 Yapışmış.

yépushiwalmaq 【يېپىشۋالماق】 Yapışmak, yapıştıvermek.

yépushqaq 【يېپىشقاقتاق】 Yapışkan, yapış yapış.

yépushqaqliq 【يېپىشقاقتلىق】 Yapışkanlık.

yépushmaq 【يېپىشماق】 Yapışmak. *Yépush turmaq* – Yapışmış halde.

yépushturmaq 【يېپىشتۇرماق】 (yépushmaq'tan)
Yapıştırmak.

yépushturulmaq 【يېپىشتۇرۇلماق】 Yapıştırlmak.

yépushтуруwetmek 【يېپىشتۇرۇۋەتمەك】
Yapıştıvermek.

yépushтуруwétish 【يېپىشتۇرۇۋىتىش】
Yapıştıverme.

yépushturush 【يېپىشتۇرۇش】 Yapıştıрма.

yériq 【يېرىق】 Yarık, aralık, çatlak.

yérilish 【يېرىلىش】 Yarılma, çatlak hale gelme.

yérilmaq 【يېرىلماق】 Yarılmak, çatlak hale gelmek.

yérim 【يېرىم】 Yarım, yarı, buçuk. *Yérim aral* – Yarım ada. *Yérim ay* – Yarım ay. *İkki yérim* – İki buçuk. *Yérim kéchigiche* – Yarım geceye kadar. *Yérim müstemlike* – Yarım sömürge; tam bağımsız olmayan ülke. *Yérim uyqu* – Yarım uyku; uykulu uykulu. *Yérim yilliq* – Yarım yıllık. *Yérim saet* – Yarım saat. *Yérim qaranggghu* – Yarı aydınlık. *Yérim qaranggghuluq* – Yarı aydınlık. *Bir yérim* – Bir buçuk. *Yérim jan* – Yarım can, zayıf, hasta, güçsüz. *Yérim yil* – Yarım yıl. *Birinchy yérim yilda* – İlk yarı yılda.

yérim-yata 【يېرىم-ياتا】 Yarım yamalak.

yérimjan 【يېرىمجان】 u.f. Zayıf, güçsüz, hasta.

yérimjanliq 【يېرىمجانلىق】 u.f.u. Zayıflık, güçsüzlük, hastalık.

yérimlanmaq 【يېرىملانماق】 bk. yérimlashmaq.

yérimlash 【يېرىملاش】 Yarımrama.

yérimlashmaq 【يېرىملاشماق】 Yanımlamak; yarıma inmek.

yérimlashturmaq 【يېرىملاشتۇرماق】 (yérimlashmaq'tan) Yanımlatmak, yarıma indirmek.

yérimlatmaq 【يېرىملاتماق】 bk. yérimlashturmaq.

yérimliq 【يېرىملىق】 Yarımlık.

yérimlimaq 【يېرىملىماق】 Yanımlamak.

yériwetmek 【يېرىۋەتمەك】 Yarmak, yan vermek.

yérish 【يېرىش】 (yarmaq'tan I) Yarma.

yésse 【يېسسە】 ağ. bk. yéssi.

yéssi 【يېسىسى】 Düz, yassı.

yéssichaq 【يېسسىچاق】 Oval, söbe.

yéssilimek 【يېسسىلىمەك】 Yassı hale getirmek; düzlemek.

yéssimuq 【يېسسىمۇق】 bot. Mercimek.

yéshiq 【يېشىق】 1. Ağlımsıklık 2. Zayıf, cılız, lağar. *Yéshiq tupraq* – Verimsiz toprak.

yéshiqish 【يېشىقىش】 Zayıflama; verimsizlik.

yéshiqliq 【يېشىقلىق】 1. Ağlımsık olma hali 2. Zayıflık, cılızlık.

yéshiqmaq 【يېشىقماق】 Zayıflamak, verimsiz hale gelmek. *Yéshiqip ketken yer* – Verimsiz hale gelmiş toprak.

yéshil 【يېشىل】 Yeşil.

yéshilish 【يېشىلىش】 Çözülme, açılma.

yéshilliq 【يېشىللىق】 Yeşillik.

yéshilmek 【يېشىلمەك】 Çözülme, açılmak.

yéshiltash 【يېشىلتاش】 Malakit, bakır taşı.

yéshindürmek 【يېشىندۈرمەك】 (yéshinmek'ten) Soyundurmak.

yéshindürüş 【يېشىندۈرۈش】 Soyundurma.

yéshinish 【يېشىنىش】 Soyunma.

yéshinmek 【يېشىنمەك】 Soyunmak.

yéshiwetmek 【يېشىۋەتمەك】 Çözüvermek, çıkarıvermek, soyunuvermek.

yéshish 【يېشىش】 (yeşmek'ten) Çözme, açma, çıkarma.

yétek 【يېتەك】 Yedek. *Yétek at* – Yedek at.

yétekchi 【يېتەكچى】 Önder, lider, yönetici.

yétekchilik 【يېتەكچىلىك】 Önderlik, liderlik, yöneticilik. *Yétekchilik qilmaq* – Önderlik yapmak.

yéter-yetmes 【يېتەر-يەتمەس】 Yeter yetmez.

yéterlik 【يېتەرلىك】 Yeterli, yeterli.

yétik 【يېتىك】 Yeterli, dgun. *Yétik bilindik adem* – Olgun bilimli adam.

yétiq 【يېتىق】 Yatık, yatmış durumda.

yétilesh 【يېتىلەش】 Yedeği götürme; elinden tutup götürme.

yétiletküzmek 【يېتىلەتكۈزمەك】 (yétilimek'ten) Yedeği götürmek; elinden tutup götürmek.

yétilgen 【يېتىلگەن】 Olgun, erişkin. *Yétilgen yémish* – Olgun meyve. *Yétilgen qiz* – Erişkin kız.

yétilgenlik 【يېتىلگەنلىك】 Olgunluk, erişkinlik.

yétiligüchi 【يېتىلگۈچى】 Yönetici, lider, önder.

yétilimek 【يېتىلىمەك】 Yedeği götürmek; elinden tutup götürmek.

yétimlik 【يېتىلمەسلىك】 Olmamıştık.

yétimigen 【يېتىلمىگەن】 Olgunlaşmamış, olmamış, yetişmemiş.

yétimigenlik 【يېتىلمىگەنلىك】 Olgunlaşmamışlık, olmamışlık, yetişmemişlik.

yétim 【يېتىم】 Yetim. **Yétim qalmaq** – Yetim kalmak.

yétim-yitme 【يېتىم-يېتىمە】 Yetim.

yétimxana 【يېتىمخانا】 u.f. Yetimhane.

yétimlik 【يېتىملىك】 Yetimlik. **Yétimlikte östüm** – Yetimlikte büyüdüm.

yétimsirash 【يېتىمسىراش】 Yalnız kalma; kimsesizlik haline düşme.

yétimsiratmaq 【يېتىمسىراتماق】 (yétimsiramaq'tan) Yalnızlığa itmek.

yétimsirimaq 【يېتىمسىرماق】 Yalnız kalmak; kimsesizlik haline düşmek.

yétimsiritish 【يېتىمسىرتىش】 Yalnızlığa itme.

yétiwalmaq 【يېتىۋالماق】 (yatmaq'tan) Yatmak, yatıvermek.

yétiwélish 【يېتىۋېلىش】 (yatmaq'tan) Yatma, yatıvenne.

yétish 【يېتىش】 I (yetmek'ten); bk. yetmek.

yétish 【يېتىش】 II (yatmaq'tan); bk. yatmaq.

yétishwalmaq 【يېتىشۋالماق】 Yetişmek, koşarak yetişmek.

yétishish 【يېتىشىش】 bk. yétishmek.

yétishlik 【يېتىشلىك】 Yeterli.

yétishmek 【يېتىشمەك】 Yetişmek, yetmek, grişmek.

yétishmeslik 【يېتىشمەسلىك】 Yetersizlik, kıtlık, eksiklik.

yétishsiz 【يېتىشىسز】 Yetersiz.

yétishsizlik 【يېتىشىسزلىك】 Yetersizlik. **Su**

yétishsizligi – Su yetersizliği.

yétishtürmek 【يېتىشتۈرمەك】 (yétishmek'ten) Yetiştirmek.

yétishtürüş 【يېتىشتۈرۈش】 Yetiştirme.

yéyiq 【يېيىق】 I Düz, yassı.

yéyiq 【يېيىق】 II Yayılmış, geniş. **Yéyiq jümle** – gr. uzun cümle.

yéyikliq 【يېيىقلىق】 I Düzlük, yassılık.

yéyikliq 【يېيىقلىق】 II Serilmiş, yayılmış.

yéyildurmaq 【يېيىلدۇرماق】 (yéyilmaq'tan) Sermek, yaymak.

yéyilish 【يېيىلىش】 I bk. yéyilmaq.

yéyilish 【يېيىلىش】 II bk. yéyilmek.

yéyilma 【يېيىلما】 Yavaş, ağır.

yéyilmaq 【يېيىلماق】 Yayılmak, serilmek.

yéyilmek 【يېيىلمەك】 Yenilmek (yemeğin yenilmesi).

yéyim 【يېيىم】 **Bir yéyim un** – Bir yemeklik un.

yéyimliq 【يېيىملىق】 **Bir yéyimliq xémir** – Bir yemek yapılabilecek hamur.

yéyish 【يېيىش】 I bk. yémek.

yéyish 【يېيىش】 II bk. yaymaq. **Qanat yéyish** – Genişleme; kanatlan serme.

yéyishlik 【يېيىشلىك】 Lezzetli, hafif yemek. **Yéyishlik tamaq** – Lezzetli yemek.

yéyitiwemtek 【يېيىتۈەتمەك】 Sermek, yaymak.

yéyitmaq 【يېيىتماق】 Yaymak, sermek.

yéyiwemtek 【يېيىۋەتمەك】 Sermek, yaymak.

yéza 【يېزا】 Köy. **Yéza égiligi** – Köy ekonomisi. **Yéza égilik memlikiti** – Köy ekonomisi memleketi; ziraat memleketi.

yézidash 【يېزىدەش】 Aynı köyden.

yéziq 【يېزىق】 Yazma, yazı, yazıt. *Qédimqi Uyghur yézighi* – Eski Uyğur yazısı.

yéziqche 【يېزىقچە】 Pusula, hatıra.

yéziqchiliq 【يېزىقچىلىق】 Yazıcılık, yazı sanatı, yazma işi.

yézilish 【يېزىلىش】 I bk. yézilmaq.

yézilish 【يېزىلىش】 II bk. yézilmek.

yézilmaq 【يېزىلماق】 I 1. Yazılmak 2. Kaydedilmek.

yézilmaq 【يېزىلماق】 II Serilmek, yayılmak.

yézilmek 【يېزىلمەك】 Çözölmek, açılmak.

yéziwalmaq 【يېزىۋالماق】 Yazmak, yazıvermek.

yéziwélish 【يېزىۋىلىش】 bk. yéziwalmaq.

yézish 【يېزىش】 bk. yazmaq.

yézishmaq 【يېزىشماق】 Yazışmak.

yézillic 【يېزىللىق】 Köylü.

yigilesh 【يىگىلەش】 Solma.

yigilik 【يىگىللىك】 Yemek, yenilecek şey.

yigilimek 【يىگىلىمەك】 Solmak.

yigim-térim 【يىگىم-تېرىم】 Hasat; ekim biçim.

yigirme 【يىگىرمە】 Yirmi. *Yigirme bir* – Yirmi bir.

yigirminchi 【يىگىرمىنچى】 Yirminci.

yigit 【يىگىت】 Yiğit, delikanlı.

yigitlik 【يىگىتلىك】 1. Gençlik, delikanlılık 2. Mertlik, cesaret, yiğitlik.

yigne 【يىگنە】 ağ. bk. yingne.

yigha 【يىغا】 Ağlama, ağlayış.

yigha-zar 【يىغا-زار】 Hıçkırık, ağlama.

yighdurmaq 【يىغدۇرماق】 I (yighmaq'tan) Toplatmak.

yighdurmaq 【يىغدۇرماق】 II (yighmaq'tan)

Yığdırmak.

yighdurush 【يىغدۇرۇش】 I Toplatma.

yighdurush 【يىغدۇرۇش】 II Yığdırma.

yighi 【يىغى】 bk. yigha.

yighi-zar 【يىغى-زار】 u.f. Ağlama ve hıçkırık.

yighilish 【يىغىلىش】 Toplanma.

yighilishmaq 【يىغىلىشماق】 Toplanmak; bir araya gelmek.

yighilmaq 【يىغىلماق】 Toplanmak.

Yighilghan pul – Toplanmış para. *Buljung göshler yighilidu* – Kaslar kısılır.

yighim 【يىغىم】 I Toplama. *Küzlük yighim* – Hasat.

yighim 【يىغىم】 II Toplam.

yighin 【يىغىن】 1. Yığın, küme 2. Kalabalık, sürü 3. Toplantı, meclis.

yighinchaq 【يىغىنچاق】 Derli toplu.

Yighinchaq jümle – Derli toplu cümle.

yighinchaqliq 【يىغىنچاقلىق】 Derli toplu olma hali.

yighindi 【يىغىندى】 1. Birikme, birikim 2. Toplanma 3. toplama, yekun.

yighit 【يىغىت】 bk. yigit.

yighitlik 【يىغىتلىك】 bk. yigitlik.

yighiwalmaq 【يىغىۋالماق】 Toplamak; bir araya getirmek. *Ashliqni yighiwalduq* – Hububatı topladık.

yighiwélinghan 【يىغىۋىلىنغان】 Toplanmış.

Yighiwélinghan hosul – Toplanmış hububat.

yighiwélinmaq 【يىغىۋىلىنماق】 Toplanmak.

yighiwélish 【يىغىۋىلىش】 Toplama.

yighish 【يىغىش】 Toplama.

yighishturmaq 【يىغىشتۇرماق】 Toplamak, bir araya getirmek. *Ishni yighishturmaq* – İş

bitirmek. **Yighishturup éymaq** – Kısa söylemek, sonuçlandırmak.

yighishturulmaq 【يغىشتۇرۇلماق】 Toplanılmak.

Üstel üstiliri yighishturuldi – Masa üstü toplandı.

yighishturush 【يغىشتۇرۇش】 Toplama.

yighlamsirash 【يغلامسیراش】 Ağlatmama.

yighlamsiratmaq 【يغلامسیراتماق】 (yighlamsirimaq'tan) Ağlamsama haline getirmek.

yighlamsirimaq 【يغلامسیرىماق】 Ağlamsamak.

yighlangghu 【يغلاڭغۇ】 Gözü sulu, çok ağlayan.

yighlangghuluq 【يغلاڭغۇلۇق】 Gözü sulu olma hali; çok ağlayanlık.

yighlash 【يغلاش】 Ağlama.

yighlashmaq 【يغلاشماق】 Ağlaşmak.

yighlatmaq 【يغلاتماق】 (yighlimağ'tan) Ağlatmak.

yighlimağ 【يغلىماق】 Ağlamak. **Yighlap almağ** – Ağlayıp üzüntüsünü gidermek. **Hökürep yighlimağ** – Hüngür hüngür ağlamak.

yighlitish 【يغلىتىش】 Ağlatma.

yighliwetmek 【يغلىۋەتمەك】 Ağlayavermek.

yighma 【يغما】 Toplama.

yighmaq 【يغماق】 Toplamak. **Hosul yighmaq** – Hasat; ürünleri toplamak. **Pul yighmaq** – Para toplamak.

yighnaq 【يغناق】 1. Toplu, yoğun 2. mec. zarif, ince, şık, derli toplu.

yik 【يىك】 İğ, iğ şeklinde.

yiğilish 【يىقىلىش】 Yıkılma, düşme.

yiğilmaq 【يىقىلماق】 Yıkılmak, düşmek.

yiğindi 【يىقىندى】 Harabe, enkaz, yıkıntı.

yiğindiliq 【يىقىندىلىق】 Haraplık, enkaz hali, yıkıntı hali.

yiğish 【يىقىش】 Yıkma, düşürme.

yiğitilmaq 【يىقىتىلماق】 Yıktırılmak, düşürülmek.

yiğitish 【يىقىتىش】 Yıkıtma, düşürme.

yiğitquzush 【يىقىتقۇزۇش】 Yıktırma.

yiğitmaq 【يىقىتماق】 Yıktırmak.

yiğitturmağ 【يىقىتتۇرماق】 (yiğitmaq'tan) Yıktırtmak.

yiğitturush 【يىقىتتۇرۇش】 Yıktırtma.

yiğittuzmaq 【يىقىتتۇزماق】 bk. yiğitturmağ.

yiğiwetmek 【يىقىۋەتمەك】 Yıkıvermek.

yiğquchi 【يىققۇچى】 Toplayıcı.

yiğquzmaq 【يىققۇزماق】 (yighmaq'tan) Toplatmak.

yiğquzush 【يىققۇزۇش】 Toplatma.

yiğmaq 【يىقماق】 Yıkmağ.

yiğturmaq 【يىقتۇرماق】 (yiğmaq'tan) Yıktırmak.

yiğturush 【يىقتۇرۇش】 Yıktırma.

yil 【يىل】 Yıl, sene. **Yérim yil** – Yarın yıl.

Her yili – Her yılı. **Yildin-yil** – Yıldan yıla.

Kiyinki yilliri – Son yılları. **Yil béshi** – Yıl başı.

Kelğüsi yili – Gelecek yıl. **Ötken yil** – Geçen yıl.

Yil boyi – Yıl boyu. **Yil on ikki ay** – Yıl on iki ay (bütün yıl).

yilan 【يىلان】 Yılan. **Ak yilan** – Ak yılan.

Sériq bash yilan – Sarı baş yılan. **Su yilan** – Boa yılanı.

Zeherlik yilan – Zehirli yılan.

yilan-chayan 【يىلان-چايان】 Yılan ve çıyan.

yilanchi 【يىلانچى】 Yılanı ehlileştiren kimse.

yilanliq 【يىلانلىق】 Yılanlı; yılanlık (yılanın bulunduğu yer).

yilda 【يىلدا】 Yılda. *Yilda bir* – Yılda bir. *Yilini bermek* – Ölünen yıl dönümü dolaysıyla verilen yemek.

yilik 【يىلىك】 İlik; bk. ilik.

yiliq 【يىلىق】 ağ. İlik.

yilitish 【يىلىتىش】 İlitma, ısıtma.

yilitmaq 【يىلىتماق】 ağ. İlitmak, ısıtmak.

yilqa 【يىلقا】 Yılık.

yilqichil 【يىلقىچىل】 Yılıkcılık.

yilliq 【يىللىق】 Yıllık. *Yilliq kalénder* – Yıllık takvim. *Ikki yilliq* – İki yıllık. *Köp yilliq* – Çok yıllık.

yilliqchi 【يىللىقچى】 I Irgat.

yilliqchi 【يىللىقچى】 II Yıllık ücret ile çalışan kimse, yiltiz; bk. yiltiz.

yilname 【يىلنامە】 u.f. Vakayiname.

yilpiz 【يىلپىز】 ağ. bk. qaplan.

yiltiz 【يىلتىز】 Kök. *Yiltiz tartmaq* – Kök salmak.

yilwiz 【يىلۋىز】 Böbür, babur.

yingnaghuch 【يىڭناغۇچ】 Kızböceği.

yingnasqa 【يىڭناسقا】 t. Arpacık, itdirseği.

yingnasqu 【يىڭناسقۇ】 I bk. yingnasqa.

yingnasqu 【يىڭناسقۇ】 II t. Arpacık (-ği), itdirseği.

yingne 【يىڭنە】 İğne. *Yingne urmaq* – İğne yapmak. *Yingnisidin iipighiche* – İğnesinden ipliğine kadar.

yingnichük 【يىڭنىچۇك】 Kızböceği.

yingjkiye 【يىنجىكىە】 Cinsel organ.

yip 【يىپ】 İp. *Yip yingnisighiche* – İğneden ipliğine kadar.

yipek 【يىپەك】 İpek. *Xam yipek* – Ham ipek.

Yipek qurt – İpek böceği. *Uluq Yipek Yoli* – Ulu İpek Yolu.

yipekchi 【يىپەكچى】 İpekçi.

yipekchilik 【يىپەكچىلىك】 İpekçilik. *Yipekchilik fabrikisi* – İpekçilik fabrikası.

yipleshmek 【يىپلەشمەك】 *Yipliship ketken qoghun* – İçi geçmiş kavun.

yiqlik 【يىپلىك】 İplik.

yiplishish 【يىپلىشىش】 bk. yipleshmek.

yiraq 【يىراق】 Uzak. *Yiraq Sherq* – Uzak Doğu.

yiraq-yéqinliq 【يىراق-يېقىنلىق】 Uzak ve yakınlık. *Yiraq-yéqinlighini bilmeymen* – Uzak veya yakınlığını bilmiyorum.

yiraqqa 【يىراققا】 Uzağa.

yiraqlash 【يىراقلاش】 Uzaklama.

yiraqlashmaq 【يىراقلاشماق】 Uzaklaşmak.

yiraqlashturmaq 【يىراقلاشتۇرماق】 (yiraqlashmaq'tan) Uzaklaştırmak.

yiraqlashturush 【يىراقلاشتۇرۇش】 Uzaklaştırma.

yiraqlatmaq 【يىراقلاتماق】 (yiraqlimaq'tan) Uzaklatmak.

yiraqliq 【يىراقلىق】 Uzaklık. On kilometre yiraqliqta On kilometre uzaklıkta.

yiraqlimaq 【يىراقلىماق】 Uzaklamak.

yiraqlishish 【يىراقلىشىش】 Uzaklaşma.

yiraqlitish 【يىراقلىتىش】 Uzaklaştırma.

yiraqta 【يىراقتا】 Uzakta.

yiraqtiki 【يىراقتىكى】 Uzaktaki.

yiraqtin 【يىراقتىن】 Uzaktan Bizning yéza yiraqtin körünüdu Bizim köy uzaktan görünür.

yirdurmaq 【يىردۇرماق】 (yirmaq'tan) Ayırtmak, açtırmak.

yirdurush 【يىردۇرۇش】 Ayırtma, açtırma.

yirgendürmek 【يىرگەندۈرمەك】 İğrendirmek.

yirgendürüş 【يىرگەندۈرۈش】 İğrendirme.

yirgenmek 【يىرگەنمەك】 İğrenmek.

yirginch 【يىرگىنچ】 İğrenç. *Yirginch köz bilen qarimaq* – İğrenç bir nazarla bakmak.

yirginchlik 【يىرگىنچلىك】 İğrençlik.

yirginish 【يىرگىنىش】 İğrenme.

yirghuzmaq 【يىرغۇزماق】 (yirmaq'tan); bk. yirdurmaq.

yirigdimek 【يىرگىدەمەك】 1. Kurumak, solmak 2. İrisini ayıklamak; irisini ayırmak.

yirik 【يىرىك】 I 1. Pürüzlü, pürtüklü 2. Sert, katı, berk. *Yirik chach* – Sert saç.

yirik 【يىرىك】 II İri, büyük. *Yirik un* – İri taneli un; iyi öğütülmemiş un. *Yirik sanaet* – Büyük sanayi.

yirikleshmek 【يىرىكلەشمەك】 Sertleşmek, bozuşmak.

yiriklik 【يىرىكلىك】 I İrilik.

yiriklik 【يىرىكلىك】 II Sertlik.

yiriq 【يىرىق】 1. Kasık 2. Yarık.

yirilish 【يىرىلىش】 Ayrılma, açılma.

yirilmaq 【يىرىلماق】 Ayrılmak, açılmak.

yirindi 【يىرىندى】 Ağaç kütüğünden çıkan fidan.

yiring 【يىرىنگ】 İrin. *Yiring yighmaq* – İrinli olmak.

yiringlash 【يىرىنلاش】 İrinlenme.

yiringliq 【يىرىنلىق】 İrinli.

yiringlimaq 【يىرىنلىماق】 İrinlenmek.

yirish 【يىرىش】 Ayırma, açma.

yirmaq 【يىرماق】 Ayırmak. *Su ériqni yirip ketti* – Su kanalı (arığı) bozdu. *Uning sözini*

yirip tashlidi – Onun sözünü reddetti.

yirtiwalmaq 【يىرتىۋالماق】 Yırtmak; yırtıp almak.

yirtiwetmek 【يىرتىۋەتمەك】 Yırtıvermek.

yirtiwälish 【يىرتىۋېلىش】 Yırtma; yırtıp alma.

yirtiwétish 【يىرتىۋېتىش】 Yırtıverme.

yirtish 【يىرتىش】 Yırtma.

yirtquch 【يىرتقۇچ】 Yırtıcı. *Yirtquchlar che* – Yırtıcı gibi.

yirtquchluq 【يىرتقۇچلۇق】 Yırtıcılık.

yirtquzmaq 【يىرتقۇزماق】 (yirtmaq'tan) Yırttırmak.

yirtquzush 【يىرتقۇزۇش】 Yırttırma.

yirtmaq 【يىرتماق】 Yırtmak. *Yirtip tashlimaq* – Yırtıvermek.

yirtturmaq 【يىرتتۇرماق】 (yirtmaq'tan) Yırttırmak.

yirtturush 【يىرتتۇرۇش】 Yırttırma.

yit 【يىت】 Kızartılmış hamur.

yit-poshkal 【يىت-پوشكال】 bk. yit.

yitchirac 【يىتچىراق】 Ölü için dua töreni.

yitiq 【يىتىق】 Yırtık.

yitilish 【يىتىلىش】 Yırtılma.

yitilmaq 【يىتىلماق】 Yırtılmak.

yitim 【يىتىم】 *Ölüm-yitim* – Ölüm ve kayıp. *Yétim yatqu* – ağ. döllyatağı.

yitmek 【يىتمەك】 Yitmek, kaybolmak.

yittürmek 【يىتتۈرمەك】 (yitmek'ten) Yitirmek, kaybetmek.

yochuq 【يۇچۇق】 1. Açıklık 2. Çatlak.

yochun 【يۇچۇن】 I Dar, yakın, sıkışık.

yochun 【يۇچۇن】 II Yabanî, yabancı, yaban.

yod 【يود】 İyot.
yogha 【يوغا】 bk. yorgha.
yoghan 【يوغان】 Büyük. *Yoghan öy* – Büyük ev. *Yoghan sözlimek* – Büyük söylemek.
yoghan-kichik 【يوغان-كچىك】 Büyük ve küçük.
yoghan-kichiklik 【يوغان-كچىكلىك】 Büyük ve küçüklük.
yoghanbash 【يوغانباش】 1. Büyük baş 2. mec. Kendine aşırı güvenen.
yoghanbashliq 【يوغانباشلىق】 1. Büyük başlı 2. mec. Kendine aşırı güvenme hali.
yoghanlashmaq 【يوغانلاشماق】 Büyümek.
yoghanlatmaq 【يوغانلاتماق】 (yoghanlimaqtan) Büyütmek.
yoghanliq 【يوغانلىق】 Büyüklük.
yoghanlimaqtan 【يوغانلىماق】 Büyütmek.
yoghanlitilmaq 【يوغانلىتىلماق】 Büyütülmek.
yogharmaq 【يوغارماق】 1. Büyümek, çoğalmak 2. Yetişmek.
yoghartilghan 【يوغارتىلغان】 Büyütülmüş.
yoghartilmaq 【يوغارتىلماق】 Büyütülmek, abartılmak. *Yoghartilghan xewer* – Abartılmış haber.
yoghartmaq 【يوغارتماق】 (yogharmaq'tan) Büyütmek. *Yoghartip körsütülgen* – Büyütüp gösterilmiş.
yoghatmaq 【يوغاتماق】 bk. yoghartmaq.
yoghunash 【يوغۇناش】 ağ. bk. zoriyish.
yoghunatmaq 【يوغۇناتماق】 (yoghunimaqtan) Büyütmek.
yoghunimaqtan 【يوغۇنلىماق】 Büyütmek.
yoqlima 【يوقلىما】 Yoklama.
yoqlimaqtan 【يوقلىماق】 bk. yoqlimaqtan.

yoqlimichi 【يوقلىمىچى】 Kontrol eden, arayan.
yoqlatmaq 【يوقلىتاماق】 (yoqlimaqtan) Yoklatmak, aratmak.
yoq 【يوق】 Yok. *Yoq qilmaq* – Yok etmek. *Tosqunluqlarni yoq qilmaq* – Engelleri yok etmek. *Yoq bolup ketmek* – Yok olmak; kaybolmak. *Yoqqa chiqarmaq* – Yok saymak. *Kérigi yoq* – Gereksiz, üzumsuz. *Barghinim yoq* – Varmadım.
yoq-bar 【يوق-بار】 1. Her şey 2. Ufak tefek eşya; saçma. *Yoq-bar sözni qilip yürme* – Saçma sapan sözleri söyleme.
yoqalmaqtan 【يوقالماق】 Kaybolmak. *Közdin yoqalmaqtan* – Görünmemek; göz önünden kaybolmak. *Yoqal!* – Defol! *Yoqalsun!* – Kahrolsun! Yok olsun!
yoqap 【يوقاپ】 Yok olup. *Yoqap ketti* – Yok oluverdi.
yoqash 【يوقاش】 Yok olma.
yoqatmaq 【يوقاتماق】 Kaybetmek. *Közdin yoqatmaq* – Yok etmek. *Küchini yoqatqan* – Gücünü kaybetmiş. *U özini yoqutup qoydi* – O şaşırdı.
yoqlash 【يوقلاش】 Yoklama, arama.
yoqlima 【يوقلىما】 Yoklama.
yoqlimaqtan 【يوقلىماق】 Yoklamak, aramak.
yoqlimichi 【يوقلىمىچى】 Yoklayan, arayan, kontrol eden.
yoqluq 【يوقلۇق】 Yokluk, yoksulluk, yok olma hali.
yoqsa 【يوقسا】 Mademki.
yoqsiz 【يوقسىز】 Yoksul, zavallı.
yoqsizchilik 【يوقسىزچىلىق】 Yoksulluk. *U yoqsizchilikta yashaydu* – O yoksulluk içinde yaşıyor.

yoqsizliq 【يوقسىزلىق】 Yoksulluk.

yoqsul 【يوقسۇل】 Yoksul.

yoqsulluk 【يوقسۇللىق】 Yoksulluk.

yoqsuz 【يوقسۇز】 bk. yoqsiz.

yoqulush 【يوقۇلۇش】 Kaybolma.

yoqutuwetmek 【يوقۇتۇۋەتمەك】 Kaybetmek.

yoqutush 【يوقۇتۇش】 Kaybetme.

yol 【يول】 Yol. *On künlik yol* – On günlük

yol. *Tömür yol* – Demir yol. *Su yoli* – Su yolu.

Acha yol – Çatal yol. *Qatnash yolliri* – Ulaşım

yolları. *Chigish yol* – Çelişkili yol; karışık yol.

Yol bashlimaq – Yol başlamak. *Yol bermek* –

Yol vermek. *Yolda bolmaq* – Yolda olmak.

Yolgha chüshmek – Yola inmek. *Yolgha*

chiqmaq – Yola çıkmak. *Yol yürmek* – Yol

yürüme. *Yolgha salmaq* – Yollamak,

göndermek. *Yoldin qaytmaq* – Dönme. *Aq*

yol bolsun! – Yolu açık olsun! *hawa yoli* –

Hava yolu. *Tüz yol* – Düz yol. *Éghri yol* – İğri

yol. *Yalghuz ayaq yol* – Patika, keçi yolu.

Yolung bolsun! – Yolun açık olsun! *Yoldin*

azmaq – Yolu şaşırmaq. *Bu yoli* – Bu yolu, bu

defa. *Ötken yol* – Geçen yol; geçen sefer. *Bash*

yol – Ana yol. *Bir yoli* – Bir yolu; bir defada.

Yol qoymaq – Yol koymak.

yol-yol 【يول-يول】 Çizgili.

yol-yoruq 【يول-يورۇق】 Direktif, yönerge,

talimat. *Yol-yoruq körsetmek* – Talimat

vermek.

yola 【يولا】 *Bir yola* – Birden.

yolatmaq 【يولاتماق】 (yolimaq'tan) Yanma

yaklaştırmak. *Yéqin yolatmaq* – Yanına

yaklaştırmak.

yolawchi 【يولاۋچى】 Yolcu.

yolash 【يولاش】 Yaklaşma, yanaşma, uğrama.

yolbas 【يولباس】 bk. yolwas.

yolbasar 【يولباسار】 Yolkesen , yağmacı,
çapulcu, soyuguncu, haydut, hırsız.

yolbasarliq 【يولباسارلىق】 Yağmacılık,
çapulculuk, soygunculuk, haydutluk.

yolbashchi 【يولباشچى】 Önder, rehber, lider,
reis.

yolbashchiliq 【يولباشچىلىق】 Önderlik,
rehberlik, reislik, liderlik. *Yolbashchiliq*
qilmaq – Liderlik tr yapmak.

yolche 【يولچه】 Geçerken, yol üstü.

yolchi 【يولچى】 Yolcu.

yoldash 【يولداش】 Yoldaş.

yoldashliq 【يولداشلىق】 Yoldaşlık.

yolimaq 【يولىماق】 Yanaşmak, yaklaşmak,
uğramak. *Yéqin yolima!* – Yaklaşma!

yollanma 【يوللانما】 Yollanma, sevkedilme,
gönderilme.

yollanmaq 【يوللانماق】 Yollanmak,
sevkedilmek, gönderilmek.

yollash 【يوللاش】 Yollama, gönderme.

yollighuchi 【يوللىغۇچى】 Gönderen, yollayan.

yollima 【يوللىما】 Yollama, gönderme.

yollimaq 【يوللىماق】 Yollamak, göndermek.

yolluq 【يوللۇق】 I Yolluk.

yolluq 【يوللۇق】 II Çizgili.

yolsiz 【يولسىز】 Yolsuz.

yolsizliq 【يولسىزلىق】 Yolsuzluk.

yoluqmaq 【يولۇقماق】 Uğramak, karşılaşmak.

yoluqturmaq 【يولۇقتۇرماق】 (yoluqmaq'tan)
Uğratmak, karşılaştırmak.

yoluqush 【يولۇقۇش】 Uğrama, karşılaşma.

yolutush 【يولۇتۇش】 Yanına yaklaştırma.

yolwas 【يولۋاس】 Kaplan. *Chishi yolwas* –

Dişi kaplan.

yonghuchi 【يونغۇچى】 Yontma işini yapan; rende.

yonmaq 【يونماق】 bk. yonumaq.

yonuq 【يونۇق】 Kertik, çentik, çukur.

yonuqluq 【يونۇقلۇق】 Yontulmuş.

yonumaq 【يونۇماق】 Yontmak.

yonush 【يونۇش】 Yontma.

yop 【يوپ】 *Yop-yumulak* – Yuvarlak.

yopilaq 【يوپىلاق】 bk. yapılaq II.

yopuq 【يوپۇق】 1. Haşa, çul 2. Kapak.

yopurmaq 【يوپۇرماق】 I Yaprak.

yopurmaq 【يوپۇرماق】 II Kapamak, gizlemek, saklamak.

yopurmaqliq 【يوپۇرماقلىق】 Yapraklı.
Yopurmaqliq orman – Yapraklı orman.

yorgha 【يورغا】 Rahvan.

yorghilatmaq 【يورغىلاتماق】 (yorghilimaq'tan)
Rahvan yürütmek.

yorghilimaq 【يورغىلماق】 Rahvan yürütmek.

yoruksiz 【يورۇكسىز】 Işıksız.

yoruq 【يورۇق】 I Aydınlik, ışıklı. *Yoruq chüshti* – Işıklıandı. *Ghowa-yoruq* – Yarı aydınlık.

yoruq 【يورۇق】 II Yarık, çatlak.

yoruqchiliq 【يورۇقچىلىق】 1. Aydınlik, ışıklı 2. mec. Özgürlük, serbestlik.

yoruqlandurmaq 【يورۇقلاندۇرماق】
(yoruqlanmaq'tan) Işıklıandırmak.

yoruqlanmaq 【يورۇقلانماق】 Işıklıanmak.

yoruqlimaq 【يورۇقلىماق】 Işıklıandırmak.

yoruqluq 【يورۇقلۇق】 Aydınlik, ışıklı.
Yoruqluq bermek – Işıklıandırmak.

yoruqsizliq 【يورۇقسىزلىق】 Işıksızlık.

yorumaq 【يورۇماق】 Işıklıanmak, aydınlanmak.

yorush 【يورۇش】 Işıklıanma, aydınlanma.

yorutquchi 【يورۇتقۇچى】 Aydınlatan, ışıklandıran.

yorutmaq 【يورۇتماق】 I Işıklıandırmak, aydınlıtmak.

yorutmaq 【يورۇتماق】 II Rahvan yürütmek.

yosun 【يوسۇن】 Şekil, tarz. *Shu yosunda* – Şu şekilde. *Dawamliq yosunda* – Devamlı bir şekilde.

yoshurmaq 【يوشۇرماق】 Gizlemek, saklamak.

yoshurmasliq 【يوشۇرماسلىق】 Gizlememek.

yoshurmastin 【يوشۇرماستىن】 Gizlemeden; açık halde.

yoshuruqluq 【يوشۇرۇقلۇق】 Gizlenmiş, saklanmış.

yoshuruqche 【يوشۇرۇقچە】 Gizli halde, saklı halde.

yoshurun 【يوشۇرۇن】 Gizli, saklı. *Yoshurun ishlimek* – Gizli çalışmak.

yoshurunche 【يوشۇرۇنچە】 bk. yoshuruqche.

yoshurunluq 【يوشۇرۇنلۇق】 Gizlilik, saklılık.

yoshurunluqche 【يوشۇرۇنلۇقچە】 Gizli halde, saklı halde.

yoshurunmaq 【يوشۇرۇنماق】 Gizlenmek, saklanmak.

yoshurunush 【يوشۇرۇنۇش】 Gizlenme, saklanma.

yota 【يوتا】 1. Belkemiği 2. Kasık (-ğı) 3. Uyluk, kalça.

yotaza 【يوتازا】 ç. Hamurdan yapılan ekmeği.

yotqan 【يوتقان】 Yorgan. *Orun-yotqan* – Döşek, yatak.

yotqanchi 【يوتقانچى】 Yorgancı.
yotqanlıq 【يوتقانلىق】 Yorganlık, yorgan materyali.
yöge 【يۆگە】 bk. qurt I.
yögek 【يۆگەك】 Kundak bezi, çocuk bezi.
yögeklük 【يۆگەكلىك】 Kundaklı, sarılmış.
yögeklmek 【يۆگەكلىمەك】 Kundaklamak.
yögelmek 【يۆگەلمەك】 Sarılmak, kundaklamak, bürünmek.
yögenmek 【يۆگەنمەك】 Sarınmak, bürünmek.
yögesh 【يۆگەش】 Sarma, bürüme.
yögeshmek 【يۆگەشمەك】 Beraber sarmak; beraber bürümek.
yögeshtürmek 【يۆگەشتۈرمەك】 Sarmak, büründürmek.
yögimek 【يۆگىمەك】 Sarmak, bürümek.
yögmesh 【يۆگەمش】 bk. yögümesh.
yögümesh 【يۆگۈمەش】 Sarmaşık. *Yögümesh ot* – Sarmaşığı, sarmaşık ot.
yöl 【يۆل】 ağ. bk. höl.
yölek 【يۆلەك】 Destek, yardım. *Yari-yölek bolmaq* – Yardımcı olmak; destek olmak.
yölekchi 【يۆلەكچى】 Yardımcı, destekleyici. *Yölekchilik qilmaq* – Yardımcı olmak.
yölekdash 【يۆلەكداش】 Yardımcı.
yölen 【يۆلەن】 Şölen, şarkı.
yölench 【يۆلەنچ】 Dayanak, dayangaç, destek.
yölenchik 【يۆلەنچىك】 Dayanak, dayangaç, destek.
yölenmek 【يۆلەنمەك】 Dayanmak.
yölesh 【يۆلەش】 Destekleme, yardım etme, dayak koyma.
yöletmek 【يۆلەتمەك】 (yölimek'ten)

Dayatmak.
yölimek 【يۆلىمەك】 Desteklemek, yardım etmek, dayak koymak.
yölünüş 【يۆلۈنۈش】 Dayanma.
yölütüş 【يۆلۈتۈش】 Dayatma.
yömüme 【يۆمۈمەك】 Dikmek.
yönelmek 【يۆنەلمەك】 Yönelmek, yollanmak.
yörgep-chöngkep 【يۆرگەپ-چۆنگەپ】 *Kigizge yörgep-chöngkep* – Keçeye büründürüp; keçeye sarıp.
yörgimek 【يۆرگىمەك】 bk. yögimek.
yötel 【يۆتەل】 Öksürük.
yötelmek 【يۆتەلمەك】 Öksürmek.
yöteltmek 【يۆتەلتەمەك】 (yötelmek'ten) Öksürtmek.
yötkelmek 【يۆتكەلمەك】 Yer değiştirmek. *Uning adresi yötkülüp ketken* – Onun adresi değişmiştir.
yötkewetmek 【يۆتكەۋەتمەك】 Yerini değiştirmek.
yötkesh 【يۆتكەش】 Yer değiştirme; taşıma.
yötketküzmek 【يۆتكەتكۈزمەك】 (yötkimek'ten) Yerini değiştirtmek.
yötkimek 【يۆتكىمەك】 1. Yerini değiştirmek, taşımak. 2. Değiştirmek, değiş etmek.
yötkügüchi 【يۆتكۈگۈچى】 Taşıyan, yerini değiştiren.
yötkülüş 【يۆتكۈلۈش】 Yerini değiştirme, taşınma.
yötülesh 【يۆتۈلەش】 ağ. bk. yétilesh.
yötülüş 【يۆتۈلۈش】 Öksürme.
yudurmaq 【يۇدۇرماق】 bk. yuydurmaq.
yudurush 【يۇدۇرۇش】 bk. yuydurush.
yugash 【يۇگاش】 ağ. bk. yawash.

yugharmaq 【يۇغارماق】 bk. yughurmaq.
yughartmaq 【يۇغارتماق】 (yughurmaq'tan) Yoğurtmak.
yughuch 【يۇغۇچ】 Lif.
yughurmaq 【يۇغۇرماق】 Yoğurmak. *Xémir yughurmaq* – Hamur yoğurmak. *Yughurup qoymaq* – Yoğuruvermek.
yughurtqazmaq 【يۇغۇرتقۇزماق】 (yughartmaq'tan) Yoğurtturmak.
yughurulmaq 【يۇغۇرۇلماق】 Yoğurulmak.
yughuruwetmek 【يۇغۇرۇۋەتمەك】 Yoğuruvermek.
yughuruwétish 【يۇغۇرۇۋەتتىش】 Yoğuruverme.
yughurush 【يۇغۇرۇش】 Yoğurma.
yughushturmaq 【يۇغۇشتۇرماق】 Toplamak; düzene koymak; çeki düzen vermek.
yughushturush 【يۇغۇشتۇرۇش】 Toplama; düzene koyma; çeki düzen verme.
yughushturushmaq 【يۇغۇشتۇرۇشماق】 Beraber toplamak; beraber çeki düzen vermek.
yukтуруwélish 【يۇكتۇرۇۋېلىش】 Bulaşıcı hastalık kapma.
yukumsizlandurmaq 【يۇكۇمسىزلاندۇرماق】 Bulaşmaz hale getirmek.
yuq 【يۇق】 Bulaşık, kalıntı, leke. *Yuq bolmidi* – Bulaşmadı.
yuqarqi 【يۇقارقى】 Yukarki. *Yuqarqi yaqta* – Yukarki tarafta. *Yuqarqi qatlam* – Üst tabaka; yukarki kat.
yuqarlash 【يۇقارلاش】 Yukarı çıkma; yukarı yürüme.
yuqarlashmaq 【يۇقارلاشماق】 Beraber yukarı çıkmak.
yuqarlatmaq 【يۇقارلاتماق】 (yuqarlimaq'tan) Yukarılatmak. *Yuqarlitip mangiwedim* –

Yukarıya doğru yürümeye devam ettim.
yuqarlimaq 【يۇقارلماق】 Yukarı çıkmak; yukarı yürü mek.
yuqiri 【يۇقىرى】 Yüksek, yukarı. *Uchup yuqiri chiqmaq* – Uçup yukarı çıkmak. *Yuqiri chiqmaq* – Yukarı çıkmak. *Yuqiri ötüng!* – Yukarı geçin! *Yuqiri mektep* – Yüksek okul. *Yuqiri we ottura ofitsérlik unwani* – Yüksek ve orta subaylık ünvanı.
yuqirida 【يۇقىرىدا】 Yukarıda. *Yuqirida körsütülgen* – Yukarıda gösterilmiş.
yuqirigha 【يۇقىرىغا】 Yukarıya, yükseğe. *Yuqirigha chiq!* – Yukarıya çık! *Yuqirigha qarap* – Yukarıya doğru. *Yuqirigha qarap ketti* – Yukarıya doğru gitti.
yuqirilash 【يۇقىرىلاش】 Yükselme, yükseliş.
yuqirilatmaq 【يۇقىرىلاتماق】 (yuqirilimaq'tan) Yükseltmek; yukarı kaldırmak.
yuqiriliq 【يۇقىرىلىق】 Yükseliklik; yukarı olma hali.
yuqirilimaq 【يۇقىرىلىماق】 Yükselmek.
yuqqaq 【يۇققاق】 1. Yapışkan 2. Bulaşıcı.
yuqqaqliq 【يۇققاقلق】 1. Yapışkanlık 2. Bulaşıcılık, bulaşma hali.
yuqquzmaq 【يۇققۇزماق】 (yuqmaq'tan) Bulaştırmak.
yuqquzush 【يۇققۇزۇش】 Bulaştırma.
yuqma 【يۇقما】 Bulaşıcı, mikrop. *Yuqma késel* – Bulaşıcı hastalık.
yuqmaq 【يۇقماق】 Bulaşmak; mikrop kapmak.
yuqturmaq 【يۇقتۇرماق】 (yuqmaq'tan) Bulaştırmak.
yuqturuwalmaq 【يۇقتۇرۇۋالماق】 Bulaşıcı hastalık kapmak.
yuqturush 【يۇقتۇرۇش】 Bulaştırma.

yuqum 【يۇقۇم】 1. Besleme niteliği, gıda derecesi 2. Bulaşıcı.

yuqumluq 【يۇقۇملۇق】 1. Besleyici, gıdalı. *Yuqumluq tamaq* – Besleyici yemek. 2. Bulaşıcı. *Yuqumluq késeller* – Bulaşıcı hastalıklar.

yuqumsiz 【يۇقۇمسىز】 Besleyici değil; gidasız.

yuqush 【يۇقۇش】 Bulaşma, mikrop kapma.

yulghun 【يۇلغۇن】 bot. Ilgın ağacı.

yulqumaq 【يۇلقۇماق】 1. Çekmek 2. Koparmak.

yulqunmaq 【يۇلقۇنماق】 Öfkesinden patlamak; ateş püskürmek.

yulqunush 【يۇلقۇنۇش】 Öfkesinden patlama; ateş püskürme.

yulqush 【يۇلقۇش】 1. Çekme 2. Koparma.

yulmaq 【يۇلماق】 Koparmak, yolmak. *Yulup tashlimaq* – Koparıp atmak. *Yulup almaq* – Çekip almak.

yultuz 【يۇلتۇز】 Yıldız. *Kutup yultuzi* – Kutup yıldızı. *Quyruqluq yultuz* – Kuyruklu yıldız.

yultuzluq 【يۇلتۇزلۇق】 Yıldızlı. *Yultuzluq tun* – Yıldızlı gece.

yulun 【يۇلۇن】 Omurilik.

yulun-yulun 【يۇلۇن-يۇلۇن】 Yırtık pırtık giysi.

yulung 【يۇلۇڭ】 bk. yulun.

yulunmaq 【يۇلۇنماق】 Yolunmak, koparılmak.

yulunush 【يۇلۇنۇش】 Yolunma, kopanılma.

yuluwalmaq 【يۇلۇۋالماق】 Yolmak, koparmak.

yuluwetmek 【يۇلۇۋەتمەك】 Yoluvermek, kopanvermek.

yuluwélish 【يۇلۇۋېلىش】 Yolma, koparma.

yuluwétish 【يۇلۇۋېتىش】 Yolma, koparma.

yulush 【يۇلۇش】 Koparma, yolma.

yulushmaq 【يۇلۇشماق】 Beraber yolmak; beraber koparmak.

yulushush 【يۇلۇشۇش】 Beraber yolma; beraber koparma.

yumaq 【يۇماق】 bk. yuymaq.

yumchuq 【يۇمچۇق】 Kırıştırmak.

yumchuqlash 【يۇمچۇقلاش】 Kırıştıрма.

yumchuqlatmaq 【يۇمچۇقلاتماق】 (yumchuqlimaq'tan) Kırıştırmak. *Köz yumchuqlatmaq* – Göz kırıştırmak.

yumchuqlimaq 【يۇمچۇقلىماق】 Kırıştırmak.

yumdalaq 【يۇمدالاق】 ağ. bk. yunda.

yumdurmaq 【يۇمدۇرماق】 (yummaq'tan) Yumdurmak; kapattırmak.

yumdurush 【يۇمدۇرۇش】 Yumdurma, kapattırma.

yumghaq 【يۇمغاق】 bot. Maydonoz; bk. ashköki.

yumghuzmaq 【يۇمغۇزماق】 (yummaq'tan) Yumdurmak, kapattırmak.

yumghuzush 【يۇمغۇزۇش】 Yumdurma, kapattırma.

yumlunush 【يۇملۇنۇش】 Yuvarlanma.

yummaq 【يۇمماق】 Yummak. *Köz yummaq* – Göz yummak. *Közüngni yum!* – Gözünü yum! *Köz yumuwalay* – Birazcik uyuyayım. *Közni yumup achqiche* – Gözü yumup açanadek. *Bu ishni közümnü yumup bashlidim* – Bu işi tevekkül diye başladım.

yumran 【يۇمران】 Genç, yeşillik, yumuşak.

yumrulmaq 【يۇمرۇلماق】 Devrilmek, yıkılmak.

yumshaq 【يۇمشاق】 Yumuşak.

yumshaqliq 【يۇمشاقلىق】 Yumuşaklık.

yumshash 【يۇمشاش】 Yumuşama.

yumshatmaq 【يۇمشاتماق】 (yumshimaq'tan) Yumuşatmak.

yumshimaq 【يۇمشىماق】 Yumuşamak. *Yumshap ketmek* – Yumuşamak.

yumshitish 【يۇمشىتىش】 Yumuşatma.

yumuq 【يۇمۇق】 Yumuk, birbirine bitişik, kapalı, yanaşık.

yumuqluq 【يۇمۇقلىق】 Yumukluk, birbirine bitişiklik, kapalılık, yanaşıklık. *Uning közi yumuqluq* – Onun gözü kapalı.

yumulaq 【يۇمۇلاق】 Yuvarlak. *Yumulaq üstel* – Yuvarlak masa. *Yumulaq qilmaq* – Yuvarlak yapmak.

yumulaqlanmaq 【يۇمۇلاقلىنىش】 Yuvarlaklanmak.

yumulaqlawetmek 【يۇمۇلاقلاۋەتمەك】 Yuvarlaklayivermek.

yumulaqlawétish 【يۇمۇلاقلاۋەتتىش】 Yuvarlaklayı verme.

yumulaqlash 【يۇمۇلاقلاش】 Yuvarlaklama.

yumulaqlatmaq 【يۇمۇلاقلاتماق】 (yumulaqlimaq'tan) Yuvarlaklatmak.

yumulaqlimaq 【يۇمۇلاقلىماق】 Yuvarlaklamak.

yumulaqlinish 【يۇمۇلاقلىنىش】 Yuvarlaklanma.

yumulaqlitish 【يۇمۇلاقلىتىش】 Yuvarlaklatma.

yumulanmaq 【يۇمۇلانماق】 Yuvarlanmak. *Pöngzek yumulunup ketti* – Top yuvarlanıp gitti.

yumulash 【يۇمۇلاش】 Yuvarlanma.

yumulatmaq 【يۇمۇلاتماق】 (yumulimaq'tan) Yuvarlatmak.

yumulimaq 【يۇمۇلىماق】 Yuvarlanmak. *U taghdin yumulap chüshti* – O dağdan yuvarlanıp düştü.

yumulmaq 【يۇمۇلماق】 Yumulmak. *Uning*

közliri menggüge yumuldi – Onun gözleri ebediyete kapandı.

yumulush 【يۇمۇلۇش】 Yumulma.

yumulutuwetmek 【يۇمۇلۇتۇۋەتمەك】 Yuvarlatavermek.

yumulutuwétish 【يۇمۇلۇتۇۋەتتىش】 Yuvarlataverme.

yumulutush 【يۇمۇلۇتۇش】 Yuvarlatma.

yumur 【يۇمۇر】 Şiş, ur.

yumurmaq 【يۇمۇرماق】 Devirmek, yıkmak.

yumush 【يۇمۇش】 Yumma.

Yunan 【يۇنان】 Yunan. *Yunan xelqi* – Yunan halkı.

yunda 【يۇندا】 Çirkef, bulaşık suyu. *Yunda gudingi veya yunda orisi* – Çirkef çukuru.

yunda-chaqan 【يۇندا-چاقان】 Çirkef, bulaşık suyu.

yundixor 【يۇندىخور】 I u.f. Uşak.

yundixor 【يۇندىخور】 II ç. Kudurmuş, gözü dönmüş.

yundixorluq 【يۇندىخورلۇق】 u.f.u. Uşaklık.

yung 【يۇڭ】 Yün. *Yung talisi* – Yün iplik parçası. *Yung bashqan* – Yün basmış. *Yung tashlima* – Yün bırakmak. *Yungi titmaq* – Yün ditmek.

yungdash 【يۇڭداش】 Yolma.

yungdimaq 【يۇڭدىماق】 Yolmak.

yunglashmaq 【يۇڭلاشماق】 Yünlü hale gelmek.

yunglashturmaq 【يۇڭلاشتۇرماق】 (yunglashmaq'tan) Yünlü hale getirmek.

yunglashturush 【يۇڭلاشتۇرۇش】 Yünlü hale getirme.

yungluq 【يۇڭلۇق】 Yünlü. *Yungluq kiyim* – Yünlü giysi. *Yungluq qoy* – Yünlü koyun.

yunglushush 【يۇڭلۇشۇش】 Yünlü hale gelme.

yunguzlmaq 【يۇڭۇزلىماق】 bk. yungzilimaq.

yungzilanmaq 【يۇڭزىلانماق】 Yolunmak.

yungzilash 【يۇڭزىلاش】 Yolunma.

yungzilashmaq 【يۇڭزىلاشماق】 Karşılıklı yolmak; beraber yolmak.

yungzilatmaq 【يۇڭزىلاتماق】 (yungzilimaq'tan) Yoldurmak. *Toxuni yungzilattim* – Tavuğu yoldurdum.

yungzilimaq 【يۇڭزىلىماق】 Yolmak.

yungzilinish 【يۇڭزىلىنىش】 Yolunma.

yungzilishish 【يۇڭزىلىشىش】 Beraber yolma; karşılıklı yolma.

yungzilitish 【يۇڭزىلىتىش】 Yoldurma.

yupang 【يۇپانگ】 ç. Yayık, ezim evi.

yupangchi 【يۇپانگچى】 ç.u. Yağcı.

yupangchiliq 【يۇپانگچىلىق】 ç.u. Yağcılık; yağ yapımcılığı.

yupanmaq 【يۇپانماق】 Avunmak.

yupatmaq 【يۇپاتماق】 1. Teselli vermek, avutmak 2. Yatıstırmak, teskin etmek. 3. Oyalamak, eğlendirmek.

yupqa 【يۇپقا】 I Yufka, ince.

yupqa 【يۇپقا】 II İnce.

yupurgha 【يۇپۇرغا】 ağ. Tırmık; bk. sörem.

yuputmaq 【يۇپۇتماق】 Bir şeyi ima etmek; bir şeyi kastetmek. *Némige yuputuwatisen?! – Neyi kastediyorsun?!*

yuputush 【يۇپۇتۇش】 Bir şeyi ima etme; bir şeyi kastetme.

yurt 【يۇرت】 Yurt. *Yat yurt* – Yabancı ülke. *Yat yurta* – Yabancı ülkede. *Mediniyet yurti* – Kültür demegi. *Oqush yurti* – Bilim yuvası.

yurtchiliq 【يۇرتچىلىق】 Toplumculuk,

çoğulculuk.

yurtdash 【يۇرتداش】 Yurттаş, vatandaş.

yurtdashliq 【يۇرتداشلىق】 Yurттаşlık, vatandaşlık. *Yurtdashliq heqqi* – Vatandaşlık hakkı.

yurtluq 【يۇرتلۇق】 bk. yurtdash.

yut 【يۇت】 bk. yurt.

yuta 【يۇتا】 bk. yutaza.

yutaza 【يۇتازا】 ç. bk. yotaza.

yutquzmaq 【يۇتقۇزماق】 (yutmaq'tan) Yutturmak.

yutquzush 【يۇتقۇزۇش】 Yutturma.

yutmaq 【يۇتماق】 Yutmak. *Yer yutqandek yoqap ketti* – Yer yutmuş gibi kayboldu.

yutturmaq 【يۇتتۇرماق】 (yutmaq'tan) Yutturmak.

yutturush 【يۇتتۇرۇش】 Yutturma.

yutulmaq 【يۇتۇلماق】 Yutulmak.

yutulush 【يۇتۇلۇش】 Yutulma.

yutum 【يۇتۇم】 Yudum. *Bir yutum su* – Bir yudum su.

yutuwetmek 【يۇتۇۋەتمەك】 Yudu vermek.

yutuwétish 【يۇتۇۋېتىش】 Yuduverme.

yutush 【يۇتۇش】 Yutma.

yuwash 【يۇۋاش】 bk. yawash.

yuwashlik 【يۇۋاشلىك】 bk. yawashliq.

yuwundi 【يۇۋۇندى】 bk. yunda.

yuydurmaq 【يۇيۇدۇرماق】 (yuymaq'tan) Yudurmak, yıkatmak.

yuydurush 【يۇيۇدۇرۇش】 Yuduma, yıkatma.

yuyghuch 【يۇيۇغۇچ】 bk. yughuch.

yuyghuzmaq 【يۇيۇغۇزماق】 (yuymaq'tan) Yudurmak, yıkatmak.

yuyghuzush 【يۇيغۇرۇش】 Yudurma, yıkatma.
yuymaq 【يۇيماق】 Yumak, yıkamak. *Yüz-köz yuymaq* – El yüz yıkamak. *Gunayimni yuydum* – Suçumu temizledim.
yuyuq 【يۇيۇق】 Yıkanmış. *Yuyuq kiyim* – Yıkanmış giysi.
yuyuqluq 【يۇيۇقلۇق】 Yıkanmış. *Yuyukluq kiyim* – Yıkanmış giysi.
yuyuqsiz 【يۇيۇقسىز】 Yıkanmamış. *Yuyuqsiz köynek* – Yıkanmamış gömlek.
yuyulmaq 【يۇيۇلماق】 Yıkanılmak.
yuyulush 【يۇيۇلۇش】 Yıkanılma.
yuyundi 【يۇيۇندى】 bk. yunda.
yuyundurmaq 【يۇيۇندۇرماق】 (yuyunmaq'tan) Yıkandırmak.
yuyundurush 【يۇيۇندۇرۇش】 Yıkandırma.
yuyunmaq 【يۇيۇنماق】 Yıkanmak.
yuyunush 【يۇيۇنۇش】 Yıkanma.
yuyuwetmek 【يۇيۇۋەتمەك】 Yıkayıvermek.
yuyuwétish 【يۇيۇۋەتتىش】 Yıkayıverme.
yuyush 【يۇيۇش】 Yıkama. *Kir yuyush mashinisi* – Çamaşır makinesi. *kiyim yuyush mashinisi* – Çamaşır makinesi.
yüdesht 【يۇدەش】 Yükleme.
yüdimek 【يۇدیمەك】 Yükleme.
yüdülmeK 【يۇدۈلمەك】 YükleneK.
yüdülüş 【يۇدۈلۈش】 YükleneK.
yüdümek 【يۇدۈمەك】 Sırtlamak, yükleneK.
yüdüş 【يۇدۈش】 Sırtlama, yükleneK.
yüen 【يۇئەن】 ç. Çin para birimi.
yügen 【يۇگەن】 Dizgin, gem. *Yügen salmaq* – Gem vurmaK.
yüenleş 【يۇگەنلەش】 Gem vurmaK.

yügenlimek 【يۇگەنلیمەك】 Gem vurmaK.
yügensiz 【يۇگەنسىز】 Dizginsiz.
yügensizlik 【يۇگەنسىزلىك】 Dizginsizlik.
yügermek 【يۇگەرەمەك】 bk. yügrimek.
yügrek 【يۇگرەك】 bk. yügrük.
yügreşh 【يۇگرەش】 Koşma.
yügrimek 【يۇگریمەك】 Koşmak. *Yügrü!* – Koş!
Yüzige qan yügrüptu – Yüzü gülmüş; iyileşmiş.
yügrük 【يۇگرۈك】 Rahvan. *Yügrük at* – Rahvan at.
yügrütmeK 【يۇگرۈتمەك】 (yügrimek'ten) KoşturmaK. *Köz yügrütmeK* – GözlemeK.
yügrütüş 【يۇگرۈتۈش】 Koşturma.
yügrü-yétim 【يۇگرۈ-يېتىم】 Ufak işler. *Yügrü-yétimgha mangmaq* – Ufak-tefek işlere koşmak.
yügrütqan 【يۇگرۈرتقان】 ağ. bk. yügrük.
yügrürük 【يۇگرۈرۈك】 ağ. bk. yügrük.yügrük.
yügrürüş 【يۇگرۈرۈش】 Koşma.
yük 【يۈك】 Yük. *Yük artmaq* – YüklemeK. *Yük basmaq* – Yük koymak. *Yük chüshürmeK* – Yük indirmeK. *Yük tartmaq* – Yük tartmak.
yüklenmeK 【يۈكلەنمەك】 YüklemeK.
yüklesh 【يۈكلەش】 Yükleme.
yüklimek 【يۈكلیمەك】 YüklemeK. *U pütün ishni manga yüklidi* – O bütün işi bana yükledi.
yüklinish 【يۈکلینىش】 Yükleme.
yüklük 【يۈكلۈك】 Yüklü.
yüksek 【يۈكسەك】 YüksesK.
yükseklik 【يۈكسەكلىك】 YüksesKlik.
yükseldürmeK 【يۈكسەلدۈرمەك】 YükseltmeK.
yükselmek 【يۈكسەلمەك】 Yükselmek.

yükündürmek 【يۆكۈندۈرمەك】 Diz çöktürmek, çömelmek.

yükündürüş 【يۆكۈندۈرۈش】 Diz çöktürme, çömelme.

yükünmek 【يۆكۈنمەك】 I Diz çökmek, çömelmek.

yükünmek 【يۆكۈنمەك】 II Diz üstü oturmak.

yükünüş 【يۆكۈنۈش】 I Diz çökme, çömelme.

yükünüş 【يۆكۈنۈش】 II Diz üstü oturma.

yünjü 【يۈنجۈ】 ağ. bk. ünche.

yürek 【يۈرەك】 Yürek. *Chin yürektin* – Candan, can ve gönülden. *Yürügüm aghridu* – Yüreğim sızlıyor. *Yürügüm oynap turuptu* – Kalbim atıyor. *U yürügi yérilip ölüptu* – O kalpten gitmiş; O korkudan ölmüş. *Uning üchün yürek kérek* – Onun için yürek lazım. *Yürügümmi küydürdi* – Yüreğimi yaktı. *Qushqach yürek* – Kuş yürek.

yürek-béghir 【يۈرەك-بېغىر】 Yürek ve bağır. *Yürek-baghrim* – Değerlim, her şeyim.

yüreklik 【يۈرەكلىك】 Yürekli.

yüreksiz 【يۈرەكسىز】 Yüreksiz, çekingen, korkak.

yüreksizlik 【يۈرەكسىزلىك】 Yüreksizlik. *Yüreksizlik qilmaq* – Yüreksizlik etmek.

yürgüzmek 【يۈرگۈزۈش】 (yürmek'ten) Yürütmek. *Mashinini yürgüzmek* – Otomobili hareket ettirmek. *Küresh yürgüzmek* – Mücadeleyi yürütmek. *Teshwik yürgüzmek* – Propaganda yapmak. *Seperwerlik yürgüzmek* – Seferberlik.

yürgüzülmek 【يۈرگۈزۈلمەك】 Yürütülmek.

yürgüzüwetmek 【يۈرگۈزۈۋەتمەك】 Yürütüvermek. *Saetni yürgüzüwetmek* – Saati çalıştırıvermek.

yürgüzüş 【يۈرگۈزۈش】 Yürütme.

yürmek 【يۈرمەك】 Yürümek. *Yürüp ketmek* – Yürüyerek gitmek. *Yür!* – Yürü! *Yür kéteyli* – Yürü gidelim. *Bosh yürmek* – Boşta gezmek. *Bu saet yürmeydu* – Bu saat çalışmıyor. *Bu pul yürmeydu* – Bu para geçmiyor. *Oqup yürpmen* – Okumaktayım. *Yürüp-yürüp* – Gize-gize. *Yürüp-yürüp bergini shu* – Sonunda verdiği şu.

yürüş 【يۈرۈش】 Yürüme, yürüyüş. *Bosh yürüş* – Boşta gezme. *Yürüş qilmaq* – Yürüyüş yapmak.

yürüş-turush 【يۈرۈش-تۇرۇش】 Hareket; yer değiştirme. *Yürüş-turush erkinligi* – Hareket serbestisi (özgürlüğü). *Uning yürüş-turushi yaxshi* – Onun oturup kalkması iyi.

yürüshlük 【يۈرۈشلۈك】 Hızlı, rahvan. *Yürüshlük at* – Rahvan at. *Yürüshlük öy* – Konak, köşk, villa.

yürütmek 【يۈرۈتمەك】 (yürmek'ten) Yürütmek.

yürütülmek 【يۈرۈتۈلمەك】 Yürütülmek.

yürütülüş 【يۈرۈتۈلۈش】 Yürütülme.

yürütüş 【يۈرۈتۈش】 Yürütme.

yütel 【يۈتەل】 ağ. bk. yötel.

yütermek 【يۈتەرمەك】 (yütmek'ten) Yitirmek, kaybetmek.

yütketmek 【يۈتکەتمەك】 Karıştırmak (ocağı).

yütmek 【يۈتەمەك】 I Yitirmek, kaybolmak. *Qoyum yütüp ketti* – Koyunum kayboldu.

yütmek 【يۈتەمەك】 II Kaybolmak.

yüttürmek 【يۈتتۈرمەك】 I Kaybetmek. *Kitawimni yüttürüp qoydum* – Kitabımı kaybettim.

yüttürmek 【يۈتتۈرمەك】 II Yükletmek, sırtlatmak, sırtına aldirmek.

yüttürüwetmek 【يۈتتۈرۈۋەتمەك】 Kaybetmek, yitirmek.

yüttürüş 【يۈتتۈرۈش】 I Yitirme, kaybetme.

yüttürüş 【يۈتتۈرۈش】 II Yükletme, sırtlatma, sırtına aldırma.

yütülmek 【يۈتۈلمەك】 Kaybedilmek.

yütülüş 【يۈتۈلۈش】 Kaybedilme.

yütürmek 【يۈتۈرمەك】 (yütme'ten) Kaybetmek.

yütürüş 【يۈتۈرۈش】 Yitirme, kaybetme.

yütüş 【يۈتۈش】 I Yitme, kaybolma.

yütüş 【يۈتۈش】 II Kaybolma.

yüz 【يۈز】 I Yüz. **Yüz ellik** – Yüz elli.

yüz 【يۈز】 II Yüz. **Yüz körüşmek** – Görüşmek; yüz yüze gelmek. **Yüzi qara** – Kara yüz. **Yüz bermek** – Yüz vermek. **Töwendiki weqe yüz berdi** – Aşağıdaki olay vuku oldu. **Yüzige qarimastin** – Yüzüne bakmadan.

yüzbéshi 【يۈزبېشى】 Yüzbaşı.

yüzinchi 【يۈزىنچى】 Yüzüncü.

yüzleshmek 【يۈزلەشمەك】 I Yüzleşmek.

yüzleshmek 【يۈزلەشمەك】 II Görüşmek; yüz yüze gelmek.

yüzleshtürmek 【يۈزلەشتۈرمەك】 (yüzleshmek'ten) 1. Yüzleştirmek 2. Karşı karşıya getirmek; görüştürmek.

yüzligen 【يۈزلىگەن】 Yüzlerce.

yüzlimek 【يۈزلىمەك】 Kaplamak.

yüzlük 【يۈزلۈك】 I Yüzlük.

yüzlük 【يۈزلۈك】 II. **Ikki yüzlük** – İki yüzlü, riyakar.

yüzlüklük 【يۈزلۈكلۈك】 **Ikki yüzlüktük** – İki yüzlülük; riyakarlık.

yüzmu-yüz 【يۈزمۇ-يۈز】 Yüz yüze.

yüzsiz 【يۈزسىز】 Yüzsüz.

yüzsizlik 【يۈزسىزلىك】 Yüzsüzlük.

Z ز

zabastowka 【زاباستوۋكا】 r. Grev. *Zabastowka qilmaq* – Grev yapmak. *Zabastowka élan qilmaq* – Grev ilan etmek.

zabastowkichi 【زاباستوۋكىچى】 r.u. Grevci.

zabun 【زابۇن】 f. Yenilmiş, mağlup, sınık. *Zabun bolmaq* – Yenilmek, çökmek.

zade 【زاده】 f. Zade. *Ésilzade* – Asilzade. *Shahzade* – Şehzade.

zadi 【زادى】 Hep, hiç, bütün. *Zadi kolum tegmidi* – Hiç vaktim olmadı. *Sana zadi toymaymen* – Sana hiç doymuyorum. *Buning ziyini zadi qanche boludu?* – Bunun bütün zararı ne kadar olur?

zadila 【زادىلا】 Hiç, hiçbir zaman. *Zadila körgegen emesmen* – Hiç görmüş değilim.

zagh 【زاغ】 f. Karga.

zaghche 【زاغچه】 Karga.

zaghiraq 【زاغىراق】 f. Su çulluğu.

zaghra 【زاغرا】 f. *Zaghra nan* – Mısır unu ekmeği. *Qattiq zaghra* – Sert mısır unu ekmeği.

zahir 【زاهىر】 a. Açık, sarıh, aşikar.

zahiren 【زاهىرەن】 a. Zahiren, görünüşte, görünüşe göre.

zahit 【زاهىت】 a. Çileci; dünya zevklerinden çekilmiş.

zahitlik 【زاهىتلىك】 a.u. Çilecilik.

zaxa 【زاخا】 tar. Üzüntü, teessür. *Zaxa bermek* – Üzmek.

zak 【زاك】 I Demir sülfat (-ti).

zak 【زاك】 II Açıklık.

zaka 【زاكا】 Kundak bezi; çocuk bezi.

zakat 【زاكات】 a. Zekat.

zakatchi 【زاكاتچى】 Zekatçı, zekat toplayan; zekat memuru.

zakawet 【زاكاهوت】 a. Zekâvet.

zakaz 【زاكاز】 r. Rezervasyon, ısmarlama, sipariş. *Zakaz qilmaq* – Sipariş vermek.

zakilimaq 【زاكلىماق】 Kundaklamak, kundağa sarmak.

zakkum 【زاككۇم】 a. Zehir.

zal 【زال】 I r. Salon. *Mejlis zali* – Toplantı salonu.

zal 【زال】 II f. Basiret, istidat.

zalalet 【زالالەت】 a. Hata, yanlışlık.

zalim 【زالىم】 a. Zalim.

zalimane 【زالمانه】 a.f. Zalimane.

zalimlik 【زالملك】 a.u. Zalimlik.

zaman 【زمان】 a. Zaman, vakit, devir, çağ.
Qaraxaniler zamanida – Karahanlılar zamanında. **Kona zaman** – Eski çağ. **Bir zamanlarda** – Bir zamanlarda. **Burunqi zaman** – Eski zaman; eski çağ. **Yéqin zamanda** – Yakın zamanda. **Ötken zaman** – Geçmiş Zaman. **Kélidighan zaman** – Gelecek zaman. **Hazirqi zaman** – Şimdiki zaman. **Hazirqi kélidighan zaman** – Yakın gelecek zaman. **Uzaq ötken zaman** – Uzak geçmiş zaman.

zamandash 【زامانداش】 a.u. Çağdaş. **Nawai zamandashliri** – Nevayi'nin çağdaşları.

zamandashliq 【زامانداشلىق】 a.u. Çağdaşlık.

zamane 【زمانه】 a. Zamane, devir, devran.

zamaniwi 【زامانىۋى】 a. Çağdaş.

zamaniwilashmaq 【زامانىۋىلاشماق】 a.u. Çağdaşlaşmak. **Zamaniwilashqan yéngi mektep** – Çağdaşlaşmış yeni oknul.

zamaniwilashturmaq 【زامانىۋىلاشتۇرماق】 a.u. (zamaniwilashmaq'tan) Çağdaşlaştırmak.

zamaniwilashturush 【زامانىۋىلاشتۇرۇش】 a.u. Çağdaşlaştırma.

zamaniwilishish 【زامانىۋىلىشىش】 a.u. Çağdaşlaşma.

zamaniy 【زامانىي】 a. Çağdaş, muasır.

zamanlashqan 【زامانلاشقان】 a.u. Çağdaşlaşmış.

zamanlashmaq 【زامانلاشماق】 a.u. Çağdaşlaşmak.

zamanlashturmaq 【زامانلاشتۇرماق】 a.u. (zamanlashmaq'tan) Çağdaşlaştırmak.

zamat 【زامات】 An, lahza, esna, vakit. **Shu zamatta** – Şu anda.

zamin 【زامىن】 a. 1. Kefil, sorumlu 2. Engel, mania, güçlük. **Zamin bolmaq** – Sebep olmak;

engel olmak.

zaminliq 【زامىنلىق】 a.u. 1. Kefillik, sorumluluk 2. Engellik.

zang 【زangk】 I ç. Züppe.

zang 【زangk】 II Mısır kiselii.

zapas 【زاپاس】 r. Yedek, rezerv, mevcut. **Zapastiki herbiyeler** – Yedek askeriler. **Yerasti bayliqliri zapisi** – Yeraltı zenginlikleri rezervi; yeraltı kaynağı.

zar 【زار】 I f. İnilti, zar, inleyen. **Zar yighlimaq** – İnliyerek ağlamak; yürekte ağlamak. **Zar kaxshimac** – Sızlanmak; dert yanmak; şikayet etmek. **Séning yardiminge zarmen** – Senin yardımına muhtacım. **Zar bolmaq** – Özlemek; hasretini çekmek. **Uni bir körüşke zarmen** – Onu hiç olmazsa bir defa görsem. **Zar qilmaq** – Özletmek.

zar 【زار】 II f. **Gülzar** – Gül bahçesi.

zar-mung 【زار-مۇنگ】 f.u. Özlem ve hüzn. **Zar-mungumni éyttim** – Özlem ve hüznümü söyledim.

zarangza 【زارانگزا】 ç. Bir tür yağlı bitki.

zaratliq 【زاراتلىق】 a.u. Mezarlık, sinlik, kabristan.

zariqmaq 【زارىقماق】 ağ. bk. zérikmek.

zarlanmaq 【زارلانماق】 f.u. Sızlanmak, dert yanmak, şikayet etmek. **U kün köchürüşning éghirlichidin zarlinidu** – O geçim zorluğundan şikayet ediyor.

zarlash 【زارلاش】 Sızlanma, dert yanma, şikayet etme, ah çekme.

zarlatmaq 【زارلاتماق】 (zarlimaq'tan) Ah çektirmek, zorlamak.

zarliq 【زارلىق】 f.u. Zaruret, sıkıntı, yoksulluk.

zarlimaq 【زارلىماق】 f.u. Sızlanmak, dert yanmak, şikayet etmek, ah çekmek.

zat 【زات】 a. Zat, şahıs.
zatdar 【زاتدار】 f. Cins, asil.
zaten 【زاتەن】 a. Zaten, aslında.
zatliq 【زاتلىق】 a.u. Cinsli, asil.
zatsiz 【زاتسىز】 f.u. Cinsiz, asilsiz.
zatsizliq 【زاتسىزلىق】 f.u. Cinsizlik, asilsizlik.
zawal 【زاۋال】 a. 1. Gurup, batma, batış. **Zawal waxti** – Akşam vakti. 2. zeval, inkıraz, gerileme, düşme.
zawut 【زاۋۇت】 r. Fabrika. **Paxta zawuti** – Pamuk fabrikası. **Shal aklash zawuti** – Çeltik fabrikası. **Öaraq zawuti** – Rakı fabrikası. **Yagh zawuti** – Yağ fabrikası.
zaya 【زایا】 a. bk. zaye.
zaye 【زایە】 a. Kaybolma, yitim, kayıp, kaybedilen bir şey, israf. **Zaye qilmaq** – Kaybetmek. **Waxtni zaye qilidikensiz** – Vakiti boşuna kaybediyormuşsunuz.
zayi 【زایى】 a. bk. zaye.
zayiliq 【زایىلىق】 a.u. Faydasızlık, yararsızlık, lüzumsuzluk.
zayom 【زایوم】 r. İstikraz, ikraz, ödünç.
zebt 【زەبت】 a. Zabt, işgal. **Zeht qilmaq** – Zabt etmek.
Zebur 【زەبۇر】 Zebur. Hazret-i Davud'a vahiy olduğuna inanılan İlahî kitap.
zede 【زەدە】 f. Ezilmiş, silik.
zedek 【زەدەك】 f. ağ. bk. zerdek.
zegewetchi 【زەگەۋەتچى】 f.u. ağ. Kuyumcu, cevahirci.
zeher 【زەھەر】 f. Zehir, ağı.
zeherxende 【زەھەر خەندە】 f. Kindar, öfkeli, kin dolu.
zeherxendilik 【زەھەر خەندىلىك】 f.u.

Tahakküm.
zeherlenmek 【زەھەرلەنمەك】 f.u. Zehirlenmek.
zeherlesh 【زەھەرلەش】 f.u. Zehirleme.
zeherligüchi 【زەھەرلىگۈچى】 f.u. Zehirleyici, zeherligüchi maddilar zehirleyici maddeler.
zeherlik 【زەھەرلىك】 f.u. Zehirli, zeherlik dora zehirli liac. zeherlik gaz zehirli gaz.
zeherlimək 【زەھەرلىمەك】 f.u. Zehirlenmek.
zeherlinish 【زەھەرلىنىش】 f.u. Zehirlenme.
Zehl 【زەھل】 a. astr. Satürn, Zühal.
zehme 【زەھمە】 bk. zexme.
zehmet 【زەھمەت】 bk. zexmet.
zexm 【زەخم】 f. bk. zexme.
zexme 【زەخمە】 f. Yara. **Zexme yetküzmek** – Yaralamak.
zexmet 【زەخمەت】 a. Zahmet.
zexmetlik 【زەخمەتلىك】 a.u. Zahmetli. **Zexmetlik seper** – Zahmetli yolculuk.
zexmetsiz 【زەخمەتسىز】 a.u. Zahmetsiz.
zexmidar 【زەخمىدار】 f. Yaralı. **Zexmidar bolmaq** – Yaralanmak.
zexmilendürmek 【زەخمىلەندۈرمەك】 f.u. Yaralamak, yaralandırmak.
zexmilendürüş 【زەخمىلەندۈرۈش】 f.u. Yaralama, yaralandırma.
zexmilesh 【زەخمىلەش】 f.u. Yaralama.
zexmilimek 【زەخمىلىمەك】 f.u. Yaralamak.
zeip 【زەئىپ】 a. Zayıf, güçsüz, hastalıklı, cılız, rahatsız.
zeiplenmek 【زەئىپلەنمەك】 a.u. Zayıf olmak, güçsüzleşmek.
zeipleshmek 【زەئىپلەشمەك】 a.u. Zayıflaşmak, hastalanmak, güçsüzleşmek.

zeiplik 【زەئىپلىك】 a.u. Zayıflık, güçsüzlük, hastalık.

zek 【زەك】 Deri boyama.

zekawet 【زەكاۋەت】 a. bk. zakawet.

zekiy 【زەككىي】 a. Zeki, akli çevik.

zekiylik 【زەككىيلىك】 a.u. Zekilik, akıl çevikliği.

zel 【زەل】 a. Yanlış, hata, yanlışlık.

zembil 【زەمبىل】 f. Zembil. *Zembil kötermek* – Zembil kaldırmak.

zembirek 【زەمبىرەك】 f. Top. *Özi mangidighan zembirek* – Kendisi hareket eden top. *Zembirek yémi* – Top yemi; top kurbanı.

zembirekchi 【زەمبىرەكچى】 f.u. Topçu. *Zembirekchi qisim* – Topçu kısım.

zemburuq 【زەمبۇرۇق】 bot. Liken.

zemche 【زەمچە】 Şaplı.

zemchi 【زەمچى】 bk. zemche.

zemin 【زەمىن】 f. bk. zémin.

zemindar 【زەمىندار】 f. bk. zémindar.

zemzem 【زەمزەم】 a. Zemzem.

zen 【زەن】 a. Akıl, zeka, sağduyu, dikkat.

zen'gi 【زەنگى】 f. bk. zenggi.

zeng 【زەنگ】 I f. Korozyon, aşınma, kimyasal aşınma, paslanma. *Zeng basmaq* – Paslanmak.

zeng 【زەنگ】 II f. Çan. *Zeng urmaq* – Çan çalmak.

zenggangchi 【زەنگگاڭچى】 ç.u. Bekçi, karakol, nöbetçi.

zengger 【زەنگگەر】 Mavi, mavi renk, gök (rengi).

zenggi 【زەنگى】 a.f. Zenc, Zenci.

zenglimek 【زەنگلىمەك】 f.u. Paslanmak, pas

tutmak.

zenjir 【زەنجىر】 f. Zencir.

zenjirlewetmek 【زەنجىرلەۋەتمەك】 f.u. Zincirlemek, zencirleyivermek.

zenjirlesh 【زەنجىرلەش】 f.u. Zincirleme.

zenjirlik 【زەنجىرلىك】 f.u. Zencirli.

zenjirlimek 【زەنجىرلىمەك】 f.u. Zencirlemek.

zenjiwil 【زەنجىۋىل】 a. bot. Zencefil.

zеп 【زەپ】 Hayret, garip, iyi, pek. *Siler ikkingla zepmu obdan kélishipsena* – Siz ikiniz çok iyi gelmişsiniz.

zeper 【زەپەر】 f. Zafer, galebe.

zepiren 【زەپىرەن】 a. ağ. bk. zepireng.

zepireng 【زەپىرەڭ】 a. bot. Safran. *Zepireng renglik* – Safransı.

zer 【زەر】 f. Altın. *Zer qeghez* – Altın renkli kağıt. *Zer doppa* – Altın sırmalı tekke.

zerbap 【زەرباپ】 f. Altın sırmalı.

zerbe 【زەربە】 a. Darbe. *Ölüm zerbisi* – Ölüm darbesi. *Zerbe bermek* – Darbe vermek. *Zerbe yémek* – Darbe yemek.

zerbidar 【زەربىدار】 a.f. Vurucu.

zerbidarliq 【زەربىدارلىق】 a.f.u. Vuruculuk.

zerbilik 【زەربىلىك】 a.u. Öncülük, öncü. *Zerbilik yosunda* – Öncü halinde; öncü olarak.

zerbimesel 【زەربىمەسەل】 Darbimesel, atasözü.

zerdap 【زەرداپ】 f. Mayı, sıvı, akıcı madde. *Yürügümnı zerdap bastı* – Yüreğim eridi.

zerde 【زەردە】 f. Öd, safra. *Zerdem qaynap ketti* – Hiddetlendim. *Zerde qilmaq* – Acı söylemek; can yakıcı bir şekilde. *U ademlerge zerde bilen qaraydu* – O insanlara kinle bakıyor. *Zerde söz* – Acı söz; kinli söz.

zerdek 【زەردەك】 f. bot. Havuç.

zerdilik 【زەردىلىك】 f.u. Kinli, hırçınlıkla.
zereh 【زەرەھ】 f. Zırh.
zerehlik 【زەرەھلىك】 f.u. Zırhlı. **Zerehli qisim**
 – Zırhlı kısım.
zerel 【زەرەل】 a. ağ. bk. zerer.
zereng 【زەرەڭ】 f. bot. Akçaagaç, isfendan.
zerrer 【زەرەر】 a. Zarar, ziyan. **Zerer körmek**
 – Zarar görmek. **Zerer qilmaq** – Zarar etmek.
zererkününde 【زەرەركۈنۈندە】 a.f. Asalak,
 baltalayıcı.
zererkünendichilik 【زەرەركۈنەندىچىلىك】 a.f.u.
 Asalaklık, baltalayıcılık.
zererlendürmek 【زەرەرلەندۈرمەك】 a.u.
 Zararlandırmak.
zererlendürüş 【زەرەرلەندۈرۈش】
 Zararlandırma.
zererlenmek 【زەرەرلەنمەك】 a.u. Zararlanmak.
zererlik 【زەرەرلىك】 a.u. Zararlı.
zererlimek 【زەرەرلىمەك】 a.u. Zarara sokmak,
 zarar vermek.
zererlinish 【زەرەرلىنىش】 a.u. Zararlarım.
zerersiz 【زەرەرسىز】 a.u. Zararsız.
zerersizlendürmek 【زەرەرسىزلەندۈرمەك】 a.u.
 Zararsızlandırmak.
zerersizlendürüş 【زەرەرسىزلەندۈرۈش】 a.u.
 Zararsızlandırma.
zerersizlenmek 【زەرەرسىزلەنمەك】 a.u.
 Zararsızlanmak.
zerersizlik 【زەرەرسىزلىك】 a.u. Zararsızlık.
zerersizlinish 【زەرەرسىزلىنىش】 a.u.
 Zararsızlarım.
zeret 【زەرەت】 a. bk. zeretgahliq.
zeretgahliq 【زەرەتگاھلىق】 a.u. Mezarlık.

zenger 【زەرگەر】 f. Kuyumcu.
zengerchi 【زەرگەرچى】 f.u. bk. zenger.
zengerlik 【زەرگەرلىك】 f.u. Kuyumculuk.
zerghaldaq 【زەرغالداق】 Sariasma.
zerhal 【زەرھال】 f.a. Yıldızlı.
zerp 【زەرپ】 a. tar. Darp etme, darp,
 çoğaltma.
zerpécek 【زەرپچەك】 f. bot. Yaban keteni,
 şeytan saçı, aktimon.
zerpxana 【زەرپخانا】 a.f. Para basan ev.
zerre 【زەررە】 I f. Sırma; bk. zer. **Zerre yip** –
 Altın sırma ip.
zerre 【زەررە】 II a. Tane, küçük tane, tanecik,
 parçacık, zerre. **Zerre qeder** – Azcık, şuncacık,
 zerre kadar. **Zerre qanaet qalmidi** – Zerre
 kadar kanaat kalmadı. **Zerre qoymay yédi** –
 Azcık kaldırmadan yedi. **Zerre gunahi yoq** –
 Zerre kadar suçu yok. **Zerrilerning**
parchilinishi – Atomların parçalanması.
zerriche 【زەررىچە】 a.f. Küçük parça. **Zerriche**
shübhe yoq – Zerre kadar şüphne yok.
zewal 【زەۋال】 a. bk. zawal.
zey 【زەي】 Su, nem, rutubet.
zeychilik 【زەيچىلىك】 Rutubet, nem.
zeyip 【زەيىپ】 bk. zeip.
zeykesh 【زەيكەش】 Nemli, yaş, rutubetli.
Zeykesh jay – Rutubetli yer.
zeykeshlik 【زەيكەشلىك】 f.u. Rutubetli, yaşlık.
zeyleshmek 【زەيلەشمەك】 Nemlenmek.
zeylik 【زەيلىك】 Nemli yer, rutubetli yer.
zeylishish 【زەيلىشىش】 Nemlenme.
zeytun 【زەيتۇن】 a. Zeytin. **Zeytun derixi** –
 Zeytin ağacı. **Zeytun méyi** – Zeytin yağı.
zeytüne 【زەيتۈنە】 1. Zeytinsi 2. Zeytune

(hanım adı).

zébun 【زېبۇن】 f. Zebun, darmadağın olma.
Zébun qılmaq – Darmadağın etmek.

zéhin 【زېھىن】 a. Zihin. **Zéhin yürüzmek** – Akıl kullanmak.

zéhinlik 【زېھىنلىك】 a.u. Zihinli, akıllı.

zéhinliklik 【زېھىنلىكلىك】 a.u. Zihüülilik, akıllılık.

zéhinsiz 【زېھىنسز】 a.u. Zihinsiz, akılsız.

zéhinsizlenmek 【زېھىنسزلەنمەك】 Aklını kaybetmek.

zéhinsizlik 【زېھىنسزلىك】 Akılsızlık.

zéhniy 【زېھنىي】 a. Zihnî.

zémin 【زېمىن】 f. Yer, toprak, kara.
Memliket zémini – Ülke toprağı.

zémindar 【زېمىندار】 f. Toprak sahibi, toprak ağası.

zémindarlıq 【زېمىندارلىق】 f.u. Toprak sahipliğı, toprak ağalığı.

zéminsiz 【زېمىنسز】 f.u. Topraksız.

zérek 【زېرەك】 f. Zirek, uyanık.

zéreklik 【زېرەكلىك】 f.u. Zireklik, uyanıklık.

zérıkish 【زېرىكىش】 Usanma, bıkmak, sıkılma.

zérıkmek 【زېرىكمەك】 Usanmak, bıkmak, sıkılmak. **Zérıkıp oluruptimen** – Sıkılıp oturuyorum. **Zérıkıp ketmek** – Usanmak.

zérıktürgüch 【زېرىكتۇرگۈچ】 Sıkıntılı, ıstıraplı, usandırıncı.

zérıktürmek 【زېرىكتۈرمەك】 (zérıkmek'ten) Usandırmak, bıktırmak, bezdirmek. **Zérıktürıdighan ish** – Usandıran iş; sıkıcı iş.

zérıktürüş 【زېرىكتۈرۈش】 Usandırma, bıktırma, bezdirme.

ziba 【زىبا】 f. Ziba, güzel, süslü, yakışıldı.

zich 【زىچ】 f. Sıkı, kesif, yoğun, kalabalık, içiçe. **Xelqi zich öy** – Kalabalık aile. **Zich olturmaq** – İçiçe oturmak.

zichchide 【زىچچىدە】 Koyu bir halde.

zichlash 【زىچلاش】 Yoğunlaştırma.

zichlashmaq 【زىچلاشماق】 Sıklaşmak, yoğunlaşmak.

zichlashturmaq 【زىچلاشتۇرماق】 (zichlashmaq'tan) Sıklaştırmak, yoğunlaştırmak.

zichliq 【زىچلىق】 f.u. Yoğunluk, kalabalık, sıkı olma. **Ahalining zichlighi** – Nüfus yoğunluğu.

zid 【زىد】 a. bk. zit.

ziddiyet 【زىددىيەت】 a. Ziddiyet, zıtlık, karşıt.

ziddiyetlik 【زىددىيەتلىك】 a.u. Karşıtlık, düşmanlık.

zide 【زىدە】 f. Ezik, bozukluk, hasar, zedelenmiş.

zigh-ziq 【زىغ-زىق】 Dar, darlık.

zighir 【زىغىر】 bot. Ketten, susam. **Zighir yéghi** – Susam yağı.

zighirliq 【زىغىرلىق】 Susam tarlası.

zikir 【زىكىر】 a. 1. Zikir, Allahı anma 2. Vurgulama, beyan, izah. **Yuqurida zikir qılıp ötken adimimiz** – Yukarıda bahsettiğimiz kişi.

ziq 【زىق】 1. Şiş, kebab şişi 2. mec. Acı istihza; iğneli sözler.

zil 【زىل】 Zil. **Zil chélinde** – Zil çalındı. **Bulbulning zil üni** – Bülbülün etkileyici sesi.

zilal 【زىلال】 a. 1. Soğuk 2. Temiz. **Zilal sherbet** – Soğuk şerbet.

zilwa 【زىلۋا】 Hoş, iyi. **Zilwa ünlük saz** – Hoş sesli saz.

zilche 【زىلچە】 f. Ünlü halı.

zilchilik 【زىلچىلىك】 ağ. bk. gilemchilik.
zilzile 【زىلزىلە】 a. Zelzele, deprem.
zimatang 【زىماتانگ】 ç. Susam helvası.
zimistan 【زىمىستان】 f. Kış. *Zimistan kéchiliri* – Kış geceleri. *Zimistan körmigen bülbül baharning qedrini bilmes* – d. Kış görmemiş bülbül baharın değerini bilmez.
ziplanka 【زىملانكا】 r. Zeminlik, toprak dam; bk. game.
zimme 【زىممە】 a. Sorumluluk, mesuliyet. *Bu ishni men öz zimmemge alimen* – Bu işin sorumluluğu bana ait. *Mesuliyet qarshi terepning zimmeside* – Sorumluluk karşı tarafa ait. *Bu bizning zimmimizge chüshüdu* – Bu bizim sorumluluğumuzda.
zina 【زىنا】 a. Zina. *Zina qilmaq* – Zina yapmak.
zinakar 【زىناكار】 a.f. Zina yapan.
zindan 【زىندان】 f. Zindan.
zindanchi 【زىندانچى】 f.u. Zindancı.
zindanxana 【زىندانخانا】 f. Zindan, hapishane.
zinet 【زىنەت】 a. bk. zinnet.
zing-zing 【زىنگ-زىنگ】 I Kız böceği.
zing-zing 【زىنگ-زىنگ】 II Sızlamak. *Zing-zing aghrimaq* – Sızlayarak ağırmak.
zingaq 【زىنگاق】 Yanak, avurt. *Zingaq chach* – Zülüf, favori.
zingildash 【زىنگىلداش】 bk. zingildimaq.
zingildashmaq 【زىنگىلداشماق】 Vızıldeşmek, uğuldeşmek.
zingildimaq 【زىنگىلدىماق】 1. Çınılamak 2. Cıvıldamak 3. Sızlamak. *Mingem zingildap aghrishqa bashlidi* – Başım sızlayıp ağırmaya başladı.
zinglashmaq 【زىنگلاشماق】 Çenilemek,

ağlaşmak.
zinxana 【زىنخانا】 f. bk. zindan.
zinnet 【زىننەت】 a. Ziyet, süs. *Zinnet bermek* – Süslemek. *Zinnet eswapliri* – Süs aletleri. *Bu derekler sheherge zinnet béríp turudu* – Bu ağaçlar şehiri süslüyor.
zinnetlendürmek 【زىننەتلەندۈرمەك】 a.u. (zinnetlimek'ten) Süslendirmek.
zinnetlenmek 【زىننەتلەنمەك】 a.u. Süslenmek.
zinnetlesh 【زىننەتلەش】 a.u. Süsleme.
zinnetlik 【زىننەتلىك】 a.u. Süslü.
zinnetlimek 【زىننەتلىمەك】 a.u. Süslemek.
zip 【زىپ】 I Dikiş.
zip 【زىپ】 II f. Bezeme, süsleme, tezyin.
zip-zinnet 【زىپ-زىننەت】 f.a. Bezeme, süs, tezyin.
zipa 【زىپا】 Zarif. *Boyi zipa qiz* – Boyu zarif kız.
zir-zeber 【زىر-زەبەر】 f. bk. zir-zewer.
zir-zewer 【زىر-زەۋەر】 f. *Zir-zewer bolmaq* – Yıkılmak, tahrip olmak, altüst olmak. *Néme anchiwila zir-zewirigiche surashturup ketting?* – Neden o kadar teferruatını soruşturdun?
zir-zir 【زىر-زىر】 Taklidi ses. *Zir-zir kelmek* – Titremek.
ziraet 【زىرائەت】 a. Ziraat, ekincilik. *Ziraet qilmaq* – Ekincilik yapmak.
ziraetchi 【زىرائەتچى】 a.u. Ziraatçı, ekinci.
ziraetchilik 【زىرائەتچىلىك】 a.u. Ziraatçılık, ekincilik.
zirape 【زىراپە】 a. Zürafa.
zire 【زىرە】 I f. Küpe. *Altun zire* – Altın küpe.
zire 【زىرە】 II f. bot. Kimyon, çörekotu.
ziriq 【زىرىق】 bot. 1. Amberbaris, kadın

tuzluğu 2. Kimyon, çörekotu.

ziriqliq 【زىرىقلىق】 Amberbaris veya kimyon ağaçlarının bulunduğu yer.

zirillimaq 【زىرىللىماق】 Titremek. *Yürigim zirillaydu* – İçim titriyor.

zit 【زىت】 a. Zıt, aksi. *Zit bolmaq* – Zıt olmak. *Zit adem* – Aksi adam.

zitlashmaq 【زىتلاشماق】 a.u. Düşmanlaşmak; birbirine düşman kesilmek.

zitlashturmaq 【زىتلاشتۇرماق】 a.u. Düşmanlaştırmak; birbirine düşürmek; hasım yapmak.

zitlashturush 【زىتلاشتۇرۇش】 a.u. Düşmanlaştırma.

zitliq 【زىتلىق】 a.u. Karşıtlık, düşmanlık, hasımlık.

zitlishish 【زىتلىشىش】 a.u. Düşmanlaşma.

zitman 【زىتمان】 a.f. Aykırı, uyumsuz.

zitmanliq 【زىتمانلىق】 a.f.u. Aykırılık, uyumsuzluk.

zittigha 【زىتتىغا】 a.u. Aksine, tersine.

ziwa 【زىۋا】 f. bk. ziba.

ziwer 【زىۋەر】 *Zinnet-ziwer* – Süs; yılbaşı ağacı süsleri.

ziyade 【زىيادە】 a. Fazla, çok. *Ondin ziyade adem keldi* – Ondan fazla adam geldi. *Heddin ziyade* – Aşın, fazlasıyla.

ziyadiliq 【زىيادىلىق】 a.u. Fazlalık, aşınlık, üstünlük.

ziyali 【زىيالى】 a.u. Aydın. *Ziyaliler* – Aydınlar. *Ziyalilar yurtu* – Aydınlar ocağı.

ziyaliliq 【زىيالىلىق】 a.u. Aydın olma hali; okumuşluluk.

ziyan 【زىيان】 f. Zıyan, zarar. *Ziyan keltürmek* – Zarar vermek. *Ziyan tartmaq* –

Zarar çekmek. *Ziyan yetküzmek* – Zarar vermek. *Ziyangha uchrimaq* – Zarara uğramak. *Ziyini yoq* – Zaran yok; zararsız.

ziyan-zexmet 【زىيان-زەخمەت】 f. Zarar ve zahmet. *Ziyan-zexmet körmek* – Zarar ve zahmet görmek.

ziyanchiliq 【زىيانچىلىق】 f.u. Zararlı olma hali.

ziyandar 【زىياندار】 f. Asalak, baltalayıcı.

ziyandash 【زىيانداش】 f.u. Asalak, baltalayıcı.

ziyandashliq 【زىيانداشلىق】 f.u. Asalaklık, baltalayıcılık. *Ziyandashliq qilmaq* – Zarar vermek. *Ziyandashliqqa uchrimaq* – Zarara uğramak.

ziyankesh 【زىيانكەش】 f. Asalak, baltalayıcı.

ziyankeshlik 【زىيانكەشلىك】 f.u. Asalaklık, baltalayıcılık.

ziyankünende 【زىيانكۈنەندە】 f. Asalak, baltalayıcı.

ziyankünendilik 【زىيانكۈنەندىلىك】 f.u. Asalaklık, baltalayıcılık.

ziyanliq 【زىيانلىق】 f.u. Zararlı.

ziyansiz 【زىيانسىز】 f.u. Ziyansız, zararsız. *Ziyansiz etmek* – Zararsız hale getirmek.

ziyansizliq 【زىيانسىزلىق】 f.u. Zararsızlık.

ziyapet 【زىياپەت】 a. Ziyafet. *Ziyapet qilmaq* – Ziyafet vermek.

ziyaret 【زىيارەت】 a. Ziyaret. *Ziyaret qilmaq* – Ziyaret etmek. *Hem ziyaret, hem tijaret* – d. Hem ziyaret, hem ticaret.

ziyaretchi 【زىيارەتچى】 a.u. Ziyaretçi.

ziyaretgah 【زىيارەتگاھ】 a.f. Ziyaret yeri.

zize 【زىزە】 ağ. Sonra. *Andin zize* – Ondan sonra.

zo 【زۇ】 I bk. zor. *Zomu-zo* – Zor, zorla, cebir, cebir ile.

zo 【زو】 II Sahur. *Zogha turmaq* – Sahura kalkmak.

zagal 【زوغال】 a. ag. bk. zawal.

zogul 【زوغول】 *Zogul tutmaq* – Hamur tutmak.

zox 【زوخ】 a. bk. zoq.

zoxmen 【زوخمن】 a.f. bk. zoqmen.

zoq 【زوق】 a. 1. Memnuniyet, hoşnutluk 2. Hayranlık, sevinç taşkınlığı.

zoqlandurmaq 【زوقلاندۇرماق】 a.u. (zoqlanmaq'tan) Memnun etmek, sevindirmek.

zoqlandurush 【زوقلاندۇرۇش】 a.u. Memnun etme, sevindirme.

zoqlanmaq 【زوقلانماق】 a.u. Memnun olmak, sevinmek.

zoqlinarliq 【زوقلنارلىق】 a.u. Sevindirici, zevklendirici.

zoqluq 【زوقلۇق】 a.u. Sevinç, memnun olma, zevk.

zoqlunush 【زوقلۇنۇش】 a.u. Memnun olma, sevinme, zevklenme.

zoqmen 【زوقمن】 a.f. Hevesli, istekli.

zoqmenlik 【زوقمەنلىك】 a.u. İsteklilik, heveslilik.

zomiger 【زومىگەر】 a.f. Zalim, tiran, müstebit.

zomigerlik 【زومىگەرلىك】 a.f.u. Zalimlik, müstebitlik.

zong 【زوك】 ç. *Zong olturmaq* – Çömelmek.

zongzaymaq 【زوغزايماق】 ç.u. Çömelmek.

zongzaytish 【زوغزاييتيش】 ç.u. Çömeltme.

zongzaytmaq 【زوغزاييتماق】 ç.u. (zongzaymaq'tan) Çömeltmek.

zoolog 【زولوگ】 r. Zooloji uzmanı.

zoologiye 【زولوگىيە】 r. Zooloji.

zootéxnik 【زوتېخنىك】 r. Zooteknik uzmanı.

zor 【زور】 f. 1. Kuvvet, güç, kudret, büyük. 2. Zor, cebir. *Zor birlen* – Zorla. *Men zor keldim* – Ben zor geldim. *Zor adem* – Büyük adam. *Bu ish zor ehmiyetke ége* – Bu işin önemi büyük.

zorawan 【زوراوان】 f. Zorba.

zorawanliq 【زوراوانلىق】 f.u. Zorbalık. *Zorawanliq siyaset* – Zorbalık siyaset.

zoraymaq 【زورايماق】 f.u. Büyümek, kuvvetlenmek.

zoraytish 【زوراييتيش】 f.u. Büyütme, kuvvetlendirme.

zoraytmaq 【زوراييتماق】 f.u. (zoraymaq'tan) Büyütme, kuvvetlendirmek.

zorgha 【زورغا】 f.u. Zorla, güç bela.

zoriyish 【زوربيش】 f.u. Büyüme, kuvvetlenme.

zorlanmaq 【زورلانماق】 f.u. Zorlanmak.

zorlap 【زورلاپ】 f.u. Zorlayıp, zorlayarak.

zorlash 【زورلاش】 f.u. Zorlama.

zorlimaq 【زورلىماق】 f.u. Zorlamak. *Zorlap kirmek* – Zorlayarak girmek; zorla girmek.

zorlinish 【زورلىنىش】 f.u. Zorlanma.

zorluk 【زورلۇك】 f.u. Zorluk, güçlük.

zorluq-zombuluq 【زورلۇق-زومبۇلۇق】 Zorbalık.

zoruqmaq 【زورۇقماق】 f.u. Yorulmak, usanmak, bitkin bir hale gelmek. *Étim zoruqap ketti* – Atım yoruldu.

zoruqturmaq 【زورۇقتۇرماق】 f.u. (zoruqmaq'tan) Yormak; yorgun düşürmek.

zoruqturush 【زورۇقتۇرۇش】 f.u. Yorma, yorgun düşürme.

zörür 【زۆرۈر】 a. Lüzumlu, gerekli. *Zörür bolmaq* – Lazım olmak, gerekmek.

zörüret 【زۆرۈرەت】 a. Zaruret.
zörürriy 【زۆرۈررىي】 a. Zaruri.
zörürriyet 【زۆرۈررىيەت】 a. Zaruret.
zörürlük 【زۆرۈرلۈك】 a.u. Lüzumlu olma hali.
zugal 【زۇگال】 a. ağ. bk. zawal.
zughuy 【زۇغۇي】 Kinli, kastlı, garazkar.
Zughuy düşmen – Kinli düşman.
zughuyluq 【زۇغۇيلىق】 Kinlilik, kıskançlık.
Zuhal 【زۇھال】 a. Zuhal, Satürn.
Zuhre 【زۇھرە】 a. Zühre, Çulpan.
zuhur 【زۇھۇر】 a. Zuhur, ortaya çıkma.
Zuhur bolmaq – Zuhur olmak.
zujang 【زۇجاڭ】 ç. ağ. Grup başkanı.
zukam 【زۇكام】 f. t. Grip. **Zukam bolmaq** – Grip olmak.
zukamdimaq 【زۇكامدىماق】 f.u. Grip olmak.
zuqqa 【زۇققا】 a. Akıllı, zeyrek, zihni çevik.
zuqqiliq 【زۇققىلىق】 a.u. Akıllılık, zihni çeviklik.
Zulqerneyn 【زۇلقەرنەين】 a. İskender Zülkarneyn; Çifte boynuzlu.
zulmet 【زۇلمەت】 a. Karanlık. **Zulmet qarangghuluqi** – Cehalet karanlığı. **Zulmet**

zenjili – Cehalet zenciri.
zulmetlik 【زۇلمەتلىك】 a.u. Karanlık, cehalet.
Zulmetlik tün – Cehalet gecesi.
zulum 【زۇلۇم】 a. Zulüm. **Zulum tartmaq** – Zulüm görmek. **Milli zulum** – Millî zulüm.
zumiger 【زۇمىگەر】 a.f. bk. zomiger.
zungli 【زۇڭلى】 ç. Başbakan.
zungsiling 【زۇڭسىلىك】 ç. Başkomutan.
zungsilingliq 【زۇڭسىلىڭلىق】 ç.u. Başkomutanlık.
zungtung 【زۇڭتۇڭ】 ç. Reis, cumhurbaşkanı, devlet başkanı.
zungtungluq 【زۇڭتۇڭلۇق】 ç.u. Reislik, cumhurbaşkanlık. **Zungtungluqqa saylanmaq** – Cumhurbaşkanlığına seçilmek.
zurapa 【زۇرپا】 Hükmü geçen. **Zurapa ayal** – Hükmü geçen kadın.
zurapaliq 【زۇرپالىق】 Zorbalık, amirane oluş.
zuwan 【زۇۋان】 f. Dil, söz, konuşma. **Zuwan atmaq** – Söylemek. **Zuwanim tutuldi** – Dilim tutuldu.
züberjet 【زۇبەرچەت】 f. Zebercet.
zülük 【زۇلۈك】 f. t. Sülük.
zümret 【زۇمرەت】 a. Zümrit.

ئۇيغۇرچە - تۈركچە لۇغەت